

NOVA DILIGENS AC PERutilis expositio capitum seu legum prætorum, ac iudicum syndicatus regni totius Hispaniæ.

Cuius est author doctor Franciscus de Auiles, oppidi de Mombeltran. Et qui nunc, & iamdiu à consilio est illustrissimi Ducis de Alburquerque, totius regni Nauarræ proregis.

Cum priuilegio.

Methymnæ Campi excudebat Mathæus à Canto.
1557.

Esta tassado en

El Rey.

POr quanto vos el Doctor Francisco de Auilles, me hezistes relacion
diziẽdo, que vos aueys fecho, vna obra que es lectura, y gloſſa delos ca
pitulos de Corregidores, y juezes de reſidencia deſtos mis reynos
de Caſtilla, coſa muy ꝓuechoſa ꝑa todos los juezes. En q̃ vos aueys
trabajado mucho tiempo. Y attento a ello me ſuplicaſtes, y pediſtes
por merced os dieſſe licencia y priuilegio para que vos ſolo y no otra
ꝑſona algũa pudieſſedes imprimir y vẽder la dicha obra por el tpo q̃
fueſſe ſeruido o como la mi. m. fueſſe. Y viſto por los de mi cõſejo fue
acordado q̃ deuia mãdar dar eſta mi cedula enla dicha razõ, & yo huuelo por biẽ, por la qual
os doy licẽcia y facultad ꝑa q̃ por tiẽpo de diez años primeros ſiguientes los quales corrã, y
ſe cuenten deſde el dia dela fecha deſta mi cedula en adelante, vos o la perſona q̃ vueſtro po
der ouiere podays imprimir y vẽder la dicha obra de lectura y gloſſa de capitulos de Corre
gidores y juezes de reſidencia, durante el qual dicho tiempo mando que otra perſona alguna
no pueda imprimir ni vender la dicha obra ſin vueſtra licencia. So pena que pierda la im-
preſſiõ que anſi hiziere y vẽdiere y los moldes y aparejos con que lo hiziere, y mas incurra
en pena de diez mil marauedis, los quales ſe repartã la vna parte para la perſona que lo accu
ſare, y la otra parte para el juez que lo ſentẽciare, y la otra tercia parte para mi camara, y fiſco:
E que deſpues que lo hayays imprimido trayais vn libro de los que ſe imprimiere ante los
de mi conſejo para que taſſen el precio de como ſe han de vender, y que enel principio del
põgays eſta mi cedula, y la taſſaciõ q̃ de la dicha obra ſe hiziere. Y mando a los de mi conſe-
jo, preſidente, & oydores, de las mis audiencias, alcaldes, y alguaziles de la mi caſa, y corte, y
chancillerias, y a otras qualeſquier juſticias, & juezes de todas las ciudades, y villas, y luga-
res de los mis reynos, y ſeñorios, y a cada vno dellos en ſu juriſdiction: que guarden y cum-
plan, y hagan guardar y cumplir, y executar eſta mi cedula, y todo lo enella contenido, y cõ
tra ello vos no vayan, ni paſſen, ni conſientan yr ni paſſar en manera alguna, ſo pena de la
mi merced, y de diez mil marauedis para mi camara. Fecha en Valladolid, a dos dias del mes
de Agoſto de mill y quinientos y cinquenta y cinco años.

La Princeſa.

Por mandado de ſu Mageſtad,
ſu Alteza en ſu nombre.
Iuan Vazquez.

Illuſtriſsimo, ac præſtātiſsimo principi D. Domino
Beltrano Cueuæ, Alburcenſi duci, proregiq; Nauarræ inclyto.
Suus doctor Auilleſius, Monbeltrani incola totiusq; im-
perij ſui iudex à conſiliis. S. P. D.

CVm multa ſint Beltrane clariſsime ac pene innumera ciuilis ſcientiæ volumina, quæ in hãc vſq; ætatem à maioribus noſtris in lucẽ emiſſa ſunt, enimuerò nunquã tàm multa obtinuimus, quot ad exactam, & abſolutã huius artis interpretationem exigebantur. Occurrunt enim pro rerũ infinitarũ mole quæ in orbe tractantur, immẽſi quotidie negotiorũ fluctus, in quorum expeditione non iam anteactis ſcriptis poſsimus acquieſcere, ſed nouis quibuſdã & nouo ſtudio excogitatis indigeamus. Ac mihi quidẽ in hanc cogitationẽ paulò attẽtius incũbẽti illud mirũ maximopere viſum eſt, in tãta ſcriptorum ſylua neminẽ hacten⁹ extitiſſe, qui de his aliquid latè, & copioſè ſcriberet, quæ ad prætorũ, & ꝓprętorũ, reliquorũq; officialiũ iuris munus requirebãtur. Quã ego materiã cùm & grauiſsimi põderis eſſe perſpexiſſem, & vſq; adeò neceſſariã, vt eius ignorãtia etiã exercitatiſsimis hominibus ingẽs ſæpe negotiũ faceſsiſſet, elaborandũ mihi aliquid eſſe duxi, vt quãtũ in me eſſe huic tã graui incõmodo ſubueniſſem: vt ſi fœliciter ea opera nobis ceſsiſſet, totius poſteritatis, & ſtudio, & curæ conſultũ eſſet. Quod & ſi me multo honeſtiore tituloq́ plurimos ad ſe põſſe deſumere intellexiſſem, volui tamen ipſe nõ nihil anteire, nõ quod cuiuſquam gloriam me præripere poſſe exiſtimarẽ: verùm vt interea labor noſter conferre poſſet, dum pręclarius aliquid alij, & ſublimius molirẽtur. Eſt enim optimi cuiusq; non ideo ab ſtudioſo opere deterreri, quòd ſe videat in eadẽ exercitatione alios excellẽtiores: Pręſertim cũ nullum adeo leue ſit momentum in hac tam ardua regendi cura, quod nõ multoties ab ingenti ſollicitudine pleroſq; liberet. Quòd ſi tam fœlici auſpicio in hominum manus hæc noſtra meditatio exeat, quam ego publicæ cõmoditatis gratia ſum aggreſſus, præclarè profectò mecum actum exiſtimabo. Illud equidem non in poſtremo fœlicitatis gradu repoſuerint, quod te & patronum & protectorẽ nactus ſim, cuius præſidio firmiſsimo non poteſt noſter hic conatus non mirificè ab omnibus approbari. Quis eſt enim qui claritatem tuam atq; potẽtiam nõ & reuereatur pariter & ſuſpiciat? quẽ non tui nominis gloria in ſummã trahat admirationẽ? Tuam igitur tam illuſtrem tamq; ſingularem authoritatẽ vbi quiſpiã ſcriptis noſtris

† 2 interpoſitã

interpositam viderit,nonne magnificum quidpiam eisdem latere etiam si nihil insit existimabit? Accedit quippe pondus eximiū illis rebus quas præstantes & excellentes viri cōmendarint,cum non temerarium neq; fallax eorū iudicium existimetur. Atque adeò si cuiusquam protectio in summo pretio haberi debet, tua profecto inter primas quem pręter generis ornamenta & sublimē Tarraconensium regum stirpem aqua originem trahis,altissimum quoq; iudicij pondus & prudentiæ vis incredibilis quæ tibi insunt ad supremos dignitatis gradus euexerunt. Nam pręter altissimos belli magistratus & certamina grauissima que tum alijs in locis tum ad Fontem Rabiam sustinuisti,in tuoq; consilio posita fœlicem exitum sortita sunt,pro regiū munus olim in illustro Tarraconensium prouincia cum mirifica laude gessisti,& nunc iterū in præstāti Nauarrę regno cum ingēti omnium admiratione moderaris. Quæ cum regiam celsitudinem representet dignitas,nunquam omnino nisi rarissimæ & nobilitatis & cōsilij viris magistratus eiusmodi concedūtur. Neq; enim dicam de summa gratia quam propter splendorem dignitatis tuæ apud Anglos gentem hospitem impetrasti,aut his rebus quas in ea plaga cum magno consilio & animi constantia es moderatus. Temere enim facerem si præclara ego nunc facinora tua cōmemorare vellem, ieiuna hac & sterili oratione & immēsum tuarū laudum pelagus penetrare. Quis est enim qui pro dignitate valeat singula percensere? quis fortitudinem, benignitatem,inusitatam inauditamq; clementiamq; tuam erga omnes complecti? Non sum equidem tam mentis impos tamq; animo excæcato qui tam difficilem atq; arduam prouinciam subire velim. Verum hęc ideo mihi obiter in mentem venerunt,quòd fœlicem meam sortem esse retulerim,qui tam celebrem tamq; insignē principem sortitus sim protectorem in cuius sinu hanc meam operam reponerem, vbi ab hominū maleuolorum iniuria,obtrectatorumq; omniū in cursu tuta secure posset conquiescere. Accipe igitur Beltrane clementissime munusculū hoc quod tibi tuus doctor Auillesius Monbeltrani incola totiusq; imperij tui iudex à consiliis libentissimo animo offert, & ipsius non tam precium quam animum expende. Etenim si hoc tibi non ingratum esse ministerium deprehendero,ad præclariora quotidiè atque illustriora ferendæ me componam. Vale.

DILVCIDVM, AC PERVTIle glossema siue commẽtatio Capitum & Legum Prætorum, Proprætorum, ac Iudicum syndicatus huius inclyti Hispaniæ regni: in quibus præscripta sunt ac continentur, quæ prædicti iudices & officiales iuris, siue præfecti, siue executores obseruare tenentur in administratione suarum prouinciarũ, siue iurisdictionum: elaborata diligenter, atq; in lucem edita per me Franciscum Auilles incolam Monbeltrani, doctorem minimum, Abulẽsis diœcesis, nunc in illustri auditione, & syndicatu prouocationis, & à consilijs illustriss. domini. D. Beltrani Cueuæ Alburcensis ducis, totius regni Nauarræ Cæsarei proregis præfectum: qui iam à iuuenta omnem ferè ætatem in magistratibus gerendis impendo.

PROOEMIVM.

Summarium.

1 MAritus Reginæ dicitur Rex, licet ipse antea non sit Rex. Num. 14.

2 Priuilegiis Augusti, vtitur Augusta, non econtra.

3 Mulieres honoribus maritorum nobilitantur.

4 Mulier nubẽdo curiali, efficitur curialis, & legitima.

5 Mulier sortitur forum, & conditionem viri, etiam si non sit traducta ad domum, & etiam si litiget cũ viro, & sortitur etiam quoad statuta de dote lucrãda, & quoad ius sepulchrorum.

6 Mulier habet dignitatem viri, & eius priuilegia, etiã si sit vidua, & in viduitate permanserit. nume. 18. vbi de intell. & nume. 19. & 31. cum sequentibus.

7 Maritus non habet priuilegia, & dignitatem vxoris. num. 12.

8 Filius qui nascitur ex matre nobili, & ex patre plebeo, non est fidalgus, nec nobilis.

9 Non valet statutum, nec cõsuetudo, quòd quis censeatur nobilis, vel ignobilis ex progenie materna.
Quid ex rescripto principis?

10 Vxor est sequela, & pedissequa mariti.

11 Si vxor est comitissa, & maritus non: maritus eius non dicitur comes.

12 Si vxor est fidalga, & maritus plebeius, nõ gaudet maritus priuilegio vxoris, nisi aliud de consuetudine caueatur. num. 17.

13 Regnum est suprema dignitas.
Rex Hispaniæ non recognoscit superiorẽ.

14 Rex dicitur, qui contraxit matrimonium cum Regina, licet ipse non sit Rex.

15 Quot actus consuetudinem inducant.

16 Vxor fidalgi, vel nobilis, non potest torqueri, etiam post mortem viri, dũ est in viduitate.

17 Mulier generosa contrahens matrimonium cũ viro non generoso, durãte matrimonio, non gaudet libertate: secus eo mortuo.

18 Mulier habet priuilegia viri, etiam post mortem mariti, quando priuilegia competunt ratione dignitatis, vt quia comes vel dux, vel simile, aut de iure naturæ: secus si competeret marito, ratione officij.

19 Vxor vidua gaudet priuilegiis viri, in solutione collectarum, & tributorum.
Nisi cum alio inferioris cõditionis cõtrahat.

20 Fidalgus non cogitur se desdicere, ita nec eius vxor.

21 An doctoratus sit dignitas? & doctor habeat immunitatem?

22 Doctores non possunt torqueri, nec carcerari,

Don

DOn Fernãdo Rey.[a]
Iste dominus rex
Ferdinandus, ex
patrimonio suo re
gnum Aragonum
habebat tãtummo
do. Et quia contra
xit matrimonium,
cum Domina nostra regina Elisabeth Regina
Hispaniæ, voca
tur Rex Hispa-
niæ. ¶ Ex quo
1 infertur † quòd
si vxor est Regi
na, maritus eius

Don Fernãdo y doña Ysabel

licet nõ sit rex, dicitur & nominatur Rex. ¶ Cũ
ius contrarium de iure probatur: quia prinile-
2 gus † Augusti vtitur, & coruscat Augusta, &
non econtra, vt in in. l. fiscus. §. fina. ff. de iure
3 fisci. Et † mnlieres honoribus maritorum cre-
scunt, & generum nobilitant. vt in. l. Mulieres.
C. de dignit. lib. 12. Hinc est quòd radiis mari-
torum coruscant. vt in. l. Si liberta. C. de nu-
ptiis. & in. l. 1. & in. l. fœminæ. ff. de senatori.
¶ Intantnm hoc procedit, quòd etiam si mu-
4 lier non sit curialis, † nnbendo curiali, efficitur
curialis, & legitima. text. in. l. Si qnis. C. de na-
tura. libe. ibi, & filium naturalem, & text. in l. 2.
§. fina. cum. l. seqnenti. C. quand. & qni. qnar.
5 par. debe. lib. 10. ¶ Et quia mulier † sortitur fo
rum & conditionem viri. vt in. l. exigere dotẽ.
ff. de iudi. l. cùm quædam pnella. ff. de iurisd.
omninm iudi. & ibi docto. & in cap. 1. de spon
sali. & in. d. l. Mulieres. ¶ Intantum hoc pro-
cedit, etiam si non sit tradncta ad domum viri,
si est desponsata per verba de præsenti. vt in. l.
Ea quæ. ff. ad municipa. ¶ Et etiam si litiget
cum viro, secundùm Bald. per text. ibi in cap.
constitutis. de testib. ¶ Et etiam quoad statu-
ta de dote, vel donationem propter nuptias lu-
crandam. secundùm Paul. de Castro. in dicta. l.
Exigere dotem. & Iohan. de Plate. in dicta. l.
Mulieres. C. de dignita. ¶ Item quoad ius sepul
chrorum. vt in capit. Is qui. §. fina. de sepult.
in sexto. cap. Vna quaque mulier. 13. quæst. 2.
¶ Intantum procedit quòd mulier habet digni
tatem viri, & eius priuilegia, etiam si sit vidua,
6 † & in viduitate permanserit. vt in. §. non tantũ
permittimus. in authenti. de nuptiis. collati. 4.
& in. l. Filij. §. vidna. ff. ad municipa. & in di-
cta. l. Mulieres. & in. l. sexta. titu. 2. libro. 4. in
ordinatio. regalib. & in. l. 13. titu. 4. eodem lib.
& melior text. in. l. 7. titu. 2. partita quarta. ver
sicu. Aun ha otra fuerça el casamiento segun las
leyes antiguas, que maguer la muger fuesse de
vil linage, si se casare con Rey, deuen la llamar
Reyna, & si con Conde, Condessa: y aun de-
spues qne fuere muerto su marido la llamaran
ansi, sino casare con otro de menor guisa, ca las
honras y dignidades delos maridos han las mu-
geres, por razon dellos. Et sic quòd ex vtroq;
iure probatur, q
vxor gaudet pri

por la gracia de Dios Rey[a]

uilegio & nobi
litate mariti, etiã
post eius mor-
tem: & ibi no-
ster Alphonsus de Montaluo singulariter, &
idem quòd dicta. l. parti. tenet Signore. de ho-
mo. in repeti. l. princeps. ff. de legibns. colũ. 2.
versicu. Quæro de ratione vltimi, quæ est inter
7 eius consilia. ¶ Sed non econtra. † Si vxor sit
Marquionissa, vel Comitissa, nõ sequitur qnòd
maritus eius sit Marquio, vel Comes: vt ibi ad
literam tenet dictus Signor. de homo. ¶ Et quia
vir non nobilitatur ab vxore. vt in dicta. l. Mu
lieres. & tenet Bal. in. l. prima. C. de in ius vo-
can. & Barto. in. l. fina. C. de verbo. significa.
versicu. Tertiò dubitatur. ¶ Et quia libertus,
nec dum patrono, sed eius vxori debet honorẽ.
Secus econtra. vt in. l. prima. C. de in ius vocan.
& in. l. liberti. C. de operi. liber. ¶ Ex qno se-
quitur qnòd iste catholicus Rex nõ debebat vo
cari rex Hispaniæ, sed Aragonum, tantũmodo,
quia sequeretur quòd mariti coruscarent radiis
vxorũ, queadmodũ vxores coruscẽt radiis ma-
ritorũ, quòd non est verũ, secundũ. d. Signo. de
8 homo. ¶ Facit quoque, nam filius † qui nasci-
tur ex matre nobili, & ex parte plebeio, non est
fidalgus, nec nobilis. vt est text. in. l. tertia, ti-
tulo, 21. parti. 2. & tenet Iason in. l. prima. de
verbor. obligatio. ff. num. 18. & Palacios Ru-
uios, in repetitio. rubri. de donatio. §. 32. num.
3. vbi singulariter de hoc. Et si isti filij, qui snnt
nati ex suo corpore materno non gaudent pri-
uilegio matris, cur debet gandere maritus? ¶ In
9 tantũ † quòd non valet consuetudo: & per con-
sequens statutum, quòd quis censeatur nobilis,
vel ignobilis ex progenie materna. vt Bartol.
per illum textum in. l. exemplo. C. de decurio.
libro. 10. vbi etiam tenet, quòd rescriptum prin
cipis specialiter concessum, vt quis conditio-

nem matris sequatur, non valet, secus si generaliter conceedatur, & sequitur Andr. Barbat. in repetition. c. Raynutius. de testament. colum. 13. & Felyn. in. c. Nouit. de iudic. nume. 2. & Philippus Decius in. l. Foeminæ. ff. de regu. iur. nu. 73. & 74. vbi per eum. ¶ Sed contrarium tenet Rocus de Curte, in tractat. de consuetud. num. 162. dicendo, quòd consuetudo potest facere quòd quis censeatur nobilis, ex progenie materna. & ratio est, quia id videtur esse iuris positiui: nec talis consuetudo irrationabilis extimatur allegando Bartol. in. l. prima. C. de dignitat. libr. 12. & Paul. de Castr. in consil. 126. ¶ Tamen hoc intelligerem prout intelligit Philippus Dec. vbi suprà, quando ab Imperatore, vel principe, vel populo qui superiorem non recognoscit bene videtur, quòd statutum fieri posset vel consuetudo induci, quia quòd nobilitas sit à patre hoc à iure ciuili inductum est, sicut ius agnationis quod tollitur & mutari potest. Secus si fieret statutum, vel consuetudo ab inferiore, quia non valeret. vt in dicta. l. Exemplo. prout dictus Philippus Dec. vbi suprà. & tenet Curtil. in tractat. de nobilitat. in. 4. parte. nu. 28. reprobando Bartol. tomo. 5. tractat. ¶ Et licet per superiorem sit priuilegium concessum alicui, & descendentibus suis masculis & foeminis, ita demum transit ad descendentes ex linea foeminina, si stant viduæ, & ad maritum inferioris conditionis non conuolauerint, quia postquam virum assumunt in aliena familia se transferunt, & statum suum primum mutant. tenet Bartol. & Plat. in. l. Quotiens. C. de priuilegiis scholar, libro. 12. ¶ Et facit alia ratio quæ reformat vxor
10 † magis est sequela viri. vt in. l. de iure. post principium. & in. l. final. §. primo. ff. ad munici. ¶ Item est pedissequa mariti. vt in. l. final. C. qui potior. in pigno. habe. & accessorium sequitur principale, sed non econtra. vt in. l. Si ex pupillari. ff. de vulgar. & pupilla. & in. l. 2. ff. de poen.
11 legat. ¶ Et sic video in Hispania † nostra, quòd si vxor est Comitissa, & maritus non, non vocatur maritus Comes. vt in authentic. de consulib. §. fin autem. collati. 4. quia cùm mulier sit accessorium. & maritus principalis, & caput mulieris. vt in. c. Cum caput. 33. q. 2. l. Quod principi. ff. de legat. 2. & accessorium, non vestit principale. vt in dicta. l. Ex pupillari. & per gloss. & doctores. in. l. Iuris gentium. §. quinimo. ff. de pactis. & tenet Iohannes de Plat in dicta. l. Mulieres. C. de dignitat. libro. 12. versicul. quid autem.
12 ¶ Ex quo potest inferri ad dictam. l. 6. † ti. 2. De los hijos dalgo. libr. 4. in ordinationib. regalib. quòd si mulier est fidalga, & maritus plebeius, non gaudet maritus priuilegio vxoris, & sic, quòd si mulier esset de certo genere, maritus ipsum ducendo, non efficitur de illo genere, nisi aliud de consuetudine. vel statuto caueatur: vt tenebat doctor de Tapia in voce me audiête, dum esset licentiatus Iuris vtriusq; dum legeret. d. l. Si quis. C. de naturali. libe. & sic videtur, quòd ex consuetudine vocetur Rex. ¶ Tamen non solùm de consuetudine, sed etiam de iure vocatur Rex, quia in tali casu maritus coruscat radiis & honoribus suæ vxoris, & hoc probat text. in l. 2. tit. 6. Partit. 2. loquêdo quomodo debet Rex honorare vxorem suam. ibi. Quanto mas honrada fuere, tanto es el más honrado por ella. Qui text. clarè probat, quòd debet vocari Rex, qui cõtraxit matrimonium cum Regina, & eius causa debet habere honorem, & sic regnũ, quod est
13 suprema † dignitas maximè regnum Hispaniæ, qui non recognoscit superiorem. gloss. in. c. Adrianus. 63. distinct. & Abb. in. c. Nouit. de iudi. & in. c. Per venerabilem. qui filij sint legitim. ¶ Sed hoc est speciale in dignitate regali, in inferioribus secus: & sic Rex Philippus pater nostri Caroli, habuit regnum istud Hispaniæ ratione eius vxoris nostræ Reginæ Iohannæ. Et tenet in expresso Bald. in. c. Significauit. de re-
14 scrip. 1. collu. versi. pone. vbi ait, † quòd si Regina Apuliæ nubat cuidam simplici militi nominatur Rex, quia hoc casu vir coruscat radiis vxoris, quia eius lateris comitatus illustrat. vt in l. 1. C. de præposi. labor. lib. 12. & est text. de nostro iure. in. l. 9. ti. prim. Par. 2. vbi ponit modos quomodo quis vocetur Rex, ibi. La tercera razon es por casamiento, y esto es quando alguno casa con dueña, que es heredera del reyno, que maguer no venga de linaje de Reyes, puede se llamar Rey, despues que fuere casado con ella. & ibi Montaluus singulariter. ¶ Et sic, quòd de iure, & consuetudine, quę inducitur per istos
15 duos actus ad minus † vocatur Rex. vt gloss. in §. Et si ex scripto. institut. de iure natu. gen. & ciui. in verb. diuturnum. & in. l. 3. C. de episcopal. audient. maximè quando isti duo actus sunt notorij populo, quia ex quo isti actus sunt populo notorij facile præsumitur ex his, populus consentire. vt in. l. prima. §. tractatum. ff. de aqua quotidiana, & estiua. l. finali. ff. de fulmini. Aut isti actus non sunt notorij populo, & tunc est arbitrio iudicis examinare, quot actus requirantur, ex quibus consuetudo inducitur. argumentum. l. primæ. de iure deliberand. secundum Porcam. in dicto. §. Ex non scripto. 2. col.

2. colu. Abba. tamen in cap. final. de consuetu di, numer. 17. dicit, quòd in hoc multæ sunt opiniones, tam Canonistarum, quàm Legistarum: sed dicit, quòd communis opin. est quòd requiruntur tot actus, & ita notorij, vt verisimiliter transierint in notitiam regni, vel populi: quia non actus, sed tacitus consensus populi consuetudinem inducit: vnde vbicunque ex coniecturis habetur tacitus consensus populi, tunc non curatur de magna frequentia actus. & istam opinion. Abb. sequitur ibi Barbat. colum. 28. de quo ibi per Rocum de Curt. folio. 37. ℣ Et sic sufficiunt isti duo actus, scilicet quòd rex Ferdinandus, & rex Philippus vocauerunt se reges Hispaniæ, ratione suarum vxorum: quia ista denominatio fuit publica, & notoria, non solùm populo verùm etiam toto regno, vt Christophorus Porc. & Rocus de Curt. vbi suprà, maximè cum lapsu decennij. vt Iason in. l. de quibus. ff. de legi. final. colum. numer. 92. de quo ibi per eum. ℣ Et hanc per vnum actum consuetudo inducatur. vide Abbat. & doctores vbi suprà. & facit quod legitur & notatur in chronica istorum Catholicorum regum Ferdinandi, & Elisabeth. in. 2. parte. capitul. 2. Circa quod, vide quæ dicam in glossa sequenti, quæ incipit, Reyna. in princip. & fine. ℣ Sed redeundo ad supradicta, an si mulier gaudeat priuilegio viri, vltra ea, quæ suprà dixi. ℣ Dic quòd sicut maritus si est fi-
16 dalgus non potest torqueri: † vt in. l. Milites. C. de quæstion. & in. l. 4. titul. 2. libr. 4. in ordinationib. regal. ita eius vxor, quia ipsa adipiscitur eandem nobilitatem, quam vir eius habet cùm efficitur vna caro: & sicut propter priuilegium vir non potest torqueri, nec contra eum seueriter procedi, ita neque contra eius vxorem. vt in. l. 2. C. de quæstion. ita in terminis tenet Iohannes de Platea in dicta. l. Mulieres. C. de dignitat. libr. 12. vbi etiam extendit etiam viro mortuo, nisi transeat ad secundas nuptias, cum alio inferioris dignitatis. vt in dicta. l. Filij. §. vidua. ff. ad municipa. & in dicta authentica, de nuptiis. §. non autem permittimus. & probat text. in dicta. l. sexta. titulo 2. libro. 4. Ordinamentorum, ibi: Otrosi, las mugeres que fueron casadas con hombres hi-
17 jos dalgo. ℣ Sed quid si mulier generosa † cum viro non generoso contrahit matrimonium, an matrimonio durante gaudeat libertate? dic quòd non: tamen eo mortuo gaudebit. vt in dicta. l. sexta. ordinamentorum, versicul. Pero si la muger. & ratio istius potest esse, quia fortior & durabilior est dignitas proueniens ex parte, quæ contingit iure naturæ, seu sanguinis, quàm mariti. vt glossa in. l. Fœminæ. ff. de senatorib. & hoc tene, licet Bartolus ibi teneat contrarium, dicens, quòd ista mulier mortuo viro ignobili, in viduitate permanendo, non recuperat priuilegium, vel dignitatem, semel amissam. per. l. Liber homo. ff. de statu hominum. vbi de priuatione ad habitum non est dare regressio, nisi principis authoritate: & est ratio, quia remanent adhuc reliquiæ prioris impedimenti, scilicet matrimonij. quam opinionem Bartol. sequitur Guido Papa in decisione. 349.

℣ Sed dicta. l. sexta ordinament. & iura similia, quæ volunt vxorem gaudere priuilegio viri, etiam eo mortuo, intellige quando pri-
18 uilegium competit viro ratione dignitatis, † vt quia Comes, vel Dux, & similis: aut iure naturæ, vt quia est fidalgus nobilis: seu generosus: secus si competeret ratione officij, quod gerit, vel ratione laboris, vt medicus, vel doctor dum legit, quia tunc eo mortuo vxor non gaudet viri priuilegio, vt notat Bartol. in dicta. l. Fœminæ. & tenet Montalu. in glossa ordinament. in parte, vxor generosi, quod nota & vide. & facit quòd tenet Baldus in. l. 2. C. de episcop. & cleric. in fine, quem vide, licet contrarium teneat Petrus Leuan. in tractatu de priuilegiis doctorum, in secunda parte. §. 13. tomo. 5. tractat. folio. 320. vbi ait quòd vxor doctoris mortuo doctore gaudet priuilegio mariti, dum est in viduitate.

℣ Tamen vxor non gaudet contra virum dignitate, quam consequuta est ex persona viri. tenet Barba. in consilio primo, colum. 30. in primo volumine, & colum. 27. dicendo, quòd qui habet potestatem, habet & dignitatem à Principe, non potest illa vti contra ipsum principem, capit. Cùm inferior. 21. distinctione. & capi. Cùm inferior. de maioritat. & obedient. & in. l. Ille à quo. §. tempestiuum. ff. ad Trebellianum. ℣ Et etiam gaudet priuile-
19 gio viri in solutione † tributorum & collectã: Quid si nobilis, qui nõ tenebatur ad tributa soluenda contraxit matrimonium cum plebeia, vel villana, seu villica, quæ habet bona patrimonialia, pro quibus solita erat contribuere cũ aliis vicinis in collectis, cui nobili bona ipsa in dotem dedit, non tenebitur ad munera personalia mista, vel extraordinaria, vt notanter

tradit Iacobus de Bello viso, in. l. Lucius. §. idem respondit. ff. de munerib. & honorib. referendo Petrum Antebo. doctorem antiquũ, in suo tracta. de muneri. & noster Palacios Rui. in repet. rub. de dona. §. 31. nume. 8. fol. 17. & ibi in nume. 9. dicit quod etiam eo mortuo gaudet, nisi cum alio inferioris cõditionis contrahat, vel luxuriosè viuat, per text. in dicta. l. 6. titu. 2. lib. 4. ordina. ibi. E mantuuiere despues castidad: quia si castitatem non seruat, tenetur contribuere, vt in. d. l. Regia. & Palacios Ru. vbi suprà ita sentit allegãdo illam. l. factam per Henric. en Tordesillas, per quam. l. dicit quod corrigitur alia lex Regni for. generosorum. lib. 5. titu. primo. l. 2. quæ aliter disponit. ¶ Sed si plebeius cõtraxit matrimonium cum muliere nobili, quæ non cõferebat in tributis, imo bona sua tenebat franca, quæ bona dedit viro in dotem, maritus non tenebit illa franca, sed ratione illorum tenetur in tributis conferre: ita tenet dictus Palaci. Ruui. in dicta repetitio. rubric. §. 32. numer. 4. in fine. folio. 17. ¶ Idem dico, quòd sicut nobilis, hoc est fidalgus, non potest venire contra verbum † suum, & sic non cogitur se desdicere, & sic nõ debet cãtare palinodiã, licet dicat verbum iniuriosum, vt in. l. 131. Stylli declarans. l. 2. titul. 3. foro legum, libr. 4. & est melior text. in. l. 2. titul. 9. delos rieptos. libro. 4. in eisdem ordinament. regalib. quasi in fine, ibi: Sino se quisiere desdezir, salga del reyno, hasta treynta dias. Ad quod facit text. & ibi Iohannes de Platea in. l. Quinque sumates. C. de decurionib. libro decimo, numero primo, vbi ait quòd ratione dignitatis personæ corporalis pœna transmutatur in pecuniariam: & sic ego vidi iudicare in curia per suos curiæ iudices. ¶ Ita & eius mulier gaudet isto priuilegio, quia non potest vxor fidalgi cogi venire cõtra verbum suum, & sic se desdicere, quia habet omnia priuilegia viri, vt suprà adduxi num. 6. cum sequentibus: quia si se desdixisset in iudicio, vel in curia, valet minus. vt in. l. a titulo quinto, Partita septima. & si non remansit nobilis, nec fidalgus. vt in dicta. l. 2. titulo nono, libro. 4. ordinamentorum. & melius probat ista. l. quod non cogatur se desdicere quàm dicta lex Stylli, quæ loquitur quando fidalgus est aliqua iniuria affectus, & non quando iniuriam fecit, licet credo quòd dicta lex Stylli sit malè impressa, & incusa, & illud verbum in ea positum inquantum dicit, denostado, debet dicere, denostador, quia illa lex vult declarare legẽ Fori, & sic debet dicere. Desdigalo ante el alcalde, al plazo que le pusiere, & si no quisiere desdezir se, & si fuere hijo dalgo el denostador, demande le que le peche quinientos sueldos, y deue se los pechar. Et sequitur lex, vbi latius hoc declaratur dicendo. E si fuere otro hombre que no sea hijo dalgo, peche por la deshonra que le dixo, qual fuere la persona, y el denuesto. Et sic quod facit differentiam inter personas facientes iniurias: & non in recipiẽtibus. ¶ Vel aliter quòd illud verbum, denostado, positum in. d. l. non debet esse in ea: & sic debet dicere, desdigalo ante el alcalde al plazo que le pusiere: & sino quisiere desdezir se, & si fuere hijo dalgo demande le, scilicet, el accusador, que peche quinientos sueldos, y deue ge los pechar, scilicet el tal hidalgo que injurio. Et declarando hanc l. vt suprà intelligo, rectè probat illud ad quod quotidie allegatur, quòd fidalgus non cogitur se desdicere, sed melius probat & dicit apertè dicta. l. 2. titul. 9. de los rieptos. libro quarto in dict. ordinatio. regalib. ¶ Ad quod facit l. 85. in dict. ll. Stylli, in principio. Inquantum dicit. Otro si es a saber, que el hijo dalgo no sera ansi juzgado, como otro que no sea hijo dalgo. Et glossa in capitul. cùm quidam. §. illi verò. de iur. iurand. similis in. §. Item lex Cornelia. institut. de public. iudic. alia in capitul. grauem. de pœnis. text. in. l. 8. titul. 31. partit. 7. Abb. in capit. nouit. de iudic. numer. 8. singulariter Hippolyt. de Marsiliis in. l. Si quis viduam. in fine. ff. de quæstionib. Paris de Puteo in tractatu syndicat. in parte, quid si per statutum. folio. 198. numer. 4. ¶ Et inueni quandam additionem doctoris Petri Lopez de Alcocer, qui fuit magnus literatus, & vir sanctimoniæ imbutus, in suo foro. supradictam. l. Qualquier, quæ est l. 2. titul. 3. libr. 4. Foro legũ, vbi dicit, quod audiuit in quodam sermone magni prædicato. quòd si iniurians est altior, & plus perdit, en se desdezir: & ideo quia plus perdit quàm vilis iniuriatus non tenetur se desdicere, sed aliter satisfacere, & ita dicit in sua additione, quòd in chancelleria Regis inspecta persona, & qualitate commutatur pœna de se desdezir, in relegationem. per. l. Et si seuerior. C. de his qui notan. infa. Sed melius dicit hoc in expresso. d. l. 2. titu. 9. lib. 4. ordi. quã vide. ¶ Tamẽ si ipse vult se desdicere, & sic recãtare palinodiã, bene

bene potest, vt in. d. l. Part. & ordi. & facit quod tenet Iohan. de Plat. in. l. 1. C. qui ætate se excusa lib. 10. nu. 1. per text. in. l. 3. C. de decurio. eod. libro. ¶ Sed dictus Doctor Petrus Lopez, in dicta sua additione dicit, quòd si Iniuria est de his, quæ possunt esse notitiæ traditæ Inquisitoribus hæreticæ prauitatis, expedit se desdicere, cum iuramento: quia si in culpa iniuriatus non reperitur Iniurians punitur. facit tex. in capit. vt officium. de hæretic. in. 6. in princ. Et hoc casu non debet relaxari fideiussoribus, quia per alium implere nequit, quia est pœna corporis afflictiua, quia est casus. de menos valer. vt in. d. l. 2. titul. 5. partit. 7.

¶ Sed si verum dixit, excusabitur reus, secundùm quosdam, del desdezir se. vt Sanctus Tho. 22. quæst. 62. articul. 2. vbi Iniurians petit veniam ob forum conscientiæ ab iniuriato, cùm verum dixit in iniuria, & non debet dicere, quòd mendacium dixit, quòd est vulgo se desdezir: sed sufficit, quòd talis dicat malè locutus sum, vel non bene dixi: vt tenet Summa Angelica. in parte Detractio. §. 3. & melius Syluestr. in. §. 5. & Sanctus Thomas vbi suprà. & si probat verum, remittitur ad Inquisitores Regis, vel Episcopi: quia est delictum ecclesiasticum: vt per totum titulum de hæreticis. In Decretali. & in. 6.

¶ Et quia suprà dixi, quòd mulier fidalgi non potest torqueri. Quæro an sit idem in vxore doctoris, & ad veritatem huius quæstionis veniamus. Sciamus vtrum Doctor habeat dignitatem? & dico quòd sic: vt tenet Bartolus in Pro-
11 œmio. C. in. 3. collum. nume. 10. vbi ait † quòd doctoratus est dignitas, quia habet iurisdictionem ordinariam in scholares, vt in authenti. habita. C. ne fil. pro patre. & idem Bartol. in prima const. digest. §. fin. num. 12. Sed habere iurisdictionem est dignitas, vt ibi fatetur, tamen nõ est illustris, sed si legit per. 20. annos efficitur comes sacri palatij, vel saltem clarissimus, vt ibi per Bart. in. d. Procem. C. & Fely. in c. Quãto. de magistrat indistinctè dicit habere dignitatem, & ibi plura iura allegat, & dicit quòd est nobilis: ergo est in dignitate. & idem Alexan. in additio. ad Bartol. in dicto Procemio. C. vbi ait, quòd doctores sunt nobiles. per. l. Prouidendus. C. de postulã. & hanc partem tenet Bartol. in. l. fin. C. de Iudæ. ¶ Contrarium tamen tenet Abbas in dicto cap. Quanto. & Bartol. in. l. Ex eo. ff. de milit. testamen. & Bald. in constitu. C. & Cardinal. in repetitio. c. perpendimus. de senten. excommunicatio. penultim. collum. & in Cle. prima. de magistr. vbi doctoratus appellat honorem. & facit glossa in. l. Iulia. ff. ad. l. Iuliam. de vi publica, dicens, quòd doctor Artium habet aliquam dignitatem. ¶ Sed per hoc non est recedendum à prima opinione, secundùm Felynum in dicto capitu. Quanto. & sic quòd habet dignitatem, & hæc est communis opinio, secundùm Iohannem de Anania, ibi in dicto capitu. Quanto. & idem tenet Alexander in consilio. 94. in primo volumine, numero. 1. vbi ait, quòd doctor est in dignitate cõstitutus. ¶ Sed hoc intelligit Bartol. in doctoribus actu legentibus, non in aliis. vt ipse tenet in. l. Medicos. C. de professori. & medic. lib. 10. & in. l. prima. C. de mulieribus. In quo loc. eodem libro. ¶ Sed Guido Papa in decisione. 88. dicit, quod in hoc malè dicit Bartol. quia text. ibi indistinctè loquitur de doctorib⁹, ergo indistinctè est intelligẽdum de aliis doctoribus, nõ actu legentibus. iuxta. l. de pretio. ff. de publi. nec ipse Bartol. aliqua lege aut ratione limitat illam. l. debere intelligi de doctoribus, actu legẽtibus. & sic erubescimur, cũ sine lege loquimur. l. illã. C. de collat. & in auth. de trient. & semiss. §. Cõsiderem⁹. col. 3. quia nõ sufficit dicere, nisi ratio assignetur. 24. q. 3. c. 1. & fortè Bart. quia actu legebat fuit affectu commotus, ita dicere, propter laudẽ sui, & aliorum doctorum actu legentium, cùm ipse absq; aliqua lege aut ratione ita dixerit volendo restringere tex. d. l. indistinctè loquentẽ: sed pro opinione Bart. licet Guido nõ alleget, facit quod tenet Paul. de Castro, in Proœm. C. nu. 9. vbi ait quòd doctor legens est exemptus in propria patria ab omnibus muneribus realibus & personalibus, cum tota sua familia, filiis & vxore: sed de aliis doctoribus non legentibus, dicit quòd non reperit, ideo ponderã da est præeminentia legentium contra alios.

¶ Tamen contra Bart. fuit in dicta curia determinatum, & bene secundùm Guido. pap. vbi supra per rationes, vt ibi per eum: quem vide, & istam met opin. contra Bart. tenet Fran. de Are. licet Guido nõ alleget in consil. 95. In prin. dicendo, quòd credit, & consuetudo obseruat, vt simplex doctor, maximè si sit aduocatus, etiam si actu non legat, non posset capi, quod sequitur Franc. Curt. in addit. ad Paul. de Castro in Proœm. C. licet alleget corruptè. d. consi. Aret quia allegat. 105. & est. 95. quẽ vide. & idẽ tenet Abb. in. c. 1. de priuil. nu. 4. dicendo ꝙ retinet dignitatem & priuilegia, licet actu nõ legat, licet hodie ex numerositate doctorũ vilescit dignitas, quæ de se est excellens, quia omnes passim ad illam

promouentur, & est contemptibilis longè vltrà quàm consueuit. ☞ Et in fauorem istius decisionis Guid. & contra Bar. facit quod tradit addit. Guid. in d. Decis. vbi inter cętera dicit, ꝙ doctores postulátes habēt immunitatem ab omnibus saltem personalibus muneribus. Ipsi enim sunt ij: quis ille diuus Iustinianus sacratissimus imperator inuenire summo opere studuit, eos vocitans Oratores maximę scientiæ, Iustitiæq; satellites, ac otios athletas iudiciorum, vt in Procemio digestorum. §. duplici. & ij meritò aduocati dicuntur milites inermes literatoria militia militantes, vt ibi per eum. ☞ Sed hoc nō habet locum in recipientibus gradum doctoratus ex rescripto vel Bulla Apostolica, per ea quæ leguntur, & notantur in l. Si ita quis. §. 2. ff. de legat. 2. vt tenet. d. Guido. Pap. in dicta Decision. 88. & idem cauetur hodie de nostro iure Regio per quandam Pragmaticam, in volumine Pragmaticarum, quā per te vide, quia isti sic graduati non gaudent priuilegio nec nobilitate doctoratus, quę est prout dixi dignitas, vt Guido in dicta Decisio. nume. 3. vbi dicit quòd verus doctor est immunis à collectis & tributis: & in dicta lege Medicos.

☞ Et sicut talis doctor non potest torqueri pro-
22 pter suam dignitatem † & nobilitatem acquisitam ex scientia, vt per glossam in capit. de multa. de præbendis. & non torquetur sicut miles, vt Cynus in lege Milites. C. de quæstion. & in. l. 4. C. Ad legem Iuliā maiestatis. & tenet Hippolytus de Marsili. in sua practica criminalis. §. expedita. nume. 29. & nume. 37. quia priuilegia militum ad doctores extenduntur, vt Cynus in. l. prima. C. de iuris & facti ignorantia. Ita in terminis tenet dictus Hippolytus, in l. Edictum. ff. de quæstionibus. numer. 10. & ibi idem tenet in aduocato. numero. 7. & 8.

☞ Et facit quoque, quia quando lex concedit capturam personæ, non extenditur ad doctorem. vt in dicta. l. Medicos. & Baldus in. l. prima. C. qui bonis cedere possunt. & facit. l. Nequis. C. de aduocatis diuersorum iudicum.

☞ Et quia doctores quasi radij solis appellantur. vt in capitul. Multi. de pœnitent. distin. 2. & prima quæst. 7. capitul. Si quis. vbi velut luminaria splendescere dicuntur. & in capitu. primo. de reliquijs, & veneratio. sanctorum. in. 6. vbi Papa dicit quòd per doctores quasi luminosas candelas vniuersum corpus orbis errorum tenebris profugatis velut sydus irradiat matutinum, & facit quod tenet Salycetus, in dicta authentica habita. C. nec fil. pro patre. collumna prima. vbi tenet, quod mundus illuminatur doctoribus, & hominibus scientiæ, & quòd nisi fuissent doctores, nos essemus in tenebris.

☞ Et quia sicut versatur publica vtilitas in militibus. vt in lege prima. in fine. ff. de testamento militis. Ita etiam in doctoribus, & aduocatis: vt tradit Hippolytus de Marsiliis, in dicta. l. Edictum. ff. de quæstionib. nume. 9. & 11. & Iason in leg. prima. C. de iuris & facti ignor. num. 7.

☞ Et facit quia doctor vel literatus admittuntur ad officia, ad quæ soli nobiles admittuntur,
23 † vt tenet Montal. in. l. 6. titu. 9. Partit. 2. In glossa magna, in principio. & ibi per eundem de nobilitate scientiæ, & de illis qui eam acquisierunt, & idem tenet Iohannes de Platea. in. l. prima. C. de conditis in publi. horre. libro. 10. in fine. allegando glossam in. l. 5. ff. pro socio. in Verbo, suppleat. vbi ait, quòd est argumentum pro literatis, qui vt nobiles admittuntur ad officia, ad quæ soli nobiles admittuntur, quia vt dictum est, scientia hominem nobilissimum facit, vt in dicta. l. Prouidendum. C. de postulan. & in. d. cap. de multa. & hoc facit ad extensionem text. in. l. 6. titulo. 18. Partit. 2. vbi ait quòd tenens Castrum pro rege, vel pro alio domino debet esse generosus, ex vtroque parēte fidelis, magnus, & boni intellectus. & idē tenet Palacios Ruuios. in repetitio. rubric. de donatio. §. 9. fol. 5. nume. 10. vbi nobiles & literati æquiparantur in dispensationibus fiendis, & sic quòd literati possunt esse Castellani, seu præsides, qui in nostra Hispania Alcaydes vocantur: vt ego ad præsens sum, & ex nobili genere, & homagium facere, seu fidem publicam, vt ego feci. ☞ Et facit quod tenet Iohannes de Platea. in. l. qui vel exiguam. C. de diuersis officiis apparito. libro. 12. vbi dicit, quòd ille textus facit pro pauperibus militare volentibus, vt non prohibeantur dummodo aliàs sint habiles. ☞ Et quis dicatur nobilis, seu fidalgus: vide. l. 2. in medio. titul. 21. par. 2.

☞ Non solùm doctores, verùm etiam filij non
24 † possunt torqueri. vt Hippolytus de Marsiliis in dicta. l. Edictum. numero. 12. & in sua practica. §. expedita. numero. 36.

☞ Et redeundo ad quæstionem suprà tactam, an vxor doctoris potest torqueri? & licet pro nunc in terminis non inuenio: teneo quòd
25 non, † quia vt dicit dicta lex Medicos. C. de professorib. & medic. libr. 10. doctores vnà cū vxoribus, & filiis, necnō rebus, quas in ciuitate possident, sunt immunes, nec exími vel exhiberi, vel iniuriā pati possunt. iuncta glos. ibi, in verbo,

verbo,exhiberi,ibi.ſic in domina fit.vt in auth.
nulli iudicum.§.ſi verò crimen.colla.9. & ſatis
eſſet ſibi iniuria dicta tortura,cùm per eam eſſet
infamis,infamia facti, & in eã incurrit, per quã
quis reppellitur à dignitate, niſi in ſubſidium.
vt ff.de decurio.l.Eos. Item facit repelli à que-
rella inofficioſi teſtamenti,quia aliàs admittere
tur. vt per glo. quę ita tenet in.l.Nullam. C. ex
quibus cau. infami. irro. & quia tormentũ dici
tur carcer. vt Bald.in.l.1. C.de his,qui ad liber.
perue.nõ poſſunt. & idem Bald.in.l. Falſus.C.
de furtis.in fin.& Cyn.in.l.2.C.quod me.cauſ.
¶Sed qui eſt in carcere recipit iniuriam,vt pro
bat Paul.de Caſt.in.l.ſi verò pro condẽnato.ff.
qui ſatiſdare coga.licet ille dicit eſſe.§.l.Si de-
ceſſerit.¶Ad idem ſi torquetur,iniuriam reci-
pit, & quia ſicut vxores militum,vel nobilium
non poſſunt torqueri, vt Iohã.de Plate.in.d.l.
Mulieres.Ita nec vxores doctorũ,quia in omni
bus parificantur,vt ſuprà dictum eſt. ¶Quini-
26 mo doctores pręcedunt militibus,† vt Feli.latè
in.d.c.Quãto. de magiſtris, maximè militibus
noſtri temporis,quia non militant, ſed tãtum-
modo ſunt nobiles, vt ibi allegat ad hoc plura
iura, ſed ibi tenet quòd in actibus militaribus
verus miles præfertur doctori, ſed in actib' do
ctoreis pręfertur doctor militi,& in actibus pro
miſcuis præfertur doctor, ſecũdũ Bart.in proce
mio digeſtorũ.¶Et quòd priuilegia data à iure mi-
litibus,nõ habent locum in militibus noſtri tẽ-
poris,tenet Specul.in titu.de procura.§.1. verſi.
Item quòd eſt miles.& Feli.vbi ſuprà.Et docto
res æquiparantur veris militibus,& non militi-
bus noſtri temporis,vt cõcluſum eſt,quia mili-
tes noſtri temporis torqueri poſſunt, quia neq;
in abſumptiõe militiæ,nec in vita obſeruãt ea,
quæ veros milites decet obſeruare, & obſerua-
ri expediunt: vnde priuilegiis militarib' gaude
re non debẽt:& ſic poſſunt torqueri,vt tenet ſin
gulariter Guido de Suza in tracta.tormento. ſi.
col. verſi. An milites noſtri tẽporis. & ibi eius
additio. allegãdo Bart. in ſuo tracta.de quæſtio.
licet dicat quòd illum tractatum nõ fuit Bart.li-
cet ei attribuatur;ſed iſta opi.Bar.quòd torqueã
tur ſicut alij priuati,eſt vera,& ab ea non recedẽ
dum: quia iſti non ſunt veri milites, & inſignia
ſola non faciũt milites gaudere priuilegiis ſuis,
ſed exercitiũ.vt probatur in.l.penu.ff. de teſta.
mili. vbi dicit, quòd miles nõ militãs, non gaudet
priuilegiis ſuis: ergo multominus debent gau-
dere milites noſtri tẽporis, quia non habẽt,nec
habuerunt vera inſignia, nec exercẽt militiam,
nec militant, prout ibi tenet dict.addi.Guid.de
Suza. ilico doctores præcedunt, nõ ſolùm iſtis
militibus, verùm etiam veris. ¶Ad quod facit,
maior eſt enim honor virtute ſua titulis conſe-
qui,quàm facto maiorũ, vt in.l. ſi quis in bello.
ff. de capti.& poſt limi. reu.& ibi glo.& Chri
ſtophor.Porc.Inſti.de iuſti.& iure.1. col. ¶Et
quia nobilitas ſcientiæ præfertur nobilitati ge-
neris: vt Cy.in.l.prouidendum.C.de poſtul.&
Alex.in conſilio.94.in.1.vol.nu.2.& Lucas de
Pen.in.d.l.Mulieres.C.de digni.lib.12.pri.col.
tenet quòd nobilitas ſapiẽtiæ eſt prima terrarũ
nobilitatum,& pręfertur cæteris nobilitatibus,
quia in ſapientia nobilitas vera conſiſtit, & ibi
quoque tenet in.2. col.quòd nobiles ex ſapien-
tia,& virtutibus, ac bonis moribus præferendi
ſunt his, qui ex genere aut diuitiis ſeu loco no-
bilitatis priuilegio extolluntur: de quo aliquid
per Abba. in cap. ſuper eo. de teſtibus. & per
Antoni. Fran.in additio.ad Abb.in cap. ad au-
res: de reſcrip.in.2. additione. & idem tenet no
ſter Mõtal.in.l.6. titu.9.part.2. ¶Sed cõtra hoc
videtur text.in.l.2. titu.21.parti.2. quaſi in fine,
ibi, Como qualquier deſtos, que lo ganã por ſa
biduria,o por ſu bondad, ſon llamados nobles:
mayormẽte lo ſon aquellos q̃ lo han por linaje.
Quæ lex non obſtat, quia iſta.l. debet intelligi
vt ſuprà dixi in actibus militaribus, & non in
actibus promiſcuis, vt Feli. in.d.c. Quanto. &
quia illa dictio, maximè, non importat præce-
dentiam. ¶Et per conſequens vxores doctorũ,
vxoribus militũ æquiparantur: & ſic dictæ vxo
res doctorum non poſſunt torqueri,nec carcera
27 ri † vt in.l.62. de Toro.& in expreſſo. quòd
vxores & filij doctorum non poſſunt pro debi-
to incarcerari. Tenet Hippo. de Mar. in.d.ſua
practi.cri. §. Attingã.nu.68. allegando plura iu
ra:& idem tenet Matheſil.in notabi. ſuis, in nu.
59. vbi ſingulariter. ¶Intantũ quòd iſtud priui
legiũ non poteſt renuntiari,quia legi prohiben
ti,quẽ capi poſſe pro debito,nõ poteſt renũtia-
ri pacto. tenet Specul. in tit. de renun.§.1.verſi.
Item eſt beneficiũ. nu. 29. & ſequitur Andre.
Sicul. Barba. in.c. Lator. de pignori. col.3.ver.
vtrum autẽ. ¶Sed an idem erit in vxoribus Li-
centiatorum? Idem dico ſicut in vxoribus docto
rum: quia vxor Licentiati nõ poteſt cogi ad ſe
deſdicendum, nec carcerari,nec torqueri: quia
gaudet priuilegio viri. ¶Et quia Licentiatus
gaudeat priuilegio doctoris, maximè in fauora
bilibus,tenet in expreſſo Bald.in.l.1.ff.ſolu.ma
tri. 4.col. verſi.quid ſi filius non eſt doctor, ſed
licentiatus,& iſta eſt cõmunis opi. ſecundũ do
ctorẽ de Pala.Ru. in repet.Rubr. de dona.§.38.
fol.

fol. 21. vbi per. 3. col. hoc examinat: & idē tenet Alex. in. l. Mulier. §. non est dubitādum. ff. ad treb. & hoc tenē, licet contrariū tenet Ang. in. §. & si quis. insti. de test. mi. nu. 1. dūmodo isti sint graduati in studiis generalib⁹ habētibus priuilegia, vt iā per leges Regias decisum est. Et idē tenet Petr⁹ Antebo. latè in tra. de mun. in. 3. pte. nu. 56. tomo. 6. tract. fol. 24. ¶ Et quia suprà tetigi quòd mulier nobilis & doctoris non potest pro debito incarcerari. ¶ Quid in aliis mulieribus, an pro debito ciuili possint in carcerem detrudi. vi. per dictum Hippolyt. de Marsi. vbi suprà in. d. §. attingam. nu. 63. vsq; in finē, in. d. sua practi. cri. vbi ponit fallencias, & ampliationes: & doctor del Castillo, in. l. 62. de Toro. ¶ Et in quātum ibi tenet quòd fallit in casu mirabili, quē ponit Bart. in. l. si quis sub cōditione. ff. de testamē. tutel. & in authē. matri, & auiæ. C. quā do mulier offi. tutel. fungi potest. & est in causa tutellæ, & administrationis, quia pro tali casu potest incarcerari, si renuntiauit Velleiano, & secundis nuptiis, & omni alio auxilio. ¶ Cōtrarium videtur verius, licet Bart. & alij teneāt hanc partem, quia mater non potest cōueniri in plus quàm facere potest. vt in. l. Sūt qui. in fine. ff. de re iud. ergo non potest carcerari, quia habet istam exceptionē, nec conueniatur, nisi inquantū facere potest, sicut vidimus per cessionē bonorum, quia etiā non priuilegiatus euitat carceres. vt in. l. 1. & fi. C. qui bo. ced. pos. ergo multomagis personæ priuilegiatæ, nec conueniātur in plus quàm facere possunt, non debet carcerari. ita dixit formaliter Cardi. Alex. in. c. ex parte, vlti. col. de appella. vbi dixit ita voluisse Alber. de Rosa. in l. vbi adhuc. C. de iur. dotio. col. 21. quæ opini. placet Hippoly. de Marsi. in. d. §. attingam. nu. 65. & miratur de Bar. & sequacib⁹, quòd ad istas rationes non aduerterunt: & hoc credo, licet ipsemet Hippo. in singul. 248. vult tenere cum Bart. in. d. l. Si quis sub conditione. quia idem quòd Hippo. in. d. §. attingam. tenet Andre. Sicul. in cap. 2. de pigno. 2. col. versic. & adde. vbi dicitur quòd dictum Bart. in. d. l. si quis sub cōditione. iudicio suo nō est verū. per text. in. c. 2. §. fi. versi. fœminæ. de iudi. lib. 6. iūcta. l. 2. §. si autem dignitas. C. de iura. calū. & facit. l. 1. C. de officio diuers. iudi. vbi ponderatur honestas sexus: & ideo succedit elegās regula φ vbicūq; aliquod priuilegiū est indultum, propter honestatem personæ, seu sexus, non potest tolli per renuntiationem, ita dixit Bald. in d. l. 1. C. qui bon. cede. poss. Ex quo infert dictus Andr. Sicul. quòd si mulier non potest renuntiare expressè priuilegio, d. l. 1. ergo multominus videtur renuntiasse generaliter, & facit quòd notat Bart. in argu. in. l. sed & si quis. §. quæsitū. ff. si quis cautio. ¶ Sed ibi tenet, quòd si esset magna summa pecuniarum, videretur φ pro isto debito arduo possit incarcerari, non solùm ista mulier, sed etiā ille, qui accepit in vxorem mulierē, quę fuit tutrix filiorum suorum, si nō reddit rationē administrationis, antea quam contraheret matrimoniū, quia bona ipsius viri sunt obligata, ita Bald. singula. in. l. si mater. C. in quibus causis pig. taci. contraha. & Hippol. de Marsi. in. d. singul. 248. in. 2. col. ¶ Bachalarius Rodericus Suarez in repe. l. 2. For. leg. lib. 2. tit. de los gouiernos. 14. & 15. col. istam. q. examinat, & licet sic bachalari⁹ est magnæ authoritatis, quia vt dicebat doctor de la Carrera, dum in vniuersitate Salmanticensi legeret chatedram Decreti, me audiente, quòd iste Bachalarius Rodericus Suarez fuit magnus literatus, & aduocatus, & nunquā voluit gradū lecentiaturæ, nec doctoratus recipere, quia asserebat quòd volebat esse præcipu⁹ bachalarius omnium qui sunt in Hispania, quàm vnus infimus ex doctoribus multis: & hoc audiui à dicto domino doctore dela Carrera antequā opera ipsius bachalarij in lucem prodirent, dicit quòd non est fidendū de opi. Barb. ¶ Tamē in additione quā ibi fecit dicit φ hodie videtur, quòd determinatio Bart. nō procedat: et sic sit vera opi. Barb. per. l. 62. Tauri. culus verba sunt, Ninguna muger por ninguna deuda que no desciēda de delicto pueda ser presa, ni detenida. Et sic videtur, & est attendendū, quòd per ista verba, por ninguna deuda, φ hodie non procedat determinatio Bart. & sequacium. In qua habetur quòd pro debito descendente ex admiuistratione tutellæ possit mulier carcerari, cùm ista sint verba generalia, & mens legislatoris est φ pro nullo debito, cuiuscūq; naturæ, & conditionis sit, dū tamen non descendat ex delicto, posset mulier carcerari. ¶ Et hac quoque ratione dicas non procedere dictum And. Sicul. Barba. qui tenet φ pro debito arduo possit mulier carcerari, maximè φ si bene attēdam⁹ istud, est quoddā priuilegiū mulieri per principem concessum humanitatis causa, ratione fragilitatis sexus, vt alia etiam priuilegia mulieribus conceduntur, quæ viris denegātur: vnde eadem ratio est in debito magno, quæ est in paruo: & sic φ hodie est vera opi. Hippo. de Mar. in. d. §. attingam. ¶ Quod limitatur in muliere meretrice, seu luxuriosè viuente: nam ista potest personaliter capi, & carcerari: verbū est aureum Bal:

in.l.cōſentaneū.C.quo.& quādo iudex.7.col. in pte,in gl:&tenet.d.Rod.Sua.in.d.l.2.&los go uiernos.13,col.&Hipp.io.d.§.attingā.nu.66,et idē tenet Alex.de Imo.in.l.Plerięq;.ff.de in ius vocā.6.col.nu.11.&.12.vbi oēs in dictis locis tenēt ꝙ eſt verū, qñ mulier luxurioſe viuēs eſſet ſoluta,ſecus ſi eſſet nupta,quia tūc quāuis luxurioſe viueret nō poſsit carcerari.p tex.fin.in arg.in.l.ſi vxor.§.1.ff.de adul.pro quo facit dict.Io. An. in additi.ad Spec.in tit.de iniuri.& Alex.in.d.l.plerięq;. nu. 12.& idē tenet Pala.Ru.in repe. c. per veſtras.de dona.§.21.nu.22. fol. 95.& idē tenet And.Si,Barb.in.d.42. quod incipit,Lator. de pigno.1,col.& in.c.paſtoralis.6,col.verſi,ſed ego quæro.de iudi.& latè per eundē Hipp. de Mar.in repe.l.vnicæ.C.de raptu virg.num.30. vbi dat ſingula,limitationem,& intellectū ad ſupradicta reſtringendo,non habere locū in meretrice maritata, quę habet in maritū vnum lenonem, vel infamē, quia tunc reputatur pro meretrice nō nupta,ita dicit quod tenet Iohā.Baptiſ. de ſant.Seue.in tract.ſuo de debito. ſuſpe.13.co. & per alia iura,quod dicit eſſe mēti tenendū,& notādū ad intellectū dicti Io. And,ſupradictū: & idem teoet dict.Hipp.de Mar.in ſiugul.279. ☞Sed ſi mulier de ſe eſt nobilis,nō perdit nobilitatē generis, etiā ſi ſit meretrix, vel faciat quęſtū corporis,vt in.l.Si qua illuſtris. C.ad orfici. & in.l.ſenatoris filiū.ff.de rit. nuptia.& in.l.filium.ff. de ſenatori.& tenet Mōtal. in glo.ordi. in parte generoſus: et ſic quòd licet iſta vxor viuat turpiter,ſi eſt nobilis ex ſe,non poteſt carcerari,etiā ſi ſit ſoluta,quod nota ad intellectum.d.l.Tauri. ☞Optimū eſt ſcire,ſi vxor clerici gau
28 det eodē priuilegio,† & retineat illa duo de quibus,in.c.vnico.de cleri.cōiug. in.6.quæ retinet maritus ferēdo habitū & tonſurā clericalē.ſ.priuilegiū,canonis ſi quis ſuadēte.17.q. 4.& quòd in criminalibus cōuenitur corā eccleſiaſtico iudice.glo.in.c.clericū.11.q.1.tenet ꝙ vxores clericorū ſortiūtur forū ex perſonis virorū,& gaudēt eiſdē priuilegiis vxores & filij, quibus clerici gaudēt.vt in.l.1.&.2.C.de epiſco.& cleri.& hoc quādo eſt legitima vxor.& idē tenet glo.in c.Eos.32.diſt. Abb.Panor,in.c.null⁹.de foro cōpe.2.col.nu.6.&.7.iſtā.q.examinat,ad minus tāgit eam:& cū iſtis gloſsis trāſit,licet Io.And.in d.c.vnico,de cle.cōiuga.in.6. tenet cōtrariū, & Io.de Imo.in.d.c.null⁹.ſequitur gl.licet Anto, ibi trāſeat cū Ioā.And.& idē tenet Mōtal. in.l. 32.tit.2. part.3.in glo.la tercera.☞Sed ratio & diſtinctio Abb.ibi mihi videtur vera, & ex ea poteſt concordare gloſſas,& Iohā.And. & ſequaces.ſ.quòd quādo clericus coniugatus defert habitū & tonſurā,& tunc ſicut ipſe clericus gaudet in criminalibus priuilegio perſonæ, ita & eius vxor,quia generaliter traditur vxorē debere ſortiri forū ex perſona mariti, vt in. d.l. cùm quædā puella.ff. de iuri.omn,iudi.& alibi dicit Imperator,Mulieres honorē maritorū erigim⁹, & genere nobilitamus,& forū ex eorū perſona ſtatuimus.vt in.d.l.fi.C.de incolis.lib.10.☞Sed ſi clericus coniugatus non incedit in habitu & tonſura clericali,eius vxor nullo gaudet priuilegio eccleſiaſtico,quia hoc caſu,nec clericus ipſe gaudet:& certè iſta diſtinctio mihi placet:& ibi Abb.reſpōdit ad dict. Iohā. And. qđ erat,ꝙ videretur abſurdū, vt vxor clerici in ciuilibus cōuenirētur coram iudice ſeculari,& in criminalibus verò corā eccleſiaſtico, nec obſtaret ſi diceretur quòd idē cōtingit in perſonā clerici, quia hoc operatur caracter, qui perſonā clerici non egreditur,quia imo non obſtat,vt arg,in.l.fi.C. de iuri.om.iudi.& eorū quæ notantur in.c.quāto.de offi.ordi.& Inno.in.c.Cùm ab eccleſiarū. eod.titu. Item quia in perſona ipſius clerici eadem debet eſſe ratio de ſpecie ad ſpeciē,quæ eſt de genere ad genus:vt in.c. Paſtoralis.§.Itē cùm totum,de offi.delega. ſicut enim quādo maritus gaudet ex toto priuilegio fori. Idē reperitur in vxore, ita ſi pro parte gaudet maritus, debet & pro parte gaudere vxor,nō obſtante quod dicit de caractere: nā & multi gaudēt priuilegio fori, quib⁹ caracter impreſſus nō eſt, vt eſt videre in monialibus. ☞Et quòd iſta vxor gaudeat priuilegio, eſt ratione vnionis matrimonialis, vt in c. hæc imago,33.q.5.& inter eos cōmunicantur actiones & paſsiones. vt in.c.Martinus.& ibi Abb.de cog. ſpiritu. ☞Attamē Domi.d ſancto Gemi.in.d.c.vnico,de cleri.cōiug.in.6.reſtringit ſupradicta,ſolūmodo in priuilegio fori: ſec⁹ in priuilegio canonis ſi quis ſuadēte diabolo,ꝙ illud nō habet locū in percutiēte vxorē clerici, etiā ſi ſit vxor legitima,prout pōt contingere in clerico cōſtituto in minoribus,quia cū iſtud ſit priuilegiū cōceſſū toti ordini eccl'iaſti.nō debet extēdi ad pſonā nō exiſtētē ecl'iaſticā,in materia pœnali:et licet vxor ſortiat̄ forū mariti clerici,et ſic exēpta à iudice ſeculari.vt Abb.in.d.c.null⁹. nō eſt eadē ratio in materia exorbitāti,& pœnali,puniēdi offendētē vxorē clerici,&ideo nō debet fieri extenſio,vt in.l.Iulia.§.hoc caput.ff. de rit,nup. Et in.c. canonica.de ſent. excō.cū aliis vulgarib⁹, vbi patet hoc eſſe veriſsimū,& ſic teneo ꝙ licet vxor clerici gaudeat priuilegio clerici quoad forū inquo priuilegio cōferē bñficiū,ſiue

siue pœna: tamē dispositio pœnalis loquens de offendēte clericū,ad ipsam vxorem nō extendi tur, vt suprà fuit probatū per regulā in pœnis. & in regula odia. de regul. iur.in.6. vt tenet omnia dicta Francis. de Aretio. in consil. 131.col. 2.&. 3. Et sic cōcludo quòd vxor clerici,quæ ad forum gaudet in criminalibus priuilegio clericali, vt ipsa debeat coram ecclesiastico conueniri: sed non gaudet priuilegio canonis, si quis suadente. & sic quòd licet quis iniiciat manus violentas in eam offendens, non est excōmunicatus. & idem tenet Domi. in dict. cap.1. de clericis coniuga. in. 6. & per dictū Franc.de Are. in. d.consi.licet dicat quòd etiam de priuilegio fori multi recensiores tenent quòd vxor non gaudet,nec ei competat. Quinimo talis clericus cōiugatus deferens habitū & tonsuram non subest sub iudice seculari in criminalibus, nec distringit suam personā,licet distringat sua bona.vnde insurgit cōclusio,q̄ pro debito pecunia
29 rio non potest talis clericus incarcerari † vt sentit Anchara.in dict. cap. vnic. de clericis coniu. in.6. & Specul. in titu. de competen. iudi. addi. §. 1.& Lapus allega. 118. & probat text. in.c. Nuper,de senten.excōmuni. per quod extenditur,l.4. titu.2.lib.4.in ordi. regali. vbi canetur, quòd fidalgus non potest carcerari pro debito, q̄ sit idē In clerico coniugato habitum & tonsuram deferente: & idem in vxore sua per supradicta. Et non solùm vxor clerici, verùm etiā eius cōcubina gaudet priuilegio Fori ipsius cle
30 rici. † & coram ecclesiastico debet conueniri,tenet Ias.singulariter in.d.l. Cùm quædam puella. ff. de iuri.omni. iudi. nu.17. & infrà dicetur super cap.quod loquitur de concubinis clericorum, qđ est. 47. in ordine. Et quia dictū est quòd vxor vidua retinet forum viri & eius priuilegia per iura supradicta, intellige esse verum
31 in fauorabilibus, † non autem in odiosis,nisi in contractu dotis.in quo inspicitur cōsuetudo fori viri.per.d.l. Exigere dotē.ff. de iudi. ita singulariter intelligit Bald. in. l. Voluntas. C. de fideicōmis. nu. 1. & tenet Hippolyt. de Marsil. Bald. cōmendantem in repet.l. vnicæ. C.de raptu virg. nu. 215. & licet putabat dictum Bald: esse incognitū,quia est in loco remoto.idem tenet Feli.in cap. Super eo.de testibus.1.col. Extende etiam, & habet locum, quòd mulier retinet priuilegia viri, etiā si habeat virum inutilē:
32 † quia vidua dicitur non solùm quæ virum non habet, sed etiam quę virum sibi inutilē habet,& priuilegia quę dātur viduis,cōcedūtur istis inutiliter nuptis:mirabile est dictum Bald.in.l.fina. C.ad.l. Faui. de plagi.& sequitur Hippolyt. de Marsi.in.d. repet.l. vnicæ. C.de raptu virgi.nu. 214.allegando Ias. in. l. Si quis pro emptore. ff. de vsucap. col. 53. Sed ego quesiui & non inueni,tamen sufficit authoritas Bald. Et ex hoc infero & teneo pro cōstanti,quòd licet vxor nō sit copula carnali cognita propter impotentiam viri,& sic per suā inutilitatem si est traducta ad
33 domū, & est vellata, habet dimidietatem † bonorum acquisitorum,constante matrimonio inter eam & virum suum sic inutilē:& ita ego aliquando consilium dedi: & tenet in terminis noster doctor de Segura in repeti. §. si vir,l.1. ff.de acquiren.posse,col.9. &.10. cū sequentibus,per multa fundamēta, vt ibi per eum. Et quia quā do est traducta ad domū possunt dici maritus,et vxor, sicut in cōiugio: quod verū fuit inter beatam virginem Mariam & Ioseph maritum suū, licet nunquā interuenit carnalis copula.vt in.c. Ioseph. & in cap. priusquam. 27. q. 2. & Segura vbi suprà, hoc tenet: vbi pro vtraq; parte istā q. altercat. & vltra eum vi. Saly.istam.q. examinantē,& idē tenentē in.l. cùm in te.C.de dona. ante nup.& sequitur Phil. Decius in consi.540. num.3.& Hippoly.de Marsi.in consil.66.nu.7. vbi plura iura quoque allegat,& additio.Bart.in. l. Cùm fuerit.ff. de conditio.& demōstra. Et
34 quis dicatur vidua † vid.dictū Hippo. de Mar. in.d.repet.l.vnicæ.C. de rapt. virg.nu.211. cum sequentibus. Fallit primò quādo ista vidua in-
35 gressa est in religionem, † quia tunc amittit dignitatem mariti, & perdit eius priuilegia.sentit glo. in.c. scripsit.27. quęst.2.& Alex.expressè in additio. ad Bart.in.d.l. filij. §. vidua.ff.ad municipal.& Antoni.Curse. in tracta suo de potesta. reg. in.29. q. col. pe. & ista opi. est vera, secundùm Iohā.de Garonis, in tit. de nuptiis. C. col.13.quia tunc non viuit nomine mariti:sed tā quam monialis , & sic est prima fallencia,quòd vidua nō gaudet priuilegio viri. Alia est si vi
36 uit luxuriosè, vt iam dictum est, † & si nupsit secundo viro inferioris conditionis, vt suprà,& Alex.in addi.ad Bart.in.l.fi.C. de bonis mater. & Ange. in.l.Cùm quædā puella.ff.de iur.om. iudi. versi. tertio, vbi dicit quòd vxor sequitur forum viri, si tamen ducta est: & idem credit in vidua,nisi luxuriosè viueret,nec plus habeat luxuria, quàm castitas.arg. in authē.de restitu. ea quæ pari. sed melius facit text. in. l. his solis.ff. de reuocan. dona. & ibi Bald. ponderat text.ad hoc , videlicet q̄ mulier non castè viuens amittat priuilegia primi tori, quod intellige verum, nisi in his in quibus viduam retinere domiciliū

viri,eſſet ipſi viduæ odioſum.argu.in.l. Si quis
ſolidum. ff. de hæredi. inſtitu.& tenet Bald.in
cap.accedens .de procura.in fine,dicendo,quòd
facto diuortio,vxor non ſequitur forum viri,ni
ſi in eo,quod eſt ſibi dãnoſum:& ſi adulteratur,
non habet priuilegia dotis,quia reatus omnem
honorẽ excludit:vt in.l.1.C.vbi ſena.vel clari et
ita tenet Alex.in.d.l.Cùm quędã puella.nu.9.&
putat hoc eſſe verũ,licet Fulgo. dicat ibi ſimpli
citer,quòd dictũ Ang. nõ videtur ſibi verũ, co
quia mulier ex luxurioſa vita nõ adipiſcitur no
uũ domiciliũ,ergo retinet domiciliũ viri. ¶ Sed
ſecũ.Alex. dic quòd imo mulier adipiſcitur pri
mum domicilium,ſiue originem quam amiſerat
propter matrimonium, & non perdit primum
domicilium, niſi quoad ea propter quæ ſubtra-
heretur à ſeruitio viri: & ratio Angel. conclu-
dit, licet Fulgo. contra, ſic declarando: nam mu
lier quę tranſit ad ſecundum matrimonium per
dit domicilium primi viri. vt in dict.capit. vi-
dua. tamen exiſtens in matrimonio, dicitur ca-
ſtè viuere. vt in.l.Mulier.§. cùm proponeretur.
ff. ad trebellia. ergo vidua luxurioſe viuens,de
bet quoad fauores illud perdere, ne plus habeat
luxuria,quàm caſtitas,ſecũdum dict. Alex.ibi.
¶ Hinc eſt quòd donatio facta per maritũ vxo-
ri habet tacitam cõditionem ſi honeſtè vixerit.
37 † vt in.l.Res vxoris.C.de don.inter vi.& vxo.
& ibi Bal.& idẽ tenet tex.in.l.9.ti.12.delas dona
ciones.fo.leg.lib.3.ibi.E ſi por auẽtura deſpues
de la muerte de ſu marido no hiziere buena vi-
da,pierda lo todo quãto le dexo el marido.& ſe
cundùm glo.Montal.ibi. Mulier quæ poſt viri
mortem luxurioſè viuit,pręſumitur viro ſuper-
ſtite,non caſtè vixiſſe & meritò perdit donatio
nẽ:& quicquid ex viri liberalitate ei peruenit,
& etiam legata & fideicommiſſa & efficitur in-
famis, quia virum mortuum deshoneſtauit, &
quia honorem mariti non ſeruat,indigna effici-
tur relicti:vt in authen. cui relictum.C. de indi-
cta viduit.tolle.& propter hoc anima mariti val
de conſtritatur,vt for.iuz.lib. 5. titu.2.l. 4.&.5.
& in.l. conſenſu. C. de repud. ¶ Sed optimum
eſt ſcire an mulier debeat continere infra an-
num luctus,an durante viduitate ad hoc vt non
gaudeat priuilegiis mariti.& nec conſequatur ſi
38 bi relicta? † tex. in.l. 3. tit.12. part.4.dicit quòd
debet cõtinere infra annum luctus, inquantum
dicit, eſſa miſma pena deue auer ſi ante que paſ-
ſe el año hizieſſe maldad de ſu cuerpo. vnde vi
detur quòd licet elapſo anno luctus cõmittat ſtu
prum, vel viuat luxurioſè, non debet perdere
donata à viro. Sed lex fori iam dicta, tenet con-
trarium ibi. ſi deſpues de muerte de ſu marido
no hiziere buena vida. ¶ Palacios Ruuios in re
petitio. rubri. de donatio. §. 67. qui incipit, v-
num demum. fol. 47. iſtam quæſtio. examinat,
licet non alleget dicta. l. parti. tenet quòd non
ſolùm infra annum luctus, verùm etiam duran-
te viduitate, debet honeſtè viuere. per. l. 4. titu.
4. lib. 5. in ordinationib. regalib. in fine, ponde-
rando illa verba legis inquantum dicit, ſeyẽdo
biuda, quod dicit videri ſatis rationabile, quia
ex quo interim eſt vidua, & gaudet priuilegiis
mariti, & ſuam dignitatem retinet. vt in cap. ex
parte. b. de foro competen.& Abb. & Felin.in
cap. ſuper eo. de teſtib. ſi durante viduitate lu-
xurioſe viuat, etiam poſt annum luctus iuſtum
eſt quòd perdat donata à viro, quia quodammo
do videtur eſſe in matrimonio durante viduita-
te, & quãtũ ad prædicta eadẽ caſtitas deſideratur
ac ſi matrimonium duraret, non ſolùm infra an-
num luctus, ſed etiam perpetuò, hoc eſt, vidui
tate durãte:& ego ita teneo nõ obſtante.d.l. par.
& vide vbi ſuprà Pala: Ruui.nu.4.vbi idẽ tenet
allegãdo.d.l.fori, & ſic quòd ſi maritus aliquid
donauit, vel legauit vxori, vel ipſam hæredẽ in-
ſtituit, & eo mortuo luxurioſè viuat. priuabitur
hæreditate vel legato, vt indigna, licet maritus
non adiecerit clauſulam, ſi caſtè vixerit. idem te
net Montaluus in. l. ſexta. titul. 2. for. legum.
lib. 3. in gloſ. pierda. quia per hoc vt ipſe dicit
infert iniuriam & triſtitiam animæ mariti. &
Salycet. in. l. fideicommiſſum. C. de fideicom-
miſ. in fine: & ibi dicit eſſe bene notandũ, quia
quotidianum. ¶ Item talis vxor, quæ viuit lu-
xurioſè poſt mortem viri perdit dimidietatem
bonorum acquiſitorum, conſtante matrimonio
39 † inter ipſam & maritum. vt in. l. quarta. titu.
4. delas ganancias. libro. 5. in ordinationib. re-
galib. & Palaci.Ruui. in dicto, §. 67. & in dict.
repetitione rubric. §. 70. qui incipit, ceſſante.
foli. 53. nume. 19. dicit hoc procedere etiam ſi
in vita mariti fortè eo inſcio incontinenter vi-
xerit, vel poſt eius mortem debet perdere di-
ctam dimidietatem lucrorum habitorum, matri-
monio conſtante: & idem tenet in vxore occi-
dente maritum, non debere habere dimidieta-
tem dictorum lucrorum: vbi per te videas, &
40 alia in propoſito. ¶ Item perdit arras † iſta
vxor vidua luxurioſè viuens. vt tenet doctor
del Caſtillo. in. l. 51. de Toro. in gloſſa finali.
41 ¶ Item perdit tutellam † filiorum. glo. & Bald.
in authenti. matri & auiæ. & in authen. ſacra-
mentum. C. quando mull. offici. tutel. fungi po
teſt. &. l. fina. eodem titul. quæ requirit quòd
impudicitia

impudicitia viuat. notatur in c. ex parte. m. de appel. & Specu. in tit. de tutore. §. nũc dicendũ. versi. Item excipitur. & Pala. Ruui. in. d. §. 67. num. 16. & Bart. in. l. his solis. C. de reuo. dona. & latè Abb. in. c. vxoratus. de conuersio. coniuga. & Bart. in. l. Si quis sub conditione. ff. de testa. tutel. ¶ Et quia ita perdit tutellã si incontinẽter viuat, sicut si transisset ad secundas nuptias, & per hoc potest inferri quòd eas pœnas patitur mulier per transitum ad secundas nuptias, quas infra annum luctus pati debet, si incontinẽter viuat, quia ratio nuptiarũ prohibitiua infra tale tempus fortius vendicat sibi locum in incontinẽtia, nec in plus se habeat luxuria, quàm castitas, vt dictum est, & tenet Abb. in. d. cap. vxoratus. num. 2. & ibi quoq; tenet idem, quod Saly. in. d. l. Fideicommissum. ¶ Sed quid in

42 † cura, dic ꝙ sicut matri pertinet sicut tutella, vt Specul. in titu. de curato. §. cùm autem. versi. sed nunquid mater. nu. 2. & Barto. & Bald. in. d. authen. matri & auiæ. & Abb. in. d. cap. ex parte, ita debet perdere curam sicut tutellam, quia dispositum in vno habet locum in alio. est text. singul. in. l. quòd si nollit. §. quòd in procuratore. ff. de edici. edict. & ibi Angel. vbi disposi. tum in tutore habet locum in curatore, & procuratore. & tenet doctor de Stuniga in suo tractatu tutellarum, in fine, licet non allegat. d. l. quòd si nollit. ¶ Sed an perdat executionẽ testamenti,

43 & primo † sciamus si mulier potest esse executrix testamentorũ. text. in. l. 7. titu. 5. de las mãdas. lib. 3. foro legũ. tenet quòd non potest esse executrix, vel cabeçalera. & hoc potest esse, quia non habet personam standi in iudicio. vt in. l. fœmina. ff. de procura. ¶ Tamen de cõsuetudine, quæ optima est legum interpres secundùm Montal. ibi, potest habere hunc officiũ testamentarij: & vltra Montal. ibi dico ꝙ idẽ tenet Angel. in. l. Si traiectitiæ. ff. naut. quòd feno. per glo. in. l. filio. §. matri. ff. de adimen. lega. & glo. in. l. vnica. §. pro secundo. C. de caducis tolle. & idem tenet glo. in cap. religiosus. de testamen. in. 6. in verbo, religiosus. vbi dicit idẽ quòd Montal. quòd quicquid sit de iure, de consuetudine habetur contrarium, & sic potest esse executrix testamenti: & idem tenet Bart. in. l. à filio. ff. de alimen. & ciba. lega. vbi hoc etiam extendit, etiã si talis vxor transeat ad secundas nuptias, non perdit executionẽ testamenti: quod est notandum. & sequitur ibi Alexã. in additio. ad Bart. & Bald. in. l. id quod pauperibus. C. de episco. & cleri. & Iohã. And. in additio. ad Specul. in tit. de instru. editio. §. nunc verò aliqua. pe. carta. ¶ Retẽta sic opinione quòd potest esse executrix testamẽti mariti, dico ꝙ si turpiter viuit, perdit illam executionẽ: secũdùm Imol. in. l. cum qui. §. qui sibi. ff. de verbo. obligatio. quia sicut perdit tutellam, sic dictam executionem, cùm executio testamẽti & tutella æquiparentur. glo. in. l. antepe. ff. de tutell. & ibi Bart. & tenet dict. Palaci. Ruui. in. d. §. 67. num. 16. ¶ Et

44 idem est si maritus relinquit † vxori facultatem pro eo testandi, prout in. l. 31. de Toro, cum sequẽtibus, & eo mortuo, ipsa viuit luxuriosè, videtur sibi reuocatũ mandatum: ad quod benè facit dictũ Paul. de Cast. in. l. Si cùm cornelius. ff. de soluti. & idẽ tenet Pala. Ru. vbi suprà. nu. 7. & quoque dicit ibi. nu. 15. quòd authen. præterea. C. vnde vir & vxor. non habet locum in vxore quæ post mortem viri luxuriosè viuit. ¶ Idem est in dote, quia vidua luxuriosè viuẽs

45 post mortem viri perdit dotem † sicut si viuente marito, hoc fecisset. vt Paul. de Cast. in consilio. 121. & idem tenet Pala. Ru. vbi suprà. nu. 6. quamuis Alexã. in. l. Sororem. C. de his qui. vt indig. aliter videatur sentire: & licet Pala. Ruu. in hac. q. plus non dicat, nec alleget: dico quòd idem tenet Paul. de Cast. in. d. l. Sororem. & in l. Fideicõmissum. C. de fideicomissis. attamen Ias. ibi num. 1. & 2. dicit quòd opinio Paul. est falsa, & contrarium consuleret, quia iura loquẽtia de priuatione loquuntur quando mulier cõmittit adulterium, constante matrimonio, vt in l. consensu. C. de repud. & cap. plerunque. de dona. inter vir. & vx. vnde cũ ista iura sint pœnalia, non debent extendi, maximè quando nõ est eadem ratio. vt in. l. cùm quidam. ff. de liber. & postu. & per alia fundamenta ibi tradita per Ias. & ibi dicit quòd quoque Alexã. reprobat dict. decisio. Paul. num. 3. ¶ Sed miror de Iaso. quia variat in. d. l. Fideicõmissum. ab his, quæ tenet in. l. 2. ff. solut. matri. nu. 6. vbi dicit amplia, & teneas perpetuò cordi, quòd queadmodum viuo marito propter adulteriũ, vxor, perdit dotem: similiter mortuo marito, si vidua cõmittit extrupum, perdit dotem, seu actionem ad repetendum dotem. per dictũ consil. Paul. de Castro 121. incipiente, Reuocatur in dubium. vbi multum plenè arguit ad partes: & inter cætera allegat bonum text. cum glo. in. l. pe. & ibi Bart. ff. de adulte. vbi notat Bart. quòd qui offenditur ex adulterio constante matrimonio, ille offenditur ex strupo, viduitate durante, & dicit notare debere decisionem hanc Paul. & Bart. quia plerunq; contingit viduas extrupari, quia non possent petere dotẽ, ab hęredibus: & dicit ibi quoq; Ias.

Iaſ.in.d.l.2.quòd licet Alex.reprehendat iſtam deciſionē in.l. ſororē.quòd Alexā.non viderat prædictum conſiliū Paul. nec fecit mentionem de ipſo in dicta.l. Fideicōmiſſum. vbi Paul.for mat argumētum Alex. ¶ Et cum iſta opi. quòd vidua perdat dotem propter ſtuprum,tenet Sebaſtia. Sapia.in additio.ad Abb. in. c. ex parte. b.de foro compe.in finali addi.& idem tenet ad ditio. Bart.in.l. omnem.C. de boni. mater. & in l. libellorum.ff. de his qui not.infa. & idē tenet Hipp.de Mar.in ſing,234. quaſi in fine.& idem tenet addi. Abb.in.c. vxoratus.de conuerſi.cōiuga. & Bart.in.l.penult.C. de adulte. & ſequitur Auguſti.de Arimi. in additio. ad Ange.in tracta. malefici. in parte, ehe me adultera la mia dona. nume.30.verſi. adde tamen.& idem tenet Hippolyt. de Marſi. quem omnino videas con tra Alexā. in ſingu.416.& idem cōtra Alexan. tenet Gerardus de petra ſanct. in ſing. 48.& idē tenet Pala Ruui.magis latè in.d.repe.rubr.§.82. vſque in fine repetit.rubri. ¶ Sed iſtam queſt. latiſsimè,& vltra omnes examinat dict. Hippo. de Marſi. in repet. l. vnicæ.C. de rap. virginū: nume. 48.&. 49.cum ſequentibus, vbi per. 6. col. eam altercat,& in fine remanet cum opinio ne Paul. de Caſtro in dict. conſilio, & ſic quòd perdat dotem: & iſtam credo eſſe veram.

¶ Et iſtam concluſionem amplio, vt non ſolùm perdat dotem marito traditam, verùm etiam do tem ſibi promiſſam:vt eſt text. & ibi Bald. in.l. Si mulier.ff. de conditi.inſtitu.& latè Pala.Ru. in dict. repetitio. rubri.§.20. qui incipit, habet alium. Sed hoc vltra omnes intelligerem ſi mulier vel pater eius fuit in mora dandi dotem, & tēpus promiſsionis & ſolutionis fuit elapſum, & moueor per ſingula dictum Paul. de Caſtro in.l. Iubemus. §. ſanè ſi hæc. C. de ſacroſanctis eccleſ. nume.3. vbi tenet quòd ſi ſtatutum dicat quòd decedēte vxore in matrimonio,vir lucretur dotem, quòd etiam lucrabitur dotem non datam,ſed promiſſam,ſi mulier fuit in mora ſoluendi, & dicitur in mora poſt interpellationē. & idem tenet Paul. de Caſtro in.l. Cùm certū. C. ad.l. Falci. nu.2.& idem in.l. Si donaturus.§. ſi quis.ff. de conditione cauſ.data, cauſ. non ſequu.nu.3.& Alex.in.l.Si quis.ff. eod. tit. nu.7. vbi dicit quòd iſta eſt cōmun.opi.quòd habeat locum in dote promiſſa: & Pala.Ruui.in repet. rubric. de dona.§. 20. qui incipit. habet alium. foli.12. ¶ Et etiam ſi non ſit in mora, vt Alex. in additio.ad Bart. in.d.l. Iubemus. §. ſanè. C. de ſacroſ.eccle.et doctor Ciſon.in.l.81.de Toro. & Matheſil.notab.74.& ibi additio. ¶ Quod ſa cit ad intelle. l.6. de Toro,ibi, Pero bien pue mi timos.vbi filius licet habeat aſcendentes poteſt legare tertiam bonorum ſuorū, quòd vxor quæ habet dotē datam à patre vel promiſſam, poteſt legare viro tertiam partem ſuorum bonorum, quòd in iſta tertia ſic legata computabitur illud quod eſt promiſſum, & non ſolutum de dote, ſi tempus ſolutionis eſt elapſum, & ſic pater fuit in mora dandi, quod ego ita pluries conſului,& habebit tertiam ex illo quod non eſt ſolutū,ſed debetur. ¶ Sed hoc quoque intelligerē quando dos promiſſa eſt certa:ſecus ſi eſt incerta, & eſt quādo mulier ſimpliciter nubit, intelligitur da re in dotē illud,quod primùm dedit:vt Paul.de Caſtro in.l. Peculium. ff. de peculio. & Iaſ. in §. fuerat.inſtitu.de actio.col.23. nu.127.maximè quādo ille,qui debebat,fuit in mora tradendi,& maritus incepit ſuſtinere onera matrimonij, quia tunc dos certa habetur pro tradita, ſecus ſi non cepit ſuſtinere onera matrimonij, vt Paul. de Caſtro in dict.l. peculium. & facit text.in.l. 29. de Toro.ibi, Y para ſe dezir,& ibi, mandada, & ibi, o la prometio. & doctor del Caſtillo ibi in parte,quiſiere eſcoger. ¶ Quoque intelligerem quod vidua perdat dotem ſi viuit luxurioſè, quādo maritus ſuſtinuit onera matrimonij,aliàs ſecus: & ad hoc me mouet dict. Bald. in authen. dos data. 1. colū.C.de dona.ante nupt. vbi tenet in verſi.Item iſta.quod quemadmodum mulier nō lucratur donationē propter nuptias,quando nō ſuſtinuit onera matrimonij,ita econtra vir non debet lucrari dotem,ſi onera matrimonij nō ſupportauit: idem tenet Paul de Caſtro in.l. Ab hoſtibus,§. ſi vir. ff. ſolut. matri. & doctor del Caſtillo in. l. 16. de Toro.in glo. durante.verſi.certè.quod ego non credo verū,quia ſponſa de præſenti,licet nō ſit traducta ad domū, nec ſuſtineat onera matrimonij ſi cōmittat adulterium,poteſt accuſari,de noſtro iure Regio. vt in.l.2. titu.17. lib. 8. in ordinatio.regalib.& Montal.ibi in ſua glo.in parte,fornicatio.& quod maritus lucretur dotem ante traductionē ad domū propter adulteriū:tenet Ciſont.in.d.l.81.de Toro.in fi. ¶ Et an ſtatutum de dote lucrāda habeat locum ante traductionem ad domū,vi. Bart.in.l. nil. ff. rerum amo.& Bald.in.l.Deo nobis.C.de epiſ.& cleri. & in.l. Non ſine. C.de boniſq; libe. & latè Saly.in.d.l.Cū te.C. de don.ante nupt.& Abb.in cōſil.79.lib.2. ¶ Quoq; vidua nō perdit dotē,licet viuat luxurioſè,ſi habet filios,licet ſint ex al tero matrimonio.eſt glo.in.c.1. vt lit. nō cōteſt. in verbo, recipere.& text. in. l. 1. titu. 7. de los adulterios. foro leg. lib. 4. & .l.2.eodem titulo: & text.

& tex. in authē. vt lice.matri & aui.§. si de adulterio.colla.8.& Bal.in.l. Hac edictali.C.de secū. nup.2.col.& Frācis.Cre.in sing. 86.& per doct. del Castillo in.l.81.de Toro.in glo.fi.& vi.Mōtal.in.gl. ordi.in parte,adulteriū.& Nicol.Boe. in additioni.ad Dy. in regul.nō debet.in fine additionis.vers.&

y Reyna b

idem dicēdum est.de regul.iur.in.6.& singulariter Pala.Ruui.in.d.repet.rubri.de dona.§.20. quòd incipit,habet alium.fol.12.nu.1. vbi idem tenet. ☞Quoq; intelligo quòd vidua luxuriose viuens perdit dotem,quando sibi soli acquiritur actio de dote: secus quādo est cōmunis patris & filiæ.per glo.in.l. consensu.C. de repud. in verbo,si habere.in fine.& à fortiori in casu in quo actio de dote est integra patris, vt puta si à principio fuit sibi soli stipulatam. per glo..quæ hoc expressè dicit in.l. si dotem. C. de iure doti.& ibi Angel.& Saly.& licet in casu illi⁹ glossæ.l.si consensu.teneat contrariū,quia imo delictum filiæ nocebit patri: tamen ibi reprobatur per docto.& sic quòd illa glo.in.d.l.cōsensu.est vera. ☞Sed quid dicēdū ad.§.fi.illius.l.cōsensu. vbi dicit quòd nō valet pactum,quominus pœna illius.l. seruetur,dico quòd est verū,quando pactū est factum à muliere,quia vt ibi dicit glo. nec inuitetur mulier ad delinquendū: Si autem fuit pactum ab extraneo, vel à patre, tunc bene valet. vt est glo.in.d.l. Si dotē.loquendo autem in patre,etiam si non faciat pactum propter delictum filiæ,non admittit dotem. vt dicit glo.in d.l.Cōsensu.quæ cōmuniter approbatur,reprobata in hoc pūcto.glo.in.d.l.Si cùm dotem.non autem in aliis,secundùm Alex.in. l.2.§.quòd si in patris.ff. sol.matri.nu.2.quē vide;& vi. Gui. Pap.in singula.568.vbi tenet,quòd pactū factū per patrem,vt propter adulterium filiæ, dos nō cedat lucro mariti , sed ad eum reuertatur, valet, per glo.in.d.l.si dotē,quod dicit non esse verū, quando tale pactum est factum inter coniuges.

Summarium.

1 Fœmina succedit in regno,& in aliis dignitatibus. num. 3. 4. 6. 7. &. 8.
2 Fœmina nō succedit in feudo,fallit, vt hic.
4 Valet consuetudo,quòd filia succedat in regno.
5 Filia succedit in regno, masculo nō existente.
6 Masculinum concipit fœmininum.
8 Mulier succedens in regno , potest vti iurisdictione illius regni.vel comitatus.
9 Chronicis stādū ē,& faciūt fidē in factis antiqs.

Y reyna. b ☙ Ex titu. isto notatur , ꝙ fœmina succedit in regno,
1 & † in aliis dignitatibus,vt in Ducatu,& Marchionatu , & similibus iuribus. contrariū tenet Abb. in cap.significauit.de rescript.num 3.vbi tenet quòd de iure cōmuni in dignitatibus , & feudis non succedit nisi aliud sit dictū in cōcessione feudi.Sed in dignitate nō feudali videtur secus,quòd de iure cōmuni succedat fœmina.vt in.c.dilecti.de arbitris.& istā regulam affirmat pro cōstanti Ludoui.Roma.in consi.367.col.2. versi.quę ad quintū.vbi ait fore regulam,fœmi
2 nas in feudo nō succedere, † nisi feudū primū ad certum seruitiū datum fuerit, quominus dicetur,per fœminam explicari potest,quàm per masculum:quia tūc fœmina succedit masculis, & dicit fore casum notabil.in. c. si qui multi. de capitul. extra ordi. in vsi. feudo. quē quidem titulum pauci libri habent,secundùm eum. illud allegat Bald.in.l. quotiens. C. de legiti. hęredi. ☞Quoque fallit. 2. cùm feudum ita datur, cùm nullum,pro eo seruitium faciat,tūc enim fœmina succedit.vt notat Bal.in.d.l.Quotiēs.☞Fallit tertiò,vbi feudū est exiguū, tunc cùm ex eo nō causetur obligatio ad seruitiū, nec ad fedelitatē potest habere. vt Bal.in.c.1.§.& alia.quæ fuit prima caus.benefic.admit.in vsi.feudo. consequenter succedit fœmina. ☞Quartò fallit in feudis iure emptionis quæsitis, in illis .n.succedit fœmina magis considerata natura cōtractus, quàm natura feudi,vt tenet Bal.referēdo Odofr.in.c.1. versi. decēti.qui feud.dari possūt.in vsi.feudor. ☞Fallit.5.vbi fœmina redimeret feudum à domino feudi.vt in.c.1.quemadmo.feud.ad filiam pertineat. ☞Sextò fallit vbi est feudum fœmininum,vel vbi specialiter conuenit quod ad fœminas transeat. vt de feudo fœmi.ca.1.in vsi.feudo. ☞ Septimò fallit,nisi dominus de nouo fœminam inuestiret, consentientibus tamen illis, qui aliàs in feudo successuri sunt, vt de alienat. feud. ma. cap. 1. & de succesfi.feud.cap.1.§.hoc quoque.quæ omnia tenet Lud.Rom.in.d.consi. ☞Quæ fallētiæ non habent locum in successione regni , quia qui in eo succedit , multa onera habet,vt in.l.4.tit.1.Parti.2.& Iustinia.in Procemio.Institut.☞Et quòd mulier non succedat in regno,tenet Martin.in suo tracta.de prim.genis: vbi inducit text.pro se.in.d.c.dilecti.de arbi. nā fœminę prohibitę sunt hodie habere iurisdictionē,vt ibi,& in.e.Qui absenti.de procura.& qui habet regnum , iurisdictionem habet,nō obstante.cap. dilecti.quia ibi ex consuetudine habet. ☞Sed his non obstantibus , dico ꝙ text. noster est

est verus, & filia, & sic foemina debet de iure
3 succedere in regno: † vt tenet in expresso Abb.
in.d.c dilecti. de arbi. nu. 11. vbi ait, quòd si est
dignitas, putà regnum, comitatus, ducatus, vel
quid simile, tunc ex cõsuetudine de iure appro-
bata succedit so-
lus primogeni-
tus masculus, &
eo decedẽte sine
filiis, venit ad se
cundũgenitum.
vt in cap. licet.
de voto. & ibi
glo. & docto. masculis autem deficientibus, vel
non stantibus, succedit foemina: & hoc casu di-
cit intelligendũ Inno. in.d.c. significauit. de re-
scrip. vt tenet Bal. ibi. & est text. expres. in.l.2.ti
tu.15. par.2. ibi. Y porende establecieron, que si
hijo varon y no huuiesse, la hija mayor heredas-
se el reyno. ¶ Et omnes docto. in.d.c. significa-
4 uit tenent, quòd valet consuetudo † quòd filia
succedat in regnis: per glo. & Archi. in.c. deuo
tissima.11.q.1. & ita seruatur in nostro regno Hi
spaniæ, filio deficiente, & sic est tenendũ, quòd
in regnis, & comitatibus, ducatibus, & aliis di-
gnitatibus foeminę succedunt in sede, nisi in cõ
cessione aliud sit dictũ. tenet Iohã. de Plat. in.l.
nullus. C. de decurio. lib.10. in fine. ¶ Et quoq;
mulier succedit in ius patronatus, vt Abb. in.c.
1. de iur. patro. nu.3. & ibi per eius additiona. &
Abb. in.c. fi. de concessi. præbẽ. in fine. & glo.
in cap. quoniam inuestituras.16.q.7. cap. ex lite
ris. & quia mulier ita est capax huius iuris sicut
& masculus, quia apud Deum non est, nec ma-
sculus, nec foemina, nec liber, nec seru⁹, cùm nõ
habeat differentiam personarum in sanctis ope
ribus, prout tenet Paul. de Citadinis, in tracta:
iuris patro. in. 9. parte. nume. 3. ¶ Et de iure
gentium fundatur, quia vbi est aliqua consuetu
do succedendi in iure, illa est iuris gentium. vt
Bald. in dict. cap. significauit.2. col. Et sic tene,
quòd ista regina Elisabeth domina nostra iustè
potuit succedere in isto regno Hispaniæ, & in
aliis dignitatibus, prout tenet doctor de Villa
sandino in suo tract. de maio. & primogenitu. in
5.q. & est tex. de nostro iure in.l.1.ti.2. de la guar
da de los hijos del rey. lib.2. in ordin. regali. ibi.
Guarden el señorio, y los derechos del Rey al
hijo, o ala hija, que reynare en su lugar. Ibi in-
quantum dicit, ala hija. simil. textus in.l. 1. titu.
3. foro legum, lib. 1. ibi, O a su hija, que despues
del reynare. & ibi Montaluus in glos. in parte,
o a su hija. vbi idem tenet, quòd potest succede-

de Castilla, de Leõ, de Aragon, de Sicilia, de Granada, de Toledo, de Valẽcia, de Galizia, de Mallorcas de Seuilla de Cerdeña, de Cordoua, de Corcega,

re in regno, etiam si sit pupilla, quia est digni-
tas naturalis ex radice, vel genere proueniens.
vt Bald. in.l. fina. C. de testa. mili. & facit text.
in.l.3. titu. 13. parti. 6. & Ludoui. Roma. in cõ-
silio. 98. loquendo in regno Castellæ, & dicit
allegando Bald.
in.l. in multis. ff.
de statu. homin.
quòd si consuetu
do primogenito
regnum deferat,
ad primogenitã
est extendenda,
5 masculo non existente: † cùm in talibus secun-
dùm eum masculinum concipiat foemininum
6 † in materia indifferenter, & in fauorabilibus:
vt in.l. si ita quis scriptum. ff. de legat.2. & in.l.
qui duos mulos. ff. de legat.3. & plenissimè
per Archidiaco. in capitu. si quis suadente. 17.
quæstio. 4. & Barto. in.l. 1. ff. de verbo. signifi.
¶ Et quòd filia succedat in regno, & in primo-
7 genitura, † tenet singu. Palacios Ruuios ad lon
gum, licet supradicta non alleget in repetitio.
rub. de dona. §. 69. num.25. & nume.26. cum se
quentibus, soli. 52. quem vi. & ista est commu-
nis opi. Et est text. singula. in.l. 2. titu.15. lib.2.
in ordina. rega. vbi quoque tenet, quòd potest
8 vti iurisdictione † illius regni, vel comitatus cũ
consilio sapientium. & in dict. cap. dilecti. de ar
bitris. per Abb. 1. colu. & tenet Lucas de Pe n-
na. in.l. si quis in archiatri. C. de professo. & me
dic. lib.10. in fine. vbi quoque vi. an sit regnum
cõmittẽdum mulieri. ¶ Et facit in adiutorium,
quòd legitur, & notatur in chronica illorum ca-
tholicorum regum Ferdinandi, & Elisabeth. in
2. part. in cap.2. vbi per aliquos magnates regni
dicebatur, quòd dicta domina Elisabeth, non po
terat in regno succedere, quia erat mulier, & mu
lier in regno Castellæ succedere non poterat,
ad quod, ex parte dictæ dominæ reginæ Elisa-
beth responsum fuit, quòd ad eam Castellæ re-
gnum pertinebat, secundùm leges Hispaniæ,
maximè Castellæ, per quas mulieres sunt capa-
ces in successione regnorum, cessante masculo,
per rectam lineã succedẽte, & quòd ita fuit sem
per vsitatũ in Castella, vt patet per chronicas an
tiquas, vbi inuenitur, ꝙ Hermisenda filia re-
gis Pelagij, deficiente hærede masculo, succes-
sit in regno Legionensi, & contraxit matrimo-
nium cum rege Alfonso, qui catholicus voca-
batur. Et Odesina soror regis Fruelæ Legio-
nensis nupsit Silo, & successit in regno, vt regi-
na in defectu hæredis masculi. ¶ Item domina

Sancha, per finem sui fratris succedit in dicto regno Legionensi,& matrimonium contraxit cũ Ferdinando magno. ¶ Et domina Eluira regina Nauarræ successit in regno Castellæ, quod tunc erat Comitatus,& statim filius suus dominus Ferdinãdus habuit regnum Castellæ,& fuit prim⁹ qui se vocauit regem Castellæ. ¶ Et domina Vrraca nupsit comiti Don Remon de Tolosa,& successit in regnis Castellæ,& Legioñ. per mortem regis Alfonsi eius patris, qui eripuit ciuitatem Toleti à manibus Sarracenorum,& postea nupsit domino Alfonso regi Aragonum,& fuit mater Imperatoris don Alfonsi. ¶ Et domina Berenguela, filia regis Alfonsi Castellæ per mortem regis Henrici fratris sui, qui in ciuitate Palentiæ obiit, habuit quoque regnum. ¶ Et domina Catharina filia ducis de Alencastre,quæ fuit in toto regno iurata in concordia pro hærede,& primogenita Castellæ,cum suo sponso domino Henrico filio regis Iohannis proaui istius re-

de Murcia, de Iaen, de los Algarues, de Algezira, de Gibraltar, de las yslas [e] de

9 ginæ. ¶ Quibus chronicis standum est, † & possunt allegari in iudicio,& faciunt fidem in factis antiquis. glos.& ibi Abb. in cap. inter dilectos. de fide instrumento. in verbo, magis. alia in cap. venerabilem. de electio. alia in capitu. nisi cùm pridem. de renuntiat. alia in capitu. consuluit. de Iudæ. per doctores in capit. cùm causam. de probatio. per Domi. & Præposit. in capit. In nomine domini. 23. distinctione. per Bartol. & doct. in.l.1. ff. si certum petatur. ¶ Et quod ex priuilegio seu consuetudine filia succedat in regno, tenet Martin. Laudẽ. in tracta. de primogenitura. q. 11. tomo. 7. tracta. fol. 37.

Summarium.

1 AN Indiæ, quę expugnatę sunt per Cortes, debeant regi,& gubernari legibus istius regni Hispaniæ, num. 13.

2 Ciuitas, vel ecclesia, quę destruitur authoritate superioris, propter delictũ, amplius non vocatur ciuitas, nec ecclesia, quia perdidit priuilegia; secus si ab hostibus destruatur.

3 Priuilegium exemptionis concessum monasterio,& eius capitulo, trahitur ad futuras capellas, vnitas monasterio,

4 Priuilegium cõcessum de decimis nõ soluẽdis de prędiis, trahitur ad futura prædia.

5 Si ciuitas capit villam, vel castrum, in quo erat consuetudo quædam, debet in illo obseruari consuetudo ciuitatis, & non ipsius Castri, vel villæ.

6 Pacta habita in dote, intelliguntur repetita in augmento dotis.

7 An bannitus de ciuitate,& eius districtu, possit habitare in villa, vel loco, postea tali ciuitati vnito, vel adiecto.

8 Ciuitas, quę concessit suo castro cum suis villis immunitatẽ,& postea in dicto territorio fuit ædificata quędam villa, an gaudeat illa villa sic ędificata, dicta immunitate.

9 Priuilegiũ, vel statutũ, quod quis non teneatur soluere collectas de rebus suis, an extẽdatur ad bona postea quęsita.

10 Ecclesię inferiores debẽt regi,& gubernari secũdũ ius,& cõsuetudinẽ ecclesię metropolitanę.

11 Pace facta cum rege Hispaniæ, vel Galliæ,& terris suis, videntur comprehendi terrę adhęrentes,& terrę, quę adiiciuntur.

12 Ciuitas, quę augetur,& iungitur nouis muris, totum augmentum dicitur ciuitas.

13 Quando vnũ regimẽ accrescit alteri, an debeat regi secundùm regulas regni, cui accrescit.

14 Immunis à collectis,& datiis, intelligitur habere immunitatẽ, etiã à datiis postea inditis.

Yslas. [e] Et quoq; Indiarũ. ¶ Et an istę Indiæ, quæ nũc nostris tẽporibus expugnatę sunt per Cortes, qui nunc dicitur Marchio del Valle. & per alios debeãt regi legibus, vel constitutionibus istorum regnorum Hispa-

1 niæ. † Bar. in.l. si conuenerit. la. 2. §. si nuda. ff. de pigno. actio. dicit, quod si regnum augetur. illa prouincia adaucta, debet regi cõstitutionib⁹ regni, quãdo talis prouincia adiicitur regno, vel castro seu villa adiicitur comitatui accessoriè, ita quod fit vnũ regnũ cũ primo, vel vnus comitatus, tũc regulatur secũdũ regulas regni ad quod accedit: et eisdẽ legibus,& eisdẽ priuilegiis est gubernãda, quibus regnũ: quia regnum est quid vniuersale. Secus dicit, quando prouincia non adiicitur regno accessoriè, nec castrum comitatui, exemplum ponit in regno Franciæ. Quam distinctionem Bar. sequitur ibi Paul. de Cast.& dicit procedere, etiã si illa terra, vel regnũ habeat statuta de per se, quę sint cõtraria statutis regni, cui adiicitur.& vi. Io. de Pla. in.l. neminẽ. C. de decuri. lib. 10. in fi. vbi tenet quod si ciuitas nouiter est supposita alicui dño, debet regulari suis legib⁹, consuetudinibus,& statutis,& nõ legib⁹ & statutis propriæ

propriæ ciuitatis ipsi⁹ domini. de quo vide Ias. in. §. in personam. institu. de actio. nu. 10. cum sequētibus. vi. quæ dicā in. c. 6. infrà in glos. y su tierra. nu. 5. ☞ Ad quod facit in simili, quod notat Inno. in. c. cùm ex iniuncto. de noui oper. nūtia. vbi quādo ecclesia, vel ciuitas siue alia loca, siue sacra, siue profana, authoritate superioris destruitur propter delictum eorū: de cætero nullus debet vocari clericus illius ecclesiæ,
2 † vel municeps illius loci, & ille locus priuilegiū perdit. ☞ Si autē ab hostibus destruatur, tūc retinet omnia priuilegia sua: & idē videtur, si authoritate superioris trāsferatur in aliū locū, vel alij vniatur, seu aduectitur. ☞ Et Bar. in. l. dāni. §. si is qui ædes. ff. de dāno infect. tenet ꝙ priuile-
3 giū exēptionis cōcessum monasterio, † & eius capitulo, trahitur ad futuras capellas vnitas monasterio. vt per Cy. in. l. placet. C. de sacrosan. eccle. & in. l. priuilegia. C. eod. tit. & ibi per Alex. in addi. ad Bar. & tenet Albe. de Ros. in. 1. parte statu. q. 116. ☞ Et ibi Bar. vbi suprà, tenet idē esse in priuilegio cōcesso de decimis nō soluēdis de
4 prędiis, quia trahitur ad futura prędia. † per tex. singu. in. c. ꝙ circa. de priuilegiis. quia vna res nō debet diuersa iure cēseri. Et idē tenet Iohā. An. in addi. ad Specul. in tit. de cēsibus. §. nūc dicendū. in additio. magna. & facit text. in. l. qui filiabus. ff. de test. tutel. ☞ Et Ange. in. l. de quib⁹. ff. de legi. pe. col. dicit, ꝙ si ciuitas capit castrū, seu villā, in quo castro, vel villa erat cōsuetudo quę-
5 dā, tenet ꝙ debet seruari consuetudo † ciuitatis, & non villæ, seu castri, & etiā lex: quia talis lex porrigitur, vel propagatur ad loca, siue ad territoria sibi postea quæsita. ☞ Sed in hoc debet fieri distinctio, an ita sint cōiuncti, vt sub vna cōditione, vel legibus sint, an nō, quia res transit cum sua causa. vt in. d. l. si cōuenerit. ff. de pigno. actione. in. §. 2. pro quo facit. l. in nomine dñi. C. de officio pręf. Affricæ. ☞ Et ita potest dici, ꝙ pacta habita de dote, intelliguntur repetita in au-
6 gmēto dotis. † tex. in. l. etiā. C. de iur. doti. ☞ Ad idem facit, si statuto ciuitatis caueatur, ꝙ banniti de maleficio in ciuitate Tolletana, vel ei⁹ districtu habitare non possint: quidam bāniti habitāt postmodū in villa de Talauera, vel Helbora, vt antiquit⁹ vocabatur, (vbi habeo domū habitationis) quę nō erat tēpore statuti de districtu Tolletano, sed postea est coadunata, ꝙ tales bāniti nō

Canaria. Conde y condessa de Barcelona, Señores de Vizçaya y de Molina, Duques de Athenas, y de Neopatria; Condes de Ruysellon, y de

possunt habitare in Helbora, vt antea faciebāt.
7 † secū. Ricar. in. d. l. etiā. C. de iur. dot. & ibi Cy. & dicit facere ad hoc. l. si pupill⁹. §. territoriū. ff. de verb. sign. & l. quotiēs. §. fi. ff. de administra. tut. & l. si ergo. §. fina. ff. de publicis iudi. & l. insulę Italiæ. ff. de iudi. ☞ In cōtrarium videtur facere illud, quod tenet Alberi. de Rosa. in. q. 116. in 1. parte statu. vbi ait, ꝙ si ciuitas Mutinensis concessit immunitatē cuidam suo castro Bazani, cum suis villis: & quędā villa fuit postea ædificata in territorio castri Bazani, an
8 debeat gaudere dicta immunitate †? Dicit, quòd Albertus papiēsis tenet quòd non. per. l. vxori. §. vxori. ff. de lega. 3. quia tempore immunitatis concessæ, non videtur de ista villa cogitatum. Et pro hoc facit. l. si seruitus. ff. de seruitu. vrba. prædi. primo respō. & l. rutilia. ff. de cōtrahē. empt. & in. l. in lege. eod. titu. & in. l. si ita. ff. de auro & argen. lega. & l. vlti. §. gayo. ff. de liber. lega. & in cap. tua nos. de decimis. Quæ opinio Alberti, cōmuniter seruatur secundùm Alberi. vbi suprà, licet dicat, quòd facit in cōtrariū. l. fi. C. quæ res pigno. oblig. pos. ☞ Vbi quoq; Alberi. in. d. q. dicit, quòd facit ad decisionē quęstionis, si sit concessum priuilegium monasterio, cū gratiis & capellis, an porrigatur ad capellas postea quęsitas. De quo in. d. l. vlti. C. quæ res pign. obli. pos. & per glo. in. c. cùm capella. de priuilegiis. ☞ Et ad. q. si ex statuto, vel priuilegio quis non tenetur soluere collectas de rebus suis, an exten
9 datur ad pòstea quæsita: † & quòd extēdatur facit. l. incola. ff. ad municipal. & quòd ibi nota. & in. l. certa. §. hoc senatus. ff. de legat. primo. & l. prædis. §. fina. ff. de legat. tertio. & Archidi. in cap. de reditibus. 12. quæstio. 2. & plenius. in c. frater noster. 16. quęst. 1. tamen dicit, quòd prima opin. Alberti Papiensis quòd non extendatur, seruatur, nisi forte essent bona pendentia ex radice priorum, vt quia fortè erāt indiuisa: quæ postea sunt diuisa. ☞ Sed dictū Alberi. non obstat, quia habet locū in villa, vel castro de nouo ædificato, & non in vnito, & coadunato, & sic vera sit distinctio Bart. in. d. §. nuda. & Cyn. in dict. l. etiam. ☞ Et facit in simili quod habetur in c. cùm olim. de censi. in fine. & in cap. de his suprà allega. in quibus dicitur, quòd ecclesiæ inferiores debent regi & gubernari secundùm con-
10 suetudinē, & ius ecclesię Metropolitanę: † ergo

eodem modo prouincia, quę adiicitur regno. Fa
cit tex. in. c. translato. de constitu. vbi trãslato sa
cerdotio, necesse est vt translatio legis fiat: & sic
translata prouincia in regno, debet regi secun-
dùm iura regni: quia omnis dispositio, & dispu
tatio recipit à iu
re illã restrictio-
nem. s. rebus sic
extantibus, & re
manẽtib9: secus
si trãsit in aliã di
spositionẽ et legẽ
vt tenet Alex. in

Cerdeña, y Marqueses de Oristan, y de Gociano. &c. A todos los Corregidores, y Asistentes, Alcaldes, y Alguaziles, y otras justicias qua-

additio. ad Bart. in dicta. l. si cõuenerit. §. si nu-
da. quasi in fine additionis. ¶ Vbi quoq; tenet
11 quòd pax facta † cum rege Hispaniæ, vel Fran-
ciæ, & terris suis, videtur comprehendere ter-
ras adhęrẽtes: ergo multò fortius terras, quæ ad
iiciuntur regno. quod voluit Innoc. & Iohan.
And. in cap. Apostolicæ. de re iudi. in. 6. & te-
net Bal. in. d. l. etiam. ¶ Facit in simili quod te-
net Abb. in consilio. 63. in. 2. lib. nume. 15. vbi
12 ait, quòd si ciuitas augetur, † & cingitur nouis
muris, seu fossatis, seu plantatis, totum augmen-
tum comprehenditur appellatione ciuitatis. Ita
ampliando princeps ædificia castri, faciẽdo no
uas turres, totum debet comprehendi sub perti
nentiis castri. ¶ Et in expresso nostram conclu
sionem tenet Ange. Peruf. in. l. si fundus. ff. de
pignor. vbi ait, quòd quando vnum regimen
accrescit alteri, debet regi secundùm regulas re-
13 gni, cui accrescit: † & an transeat cum sua causa,
remittit se ad dicta per Bar. in dicta. l. si conuene
rit. ¶ Ludoui. Roma. in consilio. 218. incipien-
te, Præsens casus. hoc altercat, dicendo, an ciui-
tas Pisarum, subiecta Florentiæ, debeat regi, &
gubernari eiusdem constitutionibus? Et primò
dicit statuta Pisana annullari per subiectionẽ.
l. vranus. ff. de fideiusso. & l. pluribus. §. & si
placeat. ff. de verbo. obligatio. & per alia funda-
menta. ¶ In aduersam partem dicit quod facit:
quia Florentinum dominium eo animo Pisano
rum subiectionẽ accepit, vt suo Comitatui il-
lam eandem vniret, vnusque comitatus esset, &
ipsa acceptio, aut noua acquisitio, in dubio de-
bet intelligi sine præiudicio iurium aliorum. vt
in. l. 2. §. merito. ff. ne quid in loco publi. & in
. §. si quis à principe. & in cap. ex tuarum. de au
thori. & vsu pal. vbi sunt concordantiæ: & ista
translatio in dubio fore facta, cum suis iuribus.
l. via. §. si fundus. ff. de seruitu. rustico. prædi.
¶ Attamen dict. Ludo. Roma. dicit, quòd fina-
lis cõclusio Bart. est in tracta. Tyberiad. in rub.
de insula. in quæst. quæ incipit, Sed quæro illę
gentes. quòd si non constat de mente occupãtis
nouiter iurisdictionem, ac dominium, debet ci-
uitas occupata propriis regi constitutionibus,
quatenus illæ honestæ sunt, & nõ aliter. Et ista
est verissima de-
cisio, secũdũ Ro
ma. ibi, quã sequi
tur Phi. Deci. in
cõsi. 538. nu. 13. Et
istã opi. tenet Al
beri. de Rosa. in
tracta. statu. in. 1.
parte. q. 28. vbi etiam altercat, & finaliter dicit,
quòd si rex expresse, illas terras, vel loca coniũ
xisset regno eo animo, quòd esset idem regnũ,
quod expresse apparet, quando rex vult, quòd
seruentur statuta regni, tunc debet regi, aliàs ac
quisitio regis debet intelligi sine eorum præiu-
dicio. vt in. d. §. si quis à principe. & §. meritò.
¶ Isti augmentati regentur suo pristino iure. ar
gu. in. d. l. Prædus. §. titio. ff. de lega. 3. Et hanc
dicit tenere Guid. in. d. l. si conuenerit. in. §. si
nuda. & idem tenet Iohan. de Plat. per. d. §. si nu
da. in. l. vnica. C. de metropoli berito. lib. 11. nu. 4
dicendo, quòd regnum augmentatum, vt quia
additur noua prouincia, vel castrum, vel ciui-
tas, acquiritur vni, quòd ista terra supposita, &
acquisita debet regi legibus, & statutis propriis,
nisi vniatur, & addatur accessoria, ita quòd fiat
vnum regnum, & vnus cõmitatus: & tunc di-
cerem quòd si leges, & statuta sunt compatibi-
lia, & quodlibet seruatur in suo regno, seu villa,
aut non sunt compatibilia, & tunc seruatur statu
tum villę dominantis, prout, tenet Bald. in dict.
capitu. translato. de constitu. numero quarto, &
quinto. ¶ Angelus quoque in dicta. l. si fun-
dus. ff. de pignorib. altercat, an ille, qui habet
14 immunitatem à datiis, & collectis † cõmunis,
intelligatur habere etiam à nobis datiis indi-
tis postea? Et secundùm Dyn. dicit quòd sic:
quia sicut excusatur à consuetis datiis, etiam à
super inditis, quæ sequuntur naturã datiorum
cõsuetorum: quod dicit, videtur intelligi, quan
do collecta est imposita simpliciter: secus si per
nomina respectiua, & per modum augmenti.
Attamen Angel. ibi dicit, quòd licet dñs suus
istam distinctionem teneat, certè principium
dict. l. si fundum. licet non allegetur, valde pro
bat opinionem Dyni: nam quodcunque crescit
fundo pignorato per modum augmenti, purè
est pignoratum.

Summarium

Summarium.

1 IVdex dicitur quasi ius dicens.
2 An appellatione iurisdictionis, veniat iurisdictio ordinaria, & delegata.
3 An capitula ista correctorũ, magistratus municipales, & iudices pedanei, debeãt ea obseruare, & ad eos extendantur.
4 Magistratus municipales sunt infimi: & idẽ pedanei iudices.
5 Iudices ordinarij sunt, qui habent merum imperium.
6 Iudices qui habent summam taxatam, non possunt multare delinquentes, vltra eam, nec vltra eã iubere, nec prohibere: aliàs puniũtur.
7 Iudex ordinarius, vel delegatus, qualis debet esse.

Qualesquier. d Scilicet ius dicenti b⁹, quia iudex, qua
1 si ius dicẽs dicitur. † vt Bar. in. l. pe. ff. de iusti. & iur. & in cap. forus. §. omni. de verb. signi. & Specu. in titu. de positi. §. 7. versic. quia iura nu me. 30. tenet quòd iudex est quasi ius dicens, & ad eum pertinet, facto probato, discernere inter æquum, & iniquum, iustum, & iniustum. & iudex & ius dicens sunt synonima. vt in. c. 1. 23. q. 2. ¶ Et comprehenditur, nõ solùm iudex ordinari⁹, sed etiã delegatus: quia appellatione iurisdictionis, nec dum venit iurisdictio ordina-
2 ria, sed etiam delegata † glo. est in rubri. ff. de iu re. omn. iudi. in fine. & Alex. ibi. licet à doctori bus nõ ponderetur, quæ glo. est cõtra ea, quæ dicit Anto. de Butri. in. c. Sua. de offi. vicar. vbi tenet cõtrariũ, dicendo, ꝙ appellatione iurisdictionis intelligitur in dubio de ordinaria, nõ de delegata. Et facit quod tenet glo. in. l. imperium. ff. de iurisd. omn. iudi. & Ias. ibi in. d. rub. tenet opi. Anto. de Butri. & fortificat tali ratione, quia verba debent intelligi in dubio in actu potentiori. l. 1. §. qui in perpetuũ. ff. si ager. vectiga. vel emphy. sed sic est, quòd licet delegatus censeatur dignior ordinario in illa causa, tamẽ iurisdictio ordinaria est firmior, & potentior, quã sit iurisdictio delegata. vt Bald. in. l. Si vt proponis. la prima col. 3. C. quomodo & quando iud. & in. c. in literis. de offi. delega. & latè per Alex. in rub. ff. de offi. eius. ¶ Et dicit Ias. non obstare glo. in. d. rubri. quia sibi nil facit loquitur enim glo. capiendo iurisdictionem in genere, prout capitur in titu. de iuris. omni. iudi. quia tunc comprehendit nedum propriam iurisdictionem: & sic ordinariã, sed etiam habentes delegatã. ¶ Sed in casu istius text. ego tenerem contra Ias. per istum tex. ibi. Y otras iusticias qualesquier. & sic quòd non solùm leges istius voluminis extendantur ad correctores, & eorum locum tenentes: & sic ad ordinarios, verùm etiam ad iudices delegatos, qui in nostra Hispania vocantur Perquisitores, et per ea quę tradit Alexand. in dicta rubrica, quia ratio subiectæ materiæ iudicat, quòd debet intelligi de iurisdictione ordinaria, & delegata. arg. in. l. Si vno. in principio. ff. locati. & capitu. constitutus. de religios. domi. & sic potest intelligere dictã glos. & quia legislator: & sic reges nostri volunt hic perfectè tractare, & cõmuniter de omnibus, quæ debent obseruare, tam ordinarij, quàm delegati: & facere in gubernatione ciuitatũ, villarum, & locorũ. vbi tenet Alex. nu. 1. & in sequentibus, vide quæ sint iurisdictionis species, de quibus quoq; per glo. in. l. Si in aliquã. in ver si. plenissimã. ff. de offi. proconsul. & in authẽ. de defenso. ciui. §. nulla. & latè in. l. Imperiũ. ff. eod. de iur. omn. iudi. & ibi per moder. & antiquos, & ibi ponit Alex. in. d. rubr. ordines magistratuum, iurisdictionem habentiũ. ¶ An ista capitula, quæ debẽt seruare isti Correctores, & Prætores, debeant seruare magistratus munici-

> lesquier, d de todas las ciudades villas y

3 pales, vel iudices pedanei † cùm non habeant merum & mixtum imperium. Alexã. in. l. dies cautioni. §. si fortè. ff. de dãno infecto. videtur tenere ꝙ non: cum ea, quæ sunt mixti imperij iure magistratus, non competunt, nisi in tribus casibus. vt ibi per glos. & doct. & vt dicit Specul. in titu. de iurisdi. omni. iudi. in princi. versi. infimi. nume. 6. ¶ Magistratus municipales sunt
4 infimi, † sicut defensores ciuitatum, et locorum, qui non possunt cognoscere vltra summam taxatam. et idẽ dicit de pedaneis iudicibus, quia nõ possunt cognoscere nisi de paruis, vt in duobus aureis: et ibi versi. prædicti. nume. 7. tenet dictus Speculato. conclusiuè, quòd iudices ordi-
5 narij sunt, qui habẽt merum imperium, † exceptis defensoribus ciuitatũ, & magistratibus municipalib⁹: & sic videtur clarè, quòd capita ista ad istos iudices inferiores non extendantur, & quia isti iudices pedanei non possunt cognoscere de causis supià dictis, nec de contẽtis in istis capitibus, vt per Speculat. in titu. de iudice delega. §. 8. versi. Item quòd istis iudex pedaneus, nu. 24. ¶ Item adde quòd isti iudices, qui habẽt summã taxatam, nõ possunt multare delinquen-
6 tes, vltra eam, † nec vltra eam superimponere.

vt tenet Cyn. & Bald. & dicit memoratione dignũ.in.l.2.C.de sportul. & And.Siculus Barb. in.c.pastoralis. de officio delega.col.10. Quod facit ad istos iudices rurales,qui nõ possunt cognoscere vltra.60. dipondios , vel.600. quia vltra istam summã non possunt iubere, nec prohibere,nec multam

lugares de los nuestros reynos y seño

imponere:quia quãtũ quis habet de iurisdictione,tãtum habet de authoritate cõdendi legẽ, vel statuẽdi,nec vlterius extẽditur, nisi ij, quorum interest,cõsentiant,vt tenet Inno.in.c.1. de locato.& tenet Summa Syluestri. in parte, lex.4.q. ¶ Imò si extẽdũt suam iurisdictionem vltra suã summam & potestatẽ, puniuntur.tenet Iohã.de Plat.in.l.militaribus viris.C.de decurio.lib.10. nu.2. de quo vi. Ias. in repeti. l. omnes populi. ff.de iusti.& iur.nu.35. cui potest addi supradicta, in quãtum tenet, quòd quilibet populus potest condere statuta, cùm non sit iurisdictionis, sed permissionis,maximè super administratione rerum suarum,tamẽ huic statuto nõ possunt pœnam adiicere:quod intellige vt dictum est vltra summam, de qua possunt cognoscere. Secundò intellige,nisi hoc haberet populus ex cõsuetudine:& sic ex præscriptione talẽ pœnam imponẽdi statutis.vt Plat. in.l.1.C.de fiscali.vsur. lib.10.& Alex. sequitur in.l.1.ff.si quis ius dicẽti non obtempe.4.col.Quoq; intellige,nisi haberent potestatem statuẽdi concessam ab habente iurisdictionẽ:vel nisi tales statuẽtes obligarẽt se ad inuicẽ consentiẽdo sub pœna.vt glo.in.c. cũ aliquibus.de rescrip.in.6.in verbo,firmitate. ꝓut tenet Ias.vbi suprà:aliàs aũt qui faciũt statuta cũ non habeant potestatẽ,si dolo faciũt causa occupãdi iurisdictionẽ superioris incidũt in l.Iuliã maiest.aliàs pœna arbitraria puniũtur,vt dictũ est secundùm.d.Ias.ibi. ¶ Adde quoq; ꝙ
7 talis iudex ordinari9,† vel delegatus,debet esse fidelis,& bonæ opinionis,sine cupidine: & debet habere peritiã scientię,vel intellectus,ad iudicandũ,& mãsuetus, & boni sermonis erga venientes coram eo,timensq; Deum,& eum,qui in officio sublimauit:vt in.l.1.tit.15.lib.2.ordi.rega. & nõ debet esse fatuus, nec mutus, nec surdus, nec cęcus, nec habẽs aliquã continuã infirmitatẽ, ob quã iudicare impediatur,& dubitatur, an curabitur:nec infamis , nec religiosus , seu mulier,nisi sit Regina vel Comitissa,vel hęres existat alicuius regni,dominij, vel patrię. vt dictũ est suprà in glo.in parte, Reyna. & text. in. l.2. eod.tit.15.iam allega. in.d.ordi.regã. ¶ Et nõ debet esse minor, Imò debet habere ætatem.20.annorũ:quia iste talis, lex præsumit ꝙ habet ætatem,& sensum plenũ iudicãdi homines corã eo veniẽtes.Tenet tex.in.l.4.eo.ti.15 in ordi.rega. & idẽ tenet.l.5.tit.4.parti.3.in princi.Et istamet ætas requiritur in

rios, y a cada vno y qualquier de vos,

iudice delegato, vt ibi latè. & de intelle.d.l.par.et ordi. &.c.cũ vigesimũ.de offi.delega.vide Bar. in.l.quidã consulebat.ff.de re iudi.& ibi Alex. nu.3.vbi quoq; vide,an istamet ætas requiratur in arbitro.& glo.in.d.c.cũ vigesimum. ¶ Intantum maior.20.annorũ potest esse iudex,etiãsi sit filiusfamiliãs.text.in.l.cùm prætor.§.non autẽ. in fine.ff.de iudic. Sed iam ista iura cõmunia & regni corriguntur in ætate per quandã pragmaticam factam per istos nostros reges Barchinonæ, anno.1493. quæ est in volu. pragma. fo.63.l.58. vbi tenet, quòd ad hoc vt quis possit esse iudex ordinarius, vel delegatus, & relator,debet habere ad minus ætatem.26.annorũ: tamen minor potest iudex dari à principe:& videtur eũ tali minore dispẽsare.vt in.d.l.quidam cõsulebat.ff.de re iudi.& tenet Plat.in.l.1. in fi. C.de honor. & mune.lib.10. ¶ Et quia supradixi,ꝙ iudex debet esse legalis et fidelis,vide tex. in.l.3.tit.4.par.3.vbi idẽ tenet ꝙ.d.l.ordina.vbi in iudice requiritur intellect9, vt decernat verũ à falso:ratio,vt eligat bonũ.& reiiciat malũ. memoria,vt recẽseat acta causæ,& volũtas, quæ debet esse cũ libertate arbitrij, vt notat Bal.in.l.voluntas. C. de fideicõmiss. ¶ Et peritia scientiæ sufficit ꝙ sit mediocris,sicut in prælato. vt glo. in.§.1.20.distin.Et tex.in.d.l. 3.part.3.tenet ꝙ si non habet scientiã,sufficit ꝙ habeat vsum iudicandi per longum tempus. ¶ Sed hodie est pragmatica.58. in lib.pragmatica.fo.63. quæ disponit,ꝙ tẽpus debet studere ad hoc,vt possit quis esse iudex. quã vide.& tex.in.c.4. infrà,in glo. la prematica. & quę ibi dicã, quã intelligerẽ de iudicibus salariũ habẽtibus,& nõ de illis,qui in ꝓpria patria possũt esse iudices. ¶ Et quoq; dicit text.ꝙ debet esse mãsuetus,quia ꝑ nimiã iudicis sæuitiã priuatur iudex iurisdictiõe.vt in.l.2.ff.de his qui sunt sui vel ali.iur.Sed nõ debet esse multũ patiẽs:quia patiẽtia irrationabilis vitia seminat,et negligẽtiã nutrit,vt nõ solũ malos,sed etiã bonos inuitat ad malũ.vt Arch.in.c.sed causa.11. q.3. ¶ Et debet eẽ diligẽs:nã officialis ꝑ curiã seu negligẽtiã officij,punitur vt in.l.2. C.de cõd.in pu.hor.li.10. Et punit quoq; in amissiõe salarij. tex.in.l.iudices.C.de annonis. & tribu.lib.10.

Summarium.

Summarium.

1 SAlutatio fit minoribus per maiores.
2 Papa vel Rex,& eorum iudices debent salutari, magis reuerentur per suos subditos.
Nullus debet flectere genua nisi corā principe, vel maiestate Regia:& Papa osculatū in pede.
Quilibet nō admittitur ad salutādum principē.
3 Salutatio non solùm debetur Regi, verùm etiam literis,& prouisionibus suis.
4 Quando salutatur Rex à clarissimis personis, aliquantulum eis Rex assurgit.

Salud. e Nota text. quòd salutatio fit minorib9 per maiores: † & idē est
1 in Papa sicut in Rege, vel Imperatore. vt tenet Spec. in titu. de rescrip. præsentatio. in prin. vbi ait quòd Papa salutat,& mittit suam benedictionem. de qua & quomodo fit. vi. latè per. d. Spe. in. d. §. 4. ver. & nota quòd in salutatione literarum Papæ, nume. 1. ¶ Attamen magis reuerenter debet Papa vel Rex salutari per suos subdi-
2 dos,& eorum iudices, † vt tenet Specula. in tit. de aduoca. §. 5. qui incipit, dicendum. & in. l. fina. in fine. C. de officio diuersu. iudi. quia si iudex est Rex, episcopus vel comes, deposito birreto, vel caputio, vel genibus flexis, vel vultu ad terram demisso, vel cum alio signo humilitatis, debet salutari: & coram eo cōparere, vt in. c. Adrianus. 63. distin. & in cap. in capite. 50. distin. secundùm Specu. vbi suprà. ¶ Et Iohā. de Plat. in. l. decuriones. C. de Silentia. lib. 12. dicit quòd princeps adoratur: alij verò salutātur, vt barones: & quòd nullus debet se genuflecti coram alio, quàm coram principe, vel maiestate Regia, vel coram Papa: & Papa osculatur in pede. vt glo. in. l. 1. C. de domesti. lib. 12. & Plate. vbi suprà quoq; ait ꝙ nō admittitur quilibet ad salutandū principē: & facit quod tenet Bart. & Plat. in. l. Primicerium. C. de fabricē. lib. 11. vbi tenet quòd sicut Deus adoratur in cælis: ita princeps adoratur in terris, nec obstat ꝙ solus Deus adoratur, iuxta illud, Dominum tuū adorabis. quia adorare hic impropriè ponitur pro omni exhibitione reuerentiæ. vt glo. ibi. & in. l. pe. C. de consuli. lib. eod. quia princeps adoratur tūc. cùm salutatur. nā adorantur principes,& salutātur alij. C. de silētia. lib. 11. & ibi Plat. & quia imperator quoq; dicitur æternus respectu dignitatis & officij quod semper durare debet. licet impropriè ponatur, quia solus Deus est ętern9, vt Pla. in. d. l. Primicerium. aliam salutationem ponit tex. glo. & Plat. in. l. 1. C. de veteranis. lib. 12. videlicet Deus saluet te nobis, quia salus tua, salus nostra est: est enim salus principis, salus omnium subditorum. vt in authen. vt iudices sine quoquo suffra. in princ. col. 2. non tamē licet cuiuslibet salutare principē, vt glo. in. d. l. 1. nec est irreuerens loquella dicentis pricipi tu,& nō vos: vt ibi multo magis inferiori, nisi consuctudo regiōis aliter se habeat. vt ibi Plate. ¶ Et nō solū regi debetur ista salutatio: verùm
3 etiam literis & prouisionibus suis, † quia tales literæ debent reuerenter suscipi birreto deposito,& capite inclinato, eas osculādo. vt. d. Specu.
4 in. d. ti. de rescri. pręs in prin. ¶ Adde quoq; † ꝙ quādo salutatur rex, vel imperator à clarissimis personis, aliquātulū eis assurgit. vt Ange. in. l. cū salutatus. C. de sent. passis. & ibi refert, ꝙ Carolus quartus propter cardinalē de Coluna quotidie assurgebat,& cū eo nimis curialiter se gerebat,& tenet Barb. in tracta. de præstā. cardi. in. 1. q. basilica. col. 22. ¶ Et princeps debet benignè respondere. vt in. l. Respōsum. C. de transactio. & in. l. pręcib9. C. de impub. & aliis substit. & tenet Pla. in. d. l. 1. C. de vetera. lib. 12. nu. 3. turpiter tamē proponēti, turpiter respōdet. vt in. l. Mercalē. C. de cōdi. ob tur. caus. sicut iurisconsultus fatuè interrogāti, an tabellio computetur in numero testium acriter redarguit de facto à dubitatione. l. Domitianus labeo. ff. de testamentis.

salud e y gracia, sepades que nos entendiendo que cumple a nuestro seruicio, y ha descargo de nuestras consciencias f y

Summarium.

1 PRinceps tenetur reddere rationē pro subditorum iniustitia.
2 Rex contra iustitiam nullis parcat.
3 Rex debet cognoscere, amare, & timere Deum, per credulitatem, secūdùm fidē catholicam.

Consciencias. f Quia princeps rationē pro subdi-
1 torū in iustitia reddere tenetur Deo † vt in authē. vt iudi. siue quoquo suffra. §. scriptū est exēplar. versi. vos autē neglıgētes. colla. 2. & Paris de Put. in tract. syndi. in prin. à quo iudicabitur sicut iudicauit, vt est gl. in. c. cū ęterni tribunal. de sent. & re iudi. in. 6 in verbo, Deum. & facit tex. in. c. cū ex eo. de pœni. & remis. & tex. sing. in. c. qualiter & quādo. el primero, de accus. ibi apud iudicē districtū, in qua mēsura mensi fueritis

ritis remetietur vobis:quia ab eius ore rectissima debet exire sententia,qui cōtra iustitiā nul-
2 lis parcat† sed reddat vnicuiq; quod suū est,vt sedēdo in throno ex ore ei⁹ procedat gladi⁹ bis acut⁹.vt in.c.ex ore.de priuilegiis,nil enim est, ꝙ lumine clariore prẹfulgeat, quàm recta fides in principe.vt in cap. conuenior.

al buen regimiēto[g] y gouernaciō delas

23.q.18. & in.c.si imperator.96.distin. quia per Deum,Reges regnant:& potestates scribunt iustitiam. Prouerb.8. ¶ Et rex debet amare,cogno-
3 scere † & timere Deū per credulitatē, secūdum fidem catholicā,aliàs nec sciret semetipsum,nec regnum ad iustitiam faciendā cognoscere.tex. est in.l.1.tit.2. parti. 2. &.l. 7. titul.1. parti. 1.

Summarium.

1 VNde dicatur Rex.
2 Regis officium,quod est.
3 Rex est lex animata in regno suo.
4 Rex habet potestatem à maiestate cælesti.
5 Princeps est maritus reipublicæ.
6 Matrimonium spirituale contrahitur inter ecclesiam,& prælatum.
Ita contrahitur temporale matrimonium inter principem, & rempublicam.
7 Princeps est caput reipublicæ.
8 Princeps est quasi pater: & sicut subditi obligantur benè obedire, ita obligatur ipse bene imperare.
9 Princeps est vicarius Dei in regno.
10 Rex in suo regno dicitur Imperator.
11 Rex qui non bene regit, nomen amittit.
12 Regi datur curator,si nō scit suum regnum defendere, vel in eo iustitiam facere, & perdita recuperare.
Idem est in aliis Ducibus Comitibus,& iurisdictionem habentibus.

Regimiento.

g Et ideo dicitur rex quia populū & regnum regere debet:& dicitur à rete,& à regen-
1 do, † quia ipse regit,& gubernat regnū: & dicitur quasi regula: quia sicut per regulam indirecta,ita per regem iniusta cognoscuntur & emendantur.est text. singul. in. l. 6. titu. 1. parti. 2.& Montal.in.l.5.eod.titu.text.io cap.regū.23.q. 5.
2 vbi dicit ꝙ officiū regū † est proprium facere iudicium,atq; iustitiā,& liberare de manu calūniantium vi oppressos,& peregrinos,pupillos que,& viduas,quæ facilius opprimūtur à potētibus, & eis præbere auxilium: & vt curam eis præceptorū dei maiorē iniiceret intulit:& ideo dixit Bald.in authen. hoc amplius. C. de fideicōmiss. 2. col. versicu. quæro an filij regis. nu.
3 10. quòd rex est lex † animata in regno suo, & diuinit⁹ habet à deo potestatem in terris,vt in.c. si imperator. 92. distin.& in cap.

dichas ciudades, villas y lugares, aue-

quæsitum.23.q. 4. & quia habet gladij potesta-
4 tem † à maiestate diuina,& cælesti. vt in.l.1. C. de veteri iur. enuclean. in princi. & licet in labiis regis lex sit, tamen eius cor est in manu Dei,& vbi voluerit inclinauit illud. Prouer.21. & in epistola inter claras. C. de summa trinita. & fide catho. à cuius ore rectissima debet exire
5 sententia. ¶ Et quia princeps est maritus † reipublicæ iuxta illud, Lucæ.2. vbi pater; ibi maritus. nam sicut inter virum & vxorem, matrimonium carnale contrahitur & yconomicum, sic inter principem,& rempublicam,matrimonium morale contrahitur & politicum. Item si-
6 cut inter ecclesiā & prælatū matrimoniū † spirituale contrahitur & diuinū.vt in.c. Sicut.7.q.1. & in.c.quoniā.de immunit.ecclesi. lib.6.ita inter principem & rēpublicam matrimoniū temporale contrahitur,& terrenum,& sicut ecclesia est in prælato,& prælatus in ecclesia. vt in.c. scire. 7.q.1.quam ipse prælatus castè regere debet. c.sicut.21. q. 2. ita princeps in republica, & respublica in principe. & sicut vir est caput vxoris,vxor verò corpus viri.33. q.5. §.expensis. ita
7 princeps est caput † reipublicæ. & respublica est eius corpus,vt ait Plutarcus in institutione Traian.,& tenet Lucas de Pēna.in. l. Quicūq; C. de omni agro desert. lib.11. col.2. ¶ Et prin-
8 ceps quoque dicitur quasi pater,† nam sicut subditi obligati sunt bene obedire, ita ipse princeps est obligat⁹ bene imperare,& regere. tenet Bald.suprà. rubr.de rerū diuisi.& regnū,ciuitatem,& subditos debet in pace conseruare,& rumores impedire,& subditos acquiescere cōcordiam,non solùm hortari,sed cogere,quia plerūque status publicus ex priuato turbatur. vt in.l. Si quis Ingenuam.§. in ciuilibus. ff.de capti.& text.in.l. 1.§. qui es. ff. de offi.præ,vrb.vbi notat Bald. melior est bonus Rex,quàm bona lex. l. præsenti.C.de his qui ad eccle.cōfug.& Bald. in.l. Ex hoc iure.ff.de iusti. & iur.quia cùm rex iustus sederit supra sedem, nō aduersabitur sibi quicquā malignū. Prouer.20.c. & diligenter nō solū cū legibus, sed baculo ferreo tenetur populum

lum suũ defendere, nec cõtra eum dicatur, quòd absit baculus arũdineus rex Aegypti. vt in sum ma.23.q.3.versi. Item sicut legitur in Esai. ¶ Est
9 enim vicarius Dei † in regno. vt in.l. 1. in fine. ti. 1. Part. 2. & est caput & anima populi. vt in ead. Partit. & titu.l. 5 & debet esse talis, vt ridens timeri, & iratus possit amari: vt prælatus circa sub ditos, vt Archidi. in cap. disciplina. 45. dist. in. & Montal. in proœ. fori, in glo. Al rey. & in glo. ordin. regali. in parte, Rex. ¶ Rex enim in suo
10 regno dicitur † imperator. Bald. in.l. Exemplo. C. de proba. versi. quæritur. nu.4. & Alexã. in additio. ad Bart. in.l. Hostes. ff. de capti. & postlimi. reuer. in additione, quæ incipit, non recognoscunt. vbi vult hoc intelligere in rege, non recognoscente superiorem, vt rex noster Hispaniæ, vt dictum est suprà, in.1. glo. & sic quòd noster rex Hispaniæ & rex Galliæ sunt veri imperatores, quia non recognoscunt superiorem: & habent supremum imperium. vt Montaluus. in titulo primo. Partita. 2. in prima glos. ¶ Et si
11 non bene regit, peccando nomen amittit. † cap. scelus. 2. quæstio. 1. & Archidia. in dict. cap. regum. 23. quæst. 5. & tenet glos. in. d. l. 5. titu. 1. parti. 2. ¶ Quinimo dicit Inno. in. c. grandi. de supple. negli. prǽla. quòd si rex nõ scit suum re-
12 gnum defendere, † vel in eo iustitiam, & pacem seruare, maximè religiosis personis, & pauperibus, & etiã quòd plus est, si nescit perdita recuperare, iuste potest ei dari curator: & idem dicit esse seruandum in Ducibus, & Comitibus, & aliis, qui habent iurisdictionem super alios, & est speciale in Regibus, Ducibus, & Comitibus: quia aliis priuatis nõ datur curator, nisi sint furiosus, vel prodigi, quod dictum est singula. ¶ Et quando datur Regi curator, debet peti per subditos coram superiore, & si non habent superiorem, coram Papa peti debet, & causa cognita, debet dari, aliàs secus: & talis curator debet satisdare rem regis saluam fore: & debet facere inuentarium. vt ibi Innocen. & idem tenet Bald. in marga. Innocen. in versicu. regibus, & in aliis dominis. ¶ Et idem est sibi dandus curator si prorsus factus est inutilis. proba tex. in. d. c. grandi. & tenet Bald. in l. Post susceptam. ff. de excusa. tuto. & plenè Specula. in titu. de feudis. §. quoniam. ad finem, vbi dicit, idem esse in baronibus, & aliis iurisdictionem habentibus: & notatur singulariter in. l. prima. C. de tutoribus & curatorib. illustri. persona. & Bartachi. de Firmio. in suo aureo repertorio, in parte, Rex. versicu. 35.

Summarium.

1 Rex debet omnia ponderosa facere cum con silio procerum, & senatorum suorum.
2 Consiliarij principum, vel aduocati, debent de arduo dubio principi consulere.
3 Rex debet audire consilia, & verba prudentium.
4 Bono consilio inimici vincuntur, & sub tributo ducuntur.
5 Qui bono consilio non acquiescit dignitatem amittere debet.
6 Sine consilio nil est faciendum.
7 Consilium prouidi, placere debet regi.
8 Consilium quòd tendit ad malum, regi placere non debet.
9 Consiliarij regis, cùm prudentia debent temperare.
10 Quòd de consilio procerũ sit, ad beatitudinem imperij, & eorum gloriam redundauit.
11 Malum consilium, Deus conuertit super consulentem.
12 Consiliarius regis, qui de grauibus, tanquam leuibus, vel econtra consulit, punitur.
13 Rex debet habere probos, & honestos consiliarios, & expertos.
14 Quæ in consiliis tractantur, debẽt esse occulta, aliàs multa scandala possunt oriri.
Consiliarij, vel rectores ciuitatum, iurare debẽt de consiliis non reuelãdis, ad instar iudicum aduocatorum & testium.
15 Consiliarij regis, solùm Deo, & regi, & patriæ vtilitatem præ oculis habere debent.
16 Consiliarij per reges sunt vocandi, & in consilio sedere debent ad latus regis, & non ad pedes, quia honorem habent.
17 Consilium debet fieri ante ciborum esum.
18 Consiliarij debent esse senes, aut magistri, seu doctores.
19 Senex non dicitur quis per ętatem, sed per sapientiam.
20 Testator qui iussit, post obitum suum hæreditatem deuolui ad maiorẽ, intelligitur de ætate, non de maiori scientia.
21 Nemo negligat inquirere propter opprobrium senectutis, vel nobilitatem generis à paruis, vel minimis eruditis, si est aliquid vtilitatis, vel salutis.
22 Doctor antiquus, nõ debet dedignari sequi sententiã iunioris doctoris bene dicentis.
23 Senior in regno, est cõmodior populo.
24 Senex quis dicatur.

Acordado

Acordado. h ¶ Scilicet, cõsilio procerum, & senatorum
suorum, quia ipse solus sine consilij maturitate
facere nou potest, vt tex. & ibi Bald. & Ias. in. l.
Placet. in. 1. lectura. C. de sacrosanct. eccle. nu. 8.
vbi per text. ibi
in part. Rationa
bilis consilij, te-
net quòd prin-
ceps, debet om-
nia põderosa fa-
facere, non per
se, sed cum con-

mos acordado,[h] que de aqui adelãte vos los dichos nuestros Corregidores, &

1 silio procerum suorum, vel senatorum. † vt in. l.
non dubium. C. de decurio. ¶ Sicut econtra cõ
siliarij principum, vel aduocati, debẽt de arduo
2 † dubio consulere principi. vt Saly. in. l. fi. 1. no
tabili. C. de pact. & facit text. in. c. fi. de dilatio.
circa medium: quia si aliter fieret, magno labore
ipse Rex ac populus suus consummaretur, &
esset vltra vires suas, quod sustiuere nõ posset.
Exod. c. 18. & seipsum in consilio suo affligeret.
3 cles. 30. ¶ Rex † debet audire consilia, & verba
prudeutium, & erit Dominus cum eo. Exod.
c. 18. & Ieremi. 38. & bono consilio rex acquie-
scere debet. Prouerb. 1. Nam qui cũcta agit cum
consilio, regitur sapientia. Prouer. 13. & astutus
omnia cum consilio agit, vt ibi & iuxta illud au
di consilium, & suscipe disciplinam, & eris sa-
piens in nouissimis tuis. Prouerb. 19. ¶ Et quia
4 bono consilio inimici vincuntur, † & sub tribu
to ducũtur, et in potestate metalla auri & argẽti
redigũtur: & loca possidẽtur: & loca q̃ lõgè sunt
pacificãtur, aduersarij contremũtur, & in serui-
tutẽ deducũtur, regna obtinẽtur, & nomẽ regis
timetur, & exaltatur in gloria, ad instar Roma-
norũ, & hoc propter cõtinuũ multitudiuis pru
dentium consilium, vt legitur. 1. Machabęo. c. 8.
¶ Et quia qui bono consilio non acquiescit di-
5 gnitatem, amittere debet: † exẽplo Roboã, qui
senioribus non credidit. 3. Reg. c. 12. & Paralip.
2. c. 10. & in. c. Deniq;. 8. q. 1. & est ad instar vxo-
ris Loth, quę in statuã est conuersa. Gene. 19. &
6 sine cõsilio nil est faciendũ †, & post factũ nõ
pœnitebit. Ecclesiast. 32. vnde Salustius, Prius
quàm incipias, consulto, & postquàm cõsuleris
maturè, facto opus est. & Salomon, Palpebræ
tuæ pręcedant gressus tuos. i. consilia actus tuos
præueniant Cousilium, inquit, prouidi placere
7 debet Regi, † sicut consiliũ Ioseph placuit Pha
raoni, & propter id regnum eius fame, & penu
ria non periit. Genes. 41. Et bonum consilium
quàm plurimos à morte liberauit. Iosue. 9. circa
finem. ¶ Sed consilium quod tendit ad malum.
8 regi placeri nõ † debet. Hest. 5. Et non debet co
gitare consilia, quę uon possunt stabilire. p̃s. 20.
Et rex cum consilio vanitatis non sedeat: & cũ
iniqua gerentibus non intret. p̃s. 25. ¶ Cousilia-
rij quoq; eius,
debent tempera
re cum pruden-
tia, † nec de bo-
no faciant ma-
lum, & respiciãt
quid sit actum
cuiquã tempori

juezes de residen-
9 cia que fueredes pro
ueydos para en las
dichas ciudades, vi-

& videant quid debeant, & vbi, & quandiu, &
qualiter, & quando faciant, per discretionem
cognoscant causas rerum, cum omni diligentia
distinguant contra, quæ arguunt diligenter ex-
eogitent qualiter bonum incipiaut, et perficiãt,
teneant discretionem in omnibus actibus suis,
& cùm bene districxerint opus suum bonum
iusti erunt, quicquid boni fecerint cũ discretio-
ne virtus erit, quicquid siue discretione, vi-
tium erit, tenet Montalu. iu tractat. suo de con-
silio regis. ¶ Et quod de consilio procerum fit
ad beatitudinem imperij, et eorum gloriam re-
10 dundabit, † teuet Bald. in. l. humanum. C. de le-
gat. nu. 1. ¶ Malum autem consilium Deus con-
11 uertit super consulentes. † Hester. 14. Et consi-
lium prauorũ Dominus dissipat. Tobi. 5. Con-
silia itaq; improborum lõgè sint à rege. Iob. 21.
Nam beatus vir qui non abiit in consilio impio
12 rum. p̃s. 2. ¶ Cõsiliarius regis, † qui de grauibus
tanquam leuibus, vel econtra consulit, si est ho-
norabilis mittatur in exilium, et perdat bona, si
de minoribus moriatur. text. in. l. 7. tit. 13. Parti.
2. Sed cùm Deus est cum rege consilium malum
dissipabitur. Esa. 8. ¶ Ideo rex debet habere pro
13 bos honestosq; consiliarios †, expertos, qui te-
nentur præstare iuramentum, quòd bene et fide
liter consilium impendent secundùm formam
tex. in. l. 21. tit. 3. lib. 2. in ordinat. regal. quẽ vide.
¶ In simili facit quod tenet beatus Arch. Florẽ.
in. 1. parte. tit. 4. c. 8. de consilio. §. 4. vbi ait, quòd
14 ea quæ tractantur † in consiliis alicuius ciuitatis
vel vniuersitatis, debent esse occulta: quia aliàs
scandala multa possunt oriri, et debẽt facere di-
ctum iuramentum ad instar iudicum testium, et
aduocatorum. vt in. l. properandum. C. de iudi-
ciis, et in. l. rem non nouam. eod. tit. quia vt di-
cit d. Florent. vbi suprà, valde malè faciunt qui
talia reuelant, quæ in secreto ponuntur, et qui
quærunt ea ab ipsis. ¶ Et quòd isti consiliarij de
bent habere rectam intentionem in determinan
dis,

dis, vt non paſsione trahãtur ad complacendũ,
vel diſpliceudũ eis, qui proponunt ea, quę ſunt
ad bonum cõmunitatis, vel cõtraria, vt non de-
cliuẽt à regula rationis, vnde Eſther. c. 1. ſecũ-
dùm eundem dicit, quòd ſeptem ſapientes, qui
ex more Regio
ſemper aderant
regi Aſſuero, ſciẽ
tes leges, ac iura
maiorum illorũ,

llas y lugares, guar-
deys y cumplays y

faciebant cuncta cum conſilio. Et hæc eſt cauſa
frequenter multorum malorũ in regimine tem-
porali, & ſpirituali: quia quæ cõmuni conſilio
determinantur, nõ obſeruãtur. Vnde Ioſephus
& Azarias, qui non ſeruauerunt quod fuerat de
terminatum, ſcilicet, vt non exirent in prælium
contra inimicos, debellati fuerunt, & occiſis
duobus millibus de exercitu ſuo, & hoc, quia ſi
ne conſilio exierunt in prælio: vt habetur Ma-
chabæ. 1. cap. 10. ¶ Ideo dicitur, quòd omnes cõ
15 ſiliarij regis, ſolũ Deum † Regis, & patriæ vti-
litatem præ oculis habendo, conueniri debent,
quaſi vnus homo, vna mente, vnoq́, conſilio, ad
inſtar populi Iſraël. vt habetur Iudic. 20. cap.
16 ¶ Et per regem ſunt conſiliarij vocandi, † & in
conſilio ſedere debent. 2. Eſdræ. c. 3. Item ad la-
tus Regis ſedere, nõ ad pedes, vt notat Bar. in. l.
Iuris peritos. in prin. ff. de excu. tut. & in. l. 3. C.
de actuar. lib. 10. quia ij ſunt honorãdi. Eſt enim
honor, quãdo princeps reuocat quẽ iuxta ſe, vel
pro conſilio, vel alia cauſa publica, quaſi faciens
æſtimationẽ de eo, vt tenet Plat. per glo. ibi in. l.
fi. C. de dignita. lib. 12. Et iſti proceres, ſunt illu
ſtres, vel ſpectabiles, prout tenet Bart. in. l. Oẽs
populi. ff. de iuſti. & iur. nu. 10. & quoque pro-
curatores principis. i. Fiſcales. vt Saly. in. l. vni-
uerſi. C. vbi cauſ. fiſca. & Guillier. de Cu. ibi. &
Guiller. Roueli. in tracta. de iuſti. & iniuſti. to-
mo. 17. tracta. in. 3. lib. c. 6. nu. 4. fol. 106. per. l. Si
quis. eod. titu. ¶ Conſilium quoque debet fie-
17 ri ante ciborũ † eſum, ad inſtar teſtimonij dicẽ
di, vt in cap. 1. de teſtibus. quia venter pinguis
craſſum ſenſum generat. 44. diſt. §. fina. ¶ Con-
18 ſiliarij iſti debent eſſe ſenes, † magiſtri, ſeu do-
ctores. Vnde ait tex. in. c. de quibus. 20. diſtin.
Seniores prouinciæ congrega, & eos interroga,
facilius namq́ue inuenitur, quod à pluribus ſe-
nioribus quæritur. Nam licet canicies hominũ
eſt prudentia. Sapien. 4. & gloria ſenum eſt ca-
nicies: hoc non intelligitur per decrepitam æta
tem, nec de ſene inſenſato, & imprudenti, ſed de
prudenti, & ſapiente. vt Eccleſia. 25. Et hoc mo
do intelligo dictũ Bald. in. l. Seniũ. C. qui teſta.

facere poſ. in prin. vbi tenet, quòd plus valet vm
bra ſenis, quàm enſis iuuenis, vt intelligatur de
ſene ſapiẽti, & nõ de imprudẽti. Et idẽ intelligo
non habere locum in ſene diuturno: quia vt di-
cit tex. in authẽ. vt de appella. §. illud. & colla. 4.

executeys, y fagays
guardar, cumplir y

quòd licet ſene-
ctus ſit veneran-
da, non habet lo-
cum in ſenectute
diuturna, nec nu
mero annorum computata. vt legitur Sapient.
cap. 4. quià ſæpe mentiuntur antiqui. vt in. ca-
pitu. vnico. de ſacra vnctio. in fine. & Iohan.
Andr. in cap. cùm in iuuentute. de præſump.
¶ Et quia non dicitur quis ſenex per ætatem,
19 ſed per ſapientiam † ſeniores nominantur. vt
in capit. fina. 84. diſtinctio. & text. in capitulo
qualiter, & quando. el grande. de accuſa. iuxta
principium. & tenet Iohan. de Plate. in. l. Cùm
ob prouectę. C. de his qui nõ impletis impẽdiis.
lib. 10. in fine. vbi ait, quòd nomen ſenectutis,
maturitatem magis indicat ſapientiæ, quã cani-
cies corporis. ¶ Sed hoc non habet locum, quan
do teſtator iuſsit poſt obitum ſuum hæreditatẽ
deuolui ad maiorem: quia debet intelligi de æta
20 te, & non de maiori ſcientia, † dignitate, vel pe
cunia, vt tenet Feli. in. c. 1. de maior. & obed. fi.
21 col. ¶ Tñ propter opprobriũ ſenectutis, † vel
nobilitatem generis, à paruis, vel minimis eru-
ditis, ſi quid fortè vtilitatis, aut ſalutis eſt, nemo
inquirere negligat, vt in. c. fi. 38. diſtin. & vt di
cit iuriſcõſultus. in. l. apud Iulianum. ff. de fidei
cõmiſ. liberta. nam & ſi alterũ pedem in ſepul-
chro tenerem, tamen vellem diſcere. Quod ex-
tendit Alex. in. l. Si ſeruum ſtichum. §. ſequitur.
ff. de verbo. oblig. nume. 5. ab anniculo puero.
22 ¶ Facit in ſimili, quòd doctor antiquus † nõ de
bet dedignari ſequi ſententiam iunioris docto
ris bene dicentis, ſecundum eundẽ Alex. ibi. in
d. §. ſequitur. Et quia de iſto conſilio Regis, &
eorum conſiliariorũ, latè ſcripſit noſter Alphõ
ſus de Montal. in. d. tracta. ibi vide ſingulaliter.
& aliquid per docto. del Caſtillo. in. l. 1. de To
23 ro. in glo. ſabios. ¶ Tene quoq;, † quòd ſenior
in regno eſt cõmodior populo, vt dicit Bald. in
l. Cum antiquioribus. pe. col. verſi. 10. hoc pro-
batur. C. de iure deliberan. ¶ Quis autem dica-
24 tur ſenex, † Abb. in cap. Quoniã frequenter. vt
lite non conteſta. nume. 18. iſtã quęſtio. exami-
nat, & ibi ponit de pluribus ætatibus: ſed ego
crederem in puncto iſto, quòd relinquatur arbi
trio regis, & ſuorum cõſiliariorum. arg. eorum,
quæ tenet Bald. in ſua margari. ad Innocen. in
verbo,

verbo, senex. & Iohannes Andreas in capitu. nouit. de iudic. & Florian. in. l. Lex Aquilia. Si delectum: ff. ad legem Aquiliam. vbi dicit, quòd de hoc est summatim cognoscendum, & quòd relinquatur arbitrio iudicis. ¶ Et quę ætas excuset, vide tex tum, & ibi Plat. & doctor. in. l. Si vltra, C. de Decurionibus. libro decimo.

executar las orde-

Summarium.

1 REx condit leges generales in suo regno, vel alius, licentia, & mandato eius. nu. 5. & 6. & ibi quoq; vide, quis potest facere legē.
2 Rex, an potest facere leges sine consilio procerum suorum.
3 Papa, an debeat omnia facere cum consilio Cardinalium.
4 Rex, in facienda lege semper innitatur consuetudini.
6 Comites, & Barones, an possunt facere legē in suo territorio.
7 Regina, an potest facere legem.
8 Regina, quando facit legem, debet facere consilio suorum consiliariorum.
9 Mulier non potest esse de consilio, nec in legibus condendis debet interuenire.
10 Mulierum vsus, non inducit consuetudinem.
11 Consuetudo dicitur lex.
12 Mulieres, an possunt consuetudinem inducere.
13 Principis placitum, an sit lex.
14 Principis sententia, an sit lex generalis. num. 17. Et quid in contractibus.
15 Sententia lata à ciuitate non recognoscente superiorem, an sit lex.
16 Declaratio summi pontificis, ex singularis personæ postulatione facta, ad legem, vel ordinationem ius generale inter omnes cōstituit.
18 Declarare potest princeps leges, sicut potest eas condere.
19 Declarare, an potest iudex suam sententiam.
20 Declarare, an potest iudex sententiam sui prædecessoris.
21 Expensarum taxationem potest iudex successor facere.
22 Successor in officio, an possit reuocare confinia imposita à prędecessore pro libito volūtatis.

Ordenanças. [1] Nota tex. quòd rex condit leges in suo
1 regno generales. † tenet Bart. in. l. 1. ff. quod quisque iur. in princi. per. l. fina. C. de legi. Idem tenet tex. in. l. 8. titu. 1. parti. 1. vel alius eius autoritate, licentia, vel mādato, vt insti. in proœ. C. & in. d. l. parti. & summa Syluestri. in parte, lex. 4. q. ¶ Sed non debet princeps legē facere
2 † sine consilio procerū, & suorum cōsiliariorū, text. in. l. huma-

nanças [2] y capitulos

num. C. de legib. vbi debet facere cum deliberatione, interueniēte consensu hominum prudentium. Idem tenet tex. in. l. 1. ff. de legi. in verbo, virorum prudentium consultum. ¶ In hoc ego tenerem, quòd solus princeps, si vult, post leges condere; sed humanius faciet cum cōsilio procerū, vt tenet Bart. in. l. Omnes populi. ff. de iusti. & iur. num. 15. Et ibi num. 13. tenet, quòd potest facere motu proprio, & postea subditis diuulgare. per. l. 3. C. de legi. quòd sine consilio alicuius potest facere, tenet. d. l. parti. supra allegat. Et Bart. in. d. l. humanum. dicit, quòd veritas est, q̄ in condenda lege nō requiritur, quòd princeps faciat cum consilio: quia nō est ordo necessitatis, sed voluntatis: ideo omissio eius non vitiat. Idē vult tenere Ias. licet Bar. non alleget. in. l. 1. ff. de constitu. princip. num. 1. Bal. in. d. l. humanum. nu. 2. vbi ait, quod forma tradita ibi non est ita præcisè, q̄ per hoc princeps imponat sibi legem, quod patet: quia dicit, humanum, non autem dicit, necessarium: quia illa lex ponit formam de cōgruitate, & honestate, non de necessitate. Nec obstat. versi. illius. L. Scitote. quia ibi princeps loquitur enūtiatiuè, nō derogatiuè. Et idem tenet ibi Paul. de Cast. nu. 3. versi. vlti. vbi ait, quòd potest Imperator, seu Rex, recedere ab illa forma illius. l. Humanam. & videtur recessisse ex certa scientia, licet illa. l. habeat clausulam derogatoriā ibi, inquantum dicit, Scitote non aliter in posterum legem nostra clementia promulgandam, nisi supradicta forma fuerit obseruata: quia ista clausula nil operatur: nam non potest tollere sibi potestatē, quam habet à iure publico, & quia ad tollendā hanc tacitā derogatoriam dictæ legis, non requiritur clausula, non obstante: imò eo ipso quòd facit contrarium, ex certa scientia censetur eam tollere. per. l. fina. in princ. ff. de lega. 2. secundū d. Paul. de Cast. in. d. l. humanum. nu. 3. & 4.
3 ¶ Idē dicit ibi Paul. in fine esse in papa: † quia licet papa debeat omnia facere cum cōsilio Cardinalium, si tamen aliquando facit sine eis, valebit. vt ibi idem tenet idem Paul. in. l. 1. ff. de leg. nu. 4. & doctor del Castillo in proœ. ll. Tauri. tangit in glo. con ellos cōsultado, versi. idem dico in Imperatore. Sic quòd cōmunis conclusio est,

eſt,quòd Rex ſolus ſine conſilio procerum po-
teſt leges condere,ſed de humanitate videtur,ꝙ
non faciat ſine eo. ¶ In facienda autem lege ſem
4 per Rex innitatur conſuetudini : † vt tenet Lu
cas de pena.in.l.cautiones.C.de ſolu.& libera.
debito.ciuita.lib. 11. ¶ Sed quia ſuprà allegaui
d.l.8.part.quòd de licentia regis poteſt quis fa
5 cere legē,contrarium videtur:†quia poteſtas cō
dēdi legem,vel ſtatuta,non poteſt cōmitti:quia
eſt de maximo Imperio.vt notat Bar.ff.de iur.
om.iudi.l.Imperiū.& in.l.1.in prin.ff.de offi.
eius cui man.eſt iur. ¶ Sed tu dic, quod.d.l.par.
eſt vera : quia princeps ea quæ ſunt de Impe-
rio,poteſt delegare. Inferior verò à principe, ſi
quidem eſt magiſtratus,putà , epiſcopus, vel le
gatus,non poſſunt.ita tenet Pau.de Caſt.in.d.l.
1.ff.de legi.nu.7. ¶ Facit quod tenet Angel.in.l.
1.ff.quod quiſq; iuris.in prin. vbi ait,quod ma-
giſtratus iure proprietatis,vt ſunt cōmites †, &
Barones,poſſunt facere leges in ſuo territorio,
6 vt in titu. quæ ſint regalia.& in titu.de conſue-
tu.& ſtatu.contra liber.eccleſiaſti.colla.10.quia
habent à principe regalia in ſuis locis, & idem
dicit de epiſcopis . ¶ Attamen dicta poteſtas cō
dendæ legis ,ſolùm poteſt comitti , & delegari
per regē, & nō per inferiorē. tenet Paul.de Ca.
in.d.l.1.ff.de legibus.nu.7. ¶ Quinimo mihi vi.
detur,quòd lex poteſt fieri per ſenatores conſi-
lij regalis:quia id,quod fit per curiā principis,
dicitur factum per ipſum principem: & valet
ordinatio facta per curiam , licet non ſit nomen
principis,vt eſt glo.in.l.vnica.verſi. comitatui.
C.quando Impera.inter pupil.& tenet Iohan.
de pla.in.l.nemo.C.de dignitatib⁹.li.12.quòd di
cit procedere in alio,quàm in ſententia diffiniti
ua : quia cùm in libello & ſententia apponatur
nomen iudi.l.libellorum.ff.de accuſa.l.1.C.de
ſent.ex peri.recitan.apparet,quòd non eſt factū
per ipſum principem,vt Plat.ibi:quia curia eſt
Regis,& ille de eius ordine eſt.l.ius Senatorū.
C.eod.titul.de dignit.& Senatores pars corpo-
ris Regis ſunt,vt eſt tex.in.l. quiſquis.C.ad le-
gem Iuliam maieſta.glo.in.c.cùm dilectus. de
clericis non reſi. ¶ Vide tu quoque Montal.in
proœ.fori , in glo. leyes.vbi tenet,quòd popu-
lus Romanus poteſt condere leges . ¶ Contra-
riū tenet Bal.in.l.Imperialis.C.de legi.in fine.
quia populus Romanus eſt denudatùs genera-
li poteſtate,cùm illa trāslata fuerit in principē,
& per principem poſtea translata fuit in Apo
ſtolicum:& ſic videtur,quòd opi.Mōtal.ſit fal-
ſa,vbi dicit,quod poteſt facere legem,& depo-
nere Imperatorem : nam ad quæ non pertinet

creatio , nō ꝑtinet deſtructio. & idē tenet Pau.
de Ca.ibi.& vide Mōtal.vbi ſuprà,& latè Iohā.
Fa.in.§.Sed ꝙ principi.inſt.de iure gē. & ciuil.
vbi per eos vide quis poteſt facere leges . ¶ O-
mnia ſupradicta loquūtur in Rege.Quid in Re
7 gina,an poteſt facere legē? † videtur quod nō.
tenet Paul.de Caſtr.in.d.l.1.nu.4. ponderando
d.tex.ibi,eſt conſultorum virorum.Quia mulie
res in condendis legibus,non vocantur, nec eſt
exquirendum earum conſilium, propter earū
fragilitatē.Quod ſequitur ibi Angel.in pri.vbi
infert,quòd Auguſta non poteſt legem conde
re.per legem princeps.ff.de legibus.& ſic vide
tur quod iſta noſtra Regina Eliſabeth non po-
tuit has leges condere . ¶ Sed tu dic contra:
imò potuit,quia habuit Regnum iure proprio,
& non iure mariti:& ius,quod habuit ex perſo
na propria eſt, & fuit efficaci⁹, quàm ius quod
quis habet ex perſona aliena,& ſic ex marito.vt.
in.l.ſi filius.§.erit.ff. de fideicommiſſa. liber.&.
nō fecit eas iure mariti, ſed iure ꝓprio , ſcilicet
iure ſucceſsionis.vt dictum eſt:vnde nō eſt du-
bium,quòd poteſt iudicare,ſtatuere,& leges cō
dere.Ita tenet Ang.in.d.l.ſi princeps.ff.de leg.
& in.l.1.eo.titu.in prin.Quod dicit idem eſſe in
comitiſſa.quæ ſuccedit in aliquo Comitatu,
quæ poteſt in ſuo territorio leges condere: quia
venit iure proprio ,ratiōe ſui Comitatus.Et idē
tenet Paris de puteo in tracta. Syndica.in parte
dicitur. nu.6.7.&.8.quem ſing.vide. fol.28.
¶ Attamen debet has leges,& alias facere cum
conſenſu procerum,& doctorum & ſuorum cō
8 filiariorū.† per tex.ſingula:in.l.15.li. 2.in ordi.
Regali.in fine.ibi.y eſto por conſejo de hom-
bres ſabios: porque ſi en alguna coſa errare , la
ſepan conſejar . Et ſic fallit illa communis opi.
de qua ſuprà,quòd Rex.poteſt facere legem ſi-
ne conſilio procerum: quod non habet locum
in Regina:quia illa tenetur ſequi conſilium in
legibus condendis,vt eſt tex.in.l.4.titu.4.par-
ti.3. in fine . ¶ Sed regularitur non poteſt eſſe
9 † mulier de conſilio:nec in condendis legibus,
vel Senatuſconſultus, ſeu cōſtitutionibus mu-
lieres nō debent interuenire,ſecūd.Bar . in.d.l.
1.nu.6. ¶ Et non ſolùm ſupradicta ſunt ſibi in-
terdicta. ¶ Imò vſus mulierum non inducit cō
10 ſuetudinem † ſicut non poſſint condere legem:
quia lex,& conſuetudo æquiparantur .Bart.in
d.l.1.ff.de legi.in fine.& Ludo.Roma.in ſingu.
42.& dicit,quòd ſi millies cōtraherent, non de
rogant ſtatuto. Et ratio Bar.poteſt eſſe:quia con
ſuetudo non poteſt induci,niſi ab habentibus
poteſtatem legis condēdæ.vt in.d.l.de quibus.
ff.de

11 ff.de legi.& quia consuetudo dicitur † lex, vt
Abb.in rubr.de cósuetu.et idem quod Bar.tenet
Abb.referendo eum in.c.fi.de consue.nu.8. Et
quòd mulieres non possunt inducere consuetu
12 dinẽ.†tenet Ludoui.Roma.in singul.42. in fi-
ne.¶ Sed cõtra hoc facit text.in.c.illud. de præ
sumpti.ibi,sed mulier de more illarum,qui ven
dunt panes.¶ Sed non obstat:quia est intelligẽ-
dũ in actibus muliebrib⁹,vt firmia.in suo Re-
per. in parte,consuetudo inducitur. versicu.26.
& Ias.in.d.l.1.de legi.num.14.versicu.tertiò vi-
detur.vbi dicit, quòd videtur posse limitari in
his,quæ ad earum artem spectant, per.l.1.§.1.ff.
devari.& extr.cog.de quo ibi per eũ ampliatio
nes.¶ Et non solùm ad principem pertinet le-
ges condere, verùm etiam placitum principis
13 est lex.†in.§.sed et quod principi.institu.de iu
re natu.gen. & ciuil. Quod intelligit ibi glos.
quando placuit causa faciendi legem communẽ
& generalem,aliàs nõ esset lex communis: quia
non omnis vox iudicis,est sentẽtia: & sic nõ o-
mnis vox principis,est lex.Et idẽ tenet Specu
la.in titu.de accusa.§.4.in fine. & Iohã.Fab.in
d.§.sed et si principi.¶ Quoque sententia prin-
14 cipis est lex †,si est diffinitiua,lata inter partes,
habet vim legis generalis inter oẽs in similibus
causis.gloss.in.c.in Causis.de re iud.& Ias.in.l.
cum prolatis.ff.de re iudi. per tex.in.l.fi.C. de
legi.& Feli.in.d.c.in causis p.l.fi.ff.de constitu.
princip.vbi ait,quòd regulariter sententia prin
cipis facit ius generale.Idem tenet Alex.in.l.ci
uitas.ff. si cert. peta.nu.20.& facit tex.in.l.198.
in.ll.styli.ibi.q̃ las fazañas de Castilla son aq̃llas
porque deuen iuzgar de lo que el Rey juzgo, o
confirmo en semejãtes cosas.Quod dicit Alex.
in.d.l.ciuitas.num.20.procedere solummodo
in principe:secus in aliis habentibus potestatẽ
legis condendæ secundùm Angel. ibi. Quod
extende,etiam si talis sententia principis non
redigatur in scriptis,facit iui.est gloss.in.cap.in
stitutionis.25.quæst.2.quod intellige,si præces
serit talis diffinitiua præsentibus partibus.vt in
l.si Imperialis.ff.de leg.aliàs non fit ius ex sen-
tentia.l.qui repudiatis.ff.de inoffi.testa. ¶ Idẽ
dic esse in contractibus principis: quia habent
vim legis,& possunt allegari in aliis causis si-
cut lex.tex.& ibi Bar.in.l.pe.C.de dona. inter
vir.& vxo.ibi,Imperialibus contractibus. se-
cundùm Ias.in.d.l.prolatis.numero.4.¶ Quod
dicit Alex.ibi in.d.l.ciuitas.idẽ esse in ciuitate
15 nõ recognoscente superiorẽ,†quia tunc dicitur
tenere locum principis,& tunc potest facere le
gem.alleg.Iohã.And.in additio.ad Spec.in ti-
tu.de instrumẽ.edi.§.1.in additione,incipiente,
Hæc subscriptio.¶ Ideo dicit Ludouicus Ro-
ma.in consilio.260.quòd interpretatio,seu de-
claratio † summi pontificis,ex singularis perso 16
næ postulatione facta ad.l. vel ordinationem
aliquam præcedẽtem,ius generale inter omnes
constituit:per.d.l.fi.C.de legi.¶ Paul.de Castr.
in.d.l.1.de consti.princip.num.5.vult hoc limi-
tare,dicendo,quòd tunc epistolæ principis, &
sententiæ diffinitiuæ, vel interlocutoriæ ius fa
ciunt quoad omnes, licet fuerint directæ ad
certas personas singulares,quando ab ipso prin
cipe,traduntur vniuersitati † omnium,vt con- 17
tingit in.C.in quo fuerunt redactæ epistolæ
principum,& in decretalibus,& sic sunt inclu-
sæ in volumine iuris cõmunis, aliàs secus, quia
faciũt ius singulare,& non generale qđ mihi sa
tis videtur.Et eã comprobo authoritate cuiusdã
pragmaticæ factæ per nostrum Carolum inui-
ctissimum in curiis, quas habuit in villa de
Madrid,anno.1528.pragm.116.vbi fuit ab eo pe
titum,vt super ludis nõ procederetur.& ibi re-
spondit,quòd erat sufficiẽter prouisum per cer
tam epistolam per eum datam,quam volebat de
inceps custodiri pro lege,& quòd poneretur in
volumine illarum pragmaticarũ, prout est po-
sita,quæ incipit,Don Carlos. Ilico si epistola
Regis fecisset ius,nõ erat necesse vt iuberet cu-
stodiri pro lege generali: & quia non faciebat
ius nisi in ciuitate,vel prouincia, vbi fuit data,
iussit pro lege custodiri, prout custoditur: in
qua cauetur,quòd elapsis duobus mensibus, nõ
potest iudex procedere contra ludentes. Et idẽ
tenet Ias.in.d.l.1.ff.de constitutio.princip.2.co
lum,nu.10.vbi ait,quòd epistola principis ha-
bet vim legis,si est redacta in corpore iuris. Et
idẽ dicit de sentẽtia interlocutoria principis, q̃
facit ius, quando est redacta in dicto corpore iu
ris.per.l.metum.§.quod prætor.ff.quod metus
Cau.& per Bar.in.d.§.pe.C.de nouo.C.compo
nen.¶ Tamen dicit ibi Ias.in.d.l.1.nume.5.&.6.
quòd si sententia principis est lata cum causæ
cognitione,habet vim legis.vide tu Paulum de
Castr.in.l.leges.C.de legi.nu.4. vbi in essentia,
vult dicere idem,quod dicit in.d.l.1.de consti
princip.scilicet quòd si sunt redactæ in corpore
iuris,habentur pro legibus,siue sint diffinitiuæ,
siue interlocutoriæ, siue sint aliæ cõcessiones,
dummodo proprietas verborum hoc patiatur.
¶ Sed de his,quæ non sunt comprehensa in cor
pore iuris, distinguit:aut sunt sententiæ inter
locutoriæ,& non habent vim legis. Aut sunt
diffinitiuæ in certis casibus,vel inter certas per
sonas

folius: tunc si lata sit præsentibus partibus, &
cum causæ cognitione, & non sit contra ius ex-
pressum, tunc talis sententia habet vim.l.generalis,
altero eorum deficiente, secus. Quæ distin-
ctio videtur bona. ¶ Quoque potest Rex legem
18 declarare. † tex in.l.10.ti.1 par.1. quia cuius est
condere, eius est interpretare. vt in d.l.fi. C. de
leg. Tamen non habet locum, quando mens, &
ratio legis, est certa, & certũ habet significatum
verborũ: quia tũc debet stari verbis, & mētis: nec
est consulendus princeps, nisi fortè emergat iniquitas
vt in.l.ille aut ille.§.cũ in verbis.ff. de
lega.3. Tenet Bal.in.l.cũ de nouo.C.de legi.&
in.l. Imperialis.eius.ti. vbi tenet, quòd licet talis
interpretatio pertineat ad conditorẽ. ¶ Tamen
hoc dictũ nõ est restringẽdũ ad personã, sed ad
officiũ. Nam Imperator, vel Rex, qui nunc est,
potest interpretari leges Iustiniani, quia gerit illud
officiũ: sed in alia materia interpretatio restringitur
ad psonã. vt in.l.cũ Pũponius scribit.
ff.de rei vendi. ¶ Idem dico in iudice, quòd po-
19 test daclarare, vel interpretari † suã sentẽtiã. tenet
Bar.in.l.hæredes palã.9. si quis post.nu.6.ff. de
testa. & non solũ in continẽti, verùm etiam ex
interuallo. vt Bal.ibi.d.l.hæredes.§.sed & si notam.
& Roma.consilio.45.& tex.in.l.3.ti.33.par.
7. Quod extende, quòd potest declarare, nõ obstante,
quòd ab ipsa sententia fuerit appellatum.
vt tenet Guido pap.singul.349.versi. Et ex proxime
vide quæ dicã infrà in cap.17.in glo.emẽdar.nu.11.
Bar.tamẽ istã quæst.examinat in.l.ab
executore.ff.de appella.2.col.versi.primò quæro.
vbi concludit, quòd.d.glo.in.d.l.hęredes palam.in.d.§.est
vera. Sed dicit procedere in iudicibus
ordinariis, habentibus merũ Imperiũ: secus
in minoribus, & finaliter colligit ex illa glo.
distinctionem. ¶ Aut si quæritur de interpretatione
sententiæ delegati à se: & quilibet potest
hoc facere. ¶ Aut de interpretatione sententiæ
propriæ: & tunc aut est delegatus, & nullo modo
potest: aut est ordinarius, & tũc si est de maioribus,
& potest. aut de minoribus, & non potest.
Idem tenet Bar.in.l 2.C. de sentẽ.ex pericu.
recita. vbi tenet, quòd habẽs merum Imperium
potest suã sentẽtiã interpretari, aliàs secus. Alex.
in.d.l.ab executore. In additio.ad Bar.& ibi
Bar. versi. quæro secundo. dicit, quòd quando interpretari
assumitur pro correctione totali, qđ
istud non potest facere, nisi solus princeps: quãdo
assumitur pro extensione, istud non potest
facere, nisi circa accessoria ipso die. vt in.l. Paulus.
ff.de re iudi. Sed quando assumitur pro cõgrua
verbi, vel orationis expositione, istud potest
facere iudex: quia nil enim de nouo facere,
sed factũ declarat. vt in.d.l.hæredes palã. & per
Abb in.c.ex parte.de verbo.signifi.el.3.num.8.
¶ Et hoc, nisi velit facere interpretationẽ omnino
extraneam, quia nõ potest. Et idem est, si essent
omnino verba clara, & ipse velit aliter interpretari,
sed cõtra Bar. videtur facere dictũ Innoc.in.c.cũ speciali.de appella. vbi ait, quòd licet
inferioribus iudicibus non liceat cõdẽnare,
nec interpretari iura, vt in.c.inter alia .de sent.
excõ. sed solius principis: tamẽ in causis, quas
corã se habẽt inferiores iudices bene possunt
quantũ ad ius litigatoris super iuribus, & interrogationibus
interpretari. Quod dictum allegat
Abbã. pro singula.in.c.cũ venissent.de iudic.2.
col ¶ Attamen dictũ Innoc. limitatur, vt habeat
locũ in maioribus magistratibus, habentibus
merũ Imperiũ, secus in aliis, quãuis ordinariis.
¶ Iohã. de Ana.in.c. qualiter & quando.el.1.de
accusa.& Maria.ibi contrariũ tenẽt, dicendo, ꝙ
quilibet ordinarius, etiam nõ habens merũ Imperiũ,
possit suam sententiã interpretari. & istã
opi.sequitur Feli.in.d.c.qualiter & quãdo.col.
14.versi.sed aduerte. vbi ponit alias limitatiões,
& sic cõtra Bar. videtur tenere. Tamẽ mihi videtur,
quòd non obstet: quia ordinarius est, & dicitur
quilibet in sua iurisdictione in summa, in
qua potest pronũtiare, & in tali summa potest
declarare. vt Bar.in.l.ambitiosa.ff.de decretis ab
ordi.faciẽ.cogita. Tamẽ distinctionẽ Bar. sequitur
Ferrar.in forma libelli executionis sentẽtiæ
diffinitiuæ in parte.p.publico nũtio.ver.cuius
gratia.n.11.& ibi nu.13.versi.sed an pars tenet, ꝙ
in ista interpretatione est pars citãda, & ab huiusmodi
interpretatione possit appellari, vt ibi
per eũ. versi.sed.nu.15 ¶ Sed an talis iudex potest
interpretari, & declarare sentẽtiã sui præ-
20 decessoris, † & sit idẽ qđ in rege? videtur ꝙ nõ: sicut
hæres nõ potest interpretari libellũ defuncti.
vt in.l.Põponius scribit si frumẽtũ §.fin ff.
de rei vend. & in.l.inter stipulãtem.§.1.in prin.
ff.de verbo.obliga. ¶ Sed in contrarium facit:
quia accipiendo iudicem pro iurisdictione,
seu pro ipso tribunali, verè idem est iudicium:
& idem iudex in.l.proponebatur.ff.de iudic:
nec ius interpretandi competit sibi, vt priuato,
sed vt iudici: hæres verò, & defunctus, non
est eadem persona verè, sed fictè. Et hanc dicit
esse veritatem Barto.in dicta.l.ab executore.
tertia colũm.versi.quæro vtrum. Et sequitur
ferrar. vbi suprà, versi.post hęc quæritur. ¶ Bal.
tenet contra hoc in.d.l.hac lege.C.de sentẽ. ex
pericu.recita.p.d.l.Põpeius.§.fi.de rei vẽdi. vbi
ait,

ait, quòd successor iudicantis, non potest declarare sententiam prædecessori. Nec ad hoc obstat, quòd videatur vnus magistrat9, iuxta.l.pro ponebatur. de iudi.ff.quia respondet ipse. & in.d.l. edita.C.de ædendo.colum.13.versicu.10. oppono.quòd ea, quæ sunt animi, non transeũt in successores.allegat.d.§.fi.& dicit ibi esse hoc notandum. Idem tenet, Lanfran .de oria.in repe.c.quoniam contra .de proba.in parte, inter locutoria appella.nume.27. Et hoc etiam tenẽt Bald. Angel.& Imol.in.l.ex facto.in princi.ff. de vulga.& pupill.dicẽtes, quòd successor in officio, non potest declarare ambiguam sententiã prædecessoris. Idem tenet.Bald.in.l.si vt proponis.C.de execu.rei iudi.& Bartol.expressè in.dict.l.inter stipulantem.§.1.ff.de verbo.obli. & Innoc.in cap.fi.de successi.ab intesta. ¶Sed hoc non obstante opi.Barto.in dict.l.ab executore.est vera.& opi.Bald.& sequacium procedit in interpretatione, vel declaratione, quæ fit ex mera voluntate: vt si iudex condemnauit in amputatione manus, potest interpretari, quòd senserit de dextra, vel sinistra, vnde pendet voluntas eius: & ideo non transit ad successorẽ, sicut nec ad hæredem: & ideo interpretationi legis staretur, quæ intelligitur de manu minus potẽti.vt in.l.præsens.cum similibus.ff.de pœnis. ¶Si verò loquimur de declaratione, vel interpretatione, quæ est facienda ex verisimilibus coniecturis, & actis, tunc talis interpretatio cuique iudici committitur.vt in.l.voluntas. & ibi notatur. C.de fideicommiss.& ista talis transit in successorem iudicantis obscurè. ita Imol.in d.l.ab executore.ff.de appella. in prin. Et ita debet intelligi opi. Bartol.ibi.& in.l.terminato. C.de fru.&.lit.expe. & ita intelligit Feli.in dict.cap.qualiter & quando, colum.14. & colũ.15. Et ita dicit esse intelligendum, quod notant Bal.& Angel.in dict.l.ex facto.in prin. ¶Vbi quoque dicunt, quòd successores non possunt interpretari statuta condita ab aliis, antianis, de quo etiam pro Abb.in dict.capitu.ex parte.el.3.de verbo.signifi. ¶Idem est in iudice qui condemnauit reum in expensis, reseruata si
21 bi taxatione, quòd successor † potest taxare.vt tenet Barto.in dict.l.ab executore. versi. quero verum. intantum hoc est verum, quòd etiam si iudex reseruauit sibi taxationem expensarum expresso nomine proprio, nihilominus facultas taxandi in successorem transit: quia materia non potest concernere personam, sed dignitatem.tenet Abbas singulariter in capitul. 1. de his qui ve.me.cau.fi.nume.8.& idem tenet Lãfran.de oria.in repe.capitu.quoniam contra.de proba.in parte, expensæ.numer.33. ¶Sed quid de quæstione, quæ pluries euenit.iudex con
22 finauit aliquem per tempus arbitrio † suo arbitrandum: iste iudex est mortuus, vel officium eius expirauit: an possit successor in officio relaxare confinia? dico quòd si, licet de iure nulla requiratur relaxatio: quia morte ipsius iudicis, vel expiratione officij, expirant confinia, vt tenet Bal.in procemio.ff.forum.§.hæc autem. & latè Hippolyt.de Marsiliis in repeti. Rub. de probatio.nume.251.cum sequentibus.& Feli.in cap.ex literis.de constitu.colum.12.& Bal. in.l.fi.C.de contrahen.emptio.num.13.

Summarium.

1 Iudex, & aliæ personæ tenentur iurare in casibus contentis in istis capitibus. & nume.14. & an præsumatur fuisse iuratum, si officiũ exerceant.
2 Iudex non tenetur seruare statuta, quæ sibi nõ fuerunt tradita.
3 Iudex si iurauit seruare statuta, an tale iuramentum extendatur ad statuta post iuramentum condita.
4 Iuramentum non extenditur ad ea, de quibus verisimiliter non fuit cogitatum.
5 Quid si in dispositione dicatur, non obstantibus statutis, an intelligatur de futuris.
6 Qui se obligauit ad statuta, an intelligatur obligatus ad edenda.
7 Publicatio bonorum, intelligitur de bonis præsentibus, non de futuris.
8 Bannito filiofamiliàs, & eius bonis publicatis: postea patre mortuo, fiscus non venit ad bona paterna.
9 In publicatione bonorum, non veniunt iura cõditionalia.
10 Iudex, qui iurat seruare statuta, intelligitur de statutis, quæ sunt in vsu: idem quando iurat seruare consuetudines, quod intelligitur de laudabilibus, & præscriptis.
11 Iurans seruare statuta, & non seruans, an incidat in periurium?
12 An statutum debeat sequi index, licet non sit productum in causa, vel in processu.
13 Legatario, an debeat edi totum testamentum.

En los

k En los casos. [k] In istis capitibus cõtẽtis, & in.l.1.ti.7.lib.
1 1.for.ll. vbi Mon. dicit, quòd hoc iuramẽtũ† debet fieri tam per ordinarios, quàm per iudices delegatos: & arbitros: & melius in.l.6.tit.4. par.3. vbi ponitur forma iuramenti fienda p iudices: & eandem formã ponit tex. in.l.4.ti.15.lib.2. in ordi. rega. quam vi. & ibi Montal. in.d.l. ordi. in gloss. in verbo, iudex ordinarius. & tex. in.l. sancimus. C. ad.l. iulia. repet. & in.l.4.tit.16.lib.2. in ordina. regali. vbi cauetur, quòd quoq; debet iurare, q̃ nulli dedit, nec promisit pro illo officio: aliàs sic dedit, vel promisit eo priuabitur, vt ibi. & Bar. late in l. Barbarius Philippus. ff. de offi. prxto .nu.1. & Plate. in.l. omnes. C. de decurio. lib.10. vbi tenet quòd qui fraude, vel ambitione, aliquam dignitatẽ adeptus est, illa priuari debet tãquã ãbitiosa vt in.l.2. C. de decre. decurio. li.10. vt ibi peñ. ¶ Quinimo anteaquã iurẽt, licet sint nominati, & recepti, nõ sũt iudices, nec habẽt potestatẽ iudicãdi. vt in.d.l. ordin. & part. probatur. & vide infrà in gl. cartas. Et tenet Bal. in.c. significasti. de electi.n.4. vbi ait, q̃ iuramẽtũ debet praecedere inuestituram corporalem: & ibi ponit quoque personas, quae debent iurare, anteaquàm gerant officia, scilicet praelatus, & qui recipit insignia dignitatis, vel administrationis: vassalli, rectores ciuitatum, tabelliones, & numularij. Item milites & stipendiarij, custodes portarum, & similes. Item tutores & curatores orphanotrophi. vt. C. arbi. tutel.l.fi. Et sic quòd ille, qui petit insignia, debet praestare solita iuramẽta. vt Bald. vbi suprà in fine. & vide, quae dicam infrà in.c.33. in glos. si aliàs non possunt vti iurisdictione, nisi prius iurauerint, & gesta aliàs sunt nulla. Licet Bal. & docto. in.l. Rem non nouam. C. de iudici. & ibi glo. teneant contrarium in versi. praeferatur. quia Ludo. Bogolo. in secundis interpretationibus tenet contrarium: quem sequitur Nicola. Boeri. in tracta. de custodia clauium.n.52.&.53. tomo.5. tracta. folio.273. ¶ Sed circa supradicta nota, & tene menti, quòd licet index, & personae supradictae in principio officij debent iurare, aliàs non possunt officium exercere: tamẽ si aliquis eorum est in officio, & eum exercet, praesumitur praestitisse iuramentum istud, ex quo reperitur in possessione officij. Tenet singulariter Bald. loquendo in tabellione in capitulo ad audientiam. de praescript. numero.4. ad quod dicit, quòd faciunt notata in.l. quaedam. §. numularios. ff. de eden. ¶ Vltra ibi dicta dic, quòd nõ tenetur iurare nec custo-
2 dire statuta, † quae sibi nõ fuerint tradita: nec tenetur ad statuta post tale iuramentum condita. † vt tenet Ang. in authentica de consuli. & in authentic. de manda. princi. & Innoc. in cap. pe. de constitu. & tenet Paris de pu. in tracta. syndica. in parte, sequitur. numer.5. folio.29. in libro portatil. ¶ Bart. tamen. in.l. si stipulatus. §. cùm stipulamur. ff. de verbo. obliga. num.3. licet non allegetur per dict. Pari. de put. examinat, si potestas tenetur seruare statuta postea facta. Et dicit, quòd si promisit seruare statuta, intelligitur de futuris, si modicum praeiudicat iuranti. ¶ Sed si multum praeiudiciũ affecit, tũc ad futura non porrigitur argu. in.l. prima. C. qui res pigno. obliga. pos. Nec videtur obstare text. in capitul. pe. de iure iuran. vbi videbatur cõtrarium: quia ibi iurauit seruare edita, & sic ad iam edita se restringit, & non ad postea edenda: & hoc potest esse, quia non debet
4 extendi iuramentum † ad ea, de quibus non fuit verisimiliter cogitatum: & quae postea accidunt, non fuit cogitatum, vnde non potuit postmodum ex nudo consensu extendere iuramentum ad edenda, vel nouiter edita: quia vt iuramentum extendatur, est odiosum, & periculosum. vt Hosti. in capit. clericus. de iure iuran. & quia iuramentum est stricti iuris, & non debet extendi de facili propter periculum periurij. Et Abb. ibi. numero.2. transit cum opin. Barto. & dicit dictam distin. esse nontandam. & Alexan. in dict. §. cùm stipulamur, nume.4. quoque sequitur distin. Bartol. & Iohan. de Imol. ibi. ¶ Et Alexan. ibi. nume.5. ponit Quòd si in
5 aliqua dispositione† dictum sit, non obstantibus statutis: an intelligatur de futuris. ¶ Et dictam distin. Bartol. sequitur ibi Ias. numero.12. concordando Paul. de Castro. & Cuma. qui tenent contrarium, dicendo, quòd virtute iuramenti indistinctè potestas tenetur seruare statuta, etiam postea edita: quia ratione officij eadẽ est ratio in futuris, quae in praeteritis: quia responsum datur ibi per eum. Quia aliud est quaerere, an potestas ratione officij teneatur seruare statuta, etiam postea edita? & dicit quod sic, & ita procedit fundamentum modernorum. ¶ Aliud est quaerere, an iuramentum extendatur ad statuta postea edita, & non ostenditur, & in hoc

de suso contenidos. Y q̃ hagays juramẽ-
3 to en los casos [k] que mandamos que se

& in hoc loquitur decisio Barto. Quæ respõ sio Iaso. Mihi videtur vera: & sic debet intelligi di ctum Pari. de put. vbi suprà, qui indistinctè lo quitur, quòd ratione iuramenti non tenetur ob seruare statuta postea edita. Idem tenet Abb. in cõsilio. 51. in 2. parte consilio rum. versicu. sed his. vbi ait, quòd si quis se obliga-

haga sobre la guarda de cada vno de-

uit indistinctè ad statuta, & est res grauis præ-
6 iudicij, non intelligitur † de statutis edendis in futurum, sed solùm de editis, & existenti bus tempore obligationis per dict. theoricam Barto. in dict. l. stipulatus. §. cùm stipulamur. & dicit, quòd facit in simili text. in. l. si mandaue ro. §. is cuius. ff. mandati. vbi habetur, quòd pu
7 blicatio † bonorũ simpliciter facta, intelligitur de bonis præsentibus, non autem de acquiren dis in futurum. & cõcordat. text. in capi. felicis. §. verum. de poenis. lib. 6. Et istam dicit esse cõ munẽ Iaso. in. d. §. cùm stipulamur. nume. 6. vbi multa iura allegat, licet nõ alleget, d. Abb. in. d. consilio. Et ex hoc infert, quòd filiosfamiliàs
8 banni tenet, & bonis eius publicatis † patre po stea mortuo, fiscus non venit ad bona paterna, quatenus sit legitima filij, nec pro alimẽtis filij. Vt Paul. de Castro, consilio. 30. aliàs est. 213. in nouis. Et quoque facta publicatiõe, iura cõdi
9 tionalia † non transeunt in fiscum. glo. est nota bil. in. l. non ad ea. ff. de conditio. & demonstra. quam Bar. multùm commendat in. l. quod tradi tum. ad finem. ff. eo. & Alex. in. l. 3. §. pe. ff. quod quisque iuri. secundũ Iaso. in. d. §. cũ stipulamur. qui alia iura allegat, vbi de materia, An verba præsentia trahantur ad futura: & ponit circa hoc alias quæstiones singulares. Circa prædicta
10 nota, † quòd si iudex iurauit seruare statuta, in telligitur de statutis, quæ sunt in vsu, nõ de il lis, quæ sunt sublata consuetudine, & sic quòd non sunt in vsu. vt in. l. 2. §. sed quia. C. de veteri iur. enucle. & tenet Paris de put. in tracta. syndi ca. in verbo, statutum. fo. 247. in libro portatil. nu. 4. Et facit, quod tenet Angel. in. l. omnes populi. ff. de iusti. & iure. in fine. vbi ait, quòd q iurat seruare statuta, & cõsuetudines, omnino tenetur seruare, nisi laudabiles, & præscriptas. vt Innoc. in cap. dilecti. de maior. & obedi. Atta men licet iudex iuret statuta seruare, & non ser
11 uet, licet incidat in periurium, † non tamen offi cium perdit, nisi deponatur. vt in. l. fin. C. ad. l. Iuli. repet. Et dictus Paris de put. vbi suprà, & ibi ponit quid faciet iudex, si in eodem volumi

ne statutorum sint statuta contraria. & est glo. in c. vt officiũ. de hereticis. in. 6. in verbo, duabus. Ibi quoque Paris de put. in. d. versi. statutũ. ponit, An iudex de necessitate teneatur sequi
12 † statutum, licet non sit in causa productum? & dicit quòd sic. se

llos los quales son estos que se siguen.

cus in consuetu dine non scri pta: quia illa in diget probatio & onus probandi in causa ciuili, non pertinet ad iudicẽ. vt Bald. in. l. 1. C. vt qui desint aduo ca. Quod limitat habere locum, quando illa sta tuta essent extrauagãtia, nõ posita in volumine statutorum, vt in archiuo publico: quia sunt al leganda, & producenda. vt Bartol. in. l. omnes populi. ff. de iusti. & iure. fina. colum. num. 67. vbi Barto. tenet, quòd si litigo in vna ciuitate, & volo fundare intentionem meam ex statuto al terius ciuitatis, debeo illud statutum produce re. Aut volo fundare intentionem meam ex statuto eiusdem ciuitatis, & sunt statuta publi cè nota in volumine statutorum inserta, & illa non oportet produci. Aut sunt statuta non sic publicè nota, & illa debent produci cum quis possit ipsa probabiliter ignorare. sicut est in consuetudine. Et hoc dictum Bartol. sequitur Abb. in capitulo, pastoralis. de fide instrumen to. final. columna. numero. 2. & idem sequitur. Abb. in capitu. primo de probatio. in fine. In casu in quo quis tenetur edere statutum, non est necesse, quòd edat totum volumen statu torum, sed satis est edere illud, quod facit ad ma teriam, de qua agitur vt. tenet Abb. in capitulo cùm contingat. de fide instrumen. numer. 2. Tñ. Paul. de Castro. & Barto. in. l. in ciuile. ff. de le gi. tenent, quòd si quis in sua causa producit sta tutum alterius loci, debet producere totum sta tutũ à capite vsque ad finem, & etiã prooemiũ, si materia requirit: quia solet dari intellectum se quentibus. Et idem tenet Alex. in rubrica. ff. de noui oper. nũtia. nu. 35. qui dicit idem esse in instrumẽto, & priuilegio. Ibi quoq; dicit idẽ esse in legatario: quia nõ debet edi totũ testamẽ
13 tũ, sed solũ particula, † quæ pertinet legatario. Idẽ tenet Cy. & Iaso. in. l. fi. C. de preci. Impe. of fere. & tex. l. 12. ti. 18. par. 3. & tex. in. l. 5. ti. 2. par. 6. & Ang. latè in cõsil. 164. de quo p Alex. in. d. ru. & p addi. Pau. de Ca. in. d. l. in ciuile. Et qa
14 in prin. isti glos. dixi de iuramẽt iudicũ, † & la tè ponit dict. l. 4. tit. 15. lib. 2. in ordi. regali. & l. 6. titul. 4. parti. 3. & tex. in. l. rem non nouam. C. de iudi. cum authentica. hodie iurant. C. eodem titulo.

titulo. sed inquatum dicta.l.parti. & ordina. tenent, quòd tale iuramentum debet recipere Rex ex iudicibus antequam exerceant officium, hoc non est in vsu: Sed concilia ciuitatus hoc iuramentū recipiunt ex iussione regis, vt patet in prouisionibus officiorum, ibi. Estando juntos en vuestro consejo, cabildo, o ayuntamiento segun que lo anes de vso, & costumbre, recibades del dicho fulano el juramēto, y solēnidad, y que en tal caso se acostum bra a hazer: el qual por el hecho, le recibades, y tengades por nuestro corregidor. Et hæc practica, puenit ex dicta.l.4.ibi. o a quel a quien nos le mandaremos tomar. Et est textus expressus in capitulo fina. in capitibus iudicum syndicatus, ibi. lo hagays, y en el consejo de la ciudad. Quoque illa forma iuramenti, contenta in dict.l.parti. in omnibus non seruatur, sed tantummodo iurant iudices seruare seruitium Dei, & Regis, & bonum Reipublicæ custodire, & seruare leges, & statuta. Quod intelligitur de honestis, per capitulū final. de iur. iur. in.6. & Paul. de Castro in dicta.l.rē non nouam. nume.2. Et quòd facient iustitiam æqualiter, sine acceptione personarum: & eam definiet secundùm ius, vt pertinet ad bonum & æquū iudicem: & vltra modum partes non grauentur laboribus, & expensis. vt in capitulo, finem litibus. de dolo & contu. Et quòd secreta concilij non reuelabit. & tenet Paris de Puteo in.d.tracta. syndicatus in parte, iustitia.§.iuramentum.fo lio.139.in principio. vbi dicit, quòd officialis antequam officium recipiat, debet iurare in manibus Regis, & eo absente, coram Metropolitano, vel episcopo, & Primate ciuitatis de bene gerendo: quia in tali iureiurando administratio accipitur, vt in dict.§.necessitatem. In authentica. vt iudic. sine quoquo suffrag. Et si non facit istud iuramentum, non potest officium exercere: & si exercet sine dicto iuramento, tenetur ad eandem pœnam, ad quā teneretur is, qui propria authoritate officium sibi vsurpat, & sic pœnam criminis læsæ maiestatis. vt in.l.3. ff. ad.l. Iulia. maiesta. secundùm Lucam de penna. in.l. vnicuiq;. C. de proxim. sacro. scrinio. lib.10. quod est notan. secundùm dictum Paris de Pute. vbi suprà. Et postquam iudex semel iurauit iudicare secundùm iustitiam, non tenetur vlterius iurare: & idem dic in aduocatis, secundū Lucam de penna. in.l. si quæ. C. de vendendis rebus ciuitat. lib.11. final. columna. Tene quoque, quòd talis iudex debet habere duos sales, alterum sapientiæ, ne sit insipidus: alterum rectæ conscientiæ, ne sit diabolus. vt in capitulo, cum æterni tribunal. de re iudica. in.6. & Ias. in dict.l.rem non nouam. C. de iudi. in principio.

PROOEMII FINIS.

PRAETORVM CAPITA SEQVVNTVR.

SVMMARIVM.

1 Poteſtas conſtituendi magiſtratum ad iuſtitiam exercendam, ad principem tantùm pertinet, vel ad alium à principe poteſtatem habentem.

Et non pertinet ad populum, nec ad ciuitatē, numero.13.

2 Rex, qui non recognoſcit ſuperiorem, fundat intentionem in regno ſuo quoad iuriſdictionem. nu.13. & quid in aliis dominis nume.ſequenti.

Deficiente correctore & prætore, ſeu expirā te, ciuitas non poteſt cognoſcere de cauſis, ſed ipſe. ius dicit vſque in aduentum ſucceſſoris.

3 Princeps non poteſt concedere ſuam ſupremam iuriſdictionem.

Appellare poteſt liberè à dominis locorum per vaſſallos ſuos ad regem, & domini tenentur appellationi deferre ſub pœna ibi.

4 Poteſtas magiſtratuum ad iuſtitiam exercendam trāſmittitur ad filios Principis, Ducū, & Baronum, ſi ex priuilegio habent à principe.

5 Deputatus ab alio, quàm à principe, ſi iuriſdictionem gerit, pro infecto debet haberi, quicquid fecerit.

6 Qui gerit ſe pro iudice, cùm non ſit, in crimen læſæ maieſtatis incurrit, & in crimen falſi.

An ſi iudex exercet iuriſdictionem contentioſam extra territorium, puniatur.

7 Iuriſdictionē ordinariam, vel delegatam, papa concedit.

Conſuetudo quoque iuriſdictionem concedit.

8 Præſcriptio dat iuriſdictionem.

9 Præſcriptio, & priuilegium æquiparantur.

10 Sententia, & præſcriptio æquiparantur.

11 Iuriſdictio ſuprema Regis, vel Papæ, non poteſt præſcribi, nec vtilis iuriſdictio excluſiua.

12 Quòd non appelletur ad Papam, ſeu ad principem, præſcribi non poteſt.

Sed bene poteſt præſcribi, quòd non appelletur ab epiſcopo ad Archiepiſcopum.

14 Rex habet fundatam intentionem quoad ciuitates, & loca intra regni limites conſtituta, & quoad ſupremam dignitatem ius reddendi: ſecus eſt quoad res ſingulares regni, in vico, vel caſtro exiſtentes.

Idem dic de Baronibus.

15 Dominus diſtrictus, non eſt dominus bonorum infra limites exiſtentium.

16 Omnia dicuntur principis, quoad protectionem.

17 Regalia, nullus priuatus poteſt rationabiliter poſsidere.

18 An qui habet regalia in terris regni, aut demanalia in terris Baronum, & Comitū, poteſt cogi oſtendere titulum ſuæ poſſeſſionis, adeò quod niſi oſtendat, licitè poteſt cogi ad reſtitutionem eorum.

19 Qui non habet poteſtatem regiam iudicandi, fruſtra iudicat, & per eum geſta non valent: quæ exceptio ſemper poteſt opponi.

20 An reſcriptum falſum tribuat iuriſdictionem

21 Obediendum eſt prælato minus iniuſto, qui eſt in pacifica poſſeſsione, dummodo concurrat authoritas ſuperioris.

22 Tabellio, qui eſt penitus falſus, debet puniri pœna mortis. Secus ſi fuit creatus notarius à principe, & creatio fuerit inualida.

23 Indulgentiæ conceſſæ à prælato penitus falſo, qui putabatur verus, non minus operantur ad ſalutem animarum, quàm ſi eſſent conceſſæ à prælato vero.

Nueſtros.

a NVestros. [a] Ex ista.l.tene,ꝙ potestas constituendi magistratū, ad iustitiā exercendam, pertinet tantùm ad principem. † est similis tex.in tit,quę

1 sint Rega.in vsi. fend. circa medium. & in.l.1. §.optamus.C.de offi. præfe. cum l.sequenti, circa principium. & in.l.pe. ff.ad .l. Iuli.amb.& Iaſ. in.l.1.in priu. ff.

Prætorum

Primeramēte mandamos, que todos los que ouieren de yr a qualesquier

de officio eius. & tenet Restau Castal in tracta. de Imperatore.quæstione.110.tomo.5. tracta.folio.71.versi.17.Quæ iura de iurisdictione ordinaria loquūtur: & de nostro iure regio,est tex. in.l.1.tit.1.lib.3.in ordi.regali. & in.l.2. titul.4. parti.3.vbi tenet,quòd solus princeps constituit iudicem ordinarium,vel alius habēs à principe potestatem. Et tenet Alex.in.l.1.ff.de iuri. omn.iudi.nu.35.versi.vnde dicit Bald.vbi ait,ꝙ omnis iurisdictio est Imperatoris, & ipse est, qui iurisdictionem tribuit,magistratum creando,vel confirmando,vel præstando authoritatē creādi,vel cōfirmandi.allegando Bal.in.c.1.§.ad hæc de pace iura.firma.in vsi.feud.1.colum.per illum tex.& per §.iudices.& noster Montal in l.5.titu.11.lib.2.for.ll.in gloss.1.in prin. colum.2. & tex.in.l.4.tit.1.lib.2.in ordi. Regali.& in.l.1. tit.1.lib.2.eod.lib. ☞ Et sic,quòd apud Regem est iurisdictio,& non apud populum:quia nulla iurisdictio est apud populum,vel apud aliquam vniuersitatem,seu ciuitatem.vt tenet Innoc.in.c.cū accessissent.de consti.ver.& est no taudū.& Bal.in.c.1.si de inuestitu.inter. domi. & vassa.lis oria.in vsi.feu.ver.nota mirabiliter. & Guido papa singula.567.in fine.☞ Quia populi transtulerūt in regē iurisdicti. tex.in.l.1.ff. de cōsti.pri.Bar.Alex.& Iaſ.latè in.l.1.ff.de iuris.omn.iud.in fin.Barb.in rub.de offi.or.4.co. Bal.in.c.bonæ.el.2.de postul. præla.4.co. versi. sed nunquid præscribenda. ☞ Et Rex habet de

2 iure fūdatā † intētionē suā in iurisdictiōe ,tenet l.9.ti.14.lib.3.in or.regali. & Guido papa sing. 661.§.quid.& singulari.823.§.omnia.& in cōsilio.88.& Iohā.faber.in.l.cūctos populos.C.de summa tri.& fide catho.Bar.in.l.1.§.cū vrbē.ff. de offi.præ.vrb.& Mōtal.in glo.ordina.Rega. in parte,præscribere cōtra regē.1.co.vbi si nō recognoscit superiorē in suo regno de iure cōmuni quoad iurisdictionē, sine quoad ius reddēdi,& vsū gladij exercendi,fundat intētionē suā in toto regno.Et quid in alijs infrà dicetur.☞ Et sic,ꝙ vniuersitas,vel ciuitas,deficiēte,vel expirāte correctore seu prætore,nō potest cognoscere de causis,nec cōstituere iudicē,qui de eis cognoscat,quia nō habet iurisdictionē:sed si officiū correctoris expirauit,talis corrector per se, & p suos officiales debet exercere iurisdictionē vsq; in aduentū successoris. vt in.l.meminisse.ff. de officio procōsulis & lega.& ibi Bar.& docto.& dicetur infrà in.c.5.in glo.suspēdidos. ☞ Tamē princeps

Capitulo I.

ciudades villas, o prouincias, o merindades, o partidos de nr̃os Reynos por nuestros [a]

3 † priuato nō potest cōcedere suā supmā iurisdictionē. vt Bar.in.l.prohibere.§.planè.ff.quo.vi. aut clā.& Bal.in.l.1.§.in initio.ff.de offi. præfe. vrb.n.6.☞ Quia Imperator,seu Rex, nō potest donare claues Imperij,seu regni:nec potest viscera Imperij euiscerare,quia esset homicida suę dignitatis. vt.ff.de vsucapi. pro emp.l.cū fundū §. si tutor. prout tenet Bal.in.l.licet causam.de,p batio.nu.7.nec ea,quæ sunt,sibi reseruata. prout tenet Restau Castal in dict.tractat.de Imperatore.q.110.tomo.5.tra,folio.71.vbi quoque ponit casus,qui sunt principi reseruati. ☞ Frāciscus de Aretio in rub.ff.de verbo obliga.co.3.qui, ie dicit,quòd Imperator nō posſit renūtiare suo exercitio in manibus habentis dominiū directū in præiudiciū successorū, quibus post mortem eius debet deferri Imperiū.per tex.in.c.1.in fine de valua. decrepit.ætat.in vsi.feu. ☞ Et ideo dicit Ang.in.l. vsucapionē.ff. de vsucap.ꝙ contra regē, & Imperiū, & ecclesiā Romanā super reseruatis ecclesiæ,vel Imperio in signū culminis,aut priuilegij prælationis,nō currit præscriptio.vt Iohā.And.in.c.1.de cleri.ægrot.lib.6.& vide infrà.n.11.☞ Attamē talē ordina. iure principis vel suo beneficio vniuersaliter quis exercere potest iurisdictionē. vt in.l.more maiorū.ff de iuri.om.iudi.cū.l.sequēti. & tex.in . l.1.ti.15. lib.2.in ordina.regali.Mōtal.in.l.1.tit.7.foro.ll. lib.1.in glo.1.vbi quoque vide,quis potest cōstituere iudicē, & iurisdictionē dare. ☞ Et quia suprà dixi,ꝙ Rex fundat intētionē suā in iurisdictione.Idē dic in iurisdictiōe dominorū, ducū, Marchionū, & Comitū, & aliorū: quia quilibet,qui habet territoriū limitatū ab antiquo, ha

bet fundatã intẽtionem de iure cõi infra metas
eiuſdẽ ad exercẽdũ in qualibet parte ius, qđ in
toto vniuerſali exercet. vt in.l.ſi pupill⁹.§.terri-
toriũ.ff.de verbo.ſignifi.& tenet Iohã. faber in
d.l.1.C.de ſũma tri.& fi. catho. col.3.ver.ſed tu
pone. vbi quoq; dicit, ꝙ imo oĩa cẽſentur tene-
ri à domino territorij. vt ſpecula.in ti.de loca.§.
nũc aliqua.ver.86.& videtur quaſi expreſſum
in.c.quo iure.86.diſtin.& in.§.ſi.quib.mo.feu.
amitta.& tenet Guido pa.in ſingula.661.§.quic
quid.& vide tex.in.c.cum perſonæ.de priuile.
in.6.& in.c.omnes baſilicæ.16.q.7.& vide eũ-
dẽ Guido.ſing.823.& Bar.in.l.1.ff.de offi. præ.
vr.& per gl. in.l.quicũque.C.de fũdis limitro.
lib.11.in gl.2.per Innoc.in.c.ex literis.de iur.pa
tro.& Guid.pa.cõſilio.88.n.1.& Bart.in.d.l.1.§.
vrbẽ.nu.5.&.9.¶ Appellationes tamen eorũ ad
principẽ pertinẽt. vt eſt tex. ſingula.in.l.9.ti.4.
par.5.¶ Et an de iudicib⁹ poſitis in dictis villis,
& locis per ipſorũ dominos, appelletur ad regẽ
vel ad dominos ipſorũ: vide q̃ tangã in.c.38.in-
frà.eo. Licet ibi, & hic ſuper hac parte, & quęſt.
nullã mediã ſententiã intendo proferre, ſed ad
maieſtatẽ regiã relinquo, ſiue remitto, vt ſuũ vel
le faciat ad cõmodũ ſuorũ regnorũ, & ſubdito-
rũ.¶ Attamẽ liberè poteſt appellari à dominis
locorũ per ſuos vaſſallos ad regẽ, vel ad ſuos p̃-
tores: & dicti domini locorũ tenẽtur appellatio
ni deferre, & appellãtes nõ impedire: nec ali-
quod dãnũ in perſonis, ſeu bonis inferãt, quia
Rex ſub ſua protectiõe ſuſcipit. vt in.l.14.&.15.
t[illegible].lib.3.in ordin.regali.& in.l.1.ti.1.eo.lib. &
tex.ſing.in.l.7.ti.4.lib.2.in eiſdẽ ordi.& per. l.
Quadalajaræ, quã ponã ad literã, quia nõ eſt im
preſſoribus tradita.in.d.c.38.infrà.eo. vbi ponũ
tur pœnæ cõtra contrariũ faciẽtes: quã cõfirma
tur per regẽ Iohãnẽ ſecũdũ pinciæ, ſeu valliſo
leti, anno.1442.petitione.33.¶ Licet de iure cõi
grauius puniũtur: quia comites, duces, & Baro
nes iura Regis & ſuperioris vſurpare nõ tenen-
tur, nec prohibere vaſſallos appellare, ſeu recla
mare ad regiã curiã de eorũ patratis in eos cri-
minibus: aliàs in crimẽ læſæ maieſtatis incidũt
vt tenet Lucas de pẽ.in.l.ſi quis poſt hãc. C. vt
nemo ad ſuũ patroci. lib.11.co.8.& vide Mont.
in glo.ordi.in parte, appellatio.ver.apellari po-
teſt liberè à dominis locorum.¶ Et ibi vide, an
habeat locũ cùm appellatur in locis eccleſiæ tẽ
poralis iuriſdictionis.ſubiectis.& tex.in.c.Ro-
mana.§.debet. de appel.in.6.& in.c.ſi duobus.
eo.ti.&.c.quòd clericus.de foro cõpeten.¶ Et
quid erit in locis ſubiectis monaſterio, vel or-
dini religioſorum, cùm eccleſia per omnia ven-
dicet ſibi iura principũ in terris ſibi ſubiectis
quoad temporalem iuriſdictionẽ. vide glo.in.c.
2.de delictis puero.& Calde.conſi.18.Bal.in ad-
ditio.ad Specul. in tit.de appella.col.18.ver.qui
dam epiſcopus dux. ¶ Sed tu vide pragmaticã
9.in libro pragmatic. vbi cauetur, quòd prælati
abbates, & eccleſiæ cathedrales, quæ habẽt tẽpo
ralem iuriſdictionem, ſi ab eis fuerit apellatũ, de
ferãt appellationem ad regẽ in tẽporalibus, nec
contra laicos ſuper eiſdem cauſis procedãt per
cenſuram eccleſiaſticã: cũ qua pragmatica cõcor
dat Archi.Floren.in.3.parte.ti.24.c.75.in prin.
& in fine: dicendo, ꝙ excõmunicare nõ poteſt
prælatus eos, in quibus habet iuriſdictionẽ tem
poralẽ ſecũdũ Hoſti.in.c.dilectus.de officio or
di. niſi habeat hoc ex priuilegio ſpeciali, vel cõ-
ſuetudine, quæ dat etiam iuriſdictionẽ: quæ cõ-
ſuetudo iam ſublata eſt per dictã pragmaticam.
¶ Et facit, quod tenet Bal.in.c.ſolitæ.de maiori.
& obedi.in princ. vbi ait, quòd ab epiſcopo ap-
pellatur ad regẽ in iis, quę epiſcopus tenet ſub
rege, & eius recto dominio: & decretum in con
trarium, eſſet quædam tyrannia. ¶ Et non ſolùm
iuriſdictio, & poteſtas conſtituendi magiſtra-
tum pertinet ad principẽ: verum etiam talis po
4 teſtas † trãſmittitur ad filios principũ, ducum,
& Baronum, vt Bal. in. l.1.C. de emancipa. lib.
colum.9.& in.l.mandatum.colum.3.C.manda.
& Bertachi.in tracta.gabella.in prima parte.nu.
34.verſi.& adde, tomo.6.tracta.ſolio.51.ſi habe-
ant ex priuilegio: aliàs etiã minima iuriſdictio
non poteſt, niſi authoritate principis concedi,
mediata, vel immediata, tenet gloſ.Montal.in.l.
2.titu.4.parti.3.in prin. vbi per eum de materia.
¶ Aliàs ſi quis ab alio deputatus, ordinariam
gerat iuriſdictionem, quicquid fecerit, pro infe
5 cto † debet haberi, nec neceſsitas imponitur ap-
landi ab eius ſententia: vt in.l.1.C.qui pro ſua
iuriſ.& in.l.cùm prætor.§.iudicis.ff.de iudic:
& in.l.vnica.C. vt omnes iudic.tã ciuiles quàm
crimi.& tenet noſter Montal.in. d.glo.ordi.re-
gal.in parte, iudicem ordinarium. vbi quoque
eſt text. in.l.1.tit.15.lib.2.in eiſd.ordina.¶ Quia
ſi poteſtatem à principe non habet iudicandi,
6 ſi gerit ſe pro iudice, cùm non ſit, incurrit † in
crimine læſæ maieſtatis, ſi iuriſdictionem
exercet dolo malo, ſciens poteſtatem non ha-
bere. vt in.l.duodecim tabularum. in fine.ff. ad
l.Iuliam maieſtatis.& crimine falſi, eſt reus. vt
in.l.qui nomine.ff.de falſ.& in.l.maiorem.C.
eodem.& idem tenet Franciſcus Luca. in tra-
cta.de fiſco.in parte, de crimine lęſæ maieſtatis.
ver. Item cum priuatis.nu.9.in.6.tomo tracta.
folio.

folio.11.& Mōtal. vbi ſuprà. Et idē tenet Ang. in
expreſſo. in d. l. duodecim tabularū. vbi aſſerēs
ſe magiſtratū, qui nō eſt, incidit in maieſtatē, &
tenetur etiā crimine falſi. vt in. l. eos. ff. eo. Et ꝓ
batur in. c. 5. infrà eod. ibi, que otros no los ten-
gā, ni vſen dellos. & tex. in. l. omnes ſtationarij.
C. de cohartali. lib. 12. & tenet Iohā. de Plat. in. l.
viros. C. de diuerſis offi. & apari. iudi. eo. lib. Et
vide Guido. pa. deciſione. 423. vbi quoq; dicit,
quòd eſt crimē læſæ maieſtatis, cū ipſe ad illā ꝓ
ceſſerit, eiuſq; priuata authoritate: cui pœna eſt
vltimū ſuppliciū, & cōfiſcatio omniū bonorū.
iuxta. l. quiſquis. C. ad. l. Iu. maieſtā. ¶ Sed quid,
ſi aliquis iudex extra ſuū territoriū exercet iu-
riſdictionē contētioſam, an delinquat, & punia-
tur? videtur quòd ſic; prout tenet dictus Guid.
pap. in. d. deciſi. 423. vbi ait, ꝙ licet quis habeat
iuriſdictionē, nō debet eā extēdere, vel exerce-
re vltra terminos eiuſdē, aliàs capite punitur.
per tex. in. l. fi. C. de apparito. cōmitorie. lib. 12.
quinimo videtur multiphariā deliquiſſe. ſ. in. l.
Iulia. de vi. publica. & in. l. Iulia. de ambitu. Nā
etiā qui cū iuſto ti. regnat, terminos ſuæ iuriſdi-
ctionis, Imperij, aut poteſtatis debitè in ſuos ſub
ditos excedēs, in prædicta crimina incidiſſe cē
ſetur. vt Bar. in tracta. de tyrānia. q. 9. quātò er-
go magis hæc verificātur in eo, qui talia exercet
in nō ſubditos? ¶ Attamen licet dictus Guido
pap. hoc teneat, ſuus additionator ibi tenet, ꝙ
in iſto caſu nō incidit in læſæ maieſtatis crimi-
ne prædicta faciēdo: cū non intendebat occupa
re dominiū, vel iuriſdictionē, aut Imperiū mix
tū vel merū regis. vt tenet Longi. in cōſilio. 22.
¶ Vide tu. l. 17. tit. 1. lib. 1. foro iuſgo. vbi in iſta
materia eſt ſing. lex. vbi dicit, ꝙ iudex, qui iudi
cabit in iuriſdictiōe aliena, vel capit aliquē, ſol-
uat vnam librā auri illi, cui dānum fecit: & ſuus
Saion, qui eſt algazellus, ſi aliquid ex ſuo iuſſu
fecit, dentur ei, ſiue imponantur centū flagella
publicè. ¶ Aliam pœnam ponit. l. 7. tit. 7. lib. 1.
for. ll. ſed melius punitur per. l. 7. titu. 4. parti. 3.
vbi tenet, quòd iudices extra territoriū neminē
capiant, nec compellant, nec iudicent: aliàs iudi
catū non valet, & pignora eorū mandato capta,
cū pœna dupli reſtituant. & ſi iniuſtitiam fece
rint, patientur ſimilitudinem ſupplicij: & vltra
hoc tenentur iniuriarum. vt in. c. ex parte. de ver
bo. ſignifi. & ibi Innoc. & tenet. Paris de pute.
in tracta. ſyndica. in parte, ſi iudex proceſsit. fo
lio. 68. Et vide Bald. Ange. & Pau. de Caſt. in. l.
ſicuti. §. Ariſto. ff. ſi ſeruit. vendi. & Bald. in
l. non eſt. quod metus cau. in. 3. lectura. colum. 2.
vbi de materia per doctores. & Hippolyt. de
Marſi. in. l. extra territorium. ff. de iur. omni. iu-
di. num. 3. & 4. ¶ Vnum tamē nota, quòd inua-
dentes territorium alterius, poſſunt condemna
ri per magiſtratum illius territorij, & non per
alium: quia priuatus non cōdemnat priuatum.
tenet Bal. in. c. ſicut. de iure iurā. nu. 9. ¶ Quoq;
talis iuriſdictio non ſolùm per regem, verùm
7 etiam per † Papam poteſt concedi, & dari dictā
ordinariam vel delegatam, ordinando epiſco-
pum. ¶ Et quoque lex ſcripta, & conſenſus vni
uerſitatis, & conſuetudo, poteſt dare iuriſdictio
nem. vt ponit glo. in. l. & quia. ff. de iuriſ. omni.
iudi. & ibi Bar. & docto. qui legit eam, iuncta. l.
more maiorum. & per Montal. in. d. l. 1. titu. 7. et
per Innoc. in. c. cùm ab eccleſiarum. de offici. or
di. Tamen Bartol. in. d. l. more. num. 9. intelligit
de conſuetudine illius populi, qui poſsit illā
iuriſdictionem dare, expreſſe ſtatuendo. ¶ Bar.
ibi quoque ponit, an quis vti poſsit iuriſdictio-
ne, quam præſcribit, & ſic, quod præſcriptio det
8 † iuriſdictionem. vide Bar. in cōſi. 189. et Innoc.
in. c. cùm dilectus. de. capel. monacho. et Bar. in
l. fi. ff. vti poſsi. et latè et remiſsiuè per Berta-
chi. de firmi. in ſuo reperto. in parte, iuriſdictio.
verſi. 173. ¶ Et quia hoc eſt determinatum de
noſtro iure regio per. l. 6. titul. 13. lib. 3. ordina.
rega. vbi ponitur forma præſcribendi iuriſdi-
ctionem ciuilem & criminalem, non eſt neceſ-
ſe de iure communi examinare: quia ad literam
d. l. ordina. ſeruatur. Et vide Montal. in gloſſ. il-
lius. l. in parte, præſcriptio. & in. l. 5. titul. 11. for.
ll. lib. 2. in gloſſ. 1. in. 2. colum. & aliquid per tex.
in. l. 6. ti. 29. parti. 3. & ſingulariter per Pala. Ru.
in cap. per veſtras. §. 1. de dona. inter vir. & vxo.
verſi. ſed pulchra dubitatio. numer. 26. & 33. fo.
82. & Innoc. in capitu. nouit. de iudi. Archidi.
in capit. conqueſtus. in fine. 9. quæſtio. 3. gloſſ.
in capit. cùm quidam. de exceptio. lib. 6. & latè
Bald. in repeti. l. primæ. C. de emancipa. libero
rum. ¶ Sed nolo omittere vnum ſingula. intelle.
ad ſupradicta, quia licet ſit verum, quòd in
præſcribenda iuriſdictione, vel in præſcriben
dis aliis iuribus regni aliquando requiratur tē
pus centum annorum, prout cauetur in. d. lege
ordina. & in iuribus ſimilibus: procedit, quan
do directè præſcribitur contra regem. ſecus ſi
contra alium inferiorem, cui Rex iuriſdictio-
nem, vel alia iura conceſsit, vel ex præſcri-
ptione, vel quouis alio modo ſibi quæſiuit:
nam contra eum ſufficit tempus decem anno-
rum cum titulo, vel triginta ſine titulo. Ita vo-
luit Bartol. in. l. ſi publicanus. §. fina. ff. de publi
ca. & vectiga. refert & ſequitur Abb. in capi-

tu.ſuper quibuſdam . de verbor.ſignific.& Sa-
ly. l. vectigalia. C.noua vectigali.inſtitui non
poſſ.& Firmia.in tracta.gabella.in.1.partè.q.10.
ad finé. & Pala. R uui. vbi ſuprà.numero.48.in
dicto folio.83,quod eſt ſingula ad intelle.dict.l.
ordina . & tenet ſingulariter Angelus in. l. vſu
capionem.ff.de vſucapio.& eſt text.in capitu-
lo ad audientiam. de præſcriptio.in fine . & ibi
Abb.& Fel.& Martinus Laud.in tracta.de pri
uilegio.& reſcrip. quæſtio.19.tomo.1.tracta. fo-
lio.91. ❡ Et ſic,quòd ſicut ex priuilegio princi-
pis,vel cõceſsione, iuriſdictio acquiritur,ita ex
præſcriptione : & qui ex præſcriptione eam
acquiſiuit, poteſt ea vti ſine pœna.vt in dict.l.
1. titulo.15. libro ſecundo ordinamenti. quia
9 priuilegium,† & pręſcriptio,ſunt idem,& non
ſunt contraria. vt tenet Bald. in. l. prima.C.de
furtis. final. colum. numero . 23. verſicul. Item
quęritur. & tenet Lucas de Pẽna. in. l. diuina
domus. C. de exacto. tribu. libro. 10. colum.4.
❡ Et idem dicit Bald. in dicta. l. 1. quòd ſenten-
10 tia.† & præſcriptio æquiparantur. Sed requi-
ritur,quod tanto tempore præſcribatur , quòd
contrarium illius memoria non ex:iſtat.vt in.d.
l.ordina.& Abb.in cap.cùm à nobis.de præſcri
ptio. per tex.expreſſum in dicto cap. ſuper qui
buſdam.de verbo.ſigni.ſed intelligitur in acqui
rẽda criminali,ſecus in ciuili.vt in dict. l.ordi-
na.& quando præſcribitur contra regem, ſecus
ſi contra alium:vt ſuprà dixi,quia tunc minori
tempore præſcribitur. ❡ Et qui eam vtitur,
ſi non eſt tutus præſcriptione, incidit in illã
pœnam.vt eſt tex.& ibi Montal.in.l.2.titul.7.
del officio de los alcaldes. lib.1.for.ll. ❡ Hoc ta
11 mẽ nõ habet locum in ſuprema † iuriſdictione
Regis,vel Papæ:quia talis ſuprema iuriſdictio
præſcribi non poteſt.vt in dict.l.ordina.nec vti
lis iuriſdictio excluſiua directè.vt in.l.compe-
rit.C.de præſcripti.30.vel.40.an.& ſuprà dixi
num.2.& ſic non poteſt præſcribi contra Impe
rium,vel contra Regem non recognoſcentem
ſuperiorem, alioquin Imperium ,vel regnum
poſſet deſiniri propter præſcriptionem ſubdi-
torum , quod eſt falſum ſecundum Bald.in au-
thẽtica ,quas actiones. C.de Sacro.ſan.eccle.pe.
colum.nume.4.verſicu.tertio.vbi quoque dicit
quòd ex his apparet,quòd non poteſt præſcri-
12 bi,quòd non appelletur † ad principem , quia
hoc pertinet ad ſummam iuriſdictionem . Sed
bene poteſt præſcribi,quòd non appelletur ab
epiſcopo ad archiepiſcopum, vt ibi per eum. Et
idem tenet Bald.in dicta.l.prima.C.de emanci
pa.libe.nume.7.per text.in capitulo, venientes.
de iur.iura.& per.l.fina.& ibi Cy.C.de appel-
la.dicendo ,quòd inferior non præſcribit iuriſ
dictionem ſuperioris , maximè appellationis,
vt ſuprà dixi.numero.3.& idem Bald.in dict.
authentica,quas actiones. C.de Sacroſanct. ec-
cleſiis. numero.4. ❡ Montal.verò vbi ſuprà,in
dicta. l. ſecunda, ponit de tribus generalibus
13 iudicum , qui iudicare poſſunt , & vltrà † non
poteſt quis iudicare : cùm omnis iuriſdictio
eſt Regis,& ipſe eſt , qui iuriſdictionem tri-
buit ,creando magiſtratum , vel confirmando ,
vel præſtando authoritatem creandi,vt dictum
eſt in principio iſtius gloſſæ,& facit.l.prima.§.
cùm vrbem.ff.de offic. præfec. vrb. ❡ Intan-
tum , quòd etiam minima iuriſdictio non po-
teſt conferri niſi authoritate mediata vel imme
diata Regis , vt notatur in dicta . l. & quia. ff.
de iuri. omni.iudi.& per Innoc.in capitu. cùm
ab eccleſiarum.de offi.ordi.& Bald.in capi.pri-
mo de allodiis.in vſu.feud.Quia iuriſdictio eſt
apud regem tanquam apud fontem,à quo flu-
unt & refluunt aquæ,tanquam flumen ad ma-
re fluit:itaque iuriſdictio ab eo per conceſsio-
nes , vel commiſsiones , ſeu confirmationes :
ſed ad eum refluit iuriſdictio per appellatio-
nes , per querelas , ſeu nullitates : de quibus
cùm Rex incipit cognoſcere, omnibus alius
imponit ſilentium . vt notat Innoc.in dicto
capitulo,cùm ab eccleſiarum. vt tenet Bald. in
dict.rub de allodiis.prima colum.nume.2. cum
ſequentibus. Et ibi vid. per eum, an iuriſdi-
ctio poteſt vendi . Et ibi tenet , quòd apud
fiſcum non eſt iuriſdictio, ſed apud Regem, vt
dictum eſt , qui habet ſuam intentionem fun-
datam : quia non recognoſcit ſuperiorem in
ſuo regno , vt in.l. deprecatio.ff. ad .l.Rhodi.
de Iactu.& in.l.bene à Zenone. C.de quadri.
pra ſcript.& in capitulo,quo iure.octaua diſtin
ctio.& .c.fina.16. quæſtione.3.& in capitulo in
apibus.7.quæſtione prima. & in.l.prima.titu.
primo.parti.2. ❡ Et non ſolùm Rex Hiſpaniæ
quoad iuriſdictionem in ſuo regno habet fun
datã intentionẽ ſuam, ſed etiã habet eã fundatã
quoad ciuitates , & loca intra regni limites con
14 ſtituta.† argu. in capitul.ad decimas. de reſti.
ſpolia.& in capitu.1.de reſcripti. in.6. & quo
ad fruitionem regni debitam, quæ nullo tem-
poris ſpatio poteſt præſcribi. vt in dict.l.com-
perit. C.de pręſcriptio.30.vel.40.anno. Et quo
ad ſupremam poteſtatem ius reddendi.vt tenet
d.Montal. in.d.gloſ.ordi.in parte, pręſcribitur
contra

cōtra regem.1.& 2.col.quem vide, vbi dicit secus esse quoad res singulares regni in vico, vel castro existentes: quia in istis nō fundat suam intentionem de iure cōmuni: cùm multa sunt allodia, vt dicit notare Hostien. in cap. nimis. de iure iuran. & Guiller. de monte laud. in clemē. Pastoralis. de re iudi. & vid. quod not. Specula. in titu. de locato.§. nunc. vers. 86. ☞ Et idem dicit in Ducibus, & Comitibus, & dominis temporalibus. vt Abb. in cap. si diligenti. de præscriptio. nume. 2. & Felin. ibi. 5. col. versicu. ad illud. vbi idem dicit, quòd dominus districtus
15 non est dominus bonorū † infra limites existētium. Cui dicit esse addenda glo. in. l. fi. & in. l. Barbarius. ff. de offi. præ. vbi tenet, quòd licet o-
16 mnia dicatur esse principis, † intelligitur quo ad protectionē. & facit glo. fin. in cap. ius militare. 1. distin. & Barto. in procemi. digestorum. §. omnem. num. 3. Angel. in. l. lucius. ff. de euictio. & Alex. in consi. 112. in. 4. volu. nume. 6. ☞ Facit in simili. vbi ea, quæ regalia sunt, de quibus
17 habetur in dicto titul. quæ sint regalia. † nullus priuatus potest rationabiliter posside re. vt tenet Lucas de Pēna in. l. quicunque castellorū. C. de fundis limitro. lib. 11. ☞ Vbi quoque sit, quòd etiam si Comites, & Barones, tam ex forma priuilegiorum, quàm etiam ex vetusta consuetudine habent in castris, & terris eorum non nulla præcipua demanalia, puta iurisdictiones, aquas, & decursus aquarum, montes, nemora, pascua, fortalitia, & alia huiusmodi, quæ per eorum vassallos possideri non licet, nec præscribi. vt in. l. theberianus. C. eodem titulo. quin etiam illa. ipse idem Baro, vel Comes alienare, vel in feudum dare non potest, vt in constitu. regni Neapoli. in titu. de reuoca. feudo. l. constitutiōes. prout tenet dict. Lucas de Pēna, & dicit notare Andre. de Isernia in titu. de controuersi. feud. apud pat. cap. 1. ☞ Quid autem si quis inueniatur præfata regalia in terris regni, aut huiusmodi demanalia in terris Baronum, & Comitum possidere, an cogi poterit ostendere
18 titulum, † & iura suæ possessionis, adeò, quòd nisi ostendat, licitè compellatur ad restitutionē eorum? Quæstio est singularis, & practicabilis: & eam ponit dictus Lucas de Pēna in dict. l. quicunque. C. de fund. limitro. lib. 11. pro vtraque parte: & dicit, quòd veritas est, quòd domino agente, ad quem ipsæ res de iure cōmuni pertinent, præfertur, vt apertè probatur in capitulo cùm contingat. de decimis. in fine. & cap. dudum. §. vltimo. de elect. & quod notatur. 2. quæstio. 5. in principio. ☞ Sic etiam in beneficio ecclesiastico, si quis expolietur, & restitutionem petat cùm illud sine institutione canonica, vel ecclesiastica obtinere non potest. cap. 1. de regulis iur. in sexto, non est restituendus, nisi probet, quòd authoritate superioris, ad quem ex officio pertinet, habuerit possessionem. vt notat Innocen. in cap. in literis. de restitu. spoliato. & Hostien. in summa. eodem titu. spo. do facienda. ☞ Ita etiam quando quis tenet feudum, cuius possessio non cadit in eum, vt clericus mancus, debilitatus, & huiusmodi, nisi doceat in promptu super hoc dispensationem habere, potest spoliari possessione ipsius. vt Andre. de Isern. in summa. in titu. de violen. l. 1. prope finem. ☞ Fortius ergo tenentur detētatores huiusmodi, in quos iura ipsa regalia, seu bona demanalia non cadunt, ostendere iura, & titulum suæ possessionis: cùm talia per priuatos absque dispensatione possideri nō possunt, nec etiam præscribi, vt dictum est. ☞ Facit ad hanc partem. l. emptorem. in princip. ibi, quia manifestum est. ff. de actio. empt. & l. dolo. ff. de doli excep. & in. l. fina. §. nullo. ff. de liber. exhiben. Vnde vbicunque de exceptione liquere potest p iura scripta, siue probationib⁹ factis, & statim super ea pronūtiandū est, ne partes grauentur laboribus, & expensis. vt Innocen. in c. cùm inter. R. de electio. Archi. in cap. vlti. de restitutio. spoliator. in sexto. ☞ Maximè habet locum, quando is, qui bona huiusmodi inuenitur possidere, fuit officialis, vel actor regis, vel domini. Nam tales circa hoc sæpius malignantur, & plura bona dominis auferunt. vt in capitulo. 1. si de feud. fuerit controuer. inter domi. & vassal. in vsibus feudorum. de inuestitu. ☞ Sed dic secundùm Lucam de Pen. vbi suprà, quòd quando ad reuocandum dicta bona ex officio proceditur ex mādato regis, cogitur ostendere. secus si inter alios priuatos de his bonis causa ventiletur: tunc enim possessor non cogitur ostendere titulum, & ius suæ possessionis. vt Archidiacon. in capit. contra maiorem. 100. distinctio. & Iohan. And. in cap. primo. de regulis iur. in sexto. ☞ Seias tamen secundùm dictum Lucam de Penna, quòd quando præsumptio est contra possidentem, cogitur possessor dicere titulum suæ possessionis, ostendere, & probare. notat Archidi. in cap. quia in additione. 10. q. 3. & in. l. cogi. C. de peti. heredi. ☞ Sed quid si procurator fisci agat cōtra possidentem iurisdictionem, castrum, seu baroniam, vtrum cogetur

cogetur possessor ostendere titulum suæ possessionis, quo.s.res peruenit ad eum, cùm bona huiusmodi non, nisi ex Regia concesione possidenti facta, vel ei, à quo ipse ius & causam habeat, liceat posideri, quia talia bona censentur fiscalia.i. ex fisco procedentia.vi.singul.d.Lucã de Pēna in.d.l.2. C. de fundi.patrimo. lib. 11.in fine.& est tex.in.l.4. titu.1.lib. 2. in ordi.regali. vbi tenet, quòd tenetur exhibere:quia rex habet fundatam intentionem de iure cõmuni, in habēdo iurisdictionem. ¶ Ad supradicta redeūdo dico, quòd quãdo iudex est penit⁹ falsus, quia nō
19 habet dictam Regiã potestatem iudicãdi, † dato quòd iudicaret, frustra faciet:quia non valent gesta per eum, & est exceptio, quæ semper potest opponi.tenet Ias.in.l.præscriptione.C.si cōtra ius, vel vtili.publi. col.7. nume. 20. Et ratio quare nō potest aliquis facere iudicem ordinarium, nec habere officium iudicandi, nisi Imperator, Papa, Princeps, vel consuetudo est. nam pari nemo potest alium subiicere alteri, nisi ex præeminentia potestatis:cùm ergo sumus natura omnes liberi:ergo per alium obligari, vel iudicari nō possumus, nisi hoc datum sit desuper. Ita tenet Innocen.& Bald.in cap. cum.p. tabellio.de fide instru.in fine. iuxta illud, non haberes in me potestatem vllam, nisi tibi datum esset desuper. ¶ Et vi.eundem Iaso. in.d.l. præscriptione. vbi quoque in nume.18. altercat, vtrum
20 rescriptum omnino falsum † tribuat iurisdictionem, vbi dicit, quòd Bart.cōcludit quòd sic, quã do non habet manifestam falsitatem : cùm propter dubium constituatur in quasi possessione iurisdictionis. Cui reprobat ibi Bald.in.8.q.tenendo, quòd etiam si pars confiteatur rescriptũ esse verũ, cùm in veritate sit penitus falsum, ad huc non cõstitueret in quasi possessione iurisdictionis. Et idem tenet ibi Fulgos. dicens, quòd non potest sibi in mētem cadere, quòd si literę, vel cōmisiones essent funditus falsæ, quòd tribuant aliquam iurisdictionem, imò semper potest opponi.per.l. licet.C. de iudi. Et cōtra Bar. tenent cōmuniter Canonistę in.c. super literis. de rescrip. Innocen. in cap. venerabilis. de excep. quia falsificator rescripti non debet ex sua falsitate aliquod cōmodum sentire.vt in cap.licet causam. de probatio.& semper, vt dixi, potest opponi, ꝙ iudex erat falsus, & omnia per eum gesta sunt nulla.per doctrinam Bartol. in.l. 1.C.de iuri. & facti igno. Et ad allegata per Bar. respondet, ꝙ loquuntur in actu celebrato à superiore, concurrēte cōmuni errore.vt Ang.in.l.2. in.7. fallen. ff. si quis in ius voca. non ierit. & Imol. in. l. quidam consulebant. ff. de re iudi. col. 14.&. 25. Et facit, quod tenet Bald. in.l.2. C. de seruitu. & aqua. col. vlti. versic. nunc de
21 octauo. vbi tenet, quòd obediendum est prælato† minus iniusto, qui est in pacifica possessione, dummodo concurrat authoritas superioris: secus in eo, qui nunquam fuit fretus authoritate superioris, sed per falsas literas obtinuit reputari prælatus. lit facit tex. & ibi Iohan. de Plate. in. l. in iis officiis. C. de diuersis offi. apparito.lib. 12. vbi ait, quod gesta à nō iudice electo, sunt irrita ipso iure: quia nullus debet esse iudex, seu proconsul, nisi prius per sacram approbatoriam principis fuerit approbatus, aliàs contrà faciens punitur. & idem in. l. probatorias. eiusdem titu. ¶ Quoque adducitur simile de no
22 tario, qui nunquam fuit creatus † tabellio, & facit instrumenta tanquam tabellio: quia est penitus falsus, & debet puniri pœna mortis. secus si fuit creatus notarius à principe, licet creatio fuerit inualida propter defectum personæ, tunc non punitur pœna mortis. Ita determinat Bal. singulariter in.l. data opera. C. qui accusar.non poss. in.16. colu. versi. sed dubium est. & ista opini. Bald. supradictam contra Barto. tenet dictus Ias. in dict.l. præsumptione, nume.19.& dicit, quòd licet Barto. cōmuniter reprobetur, tamē vult eum defendere per dictum Cardina.in dicto cap. super literis.& per text. in.d.cap.ex parte.eodem titu. & ibi Panor. 4.notabil.& dicit nunquam tradendum obliuioni, quòd vbi contenditur de omnimodo defectu iurisdictionis, ratione dubitationis constituitur in quasi possessione iurisdictionis. Et dicit non obstare adducta contra Bart. quia Bart. non negat istud: & quia ex quo semel ista exceptio fuit opposita, amplius opponi non potest.per.l. fina. C.de fide instru. & expresse Bal.in.d.l.1.& ego trãseo cum Bald. pro quo est cōmunis opini. cum quo stat Ias. licet postea istud dicat: quia de more suo est post cōmunem aliquid addere. ¶ Tenendo supradicta contra Bart. limita nō proce-
23 dere quoad respicientia salutem animarum, † vt notat Petrus de Ancharan. in clc. abusionibus. de pœnit.& remisi. vbi tenet, quòd indulgentiæ concessę à prælato penitus falso, qui putabatur verus, non minus operantur ad salutem animarum, quàm si essent concessæ à prælato vero. Et ibi infert ad quosdam quęstuarios, qui Venetiis multa extorserunt cum falsis bullis : quia idem est, ac si essent veræ bullæ, quãtum ad salutem animarum. contrarium tenet Oldra. cōs.76. & Philippus Deci. consi. 276.nume.1. Sed pro

Anchara.est glo.in cap.dudũ.de electio.in parte,deceptæ.& ibi Bald.num.5. dicendo,quod licet ille,qui non est prælatus,non potest absoluere, vel ligare:tamen illi,qui credunt in eum,non confunduntur: quia excusat publicus error, & bona fides,secundũ Bernar. & Innocen.ibi. quòd dicit Bald.nota. Quod dicit intelligendum quoad

Asistẽtes,o gouernadores, o corregidores miren biẽ todas las cosas que les mãdamos enlas cartas [b] de poder q̃ lle-

Deum: quia cor contritum & humiliatũ Deus non spernit. Sed quoad formm iudiciorum inspicitur veritas in litigando,& absoluendo, vel quasi possessio cũ iusto errore. vt in.l. barbari⁹. ff.de offi.procon. Et Bald.vbi suprà dicit,quòd fuit quæstio de facto,an cautio vsurarum præstita putatiuo sacerdoti,reddat vsurarium testabilem. Et dicit quòd sic: quia nemini præiudicatur,& prodest vsurario ad pœnitentiam,vel saltim quòd per eum non stetit. Facit quod notatur in.l.eum qui.§.in pupillaribus.ff. de iur.iur. &.l. quamuis.ff. de conditio. & demõstra. Sed si est verè prælatus,& excedat modum in concedendo, valet cõcessio in eo, quod potest.glo. in cap.fina.de pœni. & remisio.

Summarium.

1 Literas suæ cõmisionis debet potestas ostẽdere in concilio ciuitatis.
2 Præpositis non creditur sine literis.
3 Officiali principis non creditur sine literis.
4 Cõmisio,vel mandatum regis, non potest probari per testes.
5 Delegatus,an potest probare suam delegationẽ per testes,sicut procurator.
6 Casus, in quibus nõ requiritur scriptura.
7 In omnibus casibus,in quibus scriptura requiritur, si talis scriptura interfit,& esset perdita, admitteretur postea probatio per testes.
8 In casibus,in quibus scriptura requiritur, si est perdita solennitas eius, debet probari per eum,qui stat pro solẽnitate,& non per excipientem.
9 An iurisdictio,& mandatum de ea, vtendo,posit per testes probari.
10 In iurisdictionum officiis, tria requiruntur.
11 Rescriptum est super omnia custodiendum.
12 Rescriptum non prodest sine præsentatione,& antea quã præsentetur, non aufertur iurisdictio, nec confertur.

b Cartas. [b] Quas literas suæ cõmisionis & potestatis debet iudex ostẽ-
1 dere in concilio ciuitatis.† vt Montal.in.l.1.tit. 7.foro legũ.lib.1. in glo. enel concejo, vel iudici, vel maiori ciuitatis, & his, qui cum eo sunt præsentes:necesse,quòdmaior pars officialium ibi fuerit, vt est glos.in.c.si capitulo.de concessio.præben.in.6.& tenet Iohan. de Plat.in.l. obseruare. C.de decurio. lib.10. num.1. & tenet Montal.in glo.ordina.in parte,ciuitas.& Ang. in authent. vt iudic. sine quoquo suffra.colla. 2. vbi dicit, quòd potestas non habet iurisdictionem incontinẽti,cùm ingreditur ciuitatem, sed postquam iurat, & administratio sibi discernitur. & vide Iohan.de Plate. in.l.fina.C.de consulibus non spar.lib.12. vbi sola electio non tribuit ius,nisi postquam literæ electionis fuerint præsentatæ: quas literas debet ostendere in scriptis. tenet ipse Plate.in.l.a. C. de exemptorib. & exacto.lib.12.& idem tenet Bald. in cap.cùm contingat.de rescriptis.nume.8. dicendo,quòd affirmatiua, & negatiua iurisdictionis vel (pro priùs loquendo) renocatiua probatur per scripturam. l. Lucius. §. Sempronio. ff. de legat. 3. Et omnis scriptura, in qua fit mentio probationis,præsumitur posterior: vt notatur in. l. cùm proponatis. C. de codicillis. & facit tex.& ibi doct.in cap. super eo.el. 2. de appell. vbi tenet,
2 quòd iudex ante præsentationem literarum nõ recipit iurisdictionem. ¶ Aliàs enim † præpositis principis nõ creditur sine literis.tex. & ibi docto.in.l.palatinos. C.de collatio.fundo. fiscali. vel reipubli. lib. 11. Et idem tenet Iohan.de Plate.in.l.si quis decurio. C. de decurio. lib.10. loquendo in ambasiatoribus, qui debẽt portare literas suæ cõmisionis,& sine eis recedere non debẽt,aliàs nõ creditur eis. Et magis in expresso Iohan. de Plate.in. l. prohibitum. C.de iure fisci.lib.10. num.2. vbi tenet,quòd non creditur
3 † officiali principis, nisi literas commisionis, vel voluntatem principis ostendat,etiam si asserat sibi secretè cõmissum à principe.vt in.l. vnica.C.de manda.principum. & Angel.in consilio.182.in princip.& est tex. & ibi Plate.& docto.in.l. quicunq;. C.hęc est notiti. scri.memo. probato. lib.12 aliàs est de exactoribus & tributo. ¶ Et tale mandatum non potest probari per
4 testes,† licet regulariter contra. vt est glos.in.l. maritus.C.de procur.& per Bart.in. l.1. C.eod. & est

& est text.in.l.2.titul. 10. foro legum.lib. 1. quia speciale est in mandato principis, quod debet probari per scripturam.vt in. d. l. prohibitum. & tenet ad literam Paris de Pute.in tracta. syndica.in parte,an officialis successor.fol.250.quę vide in libro portatili. ¶ Quod dicit Plat. in.d. l. prohibitum. quòd fallit in persona nobilissima,authentica,& honesta.vt est Cardinalis.Sed hoc intellige,quando asserit se habere mandatū super eo,quòd principaliter non ordinatur,nec tendit ad præiudicium alienum,sed ad commodum papæ, vel principis,& ad cōmodum aliorum absque alieno dispendio, vt est in casu dispensationis,tunc sine literis creditur, non autem creditur si est inferior. Secus in his,quæ directò concernunt præiudicium alienum , tunc nullo modo creditur sine pergamante legationis. vt tenet Angel.in consi.182.vbi dicit, quòd sic intelligitur glo.in cap.nobilissimus.97.dist. ¶ Plate.in.d.l.prohibitum.dicit quoq;, quòd licet legato non eredatur,nisi ostendat literas suæ delegationis, tamen talis delegatus potest pro-
5 bare suam delegationem † per testes , sicut procurator,de quo per Bartol.in.l.1. C.de procura. Tamen contrarium tenet glo. in cap.1.de censibus.in.6. §. postquam. in verbo,in scriptis.vbi
6 ponit casus,† in quibus requiritur scriptura.& in vigesimoquinto casu dicit,quòd in delegato papæ requiritur scriptura.per text. in cap. cùm in iure.de offi.delegat.& per.d.l. vnicam. C. de manda. princip.& in aliis casibus. vt ibi per gl. Et Domi.ibi addit alios.10.casus, in quibus scriptura requiritur. Et Speculat.in titu.de instrumen. editio.§.restat.versic.casibus.nume.14.& ibi in.19. casu ponit idem,quòd in legatione,& delegatione scriptura requiratur. ¶ Sed vltra dictos casus ego addo alios,in quibus scriptura requiritur,scilicet in promissione de non meliorando aliquem ex filiis. vt tenet doctor del Castillo in.l. 22.de Toro.in glo.scriptura.versi.nota. ¶ Alius est in licentia iudicis de mittēdo aliquem in possessionem, intantū,quòd talis missio non potest probari per testes,sed de necessitate debet probari per instrumētum, seu scripturam. Est theorica Bart.in.l.fina.in fine.C.de edicto.diui Adria.tolle.& Ias.in.l. cùm proponas. la primera.C.de pactis.nu.3. Idē tenet Guid.papa in singula.275.vbi dicit,quòd si aliquis possidet,& dicit se fuisse missum in possessione auctoritate literarum iudicialium,quòd probat ita per testes,quòd talis probatio non sufficit, imò debet probare per instrumentum : sicut cætera acta debent probari per scripturam.per.d. Bart. in.d.l.fina. ¶ Hac de causa dico, quòd si aliquis in executione,vel venditione bonorum captorum pro dicta executione emit aliquid ab executore vendente,debet habere sententiā, & acta sufficientia, per quæ possit probare valere sententiam,& executionem. vt tenet Bartol. in. l.si cùm nulla.ff. de re iudi. quod nota. ¶ Alius est, quando nūtius vult facere executionem personalem:nam non potest familia potestatis aliquē personaliter capere,nisi ostendat licentiam iudicis in scriptis. ita est text. in.l.8.titu.14. lib.2.in ordina.regal. ¶ Quod dicit fallere,nisi inueniat delinquentem in fragranti delicto,quia tunc algazellus potest capere sine licentia iudicis malefactorem, & coram iudice ducere.vt text.in.l. 18.eod.lib.& titu.13.& idē tenet Montal.in.l.11. titu.13. foro legum.lib. 4.in glo. quæ incipit. de la carcel. in fine. & est tex.in.l. neminem.C.de exhiben. reis.& Ias.dicit hoc esse notandum in d.l. cùm proponas.C.de pactis.num.4. allegando Bald.in cap.cùm parati. 2.col.de appella. & in.l. consentaneū.C.quomo.& quando iudex. per tex.in.d.l.missi opinatores.C.de exacto. tribu.lib.10.& idem tenet Roderi.Suarez,in repetitio.l.2. titu.de los emplazamientos. foro legū. lib.2.in colu.3. in fine. ¶ Et inquantum. d.l.ordina.tenet quòd algazellus pōt capere sine licentia iudicis delinquentē quādo est in fragrāti delicto, extendo dictā.l. & iura similia,quòd non solùm potest capere in delicto fragranti, verum etiam post delictum cōmissum,quando est in fuga.vt tenet Bald.in.l.Lictus fustium.in fine. ff.de his qui not.infamia.tenet Hippol.de Marsi.in cōsi.137.nu.42.vbi tenet, quòd ille dicitur capi,qui post crimē cōmissum capitur in fuga. Quod dicit esse notandum. Et ex eo extendo.d. l. regiam.& vide quæ dicam infrà in cap. 35. in glo.mandado. ¶ Alij casus sunt in actibus iudicialibus,& in contractibus,& in alienatione rerum ecclesiasticarum, & in gratia principis,vel inferioris, & in emācipatione. & in emphyteusi,& in solutione canonis:in istis quoque requiritur scriptura, vt tenet omnia dicta Alex.in additio.ad Bartol. in.l. contrahitur. ff. de pigno. ¶ Itē est alius in protestatione,in qua scriptura requiritur.tenet Ang.in.l.si cùm venditor.ff.de euictio. & vide alios per Bertachi. de Fir.in suo aureo reper. in parte,scriptura. ¶ Sed in omnibus istis casibus, & similibus,in quibus scriptu-
7 ra requiritur,si talis scriptura † intercessit,& esset perdita,admitteretur postea probatio per testes.l. testium. in fi.C.de testi. Ita Bart.in.l.1.§. sufficit.ff. bonorū posse.secundū tabul. & in.l. emancipato.

emancipato. vbi etiam tenet Bald. C. de fideicõ
miſ. & Bald. & Salyce. in. l. litigatoribus. C. de
appella. & Iaſ. in. d. l. cùm proponas. C. de pa-
ctis. nume. 3. ¶ In omnibus iſtis caſibus, in qui-
bus. d. ſcriptura requiritur, ſi eſt perdita ſolẽni-
8 tas, † debet pro-
bari per eum, qui
ſtat pro ſolẽnita-
te, & non per ex
cipientem: dictũ
eſt Abba. vbi dicit eſſe bene notandum in cap.
quoniam contra. de probatio. num. 20. ¶ Atta-
men ego teneo, quòd in caſu iuriſdictionis, talis
iuriſdictio, & mãdatum de ea vtendo, non poſ-
9 ſit probari per teſtes, † niſi per literas principis,
vt tenet. d. Io. de Plat. in. d. l. prohibitũ. & in iu
ribus ſupradictis. & in. c. Lugduni. 9. q. 2. vbi ha
betur, ꝙ ſine literis nõ eſt adhibenda fides lega-
tis. & glo. in. d. c. nobiliſsimus. 97. diſt. Ad idẽ
facit. d. Bald. in. l. falſus. C. de furtis. 6. col. verſi.
ſed pone. nu. 17. vbi tenet, quòd quando alicui
eſt cauſa delegata, & nondum recepit literas ad
exercendum iuriſdictionem, quòd non poteſt
ea vti, niſi ante omnia fiat præſentatio reſcripti,
etiam ſi ſciat ſe delegatum: quia eius iuriſdictio
pendet ex productione reſcripti. quod dicit ibi
Bald. eſſe notandum. & ibi per eius additio. &
eſt tex. expreſſus in. d. l. prohibitum. Et facit no
ſter text. inquantũ dicit, cumplan las cartas de
poder. quia ſi mandatũ non apparet, quomodo
debet adimpleri? quia mãdatũ debet diligẽter cu
ſtodire. vt in. c. cũ dilecta. de reſcri. & in. l. diligẽ
ter. ff. manda. Et idẽ probatur in prouiſione offi
cij, vbi rex dicit, dende el dia q̃ por vos fuere re
cebido al dicho officio. &c. Et quia ſi non exhi
bet cõmiſsionẽ, vel mandatũ iuriſdictionis po-
teſt excipi contra eum, & eum nõ admittere ad
officiũ. tenet in expreſſo Specu. in titu. de iudi.
delega. §. excipi poteſt. verſ. itẽ excipitur. nu. 23.
quia in iſto caſu nõ poteſt probare per teſtes cõ
miſsionẽ, quia requiritur ſcriptura. tenet Specu.
in tit. de inſtru. editio. §. reſtat. verſi. illud quoq;.
nu. 20. ¶ Sed in hoc pũcto tenerem, ꝙ ſi manda-
tũ iuriſdictionis, quæ in Hiſpania vocatur pro-
uiſio, fuit pręſentata cõcilio, vel cõſiſtorio ciui-
tatis, & fuit receptũ in iudicẽ: quia tũc fuit exhi
bita, & pręſentata ꝓuiſio: ſi perditur, poſsit pro-
bari iuriſdictio & mãdatũ per teſtes. ſecus ſi nũ
quã fuit præſentatum mandatum, quia tũc non
poteſt probari per teſtes. Ita tenet Abb. in. c. cũ
olim. de priuileg. in fi. & dicit ibi hoc tenere do
cto. & ego iſtã ſolutionem teneo, licet ille aliter
ſentiat. & facit glo. in. d. c. nobiliſsimus. 97. diſt.

uan, y aquellas executen y cumplan ſe
gũ que por ellas les fuere mandado. ᵉ Y

in glo. magna. verſi. ſed pone. Et ſic intelligo di-
ctum Iohan. de Plate. in. l. probatorias. C. de di
uerſis offi. apari. lib. 12. vbi ait, ꝙ amittẽs literas
principis approbatorias, poteſt probare tenorẽ
literarũ per peritos, & amiſsionẽ, & ꝙ ſine vitio
ſuo amiſerit: &
ibi de materia.
¶ In iſtis officiis
iuriſdictionũ ad
de, ꝙ tria requi-
10 runtur, †. ſ. electio, & acceptio, & ingreſſus offi
cij. vt tenet Paris de Pute. in tracta. ſyndi. in par
te, in officiis. fol. 108. ante verò non poteſt gere
re. vt in. l. prædio. ff. de feriis. & quia iuriſdictio
nem ſemper debet præcedere exercitium: & in
ea exercenda collatio ſuperioris requiritur, vt
dictus Paris de Pute. vbi ſuprà. ¶ Vbi quoque
tenet allegando Bal. in. l. barbarius. & in. l. 1. ff. de
offi. præfe. auguſt. ꝙ poteſtas anteaquã ingredia
tur palatium poteſtatis, nõ poteſt exercere offi
cium: quia non dicitur eſſe in quaſi poſſeſsione
officij. Et Bald. dixit aliquid in. l. poſt aditam.
C. de impub. & aliis. & in. l. 1. C. de teſta. Et idẽ
Bal. in. d. l. vnica. C. de mãda. princip. dicit, quòd
quis probãdo quaſi poſſeſsionẽ officij, nil agit,
niſi probetur per literas concedentis. l. decerni-
mus. C. de epiſco. & cleri. & in. l. probatorias. &
in. l. ſi qua. C. de diuerſis offi. Et idẽ Bald. in. l. 1.
C. de tranſa. tenet, ꝙ differentia eſt inter officiũ,
& exercitium eius, prout tenet. d. Paris de Pu.
vbi ſuprà. & ſic ſpeciale eſt in literis principis.
11 vt gl. in. d. l. vnica, vbi Bal. dicit, † ꝙ reſcriptũ eſt
ſuper omnia cuſtodiẽdũ ne amittatur: quia ſi nõ
apparet de iuriſdictiõe, nullũ eſſet iudiciũ. per
gl. in. c. cũ in iure. de offic. delega. Et facit quoq;
dictũ Bal. in. l. 1. C. vt lite pendẽ. vbi ait, ꝙ reſcri
12 ptũ nõ prodeſt † ſine pręſentatiõe: & anteaquã
iudici pręſentetur, non aufertur iuriſdictio, nec
cõfertur: & dicit iſtã eſſe veritatem. Ad quod fa
cit, quod not. Inno. & Hoſt. in. c. ex cõqueſtiõe.
de reſti. ſpol. pe. colũ. & in. l. ea quę. C. de tẽpor.
app. in integ. reſti. pet. Et eſt gl. in. c. audita. de re
ſtit. ſpoli. & glo. in. l. eius qui in prouinciã. ff. ſi
cert. pe. & Bald. in. l. falſus. C. de furtis. in. 7. col.
vbi idẽ tenet in ep̃o depoſito, vel trãſlato. & idẽ
in tabellione. & glo. in authẽ. de tabellio. verſi. ſi
verò pręter. colla. 5. in parte, documentis.

Summarium.

1 Iudex debet ſeruare formam ſuę cõmiſsionis, &
ab ea non debet recedere: alioquin quod vl-
trà agit, non valet. num. 7.

Superior

2 Superior non poteſt ratificare geſta per illum, qui aſſerebat ſe eſſe iudicem.
3 Etiam non valent geſta, quæ fiunt præter, vel vltra mandatum.
4 Non valent geſta contra mādatum, etiam ſi partes conſentiant in tranſgreſsione formæ, vel mandati. nume.6.
5 Forma data à ſtatuto, non poteſt inquiſitus renuntiare.
6 Reſcripti forma, quæ eſt merè in fauorem partium, poteſt renuntiari. Secus ſi eſt data à lege, vel cócernit publicam vtilitatem, vel partes contradicunt.
7 Mandatum debet obſeruari in ſpecifica forma, amplia vt hic.
8 Forma mandati eſt ſeruanda, & ab ea non licet recedere, etiam ſi conditio mandantis efficeretur melior.
9 Iudex apponens manus ad annexa mandato, non dicitur excedere fines mandati. nu.27.
Extēde etiam ad caſus ſimiles, & æquipollētes.
Idem dic in mandato procuratoris, arbitri, & teſtis.
10 An vendita vacca, veniat vitulus.
11 An qui tenetur ad emendationem dāni, teneatur ad expenſas.
12 An trāſactio ſuper ſortē, operetur ſuper pœnā.
13 Liberatio ſuper principali, an extendatur ſuper annexa.
14 Arbiter, an poteſt cognoſcere de cohęrentibus, & connexis.
15 Sententia, an valeat ſuper non petitis.
16 Diſpenſatio, an extendatur ad contigua.
17 Sententia, an extendatur ad cōnexa.
18 Fideiuſſor, an cenſeatur obligatus ad cōnexa.
19 Tutor, an teneatur pro non geſtis.
20 Præbenda confertur canonicatui.
21 Mandatarius ad eligendum poteſt poſtulare.
22 Iudex datus ad teſtes recipiendos, poteſt recipere confeſsiones.
23 Iudex datus ad cognoſcendum de compromiſſo, poteſt inobedientem condēnare in pœnam compromiſsi.
Et contumacem in expenſis condēnare.
Et de fructibus, & de terminis ſolutionis iudicare.
24 Arbiter incidenter poteſt cognoſcere de reſtitutione in integrum.
25 Mandatū habens de vendendo, poteſt rem venditam tradere.
26 Procurator ad vendendum, poteſt vendere, & dominium trāsferre, habita fide de pretio.
27 An in mandato iuriſdictionis veniant conſequentia ad petita.
28 Commiſsio cum clauſula, cum incidentibus & dependentibus, quid importet.
29 Procurator licet poſsit neceſſaria ad cauſam, nō tamen groſſa.
30 Connexa vt ſint aliqua, quid requiritur ad hoc.
31 Iudex, vel perquiſitor, nō poteſt cognoſcere de rebus, vel perſonis in commiſsione non contentis.
32 Sententia lata contra formā reſcripti, eſt nulla.
33 Delegatus, qui in cōmiſsione excedit, ordinarius poteſt ſe intromittere.
34 Delegatus, qui delinquit in legatione, an poſsit conueniri coram ordinario loci.

c Mandado. c A quo mādato non debet recedere 1 & debet ſeruare formā ſuæ cōmiſsionis. † text. in l. quicunque. C. de exacto. & execut. lib. 12. & in cap. cùm dilecta. de reſcrip. & in. l. diligenter. ff. manda. alioquin quod vltra agit, non valet. vt ibi. & in. c. venerabilis. de officio delega. & tenet Specula. in titu. de iudice delega. §. ſequitur. & in. l. 20. titu. 4. partit. 3. vbi non debet excedere metas ſuæ iuriſdictionis, aliàs reputatur priuatus. & text. in. l. quicūq;. C. de exempto. & exacto. lib. 12. ibi, hoc tantùm poteſtatis arripiat, quòd mādatum curiæ ſuę ſpecialiter approbetur: per quem dicit ibi Plat. quòd nullus ergo officialis de palatio principis, miſſus ad aliquam prouinciam, non plus poteſtatis ſibi vſurpare poteſt, quàm in ſcriptura mandati ſibi officij continetur, & ſic tale mandatum debet in ſcriptis oſtendere. vt ibi. & dixi ſuprà in glo. cartas. in prin. Et præſumitur dolus in iudice, qui authoritatē ſuam interponit contra authoritatem legis. vt in l. 1. C. de fide inſtrumē. & iur haſtæ fiſca. lib. 10. Et quoque dicitur, per iniuriā fieri illud, quod fit contra ordinem. l. ait prætor. §. permittitur. ff. de minori. & Bal. in. d. c. cùm dilecta. in prin. Quinimo dicit Bald. in. c. ex parte. de reſcrip. nu. 3. quòd qui excedit fines poteſtatis ſibi conceſſæ, pręuaricator eſt mandati. per text. quem dicit laudabilem. in. l. militaribus. C. de decuri. lib. 10. Et quia quis nō habet plus de arbitrio, niſi quantum habet de mandato. vt in. l. qui Romæ. §. Calimachus. ff. de verbo. obliga. & Bald. in. c. abbatem. de reſcrip. nu. 2. vbi in nu. 3. quoque dicit quòd parendum eſt mandato expreſſo omni circuitu, niſi circuitus eſſet neceſſarius: quia ea quæ ſunt ordinis, non debent omitti. ¶ Intantum non valet, quòd ſi aliquis in aliqua cauſa cognouit tāquam delegatus, qui non erat licet

2 licet ille, qui delegare poterat, ratificet, † non valet processus, nec sententia. ita tenet Bartol. in l. obseruare. nu. 6. ff. de offi. procō. & lega. per glo. in l. licet. ff. de iudic. & Bar. & Paul. ibi. & Inno. in c. prudentiam. de offi. delega. num. 7. & tenet Oldra. in l. isthac. C. de iure fisci. lib. 10. n. 12. & tenet Syluestri. in parte, consensus. versi. 5. licet Angel. in d. l. obseruare. dicat, quòd de plenitudine potestatis papa potest ratificare sententiam latā à iurisdictione carente. de quo per Bar. in l. 1. C. vbi de crimi. agi opor. Et vi. singulariter Abb. in cap. significasti. de foro competen. nu. 21. vbi dicit, quòd cōmunis opi. est, quòd nō pōt ratificari per propriū iudicē. & ibi nu. 22. an sententia nulla confirmata à partibus valeat in vim pati. Et nec dum si aliquid fiat cōtra man
3 dati formā, sed etiam si prçter, vel citra. † vt Iohan. And. in d. c. prudētiam. supra, verbo, iura. dicens per illum tex. æquiparari citra, contra, & prçter. Intantum hoc procedit, etiam si partes
4 consentirent † in transgresione formæ datæ in rescripto Bart. in l. de his. ff. de trāsac. & Butrig. in d. c. prudentiam. 23. col. & Bald. in l. 1. C. qui admit. & in tracta. schismatis. 3. col. versi. prædictisquoq; accedat. posito in rub. C. si quis aliquē testa. prohib. Et ideo dixit Iohan. de Imol. in l. quicquid astringendæ. ff. de verb. oblig. 1. col. quòd si millies partes sint in cōcordia, vt forma non seruata habeatur pro expressa, nil operabitur talis conuentio, vel voluntas ipsorum: quia omnis solēnitas, seu substantialis forma, est publici iuris: vt in l. terna. ff. de testa. & in l. nemo potest. ff. de legat. 1. & ideo nō læditur pacto priuatorū. Et facit quoque: quia partes non possunt vti clausula, pro expressis habentes. &c. vt in c. qui ad agendū. de procura. in. 6. & l. sed si quis. §. quæsitū. & ibi Ange. ff. si quis cautio. licet, secus est in principe. l. omnes. & ibi Ange.
5 C. de præscrip. 30. anno. & quia forma † data ab statuto inquisitus renuntiare non potest. tenet Feli. in d. c. cùm dilecta. col. 11. Quod dicit nō procedere, quando forma rescripti esset merè in
6 fauorem partium. † vt Abb. in cap. fi. §. is autē. de offi. delega. quia tunc de consensu partiū potest omitti: imò sufficit tacitus cōsensus earum secundùm enm. per glo. notabi. in. c. olim. el primero. eod. tit. ibi, scientibus partibus. Quia prædicta procedunt, quādo forma est data à lege, vel in rescripto, & concernit publicā vtilitatem, vel partes contradicunt. & tenet Abb. in cap. super quæstionum. §. verum. de offi. delega. Et quia ibi Feli. ad istam regulā, quòd mandatum debet
7 obseruari in specifica forma, † ponit duodecim ampliationes in d. c. dilecta. ibi te remitto, quæ in summa sunt hæc. Prima, quòd debet custodiri etiā in eo, quod verisimile est de mente cōcedentis, sicut illud, quod est pro forma expressa. Secunda, etiam si transgresio formæ induceret faciliorem expeditionem commissionis. Tertia, etiam si partes cōsentiant, vt dictū est. Quarta etiam si solēnitas, quæ est de forma, sequatur actum. Quinta, etiam si alius subrogetur habenti expedire actum cum forma: quia tacitè censetur subrogatus, etiam quoad illam formam. Sexta, etiam in sententia arbitri, quæ est lata contra formam cōpromissi, quia est nulla, etiam si partes emologauerint. vt in c. examinata. de confirma. vtil. vel inutil. Septima, etiam in statutis. Octaua, etiam si solēnitas data pro forma, sit leuis. Nona, etiam si forma impleretur per æquipollens. Decima, & etiam si habens formam limitatam ad præparationē actus, vellet ipsum actum nedum præparare, sed expedire: quia actus non tenebit propter transgressionem. Quas ampliationes, & alias vi. per d. Feli. amplè. Sed ego vltra eas do tibi aliā singul. quòd forma mādati est seruāda: & non licet eam extendere, posito quòd excedēdo conditio mā-
8 dātis efficeretur melior. † tenet singulariter Andre. Sicul. Barb. in d. cap. prudentiam. de offi. delega. 8. col. per text. singu. in l. 3. §. in bello. ff. de re militā. & ego allego Iohan. de Plat. de quo oblitus est Barb. in l. Seruū. C. de delatori. lib. 10. nu. 1. & voluit sentire Feli. in d. cap. cùm dilecta. col. 11. Ampliatur prima, dum dicit, quòd mandato nil boni videtur addendum. Et narrat illud de Iulio Cæsare, qui cùm in domandis hostibus quinque annorum spatiū sibi permissum pertransisset, licet gloriosè triumphasset, honor tamen sibi debitus denegatus est, nec vrbem ingredi permissus est, eo quòd vltra terminum sibi præfixum moram traxisset. quod facit, secundùm Plate. vbi suprà contra nuntios, & ambasiatores, qui aliquid agūt vltra quod habent in mandatis, quòd etiam si bene gerant, sunt puniēdi per dict. §. in bello. Quod dicit ibi additio, quod obseruant Veneti, qui acriter puniunt suos ambasiatores, si agunt vltra, quòd eis mandatū fuerit, siue bene, siue malè agant. Quod facit contra istos procuratores, & nuntios ciuitatum, & villarum huius regni, qui mittūtur ab ipsis: qui aliquando excedunt mandatum, & instructionem, quā ab ipsa ciuitate portāt: quia debent puniri. etiam si bene gerant vtilitatem reipublicæ. Quod ego aliquando volui punire, saltē in amissione salarij. Et ibi glo. in d. §. in bello dicit, quòd

i.

quòd facit pro prælatis cōtra subditos: tenet illa
glo. non sit Accursij secūdū Bart. ibi. & facit in
simili quod tenet Angel. in cōsi. 225. quasi in fi-
ne. vbi tenet per. l. fi. C. de negotiis gestis. & per
l. si pro te. ff. mandati. quòd ingerens se domino
inuito, quantūcūq; domini negotia bene gerat,
& de suo expendat, non repetit per dicta iura. li
cet contrarium teneat glo. & malè. in. l. soluēdo.
ff. de negotiis gestis. de quo plenè per Barto. in
l. stichum. §. fina. ff. de nouatio. ¶ Si iudex po-
9 nit manus ad annexa mandato, † non dicitur ex
cedere fines mandati. est glos. in. c. licet ergo. 8.
q. 1. loquendo in iudice delegato: & quia tale mā
datum extenditur ad casus similes, & æquipol-
lentes. vt in. l. fi. §. fi. ff. manda. & tenet Alex. in
consil. 40. in. 5. volu. nu. 11. & Feli. in cap. trans
lato. de constitu. col. 5. vbi dicit, quòd idem est
in procuratore, & in arbitro. vt Inno. in cap. di-
lectus. de arbitris. & idem est in teste. vt Bal. in
l. perēptorias. circa finē. C. sent. recur. non poss.
& Hippoly. de Marsi. in cepeti. rubr. ff. de fide-
iusso. nu. 189. vbi tenet quod Felin. & Paul. de
Castro in consi. 28. & Abb. in consi. 62. in. 2. vo
lumi. pro quibus dicit Hippol. quòd est text. in
l. sed ades. §. si quis mulierem. ff. loca & Bald. in
cap. 1. de capi. qui. curiā vendi. & in. d. c. transla
10 to. vbi dicit, quòd vēdita vacca, † venit vitulus
qui est in corpore, & etiam vitulus natus, qui nō
dum pascitur herbis. Et faciunt alia plura sin-
gularia in materia dicta per Felin. in dicto capi
tu. translato. & in cap. causamque. de re iudi. in
2. & 3. colu. Et Hippoly. vbi suprà tenet, quòd
ille, qui tenetur ad emendationem damni, tene-
11 tur etiam ad expensas, † quæ fiunt occasione dā
ni. vt in. l. si seruus. §. rumpi. in verbo, verū sum
ptus. ff. ad. l. Aquil. & Alexan. in. l. 2. in princi.
ff. si quis cautio. vbi quoque dicit, quòd transa-
12 ctio facta † super sorte, operatur etiam super pœ
na tanquam super cōnexo. Quod sequitur Fe-
li. in cap. super literis. de rescrip. 13. col. vbi quo
que dicit, quod iurisdictio super principali, ex-
tenditur ad cōnexa. Et idem, quòd liberatio fa-
13 cta super principali, extenditur ad cōnexa, † &
dependentia, etiam non expressa secundū Feli.
ibi, & Abb. in consilio. 18. in. 2. volu. vbi arbi-
14 ter † potest cognoscere de cohærentibus, & con
nexis, etiam si in cōpromisso non sit dictum. Et
facit quod dicit Iohan. de Ana. in cap. licet heli.
de simo. vbi ait, quòd valet sententia super non
15 petitis, † quando non petita sunt cōnexa, vel de
pendentia: quia illud, quod est de appendiciis,
dicitur ad propositum, & pertinet ad articulum.
vt Bald. in. l. testiū. in. 3. col. C. de testi. & Ang.
in. l. iam dubitari. ff. de hæredi. institu. & quia di
16 spensatio † extenditur ad contigua. glos. in cap.
17 quia in tantū. de præben. Item sentētia † exten
ditur ad connexa. vt habetur in. l. si cùm tibi. C.
de iud. & ibi Bar. & Hippoly. de Marsi. in. d. re-
pe. vbi in num. 187. & 188. tenet quòd est idem
in fideiussore, quando obligatur pro aliqua ad-
18 ministratione, † censetur obligatus pro omni
actu cōnexo ad illā administrationē. argu. in. l.
lucius. §. Paulus respondit. ff. de administra. tu
to. & ibi Bar. ¶ Et facit quod dicit Bar. in. l. non
quasi. §. 1. ff. rem pupilli. salu. foc. vbi ait, quòd
si tutor quædam negotia pupilli gessit, & quæ-
19 dam non, quod tamē pro nō gestis etiam † tene
tur, & hoc propter conexitatem. Et potest esse
ratio: quia cōnexorum, & dependentium idem
est iudicium: & idem iudicamus de connexo,
quod de principali. vt in. l. perinde. §. si seruum.
ff. ad. l. Aquil. & Bald. in. l. quid ergo. §. sufficit.
ff. de iudi. cōtrar. tutel. ¶ Idem quoq; est de col
20 latione præbendæ consuetę † conferri canoni-
co, quia confertur canonicatus: nō quia sit acces-
soriū, sed ratione cōnexitatis. arg. in cap. si quis
obiecerit. p. q. 3. & Imol. in cap. cum. m. de con
stitu. col. 18. & Feli. in dict. cap. translato. vbi la
tissimè de iuribus illorum cōnexorum. & Hip-
poly. de Marsi. in. l. 1. §. frater diuus adrianus. ff.
de quæstio. nu. 8. vsque in finē. ¶ Adde quoq;,
quòd mandatarius ad eligendum potest postu-
21 lare. † glo. in cap. Innocens. 22. q. 4. & in cap.
cū in causis. de electio. Et quia iudex, seu execu
tor faciens id, quod non multùm differt à man-
dato, non dicitur fines mandati excedere. vt ibi
glo. in. d. c. innocens. Et sic iudex datus ad reci-
22 piendū testes, potest recipere cōfessiones, † &
dicetur confessio iudicialis: quia hoc est iuxta
mandatum, licet non sit mandatum. tenet Rota.
decisio. 24. in antiquis. in titul. de probatio. &
in antiquioribus in titul. de testibus. decis. 3. ¶ Et
idem Rota in decisio. 1. de arbitris. in antiquis.
dicit, quòd iudex datus ad cognoscendum de cō
23 promisso, ad finē vt obseruetur, † potest inobe
dientem condēnare ad pœnam compromissi.
¶ Item talis arbiter potest in sua sententia con-
dēnare contumacem in expensis. ita Inno. in. c.
ex parte. de arbitris. ¶ Itē iudicare de fructibus,
& de terminis solutionis: quia ista cōtigua sunt
compromisso, licet in eo non expressa. & sequi
tur Abb. in. c. cùm dilectus. de arbitris. colu. 5.
¶ Quoque arbiter potest incidenter cognosce-
24 re de restitutione in integrū. † Et est ratio: quia
non est extra compromissum, sed ipsi negotio
in hæc. & secundùm Angel. in. l. si vacantia. 28.
col.

col. C. de bonis vacan. lib. 10. & quia ratione incidentiæ ampliatur iurisdictio. vt Abb. in cap. 1. de in integr. resti. Et ideo dicit Butri. & Imol. in cap. cùm inferior. de maio. & obedi. quòd si mandetur iudici, vt aliquem capiat, & condemnet, certè potest eum absoluere, si meretur, quia hoc est contiguũ mandato, nisi esset merus executor. Et idem est in teste, vt latè Feli. in d. cap. causamq́; de re iudi. 2. & 3. col. vbi quoq; tenet, quòd habens mandatũ de vẽdẽdo, potest etiam
25 rem venditam tradere. † vt Angel. in l. si quis prohibuerit. ff. de publici. Et quòd procurator datus ad vendendum, potest vendere, & domi-
26 nium transferre, habita fide de pretio, † aliter non interueniente pecunia. tenet Abb. in cap. olim. el primero. de offici. delega. colũ. 2. exceptis casibus, vt ibi per Felin. & per docto. in l. à diuo pio. §. sed si emptor. ff. de re iudi. ☞ Et li-
27 cet mandatũ iurisdictionis † sit strictum, veniunt consequentia ad petita. vt Bald. in l. fina. 2. col. C. de fideicõmiss. liberta. & Innocen. in cap. episcopi. de rebus eccle. non alienan. dum dixit, quòd legatus datus vt reducat ad proprietatem malè alienata, potest cognoscere de possessione, tñ super extraneis nõ potest cognoscere. vt Bald. in dicto cap. causamque. ☞ Et Felin. in dict. cap. cum dilecta. col. 18. versicu. limita secundo. tenet, quòd quando iudex facit illud, quod non multùm differt à mandato, non dicitur excessisse fines mandati, dummodo sit vicinũ mãdato. Et quando dicatur vicinum mandato, vel connexum, tractat singulariter Felin. in cap. sedes. eodem titu. de rescrip. col. 4. versicu. & pro hoc vltimo. allegando Aegidi. de Bellame. de-
28 cisione. 328. vbi dicit, quòd si Papa † ad instantiã alicuius cõmisit causam, adiecta clausula (cum incidentibus, & dependentibus, & connexis) intelligitur de his, quæ sunt eiusdem naturæ, cuius est ipsa causa, scilicet de iudicialiter agitandis. de quo dicit. nunquam obliuiscaris. & quia concessa iurisdictione in genere, veniunt ea, sine quibus iurisdictio non posit expediri, etiam si sit maioris iurisdictionis. per. l. quotiens. C. de iudic. vt Bartol. in l. 2. colu. 2. ff. de iurisdic. omnium iudicum. Sed hoc intelligit Felin: vbi suprà, dummodo sint eiusdem speciei. Facit ad idem, quod tenet Rota. decisione. 23. in titulo de procuratorib. vbi ait, quòd licet procurator
29 posit necessaria ad causam, † nõ tamen grossa, quæ posit dominus: sicut offerre se ad spontè confitendum, consentire testium examinationi, sine citatione, & similia, quæ non veniunt in mandato: sicut ne donatio, aut liberalitas, secundùm Felin. vbi suprà in tertia col. versicu. & dicit Rota. ☞ Tu quoque nota singular. verbum Felin. in dicto cap. translato. de constitu. 5. colũ. vbi tenet, quòd ad hoc, vt aliqua sint connexa,
30 † non sufficit, quòd eodem tempore sint facta, nisi simul. Quod ego iam pluries inculcaui: & in quadam cõmissione Regia, virtute cuius, quidam perquisitor in ciuitate Placentiæ procedebat contra priuatas personas de causis, quæ non erant expressę in cõmissione, nec in ipsius petitione, & volebat eam extendere ad eas ratione verborũ contentorũ in dicta prouision, ibi, sobre lo annexo, y connexo: sed quia illæ iniuriæ non erant factæ tempore, quo iniuria principalis fuit facta, sed postea, non poterat ille iudex de hoc cognoscere: & non obstante allegatione partis declinãtis iurisdictionem, ille perquisitor protulit sententiam in eos: quæ sententia in causa appellationis fuit reuocata in curia regali: & iudex, qui eam tulit, fuit in expensis condemnatus, & in salariis. Quod ego ei dixi anteaquam pronuntiaret, & noluit credere mihi. Et allegaui quoque ei, quòd illæ iniuriæ non erant deductæ principi in petitione, nec habebat in mandatis, vt de eis cognosceret: quia iudex delegatus, seu perquisitor, non potest co-
31 gnoscere de rebus, † vel personis in cõmissione non contentis. vt in cap. 1. & glo. de offi. de lega. & in cap. cùm olim. eodem titul. tenet ad literam. Specula. in tit. de iudice delega. §. sequitur. versi. Item ad eius officium. nume. 2. & text. in l. 20. titu. 4. parti. 3. versicu. Otrosi dezimos, que el delegado no se deue trabajar en otro pleyto entre ellos, sino en aquel, que señaladamente le fue encomẽdado que librasse. Et rectè fuit condemnatus ille perquisitor in redditione salarij, & in expẽsis: & in sua sentẽtia fuit nulla pronuntiata. ☞ Et facit quòd sententia lata contra formam rescripti & commissionis, est nulla.
32 † tenet Paulus de Castro in l. cùm quærebatur. ff. de re iudica. & Paris de Pute. in tractat. syndica. in parte, iudex. an si iudex mandat. nume. 9. fol. 142. in libro portat. ait, quòd si iudex extendit iurisdictionem suam ad aliam rem, super quàm non est ei commissa, præter consensu partium, tenetur ad interesse. per text. in capi. sacro. de sententia excõmunicatio. ☞ Et inquantum tenet, quòd fallit, si de consensu partium iudicat, idem tenet dict. l. 20. partitæ. ibi, fueras ende por auenencia de ambas las partes. Idem tenet glos. in extrauagan. sedes apostolica. de concessio. præben. in parte, tenorem. vbi ait, quòd forma mandati, & tenor, est ex acta diligentia

ligentia obseruandus, aliàs processus non valeret iudicialis: secus partialis, idest per partes habitus, & factus. Quod intellige vt suprà dixi, quando forma rescripti est merè in fauorem partium, secus si ob publicam vtilitatem. ¶ Sed dubitatur, si delegatus, seu perquisitor in iurisdictio

q̃ durãte el tiẽpo q̃

33 ne excedit, † si ordinarius iudex potest intromittere. Quod videtur: quia ordinarius supplet negligentiam; seu malitiam delegati, quando ex tali oritur peccatum: sed in alia causa pecuniaria non intromittit, sed remittit eam ad superiorem. tenet Abba. in cap. significauit. de officio ordi. nume. 2. ¶ An delegatus delinquens in delegatione sua

34 † possit cõuenire coram ordinario loci: Doctores Legistæ hanc quæstionem tractãt in authenti. si qua in prouincia. C. vbi de cri. agi oporteat. Tamen Abb. in capitulo fina. de rescrip. fina. colũ. nume. 17. concludit, dicendo. Aut delegatus delinquit in non procedendo, quia tunc solùm excessit cõtra Regem, vel Papam in nõ parendo mandatis ipsius, non potest per alium inferiorem puniri. Aut delinquit ioiquè agendo, & tunc potest puniri per ordinarium loci: quia non conuenitur vt delegatus, sed vt criminosus. Tunc dicit ibi Abbas, quòd Iohannes Andreas ibi dicit se non credere, quòd pẽdente causa coram eo, possit puniri, nec conueniri coram ordinario, saltem vbi impediretur procedere in causa sibi commissa, & delegata. Nam respectu illius causæ duntaxat, est maior ordinario. vt in capitulo, si duisti. de offici. delegat. Vide glossam in capi prudẽtiam. §. adnicimus. de offici. delegat. in verbo, arguendus. Sed ego credo, quòd Abb. dicat verum, & glossa ibi intelligatur, quando delinquit in non exequendo mandatum, quòd tunc redarguatur, & superior puniet eum. Et Barba. transit cum illa glo. Et Montal. in. l. 4. tit. 7. foro legũ. lib. 1. in glo. fi. in fine, tenet indistinctè, quòd ordinarius potest punire delegatũ principis delinquẽtem in processu causæ, & abutentẽ iurisdictione. vt in authenti. vt iudices sine quoquo suffragio. §. volumus. collatio. secũda. Et Anchara. in Clementi. prima. de offi. ordina. sed summa Syluestri. in parte, iudex. primo. §. 7. transit cum Abb. vbi suprà. quam vide. ¶ Et vide Iasonem in. l. secũda. ff. de in ius vocan. numero. 2. versicu. adde. vbi tenet, quòd si delegatus Papę delinquat, potest accusari coram ordinario, & puniri postea finito officio. Et dicit esse glo. singulari, in dicto capitulo fina. de rescrip. & textus, & ibi Abb. in capit. fina. de statu monacho. Et vide singulariter Iohan. de Plate. in. l. siue ex prætoriano. C. de executori. & exactori. lib. 12. vbi expresse tenet, quòd si delegatus à principe delinquit in prouincia, præses cõtra eum cognoscit, licet aliàs de

tuuierẽ el officio[d] q̃

legatus maior præside reputetur.

Summarium.

1 AN plura officia quis potest habere. & numero. 6.
2 An potest quis esse in pluribus collegiis.
3 Habens iurisdictionem ordinariam in ciuitate, non potest legere, nec cathedram ordinariam habere.
4 Officia compatibilia, an potest quis habere.
5 Dispensatus vt quis habeat duo officia ex necessitate, intelligitur pro tribus annis.
7 Officia incompatibilia, quæ dicantur.
8 Quæ sit pœna habentis plura officia.
9 Quando quis eligitur ad duo officia compatibilia, duo salaria debet habere.
10 Idem in doctore vtriusque iuris, qui dat vocem in vtroque, duo salaria debet habere.
Idem dic in distributionibus quotidianis, quæ debentur duplicatę illi, qui duplici iure interest diuinis officiis.
11 Quando labor minuitur, salarium minui debet.
12 Qui habet duo officia, debet habere familiã pro vtroque.
Et pro vtroque debet stare ad duos syndicatus.
13 Si eligitur ad duo officia in eadem ciuitate, an retineat primum, vel secundum.
14 Doctor debet intendere in illa scientia, & perseuerare, quam semel elegit.
15 Rex potest de duobus officiis facere vnum, & alterum supprimere.
16 Officium an quis debeat habere pro vno anno: & an puniatur, qui vltra annũ habet officiũ.
An si fiat electio officij vno contextu, per triennium vitietur.

d Officio. [d] Rectè dicit, officiũ: quia nemo potest habere duo officia

1 † & sic duos magistratus, sed vnũ tantũmodo. tex. in. l. 2. tit. 16. lib. 2. in ordi. reg. in fi. & in. l. 14. ti. 2. lib. 7. in eisdẽ ordi. text. in. l. nemo. quæ est lex fina. C. de assesso. quia nemo potest subire vicem duorum vt ibi. quia cũ ad vtrunq; festinat, neutrũ bene peragat: & quia qui binos lepores

vna

vna sectabitur hora, vno quandoque, quandoq;
carebit vtroque. & in. l. si plures. ff. de pactis. &
in. l. quisquis. C. de postulan. & in. l. hac parte.
& ibi glo. & in. l. comperimus. C. de proxi. sa-
cro. lib. 12. & ibi doctor. & in. l. 1. C. de praeposi.
agenti. in rebus. eod. lib. & habetur in. l. si cõsul.
ff. de adoptio. Specula. in titu. de iura. calum. §.
tertio. versi. quicquid aliquid. per glo. & docto.
in cap. ex literis. de probatio. c. fina. de institu.
& in cap. per nostram. de iure patro. cap. debitũ
debeatis. tex. in cap. cùm singu. de praeben. in. 6.
vbi singula officia singulis personis committi
debent. & vna persona non debet habere duo
officia, sicut singula membra corporis, singulos
actus habent. vt in capitu. 1. 89. distinctio. & in
cap. praesbyteros. 16. quaestio. 1. ¶ Et in expres-
so tenet Angel. in. l. si quis decurio. C. ad legẽ
Cor. de fal. dicendo, quòd vnus non potest ad
duorum magistratuum officia deputari: quia nõ
est credendũ duabus causis tam necessariis vnũ
sufficere: quia exercendo vtrunque, ne vtrum
bene perageret. vt in dicta. l. nemo. Et sic non
potest habere quis duo correctoria, nec duas mi
litias, quae requirunt continuũ exercitium per-
sonale: cùm sit impossibile esse eundem in eis-
dem, eodem tempore militare. vt in dictis iuri-
bus cauetur: & in. l. his quidem. §. in posterum.
C. qui milit. poss. vel non. lib. 12. ¶ Vt in eo, qui
2 vult esse in pluribus collegiis † & societatibus,
ita quòd à seruitio vnius anocetur à seruitio al-
terius. Similiter nõ potest quis aspirare ad duo
officia, quibus noo bene sufficeret, secundùm
Angel. vbi suprà, vbi ait, ꝙ cum salario, nec sine
salario non potest quis aspirare ad dicta officia:
& quia si dicta officia & honores sunt magni,
per quos & amicis fauor, & inimicis timor pos
sit incuti. vt in. l. libertus. §. praescriptio. ff. ad
municip. & in. l. penul. ff. de assesso. ¶ Et ideo
3 dicit Bart. in. l. lecta. † ff. si certum peta. num. 33.
quòd habens administrationem iurisdictionis
in ciuitate, non possit legere ordinariè, nec ca-
thedram habere. Quod facit contra istos audi-
tores chancellariae Pincianae, qui habẽt audien
tiam & regũt cathedrã dicti studii: quod iam est
de remedio per nostrõ Carolũ prouidẽter con-
sultũ, vt vnũ tantũmodo habeãt officiũ, & fuit
in praxim deductum. Quod manifestè videtur
in splẽdidissimo doctore de Mãcauedo, qui cũ
vtrũq; habuisset, deposuit officium auditoris,
cathedrãq; amplexus est, siue delegit. Et vi. ibi
per Alex. in nu. 11. ¶ Tamẽ licet hoc sit verum,
si princeps, vel populus, qui habet authoritatem
principis eligat sciẽter doctorem legentem, ad
officiũ videtur dispẽsari: quia certa sciẽtia prin-
cipis aequiparatur clausulae (non obstantibus)
quãdo nõ tollitur ius tertii. Ita tenet Bal. in pro-
oemi. feudo. 13. col. & Archi. in. c. si eo tẽpore. de
rescri. in. 6. Tenet hoc Marti. Laudẽ. in tract. de
legatis principũ. tomo. 5. tract. q. 29. fo. 256. ¶ Ta
4 men si dicta officia sunt † compassibilia, & po-
test eis cõmodè seruire, bene potest ea habere.
vt in. l. fi. ff. de assesso. Et sic concordatur text. in
l. ff. quando appellan. sit. vbi praesens in ordine
decurionũ sederit consiliarius: nã illi duo hono-
res sunt cõpassibiles, nec sunt ambo cũ salario:
& solũ per vnum decurionatũ potest incuti fa-
uor, & terror, & nõ per aliam. licet Inno. timuit
illum tex. in. c. irrefragabili. de officio ordi. &
non soluit. ¶ Plura antẽ officia cõpassibilia po
test quis habere, si non sunt onerosa: quia nõ est
verisimile aliquẽ affectare, quia concurrit ambi
tionis suspitio. vt in. l. tria onera. ff. de excusa. tu
to. secundùm Ange. in. d. l. si quis decurio. ¶ Et
vide Iohan. de Plate. in. l. maior. C. de dignita.
lib. 12. nu. 2. vbi tenet, quòd licet quis vno tem-
pore non possit plures dignitates habere, nec
continuare, imò incidit in ambitum. vt in dicta
l. fi. de assesso. C. & in. l. fi. C. ad legem Iuli. de
ambitu. ¶ Tamen potest habere plures dignita
tes, & officia, & honores eodem tempore, si non
habent administrationẽ annexam, etiam si vna
habet annexam, alia non. vt in prima constitu.
C. §. ideoq́ue. ibi, consularem atque patricium.
& in. l. 1. & 2. C. consu. lib. 12. si autem habent
annexam, tunc si inter se continent repugnan-
tiam, siue per actũ vnius impeditur administra-
tio alterius, & sic non compatiũtur ad inuicem,
tunc non potest habere. vt in. d. l. eis quidem.
C. qui milit. non pos. lib. 12. & ibi Plate. secus
si compatiuntur ad inuicem. l. si consul. & l. se-
quenti. ff. de adop. & ibi per Barto. & Plate. in
d. l. maior. ¶ Et idẽ tenet Barto. & Plate. in. d. l.
cõperimus. C. de proxim. sacro. scrini. lib. 12. di
cendo, quòd licet non possit quis ad duo offi-
cia fungi, fallit si sunt connexa, & circa idem,
quae quasi pro vno reputentur. vt in dicta. l. eis
quidem. & ibi docto. Ex quo infert Bart. & Pla.
& Angel. in. d. l. cõperimus. ꝙ potestas potest
quẽ deputari vt sit iudex, & notarius maleficio
rum, cùm officia nõ sint diuersa, sed circa idem
tendentia. Et similiter si iudex, qui erat tabellio,
scripsit acta corã se facta, quòd ex illis iudicare
potest, & tenet sentẽtia: cum hoc casu possit ex-
ercere duo officia circa idẽ tendentia. Quod est
notandum. Vide quae dicã in. c. 36. infrà eod. in
scripto. nume. 3. ¶ Et licet quis nõ possit habere

officia incompatibilia, fallit, nisi aliud operetur
hominis, vel iuris dispēsatio. vt Ab.in.c.ex lite
ris.de probatio. ¶ Et causa vtilitatis, & necessi-
tatis. vt glo.ibi.& Bar.in.l.sancimus. C. de exe-
cuto.& exactori.lib.12.dicendo, quòd ex neces-
sitate potest quis suscipere duo officia simul, &
semel, sed non tria. Et idem tenet Plate.in.l.1.C.
quemadmo.ciuilia mune. lib.10. Et idem tenet
Plate.in.l.hac parte, C.de proxi.sacro. lib.12. &
in.d.l.his quidem. qui milita.nō poss.nu. 1.&.2.
¶ Quinimo dicit Felin. in.d.cap.ex literis.nu.
10. quòd non potest dispensare etiam ex causa,
vt quis habeat tria officia. ¶ Adde, ꝙ dispensa-
5 tus vt habeat † duo officia ex necessitate, intelli
gitur pro tribus annis. vt in.l. sancimus. C. de
executo.& exacto. lib.12.sequitur Alex.in ad-
ditio.ad Bar.in.l.si cōsul. ff.de adoptio. ¶ Quo-
que potest habere duo officia, quando non sunt
repugnantia. vt Cyn. in dicta.l. si quis decurio.
vel quando tendunt ad eundem finem. vt Bart.
in.d.l.comperimus. secus quādo sunt protinus
diuersa, vt ibi.& Paris de Puteo in tracta.syndi
catus.in parte.officium nemo.fol.192.nume.3.
¶ Et ansi dicta officia sunt publica, aut priuata, si
potest quis simul habere. vide singulariter Pe-
trū Antiboll. in tract.de muneri.in.3.parte, nu.
61.tomo. 6.tracta. foli. 24. ¶ Quoque non po-
6 test quis habere duas † iurisdictiones, vt dictū
est. Quod intellige in contentiosis, secus in gra
tuitis.vt glo.in.d.cap. ex literis.& ibi Felin.la-
7 tè. nume. 10. ¶ Quæ autem dicuntur † officia
incompatibilia, vel compatibilia, & non repu-
gnantia, in hoc non potest dari certa doctrina,
sed secundùm qualitatem, & varietatem facto-
rum, personarum, ac officiorum, potest iudicari
secundùm Abb.in. d.c.ex literis. ¶ Sed quæ sit
8 † pœna habentis plura officia. Bart.in.d.l.quis-
quis.C.de cohartali.princip.lib. 12.dicit, quòd
lex, seu statutum dictat; quòd habens vnum offi
cium, nō debet aliud accipere: quòd si accipiat,
ille qui sic accepit, careat officio accepto, & eius
effectu, & etiam punitur in hoc, quòd non de-
bebit habere stipendium primi officij. nec eius
priuilegium. Quod sequitur Ludoui. Roma.in
singula.388.vbi dictum Bart.cōmēdat. ¶ Sed tu
vide dictū Pari. de Put.in.d.tracta.in.d.parte.
officiū nemo.fol.192.vbi ait, quòd quando quis
assumit duo officia, & non potest habere nisi
vnum, nō potest habere salarium nisi primi of-
ficij tantùm. ¶ Sed tu dic, quòd quando quis eli
9 gitur ad plura officia † cōpatibilia, debet duo
salaria habere, sicut gerit duo officia. Ita Bald.
in dicta.l. binos. C. de aduoca. diuerso. iudi. &
per eundem in cap.1.vlti. col.si de feud. guar. &
Paul. de Cast.in.l.si eadem.de assesso. Ange. in
authen. vt determi.sit num.cleri.colla. 1. & in.§.
illud autē.in authen.vt iudi.sine quoquo suffra.
colla.3.& ibi quoq; Ange.& Feli. in.c. trāslato.
de constitu.nu.6.& Feli.in.c. cùm olim.de re iu
di.nu.1.vbi alia iura allegat. ¶ Vbi quoq; dicit
quòd si plura officia vniūtur, debentur duo sala
ria habenti vtrunq;, tanquā vnum. ¶ Et idem, si
archidiacono debetur procuratio visitationis: si
visitat vt vicarius, habebit duplicem procuratio
nem. vt docto.in cap.nuper.de censi.& Bald.in
dicta.l.si consul.de adoptio.ff. in fine.dicens, ꝙ
qui gerit vices plurium officialium, meretur sa
latium cuiuslibet. ¶ Et facit, quod tenet Iohā.de
Plat.in.l.quòd maior. C.de dignita. lib.12.nu.3.
vbi dicit, quòd cùm quis vtitur duplici officio
ex lege, vel statuto, vel superioris permissione,
habebit duplex salariū. per glos.in.d.§.illud.in
verbo, officiū. & est casus in.l.his scholaribus.
C.de eroga.milit.anno.lib.12. Quia quotiens iu
ra duorum concurrūt in personam vnius, idem
seruatur in personā vnius, quod in duobus. l. si
quis mihi & tibi.in prin.ff.de lega.1. &.l.titius.
§.qui marco.ff.de annuis lega.l.tutorē. ff. de his
10 quibus vt indig. ¶ Idē dic in doctore † vtriusq;
iuris, qui dat vocē in vtroq; duo debet habere sa
laria. vt tenet Bal.in.l.ad scribatū. C. de appell.
nu 2. Idem tenet Paris de Put.in.d.tract.in par
te, salariū. nu.2.fol.216. ¶ Et idē Bal.in cōsi.470.
in.4.vol.loquēdo in distributionibus quotidia
nis, quia debētur duplicatæ illi, qui duplici iu-
re interest diuinis officiis. Et sic vidi in praxim
in vniuersitate Salmāticensi in personam docto
ris de Tapia, qui erat doctor vtriusque iuris in
dicta vniuersitate. De quo latè per Feli.in rub.
de maiori, & obediē.col.2:& eundem, & Abb.
in cap. cùm olim.de re iudica. & ibi Bald. nu.1.
per plura iura, sequendo Iohā. And.& latè An
to. Curse.in tracta.de verbis geminatis.nu.26.to
mo.1.tracta.fol. 214. ¶ Sed quando assumit duo
officia, & nō potest habere nisi vnum, nō potest
habere salariū nisi primi officij. prout tenet Pa-
ris de Put.in.d.tracta. in.d parte, officiū nemo.
fol. 102. ¶ Tamen si duo officiales subrogantur
loco vnius, non habent maiorem salarium am-
bo, quàm ille solus habebat. vt in.l.fina. C. de
offici. magistra. mili. in fine, & in dicta.l. bi-
nos. tenet Albericus de Ro. in suo dictionario,
in parte, salarium. ¶ Adde quoque, quòd quan
11 do labor † minuitur, debet minui salarium. vt
Felin. in dicto cap. cùm olim. de re iudi. ¶ Dic
quoq;, quòd qui habet duo officia, debet habere
familiam

12 familliſi pro vtroq;, † & debet ſtare ad duos ſyn
dicatus.tenet Angel. in. d.§.illud. in authen. vt
iudi.ſine quoquo ſuffra colla.2.& in.d. authen.
vt ſit nume.cler.termi.colu.1. ¶ Sed quid ſi in ea
dem ciuitate quis eligitur ad duo oſſitia, an reti
13 neat †. primum,
vel ſecũdum, vi- les es encomēdado;
de Specula.in ti-
tu.de cenſi. §.nunc dicendũ.nu.15.& vi.l.14. &
l.15. &.16. titul. 2.libro.7. in ordinatio . regalib.
& ſingulariter dictum Petrum Antiboli. in di-
cto tracta. de muneri. in.3. parte.nume.62. cum
ſequentibus.tomo.6. tracta. foli.24. ¶ Et debet
perſeuerare in ea,quam eligit, per cuius electio-
nem videtur alias renuntiare, vt tex.in.l.quidã.
C.de palati.ſacra. lib.12. Et ibi Plate.dicit,quod
14 eſt ibi argu.quòd doctor † debet intendere , &
perſeuerare in illa ſcientia,quam ſemel elegit,et
cõmentatus eſt,non autem illa omiſſa, aſſumere
aliam,nec ambas aſſumere cum adminiſtratio-
ne. ¶ Et quoq; dicit, ꝙ eſt contra eos,qui omiſ-
ſo habitu doctoris , aſſumunt habitum armigeri
militis: niſi fortè diceres, quòd propter cõnexi-
tatem, quam habet ad inuicem armata , & iner-
mis militia, vt in prooemio inſtitutionum,poſ-
ſit vtraque vti. vt in. d.l. eis. C.qui milita. non
poſſ. §. fina.lib.12. ¶ Et ſic, quòd ſi habenti of-
ficium deferatur aliud,quód eſt in ſua poteſtate
retinere quód velit, vt in dictis iuribus. & tenet
15 in expreſſo Bar.in.d.l.quidã. ¶ Rex autem † po
teſt de duobus officiis facere vnum, & alterum
ſupprimere,& abolere in totum.tenet Bal.con-
ſil.277.in fine.in.2.volu.conſili. per text. in.l.
fina.C. de frumen.Alexan.lib.12. ¶ Adde quo-
16 que,quòd pro vno † anno quis debet habere of
ficium,& de eo prouideri. vt in.l.2. titu. 16.lib.
2. in ordĕ regali.& Bart.in.l.omnes populi.ff.de
iuſti.& iur. col. 17.nu.52. ¶ Sed hodie proroga-
tur per biennium. vt in.l.neminem.C.de ſuſce-
ptori.& archar.lib.10. & per Anto.Curſe.in tra
cta.de poteſta.regia.num. 6. tomo.5. tracta. fol.
223. vbi ponit quinq; rationes, quare officia nõ
ſunt continuanda.Quod dicit,quòd fallit in ſub
ſidium, vbi alij deſunt , qui gerãt. ff. de muneri.
& honori.l.vt gradatim.§.quotiens.& in authẽ.
de defenſo col.3. in fi.vid.Soci. in fallen.in par
te, Reddit. Et vid.l.9.in titu. 1.in quaterno, dela
meſta. Et de materia per Ange.& Salyce.in.l.1.
C.ad.l. Iuli. de ambit. ¶ Imò ſi quis ſtat in offi-
cio vltra annum, incidit in poenam. vt in.§. ſunt
præterea. Inſtitu. de publicis iudi. ¶ Et ſi quis
officium habuit, quòd ſi non vult, non poteſt
eligi iterum in eum, niſi elapſo quinquẽnio, vel
biennio. vt in.l.ab honoribus, C. de muneri.&
honori.lib.10. Et vi. text. in. l. his muneribus.
ff.de vaca. & excuſa. munerum. ¶ Dic quoq;,
ꝙ ſi talis prouiſio , ſeu electio officij fieret vno
contextu. per triennium contra formam legis,
ſeu ſtatuti, nõ va
vſen biē del, y fiel y let in anno. tenet
Roma.conſi. 66.
quem vide. & ſic vtile per inutile in iſto caſu
vitiatur. vid.ibi per eum.

Summarium.

1 IVdex, ſub fide, & induſtria, debet contentio
nes dirimere, nec fallat, nec fallatur. nu. 4.
2 Iudex ſapiens, quis dicatur.
3 Fides, fundamentum eſt iuſtitiæ.
5 Fides, præfertur induſtriæ.
6 Fidem fallere, graue eſt.
7 Induſtria, quæ dicatur.
8 Profeſſores optimi iuris ciuilis, ſapientes vo-
cantur.
9 Iudex, debet habere conſcientiam, ſcientiam, &
experientiam iudicandi.
10 Iudex iudicans contra conſcientiam , & contra
iuſtitiam ſcienter, an patiatur poenis. c. cum
æterni.de re iudi. num.6.
11 Iudex, qui malè interloquitur, parti tenetur.
12 Iudex, qui totam cauſam malè diffiniet, parti te
netur. Et idem dic in iudice eccleſiaſtico, qui
aliquẽ iniuſtè excõmunicauit, & in notario.
13 Iudices plures, qui ſimul per imperitiam iudica
uerunt, an omnes teneantur.
14 Iudex, qui ſecundum vnam opinionem & ma-
lam iudicauit, an teneatur.
15 Cõmunis opinio, an ſit ſequenda in iudicando,
vide regulam, & fallentias.
16 Commentatori magno non ſtatur , niſi probet
opinionem ſuam.
17 Quando opiniones ſunt hincinde probabiles,
laudatur iudex, qui diuidit per medium ma-
teriam diuiſibilem.
18 Lex habens duos intellectus, non poteſt allega
ri pro deciſione legis.
19 Gloſ. vel alius, referens plures opiniones, præ-
ſumitur in dubio vltimam approbare.
20 Iudex, qui imitatur opinionem magiſtri ſui, ex
cuſatur in ſyndicatu. nu. 22.
21 Sententia lata contra communem opin. eſt ipſo
iure nulla.
23 Opinio communis eſt ſequenda, fallit in arbi-
tro.

24 Quando opiniones ſunt contrariæ, vel occurrit dubium, iudex ſequatur conſilium Abb. in cap. 1. de conſtitu.
25 Iudex debet aduertere ad vires ingenij ſui.
26 In iudice ſex requiruntur.
27 Iudex, qui malè iudicat, plus perdit, quàm pars.
28 Iudex negligens, an puniatur.
29 Negligentia, an debeat probari. nu. 37.
30 Iudex dicitur negligens, non recipiẽdo querimoniam, & non faciens dãna paſſo reſtitui.
31 Fur licet fuſtigetur, debet detineri in carcere, donec ſatisfaciat parti, & fiſco, aliàs iudex tenetur: ſed hodie poteſt cedere bonis.
32 Iudex negligens dicitur, quando remittit partes ad arbitrum.
33 Iudex negligens generaliter dicitur, quando nõ procedit in cauſis, in quibus tenetur procedere de officio.
34 Iudex anteaquam in delictis ex ſuo officio procedat, debet partem offenſam requirere.
35 Iudex in ciuilibus denegando officium parti, non tenetur in ſyndicatu.
36 Iudex de factis per eum, ex officio non poteſt redargui.
37 Negligentia iudicis, qualiter probetur.
38 Iudex negligens, an perdat ſalarium.
39 Tutor, vel curator, an propter negligẽtiam perdat ſalarium.
40 Corrector, ſeu iudex propter culpã remotus ab officio, non debet habere ſalarium.
41 Iudex, an poteſt ab officio remoueri propter negligentiam.
42 Locumtenens ab officio non debet remoueri, niſi ex iuſta cauſa expreſſa in iure. Et an ſi poteſt corrector inhibere ſuo locotenenti, vt in aliqua cauſa non procedat, aduocando eam ſibi.
43 Iudex vt ex negligentia teneatur, requiritur, q̃ à parte requiratur.
44 Iudicem præſumitur ſemper eſſe paratum reddere ius.
45 Quando iudex requiſitus propter negligentiã puniatur.
46 An plures interpellationes requirantur ad hoc, vt iudex ex negligentia puniatur.
47 An illud, quòd ſoluit iudex propter ſuam negligentiam, recuperet à parte.

e Fiel. e Pro ſua fide, & induſtria iudicet, & contẽtiones dirimat, ſic, vt nec fallat,
1 nec fallatur. † tex. eſt in. l. quotiẽs. C. de põderato. lib. 10. Et Iohan. de Plat. ibi dicit, quòd peritus, & ſapiẽs eſt: nec fallit, nec fallitur doloſus:
ergo non eſt ſapiens, qui fallit, ſeu decipit aliũ.
2 ¶ Item ſapiens eſt, † qui nõ poteſt falli. Quod
intelligit, ſi habet facti peritiam, aliàs ignoran-
tia facti, ſæpe fallit prudentiſsimos. ſecundùm
Plat. ibi. ¶ Sua fide dico, ideſt conſcientia. vt in
cap. literas. de reſtitu. ſpolia. & in cap. quoniã.
de præſcrip. & ſic exponitur de pœniten. diſt.
3. ad finem. §. illud. quaſi ad medium. Et quòd
talis conſcientia, vel fides, ſit publicè approba-
ta, vt in. l. ſi ventri. §. in bonis. ff. de priuile. cre-
3 di. ¶ Et quia talis fides † fundamentum eſt iu-
ſtitiæ, ideſt dictorum, conuentorumq́; conſtan-
tia, & veritas. vt dixit Tuli9, primo, de officiis.
Vbi non eſt ſana fides, non poteſt eſſe iuſtitia.
cap. vbi. 23. quæſt. 1. Nam ſub fide, lex, & iuſti
tia continentur. vt in authen. de mãda. princip.
§. feſtinabis. Et ſi fides non ſeruatur, homines
fiunt in agendis bonis operibus ſegniores, vt in
authen. vt lice. de cæte. §. hic ſimiliter. ¶ Quæ
bona quippe fides debetur Deo, qui omnia vi-
det, & cuncta iudicat. cap. quæcunque. 10. q. 1.
4 Et ideo bene ſubditur, nec fallat, † ſcilicet pro-
pter fidem. nam fidelis non fallit de ſe confiden
tem. Talis hodie vix, aut nullatenus inuenitur.
Prouerbio. 12. Virum fidelem quis inueniet?
¶ Nec fallatur, ſcilicet propter induſtriam. Præ
5 ferenda † eſt ergo in honore fides induſtriæ,
quia hic præfertur in ordine. vnde fidelis pru-
denti viro prefertur. tenet Lucas de Pẽna. in. l. 1.
C. de conditio. impub. or. lib. 10. Nec enim res
vlla vehementius rempublicam continet, quàm
6 fides. vt Tuli. lib. de offi. Fidem quoque † falle
re, graue eſt. ff. de conſtitu. pecu. l. 1. in princi-
pio. Quid tam enim congruit fidei humanę. vt
ff. de pactis. l. prima. ¶ Quod intellige verum,
ſi ex obſeruantia fidei, non reſultat illicitum. 22.
quæſtio. 4. capi. ſi ad peccatum. nam tunc po-
tius eſt fides reſcindenda, quàm obſeruanda. vt
in cap. in malis. eadem quæſtio. & tenet dictus
Lucas de Pẽna in dicta. l. quotiens. 1. colũ. & ibi
quoque in ſecũda col. dicit, quòd ideo dicit tex.
7 induſtria, † hoc eſt, doctrina, ſtudium, & vigi-
lantia: ab indulgere, ideſt operam dare ſtudio. &
generaliter loquendo qualibet ipſarum dicitur
8 ſapiens. vnde optimi profeſſores † iuris ciui-
lis vocantur ſapientes. vt. ff. de origi. iur. l. ſe-
cunda. §. deinde ſextus. vt ibi latè per eum.
¶ Et ſic, quòd iudex debet habere conſciẽtiam,
9 † & ſcientiam iudicandi, & experientiam, vt
latè dixi in gloſſa procemij, in parte, iuſtitias
qualeſquer. quaſi in fine. verſicu. & quia ſuprà
10 dixi. ¶ Quia ſi iudicat cõtra † conſcientiã ſcien
ter, & contra iuſtitiã patitur pœnas poſitas in c.
cum

cùm æterni tribunal. de re iudi. in. 6. secus si iudicaret contra consciētiam: dum tamen indicet secundùm iustitiam, secundū Domi. ibi. Si autem credebat bene iudicare, & non iudicauit, tunc non patitur illas pœnas: tamen iudex tenetur ad æstimationem litis. vt institu. de obliga. ex quasi delirans, in princi. & ibi glos. communiter approba. in verbo, litem. vbi ait, quòd tenetur ipse in quo læsit: & hoc quādo per ignorantiam, vel imperitiam: secus si dolo, quia tunc ex maleficio tenetur, & fit infamis. l. fina. C. de pœna ind. qui mal. iudica. & Bar. in. l. filiusfamiliás. ff. de iudic. Et idem dic, quòd iudex facit litem suam, quando iudicat contra consuetudines patriæ. Ita Bald. Salyce. & Ias. in. l. iubemus. C. de iudi. & tenet Pala. Ruui. in repetitio. rubri. de dona. col. 3. nume. 12. & facit glo. in cap. Roma. de electio. in verbo, videas. Ias. in. l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. col. 4. Sed hoc verum, dummodo consuetudo sit publica, & notoria. vt Ias. in. d. l. iubemus. nume. 2. & 3. ¶Et

11 iudex, qui malè interloquitur, † parti tenetur inquantum eam læsit. tenet Guido Pap. in singula. 580. §. iudex. allegan. Bart. in. l. quod iussit.

12 ff. de re iudi. Et idem, si totam causam † diffiniē do malè per imperitiam indicaret, tenetur parti. secundùm dict. Guido. & Bart. in. l. fina. C. de pœna iudi. qui mal. iudi. ¶Videtur Alex. in additio. ad Bart. in. l. de eo. C. eod. tit. in additi. magna in princi. dum Bart. ibi tenet, quòd quando iudex indicat malè per imperitiam, tunc tenetur quantum religioni iudicantis videbitur. Intelligit ibi Alexā. esse verum, quando illa sententia esset exemptioni mandata, quo casu tenebitur etiam in toto interesse, & in tota ęstimatione litis. vt notat Bal. in. l. obseruare. §. proficisci. ff. de offi. procons. & lega. ¶Et idem dic in iudice ecclesiastico: quia si iniustè excōmunicat aliquem, licet eum absoluat, tenetur illi ad interesse. vt tenet glo. & ibi Bald. in cap. cùm contingat. de offi. delega. de quo in capit. sacro. de senten. excommunic. vbi singulariter. & gloss. in. c. cùm olim. Abbas eod. titu. de offic. delegat. in gloss. fin. ¶Idem tene in notario: quia non describendo debitores, & eorum quantitates, quas describere tenetur, facit litem suam, & est obligatus simul cum dictis debitoribus ad eorum solutionem: tamen contra dictos debitores notarius habebit regressum: secus in iudice, prout tenet Plate. in. l. qui numerarij. C. de numera. & actua. libr. 12. & facit text. in. l. final. C. de magist. conue. & tenet Iaso. in. l. errore. C. de testamen. 1. col. & vid. Philipp. Deci. in. l. si librarius. ff. de regulis iuris. & Hippol. de Marsi. in sua practi. §. superest. nume. 12. cum sequen-

13 tibus. ¶Sed si plures iudices † per imperitiam iudicauerunt, simul quilibet in solidum facit litem suam: tamen vno soluente, alij liberantur. tenet Baldus per text. ibi. in. l. nouissimè. §. si

14 plures. ff. de falso tuto. ¶Quid si iudex † iudicaret secundùm vnam opinio. & malam. Barto. in. l. cum prolatis. ff. de re iudi. tenet, quòd facit litem suam, tantùm mitius punitur. per dict. principium. Instit. de obliga. quæ ex quasi delict. nas. versi. videtur. Idem notat Bald. in. l. mācipia. C. de seruis fugiti. & in. l. pignus. col. 20. C. de pignor. actio. Quod limitat Ange. in. d. l. cum prolatis. procedere, quando iudicasset contra cōmunem, secus si nulla esset opinio approbata cōmuniter in casu illo, quia iudex tunc excusabitur in totum. allegat notata per Innocen. in cap. ne innitaris. de constitu. & Barto. in. d. l. de eo. C. de pœna iudi. qui mal. iudi. vid. Bal. in. l. obseruare. §. proficisci. quæst. 4. ff. de offi. proconsul. & leg. Iohan. And. post glos. in cap. capellanus. de feriis. & Abb. in cap. de re iudi. num. 10. & Alexan. in. d. l. cum prolatis. nume. 21. vbi in num. 22. tenet quoque, quòd si iudex iudicauit malè, sequēdo opinionem bonā, tenetur in syndicatu, licet mitius puniatur. Sed dicit limitari secundùm Angel. vbi suprà, quando iudicasset contra communem: secus si nulla esse opin. approbata cōmuniter in casu illo, quia tūc excusatur in totum, per iura suprà allegata. ¶Ex quo infert ibi Alexā. in. d. l. cum prolatis.

15 nume. 23. quòd cōmunis opinio † sequēda est, & secundùm eam debet quis iudicare. Pro quo dicit, quòd est text. bonus. in. l. 1. in verbo, crebrior. ff. de offi. quæsto. & ibi Bald. & in. l. athletas. in princi. ff. de his qui not. infami. & Barto. in. d. l. fina. cum concordantiis. C. de pœna iudi. qui malè iudi. & idem tenet Iohan. Faber in proœmi. institu. col. 2. nume. 2. & Bald. in. l. 1. in fine. C. de vulga. & pupill. substi. & in cap. 1. de natura successi. feudi. in fine. ¶Vbi ait, quòd cōmunes opiniones doctorum sunt tenendæ. Et vide Ange. in. l. si idem cum eodem. ff. de iurisdi. omni. iudi. vbi tenet, ꝙ cōmunis opi. est lex, & tanquā lex potest allegari. Quod extende, ꝙ nō solùm cōmuni opinioni est standū in foro contentioso, sed etiā in foro conscientiæ & animæ, cōmunis opinio excusat, etiā si veritas se habeat in cōtrarium. vt tenet Paul. de Cast. in consi. 19. col. 2. in fine. in. 2. parte suorum consili. ¶Istam regulam limitat Alex. in. d. l. cum prolatis. in fine, nisi cōmunis opin. esset notoriè falsa, vel rationabiliter

tionabiliter conuincatur secundum quòd iudex acutissimi ingenij æstimabit, vt inqt Iohā. Andre. in.c. 1. de constit. & Abb. io. c. 1. de re iudi. nu. 10. & in. d. c. capellan⁹. de feriis. ¶ Ad quod facit, quod dicit Geminia. in. c. de quibus. 20. q. 5. vbi ait, ꝙ licet potius sit standū opi. antiquorū, quàm iuniorū, vt io. d. c. de quibus, fallit vbi dicta iuniorū essent magis rationabilia. vt in. c. ita domus. 19. dist. ¶ Itē à cōmuni opi. potest recedi, si alia opi. esset humanior. vt Host. & Abb. in. c. 2. de cognatio. spiritual. in verbo, humanitatis. Sed hoc non tenetur per Alex. in. d. l. cum prolatis. Quia quādo opiniones sunt pares, amplectēda est humanior, vt in. l. maiores. ff. de pactis. & tex. in. d. c. 2. de cog. spiritu. Non obstat, quia loquitur in Papa habente potestatem legis condendę: & ideo talem opinionē eligere potest. Et idem, quod Alexā. in. d. l. prolatis. tenet Abb. in. d. c. 1. de cōstitu. in fi. vbi ait ꝙ cōmunis opi. est sequēda, nisi sit euidenter falsa, vel possit conuinci probabilibus rationibus. quod dicit esse notandum. Ad hoc dicit, ꝙ solet allegari tex. in. l. 1. C. de veteri iure enucle. versi. sed nec. vbi ait text. quòd ex multitudine authorum nō est iudicandum: quia posset vnius, & deterioris sentētia, multos, & maiores in aliqua parte superare: & sępe Deus reuelat paruulis, quod abscondit sapiētibus. ¶ Itē fallit, nisi contra cōmunem opi. sit glo. in cōtrariū: quia authoritas glossę est maior, quā aliorū doctorū. vt Bar. in. l. vt vim. ff. de iusti. & iur. nu. 8. Et Bal. in. l. cū hęreditas. C. deposi. dicit, ꝙ authoritas glossę omnes alias antecedit. & Azo. & Accursi. glossatores habuerūt yllustre iogeniū. vt tenet Bal. in tit. super lothari. in vsi. feudo. Et idē Bal. in. c. dilecti filij. de maio. & obed. dicit, ꝙ Accursi. glossator fuit vberrimus fons Iuris ciuilis. Et Cyn. in. l nam morito rū. C. de cōtrahē. & cōmit. stipul. appellat glossatorem idolū suum. Et Iohā. butri. in. l. 1. C. qui pro sua iuris. dicit, quòd vbi cum glo. concordat aliquis doctor, illa opinio censetur cōmunis in iudicando. Et Bald. in. l. fi. §. necessitatem. 3. col. C. de bonisque liberis. dicit, Adhæreas carrotio veritatis, idest glossatori, & in perpetuum non errabis. Et in authenti. cessante. 13. colū. C. de legiti. hæredibus. dicit, quòd in consulendo timet recedere à glos. Vide latè de hoc Ias. in dicta. l. vt vim. ff. de iustitia & iur. nume. 34. ¶ Vid. tu quoque Iohan. Fab. in. §. pupillus. Institu. de inutilibus stipula. vbi dicit, quòd in curia ecclesiastica opinio glossæ, & Innocen. adoratur vt idolum: & quòd in iudicando, & consulendo sequenda est glossa, & hoc est tenendum secundùm Ias. vbi suprà. numero. 34. licet solus. Abb. teneat contrarium in. d. cap. capellanus. de feriis. in. 4. notabil. ¶ Sed limita, nisi habeas glossas contrarias, secundùm Iasonem vbi suprà, allegando Bald. in dicto cap. 1. de constit. 4. col. quia tunc authoritas plurium glossarum vincit vnam; secundùm Baldū in. l. precibus. 15. colū. C. de impube. & aliis substit. sicut duo vincula magis stringunt, quā vnū. vt in authen. Ita. C. communia, de successio. Et sic dum ego inuenio glos. maximè Bernardi, & decreti, eam sequor. Vide tu additio. ad Abb. io dict. cap. 1. de constitu. in additione, quæ est in nume. 15. in parte, sed nec, vbi istas fallentias firmat. & vide quoque Salycet. in. l. tradi. C. de pactis. ¶ Quoque limita, quòd communis opin. est sequenda, quando fundatur ex casu legis. vt tenet Ias. in. l. illam. C. de colla. nume. 9. quòd possumus iudicare contra communem opini. si non habet casum legis, vel verè non probatur, secundū Anto. de Butri. in cap. tua nos. col. 2. de vsu. & Barba. in consilio. 10. in secundo volumi. vlti. col. quod Iaso. vbi suprà, dicit esse notandum. ¶ Item limitatur, nisi opinio singularis vnius doctoris, vel minoris partis, esset pro matrimonio, quia illi statur contra communem. vt Hostien. in cap. si vir. de cognatio. spiritua. & Iohan. de Imol. in. l. 1. secūda col. ff. solot. matrimon. Andre. Sicolus Barba. tantùm in consili. 3. penultima col. versicu. nec obstat. hoc intelligit, nisi opinio verior, & approbatior esset in contrariū, quia tunc non debet iodicari pro matrimonio, vt dicit probari text. singulari. in. l. si pars. ff. de inofficio. testamen. & dicit quòd hoc sequitur omnis prudentia iuris. ¶ Quoque limitatur, nisi esset opini. Archidiaconi suprà. 6. quæ prævalet aliis, secundum Rotam. decisio. 348. in antiquis. ¶ Limita item, nisi vna opinio faueat potestati clauium, quia prævalet non fauentibus. Hostien. in capi. Rursus. qui cleri. vel vouē. ¶ Item limita, nisi talis singularis opis quæ est contra cōmunem, esset in fauorem libertatis, & testamēti, & similibus fauorabilibus causis, tunc enim prævalet dicta opinio contra communem. tenet Aodre. Siculus Barba. in consilio. 70. incipiente, Scriptum est. & tenet Zachari. in additio. ad Abb. in cap. 1. de constitu. ¶ Vbi quoque limitat, nisi consuetudo obstaret cōmuni opinioni, vt in Hispania nostra, & Anglia, io quibus si doctores sunt diuersi, aut contrarij, statur opinioni Barto. quamuis communis sit in contrarium. vt Iohan. Baptista de Gazalup. de sancto Seuerino, in suo tractatu de modo

quòdo studendi.& est tex. in.l.6.tit.4.de las le-
yes,lib.1.in ord.rega.vbi ait,que no se ha de ale
gar glo.ni dicho de doctor de aquellos, que fue
rõ despues de Bar.& Io. An.& tex.in.l.74.in le
gib⁹ de Madrid,in antiqs,vbi habetur, ꝙ in ma
teria canonica præferatur opi. Io. An.& post eũ
sequatur opi. Abb.sicul. & in materia legali pfe
ratur opi. Bart.& in suum defectum sequatur o-
pi.Bal.sed iam istæ leges sunt correctæ per tex.
in.l.1.de Toro.ver. Y por quãto nos ouimos he
cho. Et sic,ꝙ nec opi. Bar.Bal.nec Iohã. An.nec
Abb.debet stari,sed bene possũt allegari vt alij
doct.& cõmentatores:quas fallentias quoq; po
nit Feli.in dict.capit.1.de constitu.colum.38.Et
Iohã.de Nauozinis in sua Sylua nuptiali.in.5.
libro mirabiliter examinat: vbi quoque ponit
has limitationes,& ampliationes,& in.6.libro.
¶ Ex quibus Fallentiis Feli.vbi suprà in dict.
c.1.infert quinque notabilia.¶ Primum , vt non
16 stetur magno commentatori,† nisi probet opi-
nionem suam per authenticam scripturam. vt
Archidi.in.c.nolite.11.quæst.3.Et per illum tex.
inducit contra scholares,dicentes,hæc est com-
munis opi.& Cardi.in consilio.78.loquẽdo de
Iohan. Andr.quòd nec sibi,nec alteri voluit vn
quam in opinionibus credere , nisi inquantum
eum vrgeat ratio. ¶ Secundum , quòd quando
sunt opiniones inde probabiles,laudatur iudex,
17 † qui diuidit per medium materiam diuisibilẽ.
18 ¶ Tertium,quòd lex habens† duos intellectus,
non potest allegari decisionem esse tanquã.l.se-
cundũ Bal.in.l.in ambiguo.ff.de rebus dubiis.
19 ¶ Quartum,quòd quando glo.†vel alius refert
plures opiniones,præsumitur in dubio appro-
bare vltimam gloss.in.l.qui filium.§.sabinus.ff.
ad Trebellia.& alia iura ibi per.d.Feli.allega.&
Bal.in.c.1.an apud iudi.in vsi.feudo.& est gloss.
vnica in.c.super inordinata.de præbẽ.& Bart.
in.l.bona fides.ff.deposi. Angel.in.§.item præ-
tium.Institu.de emptio.& vendi.& Ias.latè in
l.pacta nouissima.C.de pactis.nu.6.& Montal.
in glo.ordi.in parte,rescripta.per.l.si idem.§.fi.
ff.de juri.omn.iudi.& per.d.l.qui filiũ.¶ Quin-
20 tum,† quòd iudex,qui imitatur opinionem ma
gistri sui,excusatur in syndicatu. Abb.in ca.1.7.
col.de postula.præla. Ang.in.l.terminato.C.de
fructibus & litis expens. quia tenetur discipu-
lus defendere opinionem magistri , nisi verita-
ti repugnet , iuxta illud philoso. Amicus So-
crates, Amicus Plato,magis amica veritas , se-
cundùm Feli.vbi suprà.¶ Sextum,† quòd sen-
21 tentia lata contra communem opinionem , non
est ipso iure nulla , sicut lata contra legem . se-
cundùm Angel.post Imol.in.l.qui Romæ.§.
duo fratres.ff.de verbo.obligatio. ¶ Quia su-
prà in.5.notabili dixi , quòd iudex excusatur
22 sequendo opinionem magistri,† facit in simili,
quia opinio doctoris excusat ab expensis. do-
ctores in capitulo.vt debitus.de appella. Cardi
na in cle.secunda,de magistris.Bald. in authen-
tica.generaliter.C.de episcopis & cleri.per Bar
to.in.l.bonorum.ff.de bonorum poss.titul.ge-
nerali. Alexand.in.l.iuris.C.qui admitt. nume
ro.3. vbi dicit esse verum,quando consuluit bo-
num doctorem, secus si malum:& quando non
est in populo , vel ciuitate, nisi vnus: secus si
sunt plures. Idem dicit de doctore,qui nõ excu
satur , si credidit alio doctori, malè consulen-
ti.& tenet Angelus in.l.si conuenerit. ff.de re
iudicata. ¶ Quoque intellige verum , quando
talis opinio doctoris est approbata pro com-
muni opinione secundùm Philippum francũ.
in dict.capitulo.vt debitus.de appella . ¶ Idem
requiritur , quòd non sit opinio doctoris , qui
præstitit patrocinium in causa ; quia tunc
non excusatur:sed si non præstitisset patrocini-
um in causa , & in causa consuluit, eius opinio
excusat. vt voluit Alexand.in dicta.l.iuris.nu
mero.3. ¶ Idem dic , quòd opinio doctoris
excusat à culpa.vt Paul.de Castro, in consilio
87.Quod intellige secundùm Alexand.vbi su-
prà , quando consuluit doctorem peritiorem.
Quia vt dicit Angelus in.l.plagij.C.ad.l.plagi.
de plagiar. quòd ille qui consuluit doctorem,
qui non erat de peritioribus , & ab eo habuit
malum consilium , & secutus est illud , excu-
satur à dolo, sed non excusatur à temeritate,
seu culpa , quod est menti tenendum secun-
dùm Alexand.vbi suprà. ¶ Quinimo opinio
multorum doctorum excusaret etiam in foro
conscientiæ.tenet Paul. de Castro in consilio
19.columna.4.sentit Innoc.in capitulo,nec in-
nitaris.de constitu. ¶ Quòd opin.doctoris ex-
cuset, Anto.Fran.in additio.ad Abb.in capitu.
finẽ litibus.de dolo & cõtum. in additione,quę
est in numero.23.putat hoc esse verum , maxi-
mè si est opini.Iohan. Andre.quia ipse fuit lu-
men iuris canonici , vt voluit Bald.in capitul.
olim.de re iudi.vel si esset opinio gloss.aut In-
noc.vt Iohan.de Imol.in capitulo.cùm contin
gat.de iure iuran.§.charta.De quo dvi. Ias.in.l.
properandum.§.sint autem alterutra.C.de iu-
dic. columna.3. versiculo,tantum in hac mate-
ria.nume.16.cum sequentibus, vbi latissime.
¶ Supradicta regula, quòd cõmunis opi.est se-
23 quenda,fallit in arbitro.† qui potest iudicare
suo

suo sensu, secundùm Iohan. Andr. in. d. c. 1. de cõstitu. & gloss. fi. ibi per. l. qualem. ff. de arbitris. Quod est verum, nisi in sententia arbitri esset expressus error iuris: per id, quod notatur in. l. apud Celsum. §. Item quæritur. ff. de doli exceptione. secundùm Imol. in. d. capi. 1. vel nisi expresse fuisset dictum in compromisso, quòd iudicaret de iure. secundùm Bar. in. l. diem perferri. §. stari. ff. de arbi. & per Feli. in cap. cum dilecta. de rescrip. vel nisi sit arbiter iuris, qui debet pronuntiare secundùm iura. ex quo potest appellari ab eius sententia. vt Bart. in. l. fi. C. de iudic. & Anchara. in capitu. ab arbitris. de offi. de

24 lega. ¶ Sed ego consulo † iudicibus ordinariis, & delegatis, vt quando in iudicando occurrit casus dubius, aut contrariæ opiniones, sequantur consilium Abb in dict. cap. 1. de constitu. versi. & vt habeas perfectè, quod per te vide. num. 14.

25 ¶ Attamen iudex in primis aduertat † ad vires ingenij sui: quia magistratus virum ostendit, vt ethicorum tex. commen. 9. & Aegidius de regimi. principi. libr. 3. part. 1. capitulo. 13. & fuit originale dictum Pittaci, vt refert Margarita poetarum in dictis Laertij. vt sit idoneus ad litis decisionem secundùm humanam fragilitatem. vt in. l. si quid venditor. ff. de ædilitio edicto. & Feli. in cap. per tuas. de simo. nam in puncto subtili recusari potest. vt Ias. in. l. apertissimi. C. de iudi. & si dubitet, conferat se cum peritioribus, vt Panor. in cap. 1. vlti. notabi. de consangui. & affinit. ¶ Iohan. porchus in. l. imperi-

26 tia. ff. de regul. iuris. enumerat sex † requisita in iudice, scilicet debet habere peritiam, bonitatē, constantiam, diligentiam, eloquentiam, & prudentiam, & semper debet habere iustitiam ante oculos. vt Bal. in quæst. quæ incipit, Accusatus de vi. turb. colum. pe. Et veritas, & æquitas sunt duo lapides angulares, quos debet seruare iudex. vt Bal. in cap. qui cõtra. de probat. Et in iudicando conetur totis viribus se intricare inter medullas negotij, & aperiat oculos intellectus ad finem dirigere: qui oculi, nõ debent esse pro vna die, nec pro vna conclusione, sed talis iudex totum processum debet considerare quòd principium cum fine, & finis in suum principium. Rector procedat ordine, vt sit alpha, & o. principium, & finis, id est quòd conclusio, & conclusum, conuertantur sicut diffinitio & diffinitum: & ex persona actoris, metiatur actionem: & ex persona rei, metiatur exceptionem. vt Bald. in l. emilius. in repet. 10. col. ff. de minori. ¶ Quia

27 debet iudex cogitare, quòd si malè iudicat, † plus perdit, quàm pars, quã iniquè condemnat: quia pars aliquid solùm de facultatibus suis perdit, sed iudex honorem perdit, & animam: quia tenetur ad dãna, & interesse vtrique parti. vt Alber. in dictiona. suo. in versi. iudex. c. rosarium. in 1. parte sermo. 25. litera. 5. incipiente, Tertiò. 2. parte. & sic est deterius, quàm fœnerari. nã fœnerator restituendo quod accepit, potest sperare misericordiam à Deo: sed iudex corruptus pro decem ducatis, non poterit absolui, nisi restituat damna, & interesse, quæ ascendent fortè ad mille. Tenet Sylua nuptia. in. d. 5. libro. folio 232. colum. 3. & sic quòd fideliter agere et exercere debet officium, vt in nostro text. cauetur.

28 ¶ Sed quæritur, an iudex negligens, † puniatur sicut si iudicat contra conscientiam? dic, quòd iudex negligens in administranda iustitia, tenetur actione in factum quasi ex maleficio. Barto. in. l. fi. ff. de vari. et extraordi. cog. versi. quæro: et ibi ponit casus, in quibus iudex dicitur negligens. Angel. in. l. dies cautioni. §. in eum. ponit alios quatuor et in. §. duas ergo. ei⁹. l. ff. de dãno infecto. ¶ Qui sunt, si est negligens facere fieri cautionem, aut aliquid, quod ipse facere potest, et cognitio, actio in factũ, et missio in possessionem. ¶ An extra istos casus teneatur semper actione in factum ad verum interesse partis, iudex qui negligens fuit? tene quòd sic, vt tenet Alex. in. d. §. in eum. Quia cùm talis iudex propter negligentiam possit accusari criminaliter, vt in authentica vt differt iudi. post principiũ. ergo debet competere etiam ciuilis actio in factũ ad interesse partis. vt in. l. ne quiquã. et ibi glo. pe. ff. pro socio. et in. l. qui nomine. ff. de falsis. non autem tenebitur ex tit. posito. institu. de obliga. quæ ex quasi delicto nasc. in princi. et in dict. l. fin. quia illa iura prouident in iudice per imperitiam malè iudicante, scilicet, quòd teneatur quãtum religioni alterius iudicantis æquũ videbitur secundũ docto. in. d. l. fi. Et vi. Bald. in capi. quoniam contra. de proba. 8. colum. versic. quæro an iudex. vbi tenet, quòd ex qualibet culpa iudex facit litem suam, licet hoc committatur arbitrio iudicis. gloss. tamen in capitu. hoc etiam. 2. quæst. 6. et in. l. nõ quicquid. §. 1. ff. de iudic. tenet, quòd imò iudex negligens tenetur ex illo titulo. de obligatio. quæ ex quasi delict. nascuntur. in princi. Et Ias. sequitur istas gloss. in. §. præterea. institu. de actio. 3. col. nume. 11. et. 12. cũ sequentibus. vbi alia iura allegat, et dicit, quòd iudex negligens administrare iustitiam, etiã facit litem suam, sicut faciendo, et sic malè iudicando firmat Angel. singulariter in authentica sceniças non solum. ad finem. 5. colum. Et istam opi. tenet

tenet Paris de put.in tract. syndicat ver. iudex vt non arguatur.folio.176.num.9. Et est glos. in l.argentarius.§.cùm autem.ff.de edendo. in versicul.de iudice.vbi ait, quòd iudex negligens, tenetur ex illo tit.de obliga.quæ ex quasi delic. nasc.& gloss.in.l.si quis in conscribendo.C.de pactis.in gloss.final.& in.l.si quando.C. de test. ¶ Sed Iohannes de Imola, in dicta.l.dies cautioni.§.in eum. ff.de damno infecto.dicit, quòd non est verum,quòd ex isto titulo teneatur. & stat cum opinion. Bartol. quòd solùm teneatur ad actionem in factum. & idem videtur tenere glossa in capitulo quoniam contra. de probatio.in glossa penultima. & idem tenet Bartol.in.l.prima.C. quomodo, & quando iudic.in.§.cùm autem. & in .l.mancipia.C. de seruis fugi.& tenet Montal. in.l. 24. titulo 22.parti.3, vbi tenet, quòd ex negligentia non poterit iudex criminaliter condenari, ciuiliter autē sic,ad interesse partis:quia negligētia in magistratu, est lata culpa.per.d.§. in eum. Et certè illa gloss. in dicto capitulo.quoniam contra. in verbo,negligentiam.est singula.vbi expresse tenet, quòd si culpa, vel negligentia iudic. pars aliqua damnum incurrat, iudex totum resarciet: & sic, quòd iudex, qui negligit iustitiam facere, litem suam facit:vt in capitulo dominus noster.23.quæstione.2. Et sic expresse illa gloss.tenet negligentiam in iudice, culpæ æquiparari, & rectè loquitur: & idem habetur in dict.capitu.cùm æterni.de re iudi.in.6. & in dict.§.præterea.quod non solùm habet locum in iudice corporis,sed etiā in iudice animę: vt est tex.& ibi notatur in capitul.ex iniuncto. de hæreti.& est textus mirabilis,& terribilis in suis verbis,in capit.fin.de celebra.missa. & facit glos.in capitu.officium.de offi.archipresby. in verbo,sine confesione. vbi tenet,quòd si culpa, vel negligentia presbyteri moriatur infirmus sine confessione, reus erit animæ illius.vt in capitulo,si presbyter.& capit. cognouimus. 26.quæstio.6. ¶ Et sic ego teneo cum Iohan.de Imol.quòd solùm teneatur ad interesse, & non ex illo titul.de obliga. quæ ex quasi delict.nascun. & sic cum Bart.& Angel.& cum gloss.in dict.capit.quoniam contra. Quia gloss.in dicto ca.hoc etiam.& gloss.in dict.l.non quicquid.§.si na.non rectè probant,quòd teneatur ex illo titu:nec doctores in dict.titu.dicunt. ¶ Angel.tamen in dicta.l. mancipia.C.de seruis fugi. aliter distinguit,dicendo, quòd vbi pœna reperitur terminata ratione negligentię,tunc vera sit opi. Bar.quòd conueniatur in factum ad interesse:sed vbi non reperitur terminata,tunc sit vera opini. glossæ in dict.§.cùm autem.l.primæ.C. quomodo, & quando iudex. & in.l.si quis in conscribendo. C.de pactis. & tunc debet attendi, si negligentia est dissoluta: quia esset propriè dolus, & tenebitur tunc in solidum. Aut annumeratur culpæ, tunc tenetur quantum iudici æquum videtur pro modo culpæ: quæ certè est bona distinctio. ¶ Vide tu Alexandrum in additio. ad Bartol. in dicta.l. fina. ff. de vari.& extraordina.cogni.vbi ait, quòd magis debet puniri negligens facere iustitiam, quàm malè iudicans: quia negligens indistinctè tenetur parti ad interesse, & sit ad veram æstimationem litis, vt in dicto.§.in eum. Sed malè iudicans,si per imperitiam iudicauit, tenetur in quantum iudici æquum videbitur: quod minus videtur, quàm vera litis æstimatio, per.l.si filius.ff. de iudic. Et idem Alexand.in dicto.§.cùm autem.in fine.de damno infecto,ait, quòd si per imperitiam iudicauit, tenetur in quantum bono viro visum fuerit, qui habet condemnare ad totum interesse, vel minus, secundùm qualitatem culpæ. ¶ Ratio huius potest esse: quia negligens facere iustitiam, non videtur habere aliquam excusationem:sed ille, qui malè iudicat, & administrat, licet malè, si per imperitiam facit, magis videtur tolerandum. ¶ Sed debet videri, an imperitia iudicantis fuit supina, quia tunc tenetur ad veram æstimationem. vt notat gloss.in dict. principio.institutio.de obligatio.quæ ex quasi delict.nasc.& tunc est idem, quod in negligente.Secus quando non fuit supina ignorantia, vt quia errauit in difficili lege.quæ opini. Alexandri videtur quoque bona. Et idem videtur tenere in dicto.§ in eum.numero.4.licet non clarè, vbi tenet, quòd sibi placet, quòd vbi non reperitur pœna determinata iudicis negligentis, debet attendi, an per imperitiam neglexerit facere iustitiam, & tunc tenetur ex illo titulo, de obligationi. quæ ex quasi delict. nasc.& quòd si errauit in articulo dubio & difficili, mitius teneatur,quàm si in re clara. ¶ Aut si dolosè denegauit facere iustitiam, seu dare audientiam, prout in dubio videtur, præsumendum scilicet,quòd dolo recusauerit. argumen. textus in.l.si procuratorem.§.dolo. & in l.dolus. ff. mandati. tunc tenetur indistinctè in solidum ad verum interesse. vt in dicta.l. si filius.ff. de iudic. & videtur esse de mente speculatoris in titulo de disputationi. & allega.§.final. versiculo.sed quid, si vellet supplere. ¶ Et

re.¶ Et quòd iudex negligẽs teneatur ad inter-
esse,indistinctè est communis opinio, vt Ale.
in additio.ad Bar.in.d.l.fi.ff.de vari.extraord.
cog. in additione magna.in fine. & idem te-
net Paris de put.in.d.tracta.syndi.in verbo,iu-
dex vt non arguatur.num.3.& singulariter Lu-
do.Roma.in consilio.339.versi.quod ad secun-
dum.vbi tenet,quòd contra regentem,seu iudi-
cem denegantem,vel negligentem iustitiam fa
cere,actio datur parti damnificatæ,quę recupe-
rat ex iudicis facultatibus omnem iacturam si-
bi ex iudicis negligentia illatam.& est tex.qui
idem tenet in.l.8.titu.7.for.ll.lib.1.& ibi noster
Montal.quem vi, Licet tex.in.l.2.ti.2.for.ll.lib.
2.videatur tenere contrarium scilicet quòd non
teneatur ad pœnam propter negligentiam. Sed
non est contra,imò est pro opi.Bart.& sequaciũ
quòd non meretur pœnam, sed ad interesse te-
netur,vt dictum est.¶ Sed hoc fallit,quãdo pro
eodem negotio potuisset adire plures iudices:
quia si primus aditus neglexit facere iustitiam,
non propterea facit litem suam,quasi non cen-
seatur damnificare petentem, ex quo ad alium
potuit habere recursum.tenet notabiliter Barto.
in.d.l.dies cautioni.§.si tam vicini.ff.de damno
infect.nume.1.quod dicit esse notandum. Sed
Angel.ibi dicit,ꝙ non credit esse verum dictũ
Barto.quia postquam ille est aditus coram alio
iudice,non debet reus vexari,vt in.l.1.in fine.
C.de assertio.tollen,& ei non est imputandum,
si ad alium non recurrit.Nec obstat secundũ eũ
dictum Barto.quia loquitur,& potest procede-
re,quando officium iudicis foret ordinatum,so
lùm in subsidium, & ob necessitatem alterius
superioris,qui postea de facili non potest adiri.
¶ Tamen Alex.in.d.l.fi.ff.de vari.& extraord.
cog.dicit,ꝙ re vera ille.§.si tam vicini. non pro
bat dictum Bar.& .d.l.fina.C.de assertio.tollen.
non facit:quia ibi iudex aditus non erat negli-
gens,vt ibi per eum.& per Iohan.de Imol.&
per eundem Alexan.in.d.§.si tam vicini.vbi
idem tenet.& quoque Paul.de Castr.Sequitur
omnino Angel.contra Bart.& dicit, ꝙ opi.An-
gel.est vera,in nume.2.& non est tenenda limi-
tatio Bart.& sic ꝙ ad totale interesse tenetur ex
negligentia.quæ absorbet ius partis. ¶ Sed vi-
de tu Amode.insti.in tracta.syndica.colum.18.
versicu.optima conclusio.vbi transit cum dicto
Bar.in.d.§.si tam vicini.& sic ꝙ non teneatur,si
potest consequi ab alio iudice eius successore.
Et hoc tenet,licet Ang.teneat contrarium.¶ Ta
men ego concordarem,ꝙ si ex negligentia in to
tum perditur ius partis,ita ꝙ ab alio iudice suc

cessore consequi nõ potest,ꝙ teneatur,& sic pro
cedat dictum Angel.secus si à successore potest
cõsequi.quia tunc nõ tenetur,& sic intelligatur
dictum Bart.quæ mihi vera concordia videtur.
¶ Item dico,ꝙ ex negligentia ex qualibet parte
litis,facit iudex litem suam,& tenetur ad interes
se particulare.tenet Bal.in.l.si quãdo.C.de testi-
bus,nu.1.& in.d.l.argentariis.§.tunc. ¶ Et dicit
idem Bal.in.l.non solũ.C.de commerc.& mer-
ci.per tex.ibi,ꝙ negligentia in iudice,facit eum
puniri tanquam cõsocium criminis. ¶ Et Bart.
& Iohan.de Pla.in.l.vnica.C.publicæ læti.lib.
12.dicũt,ꝙ officiales,qui maleficia dissimulatio
ne non puniunt,sunt acriter puniendi. & idem
tenet Iohan.de Plat.in.l.omnes iudices.C.de
delatori.eod.lib.& tenet Paris de put.in tractã.
synd.in parte,negligentia.nume.9.folio.164.Et
plus tenet,ꝙ iudices negligentes in puniendis
sceleratis,puniuntur sicut ipsi scelerati. per.l.fi.
C.ne sacrum bapti.reite.& in.l.si quis in hoc ge
nus.C.de episcopis & cleri. ¶ Talis enim negli
29 gentia debet probari,†quia pro officiali præsu
mitur,& nil præsumitur omittere.vt Bal.in.l.2.
C.qui accusar.non pos.& Abb.in cap.auferte.
de præsumptio.num.5.tenet,ꝙ tanta est iudicia-
lis authoritas.ꝙ semper pro ipso præsumi debe
at,donec probetur aliquid legitimè cõtra ipsũ.
vt in cap.in præsentia.de renuntiatio. in princ.
& in cap.causam.de re iudi. ¶ Et Alex.in addi-
tio.ad Bart.in.l.herennius.§.gaza.ff.de euictio.
tenet,ꝙ præsumitur iudicem suum officium re
ctè exercuisse.vt in.d.c.in pręsentia.& .C.bonę
memoriæ.de ele.& c.quoniam cõtra. de proba.
vbi quoque dicitur,ꝙ præsumitur pro notario.
vt notatur in.l.quotiens.in princi.ff.de hæredit.
institu. ¶ Et ꝙ præsumatur pro iudice, tenet
idem Iohan.de Plat.in l.monetæ.C. de delato.
lib.10.num.4.quia multum præsumitur pro eo,
vt in.l.si quis.C.de officio ciuili.iudi.& Bal. in
l. obseruare.§. proficisci.ff.de offi.proconsul.
& leg.10.q.& tenet Ias.in rub.C.vt omnes iudi.
tam ciui.quàm cri.num.7. ¶ Et facit, quia dice-
retur inquisitio scrupulosa.quãdo redarguitur
quis de negligentia,seu culpa,& ista non debet
exigi ab officialibus,nisi de imperitia:quia diffi
cile esset omnia prouidere: vnde plurimi non
syndicantur,nisi de furtis,& barateriis. vt tenet
Angel.& Paul.de Castro, in.l.si seruus vetuit.
ff.de lega.1.¶ Et probationes cõtra officiales de-
bent esse claræ, & euidentes: & ideo sacramen-
tum in supplementum probationis in isto casu
deferri non potest, nec debet. Et hoc potest es-
se,licet ipse non dicat: quia sufficit, ꝙ officialis
præstet

præstet diligentiam, quam potest. vt in cle.1.§.
porrò. & ibi Cardi. de hæreticis. ☞ Et non solũ
iudex dicitur negligens in supradictis, verum
30 etiam quando noluit † recipere libellum queri
moniarum, & si non fecit restitui damna damnũ
passo. vt Bal. in. d. l. mancipia. sed hoc intelligo,
q̃n petitũ est, vel delictum cõstat ex confessio-
ne rei, aliàs secus. vt Innoc. in ca. cùm oporteat.
de accusa. & Bal. in. l. 2. ad finem. C. de edendo.
& in repet. l. cunctos populos. C. de summa tri.
& fid. catho. ver. incidẽter. & doctor del castillo
in. l. 48. de Toro. in gl. a restituir. 3. col. & decisi.
Tolos. 22. vbi quoque tenet, quòd licet quis fu-
31 stigetur † debet detineri in carcere, donec satisfa
ciat parti, & fisco, aliàs iudex de suo soluet. & vi.
Pari. de put. in dict. tracta. syndi. in parte, sequi-
tur modo alia quæstio. folio. 82. vbi de hoc. sed
hodie fur non detinetur in carcere propter res
furatas, per quandam pragmaticam factam per
nostrum Charolum regem in inclyta Pincia. 18.
die iunij. anno. 1538. vbi statuitur, quòd quando
aliquæ personę fuerint in carcere detrusæ, & a-
liqua condemnatione affectæ propter furta, quę
antea patrarunt, & in suis propriis personis ad
veram executionem perductæ fuerint, nullaq́;
bona habuerint, quibus creditoribus satisfaciãt
cedendo bonis, prædicti admittantur ad dictam
cessionem bonorum, quamuis debitum à crimi-
ne, siue delicto dependeat. ☞ Sed hoc voluit intel
ligere Angel. in. l. 1. ff. de priua. delictis. quando
processum est per viam inquisitiõis. secus si per
viam accusationis: quia tunc si malefactor con-
fessus est maleficiũ, & alia plura, vt in fure con
tingit, illa confessio soli accusatori prodest, &
non aliis. secus si fuit processum per viam inqui
sitionis: quia quando per inquisitionem proce-
ditur, omnibus furtum passis intelligitur facta
confessio, ex quo est facta iudici inquirẽti, qui
omnium personam repræsentat. secundùm Ioh.
Andr. in additio. ad Specul. in tit. de accusa. §. 1.
versi. quid si latro. ☞ Quoque dicitur iudex ne-
gligens in iustitia administranda, quãdo remit-
32 tit partes † ad arbitrũ, adeò, quòd potest cõueni
ri ad omne damnum & interesse, puta quando
iudex, qui partem coram eo iustitiam prosequi
volentem pronuntiando remisit causam ad ar-
bitrum, non dicitur facere iustitiam, sed negle-
xisse: quia eo ipso, q̃ vna ex partibus, spreto arbi
tro, apud iudicem causam prosequitur, compro
missum dissolutum esse censetur: quia est in po
testate vnius compromittentium compromis-
sum soluere per accessum ad iudicem, dum ta-
men pœnam in compromisso adiectam soluat,

in qua ex hoc incidisse censetur. vt in. l. sed si in seruum. §. si. cum. l. frequenti. ff. de arbitris. & sic potest redire ad iudicem, si talis iudex remittit ad arbitrum, est in negligentia. & casus expressus in. l. si cùm dies. §. quęsitum. ff. de arbitris. vbi cauetur, q̃ si arbiter, coram quo pars intẽdit suã iustitiã prosequi, pronuntiat partem redire debere ad iudicem, vel rem compromissuram in alium arbitrum, coram quorum altero iustitiam consequatur, non censetur arbiter pronuntiasse, sed potius pronuntiare neglexit. & huius est ratio secundũ text. ibi, & in. l. qualẽ. §. dicere. eo. tit. quia officium arbitri est sua sententia totalẽ finem imponere controuersię: sed ista sententia, per quam pronuntiat coram alio litigandum esse, controuersię finem non imponit, sed coram alio nouæ litis suscitationem inducit. ☞ Ita igitur in proposito, cuius incumbit officio finem imponere liti. l. quidam æstimauerunt. cum similibus. ff. si cert. petat. pronuntians se exonerando, cùm dicit super ea re coram arbitro litigandum esse, non dicitur iustitiam fecisse, nec finem liti imposuisse, sed imponere neglexisset: quia non totalem finem liti dedit, imò controuersiæ nouam suscitationem coram ãlio fieri voluit. vt est casus huius quæstionis in dicto. §. quęsitum. prout tenet singulariter Ludouic. Roma. in consilio. 339. quem vide. ☞ Tu tene regulam generalem, quòd iudex dicitur negligens, quando non procedit in causis, in quibus tenetur procedere ex officio suo. vt Bal. in. l. gallus. in principio. ff. de libe. & posthum. vbi si potestas tenetur inquirere, & non inquirat, tenetur de negligentia. Et Iohannes de Imola quoque ibi dicit, quòd cùm potestas teneat ex necessitate officij purgare prouinciam malis hominibus. vt in. l. congruit. ff. de offici. præsi. necessariò sequitur, quòd verbum, potest, importat eandem necessitatem: & ideo si fuerit negligens, tenetur de negligentia in syndicatu. & idem tenet Paris de put. in tracta. syndi. in. d. ver. negligentia nu. 8. Et Ale. in. d. l. gallus. num. 4. vult tenere contra Bal. dicendo, q̃ regulariter procedi non potest per viam inquisitionis. vt in. l. rescripto. §. si quis accusatione. ff. de muneri. & hono. & in. l. 2. §. si publico. ff. de adulte. Tamen Alex. ibi dicit, q̃ dictum Bal. in se est verũ, quãdo lex pcedit per modũ regulæ, & nõ per modũ fallẽtiæ. & Ias. quoq; ibi sequitur dictũ Bal. licet cõtra eũ opponat: quia ibi loquitur in statuto, qđ loquitur p verbũ põt, q̃ nõ importat necessitatem: secus in lege, quę inducit necessitatẽ. vt in. c. 1. de cõstitu. & vbi suprà

per cos

& ſic ſeruatur conſuetudo, vt ibi tenet. Idē tenet
Montal. in glo. ord. in parte, tabellio. ¶ Bal. quo
que in dict. l. manc: pia. dicit, quòd iudices maio
res propter enormia delicta in officio commiſſa
remouētur, propter leuia, & minores culpas ex
pectatur tēpus ſyndicatus. Officiales verò mino
res de facili poſſunt remoueri. vt in. l. 2. C. de-
ſportul. & in. l. nam & magiſtratus. ff. de iniu-
ri. vt tenet. d. Ioh. de Plat. in. d. l. iudices. ¶ Vbi
dicit idem eſſe in famulo, & ſtipēdiario inobe-
diente, & negligente. Tamen in caſu. l. fina. ad. l.
iuli. repet. poteſt remoueri Corrector propter
delictum. vt notat Barto. in. l. libertus. §. in quæ-
ſtionibus. ff. ad municipal. ¶ Et illud, quod eſt
dictum, quòd ex negligentia nō remoueatur, in
tellige niſi ſit negligens ex culpa, quia tunc po-
teſt remoueri. gl. in. l. 2. §. miles. ff. de infami. ſed
debet remoueri à ſuperiore. vt dic. Pari. de put.
in dict. verſi. qualiter arguatur. & in parte, officia
lis propter negligentiam. folio. 177. dicit, quòd
quoque fallit, quando negligentia eſt magna,
quia tunc remoueri poteſt. vt in cap. ad monaſte
rium. de ſtatu mona. ſecus ſi parua, argu. in capi.
quicquid. 1. q. 1. & niſi maius inde præiudicium
poſsit generari. & ſic intelligit. l. carcerari. ff. de
cuſto. reo. quia negligentia omnia lædit, vt in. l.
2. C. de naufra. & in authentica, de quæſt. ad fi-
nem. ¶ Item remouētur ſi ſunt abiecti: & ſi quis
fuit negligens in adimplendo mandatum: & ſi
ſit contra id, quod eſt expreſſe ſibi mandatum.
vt in. l. qui fiſcales. de nauicula. C. Nam non eo
ipſo, quod mandatum non impletur, contēni-
tur. vt in. d. l. qui fiſcales. & in cap. ſi quis autem.
10. diſtin. vt ibi per dict. Pari. de pu. ¶ Ex quo
42 infero, † quòd licet in prouiſionibus Correcto-
rum rex det illis poteſtatem ponendi locumte-
nentes in officiis, & remouendi ad beneplaci-
tum, non debent remoueri niſi ex iuſta cauſa ex
preſſa in iure: quia vltrà quòd eſſet dedec⁹ hoc
facere, vt Iohan. de Plat. in dict. l. iudices. dicen-
do, quòd maximū eſt dedecus remoueri ab of-
ficio, quaſi de eo dominus non confidat, nō po-
teſt remoueri, niſi ex iuſta cauſa expreſſa in iu-
re. vt dictum eſt. Facit tex. in. §. cùm igitur. in au
thentica. de non eligen. ſecund. nuben. coll. 2. &
glo. in ſumma. 15. quæſt. 8. quam pro notabil. al-
legat Bal. in authentica. ex teſtamento. C. de ſe-
cūdis nupt. tenet Alexā. in. l. etiam. §. licet. ff. ſo-
lut. matri. num. 7. vbi tenent, ꝙ priuationis pœ-
na non habet locum, niſi exprimatur à iure. vt
poſui, & dicam infrà in capi. 9. in gloſ. ſola pena
de la ley. Et facit tex. & ibi plat. in. l. ordinariorū.
C. de cohartalibus. lib. 12. vbi tenet, ꝙ officiales
cuiuſcunque magiſtratus ordinarij, tam præſi-
des, quàm alterius, ex nulla quātuncunque ho-
neſta cauſa poteſt licētiari ab officio, niſi prim⁹
reddat rationem officij. ¶ Sed an poteſt corre-
ctor aduocare ad ſe cauſam aliquam, & iubere
ſuo locotenenti. vt de ea non cognoſcat. Vide-
tur quòd ſic, vt tenet Paul. de Caſt. in. l. iudiciū
ſoluitur. ff. de iudic. numer. 6. loquendo in pote
ſtate, & ſuo vicario, qui habēt iuriſdictionem or
dinariam eiuſdem tribunalis: vnde cùm pote-
ſtas ſeu Corrector ſit ſuperior, poteſt à ſuo tenē
te iuriſdictionem auocare, vel ſibi inhibere, ꝙ
in aliqua cauſa non procedat, & ſic auferri ſibi
exercitium: & tunc non valebit quod faciet per
dict. l. iudicium ſoluitur. Et ſic patet in prouiſio
nibus officiorum: quia poteſt vti iuriſdictione
per ſe, vel per ſuum locū tenentē, quē poteſt re-
mouere in totū, à fortiori inhibere, ꝙ in aliqua
cauſa nō procedat, ad ſe eam aduocādo. Et licet
hoc ſit de iure, tamē nō eſt faciēdum per Corre-
ctores: quia vbi ceptū eſt iudiciū, ibi debet acci-
pere finē. vt in. l. vbi acceptū. ff. de iudi. & quia
ſi locumtenens eſt ſuſpectus poteſt recuſari,
ipſe aſſociabitur, iuxta. l. 1. tit. 5. lib. 3. in ordina.
regali. ¶ Vltra ſupradicta dico, ꝙ ad hoc, vt iu-
dex teneatur ex negligentia, requiritur, ꝙ requi
43 ratur † à parte: quia poſt talem proteſtationem
tenetur, aliter non. Ita Bart. in. l. damni. §. ſabini
in fine. ff. de damno infecto. & Bal. in cap. iudi-
ces. nu. 6. de pace iura. firma. per. l. argentarius §.
cùm autem. ff. de edendo. & per. l. cū ſeruū. C.
de ſerui. fugiti. vbi Bald. quoque tenet, ꝙ iudex
non debet ponere quem ad torturam, niſi peta-
tur à parte. & Bar. in. l. dies cautioni. §. hoc autē.
ff. eod. titu. de damno infec. latè Alex. in. d. l. de
pupillo. §. ſi quis ipſi. ff. de noui ope. nuntia. &
Anto. in cap. venerabilis. de iudi. & Abb. in ca.
fi. de reſcrip. colum. fi. nu. 16. vbi omnes tenent,
ꝙ negligentia iudicis non præſumitur, niſi poſt
proteſtationem, & interpellationem: quia non
tenetur officium ſuum impartiri non poſtulatū
ad vtilitatem priuatam. vt in. d. §. hoc autem. &
ibi Bar. & docto. & latè Paris de pu. in. d. tracta.
ſyndicatus. in parte. an & quando. folio. 40. vbi
idem tenet. ¶ Ex quo infert Abb. in. di. c. fi. in
dict. nume. 16. quòd ſi ſtatuto cauetur, quòd ſi iu
dex non finiet quæſtionem infra certum termi-
num, debeat ſoluere pœnam certam: ꝙ iudex
non incidit in pœnam, ſi nō fuerit petitum, ſeu
interpellatum à partibus, vt decideret infra ter-
minū. Quod facit ad. l. 1. tit. 15. lib. 3. in ordi. re-
gali. quæ lex ponit pœnam iudicibus non pro-
nuntiantibus contra terminum illius. l. quia in
illam

illam pœnam non incidunt, si eis non fuit re-
quisitum, vel protestatio eis non fuit facta.
¶ Quoque facit pro iudicibus, qui vocantur,
del regimiento: quia si infra terminum sibi da-
tum postquam est appellatum causam non diffi
niunt. vt in.l.6.titu.delas appella.in ordina. re-
gali.& in pragmatica facta per nostrum Caro-
lum regem in curiis Vallisoletanis, anno.1523.
in ordine consi.in qua cauetur, quòd incidant
in pœna ibi contenta, & in interesse partis ap-
pellantis: intelligitur, si fuit eis requisitum, &
protestatum, aliàs secus per supradicta. Et idem
tenet Abb.in capitulo penu. columna pe.de iu
dic.& Cataldi.in trac.syndicat.in versiculo.42.
incipiente, Adde quòd iudex.& Barb.in capi-
tulo, consuluit. de offi.delega. columna.4.&
Hippolyt.de Marsi.in sua practi.crimi.§. nunc
videndum.numero.4. Pro quo dicit, quod fa-
cit textus in.l.prima.§.magistratibus.ff de ma-
gistra.conueni.vbi dicitur, quòd magistratus,
qui non dedit tutorem, vel curatorem minori,
tenetur. Quod est verum, si interpellatus fuit,
aliàs secus. Quod tenet Iohan.Calde.in consi-
lio.[illegible].titulo, de pœnis. vbi si per statutum impo-
nitur iudici pœna, si non administrauerit iusti-
tiam: si non fuit petitum per partem, non cadit
in pœnā. vt tenet Hippolytus de Marsiliis in.l.
vnius facinoris.§.cognituram.ff.de quæstion.
numero.4.cum sequentibus.& Iohan. de Plat.
in dicta.l.iudices.numero.4.vbi ait, quòd offi
cialis non præsumitur negligens, nisi fuerit pro
testatum.allegando Bald.in dicta.l.damni.§.sa-
bini & tenet idem quod Abb.in dicto capitu-
lo finali, de rescrip.de iudice non decidente cau
sam infra terminum, quòd in pœnam non in-
currit, si ei non fuit protestatum. Et faciunt no-
tata per Andre.Barb.& Anto. Fran. in additio.
ad Abb.in capitulo, licet ex suscepto. de foro cō
44 pe.in prima additione.vbi idem tenent, allegan
do plura iura. ¶ Ad quod facit. quia iudex † sem
per præsumitur paratus reddere ius: quod pro-
batur eo ipso, quòd non probatur contrarium.
vt glossa in.l.prima.C.de testament. mili.& sic
pro iudice præsumitur. vt in.l.2.C.de offi.ciuil.
iudic.& quòd si non appareat de interpellatio-
ne, præsumitur iudex paratus reddere iusti-
tiam. ¶ Quæ interpellatio debet fieri post con-
clusionem in causa, quando fit super processu
concluso. vt in dicta.l.ordina.vt in authentica,
Item si appellatum.& ibi Bald.C.de tempo.ap-
pella.& per eundem in additio.ad Specul. in ti-
tulo de appella.§.primo.versi.mora.& per Iohā.
de Imol.& Philip.Fran.in capitulo, ex ratione.
de appellatio.& Alexand.in dicta.l.de pupil-
lo.§.si quis ipsi prætori.prout tenet dict. Anto.
Fran.vbi suprà. ¶ Vbi quoque ait, quòd iudex,
qui non facit id, quod ab eo petitur per par-
tem, non allegata ratione quare non facit, di-
citur esse negligens. Et hac de causa semper
ego soleo respondere protestationibus factis cō
tra me, quæ in nostra Hispania, requerimien-
tos, vocantur, ne videar negligens, & consen-
tire. Quia vti ait Bald.in capitulo primo de mi-
lit. vasa.qui contu.est in vsi.feudo.numer.pri-
mo, qui non loquitur, & obmutescit, iustitiam
denegare videtur. Et sic, quòd iudex requisi-
tus de iustitia, vel de expeditione causæ nil
respondens, dicitur esse in mora, & iustitiam
denegare. Quod etiam voluit Philipp.Fran.in
dicto capitulo, ex ratione.in.2.quæstione. circa
§.impedimentum.& quòd ex isto casu poterit
ab eo appellari, vt Abb.in capitulo, dilecto. de
appella.& Alexand. in.l.de qua re.ff.de re iu-
dica. ¶ Supradicta intelligerem, quod iudex
45 requisitus, si est negligens puniatur, procedat
† quando lex ponit pœnam iudici aliquid
non facienti ad vtilitatem priuatam in dictis
ll.regalibus, & similibus. Secus in his, quæ
nō ponunt pœnam, nec præcipitur per legem:
quia iudex in his, quæ expediuntur, ex offi-
cio suo requisitus, non tenetur in syndicatu,
licet denegando possit ab eo appellari, vt di-
xit Ias.in dict.§.præterea.& hoc in ciuilibus.
vt textus.& ibi Paul.de Castro in.l.non quic-
quid.ff.de iudi. Quia illud, quod per legem ar-
bitrio iudic.committitur, non compellitur; nec
tenetur iudex facere, si non vult, licet facere
possit: & ideo si non facit, non tenetur: secus
si per legem iudici præcipitur, vt in exemplis
ibi positis per eum, & per doctores. Quod
intelligo, quando est quæstio inter priuatos:
quia vtilitatem priuatam iudex non tenetur in-
terponere officium suum non petitum, si non
respicit reuerentiam alterius iudic. vt in.l. eos.
in fine.& in.l.iudicibus. C.de appellat. Et licet
respiciat vtilitatem partis, si non respicit mise-
rabiles personas, vel actum pium, si iudex non
prætendit probabilem ignorantiam, tenetur in-
terponere. licet non sit petitum inter misera-
biles. vt in dicta.l.prima.§.magistratibus suprà
allega. Tenet Bartol.& Alexand. latè in dicta.l.
dies cautioni.§.hoc autem.ff.de damno infe.nu
mero secūdo, vbi vi.quę dicantur causæ piæ.&
Angelus de aret. in dicto.§.præterea. Institut.

dç actio.numero. trigeſimo nono .vbi dicunt,
quòd ſecus eſt, quando tale.officium reſpicit
principaliter publicam vtilitatem, quia ex me-
ro officio illud tenetur imponere. vt in dicta
l. congruit.ff. de officio præ. Idem tenet Ab-
bas in capitulo, prout. de dolo & contuma.
numero, decimonono. ℣ Et etiam in crimi-
nalibus ſi non ſit petitum, tenetur procede-
re, aliàs tenetur prout latè dixi ſuprà verſicul.
tene regulam generalem.& tenet dict. Pari. de
puteo in dicto tracta.in verbo, negligentia.in-
fra quantum tempus.in principio. Et Bartol.in
dicta. l.congruit.numero.3.dicit, quòd iudex
debet facere inquiſitionem generalem facti, &
iſta eſt permiſſa: quia debet generaliter inqui-
rere, vt malis hominibus prouincia purgetur.
Et dicit, quòd iſta eſt practica, quam in prin-
cipio ſui regiminis rectores faciunt generalem
inquiſitionem: ſed ſpecialis inquiſitio contra
certam perſonam,eſt prohibita regulariter:quia
ſine accuſatore nemo punitur. vt in dicta.l.re-
ſcripto.§.ſi quis.ff.de muneri.& honori. Quod
dicit, quòd fallit in caſibus notatis in dicta. l.
1.§.ſi publico.ff.ad.l.Iuli. de adulte. & ibi Bar-
tol.quos ſuprà poſui. ℣ Tamen in illis ſecundū
eum non debet iudex inquirere, niſi indiciis
præcedentibus, aut fama publica, vel ad rela-
tionem nuntij iurati. ℣ Sed tu tene.quòd iudi-
ci eſt permiſſum de iure ad publicam vtilita-
tem & vindictam de quolibet crimine inquiri,
quicquid ſenſerit gloſſ.in.l.ea quidem.C.de ac-
cuſa.quia accuſatio de quolibet crimine eſt per
miſſa, ergo inquiſitio, quæ ſuccedit loco eius.
vt in capitulo, licet heli.de ſimo.& in.l.cùm pa-
tronum.§.primo.ff.de iure patro & ſic ad eun-
dem effectum, ne delicta remaneant impuni-
ta. licet Salyc.in dicta.l.ea quidem. dicat, quòd
hoc ei non placet. ℣ Vide tu Angelū de are.in
tracta.malefi.in parte, hæc eſt quædam inquiſi
tio. verſiculo ſecundo, principaliter. numero
30.vbi in hoc ponit veram conclusionem, di-
cendo, quòd aut iudex procedit faciendo in-
quiſitionem ſpecialem cōtra certam perſonam,
nullo alio præambulo præcedente, propter
quod iudici verè, vel præſumptiuè ſibi conſtet
de aliqua præſumptione legitima illam perſo-
nam delictum perpetraſſe, & tunc non poteſt
procedere: & hoc modo dicit eſſe intelligen-
dam gloſſ.in dicta.l.2.§.ſi publico. Et poteſt eſ-
ſe ratio, vt iudicum malitia refrænetur. vt in
l.a.in fine.ff.de cuſto.reorum. ℣ Si verò præ-
ambulo legitimo præcedente, propter quod
apparet iudici verè, vel præſumptiuè illam
perſonam perpetraſſe illud delictum, poteſt
formari ſpecialis inquiſitio: & quando cla-
mor validus peruenit ad aures iudic.quòd eius
ſubditus diffamatus ſit de aliquo delicto. vt in
capitulo, qualiter & quando.de accuſatio. & in
l.tertia.ff. de officio præfecti prætoris. ex eo,
quia contra diffamationem ex inquiſitione
generali iudex deueniat ad ſpecialem. vt in. l.
quarta.ff ad.l. Iuli.repetitio. Quia tale delictum
non poteſt amplius ſub diſſimulatione tranſ-
ire: maximè quando ſcandalum poteſt oriri.
vt in dicto capitulo, qualiter & quando. Quod
dictum Angeli ad literam ſeruatur. Quia
ſtatim, quòd delictum ad noticiam iudic. per-
uenit, ilicò facit ſuam informationem, & pro-
cedit contra delinquentes, aliàs teneretur in
ſyndicatu: quia diceretur ſtare per iudicem,
quando ſibi liquet, vel in ſuam notitiam venit,
& non procedit. Secus ſi ſibi non liquet, ſe-
cundùm Bald.in.l.ſi de meis.§.ex compromiſ-
ſo.ff.de arbitris. & Paris de puteo in dict tra-
cta.in parte, negligentia.numero octauo. ℣ Quo
modo probatur negligentia cōtra iudicem. Vi.
Bartol.ſingulariter in conſilio.102. & latiſſimè
dictum Pari. de puteo in dict. tracta. in parte,
qualiter arguatur negligentia iudicis. & ibi vi.
caſus negligentiæ. & quoque quomodo iu-
dex probat diligentiam ad hoc ne teneatur in
ſyndicatu.

℣ Ad ſupradicta adde, quòd quando iu-
dex tenetur ex negligentia, intelligitur quan-
do eſt leuis, vel lata. Secus ſi eſt leuiſsima,
vel caſu fortuito, vt Amodeus iuſti. in tracta.
ſyndicatus.folio quinto. capitulo de ſecundo
ad bannum iuris. Et ibidem folio.16. columna
tertia.verſiculo, ſimiliter tenet, quòd non ſyn-
dicatur officialis de negligentia, niſi ſit diſſol-
luta, & dolo proxima, & ita dicit quòd ſer-
uat conſuetudo: quia inquiſitio de negligen-
tia, dicitur ſcrupuloſa. Sed quia ſupradictum
eſt, quòd ad hoc, vt iudex teneatur. debet
46 requiri, vel proteſtari, Quæritur, an † ſit ne-
ceſſe, quòd pluries requiratur, vel ſufficiat vni-
ca interpellatio? Bartolus in.l. mora fieri.ff. de
vſuris tenet, quòd ſufficit vnica interpellatio,
nec requiritur quòd ſemper inſtet & ibi An-
gelus idem tenet in fine colum.per gloſſam ibi.
quā dicit notabil.& idem tenet Iohā.de pla.in
di.l.iudices.numero.4.C.de anno.& tribu.lib.
10. per

in per l.titia scio.§.vsuras.ff.de legatis secundo. vbi Barto.idem tenet, dicendo, quòd sufficit, quòd quis semel interpelletur per iura suprà allega.imò in tali requisitione, sed interpellatione non tenetur quis dicere peremptoriè: cùm qualibet interpellatio sit peremptoria, sunt in dilationibus, quæ dantur ad probandum. Et interpellatio, quę fit iudici, sufficit quòd interpelletur semel, vt perpetuò videatur stare per iudicem: nec habet necesse singulo die iudicem interpellare. vt ibi tenet ad literam Barto.& Abb. in consilio.7.in secundo volu.& Paul.de Castro in consilio.27. Et Iohan.de Imola ibi, in d. §.vsuras.sequitur opinio. Barto.dicendo, quòd vnica interpellatio sufficit. Quod tenet Amodeus iusti.in tracta.syndicatus folio.6.in parte, de tempore.sequendo Barto in dict.§.vsuras. Et idem tenet Alexan.in.l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori.ff.de noui operis nuntiatio.numer.3. cum sequentibus, vbi dicit, quòd regulariter ista est communis opinio.& hoc est tenendum. Licet Iohan.de Ana. in capitu.si quis. de accusatio.in fine.videatur contrarium dicere, dum ait, quòd quando monitio fit in iudicio, requiritur trina monitio, aliàs sufficit vnica: quia intelligitur, quando talis monitio fit parti à parte: secus quando fit iudici per partem, per supradicta.

¶ Quod fallit in petendo libellos dimissorios: vt in cle. quamuis.de appella.& quando in causa appellationis interpellat iudicem vt causam finiat, quia requiritur, quòd summa ope instíterit, quòd causa terminetur. vt in.l.fin.§.illud, Versi.summa ope.C.de tempo.appella. & sic ꝙ opi.Barto.in dict.§.vsuras.habet locum in causa principali, non in causa appellationis: quia vltra hoc regulariter vna monitio sufficit. Et vltra allegata per Bartol.est gloss.in capitulo, cupientes.in verbo, proposita. de electio.in.6. & gloss.in capitulo primo in verbo, requisierit.de hæreticis.& gloss.in capitulo, si episcopus.18.distin.& Innoc.in capitu.cùm nobis olim.de electio. ¶ Præterquàm, quando vnus iudex requireret alium iudicem sibi parere, quia tunc requiritur trina. vt est glossa in capitulo, causam. de officio delega. ¶ Vi.alias fallentias per dict. Alexand.in dict.§.si quis ipsi prætori.numero.5. &.6. ¶ Modò sciamus, si illud, quod iudex soluit propter suam negligentiam, si potest à par-

47 te recuperare. † Angelus in dict.l.mancipia.C. de serui.fugi.in principio, tenet, quòd quando iudex facit litem suam, faciendo scilicet malè sententiando, non potest habere recursum contra illum, in cuius fauorem tulit iniquam sententiam, quia sui delicti pœnam sustinet. ¶ Secus autem si facit litem suam negligendo: tunc si soluit id, quod in obligatione versabatur, habet recursum cōtra eum. Casus est secūdùm eū in.l.missi opinatores. C.de exacto. tributo.lib. 10. Quod dictum Angel.sequitur Paris de put. in tracta.syndi.in parte, lis sua.numero. 5.folio 160.vbi per eū.& Amodeus iusti.in tracta.syndicatus.in parte, item in eo quòd plures innocētes.a.colum.versic.Item tenetur si tulit. vbi ait, quòd si malè iudicat, tenetur: & si soluit, non repetita parte pro qua iudicauit: quia soluit pro sui quasi delicto. licet contrarium teneat Angelus in.l.si fideium.§.si mādato.ff.de solutio.vbi ait, quòd debent cedi actiones ab eo cuius soluit. ¶ Sed cōcordatur vt suprà: si per dolum iudicauit, actiones non debent cedi. Secus, si per imperitiam, culpam, vel negligentiam, quia tūc debent cedi.& ita procedit opi. Angel.& idem tenet latè Cataldi.in tracta. syndica.quæstione 44.quæ incipit, Adde an officialis.& idem ꝙ Angelus, tenet Bal.in. d. capitu.iudices. de pace iura.firma.in vsi.feud.nume.2.& idem tenet Angelus in.l.sed eximendi.§.hoc iudicium. ff. nec quis eum qui in ius voca.vi exi.& ibi magis latè Alexan.numer.2.& in.l.si quis dolo.§. primo.ff.de re iudica. Et quoque tenet idem Alexan.in additio.ad Bartol.in.l.prima.ff.de appella.in additione magna, quæ incipit, habet regressum.in fine.vt tenet, quod iudex, qui in syndicatu condemnatur, & soluit expensas litis, in quibus negligenter omisit condemnare partem victam calumniosè litigantem, possit eas repetere.vt est dictum singul. Specula.in titulo de impen.§.postremò.versicu.illud.per dictā.l.missi opinatores. ¶ Quod Imola impugnat, & bene secundùm Alexan. vbi suprà per.l.si tertius.§. celsus.ff.de aqua pluui.arcen.& ante eum contrarium tenuit Bald.in.l.sancimus.ad finem.C. de iudic.tamen secundùm Alexan.opini. Specula.potest esse salua in vno casu, secundū Roma.in dict.§.celsus.scilicet quando expensæ litis essent promissæ in contractu, quia tunc etiā post iudicium finitum iure actionis peti possunt secundùm glossam in.l.non solū.ff.de rei vendi.& in.l.3.§.si rem. ff. de legat.3.meritò ergo iudex illas repetere potest. Quod Alexand. vbi suprà dicit esse notabi.de quo vi.latè dict. Pari.de puteo in dict.tracta.in parte, an iudex, qui facit litem suam.& soluit expensas litis.folio.163.& Alexan.an additio.ad Bart.in dict.l. missi opinatores. ¶ Sed hoc intelligit Alexan. in dict.§.hoc iudicium.quando soluit illud,

E 2 quod

quod tenetur, tunc à debitore principali repetit. secus quàdo soluerit illud ad quod tenebatur, sed aliam rem. Et facit quod tenet Angelus in l. stichum. §. si mãdato meo. ff. de solutio. vbi ait, quod quando ex negligentia condemnatur iudex, quòd ei sunt cedendæ actiones contra debitorem, vt recuperet. & Paul. de Castr. ibi dicit, quòd ita consuluit, & totum collegium Florentinum. & sic debet intelligi dict. Paul. de Castr. in. l. filiusfamiliàs iudex. ff. de iudic. numero. 8. & Montal in. l. 2. titulo. 2. for. ll. lib. 2. in glossa, pierdalo que ouiere. vbi indistinctè tenent, quòd iudex non repetit illud, in quo fuit condemnatus. Quod intellige, quando fuit condemnatus propter imperitiam, & propter malam sententiam, & sic in agendo: secus quando cõdemnatur propter negligentiam. Et ita quoque tenet Alexan. in additio. ad Barto. in. l. fina. ff. de variis & extraordi. cogni. in additione magna in medio. Et miror de nostro doctore de Pala. Ruui. in repeti. capituli, per vestras. de dona. inter vir. ex vxorem. folio. 107. numero. 10. vbi indistinctè tenet contrarium, dicendo, quod si iudex, qui malè iudicauit virtute suæ iniquę sententiæ pars, pro qua lata fuit, aliquid obtinuit, quòd si postea tempore syndicatus petitur à iudice, quod poterit iudex dicere parti petenti, dirigas actiones, & remedia tua contra illum, ad quem pecunia in condemnatione deducta peruenit meis sumptibus, & meo periculo, quòd audietur, & interim ab instantia absoluetur. Et dicit ita tenere Pari. de puteo in d. tracta. in verbo, iudex malè iudicans. fo. 56. versiculo, attamen ego. in libro magno, sed in portatil. est foli. 150. qui in expresso tenet di. Pala. Ruui. & loquitur, quando malè iudicauit, & non in negligente. Sed hoc ego non tenerē, quia est contra opinionem communem.

Summarium.

1 Iudex qui rectè iudicat, stateram habet in manibus, ita quòd condemnet condemnãdum, & absoluat absoluendum.

2 Iudex non debet declinare ad dextram, nec ad sinistram.

3 Iudex in vtroque penso iustitiam & misericordiam debet habere.

4 Iudex puniens aliquem, misericordiam facit.

5 Iudex sine causa an potest mitigare pœnam, vel multam à canone, vel à lege inflictam.
Et quid ante sententiam, vel post.
Et quid si est iudex inferior. numreo. 18. 21. &. 12.

6 Iudex, an potest remittere pœnam propter paupertatem.

7 Bannum an potest remitti propter paupertatem.

8 Infamiæ pœna post sententiam non potest remitti.

9 Leges ex causa licitum est transgredi. numero 11.

10 Causæ, propter quas pœna minuitur.

12 Dans alapam potestati, potest suspendi.

13 An pro vno furto magno posit quis suspendi. & num. 15.

14 Propter seditionem leges transgrediuntur: & suspenditur sine processu, & ordine iudicij.

15 Repertus in crimine, non potest appellare, & ad executionem proceditur contra eum.

16 Fur absconditus in domo, an debeat mori.

17 Ponens scalas ad domum, vel muros alicuius, punitur.

19 Propter inhumanitatem criminis punitur animal, & homo rationalis.

20 Propter inhumanitatem criminis corpus mortuum suspenditur.

22 Iudex, qui ex aliqua euidenti vtilitate venit contra statuta, non tenetur in syndicatu.

23 Iudici debet constare delictum, quando ex causa excedit leges.

24 Iudex quando procedit per denuntiationem, vel inquisitionem, potest ex causa leges trãsgredi: secus si per accusationem.
Hic ponuntur aliæ fallentiæ.

25 Iudex ita debet iudicare magnum, sicut paruum.

26 In pœna pecuniaria plus puniuntur maiores, quàm minores: nobiles, quàm ignobiles.

27 Plus punitur inferior, quàm superior ex codē delicto.

28 Nobiles, & honestiores ciues decapitantur, plebei suspenduntur.
Fallit, vt hic.

Derechamente.

f Derechamẽte. f Rectè iudicãdo, stateram in manu
1 gestat.† glo.in cap.cùm æterni tribunal.de re iu. in.6.in verbo,stateram.& cap.omnis qui.45.di stin.& sic, quòd condemnet condemnandum, & absoluat absol uendum. ¶ Vnde Aristol.vt refert Cicero,Magistratus virum ostendit,si ritè, & rectè gesserit.i.seruato iuris ordine, & iustè iudicauerit, præmia digna fert, vt Amodeus iusti.in tracta.syndica.in præfatione dicti tractatus. ¶ Et iusto non aduersabitur quicquam malignum.vt in epistola.inter claras.& in capitul. in iustum.11.quæst.3.& cap.rectè.& iustus est, qui iustitiam facit.vt in dict.ca.in iustum. ¶ Et
2 non debet declinare† ad dextram vel sinistram. vt in cap.qualiter & quando.el.1.de accusa.& in l.vbi.C.ad.l.Corne.de fal.& in capi.cùm inter. de excep.& ideo vocatur sedens in medio.vt in capitulo,quoad consultationem.de re iudica. & tenet Specula.in titu.de aduoca.§.5. versiculo. Item de iustitia.numero.13.& idem tenet Specula.in dict.titu.§.6.versicu.cũ suũ bonũ.numero.33.vbi latè vide. ¶ Quia non est iudex, si in eo iustitia non est,vt in capit.1.22.quæstio.2. & gloss.in.l.2.titulo.2.for.ll.lib.2.in glossa.2. ¶ Et
3 in vtroque penso † iustitiam & misericordiam in criminalibus debet habere. Misericordiam dico,& rigorem debet seruare: non quòd simul exerceat ea circa aliquem,sed quia si opus fuerit,& causa subest, debet esse misericors in dispensando: si causa non subest,debet rigorem seruare in iudicãdo: vel quòd semper habeat misericordiam etiam occidendo hominem: & si non per mitigationem pœnæ, saltem per compassionem.vt est textus in.l.41.titulo.5.parti.1. in fine. vbi tenet,que la verdadera justicia con duelo se deue hazer.& vi.que dixi infrà in gl.el derecho alas partes,in principio. ¶ Quia ex hoc
4 facit misericordiã, † cùm facit,vt quis conteratur inter flagella,& nec fiat deterior: vnde eoipso, quòd iudex punit aliquem, misericordiam facit.vt in capitulo,ei qui.eadem distin. & qui facit finem peccato misericors est,de pœnit.distin.vlti.capitulo vlti.in fine.vt tenet gloss.singula.in dicto capitulo.omnis qui. ¶ Quia iudex
5 sine causa † nõ potest pœnam mitigare à canone vel lege inflictam.vt in capitulo,si quem pœnituerit.2.quæstione.3.ibi:tamen legis potestas aduersus eum exercebitur:nam facti quidem quæstio, in arbitrio est iudicantis; pœnæ verò persecutio, non est eius voluntati, mandatur, sed legis authoritate reseruatur. vt in capitulo iudicet.3.quæstione.7.& in.l.si operis.C.de pœnis.& in.l.prima.ff.ad turpili. ¶ Sed illum textum intelligit ibi gloss.in dict.capitulo.si quem pœnituerit.in verbo,voluntati.sine causa: cum causa verò potest, vbi ex causa,ex persona, & ætate, & ratione scandali potest iudex arctare, vel pœnã augere.vt in.l.aut facta.§.vlt.ff.de pœnis ex persona.vt in.l.capitalium.§.vlti. ff. eodem. Aetate,vt in capitulo,tãta nequitia.86.distin.ratione scandali, vt in capitulo,in primis.prima quæstione prima. Quas causas, & alias, ponit textus singula.in.l.8.titulo.31.parti.7.quem vi. & Pari.de put.in dict. tracta.syndica. in parte; cõpositio,folio,96.numer.4. in libr. portatil.vbi ait, quòd ex causa videlicet, ex persona, ex ætate, & tempore, & ex loco,ex rei conditione ex delictorum vniuersalitate pœna mitigatur. ¶ Et hoc ante sententiam, vel in ipsa sententia, non autem post.vt in.l.cùm quærebatur .ff.de re iudi.& in.l.pœnam. C.de pœnis.& textus in l.2.titu.22.parti.3. versicu.la tercera.& textus in l.5.titu.13.for.ll. lib.2.& ibi Montal.vbi post latam sententiam nil potest facere iudex, qui eam tulit,sed textus.in.l.3.eodem titu.& Parti.suprà allegat. ponit casus,in quibus iudex post latam sententiam potest moderare, & minuere sententiam ex causa, scilicet quando condemnatus in centum cameræ regis, est pauper, quia
6 propter paupertatẽ† potest minuere,quòd ego pluries feci.Et est singularis lex ad misericordiã faciendam cum pauperibus delinquentibus, si post latam sententiam pauperes reperiuntur, & tantam pœnam non esse soluendo. ¶ Sed.d. l.parti. semper solitus sum intelligere in multa:secus in pœna à iure statuta.vt tenet Bartol. hunc intellectum in.l.prima.ff.si quis ius dice. non obtem.numero.14.& l.finali. C.de modo mult.in fine.& tenet summa Sylvestri. in parte, sententia.numero.5.& in.l.illicitas.§. fina.ff.de officio presi.& vbi suprà per Syluestrum.& tenet ad literam Alexan.in.l.iudex.ff.de re iudi. numero 43.vbi ait, quòd pœna, quæ imponitur per viam accusationis, tunc officium iudicis est mercenarium, deseruiens actioni intentatæ,ideo expirat lata sententia super pœna:vnde iudex pœnam per suam sententiam impositam remittere non potest, etiam pauperi.& idẽ tenet Abb.in capitul. licet.de pœnis, numero 6.&

6.& idem Alexander in l.acta.§. de amplianda. ff.de re iudi.numero.3. vbi dicit, quòd est verum in pœna, secus in multa. ¶ Ex quo infert Ias.in.l.si quis id quod.ff.de iurisd.om.iudi.nu. 28.quòd licet sit regula, quòd qui non habet in ære, luit in corpore. vt per gloss.ibi.& multa iura similia: est verum in pœna, quæ imponitur à iure limitata, & certa. Secus est in multa, quæ imponitur extra ordinem, arbitrio iudicis, quia illam potest index remittere propter paupertatem. vt in dict.l.partitæ. & Barto. in.l.prima, in fine.ff.de pœnis.& Bald.in.l.certa ratione.in fine. C.quando prouocan.non est necess.& ita tenet Montal.in dict.l.parti.in prima gloss.& sic dicit, quòd intelligitur capitul. si res.14.quæstione.6.& capitul. Odoardus. de solu.& notat Abb.in capitulo, si specialis. de officio delega. numero.6.vsque in finē. vbi idem tenet, quòd potest ex causa paupertatis remittere multam, etiam iam impositam ¶ Quod dicit

7 idē esse in bāno, †quòd potest remitti propter paupertatem, etiam ex postfacto. Quod ego iam feci, per istum dictum Abb. & iussi tollere & remittere exilium, per me impositum ad tempus antequàm compleretur propter dictā paupertatem.& per dictum Barto.in dict.l.illicitas.& idem tenet Bar.in dict.capitulo.7.si specialis.colum.5.& Ias.in.l.centesimis.§.si ita stipulatus.in fine.ff.de verbo.obliga.numero.17. ¶ Secus est in pœna, quia post sententiam non potest remittere, nec diminuere. Quod dicit procedere, etiam si simpliciter condemnauit de delicto,& nil dixit de pœna, quia immediatè venit pœna iuris, vt in.l.prima.ff. ad Turpilia. & in capitulo, si quem pœnituerit. licet omnes allegent.§.notandum, illius causæ. & quæstione 2.q.3.quod dicit esse verum, post factum minuere non potest, quando est talis iudex, qui non potest dispensare in illo delicto, vt in capitulo, at si clerici. §.de adulteris. de iudi. ¶ Et quòd pœna imposita per diffinitiuam sententiam iudex minuere, vel augere non potest, sine licentia principis, est textus expressus in dicta.l.acta. §.de amplianda.ff.de re iudi.& ibi Bartol.dicit, quòd secus est in multa.& per Bald.in authentica, interdicimus. C.de episc.& cleri.& Paul.de Castro in.l.quid ergo.§.pœna grauior.ff.de his qui not. infa.numero.11.& Angel.ibi in fine.& idem tenet Feli.in capitulo, qualiter,& quando. el grande, de accusa.colum.20.verficulo, ex hac Fallentia.& est textus singula.in.l.9.titu.31.parti.7.¶ Quod dicit Bartol.in dicto.§.de amplianda. quòd est idem in ciuitatibus, quæ non recognoscunt superiorem, & in alio dominio, ad cuius bursam pœnæ fiscales veniunt, vt Comites, & Barones, qui habent regalia in aliquo

8 loco, vel Comitatu. Sed pœnam infamiæ, †vel aliā non possint remittere, & tūc est necesse, quod iudex rescribat principi, secundùm Angelum ibi.& sic alius quàm princeps non potest restituere famam, vid. Bartol. & Paul. de Castro. in l.prima.§.de qua re.ff.de postulatio.& in.§.ait prætor. Secus in iudice inferiori, vt dixi: quia iudex non debet pœnas statutas à iure differre. vt in.l.fetuos.in fine.ff.de vi publica. aliàs punitur. vt in. l. prima, de priuatio. delict. & in.l.finali.C.nec fanc.Baptis.reit.quòd non debet esse clementior lege, vt in authentica, de iudic.§.oportet. ¶ Quod est intelligendum verum, vt dixi, post sententiam. Ita quoque tenet Paris de pute.in dict.tracta.syndica.in dicta parte, compositio. folio.96.numero quarto, ante sententiam, vel in ipsa sententia secus: quia potest augere, vel minuere ex causa. vt ibi tenet dictus Paris de puteo. Quæ causæ colliguntur ex.l.si quis aliquid.§. instrumenta.ff. de pœnis. ¶ In criminalibus leuibus iudex debet leuitatem exercere, in seuioribus seueritatem cum temperamento. vt in dicta.l. respiciendum.ff. de pœnis. quia in pœnis legalibus iudex potest dispensare, & misericordiæ gratiam facere. vt Archid.in capitulo, omnis. 45.distinctio.& Specula.in titulo.de lega.§.generaliter. ¶ Vnde obnoxium est virum statim pro vno delicto punire: quia magis est expectandus, & corripiendus, quàm puniendus. vt in capitulo, plerique.65.distinctio. ¶ Et omnis iudex terrenus debet imitari Deum: vt in authentica.vt omnes obedi. iudi. prouin.§. eripiat. Sed natura diuinitatis pia est. de consecra. distin. prima. c. quia diuinitatis. ¶ Et hac de causa consulit Hippolyt.de Mars. magnus practicus in sua practic. criminali.§. final. qui incipit occurrunt.nume.7.quòd iudex semper peccet magis in clementia, quàm in crudelitate, & atrocitate: in dubiis potius absoluat, quàm condemnet: nam maiorem honorem consequitur iudex in absoluendo, quàm in condemnando. vt tenet Paul. de Castro. in consilio. 197. incipiente, Visa inquisitione: in fine. Et faciunt ea, quæ tenet Aricharan. in consilio. 23. incipiente, Visa inquisitione. vbi inuehitur contra iudices maleficiorum, qui anhelant ad condemnationem, quando

per

per viam inquisitionis procedunt, & ita tenet Philipp decius.consilio.189.&quia Iustius peccatur in absoluendo,quàm in condemnando.l. Item Mela.§.si plures.ff.ad.l.Aquili.& Philip. decius consilio.175.colum.vlt.& vi.l.7.ti.1.lib. 1.foro iusgo.& in.l.1.titu.1.lib.12.eod.libro. Et hac de causa dicit Pari.de put.in.d.tracta.syndi. in ver.compositio.num.5.quòd quando crimē, non est liquidè probatū, licet iudici pœnam à lege statutam minuere ante sententiam, vt in ca. circunciliationes.23.q.5.& in capit. Innocens. 23.q.4.& etiam si esset pœna mortis:post latam verò non,nisi soli principi.vt Archi.vbi suprà. & quia in condemnando minor pœna est eligē da,vt voluit Cardi.Alex.in cap.rursus.qui cleri, vel vouen.5.colu.& Cepola.in.l.si fugitiui. 6.&.7.colū.C.de seruis fugi.& Nouazi.in sua syluanuptiali.in vlti.charta. Et ideo consulet dictus Hippolytus de Marsi.vbi suprà, quòd quando eris iudex maleficiorum, ne cures seueriter procedere,nec semper imponas reo pœnā mortis,etiam lege permittente:quia Christusdixit, Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur,& viuat.vt in.d.c.quia diuinitas.de pœnit. distin.1.& facit tex.in authentica.vt nō luxu.cō tra.nat.post principiū. vbi dicit tex. misericordia Dei non perditionem,sed conuersionem,& salutem vult: & quia melius est errare in misericordia remittendi,quā in veritate vlcisci,text. est in cap.a ligant.26.quæst.6.& quia scientia, quæ misericordiam vetat,fugienda est, vt in ca. licet.45.distin.vt late tradit dictus Hippolyt. Fatetur tamen supradicta non habere locum in committente enorme delictum, nec in famoso delinquēte,seu in aliis. Et debet iudex recordari,quod ipse est homo humanus, & non sanctus, & ante oculos habeat iustitiam cum charitate mistam,& reminiscatur se moriturum, iuxta illud, Memorare nouissima tua, & in æternū non peccabis. Et iudex habeat misericordiam, maximè in nō enormibus delictis, quia est sibi arbitrium antequàm imponat. vt in.l.hodie.ff. de pœnis. Qui a sicut potest imponere grauiorē quàm lex potest imponere minorem. vt in dict. l.& si seuerior.C.eod.de his qui not.infamia, & Paul.de Castro in dict.l.quid ergo.§.pœna grauior.quādo iusta causa facit, secus si in iniusta.vt in exemplis positis in gloss.magna illius.§.pœna grauior. Debet iudex tamen cauere, vt nō pareat malis: quia parere malis, dicitur nocere bonis.gloss.in authentica.de manda.princip.§. quòd si delinquenti.in verbo,supplicium.colū. 3.& probat textus in.l.16.titulo.4.par.3.& tenet Iohan.de Plat.in.l.omnes iudices.C.de delato. lib.10.vbi quoque dicit,quòd iudex debet esse seuerus,& grauissimis afficere pœnis eos, qui in consuetudinem deduxerūt delinquere: quia propter consuetudinem delinquendi, potest alterari pœna à iudice de pecuniaria in corporalem,etiam si esset pœna imposita ab statuto ciuitatis, vel castri. vt per Saly.in di.l.&.si seuerior. &.dict.Plat.vbi suprà. Et ideo dixit Innoc. in capitulo primo de constitu.quòd ex causa licitum est leges transgredi. † & Paul. de Castro

9 in dicto.§.pœna grauior.numero.2.dicit,quòd propter bonum publicum: quia multis grassantibus in eodem delicto,ad terrorem oportet aliquem grauius punire, vt alius abstineret,vt in dict.l.aut facta.ff.de pœnis. Sed cautus sit iudex,si in sententia facit mentionem de causa, vt non puniatur, secundùm Paul.de Castro.vbi suprà,numero.15.& Feli.in.d.capitu.primo, de constitu.columna.29.versicu,ex prædictis adde.& Ludoui.Roma.in consilio.184.incipiente,dubitatur primo.pe.colum.allegando Innoc. in capitulo.præterea de dilatio.& Oldra.consilio.287.& Roma.singula.77.Et idem tenet Feli.in capitul,qualiter.& quando.§.ad corrigendos.de accusa.colum.7. vbi tenet, quod quando iudice reperitur alteraesse pœnam iuris cōmunis,præsumendum est in dubio,quòd hoc fecerit ex causa. Ita Specula.in titu.de accusatio.§. primo. versicu. quid si iudex ipsum.& hoc credo,licet Paris de puta.dicat, quòd non præsumitur in dict.tracta.syndica.in parte, licet dicatur.folio.200.in numero 4.vbi dicit,quòd talis Causa debet apparere ex actis, vt non faciat litē suam: quia si non apparet ex actis, non præsumitur pro iudice ad ipsum excusandū. Et tenet Specula.in titulo de senten.§.primo.ver.est autem.numero.8.vnde dicit gloss.ordina.in capit. iudicantem.30.quæst.fina.quòd quando iudex supplet ex officio, incumbit ei probatio causæ. Sed causæ quare pœna minuitur, sunt hæ,scilicet senectus, vt in.l.secunda.ff.de termi.amot. & in capitulo,tanta.86.distin.& gloss.in dict.§. pœna grauior.quia nimis senex, habet sensum puerilem.glo.in.l.senectus.C.de donatio. Itē ratione ebrietatis.vt in dict.l.aut facta §.delinquūt.ff.de pœni. Itē est causa minorandi pœnam, quando multùm regi seruiuerat,vel coniurationem detexit. argument.in.l. si quis.§. hoc quoque.ff.ad Sillenia. Etiam si est minor ex defectu ætatis.vt in.l.auxilium.ff.de minori. §.in delictis.& capitul. fina.de sent. excommu. in verbo,ætatis.& in capitulo primo,de delictis

puerorum. Et hoc eſt in ſe verum, quòd licet
minor poſt delictum efficiatur maior, debet pu
niri vt minor, de illo delicto facto tempore mi-
10 noris ętatis. †glo. eſt in. l. ſciant. & ibi doctores.
C. de legiti. hære. & Hippolyt. de Marſi. in. l. in
fans. ff. ad. l. Corne. de Sicar. numero. 15. & in. l.
de minore. vlti. columna. ff. de quæſtio quia æ-
tas facit differentiam pœnæ. vt in capitulo. hoc
fit. 26. quæſtione vlti. ¶ Item ſi magiſter in diſci
pulum peccauit. vt in. l. itē quæritur. §. Iulia. ff.
locati. ¶ Vel ſi coniunctus in coniunctum, non
tamen ex inimicitia, vel odio. vt in. l. prima. C.
de emendatio. propinquo. Et Bartol. in. l. vt
vim. ff. de iuſti. & iur. numero. 4. tenet quòd o-
mnis iniuria, quæ fit à parente vſque ad ſepti-
mum gradum, non præſumitur animo inferen-
di iniuriam, ergo non poteſt dici niſi licita. Et
idem tenet Sebaſtia. ſapia. in additio. ad Abb.
in capitulo, cùm contingat. de foro. compe. in
additione, quæ eſt in. 5. columna. numero. 20.
in parte, ordinarium. Quod extendit, etiam
ſi iniuria fiat fratri ſeniori. vt per Bald. in dicta
l. prima. C. de emenda. propin. ¶ Tamen Paul.
de Caſtro in. l. cùm oportet. C. de bonis que li-
be. numero. 3. tenet, quòd grauior reputatur in-
iuria, quæ infertur à coniuncto, quàm quæ fit
ab extraneo. Idem tenet Angel. in. l. conducto-
res. C. de delatori. & procuratori. ſiue autori.
prædiorum fiſcalium. lib. 11. vbi quoque tenet,
quòd plus punitur delictum conſanguinei,
quàm extranei. Sed hoc intelligerem, quan-
do procedit ex inimicitia, vel odio. vt in dicta
l. prima. C. de emenda. propinquo. & tenet Pa-
ris de puta. in dict. tracta. ſyndica. in parte, quot
ſunt. quæ faciunt pœnas à iudicibus alleuiari:
folio. 201. vbi ſuprà dictas cauſas ponit, & quæ
infrà ſequuntur. Sed in dubio ratio ſanguinis
tollit præſumptionem iniuriæ. vt tenet Ange-
lus in. l. veſtem. ff. de iniuriis. de quo vi. Ange-
lum de Are. in tracta. malificio. in parte, verba
iniurioſa. columna ſecunda. ¶ Quoque pœ-
na minuitur, ſi nobilis ex virtute, vel digni-
tate peccet in ignobilem ex vitio, vel gradu. vt
in. l. ſed ſi vnus. §. quædam. ff. de iniuriis. ¶ Item
ſi maior in ſubditum ratione poteſtatis: vt
dominus, pater, vel maritus. 11. quæſtione. in
capitulo, ſi dominus. ¶ Item cùm plurimi ſunt
precantes, quia tunc pœna eſt alleuianda. capi-
tulo, non poteſt. 23. quæſtione. 4. capit. & quo-
tiens. prima quæſtione. 7. ¶ Item perſona pu-
nientis, vt quia Pręſidens eſt debilis, & imbe-
cillis potentiæ, vt nequeat ſæuiorem impone-
re pœnam. vt in capitulo, quidam. 33. quæſtio-
ne quarta. ¶ Item ratione perſonæ, vt quia
receptauit conſanguineum, vel affinem. vt in
l. 2. C. de recepta. vel aliàs peccauit pro ſalute
proximi. vt in capitulo, ſi quilibet. 12. quæſtio-
ne ſecunda. & in. l. 2. ff. de recepta. quia affectio
ſanguinis multùm operatur. vt in. l. prima. §.
largius. ff. de ſucceſſo. edicto. & idem tenet Gan
di. in tracta. malefi. in parte, de furi. & latro. 7. co-
lumna. numero. 14. loquendo in receptante affi
nem delinquentem, quia mitius punitur. &
idem tenet Hippolyt. de Marſi. in ſingula. 210.
vbi tenet, quòd pœna receptantis bannitum,
non habet locum in receptante affinem. & Ale-
xan. in conſilio. 144. in ſecundo libro. ¶ Quod
ego extenderem in amico: quia ratione amici-
tiæ pœna minuitur: quia idem operatur maxi-
ma amicitia, quod operatur affinitas, ſeu con-
iunctio ſanguinis. vt Barb. in capitulo, niſi ſpe-
cialis. de officio delegat. columna. 8. & Bartol.
in. l. Titia. ff. de verbo. obliga. & vi. quæ dicam
infrà in capitulo. 44. & quòd ratione amicitiæ
poteſt iudex remittere pœnam. vt in capi. cleri-
co. 50. diſtin. & capitu. veniā. 30. q. 9. de quo per
Barb. vbi ſuprà in. d. c. niſi ſpecialis. Quod de-
bet intelligi de pœna, quæ applicatur ſibi, vel
pendet arbitro ſuo ſine magno detrimento ad-
uerſarij. & vi. gloſ. in. l. cùm allegas. C. de caſtrē.
peculio. lib. 12. & gloſſ. in capit. pe. de teſtamen.
nu. 6. & gloſſ. & ibi Abb. in capitulo. relatum.
de teſtamen. Cy. Alexand. & Iaſ. in. l. exigendi.
C. de procurato. & Hippolyt. de Marſi. in repe.
l. vnicæ. C. de raptu virgi. numero. 206. ¶ Ego
etiam extenderem in ſeruitore alicuius domini,
vel famulo: quia ratione delicti commiſsi per
eum, dominus eius mitius punitur: cùm talis
famulus, & ſeruitor, reputetur amicus: quia arbi
tro iudicis relinquitur quis dicatur amicus. vt
tenet Barb. in dict. capitu. requiſiſti. de teſte. co-
lumna. 25. ¶ Item pœna mitigatur, vt quis ad
meliorem vitæ frugem reducatur, capitu, conue
nientibus. prima. q. 3. ¶ Item ratione perſonæ in
tercedentis, vel intercedentium, qui ſunt multi
vt in capitulo prodeſt. 13. quæſtione. 5. ¶ Item
ratione eius, in quem peccatur, vt ſi eſt excom-
municatus zelo eccleſiæ. ¶ Item ratione pieta-
tis, non ſolùm præſentis, ſed futuræ: vt propter
filios nutriendos. vt in. l. 2. de his qui filios occi
de. C. & in. l. qui in prouincia. §. primo. ff. de ri-
tu nupti. ¶ Item ratiōe neceſsitatis: vt ſi ex prę-
cepto ſuperioris peccauit, quem aliàs iuſta po-
teſt ratione timere. vt in capitulo, presbyteros.
50. diſtin. & in capitulo, ſicut dignum. §. illis. de
homicid. tunc enim pœna mitigatur, licet aliàs

non teneatur ſibi in atrocioribus obedire, vt
in.l.ad ea.ff.de re indica.& in.l. liber homo.ff.
ad.l. Aquiliam. ¶ Item cauſa vniuerſalis rei-
publicæ vtilitatis.vt in.l. ad beſtias. ff. de pœ-
nis.& in cap. ſcias.7.quæſtio.1.& per dictã.l.ad
beſtias. tenet Hippolyt.de Marſi.& per alia iu
ra in ſua practi. crimi. §. opportunè.nu. 6.quòd
mors poteſt differri alicui,ſi eſt inſignis artifex.
& idem tenet Barba.in.d.c. niſi ſpecialis. de of-
fi.delega.col.5. ¶ Et Iaſ.in.l.debitoribus.nu.16.
ff. de re iud.tenet quòd dãnatus ad mortẽ,ſi po-
pulus petit dimitti propter aliquã eius præſtan
tem virtutem,& magnã peritiam artis, vel ſcien
tiæ,propter quã eſt valde vtilis ciuitati, tunc iu
dex debet ſuperſedere ab executiõe,donec prin
cipi,vel ſuperiori conſulat.& Ludo. Roma. in
ſingu.441.& idẽ tenet Iaſ.in.l.1.ff.de legi.nu.11.
&.12.& dictus Hippoly.de Marſi.in.l.vnius fa
cinoris.§.cogniturum.ff. de quęſtio.num.86.&
Feli.in cap. illud.de maio.& obediẽ. ¶ Item eſt
cauſa minuendi pœnam,ſi delinquens , vel eius
progenitores pro republica multùm labora-
uerunt arg. in.l. honor. ff. de pœnis. ¶ Item
cauſa ſimplicitatis, vel boni zeli, quibus delin
quens inductus exceſsit. vt in capitulo,ex tua-
rum. de ſortilegi. nam ſimplicitati venia datur.
capitu. ſcriptura. de conſecratio. diſtinctio. 2.
¶ Item cauſa ruſticitatis.vt in.l.ſi quis id quod.
ff. de iuriſdi.omnium iudicum.& in.l.ſecunda.
ff. de in ius vocan. ¶ Item cauſa nimiæ & im-
portunæ humilitatis, quam peccans exhibet in
ſupponendo pœnam ſibi remitti. vt in cap.im-
portuna.de pœni.diſt.1. ¶ Item cauſa vnitatis,
quia peccans vna vice tantùm exceſsit.vt in.c.li
cet plerũque. 45. diſtin. ¶ Item cauſa infamiæ,
& leuitatis.vt in.l.prima.C.ſi quis impera.male.
¶ Item cauſa irę.vt in.c.ſi quis iratus.2. quęſt.3.
¶ Item cauſa debilitatis probationũ:vt quia de-
lictum nõ plenè probatur,ſed per indicia indu-
bitata. vt.d.Pari.de Pute. vbi ſuprà,cum verſic.
ſequentibus.vbi latè,an minuatur pœna ratione
loci,tẽporis,& conſuetudinis,& ignorantiæ. Et
de pluribus aliis in propoſito, quæ per te vi-
de.& per Montaluum in dict.l.octaua.titulo.31.
partita ſeptima.vbi in fine illius gloſſæ. ¶ Quo-
que tenet, quòd cauſa ſubleuandi pœnam , &
mitius puniendi eſt , ſi poſt delictum commiſ-
ſum ſtetit multum tempus in carcere: vel ſi cõ-
miſit delictũ,& iam eſt multũ tempus elapſum,
quia mitius debet puniri, quàm ſi delictum eſ-
ſet recens.vt notat gloſ. in.l.ſi quis diuturno.ff.
de pœnis. Nam ibi non ex delicti frequentia ex
cuſatur,ſed carceris,& accuſationis longinquita
te releuatur.& ibi Bar.& aliquid per Hippo.de
Marſi.in cõſil.87. ¶ Et ibi vi. an delicti accuſa-
tio præſcribatur. glo. & ibi docto.in.l.querelã.
C.de falſis.& Abb. in.c. illud. de præſcriptio.
nu.23. & in.c. licet.de proba. Et Roma. in ſin-
gula.182.& Abb.in.d.c.licet.nu.28.&.29.tenet,
quòd actio criminalis non clauditur tempore.vt in
cap.ecce.24.q.3. vbi habetur, quòd crimina vbicun
que claruerint, puniẽda ſunt. & Bald. in. l.fina.
penultima colum. C.qui accuſar. non poſ. vbi
vult, quòd in pœnis ſpiritualibus nulla currit
præſcriptio. & Roma. in dict. ſingul.182. alle-
gando dict.Specula. in titul. de ſententi.§.quo-
niam.verſicu.& nota ſecũdùm canones.& tex.
in cap.vere omnis.30. quæſti.2. quòd dicit eſſe
notabil. & idem tenet Bartol.in dicta l. fina. &
Angel.& moderni. in.l. diuus. ff. de re iudica.
& idem tenet Mõtaluus in dicta.l.parti.in fine.
¶ Alias cauſas, propter quas mitigatur pœna,
ponit Bonifaci. de vitali . in tracta. malefic. in
parte,de pœnis condẽnationis & bannis.num.
58.cum ſequentibus.& has ponit Felin.in dict.
cap. qualiter & quando. el ſegundo. de accuſa.
in.§.in corrigẽdis. colũ. 6. verſicul. ſed pulchrè
dubitari poſſet. ¶ Et non ſolùm poteſt mitiga-
re pœnam legis ex cauſa, verum etiam pœnam
ſtatuti. vt tenet Abb.in cap.2.de emptio.& ven
ditio. in fine. & Speculato. conſcien. in primo
tracta. cap. 99.& expreſsius idem Abb.in cap.
fina. de conſtitu.fina. colũ. nume.12. & in cap.
de cauſis. de offi.delega.nu.16. vbi ait, quòd iu
dex ordinarius ex cauſa poteſt augere , vel mi-
nuere pœnam à iure ſtatutam, etiam ſi ſit præ-
fixa ab ſtatuto municipali. & idem tenet Fran-
ciſcus de Aretio. in conſilio. 131. incipiente,
Spiritus ſancti gratia. ¶ Quoque tene. quòd iu-
51 dex propter atrocitatem, † & enormitatem de-
licti, poteſt tranſgredi leges , & contra regu-
las iuris pronuntiare. dictum eſt Innocentij,in
cap.1. de conſtitu. commendat eum Angel . in
l. quòd ſi nolit.§.quia aſsidua.ff. de ædilitio edi
cto. & Bal.in. l. prima. C. de preci. impera of-
feren.& in.l.& ſi ſeuerior.& ibi Salyc. C.de his
qui not. infami. ¶ Sed Ludoui. Roma. in repe
titio. l. ſi vero.§. de viro.46. fallen.ff. ſolut.ma-
trimo.non tenet dictum Innoc.ſed quòd tunc ſupe
rior debet conſuli.per tex.in.l.diuus.in verbo,
imperatori reſcribere.ff.de ſalſ.& facit tex.in.l.
1.§.ſi quis vltro.ff. de quęſtio. ¶ Sed tu tene di-
ctum Innocen.quia eum tenet Iaſ. in.d.l.1.C.de
preci. imper.offe. & pro eo allegat text, in.l.ſi
quis filio exhæredato. §. hæc autem omnes. ad
finem. vbi Bald.& alij notãt.ff. de iniuſto rupt.
&

& text.in cap.felicis.§.cæterum.de pœnis.in.6. & text.valde folēnis in l.ſi hominem.ff.manda ti. quæ lex eſt vnica & ſingula.ſecundùm Bald. in cap. 1. 8. col. vt lite non conteſtata. & per illum text. notat Bald. in.l. omnes populi. ff. de iuſti.& iure. 6.col.& limitat omnia iura canoni ca dicentia, quòd epiſcopus nil poteſt ſtatuere contra ius canonicum:quia inferior diſponeret contra.l. ſuperioris. quod limitatur, niſi ex magna cauſa. & iſtam limitationē ſequitur Panor. & exclamat de ea in cap. dilecti.el vltimo,de ap pella.& in cap.aliàs ſi clerici.§.de adulter.5. col. de iudic. & in capi. ſtuduiſti.de officio delega. & per.d.l.ſi hominem.tenet Bald. in rubri. C. qui admitt.ꝙ poteſtas ex cauſa poteſt transgredi ſtatuta,etiam rata. Et per illam .l.tenet gloſſa in cap.tempora plenitudinis.26. quæſt.7.quòd ſi Papa iniungit alicui pœnitentiam,epiſcopus quamuis inferior poteſt diminuere. & idem tenet glo. in cap.latorem.22. quæſt. 3. ☞Et per.d. Innocen. tenet Bald. in cap. 1. §. iniuria.de pace iura. firman. in princip. ꝙ ſi aliquis dedit alapam † poteſtati, poſſet poteſtas facere eum furca ſuſpendi: quia tam magna cauſa licitum eſt leges trāſgredi.ſed Iaſ.in.d.l.1. dicit, ꝙ ipſa poteſtas caueat, ꝙ hoc non poſsit, ne ſi iudex in cauſa propria.per text.& ibi Innoc.in cap.dilectis. de pœnis. & idem tenet Iaſ.quem vide in.l.qui iuriſdictioni.ff. de iuriſdi.omni.iudi.nu.3. eum ſequenti. ☞Quinimo pro tali caſu poteſt facere nouam furcam,& in loco cōmiſsi delicti,vel ante portam delinquentis eum ponere,& ſuſpendere eum. vt tenet Paris de Put,in.d.tracta.ſyndi.in parte,contumacia.fol.89.num.7.& Ange. de maleſi. in parte, vſque ad locum. & Hippoly.de Marſi.in.d.l.vnius facinoris.§.cognitorū. ff. de quæſtio. nu.90. Et idem, ꝙ ſuſpendatur, ſi dedit alapam poteſtati, tenet Anto.Corſet. in reperto. ad Abba.in verbo,iudex.col.13. allegā do Bal.vbi ſuprà.Et nō ſunt plures anni, ꝙ ego ita in praxim deduxi, & iuſsi ſuſpēdere quendam hominem nigrum in villa de Carmona in Vandalia me iudice in ea eſſente per noſtrū regem Carolum anno. 1530.quia expilauit crines & barbam algazelo,qui vocabatur Figueroa, & fregit ei virgam iuſtitiæ,& accumulaui cū hoc, ꝙ ille ſuſpenſus erat homo malæ famæ, & ſeditioſus.per.l.1. C.de ſeditio.& erat quoq; raptor mulierum.per.l.vnicā.C.de raptu virgi.& motus fuit per.d.Bald.in.l.data opera.C. qui accuſa.non poſ. & per dictū Bonifa.de Vitali intra cta.maleſi.in tit. quibus de cauſis poſsit ad mortem condēnari.in.2.col. vbi tenent,ꝙ poteſt cō-

dēnari ad mortem,qui manus intulit ſuo centurioni. & idem dicit de poteſtate, & capitaneo. arg. à ſimili in.l. milites. §. reuertens nullos. ff. de re milit. ☞Item per.d. Innocen.in dict.cap. de conſtitu.tenet Bald.in authen.ſed nouo iure. C.de ſerui.fugiti.quòd licet pro vnico furto nō poteſt quis furca ſuſpendi,ſed tria requiruntur, 13 ſi tamen eſſet vnum furtum † multùm enorme, poſſet furca ſuſpendi, cùm æquipolleat tribus. arg. & ibi Bald.in.l.ſi quis tres. §. fina.ff.de excuſa.tuto. quia ex cauſa licitum eſt leges trāſgredi.& idem tenet Bald. in cap. 1. §. iniuria. nu 8. de pace iura.firman. in vſibus feudo.& Angel. in.d.l.ꝙ ſi nollit.§.aſsidua.ff.de ædilitio edicto. & Angel.Areti. in.§. ex malefic.Inſti.de actio. 2.col.& idem Angel. in tractat. maleſi.in parte, veſtem cæleſtem abſtulit.verſi. nunc ſumpta occaſione.nu.13. vbi dicit, ꝙ ita ſemel practicauit Peruſij. & Abb.in cap. inter alia. de immunit. eccleſi. vlti.col.nu.31. vbi dicit, ꝙ dictum Bald. eſt notabile. ☞Sed contra Bald. tenet Iohā. Baptiſta Gazialupus in. l. cùm ſeruus.ff.de conditio. ob cauſ. vbi ait, ꝙ pro vno furto magno quis non debet ſuſpendi.& dicit ꝙ ita fuit conſultum.& contra Bald . tenet Fulgoſ. Salyce.& Paul.de Caſtro in.d.authē.ſed nouo iure.& Iohan.de Ana. in.c.fina.de furtis. & Bar.in.l.eum qui emit.§.idem dicitur.ff.de furti. & idem contra Bald.tenet Auguſti.de Arimi.in additio. ad Angel.de Are.in tracta. malefic. vbi ſuprà, vbi ait,ꝙ ſentētia Bald. nunquam ſibi placuit. & ita obſeruaret, ſi ſibi caſus obueniſſet: quia non eſt vrgens cauſa,ꝙ imponatur pœna mortis, tamen ſi iudici videbitur,poterit minuere illam pœnā ſtatuti,& cōmutare in aliam pœnam minorem circa mortem. Et iſtam partē contra Bald. tenet Iaſ.in.d.l.1.num.4.C.de preci.impera. offeren. & dicit,ꝙ eſt tenenda in conſulendo & iudicando. Quia quando in criminalibus reperiuntur variæ opiniones doctorum,debet teneri mitior legis interpretatione. vt in. l.ſanctio legū.ff.de pœnis.& idem tenet Iaſ.in.§.ex malefic. nu.12. Inſtitu.de actio. quia conſideratur conſuetudo furandi.& non furtum. & per alias vrgentes rationes,quas ponit dictus Iohan.de Ana. in.d.c. fina.de furtis.& ideo ſi quis faciat vnum furtū, ſtatutum indulget ſibi,& ſic ſecundò idem, ſed tertiò non:quia certè pro vno furto non inducitur conſuetudo furandi. vt in.l. 3. C. de epiſcoaudi.& glo.in rubr. C.quæ ſit longa conſuet.& contra Bald. eſt text.in.c.furtum. 14.q. vlti.vbi eſt text.ſolēnis, quòd magnum obiectum ex cauſat. & in.§. ſi vero.in authen. vt nulli iu [illegible] vbi

vbi text.dicit, quòd non vult, quòd omnino vn quã quis moriatur.& contra Bald.tenet Aeneas de Falco in additio.ad Abb.in cap. at si clerici. de iudic.in additione, quæ est in num.8.in parte, mensurã dum.vbi dicit esse contra Bald. tutiorem opinionem.& idem tenet Cepola, vbi dicit ꝙ contra Bal.est vera opinio in repeti.illius authen. Sed nouo iure.col.42. in fine, cum aliis sequentibus. Et idem tenet Alexã.in additio.ad Bald.in.d. authen.sed nouo iure. nu.2.in parte, enormi.& dicit hoc verius: quia vt dictum est, dicit consuetudine ponderari furandi, & non furtum: & ꝙ enorme furtum dicitur, licet modicum, si tamen sit valde scandalosum. ¶ Et dictũ Innocẽ.in.d.c.1. de constitu.per quod mouetur Bald. dicit Saly.in. d. authen.hodie.C. de iudi. non obstare. quia intelligitur, & procedit in causis arduis concernentibus statutũ publicum reipublicæ, putà, si fuerit via seditio in ciuitate,
14 † licitum sit potestati transgredi leges, & facere suspendi sine processu.prout tenet dict.ad ditio. Abb.in.d. c. inter alia. de immunita. ecclesiarum.in additione, quæ incipit, Per contrariam.& idem tenet Bald.in dict. c.1.de constitu. col.5. versi.extra nota.vbi ait, quòd quando periculum, & tumultum imminet, possunt pœna mortis culpabiles puniri absque vllo ordinato processu. Et facit quod tenet idem Bald.in.l.si quis violauerit. ff.de rerum diuisi.vbi in criminie seditionis deprehẽsus, potest puniri absque ordine iudiciario.& vi.Bertachi.de Firmi.in suo aureo reperto.in parte, iudex maleficiorum.ver sicu.50. ¶ Et in simili vi. Bart. in tracta.de præstan. Cardi. in prima basilica. col. 21. vbi tenet, quòd propter euitandum scandalum potest sententia accelerari sine aliqua dilatione. per text. in.l.qui tædem. ff. de sicari.& per alia iura. Et idem tenet Hippol.de Marsi.in repeti.l.vnicę. .C. de raptu virgi. nu.93.cum sequentibus.& in consili.9.nu.19.&.93. vbi tenet, quòd repertus in fragranti crimine, potest sine processu condẽnari, & vt sedatur tumultus populi, potest pendente dilatione facere executionem corporalẽ, vt Augusti.de Arimi.in additio.ad Angel.de malefi. in parte, qui iudex statuit terminum defensioni.in additione fi. in fi. & Cataldi.in suo tracta. syndica. q.197. vbi hoc intelligit, si aliter tumultus populi nõ potest sedari. vt in.d.l. qui edem.in fine.ff.de sicariis.& per alia iura.vt ibi per eum.& ꝙ contra repertum in fragranti crimine, possit procedi ab executione: & si est cõ-
15 demnatus, non potest appellare.† vt Hippoly. vbi suprà. ¶ Sed de nostro iure Regio in casu Bal. quid tenendum? Montal. in.l.18.titu.14. parti.7.tenet opi.Bald.in.d.authen.sed nouo iure.versi.tertio.tenet d Bal. dicendo, ꝙ licet pro primo furto non debet suspendi, est verum, nisi sit vnicũ furtum magnum, quod præualeat pluribus furtis paruis.& idem tenet in.l. 6. titulo.5. lib.4. foro legum.in glos.muera por ello. ¶ Ego in hoc tenerem, quòd si est furtum cum aggressura, pro voo delicto puniatur pœna mortis.per text.in.l. capitalium.§.famosos. ff. de pœnis. & Abb.in dict.cap.fi. de furtis. in fine. quia tunc dicitur enorme furtum. vt tenet text.in. d.l.18. parti. suprà allega.vbi ait, ꝙ fur non occiditur, nisi sit public⁹ pirata, aut vt per vim cũ armis depredetur, vel in aliena domo, loco, vel ecclesia, seu loco religioso furetur, & quando perforauerit domum furti causa faciendi.vt in.l.6.foro legum, suprà dicta. ¶ Tamẽ Montaluus in glo.d. l. parti. in.1. glo.in fine.dicit, quòd vidit seruare illam.l.fori, & etiam hodie seruatur. & idem tenet in.d.l.6. fori. in glo.2. vbi tenet, quòd pro vno furto multùm enormi, fur debet mori: quia deprehenditur enormitas delicti, ex quantitate & qualitate furti, & ex animo delinquẽtis.vt in d.l. aut facta. §. sed hæc minor. ff. de pœnis. Et idem habetur in.l.74.del Stylo.vbi disponitur, quòd fur debet mori, si ascendat per parietem, vel fenestram, vel per alium locum supra tectũ, ingrediatur domum ad furandum. Et idem est, si cum claue, vel cum effractione arcam aperiat. Et idem si reperiatur ianua aperta, & inuentus est latens in domo. Quæ lex Styli est singul. & vi.text.in.l.qui pignore, §.qui ferramenta.ff.de furtis.& in.§.pen. institu. de obliga. quæ ex delicto nascun. ¶ Sed inquãtum.d.l. Styli, in fine tenet, ꝙ si est absconditus in domo, debet mori,
16 † vid.tu Francis.de Aretio. in. l. possideri.§. si rem.ff.de acquiren.posse.vbi limitat singulariter illam.l. in fine: & tenet, ꝙ si fur est inuentus in domo, non tamen mouit aliqua de loco ad locum, ꝙ tunc non puniatur pœna mortis.de qua in dicta.l.Styli, sed punitur extraordinariè. per text.in.l.facularij.in princi.ff.de extraordi.criminibus.quẽ ad hoc secundũ eum allegat Bald.in.l.si quis non dicã rapere. C.de epis.& cler.& tenet sing.Cataldi.in tract.synd.nu.141.tom.14. tract. fol.199.vbi singulariter. ¶ Et sic.ꝙ. d.l.Styli in fine, dum loquitur, quando est absconditus in domo, ad hoc quòd moriatur, requiritur, quòd amoueat aliquã rem de loco ad locum, aliter nõ debet mori, licet in domo causa furãdi inueniatur, & ingrediatur. ¶ Et vltra istos casus contẽtos in.d.l. parti. & fori, & Styli, propter vnum furtum

furtum licet magnum, non potest quis suspēdi. Et ita credo, & teneo cum limitatione Francis. Areti. in d. l. possideri. & postea reperi Catal. in tract. syndica. quæst. 196. vbi idem tenet, quod Franciscus de Areti. per d. l. saccularij. §. 1. suprà allega. vbi tenet, quòd nō punitur vt fur, sed debet dānari in opus publicum: vel si iudex vult, potest condēnari cōmuni pœna fustigationis, vel suo arbitrio, quando iste, qui intrauit domū vt furtū cōmitteret, nō cōmisit, quia nō potuit. ¶ Sed quid si aliquis apponit scalas ad domum,
17 † ad muros, vel ad fenestras alicuius? Dic quòd si hoc facit causa violandæ castitatis, est pœna mortis. vt in l. si quis non dicā rapere. C. de episcop. & cleri. secus si mulier nō sit casta, sed meretrix: tunc tamen punitur extra ordinem crimine iniuriarum: & hoc verò crimē regulariter est extraordinarium. tenet Bald. in. l. si quis violauerit. ff. de rerum diuisi. Quod dictum Bald. dicit Angel. quotidianum, & notandum. in. §. sanctæ quoque Institu. de rerum diuisi. in fine. vbi dicit, ꝙ licet sit arbitrarium, potest ita esse atrox iniuria, vt etiā mors veniret imponēda, vt Bal. in. d. l. si quis violauerit. nam arbitriū à lege datum in maleficio, potest se etiam vsque ad mortem extēdere, si sit factum multùm graue. §. pe. Insti. de iniur. ¶ Attamē licet ex causa possunt iudices transgredi leges, vt dictum est, hoc non
18 habet locum † in Correctoribus, nec in eius locumtenētibus, quia sunt iudices inferiores: sed habet locum in magistratibus maioribus, vt sunt magistratus perpetui, vt Episcopi, Marchiones, Comites, & similes: non autem in potestatibus terrarū, quia iurant seruare leges, & statuta, secundùm Bald. in authen. hodie iurant. C. de iudic. vbi suprà limitat dictum Innocent. in d. c. 1. de constitu. ¶ Imò secūdùm Saly. ibi, maioribus magistratibus nō licet, nisi in casibus arduis publicum statum concernentibus. & idem tenet Hippoly. de Marsi. in sua practi. crimi. §. diligenter. nu. 176. vbi dicit, ꝙ secus est in minoribus. vt sunt potestates terrarum: quia tales non possunt leges, statuta, nec consuetudines trāsgredi. & idem tenet Ias. in. d. §. ex maleficiis. Insti. de actio. col. 2. nu. 16. vbi tenet allegando Roma. ꝙ in transgrediendo leges, debet consuli superior per. l. diuus. la secūda. ff. de falsi. Et licet Ias. vbi suprà dicat, quòd ille tex. non probat, Hippoly. vbi suprà dicit, ꝙ rectè probat. Et idem tenet in singula. 244. vbi dicit, ꝙ parcat sibi Ias. ꝙ bene probat: & dicit hoc esse menti tenendum: quia in hoc multi iudices errant, credentes sibi licere transgredi leges, statuta, & cōsuetudines. ¶ Sed Bal. in. c. 3. ad finem. de re iudica. & in. d. cap. de constitu. 3 col. aliter tenet, dicēdo, quòd maiores magistratus, præsides, & potestates ciuitatum, & sic Correctores, & eius locumtenentes, quia habent merum & mixtum imperium, & altam iurisdictionem, possunt leges transgredi: & ꝙ dictum Innocē. defendit assessores, qui pro bono publico quandocūq, statuta transgrediuntur, prout tenet Ias. in. d. l. 1. & in. d. authē. hodie iurāt. & Bald. in cap. Obertus. in quibus causi. feud. amittatur. nu. 2. in vsi. feudo. Et sic videtur, ꝙ isti Correctores, & eius locum tenentes, qui regunt ciuitates, & villas, ex causa possunt augere pœnā, trāsgrediēdo leges, quicquid dicat Bald. in. d. authen. hodie iurāt. & Hippoly. in dicta practi. quia hoc tenet Paris de Pute. in dicto tracta. syndica. in verbo, iudex an si iudex mandat aliquid. fol. 141. nu. 19. vbi quæstionem supradictam altercat, & remanet cum dicto Innocen. & ꝙ eius dictū habeat locum in potestatibus, & iudicibus terrarum, licet inferiores dicantur, per. d. § pœna grauior. Nam, vt ipse dicit, si requireretur superioris licentia, non esset in potestate iudicis, vt dixit Innocen. quia propter facti atrocitatem multa permittuntur, quæ aliàs non permitterentur. ¶ Et hac de causa propter criminis inhumanitatem punitur animal,
19 † & homo rationalis cum eo. vt in cap. mulier. 15. quæst. 1. vbi pro concubitu cum animali bruto, fit punitio vtriusque ad facti memoriam. vt tenet Beatus archiepiscopus Floren. in. 2. parte. tit. 1. cap. 25. col. 2. & Leuit. 18. & 20. cap & text. in. l. 2. titu. 21. parti. 7. in fine. ¶ Et sic ratione in-
20 humanitatis criminis corpus mortuum, † quod non potest post mortem suspendi, vel pœnis subiici, potest suspendi, vel bestiis subiici aut autcōburi. vt dictus Paris de Pute. vbi suprà. nu. 20. ¶ Sic ego teneo cū. d. Pari. de Pute. quòd
21 dict. Innocen. habeat locum in iudicibus inferioribus propter † enormitatē delicti licitum sit leges trāsgredi. & idem tenet Philippus Deci. in regula. in ambiguis pro dote. §. quotiens. ff. de regul. iur. vbi tenet, ꝙ per illud dictū Innoc. infert Bald. in. l. si quis filio. §. illa autē. in fine. ff. de iniusto rupt. ꝙ propter metum periculi, vel scandali interdum permittitur magistratibus leges transgredi. & idem tenet Bald. in. l. obseruari. §. proficisci. q. 11. ff. de offi. proconsul. & lega. & facit text. in. l. si hominem. ff. manda. & ibi Bar. & Roma. in consi. 428. & Bald. in. l. clari. C. de fideicōmis. ¶ Ad quod non obstant supradicta adducta in contrariū, scilicet, ꝙ potestas iurauit seruare statuta, et leges: quia intelligitur, nisi iusta

iuſta cauſa ſuperuenit:quia in iuramento ſem-
per intelligitur clauſula, rebus ſic ſtantibus. vt
in.l.q ſeruus.ff.de conditio.ob cauſ. da. & quia
quæ de nouo emergũt, nouo indigent auxilio.
vt in.l.de ætate.§.ex cauſa ff. de mino.& in.l.fi.
ff.qui ſatiſda.cogan. & Bar.in.l.ambitioſa.col.3.
ff. de cre.ab or. faci. & in cap. fina. & ibi Abb.
de tranſacti. & Alexan.in.l. nemo poteſt. ff. de
legat.primo, & poſtea inueni Feli.quaſi omnia
congerentem.in.d.cap.1.de conſtitu. col.26.ver
ficu. Fallit ſeptimo regulam. ¶Et ibi in col.27.
tenet, q iudex, qui ex aliqua euidenti vtilitate
22 reipublicæ † venit contra ſtatuta,nõ tenetur in
ſyndicatu. allegando Angel. in tracta. ſyndica.
notabi.184. Et tenet Amode. Iuſti. in tracta.ſyn
dica. nume.245. tomo. 14. tracta.foli.189. argu.
text. in.l. reſcripto.ff. de munerib. & honorib.
& in.l. quanuis. ff. de in ius vocao. & in. l. hos
edicto.ff.de calũnia.& argu. l.item vulneratus.
ff. ad.l. Aquili. & in. l.aut facta. ff. de pœnis.
in fine. & idem tenet Cataldinus in tracta. ſyn-
di. nume.18. ¶Et ibi quoque Feli. in.d.cap.1.in
col.29. verſic. nihilominus. vult tenere cum Lu
douic. Roma.in.d. l. ſi vero. §. de viro. ff. ſolut.
matri.fallen.42. quòd conſuli debet ſuperior in
tali emergentia caſuum inopinatorum. Et ſic li
mitat omnia ſupradicta,vt non procedant,quan
do ſuperior cõſuli poſſet: ſed quando non poſ-
ſet adiri, & periculum eſt in mora,prædicta pro
cedunt, & poſſunt tranſgredi leges. vt in capit.
vnico.in fine.ne ſede vacan.in. 6. & per ea quæ
dixit Innocen. in cap. venerabilem. de electio.
vbi tenet,quòd etiam in iuramento,imminente
neceſſitate ineuitabili, poteſt quis contraueni-
re propria authoritate prout tenet dictus Felin.
vbi ſuprà,& in verſic. nec eſt conſonum. ¶Sed
ego nunquam conſulo ſuperiorem, maximè ſe
natores conſilij regalis: quia quando conſulun-
tur, de conſultatione rident, & nunquam dant
conſilium, nec prouident quid ſit faciendum,
ſed ſolummodo iubent fieri iuſtitiam legis. Et
ſi in talibus enormibus iudices inferiores exce
dunt, aggrauant exceſſum:& aliquãdo,imò plu
ries, iudices puniuntur ab eis, & quia appella-
tionem non deferunt, intantum, quòd in offi-
ciis exercendis iudices ſunt timidiores ratione
dictorũ procerum, & auditorũ Cãcellariarum,
& earum iudicum criminalium: quia faciliter
procedunt contra eos, perſonaliter vocando,&
capiendo, & quod peius eſt, in carcerem de-
trudendo,nõ reminiſcentes, quòd ſunt literati,
& fortaſſe ſi fauor eis eſſet, poſſent eſſe in illo
loco,ſicut ipſi proceres,& auditores. Ideo atten

de dum fueris iudex,quid facias,quia expertus
loquor. ¶Quoque intelligitur dictum Innoc.
quod ex cauſa licitum eſt leges tranſgredi,quòd
habet locum in puniendo delinquentem, quan
do conſtat vere de delicto. Secus autem,in pro
cedendo: quia quando in proceſſu nondum ve-
rè ſcitur,an accuſatus,vel inquiſitus ſit verus de
linquens, tunc non debet excedere: quia debet
23 verè conſtare de delicto vt puniatur. † vt tenet
dictus Hippolyt.de Marſilijs in d.cta practi.crimi
na.in. d. §. diligenter.nume.75. quod dicit no-
tandum, quia fecit ſibi honorem aliquando.
¶Quoque procedit dict. Innocen. quòd poteſt
ex cauſa minui,vel augeri, quando iudex proce
24 dit ex denũtiatione,† vel ex inquiſitione. Secus
autem ſi procedit per accuſationem: quia tunc
non poteſt mutare, vel diminuere pœnam lega
lem. eſt ſingula. verbum Hippolyt. de Marſil.
in dict.§ prati.§.conſtante.nume.84. allegando
Bald. in ſuo repertorio.in verbo, pœna...colũ.
verſi.pœna legalis. Et licet eum non alleget,idẽ
tenet Socin.in fallen.in parte,pœna.regula.293.
prima fallentia. & dicit,quòd ita tenet Hoſtien.
in cap. in archiepiſcopatu.de raptori.per.l. ſer-
uos.in fine. C.ad. l. Iulia de vi publica. & te-
net Specul.conſcientiæ in tracta. primo.cap.99.
in princip. De quo vide quæ dicam latè in cap.
2. infra eodem, in glo. ni parcialidad. colũ. 2.&
in capitu.36. in glo. el derecho permite. in fine.
¶Quoque fallit dict. Innocen. in iudice delega
to: quia non poteſt moderare pœnam.ſecũdum
Archidia. & Domi.in dicto. §. notandum. 3.q.1.
& Anto.poſt Iohã. And.in.c.quoniã frequẽter.
§. ſi. col.2. vt lite non conteſta. ¶Fallit quoq;.2.
niſi lex diceret,nulla alia pœna imponatur ſecũ
dũ Bal.in.l.nõ dubium.11.col.C.de legi. ¶Fallit
3. niſi eſſet iudex,qui ſuper crimine diſpenſare
nõ poſſet.vt per gl.in.c.licet.de pœnis. ¶Fallit
4.niſi eſſet lata ſentẽtia,vt dixi. & Inno.in. c.na
ſi ſpecialis.de offi.delega. Quã fallentiã reſtrin-
ge, vt nõ procedat in crimine hæreſis. vt in.c.cõ
miſſi.§.vlti.de hære.in.6.ſecũdùm Domi.in.d.
§.notandũ.& in foro pœnitẽtiali:quia pœna ſe
mel mutari poteſt. vt in.c. ſuper his. de voto.&
ibi Anto.& eſt glo.ſingula.in.c.tẽpora.26. q. 7.
¶Fallit.5. ſeu declaratur, dũmodo minuens pœ
nam ordinariã, minuat in eodem genere delicti
ſecũdùm Abb. in cap.2. de delictis puerorum.
¶Fallit.6. niſi pœna,quã mutat, eſſet applicãda
parti,ſecũdũ Domi.in.d.§.notãdũ.& tenet beat.
Tho.2.ſecũdæ.q.67.arti.vlti.niſi eſſet princeps,
qui tamen nõ poſſet in totũ,& ſine cauſa tollere
ius partis. vt in.l.venia. C. de in ius vocã.vt po
nit

nit Feli.in.d.c.qualiter & quando.el segũdo.de accusa.in.§.ad corrigendos.col. 6. versi. sed aducete. ☞ Et ibi quoque ponit septem causas minorandi, vel alterandi pœnã, quas per te vide. ☞ Iudex tamen vltra supradicta non debet minuere pœnam, sed rectè iudicare, vt hic, & in iu
25 ribus supradictis, ita magnum, † sicut paruum, ita ꝙ apud ipsum non sit acceptio personarum. vt in cap.nouit.de iudic.& cap.vlti.3. quæsti.9. & in authen.de monachis.§.1.& latè Dyn. in regula.in iudic. de regul.iuris.in.6. ☞ Sed hoc intelligit glos.in.l. 1. ff. de postula. verum quoad Deum: secus quoad nos. Sed Bart. ibi in princi. dicit, ꝙ sicut apud Deum, ita debet esse apud hominem. Nam in his, quæ fiunt ex mera gratia, etiam apud Deum est acceptio personarũ. plus enim facit gratiam vni, quàm alteri. In his verò, quæ sunt de mera iustitia, nec apud eum, nec apud homines debet esse acceptio personarum: cùm scriptum sit, Ita iudicabis magnũ, sicut paruum. vt suprà. Et idem vult tenere Abb. in.d. c.nouit.col.2.in.8.versi.nota.vbi tenet, ꝙ quando proceditur ad correctionem peccati, non est facienda distinctio inter magnum & paruum. in modo tamen coercendi, & puniendi, & in generibus pœnarũ bene fit differentia. vt notat glo.in c.qui contra pacem. 24.q.1.vbi est bonus text, cum glo.& facit tex. in cap.sanè.de offi.delega.& in.c.2.eod.titu lib.6. ☞ Et ideo glo. in cap.cùm quidam. de iureiurã. in parte, digni tate. in fine. tenet. ꝙ in pœna pecuniaria plus
26 puniuntur † maiores, quàm minores, nobiles, quàm ignobiles.in pœna corporali sępe puniũtur minores, & parcitur maioribus. vt in.c.ante omnia.35.distin. est similis glo.in.c.grauem. de pœnis.alia in.§. Item lex Cornelia, de falsis. Institu. de publicis iudic.in glos.deportatio. & vide sanctum Thomam, prima secũdę.q.75.art.10. & Alexan.in.c.homo christianus.40.distin.& text. qui hoc expressè probat in. l. fina. C. quæ res vendi non poss. & ibi gloss. Et ideo dicit Amode.Iusti.in tract.syndica.nu.156.tomo.14. tracta.fol.19.. ꝙ iudex non tenetur, si mitius cõdẽnauerit militem in corpus, quàm plebeium, & in pecunia mitius plebeium, quàm militem. ☞ Et plus est. ꝙ ex eodem delicto plus punitur
27 † inferior, quàm superior. vt glo.in.l.1.in parte, mediocris. C. vt nemo ad suum patron.lib.11.& eum glo.in.d.c.cùm quidam. concordat text.in l.8.titu.31.parti.7. ☞ Et Abb. in cap.pastoralis. de offi.delega.nu.5.tenet, ꝙ nobiles, & honestio
28 res † ciues solent decapitari, alij verò plebei suspendi. de quo per Bar.& alios in.d.l.capitaliũ. ff.de pœnis.& text. in.l.moris.§.Itẽ fere. ff.eo. tit.de pœnis.& Pala.Ruui.in repeti.rubr.de dona.§.9.nu.19.tenet, ꝙ sicut nobilis nõ suspenditur furca, ita nec plebeius diues: & si iudex condẽnauit militem mitius in corpus, quàm plebeium, & in pecuniam mitius plebeiũ, quàm militẽ, non tenetur. vt glos.in. §. rusticus.de pace constan.in vsi.feudo.& ibi Bal. vt tenet Amod. iusti.in tract.syndi fol.17. in princi. ☞ Quod nõ habet locum in nobile proditore: quia iste furca suspenditur. vt Bald.in.d.c.cùm quidam. de iureiuran. ☞ Et in transgrediente mandatum superioris non fit differentia, an sit nobilis, vel plebeius. vt Bald.in. c. 1. §. si quis verò temerario. de pace iura. firma. in vsib. feudo. Et Lucas de Pẽna.in.l.1. C.de desertori. lib.12.in.6.colũ. tenet, quòd miles propter suam turpitudinem nõ potest ad furcam suspendi, nec condemnari, nisi propter latrocinium, propter quod omni priuilegio exinuitur, & Hippoly. de Marsi.in sua practi.crimi.§.diligenter.nu.566.vbi idem tenet.& in.l.vnius facinoris.§.cogniturum.ff.de quæst. nu.77.vbi omnino vide. & in consi.9.nu.19.& Pari.de Put.in.d.tract.synd. in parte, quid si per statutum.foli.198.nume.4. & glos.in.l.3.ff.de re milit.de quo aliquid per Sebasti.Sapi. & Zachari.in additio.ad Abb.& Anto.Fran.in. d.c. pastoralis.in additio.quę sunt in nu.5. ☞ Sed tu vi. text.singula. in.d.l. 8. titu. 31.parti.7.in princi. vbi tenet, Que maguer que el fidalgo, o otro hõbre honrrado por sciencia, o por otra bondad que houiesse en el, hiziesse cosa por donde houiesse de morir, no le deuen matar abiltadamente como a los otros, assi como arrastrando lo, o echãdo lo alas bestias brauas, mas deuen lo mandar matar en otra manera, ansi como haziẽdo le sangrar, o ahogando lo. Quæ lex rectè probat opi. Abb.in [illegible] pastoralis. & aliorum. & text. in dicta [illegible] moris.§.sunt fere Quod ego iam vidi in patria [illegible], quæ Mombeltran vocatur, Abulensis diœcesis, vbi fuit practicata d.l.in personam Iohãnis Florin, qui erat magnus pirata, qui fuit strangulatus in platea illius villæ. ☞ Et sic, quòd nobilitas, seu dignitas, est causa minorandi pœnam, vt suprà. & in.l. si quis viduam. ff.de quæstio.de quo per Cyn.& Bald. C.de summa trinit.& fide catholi.& per Bar.in.l.pedius.§.si. ff.de incend. rui.naufra.& ibi Alex.in additio. ad Bar.& per Hippolyt.de Marsi. in.d l. si quis viduam. in fine, saltem remissiuè. ☞ Tu tamen vi. Bald. qui vnico verbo supradicta limitat, in cap. 1.§.si rusticus. de pace tenen.& eius viola. in fine.in vsi.feudo. vbi tenet, ꝙ licet sit verum, quod

quòd nobiles, & nati de genere militari mitius in corpore, quàm plebei puniantur: sed in pecuniaria secus habet locũ in pœnis arbitrariis tãtũ nõ in certis statutariis, vel legalib9. quod nota.

Summarium.

1 IVdex debet seruare dominiũ, & honorem regis, & iura regalia, & regis dãnum euitare: & tenetur omnia custodire, quæ vasallus domino suo custodit.

2 Regnũ, ciuitates, & villæ tenentur amare, custodire, & honorare regem, & vxorem, & filios suos. nume. 3.

3 Rex dicitur quasi Deus in terris.

4 Rex tenetur amare, & honorare populũ, & regnum suum, & munus eis impartire.

5 Rex sine causa non debet expellere vasallos de regno.

6 Rex non seruans contẽta in legibus Partitarũ, excedit.

8 Seruicio. [s] Idem tenet tex. in. l. 4. tit. 15. lib. 2. in ordi. rega. vbi habe-
1 tur, quod iudex † debet seruare dominiũ, & honorem regis, & iura regalia, & regis dãnum diligẽter pro posse euitare: & si euitare nõ valuerit, regi illicò certificabit. Idem tenet text. in. l. 6. titu. 4. parti. 3. & l. 1. titu. 7. foro legũ. lib. 1. Et tenetur omnia custodire, quæ vasallus domino suo custodit. s. incolumẽ, tutũ, & omnia alia, quę ponũtur per tex. in. c. de forma. 22. q. 5. & in tit. de forma fidelitatis. cũ titu. sequẽti. in vsi. feudo. & nõ sufficit, quod faciat illa sex, quæ continentur in. d. c. de forma. sed quod abstineat à malo, & quòd fiat id, quod est bonũ: & quod consiliũ, & auxilium suo regi fideliter præstet, vt in supradictis iuribus pa-
2 tet. ☞ Quod est idẽ in regno: † quia regnũ, ciuitates, & villæ, tenẽtur custodire, amare, & timere, & honorare regẽ: nec null9 de populo debet eius desiderare mortẽ: aliàs si palàm hoc dixerit desiderare, est aleuosus, & debet mori, & bona perdere, text. est in. l. 1. ti. 13. parti. 2. quia tota fide-
3 litas debetur regi: quia est † quasi Deus in terra. vt in. l. iubemus nulla. C. de sacros. ecclesi. & per totum titul. in. d. parti. vi. quomodo debet Rex honorari, & custodiri, & amari: & non solũ rex, sed vxor sua, & filij sui. vt in dict. parti. titu. 14. & titu. 15. vbi latè per te vide. ☞ Ad idem tene-
4 tur rex † quia tenetur amare populum suum, & regnum suum, & munus impartire eis, cum sibi videbitur: & eos honorare triplici modo, vt per l. 2. titu. 10. eadem partit. 2. & regnicolas, & subditos sui regni, tam maiores, quàm minores, & mediocres defendere. vt in. l. 3. eius tit. & partquæ est singul. in ista materia, cum legibus sequentibus eiusdem titu. ☞ Et facit illud, quod tenet Bald. in dict. c. de forma fidelitatis. §. si dominus. in princi.

seruicio, [t] y el bien

vbi ait, quòd sicut vasallus debet esse fidelis domino, in eisdem dominus debet ĩdem vasallo, alioquin dominus iudicabitur malefidus: & ita debet fauere, & diligere, quòd si-
5 ne causa non expellat † eos de suo regno, etiam mundus sit omnibus communis patria: & causa debet esse ex qua possent bãniri: quia expellere, interdicere est: quæ pœna sine causa non debet imponi. vt in. l. relegatorum. ff. de interdi. & relega. prout tenet Bald. in. d. §. dominus. Et idem est de nostro iure regio, vt in quadam pragmat. facta per istos nostros catholicos Reges. foli. 3. in qua inferunt Iudæos exire ex isto regno Hispaniæ ex causa ibi expressa, scilicet, quia facie-
6 bant Christianos apostatare. ☞ Et si Reges † nõ seruant, nec faciunt contenta in dictis legibus partitarum, excedunt: sicut excedũt in pluribus casibus notatis per Pari. de Pute. in dict. tracta. in cap. 1. cum sequentibus. vbi tractatur latè de excessibus Imperatorum, Regum, & Ducum, quem per te vide.

Summarium.

1 REx, regni administrationem habens, curare debet pro bono cõmuni patrię, & eam amare, bonã culturãq; desiderare, populationẽ, & passus pontium, itinerũq; reparare.

2 Rex ea quæ sunt publica nõ potest diminuere.

3 Iudex tenetur oia facere, quę rex facere tenetur.

4 Regens ciuitatem, habetur loco principis. Iniuria facta officiali, principi intelligitur esse facta.

5 Iurisperitis, & non aliis, est cõmittenda gubernatio reipublicæ.

6 Cõmune bonum defendenti magis est parendum, quàm certanti bono priuato.

7 Vtilitas publica quãdo vertitur, partes non possunt renuntiari, etiam cum iuramento: secus quando vertitur priuata vtilitas.

8 Propter publicã vtilitatem discedimus à regulis iuris cõmunis. Et in fauorem ecclesiæ.

9 Lex introducta in fauorem publicum, debet ampliari.

10 Magna vtilitas priuata, præfertur modicæ publicæ vtilitati.

11 Aduocatus, an potius debeat aduocare pro patria, quàm pro parte.

An

12 An poteſt aduocare contra patriam.
13 Patriæ debetur fidelitas.
14 Terram ſuæ originis, quis non debet relinquere, nec negligere, quantumcunq; vilis ſit. Et hic de fauore patriæ.

h Tierra.[h] comun dela tierra[h]

1 Quia Rex † habens adminiſtrationem regni, debet curare pro bono cõmuni patriæ. tenet Specu. in titu. de feudis. §. quoniam. verſi. 16. nu. 31. & Bart. in authẽ. de heredi. & falci. in. 2. col. in prin. vbi ait, quòd primò Rex de vtilitate publica, quàm ſuorũ debet tractare, & eam amare: & bonã culturam deſiderare, populationem, & paſſus pontium, itinerumq́; reparare, non ſinẽdo muros factos, turres, & domus corruere. vt in. l. 1. 2. & 3. titul. 11.
2 partita. ¶ Et ea quæ ſunt publica, † & ad vſum publicũ deſtinata, non poteſt diminuere. vt Signor. de Homod in conſi. 26. col. 7. & tex. in. l. 2. & 3. titu. 3. lib. 7. in ordina. rega. & Iohã. de Pla. in. l. ſi quis ex titulo. C. de diuerſis prædiis vrba. lib. 11 tenet quòd imperator magis fauet ciuitatibus, quàm priuatis, propter nimiam excellentiam, & hominum copiã ibi morantium. vt in. l. ſi quis tam. C. de decuri. lib. 10. ¶ Et omnia
3 ſupradicta tenentur facere Correctores, † & iuſtitiæ, qui loco regis in republica officia gerũt, vt in iſto text. & tenet gloſ & Cyn. in. l. fi. C. de præſcrip. long. tempo. ¶ Dicens, quòd qui re-
4 git ciuitatem, habetur loco principis. † & idem tenet Bart. in. l. hoſtes. ff. de capti. & Hippolyt. de Marſi. in ſua practi. crimi. §. conſtante. nu. 22. & tenet Bald. in. l. ſpadonem. §. ciuitatis. ff. de excuſa. tuto. vbi ait, quòd officialis habẽs magiſtratũ dicitur eſſe princeps in ciuitate illa. Et tenet Montal. in glo. ordin. regal. in parte, Correctores. verſic. Item nota. ¶ Et facit, quia omnis iniuria facta officiali regis actu gerenti officium, intelligitur facta regi. vt tenet Cyn. in. l. ſi non conuitij. C. de iniuriis. & in expreſſo Lucas de Pen. in. l. omnes ſtationarij. C. de cohartalib. lib. 12. col. 2. Et tenet Iohan. de Plate. in. l. nemo. C. de dignita. lib. 12. in fine. loquendo in ſenatoribus regalibus: quia iniuria eis facta, dicitur illata curię principis: quia pars corporis principis ſunt. vt in. l. quiſquis. C. ad. l. Iuli. maieſt. & de eius ordine. vt in. l. ſenatorum. C. de dignita. lib. 12. & tenet ſingulari. Bald. in. c. 1. de offi. delega. nu. 1. indiſtincte reprobando determinationem, & diſtinctionem Bal. in. d. l. hoſtes. Et facit, quod tenet Alexã. in. l. ſi familia. ff. de iuri. omn. iudi. nu. 1. vbi tenet, ꝙ maieſtas non ſolùm principi, & ſuperiori attribuitur, verum etiã attribuitur prætori. Item & populo. vt in. l. ſi non dubito. ff. de captiuis. ¶ Et reſpublica potius cõmitten-
5 da eſt gubernari † iuris peritis, quàm aliis. vt Ang. in procemi. Inſtit. §. ſumma. in fine. vnde

que lleuã ſu cargo,

abutũtur, qui cõtrarium faciunt. ¶ Et commune
6 bonum defendenti, † magis eſt parẽdum, quàm certanti priuato bono. vt Specu. vbi ſupra quia vtilitas publica pręfertur priuatæ. vt in. l. ſancimus. C. de ſacroſan. eccleſ. & in cap. bonæ memoriæ. de poſtula. præla. & Iaſ. in authen. reſq́; C. cõmunia deleg. nu. 28. & in. l. impenſa. ff. de religio. & ſumpt. fune. vt per Barto. & docto. in. l. 1. ff. ſolu. matrimo. nu. 26. ¶ Et ideo dicitur publica vtilitas, ſecũdùm Alex. ibi. nu. 44. quia affert vtilitatem reſpectu vniuerſi: ſed in particulari ſuam affert vtilitatẽ ciuibus per ſe ſeparatim ita vnis, ſicut alteri: nec eſt apta in quolibet particulari afferri vtiliter. ¶ Et quãdo vertitur vtilitas publica principaliter, per partes non poteſt re-
7 nuntiari, † etiam cum iuramento. vt in. l. ſi vnus. §. paciſcor & . §. ſequenti. ff. de pactis. & notatur in cap. ſi diligẽti. de foro compe. ¶ Et quando aliquid ob publicam vtilitatẽ prohibetur, etiam ille, in cuius vtilitatem fit prohibitio, non poteſt conſentire: & ſi cõſentit, eius cõſenſus non operatur, vt veniens contra prohibitionẽ non puniatur. quod eſt notandum ſecundùm Hippolyt. de Marſi. in. l lege cornelia §. conſtitutũ. ff. de ſicariis. nu. 2. Quod eſt ſecus, quãdo vertitur vtilitas priuata principaliter, licet ſecundariò publica. tunc enim poteſt renũtiari cum iuramento, ſecũdùm Iaſ. in. d. l. 1. ff. ſolu. matrimo. nu. 39. Et ideo dicit, ꝙ mulier poteſt conſentire alienationi fundi dotalis cum iuramento. vt in cap. cùm contingat. de iureiur. ¶ Et propter pu-
8 blicã vtilitatẽ diſcedimꝰ † à regu. iuri. cõmunis. & in ſimili fauore eccleſię propter publicã vtilitatẽ. vt tenet Alex in. d. l. 1. nu. 4. & Iaſ. ibi. n. 40.
9 addit, ꝙ lex introducta fauore † publico, debet ampliari, & extendi, vt in. l. illud. & ibi gloſ. C. de ſacroſa. eccleſ. & Bart. in. l. ſi conſtãte. ff. eod. ſolut. matri. & in. l. 2. §. exercitium. ff. de infami. Quod dicit procedere, etiã ſi reſpiciat fauorem publicũ ſecundariò. per text. notabil. licet vulgatum. in. l. hoc modo. in fine. ff. de conditio. &
10 demõſtratio. ¶ Tamen † quando eſt magna vtilitas priuata, præfertur modicæ vtilitati publicæ. text. eſt in. l. 2. § qui putant. ff. nec quis in loco public. & docto. in dict. c. bonæ memoriæ. & Iaſ. in. d. l. 1. ff. ſolut. matri. nu. 39. & Alexan ibi. nu.

nu. 46. & ibi per eius additio. ℣ Intantum bonum publicum, & patria debet custodiri, & de-
11 fendi: quòd aduocatus † debet potius aduocare pro patria, quàm pro patre. vt Bald. in. l. qui necessariò. C. de aduocat. diuer. iudi. & ita tenet Alex. in additio. ad Bart. in. l. 1. §. veluti. ff. de iusti. & iur. & dicit quòd hoc tenet Bal. in. d. l. qui necessariò. per. l. postliminium, §. filius. ff. de capti. sed certè Bald. ibi nil dicit, sed in contrarium est veritas. vt tenet Abb. Panor. in. c. fina. de postulan. nu. 7. allegando Specu. in titu. de aduocato. §. 1. versicu. sed quid si pater hostis. & in sequen-
12 ti. vbi concludit, quod potest esse aduocatus † contra patriam, & quod potius tenetur iuuare patrem, quàm patriã. arg. in. l. vt vim. ff. de iusti & iure. vbi prius nominatur parentes, quàm patria. Et hoc verum, quãdo pater prętendit iustã causam, alias si esset rebellis patrię, debet filius insurgere, & aduocare contra patriam. vt Abb. ibi. Et intelligerem quoq; quod nõ potest aduocare contra patriam, quãdo habet honorem, & salarium à republica. vt Bald. in. d. l. qui necessariò. aliàs
13 secus. ℣ Quoque tene, quod proprię patrię † debetur fidelitas: & est prior tẽpore, sicut natura est posterior accidente. vt tenet Bald. in. c. de noua forma fidelitatis. in vsi. feud. ℣ Et pugnare patria, aut magistratu eius, non distat à crimine maiesta. & ideo tractatum, aut consilium non faciat quis contra eos. vt tenet Angel. in. l. 1. ff. ad. l. Iuliã maiesta. in fine. ℣ Hac de causa credo, quòd Iohan. de Plate. in. l. si quis ex mainritate. C. de municipibus origi. lib. 10. dicit, quod quis terram
14 † suę originis quantumcunq; vilem negligere, & relinquere non debet: hoc enim impium est: & non valet impetratio rescripti, vt quis suam patriam deserat. Et idem Iohan. de Plat. in. l. vnica C. si curialis relictã. eod. lib. tenet & magis dicit, quod est impius, qui prõpriã patriam negligit, & derelinquit. nam vnicuiq; dulcis esse debet amor patrię. vt in. l. qui habeat. in princi. ff. de legatis. 3. adeo, vt patrem patriam delentẽ filius impune punire possit. vt in. l. minimè. ff. de religiof. & sumpti. fune. secundùm Plate. vbi supra. ℣ Quia natura est, vt vnusquisque natale diligat, & nil dulcius habeat, quàm patriam. vt Hierony. 2. super Hieremi. vnde paria sunt, parentibus parare veneuũ, & tyrãnidis inire consilium, secundùm Quintilia & est defendenda. vt in cap. fortitudo. 23. q. 3. Imò etiam sibi parendum. vt in l. 2. ff. de iusti. & iur. & qui eam defendit, non infamatur. vt in. l. neminem. C. de his qui not. infami. nõ sic qui delet illam. vt in. l. minime. ff. de religio. Et de hac materia latè per Tulliũ in. c. 8. suę Rhetoricę, & in. c. 2. ℣ Quoniam omnia commoda prouenerunt ex patria: & nullum incõmodum est graue pro patria putandum. Et Seneca in libro de clemẽtia dicit, quod gubernatio reipublicę fugienda, & vitãda non est in ciuitatibus, vbi quis honoratus est, nõ repulsus. iuxta illud oratoris. Cur te habebam in principem, cùm tu me nõ habes in senatorem? vt in cap. Ell. 95. distin. De qua materia reipublicę, & quod sit defendenda in tempore pacis, & belli, vel seditionis. vide latè Lucam de Pẽna in. l. vnica. C. si curialis relicta. lib. 10.

Summarium,

1 IVdex vnicuique debet suum ius tribuere.
2 Iudex non tribuẽs parti, quod suum est, tenetur ad omne interesse.
3 Iudex tenetur, quãdo sententia per eum lata habuit effectum, & sic fuit executioni mãdata.
4 Ex sola sententia iudicis non transit dominium in vincentẽ: ideo opus est, vt executioni mittatur. nume. 7.
5 Pars licet concedat alicui titulum super aliqua re, non transfert dominium, nisi actualiter tradatur.
6 Per sententiam non perditur possessio.
8 Sententia si est deserta, licet non sit executioni mandata, habet pars recursum contra iudicẽ, qui eam tulit.
9 Iudex, qui malè iudicauit, an teneatur, etiam si pars potuit appellare, & non appellauit, vel si appellationi renuntiauit.
10 An iudex, qui primò pronũtiauit, teneatur, si in gradu appellationis sua sententia fuit reuocata. & nume. 12.
11 Iudex, an teneatur pendente appellatione à sententia per eum lata.
13 Appellator succumbens in causa appellationis, non habet recursum contra iudicem à quo.
14 Quis ex iudicibus faciat litem suam, an iudex à quo, vel iudex ad quem.
15 Iudex, qui tulit sententiam nullam, an teneatur in syndicatu. & nu. 18.
16 Exceptio nullitatis sententię, an pręscribatur.
17 Exceptio nullitatis, quę non debet admitti, si admittatur, valet.
19 Consentiens sententiam expressè, non habet recursum contra iudicem.
20 Iudex, qui credit bene iudicare, & errore ductus malè iudicat, an teneatur parti in foro conscientię.
21 Iudex, q iudicat de cõsilio sapiẽtis, an excusetur

22 Iudex ignarus, an teneatur sequi consilium sapientis, & excusetur. & nu. 24.
23 An expensis partium potest iudex assumere consultorem.
25 Partes licet consentiant, quòd iudex ferat sententiam de consilio sapientis, possunt à tali sententia appellare.
26 Sententia lata prætextu consilij sapientis, nunquam transit in rem iudicatam.
27 Iudex, qui tulit sententiam de consilio sapientis, qui habet instrumentum suæ approbationis factæ à doctoribus, excusatur, Vel si erat publicè exercitatus in officiis, in quibus peritiã docuit: vel si cõmuniter ad eum habetur recursus pro causis decidendis.
28 Iudicio medicorum est standũ, si sunt experti.
29 Medicus approbatus, licet non sit doctor, nec graduatus, potest intrare monasterium monialium sine pœna excõmunicationis.
30 Consultor, an teneatur iudici ex malo consilio, quod dedit, & partibus.
31 Consultor nõ solùm tenetur de consilio expresso, sed de tacito.
32 Locumtenentes semper cõtradicant apud acta suis Correctoribus, & protestentur, quòd iniustitiam non faciant, aliàs ipsi teuentur.
33 Iudici parendum est in dubio.
34 Casus, in quibus iudex tenetur. Et ibi vide, an iudex in syndicatũ potest ex nouis allegationibus defendere sententiam, & ostendere condenatum ius nõ fouere. Et an teneatur ex eo, quia absoluit aliquẽ ab obseruatione iudicij.

A las partes.[1] Nota text. quòd iudex † debet vnicuique ius suum tribuere. Idem tenet text. in l. iustitia. ff. de iusti. & iur. & in l. 1. titu. 1. partita. 3. & in. §. primo. Institu. eodem, de iusti. & iur. & latè archiepiscopus Florenti. in. 3. parte. titul. 9. cap. 1. per totum. Intantum, quòd iudex aut gloriam clementiæ, aut seueritatis affectare non debet: sed perpenso iudicio, prout quæque res expostulat, statuere debet. vt dicit text. in l. respiciendũ. ff. de pœnis. & Plat. in l. qui publi. C. de his qui spõt. munera susceper. lib. 10. in. §. et vi. Hippo. de Marsi. in repe. rubri. de fide iusso. nu. 384. & vide quę dixi suprà in gl. derechamẽte. nu. 3. Quod intelligitur, quòd distribuit ius pro generibus singulorum, non pro singulis generum, hoc est, generaliter tribuit ius vnicuiq;, scilicet Deo sibi, & proximo, non autem singulis hominibus totius mũdi particulariter, secundùm Angel. in d. §. 1. ❡ Vult ergo dicere clarius secùdùm Iohã. Fab. ibi, quòd generale est, quòd homo reddat vnicuique ius suum, licet de facto semper non fiat. Et loquitur de iustitia, quæ cadit in homine, & sic de iustitia creaturæ: vnde nõ oportet ad hoc, quòd homo sit iustus, quòd sit ita constans, sicut beatus Petrus, sed prout cadit in homine, vt humana fragilitas. vt in authentic. quomo. opor. episcopis & cleri. §. ordinandis. & in l. si quid. ff. de ædilitio edicto. ❡ Et in se est virtus, non autem vt per homines exercetur: quia si homines non faciũt iustitiã, non propter hoc iustitia, prout est virt⁹, de suo esse mutatur, sicut nec ius, si iudex malè iudicat. vt in l. fi. §. 1. ff. eod. de iusti. & iur. secundùm Iohã. Fab. vbi suprà. ❡ Et
2 ideo si iudex nõ tribuit † parti, quod suũ est, parti læsę tenetur ad omne interesse. vt tenet Bal. in authẽ. statuimus. C. de epis. & cle. nu. 2. versi. iuxta hoc quæro. & Bart. in l. 1. C. quomo. & quãdo. iud. nu. 6. & in l. fi. ff. de vari. & extraor. cogni. et in q. sua, incipiẽte, iudex per imperitiã iudicauit. vbi plenè in. 9. q. & idẽ tenet tex. in l. 2. tit. 2. foro legũ. lib. 2. ibi, y el alcalde porq̃ juzgo tuerto, peche otro tanto delo suyo. Et ibi Montal. in glo. pierda lo q̃ huuiere. versi. 4. dicit, quòd de iure nostro Regio pœna apposita in illa lege debet seruari. & Bal. in l. si quãdo. C. de testi. & institu. de obliga. quæ ex quasi deli. nas. in prin. & Ias. & docto. in d. l. 1. nu. 6. ff. quod quisq; iuris. & Angel. in princi. Instit. de officio iudi. nu. 4. quem vide. & latè per summã Syluestrinam in parte, iudex, primo. 12. q. vsq; in fine. & text. singula. in l. 23. & in l. 24. titu. 22. parti. 3. quas leges omnino vide. vbi Montal. quoque dicit, quòd pœnæ legis Fori supradictæ est standum. Bald. tamen in cap. dilectus filius. de rescrip. nume. 3. dicit verum, quòd tenetur ad interesse, & sic ad veram litis æstimationem, si dolo pronuntiauit: Secus si per imperitiã, quia tunc tenetur in quãtum iudici visum fuerit. vt in l. 2. c. de pœna iudi. qui malè iudi. & c. venerabilis. de senten. excõmuni. lib. 6. Sed hæc differentia non habet locum in causis beneficialibus, in quibus non cadit æstimatio, nisi ratione expẽsarũ punitur igitur plus, vel minus arbitrio iudicis. secundùm Bald. ibi, in d. c. dilectus. referendo Iohã. And. ❡ Sed quòd teneatur parti ad interesse, intellige
3 verum, quando sententia per eum lata † habuit effectum, & sic fuit executioni mandata, vt in l. fina. ff. quod quisque iuri. & tenet Barto. in d. q. quæsti. iudex per imperitiam. in prima parte. in fine. quia quando non sortitur effectum, non dicitur

y el derecho a las partes.[1] Y cumplan

dicitur lædere partem, nec facit litem suam. vt in.d.l.fi.ff.de vari.& extraordi.cogni. ☞In adiutorium Bart. facit glos.singular. in.§.si filium. Institu. de officio iudicis. in glossa magna. &
4 ibi Angel.vbi tenet,quòd ex sola sententia † in dicis non transfert dominium in actorem vincentem, imò opus est, vt postea virtute dictæ sententiæ per iudicem, vel per nuntium nomine iudicis immittatur in possessionem rei adiudicatæ:quia cùm factum iudicis dicatur factū partis. vt in.l.si ob causam. C. de euictio. & licet
5 pars † concedat titulum alicui supra aliqua re, non tamen transfert dominium suæ rei, nisi actualiter tradat. vt in. l.traditionibus.C.de pactis. ergo iudex nō transfert dominium,nisi tradat.vt Angel.in dict.§.si finium. Et idem tenet Angel. Perusinus in.l. habere licere. ff. de euictio.vbi tenet, quòd per sententiam non perdi-
6 tur † possessio, sed requiritur ipsius sententiæ manu militari executio.vt in.l. qui restituere.ff. de rei vendi.& idem tenet Alexā. in consil.90. in.2.volum.nu.8.allegando dict.glo.in.d.§.si finium.& alia iura. & idem tenet Bartholo. Soci. in cōs.179. incipiente,circa præsentem cōsultationem.versi.1. quia venditor.& latè Rogerius de mota, doctor Valentinus in repeti.quam fecit in.d.l. traditionibus.nume. 27. & latè Iaso. quem vide in.l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iur. num.44. & Alexā. in.l. pomponius.§.si iussu. ff. de acquiren.possessio. Et Fell. in cap.cùm venerabilis. de exceptio.col.10. cōmendat dictam glos.in dicto.§.si finium.& dicit,quòd Imol.cōmen. eam in rubri. ff. de re iudica. & Angel. in in.l. si quis.§. differentia. ff.de acquiren.possc.
7 ☞Sed est intelligendum † secundùm Felin.vbi suprà in his quæ sunt merè corporalia, secus in incorporalis,vt in ius eligendi, & præsentandi, & similibus: quia sententia sufficit ad plenum ius. vt Innocen.in cap. cùm nostris.de concessio. præb. & sequitur Bald. in. l. 1. C. cōmunia vtriusq. iudi. de quo latè per Felin. vbi suprà & aliquid per Abb.& Feli.in cap.cùm aliqnibus. de re iudi.☞Et ideoquoque dicit Amod. iusti. in tracta.syndica.nume.242.tomo. 14. tracta.fol. 189. ꝙ si index tulit sententiam quæ est ipso iure,non tenetur ex ipsa pronuntiatione sola, nisi processerit ad executionem facti.per.l.penul.& ibi Bar.ff.de vari.&'extraor.cog &.d.l.i.ff.quod quisque iur.vid. infrà nume.15. ☞Attamen licet non sit executioni mandata:si sententia est deser-
8 ta, † & eius appellatio, habetur recursus contra iudicem,qui malè iudicauit quia talis iudex deliquit cōtra Deum,quia est periurus:& contra rempublicam,quia infidelis: item contra litigatorem,quem oppressit,vnde delictū non purgat,nisi puniatur.tenet Montal.in.d.2. titu.2.lib. secūdo.foro legum.in glos.fin derecho .& Bart. in.d.quæst.iudex,qui per imperitiam. & in.l.1. ff.quod quisque iuri.col.2. nu.9. & ibi Paul. de Castro.in.§. qui magistratū.nu.14. & in. l. dies cautioni. §. si tam vicinum. ff. de dāno infecto. & Innocen.in cap.sæpe. de appella. & in.c.pastoralis.de rescrip.& Ias. in.d.l.1.ff.quod quisq; iuri.nu.15. vsque in fine. & Paul. de Cast.in.l.si filiusfamilias.ff.de iudi.nu.7.& Alexā.in.d.l.1. nu.16. vbi omnes tenent, quòd si iudex iniustè
9 iudicauit,& pars potuit appellare, † & non appellauit, si vult potest cōuenire iudicem in syndicatu:quia vt Ias. ibi tenet, iudex fuit in dolo, pars verò, quæ non appellauit,fuit in culpa, & dolus præponderat culpæ.vt in. l. item si obstetrix. ff.ad.l.Aquil.& tenet Abb.in.c.ad hæc.de appel.in fi.& Bar.in.l.Itē si res.ff.de aliena. iudi.muta.caus.fact.& Bal.in.c.1.§. iudices.de pace iura.fir.in vsi.feu.nu.7. Et est cōmunis cōclusio, ꝙ potest conueniri secundùm Alexan.in.l. dies cautioni.§. fina. ff.de.dāno infe.num.1.vbi in nume.2. tenet, ꝙ est cōmunis, ꝙ iudex tenetur si appellauit pars, & est deserta appellatio temporis lapsu, vel alia causa.secus dicit, si pars renūtiauit appellationem:quia tunc videtur approbare sententiam,vt in locis supradictis.& tenet Amodeus iusti.in tract. syndica.nume.247. & nume.135. quia tunc videtur fateri habere malam causam. per. l. 3. C. de fide instrumento. & Barto in dicta quæstio. in fine.& Bald.in.d. §.indices.& in.l.3.C.de fide instrumento.& Barba. in cap. pastoralis.§.quia verò. de offi. delega.col. 9. allegando Bald.in.l.fina.§. fint antem. C. de tempori. appellat. vbi contrarium tenet, sed opini. Alexan.est communis, vt ipse dicit. ☞Attamen contrarium tenet Ange.in cōsi.188. quasi in fine. vbi tenet, ꝙ si victus potuisset appellare, & non appellauit,tunc contra indicantem iniquè non poterit haberi recursus:quia nō appellando confirmat quis sententiam suo consensu.per.l.hic qui ciuilia. C. de appellatio. Et Bald. in cap.cùm inter.de re iudi. versicu.nota. tenet quòd quando à sententia non est appellatum, præsumitur ritè & rectè per omnia pronuntiatum, & includit accessorium, & principale, idest, veritatem, & solēnitatem. vt Paris de Puteo,in tractatu syndic.in parte,indices puras.folio.125. Tamen Alexan.dicit cōmunem esse in contrarium. ☞Sed inquantum est dictū, quòd si appellauit pars, & appellationem non

prosequitur, quòd iudex teneatur. Mihi semper placuit opi. Bar. in. d. quæsti. in fine, vbi contrarium sentit, dicendo, quòd si pars appellauit, & iudex nō detulit appellationi, nil potest iudex parti imputari, & poterit cōueniri. Et sic credo ꝙ intelligatur opi. cōmunis Alexā. scilicet quādo iudex non detulit appellationi, & appellatio est deserta: secus quando detulit appellationi, & partis negligentia est deserta, vel alio modò pars renuntiauit appellationi, tunc cùm per interpositionem appellationis eo ipso sit quæsitum ius liberationis iudici, respectu totaliter interesse, licet remāserit obligatus propter sumptus, vt infrà dicetur, non potest pars per suam renuntiationem tacitam, vel expressam resuscitare obligationem contra iudicem. vt in. l. fina. ff. de pactis. & ista negligentia partis iudici nocere non debet. vt in. l. præsens. C. de pignori. & in hoc residet Barto. in dicta sua disputatione. Quod tenerem: quia in Barto. semper ferè inest clausula veritatis, vt re ipsa patet. vt Iohā. Baptist. de Gazalup. in tractatu de modo studendi. in quinto documēto, in fine. vbi quoque dicit, quòd sua scripta curemus habere, scire, & imitari: quia Bartolista optimus legista censendus est. ¶ Sed quid si in gradu appellationis sen

10 tentia fuit infirmata, † & sic reuocata, an poterit iudex conueniri. Barto. in. d. quæstio. tenet, quòd poterit conueniri, sed non ad totale interesse quod erat ab initio, sed tantummodo ad sumptus. vel expensas, quæ factæ fuerunt in causa appellationis\ quas aliàs non sustinuisset, nisi contra eum fuisset iniquè iudicatum. vt in. l. si. ne. §. cùm autem. ff. rem rat. habe. & in. §. Mar-

11 cellus. ¶ Sed quid si appellatio pendet, † an teneatur. Videtur quòd non tenetur ad interesse, cùm per interpositionem appellationis extinguatur pronuntiatum. vt in. l. prima. ff. ad Turpilia. & Angel. in. l. furti. ff. de his qui not. infami. 2. col. & latè Iaso. in. l. prima. ff. de re iudi. nume. 14. & Abba. in cap. laudabilem. vt lite penden. in fine. Attamen potest conueniri solum ad expensas, & cætera damna, cùm primū ius remaneat sibi illæsum. vt in. l. tertia. §. ex quibus. & ibi Barto. ff. de aliena. iudi. muta. caus. fac. & Barto. in. d. quæstio. in fine. Sed ego non sto cum dicto Barto quia nunquam practicatur nam tantummodo in isto casu dum pendet appellatio tempore syndicatus potest iudex, qui tulit sententiam, conueniri, & tantūmodo condemnabitur, vt caueat de indignitate, quia dubius est euentus. arg. in. l. penul. ff. de peti. hære di. quia si appellans obtinuit, non damnificabitur etiam facto, secus si succumbat. ita in expresso tenet Paul. de Castro. in. l. si filiusfamilias. ff. de iudic. nume. 4. & idem Ange. ibi. versicu. vltimò quæro. per. l. statu liber rationem. ff. de statu libe. & per alia iura. Et idem tenet Bald. in. d. §. iudices. nume. 9. & sic tenet quòd pendeat ex futuro euentu, Quicquid dicat Bart. in. d. quæst. & in. l. si minoris. ff. de administra. tuto. nume. quarto. & in dicto. §. ex quibus. Semper in iudiciis obseruatur opinio Angel. & Paul. in dict. l. si filiusfamilias. quòd solùm iudex, pendente appellatiōe, tenetur cauere de indignitate. quod sequitur Amodeus iusti. in tracta. syndicat. in glossa. Item in eo quòd plures innocentes condēnauerunt. col. 4. versicu. sed pone. vbi in expresso ait, quòd si tempore syndicatus adhuc pendet appellatio à sententia, quam querelans contra iudicem dicit fuisse iniquam, quòd syndicatores faciant, quòd iudex det fideiussores de reficiendo omnia damna, & expensas querelantis, si contingat eius sententia infirmari. Et hoc dicit esse in practica, & consueuit facere, quòd pars, pro qua lata est sententia, fideiubeat pro iudice: & præstita ista fideiussione, syndici eum non condemnabunt. Et istam opinionem tenet Bald. & dicit esse veriorem in. l. nouissimè. §. Pomponius. ff. quòd fals. tuto. auto. Et hoc tenet licet idem Bald. in dict. l. fina. C. de pœna iudi. qui mal. iudi. dicat, quòd si ex primis actis apparet sententia iniqua, iudex debet condemnari in syndicatu ad expensas, & interesse dubij euentus litis. Sed ex primis actis apparet iusta, debet absolui, licet in causa appellationis ex nouis actis possit impugnari. ¶ Tamē quādo sententia per appellationē est recisa, tūc iudex nō cōuenitur ad totale interesse,

12 sed tantūmodo ad sumptus, † & expensas, quæ fuerunt factæ in causa appellationis. vt Barto. in d. quæst. fina. col. versi. his præmissis. Sed hoc intelligerem, quando sententia fuit recisa ex primis actis, secus si ex agitatis in causa appellationis. per. l. per hanc. C. de tempori. appella. & capitu. cùm Iohannes. de fide instrumento. & sentit Bald. in dicto. §. iudices. in fine. versicu. Item ex omnibus. & in expresso tenet Amodeus Iusti. in tractatu syndicatus. in dicta glossa. colū. tertia. versicul. Item illud. allegando Bartol. in. l. post legatum. ff. de his quibus vt indignis. Sed Bartol. ibi nil dicit, sed sufficit authoritas Amodei, vbi quoque dicit, quòd iudex non tenetur ad dictas expensas, si reus condemnatus eas consequutus fuit à parte, quæ temerè eum vexauit, quia desinit sua interesse

contra

contra iudicem. vt Barto. in l. fina. C. de pœna
iudi. qui malè iudica. & facit. l. 1. §. nunc tracte
mus. ff. de tutelis & ratio. distrac. ¶ Sed quid si
13 appellator † in causa appellationis succubuit,
& sic sententia prima est confirmata: an iudex,
qui primò eam tulit, teneatur? Dic quòd non,
nec potest conueniri. quia talis sententia confir
matoria excusat iudicem. vt in. l. pro consuli-
bus. C. de appellatio. & ita tenet Bartol. in dicta
quæst. fina. col. & idem tenet Alexan. in additi.
ad Barto. in. l. 1. ff. de appella. in additione ma-
gna, in medio. & Pari. de Pute. in. d. tracta. syn-
dica. in parte, quęro de quæstione. fol. 161. nu.
8. versicu. pone q reus. ¶ Sed quis ex iudicibus
14 teneatur, an qui primò tulit sentẽtiam, † an qui
eam confirmauit? Bald. in dict. §. iudices. nu. 8.
tenet. q si primus iudex tulit sententiam, à qua
fuit appellatũ, & sententia confirmata, & ab ista
secunda sentẽtia non fuit appellatum, secundus
iudex facit litem suam, quia ista secunda transit
in rem iudicatã: prima enim fuit nouata per se-
cundam, & in ipsam trãsfusa. & idẽ tenet Alex.
in additio. ad Bart. vbi suprà. Et idẽ tenet Amo-
deus iusti. vbi suprà. col. 3. versi. tenetur etiã. vbi
vult sentire, quòd si est appellatum ab ista secun
da confirmatoria, & fuit reuocata, q primus iu-
dex teneatur: quia fuit principium iniquitatis,
& totius mali, secundùm Innocẽ. in cap. sæpe.
de appella. & sic ad sumptus litis, vt dictum est.
¶ Sed quando sunt plures sentẽtiæ conformes,
tunc præsumũtur omnes iustę, & querelãs con-
tra iudicem præsumitur calumniari. vt in cle. vt
calumniis. de re iudica. & Bald. in rubri. C. de
pœna iudi. qui malè iudic. & tenet Amodeus
iusti. vbi suprà. col. 3. versicu. Item non tenetur.
15 ¶ Quid autem si sententia est nulla, † an iudex
teneatur in syndicatu? Dic quòd non. vt tenet
glos. in dict. l. fi. ff. de variis & extraord. cogni.
in glossa. 1. & Bald. cõmendat eam in. l. si vt pro-
ponis. la primera. C. quomodo & quando iud.
nume. 17. Et tenet Montaluus. in. l. 23. titul. 22.
partita tertia. vbi ait, q si sententia non valet, nul
lam pœnam iudex sustinebit. per dictã. l. 2. titu.
2. foro legum. lib. 2. ¶ Quod Bald. vbi suprà di-
cit verum, nisi aduersario intersit. & idem Bald.
in dicto. §. iudices. nume. 3. & idem tenet Paul.
de Castro in. l. 1. §. hæc autem verba. ff. q quis
iuri. in fine. Et ibi Angel. in princip. dicit, q
licet non faciat litẽ suam, tenetur tamen ad da-
mna, & expensas litis. per dict. glo. in. d. l. fina.
& per. l. si veritur. C. de excusa. tuto. Et idem te
net Paul. de Castro in dicta. l. filiusfamilias. ff.
de iudi. nume. 3. vbi quoque dicit, q non tene-
tur, nisi ad dictas expensas litis, vel sumptus, in
quibus potest lædi: vel quando sententia nulla
fuit executioni mandata de facto. & idem tenet
Hippol. de Marsi. in. l. fin. ff. de quæstio. nu. 19.
& Feli. in. c. tua nos. de iureiura. nu. 6. & Bald.
in. l. obseruare. §. proficisci. q. 21. ff. de offi. procõ
su. & Amode. iusti. in tracta. syndi. nu. 242. & su
prà nu. 7. Quod intellige verum, nisi executio
possit retractari per grauatum: quia grauatus re-
tractare eam debet, secundùm Alex. in. d. §. hæc
autem verba. nu. 3. ¶ Quoq; vltra Paul. intellige
16 rẽ, nisi exceptio nullitatis sit præscripta, † quia
tũc iudex tenetur: nam in casibus, in quibus sen
tentia est nulla, requiritur q talis exceptio nul-
litatis infra. 60. dies à die pronuntiationis sen-
tentiæ numerandos opponatur, aliàs transit in
rem iudicatam talis sententia. vt in. l. 2. titul. 15.
lib. 3. in ordina. regali. & sequitur Montaluus in
l. 2. titu. 2. foro legum. lib. 2. in glos. quæ inci-
pit, sin derecho. Et per istam. l. Regiam hodię
non habet locum illud, quod tenet Paul. de Ca
stro in. l. nec quis messium. §. sed si prætor. nu.
9. ff. de feriis. vbi dicit, quòd vsque ad triginta
annos potest principaliter peti agendo, vt sen-
tentia declaretur nulla. & idem tenebat Abb. la
tè in consilio. 97. in prima parte. ¶ Tamen te-
17 ne, quòd si admittitur † ad dicendum de nulli-
tate elapsis illis sexaginta diebus contentis in di
cta lege Regia, & probauit, debet obtinere. vt
tenet singulariter Ias. in. l. hoc edicto. ff. de no-
ui oper. nuntia. nume. 3. vbi dicit, quòd si statu-
tum disponit, q post duos menses non potest
dicere de nullitate sententiæ, vt in. d. lege Regia
cauetur: si tamen fuit admissus, & probauit, de-
bet obtinere in causa allegando Abb. in consi-
lio. 55. in secũdo volu. incipiente, In causa. Et est
magna extensio ad. d. l. ordinamenti, q etiam si
post illum terminum fuit admissus ad allegan-
dum de nullitate, & probauit, obtinebit in cau-
sa. ¶ Et facit in simili illud, quod tenet Innocẽ.
in cap. cùm dilecta. de rescriptis. vbi ait, q con-
tra sententiam, quæ transiuit in rem iudicatam,
non debet pars aduersa audiri super iniquitate,
vel nullitate. tamẽ si de facto fuit admissa, & ini
quitatem probauit, est retractanda sententia. &
Felin. in cap. quoniam contra. de proba. col. 13.
versi. fallit quartò. & Sapia. in additio. ad Abb.
in cap. 2. de purga. vulgari. ¶ Et quoque facit:
quia licet à sententia super possessorio de iure ci
uili non appelletur, vt in. l. vnica. C. si de mo-
men. posse. fuerit appellatum: tamẽ si sit appel-
latum. & iudex admisit, debet appellans obtine
re. vt Bald. singulariter. in. l. post sententiam.

col.5. C. de senten. & interlocu. omn. iudi. & sequitur Alexan. in consilio. 2. in tertio volumi. nume.14. ¶ Et quia probatio, quæ non debet admitti, facta tamen debet per iudicem obseruari, vt Innocen. in capi. cùm Bertoldus. de re iudi. quem refert Bald. in. l. illicitas. §. veritas. ff. de officio præsi. multa enim facta tenent, quæ fieri prohibentur. vt in. l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui, vel ali. iur. & capi. ad apostolicam. de regula. ¶ Quoque facit: quia licet spoliator nõ debet audiri ante restitutionem, quia spoliatus ante omnia est restituendus. vt in. l. si quis ad se fundum. cum similibus. C. ad. l. Iuliam. de vi. tamen si de facto fuerit admissus à iudice, & probauit de proprietate, debet iudex pro eo ferre sententiam. Ita tenet Innocen. in capitulo, constitutus. de filiis presbyter. prout tenet Iaso. in d. l. 1. quę incipit, Hoc edicto. suprà allega. & sic, quòd si post terminum est admissa, & probata, iudex debet pronuntiare super nullitate, si de ea constat, & non teneretur in syndicatu. vide Bald. in. l. obseruare. §. proficisci. ff. de offi. pro consu. & lega. quæstio. 21. & Amode. iusti. in dicto tracta. in dicta glos. colũ. 4. versicul. quid autem si tulit sententiam, ipso iure nullam. vbi concludit in eo, quod tenet Paulus de Castro in dicta. l. filiusfamilias iudex. licet eum non allleget. & Bald. in. l. si pignora. ff. de euictio. ¶ Vide tantùm Bald. in dicto. §. iudices. vbi tenet,
18 † quòd si per dolum iudex tulit sententiam nullam, facit litem suam: quia grauat partem de facto prætextu officij. facit. l. per imperitiam. ff. de euictioni. Et idem tenet Alexan. in dicta. l. prima. §. hæc autem verba. ff. quòd quisque iur. nu. 4. vbi dicit, quòd tenetur ad interesse, & ad integram litis æstimationem, quando sententia nulla est lata dolo. vt tenet Bald. & Salycе. in l. venales. C. quando prouoca. non est necess. licet Angel. teneat contrarium. ¶ Quid autem, si
19 pars consentit sententiam † expresse, an si est iniusta habebit regressum contra iudicem? Dic quòd non. vt tenet Abb. in capit. pastoralis. §. quia verò. tertia col. nume. 5. de officio delega. & idem tenet ibi Andre. Siculus Barba. in. 7. colũ. in fine, cum sequenti. quem vide. Et facit: quia ille, qui consentit, iura sua perdit, & aliena fortificat. tex. in. c. 1. § præterea. quibus modi. feu. amittitur. in vsi. feud. & ibi glo. & Bal. ibi dicit, quòd hęc regula est infallibilis, de quo ibi per eum. Et etiam si quando consentit sentẽtiam sit in carcere, valet & tenet prædictus consensus, quãdo carcer est iustus, & subest iusta causa detinendi: quia metus carceris eum adlubetur secundùm ordinem iuris, nõ est metus. Bald. in. c. si iustus. de appella. in fine. & facit. cap. dilectis. eod. tit. & l. qui in carcerem. ff. quod metus caus. & quia detentus licitè in carceribus, potest consentire, & contrahere etiam cum eo, ad cuius instantiam detinetur, nec dicitur contractus factus per metũ. tenet Pau. de Castro in. l. qui à latronibus. ff. de testam. & Bald. in. l. nam & seruus. ff. de negotiis gestis. Et vi. de materia per Hippolyt. de Marsi. in sua practi. crimi. §. attingam. nume. 22. cum sequentibus ¶ Quid si iudex credat bene
20 † iudicare, tamen malè iudicat, ductus errore iuris, an in foro cõscientiæ teneatur parti, quam lęsit? Petrus & Cy. in authen. hodie. C. de iudi. dicunt, quòd si ex necessitate assumpsit sibi officium iudicãdi, vel ex volũtate de consensu partium, nõ tenetur nisi de dolo. vt in. l. 1. ff. si messor fal. mo. dixe. Quod est notandum pro arbitris, & arbitratoribus, qui assumuntur de consensu partium, vt non faciant litem suam si malè iudicãt, nisi cùm dolo hoc faciant. & ita intelligitur. l. si quis in conscribendo. C. de pactis. secus si est iudex non de voluntate partium, quia tunc tenetur, nec excusatur per ignorantiam iuris: quia asseruit se peritum, acceptando officium iudicandi: nam medicus nõ excusatur propter ignorantiam. ita Paulus de Castro in dicta authenti. hodie. numero. 2. Et ita videtur tenere Cardinalis Caietanus optimus theologus temporibus nostris, in sua summa, in parte, iustitia. loquendo de iudice proiiciente aliquem de possessione iuris errore, & de iudice malè iudicante, & negligente, & de procrastinante iustitiam. & quoque dictum Caieta. in dict. summa, in parte, iudicis peccata. vbi vide quando peccant, & sic quòd teneatur in foro conscientiæ.
21 ¶ Et an † teneatur, si de consilio sapientis iudicauit. Angel. in dict. l. filiusfamilias. in fine. tenet quòd tenetur, & non excusatur, quia non tenetur ipsum sequi, quia iudex asserit se peritũ: vt in. l. 2. ff. quòd quisq; iuri. imputet enim sibi, qui tale consilium sequitur. & dicit hoc sequi Iacobus Butrig. quod sequitur ibi in dicta. l. filiusfamilias. Paul. de Castro. ¶ Sed contrarium tenet textus. & ibi Bartolus in. dict. l. 2. ff. quòd quisque iur. vbi tenet, quòd imperitia assessoris excusat magistratum, non autem ipsum assessorem. sed Bart. ibi, quem sequitur Iaso. & omnes. nume. 4. dicit, quòd est verum, si magistratus imperitus iuris tulit sententiam iniquam de consilio sui assessoris, quòd tunc excusatur à pœna illius edicti, non tamen excusatur, quin faciat litem suam, & teneatur parti ad totale interesse.

per

per text. & glo. ibi. Quàm glo. dicunt ibi Alex. & Ias. quòd cômuniter sequitur doctores, & cô mendant eam. quia multotiês accidit in facto. & pro ea est tex. secũdùm omnes scribentes in authen. de iudi. §. necessitatẽ. cum glo. in verbo, periculi, quamuis teneat contrarium glos. in. c. hoc etiam. 2. quæst. 6. in glos. fi. quam allegat Imol. in. l. 4. §. in eum. ff. de dãno infecto. secundùm Iaso. vbi suprà. Et Alexan. ibi. nume. 8. dicit, quòd pro glo. in. d. l. 2. est cômunis opinio, & est tenenda, & sic quòd ad interesse teneatur.

¶ Sed contra istam cômunem opi. videtur text. in contrariũ in. l. cum bonorũ. ff. de bono. pos. & ibi Bartol. & docto. vbi habetur, quòd iudex propter consilium excusetur. Sed pro solutione dicit Hippolyt. de Marsi. in sua practi. crimina. §. superest. nu. 18. quòd Bald. dicit in rub. C. de poena iudic. qui mal. iudi. ꝙ si iudex sibi eligit assessorem, non excusatur. vt in. l. si procurator. §. si tutores. ff. mandati. si verò respublica eum elegerit, vel deputauerit, tunc excusatur tanquã astrictus cuidam formæ. argu. notatorum. in. l. polla. C. de his qui. vt indig. vbi quoque tenet dicta glos. in. d. l. 2. Et pro ea, & sic pro primo membro facit illud, quod tenet Angel. In. §. omnem. in authen. de litigiosis. dicens, quòd licet potestas ferat sententiam, & dicat latam sub examine iudicis maleficiorum, tunc dicitur ab ipso potestate prolata, & ipse tenetur. vt ibi per Angel. & per Cepol. in cautel. 258. & Alexan. & Ias. in dict. l. 2. nume. 4. & 8. ponunt hoc pro limitatione ad dict. l. 2. vt procedat, quando sibi eligit magistratum, secus si respublica. ¶ Et facit illud, quod tenet Barto. in. l. si conuenerit. ff. de re iudica. volens quòd assessor, qui tulit iniustam sententiam de consilio iurisperiti, & electus de voluntate partium, ꝙ tenetur: quia non debet stare dicto iniquo consilio. vt in. l. quidã decedens. & in. l. Titium & Meuium. in principi. ff. de administratio. tuto. & facit. l. nemo. C. de sentent. interlocu. omni. iudi. Quia licet partes consenserint vt causa cômittatur, non tamen consentiunt, ꝙ sententia sic feratur, si malè consuluit, & ideo tenetur, & facit litem suam: nisi consensus partium, vel statutum arctaret iudicem ad sequẽdum dictum consilium. Et ideo Bart. ibi in. d. l. si conuenerit. dat cõsilium assessoribus, ꝙ in tali cômissione faciat poni, quòd partes ex nunc consentiunt, vt secundùm consilium talis feratur sententia, tunc iudex non poterit conueniri. ¶ Tamen Guido de Suza. in. l. humanum. C. de legi. & Imol. & Paul. de Cast. in dict. l. si conuenerit. tenent cõtra Barto. Quia si partibus consentientibus iudex eligit consultorem, tenetur sequi consilium: quia licet à principio habuerunt potestatem consilium non habere, ita habito consilio, videtur astrictus illud sequi. allegat in argu. l. 3. §. tametsi. ff. de arbitris. maximè cum iusta causa cõsueuit quem excusari. vt in. l. qui solidum. §. etiam. cum similibus. ff. de legat. 2. & Paul. de Castro in. l. sed & si lege. §. ꝙ autem. in fine. ff. de peti. hæred. & Ias. in. l. iustè possidet. ff. de acquirend. possess. num. 35. cum sequentibus. & Hippoly. de Marsil. in repetitio. l. de vno quoque. ff. de re iudic. nume. 193. ¶ Et idem contra Bartol. tenet Bald. in. d. l. obseruare. §. proficisci. ff. de offi. proconsuli. & lega. quæst. 13. & in. l. mancipia. C. de seruis fugiti. nisi consilium sit contra legem, quia illud non tenetur sequi. argu. l. rescripta. C. si contra ius, vel vtili. publi. ¶ Attamen opinior Barto. tenet Specula. in titu. de requisi. consilij. §. 5. versicu. quid si iudex. & ibi per Iohan. Andre. in addition. & in regula. nullus ex consilio. ff. de regu. iur. in. 6. in mercuri. & Bart. in repetitio. l. 1. §. si plures. 1. quæstio. ff. de exercito. & Abb. & ibi Canoni. in. c. si pro debilitate. de officio deleg. & In. c. nec episcopi. de tẽpor. ordi. ¶ Et ista opi. Bart. & sequacium est verior secũdũ Alexã. in. d. l. si conuenerit. nu. 11. & sequitur quoq; ibi Ias. nu. 16. pro qua Alexan. dicit, ꝙ est text. optimus. in. c. cùm olim. de arbitris. & ibi docto. ¶ Quod dicit facere ad limitationẽ statuti disponentis, vel partibus disponẽtibus, ꝙ iudex teneatur cômittere causam cõsilio sapiẽtis, nó dicitur arctare iudicẽ ad sequendũ cõsilium.

22 ¶ Quod dicit fallere, † nisi ex toto iudex esset ignarus. per cap. cùm venerabilẽ. de offi. delegati. & ibi glo. & In. l. impuberibus. ff. de suspect. tuto. Quod est verũ secũdùm Iohã. de Imol. in d. c. cùm olim. de arbi. quãdo ex consuedine patriæ viri imperiti cômuniter creãtur in iudices, quia tũc intẽtio dicti statuti videtur fuisse, ꝙ debeant sequi cõsilia peritorũ, aliàs secus. vt tenet Alexã. vbi suprà. vt Bald. in. l. certi iuris. C. de iudic. & Cataldi. in tracta. syndica. nu. 157. tomo 14. tracta. Et Angel. de Perusio. in tracta. syndi. nu. 8. tomo. 18. tracta. foli. 41. dicit, ꝙ potestates terrarũ facilius excusantur, quàm eorum assessores: quia cum ignaro lex mitius agit, quàm cum iure peritis. vt Bald. in. l. penulti. C. de legat. in fine. debẽt enim tales potestates consilio sapientis omnia deliberare, & non ex suo capite. vt dicit notare Bart. in. l. legati. C. de offi. proconsu. & lega. Quod facit pro istis iudicibus villarũ, qui Alcaldes ordinarios vocãtur, qui continuò

 eliguntur

eliguntur in iudices, maximè in locis, & villis dominorum, licet non sint periti, quia iudicant consilio literatorum: quia si isti iudices aliquid iubent, vel faciunt de consilio iurisperiti, excusantur. vt tenet dict. Alexan. quia de consuetudine patriæ est, quòd tales iudices iudicent de consilio iurisperitorum. ¶ Quinimo expensis
23 partium † possunt assumere assessorem. vt in capitu. statutum. §. assessorem. de rescrip. in. 6. & Paul. de Castro in. l. fina. ff. de assesso. & Abb. in cap. sciscitatus. de rescrip. fina. col. oume. 15. & vide Alexan. in addition. ad Barto. in. l. postulauerit. ff. de adulter. & Cardina. in Clemen. prima, de ætate & qualita. Et vide quæ dicam in cap. 2. infrà eodem, in glo. ygualmente su justicia. versicu. & ego idem dicerem. & Bald. in. l. 2. C. de senten. ex pericul. recit. & Lanfran. de Oria. in repetitio. cap. quoniam contra. de probatio. in parte, interlocutoriç & appellationes. num. 25. vbi intelligit hoc verum in iudicibus, qui de se non sunt periti, nec est electus ratione scientiæ, vt dicunt esse potestates, & arbitratores, qui sunt idiotæ. Secus autem si esset electus propter peritiã scientiæ, vt sunt vicarij potestatum, qui in nostra Hispania vocantur, Tenientes, quia tunc non possunt compellere partes eligere consultorem: quia si ipse nesciat, de se conqueratr: nec facere expensis ipsorum. vt tenet ad literam beatus Archiepiscopus Floren. in tertia parte titu. 9. cap. 2. §. 9. vbi dicit, quòd cùm ordinarius secularis non teneatur scire, sed sufficit quòd habeat experientiam de causis, prout habetur in. l. certi. C. de indic. poterit salarium pro assessore petere. Et dicit, quòd notatur in authenti. de iudi. circa principium secundũm Iohan. de Imol. qui dicit, quòd supra hoc est consuetudo attendẽda, prout dictus Archiepisco. Florenti. tenet, vbi per eum de materia. ¶ Vbi quoque dicit, quòd hoc est verum, si non habet salarium de publico. Et idem canetur de lege Regia, vt infrà dicetur, vel si non egebat, quia est peritus, & per se potest causam determinare, & finire, quia in hoc vult grauare partes. secus si sit idiota, prout tenet Paul. de Cast. in. l. consilium. ff. de offi. assesso. vbi ait, quòd si iudex, vel arbiter sit idiota super puncto iuris, bene potest mandare partibus, quòd dent ei salarium pro consultore habendo. vt in. l. 4. § 2. ff. finium regundo. & glossa in. l. 2. titu. 2. foro legum. libro. 2. in glossa, quæ incipit, que no lo entiende. ¶ Et quando quæstio cõmittatur consulenda, cuius expensis debet fieri. vide Barto. singulariter in. l. si postulauerit. in fine. ff. ad legem Iuliã. de adulter. Et Bald. in. l. 2. prima col. versi. sed nunquid. C. de sentẽ. ex peri. recitan. dicit, ꝙ tale salarium debet præstari consultori ab vtraque parte, nisi altera pars petat consilium. vt Bartolus in dicta. l. si postulauerit. & Lanfranc. de Oria. in dicto cap. quoniam contra. de probatio. versicu. sententia. 9. colũ. & si præstatur ab vna parte tantùm casu, quo iudex suo motu, vel ad instantiam vtriusque partis cõsilium habuerit, datur regressus contra alteram partem. vt Florian. in. l. sed & loci. §. primo. ff. finium regun. & Speculato. in titulo de assessori. §. salarium. versicu. penulti. & Barto. in. l. in sacris. C. de proximi. sacro. lib. 12. ¶ Et quòd
24 dicti iudices, qui de consuetudine creãtur † imperiti, si de consilio iurisperiti iudicauerunt, non teneantur. prout tenet Alexan. allegando Anton. in dict. l. si conuenerit. Facit quod dicit Iaso. ibi nume. 16. vbi dicit, ꝙ Barto. ibi loquitur in iudice, qui debet esse peritus iuris, & qui videtur asserere esse peritum. vt in dicta. l. 2. ff. ꝙ quisque iuri. vnde non debet credere consultori imperito. & dicit ita tenere Bald. in dict. l. obseruare. in dict. §. proficisci. quæstio. 13. & ꝙ ille allegat Barto. ita tenere in dict. l. in bonorũ. in fine. ff. de bono. posse. & Bald. & Salycet. in l. iuris ignorantia. C. qui admitti. Et vide Barto. in. d. l. in bonorum. nume. 4. vbi expressè tenet, ꝙ credens consilio alterius, si per se scire non debet, excusatur: quod dicit esse menti tenendum. & idem tenet Alexan. in additio. ad Bart. in. l. 1. §. si plures. ff. de exercito. in additione, quæ est in nume. 12. & idem tenet Alexan. in dict. l. 2. ff. ꝙ quisque iur. in fine. ¶ Sed Paul. de Castro ibi, in nume. 7. tenet contrarium, dicens, quòd magistratus quantũcunque imperitus literarum facit litem suam, si faciat iniustitiam, etiam si non tenebatur tenere assessorem: licet videbatur cõtrariũ, quia nõ esset in leui culpa, quia nunquam asseruit se peritum, & tale officium consueuit dari imperitis, vnde videbatur, ꝙ nõ teneatur. ¶ Sed illud dictum Paul. nõ obstat: quia talis tenetur, quando non iudicauit de consilio sapientis: secus quando de consilio sapientis iudicauit, quia tunc non tenetur, vt dictum est. Et Cataldi. in dicto suo tracta syndica. quæstio. 41. tenet in expresso, ꝙ potestas, qui est iuris ignarus, si sententiam iniustam tulit de consilio suorum iudicum, talis potestas non tenetur, sed iudex, sub cuius examine & consilio sententia lata fuit. vt in dicta. l. 2. pro quo dicit, quòd facit bonus text. in. l. prima. C. de his qui latro. ibi, sub examine iudicis. & Angel. idem tenet

tenet in.l.si illi.C.de decurio.lib.10.& in authē-
tic. de litigio.§.omnem nota.& Bal.in.l.obserua
re.C.co.ti.de decurio. ¶ Et vbi suprà dicunt,ꝙ
licet partes consentiant,quòd iudex ferat sentē
tiam de consilio sapientis, etiam apertum & co-
25 gnitum partibus,ꝙ à tali sententia possunt † ap-
pellare,& ex nouis actis & probationibus pos-
sunt impugnare sententiam.vt in.l.eos.C.de ap
pella.quia non tollit remedium appellatio, nisi
per expressam renuntiationem.vt in.l.fin.C.de
tempo.appella.Et cum Bar in.d.l. si conuene-
rit.tenet Alex.num.13.vbi dicit ,quòd ita com-
muniter tenetur,licet Bal.teneat contrarium in
quodam suo repertorio.per tex.meliorem de iu
re in.l.generaliter.§.1.ibi,quis enim ferendū est.
C.de rebus credi.tamen dicit, quòd communis
opi.est in contrarium.& temerarium esset ab ea
recedere,& pro vera est tenēda,& sic,quòd si iu
dex imperitus de consilio iurisperiti iudicauit,
excusatur. ¶ Imò dicit ibi Ias.in dict.l.si conue
nerit.nume.20.quòd non solùm à tali sententia
26 potest appellari:imo fortius † talis sententia lata
prætextu consilij sapientis , nunquam transit in
rem iudicatam, quin possit semper retractari pe
ritioribus iustius consulentibus.ita singulariter
Anto.de butri.in cap.proposuisti.de probatio.
& Ias.vbi suprà. ¶ Sed.d.gloss.in.d.l.2.ff. quòd
27 quisq;.iuris. † limita per.d.Saly.in.l.fi.C.de pœ
na iudi.qui malè iudi.nisi talis assessor haberet
instrumentum suæ probationis factæ à doctori-
bus in studiis generalibus & publicis:quia tūc
magistratus habuit iustam causam credendi,&
excusatur.argu.in.l.agrum.& in.l.qui non tam
idoneum.ff.commoda.vel etiam dato quòd non
sit doctoratus,licentiatus,vel bachalarius:erat ta
men publicè exercitatus assessor in officiis simi
libus, in quibus peritum se docuit , secundùm
Alexan.ibi in di.l.2.num.9.quod dicit esse no-
tandum,& nūquam eiici debet à memoria,quia
poterit plurimos ex hoc euadere prætores à pe
riculo syndicatus. quod sequitur ibi Ias. nu.4.
Et idem tenet Alex.in consilio.19.volu.7.num.
13.vbi ait,quòd licet cōmunis opi.sit,quòd im-
peritia consultoris, vel assessoris electi à magi-
stratu non excuset magistratum , fallit quando
eligit virum approbatum,& exercitatum in si-
milibus, ad quē communiter habetur recursus,
quia tunc excusator.vt Angel . in.l.terminato.
C.de fruct.& litis expen.& isto casu accessor te
netur.vt gloss.in capit.hoc etiam.2.q.6.& infrà
dicetur.nu.30.Quod facit pro dictis iudicibus,
qui quotidie creantur indocti:quia si isti de cō-
silio sapientis approbati,vel exercitati,vel de il
lo,ad quem recurritur pro dubiis decidēdis,ali-
quid faciūt,licet sit iniustum,excusantur. ¶ Nec
obstat limitatio Alexan. inquantum intelligit,
quòd excusantur,quādo est iustum consilium ,
secus si iniustum: quia intelligitur in iudicibus
habētibus scientiam.& sapientiam , quia isti nō
tenentur ipsum sequi,cùm asseruit se peritum,
secus in aliis.tenet Cataldi.in dict.tracta. syndi-
ca.quæst.70. ¶ Et faciunt omnia , quæ tradit A-
lexan.in consilio.64.in.1.volu.num.7.vsque in
fine.& in consilio.15.eod.volu.numer.16.&.17.
28 vbi ait quòd regula,in † qua habetur , quòd di-
cto medicorum sit standum, an vulnus sit morta
le,& in similibus.vt in.l.semel.& ibi Bartol.&
Angelus.C.de re mil.lib.12.& Innoc.in capi.si
gnificasti. el.2 .de homic.& Specula.in titul.de
probatio.§.1.versicul.hoc quoque . & Bartol.in
prooemi.fforum.pe.colum.& ibi Bald.& An-
gel.& Bar.in.l.quotiens.C.de pōderi.lib.10. &
Abb.& docto.in.d.capi.proposuisti.de proba-
tio. ¶ Satis est,quòd medici sint in similibus ex
perti,vt dicit text.in capit.fi.de ſrgi.& text. &
ibi Bart.in.l.prima.ff.de vari.& extraor.cogni.
vbi declarat Barto.qui dicātur medici . ¶ Et pro
cedit quoque,etiam si talis medicus non esset
doctoratus.per tex.in.l. prima.§.nec autem . C.
de communi seruo manumis. vbi serui possunt
esse medici,qui esse nō possent,si ad hoc vt quis
dicatur medicus,requireret doctoratus.nam cū
doctoratus sit dignitas,vt notat Bart.in.l.ex eo.
ff.de testam.mili.&in cap.quanto.de magistris.
& dixi in.1.gloss. supra prooemi. istorum capi-
tum:seruus ad illam dignitatem non potest aspi
rare, vt in.l.prima,&.2 . C.si seruus,aut lib.lib.
12.& Bald.in.l.sciendum.§. demum.ff.de ædili-
tio edicto.per text.ibi.versi.dictum. ¶ Et per il-
lum text.dicit ibi , quòd cùm in quadam eccle-
sia esset cōstitutio,prout est in monasteriis mo-
nialium, quòd nemo possit eorum claustrum
intrare sub pœna excommunicationis , nisi sit
29 medicus, † prout in Hispania habetur in mona
steriis monialium,ꝙ si medicus,qui non est do
ctor,nec graduatus,si est expertus in medicina,
vel in chirurgia intrauit claustrum, non incidit
in excōmunicationem , dummodo sit talis,quē
vulgus medicū, vel chirurgū appellet: quia li-
cet nō sint literati,intrāt in.d.claustrū. ¶ Et quo
q; per illū tex.tenet ibi An.ꝙ si officialis ꝓmit
tat ducere secū duos iuristas , sufficit ducere ta-
les,q vulgo iuristæ appellātur,licet nō sint do-
ctores.notat An.de aretio.in. §. cūq;. in primo
notabili.in prooemi. Instit.numer.2.& Ias.vbi
30 suprà . ¶ Sed an consultor † teneatur iudi-

ci ex malo consilio quod dedit. Angel. & Paul.
de Castr. in dict. l. si filius familias. ff. de iudi. nu
me. 11. tenent quòd non, allegando Bar. in dicta
l. bonorum. ff. de bono. posse. Sed Amodeus iu-
sti. in dict. tracta. syndi. in glos. Item in eo quòd
plures. 1. colū. versi. si potestas. nu. 124. intelligit
hoc. si fuit electus à iudice, quia tunc non tene-
tur iudici cōsultor. & sic intellige. d. An. & Pau.
in dict. l. si filius familias: secus si fuit electus à
partibus, quia tenetur parti læsæ de malo consi-
lio, allegando Angel. & Bal. in. l. certis annis. C.
de pactis. & in dict. §. proficisci. quæst. 4. Tu vi-
de melius dictum Amode. iusti. in dicto tracta.
num. 203 an si potestas, seu iudex soluit in syn-
dicatu, quia in plus, vel minus cōdemnauit iux
ta sui assessoris consilium, an contra ipsum con-
sultorem posit habere regressum. Vbi dicit, ꝙ
si potestas per dolum tulit sententiā iniquā, &
soluit, licet etiā collateralis fuerit in dolo cō su-
lēdo, nō habebit regressū cōtra collateralē, qa pu
nitur ex dolo suo, qa forte erat legū doctor, & co
gnouit ꝙ faciebat iniustitiā. Secꝰ si potestas erat
iuris ignarus: quia tunc licet potestas teneatur
tanquam caput. vt in. l. 1. ff. fur aduer. nau. quia tu
lit sententiam nomine suo, habet regressum con
tra collateralem, per. l. 2. ff. quòd quisque iur. &
ibi Bar. & Bal. & not. in authentica. vt iudi. sine
§. necessitatem. & ibi bona glo. colla. 2. ¶ Specu-
la. in titu. de requisi. consi. §. 1. versicu. consilarij.
nume. 5. indistinctè tenet, ꝙ si talis, qui præstat
consilium, conuincatur de dolo, & iniquè con-
suluisse, tenetur parti, & aliàs punitur. vt in. l. cō
silij non fraudulenti. ff. de regul. iuris. & in. l. cō
siliarios. C. de assesso. & contra iniquè consu-
lentem potest agi quanti interest alicuius consi
lium datum non fuisse. vt in. l. arbitro. §. dolo. ff.
de dolo. & si non sit soluendo, videtur quòd de-
bet restitui litigator ad pristinum ius. vt. ff. eod.
l. eleganter. §. pe. & quandoque falsus consilia-
rius excommunicatur. vt cap. nouerit. & ca. gra-
uem. de sent. excō. & quandoque suspenditur, &
infamis efficitur. vt in cap. si aduersus. de hære
ticis. ¶ Licet sit in contrarium: quia nemo ex cō
silio obligatur. vt in. l. 2. in fine. ff. manda. & in. §.
ex diuerso. aliàs. §. tua gratia. Institu. eod. vbi de
hoc. ¶ Sed illud procedit in consilio non frau-
dulento, ex quo nemo obligatur. Sed si per im-
prudentiam falsum dedit consilium, non vide-
tur excusari, imò debet puniri. vt in. l. fi. ff. de va
riis extraord. cogni. quia imprudentia culpæ cō
numeratur. vt in. §. imperitia quoque. institu. ad
l. Aquili. & sic ꝙ tenetur. & in hoc residet Spe-
cula. vbi suprà. ¶ Et Ange. de aretio. in dict. §. tua
gratia. institu. manda. num. 4. dicit, quòd credit,
quòd facit litem suam, quando ex forma statuti
iudex debet stare dicto consilio, & ferre senten-
tiā secundū eum, aliàs antè dictum consiliū nō
lædit, quia non cogebatur illud consilium se-
qui. vt in. l. 1. & ibi Bar. in. §. si plures. ff. de exer-
cito. Sed non affirmat pro constanti, sed cogitan
dum relinquit tamen Alexan. in rub. C. de pro
cura. videtur sentire idem. ¶ Sed opinio Specu
la. quòd puniatur indistinctè, tenet Montal. in
l. 2. titu. a. lib. 2. for. ll. in glo. por que no lo entiē-
de. vbi ait, ꝙ si per imperitiam assessoris iudex
malè iudicauit, tunc assessor punitur. vt in dict.
l. 2. & Iohan. fab. in prin. institu. de obliga. quæ
ex quasi deli. nas. idem tenet, ꝙ assessor, seu cōsi
liarius tenetur sicut iudex. Et est tex. expressus,
ꝙ talis consultor tenetur. in. l. 3. titu. 21. parti. 3. &
ibi Montal. singulariter. & idem videtur tenere
Paul. de Castro. in. l. si quis fundum. §. celsus. ff.
locati. vbi tenet, quòd assessor tenetur de impe
ritia, quia censetur asserere se peritum, & sic quòd
talis consultor teneatur, & non potestas, nec iu-
dex. idem tenet Ias. in. l. omnem. ff. de officio as-
sesso. nu. 17. & idem tenet Bal. in capit. intimasti.
de appella. nu. 3. ¶ Sed hoc intellige verum in iu
dice vel potestate imperito, qui non est doctor,
nec literatus, quia tūc talis iudex excusatur pro-
pter tale consilium, & consultor tenetur. Secus
est in iudice, vel potestate, qui est doctor vel iu-
ris peritus, quia tunc non excusatur, sed tenetur
vt suprà dictum est. Et Bar. in. d. l. bonorum. in
fine. & Bal. & saly. in. l. iuris ignorantia. C. qui
admitti. & saly. in. l. si. C. de pœna iudi. qui mal.
iudi. dum ponit. q. de potestate idiota. & ita in-
telligit Philipp. decius singulariter in consilio
8. colum. 4. nu. 5. quem singulariter vide. ¶ Et di
cit. quòd facit in simili, quod tenet Anto. de bu-
trio in cap. cùm olim. de arbitris. col. fina. versi.
& puto. vbi tenet, quòd quando iudex est igno
rus, tenetur sequi consilium sapientis, & ideo
meritò excusatur. ¶ Sed alius non cogitur sequi
consilium, & ideo si sequatur malum consilium:
facit litem suam, & in syndicatu non excusatur.
Quod intellectum credo ꝙ sit ipsamet veritas;
quod facit, vt suprà dixi, pro iudicibus, qui cō-
muniter eliguntur imperiti, vt si aliquid faciant
de consilio iuris periti, excusenter, & non teneā
tur, sed ipse peritus. ¶ Quod extende, quòd nō
solùm tenetur de malo consilio expresso, verū
31 etiam de tacito: † quia omne, quod factum est à
potestate, videtur fieri de consilio assessoris. vt
in. l. quoniam iudices. C. de appellatio. vbi Bald.
dicit, quòd potestas facit iniustitiam, assessor de
bet pu

bet puniri, nisi protestetur, & ei contradicat apud acta. Et Pau. de Castr. in l. diē functo. n. 8. ff. de offi. assesso. & Ias. in l. omnem. eod. tit. nu. 17. idem tenent. s. quòd cauti assessores quando potestas facit aliquod iniustum expresse protestent, & non con-

sentiant, aliàs ipsi nuestras cartas, y tenentur. Et ideo dicit Cataldi. in. d. tracta. syndi. q. 41. in fine, φ si vicarius erat ad bānum dum potestas sententiā proferebat, & non contradixit, præsumitur ei consuluisse, & ex hoc punitur, sicut si in sententia contineretur; φ esset lata de suo consilio. per d. l. quoniam. vnde dicit, φ cauti faciēt iudices, qui non assentiant potestates ad tribunalia, quādo sentiunt, vel putant, φ sententia, quam vult proferre potestas, est contra ius quod sæpe videtur de facto. & idem tenet Angel. in auth. vt nulli iudicum. §. omnem. vltim. notabil. & in. l. omnes iudices. C. de decurio. lib. 10. & Bar. in tracta. represali. in. 2. q. 6. q. principalis. & Bar. in authen. omnino. C. nec vxor pro mari. in. 6. col. & Cepo. in cautela. 61. ¶ Et in istis locis reperies, φ non sufficit ad releuandū assessorem, φ in actis non reperiatur quòd sententia iniqua sit lata ex suo cōsilio, & deliberatione. & Ias. in. d. l. omnē. & Philippus decius in. d. consilio. nu. 2. Et ideo dicit Montal. in. d. l. 2. fori. in. d. glo. para que no lo entiēde. φ assessores imperiti sunt in magno periculo constituti: quia tenentur de imperitia, & consilio, quod dant potestati, licet sententia non formetur in personam assessoris, sed potestatis. ¶ Quod facit cōtra istos locumtenentes Correctorū: quia isti Correctores semper volūt facere aliquid iniustum, quia sunt imperiti, φ

32 aduertant tales † sua locatenētes, φ contradicāt eis apud acta, & protestētur, φ nō faciant quod est iniustū, aliàs tenerentur. vt Io. de pla. in. d. l. omnes iudices. & in. l. prohibitū. C. de iure fisci li. 10. vbi plat. in. d. l. omnē. dicit in fine, φ debēt resistere facto: & si nō valent facto, resistant verbo. s. cū protestatione. Quod dicit esse verū, quādo certū est eū facere cōtra leges: si autē faciat secūdū leges, omnes obedire debēt, aliàs puniuntur. vt in. l. 1. ff. si quis ius dicē. nō obtēpe. Et idē tenet Io. de Pla. in. l. prædia. C. de locatione prædiorū fiscali. & ciuiliū. lib. 11. n. 5. dicendo, φ ex delicto iudic. seu magistratus puniūtur omnes sui officiales eadē pœna. qua & ipse sol. vt ibi. & in auth. generaliter. C. de epis. & cleri. & hoc ideo: quia totū officiū debet resistere iudici in iquè & ptinaciter prohibita facienti. vt in. l. quotiā. C. de appel. l. oēs iudices. C. de decuri. li. 10. & ibi plat. uā tutor tenetur accusare cōtutorē de

suspecto, cū videt eū malè administrare, alioqn ei iputatur. vt in. l. emili9. in fine. ff. de tute. & in l. tres tutores. circa finē. ¶ In dubio verò parēdū

33 † est iudici: quia pręsumptio est, ꝙ iustè agat. ar. in. l. 2. ff. si quis in ius voc. nō ierit. est gl. magi. in l. nō videtur. ff. de

mandamientos, [k] q̄ re. iuri. ¶ Sed ego quoq; intelligerē φ debet talē, ptestationē, vel resistentiā facere, qñ potestas nō est peritus. Secus si est iuris peritus, quia tūc nō tenetur: quia iputet potestati, si facit cōtra legē, quia asserit se peritū. per. d. Sal. in. d. l. fi. C. de pœna iudi. qui malè iudi. & Philip. decius in. d. cōsilio. 8. qui ita tenet, φ nota. &

34 tene mēti. ¶ Casus † autē, in quibus iudex teneātur, ne sim transcriptor, vide per Pari. de pu. in d. tracta. syn. & per Amo. iust. & Cataldi. & Bal. in. d. suis tractatibus. & per Bar. in. d. l. fi. ff. de variis & extrao. co. & aliquid per Mōtal. in. d. l. 23. & 24. ti. 22. par. 3. ¶ Tamē iudex in syndi. potest ex nouis allegationibus defendere sententiā, & ostēdere cōdēnatum ius nō fouere. Bal. per illū text. in repeti. l. emeli9. ff. de mino. in fine. & aliquid p Bal. in. §. iudices. ti. de pace iura. fir. & Pari. de pu. in tract. syn. in parte, an nisi potestas. so: ar. Et hoc vidi practicari, licet idē Bal. in. c. quoniā cōtra. de. pbatio. 8. co. ver. nota. n. 5c. tenet cōtrariū, dicēdo, φ cū acta iudicij sint stricti iuris, & omissū habetur, p omisso, non creditur iudici volēti iustificare sentētiā suā aliūde, quā ex actis & hoc dicit, φ determinat ille tex. solē: sed primū tene ¶ Quod credo φ fallit in tortura, in qua iudicia debēt pcedere, & nō sequi. vt tex, & gl. in. l. marit9. ff. de quęsti. & Bal. in. c. ad nostrā. de. pbatio. n. 3. & hac causa in tali tortura post latā sentētiā, & executiōi mādatā iudex ex nouis in dictis nō pōt suā sentētiā iustificare, & eum defendere, & ostēdere rectè esse cōdēnatū. cogita. Sed qd si iudex absoluit ab obseruatiōe iudicij, licet per hoc nō sit perēpta actio, vel ius ptii an faciat litē suā? Bar. tenet φ sic. in. l. si qs in cōscribēdo. C. de pacti. φ dicit notādū. Tn̄ cōtrariū tenēt ibi Bal. Sa, Ale. n. 4. & Ias. n. 10. dicētes, φ nō teneatur. s. ad totale interesse, put Bar. dicit, nisi dolo fecerit, vel quādo parti nō esset facile rein choare litē de nouo, aliàs nō tenetur nisi in quā tum læ dit. vt per Alex. ibi, & in nu. 5.

Summarium.

1 Mandatū principis, est cōstitutio de prouincia gubernanda.

2 Mādatū regis est adimplēdū, aliàs inobediētes puniūtur. Fallit vt in. n. 13. cum sequentibus.

3 Inobedientia, est crimē grauissimum.

Manda-

4 Mandatũ regis eſt lex generalis,quãdo eſt clauſum in corpore iuris,& ſpecialis in re,ſuper qua emanatur,& poſt præſentationem debet reſtitui præſentanti.

5 Violator legis,qua pœna puniatur.

6 Mandatum regis non adimplẽs, qua pœna puniatur.

7 Rogationes principum, vel regum ſunt adimplendę,quia mandata intelliguntur.

8 Iudices eccleſiaſtici debent obedire rogaminibus principum, aliàs puniuntur.

9 Epiſcopi,& iudices eccleſiaſtici,ſunt ſub rege.

10 Epiſcopus magis parere debet regi, quàm Archiepiſco.

Rex de cõſuetudine antiqua & approbata ſe intromittit de violentiis illatis perſonis eccleſiaſticis.

11 Iudex temporalis,& ſic iudex laicus,eſt competens iudex ſuper poſſeſſorio,vel quaſi in ſpiritualibus, vel beneficialibus cauſis.

12 Correctores non ſolùm debẽt obedire, & adimplere mandata regis, verum etiam informare ſubditos ad obediendum:aliàs ſi contrarium faciunt,tanquam falſi prædicatores ſunt puniendi.

13 Poteſtas,qui ignorat mandatum principis,non punitur,licet non adimpleat.

14 Mandatum regis,quod eſt contra conſcientiam regis,non eſt adimplendum.

15 Mandatum regis,quod eſt contra articulos fidei non eſt adimplendum.

16 Mandatum regis, quod eſt contra rempublicã, vel contra ius,non eſt adimplendum,niſi ſecunda iuſſio emanauerit.

17 Mandato regis,in quo non ſubeſt cauſa, nõ eſt obediendum.

18 Mãdatum regis,in quo iubet,quòd quis admittatur ad officium,in quo ſemel deliquit, non eſt adimplendum, niſi diceret ex certa ſcientia.

19 Mandato regis ex ſubita ſæuitia emanato, non eſt parendum,ſed ſuperſedendum.

20 Caſus,in quibus executio, & mandatum regis differtur.

21 Mandatum regis eſt ſeruandum, dummodo alteri non inferat iniuſtitiam.

22 Mandatum regis, quòd tollit debitum alterius ſine cauſa,non debet adimpleri.

23 Iudex,qui non adimplet mandatum regis,obediat illi,& ſupplicet de eo,& durãte iſta ſupplicatione, non dicitur contempſiſſe mandatum.

24 Executio differtur ad petitionem populi propter aliquam virtutem præſtantem, vel magnam peritiã artis, donec principi,vel ſuperiori conſulatur.

25 Quoque ſuperſedetur,quando damnatus eſt in aliqua magna dignitate.

26 Item ſuperſeditur executio,quando quis accuſatur de grauiori delicto.

27 Quoque executio ſuperſedetur, quando poſt latam ſententiam corporalem conſtaret de innocentia condemnati.

28 Executio quoque ſuſpenditur, quando aliquis eſt ſuſpenſus,& laqueus ſe fregit.

29 Executio ſuſpenditur,quãdo damnatus ad mortem vult ducere in vxorem meretricem in lupanari publico exiſtentem,& illam à peccato extrahere.

k Mandamos. [k] Eſt autem mandatum principis con-
1 ſtitutio † quædam continens præcepta de laudabiliter prouincia gubernanda. vt eſt glo. in authẽtica, de manda. princ. in princi. co. 3. Et mandatũ quodlibet principis præceptum per excellentiam accipitur. vt ibi gloſſ. Et regi eſt obedien-
2 dum,& mandatum eius † debet adimpleri,aliàs inobedientes puniũtur. vt in.l. prima. titulo. 4. for.ll.lib.1. quia ſubiecti debemus eſſe regi tanquam præexcellenti. vt in cap. de Cõſtantinopolitana. 22. diſtin. in fine. & eius mandatis obedire ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorũ. vt in cap. ſolitæ. de maio. & obedi. ¶ Et qui ei non obedit, morte moriatur. vt in capit. ſi
3 quis venerit. eod. titu. quia inobedientia † eſt crimen grauiſsimum,quia eſt crimen idolatriæ. vt in cap. ſciendum. 8. quæſt. 1. & hoc, quia ſi man-
4 datum regis † eſt clauſum in corpore iuris, eſt lex generalis. vt in dict. authen. de manda. princip. ſiue ſit ſpecialis in ea re tantùm, pro qua mãdatum emanat. vt. l. 2. C. de legi. & poſt præſentationem debet dari, & reſtitui tale mandatum, ſeu prouiſio ei, in cuius fauorẽ mittitur, & exẽplum debet remanere ei, ad quem literæ mittuntur. vt tex. & ibi pla. in. l. fi. C. de diuerſis offi. ap pari. li. 12. Quod dicit malè obſeruare iuſtitiarij, & officiales regis, quibus mandatur, vt aliquid faciant, vel ſoluant, qui nec facere, nec reſtituere
5 literas volunt. Et ſicut violator legis † punitur extraordinariè, quia non eſt certa pœna impoſita contemptoribus. vt Angelus in additioni. ad Bartolũ in. l. vnica. C. de theſaur. lib. 10. ita punitur violator mãdati Regis, licet alij dicant, quòd punitur pœna capitali. Sed Angel. ibi dicit, quod illud poteſt intelligi de mandato contempto, in quo continetur illa certa pœna, aliàs extraordinariè

nariè puniatur:nã alibi ponit lex pœnã deportationis,alibi pœnã pecuniariã.vt.C.de agenti.
6 in rebꝰ.l.fi.lib.10.¶ Sed ꝙ iste puniatur † arbitrio iudic.tenet Iohã.de plat. in.l.1.C. de veteri
numismapotesta. lib.11.nu.4. Tamẽ si est familiaris principis,qui eum nõ adimplet, vel si est
nobilis,magis punitur qñ cõtẽnitur mãdatum
principis,quã aliꝰ,secꝰ in aliis delict.vt est tex.
in.l.1.C.de cõdu.& procura.domꝰ.augusti . lib.
10.& tenet Mõtal.in glos.ordina in parte , pœna.& tenet Bal.in.c.si quis vero.de pace iura.firma.in vsi.feudo.Idem tenet plat.in.l.vnica . C.
de conductor.& procurato.lib.11.num.2. & quoq; dicit,ꝙ facit,vt oficiales,& baronarij potestatis delinquẽtes grauiꝰ quã ceteri puniri debeãt:
Sicut etiã filiꝰ ꝓ parricidio grauiꝰ punitur.quã
extraneꝰ.vt in.l.vnica.C.de his qui paren. vel libe.occid. Vide quoq; Iohã.de plat.in.l.dotitij.
C.de decurio.lib.10.vbi ait, ꝙ pertinaciter resistẽs mãdatis principis,vel ea impugnãs,incidit
in crimẽ sacrilegij,& eiꝰ pœna.ꝑ tex.ibi. ¶ Sed
iã hodie est pœna à iure determinata. vt in. l.12.
tit.19.lib.8.in ordi.regali.vbi dicit ,ꝙ nõ adimplẽs mãdatum,vel literas regis,punitur pœnis,
de quibꝰ & in ipsis literis & mãdatis. & idẽ tenet glo.in.l.1.ff.de legi. & cõsuetudi. in cõstitutionibꝰ regni Neapolit. in verbo, immortalitatis.vbi resolutiuè tenet,ꝙ qñ in mandato Regis
est certa pœna,tũc de cõtẽptu sufficit pœna illa. Aut non est imposita certa pœna, & erit extraordinaria, vel arbitraria.Et hoc dicit ꝙ seruat
Curia.s.punire arbitrariè: Sed cautius dicit esse
in mãdatis Regis certã pœnã apponi. ¶ Quoq;
punitur iudex nõ adimplẽs mãdatũ regis in cõmissiõe salarij,sicut ille,qui malè se habet in officio.vt Iohã.de plat.in.l.iudices.C.de anno. &
tribu.lib.10.in principio.¶ Et nõ solùm amittit
salariũ,si nõ adimplet mandatũ superioris,verũ
etiã amittit,si est tardꝰ,& negligẽs in eũ exequẽdo.vt Iohã.de plat.ibi ꝑ tex.in.l.fi. C.de fabricẽ.lib.11.¶ Et nõ solùm mãdatũ expressũ regis,
7 debet adimplere,verũ etiã rogatiões † regis,vel
principis:quia vt dixit glo. in. l.1. in principio.
in verbo,quẽadmodũ.ff.ꝙ iussu.Rogatiões domini,& principis præcepta sunt. & est glos.in
cle.1.de testibꝰ,in verbo,exhortamur. & innoc.
in.c.petitio. de iureiurã. & Ias.in.§. quadrupli.
institu.de actio.nu.58.& Bal.in.l.si mãdator. C.
ꝙ cũ eo.& iuxta illud , Est rogare ducũ species
violenta iubẽdi. vt Bar.in tracta. de tyrannide.
in.7.q.& Andre. de Isernia in.c . si quis miles,
in.tit.de feudo sine culpa nõ amitte. Alex.in cõ
silio.124.in fine.in.1.volu. ¶ Quod facit contra
8 istos iudices ecclesiasticos, † quia eis nõ precipit rex,sed rogat,quæ rogatio est mãdatũ,vt dictũ est:& si nõ faciũt quod est mandatũ, vel rogatio,sunt puniẽdi tanquã inobediẽtes:& quia
9 episcopi,& iudices † ecclesiastici sunt sub rege:
tex.& ibi gl.in.c.tributũ.23.q.8.in verbo,ecclesia. Et inno.in.c.cum parati.de appella.& Alex.
10 in.d.cõsilio.124.nu.4.dicũt,ꝙ episcopꝰ † magis
parere debet regi,quàm archiepõ:maximè quia
rex Hispanię de cõsuetudine antiqua & approbata põt cognoscere , & se intromittere de violẽtijs etiã inter ecclesiasticas personas,& sup ecclesijs vel beneficijs illatis.vt tenet Mõtal.in gl.
ordi.regali.in parte,rex.in fine.& dicit, ꝙ cum
dicta cõsuetudine cõcordat glo.in ca.princeps.
23.q.5.& quoq; facit tex.in.c.regũ.ead. caus. 12.
q.&.l.5.tit.1.lib.2.in ordi.regali.& facit quod tenet Guido papa in decisioni.suis.decisi.1. & de
11 cisiõe.85.vbi † tenet,ꝙ iudex tẽporalis,q est iudex laicꝰ , est cõpetẽs iudex,qñ agitur sup possessorio,vel quasi in spiritualibꝰ, vel beneficialibꝰ Causis.vt Iohã.Andr.in.c.fi.de iudi.Et est
ratio:quia possessoriũ nõ est quid spirituale,sed
tẽporale.vt glos.in cap.literas.de iura.calumni.
¶ Quinimo nõ solùm correctores,& iudices debẽt obedire , & adimplere mãdata regis,verum
12 etiã informare † subditos ad obediẽtiã principũ,& dominorũ:& si contrariũ faciũt , sunt puniẽdi tanquã falsi prædicatores. vt tenet singulariter Bal.in anthẽ.habita.C.ne filiꝰ pro pa.3.colũ.nu.13.versi.septimo.¶ Sed iste tex.fallit.1.in
13 potestate ignorãte † de tali mãdato principis.
vt tenet Bal in.l.Si duas habẽt.ff. de excusa.tuto.¶ Itẽ fallit,qñ rex mãdat id,quod est cõtra cõ
14 sciẽtiã,† qa tũc nõ est obediẽdꝰ,nec in pace,nec
in bello.vt tenet Bal.ibi in.d.auth.habita.nu.13.
& Paris depu.in.d.trac.syndi.in pte,post imperatorũ excess.nu.28.fo.5.vel si mãdatũ est contra
ea,q̃ ad suã iurisdictionẽ nõ spectãt.vt Plat.in.d.
l.dotitij.C.de decurio.lib.10.¶ Quoq; fallit,qñ
15 rex aliquid mãdat,† quod est cõtra articulos fidei,vel cõtra pręcepta & ꝓhibitiones legis, vel
cõtra gñale statutũ ecclesię,qa tũc nõ debet tale
mãdatũ adimpleri.vt in.c. Iulianus.& in.c.Imꝑatoris.11.q.3.& Mõt.in.d.l.1.in glo. q̃ haga otra cosa.aliàs aũt oĩo mãdatũ regis debet adimpleri,etiã si dubitet,an sit iustũ,vel iniustũ qđ mãdatur,semp obedire tenetur , etiã si sit onerosũ.
vt in.c.in memoriã.19.di.& Mõt. in.d.gl .¶ Itẽ
16 fallit,qñ est cõtra rẽpublicã:† quia officialis nõ
debet recipere vel admittere rescriptũ pricipis
cõtra publicã vtilitatẽ,vel cõtra iꝰ, nisi secũda ius-
17 sio † emanauerit.vt ĩ auth.de mã.pri.§. de iudi.
vbi

vbi glo.dicit quòd eſt tex. contra miſeros præ-
latos,qui non curant niſi mãdata papæ obſerua
re.tenet Paris de put.in.d.tracta.ſyudica.in par-
te.officiales, qui eliguntur.folio.186. numer. 6.
¶ Item adde,quòd etiam in foro conſcientię v-
bi pars ſcit cauſam nõ ſubeſſe,non tenetur prin
cipi obedire.vt Innoc.in . c.inquiſitioni.de ſen.
excõm.& Imol.& Feli.in cap.quæ in eccleſia-
rum.de conſtitu.& Hippolyt.de Marſi.in.l,1.§.
præterea.ff.de quæſtio.nume.308. ¶ Eſt alius ca
ſus in quo fallit iſte tex.ſ.quando quis admitti-
18 tur † ad officium,in quo ſemel deliquit: quia ta-
le reſcriptum præſumitur ſubreptitium,& non
debet adimpleri.tex.eſt.& ibi Iohan.de plat. in
l.ſi aliquid.C.de ſuſcepto.& arca.lib.10. Alij ca-
ſus ponũtur in.l.1.C.de petiti.bono. ſublat. lib.
10. Tamen hoc fallit,niſi princeps diceret ex cer
ta ſcientia non obſtante tali lege. ¶ Quoque fal
lit in mandato ex ſubita ſæuitia principis ema-
19 nato,† quia non eſt ſubitò parendum, ſed ſuper
ſedendum.vt in.l.ſi vendicari. C.de pœnis . &
in capit.ſi quando.de reſcrip.& in.l.30. titul.18.
parti.3 & Iohan.de plat.in.l.ſolidos.C. de vete
ri.numis.lib,11.num.4. Et eſt tex.in cap.cùm a-
pud theſſalonicam ſeditio.11. quęſti.3.in finali-
bus verbis.vbi tenet,quòd ſi rex iubeat aliquem
puniri vltra modum regularem.debet iudex ſu-
perſedere vſq; ad .30.dies,& differre, vt videat,
ſi princeps pœnam relaxet. & idem habetur in
20 dict.l.ſi vendicari. Et gl'o † in.d.c.cũ apud theſ-
ſalonicam.ponit quinque caſus , in quibus dif-
fertur executio. ¶ Vnus eſt., quando ſententia
eſt lata contra mulierem prægnantem , quia
differtur donec pariat.vt in.l.prægnantis.ff. de
pœnis.2.l.2.& ibi Montal.in titu.5.for.ll.lib.4.
& .l.fi.tit.31.parti.7. ¶ Alius eſt, quando eſt lata
contra ſeruum, quia differtur executio , donec
domino reddat ratiocinia.vt in.l.1.C.de bonis
pręſcripto. ¶ Quod eſt idem in adminiſtratore,
vel procuratore quia ſi aliquis iſtorum veniret
puniendus vltimo ſupplicio , mors debet pro-
rogari,ſi ratio peteretur à domino.tenet Bal.in.l.
2.ff.de cuſto.reorum.& Angel. & Pau.de Caſt.
in.l.interdum.ff.de publica.& in.l.ſeruus vni.
vbi Barto.& Angel.ff.de legatis.1.&.l.112.in.ll.
Styli. & Paul.de Caſtro.in.l.ſi maritus.ff.ſolut.
matri.& Hippolyt. de Marſiliis in ſua practi.
crimi.§.opportunè.num.2.& num.7. ſed Iaſ.in
dict.l.ſeruus vni.dicit,quòd hoc non ſeruat con
ſueto. ¶ Item differtur, quando inſula eſt aſsi-
gnanda à principe.2.quæſt.6.§ biduum. ¶ Item
differtur,cùm quis eſt confeſſus de crimine, do
nec appareat,an velit in confeſsione perſeuera
re.vt in.l.2.C.de cuſto.reorum. ¶ Alius eſt,quã
do princeps iubet aliquid ex arrupto, vel iracũ
dia.vt in dictis iuribus. Et Iaſ.dicit,quòd dict.l.
ſi vendicari. eſſet pingenda auro.in.l.debitori-
bus.ff.de re iudi.num.14.& Paris de put.in di.
tracta.ſyndica.in parte,excedunt conſiliarij.fo-
lio.16.num.11.vbi idem & latius hoc tenet. ¶ Ta
men Abb.in cap.cùm olim.de re iudi.pe.colũ.
num.23.tenet,quod licet ſit verum, quòd iudex
debet ſuperſedere in executione, vt in dict.l.ſi
vendicari.tamen ſi princeps ſine cauſę cognitio
ne mandat alicui,vt aliquem ſuſpendat,poteſt il
le ſine peccato exequi:quia ꝓ principe pręſumi
tur,quod iuſtè procedat,quod dicit eſſe notan-
dum:& ſic vult,quòd de neceſsitate iudex non
debet ſuperſedere, & principi reſcribere,ſed de
voluntate,& miſericordia.vt latè Mõtal.in.l.fi.
titu.7.lib.3.for.ll.in gloſſ.magna.in fine . verſic.
ex quibus vltimum.& quòd officialis abſque
peccato poteſt exequi ſententiã principis qui
abſque proceſſu mandat vt aliquis furca ſuſpen-
datur,eſt cõis opin.vt Hiero.cagnolus in.l. vel
le.ff.de regul.iuris num.15. ¶ Et facit quod tale
tradit idem Montal.in.l.1.titu.7.parti.1.in gloſſ.
como religioſos.in.2.colũ.vſque in fine. verſic.
ex quibus. vbi altercat, an ſi rex Iohannes ſe-
cundus potuit de iure ad mortem condemnare,
& bona confiſcare magnifici militis don Alua-
ri de Luna magiſtri ſancti Iacobi,ex eo quia nõ
fuit auditus, nec confeſſus. Et tenet,quòd præ-
ſumitur pro rege quòd iuſtè facit,quod facit, &
ex iuſta cauſa. vt in.l.reſcripta.C. de precibus
impera.offer.& cap.quæ in eccleſiarum. de con
ſtit.quia ſcriptũ eſt,Cor regis in manu Dei eſt,
& vbi voluerit,inclinabit illud . vt in epiſtola.
inter claras.C.de ſumm.tri.& fide catho.& quia
debet, & poteſt ſecundùm conſcientiam iudi-
care,ſola veritate inſpecta , aliàs peccaret , notat
Bar.in.l.1.in fine. C.quæ deſunt aduoca. ¶ Atta
men quando viderit iniuſtum mandatum,ſuper
ſedeat in executione,ne dicatur pro eis, quod di
ctum eſt de miſeris prælatis.vt tenet Bal.in cap.
ſi quando.de reſcript.& ibi Feli.in princi.quia
nolunt ſuperſedere, etiam ſi rationabilis cauſa
ſuadeat.& ideo dicit gloſſ.in.l.puniri. C.ſi con-
tra ius,quòd non debent timere , ſed veritatem
ſequi .quia ſic placebit Deo,papæ,& regi,ſecun
dùm Feli.vbi ſuprà etiam ſi in literis papæ , vel
regis dicatur,diſtinctè præcipiendo,mãdamus,
poteſt ſuperſederi ex iuſta cauſa ſecũdùm Bal.
in cap.cùm teneamur.de præben.in apoſtil . ad
Innoc.& papa,vel rex tolerat vt ſuperſedeatur,
quando agitur de grauiſsimo damno tertij , vel
de ma-

de malo futuro, vel scandalo. vt Cardi. in consi
lio.147. per tex. in. c. & si illa. 1. q. 7. & Innoc. in
c. inquisitioni. de sent. excõmuni. ¶ Et Iohã. de
Liuia. in. c. ad apostolicam. de regula. 2. co. tenet
ꝙ si papa mãdat monachis, vt aliquem recipiát
possũt tamẽ ciop
ponere crimina
vel defectus.
Quod facit con-
tra istos rectores

nos les ẽbiaremos.
Y si estuuieren en

ciuitatũ, vel villarũ: quia quãdo rex mãdat, vt a-
liquẽ recipiant in rectorẽ, dũ cõfert illi regimẽ-
tum. possunt opponere cõtra eum defectus, de
quibus latè in pluribus legibus huius regni, &
eũ non recipere, & supersedere, supplicãdo co
ram rege. ¶ Tamẽ ad supradicta adde, ꝙ iudex
exequẽdo mandatũ regis post triginta dies nõ
peccat. vt tenet Angel. in. d. l. si vẽdicari. ¶ Quo
que fallit in mãdato regis, quod infert alteri in-
21 iustitiã, † quia nõ tenetur parere. vt Archidi. in
c. rescripta. 25. q. 2. vbi tenet, ꝙ vbi præceptũ pa
pæ parũ aut nil nocet, obediendus est, secus vbi
multùm, quia debet expectari secũda iussio, ni-
si ponat clausulam, non obstante canone, à quo
causatur ius tertij, quia tunc videtur eũ abroga-
re. vt in. c. ex parte. tit. 2. de offi. delega. secundũ
Feli. in. d. c. si quãdo. 5. col. versi. dicta per istum
22 tex. ¶ Ad quod facit, ꝙ † mandatum principis,
quod tollit debitum alterius sine causa, non de
bet adimpleri. vt est tex. in. l. 32. tit. 18. partita. 3.
& text. in. l. venia. C. de in ius vocan. in fine. &
ibi glo. & docto. ¶ Attamen quãdo in mandato
23 supersedetur iudex obediat, & quãtum † ad im
plementum supplicet carã eo. secundũ Andreã
sicul. Barb. in. d. c. si quando. col. 8. versi. glo. vlti.
quod dicit esse bene notandum. & Feli. ibi. col.
6. & sic vtitur. & durante ista supplicatione, nõ
dicitur quis contempsisse mandatum, nec inci-
dit in pœnam. vt ibi. & in. d. l. si vendicari. Licet
glo. in. c. ex literis. de in integr. restitu. in verbo,
supplicauit, dicat ꝙ supplicatio nõ suspẽdit exe
cutionẽ sicut appellatio, nec quoq; suspẽdit pro
cessum causæ. vt Bal. in. l. 1. C. vt lit. pẽdẽ. & Spe
cula. in ti. de supplica. §. differt. n. 2. vbi Ioh. An.
in additio. ponit rationẽ diuersitatis, ideo vide-
tur, ꝙ nõ obstante supplicatiõe, debet adimple-
ri mandatũ. Sed ibi loquitur generaliter, & inter
partes: secꝰ est in mãdato regis sine causæ cogni
tione emanato. vt in. d. l. si vẽdicari. & gl. singu-
la. in. c. præceptis. 12. distin. in verbo, nõ dura. &
similibus, in quibus executio supersedetur.
24 ¶ Quia idẽ est quãdo dãnatus ad mortẽ † popu
lus petit dimitti propter aliquã eius præstantẽ

virtutẽ, & magnã peritiam artis, vel scientiæ pro
pterquã est valde vtilis ciuitati, quia tunc debet
iudex supersedere ab executiõe, donec princi-
pẽ, vel superiorẽ consulat. tex. est singula. in. l. ad
bestias. ff. de pœnis. & Cepola in cautel. 3. &
Hippo. de Mar.
in sua practi. cri-
mi. §. opportunè
n. 6. & Barba. in
c. nisi specialis.

nr̃a corte quãdo les
ꝓueyeremos de los

de offi. delega. co. 5. & Ias. in. l. debitoribꝰ. ff. de
re iudi. num. 16. & eund. Barb. in. c. de causis. de
offi. delega. colum. 8. & Ias. in. l. 1. ff. de legibus
nume. 11. & Hippolyt. de Marsi. in. l. vnicus fa-
cinoris. §. cogniturum. ff. de quæstion. numero
86. & Feli. in capitulo, illud. de maio. & obedi.
25 ¶ Idem est, quãdo damnatus ad mortem † esset
in aliqua dignitate constitutus, putà esset decu-
rio ciuitatis, quia tũc executio quoque debet dif
ferri, donec princeps consulatur & rescribat. vt
in. l. pe. ff. de sicariis. & Ias. in. d. l. debitoribus. n.
26 17. ¶ Quoque supersedetur, † quando condem-
natus accusaretur de grauiori delicto, ex quo ve
niret grauior pœna imponenda, putà pro crimi
ne maiestatis læsæ: quia interim debet superse-
deri ab executiõe condẽnationis, donec cogno-
catur, & sententia proferatur super tali grauiori
delicto. tex. in. l. 1. §. fi. ff. nil noua. appella. pend.
& Barto. in. l. 2. §. fi. ff. de custo. reorum. & Ias. in
dict. l. debitoribus. numero. 18. ¶ Item superse-
27 detur, † quando post latam sentẽtiam corporalẽ
cõstaret de innocentia condẽnati: quia tũc exe-
cutio differtur, donec principi rescribatur. text.
& ibi Bar. in. l. 1. §. fi. ff. de quæst. ita tenet Ang.
in. §. appellatur. instit. de exceptioni. n. 11. quod
dicit esse notandum. Et facit quod notat Innoc.
in. c. 1. in gloss. mag. de confirma. vtil. vel inutil.
¶ Sed hoc procedit in sentẽtia criminali, in qua
imponitur pœna capitalis: secus si imponeretur
pœna pecuniaria. vt Ias. in. d. l. debitoribus. nu.
19. vbi per eum. vsque in fine. & Alex. ibi. n. 16.
& Hippolyt. de Marsili. in sua crimi. practi. §. vl
tima quæst. n. 13. tenet. & additio Abb. in. c. pa-
storalis. §. quia vero. de offi. delegat. ¶ Itẽ execu
28 tio suspẽditur, † quando dãnatus suspẽsus fuit,
& laquꝰ se fregit, & viuꝰ cecidit in terrã, qa vide
tur ex diuino miraculo hoc actũ, & est executio
differẽda donec principi referatur. Ita tenet sin-
gulariter Lucas de pẽna: post lõgã disputationẽ
ꝓ vtraq; pte factã. in. l. 1. C. de desertori. lib. 12. in
6. columh. ver. sed pone dãnatus. ¶ Sed quid si
29 damnatus ad mortem velit ducere † in vxorem
meretricem in lupunari publico existentem,
& illam

& illā à peccato extrahere, an executio debeat impedire. Paris de puteo in d. tracta. syndica. in parte, an si iudex aliquem. folio. 196. nume. 2. dicit, quòd Hispani practicāt quòd sic, tamē de iure dicit, quòd non reperit, sed facit text. in capit. inter opera charitatis. de sponsa. & relinquit cogitandum. & ibi quoque tāgit quæst. supradictā de illo suspenso, qui laqueum fregit.

dichos officios, hagan juramento[l] en el nuestro consejo

l Iuramento.[l] Est text. in l. 6. titul. 4. par. 3. & in l. 4. tit. 15. lib. & in ordinatio. regali. & vide quæ latè dixi suprà in proœmio in glo. y hagays juramento. in principio & in fine. vbi dixi, quòd non vtitur, vt in consilio regis iuretur.

Summarium.

1 An clausula in fine vel in medio apposita, referatur ad omnia præcedentia.

m Lo suso dicho.[m] Text. noster vult, quòd solùm in casibus supradictis iudex iurare debeat, dum ad officium recipitur, & non ea, quæ sequūtur, inquantum tenet hagays juramento de guardar y cumplir todo lo suso dicho. quę clausula ad omnia superiora tantùm refertur, & non ad sequētia. vt in capi. causamque. vbi latè per Feli. & docto. de rescrip. & Franciscus de Aretio in l. 1. ff. de verbo. obliga. 9. colum. vbi tenet, quòd clau-
1 sula† in fine vel in medio apposita, refertur ad omnia præcedentia, nisi quatenus apparet, rēm non posse referri ad aliqua. vt in l. 1. C. de liber. præteri. & in l. talis scriptura, cum materia. ff. de legatis primo. ¶ Sed contrarium cauetur in isto tex. ibi, & que no pidira, ni lleuara mas salario. quæ dictio. &, copulatiuè ponitur. vt in l. hæredi. §. gaya. ff. de fundo instru. & 10. l. cùm vtrunque. ff. nec quis cum. qui in ius voc. vt exima. & in l. titię textores. §. in l. ff. de legatis primo. & de sui natura illa dictio. &, debet ęqualiter copulare, & simul & semel vocare. vt Ias. in l. Paulus. §. quidā rectè, ff. de liber. & posthu. & sic quòd sequentia quoque debet iurare. vt i. text. in capit. 55. infrà eodem. & quia ista dictio, &, est similitudinaria. vt gloss. in. §. item lapilli. institut. de rerum diuisi. Sed tu vi. capi. 5. in capitulis iudicum syndicatos. vbi tenet, quòd solùm, debet iurare in casibus expressis in dictis capitulis, vt patet ibi. y en los capitulos que mandamos que para el complimiento dellos hagays juramento. ¶ Et ait, clausula in fine apposita, referatur ad omnia, vel ad supra proxima superiora. vid. regulā cum limitationibus per Ias. in. d. l. 1. C. de liberis pteri. & aliquid per Seguram in repet. l. 3. §. 5. ff de liber. & posthu. column. 22. & per doctorem del castill. in. l. 6. de Toro. in glo. el fuero dela tierra. versi. item quæro. ¶ Sed tu vi. Alexand. in consilio. 161. in. 3. volu. nu. 10. vbi vnum singula. tenet, scilicet, quòd etiam in materia odiosa clausula in fine. vel medio apposita, refertur ad omnia præcedentia per tex. in. l. 3. §. filius. ff. de liber. et posthu. & per. d. l. 1. de liber. præte. ¶ Vide tu Ias. in. l. titia. §. idem respondit. in fine. ff. de verbo. obliga. vbi ait, quòd clausula in fine apposita, non refertur ad illa capitula, quæ ex tali ratione fierent inutilia. per dict. l. talis scriptura. de qua materia vide quæ posui infrà in cap. 2. in glo. so pena.

de guardar, y cumplir lo suso dicho[m] a todo su leal poder.[n]

n A todo su leal poder. Tex. in capitu. cùm æterni tribunal. de re iudi. in. 6. & de hoc latè scripsi suprà in glos. vsen del bien y fiel. vbi ad plenum.

Summarium.

1 Iurat iudex, quòd excepto salario, nil penitus recipiet in administratione, quàm post officium depositum.
2 Salarium Correctori debet solui ex propriis ciuitatum, & villarum: & si ciuitates proprium non habent, debet fieri collecta, seu contributio inter consuetos contribuere.
3 Salarium cōsuetum intelligitur sicut habuit prędecessor.
4 Salarium Correctori nec alio non debet solui, nisi specialiter à principe sit concessum.
5 Officiales licet possint eligere decuriones, tamen eis non possunt constituere salarium de communi, ne sequatur læsio reipublicæ.
6 Procuratio rerum quamuis alicui concedatur, non tamen eius remissio, nec alienatio.
7 Maior est potestas tutoris in re pupilli, quàm administratoris reipublicæ in republica.

Casus

8 Casus, in quibus permittitur decurionibus sala rium dare.
9 Valet proclamatio, vel bannimentum factum à potestate vnà cum consilio ciuitatis, quòd quicunque ceperit malefactorum, habeat cen tum de pecunia cõmuni, id est de proprio ciuitatis.
10 Salarium potest constitui de publico imminente iusta causa pro necessitatibus publicis.
11 Expensa, quæ fit ex multis appositis per potestatem, expendi potest. Et alias fallentias vi. hic.
12 Corrector, qui se absentat, vel in officio non residet, an ei salarium debeatur.
13 Clericus, qui de licentia superioris se absentat, fructus suæ præbendæ percipere debet.
14 Rectores ciuitatis licentiam concedentes Correctori se absentandi vltra terminum nonaginta dierum, de suo salarium debent Correctori soluere.
15 Potestas dans licentiam portandi mercantias in ciuitate sine solutione gabellæ, tenetur de suo resarcire damnum conducenti, si propter hoc fuit damnificatus.
Idem dic de iudice licentiam dante extrahen di contra statuta.
16 Salarium potestatis non debet defalcari.
17 Si Corrector est mortuus anteaquam officiũ ad impleat, an hæredi suo debeatur salarium totius temporis.
18 Quid in hæredibus aduocatorum.
19 Salarium, an debeatur iudici infirmo.
20 Famulo infirmo, an salarium debeatur.

o Salario. * Habuit ortum à tex. in. §. oportet. ver. potrocinium. & ibi Bart. in authentica de manda. princip. colla. 3. vbi idẽ 1 habetur, quòd iudex inter alia † iurat exceptis salariis se nil penitus tam in administratione, quàm post depositum officium pro aliquo præ stito beneficio tempore administrationis, quã gratuitum meruit, accepturum: quòd si secus fecerit nõ solũ recipiens, sed etiã dans in quadruplum tenentur. & tenet Mõtal. in glo. ordi. rega. in parte, iudex cum salario. quinimo vt dicit tex. in. c. nõ satis. 86. distin. circa finem. loquendo in istis officialibus, quòd debent esse cõtenti stipẽdiis suis. & vi. Hippolyt. de Marsi. in singulari. 190. & vi. quæ dixi infrà in glo. pueros. ☞ Quod salarium hodie, vt patet in prouisionibus Correctorum & iudicum syndicatus, non est in eis taxatum, sed solummodo dicit rex, quòd habeat salarium consuetum dari per illam ciuitatem aliis Correctoribus, & iudicibus. Quod salarium sic deputatum authoritate principis nõ potest illud mutari in nouũ statum, vel reuocari. tenet Bart. in. l. prima. C. de annonis ciuilibus. lib. 11. ☞ Et hoc salarium de-

Y no pidiran, ni lle uaran mas salario •

2 bet solui ex propriis ciuitatum, † & villarũ: & si ciuitas propriũ nõ habet, debet fieri contributio, seu collecta inter consuetos contribuere ad soluẽdum. vt in. l. 7. ti. 16. in Ordina. rega. & lib. 2. tenet Frã. Luca. in tracta. de fisco. in. 3. par. n. 4. tomo. 6. tractat. fo. 12. ☞ Et licet concedatur officium cũ salario con 3 sueto, & salarium † fuit varium retroactis tempo ribus, verba illa, secundùm salarium consuetum debent intelligi in dubio sicut habuit prædecessor suus. vt tenet Bald. in. l. viuos. circa finem. C. de aduocat. diuers. iudi. & Ias. in. l. diem functo. colum. 4. num. 12. ff. de officio assesso. & vi. Bald. in. l. licet. cap. de loca. & con. in fine, vbi tenet, ꝙ salarium deputatum semper videtur tacitè constitutum electo ad illam sedem, non facta mẽtione salarij. Et idem dicit in salariis potestatis, & aliorum officialiũ. Sed secus est in salario, quod constituitur difformiter secũdùm merita personarum. vt in. l. salarium. C. mãdati. & idem tenet Bal. in. c. cùm. m. Ferrariensis. de constitu. nu. 11. dicendo, quòd sicut concesso officio videtur cõ cedi præbenda, & prouisio, & correspondens de consuetudine, vel de iure: ita concessa lectura ali cui doctori, videtur ei promissum salarium illi lecturæ tribui consuetum. Secus si pendebat ex arbitrio electoris. argu. d. l. licet. nam quæ incerta sunt, promitti non videntur. l. salarium. C. mã dati. & l. seia. §. medico. ff. de annuis lega. Et tene quòd semper cõsuetudo regulatur à posteriori. l. mela. ff. de alimentis lega. §. 1. & l. mater. C. nec de statu defuncto. ☞ Tali enim Correctori, seu iudici, nec alio non debet solui salarium, nisi spe 4 cialiter † à principe sit concessum. vt in. l. vnica. C. de præben. salar. lib. 10. nisi ob liberalem artẽ, vel medicinam. vt gloss. ibi. ☞ Et hoc, etiam si de- 5 curiones † possent eligere officiales. vt in. l. 2. C. de decurio. eod. lib. quia nõ possunt cõstituere salaria de communi, ne sequatur læsio rei publicę. arg. in. l. officium. §. 1. ff. de re mili. & sic, ꝙ quan uis alicui concedatur electio officialis publici, non conceditur salarij constituto secundùm Io- 6 han. de plat. in. d. l. vnica. ☞ Vbi quoq;, dicit † ꝙ quamuis alicui procuratio rerum conceditur, nõ tamen earum remissio, & alienatio conceditur.

vt in.l.3.§.nō tamē.versi.planè.ff.quovi aut clā. qui tex.semper allegatur, quod maior est pote-
7 stas † tutoris in re pupilli, quàm administratoris reipublicę in republica, quia ille potest soluere.
8 ¶ Sed fallit in dictis casibus, in † quibus permittitur decurionib⁹ de publico soluere.s.magistris, & del que les fuere tas medicis.vt in.d.l.archiatri.C.de professo.& medi.lib.10.& in.d.l.vnica.C.de præben.sala. & in l.ambitiosa.ff.de decret.ab ordi.faci. Et quoque potest dari salarium, vel alimenta concedi de publico ei, qui totum suum patrimonium exhausit pro republica.textus in.l.decurionibus.ff.de decurio.tenet Plat.in.l.ordinis. C.de decret.decuri.lib.10.& cum eis specialiter est concessum à principe. Et quoque potest statui certum salarium, seu præmium de publico plantanti arbores in ripa fluminis, vt ageres consolidentur ad continendum aquam, ne rumpat, & prædia circūstantia lædat.tenet Plat.in.l.2.C.de cupres.lib.11.non autem sufficeret generalis concessio, vel generale arbitrium, vt dicit ibi glo.in dicta.l. vnica, de præben. salario.& ideo non sufficeret, licet rex, vel alius dominus dicat in instrumento, vel scriptura, quòd promittit se habere ratum & firmum, quicquid per eos factū erit: quia per hoc non conceditur libera administratio alienā di.vt in.l.quam tuberonis.§.primo. ff.de pecul. secundùm Bartol.in.l.prima.ff.de offi. procura. cessa.& Plat.in dict.l.vnica. ¶ Sed videtur, q. d. l.vnica.C.de præb.salario.intelligatur in republica romanorum, seu imperij, quia hæc est propriè respublica.vt in.l.eum qui vectiga.ff.de verbo.signi.cęteræ verò ciuitates abusiue dicuntur respublicæ.& loco priuatorum habētur, vt ibi. ¶ Tamen gloss.ibi in dict.l.vnica.videtur sentire de republica omnium ciuitatum. Pro quo facit, quòd ille titulus situs est inter materias aliarum ciuitatum, ergo de his, quę ad alias ciuitates pertinent, statuisse videtur.ar.in.l.imperatores. in fine.ff.de in diem adiectio.Sed Lucas de pena ibi in dicta.l.vnica.dicit, quòd sibi videtur verius, quòd solùm in republica imperij sit ille titulus, & lex intelligenda, & ipsa gloss.malè excipiat casum.vt in.l.ambitiosa. ff.de decret.ab ordi.faci.in qua dant decuriones salarium de publico propriè ciuitatis.vt in.l.prima.C.de decretis decurio.lib.10.& quia sequeretur absurdum: quia fortè pro modico negotio, quod habent ciuitates expedire, longissima interdum via distātem principem adire oporteat, & sic pro nihilo publica ciuitatum negotia deperirent. vt.ff. de vaca.l.prima.in principi. & quia plus haberet dispendij cōsensus principis impetratio, quàm salarij constituendi summæ foret illatio, quod lex abhorret.vt in.l.mediterraneæ . C. de annō. & tribu.lib.10. ¶ Facit ad idem.ff.de iudi.l.si longius.& capitulo, sado en la carta de baptizari.§.dist.& de consecra.d.4.cap.quando quis.&.c.ne absit. vnde in publicis huiusmodi ciuitatum quod facit princeps in vrbe Romana facit ea præsens in eis.vt in.l.fluminum.versi.quid ergo.ff.de dāno infecto.&.l.sacra.§.per.si.ff.de rerum diui.& hoc est satis instā secundum Lucā de pēna.vbi suprà.ne dū nimia subtilitate circa res publicas ciuitatum vtimur, subtilitas in earum perniciem reuertatur.vt.ff. ad trebell.l.pe.in priu.& sic res ipsæ depereant. vt in.l.pe.C.de verbo.signific. Et ista opi.Lucæ de pēna, seruatur.quia ciuitates, & villæ huius regni sine licentia regis salaria constituunt officialibus, & venientibus de nouo ad habitan-
9 dum in eis. ¶ Et ideo valet proclamatio, † seu bannimentum factum à potestate vnà cum consilio ciuitatis, quòd quicūque ceperit malefactorem, habeat centum de pecunia communi.i.de proprio ciuitatis: sed ipse potestas solus facere non potest.tenet Barto.in.l.prima.ff.de iusti.& iur.num.3.& in.d.l.vnica.& ibi Iohan. de Plat. ¶ Sed Paul.de Castro io.d.l.prima.nume.11.intelligit hoc in iudice, qui habet administrationē bonorum communis, non in iudice simplici, qui de cōmuni nō potest disponere.vt.C.de sal. non præsta.lib.11.in rubro & in nigro. ¶ Sed licet habeat administrationem bonorum communium, debet facere iudex cum consensu decurionum.vt Francis. Curti.in addi.ad Paul. de Castro ibi.in dict.l.prima. ¶ Vbi quoque tenet, quòd illud præmium primum est soluēdum de bonis ipsius bāniti: & si bannitus non habet bona, de bonis offensi.aliàs de bonis fisci.ita Ang. in.l.si quis libellum. ff.de iniuriis. ¶ Angel.tamen in.l.cùm nauarcorum.C.de nauicul.lib.11.
10 † tenet contrarium, dicendo, quòd pro necessitatibus publicis potest rector ciuitatis imminēte iusta causa constituere salarium. Et sic dicit, quòd valet præconium, quòd qui ceperit malefactorē, & pręsentauerit, habeat à cōmuni tantū. Sed non econtra. quia Bar.& sequaces in.d.l.1. loquūtur necessitate nō imminēte, aliàs secus.vt Ang.vbi suprà.q.a necessitate cogēte ille sol⁹ potest facere bānimētū sine cōsensu decurionū. & ita limitat Ias.in.d.l.1.o.11.ff.de iust.& iu.allegā. Bal.ibi. ¶ Vbi quoq; limitat suprapositā doctrinam

nam, vt procedat, quando occasione talis proclamationis venit aliquid expendendum de publico, quia tunc cõsensus decurionum requiritur, aliàs secus, & ita dicit q loquitur Barto. in. d. l. 1.

51 ¶ Tertiò limitatur, † quando talis expensa non fit de publico, sed ex multis, quæ à potestate ponuntur. secũdum Bar. in. l. multarum. per illum tex. C. de modo mult. & in. l. diuus. ad finem. ff. de bonis damnat. ¶ Quartò limitatur, nisi ipse iudex solus statuat salariũ super eo, quod debet sumptu publico expediri. vt in. l. mulier. ff. de capti. secundùm Ang. in. l. 1. ff. quòd quisque iuris. quod dixit, quòd vidit de facto Perusij in deputatis ad prouidendum cõtra rebellẽ. ¶ Quinto limitatur vt procedat in rectoribus tẽporalibus positis ad regimẽ ciuitatis: secus in magistratibus perpetuis, qui regunt proprio nomine. vt in Marchionibus, & Comitibus, & similibus, iuxta doctrinam Bar. in. l. omnes populi. ff. de iust. & iur. in. 4. q. primæ. q. principa. & Alexan. in consilio. 507. sn. 1. volu. Sed ego illum consilium nõ inueni, licet allegetur. ¶ Tamen de ista materia si potest dari aliquid pro inuentione, seu captura, vi. l. filius. §. qui alienum. ff. de furtis. & Angel. de Areti. in tracta. malefici. in parte, fama publica præcedente. column. 27. versicu. tertiodecimo. & Paris de puteo, in tracta. syndica. folio 34. in parte, an si tempore sententiæ. & Hippolytus de Marsili. in. l. quæstionis habendæ. ff. de quæstio. numero. 49. & 55. ¶ Sed quid si Corre-
52 ctor se absentat, vel in officio nõ residet. † an sibi salarium debeatur? dic quòd in prouisionibus officiorum cauetur, quod resideat, & non se absentem faciat. aliàs soluat vnam doblam pro singulis diebus absentiæ. Sed istam pœnam nunquã vidi obseruari. Attamen circa hoc est text. in. l. 10. titu. 16. lib. 2. in ordi. regali. vbi cauetur, quòd Correctores non debent absentiam facere, aliàs non percipiunt salarium, nisi pro tempore residentię. Et Amode. insti. in tracta. syndica. in parte. Item in eo quòd dictus potestas & officiales non fecerunt continuam residentiam. vbi idem tenet, dicendo, quòd potestas, & eius officiales, tenentur de iure communi facere continuam residentiam in loco officij, & quousque durat officium, non debent exire extra fines suæ iurisdictionis, nisi causa adimplendi votum: & non debet pernoctare extra prouinciam. vt in. l. illud. ff. de offic. præsi. & si durante tempore officij potestas, vel officialis sine licentia recedunt, & aufugiunt, incurrunt in pœnam statuti in electione contenta, & sic in illa dobla, & debent perdere salarium totius temporis. vt tenet Bal. in. l. si hæres generaliter. §. etiam si partis. ff. de lega. primo. dicendo, quòd ibi est argumen. q si potestas recedat per vnum mensem anteaquã debeat, quòd nil debet habere de salario totius temporis. & facit text. in. l. miles ita. §. quod diximus. ff. de excusa. tuto. Et intantum hoc est secundùm Amode. vbi suprà verum, quòd etiam si habeat iustas excusationes, quæ causentur ex parte ipsius potestatis, vel officialis. argumen. in. l. miles ita. §. primo. ff. de testa. mili. Sed tu vid. Pari. de puteo in tracta. syndica. in parte salarium. numero. 2. folio. 556. vbi tenet, quòd licet iudex sit salariatus, & deinde pro seruitiis ciuitatis mittatur ad regem extra prouinciam. debet habere aliud salarium. Et licet hoc sit, tamen de iure regni contrarium cauetur, vt patet per quandam pragmaticam factam per nostrum Carolum en Madrid a. 7. de Hebrero de. 1535. años, por la qual prohibe, que los Corregidores, y justicias, ni sus tiniẽtes, ni officiales vayã ala corte a negocios de la tal ciudad, o villa, o lugar ni a sus audiẽcias con salario, ni sin el. quę lex certè est singularis ad tollendã concupiscentiam aliquorum iudicum. ¶ Attamen si ciuitas concedit licentiam potestati, Correctori, seu alteri officiali se absentandi vsque ad certum tempus, debet pro toto tempore absentiæ habere salarium: quia dicitur esse præsens, qui licito commeatu est absens. vt in. l. hac lege. C. de pxi. sacro. scrinij lib. 12. & ibi Bartol. & Iohan. de Platea. & gloss. & tenet Montal. in sua glossa ordina. in parte, iudex cum salario. & idem tenet Alexand. in. l. diem functo. ff. de offi. asse. fina. columna. numero. 33. vbi ait, quòd si doctor, vel stipendiarius, per aliquod temporis spatium cessauerit ab officio, debet habere salarium etiam pro illo tempore, si illud fecit cum licentia. per. l. si desertorem. §. si ad diem. ff. de re milit. & per alia iura, vt ibi per eum. & tenet Iohann. de Plat. in. l. nec ipsi. C. de incolis. lib. 10. numero. 4. vbi officialis clericus, vel stipendiarius, qui cum licentia superiorum se absentat per aliquod tempus, habetur pro præsente, & debet habere salariũ, ac si fuisset præsens. & idem tenet. d. l. ordina. in fine. versic. pero bien permitimos. ¶ Vbi quoque iam est limitatum tempus absentiæ, quod est. 90. dierum, quos potest habere interpolatim in quolibet anno, vel continuos, vt ibi. Et ita seruatur, quia quando Corrector vult se absentare, cõuocat concilium ciuitatis. i. regimentum, & licentiam petit se absentandi, & assignat causam: & rectores ilicò concedunt dictam licentiam per dict. tempus. 90. dierum. per. d. l. & est

gloss.in.d.l.si desertorem.§.si ad diem in verbo,
commeatus. & Bald in.l.si ea C.de condi. insertis.
vbi dicit, quòd dict. glossa. in dicto.§. si ad
diem, est singula ad hoc. Et facit quod tenet
Bald.in.l.diuus Marcus. ff.de offi.præ.vbi dicit,
quòd rectores locorum, & rerum, non possunt
inde recedere sine licentia superioris, etiam
si velint stare per vnum diem tantùm, & debet
eam habere à prioribus. Sed vide tu dict.pragmaticam
factam per nostrum Carolum in villa
de Madrid año.1535.vbi cauetur, quòd Correctores
residentiam faciant in suis officiis: aliàs
si fuerint absentes vltra tres menses, amplius
officiis nõ vtantur, nec deinceps habeantur per
prætores. vt ibi latius per dicta.l.quam vide.
13 ¶ Idem est in clerico,† qui de licentia superioris
est absens, quia debet interim percipere fructus,
& commoda suæ præbendæ, ac si præsens
esset. vt notatur in dict.glossa dictę.l.hac lege.&
dictus Iohann.de plat.& Bartol.ibi. & notatur
in capitulo, relatum.& capitulo, de cætero.&
capit.dilect⁹.cũ similib⁹.de cleric.nõ resid.&.c.
licet canõ.& quod ibi nota.de elec. in 6. ¶ Sed
si rectores ciuitatis concedũt Correctori licen-
14 tiã se absentãdi † vltra numerũ illorũ.90. dierũ,
& Corrector est absens vltra illud tẽpus, salariũ
perdit, sed potest recuperare à dictis rectoribus
ciuitatis, qui dederũt ei licẽtiam, quia dederũt
causam perdẽdi salariũ, & tenẽtur satisfacere de
suo. vt tenet Iohann.de Plat.in .l. per hanc diuinam.
quæ aliàs incipit, iubemus .C.de eroga.
mili.anno.lib. 12.§.non danda.& idem Bartol.
ibi, in principio. Et ratio quoque est secũdũ additio.
Bartol.ibi, quia dederunt licentiam vt se
absentaret contra formam statutorum, & legis:
& ideo per illud tempus Correctores, & stipendiarij,
non debent habere stipendium à ciuitate,
vel communi, sed à rectoribus. quod nota.
& idem tenet Paris de pute.in tracta.syndica. in
parte, licentia.folio.184.per dictã.l.primã. C. de
comme. lib.12.& Iohann. de plat.ibi. & in .l.
hac lege.C.de præpo.sacro. scrini.lib.12. ¶ Vbi
quoque dicit quòd facit contra potestatem, qui
15 dedit alicui licentiam † portandi mercantias in
ciuitate sine solutione gabellæ, & propter hoc
conducens sit damnificatus à gabellariis, quod
potestas tenebitur ei restituere, & resarcire illud
damnum, per notata in. l.annonas. C. de eroga.
mili.anno.lib.12.& quia non erat officium eius
facere conduci sine gabella, per nota.per Angelum
in.l.pars literarum.ff. de iudic. & idem tenet
Montal.in glossã ordina.in parte pœna. loquendo
in iudic. dante licentiam extrahendi
contra statuta.& per Plat.in dicta.l.prima de cõme.
¶ Et quòd isti portantes mercantias etiam
cum licentia à iudic. puniantur, facit quod in
simili tenet Bartol.in.l.2.C.de agricolis & censitis.
lib.11 s. quòd quando venditio rei inhibetur
alicui propter publicam vtilitatem, quòd sicut
priuata pactione non potest fieri venditio,
ita nec authoritate iudic. Secus si ob vtilitatem
priuatam. quod sequitur ibi Plate. Et facit in simili:
quia quis non excusatur à pœna virtute decreti
iudic. inualidi. vt Bartol.in.l.iuste. ff.de acqui.re.
posse. quia lata culpa punietur. allegat
tex.in.§.primo, Institu. vi bono.rapto.&.l.prima.
§.primo.ff.si mens. falso modo. quod sequitur
Alexan.vbi alia iura allegat, consilio. 135.in
16 6.volu. consiliorum. ¶ Quod salarium † debet
potestas habere integrum, & non debet defalcari,
vigore statuti disponentis soluenda esse capita
solidorum de quibuscunque pecuniis soluendis
per communem. vt tenet Paul. de Castro
in consilio.319.incipiente, visis & consideratis
omnibus. Quod facit contra istos computatores
dominorum, qui percipiunt computationẽ.
i.cõtaduria de decima parte vnã de dictis
salariis iudicum. Et an si isti computatores. secretarij,
& alij officiales dominorum possunt
recipere & habere istam computationem? vi.
Archiepi. Florenti.in secunda parte. titulo secundo,
capitulo quinto.§.2.& Specul.conscienciæ
in primo tracta.capitulo. 37. & aliquid per
Abb.in capitulo, cũ ab homine.de vita & hone-
17 stas.cler. ¶ Sed tu dic, quòd si Corrector† mortuus
est anteaquam officium adimpleat, hæredi
suo debetur salarium pro toto tempore. vt
Alexand.& doctores latè in dicta.l.diem functo.
ff.de offici.assessor. etiam si non stetit in officio
nisi per mensem. vt Bartol.in.l.prima. §.diuus.
el.2.columna.3.versiculo tertio.quando ex
dispositiõe.ff.de variis & extraordina.cogni.de
quo vi.Barto.in.l.si quis.C.de proximi.sac.scrini.
lib.12.& idem tenet Iohann.de plat.in.l.commoda.
C.de primipilo.lib.12.in principio.& numerò.
2.& ibi respondet ad contraria. & idem tenet
in.l.his scholaribus. C.de erogatio.mili.anno.
eodem.lib.12. Et est tex.in.l.9.titul.8. parti.5.
quæ idem tenet, quòd hæres iudic.debet habere
18 totum salarium.quam vi. ¶ Licet sit secus in hæredibus
aduocatorum, † vt ibi.de quo vi.Parid.
de Puteo in tracta.syndica.in parte, si officialis
decedat. folio. 230.in libro portatil. & Antonius
Corset. in singulari. suis. in parte, salarium.
Quod debet intelligi, quando salarium
est promissum aduocato à parte, quia
tunc

tunc non debetur, nisi pro rata temporis. Secus quando salarium ex publico fuit constitutum, quia tunc licet moriatur aduocatus, totum debetur, vt Bartol. in dicta. l. diem functo. & tenet Summa syluestrina in parte, familia. §. 2. in fine. per quod declaratur dict. l. parti. inquantu loquitur de salario aduocatorum.

poder que lleuaren. Ni lleuaran, [r] ni con-

¶ Sed quid si Corrector, seu iudex
19 est infirmus, an debeatur † salarium tempore infirmitatis? dic quod sic, nisi culpa sua venerit in infirmitatem. vt glo. & Floria. in. l. arboribus. §. de illo. ff. de vsufructu. Quod intelligitur vt per Parid. de puteo in dict. tracta. syndica. in parte, rex concessit. folio. 227. numero. 5. si in ciuitate permanserit: secus si iuerit ad patriam pro se curando, quia videtur officium delinquere. vt Barto. in. l. prima, in principio. ff. de his quibus vt indig. Quod intelligit vbi suprà Paris de puteo, nisi dimittat substitutum, vel locumtenentem, aut recedat cum licentia superioris: quia sic impeditus, vel infirmus, potest administrare per substitutum. vt Angelus in authentica, vt cle. apud proprios episcopos. colla. 6. ¶ Ad quod fa
20 cit in simili de famulo † infirmo, an debeatur salarium. De quo per glo. in capit. ad audientiam. de cleri. non residen. & in capit. primo, de cleri. ægrotan. & tex. & ibi docto. in. l. suo victu. ff. de oper. liber. & Montal. in. l. 8. titulo, de las fuerças, foro. ll. lib. 4. & textus. in. l. vna. §. scimus. C. de latina liber. tollen. & decisio capellæ tolos. 360. & Barto. in. l. si vno. §. item cùm quidam. ff. locati.

Summarium.

1 Iudex recipiens expensas litis vltra in regula quod vulgò dicitur aranzel contētas, incidit in pœnam, vt restituat eas cum septenis.
2 Iudex manus mundas, & puras debet habere.
3 Iudex etiam à volentibus sponte dare vltra sibi debitum, non tenetur recipere.
4 Tabelliones à sponte dantibus non licet vltra quantitatem taxatam recipere.
5 Notarius ancianorum, si est salariatus de publico, non potest aliquid accipere etiam à sponte dante.
6 Consuetudo inducitur, quando à pluribus capitur.
7 Prohibitum dare propter locum publicum, pro hibitum est recipere à sponte dante. & hic de intellectu.
8 Medicus salariatus de publico, non debet petere præmium ab infirmis, nec recipere, etiam à sponte dantibus.
9 Quæ pro pignore prohibentur accipi, etiam à volentibus dare non debent accipi.
10 In executione sententiæ, vel instrumenti, non possunt capi boues aratorij, & alia, quæ sunt necessaria ad agriculturam, etiam volentibus debitoribus.
11 In generali obligatione nō veniunt ea, quæ specialiter non fuisset quis obligaturus, vt puta pannos, & lectos, & alia supellectilia, sine quibus viuere non potest.
12 Executio in libris non potest fieri, nec sub generali obligatione comprehenduntur.
13 Arma militibus relinquenda sunt, & libri scholaribus, & breuiarium clerico, etiam debitoribus volentibus: nisi ipse obligans alia bona non haberet. & nume. 14.

[r] Nilleuaran. [r] Nota text. quòd recipiens expensas litis
1 vltra † in dicto aranzel expressas, incidit in pœnam, vt eas cum septenis restituat: quæ est pœna furti, quæ potestati debet imponi, & aliis officialibus, vbicunque aliquid à priuato recipiunt vltra sibi debitum. vt in. l. prima. & ibi glossa in versiculo, accepit. ff. ad. l. Iuli. repet. & in. l. eadem. §. finali. & l. Iuli. eodem titulo. quia
2 debent † habere manus mundas, & puras. vt in authentica, iuri iurand. quod præstabis. colla.
3 2. ¶ Intantum hoc est verum, quòd etiam † à volentibus sponte ei dare vltra sibi debitum, non debet recipere: & si recipit, incidit in istam pœnam. tenet Paris de puteo in tracta. syndica. in parte, consiliarij officiales. folio. 194. in principio. & tenet text. & ibi Plat. in. l. tam collatores. §. vt autē. de re milit. C. lib. 12. & tenet Iaf. in l. si quis in conscribendo. C. de pactis. numero 15. Et tenet Montal. in glossa ordina. regali. in parte, tabelliones. vbi etiam à sponte dantibus
4 † non licet officiali vltra quantitatem taxatam recipere. vt in. l. per omnes. C. de strato. lib. 12. & per alia iura allega. vt ibi per eum. vbi quoque dicit Montal. quòd imò dans, & recipiens, pariter puniuntur. vt in authentica. vt iudices sine quoquo suffragi. §. si quis autem. colla. 2. in fine. & est text. in capitulo octauo, infrà eodem. quem vide ibi. aun que se lo quieran dar. & vide quæ ibi posui circa hoc, & tenet Guido singu-

la. 487.

li.487.§ si notarius.& tenet Iohann. de Plat.in
l.2.C.nec rusticani ad ullum obsequium deuo-
centur.lib.11. Quia cùm quis prohibetur exige-
re,prohibetur etiam et sponte dari.vt in.l.deuo
tum.C.de meta.lib.12.& in.l.vnica.C.de strato.
& ibi plat.quoque.quia quantumcunque spon-
te & volens det, præsumitur inuitus dare, per
horrescens officium. vt in dict.l.2.& per alia iu-
ra.vt per Plate.ibi. ¶ Et facit:quia quãdo aliqd
est prohibitũ fauore alicuius, tale prohibitũ nõ
potest fieri etiam consentiente illo, in cuius fa-
uore illud fuit prohibitum.ita optimè probat
textus in.l.vnica.C.de salga.hospi.non præstan.
lib.12.& ad idem est textus.in.l.finali.§. primo.
C.de re mili.eodem,lib.12.& in.l.spem. C.quæ
rei pigno.obligatio.pos.& facit,l.commodis.ff.
de re iudi.&.l.quos prohibet.ff.
l.filius familias.§.veterani.ff.de procura. ¶ Et
facit quod tenet Feli.in capitulo,cũ nos.de ho-
5 micidi. vbi ait, quòd si notarius † ancianorum
est salariatus de publico, non potest aliquid ac-
cipere, etiam à sponte dante:allegat hoc voluis-
se Bartol.in.l. muneruum.§.finali.ff. de regulis
iuris. & allegans quoque rationem, dicens ra-
6 tionem esse: quia quando † à pluribus capi-
tur, inducitur consuetudo, & sic quis erube-
scit non dare. ¶ Et faciunt etiam dicta per Fe-
li.in capitulo primo in fine. de simonia. vbi di-
7 cit, † quòd prohibitum dare propter publicum
bonum, prohibitum est recipere à sponte dan-
te.allegat ad hoc glossam in.l.inuitus.§.finali.ff.
de regulis iuris.& dicit, quòd idem tenet Bald.
in authentica.Sed hodie.C.de episcopis & cle-
ric.& glossa in capitulo, statutum.§.finali,de re-
script.in.6.& in capitulo, exigit. cum glossa
de censi.eodem lib.& facit textus.& quæ ibi di
cam in dict.capitulo octauo infrà eodem in glos
sa.aun que se lo quieran dar. ¶ Et optimè faciũt
dicta per Feli.in capitulo,cùm. m.ferrariẽsis.de
constitutio.in.12.columna,versiculo, super posi
to.& per Cepolam in consilio.13.columna.5.&
Petrum de Anchara.consilio.272.& Lapum,al-
legatione.37.& Philipp.decium in.d.l.inuitus.
§.finali.ff.de regu.iuri.vbi idem tenet.Sed dicit,
quòd dicta conclusio procedit,vbi agitur de in-
teresse publico,& in casibus à iure expressis, vt
in nostro textu cauetur, aliàs secus videtur:
quia quædam honestè accipiuntur, quæ inho-
nestè petuntur,vt dicit textus in.l.prima.§.pro
inde.ff.de variis cognitio.& glossa in.l.secunda
circa finem.in verbo, sed præstari.ff de origi.iu
ris. ¶ Et quoque procedunt supradicta, quòd
etiam à sponte dantibus non possunt recipere
plusquam est debitum, quando statutum pro-
hibet salarium accipere: quia sunt verba gene-
ralia, & comprehendunt etiam sponte soluen-
tem. Secus videtur, si quis esset prohibitus
petere, quia non prohibetur accipere ab eo,qui
sponte solueret. vt in capitulo, dilectus.el.2.de si
monia.& Bartol.in dict.§.finali. Sed noster tex.
prohibet accipere, & sic leuar, ergo à sponte
non potest accipere plusquam hic continetur.
¶ Quoque faciunt optimè dicta per Feli.in.d.ca
pitulo,cũ nos.de homic.vbi tenet reprobando
Angelũ in.l. Archiatri. C.de professo. & medi.
8 lib.10 quòd medicus † salariatus de publico,non
debet petere præmium ab infirmis, secundum
Barto.ibi,quod etiam nec poterit consequi præ-
mium à sponte dare volentibus. licet Angelus
ibi teneat contrarium, & malè. Nec obstat text.
in cle.prima. de censibus. & cle.prima de im-
munit.ecclesi.vbi ab eo,à quo non potest exige
re, possunt recipere, si sponte soluat, quia lo-
quitur in casu permisso à iure, vt Mont.l.in.d.
glossa ordi.in parte, tabelliones. Tamen Iohan.
de platea ibi in.d.l. Archiatri.tenet cum Angel.
dicendo,quòd potest recipere salarium, & alia,
quæ sibi offeruntur sponte post sanitatem, licet
salarium recipiat de publico:nisi ex forma con-
uentionis suæ conditionis esset, quòd nil pos-
set recipere, quia tunc etiam à sponte soluente
recipere non potest.per gloss. in dicta.l.inuitus.
§.fin.ff.de regul.iuri.& sic quòd Angel.& plat.
verum dicant, & dicta per Feli.intelligantur du
rante infirmitate: secus cùm sanati fuerint, vel
quando ita conuentum fuit, vt etiam à sponte
dantibus nil recipere possit. ¶ Quod dicit Pla-
te.idem esse in aduocato, qui habet salariũ à con
munitatibus villarum.quę vid.in fine. ¶ Ad idẽ
faciunt notata per Hippolyt.de Marsi.in.l. sti-
pendia. C.de execu.rei iudi. vbi plura posuit,
9 quæ prohibentur † à lege accipi pro pignore
à debitoribus per barnerios, algazelus, & execu-
tores: quòd licet ipsi debitores talia prohibita
accipi pro pignore sponte dant barneriis, vel
executoribus, quòd non possunt accipere etiam
ab illis volentibus. per dictã.l.vnicam. C. de
salga. hospit. suprà allagatis. prout tenet di-
ctus Hippolyt.de Marsi.in.l.vnius facinoris.§.
seruus nec si.ff.de quæstioni.numero secundo,
cum sequentibus.& in.l.cornelia.§.cõstitutum.
ff.ad.l.corneliam.de sica. numero secundo,cum
sequentibus.& si accipiunt,incidũt in pœnam,
vt ibi Quod facit ad.l. 7.titulo.11. delas pren-
das.libr. quinto, in ordina. regali.& ad.l.exe-
cutores. C.quæ res pignori obligari possunt.
& ad

& ad tex.in.§.agricultores.in rub.de statutis. &
consuetudr.in vsi.feud.& ad.l.1.titulo.5.parti.5.
vbi in dictis iuribus cauetur, quòd pro execu-
10 tione † sententiæ, vel instrumenti guarētigij, nō
possunt capi boues aratorij, & alia, quæ sunt ne
cessaria ad agriculturam, vt sunt ligones, & in-
strumenta ferrea. quod habet locum etiam vo-
lentibus debitoribus. Sed hoc intellige, si sunt
alia bona, quia in istis nō potest executio fieri, aliàs
incidit in pœnam illius legis ordina. & idem te
net Bald.in.l. quemadmodum.§. magistratus.
ff.ad.l.aquili.vbi ait, quòd si per imperitiam ca
pit pignora, seu fecit illicitam capturam, ipse
tenetur ad interesse. ¶ Ratio potest esse: quia
11 in generali obligatione † non veniunt ea, quæ
specialiter non fuisset promissurus, vel obliga-
turus. vt Bartolus in.l. prima. C. quæ res pigno.
obliga. poss. vt puta pannos, & lectos, & alia
impellectilia, sine quibus viuere non potest.
ad idem facit text.in.l.obligatione generali.ff.
de pigno.& textus in.l.5.titulo.13.parti.5. quæ
hoc in expresso tenet. Quod extende ad vesti-
menta: quia quoque non possunt capi pro exe-
cutiōe sentētię ne aliàs videat ipse debitor quo-
dammodo in vinculis pro debito poni. vt tenet
Lucas de pēna in rubri. C. de militari veste.lib.
12. Quod putat verum in vestibus necessariis, se
cus in his, quæ sunt ad ornatum & delectatio-
12 nem. ¶ Quoque in libris † executio non potest
fieri, nec sub generali obligatione comprehen-
duntur. vt gloss.singularis.in.l.nepos proculo.
ff.de verbo.significa.in verbo, dignitate. quæ te
net, quòd in executione iudicati, quemadmo-
dum arma non sunt auferenda militibus, ita nec
libri scholaribus. per quam gloss. dicit Bald.in
rub. qui boni. cedere possunt. quòd si schola-
ris cessit bonis, non poterunt ei auferri libri
13 quia secundùm eum arma † militibus relinquē-
da sunt, & libri scholaribus, & breuiarium cle-
rico. & tenet Ias.in.§.item seruiana.9.colum.nu
mero.65.&.66.institutio.de actio.& idem tenet
Montal.in dict.l.13.parti.suprà allega. & quia le
ges & arma sunt ad inuicem correlatiua. vt Io-
han. Faber in procemio institutio. Quod intelli
gitur, vt dictū est: etiā debitoribus volentibus in
illis executio nō fit. ¶ Tamē supradicta fallunt,
14 † nisi ipse obligans non haberet alia bona, nisi
bona, quæ specialiter quis non esset obligatu-
rus: quia tunc veniunt in obligatione, & in il-
lis potest fieri executio. vt doctores moderni
in dict.l.obligatione generali.ff.de pignori. Et
ratio potest esse: quia si aliter diceremus, seque-
retur quòd talis obligatio, & contractus nil ope
rar tur, quod non est dicendum. argumen.in.§.
quibus. in prima constitutio. C.& in.l.amplio
rem.§.in refutatoriis. C. de appella.& in capitu-
lo, solitæ. de maior.& obedien.& idem probat
dicta.l.ordinamenti. Quinimo dicit Bald.sin-
gulariter in rub. C. de contrahen.emptiōe. quòd
vnum quodque verbum etiam minimum appo
situm in contractu, intelligitur esse appositum
cum ministerio aliquid operādi: Quod dictum
refert & sequitur Alexand.in consilio.151.in.2.
volu.incipiente, themate.& in consilio.157.eo-
dem volu.& Iohann.de Ana.in consilio. 98.&
Hippolytus de Marsi.in.l.prima.§.si seruus.ff.
de quæstioni.nume.6.cum sequentibus. vbi o-
mnino vide.

Summarium:

1 Consentiens pari pœna constringitur. num.7.
2 Consentire dicitur quis, quando non corrigit, quos tenetur ex officio corrigere.
3 Corrector in syndicatu tenetur non solùm de eo, quod mandauit, vel ratum habuit, sed etiā de eo, quod consentit. numer. 7.8.9.10.&.12.
4 Consentiens magis punitur, quàm agens.
5 Consensus quadruplex est.
6 An consentire videtur non reuelans crimen læsæ maiestatis, & an ab eo præsumitur committi.
Fallit in sacerdote, quia non punitur, licet non reuelet.
8 An licitè potest deponi potestas, seu officialis, qui vidit rixantes, & non misit familiam.
11 Dominus videns fieri malum, & cùm possit nō vitat, videtur consentire.
12 Iudex, an teneatur ex perceptis per suos officiales, etiam si ignorauerit. num.13.
14 Cōsanguineus an teneatur scire facta consanguinei: & vicinus an præsumatur scire facta vicini.
15 Correctores pręsumūtur scire facta suorum officialium.
16 Potestates terrarum, & sui officiales donec sunt in officio, dicuntur esse ciues illarū ciuitatū.
17 Officiales durante officio, & tempore syndicatus debēt tractari tanquā ciues, & in eis statuta ciuitatis de ciuibus loquentia habēnt locū.
Officio finito, non sunt ciues, quia desinit illa ciuilitas.
Idem est in prælato, quia ratione prælaturæ est ciuis, secus ea deposita.
18 Iudex pro delicto commisso in officio debet

punıri pœnaciuium,vbi alia pœna eſt in foreſe.

19 Staute ſtatuto, quòdquilıbet de populo poteſt accuſare: famılıa poteſtatıs accuſare poteſt, quiacomprehendıtur ſub tali ſtatuto.

20 Statuto ſtante, quòd quilıbet de populo poteſt accuſare, & habere tertiam partem: an officialis curiæ, vel familiaris poteſtatis, poſsıt accuſare, & illam tertiam partem habere.

21 Illi qui ſunt ſimul, videtur vnus alteri dare auxilium.

22 Qui eſt armatus cum alıis, licet nullum actum faciat, dicıtur dare opem, etiam ſi manus ad armanon moueat, & etiam ſi armatus ſit à remotis.

23 Auxiliatores, & ſocij alicuius delinquentis vt poſsint puniri de auxilio, quid requiritur.

24 Præbentes conſilium, & auxilıum, & fauorem, qualıter puniantur.

25 Si occidi alıquem, an ſocij, qui mecum erant, puniantur.

26 Delictum factum ad commodum alicuius, licet non perueniat ad ſui notitiam, an teneatur.

27 Delictum famuli, an imputetur domino.

28 An delictum factum à filio in re concernente cauſam patris, præſumatur factum de voluntate patris.

q 1 Ni cõſentiran. [q] Nota, quòd cõſentiẽs, † pari pœ
na conſtringitur. Similis text. in capit. nottum.
a. quæſtio. prima. & capi. facientes. 86. diſtin. Et
ſic iſti Correctores, qui conſentiunt officiali-
bus ſuis accipere expenſas vltra in dicto aran-
zel contentas, tenentur ad pœnam: quia pro-
ut dicit gloſſa in dicto capitulo, noum. quis di-
a citur † conſentire, cùm non corrigit, quos te-
netur ex officio corrigere. vt in capitul. primo.
83. diſtin. & in capitulo, inferiorum. 86 diſtin.
Quia eo ipſo, quòd prælatus tacet, videtur con-
ſentire. capitulo, ſi rector. 44. diſtin. & punitur
aeſi feciſſet. 83. diſtin. capitulo, quid enim pro-
deſt. & tenet Cardi. in cle. prima, de vita & hone
3 ſta. cle. quæſt. 11. ❡ Et ſic talis Corrector † non ſo
lùm poteſt conueniri in ſyndicatu de eo, quod
mandauit, vel ratum habuit, ſed etiam de eo, qđ
conſenſit. vt in. c. cùm ad ſedem. de reſtitu. ſpo-
lia. in fine. quia quoque dicitur conſentire, cùm
defendit peccantem, vel quando ſua authoritate
delinquit. ❡ Imò magis punitur conſentiens,
4 † quàm agens. prout habetur in cap. qui aliorũ.
24. quæſt. 3. vbi qui aliorum defendit errorem,
multò amplius damnabilior eſt illis, qui errant.

tex. in. c. qui conſentit. 11. q. 3. vbi habetur, quòd
qui conſentit peccantibus, & defendit alium de
linquentem, maledictus erit apud Deum, & ho-
minem. & corripıetur increpatiõe ſeueriſsima.
Et quidã ſanct⁹ pater ait, ſi quis peccantem de-
fendit, acri⁹ quã
ſentiran [q] lleuar a ſus officiales mas dere
ılle, qui peccauit
coerceatur. ❡ Sed
propter hoc glo.
in capitu. 1. de of-
fi. delega. in verbo. pari pœna. dicit, ꝙ quadru-
5 plex † eſt cõſenſus. Et in quarto caſu dicit, ꝙ quã
do conſenſus eſt authoritatis, ſeu defenſiõis, ma
gis peccat conſentiens defendẽdo, & authorita-
tem præſtando, quã faciens, & magis puniẽdus.
vt in. d. c. qui aliorũ. Sed in cæteris caſibus nõ. vt
in. d. glo. Idẽ vult tenere gl. in. d. c. qui conſentit.
inquãtũ dicit, qui cõſentit, ſcilicet per coopera-
tionem, & authoritatẽ. & gl. in. d. c. notum. & ſic
telliguntur iura cõtraria, dicentia, ꝙ magis pu
nitur cõſentiens, quã agens, ſcilicet quãdo cõſen
tit per cooperationẽ, & authoritatẽ. ❡ Et quoq;
dicta gl. procedit in crimine hæreſis, & atrocio-
ribus delictis, quia magis peccat cõſentiens de-
fendendo. vt glo. in cle. 1. de pœnis. in parte, de-
6 fenſauerit. ❡ Idẽ dico † in non reuelãte crimen
læſæ maieſtatis, quia videtur cõſentire, & ab eo
committi, qui in ſimplicem ſciẽtiã incidit, licet
nulla operatio, vel factum interuenerit. vt in. l.
quiſquis. in fine. C. ad. l. Iuli. maieſta. Et ꝙ ex ſo
la ſcientia quis teneatur ex tali delicto, & ex plu
ribus aliis, notat Bar. in. l. vtrum. ff. de parrici. &
plenè ſaly. in. d. l. ſi quis. §. ad quod. ❡ Tamẽ hoc
eſt verũ, dũmodo ſciat, & probare poſsit, aliàs
nõ punitur. tenet Feli. in. c. de cætero. ſi. co. de re
iudi. Tamẽ opi. Bar. & ſaly. ſeruatur in practica.
prout tenet Ang. in tracta. malefi. & ibi Augu.
de Arimi. in additio. in pte, & chai tradito la tua
patria. ver. quod crimẽ. n. 10. vbi per eos. ❡ Et in
tellige ꝙ punitur. ſ. ſi nõ reuelauit. vt ibi. de qua
reuelatiõe vi. per Feli. in c. quãtę. de ſentẽ. excõ.
in verbo. ſi extra. gl. & l. 5. ti. 2. parti. 7. Et an per
ſimplicẽ ſciẽtiã quis incurrat in crimine lęſę ma
ieſtatis & puniatur. vi. latè Hippolyt. de Mar. in
d. l. vtrũ. ff. ad. l. Põpe. de parri. vbi in. n. 6. tenet
hoc nõ ꝓcedere in ſacerdote, cui fuit dictũ in cõ
feſſiõe aliquid maleficiũ fiendũ: quia licet nõ re
uelauerit, nõ cadit in pœnã. vt in. c. omnis vtriuſ
que ſexus. de pœnit. & remi. & ibi doctores. &
an nõ reuelãs crimẽ puniatur, vi. q̃ poſui in. c. 52.
infrà eo. in. gl. incurra. ❡ Sed noſter tex. inquã-
7 tũ tenet ꝙ conſentiens punitur, † intelligit glo.
vbi eſt tex. ſimilis in dict. capitulo, quãtę. de ſen
ten.

ten. excõmunica. scilicet per cooperationem, præstãdo authoritatem, quia tunc eadem pœna punitur faciens, & consentiens. & sic debent intelligi verba ista, vbi inueniuntur. & iura suprà allegata. quod notat ibi Abb. pro singulari. nu. 5. pro statutis punientibus consentientes certo facinori, vt illi dicãtur consentientes, qui cooperantur ad delictum, saltem præstando authoritatem. Secus videtur in eo, qui adhibuit præsentiam non authorizabilẽ, nec cooperatiuam, etiã si poterat obuiare, & non obuiauit. quod videtur contra supradicta, vbi magis puniũtur consentientes pręstando authoritatem, quàm agentes. ¶ Sed certè tex. ibi in. d. c. quantę. in fine, videtur tenere contrariũ. Nam ille tex. non intendit punire authoritatem præstantes, sed non obuiantes, cùm possunt, secũdùm Abb. & Feli. ibi, ideo tene dictã distinctionẽ gl. in. d. c. 1. de offi. delega. quã approbat Feli. vbi suprà, & ibi Barb. in glo. magna. ¶ Et ibi in versi. qui ratione potestatis. notat, q̃ habẽs potestatem contra alium, & videns eum percuti, & non prohibens habetur pro consentiente, & faciẽte. Et pōderat ad vim
8 valde singulare dictũ Bart. † in. l. illicitas. ff. de officio pręsi. vbi dicit, quòd si potestas, vel officialis vidit rixantes, & non mittit familiã, licitè potest propter hãc causam deponi. et ita expressò notat Bald. in. l. nullus. versi. Item nota argumentũ. C. de summa trini. & fide catho. & in. l. 1. §. qules. ff. de offi. pręfect. vrbis. & fuit originale dictum Cy. in. l. si seruus. C. de noxali. Quod dictum dicit Feli. in. d. c. quantæ. esse intelligendũ sanè duob⁹ cõcurrẽtibus. s. nisi misisset ad aliud faciendũ, & si videt rixam adeò magnam, q̃ non possit sedari per illos de familia. ¶ Sed videtur,
9 q̃ iste text. ad Correctores † consentientes non extendatur, etiam si pœna imponatur ipso iure: quia hoc est potius ex interpretatione, quæ non habet locũ in statuto, vbi fictus, & interpretatiuus intellectus non habet locum. vt in. l. 3. ff. de negotiis gestis. & in. c. in ius trac. de iniuriis. & Abb. in. d. c. quantæ. nu. 3. & sic, q̃ non extendatur ad consentiẽtem. Idem tenet Abb. in. c. si culpa. 1. col. de iniuriis. & Anto. in. c. fina. de pactis. col. 1. sed istud est verum, quando verba statuti dirigũtur in personam, putà si quis fecerit sic: secus si dirigerentur in rem, putà, si factum fuerit tale quid, quia comprehendit etiam consentientes. prout in text. nostro cauetur ibi, llevar. ita notat Bart. in. l. is qui opem. ff. de furtis. & text. & Bar. in. l. aut qui aliter. §. fina. ff. quo vi aut clã. & Paul. de Castro in. l. si necessarias. §. de vẽdendo. ff. de pign. actione. & Feli. vbi suprà, in prin.

¶ Quoque intellige, nisi lex, vel statutum ex-
10 presse disponat † contra consentiẽtes. vt in isto text. ibi. ni consentira. & in dictis iuribus suprà allega. quia tunc in eis habet locum dicta pœna. Ad idem facit text. in. l. 13. titu. 33. de regul. iur.
11 parti. 7. vbi tenet, q̃ si dominus † videt fieri malum, & non vetat, cùm possit, videtur cõsentire. Facit tex. in. l. quid ergo. §. 1. ff. de his qui not. infami. & in. l. scientiam. in princi. ff. ad. l. Aquili. &. C. de noxali. l. si seruus. Et illa regula habet locum secundum Montal. ibi in. d. l. partj. siue domin⁹ potest prohibere de iure, siue de facto. vt in. l. in omnibus. ff. de noxalibus. & cap. qui alios. de hæreticis. & glos. in dicta. l. scientiam. ¶ Sed ad hoc, vt isti Correctores de consensu te
12 neantur, oportet q̃ sciant, † quòd sui officiales extorquent, & recipiunt istas expensas vltra in dicto aranzel contentas, vel q̃ sint præsentes dũ eas recipiunt, & intelligentes. arg. glo. in. l. pen. C. de errore aduocato. in versi. pręsentibus, & intelligentibus. & facit. l. non multum. ff. de authoritate tuto. & quod dixit Bart. & docto. in. l. 1. ff. de verb. oblig. ibi, vtroq; loquẽte, & sermonum efficaciam intelligente. & quod tradit Bald. in. l. testium. C. de testi. nu. 8. & ibi Barb. in additio. & Abb. in. c. peruenit. el. 2. de testi. cogen. quia si sunt præsentes, & intelligentes, q̃ extorquent vltra hic contenta, & tacent, & dissimulant errores suorum officialiũ, est præsumendum contra eos. nam error, cui non resistitur, approbatur. vt in. c. error. 83. disti. c. qui prodest. & Abb. in. d. c. qui alios. Quod intelligit non solùm in errore fidei, sed etiã in quolibet errore. nam errare pręsumitur, qui errantibus, cùm potest, nõ resistit. Sicut quoque dicitur non carere scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare. vt in præallega. c. qui potest. ¶ Sed text. noster dicit, q̃ tenetur, etiam si ad sui notitiam
13 † nõ peruenit. ibi, aun que diga que no lo supo: & est fortis text. vt quis teneatur ex ignorantia facti. Et potest esse ratio, quia vt dicit Paris de Pute. in tract. syndic. in parte, iudex, an si iudex. foli. 141. nu. 17. iudex non debet pati illicitas extorsiones, imò ex officio supplere. vt in. l. vbi pactum. ff. de transa. & in. l. illicitã. ff. de offi. præsi.
14 ¶ Hoc quoq; credo esse: quia † sicut consanguineus tenetur scire facta cõsanguinei. vt in. l. octaui. ff. vnde cogna. & Pau. de Cast. in. l. auũculo. ff. de conditio. sine causa. nu. 2. & idẽ latè in. l. de tutela. C. de in integr. restitu. mino. licet hoc sit verum in iuribus sanguinis, vel naturæ, secus in consistentibus in facto: quia scientia non præsumitur, nisi probetur. vt Bal. in. l. quoniam. C. de iure

iure delibe.& Feli.in cap.Petrus.de homicid.1.col. ¶ Ita vicinus præsumitur scire facta vicini. vt Abb.in.c.quosdam. de præsumptio. nu.1.& Feli.latè in cap.literis.eod.tit.& Bart.in. l.is potest.col.5.versicu. videamus.ff.de acquiren. hæredi.& Pala.Ruui.in repeti.c.per vestras.de donatio.§.18.fol.65.col.11.nu.32.sed hoc dicit Bar. in.d.l.is potest.Si erat fama in vicinia, tunc vicinus præsumitur scire facta vicini,aliàs non. Et licet hoc reprobet Alexan.& Ias. sequitur Sebastianus Sapia.in additio.ad Abb.in.c.quosdam. de præsump.in prima additione.vbi Alex.quoque dicit limitari, nisi vicinus, vel cōsanguine⁹ velit probare contrariū, vel nisi cōsanguineus, vel vicinus esset infirmus. Et habet locū in his, quæ verisimiliter consueuerūt esse nota consanguineis, aliàs secus, vel nisi ciuis esset nouus, quia iste potest prætendere ignorantiam. ¶ Sic
15 præsumitur,quòd Correctores † sciūt facta suo
16 rum officialium: quia potestates † ciuitatum & sui familiares donec sunt in officio,dicuntur esse ciues illarum ciuitatum,tenet Iohan.de Plat. in.l.ciues quidem.C.de incoli.lib.10.nu.2.& latè Paris de Pute.in.d.tracta.syndica.in parte,ciuilitas.fol.77. ¶ Et tenet Cataldi. in tracta.syn-
17 dica.q.21.vbi ait, † φ officiales,durante officio, & tempore syndicatus, debēt tractari tanquam ciues,& in eis statuta ciuitatis de ciuibus loquētia habent locum. vt in.l.1.ff. ad municip.& magistratus municipales appellantur potestates. & hoc tene.licet Albericus de Rosa.in. 2. parte statu.q.177. in fine.tenet contrarium,dicens, φ Rector non dicitur ciuis.Quod intellige in alio iudice,quàm in electo à principe:quia electus à principe, siue à domino loci, vel villæ, efficitur ciuis,& sic sunt ciues, & habitatores: sed intellige quoad honores, secus quoad onera. vt gl. in cap.fi. de parochiis. in parte, habitatores. Tamen deposito officio, desinit ciuitas illa.per dict.l. ciues.suprà allega.& Andre.Sicul.consi. 23. vbi quoque dicit,φ est idem in prælato,qui ratione prælaturę est ciuis, qua deposita,desinit
18 ciuilitas eius. ¶ Ex quo infertur,† quòd pro delicto commisso in officio debet puniri pœna ciuium, vbi alia pœna est in Forense, quia est caput ciuium:& ideo debet eodem priuilegio gaudere, quo sui ciues gaudent.argu. l. quoad statutum.ff.de testamen.mili. ¶ Et quòd sit ciuis dū est in officio,est glo.in.l.fi.C. de incolis.& idē est in eius officialibus,& familiarib⁹, quia eius priuilegio gaudēt.vt in.l.1. C.de episco.& cleri. & intantum est ciuis, φ offendens officialē,punitur pœna parricidij. vt dictus Paris de Pute. vbi suprà. ¶ Quod facit ad illud,quod tenet Bal. in cap.ex parte adę.in.2.col.per glo.ibi,de testi. quòd stante statuto, φ quilibet possit accusare, intelligitur quilibet de populo illo statuentiū, non autē de populo extraneo.prout refert, & sequitur Ias.in.l.si fideiussor.§.si necessaria.ff.qui satisdare cogantur.& glo.in.l.fi.& l.is qui reus. ff.de publicis iudiciis.& Bald.ibi.& Institu.de publi.iudi.in princi.& in.l.1.§. per cōsequens. ff.de suspec.tuto.& per Bart.Bald.& Imol.in.l. cum.C. qui accusa.nō poss.& Alex.in.l. in prouinciali.§. fina.num.2.ff. de noui oper.nuntiati. contrarium tenet Iohā. de Plate. in rubri. C.de iure fisci.lib.10. num.2.vbi tenet,φ quilibet admittitur ad accusandū de crimine publico, etiā de populo alieno.& est glo. in.l.2. §. pe.in verbo,actoris.ff. ne quid in loco publico & eam dicit singula.Iohan. de Anani. in cap. qualiter & quando.el.2. de accusa.8.col.versi.2.nota.φ non parochianus.& idem tenet Feli.in. c. dilecti. de maiori.& obedien.col.3. nu.2. in fine. dicendo, φ actio popularis competit etiam illi,qui nō est propriè de populo, sed credo,quòd Ias.non est contrarius,quia loquitur in pœna statuti,in qua non admittitur,nisi sit de illo populo, vbi est talè statutum.Secus est in pœna legis generalis regni,quia tunc habet locum quod dicit glo.Plat. & Feli. & sic non sunt contrarij. ¶ Et talis famil
19 lia potestatis comprehenditur sub dicto statuto & potest accusare,† & habere cōmodum applicatum accusatori per dictum statutum: quia dicuntur ciues,dum sunt in officio, vt dixi,& hoc teneo. licet Ange.in.l.debitor.ff.de pigno.vult tenere contrarium , dicens quòd positus in loco ad tempus,nō dicitur positus in loco,nec de loco.vt in.l.ex facto.ff. de hæredi.institu. §. rerū. & ideo Forenses studentes,non dicūtur esse de loco,vbi studēt, sed in loco,cùm studere in ipso debeant? Quia hoc non obstat:quia loquitur in priuato, & non in illis , qui officia publica habent. vt colligitur ex dictis per Pari. de Pute. vbi suprà in parte,statutum. ¶ Et quoque tenet contrarium Bal. in sua practi.crimi. in titu.de.q. circa statuta.q.12. vbi finaliter concludit altercādo pro vtraque parte hanc.q. φ stante statuto,φ
20 de tali maleficio liceat cuilibet accusare, † & φ accusator habeat tertiam partem, quòd si officialis curiæ,vel familiaris potestatis accusauerit de tali maleficio,non recipiet dictam tertiam partē ab statuto concessam, eo quia Correctòr,seu potestas recipit salarium per se,& omnibus famulis suis,quo debet esse contemptus. vt in anthē. de iureiuran. Quod præsta.ab his.in princi. Itē quia

quia lex cauet, quòd id, quod capitur ab hostibus, efficiatur capietis. vt in.l. si quid. ff. de capti. & postlimi. re. & tunc si milites armatę militię, qui recipiunt stipendia à republica, capiant aliquem ab hostibus, nō ideo efficitur eius seruus. Et idem dicit fer uandum fore in officialibus, & familiaribus terrarum. arg. in.l. nec qui. ff. de incēd. rui. naufra. & tenet Hierony. Caualton in additio. ad Angel. in tracta. maleficio. in parte, ad querelam Titij. numero. 43.

chos delosque enel aranzel de aquella

¶ Sed practica cōmunis est in toto regno in contrarium: & sic, quòd sic iudex ex officio procedit, vel ei' algazelus, vel familiaris accusant, percipiunt dictam partem, quæ accusatori pertinet. Sed contrarium debet hodie seruari, quando iudex ex officio procedit, & non ad petitionem suorum officialium, vel aliorum, per quandam pragmaticam factā per nostrū principem Philippum nomine patris sui Caroli in curiis, quas habuit Valissoleti anno. 1548. l. 45. in qua cauetur, que si el juez procede de officio, y condenare en alguna pena que pertenezca al denūciador, que el juez no pueda lleuar la tal pena que al denunciador pertenesce. Sed hoc intelligerē, quādo lex applicat partem pœnæ iudici, ex eo quòd sententiā tulit: quia tunc partes, quæ pertinent ad seipsum, & accusatorem, non potest sibi vendicari, & attribuere. Secus si nulla pars condēnationis iudici applicatur: quia tunc bene poterit partem accusatoris sibi sumere, si ex officio procedit, cùm inquisitio, & officiū iudicis succedat actioni. vt Bart. in. l. infamē. ff. de publi. iudi. & Paul. de Castro. consi. 59. ¶ Quoque potest esse ratio nostri text. quòd teneantur etiam si ad sui notitiam non perueniat, quia sunt simul

21 in officio: & illi qui † sunt simul, videtur vnus alteri auxiliū dare. vt est notabil. dictum Innocen. in cap. continentia. de cleri. percusso. vbi Innocen. quoque dicit, quòd qui est armatus

22 † cum aliis, licet nullum actum faciat, dicitur dare opem. quod dicit Bald. menti tenendum. in l. raptores. C. de episco. & clericis. & in. l. i. col. 2. de seruis. fugiti. & in. l. 1. vltim. charta. C. vnde vi. & Felin. in cap. sicut dignum. de homic. col. textia. versicu. septimo & vltimo. vbi hoc extendit etiam si manus ad arma non moueat, dicitur præstare opem, vt ibi late per eum. & etiam si armatus est à remotis, si per eū efficitur audacior, & offensus timidior. vt Baldus in. l. non ideo minus. C. de accusa. tertia colū. & per Angel. de Aretio. in tractatu malefic. in parte, dictus Andreas armatus. in princip. & ibi per Augusti. in additio. ¶ Et facit illud, quod tenet Hip-

23 polyt. de Marsil. in singula. 400. † vbi ait, quod ad hoc, vt scias quando aliqui dicantur auxiliatores, vel socij alicuius delinquentis, vt possint puniri de auxilio, vel ope, oportet quòd ad hoc fuerint principaliter aduntati, seu in simul congregati, vt sunt Correctores, & sui officiales in officio, qui sunt congregati ad exercendū iurisdictionē, & rempublicā guberādā. per tex. quē allegat dictus Hipp. in. l. 3. §. homines. ff. vi bonorū rapto. & dicit, ꝙ si omnes delinquentes apparent fuisse in rixa, tūc omnes sunt puniēdi. de quo per Bar. & Hip. de Marsi. in. l. in rixa. ff. ad. l. Cornel. de sica. ¶ Angel. tamen dicit in. l. gracchus. C. de adulte. quòd allocians ad delictum perpetrandum, non punitur de homicidio, si principalis licitè occidere poterat, licet ipsi associantes non. ¶ Et quòd associātes ex cusentur, est verū, quando paruerunt, quia erāt filij, vel serui, vel vasalli, secus in aliis. vt ibi per Angel. ¶ Qualiter autem puniantur, qui præ-

ciudad, villa, o prouincia q̃ es a su car-

24 bent auxilium, † cōsilium, & fauorem, vide bonum text. in capi. cum homo. & in cap. si quis. cum sequenti. 24. quæstio. 5. & cap. qui aliorū. 23. quæsti. vlti. & cap. periculose. de pœniten. distinct. 1. ¶ Et si occidi aliquem, an socij, qui

25 † mecū erant puniantur? Vide Inno. & docto. in. c. sicut dignum. de homicidio. & quod notat Bart. in. l. si vendidero. §. raptorem. ff. de furtis. & in dicta. l. fina. ff. de sicariis. & latissimè per Alexand. in additio. ad Bart. in. l. is qui opem. ff. de furtis. & Barto. in. l. in furti. §. ope. & l. furtum. ff. eodem. titu. de furtis. ¶ Et si aliquis

26 facit delictum ad cōmodum † alicuius, licet non perueniat ad sui notitiam, an teneatur? Bar. in. l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. ff. de noui oper. nunti. tenet quòd sic, loquendo in familia iudicis verberante appellantem à sententiā iudicis, quia præsumitur facere de mandato iudicis. De quo vi. per Abb. distinguētē. & ibi Iohā. de Ana. in. c. Petrus diaconus. de homici. vbi multas fallētias ponit Feli. & latissimè per Barba in dict. c. 1. de officio delega. col. 8. cum sequenti-

27 bus. vbi cōcludit, ꝙ vera † conclusio est, ꝙ delictum famuli imputetur domino, si cedit ad cō modū domini. Vel posset dari distinctio, vt ibi per eum, scilicet, Aut dominus. seu consanguineus sciuit delictū futurū, & potuit prohibere,

&non

& non prohibuit,& tūc imputetur sibi delictū. Aut ignorauit,& tūc nō imputetur. Aut sumus in dubio,an sciuerit vel ignorauerit:& tunc quādo factum est successiuū,tunc præsumitur scientia. Aut est momentaneum,& tunc præsumitur ignorātia. vt Abba.in.c.constitutus. de testib. & Bart.& docto.in dict.§.si quis ipsi prætori.

go fueren puestos,' so pena que los pa-

Videtu Alex. in consilio. 69.nu.6. in secūdo volumi.vbi tenet,† quod delictum factum à filio in re cōcernente causam patris,præsumitur factum de voluntate patris. Quod dicit saltem esse verum, quando aliqua alia præsumptio iudicaret contra patrem.& idem tenet Hippolyt. de Marsi. consilio. 3. nume.18.

Summarium.

1 Expensas litis quomodo debet iudex accipere. Et quid si habet salarium.

r **Puestos.'** Ex isto tex.patet,quòd ex regula iuris expensarum, debet 1 iudex dictas † expensas percipere, secūdùm regulam,seu aranzel suæ iurisdictionis,& non secundùm aranzel regale. Et ad hoc dico,quòd in prouinciis,vbi plus iudices percipiunt vltra in dicto aranzel regali contenta,ꝙ ea non debēt percipere, sed secūdùm dictum aranzel regale. Et in prouinciis,vbi minus est consuetum percipi,illud debet obseruari, & non dictum aranzel regale,quia in hoc est consuetudo seruanda. & ita tenet pragmatica in.d.arāzel contēta.quasi in princi. quā per te vide. Et an valeat consuetudo in oppositū,vide infrà in.c.7.in glos.a. Et nil amplius debet recipere à partibus, nec esculentum,dummodo habeat salarium, ex quo sibi satisfieri potest.text.in authen.scriptum est exēplar. vt iudic.sine quoquo suffragi. colla. 2. & glo.ibi in verbo,auaritiā.& glo.in.§.sunt præterea. Institu.de publi.iudic. Angel.in.d.authē. §.nulli.tenet,ꝙ ille tex.est contra Rectores ciuitatum,qui per castra,& villas mittunt eorum milites ad locorū conseruationem sumptibus rusticorum,quia puniuntur.vt ibi. & Iohan. Fab. in l. omnes cognitores.C. ad.l.Iuliā repe. Idem tenet. ꝙ iudices salariati nō possunt recipere esculentū. Et quòd iudex ordinarius salariatus non debet habere esculētum,tenet glo. & ibi Fab. & Nicasius de Voerda.in.§. plebiscitum. Institu. de iur.nat.gen.& ciuil.nume.4.& glo.in.c.non licet.11.q.3.& in.c.militare.a.,quæ st.1. alias in.c. cùm ab omni. de vita & honesta.clerico.vbi tenet, ꝙ ordinarius nunquam debet habere expēsas: nam ideo stipendia,idest salaria sunt ei constituta, Imo dicit, ꝙ etiam si de mandato princi

gue cō las setenas,' aùn que digan que

pisad aliā prouinciā proficiscitur, debet expendere illa quæ domi expēderet. vt in authē.de mād.prin §.illud tamē.colla,3.Sed in hoc senatores consilij regalis iubent, vt habeat. 300. dipondia pro vna quaq; die, dum proficiscitur extra suam prouinciam, seu iurisdictionem ex cōmissione eorum. Vide quæ dicā in.c.9. infrà eodem.in glo.1.& in.c.6.in glo. salario.

Summarium.

1 Simplum, an in septenis contineatur.

s **Setenas.'** Quia furi æquiparatur.vt in.l. 2.titu.13.foro legum.lib.4.& Institu.de obliga.quæ ex delict. nas. Sed an 1 in istis septenis † simplum continceatur, & sic expensæ datæ vltra in dicto aranzel contentę. tex.in.§.quadruplū. Institu.vi bonorum rapto. tenet,quòd in quadruplo inest rei persecutio,vt pœna tripli sit. Iasōtamē in.§.sic itaque discretis. Institu.de actio. 4.notabil.dicit,ꝙ in duplo,vel quadruplo, in quo condēnatur fur, non continetur simplum,& sic res ipsa furto subtracta, & sic duplum,vel quadruplū est tota pœna. Sed in rapina,& violentia dicit esse secus: quia in ea in quadruplo continetur simplum,& sic rei persecutio.& idem tenet.in.§. ex maleficis.in prin. eod.titu.de actio.nu.17.&.18. Et ratio diuersitatis dicit esse secundùm Iohā.Fab.ibi.3. col. quē sequitur ibi Angel.a.col.quia magis frequētantur furta,quàm rapinæ,& sic grauius puniūtur, vt magis arceantur.vt in.l.aut facta. §. fina. ff. de pœnis. Et licet Ias.in ista ratione cogitet tex. in.l.18.titu.14.par.7. vult eam tenere,loquendo in fure:& ꝙ in eo pœna duplici,vel quadruplici,in qua condēnatur,non continetur simplum. Et hac de causa semper in casu isto quando proceditur contra iudicem, simplum in quadruplo vel septenis computo: quia cùm sint in officiis, magis videtur mihi rapina,quàm furtum, & nō inducitur omnimoda similitudo. arg. eorū,quæ notat Bart in.l. pessimum genus. ff. de recepta.

Summarium.

Summarium.

1 Ex ignorantia an quis teneatur.
2 Dispositia in sciente, habent locum in scire debentem.
3 Scire dicitur aliquando per vehementem opinionem.
4 Ignorantia crassa & supina non excusat.
5 Ignorans non peccat. nume. 8.
6 Officialis, qui ignorauit delictum, in syndicatu excusatur.
7 Scientia in factis domesticorum & suorum officialium præsumitur.
Valet statutum, quòd ignorantia non possit allegari.
9 Correctores indagare tenentur factum suorum officialium: & in hoc ignorantia iuris non toleratur.
10 Excusatio nō potest esse pastoris, si lupus oues comedit, & pastor nescit: cùm teneatur inquirere, & curam de ouibus suis habere.
11 Facta nobilium personarum præsumuntur notabilis.
12 Prælatus quantūcunque bonus, & sanctus, in se potest grauari, & deprimi ex subditorum excessibus, quos negligēter omisit incorrectos.
13 Idem est in patre negligente corrigere excessus filiorum.
14 Iudices & rectores dissimulantes ea, quæ ptauè geruntur ab officialibus suis, puniuntur. Et idem est in aliis officialibus.

1 No lo supierō. † Nota tex. ꝙ quis ex ignorantia teneatur. † de isto tex. dixi latè suprà in gl. ni cōsentir lleuar. ver. sed tex. no ller dicit, vbi, vsq; in fi. ℣ Sed Paris de Pute. vult contrarium in. d. tracta. syndi. in parte, rectores. fo. 116. nu. 2. vbi ait, quòd extortum à familiaribus potestatis non præsumitur extortum cum eius scientia. vt in. c. cùm ad sedem. de restitu. spolia. Bald. in. l. ad inuidiā. C. ꝙ metus caus. nisi esset coniectura verisimilis ad propositum, putà, quòd cōmoditas, quæ prouenit ex tali, peruenit ad potestatem. Et ideo dicit Hostien. ꝙ dominus etiam ecclesiasticus tenetur de violentia per homines suos illata. Quod dicit verum secundùm Iohā. And. quando res, in qua est violentia cōmissa, peruenisset ad dominum, vel quando dominus mandasset, vel ratum habuit. Et idem si fuissent positi ad custodiam illius territorij. Ideo dominus agri tenetur de violentia in eo illata, si sciuit, & potuit prouidere, & nō fecit. vt dictus Paris de Puteo, vbi suprà. Sed in text. nostro contrariū cauetur, & credò ꝙ sit speciale in nostro cásu: quia prætores debent scire ea, quæ officiales sui 2 faciunt: quia dispositia in sciente, † habēt locum in scite debentē. vt Bald. in cap. 1. §. vasallus. in titū. si de feud. fuerit cōtrouersi. inter domi. & agnā. nume. 1. per text. in. l. quod te. ff. si cert. petatur. & in. l. pe. C. de pericul. tuto. vbi quoque tenet, 3 quòd aliquando † quis dicitur scire per vehemētem opinionem consonantem substantiæ veritatis. l. cùm quidam. §. quod dicitur. ff. de acquir. hæredita. ℣ Quæ vehemens opinio ex immediatis indiciis nascitur. vt doctores in. l. dolum ex insidiis. C. de dolo. & . l. milites. §. oportet. C. de quæsti. & in talibus delictis & simlib⁹, quia 4 est † ignorantia crassa & supina, non excusat. vt in. l. nec supina. ff. de iuri. & facti igno. & in. l. 1. ff. de abigeis. & Bald. in. l. error. C. de iuri. & facti igno. 2. col. nu. 7. & Dy. in. l. 1. §. certè. ff. de vētre inspi. & . l. de ætate. §. fina. ff. de interroga. actio. l. quid si fugitiuus. §. apud labeo. ff. de ædilitio edicto. & Bart. in. l. fi. ff. si quis testa. libera. ℣ Contra hoc facit, quod tenet Innocen. in cap. nouerit. de senten. excōmu. in fine. vbi tenet, ꝙ 5 ignorans † non peccat. vt in. l. 2. C. ne sacr. baptist. reite. & . ff. de pœnis. l. vlti. & . l. 1. C. de sicariis. ℣ Et facit illud, quod tenet Bart. in. l. qui-6 cunque. C. de serui. fugi. in fine. vbi ait, † quòd officialis, qui ignorauit delictū, in syndicatu excusatur. Tamen dictū Bart. licet in se sit verum, cum intelligo, quando contra ignorantem de iure contrarium non sit dispositum, vt in isto tex. 7 quia præsumitur scientia † in factis domesticorum, & consanguineorum. vt tenet Bald. in. d. l. quicunque. 1. col. num. 3. & dixi suprà in glo. ni consentira. num. 14 licet dicat, quòd sæpe contrarium euenit. nam nescit seruus quod facit dominus suus. vt in. l. eius qui in prouincia. in fine. ff. si cert. peta. & nescit soror quid ordinauerit frater. vt in. l. quoniam sororem. C. de iure delibe. & nesciunt absentes, quid faciant præsentes. vt in. l. fin. de decret. ab ordi. fac. ℣ Et sic per istum text, & per supradicta probatur, quòd valet statutum, quòd ignorantia non possit allegari. & idem tenet Bal. in. l. 1. ff. de legibus. nu. 6. & Bar. in. l. diuus. in prin. ff. de falsi. de materia per Alexan. saltem remissiuè in. l. de pupillo. §. nuntiationem. ff. de noui ope. nunti. nume. 15. vbi dicit hoc verum, nisi allegaretur ignorantia iusta, vel nisi offerretur probatio in continenti. vt in. l. statu.

No lo supierō. Y no

tus.C.de his qui sibi ascrib. & vide Abb. in. c.
ad falsariorũ.de crimi.fal.nu.1.&.7.& ibi Iohã.
8 de Anania nume.1. ¶ Nec obstat dictũ † Inno
cen. in.d.c. nouerit.quia ipse dicit ibi,quòd li-
cet ignorans nõ peccet, tamẽ punitur, qui igno
ranter peccat. Et ideo mitius agitur cum ignorã
tibus ius positiuũ. vt in.l.2. C. de in ius vocan.
quàm cum ignorantibus ius naturale. vt Inno.
in cap.cum illorum.de senten. excõmu.per tex.
in.c.gaudemus.de diuorti. ¶ Et quia isti Cor-
rectores non possunt allegare ignorãtiam.vt in
l. quod vulgo.ff.pro empto.& text.in.l.fina.&
ibi Bart.ad hoc notat.ff. pro suo.vbi in facto alie
no tolerabilis est ignorantia:quia tales Correcto
9 res tenentur indagare † factũ alienum,& sic suo
rum officialium:quia in hoc non toleratur igno
rantia iuris in facto alieno.vt tenet Ias.in.l.si res
obligata.ff.de legatis primo.col.pe.num.36.vbi
ait,ꝙ quando quis tenetur indagare factum alie
num ratione officij sui,tũc præsumitur illud sci
re,nec toleratur ignorantia.text. dicit esse nota-
bi. in cap.innotuit. circa finẽ.in verbo,nec pro-
bare cogimus ignorantiã.de electio. iuncta glo.
& ibi notat Abb.3.col. & ad idem est tex.in.c.
quanuis.& ibi Abb. de regu.iur. vbi dicit text.
10 ꝙ non potest esse pastoris † excusatio, si lupus
oues comedit,& pastor nescit,cùm teneatur in-
quirere, & habere curam de ouibus suis. & idẽ
notat Domi.in.c.vt circa.in verbo,super huius-
modi. de elec. in.6.& est glos. ibi. & idem Do-
mi.in.c.2.in verbo,sciẽter.de tẽpor.ordi. lib.6.
& Abb. in c.fina.de confessio. vlti.col.& in cõ
sili.180. quod incipit,in.q. quæ ad præsens vti-
tur.quia potestas debet velle certiorari qualiter
in officio sui Comites & officiales se habeant,
aliàs ipse tenetur,cùm eos in officio præposue-
rit:licet eos exhibendo liberetur, maximè si ei
possit imputari culpa in nõ eligendo idoneos.
tenet Iohã. de Plate.in.l. cùm ad quamlibet. C.
de conditis in public. horreis. lib.10. in fine.
11 Et facit † quod tenet Ias. vbi suprà,nu. 37. vbi
dicit,ꝙ fallit in factis nobiliũ personarum, quia
ista præsumũtur nota aliis:vnde de facili nõ ad
mittitur allegatio ignorãtiæ.vt in .c.tuam.& ibi
Abb. de ordi. cogni. in primo notabil. & facit
quod vult glo. notabi. in.l. si tutor petitus.C.de
pericu. tuto. ¶ Sed sic est,ꝙ officium iudicis est
nobile.vt in.c.2.de offi.ind.& ibi Abb.& doct.
& Specula. eod.titu.§.1.& Azo. in summa eod.
titu. Ergo iudex,qui exercet iurisdictionem,&
sic factum nobilium personarum, Imò exercet
factum regale,debet scire factum suorum officia
lium,qui exercẽt eandem iurisdictionẽ,& igno

rantia eos nõ excusat. ¶ Ad idem facit,quod te-
net Abb.in.c.licet Hely. de simoni. nu.2.vbi di
12 cit,† ꝙ prælatus quantuncuq; bonus & sanctus
in se,potest grauari, & deprimi ex subditorum
excessibus,quos neglìgẽter omisit incorrectos.
ipse enim videtur eos occidere non corripiẽdo.
vt in cap. ephesis.43.distin. &. c. irrefragabili.
de offi.ordi. & ideo prælatura non est modicũ
onus: cùm nec dum sibi, sed etiam aliis oportet
quòd sit bonus.vt in.c. episcopatũ.8.quęst.1.&
prælatus quandoq; ex hoc punitur, non solùm
ęternaliter in alio seculo,sed etiam in isto mor-
te violenta,& temporali. Ex quo infertur,quòd
propter peccatum citius quãdoq; quis moritur,
nec complet dies suos. Iuxta illud Psalmist. Vi
ri sanguinum non dimidiabũtur dies suos.glo.
in.c.episcopi.11.quęst.3. ¶ Et idem, quod dictũ
13 est in prælato,dicit idem esse in parte † negligẽ
te corripere excessus filiorum suorum, tenetur
enim ad hoc.c. ad duo ista nomina.23.quæst.4.
& in.§.necessitate.47.dist.& cap. nõ putes.24.
quæst. 5. ¶ Et facit quod tenet Iohan. de Plate.
in. l. placet. C. de excusa. mune. lib. 10. in fine.
14 vbi ait,quòd iudices, † & rectores dissimulan-
tes ea quæ praue geruntur ab officialibus suis,
puniuntur.vt in.l.præcepit. C.de cano.largitio.
lib.10. & ibi quoque dictus Plate. est enim qui
dam tacitus consensus negligendo inductus, ꝙ
minus punitur,quàm faciens.secundũ Plat.ibi.
in.d.l.placet. quem vide in.3.& si.notabi. Et fa-
cit in simili quod tenet Iohã.de Pla.in.l.omnes
iudices.C.de delatori. lib. 10. & Bar.in.l.vnica.
C.public.læti.lib.12. vbi dicũt,ꝙ officiales,qui
maleficia dissimulatione nõ puniunt,sunt acri-
ter puniendi. Et ad idem facit,quod tenet idem
Plate. in.l.1. C. de fundi. & falti. lib. 11. vbi per
illum text. dicit,quòd facit ille tex.contra capra
rios,& saltuarios, siue custodes agrorum consti
tutos à cõmunitatibus,qui videntes alienas be-
stias damnum dantes, recepto pretio, denuntia
re,vel accusare omittunt, quia sunt grauiter pu-
niẽdi. Et Plate.in.l.1. C.de desertori.mili.lib.12.
nume.3. ait, quòd eadem pœna imponitur ma-
gistratui,& eius officialibus, qui pœnas per le-
ges statutas gratia, vel dissimulatione pertrans-
eunt. Et nimirũ:quia si iudex repertum non vin
dicat facinus, tegere vt conscius criminosa festi
nat.vt text.in.l.2. C. de cõmer.& mer. lib.11. vt
per Plate. in. d. l.1.

Summarium.

1 Iudex curiæ regis, siue alius ordinarius,vel de-
legatus, seu iudex appellationis,dona aliqua
à litigan-

à litigantibus,vel eorũ nomine nullatenus exigant,seu recipiant, aliàs puniuntur.

2 Munus est triplex.

3 Dona etiam à sponte dantibus non tenetur iudex recipere.

4 Iudex debet seruare præ aliis manus mundas Deo, regi, & legi.

5 Iudex qui dona recipit,tãquã infamis, & periurus eiiciatur à curia,& ampli⁹ nõ sit prętor,nec habeat officium,nec honorẽ in domo regis.

6 Munera excęcant lumina sapientium, & mutãt verba iustorum.nume. 11.

7 Iudex magis æstimabitur, si dona non recipit, licet de iure recipere posit.

8 Officiali,qui mundas habuit manus,multùm fauet imperator.

9 Inquisitio scrupulosa nõ debet fieri cõtra iudicem,qui habuit manus mundas, & de barateria non diffamatur.

10 Munus paruum,an posit iudex recipere.

12 Munus paruum, vel magnum, attenditur secundùm qualitatem & conditionem dantis.

13 Munera magna,vel minima quæ dicantur,arbitrio iudicis relinquitur.

14 Officialis recipiens mutuò pecuniam, an committat barateriam.

15 Dona an posit iudex recipere finito officio.

16 Probatio sufficiens contra iudicem recipientem munera, quæ sit.

17 Fuga iudicis tempore syndicatus, facit semiplenam probationem,adeò ꝙ de furtis,& barateriis,& extorsionibus probãtur per iuramentũ eorum,qui de eis conqueruntur.

18 Talis fuga reddit suspectũ iudicẽ, adeò, ꝙ posfit cõtra eum perueniri ad torturam.

19 Fuga officialis,facit eũ haberi pro cõfesso,& cõuicto in oib⁹ his,in quib⁹ erat inculpatus.nu.21

20 Fugere faciens quem de carceribus, tenetur integrè soluere omne debitum creditoribus, etiã si talis debitor denuò apprehendatur, & ad carcerem reducatur.

21 Officialis ex fuga põt cõdẽnari sine alia probatione.

22 Contra officialem fugientẽ ratione nõ reddita, creditur sacramẽto agẽtis, nisi fuisset reductus, etiam inuitus ad locum vnde fugit.nu. 23.

24 Cas⁹,in quib⁹ licet officiali fugere tpe syndicat⁹.

25 Fugere nõ debet officialis tempore syndicatus, etiam ad ecclesiam.

26 Successor in officio si viderit vel sciuerit officialem depositum recedere,& non prouidit eum tenere,in syndicatu ipse tenetur.

27 Probationes cõtra officialẽ debent esse claræ,& euidẽtes, si à syndicatu nõ fugit: ideo sacramẽtũ in supplemẽtũ probationis deferri nõ-potest.

28 Testes plures singulares deponentes per se de furtis,& barateriis,& extorsionibus, an probent contra iudicem.

Quid sit furtum,& barateria in casu isto.

v recibirã dadiuas,ᵛ **Dadiuas**ᵛ

Similis textus in.l. 7. titu. 15. lib. 2. in ordina. regali. vbi habetur,
1 quòd iudex † curiæ Regis, seu quiuis alius ordinarius, vel etiam delegatus ciuitatum,vel locorum,vel iudex appellationis, seu supplicationis dona aliqua,aurum,argentum,pecunias,pãnos, beluas, comestibilia, seu alia quæcunque à litigantibus,vel eorum nomine nullatenus exigant, seu accipiant: iudex verò contrarium faciens,officium perdat,& aliùs,vel alterius officij penitus fiat indignus: & quod accepit, cum duplo restituat regis camerę:insuper arbitrariè, aliàs per regem puniatur secundùm doni, quod recepit,quantitatem.qui text. est singula. Concordat cum eo text. in.l. omnes cognitores. C. ad.l. Iuli. repet. & in authen. de manda.princi. §.oportet.colla.3.l. plebiscitum. ff.de offi.præsi. & cap. statutum.de rescrip. in. 6. §. insuper.
2 vbi glossa dicit,quòd triplex est munus, † à manu, à lingua, & ab obsequio:& ab istis debet iudex se abstinere. vt glossa & docto. in cap.cùm ab homi. de vita & honesta.clericorum.& in.c. & si quæstiones. de simo. & Speculato. in titu. de legato. §.1. versicu. sed quid si. & Barto.in.l. lex Iulia. §.1. ff. ad. l. Iuliã repet. & notatur in authenti. de iureiuran. quod præsta. ab his. in glo. ¶Tamen Rex potest dare licentiam iudicib⁹, vt ista dona recipere posint.tenet Restau Castel.in tracta.de imperatore. quęstio.11.versi. 198. foli. 74. tomo. 5. tracta. ¶Quod extende,
3 quòd etiam † à sponte dantibus illa dona non tenetur recipere. vt tenet Paris de Pute. in tractatu syndicat. in parte, consiliarij. folio. 194. in princip. vbi latè de ista materia. ¶Quia oporter
4 tet iudicẽ sine omni † suffragio præ aliis omnibus mũdas seruare manus Deo, Regi,& legi,& nullum contingere lucrum, & cætera. vt in authenti.de mandatis princip. §. oportet. colla. 3.
5 ¶Aliàs iudex, † qui dona recipit,tanquam infamis, & periurus eiiciatur à curia, & amplius non sit prætor, nec habeat officium, nec honorem in domo Regis. vt Montaluus in.l. 2.titu. septimo, libro. 1. foro legum.in glos.fina. & legitur. Iob. cap. 8. Ignis deuorauit tabernacula eorum,qui libenter munera recipiunt. vt refert Archi.in.capi. quis rectè.11. q.3.& tenet Lucas de

de Pen.in.l. ad ſplendidioris. C.de diuerſis of-
fi. lib.12.allegando Iob.c.15. ¶ Et vide Paridem
de Pute.in ſuo tracta.ſyndi.in parte, conſiliarij
officiales.fol.194. in libro portat.nu.2. vbi quo
que ait, ꝙ periculoſum eſt illa à litigantibus reci
pere: quia non dant cum charitate, ſed per corru
ptionem: & qui dant iudici vnã gallinam, dant
cum intentione, vt habeant ab eo bouem: & di-
cunt ruſtici, quòd encænium intrat per portam
iudicis, & diabolus exit per feneſtram. Et ſatis
lege antiqua prohibentur munera, vbi dicitur, ꝙ
6 munera † excæcant lumina ſapientium, & mu-
tant verba iuſtorum. Et licet modica ſint, ruſti-
ci ſolent dicere, Ego portaui ei vnam gallinam,
& feci quicquid volui: & ideo incurritur infa-
mia, & non ſunt recipienda. Quia qui dat, putat
polluere mentem iudicis, qui mundas debet ha
bere manus. vt in authen. vt iudi.ſine quoquo
ſuffragio.§.neceſsitatẽ.&.§.illud.colla.2. & ma-
7 gis iudex † æſtimabitur, ſi nõ recipiet dona, li-
cet de iure recipere poſsit. Ergo, dicit dict. Par.
de Put.à muneribus cauete, & præcauete, & eſto
te contenti ſtipendiis veſtris: quia virtus auge-
bitur, & iuſtitia munda erit. Nam imperator
8 † multùm fauet officiali, qui manus mundas ha-
buit.vt in.d.§. neceſsitatem.&. §.illud. vbi pol-
licetur præmium alterius officij. ¶ Quod habet
locum in conſiliariis alicuius principis capita-
nei, vel iudicis, vel Admirãti. vt ſingular. Bald.
latè in conſilio.503. in.4. volumi. ¶ Et vide tu
quoque dictum Pari.de Pute.in.d.tracta.in par
te, ſyndicatur iudex.foli.35. vbi etiam dicit alle-
gando Ambro. quòd munera à iudicibus affe-
ctari, inſidere miſerrimus animus conſueuit.
Et facit text. in. l. properandũ.§.ſint autem vtra
que. C. de iudic.& qui aurũ diligit, nõ iuſtifica
bitur. Eccleſiaſtes.31.per totũ. Hodie verò ſecũ
dùm dictũ Pari.de Pute.vbi ſuprà in regno cu-
piditas ſatis abundat: ibi quidem imperat aurũ,
iudicat argẽtum, remouet paſsio, promouet af-
fectio, ſilent Leges & Canones, ratio & æquitas
proſcribuntur: & ibi nullus quantum mereatur,
ſed omnis quantum dare ſufficiat æſtimatur: ibi
omne tribunal principis expugnatur: ibi nulla
integritas, nulla fides: ibi ad iuſtitiã reddendam
non iuſtus Deo quæritur, ſed magis contra Deũ
p cuniæ venerantur: vnde iudices magis poten
tibus, quàm iuſtitiam poſtulãtibus deferunt. vt
in dict.authen.vt iudi.ſine quoquo ſuffra.§.ſi ve
9 rò. ¶ Et contra iudicem, qui in officio † habuit
manus mundas, & non diffamatur de corruptio
ne, vel barateria, nõ debet fieri ſcrupuloſa inqui
ſitio.vt tenet Angel.in.d.authẽ.vt iudi.ſine quo
quo ſuffragio. §.oportet.col. 3. & Paris de Put.
in dicto tracta.in parte, per ſyndicatores.in prin
cipi.folio. 18. ¶ Sed quid ſi munus eſt paruum?
10 † Domi.in dict.cap.ſtatutum. §. inſuper. 1. col.
dicit, quòd ex paruo munere, quod conſiſtit in
comeſtibilibus, non præſumitur iudex corrum
pi in iuſtitia adminiſtranda. vt in.d.cap.ſi quæ-
ſtiones.de ſimoni.& ſic videtur, quòd poſsit re
cipere poculẽtum, & eſculentũ, quod eſt illud,
quod eſt potabile, & comeſtibile.& quòd poſsit
cõſumi paucis diebus. vt dicit ibi text.& Iohã.
Andre. & Domi.& talia minima poteſt recipe
re, vt vnum par gallinarum, vt glo.in.l.9.titu.7.
lib.1. foro legum. ¶ Sed hoc intelligitur hodie,
& declaratur per text.in.l.30. eod.titul.15. lib.2.
in dict.ordi. regali. poſt latam ſententiam: quia
tunc poteſt iudex recipere minima comeſtibi-
lia, & potabilia in parua quantitate à ſponte
dantibus: quia nõ gratis accipitur munus, quod
petenti donatur: qui enim donat, alium ſibi na-
turaliter obligat. vt glo. in.d. cap. & ſi quæſtio-
nes. aliàs ſi poſt latam ſentẽtiam petit ea, vel an-
te recipit per ſe, vel per alios, directè, vel indire
ctè, incidit in illam pœnam, licet recipiat mini-
ma. Secus poſt ſententiam ex mera liberalitate,
quæ liberalitas offerentis omnem ſuſpicionem
tollit. vt in cap.de eulogiis.18. diſtin. &. c.pla-
cuit.prima.q.1. cum ſimilibus. Et per.d.l. Regiã
corrigitur illud, quod tenet Hippoly.de Marſi.
referendo plures docto.in.l. lege Cornelia. ff.ad
l.Corne. de Sica. nu.4. vbi ait, quòd ſi poſt latã
ſentẽtiam iudici ſit data pecunia, tunc valet ſen
tentia, nec dicitur venalis, nec iudex poteſt con-
ueniri de barateria. vt Feli.in cap.tua nos.de ſi-
moni. & corrigitur inquantum tenet, quòd iu-
dex non poteſt puniri, quia punitur: quia talia
11 encænia † & dona, excæcant oculos iudicũ, ma-
ximè cardinalium.vt Hoſt.in.d.c.& ſi quæſtio
nes. ¶ Sed ad hoc.vt.d.l. ordinamenti habeat lo
cum, credo, quòd debeant conſiderari circuſtan
tiæ, & qualitates perſonarum dantium, & reci-
pientium. Nam à diuite locupleti facilius præ
ſumitur libera donatio, quàm ſi fit diuiti à pau-
pere. Item conſideratur quantitas muneris: nam
de facili quis non præſumitur cõferre liberè ea,
quæ ſunt maximi pretij: quia nemo præſumi-
tur iactare ſuum. vt in cap. ſuper hoc. de renun-
tia. l. cùm de in debito. ff. de proba. & Abb.in
dict.cap. & ſi quæſtiones.num.3. ¶ Et ſic quòd
d.l. Regia. intelligatur in diuite dante, non au-
tem in paupere. Et ſic, quòd quando dicatur mu
12 nus paruum † vel modicum, ſeu magnum, eſt
attendẽda qualitas, & conditio perſonæ dantis.

vt

vt est glossa in .l. illicitas. §.nec potentiores. ff. de offi.præsi. vt tenet Antoni. Fran. in additio. ad Alexand. in rubri. ff. solut. matrimo. allegando Roma.in.l.si constante.ff. eodem. ¶Sed contra dict.l. Regiam est text. in.l.prima. C. ad l. Iuli. repet. & in. l. 5. C. de assesso. & in dicta authenti. vt iudi. sine quoquo suffra.§. si quis. & text. in cap.exigit. de censi. lib.6. vbi nil debet capi ab administratore, seu à iudice quantũcunque modicum. ¶Sed solue secundùm Abb. ibi,in dicto cap.& si quæstiones.nume.8.quòd contraria procedunt in exigente. &. d. l. Regia in sponte dante. vbi quoque tenet Abb. quòd
13 ista minima † comestibilia, & potabilia, quando dicantur magna, vel parua, non potest dari certa doctrina, sed arbitrio iudicis relinquũtur.
14 ¶Sed quid si officialis † recepit pecuniam mutuò? Dic quòd punitur, quia in eo præsumitur barateria. vt tenet Bald. in.l. 1. C.de calumnia. dicens idem esse in aliis rebus: quia appellatione pecuniæ, continetur vtilitas. & idem esse, si à fœneratore gratis recipit.vt tenet Pari.de Pute. in dict.tracta.syndica.in parte,an si tempore. foli. 93. nume.3. ¶Omnia supradicta intellige,
15 dum iudex est in officio.Sed an finito † officio possit iudex recipere aliquid sibi sponte oblatum,mera liberalitate partis,pro qua fuit lata sententia? Domi.de sancto gemi. in dict.cap.statutum.§. insuper.col.2.dicit quòd putat,quòd cessante fraude licitè recipiat,quia causa prohibitionis huius iuris tunc cessat,quæ fuit,vt iudicium purè & sine corruptione iudicis procedat:vnde cessante causa corruptionis , ex quo pronuntiatum est, debet cessare dispositio istius.l. vt in.c. cùm cessante. de appella. & dicit, quòd innuit dict.§. insuper. qui dicit,qualitercunque,ad excludendum quẽcunque modum munerum: sed non dixit, quomodocunque, & sic videtur voluisse includere solùm tempus, quo durat iudiciũ.Et pro hoc dicit quòd facit quod notat glos. in verbo, remisisione.in. §. si quid illius.c. statutum. & idem tenet iste text.infrà inquantum dicit, durante el tiempo de su officio. & ibi dicã. ¶Sed vtile est scire, quæ est probatio sufficiens
16 † contra dictos iudices dicta munera recipientes.glo. in authen.vt iudices sine quoquo suffragi. §. necessitatem. colla. 2. tenet, quòd furtum, & barateria contra officialem probatur per iuramentum aduersarij.eam commẽdat Bald. in sua margarita.in verbo,officialis. & probat text.singula. in authen.de collato. §.super hoc.versicu. si verò. collatio.9.& ibi Angel. ¶Sed ille text. non obstat: quia loquitur in iudice,qui aufugit tempore syndicatus anteaquam adimpleat tem-
17 pus residentiæ: quia talis fuga † adeò facit semiplenam probationẽ,seu præsumptionem,quòd de furtis,& barateriis,seu extorsionibus per eum factis,probatur per iuramentũ eorum,qui conqueruntur de eis,qui aliàs si non fugissent deberent plenè probari per testes.vt tenet Ias. in repeti.l.admonẽdi. ff. de iureiura. col.69.nu.145.
18 eo quia officialis per talem fugam redditur † suspectus,adeò. quòd possit ad torturã perueniri. quod Ias. dicit diligenter notandum. Etenim vide in.l. vnica. C. vt omnes iudi.tam ciuil. quàm
19 crimiu.num.3. vbi dicit,quod officialis † tempore syndicatus habetur pro conuicto , & pro confesso in omnibus his, in quibus erat inculpatus. vt est text. & ibi Barto. qui dicit esse singu. in.l. consilia. C. de assesso. & domestico.& in. l. lege Cornelia.& Barto.ibi. ff. ad Sillania. ¶Sed Ias.vbi suprà dicit aduertendũ:quia Bar. non bene aduertit ad illum text. qui reuera non loquitur quantum ad ipsum officialem fugientem,sed loquitur de subtrahente,& faciente fugere ipsum officialẽ.prout etiam loquitur text. in.l.tertia.C. de exactori. tribu.lib. 10.& ita dicit,& melius Salyce. in. l. bonæfidei . col.10.de iureiur. C. prout eum refert & sequitur Ludo. Roma.& dicit Ias. esse valde notandum.text.in dicta.l. 3. suprà allega. secundùm secundam expositionem glos. quòd si facit quis aliquem fu-
20 gere † de carceribus,tenetur integrè soluere omne debitum creditoribus , qui fecerant illum incarcerari. prout concordat.d. l.consiliariorũ. C. de assesso.& Bald. in. l. aditos. C.de episco. audi. & Angel. de Aretio in. §. pœnales. Institu.de actio.& docto. in.l. 1. & in.l. sed exigendi. ff. ne quis eum qui in ius voc. ¶Et dicta.l. tertia, est fortior in hoc,quòd etiam si talis debitor denuo apprehendatur,& reducatur ad carceres, per hoc adhuc non liberatur ille , qui semel eum fecit fugere , quin teneatur pro eo totũ debitum soluere.& ita illum text.pro singul.commẽ. Salyce. in dict. l. bonæfidei. col. 10. & Roma. in. d. l. admonendi . col. 25. in fine. dicens, quòd ille text. est mirabilis. De hoc, quia non est præsentis materiæ,dicam in cap.3.infrà eod. in glossa, en fauor de su iurisdicion. ¶Vide tu
21 Abb. † in capi. veritatis. de dolo & contuma. col.7. nume.30. vbi dicit,quòd ex tali fuga potest officialis condẽnari sine alia probatione.& idem tenet Antoni. Fran.in additio.ad Abb.in cap.aduersus.de immunita.eccle. in additione, quæ est in nume.14. Et Angel. in. l. quæsitum. ff.de pigno. tenet, quòd officialis fugiens tem-

H pore

pore ſyndicatus, habetur pro confeſſo, & talis fu
ga fac ſemiplenam probationē. Et idem tenet
Paris de Put. vbi quoque dicit, quòd perdit ſala
rium. in d. tracta. ſyndi. verſi. dicitur. foli. 27. nu.
5. & latius in parte, an officialis aufugit. foli. 123.
vbi facit diſtinctionē, aut fugit ante finitā admi
niſtrationem, aut poſt, & ſi fuit captus aut non.
vbi in fine tenet vnum ſingula. allegando Lu-
cam de Pen. in. l. ordinariorum. C. de cohar. lib.
22 12. quòd ſi officialis † fugeiat, non reddita ra-
tione, quòd creditur contra eum ſacramento agē
tis, quia fuga eo caſu violentiæ comparatur. Et
facit text. & ibi Bart. & Plate. in. l. ſi apparitor.
C. de cohartali. lib. 12. vbi ſi officialis crimino-
ſus fugit, & ſe abſentauit, eſt citādus, adiecta cō
ditione, quòd niſi infrà talem diem venerit, con
tra eum feretur ſententia: quo non veniente, con
dēnari poteſt, quantuncunq; etiam lis non ſue-
rit conteſtata, & ſic abſens, poteſt condēnari ad
mortem, attenta qualitate delicti. vt notat Barto.
in. l. pe. §. ad crimen. ff. de publicis iudic. quia vt
dictum eſt, habetur pro confeſſo delicto, de quo
impetitur, tam ipſe, quàm eum ſubtrahēs, & oc-
cultans. vt in dicta. l. conſiliariorum. dummodo
in tali edicto, vel citatione dicatur, quòd niſi ve
nerit infrà talem terminum in citatione appoſi-
tum, contra eum feretur ſententia: nam tunc eo
non veniente, condemnari poterit. Et non ſuffi
cit, ſi dicatur in citatione, aliàs procedemus cō-
tra te quantum de iure poterimus, vel prout iu-
ris fuerit, vel iuſtitia mediāte: quia tunc non po
terit fieri ſententia contra eum: quia iſta verba
non habent vim perēptorij termini ſecundùm
Iohan. de Platea, ibi. ¶ Quod limita, niſi offi-
23 cialis poſtquam aufugit, etiam † inuitus fuiſ-
ſet reductus ad locum vnde fugit, quia tunc ſua
fuga non facit amplius plenam probationem,
ſed debet plenè probari. vt tenet Iaſo. in dicta
l. admonendi. in dicta colum. 69. nume. 145. &
idem tenet Hippolytus de Marſil. in ſua practi
ca crimina. §. diligenter. nume. 45. & idem in re
peti. C. de probatio. num. 260. ¶ Eſt tamen ad
24 uertendum, † q̄ in vno caſu eſt officiali licitum
fugere dum eſt in ſyndicatu, & talis fuga non fa-
cit probationem contra eum, putà, quando ipſe
officialis fugit aliqua ex cauſa, putà timore par
tialitatis contrariæ, vel capitalis inimicitiæ, vt
quia minati fuerant officiali, q̄ depoſito officio,
ipſum malè tractarent, quia tunc fuga nullam
contra eum probationem faceret. vt in. l. quid ſi
fugitiuus. §. apud labeonem. ff. de ædilitio edi-
cto. & tenet Amodeus Iuſti. in tractatu ſyndi-
catus. in parte, Item in eo quod dictus poteſtas.

verſiculo tertio. ¶ Vel etiam quando receſsit
animo reuertendi, & reuerſus fuiſſet. argumen.
in. l. tertia. cum gloſſa. §. emanſor. ff. de re mi-
litari. & tenet Baldus in. l. prima. C. de ſeruis
fugitiuis. & tenet Andreas de Iſernia, in conſti-
tution. regni humanitatis. Et hac de cauſa con-
ſulit Paris de Puteo in dicto tractatu, in parte,
an iudex vel officialis. fol. 124. in libro portat.
nume. 3. & 4. officialibus, qui ſuſpicantur de
grauaminibus in eorum ſyndicatu, & vidēt ele
ctos ſyndicatores eorum æmulos, & timent op-
primi iniuſtè, vt conſtituto procuratore, rece-
dant, appellantes, vel ſe grauantes, & de iniuſta
electione ſyndicatorum, vel de loco non tuto,
vel alio grauamine inferendo, accedant ad ma-
gnam curiā, id eſt, ad cōſilium regis, & ibi ſe prę
ſentent, offerendo velle ſtare ad ſyndicatum co-
ram ipſis, & receſsit propter locum non tutum,
allegādo iuſtas ſuſpiciones, quia excuſatur à fu-
ga, & receſſu: quia qui vadit ad ſuperiorem, non
dicitur fugere. & Speculato. in titul. de compe.
iud. adi. §. effectus. in princip. & quia itineris ar
reptio ad ſuperiorē loco appellationis habetur,
ſecundùm Hoſti. vt in cap. vt debitus. de appel-
la. de quo Bald. dicit eſſe text. in. l ſed ſi per præ
torem. §. fina. ff. qui. ex cauſ. maior. ſecundùm
eum ibi. & Bartolus vbi de arreptione itineris
ad ſuperiorem, per quam quis videtur ſe ſub-
mittere protectioni ipſius. ¶ Et ideo illi offi-
ciales, qui in ciuitatibus officia exercuerunt,
vbi dominatur aliquis potens Ciuis, vel Ba-
ro, qui vult iuſtitiam miniſtrari ad ſuum vel-
le, qui fecerunt iuſtitiam rectam, & noluerunt
applaudere voluntati tyranni, & ſuos ſequaces
pœnis afflixerunt, ſi iuſtè timeant depoſito of-
ficio perſonaliter offendi, poſſunt impunè re-
cedere: & etiam qui delinquentes ſuſpenderūt,
& timent iram conſanguineorum potentum,
ſi de ciuitate receſſerunt, ſunt de iuſtitia mini-
ſtrata collaudandi, & non puniendi ratione re-
ceſſus, per iura ſupradicta ſecundùm Paridem
de Puteo, vbi ſuprà, quod nota. Vel ſi fugit
timore iudicis ſyndicatus, quia pluries dixit,
quòd volebat eum ſuſpendere, vel verberare. vt
dicam in capitulo quarto, infrà eodem, in gloſ.
entregden. numero decimoſeptimo, cum ſequē
tibus. ¶ Quia officialis niſi in ſupradictis ca-
ſibus non tenetur fugere tempore ſyndicatus:
25 & etiam ſi aufugiat † dicto tempore ad eccle-
ſiam, non gaudet immunitate. vt tenet dictus
Paris de Puteo. in dicto tractatu in parte. vīſo.
folio, trigeſimoſecundo, numero ſexto & ſepti-
mo. ¶ Et idem Paris de Puteo, in dicto tracta.
in parte,

in parte,probatio in ſyndicatu.ſolio.216. in fin.
Quoque tenet vnũ ſingula.ſcilicet, quòd ſi ſuc
26 ceſſor † in officio videret officialem depoſi-
tum recedere,vel ſciuerit, & non prouidit eum
tenere in ſyndicatu, quòd ipſe de proprio tene-
tur pro eo,& ſimili pœna punitur,qua ipſe ve-
niebat puniendus.vt in.d.l.vnica.§.ſimiliq́ue.
C. vt omnes iudi. tam ciui. quàm crimina. & ſi
aufugit, ad literas præſidis: vnde aufugit,debet
remitti,vt primi officij paſtum digerat,& ſic ra-
tionem reddat.vt tenet text. & ibi Plate. in.l.1.
C.de diuerſis offic. appa.lib 12. ¶Si tempore
27 ſyndicatus non fugit probationes † contra iudi
cem debent eſſe claræ, & euidentes, quia mul-
tùm pro eis præſumitur. tex. eſt multum nota-
bil. in. l. ſi quis. C. de officio ciuil. iudi. Ita in
ſpecie tenet Bald. in.l.obſeruare.§. proficiſci.q.
10. ff. de offici. proconſul. & leg. & ideo ſacra-
mentum in ſupplementum probationis in iſto
caſu deferri non poteſt, nec debet. vt tenet Iaſ.
in dicta l. vnica. C. vt omnes iudi. nume. 7. &
idem tenet Amode. Iuſti. in tracta. ſyndica. in
parte, Item In eo quod dictus.col.a.verſicu.qua
liter.vbi tenet quòd ſi de barateria agitur crimi-
naliter ad pœnam triplici, vel exilij,probatio-
nes debent eſſe luce meridiana clariores.vt in.l.
fina. C. de probatio. & in cap.per tuas. & in.c.
ad aures.de ſimoni.& text.in.§. hæc quidem.in
authenti. vt liti. iudi. vbi tenet,quòd requirun
tur probationes idoneæ. Sed ſi agitur ciuiliter,
poteſt probari per eum,qui fuit mediator, ſicut
eſt in ſimonia. & idem tenet Cataldi. in tracta.
ſyndica. quæſtio. 64. Et idem tenet Amodeus
Iuſti. in parte, ſupradictus dominus poteſtas.
verſicu. negata dicta inquiſitione. vbi latè. Sed
contrarium tenet Bald.in conſilio. 479. in quar
to volu. vbi ait, φ ille, qui dedit iudici aliquid,
vel promiſit,non poteſt teſtificari cõtra ipſum
quia vni teſti in criminali nõ creditur. ff. de quę
ſtio.l. maritus.¶Tamen glo.in.d.§. neceſsitatẽ.
in.d.authen.vt iudi.ſine quoquo ſuffrag.colla.2.
28 in verbo,oſtenditur.tenet, quòd plures † teſtes
ſingulares deponentes de per ſe de furtis, bara-
teriis, & extorſionibus probãt contra iudicem.
& ad hoc cõmẽ.illam glo. Angel.in additio. ad
Bald. in dicta.l.obſeruare.§. proficiſci.ff.de of-
fi. proconſu. Et cum iſta glo.concordat text. in
l. 8.titul.15.lib.2.in ordina. regali. loquendo
quomodo fit probatio contra iudicem, qui mu-
nera recepit. & ibi tenet, quòd per teſtes ſingu-
lares cum aliis adminiculis & circũſtantiis pro
batur contra iudicem dicta munera recepiſſe.
Quam.l. vide, & nota,quia ſic vt in ea cauetur
practicatur.Sed Iohã. de Platea in.l.iudices. C.
de dignita libro.12.intelligit dictam glo.in dict.
authen.vt iudi.ſine quoquo ſuffragi.hoc modo,
ſcilicet,quòd officialis dicitur conuictus de de-
licto,vt poſsit puniri,& priuari dignitate,& of-
ficio,quando per teſtes,vel alio modo legitimo
delinquit extra officium.vt in.d.l.ſciant cuncti.
C.de probatio.Si autẽ delinquit in officio,tunc
ſufficit quandoque iuramentũ partis eum ſemi
plena probatione.per.d.glo. in verbo, oſtendi-
tur. Quoque vide tu eundem Plate.vbi aliter di
cit in.l.ſi aliquid.C.de ſuſcep.& archa.lib.10.vbi
contra officialem probatur per teſtes,vel per ſo
lum ſacramentum agentis , eſt verum , quando
delinquens in officio aufugit , quia tunc habe-
tur pro confeſſo, & ideo ſufficit ſacramentum.
per dict.l. 3. C.de aſſeſſo. vel etiam quando eſt
præſens, & certum eſt de delicto, ſed dubiũ eſt
de ſumma, vel quantitate, vel qualitate rei,aliàs
autem requiritur plena probatio. & vi. Hippo.
de Marſi.in conſi.61.nu.33.vbi aliquid.Sed pra
ctica eſt,vt dixi,quod per teſtes ſingulares pro-
batur.Quinimo voluit Angel.de Peruſi.in tra-
cta.ſyndi. nume.3. &. 4. tomo.18.tracta.foli.41.
quòd quando obiicitur iudici de furto, & bara-
teria , probatur , vt dictum eſt per iuramentum
actoris.per dict.glo.in.d.§.neceſsitatem.Et quia
verbum,furtum,in iſta materia intelligitur pro
extorſione violẽta.vt in.d.§.neceſsitatem. Item
pro pecunia clam in nomine barateriæ accepta.
¶Quia barateria ſecũdùm eundẽ Angel.eſt di-
ſtrahere per pecuniã iuſtitiam,ſeu officiũ ſuum
cũ pecunia permutare,vt in.l.omnes.& ibi Bar.
ff.ad.l. Iuli.repe. ¶Et baratus ſeu barateria quo
que dicitur,quãdo partim emitur, & partim vẽ
ditur,ideſt,quãdo datur res pro re, ſed pro ęqui
ualentia additur pretiũ. Ita tenet Iohã. And.in
c. ad noſtram.de empti. & vendi.in nouella. &
Fabian⁹ de mõte in tracta.de empti.& vẽdi.q 2.
nu. 30. tomo.8. tracta. foli. 25.

Summarium.

1 Donum, & promiſsio,æquiparantur.
2 Iudex debet excutere manus ab omni munere,
& ſic à promiſsione.
3 Lex ſi quis argentum. C. de dona. quæ loqui-
tur in donatione,non debet extendi ad pactũ
de donando.
4 Aliud eſt donare,aliud eſt dicere donabo.
5 An ex promiſsione de vendendo compellatur
quis vendere.
6 Gabella an debeatur de promiſsiõe de vẽdẽdo.

7 Promiſsio de nõ donãdo, vel meliorãdo valet.
8 Promiſsio,& ſolutio, æquiparantur.
9 Promiſsio ſola ſuſ[f]icit in cauſa baratariæ, ſicut in crimine aſſaſsinatus.
10 Conſeruationem indẽnitatis iudex poteſt licitè recipere in his,quę facit licitè pro cõſeruatione ſui officij.nu.13.
11 Si quis dederit aliquid iudici,vel promiſerit vt habeat ſententiam,incidit in pœnam falſi.
12 Iudex, qui declarat votum ſuum parti facienti indẽnitatem anteaquam ſententiam proferat, pœna falſi tenetur.
14 Promiſsio iudici facta, vt proferat pro me ſententia,non valet.
15 Iudicium iuſtum non licet vendere.
16 Promiſsio indẽnitatis ſyndici vniuerſitatis facta,vt nõ denũtiet maleficia, quæ ſecundùm ſtatutum debet denuntiare,non valet.

x Promeſſa. x Similis text. in. l. 2. titu. 22 foro legum. lib. 1. in parte, o que le prometan.& ibi glo.tenet, quòd donũ,
1 † & promiſsio æquiparẽtur,cùm ſpe futuri doni promiſsione præcedente, iudex grauet partem. vt in authenti. nouo iure. C. de pœna iudi. qui malè iudi. & in cap. cùm eſſent. de ſimoni. licet dicatur,quòd ſi detur iudici aliquid occultum minimi valoris conſiderata perſona dantis & recipientis, etiam ſi grauet partem,non præſumitur propter hoc grauare. Quod intelligo per dict. l. Regiam poſt latam ſententiam, vt dixi in gloſ. ſuprà proxima. ℣ Tamen tutius eſt
2 ſecundùm eundem Montal. vt iudex † excutiat man⁹ ſuas ob omni munere,& ſic à tali promiſſione,quia dono ęquiparatur. ℣ Sed contra iſtũ text. tenet Alexand. in. l. iuriſgentium. ff. de pactis.col.2.nume.10.cum ſequentibus. vbi tenet,quòd quãdo aliquis promittit donare,iſtud non dicitur donatio,ſed pactum,ſiue promiſsio de donando,quæ ſunt diuerſa: ſicut aliud eſt vẽdere, & aliud facere promiſsionem de vendendo. vt in. l. bonæ fidei. cum ibi nota. ff. de eo quod cert. loco, &. l. titius.cum gloſ. in verbo, diſtrahere.ff. de pignora. actione. & in cap. penultl. cum gloſſa.ibi de electio.in.6. ℣ Et ideo
3 Alexan. vbi ſuprà dicit, quòd lex. ſi quis † argentum.C.de donatio. quæ eſt correctoria,cùm loquatur in donatione,nõ debet extendi ad pactum de donando: quia in correctoriis nõ fit extenſio ex indẽnitate rationis. Iuxta notata in authenti. quas actiones. C. de ſacroſanct. eccleſi. & ideo dixit Imol. in. l. in ædibus. ff. de donatio.quòd ſi dixi donabo tibi decem, ex iſtis verbis non oritur actio,ſeu conditio.d. l. ſi quis argentum. quia illa lex non loquitur in hoc caſu.
4 Et pro hoc dicit quòd facit, quòd aliud eſt † dare,aliud eſt dicere,donabo. nam dicẽdo dona bo,videtur dicere promitto donare. vt per glo. in. c. in noua. 21. diſtin. quicquid dixerit gloſ.in. §.

ni acceptarã x promeſ-

perficiuntur. in verbo, manifeſtauit. inſtitu. de donatio. quam ex prædictis reprehendit Imol. in.d.l.in ædibus.Et Salyc.in.l.2. C.de conditio. ob cauſam.tenet eſſe verum,quòd.d.l.ſi quis argentum.non habet locũ in pacto de donãdo. & ibi latiùs per eum.& ita etiã tenet ipſe in. d. l. ſi quis argentum.§.fi.& Iohã. de Imol.in cap.qualiter.de pactis.licet Bart.in.l.fina.ff.de condi.ob cauſam. & Ange. in. d l. ſi quis argentum. §. fi. videantur ſentire contrariũ. & ſupradicta eſt veritas in puncto iuris ſecũdùm Alexã.vbi ſuprà: quãuis magna ſit authoritas Barto.quod videtur eſſe contra diſpoſitionẽ iſtius tex. ℣ Sed adducta per Alex.nõ obſtãt:quia in iſto tex.expreſſè prohibetur ne promiſsionẽ recipiat de donãdo,& ſic lex prohibet expreſsè,& vetat.& contrariũ de iſto iure regio reperitur, & eſt ſeruandũ.vt Bal.in.l.cõuenticulã.C.de epiſco.& cler. & in.c. cum apoſtolica. de his quæ fiũt à præla. ſine conſen.capit.& docto.in cap. publicatio.de electio.nu.6. ℣ Prout quoque dicimus de promiſſione de vẽdendo:quia licet nõ ſit venditio,nec
5 ex tali † promiſsione cõpellitur vendere, vt tenet Iaſ. in. §. ſupereſt. Inſtitu. de actio.1. col.& Bald. ſingulariter in. l. penulti. C. cõmunia. de lega. & Philipp. Decius conſilio. 502. nu. 8. & additio. Bart.in.l.lecta. ff.ſi cert.peta. in additione,quæ eſt in nume.11. de quo per Montal. in.l. 2.titu.10. foro legum.lib.3. in glo.fina. & Franciſcus de Aretio in conſi. 262. incipiente, Facio pactum. ℣ Tamen in caſu, in quo talis promittens compellatur vendere, vt doctor vbi ſuprà,
6 ex tali promiſsione † de vendendo debet ſolui gabella,non tamen venditione poſtea ſequẽte, cùm ſemel tantùm ſolui debeat.ſecundũ Bar.& Angel.in.l.ſi pupillus.in prin.ff ad.l.falcidi. & Bar.& doct.in.l.fi.§.quot. in fine.ff. de publica. Paul.de Caſtro in conſilio.185. Alex. de Imol. in conſili.89.in.4.volum.& Bertachi.de Firmi. in tractatu gabellarum.in.8.par. in tertia parte, quæſtione.13. ℣ Idem dicimus,quòd valet pro
7 miſsio de non donando, † vel meliorando. vt in.l. 22. de Toro. & ibi doctor del Caſtillo, in gloſſa fina.tenet,quòd promiſsio donandi operatur donationem, ſequuta morte promittentis.

Et

Et an si valet pactum de non auátaglando filios, vi. singulariter Philippum Decium. consil. 184. ☞ Adde in simili, quod tenet Bart. in l. quod no mine. ff. de conditio. indebiti. vbi tenet, quòd
8 promissio, † & solutio æquiparantur. Et rectè igitur in uostro text. cauetur, quòd promissionem non recipiat, quia solutio videtur, & ex tali promissione potest iudex partem grauare. ☞ Et vide glo. & Bald. in l. 1. ff. quod quisque
9 iuri. vbi dicit, quòd in causa baratteriæ † sufficit sula promissio, sicut in crimine. assassinatus. & tenet Paris de Pute. in dicto tracta. syndica. in parte, multa de barateria. foli. 64. nume. 4. vide quæ dicam infrà, in glos. donacion. numero. 43. ☞ Tamen iudex potest recipere conseruationē
10 † indēnitatis in his, quæ iudex facit licitè pro executione, & conseruatione sui officij, nec propter hoc iudex facit litem suam: neque qui conseruat iudicem, intelligitur iudicem corrūpere. tenet Bald. per text. ibi, in l. 1. C. de magistris conueni. & text. in l. eum pro quo. ff. de in ius vocan. & idem tenet Bald. in authen. generaliter. C. de episcop. & clericis. & Petrus de Anchara. in cap quanuis. de vsuris. lib. sexto. & idem tenet Bald. & ibi Alexand. in additio. ad Barto. in authen. nouo iure. C. de pœna iudicis, qui malè iudi. & tex. & ibi Bart. in l. si quis vxo
11 ri. §. si fugitiuū. ff. de furtis. nu. 2. vbi tenet, † φ si quis iudici dederit aliquid, vel promiserit sibi, ad hoc, vt habeat sententiam, incidit in pœnam falsi. vt in l. 1. §. a. ff. ad l. Corne. de falsi. ☞ Quod debet intelligi secundùm eum, quādo promitti tur aliquid, per quod sibi acquiratur: sed si promittitur tantùm defensio de conseruando eum indēnem, tunc non incidit in crimen falsi. quod sequitur Paris de Pute. in dict. tract. syndica. in parte, an si tempore sententię. foli. 93. ☞ Tamen intelligit hoc, quòd conseruans iudicem indem nem, non intelligere eum corrumpere, si habeat bonam causam, & nisi dedisset ei pignus. arg. in l. litigatores. ff. de arbitris. Et idem tenet Bald. in cap. cùm ab omni. de vita & honesta. clerico. nume. 3. intelligendo Bart. in d. l. si quis vxori. §. si fugitiuū. quòd licet ille, qui promittit iudici indēnitatem non videtur committere barateriam, intelligit Bart. si promissor foueat ius, alio quin debet puniri de barateria. ☞ Et quoq; Ludo. Roma. in l. 1. ff. de condi. ob turp. caus. dicit, quòd dict. §. si fugitiuū. loquitur in cautionibus legalibus de præstando eum, qui liberatur à carceribus, in quo est licita cautio indemnitatis: quia est iudicialis respectu eorum, quæ iudex causa sui officij facit. Secus si ei faciant cautiones turpes, vel insuetas, quia litem perderet. vt in l. generaliter. ff. de calūniato. ☞ Sed vide tur distinguendum secundùm Pari. de Puteo. vbi suprà. Aut iudex recipit talem indēnitatem anteaquam sententiam proferat, & declarat votum suum parti dictam indēnitatem faciē-
12 ti, quod iudex punitur: qui si iudex † anteaquā sententiam proferat, declarat illam parti, tenetur pœna falsi. vt in l. prima. ff. de falsis. & Innocen. in cap. irrefragabili. de officio ordi. dicit, quòd efficitur suspectus, quādo declarat vo tum suum parti ante pronuntiationem. ☞ Si au tem recepit talem indēnitatem, non declarando sententiam, quam vult proferre, vel recipit post prolationem sententiæ, non tenetur. Et ita dicit φ Barto. loquatur vbi suprà. Et ex ista cautela dicit Paris de Pute. vbi suprà, quòd vtuntur iu dices ignorantes, & executores, quando timent exequi, quia solent recipere cautionem indēnitatis, quando pars aduersa minatur iudici, vel executori ne quid innouet, vel non procedat imponendo defensam, vel inhibendo ex parte superioris. ☞ Sed Ias. in l. 1. ff. de condi. ob turp. caus. nume. 4. tenet contrariū, prout tenet Bal. ibi. & in dict. cap. ab omni. de vita & honestate clerico. quia præsumitur hanc indēnitatem pro mittere animo iudicem corrūpendi. ☞ Sed credo dictum Ias. intelligi, quando recepit cautionem indēnitatis pro malè sententiando, vel sic sententiando, quia tunc non potest: secus si pro iustè sententiando. vt colligitur ex dictis Pari. de Puteo, vbi suprà. Et ita tenet Montaluus in dicta. l. secūda. titu. 2. foro legum. lib. 2. in glos. que le den. vbi tenet, quòd non intelligitur iudicem corrumpere, qui cauet de conseruando iudicem indēnem, si constet quòd habet bonam causam. per dictum Bart. in dict. §. si fugitiuum. & Bald. in dict. cap. cùm ab omni. nu. 3. Nam iu
13 dex † quę facit licitè pro executione sui officij, potest recipere conseruationem suæ indēnitatis. vt dicit esse casus vnicus in. d. l. 1. C. de magis. conue. Sed non potest accipere pignus pro pter hoc, vt dixi, quia tunc res interuenit. arg. l. litigatore. §. 1. & 2. ff. de arbi. & vide Hippol. de Marsi. in repetitio. rubri. ff. de fideiusso. nu. 316. & 317. ☞ Et Angel. in dict. l. 1. quæ incipit. vt puta ff. de cōdi. ob turp. caus. vbi tenet idem, scilicet, φ si promissum fuerit iudici eum seruare indēnem tēpore syndicatus vt sententiam ferat, vel vt excarcerari faciat carceratum ad sui instantiam, & nil recipit, sed solùm seruatur indemnis, non incurrit pœnā, & cōtra suum promissorem habet actionē, quā cedere tenetur ei, in

in cuius preiudicium relaxatio facta fuit.per.d.
§.si fugitiuum.quia quæcunque permittūtur li
citè de iure,illa eadē licitè deducūtur in pactū,
nec contrahitur simonia.vt per Inno.in.c.ad au
dientiā.de rescrip. Vide tu tamē pragmaticā in
ordinationibus Cancellariæ Vallisoleti,vbi te-
net,quòd nullus iudex dictæ curiæ,& Cācella-
riæ,recipiat cautionem indēnitatis ex parte.in
cuius fauorem sententiā debet proferri sub pœ
na centū regalium. ¶Et q̄ non valeat promissio
14 † facta iudici,vt pro me ferat sententiā.tenet di-
ctus Paris de Put.in.d.tracta.in parte,an si tem-
pore sententiæ.fol.93.nu.4.quia non licet ven-
15 dere † iustum iudiciū.vt in.c.cùm ab omni.de
vita & honesta.cleri.&.c.non licet.11.q.3.tamē
valet promissio de indēnitate.vt ibi per eum.et
Bald. in margarita.versi.iudex.versi.78. Quod
est verum, vt dixi, quando aliquid iustè facit,
quia tunc nō dicitur corruptus.vt Bal. & docto.
in.d.l.1.C. de pœna iudi. qui mal.iudi.&. C.de
conueni.fisci debito.lib.10.& Bart.in.l.1.§.fina.
ff.de calumniato. ¶Quod secus est in syndico:
16 †quia si syndicus cōmunitatis, qui ex forma sta
tuti tenetur sub pœna denūtiare omnia malefi-
cia, & ad preces alicuius noluit denuntiare, &
ille promisit syndico eum indēnem seruare,q̄ ta
lis promissio nō valet,& tenetur ad pœnam sta
tuti,non obstante tali promissione inualida.te-
net singulariter Alexan. in dicta.l.iurisgentiū.
§.si ob maleficium. ff. de pactis. nume.5. post
Bart. in.l. à reo. §.fina.ff.de fideiusso. Quod fa-
cit contra istos promotores fiscales: quia ex for
ma Pragmaticę tenentur denuntiare omnia ma-
leficia,quòd tenentur,si non denuntiat, licet ac-
cipiant conseruationem indēnitatis.quod nota.

Summarium.

1 Iudex,qui donationem recepit in syndicatu,tenetur,quia dicitur corruptus,sicut si pecuniā recepisset.
2 Donatio est lucri datio.
3 Iudex dicitur commodum bursale recepisse, si donationem, vel pecuniam recepit.
4 Pecuniæ appellatione, continetur omne quod sit,vel esse potest in patrimonio.
5 Donationem remuneratoriā ex gestis ante officium,licitè recepit iudex.
6 Sentētia lata donatione,vel pretio,est nulla ipso iure. & nume.10.
7 Pecunia data iudici,vt iudicet, an repetatur..
8 Iudex indebitè aliquid recipiēs à subditis, conuentus ciuiliter,an teneatur ad quadruplum.
9 Quilibet de populo an pōt agere contra iudicē.
10 Dans iudici pecuniam, vt secundùm iustitiam sententiam proferat,an causam perdat.
11 Venalis non dicitur sententia,si post eam latam iudici fuit data pecunia, tamē iudex punitur.
12 Sententia an valeat, si pecunia non est data,sed promissa.
13 Sententia an valeat, si vnus ex iudicibus fuit corruptus.
14 Qui corrumpit iudicem, pecuniam ei dando, an puniatur.
15 Lex imponens pœnam recipienti aliquid per barateriam,habet locum in dante.
16 Accusator,seu accusatus dans aliquid iudici, an puniatur.
17 Correlatiuorum natura est cōmunis vtrique extremo:& vno contrahentium prohibito, vel permisso,alter censetur prohibitus, vel promissus.
18 Actor obtinens specialem cōmissionem, vt in causa ciuili reus debeat personaliter comparere in iudicio, ipsemet actor tenetur quoque comparere.
19 Prohibita emptione, videtur prohibita venditio.
20 Officialis præsidis,qui accepit pecuniā,& policetur præsidem certam sententiam laturum super crimine, punitur sicut corruptor.
21 Iudex, qui malè iudicauit, ex eodem processu potest ciuiliter & criminaliter puniri.
22 Iudices propter quæstum pecunię non debent innoxios condēnare, & noxios ad præstationem adiuuare.
23 Paria sunt iustitiam vendere,& simoniam committere.
24 Grauius est vendere iustitiam, quàm præbendam.
25 Iudex, an videatur corruptus, si à fœneratore gratis pecuniam recepit.
26 An valeat sententia arbitrorum, si sint corrupti.
27 Corrumpēs notarium actorum,punitur, & causam perdit.
28 Falsans acta, an causam perdat.
29 Quid in corrumpente procuratorem partis aduersæ.
30 Quid in desigillante acta transmissa consultori.
31 Omnia iura statuta in fisco habēt locum in priuato, nisi lege dicatur, quòd sit speciale in fisco.
32 An qui fuit conatus subtrahere aduersario probationes, perdat causam.

33 Cancellans nomē procuratoris, quod eſt in mandato, committit falſum, & punitur.
34 Occultans acta iudicij, vt veritas occultetur, punitur.
35 Deſigillans acta probatoria, an puniatur.
36 Barateria generaliter committitur ab officiali, cùm aliquid recipit à priuato vt faciat non facienda, vel omittat ea, quæ ſunt facienda.
37 Barateria vnde dicatur.
38 Iudices, qui furtis, & ſceleribus conuincuntur, perdunt priuilegium, & dignitatem acquiſitam, & tāquam plebei & peſsimi condēnantur, & quoque pœna periurij puniuntur.
39 Libellus contra iudicē, qui barateriam cōmiſit.
40 Reſponſio iudicis ad dictum libellum.
41 Querelans de iudice iniuſtè, patitur talem pœnam, qualem iudex ſi verum eſſet.
42 Officialis, qui abſolutus fuit in ſyndicatu, an poteſt agere actione iniuriarum cōtra eum qui non probauit, & egit contra eum.
43 An officialis, qui baraterīā tentauit, & non perfecit, puniatur.
44 Barateria quomodo probatur.
45 Officialis, qui in ſyndicatu timet condēnari ex aliqua barateria, an poteſt offerre ſolutionem ante condēnationem, vt eam euitet.
46 Condēnatus de barateria in ſyndicatu, non poteſt amplius ad ſimilem officium aſpirare.

y **Donacion.** y Similis text. in. §. ſcriptum. in authē. vt iudi. ſine quoquo ſuffragio. colla. 2. ibi, acciperet à no-
1 ſtris ſubiectis. aliàs tenetur in ſyndicatu † iudex,
qui iſtam donationē recipit: quia dicitur corruptus, ſicut ſi recepiſſet pecuniam. vt text. & ibi Bald. in. d. l. obſeruare. §. proficiſci. ff. de offi. proconſul. & lega. & in. l. 1. ff. de ambitu. & tenetur fiſco. l. in hæredem. ff. de calūnia. quia do-
2 natio, † eſt lucri datio. vt tenet Cynus in. l. cùm ſponſæ. C. de donatio. ante nupti. ¶ Et dicitur
3 donationem, † vel pecuniam recepiſſe, quocūq; modo burſale ſenſerit. vt in. l. prima. §. ſi pecu-
4 niam. ff. de calumnia. vbi appellatione † pecuniæ continetur omne, quod ſit, vel eſſe poteſt in patrimonio. vt in. l. 4. ff. de verbor. ſignificatio. & tenetur de calumnia, etiam ſi recipit pecuniam, vel aliquid loco eius extra iudicium. vt in l. ſi quis publicanus. & ibi Bart. ff. eod. ¶ Quod intellige in donatione pura, ſecus in donatione
5 remuneratoria † ex geſtis ante officiū. quia tūc licitè recepit. l. Aquilius Regulus. ff. de donatio. tenet Paris de Pute. in dicto tractat. ſyndica. in parte, officiales. foli. 87. in fine. & tenet Alex. in. l. principalibus. ff. ſi certum petatur. nu. 4. verſicu. ſecundo limita. ¶ Intantum, quòd ſenten-
6 tia † lata pretio, vel donatione, eſt ipſo iure nulla. vt in. l. venales. & ibi doct. C. quando prouoc. non eſt neceſ. & Archi. in. c. qui rectè. 11. q. 3. vbi tenet, quòd ſicut

ſa, ni donaciō y ellos,

in mutuo nō debet expectari pecunia ex pacto, ita nec in ſententia. Et ſicut qui in mutuo ex pacto accepit pecuniā, poteſt inde condēnari ab eccleſia: ſic & ſentētia data per pecuniam promiſſam irritatur. §. venales. 2. q. 6. Et ſicut vſurarius, qui præter pactū pecuniam accepit, peccat, & nō poteſt exinde ab eccleſia condēnari: ſic & iudex, qui præter pactū pecuniam accepit, peccat, tamen ſententia non irritatur. ¶ Ex quo dicto Archi. notatur, ꝙ ad hoc, vt ſententia ex pretio lata irritetur, requiritur, ꝙ tale pretiū ſic datum ex pacto inito inter iudicē, & dātem, aliàs ſecus: quia vt ibi dicit Archi. licitè poteſt dari publicè pro iuſta ſentētia obtinēda, & pro vero teſtimonio, & leges ſupradictæ habent locū, cùm eſt dubiū quo animo detur pecunia. ſecūdum Lanf. quia eſt intelligendū de tali munere & pecunia ratione cuius deuiet à iuſtitia. arg. in. c. ex queſtiones. & l. ſolent. ff. de offi. procōſu. Et gl. in. d. c. qui rectè tenet, ꝙ licet ſimpliciter quis det iudici vt iudicet, vel teſti vt iuſtè teſtetur, licet non peccet in dando, tamen repetit quod dedit. 14. q. 5. c. nō ſanè. & glo. ibi te-
7 net, ꝙ talis † repetit pecuniam, ſi non eo animo
dat, vt iudicem corrumpat: nam ſi dat eo animo vt ius, & quietem ſibi conſeruet, tunc poteſt repetere. vt probatur in cap. dilectus. de ſimo. Et idem tenet text. ſingula. in. l. 26. titul. 22. parti. 3. vbi ait, quòd ſi litigans donet aliquid iudici ſimpliciter, vel vt iniuſtè iudicet, aut differat litem, non poterit repetere, ſed fiſco applicatur, cui turpia ex officio lucra acquiſita accreſcunt. Illud verò quod dedit, vt iuſtitiam faciat, licitè poteſt repetere: quia tunc turpitudo repetendi fuit ex parte iudicis cauſata. & cum ea. l. concordat text. in. l. 1. ff. de cond. ob turp. cauſ. & tenet Specula. in titulo de ſenten. §. quæ ſit pœna. verſicu. ſed nunquid ille qui dedit. & concordat tex. in. l. Lucius. ff. de iure fiſci. Et idem tenet Archie. Florenti. in. 3. parte. titul. 9. cap. 2. in princip. quem vide. & dicit, quòd cùm ex officio ſuo teneatur gratis iudicare, & bene, turpiter accepit, & crimen concuſsionis commiſit: quia non licet vendere iuſtum iudicium. ¶ Et Paris de Pute. in dict. tracta. ſyndic. in parte, an
8 ſi tēpore ſententiæ. foli. 93. nu. 2. tenet, † quòd ſi

 iudex

iudex indebitè aliquid accepit à subditis, conuentus ciuiliter, in quadruplum tenetur. vt in l. 1. C. ad. l. Iuli. repet. vbi dicit, quòd glos. ibi tenet, quod totum illud applicatur fisco. ☞ Ad
9 quam pœnam † quilibet de populo potest agere, quia actio e.t popularis: tamen si parti acquireretur soluenti, tunc pro parte sibi competeret actio, & eius hæredi. glo. in. l. a. ff. eod. ad. l. Iul. repe. Et etiam vbi criminaliter ageretur, cuilibet daretur potentia accusandi. vt in. l. fina. eod. titu. quia crimen est publicum, secundùm Angel. in d. l. 1. & Paris de Pute. vbi suprà. ☞ Quinimo dicit dict. Pute. in parte, corruptio. folio. 92. nume. 10. quòd non licet dare pecuniam iudici: vt etiam ferat sententiam secundùm iustitiam, nec iudici est licitum recipere. vt in. l. penultima. ff. de condiction. ob turpem cauf. sicut non licet testi recipere, vt testimonium deferat secundùm veritatem, quia falsi tenetur. vt Bart. in. l. 1. §. primo. ff. de falsis. ☞ Et si dat iudici pecuniam
10 † vt secundùm iustitiam sententiam proferat, perdit causam, & non potest ab eo repeti. vt glo. in dict. l. 1. de condi. ob tur. cauf. Et idem tenet Ias. ibi, nume. 3. vbi ait, quòd quando datur iudici pecunia solùm ad finẽ, vt causam expediat, perdit causam, tamen datũ potest repetere. & ita dicit teneere ibi Alex. & docto. Et de ista materia corruptionis vide latè ibi per dict. Pari. de Pute. cum versi. sequentibus. & vi. text. singula. in l. 52. titu. 14. parti. 5. vbi latè de hoc. ☞ Vide tu Bald. in cap. si iustus. de appella. nu. 11. vbi tenet, quòd licet sententia non valeat, si fuit aliquid datum iudici pro ea ferenda. vt in. d. l. venales. tamen licitũ est iudici dare pecuniã pro vera sententia, & testi pro vero testimonio, dummodo detur publicè, & nõ secretò: nec ista dicitur corruptela, sed cautela, & redimere vexationẽ suã, & sententia est valida. Et ideo dicit idem Bald. quòd si iudex non vult facere tibi iustitiam sine simonia, ex parte tua sis cautus: si potes des ei pecuniam coram duobus testibus, & tabellione, alioquin omnino abstineas: tamen licet sententia sit valida, iudex punitur, per supradicta. ☞ Sed vnum scias, & menti tene, quòd si pecu-
11 nia sit data † iudici post latam sententiam, tunc sententia valet. nec dicitur venalis, nec poterit iudex puniri de barateria. tenet Felin. in cap. tua nos. de simoni. & Hippolytus de Marsi. in singula. 190. & in. l. lege Cornelia. ff. ad. l. Corneli. de sicariis. nu. 4. Sed ego credo, quòd licet valeat sententia, tamen iudex punitur, quia etiam post sententiã in. l. potest recipere. vt in. l. 30. tit. 15. lib. 2. in ordi. regal. vt dixi suprà in glo. no recibira. t. col. Et pro ista mea opinione est dictũ expressum Pari. de Pute. in. d. tract. in parte, cõsiliarij officiales. nu. 2. foli. 194. vbi ait, quòd intantum iudex prohibetur præmium accipere, quòd si post sententiam accepit, in syndicatu conuenitur. Quia qui recepit pretium post factum, punitur ac si recepisset ante factum allegãdo Bald.
12 ☞ Quid si pecunia † non sit data, sed tantum est promissa? Dicit Bald. in consilio. 490. incipiente, Proponitur. 4. volu. quòd sit nulla: si est lata in fauorẽ promittẽtis. De quo dubitat dictus Hippolyt. de Marsi. in. d. singula. 190. quia communiter ante sententiam partes promittunt iudicibus maria, & montes, sed post prolationẽ ipsius nec dum non obseruãt promissa, & nec partem promissorum, imò sæpe fingunt eum non cognoscere & qui viderunt, testimonium perhi-
13 buerunt secũdùm eum. ☞ Sed quid si plures † iudices simul iudicauerunt, & vnus eorum sit corruptus, aliis ignorantibus, an teneat sententia? Vide singular. Iohã. And. in additio. ad Specu. in titu. de senten. §. iuxta. in additione, quæ est in versi. ratione. num. 2. in parte. e. cùm ab omni. ☞ Et tene, quòd non solum iudex corruptus punitur, verum etiam punitur qui eum corrumpit,
14 † dando ei pecuniam, vt pro se ferat sententiã: quia diffidere videtur de iustitia, qui corrumpit ministrum iustitiæ, & commodum victoriæ perditur ipso iure. vt Baldus in. l. prima. C. de pœna iudi. qui malè iudi. & tenet Montal. in. l. 2. titu. 2. lib. 2. foro legum, in glo. que le dena & vltra eum per Bart. text. & ibi glo. in. l. Item apud labeonem. §. si quis virgines. ff. de iniuriis. in glo. in parte, vẽdiẽt. ☞ Ad quod facit, quod tenet dict. Hippolyt. de Marsi. in. l. circumciderе. §. seruo. nume. 6. & 7. ff. ad. l. Corne. de sicariis. allegando Bald. in. l. prima. ff. de calum-
15 nia. vbi tenet, quòd lex imponens † pœnam recipienti aliquid per barateriam, habet locum etiam in dante. & idem tenet Paris de Put. licet Hippolyt. eum non alleget in. d. tracta. in parte, corruptio. folio. 91. nume. 6. per. d. l. 1. de calum. & dicit, quòd facit quoque text. in. l. 1. C. de expressis. lib. 12. secũdùm Bal. ibi. & Amode. iust. in tract. syndic. in parte. Item in eo. colu. 2. versi. aduerte. vbi idem tenet. Et est text. in. l. 25. titu.
16 22. partit. 3. qui est singula. vbi tenet, quòd † accusator, qui aliquid iudici dedit, vt iniustè contra accusatum iudicaret, perdet causam, & patietur alias pœnas, de quibus in. l. 24. eod. titu. ead. parti. ☞ Accusatus verò corrũ pẽi dono vel promissione iudicem, pro confesso habetur, nisi sit certum eum fore insontem, sed litis formidine hæc

hęc constet fecisse. ☞ Si autem est causa ciuilis,
quilibet dans, aut promittens, perdit causam, &
soluet regi triplum datorum, aut duplum pro-
missorum. Sed si Corrector se sponte detegat, &
probet regi. vel suo maiori, nullam patitur pœ-
nam. si autem non probet, soluet regi litis æsti-
mationem, si causa fuit ciuilis, si criminalis, per
dit omnia bona fisco applicanda, & iudex pur-
get se per iuramentum. nam diffidentia iustę sen
tentiæ spem negotij deposuit in pecuniæ corru
ptelam. vt ibi per Muntal. in dict. l. parti. & text.
& ibi Hippolyt. de Marsi. in. l. qui duobus. ff. de
falsi. vbi qui iudicē corrūpit, tenetur pœna falsi.
17 ☞ Et facit † qđ dicit Bal. in. c. 2. vlt. co. de proba-
tio. vbi ait, ꝙ natura correlatiuorū est cōis vtri-
que extremo: & vno cōtrahentiū prohibito, vel
permisso, alter cēsetur prohibitus, vel permissus.
per. c. 2. de mutuis petitio. ☞ Et ideo dixit domi.
18 in. c. vnico. de dolo & cōtu. lib. 6. ꝙ si actor † obtī
nuit specialē cōmissionem, ꝙ in causa ciuili reus
debeat personaliter cōparere in iudicio, ꝙ tunc
tenetur etiam ipse actor comparere personaliter.
☞ Et illud. quod tenet Bar. in. l. fi. C. de exactio.
tribu. lib. 10. vbi quando lex Imperialis prohi-
bet emere, comprehendit etiam ecclesiam. & ibi
Angel. dicit, quòd prohibita emptione, intelligi
19 tur esse † prohibita venditio. & illam doctrinam
sequitur Barb. in cap. primo. col. pe. de testamē.
& facit qđ tenet Bar. in. l. fi. C. de indicta viduita
te tolle. & Abb. in prooemi. Gregori. 8. colū. nu.
20. & ibi Sebast. sapi. in additio. licet cōtrarium
teneat dictus Abb. in ca. primo. col. 3. de locato.
quia ibi additio. tenet contra Abb. de quo ibi
per eum. & per dictum Hippoly. in dict. l. circū-
cidere. §. seruo. vbi latè. vbi quoque ait, quòd stā
te statuto quòd nullus possit emere sine licentia
alicuius officialis, includitur etiā venditor. per
Barto. in. l. fi. C. de accepti. per text. & ibi Barto.
in dict. l. 2. C. de cupressi. lib. 11. ☞ Ex ista conne
xione potest esse illud, quod tenet text. in. l. qui
explicandi. C. de accusa. & Angel. & Bal. ibi. vbi
20 tenent, quòd officialis † pręsidis, qui acceptat pe
cuniam, & pollicetur præsidem certam senten-
tiam laturum super crimine, punitur quemad-
modum & corruptor, non tamen eadem pœna.
Quod dicit Angel. ibi, quod facit contra barate-
rios, qui accipiunt promissionem pecuniæ, pol-
licendo iudicem condemnaturum, vel absolutu-
rum ad suam instantiam, ꝙ extenditur secundū
Angel. ibi, & habeat locum in causa criminali,
in qua licitum est pro sanguine suo redimendo
corrūpere hominē: quia licet promittēs, vel sol-
uēs vt absoluatur nō puniatur, tñ qui pollicetur
pro pecunia iudicē laturū sentētiā absolutoriā,
iniuriā facit iudici, cuius animi motū detegit,
& reuelat, & ideo sibi iniuriarū tenetur. tex. di-
cit Ang. esse in. l. itē apud labeonē. §. idē ergo. ff.
de iniur. & ideo secūdū eū poterit in insulā rele
gari. vt in. l. fi. ff. de iniuriis. & cum hoc transit, li
cet dicat, ꝙ Bar. relinquit cogitandū. quod sequi
tur dictus Paris de puni. d. tracta. in. d. parte, cor
ruptio. n. 11. Quod est notandū cōtra illos sequa-
ces, & amicos iudicū: quia multotiēs talem pro
missionē faciunt donis, vel pecuniis iudicibus
ignorātibus, qui possunt condēnari vt corrupto
21 res iudicū. ☞ Quoq; dic, ꝙ talis iudex, † qui sic
iudicauit ex eodem processu, potest puniri ciui
liter, & criminaliter. Et est speciale in iudicibus
delinquentibus in officio suo, ꝙ simul, & semel
puniantur. ita tenet Bal. in. d. l. venales. per text.
quem dicit esse notabi. in. §. oportet. el. 1. vt in au
then. vt iudic. sine quoque suffragi. suprà allega.
Tamen iudex in syndicatu potest ex nouis alle-
gationibus defendere suam sententiam, & osten
dere cōdemnatū ius nō fouere, vt dixi suprà in
isto. c. in gl. el derecho alas partes. in fine. ☞ Et qa
22 iudices † propter quæstū pecuniæ nō debēt in-
noxios condēnare, & noxios verò ad præstatio-
nē adiuuare. vt in. d. auth. vt iud. sine quoque suf
fra. §. quapropter. ibi. administratiōes nūquā: qa
iudices auari nesciūt quantū delinquūt. nā cum
vendūt aliena crimina, sua faciūt esse peccata: vn
23 de paria sunt iustitiā vēdere, † & simoniā cōmit
tere. vt in. c. accepimus. de purga. cano. imò gra-
uius est vēdere iustitiā, quā præbendā, † quia le
gimus Christū esse iustitiā. c. existimat. 11. q. 3. nō
autē legitur esse præbēda. Sed culpa tāto est gra-
uior, quāto res, in qua culpatur, & sanctior. vt ait
Barnardus. cū vēdere ergo præbendā inter cæte
ra crimina grauius reputetur. c. fi. 1. q. 7. vendere
iustitiā, q̄ est Christus, grauissimū est cēsendū:
ita tenet Lucas de pēna in. l. 1. C. de deser. lib. 12.
co. 16. Et vi. Bal. in. d. l. venales. vbi ait, ꝙ nō videt
25 iudex corruptus † pecunia, q à fœneratore gra-
tis recepit. vt per Specul. in ti. de vsu. licet dicat,
ꝙ facit in cōtrariū. l. quin etiā. ff. de calū. ☞ Quid
26 si arbitri sunt corrupti. † an eiꝰ sentētia valeat, vi.
ibi glo. & docto. in. d. l. venales. ☞ Et nō solū cor
rūpēs iudicē punitur, sed etiā ille, q corrūpit no
27 tariū † actorū, pdit causam. l. qui in fraudē. §. quo-
tiēs. ff. de iure fisci. & l. si qs obtexerit. ff. de falsi.
& l. si qs aliqd. §. instrumēta. ff. de pœnis. & not.
Bal. in l. de eo. C. de pœna iudi. qui malè iudi. &
Mōtal. in. d. gl. q̄ le dē. & d. Pari. de pn. vbi suprà
in parte, corruptio. nu. 7. Et ista est cōmunis opi.
secundū Feli. in cap. venerabilis. de excep. 5. col.
28 versi. vtrum si falsans. vbi quoque tenet, ꝙ † fal-
sans acta causæ, perdit causam. vt Bartol. in dict.
§. quo-

§.quotiens.& Bal.in.l.qui teſtamen.ff.de excu-
ſa.tuto.& in.l.1.§.2.in fine.ff.de calũnia. Quòd
eſt ſecus in corrumpente aduocatum ſecundùm
29 eum ibi. ☞ Quod extendit † Feli.in corrumpen-
te procuratorem partis aduerſę, vel ipſam partẽ,
ſi cauſa reſpicit intereſſe etiam alterius, quàm
partis. vt in.d.§.2.& ibi pulchrè Bart.& in.l.qui
falſam.C.de falſis inſtru.& Angel.dicit cõmunẽ
opi.eſſe in.l. prima in fine.ff.de his qui teſta.de
30 leo. ☞ Dicens † idem eſſe in deſigillante acta trãſ
miſſa conſultori.per.d.§.quotiens.Sed in hoc di
cit Feli.vbi ſuprà.quòd Angel.non bene loqui-
tur,quia iure non cauetur ſecundùm Imol.in.d.
l.prima.ff.de his,qui teſt.delen.per.c.cũm olim.
lo.2.de officio delega. Iunctis verbis Barto.in.l.
qui teſtamentum.ff.de falſis.& vi.Imol.in.l.di-
uus.ff.de re iudica. Et licet Feli.non dicat, dic ꝙ
talis deſigillans, & ſubtrahens præſumitur foue
re malam cauſam,ſicut ille,qui alteri parti aduo
catos ſubtrahit. vt tenet Romanus in conſilio
346.col.3.Et licet Abb.ibi in dict.cap.cùm vene
rabilis.poſt multa teneat,quòd falſans acta, non
perdat cauſam,quia cautum non reperitur: & ꝙ
tex.in dict.§.quotiens. loquatur in cauſa fiſcali,
quia imò eſt cautum illud,quod tenet opi.com-
munis: nec ibi in dict.§.quotiens. ſit ſpeciale in
fiſco,ſecundùm Cardi.in dict.cap.cùm venerabi
lis.prout refert & ſequitur Andre.Sicul.in dicto
31 cap.cùm olim.& quia omnia † iura ſtatuta in fi-
ſco,habent locum in priuato,niſi in lege dicatur,
quòd ſit ſpeciale in fiſco.vt tenet Iaſ.in.§.in bo-
næ fidei. Inſtitu.de actio.colum.11.& gloſſ.in.l.
prima.C.de peti.hæredi.& glo.in.l.prima.ff.quod
cuiuſ.vniuerſi.nomi.& Iaſ.in.l. nec quicquam.
ff.de edendo.in principio.& Paul.de Caſtro in
l.reſcriptum.ff.de pactis.num.4.& in.l.item ve-
niunt.§.ad aptanda.verſi.in priuatorum.ff.de pe
ti.hæredi. ☞ Sed dic melius ſecundùm Feli.vbi
ſuprà,quòd tex.in dict.§.quotiẽs.dicit,quòd quo
tiens apud fiſcum cauſa agitur,glo. exponit.i.a-
pud procuratorem fiſci.& tu ſcis,quòd procura
tor fiſci cognoſcere poteſt inter duos priuatos
conſentientes.vt in.l.cùm vendente.ibi,ſi volue
ris.C. vbi ſi cauſ.fiſca.& l.cùm eorum.C.de ſen
ten.ergo tex.in dict.§ quotiens.loquitur genera
liter. ☞ Fortius dicit Innoc.in cap.intimauit.de
32 teſti.ꝙ qui † conatus fuit aduerſario ſubtrahere
probationes, debet perdere cauſam. & ſequitur
Angel.in.l.1.§.ſi reus.ff.de eo per quem factum
eſt.Sed hoc non eſt tenendum ſecundùm Feli.
vbi ſuprà ſecundùm Bal.in dict.capi. intimauit.
quia ſi eſſet.non oportebat ibi examinare teſtes
ſuper cauſa.idem Bal.in.l. prouidendum. C.de
poſt nla.& Abb.in capitu.cùm cauſam.de teſti.
vlti.column.ibi,ego dicerem, vbi ait,quòd licet
talis probatio per partem ſubtractam habeatur
pro facta odio illius.l.ſi de poſſeſsiõe.C.de pro-
ba.non tamen perdit ille ex hoc cauſam. patet
per cap. peruenit.lo.1.de teſti.cogen.& cap.con
ſtitutus.de teſti.vbi aliter punitur.ex quibus re
probatur gloſſ.fi.in capit.venerabilis.in fine.de
religioſ.domi. Et prædictis adde Petrum de an-
chara. in conſilio.381.vbi tenet dictam commu-
nem opinionem, de qua ſuprà,quam etiam ſen-
tit Bar.in.l. ſi quis obrepſerit. quæ omnia dicit
Feli.vbi ſuprà notãda vt noua ☞ Ad idem facit,
33 quod † tenet Iohan.de Ana.in conſilio.12.vbi te
net:quòd qui cancellat nomen procuratoris,qui
eſt in mandato,committit falſum, & debet puni
ri,etiam ſi officium procuratoris ſit finitũ: quia
negari non poteſt,quin ſcriptura dicatur mutata
ſiue ſublata, ergo falſa.iuxta notata in ca.in me-
moria 19.diſtin.& in cap.licet.de crimi.falſ.quia
talis cancellatio non ſpectabat ad ipſum.argum.
in.l.1.per totum.C.nec quis in ſua cauſ.& ſic ꝙ
commiſit falſitatem punibilem. Pro quo dicit
Ana.quòd eſt dictum Angeli in. l.prima.ff.de
34 publicis iudi.vbi ait, quòd ille,qui occultat † a-
cta iudicij, vt veritas occultetur, incidit in pœ-
nam falſi,ergo ipſe qui cancellat. ☞ Quinimo di
cit ibi Ludoui.boguli.in additio,quòd tale cri-
men eſt publicum,& quilibet de populo admit
titur ad accuſandum.vt Inſtitu.de publicis iud.
in principio.& qui ſic cancellauit,debet puniri.
per.l.corneliam.de fal. vt voluit in terminis An
gel.in.l.2.ff.de publicis iudi. vbi dicit ſe vidiſſe
de facto ſeruatũ in ciuitate Peruſij in quodam,
qui vocabatur Ang.& ſic quòd quilibet admit-
tatur ad accuſandum eum, qui ſubtraxit acta iu-
dicij,vt veritas occultet:ſed iſte plus fecit, quia
cancellauit acta iudicij:& ſic verificatur doctri-
na gloſſę.in.l. Paulus.ff.de falſi. ☞ Quoque fa-
35 cit quod tenet Ludo.Roma.in conſilio.346.col.
3.verſi.cæterum.vbi tenet.† quòd ſi alter ex liti-
gantibus deſigillat,aperit,& legit acta probato-
ria penes alterum, ſic ſtatuta per iudicem, du-
pliciter punitur.primò arbitrio iudicis, ſecun-
dò.quia non auditur ſi quid poſtea allegare velit
ad infringenda ipſa acta probatoria, quæ faciũt
pro aduerſario.vt in.d.c.olim magiſter.de offi.
delega. Et intantum faciunt fidem,quòd etiam ſi
aliqua raſura quamuis in loco ſuſpecto reperia-
tur pro altero litigante, non derogatur eorum fi
dei in his, quæ ex eiſdem concipi poſſunt: quia
tunc raſura ipſa non præſumitur facta ab eo, in
cuius fauorem acta cantant,nec eius mãdato.hoc
eſt

est, quòd notanter notat Hosti. & Iohan. Andre. in.c.accepimus de fide instr. qđ verbū dicit Bal. in.l.1.C.eo.ti.de fide inst. nō reperiri alibi, prout tenet dictus Ludo. Roma. in.d.consilio. ☞ Ad su pradicta redeundo dic, φ generaliter barateria
36 †cōmittitur ab officiali, vbicūque aliquid recepit à priuato, vt faciat non facienda, vel omittat ea, quæ sunt facienda. vt in.l.1.& ibi glo. in versi. accepit. ff.ad.l.iuli.repet.& in.l.eadem.§.fi.eod.
37 ti. ☞ Et barateria † dicitur à barato, baratas: quia iudex recipiēdo aliquid, dicitur baratare, & permutare iustitiā cū eo quod recepit: sicut recipiēs aliquid pro dando beneficium, dicitur vendere beneficium. vt Amodeus iustinus in.d.tra. syndi.in prin.versi.5.& vide suprà in glo. no recibi ra dadiua.in fine. vbi quid sit furtū, & barateria.
38 ☞ Et isti iudices, qui conuicti sunt † sceleribus & furtis in officio maculasse, perdunt priuilegiū ex dignitate acquisitum, & tanquā plebei, & pessimi condemnantur. vt tenet tex.in.l.iudices.C. de dignit.lib.12. Et ibi Lucas de pēna.colū.fi.dicit, quòd quoque tenetur pœna periurij, cùm iurent nil recipere à subiectis, sed contentos esse his annouis, quæ sibi à fisco dantur. Et vltra iuramentum etiā amplius quàm latrones excedūt, cùm legis quodammodo vigore id facere videantur. Totius enim iustitiæ nulla capitalior est, quàm eorum, qui cùm maximè faciūt, id agunt, vt boni viri esse videantur. Et maius malum est, cùm iudex non tenetur furare, imò aliena furta punire, si calcato iuramento spoliet ipse subiectos, quos vendicare tenetur: & qui legis authoritate, seu fauore furatur, immanissimè plusquā latro peccare censendus est. secundū Lucā de pe. vbi suprà. quod nota. & vide. ☞ Optimū est sci-
39 re quomodo intentetur libellus † cōtra iudicem, qui dictam barateriam fecit. Et dic quòd conceptio est talis. ☞ Coram domino potestate. &c. Compareo omni modo. & meliori quo possum contra talē: & dico, φ cùm ipse in ista ciuitate officium iudic. exerceret, tempore sui oficij, hoc anno, & mense tali, in domo talis, in tali camara, regnante tali, pecuniam accepit à Titio aduersario meo, ob iudicandum, vel non iudicandum, ob interponendum decretum, vel non interponendum, & ipse iudicauit, vel interposuit decretum, vel non iudicauit, per hoc enim coram vobis accuso: quare peto ex vestro arbitrio eum puniré. & puniendum fore sententialiter declarari. Et hoc cùm criminaliter agitur. ☞ Si verò ciuiliter, sic concipe, iunge quare peto ipsum in quadruplum condemnari. prima.quæst.1.capit. eum qui. & in.l.finali, in fine. C.ad.l.Iuli.repe. Tamen in hoc libello non est necesse ponere aliquid de anno, vel mense, vel domo, vel nomine principis, nisi velis. Istas formas ponit Specula.in titulo de accusatio. & inquisitio.§. nunc formæ. versiculo secundo. numero tertio.
☞ Attamen quando contra iudicem, vel contra
40 aliquem de † sua familia libellus suprà barateriam, vel furtum porrigitur, seu datur simplex petitio, quod sæpe fit maliciosè, ipse iudex neget contenta in dicto libello, seu petitione, & faciat reconuentionem de iniuria, & de infamia, & protestetur in dicta reconuentione in casu in quo ille non probet, & alleget se nobilem, & probum virum, iuris peritum, & optimæ famæ: quibus attentis reconueniendo ipsum, dictus iudex æstimet infamiam, & suam iniuriam centum librarum, vel mille ducatorum, attenta eius qualitate: & offerat se probaturum, quòd pro dicta quantitate noluisset, recipere vel sufferre tantam iniuriam, seu infamiam: & protestetur de damnis, & expensis, & interesse ipsius. vt tenet omnia supradicta singulariter Cataldi.in tracta. syndica.in quæstione. 281. quæ est finalis. ☞ Vbi quoque dicit, quòd ille, qui porrigit petitionem contra officialem, non potest retrahere ab ea absque eius licentia. Quæ dicta Cautela de reconuentione (iudicio meo) est optima: quia facit ad.l.2.titulo.2. lib. secundo. foro.ll.in fine, iam allega. vbi tenet, que si alguno se querellare del alcalde a tuerto, en esta razon aya la pena sobre dicha, que el alcalde auria, si tuerto iuzgasse. & tenet Montal. in.l.23.titulo.22.parti.tertia: vbi tenet, quòd
41 † querelans de iudice iniustè, patietur talem pœnam, qualem iudex, si verum esset. allegat Bartol.in.l.seruo inuito.§.cùm prætor.ff.ad trebellia. Et licet Bartol. ibi non dicat, tenet Paris de Puteo in dict.tracta.in parte, Syndicatorum.folio.25. vbi tenet, quòd in syndicatu non debent calumniari, & vexari contra honorem, & dignitatem suam, & prouidere, quòd quis nō frustretur friuolis, petitionibus, vel ineptis, & calumniosis, & quòd debent reiici tales conuitiantes officialibus in fine sui officij, & eos puniri. quod nota. ☞ Tu quoque vide singulariter. Pari. de puteo. in dicto tracta. syndicatus. in parte, iniuria officialis. folio. 131. vbi † tenet,
42 quòd officialis, qui fuit absolutus in syndicatu, pōt contra quē nō ꝓbauit, & egit cōtra eū, agere actiōe iniurarū. per.l.itē apud labeonē.§.si quis libellos. ff. de iniuriis. & Barto.in.l.si.ff.ad senat.

senat.consul.turpilia. vbi si quis agit contra aliquem calumniose, quòd potest actione iniuriarum conueniri.per tex.in.l. eadem.§.si quis non debitorem.per eũ allega.& etiam si actor iurasset de calumnia,& quod querelas de iudice inde bitè in syndicatu puniatur, dicit quòd est text. in constitu.regni.prout in.d.l.fori.cauetur.& in dict.authẽtica.vt iudices sine quoque suffragio. §.ex aduerso. ☞ Tamẽ dicit,quòd licet dicta cautela Catald.sit vtilis,& bona: tamẽ quia syndicatores,qui syndicant,quærunt aliquando gratificare,dicit quòd pluries consuluit, quòd expecte tur finis primi iudicij: quia si contingat absolutio,tunc poterit agi actione iniuriarum. per.l. si tibi. C.de liberali cauf.& cõsulit,quòd agat actione iniuriarum in magna curia, vel coram iustitiario regionis,quo casu potest pro parte protestante de calumnia punire iniustè querelantes contra ipsum officialem. vt ibi per eum.vbi quoque tenet, quòd debet puniri eadem pœna.per l.fina.C.de accusatio.Sed tu tene dictam cautelã Cataldi.& facias dictam recõuentionem:& si nõ facis, potes postquam absolutus fueris intentare actionẽ iniuriarũ principaliter cõtra querelãtem:quia vtroque modo iudex tenetur condemnare querelantem indebitè, modo reconueniatur,vel postea principaliter accusetur per supra dicta. ☞ Et vide Guido.Pap.in singula.358.§.iudex à quo.vbi in alio casu tenet, quòd iudex à quo non debet reputare ad iniuriam, si appellãs dicat in appellatione sententiam iniquam: quia illa verba de consuetudine non important iniuriam.Secus si diceret sententiam latam fuisse per pecuniam,& sic de similib.iniuriis: quia tunc si illud non probetur in causa appellationis.s.corruptio prædicta,fortè iudex posset agere actione iniuriarum:non tamen aget ante sententiam in causa appellationis latam, vel appella. desertam. ☞ An autem officialis,qui attentauit barate-
43 riam † committere,& nõ perfecit, puniatur? Bal. in authentica. Sed nouo iure.C.de pœna iudic. qui mal.iudi.dicit,φ sic.puta quia accepit pecuniam, & nondum tulit sentẽtiã.vt in.l.generaliter.§.1.ff.de calumnia.sicut in simili dicimus in crimine assassinatus.vt in.l.prima,in fine.ff. qd' quisque iuri. & est speciale, quia æquiparatur crimini lesæ maiestatis.vt dixit gloss.in.d.authẽtica.sed nouo iure.ideo punitur attentans.Ita te net Amode.iusti.in dicto tracta.syndi.in parte. Item in eo an autem officialis. Et ideo dicit Ioh. de Ana.in rub.de simonia.numero.6.allegando Bald.Perusin. in regula. Contractus. de regulis iur.in.6.in additionibus,quas fecit Iohan. Andre.in mercuria.se vidisse de facto Florentiæ ipse ibi ordinariè legente,videlicet,an ille qui cõmisit barateriam in officio recipiẽdo solam promissionẽ,an possit pœnitendo remanere in officio? Et dicit, quòd fuit consultum,φ non, quia turpiter fuit pactus. vt in.l.3.ff.de calumnia. & ita dicit φ remansit desolatus, & præ dolore & verecundia mortuus est:& licet videatur,φ non poterat puniri,nisi opere subsecuto. Tamẽ opi. Bal.est de iure vera,faciendo dictam æquiparationem de barateria ad simoniam, & ad crimen lesæ maiestatis per notata in cap.1.de homic.lib. 6.stante potissimè, φ in parificatis seu æquiparatis de facile fit extensio. vt per gloss.in capit.si postquã.de ele.in.6.§.1.& si.vt per Ana.ibi,quẽ
44 vide. ☞ Quomodo autem probetur barateria,† dixi suprà in glo.no recibira dadiuas. si.columna. versi.quia si nõ fugit tempore syndicatus. ☞ Aliquando dubitatur tempore syndicatus, & sæpe
45 occurrit in practica, vtrum † officialis,qui timet in syndicatu condemnari pro aliqua barateria, vel furto, seu debito, possit offerri solutionem ante condemnationem vt euitet condemnationem,& infamiam iuris,& facti.vid. Bal.in.l.generaliter.§.si igitur.ff.de calumnia. & Paris de put.in dict.tracta.in parte,multa de barateria. folio.62.nu.4.vbi tenet.φ in crimine barateriæ nõ habet locum pœnitentia,& in vno minimo cõmittititur,quæ est inter maximas causas capitales.vt in.l.furti.§.pactum.ff.de infamibus. ☞ Tamen tudic,quòd per istam oblationẽ debet absolui,& talis oblatio debet admitti per syndicatorem,aliàs faceret sibi iniustitiam, & teneretur ipsi, nihilominus condemnaret. vt tenet Paul. de Castro in.l.si reus paratus.ff.de procura.numero.10.per tex.notabil.ibi. Et idem tenet Bart. in.l. iusiurãdum.§.cùm res.ff.de iureiuran. vbi dicit, φ iam persuasit cuidam potestati, qui tempore syndicatus debebat condemnari in parua quantitate.cùm ibi esset statutum, φ quicunque condemnatus fuerit in officio,quod is gesserit, non possit ibi iterum esse rector ipse, nec aliquis de eius domo: vt effugeret istam pœnã, persuasit φ solueret ante sententiam.& ita factũ est per tex.in.§.fina. Institu.de perpetuis & tem po.actio. Quod dictum Barto.sequitur ibi Ial.in dict.§.cùm res.nume.3.& Bal.in.l.prima. C.de dolo.& in.l.ea quæ.in fine. C. de conditione in debi.& in.l.quoniam de infamibus. & Mathesi la.in notabil.84.vbi dicit,φ debet soluere totũ, vt euitet pœnam, & condemnationem.Sed quãdo non offert totum,sed partem,tũc hoc sibi nõ prodest.vt in.l.tutor.§.lucius.ff.de vsuris.& Ce pol.

pol.in cautel.27.& Bar.& Bal.in.l.furti.§.qui alieno.ff.de infa.& vi.late Bal.in.l.si traditio.C. de actio.empti.colū.2.n.6. Et facit quod tenet idem Paul.de Castro.in.l.1.ff.de actio.empti.n. 9.vbi ait, quòd quandocunque lite pēdente res q̄ petitur offertur, debet sequi absolutio ab obseruatione iudicij. & idem quod Paul.in.d.l.si reus paratus.tenet additio. Abb.in.ca.cum te.de re iudi.in additione,quæ est in.o.5.& Angel.in l.fi.ff.de rebus credi.& Iohan. Andr.in additio. ad Specul.in ti.de censi.§.1.in additione secūda. Vbi dicit,quòd publicanus euadit pœnam,restituendo surreptum ante sententiam.quod nota.& Abb.in cap.at si clerici.de iudi.n.27.& idē tenent Paul & Angel.in.d.l.si reus paratus. de quo tex.vi.Barb.in cap.licet Hely.de simoni. & est tex.expressus in.l.si cum exceptione.§. hæc autem actio.ff.quod metus caus.& idē tenet Angel.in dict.§.fi. Institu.de perpet.&tempo.actio. Sed contra supradicta videtur text.contrarius in.l.si pignore.§.cùm furti actio.ff.de furtis. vbi recepta re,nihilomin⁹ est salua furti actio:& ecōtra,soluta pœna dupli, vel quadrupli,est salua vendicatio.& idem tenet Abb.in.c.1. de dolo & cont.col.2.nu.6.vbi tenet,q̄ ad pœnam cui tandem non prodest restituere rem raptam,seu aliter pœnitere de peccato.per tex.in.l.non pro dest. ff.vi bono.rapto. Quæ contraria non obstant,quia loquontur in raptore,& fure:& dictū Pau.& aliorum loquitur in dante,& recipiente, & sic habet locum pœnitentiæ& restitutio ante sententiam,facit cessare pœnam. Vel potest intelligi.quando ex tali barateria non fuit sequutū damnum parti:quia si est sequutum,pœnitentia, nec solutio,non releuat iudicem,& sic potest intelligi.d.Bald.vbi suprà,inquantum tenet, q̄ in barateria non est locus pœnitentiæ. Et opi. Paul.& Ang.& aliorum tenet Paris de put.in d. tracta.syndi.in parte, oblatio.folio.190.& sic, q̄ facientes ante condemnationem compositionē, seu soluentes,& protestantes, quòd propter dubiom litis euentum hoc faciunt, & ne vexentur litibus,& expensis,absolui debent ab instantia iudicij simpliciter,nec habet locum.l.qooniam. C.de infami.nec videtur delictum cōfiteri: quia faciunt causa redimendi vexationes. per nota. per moder.in.l. interdum. §. stichi.ff.de verbo. obliga.& ita dicit Paris de puteo vbi suprà, q̄ faciunt officiales, quia ante sententiam conantur partem concordare, vt euitent condemnationem,per quam eis paratur maximum præiudicium.quod nota,quia ita obseruatur.Quia si condemnaretur,etiam de iure communi condemnatus in syndicatu † non potest amplius ad similē officium aspirare.vt in.l.iudices qui. & ibi notat Bartol.C.de dignita.lib.12.& in.l.si quis aliquid.C.de suscepto.& arca.lib.12.vbi gloss.allegat plures cōcordantias.& tenet Ias.in di.§. cùm res.in fine.l. iusiurandum.

Summarium.

1 Iudices seu rectores terrarum, non debent secum ducere vxores:& si ducunt,tenentur pro eis.
2 Potestas tenetur pro omnibus, quos secum duxit, etiam si non sint præpositi alicui officio, si prætextu officij domini delinquant.
3 Iurisdictionem non habentes, licet vxores eorum in officio delinquant, non tenentur pro eis.
4 Iudex tenetur pro matre, quæ promisit victoriam causæ, vel remissionem & veniam delictorum pro pecunia, vel serico, aut lino sibi donato.
5 Iudex tenetur pro vxore,matre, & officialibus, quando agitur ciuiliter:secus si criminaliter.
6 Vxor dicitur de familia.
7 Vxor dicitur domestica persona.
8 Vxor est socia diuinæ & humanæ domus.
9 Vxor,& vir sunt eadem caro,& vnum corpus.
10 Sponsa de præsenti, dicitur vxor.
11 Mulier nupta,non dicitur cōcubina clerici, vel vxorati.
12 Leges loquentes contra concubinam, non habent locum contra mulierem nuptam,licet sit concubina.
13 Desponsata per verba de præsenti,licet sit cōcubina clerici,vel vxorati, non ponitur.
14 Matrimonium dicitur & maritus & vxor contractis duntaxat sponsalibus per verba de præsenti.
15 Contra vxorem,vel sponsam alicuius non procedītur, licet sit concubina, nisi maritus, vel sponsus eam accuset.
16 Pœna legis ordina. disponentis contra illum, qui vocauerit mulierem nuptam meretricem, habet locum in illo,qui mulierem desponsatam meretricem vocauerit.
17 An consanguinei, vel amici rectoris ciuitatis, qui in officio non administrant, sed tantùm sunt in domo, contineantur appellatione familiæ,pro qua rector tenetur.
18 Agens contra potestatem pro delicto suæ familiæ,quid debet probare.

Mogeres.

2 Mugeres.[2] [2] Habuit ortũ à dicto Bald. in.l. obseruare.§. proficisci.
1 ff.de offi.procon.& lega.in prin.vbi tenet, † q̃
rectores terrarum non debent secum ducere v-
xores:& si ducant,tenentur pro eis:quia ibi ma-
gis puniuntur sui culpa,quam incurrunt ducen
tes secum vxores. vt glos.in.l.si quis in suo.§.le-
gis.C.de inoffi.testa.& Plat.in.l.apud eum. C.
de censi.& censitori.lib.11.num.2.Et ibi quoque
tenet Bald.in dict. §. p̃ficisci.quòd etiã tenetur
2 †potestas pro omnibus,quos secum duxit, etiã
si nõ sint præpositi alicui officio,si prætextu of-
ficij domini delinquant.vt in authentica,de iu-
diciis.§.nec autem.colla.6.& tenet Paris de put.
in dict.tracta.syndi.in parte.an in eo quod fece-
runt.folio.114.num.22.& Montal.in.l.2.titul.2.
for.ll.lib.2.in glo.porque no lo entiende. versic.
& quia.& idem tenet Amode.iusti.in dict.tra-
cta.syndi.in parte,qui dominus,potestas,& offi
ciales.versi.sed pone.vbi tenet,quòd si duxit v-
xorem,& delinquit in officio,tenetur pro ea ad
interesse partis. Quod tamen dicit non habere
3 †locum in aliis officialibus non habentibus iu-
risdictionem:quia licet vxores eorum delinquãt
in officio,non tenentur pro eis.per.l.primã.§.fa
miliæ.ff.de publica.& Bal.in.l.nulli.C.quorum
appella.non reci.& in.l.2.C.vbi de ratio.agi o-
por.& in.d.l.obseruare.& idem tenet & intelli-
git Paris de pute.in dict.tracta.syndica.in parte,
potestas tenetur.numer.2.folio.207.vbi quoque
dicit,quòd non solùm potestas tenetur pro vxo
re, quam secum duxit, sed etiam si duxerit ma-
4 trem,† quæ promisit victoriam causæ,vel remis
sionem,& veniam delictorum pro pecunia, vel
pro serico, aut lino sibi donato, quia tenebitur
potestas, licet mater non videatur esse de fa-
milia filij.vt in.l.q adoptio.ver.ita.ff.de adoptio
ni.¶ Quoque intelligit Amode.iusti.vbi suprà,
quòd tenetur pro vxore,& familia,quando agi-
tur ciuiliter,secus si criminaliter secundùm glo.
& docto.in di.§.proficisci.Et magis dicit Amo
deus vbi suprà,quod si statutum dicat,quòd po-
testas teneatur de delicto officialium,&familię,
debet intelligi,si agatur ciuiliter,non criminali
ter,& operatur vltra ius commune, quòd tenea-
tur etiam de delicto commisso extra officium:&
si in electione obligauit se ad omnem pœnam
pro sua familia ciuiliter & criminaliter,debet in
5 telligi† de pœna pecuniaria,non de corporali:ã
qua pœna pecuniaria liberatur exhibẽdo reum
principalem.secundum Bartol.in.l.si cum exhi-
buissent.ff.de publica.& in.l.1.§.familiæ.ff.eod.
& in.§.quod nouissimè.& est tex.in capit.4.in-
frà eodem in fine. vbi latius dicam. & idem est
si non stat per eum quominus exhibeat secun-
dùm dict. Amod.vbi suprà.¶ Ratio nostri text.
potest esse. quia
6 ni sus mugeres[3], ni [3] vxor† dicitur de
familia viri.vt in
l.quicunque.C.de re mili.lib.12.& in capit.hæc
imago.30.quæst.5. & ideo corrigi potest & ex
causa verberari.vt notatur in.l.consensu.& in au
thentica ibi posita.C.de repud.glo.in cap.quem
admodum.de iureiur.&in capit.literas.de resti.
spolia.glo.in capit.sicut vlterius.7.quæst.1.Bal.
in.l.si filius.C.de pactis. ¶ Prædicta vera sunt
cum causa legitima, aliàs modicè permittitur.vt
in dict.capi.sicut vlterius.& in authẽtica de nu-
pti.§. si igitur.Alex.in cõsilio.96.in.4.volu.per
Feli.in capi.cùm contingat.de foro cõpet. & ali
quid in cap.illud.de præsumptio. ¶ Et quoque
7 dicitur vxor † domestica persona.vt Bald.in.l.
etiã.& ibi glo.C.de testi.& quoque dicitur qua
si vsum viri.vt Paul.de Castro in consil.124.Sa-
ly.in.l.cum te.C.de dona.ante nupt.quæ vnica
vnico viro debet esse.Cardi.in cle.prima,de re-
8 nuntiati.§.oppo.¶ Et est socia domus viri.† vt
in.l.aduersus.C.de crimi.expila.hæredi. videli-
cet tam diuinę,quàm humanæ.vt in.l.1.ff.rerum
amota.& Specu.in tit.de feudis.§.quoniam. ver
9 si.20.¶ Et sunt vir & vxor † eadem caro, & vnũ
corpus.vt in cap.debitum.de biga.& in.l.si cùm
dotes.§. si maritus.ff.solut.mat. & in capit.ido-
nei.4.quæst.1.& Iohan. Andr.in additio.ad Spe
cul.in titu.de teste.§.primo.versi.quid de vxore.
¶ Istum tex.extende,quòd non solùm iudex te
netur pro vxore, verum etiam quoque tenetur
10 pro spõsa,† si ducit eam in officio, & aliquid cõ
misit:quia sponsa de præsenti, dicitur vxor.vt
est glos.in capi.iuuenis.de sponsa.coniug. idest
sponsa.alia in capit.canonica.de sent.excom. in
verbo,duximus in fine.de quo per Bal.& Pau.
de Castro.& docto.in.l.nõ fine.C.de bonisque
libe.& per doctorẽ del Castil.in.l.49.de Toro.
in gloss.matrimonio.¶ Et intantũ dicitur vxor,
quod etiam si nõ sit traducta ad domum viri.Bar.
tholo.Cepol.in.l.Mercellus.ff.de verborum si-
gnifi.12.colum.& Bal.in dict.l.nõ fine. dicit hoc
verum esse, nisi exprimatur de carnali copula.
Et vi.Abb.in capi.ex publico.de conuers.con-
iug.& latissimè per Angel.de Are.in.§.fuerat.
Institu.de actio.nume.24.¶ Quod facit ad prag
maticam

maticam.95.in libro pragmaticarũ, vbi cauetur,
51 ꝙ mulier nupta † non dicatur concubina clerici,
vel vxorati. Quod sequitur Pala. Ruui. in repeti.
12 c. per vestras. de dona. §. 21. fol. 95. vbi dicit † ꝙ le
ges loquentes contra concubinam, non habẽt lo
cum contra mulierem nuptam, quanuis esset pu
blica concubina clerici, monachi, & religiosi.
Quod nota. quia dicta Pragmatica quoq; exten-
13 ditur ad mulierem † desponsatam: quia talis de-
ponsata de præsenti, licet sit concubina clerici,
vel vxorati, non potest puniri. quia dispositum
in vxore, habet locum in sponsa de præsenti, vt
dictum est: & quia statutum in vxorę, habet lo-
cum in sponsa, & econtra. Tenet Pala. Ruui re-
pet. rub. de dona. §. 55. num. 5. folio. 33. per [illegible] l. sin
gula. in. §. per Institu. de excusa. tuto. in verbo,
maritum. in fin. & ibi notat in prin. & ex tex. iũ
cta gloss. in ver. concubinæ. & in. l. 3. ff. de dona.
inter virum & vxo. vbi ait, quod matrimonium
14 † dicitur, & maritus & vxor dicuntur contractis
duntaxat sponsalibus per verba de præsenti, li-
cet non interueniat carnalis copula. de quo ibi
per Pala. Ruui. nu. 3. & 4. cum sequẽti. & quæ di
cam in capi. 47. infrà eodem. in glo. manceba pu
blica. & in glo. casado. Et sic seruatur quia quan-
15 do sponsa alicuius † est concubina alicuius cleri
ci, vel vxorati, non proceditur contra eam, nisi
maritus accuset. per. l. e. titu. 17. lib. 8. in ordi. rega
li. & per. l. 3. titulo. 7. lib. 4. foro. ll. Et per istas le
ges corriguntur leges, quæ tenent, quod mari-
to negligente, alij poterãt vxorem suam de adul-
terio accusare. vt per Montal. ibi, vbi in fine te-
net, quòd ex illa lege eliciter priuilegium, quod
habet vir. s. quòd eo nolẽte, alius non admittitur
ad vxorem suam adulteram accusandam. ¶ Per
supradicta quoque extenditur. l. 2. titulo. 9. de las
iniurias. lib. 8. in ordi. regali. inquantum tenet, ꝙ
16 si aliquis vocauerit † meretricem vxori habenti
virum, quòd incidat in pœnam illius. l. ꝙ pœna
dicta illius. l. habeat locum, quãdo vocauerit me-
retricem mulierem desponsatã per verba de præ
senti. & tenet tex. in. l. 82. in. ll. del stylo. vbi habe
tur, ꝙ quãdo lex ponit pœnã ratione calumniæ
vxoris, ipsamet pœna intelligitur posita ratiõe
spõsę de præsenti qđ tene mẽti. ¶ Ad supradicta
de familia adde, qđ tenet Ang. in. l. [illegible]. § familiæ.
17 ff. vi bono. rapto. vbi tenet, † ꝙ cõsanguinei, vel
amici rectores ciuitatis, qui in officio non admini
strãt, sed tantummodo stant in palatio, nõ conti-
nentur appellatione familiæ, pro qua rectores
tenentur secundum formam. statuti dicentis,
quod inali rectores illos tenent, vt per eos com-
mittant multas baraterias, & deinde faciunt
eos recedere, & dicunt se non teneri pro illis,
quia non sunt in numero familiæ, nec inter eos
descripti. Tamen dicit Angelus ibi, quòd boni
syndicatores debent contra talem fraudem oc-
currere, sicut occurritur cõtra dominos expellẽ
tes famulos suos,
vt possint in te-
stes producere.

hijos[a] de ninguna p

¶ Et in eadem. l. in. §. hæc actio. tenet quoque
Angelus, quòd quando agitur contra pote-
statem, quod eius familia damnum dederit,
quod petitio procedit, licet non exprimantur
sigillatim nomina familiarum, tamen vt malefi-
cium melius liquidetur, tota familia erit exhi-
benda cum eisdem vestibus per dicta. l. cum ex
hsbuissem, quod sequitur Paris de puteo in dict.
tracta. in parte, familiaris, siue familia potestatis.
folio. 111. numero. 5. ¶ Quando agitur contra of-
58 ficialem de delicto familiæ, agens † debet proba
re duo. s. ipsum de familia esse, & positum tali
officio. & probatur esse de familia eo ipso, quod
cum alijs famulis est associatus, licet alia scriptu
ra non appareat per tex. in. l. finali. C. de proxi.
sacro. scrini. & esse positum alicui officio pro-
batur eo ipso, quòd probatur illud officium
exercuisse sciento dominõ. vt in. l. primã. §. ma-
gistratuos. ff. de exercito. & tenet Cataldi. in tra-
cta. syndicatus. quæst. 264.

Summarium.

1 Pater & filius pro vna persona reputantur. limi
ta, vt nume. 6. cum sequentibus.
2 Causa filij, causa patris esse videtur.
3 Pater & filius vna caro censentur.
4 Filios habens in ciuitate, proinde habetur, ac
si sit præsens.
5 Aestimium patris, censetur esse ęstimum filij.
7 An pater teneatur ad filij obligationem.
8 Si statuto prohibetor contrahi cum exbannito
sub pœna, an poterit contrahi cum filio, vel
seruo, dato, ꝙ ipso bannito acquiratur.
9 Pater, an teneatur ex contractu, vel delicto filij.

a Ni hijos. [a] Quia filius accipiendo, pater
cẽsetur recipere, cùm pater &
1 † filius pro vna persona reputẽtur. vt in. l. vlti. in
fin. C. de impuberum, & aliis substitu. & [illegible]. 5. q.
3. §. hac authoritate. & in. §. ei verò. Institut. de
2 inutilibus stipulat. & causa † filij, causa patris
esse videtur. quia damnum, & emolumentum
ad eum pertinere videtur. argu. 2. quæstione. 6.
§. biduũ. vniversi. palàm. tenet gl. in. c. super eo. de
testibus.

testibus.& gloss.in cap.pastoralis.in parte,qua-si lucro.circa medium.de decimis. Et alibi dici-
3 citur,quòd pater † & filius censentur vna caro. vt in cap.contradicimus. & in dict.§.hac autho-ritate.35.quæst.3.& facit tex.in.l.cùm scimus.ad finem.C.de agrico.& censitis.lib.11. Et Bart.ibi signanter decidit per illum tex.de statuto dispo nente,quòd si quis stet absens à ciuitate, & sic non portet onera ciuium,no gaudet priuilegiis,
4 quod si quis sit absens,& habeat † filios in ciui-tate,perinde fit,acsi sit præsens. Et per istam re gulam vulgatam,quòd pater & filius censeantur vna persona, decidit Bald.in dict.l.fin.in fine.al legans gloss.quam semper habet in ore in.l.a.C.
5 qui ætate.lib.10.quod æstimum † patris,censetur æstimum filij,& econ ... de quo plene per Ias.in l.sciendum.in princi.ff. qui satisdare cogant. & ibi Alexã.in fine tenet, quòd si statuto cauetur, quòd nullus habeat officium in ciuitate, nisi ha-beat æstimum centum librarum,quòd filius pos sit habere officium,licet non habeat tale æstimũ, si pater suus tale æstimum habet.& etiã tale æsti-mum patris prodest filio:etiam seorsum habitã-ti à patre.ita Bal.formaliter in.l prætor.§.sed si fi lius.in lectura antiqua.ff.de edendo.vt per Ale-xan.ibi.vbi allegat alios doctores hoc tenentes. Sed dictam regulam.quòd vna persona censeã
6 tur,limita quoad ea,quæ sunt † iuris,secus ad ea, quæ sunt facti.vt in.l.cùm hęredes.in principio. ff.de acquire. posse.licet contrarium & male di-cat glo.in.l.cùm miles.§.1.ff.ex quibus caus.ma-io.secundũ Ias.in.d.l.fi. Secundò intellige istã regulam in filiis in potestate,secus in mãcipatis. vt in.l.qui in potestate.ff.de edendo.& in.l. his nulla.ff.de iudi.& gloss.& ibi Ioan. de Plat.in l.cũ filios. C. qui ætate se excusa.lib.1 in fine. Tertiò limita secundũ Ias.ibi supra non pro-cedere quoad ea, quæ sunt iuris publici. vt in.l. nam quod.in princi.ff.ad trebell.ia.declarat Bar. qualiter intelligi debeat in.l feuium . C. qui te-stamen.facer.pos. Et si dicatur,quòd pater et filius cẽsentur eadem persona, quare ergo pater
7 non tenetur ad obligationem † filij,sicut videm⁹ in hęrede,qui tenetur ad omnia debita defuncti, quia fingitur idem cum defuncto. vt in authenti ca,de iureiura.à morien.præsti.in prin. respon-de,qu d de rigore pater tenetur ad omnia debi-ta ... tamen quia iniquum videtur quem teneri ex contractu vel facto alterius , ideo in quarto libro.C.sunt facti tres tituli,qui cõtinuatiuè pro cedũt. Primus est titulus.vt actio à hære. vbi sta tuitur,quod omnes obligationes actiuæ & pas-siuæ transeunt in hæredem. Postea est titulus.ne vxor pro marito.& titulus.ne fili⁹ pro patre.qui bus statuitur, quòd de benignitate vxor non te-netur pro viro,nec econtra.ita nec pater ad one-ra filij,nec econtra. Et si dicas.quare magis in hæ rede? responde,quia hæres non repræsentat de-functu, nisi mediante facto suo voluntario, idest nisi voluntariè adeat hæreditatem , mediãte qua aditione censetur eadem persona cum defuncto, ideo sibi imputet,si adiuit hæreditatem,qua me-diante fingitur idem cum defuncto. Sed pater & filius quod censeantur eadem persona,non pro-cedit ex facto voluntario:quia etiam si filius nol let,non posset desinere esse eadem persona cum patre.ita sentit Bald.in rub. C. ne filius pro pa-tre.& glo.in rub.C.ne vxor pro ma.prout tenet Ias.in dict.l.fi.vbi pro limitatione dicit, quod
8 si statutum † prohibet contrahi cum exbannito sub pœna, quòd potest tamen contrahi cũ eius filio. vel seruo, dato quòd ipsi bannito acquira-tur.tenet Barto.in.l.3.§.1.ff. de lega.præstan. Et an hoc sit verum.vide latè Ias.in.l.si mihi et tibi.
9 §.regula.ff.de lega.primo. Et an pater † tenea-tur ex cõtractu vel delicto filij, vi.latissimè per Ias.in.§.actiones.Institu.de actio.

Summarium.

1 Personæ appellatione,venit masculus, & fœmi na.
2 Dictio, quicunque,an concipiat fœminam.
3 Personæ appellatione,an veniat vniuersitas ec-clesiastica,& secularis.
4 Verba legis,an comprehendant corpus collegij, vel vniuersitatem.
5 Fidelitatem an si quis iurat contra omnem perso nam mundi,an videatur iurare contra rempu blicam:procurator constitutus contra omnẽ personam mundi , an potest experiri contra rem publicam.& coll gia.
6 Inquisitio generalis commissa contra quoscun-que,an intell ... atur commissa contra vniuer-tatem , vel collegium.
7 Excommunicatio aduersus vniuersitatem pro-ferri non potest.
8 Masculinum . an comprehendat fœmininum.
9 Fœmininum, an comprehendat masculinum.

b De ninguna persona. b

Cuius appellatione masculus, & fœmina venit
1 † in statuto.vt in.l.metum.§.animaduertẽdum. ff.quod

ff.quod metus cauſ.& Bal.in.l.oẽs populi.ff.de iuſti. & iure. colu.pe.& in.l.quicunq;.3.colú. C.de ſeruis fugiti.nu.10.vbi tenet, quòd dictio,
2 quicunq; ,† concipit fœminam, hoc non ex vi conceptionis generum, ſed vi regulę.ff.de legi. Liura. vel vi communis ſubſtantiui,homo.l.1.ff.de

ſona b por ſi,ni por

regul.iur. vel vi rationis eiuſdem, vt in. l. fi. C. de indicta viduit.tolle. Et idem ſi ſtatutum diceret, quæcunq; perſona:nam nomine perſonæ, etiam maſculi ſignificantur, non ex conceptione generum,ſed ex propria natura huius dictionis,perſona.per.d.§.animaduertendum. ¶ Perſona enim dicitur vir & mulier. Item vniuerſi-
3 tas † maſculorum & fœminarum, vel miſta. Item nomine vniuerſitatis maſculi & fœminæ pariter.& nomine Aquiliæ, continetur maſculus & fœmina:quia ita antiquitus declinabatur forté:quia in illa ſpecie fœmina dignior erat.
¶ Et econtra diſtincta ſunt iura: quia nomine maris non ſignificabatur fœmina. vt in.l. quis quis.C.ad.l.iuli.maieſta.Sed ibi lex & ratio vltra procedit,diſtinguendo:ſecus ſi non procederet vltra.vt in.l.maximum vitium. C. de liber. præte.&.l.fina.C.de legiti.hæredi.&.l.illam. C. de colla. ¶ Et non ſolùm appellatione perſonæ venit maſculus & fœmina, veruntetiam perſonæ eccleſiaſticæ tam religioſę,quàm ſeculares cuiuſcunque ſint dignitatis, vel qualitatis.vt text. in cap.cum perſonæ.de priuileg.in.6. & ibi Domi.in.1.notabil.& ſic quòd noſter tex.intelligatur,quòd non recipiat munera à maſculo, nec à fœmina, ſed etiam nec ab vniuerſitate, vel collegio,vel ab alia congregatione, etiam ſi ſit religioſa.aliàs incidit in pœnam.vt tex.in cap.8.infra eod.'quia nomine perſonæ, omnia ſupradicta continentur:quia res publica, & ciuitas, eſt perſona repręſentata. Iuxta illud, Et erat multitudo quaſi vir vnus.l.mortuo.ff. de fide iuſſo. & tenet Bald.in rubrica.C.ad trebellia. & quoque appellatione hominis, venit fiſcus. vt gloſſ.in. l. eos.C.de vſuris. ¶ Et facit quod tenet Angel.in d.l.metum.§.animaduertendum. vbi dicit,quòd
4 verba † legis generaliter & in rem ſcripta, comprehendunt vnunquenq;, tam ſingularem perſonam,quàm corpus,collegium, vel vniuerſitatem reſponſum facientem. vt in.l. in fraudẽ.§. fina.ff. de teſta. mili. cum.l.ſequenti. &.l. deprecatio.ff.de publica.& Bal.in.d. rubrica tenet, q appellatione perſonę,continetur ciuitas, vel res
5 publica.verbi gratia,ſi iuro † fidelitatem contra omnem perſonam mundi, videbitur iurare contra rempublicam: & ſi facio procuratorem contra omnem perſonam mũdi,talis procurator poteſt experiri contra collegia.per.d.l.mortuo.cuius contrarium dicit Bald.in.d. rubrica eſſe verius.per.d.§.animaduertendum. quia ſtricta fit interpretatio,& abſq; fictione iuris, tamen talis procurator poteſt agere contra tutorem, & procuratorem debitoris, quia ibi pręſtant nudum miniſterium.Et idem tenet Paul. de caſtro. authen.Item quęcunq;.C.de epiſcopis & clericis. vbi dicit, quòd appellatiõe perſonę de proprio ſignificato non comprehenditur ciuitas, vel vniuerſitas. Et ideò notarij in inſtrumentis procurationum dicunt contra quamcunq; perſonam, vel vniuerſitatem, quia aliàs non veniret: per.l.fi.§.hoc etiam.ibi dum dicit, ſiue pro nulla perſona, ſiue pro aliquo corpore. ¶ Tamen Alex.in additio.ad Bart.in.d.l.mortuo, tenet q ſi iurarẽ te defendere cõtra omnẽ perſonã vel hominem mundi, in iſto caſu venit collegium, & vniuerſitas.ſecundùm Bal.in.cap.1.de noua forma fideli.vbi tunc omnes comprehenduntur,excepta perſona,quæ eſt ita prior tempore. ¶ Sed
6 quid ſi inquiſitio † eſt commiſſa contra quoſcũq;,an intelligatur commiſſa contra vniuerſitatem,vel collegium? Alex. in additio.ad Bart. in d.§.animaduertendum,dicit, quòd ſic. De quo dicit quòd dubitat Speculat. in titulo de inquiſitio.pe.colum.verſi.quid ſi inquiſitio.& hoc tenet Cy.ibi in.d.§.animaduertẽdũ. in additio. & Bal.in.l. ſed ſi hoc.§.qui manumittitur.ff. de in ius vocan. In lectura antiqua. per Innoc. in cap. graue.de ſent,excõ. ¶ Contrarium tamen tenet Bal.in authen.quicunq;.C.de epiſcopis & cler. Imò,quod tale reſcriptum non porrigitur contra vniuerſitatem,licet vniuerſitas fingatur loco perſonæ.& idem tenet Andre. Barb.in additio. ad Bal.in d.cap.1.§.ad cõuenticulas. de pace iur. firm.in additione,quæ eſt in nu.2.allegãdo Bal. in cap.ſedes.de reſcrip.vbi ait,quòd ſi impetraui contra Titium, & quoſdam alios tale reſcriptum,non extenditur ad collegium.Et ibi quoq; dicit,quòd ſi eſt impetratũ cõtra perſonas, nõ venit furioſus.& ſic Bal. tenet contrarium eius, quod dixit,& ſic quòd nomine perſonę vniuerſitas,& ciuitas nõ continẽtur.vt.C.de eroga.milit.anno.l.fi.lib.12. ¶ Sed tu potes concordare, vt Petrus,in.c.nobis.de his, quę fiunt à pręla. vbi ait, quòd ſi ſtatutum loquitur per iſta verba, ſi quis nõ habet locũ in vniuerſitate.per.l.3.§. hæc verba.ff.de nego.geſti.attamen Iohã.de Imo.ibi limitat,quãdo eſſet ſtatutũ exorbitãs:ſed ſi eſſet præter ius,ſeu ſecũdùm ius, tunc credit habere

locum,& extenditur.allegat.l.primã.§.lex falcidia.ff.ad.l.falci.& quod notatur in di.§.hæc verba.quod est notandum secundùm Andre.Sicul. Baro.in additio.ad Bald.in.d.§.conuenticulas. ¶ Sed sic est, quòd noster text.inquantum prohibet ista dona recipi, non est exorbitans, nec præter ius, imò secundùm ius debet se extendi, vt ab vniuersitatibus iudices ista dona non recipiant præter suum salariũ, vt dictum est. ¶ Quia contraria loquantur in materia exorbitanti, & correctiua: quia tunc appellatione personæ non comprehenditur vniuersitas. vt tenet Ludo. Roma.in consilio.400.versicu.his tamen non refragantibus. ¶ Et ideo dicit ipsam vniuersitatem in seipsam consideratam animam non habere,& ad

7 uersus eam excommunicationem † non proferri. vt in cap.Romana.§.in vniuersitatẽ.de senten: excom. in.6.& quod notat innoc.in capitu.grauem.de sen.excom. ¶ Quoque potest intelligere iura, quæ dicunt appellatione personæ contineri vniuersitas, quod comprehenditur non ex propria significatione, sed ipsius.l.extensione. vt in simili.in.l.si.§ sed & si quis sit natura.ff naut. caup.stabul. & in dicta.l.sed si hac.§. si liberta. & in.§.sed si eiusdem.ff.de in ius vocã. prout cõcludit dictus Ludo. Roma.in di.cõsilio. De qua materia an appellatiõe psonæ ciuitas, vel vniuersitas contineatur. vi.latè Andr. Sicul.in additio: ad Bal.in.d.rub.C.ad trebellia. & in.d.§.conuenticulas. ¶ Item facit: quia masculinũ cõprehẽdit

8 † sub se fœmininũ, vt in nostro text. hic.de ninguna persona.& in.l.1.ff.de verbo.signific. & in c.si quis suadẽte.17.q.4.& in.l.si ita scriptum.ff. de lega.2.etiam si sit in rescriptis.vt in cap.significauit.de rescrip.& in contractibus, prout tenet Barb.in additio.ad Bal.in.d.l.quicunque. in additione, quæ est in nume.10.in parte, nota tertiò. vbi de materia. ¶ Tamẽ tu vi. Alex.in.l.si extraneus.ff.de condi.caus.data.caus.non secu.nu.5. vbi tenet in expresso, quòd licet in vltimis voluntatibus masculinum concipiat fœmininũ, secus est in contractibus, allegando Archidi.in dicto cap.si quis suadente.2.col. vbi.d. Archi.tenet, quòd quando sunt verba contrahentium, tunc verbũ non egreditur suos terminos, quia non reperitur cantum in iure. quòd in hoc casu fœmininũ cõcipiatur: quia in potestate paciscentis fuit leges apertius scribere.l.veteribus. ff.de pactis. Et nec mirandum. quare aliud in testamẽtis: quoniam plenior habetur interpretatio in testamentis, quàm in contractibus habitis inter viuos. vt in.l. in testamentis.ff.de regulis iuris. ¶ Quod extende, quòd comprehenditur etiam in pœnalibus iuribus cõmunibus. vt in Cle.prima, cum glo. & ibi Cardina.quæstione.7.de regula. vbi sorores mendicantium transeuntes sine licentia, puniuntur vt mendicantes. ¶ Item comprehenditur in statuto de vi cum armis. [illegible] in.l.si constante.§. final.ff. solut.matri. & tenet Alexand. in additio.

otro[c] direƈte ni in-

ad Bart.in.l.prima.ff.ad.l.Iuli.de vi publi. quod dicit esse notandum. ¶ Tamen appellatione doctoris, non venit fœmina doctor, quando masculinum profertur à iure qualificatum, vt doctor medicus religiosus, videlicet in materia pœnali. vt in Cle.eos.& ibi doctores.de consangui. & affini. ¶ Et nota, quòd etiam masculinũ comprehendit fœmininum, & in legibus, & in cõstitutionibus papę, vel iuris, seu episcoporum, pro quibus præsumitur, quòd nil iniquum comprehendant. Sed secus est in statutis laicorum. tenet Cardi.in Cle.prima, de sepult.a.quæst. ¶ Fœmi

9 ninum † verò nunquam concipit masculinum. vt in.l.si ita scriptum.& ibi Barto.ff.de lega.a.& Cardinal.in Cle.prima, de consangui.& affi. & Bald.& Alexan.in.l.Sed si hac.§.si liberos.ff.de in ius vocan.& gloss.in.l.prima.§.primo. ff.de constitu.pecu. Sed Barba.in cap.si quis presbyterorum.de rebus ecclesi. non alie.prima col.intelligit, quando exprimitur ab homine, tunc fœmininum non concipit masculinum. vt in dicta l.si ita scriptum. Secus quando exprimitur à lege. vt in di.l.adigere.in prin.ff.de iure patrona. Sed in contrarium dicit quòd est casus formalis in.c.quoniam. de simonia. quod dicit menti tenẽdum, quia est nouum.

Summarium.

1 Faciens per alium, an per se facere videtur, vel fraus præsumatur, vi.hic latè.
2 In pœnalibus, an habeat locum extensio.
3 Consequi an potest ex persona alterius, quod ex sua consequi non potest.

[c] Ni por otro. [c] Quia qui per alium facit, per se facere videtur.

1 † vt in.l.aretusa.ff.de statu homi.& ibi glo.& in l.vlt.ff.de cõd.instit.&.c.accedẽs.de pb. &.l.veteris.C.de cõtrah.stipul. & in.l.vnica.§.nec aũt. C.de cadu.tol.l.ad similitudinem.C.de episcopis & cleri.&.l.prima.§.deiecisse.ff.de vi, & vi arma.

arma.& tex in.l.hæc ratio.§.ſed ſi debitorē.verſi.cæterum.ff.de dona.inter vir.& vxorē & ibi gloſſ.& quia eo ipſo præſumitur fraus, quando fit, vel emitur per interpoſitam perſonam. vt tenet Bartol. in.l.ſi pupillus.§.fina.ff. de autho. tutor.& Iaſo.in.§. itē ſi quis in fraudem. Inſtitut. de actio.nume.47.& Plat.in.l.1.C.de prædiis cuia.lib.10.verſi.tertiò nota. ¶ Sed hoc intellige fictè,vt eſt magis communis concluſio ſecundū Alexan.in.l.1.ff.de verbo.obliga.colum.2.num. 23.per.l.ſi pater.cum gloſſ.ff.quæ in fraud. credito.&.l.ſi obſtetrix.in princi.ff.ad.l.aquili. & ideo ſecundùm eundem ſtatutum loquēs in perſona facientis,& ſic in caſu vero,non trahitur ad facientem per alium,& ſic ad caſum fictū. vt in l.fina.C.de his,qui veniam æta.impetraue.& in l.prim.§.hoc interdictū.de ciſterna.& ibi Bal.ff. de fonte.& in.l.2.§.hæc verba. & ibi gloſſ.indu cēdo. & Barto.ff.de negotiis geſtis.Vnde in iſto caſu faciens per alium tanquam omiſſo à ſtatuto erit puniendus per iura iuris communis,nō ſtatuti.Sed vbi non reperitur punitus talis de iure communi, faciens per alium ex identitate rationis comprehenderetur in ſtatuto per modum extenſionis. Quia vbicunque ſtatutum diſponit aliquid præter ius commune, fit extēſio de vno caſu expreſſo ad alium nō expreſſum ex identitatis ratione.Ita loquitur glo.in.c.cōſtitutionē. in verſicu.participationem. de ſent.excom.in 6.& plenè notat Bal.in.l.omnes populi.ff.de iuſti.& iure.in.6.q.principali.ſecundùm Alexā. in.d l.1. ¶ Nec obſtat ſi diceretur,quòd in pœna

2 libus nō habet locū † extenſio.vt in.§ pœnæ.& c.quicunque.1.diſtin.& notat gl.in.§. Item mixta.Inſtitu.de actio.vbi Iaſ.Quia reſpondetur ſecundùm Alex.vbi ſupra,ꝙ illud procedit,& in pœnis nō fit extēſio niſi eſſemus in caſu in quo ſi non fieret extenſio de facili poſſit elidi diſpoſitio iuris pœnalis.vt glo.in.c.quanquam.de vſur.in.6.in gl.ſi quæ extendit prohibitionem illius.c.loquentis de teſtamento ad prohibitionē codicillorum,nec ſi aliter diceremus illuderetur diſpoſitio illius canonis.& ibi Gemi.& in Cle. 1.de ſepul.& ibi Paul.de Liaza.beneſacit.l.filiū. ff.ad Macedonia. ¶ Et ex iſto tex.notatur ꝙ quis

3 non poteſt conſequi ex † perſona alterius illud quod ex perſona ſua conſequi non poſſet. & facit tex.in.l.hæc ratio.§.videmus.in fine.ff.de dona.inter vir.& vxorē.vbi non ſolùm maritus,& vxor inter ſe prohibentur donare,ſed nec per alias interpoſitas perſonas.contrarium tenet tex. & ibi vid. Angel.in.l.Ariſto.ff. quæ res pigno. obliga.poſ.latiſsimè per Iaſ.in.l.ſi emācipati.C. de collationi. col.2.nu.5.vbi per multa fundamēta hoc tenet,quem omnino vide.

directe [d] durante [e] el

Summarium.

1 Quæ directè nō conceduntur,nec per conſequētiam.

d Indirecte. [d] Nota tex.quòd ea,quæ di-
1 rectè nō cōcedūtur † nec per conſequentiam conceduntur.cuius contrarium tenet Specula.in titu.de feudis §.2.verſic.31.per l.cum probatio.ff.de probatio.vbi gloſſ.dicit ꝙ aliquid conceditur ſecundariò, quòd principaliter non conceditur.vt.ff.de teſta.l.qui teſtamēto.§.ſeruus.nam principaliter ſeruus non eſt teſtis in defectum tamen: ſiue ſecundariò eſt. & quoque aliquid indirectè probatur,& indirectè fit,quòd aliter non fieret.vt tenet Specula.in tit. depoſitio.§.ſeptimo.verſi.ſed forte.numer.17.in parte,verumtamen. ¶ Sed ſupradicta non obſtant,quia loquuntur in probationibus,& teſtamentis,in quibus fit larga interpretatio. vt in.l. in teſtamentis.ff.de regu.iuris.& per totum titulum.C.&.ff.de probatio.Sed in noſtro tex. ſi indirectè poſſet accipere,eſſet facere fraudem legi: & qui leges conantur fraudare.puniantur,& earum priuilegiis merētur abuti.vt in.l.omnes.& ibi Iohan.de Plat.C.de metatis & epedimetis. lib.12.ideo noſter tex.fuit rectè conditus.

Summarium.

1 Officio finito,iudex poteſt recipere munera,& alia prohibita.nu.4.

2 Relictum factum alicui poſt officium.non cenſetur factum propter officium.

3 Si familia poteſtatis officio finito commiſit aliquod delictum,ſyndici non debent de eo cognoſcere,ſed nouus poteſtas.

5 Iudex cōuenitur ex promiſsione durāte officio recepta, ſi finito officio fuit adimpleta.

6 Reliqæ officij & dignitatis durāt finito officio.

7 Iudex gaudet priuilegio,officio finito in tēpore ſyndicatus.

8 Offendens poteſtatem tempore ſyndicatus, vel familiā,punitur acſi offendiſſet tēpore officij.

9 Iudex finito officio non torquetur in memoriā prioris dignitatis.

10 Sicut nobilis clericus & doctor non poſſunt carcerari pro debito,an ita iudex finito officio, etiam ſi non ſit ſoluendo.vide ibi.

c Durante. [c]Eo tamē finito, recipere potest. † vt tenet Domi. in cap. statutum. §. insuper. col. 2. de rescrip. in. 6. & dixi supra in glo. no recibira dadiua. col. 2. versicu. Sed supradicta loquuntur. Et tenet in expresso Iohan. de Pla. in l. archiatri. C. de professo. & medicis. lib. 10. dicendo, q̄ est arg. illius. l. pro rectoribus ciuitatū, vt finito rectoratu possunt à suis ciuibus recipere dona, & ea quæ recipere nō possunt durante officio. ℣ Et facit quod tenet Bald. in l. amicissimos. ff. de excusa. tuto. vbi dicit, q̄
2 relictum † factum alicui post officium, nō censetur factum propter officiū. ℣ Et facit quod tenet Cataldi. in tracta. syndica. q. 20. vbi si potestas,
3 † vel aliquis ex sua familia finito tēpore syndicatus cōmittit aliquod maleficium, ratiocinatores, seu syndici non debēt de hoc cognoscere, sed nouus potestas: quia iudices syndicatus tantùm habent cognoscere de illo, quod durāte officio cōmiserunt. vt patet in. l. lege Iulia. cum. l. sequēti. ff. ad. l. Iul. repet. & idem tenet Paris de Pute. in d. tracta. syndi. in parte, an si potestas. folio. 21. n. 8. quia post depositum officium durante syndicatu non debent coarctari, nisi sit granissimū crimē. per. l. 1. & l. diuus. ff. de custo. reorū. ℣ Sed
4 Bald. in l. iusgentium. §. quinimo †. ff. de pactis. & in l. pars literarum. ff. de iudi. & Paris de Pote. in d. tracta. syndi. in parte, an finito officio, folio. 194. dicant cōtrariū, imò, q̄ finito officio, illa dona, & munera non possunt iudices recipere: quia quod fit in ingressu vel egressu officij, dicitur fieri in officio. ar. in. l. 1. §. bestias. ff. de postula. & quia potest præsumi durante officio promissum fuisse. vt in. l. si ventri. §. fi. ff. de priuile. credi. & in expresso tenet Ludo. Rom. in l. principalibus. ff. si cert. peta. vbi ait, q̄ lex prohibens officiales contrahere durāte officio, habet locū, dū officialis est in syndicatu. allegat Bal. in l. solent. §. fi. ff. de offi. proconsu. & lega. in. 5. q. vbi concludit Bal. q̄ donatio prohibetur fieri officiali, vt etiam cōtractus prohibetur etiā Paulo post finitum officium. Et licet non dicat, poterat allegare gl. in simili in l. Pomponius. §. ratihabitionis. ff. de procurato. quam reputat singul. Imol. in l. ex consensu. §. cum qui. ff. de appella. co. 25. est simil. in l. 2. in prin. C. de iura. calum. q̄ paria sunt fieri ante vel post. ℣ Tamē his non obstantibus tene. q̄ finito officio potest ista recipere, secundùm Ias. in dict. l. principalibus. ff. si cert. peta. n. 4. vbi tenet, q̄ quicquid dicat Ludo. Roma. nō placet sua decisio sibi. qa cessat ratio, qua fundatur prohibitio dict. l. principalibus. cum similibus, scilicet timor impressionis metus: sed quādo est in syndicatu officialis non potest dici, q̄ in eo sit metus impressiōis, ergo &c. Et licet Ias. nou dicat, est glo. in. l. qui officij. ff. de cōtrahen. emptione. ibi. Item si finita militia, & q̄ finito officio potest iudex ista recipere, tenet Paris de put. in dict. tracta. syndica. in parte, officia-
5 les. folio. 87. in prin. ℣ Attamen † si promissionem accepit officio durante, & talis promissio fuit impleta, & soluta: tempore syndicatus, & sic finito officio, potest conueniri, cùm adhuc du-
6 rent reliquiæ † officij, & dignitatis, licet deposuerit administrationem. argumen. l. pro consule. ff. de officio procōsul. ℣ Et nomine rectoris appellatur à lege, etiam post depositum officium, durante tamen syndicatu. vt in. l. 1. C. vt omnes iudi. tam ciui. quàm cri. & ideo appellatur potestas vetus vulgariter. vt dict us Cataldi. quæst. 20.
7 ℣ Item adde, quòd finito officio, iudex † gaudet priuilegio tempore syndicatus, quo ante, & in officio gaudebat. tenet Hippolytus de Marsi. in singula. 179. & tenet Paris de Pute. in dict. tracta. syndicat. in parte, an si potestas. folio. 21. numero. 16. vbi dicit, quòd offendens potesta-
8 tem † tempore syndicatus, vel familiam suam, punitur, ac si offendisset tempore officij. vt in. l. prima. C. vt causæ post liber. & Bald. in l. obseruare. §. proficisci. ff. de officio procon. & lega. quæstione septima. & dictus Hippolyt. in dict. singul. ℣ Quod est verum secundùm dict. Pari. de put. vbi suprà. si est offensus occasione officij. & gloss. in. §. illud. In authentica. vt iudi. sine quoquo suffra. in verbo, mortis. colla. secūda. dicit, q̄ punitur capite, inferens iniuriam officiali, durante syndicatu, sicut in officio. Quod est verum in officiali, qui habuit manus mundas. vbi Angelus dicit esse idem in assessoribus, & iudicibus. Et Andre. de Isernia in constitutione regni, quæ incipit, Magnæ curiæ. disputando tenet, quòd officialis finito officio dicitur officialis, & possit magna curia cognoscere de cōmissis per eum in officio, à quo est depositus. & idem tenet Paris de Put. in dict. tracta. syndic. in parte, per syndicatores. folio. 18. licet dicat, quòd Bar. in. l. Item quæritur. §. qui impleto. ff. locati. dixerit, quòd officialis finito officio non dicitur officialis, sed non licet eis inferri iniuriam, aliàs inferentes puniuntur, & efficiuntur infames, vt in. l. iudici. ff. de iniuriis. coniuncta. l. illud. ff. de appel. vbi Bar. dicit, q̄ extraordinariè
9 puniuntur. nā † lex fauet eis, finito officio, in memoriam prioris officij, & dignitatis, quòd non torqueantur. vt in. l. diuo Marco. & in. l. milites. C. de quæstio. vbi dicit singulariter Bart. quòd

ꝙ cùm quidam miles fuisset potestas, & staret ad syndicatum, & essent contra ipsum aliqua iudicia de delicto, & syndicatores vellent ipsum potestatem torquere, ipse consuluit, ꝙ torquere nõ poterat: quia decuriones post decurionatum nõ torquentur in reuerentiam prioris dignitatis. vt in. d. l. diuo Marco. nam ipse officialis fuit pater ciuitatis, vt in. l. fi. C. de incolis. lib. 12. & ibi dicit quoque de potestate Bononiæ, quia tanquam patri actio famosa non debet institui contra ipsum. vt in. l. hic q. §. liberi. ff. de accusa. quia reliquiæ pristinæ qualitatis etiam abolitæ, multum operantur. vt per Felin. cap. quæ in ecclesiarum. de constitu. col. 50. & Dynus in regu. decet. de regul. iuri. in. 6. ¶ Et vi. Bal. in d. l. obseruare. §. proficisci. q. 6. vbi ait, ꝙ debetur reuerentia, dum est in syndicatu, ac si duraret officium. Vnde infert, quód si quis intulerit iniuriam, debet puniri, ac si esset illata officio durante. ¶ Et ex hoc infertur, ꝙ sicut dans alapam potestati, capite punitur. vt Bal. in. c. 1. §. iniuria, de pace iura. firma. in vsi. feud. ita est dicendum de dante alapam potestati, existenti in syndicatu. ¶ Vi. tu Ias. in. d. l. principalibus. ff. si cert. peta. 4. col. vbi Butr. allegando Bal. in. l. tribunus. in prin. ff. de testa. mili. & Angel. dicendo, ꝙ si statutum disponit, ꝙ qui offendit potestatẽ puniatur capite, intelligitur de eo, qui est nunc in officio, licet non dum recesserit de ciuitate. & vi. Bal. vbi idem tenet in dict. §. proficiscẽ. 3. q. & allegat tex. in. l. affinitas. ff. de postulan. ¶ Quod facit ad extensionem. l. 5. titu. 12. lib. 8. in ordi. regali. vbi puniuntur pœnæ contra occidentes, seu vulnerantes iudices, & algazelos, ꝙ habeant illæ pœnæ locum contra offendentem iudices tempore syndicatus, si ratione officij præteriti offenduntur. quod nota. ¶ Ad idẽ facit quia
10 sicut nobilis, hoc est fidalgus, pro † debito nõ potest carcerari. vt in. l. 4. titu. 2. lib. 4. in ordi. regali. nec clericus etiam per suum iudicem ecclesiasticum. vt Alex. in additio. ad Bar. in. l. si quis in seruitute. ff. de furtis, in additione, iuxta hoc quæro quasi in fine. & nec doctores legum & medicinæ. vt doctor del Castil. in. l. 66. de Toro. in gl. a se arraygar. col. 6. versi. Item doctores. Ita nec iudices pro debito, pro quo sunt condemnati, non possunt carcerari finito officio, etiam si nõ sint soluendo, sed tenentur solùm inquantum facere possunt. vt tenet Bald. in. l. quæ fortuitis. C. de pignora. actio. columna quinta. numero. 15. & sequitur Alexand. in additio. ad Bartol. in. l. si filiusfamilias iudex. ff. de iudiciis. quod nota. Tamen contrarium tenet Bald. in capitulo, iudices. de pace iura. firmand. in vsibus feudo. numero 2. vbi tenet, ꝙ si iudex condemnatus in syndicatu non potest soluere condemnationem, debet puniri pœna corporali. Sed dicit, ꝙ de cõsuetudine est, ꝙ ponatur in carcere donec soluat.

tiẽpo de su officio
de cuya mano[f] aya
de venir a el y a su
prouecho. Ni recibã mas de su salario
y derecho, que ju

Summarium.

1. Fraus fit de persona ad personam.
2. Magnas cui ex forma statuti prohibetur emere possessiones, & facit Chartam dicere de famulo suo, contractus non valet.
3. Fraus fit de re ad rem: vt si est prohibitum extrahi frumentum, non potest extrahi farina.
4. Fraus fit de contractu ad contractum.
5. Fraus præsumitur de modo ad modum.
6. Fraus fit de nomine ad nomen.
7. Fraus fit de tempore ad tempus.
8. Fraus fit de quantitate ad quantitatem.
9. Iudex accipiendo munera in aliquo foramine parietis per aliquem posita, punitur.
10. Facere fraudem legi, & facere contra legem, parificantur.
11. Casus, in quibus fraus & dolus præsumitur.
12. Instrumentum simulatum, largo modo dicitur falsum.

f De cuya mano. [f] Quia hoc modo munera recipiẽdo, fit fraus legi, & punitur. vt in. l. oẽs. & ibi Iohã de Plat. C. de meta. & epedi. lib. 11. & text. & docto. in. l. non dubium. C. de legibus. vbi tenet Pau. de Cast. per. l. pe. C. quod metus causa. ꝙ
1 fit fraus † de persona ad personã: quia ꝙ iudex facere nõ poterat per se, facit fieri in personam vxoris, filij, vel alterius, quia vterque istorũ dicitur cõmittere in legem, quod est generale verbum, & cõprehendit vtrasque species. ¶ Et tenet
2 Peregri. in parte, fraus. ꝙ si † ex forma statuti ꝓhibetur Magnas emere possessiones, & ipse fecit chartam dicere de quodã famulo suo popnlari. ꝙ non valet contractus, quia fit fraus de persona ad personam, quod facit ad extensionẽ tex. in. c. 2. infrà. eod. ibi. ni compre heredad alguna.

3 ¶ Et quoq; dicit Peregrina. ꝙ fit fraus † de re ad
rem. vt si est prohibitum in districtu extrahi fru
mentũ metu carestiæ, nõ poterit extrahi farina,
quia fieret fraus de re ad rem, licet frumẽtum &
farina non sit idem, imo sunt diuersa. vt in.l. quæ
situm. §. illud for-
tassis. ff. de lega.
3. & vide quæ di
cam infrà in.c.52.
in gl. en la tierra.

stamente ouierẽ de auer, segun la tabla

4 nu.19. ¶ Item fit de cõtractu † ad contractũ, putà
prohibitus donare, fingit se vendere, & talis cõ-
tractus est nullus ratiõe fraudis, & ratione simu
5 latiõis. ¶ Quoque præsumitur de † modo ad mo
dum, putà mulier quæ non potest fideiubere,
fingit se principalem: quia ista fraus quoque red
dit contractum nullum, non obstãte, ꝙ sit color
quæsitus. Ex quo infertur, ꝙ prohibitum nõ po
test sub aliquo colore intentari. vt glo. in.l. fraus.
6 de legi. ¶ Item fit fraus de nomine † ad nomen,
putà ille, qui non potest esse assessor, facit se vo-
care cõsiliarium. Facit qđ notatur in.l.1. C. de pri
uile. scholari. lib.12. & ibi glo. tenet, ꝙ ille, qui nõ
potest reformari in potestatem, non potest muta
to nomine reformari in defensorem. Item in eo,
qui non potest tenere cõcubinam, vocat eam so
rorem, vel famulam. ¶ Item fit fraus de tempore
7 ad tempus. † vt in.c.1. de renuntia. lib.6. Item di
cit Bonifa. vbi suprà, qui Peregri. vocatur, ꝙ quã
doque committitur fraus procrastinãdo factũ.
sicut glo. in.d.l. nõ dubium. dicit de Alberto de
Calui, qui mutuabat frumentum tempore vberta
tis, & nunquam faciebat verba rusticis, quibus
mutuabat, imò ipsis offerẽtibus procrastinabat:
ista fraus sibi non patrocinatur. vt notatur in.l.
nulli. C. de eroga. milit. lib.11. ¶ Quoq; fit fraus
8 de quantitate ad quantitatem. † Ex quo infertur,
ꝙ si statutum prohibet solicium vini vendi vltra
sex denarios, & tabernarius addit castaneam, vt
habeat decẽ denarios, ꝙ ipse debet puniri: quia
castanea non est digna illo pretio superaddito,
vnde præsumitur fraus. ¶ Quod facit quoque ad
pragmaticam factam per nostrũ regẽ Carol. To-
leti, anno.1528. vbi cauetur, ꝙ pretium mulæ, seu
trotoni, sit quadraginta ducatorum & infrà, & ꝙ
plus non possunt emi, nec vendi: ꝙ si quis ven-
didit mulam quadraginta aureis, & guarniamen
ta aliis quadraginta aureis, ꝙ nõ potest fieri, quia
fieret fraus legi de quantitate ad quantitatem. te-
net ad literam Bal. in.d.l. non dubiũ. 4. col. versi.
septimò fit fraus. vbi in.d.l. Bal. ponit istos mo-
dos fraudis, quem vide. ¶ Et per supradicta te-
9 neo, quòd si aliquis non † dat iudici munera, nec
alius pro eo, sed talia munera posuit in quodam
foramine parietis, vel in alio loco, vbi iudex ac-
cepit, ꝙ talis iudex punitur: quia præsumitur de
fraude, quando donatio, vel vẽditio facta est clã,
vel in occulto. argum. in.l. si. ff. de ritu nuptia. &
l. nõ existimo. ff.

de su auditorio,[5] so la dicha pena.

to. ¶ Et facit: qa
de administra. tu-
qui facit † cõtra le
gẽ, vel in fraudẽ
legis, parificãtur quantũ ad pœnas legales. vt in
l. non dubium. & ibi Bal. & docto. & quia mens
istius tex. est, quòd nullo modo talia recipiat: &
punitur qui facit contra mentem legis, sicut ille,
qui facit contra mentem & verba. Et ratio est:
quia virtus legis principaliter consistit in men-
te. est enim mens, idem quod ratio legis. vt notat
Dy. in regula finali. de regul. iur. in.6. & Bal. vbi
suprà & Paul. de Castro ibi. numero.3. dicit, ꝙ
virtus legis non consistit in verbis, sed in vi, &
potestate eius, idest, in intentione, seu sensu vt
in.l. scire leges. ff. eodem. & talis fraus non debet
alicui prodesse. Cy. & Bal. in.l. si infantem. C. de
lega. & Specula. in titulo de cessione actio. §. pri-
mo. versi. ex præmissis. & in titul. de appella. §.4.
versi. sed secundùm. ¶ Vi. tu Lucam de penn. do
ctorem excellentissimũ, & penè diuinum in.l.
quemadmodum. C. de agrico. & censi. lib.11. co-
11 lumna.2. vbi per.8. colu. sequentes ponit † .233.
casus, in quibus præsumitur fraus & dolus. Et
aliquos ex dictis ponit Petrus de Ferra. in for-
ma libelli, in actione reali, in parte, veris ac legiti
mis documentis numero.53. versic. sed qualiter
de fraude probabitur. ¶ Quibus adde vnũ, quòd
didici à Barb. quòd aliqñ mihi honorem fecit, ꝙ
si actus diu stetit occultus, præsumitur fraus. &
ex tali occultatione longinqua contractus præ-
sumitur simulatus, & fraudulosus. vt Barb. in con
silio.7. in fine.4. columna, cum princ.5. in.2. vo-
lu. consilio. allegãdo Bal. in.l. fraus. ff. de legibus.
12 vbi quoque tenet, quòd simulatum † instrumẽ
tum largo modo dicitur falsum. quod nota.

g Auditorio.[5] De hoc latè scripsi suprà in glo. & que no pidira ni lleuara mas salario. & in gloss. no consintira lleuar mas derechos. & in gloss. fueren puestos. Et auditorium est locus, vbi causæ tractantur. text. & ibi glo.1. in.c. veritatis. de dolo & contu. & in l. lecta. ff. si cert. petatur.

Prætorum Cap. primi finis.

Summarium.

Summarium.

1 Statutum puniens coadunantem gentes, comprehendit illum, qui quatuor coadunauit homines.

2 Congregans mulieres, incurrit pœnam, ſicut qui congregauit homines.

3 Pœna facientis coaduuationem contra rempublicam, vel contra perſonam priuatam.

4 Armatos homines habens in domo, vel platea, vel caſtro, ſeu in alio loco, an puniatur de vtroq;.

5 Rixantes ſi ſunt duo, & aliquis fingit mediare inter eos, & cum ſua fictione prohibet alterũ ſe defendere, incidit in pœnam.

6 Coadunatio poteſt fieri in fauorem iuriſdictionis, & pręſes poteſt tenere homines armatos.

7 Illi, quibus cuſtodia mandatur, de delatione armorum, non puniuntur.

8 Aceruatiò in fauorabilibus debet fieri.

9 Pro capiendo malefactore, offi† cialis, qui non habet ſufficientem familiam, poteſt implorare brachium alterius iudicis.

10 Iudex eccleſiaſticus, an poteſt implorare officium iudicis ſecularis pro executione.

11 Sententia lata per epiſcopum, an mãdabitur executioni per iudicem ſecularem.

12 Iudex eccleſiaſticus licet habeat iuriſdictionem in laicis, non habet executionem, nec poteſt eos capere, niſi conſuetudo ſit in contrarium.

13 Conſuetudo tribuit iuriſdictionem.

14 Iudex qui coadunationem doloſam uon fecit, non punitur.

15 Coadunati per alium, ſi damnum receperunt, an repetant à coadunante. nu.16.

2 1 Vntaran. ᵃ Quæ adunatio fit quatuor † hominibus. vt Bar. in. l. 1. ff. de probatio. vbi ait, ꝙ ſtatutum puniens coadunantem gentes, quòd comprehendat coadunantẽ quatuor homines, & in iſtis quatuor verificatur, & eſt verũ propter verbũ, gẽs, quę cõſtat ex quatuor hominibus. vt ibi per Bar. & in. l. pręton. in prin. & ibi. Alex. la ſegũda. ff. vi bono. rapto. & in. l. oues. ff de abigeis. & Bal. in. l. 1. in fine. ff. de iuſti. & iur. & iu. §. omnes. inſtit. de iure naturali genti. & ciuil. vbi per. d. Alex. in. d. l. ait prætor. in additio. ad Bart. vbi vi. quot homines faciant turbam, collegium, congregationẽ, & populum, vel parochiam. ¶ Sub quo ſtatuto & lege comprehenditur ille, qui cõgregauit, ſeu adu

Pratorum Cap. II.

OTroſi que no ſe junta ranᵃ ni fará

2 nauit mulieres †. vt Paul. de caſtro. in. l. 1. §. ius gentium. ff. de iuſti. & iure. in princip. vbi dicit, quòd ſtatutum, quod prohibet cõgregare gẽtes ad aliquid faciendum ſub certa pœna, cõprehendit etiam eum, qui congregauit mulieres. ¶ Etan verificetur in illo, qui ſolùm vnũ congregauit. vi. infrà, in gloſ. cõ neuguno. & ibi dicã. ¶ Sed quæ eſt pœna facientis iſtam congrega-

3 tionem? † Dic quòd tex. in. l. 1. ff. ad. l. iuliã maieſta. dicit, quòd qui homines armatos tenent contra rempublicam Romanam, incidunt in crimen lęſę maieſtatis. & hoc propter excellentiam. ſecundũ gloſ. ibi. Secus eſt ſi tenent contra aliam ciuitatẽ. quod ſequitur ibi Bar. dicẽs, quòd cõgregans gentẽ in alia ciuitate, quàm in ciuitate Romana non tenetur niſi de pœna. l. Iuliæ. de vi. vt in. l. 1. cũ ſequẽti. ff. ad. l. Iuliã. de vi publica. & in. l. fi. C. eod. tit. quod dicit Alex. ibi in additio. ad Bart. habere locum, quando congregat contra ciuitatem, quę non recognoſcit ſuperiorem & Bar. in. l. lex. xij. tabularum. ff. eod. ¶ Sed ſi contra aliquem priuatum ducat ſecum ſeruos, & famulos armatos, punitur. tenet Roma. in. l. 3. §. Sed vtrum. ff. ad Silania. & Bal. & Saly. in. d. l. fi. C. ad. l. Iuli. de vi publi. Sed intellige verum, quando fecit ſine licentia, ſecundùm Saly. ibi. 1. notabili. ¶ Sed qua lege ſunt puniendi iſti, qui ſic iſtos homines armatos tenent? Et videtur quòd. l. Iuli. de vi publica. vt. ff. ad. l. Iulia. de vi publica. l. tertia, in principio. ¶ In contrarium facit: quia pœna. l. Iuli. de vi public. eſt de

I 4 portatió

portatio, & bonorum publicatio, vt in.l.secunda.C.ad.l.iuli.de vi public. Et dicit Saly.in rubri.quod lex finalis ipsius tituli non imponit pœnam publicationis bonorum, sed certæ quantitatis, putà, centum librarum auri: quinimo nec pœnã deportationis, sed minorem.licet textus dicat seuerissimam vindictam in eos proferri. vt probatur: quòd si hoc intelligeretur esse pœnæ deportationis, vel maior, bona eius in consequentiam esse.t puplicanda. vt in l.finali. C.si reus vel accusat.mortuus fue. & si appellatione pendente mors interueniat. vt in l.secunda. C. de bonis damnat.in.l. final. attamen in.d.l.finali. C. ad.l.iul.de vi publica.non publicantur. ergo, &c. ☞ Quid in hoc dicendum? Salyc.in dicta.l.finali. dicit, quòd dubitat: sed dicit quòd potest dicit, vt ibi, quòd puniatur conditione ex illa lege, & hoc, quia imperator de seipso loquitur in principio, dum dicit, volumus. & in secundo responso, dum dicit, nostræ mansuetudinis. & dum, dicit sancimus. Potest dici etiam, quòd potest puniri antiqua lege Iulia de vi.nec dicta.l.finalis corrigit illam, ex quo non cauetur argumẽ. in.l.in eum.ff.de furtis.&.l. quotiens.ff. de action. & obligationibus.& altera lege poterit tantùm puniri.vt in.l.senatus.ff.de accusatio. Vel.l. final. corrigit illam in pœnam. Vel dic, quòd.l.iulia de vi.tenetur. vt ibi. Sed quia olim pœna isto casu non erat declarata, ideo Imperator illam l.interpretando adiicit, vel declarat pœnam. Et pro his duabus solutionibus facit quod dicit glossa supra Rub.illius tituli.& æquum videtur, vt mitius puniatur, qui aliquid fecit, quod pro violentia habetur. vt in dicta.l. final. quam qui verè intulit, vel ad actum proximum deduxit: prima tamen dicit Salyc.ibi, quòd videtur tutior, propter personas ibi admistas, propter bucelarios & isnarios, de quibus in dicta.l.iulia.de vi.non cauetur, sed solùm si habebat liberos, vel seruos armatos. Et in fine quærit Saly.qualis erat ista seuerissima pœna. Et dicit, quòd credit per prædicta, quòd debet esse corporis afflictiua per iudicem arbitrandam.argument.l.primæ.§. expilatores.ff.de effracto.quod nota. Et cum ista opinio.Saly.concordat textus in.l.prima. titulo.10.part.septima.vbi tenet, quòd faciens in castro, vel in domo armatorum congregationem ad maleficium committendum, licet non sequatur effectus, punitur, vt ibi. quia multitudo non seruat & nemo est, qui furentis populi rumorem non paueat. vt glossa ibi. & quod notatur in capitulo, statutum.§.primo, de rescrip.in sexto. Et quia qui talem vim tentat, duo delicta complicat, scilicet iniuriam, & inuasionem.ff.de iniuriis.l.iure fisci. & in.l.qui pendente.ff.de actio.empti. Simul ergo iniuriam & vim facit. Ergo lex, quæ permittit resisti, hæc duo permittit, scilicet, resisti iniuriæ personali, & reali. cõcordat dicta l.11.titul.quarto. for.ll.lib.quarto.& ibi Montal. & per omnes leges, titul.10.lib.quarto, in ordin. regali. ☞ Quod facit contra istos rectores. i. Regidores ciuitatum, qui sæpe habent istos homines armatos pro sua partialitate: maximè dum intrant in consilio ciuitatis. id est in regimiento, quod iudex non permittat, nec dissimulet, imò puniat eos seueriter, vt dictum est, etiam si effectus, ad quem fuerint armati, non sequatur. quod ego iam feci per supradicta in ciuitate Plazentiæ. ☞ Quinimo dicit Montal.in glossa ordina. regali. in parte, associata. quòd quando est diuisio in ciuitate, vel in prouincia, accidit eodem modo, quo in arbore, si scinderetur per medium, vel præscinderentur eius rami, quòd citò deficcaretur. In tali enim morbo abscinduntur nerui ciuitatis, idest magnis ciuibus, vnde ciuitati obuenit spasmus, & plerunque ad necessitatem tyrannidis, sicut experientia docet, & imperitum & ignobile vulgus non diu sustinet pressuras: & vt dicebat quidam sapiens Ianuensis, quòd diuisio in ciuitate, est vermis ingressus in caseo. vt refert Bald. in.l.prima, circa principium.C.de caducis tollen. ☞ An isti, qui sic tenuerunt homines ar-
4 matos † in domo, vel platea, puniantur de vtroque, scilicet de portatione armorum, & ex eo quòd habuerint secum armatos, in quo dicas, quòd de vtroque non poterunt puniri: quia ista duo tendunt ad eundem effectum. ita Bartol.in dicta.l.prima.ff.ad.l.iuli.de vi publica. versiculo, quæro vos. Quod dictum sequitur Hippolytus de Mars.in sua practi.crimi.§. pro cõplemẽto.numero.37.pro quo dicit quòd facit gl.notabil.in.l.qui de crimine.C.de accusatio. per Bal. in.l. aduersus.C.de furti.in fine. & Peregri. in parte, armatura.in fine.per.l.illud.ff.ad. l.aquili.in quibus iuribus dicitur, quòd stante statuto, quòd qui portauerit arma puniatur in.10, alio statuto cauetur, quòd vulnerans aliquem cum armis, puniatur in viginti, quòd isto casu vulnerans aliquem cum armis non punietur

vtraque

vtraque pœna, sed solùm pro vulnere: quia vna pœna confunditur cum alia. ita dixit etiam Bartol. in.l. quemadmodum.§.illud. ff.ad.l. Aquili. & Bald. in.l. diuortio. in fine.a. colum. ff. solut. matrimo. de quo latè remissiuè per dict. Hippolyt. de Marsili. vbi suprà, vbi infert ad alias quæstiones. ¶ Sed nota vnum in propo-
5 sito de hominibus armatis, quòd si sunt † duo armati rixãtes, & aliquis fingit se mediare inter eos, & eum sua fictione prohibet alterum se defendere, quòd incidit in pœnam. l. Iuliæ. de vi publi. Dictum est notandũ Angel. in.l. in eadẽ causa. ff. ad.l. Iuliã. de vi publi. per text. in.l.3.§. fina. ff. de incendi. rui. naufra. quod nota, quia aliquando fit. ¶ Sed text. noster inquantum di-
6 cit, no se ayuntaran. fallit. quando talis † aduna tio, vel coaceruatio fit in fauorem suæ iurisdictio nis, quia tunc fieri debet. Secus quando propter eam impediretur iurisdictio. vt in.l. si idem cum eodem. ff. de iurisdi. omni. iudi. in principio. Et dicit Lucas de Pẽna. in.l. fina. C. de dignit. lib. 12. quòd potest præses dum vadit in prouinciã sibi decretã ducere secum viros armatos. Et idẽ dicit esse propter honorem debitum dignitatibus in ipsorum comitiua & securitate possunt secum ducere armatos, quod est notandum.

¶ Et facit quod tenet Innoc. in cap. olim causa. de restitu. spolia. & ibi Abb. & Bald. in.l. nunc salutem. §. sciendum. ff. de offi. præfi. vigil. & Abb. in.c. significasti. de offi. delega. quòd stipendiarij de nocte stare possunt armati, cùm eis
7 custodia mandatur. & sic, quòd ille, cui † mandatur custodia, non debet puniri de delatione armorum. Et idem tenet Angel. in.l.1. ff. si quis ius dicen. non obtempe. vbi tenet, quòd pro tuitione iurisdictionis possunt iudices & episcopi arma sumere, & bellum indicere. vt Innocẽ. in dict.c. cùm olim. & non solùm contra litigatores inobedientes, imò etiam contra quoscunque turbantes, dummodo sint de foro iudicis, secundùm Angel. ibi. ¶ Et facit text. in.c. aposto licę. in verbo, semel, aut successiuè. de donatio. vbi fit aceruatio pluriũ summarum ad finem, vt ecclesia non lædatur. Et doctores ibi, maximè Petrus de Anchar. & Iohã. de Imol. allegãt illã
8 doctrinam, quòd in fauorabilibus † debet fieri coaceruatio. vt etiam dicit Iohã. de Imol. in.l. si quis testamento. in princip. ff. de legat. primo. Secus autem est in odiosis. Ita loquitur id quod notat gl. & Bar. in.l. vbi fideiussor. ff. de solutio. & Bart. in.l. lucius. §. qui habebat. ff. ad trebellia. & Bald. in.l. sancimus. §. si quis autẽ. el primero. C. de dona. & in.l. nã & si fur. §. si. ff. si cer. peta.

& Ange. in.l. quotiens in stipulationibus. & .l. scire debemus. ff. de verbor. obliga. prout tenet omnia Alex. in cõsilio.113. in. 5. volu. nu.3.&.4. quem vide. ¶ Facit ad idem, quod tenet Ange.
9 in.l.2. C. de his, qui latro. vbi ait, q̃ si † pro capiẽdo malefactore officialis non habet sufficientem familiã, potest impetrare brachium alterius iudicis, & clamare, aqui del Rey. per tex. ibi. Et vi. Bar. in.l. si quis hoc genus. C. de episc. & cle. qui tenet, q̃ officialis, qui non est potens, potest inuocare auxiliũ potentioris. vbi etiã tenet Bal. q̃ homines de contrata ad præceptum officialis vel iudicis tenentur capere malefactorem, & ad ipsum ducere, & sic potest etiã inuocare auxiliũ superioris. Et si officialis requirat colẽtes, quòd eum adiuuẽt ad malefactorem capiendũ, & illi volunt vt fugiat, q̃ dicuntur pręstare auxiliũ ne gligendo, & tenentur conditione ex.d.l.2. C. de his qui latro. & tenet Par. de Put. in.d. tracta. syndi. in parte, brachiũ. fol.64 ¶ Et vi. Iohã. de Pla. in.l. in fiscalibus. C. de exacto. tribu. lib. 10. vbi ait, q̃ vnus officialis potest alterius officialis auxiliũ & brachiũ implorare pro executione, vel alia re pro officio suo. ¶ Ex quo infert, q̃ iudex
10 ecclesiasticus † implorat officiũ & auxiliũ iudicis secularis pro executione aliqua.l. episcopale. C. de episcopa. audi. & in authẽ. de sanctis epis. §. si quis cõtra. coll.9. & in.c.1. de offi. ordi. & ibi per Inno. per Bart. in.l. à diuo pio. §. sententiã. & ibi doct. ff. de re iudica. vbi Bar. in. §. si quis con
11 tra. dicit, q̃ sententia lata † per episcopũ, mandabitur executioni per iudicem secularem. & glo. in.l. episcopalis dignitas. C. de episco. & cleri. & l.7. titu.3. lib.1. in ordina. rega. Et in.d.c.1. de offi. ordi. vbi quoq; vi. de iudice ecclesiastico, an teneatur exequi sententiã iudicis secularis. ¶ Tamen si opponatur aliqua exceptio corã iudice seculari requisito ad exequendũ sententiã ecclesiastici possit secularis iudex cognoscere, & non exequi. Bar. in.d.l. à diuo pio. & tex. in.c. pastoralis. §. qui. de offi. delega. ¶ Et quãdo iudex secularis requirit à iudice ecclesiastico, & nõ vult brachiũ accõmodare sine legitima causa, est excõmunicatus. vt Archid. in.c.1. de statu regula. in.6. & tenet Par. de Pute. in.d. tracta. in parte, brachiũ. De quo auxilio istorum iudicũ ecclesiasticorũ & seculariũ vi. singulariter Pala. Ruui. in repeti.c. per vestras. de dona. fol.80. §. sed est pulchra dubitatio. vbi inter cætera dicit vnum singulare. ¶ Quod licet sit verũ, q̃ iudex ecclesiasticus nõ potest exequi suã sententiã inter laicos sine auxilio secularis, tamen dicit hoc limitandum, & intelligendum, nisi forsan consuetudo legitimè præscripta

præscripta esset in contrariū quę habe', φ iudex ecclesiastic⁹, qui certis casib⁹ potest cognoscere inter laicos, possit suam sentētiam in eorum bonis exequi, vel ipsos carcerari. quando consuetudo in hoc casu valida reputatur. vt in terminis nostris decidit Bal. in c. significasti. de offi. delega. dicens, φ licet de iure rector, qui potest inter scholares cognoscere, nō possit exequēdo suam sententiam dare possessionem corporalē, nec eos personaliter capere, fallit, nisi lex municipalis, vel cōsuetudo aliud disponeret. vt in. l. 1. cum glo. C. de emancipa. libe. vt ibi per eum. ¶ Per quod declaratur dict. lex. 7. titul. 3. lib. 1.

12 in † ordina. regali. & ibi Montal. in sua glossa, in parte, iudex ecclesiasticus. vbi tenet, quòd licet iudex ecclesiasticus in casibus, in quibus habet iurisdictionē in laicos: quos casus ponit ibi quoad cognitionem, non tamē ad actualem executionē, quia distincta est iurisdictio, & si fieret executio in laicū, vel in suis bonis, furaretur ei⁹ iurisdictionē. vt in. c. fi. de foro compe. in. 6. & Feli. in cap. episcopus. de officio ordin. in. 6. & ibi Domi. late, de quo per Feli. in. c. cùm sit generale. de foro cōpe. in. 13. colū. non habet locum, quando ex consuetudine quis habet istam iurisdictionem & executionē in laicos, quia tunc sine requisitione potest suam sentētiam executioni mandare in bonis & personis laicorum. per supradicta. vid. quæ dicam in cap. 20. infrà eod. in glo. vsurpan. num. 15. ¶ Et quia consuetudo

13 † tribuit iurisdictionem non habenti. per tex. in cap. irrefragabili. §. excessus. de offi. ordi. & c. dilecti. de arbitris. & non solùm iurisdictionem habenti, vt loquuntur iura prędicta, sed etiā nullam penitus iurisdictionem habenti, cōsuetudo tribuit iurisdictionem etiam priuato. vt est tex. vnicus & singular. in. c. cùm contingat. de foro compe. secundùm Iohan. And. & alios ibi. Idē tenet Inno. in. c. nouit. de iudic. in versi. consuetudine. Archidi. in. c. conquæstus. in fine. 9. q. 3. & idem tenet glo. in cap. cùm quidam. de exceptio. lib. 6. & in. c. Romana in verbo, consuetudine. de appella. eo. lib. Bart. & Iohā. de Imol. in. l. 1. §. denique. ff. de aqua pluuia. arcend. Bal. in cap. 1. col. 2. versic. consuetudo. qui feud. dare pos. Ias. in. l. more maiorū. ff. de iuri. omn. iudi. 6. col. glo. notabi. in. d. l. 1. C. de emancipa. liberis. quæ loquitur in iurisdictione voluntaria. & notat ibi Cyn. & Bald. & alij. ¶ Huic est, quòd priuato homini ex consuetudine potest competere ius dandi tutores. ita dicit glo. in. l. 1. ff. de tuto. & cura. datis ab his. quam dicit ibi Nicola. de Neapo. vnicam. ¶ Non est ergo mirandum, si is, qui aliàs est iudex, & iurisdictionem habet, potest ex cōsuetudine acquirere iurisdictionem iudicandi in casibus, ad quos sua iurisdictio nō extenditur. vt probatur in. d. §. excessus. & in. c. Romana. §. debet. de appella. lib. 6. & in. l. cùm prætor. §. iudicem. ff. de iudi. prout tenet dictus Pala. Ruui. vbi suprà. ¶ Quoque fallit iste tex.

14 † in iudice, qui non fecit dolosam coadunationem, quia tunc puniri non debet. tenet Bart. in d. l. prætor. la. 2. §. hoc edicto. & §. si quis aduentu. ff. vi bono. rapt. & sic requiritur, quòd ex ista adunatione sequatur alicui dānum. vt Barto. ibi. ¶ Sed coadunati per alium, si dānum passi sunt,

15 an repetant, † & recuperent à coadunante. Vide latam distinctionem Salyc. in. l. quoniam multa. C. ad. l. Iuliā. de vs publi. col. tertia. versicul. reuertor ad principium. glo. & ibi omnes doct. & vi. infrà nu. 16. ¶ Sed ille, qui est principalis, & homines coadunauit, tenetur de damno dato. vt Bart. in dict. l. 2. §. si quis non homines. ff. eod. titu. vi bo. rapt. & per Innocen. in cap. fina. quod metus causa. & in. c. in nostra. de iniuriis. & Bald. in. l. non ideo minus. C. de accusa. ii. quæst. ¶ Et Bart. in. d. §. si quis non homines. dicit, quòd ille, qui est inter coaduuatos, non tenetur de dāno, nisi de illo, quod ipse dedit, non de eo, quod alij dederunt. quod dicit esse menti tenendum in foro conscientiæ. vt glos. ibi. & sic est arg. secūdùm eum quòd comes Albertus nō tenetur de dāno dato à bānitis, si ipse non dedit dānum. Ratio: quia ipse non coadunauit, seu dedit eis opem, sed si eos coadunauit, tenetur ad omnia per supradicta. Et idem tenet Bald. in rubrica de his, quæ vi met. caus. in decretali. nu. 13. quem vide. & vi. glo. in. l. ii. titu. 4. lib. 4. foro legum. & quæ dicam in. c. 3. infrà in glos. fauor. num. 28. ¶ Et vid. Guid. pap. singu. 226. vbi tenet, quòd vocās ad bellum amicos, non tenetur de equis amissis, & aliis rebus, nec sumptibus, si bellum fuerit iniustum: quia in re turpi nulla est obligatio. vt in. c. sicut. de iureiur. cap. fin. de pactis. nec etiam tenetur si est iustum, si faciunt ex debito, idest causa pietatis. vt in cap. dilecto. de senten. excōmuni. lib. 6. & in. c. non inferenda. 24. q. 3. si verò non tenebatur. actionem habebit: & vocans amicos, vel subditos, non poterit agere ad satisfactionē, si spoliati sunt bonis suis per tertium, sed faciet sibi cedi actiones. arg. in. l. 2. §. si quis sponsionis. ff. de bonis dānat. ¶ Et quāuis dominum sequi debeant, tamen ad suas expensas, nisi aliud sit de cōsuetudine vel pacto. vt in. c. non minus. de immunitat. ecclesi. vt di. Gui. vbi suprà. & d. c. sicut.

Summarium.

Summarium.

1 Confœderatio quid sit.
2 Confœderationes illicitæ sunt prohibitæ.
3 Congregationes si sunt suspectæ papæ, vel Regi, possunt prohiberi.
4 Congregationes ex mala causa præsumũtur congregatæ, nisi aliud probetur.
5 Pœna capitalis punitur, qui confœderationem, seu tumultum fecerit contra aliquem, seu voces seditiosas emiserit.
6 Cymbala non pulsentur, nec resonẽtur sine iussu iudicis, seu rectoris ciuitatis, aliás pœnam mortis, & amissionis bonorum incurrat.
7 In congregatione ciuitatis requiritur quòd voce præconis, cymbalo, seu campana sonata congregetur, vel per nuntium de mãdato iudicis: eo tamen absente, de antiquioris mandato.
8 Colligatio non est conspiratio, sed potius concordia, quando aliquid honestum sit.
9 Ligæ & confœderationes, quæ fiunt inter principes, barones, aut ciuitatem, an valeant.
10 Omnis colligatio, seu confœderatio, quæ non fit authoritate principis, seu prælati est illicita. Et quid si fiat causa pietatis, vel religionis: & si tali confœderationi, seu fraternitati potest legari, vel potest bona sua alienari, & coram quo iudice debet conueniri.
11 Congregatio, seu confœderatio pro defensione sua, & rerum suarum, permittitur, non solum laicis, sed etiam clericis.
12 Confœderationum authores pœna. l. Iuliæ maiest. tenentur.
13 Statuta confœderationum, & collegiorum potest superior mandare, vt coram se portẽtur: vt si quæ sunt in eis, quę sapiant monipoliũ, puniantur.
14 Iudex in sua prouincia curare debet, ne tumultus, aut conuenticula fiant.
15 Fraternitates, & confœderationes militum, seu locorum contra regem, seu rempublicam factæ, casus est proditionis.
16 Cõfœderationes inter menachos & fabros prohibentur, & inter scriptores, & similes, nisi ciuitas statuerit.
Illi, cui est fornax, vel molendinum, potest ius competere, vt nullus alius circa eum possit alterum ædificare.
17 Statutum, quòd non ematur, vel vendatur frumentum, vel alia res, nisi certo pretio, non valet.

b Ni cõfederacion. b Quæ cõfœderatio,
1 † est coniuratio plurium in vnũ iuratio. Et differt à cõspiratione, quæ fit mediante iuramento, & coniuratio sine eo. fit enim promissio, vel pactio sine iuramento. Et est dicta à cõspirando, quã do scilicet, plures spirant, id est, flant, & tendunt in vnũ. Et potest dici à, con, & spira, id est, superbia, vel elatione. vt tenet Domi. de sancto Gemi. in. c. cõstitutionem. de verb. signi. nu. 6. in prin. allegando Iohã. And. in. c. exhibita, de iudi: vbi glo. dicit in verbo, conspirationẽ. quod conspiratio est grauissimũ crimen. ☞ Et tales illicitæ confœ-
2 derationes, seu cõgregationes, † sunt prohibitę, vt in cle. pastoralis. de re iudi. & ibi Card. nu. 2. & text. & ibi Bal. in. l. nullus. C. de sum. trini. & fide catho. in prin. dicit, quod si cõfœderationes fra-
3 ternitatis, † seu congregationes essent domino, papæ, vel regi suspectæ, potest ipsas prohibere, & deinceps congregari non possunt, aliàs puniuntur. arg. illius. l. quia tales cõgregationes &
4 confœderationes † præsumuntur ex mala causa congregatę, nisi aliud probetur. tenet Alexã. in additio. ad Bar. in. l. fi. ff. de collegi. illici. in additione, quę est in parte, nõ valet. nu. 10. & Par. de Pute. in tract. syndica. in parte, pone quod vniuersitas. fol. 24. vbi de hoc. ☞ Et Abb. in. c. fi. de testi-
5 bus cogẽdis. nu. 1. in fine. tenet, quod si quis † confœderationẽ, vel tumultũ contra aliquẽ fecerit, vel seditiosas voces emiserit capitali pœna punitur. vt in. l. denũtiamus. C. de his qui ad eccl esi. cõfuge. & in. l. 1. & 2. C. de seditiosis. & in. l. aut facta. 1. respõ. ff. de pœnis. & in. l. qui cætu. ff. de vi publi. l. conuẽticulam. C. de episc. & cler. ☞ Et dicit Abb. vbi supra, quod in his reperies, quod nec cætum, nec turbã debet quis cõgregare: quia omnia hęc, & similia, sunt prohibita, nisi reperiãtur cõcessa. Et idẽ tenet tex. in. l. 5. titu. 10. lib. 4. in ordi. regal.
6 vbi cauetur, quod nullus sine iussu † iudicis, & rectorũ ciuitatis resonet, seu pulset cymbala, aliàs pœna mortis, & amissionis bonorum incurrat. Quæ lex potuit habere ortum à dicto Angelo, in. l. nulli. ff. quod cuiuſ. vniuerſ. nomi. colũ.
7 secũda. versic. attende. vbi dicit, quòd in † congregatione ciuitatis requiritur, quòd voce præconis, aut cymbalo, seu campana sonata, vel cornu aut baculo, vel per nuntium secundùm morem solitum congregetur de mãdato superioris. Est antẽ superior præses, vel alter officialis vniuersitatis: & si nullus est officialis vel præses, fieri potest cõgregatio de mandato antiquioris, qui

qui eſt ipſo iure præpoſitus. primũ dicit proba
ri in.l.2.C. de decurioni.lib. 10.ſecundum pro-
batur per glo.ibi in.d.l.nulli. in gloſ.2.&. ff.de
albo ſcriben.l.2. & idem tenẽt Angel. Bald. &
Iohã.de Plat. in.d.l. de decurio.C.quæ incipit,
obſeruare. vbi ſingulariter declaratur quis ſit an
tiquior. ¶ Et dicunt, quòd de mandato magi-
ſtratus cõuocatur: ſed vbi magiſtratus deeſt, po
teſt conuocare ille, qui eſt antiquior decurio. il-
le enim ipſo iure vocatur prior decurionum, &
alij ei parere debent. Sed ſi non parent, non po-
teſt eos punire, ſed procedit ad actum vel electio
nem cum his, qui interſunt, aliis nõ expectatis.
ſecundũm Inno.in cap.1. de maior.& obedi.ſe-
cundũm Plate.vbi ſuprà. ¶ Et ſic, quòd talis cõ
fœderatio, quæ ſit per rectores ad ciuitatem gu-
bernandam, vel regendam, ſeu ad iuſtitiam exer
cendam, eſt licita. vt Inno.in cap.dilecta.de ex-
ceſsi.præla in principi. Et vi.Guido.pap.deci-
ſione.106.vbi an vniuerſitas poſsit ſe congrega
re pro ſuis negotiis cõmunibus ſine licentia ſu
perioris? vbi tenet quòd non.& Bart. in.l.actor.
ff. rem raptam haberi.& latius dictus Guido de
ciſio. 631. verſi. ad tertium dubium. vbi conclu
dẽdo, idem tenet. Et licet ſenior de capitulo de-
ficiente prelato poteſt congregare conſiliũ, non
poteſt nomine eccleſiæ, ſeu ciuitatis facere con-
tractus, nec agere in iudicio, quia non eſt prela-
tus ſecundũm Innocen.& Bald. in.d.c.1. de ma
iorita.& obedi. ¶ Et facit: quia cũm ad aliquod
8 honeſtum ſit colligatio, † non eſt conſpiratio,
ſed potius concordia, & vnio. vt in.l.1.ff. de col-
legi.illicit.& tex.in.§ ſi quis de prædictis.in au-
then.vt cũm.de appella. cognoſci.colla.3. vbi di
citur, quòd beatiſsimi patriarchæ vna conſpira-
tione & concordia vnam fidem prædicant, &
facit.c.ſi quis clericorum.11.quæſt. 1. ibi, rebelli
authoritate. vt tenet Domi.in.d.c. conſtitutio-
nem.in princi.verſi.quero an monachi.& Abb.
in cap. exhibita.de iudi.3.col.nu.6.verſi.quero.
¶ Sed ligæ, & cõfœderationes, quæ fiunt inter
9 † ciuitates, & inter Principes, & Barones, non
valent. ita tenet Innocẽ.in.c.dilecta.de exceſsi.
præla. Nec obſtat.l. non dubito. ff. de captiuis.
vbi dicitur, quòd ciuitates inuicem fœderãtur,
& colliguatur: quia iſtud eſt verum, quãdo ciui
tates aliæ non amicæ, vel liberæ fœderantur po
pulo Romano habenti imperium: ſed plures ci-
uitates, vel plures Barones, qui eſſent ſub vno
rege, domino, vel principe, non poſſunt in inui
cem facere illam cõfœderationẽ. iſta enim ſunt
ſodalicia, & collegia prohibita. vt tenet Bart. in
l.ſodales.ff.de collegi.illici.col.tertia, nume.10.

ex quo colligitur ſecundùm Bartol. ibi. quòd
ciuitates Tuſciæ, quæ non recognoſcunt de fa
cto in temporalibus ſuperiorem, poſſunt inui-
cem fœderari tanquam liberæ. Sed plura caſtra,
& villæ, quæ ſunt ſub vna ciuitate, vel vno do-
mino, hoc non poſſent. de quo per. l. 1. & . l. 2.
&.l.6. titu. 11. lib. 8. in ordi. rega. ſine principis
authoritate. vt ibi tenet etiam Montal. in glo.or-
di.regali. in parte, liga. ſequendo Bar. vbi ſuprà.
vbi dicit, quod vnum eſt notandũ, ꝙ ciuitas po
teſt facere colligationes, ſeu confœderationes
principe non exiſtente in partibus ad ſe defen-
dendum. vt in titu.de pace iura. firman.§.conuẽ
ticulas. in vſi. feudo. & in.l.1. ff. quod cuiuſque
vniuerſ.nomine.facit.d. l. non dubito. & tenet
Petrus de Anchara.in.d.cle. paſtoralis.de re iu
di. & ibi Cardi.verſi.7. nu.2. vbi quoque dicit,
quòd in bonum bene procedunt, ſecus quando
confœderationes ſunt in malum, & ſuper re il-
licita, ſecus ſi ſuper licita. ¶ Dic tamen, quòd re
10 gulariter omnis † colligatio, ſeu confœderatio
eſt illicita, quæ non ſit principis authoritate, ni-
ſi quæ ſit cauſa prælati, vel religionis. vt plene
notat Barto.in.d.l.fina.ff. de collegi.illicitis.&
Innoc. eleganter in.d.c. dilecta.de exceſsi.præ-
la. ſed hodie per.d.l.2.ordinamenti licet ſiat cau
ſa pietatis talis colligatio, collegiũ, ſeu confœde
ratio, nõ poteſt fieri ſine authoritate principis,
vel prælati. Quinimo dicit Bald.in titu. de ſum-
ma trini.& fide catho.in.§.firmiter.nu.10.in de-
creta. ꝙ congregatio dici poteſt eo ipſo, quòd
eſt approbata per diœceſanũ. Et ſi religio nõ eſt
approbata per Papã, vita eorũ dicitur ſuperſti-
tioſa, & religio ambitioſa. Et licet ſit cauſa pieta
tis, requiritur dicta authoritas. vt Inn. vbi ſuprà,
& Bald. in authen. habita. C. ne filius pro patre.
nume.45.& Abb. in conſil. 55. in primo vol.&
Mõtal.in glo.ordina.in parte, liga. ¶ Et tali fra-
ternitati poteſt legari. vt in. l. cũm ſenatus. ff.
reb. dub. &. l. quarta. titulo tertio. partit. 6. &
Plate.in.l. 3.C.de venden.reb.ciuit.lib.11. ¶ Et
poteſt ſua bona alienare abſque alia ſolennitate:
quia nõ eſt collegiũ pium, ſed ſeculare, & omni
no profanum. vt Bald.in authen. hoc ius porre-
ctum. C.de ſacroſan.eccleſi.nume.3. Felin.in.c.
nullum iudicum. de foro cõpe. in fine. & tenet
Franciſ. Balb. in tract. de præſcrip. in.1.parte.5.
part. principa.nu. 6. fol.91. in libro paruo. quia
non gaudet priuilegiis tributis eccleſiis. Et ſic te
net Bart. & latius Paul.de caſtro.in.d.l. cũm ſe-
natus. de rebus dubi. quòd licet iſtæ fraterni-
tates fuſtigatorum faciant collegium licitum,
quia ad pium miniſterium, cũm ſint merè laici,
debent

debent côueniri coram iudice feculari.& ita cô
faluit. & idem tenct Socinus ibi. final. col. &
hoc fi conuenitur ipfa fraternitas : nam fi fingu-
gulariter,nô eft dobiuin. Sed quid fi funt aliqui
eorum clerici? Vide Bart. in.l fodales. ff.de col-
leg. illici.nu.14. &.15. & Feli. in.d c.nullum iu
dicum.& in.c.ex literis.de conftitu.in princip.
Additio. Abb.in.c.1.de electi.in fine ¶ Nec de
illis relictis fraternitati debetur epifcopo quar-
ta canonica, quia non funt perfonæ ecclefiafti-
cæ. vt Paul.de Caft. in.d.l.fenatus. ¶ Confœde
11 ratio,feu congregatio quoq; permittitur † pro
defenfione fua,& rerum fuarû:quia poteft tunc
ftipendiarios,& amicos congregare,& propter
hoc non dicitur bellum,fed defenfio. Item pro
recuperatione poffefsionis,dûmodo fiat in con
tinenti. Et non folum permittitur hoc laicis,fed
etiam clericis. Et hac caufa licitum eft arma mo
uere, & contra fubditos rebelles & inobedien-
tes armari debent iura, & homines , & licitè fit
eis bellum, tam à dominis temporalibus,quàm
à fpiritualibus. Et manu militari vtendum eft
contra rebelles fubditos , vbi alia remedia non
fufficiunt. tenet Bald. io margari. Innoc. in par
te,congregare,quod nota. ¶ Aliàs actores taliû
12 confœderationum † pœna legis Iuliæ maiefta-
tis tenentur. vt in.l.quifquis. ff.de collegi.illici.
& in.l.1.ff. ad.l. Iulia.maiefta.ibi, quoue cætus.
& tenetur.l. Iulia.de vi publi. vt in.l. denuntia
mus. C. qui ad eccle. confuge. vt tenet Montal.
in dicta glo.ordina.in parte, liga. & dixi fuprà
in glo.proxima. ¶ Quinimo dicit Montal.ibi,
13 quod iudex fuperior † poteft mandare, vt por-
tentur coram fe ftatuta collegiorum,vel confœ-
deratorum:& fi quæ funt in eis quę fapiant mo-
nopolium,procedet côtra eos. vt in.l.vnica. C.
de monopoliis. vbi hoc notat Bal. Et idem Bal.
in titu.de pace iura.fir. §. conuenticulas. in vfi.
feudo.nu.4.& Alex. in additio.ad Bar.in.l.fub
prætextu. ff. de extraor . crimin. Quinimo ibi
Bar.& Bald.vbi fuprà dicût,quòd fi poteftas re
perit in vna focietate ftatutum inhoneftum,po
teft ftatim eo ipfo caffare focietatem . fequitur
Roma.fingu.344. ¶ Et propter hęc, quæ dicta
funt,fecundùm eundê Montal.ibi,iudex curare
14 † debet,ne in fua prouincia tumultus , aut con-
uenticula fiant,ne damnum inde fequatur. vt in
l.16.titu.4. parti.3.qui tex.eft fingula & habuit
ortum à.l. congruit. & à. l. 3. ff. de offi.præfid.
15 ¶ Et quoque dicit, ꝙ eft cafus proditionis, † fi
quis fraternitates,feu côiurationes militû,feu lo
corû contra regem facit,ex quibus regi , aut pa-
triæ damna oriantur. vt in.l.1. titu.2.parti.7. Dic
vt fuprà. vt in glo.proxima. ¶ Intantû iftæ con
16 fœderationes prohibentur,ꝙ menachi,† vel fa-
bri nô poffunt inter fe ftatuere vel pacifci,quòd
de labore vnius, nô fe intromittat alter. Et idem
in fcriptoribus,& fimilibus,nifi tota ciuitas hoc
ftatuerit. Et fpecialiter punitur Primas artis
illius,qui hoc confentit. vt notatur.in.d.l.vnica.
de monopoli.& Bal.ibi. Tamê poteft alicui ius
côpetere,vt alibi, quâ in locis fuis victualia non
vendâtur. Et idem dic in furno,& molêdino,&
fimilibus,vt pofsit ex confuetudine,feu priuile
gio côpetere hoc ius in illo loco,quod alius non
exerceat,fi fibi tû acquieuerunt prohibitioni
per tempus legitimû ad præfcriptionê complen
dam.tenet Abb. in.c.fignificâte.de appella. nu.
1. & Cepola in tracta.de feruitu.in tit.de furno.
2.q.& Guid.pap.decifi.298.& Faber in.§.ęquè.
Inftitu.de actio.nu.10. Bertachi.in fuo reperto.
in parte, coquus. ¶ Et vide Montal. vbi fuprà,
17 vbi quoque ait,quòd nô valet † ftatutum, quòd
non ematur,vel vendatur frumentum,nifi certo
pretio.& idem in aliis rebꝰ venalibus fecûdùm
Bal. vbi fuprà. fed lex bene poteft facere. vt ca-
uetur in Pragmatica facta per noftrum Carolum
regem in villa de Madrid,anno proximo.1539.
Octobris.10.die,per quâ impofuit pretium fru-
mento.quam per te vide.

Summarium.

1 Iudices,& poteftates terrarû,qui fequûtur par-
tiales reformationes, incidunt in pœnam, fi
ex partialitate fua fequatur dânum,vel iniu-
ria alicui.
2 Partiales dâna inferêtes, & iniurias, tenêtur ad
refectionê dânorum,& iniuriæ fatisfactionê:
3 Partialitas terrarû dicitur infortunium: & ideo
fi vir propter partialitatê exulatur,mulier po
teft dotem repetere.
4 Iudex non debet effe partialis in arbitrariis.
5 Iudex dum ex officio procedit,an debeat impo
nere pœnâ ordinariam , vel arbitrariâ. nu.7.
6 Officialis in fyndicatu côdemnatus ex generali
inquifitione non efficitur infamis.
8 In arbitrariis arbitrium debet effe iuri,& æqui-
tati confonum, aliàs non valet.
9 Iudex, qui habet poteftatem difponendi fecun
dùm confcientiam,feu arbitrium, non debet
fequi propriam confcientiam,fed publicam:
10 In arbitrariis iudex debet facere fuû arbitrium
cum confilio peritorum.
11 Vt partialitatem iudex euitet, non debet ha-
bere nimiam familiaritatem cum fubditis:
quia

quia ex conuersatione æquali nascitur contemptus dignitatis.

12 Si partialitas est in ciuitate inter aliquos, potest iudex ad euitanda scandala, & rixas, iubere, & vetare, quòd vnus non transeat ante portam vel domum alterius.

13 Si de possessione alicuius loci est contentio inter duos, & est timor, ne veniant ad arma, potest iudex præcipere vtique, ne ad illud locum vadant.

14 Hospitiũ potest quis cogi mutare propter partialitatem, causa vitandæ discordiæ.

15 Episcopus potest iubere archipresbytero suo, ne transeat per contratum duorum fratrum, quorum patrem interfecerat.

16 Inimicitia quãdo est inter aliquos, potest iudex prouidere futuris scandalis, præcipiẽdo sub pœna, ne per certos fines incedant.

17 Quilibet officialis ex causa potest prohibere, ne quis accedat ad fundum.

18 Arbiter potest prohibere duobus inimicis, vt vnus non vadat per portam alterius.

19 Potestas potest præcipere subdito, ne discedat de domo sua.

20 Scandalis, & rixis Iudex occurrere, & prouidere debet.

21 Iudex debet ꝓuidere ne partes veniãt ad arma.

22 Iudex non debet studere in criminalibus de concordia partium anteaquam puniat.

An pars potest se componere, seu pacem facere post sententiam.

23 Ad pacem potest compellere iudex, quãdo inimicitia esset scandalosa, & respublica inquietaretur.

24 Ad compromittendum potest cogere iudex, quando videt quòd via iudicij, vel sententiæ non potest bene sedari discordia.

25 Contendentes de possessióne, & properantes ad occupandum: si inter eos præsumitur verisimiliter ad arma venire, possessio sequestrabitur.

c **Parcialidad.** c Hac de causa dicit Bald. in l. de eo. C. de pœna iudi. qui mal iudi. in princip. nu. 2. quòd

1 potestates † terrarum, qui vadunt ad terras, vbi sunt diuisiones in populo, qui non possunt salua conscientia pertransire, sed oportet eos sequi partiales reformationes, incidunt in pœnam. c. cùm æterni. de re iudi. in. 6. ¶ Quod intellige verum, si ex sua partialitate sequatur alicui iniuria, vel damnum, aliàs non. vt dixi in glo. no se juntaran. fi. col. versic. secundò fallit. & arg. eorum, quæ tenet Inno. in c. fi. Quod metus causa. nu. 3. versi. Item nobis videtur. & Bald. in. c. 1. §. iniuria. in titu. de pace iura. firma. nume. 5. in vsi. feu

2 do. versi. quæro. vbi tenet. † quòd si partiales inuicem inferunt iniurias & dãna tenentur ad refectionem damnorum, & satisfactionem iniuriæ.

parcialidad c con

Sed hoc Bald. ibi dicit verum, quod tenentur, scilicet illa pars, quæ iniustè egit. & sequitur Alex. in additio. ad Bart. in l. iniuriarum. ff. de iniuriis. ¶ Et dic, quòd partialitas terrarum di-

3 citur infortuniũ: † & ideo si vir efficiatur exul, non solùm propter culpam suam, sed etiam propter partialitatem, mulier poterit dotem repetere, quia exilium paupertatem inducit. vt glo. in authen. de exhiben. & intro. rei. in prin. colla. 5. & idem tenet Iohan. And. in additio. ad Specu. in titu. de dona. §. fi. versi. quid si vir est in bãno. Bart. in l. si constante. in. 5. q. 1. partit. principa. ff. solu. matri. & idem Bart. in l. 1. C. de decurio. & in l. 2. in princip. ff. solu. matrimo. Angel. in l. cũ acutissimi. §. illud. C. de præscrip. 30. anno. Anto. de Butri. in. c. per vestras. de dona. tenet ad literam Alexan. in l. si cùm dotem. §. si maritus. ff. eod. solu. matrimo. nu. 3. & Ludo. Roma. consilio. 187. in fi. vbi dicit, quòd eo ipso, quòd maritus à ciuitate absens est, aut tanquam exbãnitus cum bonorũ publicatione, aut tanquam alio modo exul sine publicatione locus est repetitioni dotis. vt per glo. in d. l. 2. in princi. & per alia iura suprà allega. & idem quod Alexã. in d. §. si maritus. tenet Ias. in d. l. si constante. nume. 145. versi. amplia istud. loquẽdo in dicta partialitate. ¶ Notari potest ex text. isto. ni parcialidad. ꝙ

4 etiã in arbitrariis iudex non debet esse † minus partialis & fauorabilis alteri parti. notat Inn. in dict. c. cùm æterni. de re iud. in. 6. & certè cùm laxius dãtur habenæ, ille magis debet habere præ oculis æquitatem. vt in authẽ. ius iurando, quod præstatur ab his. collatio. 2. in nigro. & hoc dicit text. notabil. & vulga. in l. quòd si ephesi. ff. de eo quod certo loco. & tenet Bald. in d. l. de eo. num. 3. & in l. quocunque. C. de seruis fugi. col. 5. nu. 18. vbi ait, ꝙ in arbitrariis iudex debet inclinare in mitiorem pœnam. vt in cap. de causis, de offi. delega. non tamen debet esse nimis gratiosus. vt in regula, in pœnis. de regul. iur. in. 6. & ibi Iohã. And. in nouella. & idem tenet Bal. in l. 1. in prin. ff. de his, qui sunt sui vel ali. iur. ¶ An iudex procedẽdo ex officio debeat impo

5 nere pœnam † ordinariam, vel arbitrariam? Vi. Abb. in rub. de iudi. nu. 3. & 5. & quæ dixi suprà in

in c.1. in glo. derechamente. & eundem Abb. in c. inquisitionis. nu. 1. de accusa. nu. 2. vbi tenet, quòd de iure canonico mitius punitur, per viam inquisitionis, quàm per accusationem. De iure autem ciuili non reperit quòd hæc differentia fiat impositione pœnarum, sed par imponitur pœna. per bonũ tex. in. l. 4. C. de sepulchr. viola. facit. l. ordo. ff. de public. iudi. & quod notatur in. l. 2. §. si publico. ff. de adulteriis. Ex quo infert Abb. ibi, quòd saltē de iure canonico ex inquisitione non efficitur infamis: quia sicut receditur à pœna ordinaria delicti imponēda per hominem, ita eadem æquitate videtur recessum à pœna iuris, quæ est infamia, quæ sequitur condemnatum pro crimine. vt in. l. infamem. ff. de publicis iudiciis. & secūdum ius canonicum potest esse vera glos. in. l. 3. §. præterea. ff. de suspectis tutori. & in. l. 1. C. de modo multan. quòd condemnatus ex inquisitione, non est infamis. nam de iure ciuili Barto. tenet oppositum. in. d. l. infamem. Et potest esse ratio secūdum eund. Abb. quia de iure ciuili regulariter non potest procedi per inquisitionē, nisi in certis casibus: de iure autem canonico semper potest procedi, præcedente infamia. Quæ ratio dicit Francisc. de Aretio ibi in. d. c. inquisitionis. col. 2. non videri sufficiens: quia grauamē illatum in modo procedendi, non est iusta causa alterandi pœnam. vt plenè declarat Bart. in. l. ictus fustium. ff. de infa mi. vlti. quæst. & in. d. l. infamem. & Bald. ibi. & in. l. etiam. C. de furtis. vbi in effectu concludit Bald. in. dicta. l. infamem. quòd ex inquisitione generali condemnatus non efficitur infamis.

6 Vnde infert, quòd si officialis † in syndicatu condemnatur virtute generalis inquisitionis cōtra se factæ, non efficitur infamis: quia non potest dici, quòd inquisitio succedat in locum accusationis, quoniam accusatio non potest fieri sine specificatione criminis. c. libellorum. 2. quæstio. 8. Et hanc sententiam sequitur Iohan. de Imol. in. d. l. his qui reus. & in. d. l. infamem. Sed dominus Areti. vbi suprà dicit, quòd in hoc nō est standum: quia Bald. ponit exemplum, quando ex ipsa potest sequi condēnatio de iure, quia formatur contra certā personam pro administratione vnius officij. vt in. l. vnica. C. vt omnes iudi. tā ciuil. quàm crimi. quo casu ex inquisitione generali potest sequi sententia condēnatoria, & absolutoria. vt notat Ang. in. l. si vacātia. C. de bonis vacan. lib. 10. Sed tu vide Abb. in. c. at si clerici. de iudic. nu. 34. vbi indistinctè tenet, ꝙ †

7 si probatum est crimē per modum inquisitionis, venit quis mitius puniendus, quàm si ageretur per viam accusationis. per. l. hodie. ff. de pœnis. & Bald. in margarita. in ijo. in parte, pœna. tenet idem quod Abb. in. d. c. inquisitionis, scilicet, ꝙ pœna ordinaria nō imponatur ex inquisitione secundum canones, sed secundum leges sic. vt notat Innocen. in cap. cum. p. de purga. canoni. Quod limitat & dicit esse verum Bald. ibi, quando proceditur cū plena causæ cognitione, secus si incidēter, & summatim, quia tuc extraordinariè etiā secūdū leges nō potest puniri. vt notatur in. l. nullus. C. de testi. & idē tenet Hippoly. de Marsi. in sua practi. crimi. §. cōstāte. fi. col. nu. 100. & nu. 84. & vi. Socinum in fallen. in parte, pœna. regula. 293. Attamen in arbitrariis eius

8 arbitrium debet esse iuri † & æquitati consonū, aliàs non valet. Ita tenet Ludoui. Roma. in consilio. 376. vbi per hoc allegat glos. in. l. eas causas. ff. de conditio. & demōstra. & late Hippo. de Marsi. in sua practi. crimi. §. diligenter. nume. 24. & in. l. quæstionis modum. ff. de quæstio. nu. 71. cum seqnētibus. vbi quoque dicit, quòd qui

9 habet † potestatem disponendi secundùm conscientiā, vel arbitrium, nō debet sequi propriam conscientiā, sed publicam. tex. iūcta glo. in. c. iu dicet. 2. q. 7. & voluit Cyn. in. l. quisquis. C. ad. l. Iul. maiest. & Ias. in. l. sic legatum. ff. de legat. 1. nume. 28. cum sequentibus. Et ideo dixit Bald. in dicta. l. C. de eo. C. de pœna iudi. qui malè iudi. iudicem debere sequi regulas legum. & non conscientiam suam, quæ legibus aduersatur. De quo etiam per Bald. in. l. 2. in tertio notabi. C. de fideicōmiss. & per Roma. in repetitio rubri. ff. de arbi. colū. 2. ad finem. & text. in. l. 1. ff. de solu. tex. & ibi Bald. in. l. certi iuris. in fine. C. de iud. & Ias. in. §. sed iste. col. penultima. Instru. de actio. glo. & ibi Anto de Butri. in cap.

10 vt debitus. de appella. vbi dicit, † ꝙ in arbitrariis iudex debet facere suum arbitriū cum consilio peritorum. & allegat quæ habentur in cap. ne innitaris. de cōstitu. & subdit ibi Domi. Asto. per illam glo. quòd si cōmittitur aliquid iudici expediendum secundùm quòd sibi videtur, intelligitur tamen habito consilio peritorum. quod etiam voluit in capitu. 1. de constitu. quē sequitur Cardi. Alex. in. c. vt debitus. de appella. n. col. & Mathesil. in notab. 13. incipiente, nota ꝙ vbi iudex. & Fel. in cap. quoniā frequenter. §. porro. vt lite nō contesta. & Hippo. vbi suprà. Consulo tamē indiciebus, vt abstineant se

11 ab ista partialitate, † tam in arbitrariis, quàm in aliis, & vt euitent nimiam familiaritatem subditorum: quia ex conuersatione æquali, nascitur contemptus dignitatis. vt dixit textus in. l. obseruandum.

obſeruandum.ff.de offi.præſi.& text.in.l.8.tit. 4. parti.3. Et alibi dicit Canon, Dum nimium ſeruatur humilitas, regendi frangitur authoritas. vt in cap. quando.86. diſtin. 1. vilis & contemptibilis habetur. ſecundùm Archidi. ibi. pro ut tenet Abb. in cap. dilectus. de pœnis. num.2. & idem in procemi. Grego. nume.2. vnde infert illud vulgare, Familiaritas nimia, contemptum parit. ſed dicebat Azo. illud verbum procedere inter fatuos: quia fatui tantùm contemnunt præſidentem ex familiaritate, non tamē pruden tes: imò magis præſidem cōmēdant. de quo per glo. in dict. cap. quando. ſecundùm Abb. ibi.

¶ Nota vnum ſingula. in materia partialitatis,

12 quòd ſi in aliqua ciuitate † adeſt partialitas, vel inimicitia inter aliquos milites, vel alios potentes, poteſt iudex vetare, & præcipere ſub certa pœna, quòd vnus non tranſeat ante portam, vel domum alterius. Et eſt iuſta cauſa vetandi propter rixas, ſcandala, & pericula euitāda. vt tenet Bart. cum quo cæteri doctores tranſeūt in. l. qđ iuſsit. ff. de re iudi. & ibi Alex. nume.3. & Iaſ. late, num.25. vbi dicit, quòd pro hoc allegat Bart. text. in. l.1. §. fina. ff. de officio præfecti vrbi. in verbo, ſolitarium regionum. Ange. & Imol. & Alex. addūt tex. in. l. ſi cuius. §. ſed ſi inter duos. aliàs incipit. l. æquiſsimum. ff. de vſufru. vbi eſt

13 tex. notabil. quòd ſi duo † contēdunt de poſſeſſione alicuius loci, & eſt timor ne veniant ad arma, & rixam, poteſt iudex præcipere vtrique eorum ſub pœna ne vadant ad illum locum.

¶ Item per iſtam glo. dicit Rapha. Cuma. ſe pu

14 tare, quòd eodē modo poſsit quis cogi † per iudicem mutare hoſpitiū in quo habitat cauſa vitandę diſcordię. prout tenet Iaſ. ibi in. d. l. quod iuſsit. quod ego iam pluries feci. Et idem dicit

15 in epiſcopo, quòd epiſcopus † poteſt licitè pręcipere ſuo archipresbytero ſub pœna ne tranſeat per contratam duorum fratrum, quorum pater interfecerat, ne eorum animos prouocaret. Ad quod addit Iaſ. Idē quod tenet Iohā. And. poſt Guido. de Suza. in additio. ad Speculum. in titu. de pigno. §. ſequitur. verſicu. quid ſi timeo.

16 vbi tenet, quòd quādo eſt inimicitia † inter aliquos, iudex poteſt prouidere futuris ſcandalis, præcipiēdo ſub certa pœna, ne per certos fines incedant. arg. in. d. l.1. §. fina. ff. de officio pręfe. vrb. Quam deciſionem Iohan. And. refert, & ſequitur Alexā. in. l. qui bona. §. ſi quis iuſto. ff. de damno infecto. ¶ Tamen licet ſit prohibitus accesſus ad certum locū, vel ingreſſus palatij, con trafaciens ex cauſa ineuitabili, nō punitur. tenet Bald. in cap. monaſterium. de vita & honeſtate clerico. arg. l. Cęſar. ff. de publica. Et eſt ratio: quia perſona agēs eſt illa, quæ debet puniri, ſed iſta non eſt perſona agens, ſed patiens, quia per vim patitur. vt ait Seneca in epiſtola.c.7. ad Lucillum, ducunt volentem fata, nolentem trahunt.

¶ Item tu adde text. in. l. fina. ff. de offi. procur. Cęſa. in verbo, veluti contumelioſum. vbi eſt

17 text. ꝙ procurator Cęſaris, & quilibet † officialis poteſt ex cauſa prohibere, ne aliquis accedat ad talem fundum. Et per illum tex. decidit ibi in terminis noſtris Alberi. de Roſa. poſt Iacob. de

18 Aretio, quòd ſi ſunt duo † inimici, arbiter poteſt prohibere ne vnus vadat per contratam alterius, & econtra. Idem tenet Alberi. in. l. ſi. ff. de interdi. & relega. vbi ait, ꝙ iudex poteſt pręcipere alicui, ne vadat per contratam alicuius inimici ſui. per. d. l.1. §. fina. Et idē tenet Iaſ. ibi in. d. l. qđ iuſsit. nume.27. teuēdo contra Bal. ꝙ iudex poteſt iubere alicui, ne exeat domum ſuam. quem text. allegat ſingu. Alex. ibi. Sed ſecundum Iaſ. ibi dicit, ꝙ Alberi. in dict. l. fina. no

19 tat ex illo text. † ꝙ præſes prouincię, & poteſtas, poteſt pręcipere ſubdito ſuo ſub pœna, ne diſcedat de domo ſua. Et quòd non obſtet dictū Bal. in. c. Quintauallis. de iureiur. col.2. vbi tenet, ꝙ arbitrator pro bono pacis non poteſt mādare alicui, ꝙ exeat ciuitatem ſuam. Et ſimiliter non poteſt iudex pręcipere alicui, ne exeat domum ſuum, quia eſſet ſpecies ſeruitutis: niſi hęc poteſtas eſſet ſibi ſpecialiter cōceſſa à principe. qui tex. in. d. l. fina. propriè loquitur, quādo propter delictum cōmiſſum quis punitur à præſide iſta pœna, ne quis exeat de domo ſua, ſicut propter delictū, poſſet eum confinare in aliquo loco, ne inde recedat. Sed in caſu noſtro, & in materia noſtra non eſt delictum, ſed ſolus timor rixę, & armorum. ſecundùm Iaſ. vbi ſuprà, quāuis Alexā. ibi alleget. d. l. fina. ad materiam noſtram. ¶ Ratio dictorum poteſt eſſe, licet Iaſ. nō

20 dicat: quia ſcandalis † iudex prouidere, & occurrere debet. vt in. l. æquiſsimum. ff. de vſufru. & tenet Abb. in. c. licet. de probatio. col.15. num 36. in fine. Et ibi tenet Anto. Fran. in additio.

21 ꝙ iudex debet ſemper prouidere, † ne partes veniant ad arma: quia eius officium eſt partes concordare, ſi ſint diſcordes. vi. Bart. in. l. de die. ff. qui ſatiſda. cogan. & in. l. obſeruādum. ff. de iudic. per Alexā. in. l. athletas. §. Item ſi quis. ff. de his, qui not. infami. vi. glo. in cap. 1. de mutuis peti. quod dicit Alex. verum in additio. ad Bar. in. d. l. ſi vſuſfructus. §. ſed ſi inter duos. ff. de vſu

22 fructu. & ibi Angel. in ciuilibus, † ſecus in criminalibus, quia in eis non debet iudex ſtudere

ad

ad reconciliationem. vt per Bald.in.l.cùm affirmes.C.de liber.caus.& in.l. transigere.C.de trãsa. nu.13. col.3. ¶ Quinimo si iudex in criminalibus ante punitionem delicti, & ante solutionem pœnę cogit offensum ad pacem cum delinquente, tenetur in syndicat.secundũ Bal. in.d.l. cùm affirmes.& tenet Amod. Iusti.in tract.syndi. in parte, Item in eo q plures innocẽtes.col. 6. versic. Item tenetur.& idem Bald.in.l.1.ff.de offi. præf.vrb.& in cap.1.de pace tenẽ.glo.in.c. per venerabilem.de ele. & Bart.in.l. ambitiosa. ff.de decretis ab ordi. facien. Notat Bart.in.d.l. quos prohibet.ff. de postulan.dicens, q pax nõ potest fieri per iniuriatum ante condẽnationẽ. allegant glo.singu.in.l.2.ff.ad Sillania.& quod notat Bald. in.l. ex stipulatione.C.de senten.& in.l.1.§. quies.ff. de offi.præfe. vrb. & Iohan. Andre. in additio.ad Specula.in titu.de pigno. §. sequitur.versi.q si timeo.Sed intelligo Bar.in d.l. quos prohibet.scilicet. q pax nõ potest fieri ante condẽnationem, est verum per compulsionem iudicis.secus ex volũtate partis.vt text. in.l.2a.titu.1.par.7.& tex.& ibi docto. in.l.transigere.C.de transa. ¶ Quę pax potest fieri etiam post latam sententiam.vt Bart.in.l. quid ergo.§. pœna grauior. ff.de his,qui not.infa. nu.7. Per quod. d. Bart.extenditur.d.l.parti. quæ dicit,q debet fieri ante sententiã:& sic quòd non solùm ante sententiã, verũetiam post sententiã potest fieri.quod nota.& idem tenet Alex.in.l. iurisgẽtium.§. si paciscar.ff. de pactis. nu.1. si renuntiat sentẽtiæ pro se latæ.per glo. in.l.si diuersa. C.de transa.& ibi quoque Alexã.nu.3. & vide Bald. singula.in cap.nisi specialis. de officio delegati. nu. 1. vbi ait, quòd ne offensus patiatur dãnum in re sua, potest remittere pœnam sententialiter impositam ad ipsius querelam, ne propriũ suum perdat. quod dicit notandũ per tex.vnicũ in.l. qui pœnæ.ff.de manumissi. ¶ Quoq, intellige, q post condẽnationem, & solutionẽ pœnæ po-
23 test iudex cogere ad pacẽ, quando † respublica inquietaretur, & inimicitia eorum esset scãdalosa in republica, quia tunc ad pacẽ potest cõpellere.vt in.l.si quis ingenuã.§.in ciuilibus.ff.de captiu.tenet Bar.& Pau.de Cast.in.l.furti.§.qui iussi.ff.de his,qui not.infa.& idẽ Paul.de Cast. in l.quidã extimauerũt.ff.si cer.pet.nu.6.vbi dicit
24 q iudex † potest cõpellere partes ad cõpromittendũ, quando videt per viã iudicij, vel sententiæ nõ posse bene sedari discordia inter partes, & q sit oriturũ inter eas scandalũ, prout frequẽter cõtingit.arg.in.d.l.æquissimũ.aliàs secus. Et ita debet intelligi secũdum eum, quod tenet Bal. in.d.l.ex stipulatione.& ista opinio Paul.tenet Alex.in.d.l.quidã æstimauerunt.nu.4.& dicit, q eam amplectitur Bal.in.c.cùm ecclesia vulterrana.de electione.ad finẽ.licet.Bald.in.d.l.ex stipulatione.expressè tenet, quòd iudex etiã propter timorem scandali non posset partes cogere ad cõcordiam. vide quæ dicam io.c.6.infrà eod. in glo.pobres.nu. 25. ¶ Intantum iudex debet
25 occurrere scandalis, q si aliqui † contendunt de possessione, & vterq; properat ad occupandũ, & verisimiliter posset venire ad arma inter eos, possessio sequestrabitur, & mãdabitur vtrique, ne accedat sine licentia iudicis:& si post interdictũ iudicis accedit, punit, & reuocabitur statim à possessione. vt tenet Bal.in.l.edicto diui.C.de edicto diui Adri.tollẽ.1.col.nu.3.& est tex.in.l. ęquissimũ.§.sed si inter duos.aliàs est lex si vsusfruct⁹.§.sed si inter duos.& sequitur slicò.l.ęquissimũ.& tenet Abb.idẽ quod Bal. in.c. dilectus. de sequestra.posse. & fru.licet de Bald. nullam mentionẽ faciat.nu.10.&.12.& Bald.in.l.fi.C.de ordi. cogni. faciũt cumulata per Feli. in.c.nihil cum scãdalo.de præsumptio. ¶ Quod intelligitur verũ secundùm Alex. in additio.ad Bart.in d.§.inter duos.Si neuter contẽdentiũ possideat: quia si vnus possideret, non possidẽti inhibere tur.possessio, & non potest sequestrari. Bald.in l. 1. col.1. versi.quædam est.C.de sequestra.prohibi.& idem Bald.in.l.fi.C. de ordi.cogni.& in c.2. col.ad de vita & honesta.cleri.& in.l.ordinarij.C.de rei vendi. Quod refert, & sequitur Ias. in.d.l.quidam extimauerunt.3.col.nu. 4.vbi dicit hoc esse quotidianum: quia propter metum armorũ non debet fieri sequestrũ, nec recedi à tramite iuris, nisi quãdo dubiũ est de possessione.secus quando vnus possidet, alius non.& idẽ tenet Hippo.de Marsi.in sua practi.crimi.§.pro cõplemento.fin.col.nu.45. & idẽ tenet additio. Abb.in.c.examinata.de iudic.in additione, quę est in nu.13.col.4.in parte, si iudex. vbi tenet, q iudex præcipiat nõ possidenti vt non molestet possidẽtẽ sub certa pœna. Item tenet Petrus de Ferra in sua pract. in forma libelli sequestri.col. 2. nu.6.versicu.sed circa.& vltra eos allego glo. in cap. accedens. el primero. vt lite non contesta. in parte, turbare.

Summarium.

1 Adunatio dicitur cum vno tantùm.nu.10.
2 Stante statuto, quòd puniatur producens testes falsos, habet locum in producente vnum testem falsum.

3 Testator iubens bona sua distribui inter pauperes, possunt in vnum distribui.

4 Protestatio quæ debet fieri coram vicinis sufficit si fiat coram vno.

5 Appellatio quæ debet interponi coram honestis personis quando copia iudicis nõ potest haberi, sufficit si appellatio interponatur coram vna honesta persona.

6 Plurale ponitur pro singulari.

7 Pluralis loquutio, an vno numero sit contenta.

8 Decedere non dicitur sine liberis, qui ex matrimonio vnicam filiam relinquit.

9 Medici quando plures requiruntur, si in loco non possunt haberi, an sufficiat vnus.

10 Statutum disponens, quòd accedens ad domum alterius cũ hominibus armatis puniatur, an verificetur, si accesserit cũ vno homine armato.

d Ninguno.[d] Nota text. quòd partia-
1 litas, & confœderatio † cũ
vno solo contrahitur. idem tenet Bar. loquendo
in adunatione in. l. si rixa. 3. col. ff. de sicariis. &
in. l. si criminis. C. de vi publica. vbi dicit, quòd
formæ actionum coadunatæ debẽt intelligi, etiã
si adunauit vnũ. per. l. 2. §. 3. ff. vi bono. rapto. ꝙ
dicit menti tenendũ. ¶ Et facit quod tenet in. d.
§. 3. vbi dicit in simili, quòd stante statuto, quòd
2 si quis produxerit testes † falsos puniatur, quod
habet locum in producente vnum falsum testẽ.
Et vi. Alex. & Ias. in. l. gallus. §. quid si is. ff. de
liber. & posthu. 1. col. vbi idem tenẽt. & Albericus de Rosa. in. 2. part. statu. quæst. 28. & ibi dicit
quòd idem sit, si ad vnum actũ probandum producat duodecim in eadem causa, non debet puniri pro quolibet, nisi pro vno, quia est vnum
delictum. Secus si in diuersis causis ad diuersa
facta probanda. ¶ Item facit: quia si testator
3 † iussit bona sua distribui inter pauperes per
Titium. quòd Titius potest in vnum distribuere, licet in hoc contrarium tenet Bar. per ea, quæ
habentur in. l. 2. ff. de optione lega. & Alexã. in
dict. l. gallus. §. quid si is. quia in expresso tenet
Paul. de Castro. in. l. cùm quidam. ff. de lega. 2.
nume. 4. dicendo, quòd prima opinio est vera,
& sic quòd in vnũ potest distribui, quãdo est facta electio cũ discretione, & iusta causa, si bona
non multùm valẽt, & ille multùm meretur, quia
nobilis, & virtuosus, & cum illis bonis potest
ascẽdere ad magnum gradum, & sic relinquitur
arbitrio superioris, vt episcopi. ¶ Facit ad idem,
quod tenẽt Bart. Alex. & docto. in. l. de pupillo.
§. si quis ipsi prætori. ff. de noui oper. nuntia.
maximè ibi Alex. in fine, vbi ait, quòd quando
4 timetur de prætore, † de denuntiatione, debet
protestari coram vicinis, & sufficit probari per
testes, quòd coram vno tantùm vicino facta fuit
protestatio secũdùm Specu. in titu. de primo &
2. decreto. §. iam de effectu. versi. quid si nũc sufficeret. Lapus alle-

ninguno,[d] ni algu-

ga. 38. aliàs. 40.
vbi ad hoc allegat. l. vt perfectius. cum glo. in versicu. tabularũ.
C. de annali excep. & . c. vt circa de electio. in. 6.
& Romanus ibi in. d. §. si quis ipsi prętori. dicit,
quòd alibi nõ reperitur tactum, & quòd omnes
scribentes ita volunt, maximè Ante. de Butri.
in cap. pastoralis. §. præterea. de offi. delega. &
idem tenet Imol. in. c. fina. de apella. ¶ Vbi quo
5 que tenet Imol. quòd appellatio, † quæ debet interponi corã honestis personis, quando non potest haberi copia iudicis qui sententiã tulit, sufficit si appellatio interponatur corã vna honesta
persona. adhibitis tantũ testibus. per tex. in. d. l.
vt perfectius. & Abb. in. d. c. pastoralis. §. 1. de of-
6 fi. delega. ¶ Et sic ꝙ plurale † ponitur pro singulari. vt in. l. diuus. in fi. ff. de peti. hæredi. & in. l.
2. §. exactis. ff. de origi. iuri. glo. in. l. falsa. ff. de
condi. & demonstr. & glo. in princi. Institu. de
iure persona. Et non solùm in materia fauorabili, verunetiam in pœnali, & sic odiosa plurale
ponitur pro singulari. Bar. in. l. si quis alteri. per
illum text. cum glos. C. ad. l. Iuliam. maiesta.
quia licet omnes leges loquantur in plurali, &
dicant, præcedentibus indiciis, tamen sufficit
vnum indicium, & sic in materia odiosa plurale pro singulari ponitur. vt tenet Ias. in. d. l. gallus. §. quid si is. num. 5. ¶ Vbi dicit, quòd facit
quod tenet Bal. in. l. 1. 1. notabi. C. de conditio.
7 inserti. vbi pluralis † loquutio vno numero est
contenta. vbi infert Bald. quòd stante statuto,
quòd si supersunt masculi, non succedat soror;
quòd si extat vnus solus masculus, ille excludit
sororem: quia naturalis ratio magis attenditur,
quàm pluralis loquutio. ¶ Item facit secundùm Bald. quòd stante lege, vel statuto, quòd si
8 mulier decesserit sine liberis, vir lucretur † dimidiam dotis: quòd non dicitur decedere sine liberis, quando vnicam filiam ex eo matrimonio
relinquit. facit text. in. l. non est sine liberis. ff.
de verborum significatio. ¶ Item facit, quòd si
testator dicat, si decesserit sine liberis, quia sufficit decedere cum vno. vt est glo. in. l. ex facto.
§. primo. & ibi Bart. ff. ad trebellia. & idem dicit Bald. in dicta. l. 1. C. de conditio. insertis. generalius, quòd extante statuto, quod existentibus filiis masculis, filiæ fœminę non succedant,
idem

idem erit, si vnus masculus tãtùm extabit. secundùm Alexan. & Ias. in dicto. §. quid si is. ¶ In simili vi. tu Abb. in cap. proposuisti. de probatio. num. 4. versi. & primo. vbi tenet, quòd
9 licet plures periti † & medici requirantur in arte attestationis, si in eodem loco plures possunt haberi, sunt adhibendi, aliàs sufficit vnus solus. Bar. in. l. 1. §. 1. de ventre inspicien. & in. 1. constitu. digestorum. per tex. in authen. de non alienãdis. §. quod ait. col. 2. versi. vt neq;. & ille tex. est multùm notabilis: quia probat hoc dictũ. & idem tenet Paul. de Castr. in. l. qui luminibus. in fi. ff. de seruituti. vrba. prędi. & per Ange. in. l. quòd si nolit. §. si mancipiũ. ff. de ædilitio edicto. ¶ Sed contra nostrũ text. tenet Ias. in. d. §. quid si is. d. legis, gallus. nu. 12. dicendo, quòd si statutum disponat, φ si aliquis accesserit ad domũ alterius cum hominibus armatis, puniatur certa pœna, vt in. l. 11. titu. 4. foro legum. lib. 4. vbi ponitur pœna congregantis gentem ad malum, φ non habet locum, si ac-
10 cesserit cũ † vno homine armato. secũdùm Bal. in. l. iubemus. §. sint autem. per text. ibi. C. ad trebellia. & idem tenet Montal. ibi, in glo. illius. l. fori. quia nõ est eadem ratio. nam grauior est iniuria, quæ fit à pluribus, & materia subiecta requirit pluritatem. vt. ff. de testam. in. l. vbi numerus. ¶ Secus verò dicit, quando statutum vtitur nomine collectiuo, vt quia dicit, si quis accesserit cum familia. vt in dicta. l. fori. & non habet nisi vnum in familia, tunc punitur: quia hoc nomen etiam in vno verificatur. vt in. l. sint autem. & ibi Bald. C. ad trebellia. vbi Bal. dicit, quòd si statutum dicit, φ si quis accesserit cum familia, habet locum in eo, qui cum vnõ accessit, cùm plures in familia nõ haberet. & sic intellige dictum Ias. vbi suprà. & sic dicta. l. fori verificetur in coadunante virum solum. secũdùm Montal. ibi. & tenet iste tex. & facit text. in. d. l. 2. §. sed si vnus. ff. vi bonorum rapto. ¶ Et Alex. & Ias. in. d. l. gallus. §. qd si is: volũt concordare Bal. cũ. d. §. sed si vnus. & dicunt idẽ, quod Mõtal. scilicet, φ maior iniuria sit accedendo ad domũ alicuius cum pluribus armatis, quàm si accedant cũ vno. tex. est notabilis in. l. si plures serui. ff. de iniuriis. & ita procedit decisio Bal. in. d. l. iubemus. sed quantũ ad dãnum si quis violenter rapiat, putà centũ, tantũ dãnum infert rapiendo cũ vno homine, sicut si raperet cum mille hominibus. & ita loquitur. d. §. si vnus. ¶ Sed quid dicemus de. l. 1. tit. 10. lib. 4. in ordi. regali. vbi dicit, quod nemo faciat adunationem associatam, nec congregationem gentiũ sub pœna ibi posita: an si aliquis faciat istã associatam, seu adunationem cũ vno homine, puniatur pœna: de qua in. d. l. quod vide tur per supradicta. sed tu dic cõtra, per verbum, gens, positum in ea, quod verbum verificatur in quatuor hominibus. vt Bart. in. d. l. 1. ff. de probatio. quod nota ad intel. illi⁹. l. fori. & dixi suprà in gl. no se jũtarã.

nos regidores, ni caualleros, ni otras personas[e] algũas de los tales pueblos,[f]

e **Personas.**[e] Quæ veniant appellatione personæ, dixi late in cap. 1. in glos. de ninguna persona. & sic quòd cum illis personis, & vniuersitatibus contrahitur adunatio, confœderatio, & partialitas: siue sint ecclesiasticæ religiosæ, vel cuiuscunque qualitatis, & etiam si fiat cum muliere, vt dixit Paul. de Castro in. l. 1. §. iusgentium. in princi. ff. de iusti. & iur. & dixi in glo. 1. istius. c. nu. 2.

Summarium.

1 Partialitas contrahitur etiam cum forensi, si ibi sæpe conuersatur.
2 Statutum ciuitatis habet locum in forensem, & contra eum, si ibi continuè conuersatur.
3 Contrahere non potest iudex cum forensibus, qui conuersantur in loco suæ iurisdictionis.
4 In conuersatione decẽnium requiritur.
5 Conuersatio, an faciat quem de foro.
6 Scholaris non efficitur incola alicuius loci ante decẽnium: & ideo de contractibus, & delictis alibi commissis non potest conueniri in loco studij.
7 Conuersatio, seu habitatio assidua, an sufficiat, etiam si non sit decẽnalis.
8 Domicilium an dicatur quis contraxisse, quando vendidit bona, & possessiones, & contulit se in alium locum, in quo emit domum, & possessiones.
9 Domicilium, an constituatur per decẽnium.

f **Tales pueblos.**[f] Idem crederem, & tenerem, quòd in pœnam confœderationis, adunationis, seu partialitatis iudex incurrit, si eam habet non solùm cum subditis suæ iurisdictionis, verum
1 etiam cum forensi, † si ex eius adunatione, &

 partialitate

partialitate aliquis damnum recipiat, si talis forensis erat homo, qui sæpe, & quasi continuè ibi conuersabatur, vel vtebatur. Quia licet sit verum, quòd forensis dicatur ille, qui non est subditus, nec habitat in eadem ciuitate, nec habet ibi domicilium, vt Paul. de Castro. consilio. 193. col. vlti. & in consi. 9. & Feli. in cap. quoniam. de offi. ordina. in principi. non habet locum in forensem, qui continuè ibi conuersabatur, vel vtebatur: quia iste pro ciue, & subdito reputa-
2 tur: & contra eum extenduntur † statuta ciuitatis, & non potest allegare ignorantiam. tenet Gandi. in tracta. malefi. in titu. de rebus portan. contra deben. nume. 7. in fine. & Ias. in. l. cunctos populos. C. de summa trinita. & fide catholica. nume. 67. cum sequentibus. & Hippolyt. de Marsil. in. l. fin. ff. de iurisf. omnium iudi. nume. 81. in repetitio. ¶ Et cum talibus forensi-
3 bus, qui conuersantur † in loco, iudex non potest contrahere: & si contrahit, contractus est nullus. vt tenet Alexan. in. l. principalibus. ff. si cert. petat. nume. 4. versicu. quarto limita. & facit text. iuncta glossa. ibi in. l. quisquis. C. si certum peta. ibi, si in prouincia fuit versatus.
¶ Sed quod tempus in ista conuersatione requiritur? Angel. in consilio. 27. dicit, quòd in ista
4 † conuersatione requiritur decennium, loquendo quando quis dicatur contrahere incolatum: vbi dicit, quòd consuetus conuersari in ciuita-
5 te, talis conuersationis † vsus non facit quem, de foro, nisi vsus sit assiduus, vt per. 10. annos cõtinuos. secundùm Cy. in. l. 2. C. vbi senato. vel clarissi. vbi hoc expressè dicit. Et facit quod notat Innocen. in. c. ex parte. de foro compe. & idẽ tenet Alex. in consilio. 165. in. 6. volu. consiliorum. nume. 3. ¶ Tamen Bart. ibi in. l. 2. C. vbi de crimi. agi opor. dicit, quòd licet tales non habeant ibi domicilium, ex conuersatione assidua sortiuntur ibi forum, & possunt ibi conueniri. Quod est considerãdum: quia prædicti expressè dicunt, quòd assidua conuersatio domicilium non inducit, sed quòd facit quem sortiri forum. ita Bart. vbi suprà, & Feli. in cap. dilectus. de rescrip. col. 6. versi. ad domicilium sortiẽdum. vbi dicit, quòd cautus debet esse ille, qui fundat se in assidua conuersatione, vt deducat dictũ tempus. 10. annorum. Idem tenet Bald. in. l. 1. versi. quarto quæro. C. vbi de crimi. agi opor. dicens
6 post Iacob. Butri. quòd scholaris † nõ efficitur incola alicuius loci ante decenniũ: quia quotidie videtur esse in via, donec est in studio: & ideo de contractibus, vel delictis cõmissis alibi non potest cõueniri in loco studij. ¶ Sed secundùm Felin. vbi suprà, est aduertendum, quia multi tenent sufficere conuersationem assiduam,
7 † etiam non decennalem. ita Innocen. in. c. dilecti. de foro compe. & Salycẽ. in dicta. l. senatores. & in dicta. l. 2. C. vbi de crimi. agi opor. & Cardi. in cap. ex parte. de foro compe. dummodo ex coniecturis non appareat cum de loco recessurum. & ibi Abb. latè col. secũda. dummodo etiam habeat certam partem fortunarum suarum in illo loco. per illum text. videtur tamen Abb. ibi requirere hoc ad finem, vt quis dicatur sortiri ibi domicilium. Sed ad finem, vt possit ibi conueniri, videtur velle, quòd sufficiat assidua conuersatio. Et pro ista parte vide latè vltra omnes Maria. in cap. fina. de foro competen. colum. 16. vbi vltra alios considerat, quòd nõ reperitur text. qui dicat, quòd requiratur habitatio decẽnalis. Nec obstat. l. 2. C. de incolis. quia respondetur, quòd iura loquẽtia de habitatione, intelliguntur, quando quis efficitur per ea incola. vt in dict. l. 2. C. vbi senato. vel clari. & notat Innocen. in dict. cap. ex parte. secundùm Feli. vbi suprà, vbi dicit, quòd ex dictis Mariani licet multa scribat, tres casus ordinat. ¶ Primus, quando sola habitatio non habet aliam causam, aut actum adiunctum significatiuum assumpti, vel non assumpti domicilij, & hoc casu sit arbitrarium, vt arbitretur iudex ipsam habitationẽ & moram. ¶ Et sic sit in isto casu illius capitul quod sit arbitrarium, vt ex ista cõuersatione domicilij possit partialitas notari, si fortè nulla alia causa adest constituti domicilij, nõ debet arbitrari domicilium constitutum minori tempore decennij. per text. iuncta glossa. in. l. est verum. C. de incolis. lib. decimo. Et facit quod de decurione notat glos. in. l. 1. C. de seruis fugiti. Ita dicit sensisse Abb. in cap. fin. de parochijs. dum dicit, quòd si habitans non emit ibi possessionem, sed stat ibi in suspenso, tempus erit arbitrarium. ¶ Secũdus casus est, quando habitatio habet admista aliqua significatiua domicilij
8 quia in loco vbi prius habebat † domicilium, vendidit domum, & possessiones, & contulit se ad alium locum, in quo emit domum & possessiones, dicitur ibi constituisse domiciliũ. vt per Hosti. & Abb. in. d. cap. fi. & hoc modo intelligitur dicta. l. secũda. C. vbi senato. vel clari. cum aliis præallega. Et concludit latè Maria. contra Abb. in dict. cap. ex parte. quòd habitus totius patrimonij, vel maioris partis, non constituit domicilium, quia requiritur animus. qui cognoscitur per habitationem. Et dicit Abb. in. d. cap. fin. quòd vbi immediatè quis declarat animum

animum suum, quòd vult ibi habere domiciliū,
dicitur tunc habere sine alia exceptione tem-
poris. ¶ Tertius casus est, quando quis habi-
9 tauit decēniò, † quia videtur habere animum
perpetuò standi, & præsumitur ibi constituis-
se domicilium,
etiam si prius nō
ostenderit alia si

saluo q̄ ygualmēte[g]

gna domicilij acquirendi, putà, si stetit simpli-
citer conducendo domum. ita loquitur tex. cum
glo. in.d.l.2.C.de incolis. lib.10.& ita intelligi
tur quod notat Iohan. Andr. & Abb. in proœ
mio decretali. per.l. cùm de in remverso. ff. de
vsuri. & glos.Bart.& Angel.in.l. lex Cornelia.
§. domum. ff.de iniuriis. Speculator.in titu. de
compe.iudi.aditio.§.1. versic.45.& versicu.51.
¶ Sed hunc tertium casum limita tripliciter se-
cundùm Felio. vbi suprà in dict. cap. dilectus.
de rescrip. ¶ Primò dummodo decennium sit
continuatum, secus si interpolatum. allegat An
gel.in dict.§.domum. Sed Iohan. de Plate.in.l.
nec ipsi. C.de incolis.lib.10.num.2. dicit, quòd
si statuto cautur, quòd quicunque habitauerit
per decēnium sit ciuis, requiritur ad hoc quòd
sit ciuis, quòd habitauerit maiori parte tempo-
ris secundùm Iacobum de Aretio. & Barto. in
dict.l. cùm delanionis. §. sabinus. ff. de fundo
instructo. ¶ Secūdò limita, nisi sit præsumptio,
quòd etiam habitans decēnio non intendat ibi
contrahere domicilium. Exemplificat in scho-
lari, qui stetit in studio decennio, & fortè stu-
duit primò in vna facultate, & modò in alia, vel
fortè detentus alia extrinseca occupatione non
potuit studium complere, & cōtinuè cogitat de
repatriando: quia iste domicilium non sortitur
per decēnium. Et idem potest secundùm eum
exemplificari in quocunq; alio ostendente per
exteriora signa, quòd non intendit domicilium
sortiri. vt latè per Felin. vbi suprà. quem vide.
Et quòd per decēnium habitando quis, dicatur
vicinus, text. est in.l.23. titu.2.lib. 7.in ordi.re-
gali. & text. in.l.31. titu.2. partit. 3. & text.in.l.
2. titu. 24. parti. 4.

Summarium.

1 AEqualitas in iudiciis etiam arbitrariis, & in
aliis actibus extraiudicialibus est seruanda.
2 Priuilegium competens vni litigatorum, exten
ditur ad alterum.
3 Inter litigatores debet esse æqualitas.
4 Priuilegium personale egreditur personam, &
transit ad aduersarium.
5 Dilatio vni data, prodest alteri.
6 Aequalitas inter socios est seruanda.
Contrahentes cum minore, obligātur, licet ipse
non obligetur.
7 Aequalitas seruatur in quasi contractibus, & in
vltimis voluntatibus, & in collationibus, &
inter dotem & donationem, & in muneri-
bus subeundis.
8 Casus, in quibus ratione æqualitatis priuilegiū
personale egreditur de persona.
9 Accessoriæ, quæ dantur iudicibus Illiteratis &
nō salariatis ad proferēdam sententiā de con
silio peritorum, debent solui per vtrunque
litigatorum, vt æqualitas seruetur.
Quid in expensis notariorum.
10 Iudex, vel notarius, qui vni parti remisit expen
sas, an teneatur remittere alteri, vt æquali-
tas seruetur.

g Ygualmente. [g] Idem tenet Spe-
culator in titul. de
dilatio. §. 4. versicul. sed nunquid terminum.
1 nume. 13. vbi ait, quòd æqualitas † in iudiciis
est seruanda. Et facit text. in. l. qualem. ff. de
arbitris.& .l. in sacris. C. de proximi. sacro.
scrini. §. quoniam. lib. 12. & glos. in. l. fina. in
fine. C. de re milit. libro.12. in parte, forma.
¶ Et non solùm in iudiciis, sed etiam in arbi-
tris, & in aliis actibus extraiudicialibus, & ar-
bitraria contingentibus. vt. ff. de arbitris.l.si de
meis. circa principium. & . l. pedius. §. in ser-
uum. & . l. cùm dies. §. penulti. ff. de vulgari.&
pupilla. substitu. & .l.hoc iure. &.l. lucius.eod.
titu. & in. l. ratas. C. de rescinden. vendi.& in
l. in testamento. ff. de testamen.mili. & in.l.hæ
reditatem. de impuber. & ali. substitu. & Bart.
& Plate. in dicta l. in sacris. §. fina. ¶ Et dicit
Dynus in regula. in iudiciis. de regul. iur. in.6.
quòd intātum debet obseruari in iudiciis, quòd
2 si vnus litigatorum † sit priuilegiatus, & alter
non, priuilegium vni competens, extendi de-
bet ad alterum. vt in. l. fina. C. de fructi.& liti.
expens. & per dictā. l. in sacris. Sed dicit Dy-
nus, quòd hoc est falsum: quia priuilegium vni
concessum, ad aliud extendi non debet. vt In-
stitu. de iure natura. §. sed quod principi. nisi
saluetur, quòd habeat locum in priuilegiis con
cessis vel pertinentibus ad litis executionem.
vt in dicta. l. fina. de fructib. & litis expens.
Vel potest dici, vt ibi per eum. Aut priuilegiū
continet ius iniquū, vt quia in alterius læsione
concessum, & si fuit concessum ad postulationē,

debet vti impetrans eodem iure: sed si sine po-
stulatione, tunc non cōpellitur eodem iure vti.
vt in.l.1.ff. quod quisque iuri. sed si nō continet
ius iniquum, sed fauorem illius, cui conceditur,
& aliquam iuris cōmunis relaxationem, siue ad
postulationē eius concedatur, siue nō conceda-
tur, prodest impetranti tantū. vt in.d.§.sed quod
principi.& prodest nō solùm impetrāti, sed etiā
cū litigāti occasione controuersię.quæ inter eos
versatur, esset inæqualitas vitanda, & tunc vide
tur eum cōtingere.& ita loquitur.l.fina. de fru-
ctī. & litis expens.&.l. in sacris.&.l.vnicuique.
eod.titu.secundùm Dy.vbi supià. ¶ Ex quo di
cit Bart.ibi in.d.l. in sacris.in fine.& Plat. in.d.
§.si.quod inter litigatores debet esse æqualitas,
3 † vt quantum vnus soluit pro sportulis, tantum
soluat alter, & nō plus: & si vnus ex speciali pri
uilegio nil soluet, etiā vnus aduersarius nil sol-
uet, quantūcūq; succubuit, et aduersario sit in ex
pensis condēnatus.vt est casus in.d.l.fina. Et idē
tenet Christopho.por.Institu.quibus aliena.li-
cet vel nō.in §.dirēdo, quòd si aliquis ex priui-
legio habet ꝙ non teneatur iudici delegato sol-
uere nisi mediam partem salarij eius, quod alter
soluere tenetur, hoc priuilegium attribuitur ad
uersario eum quo litigat, vt dicta æqualitas in iu
dicio inter litigatores seruetur. ¶ Et sic est casus,
4 in quo priuilegium personale † egreditur per-
sonam, & transit ad aduersarium ratione iudicia
riæ æqualitatis seruandæ. ¶ Sic est in dilatione:
5 quia dilatio vni data, † prodest alteri. l. peten-
di. C. de tempo. in integr. resti. ¶ Similiter in
arbitris, vt dixi: quia se habent ad instar iudicio
rum. vt in. l. 1. ff. de arbitris. ¶ Et inter socios:
6 † vt in.l.si socius pro filia.ff.pro socio.licet quā
doque claudicet pactum, siue contractus, quādo
est iusta causa claudicādi, vt est fauore pupilli,
quia contrahendo sine authoritate tutoris, non
obligatur, sed cōtrahens secum, bene obligatur.
vt in.l. nihil.§.penul.ff. de actio. emptl.& Insti
tu. de autho.tuto.in princip.& vide Alex.in.l.
videamus.ff. de iur.iura.num.8.vbi idē tenet.s.
ꝙ licet contractus factus per minorē sit nullus,
est verū, quando est cōtra se, secus si est in suum
fauorē.glo.in.l.1 §. fuit quæsitum.ff. ad trebelli.
& in l.7.tit.11.foro legū.lib.1. & facit.l.11.tit.22.
part.3.tex.in.l.nō ideo minus.C.de procu.in fi.
glo. in.l.si tutor. C.in quibus caus.resti.in inte-
grū non est necess. Salyc.in.l. non vtiliter. C.de
eo, qui pro tuto. se gessi.& Cyn. in.d.l. si tutor.
Et facit quod tenet Bar. in.l.1. ff. de tutelis & ra-
tio.distra.num.5. vbi si contractus est nullus fa-
uore alicuius, ille potest dicere contractum vale
re.vt in.l.si res.§.1.ff.de iur. dot. & vi. Inno.in
c.accedēs.de procur.in fine.vbi allegat d.l. non
eo minus.eū glo.singula.in. l.2. ff. de acceptila.
& ibi Angel.& cōsi.316. & Bal.in.l. cōtra iuris.
ff.de pactis. Barb.cōsi.58. in.2.volu.in fine. licet
Bal.in.d.l.cōtra iuris. ff. de pactis dicat, ꝙ valet
actum fauorabile in fauorem minoris sine cura-
tore, si non opponatur. & Feli. in.c.s.de accusa.
nu.6.sed hoc intelligo, si actus est in fieri, & non
dum est perfectus. Secus est si est perfectus, quia
tunc valet, & tenet, licet à parte opponatur, si est
in fauorem minoris. vt in iuribus supradictis.
7 ¶ Itē in quasi contractibus † seruatur ęqualitas.
vt in.l.si.ff.de nego.gest. ¶ Et in vltimis volūtati
bus, & in substitutionibus in dubio seruatur.vt
in.d.l.in testamēto. ¶ Et in collationib⁹.l. illud.
§. ad hęc.C.de colla. ¶ Item inter dotē & dona-
tionē seruatur æqualitas. vt in authē. æquali.C.
de pactis cōuen. ¶ Itē in muneribus subeundis,
& solutionibus tributorū seruatur ęqualitas.C.
de anno.& tribu.lib.10. prout tenet dictus Iohā:
de Plate.in.d.l.in sacris. ¶ Attamē licet Plat.di
8 cat, ꝙ illi sunt casus, in quibus ratione † ęqualita
tis priuilegiū ꝑsonale egreditur de persona, An
ge.de Aretio, in.d.§.sed quod principi.nu.2.po
nit alios. ¶ Et primum dicit, quòd si est priuile
gium cōcessum propter naturalē & sufficientē
rationem, vt in beneficio restitutionis in inte-
grum concesso minori propter lęsionem, ꝙ tran
sit ad heredes. vt in.l.interdū.ff.de mino ¶ Secū
dus est in priuilegio concesso marito ne conue
niatur nisi in quātum facere potest, quod transit
ad hæredem, idest, ad cōmunem filium eiusdem
matrimonij. vt in.l.etiā.in princi.& ibi doct. ff.
solut.matri. ¶ Tertius in priuilegio prælationis
dotis concesso mulieri, quod trāsit ad hæredem
ratione æqualitatis, idest ad filiū mulieris eius-
dem matrimonij. vt in. l. assiduis. §. exceptis.
C. qui potio. in pig.habean. ¶ Quartus, quan-
do de hæredibus in plurali est facta mentio,
quia tunc etiam transit ad hæredem hæredis. vt
in. l. sciendum. ff. de verbor.significationi. Sed
si de hærede in singulari fuit facta mentio, tunc
non transit nisi ad primum hæredem, si est ta-
lis res, quæ de sui natura non transit ad hære-
dem. vt in. l. antiquitas. C. de vsufructu.
¶ Quintus, quando priuilegium conceditur ci
uitati, vel loco, quia semper idem est locus, licet
personæ renouentur. vt in.l. proponebatur. ff.
de iudiciis. & vide quæ dicam infrà, in capitu-
lo. 29. in glossa, los priuilegios. ¶ Sextus, si
concedatur posteris, quia transit ad successores,
non tamen ex fœmininis. vt in.l.prima, in fine.
ff.de

ff.de iure immunita. ⁋Septimus est,si priuilegium concedatur rei, quia ad quoscunque transit res, transiret priuilegium. glos. in .l. sordidorum. C.de exacto. tribu. lib.10. Quæ omnia sunt de mente Bart. in. l. 1. ff. de constitu.princip. & Bart. Angel. & Imol.in.l. quia personale. ff. solut. matrim.

tengã a, todos en justicia[h] quanto a ellos

⁋Et idem ego di-
9 cerem in accessoriis,† quæ dãtur iudicibus illiteratis nõ salariatis, vt eum consilio peritorum proferant sententiã, quæ debent solui per vtrũque litigatorem. vt tenet Luca. de Pẽn. in. d. l. in sacris. col.3. versicu.secundò quærit.per cap. statutum.§. assessorem.de rescrip.in.6. & Paul. de Castro in.l.fina.ff.de assesso.& Abb.in cap. sciscitatus. de rescrip.nume. 15. & dixi suprà in c. 1. in glo. y el derecho a las partes. versic. an si de consillo sapientis.in fine. ⁋Et facit quod tenet Bald. in. l. prætor. §. sed ibi. ff. de edendo. vbi ait,quòd si iudex mittit notariũ ad aliquem locum pro examinandis testibus, quòd debet mittere expensis petentis: si autem mittitur ex mero officio,tunc mittet expẽsis vtriusque partis.& sic tenet,quòd consilium est petẽdum expensis petentis. vt Bald. ibi,in additione.nu.2.
10 ⁋Sed si iudex, vel tabellio, qui † sportulas recipere debet gratis,remiserit vni parti,an teneatur remittere alteri, vt æqualitas seruetur. quod videtur per supradicta. & in authen. sed cùm testator.C.ad.l.falcidi. Tamen contrarium est verius:quia nemo tenetur esse liberalis vltra quàm velit. vt in.l.tutori. C.de negoti.gestis. secundùm Bald.in.d.l.fina.C.de fru. & litis expens. nume. 9. Nec obstat dicta authen. quia ibi non est liberalitas, sed fidei meritum,& honor exhibitæ fidei. vt in authenti.de hæredi. & falci. §.si verò.col.1.& in.l.patrem.ff.quæ in frau.credi.

Summarium.

1 Iustitiæ definitio.
2 Iudex debet esse iustus,& nulli vitio subiacere: & debet esse fortis,potens,& constans, & debet habere in se alia,vt hic.
3 Iudicandi authoritas est quędam potestas delegata hominibus à Deo,de qua rationem sunt reddituri secundùm qualitatem eorum.
4 Exemplum de quodam gentili,qui iustitiam fecit omni tempore.
5 Iudex non faciens iustitiam,Deo tenetur.
6 Iudex iustitiam non faciens,parti tenetur.
7 Iudex tenetur parti,si probationes,& defensiones non admittit.
8 Iudex negligens in accusatione,vel querela recipienda,& in testibus examinandis super ea, facit litem suam. Fallit vt hic.
9 Iudex si non admittit probationes,& defensiones,& instrumenta, tenetur.
10. Iudex tenetur,si non fecit restitui furtum.
11. Iudex tenetur, si non exigit condemnationem communis.
12 Iudex tenetur,si noluit audire partes.
13 Iudex tenetur, si per dolum notabilem omittit interrogare testem.
14 Iudex omittens condẽnare victum in expensis, quando fuerunt petitæ à parte, tenetur.
15 Iudex tenetur,quando non diffiniuit causam ciuilem,infrà tempus à statuto præfixum.
Iudex negligens inferendo sententiam, ad finem,vt partes se concordent in foro cõscientiæ, parti tenetur.
16 Iudex tenetur,si processum criminalem non expediuit infrà tempus statuti, & successori reliquit.
17 Iudex,an teneatur,si de maleficio non inquirit.
18 In magistratu præsumitur ignorantia,nisi scientia probetur.
19 Iudices,& rectores possunt aliquos retinere,vt socios,vel mandatores manifestent.
20 Iudices debent esse vigiles in iustitia facienda, quòd nunquam ad superiorem citius perueniat culpa delinquentium, quàm vindicta.

h **En justicia.** [h] Quę est omnis virtus secundùm Philos.ethi-
1 corum. † & est constans & perpetua voluntas ius suum vnicuique tribuens. Institu. de iusti. & iur. in principi. & in.l. 1.ff.cod. quæ non potest habere locum, vbi deficit fides. vt Specula. in titu.de summa trinita.& fide catholi.in prin-
2 cipi. Et sit iudex † in se iustus, vt nulli subiaceat vitio graui. Et fortis,potens,& constans in exhibendo quod debet. Nec vereatur magnitudinem cuiuscunq;: quia non est qui resistat maiestati suæ. Esther.9.& ideo dicitur Ecclesiastes 7. Noli velle fieri iudex, si non vales virtute, idest fortitudine irrumpere iniquitates malorũ. Et ad hoc tendit illud vulgatum. Non vultum pauperis, nec honores potentis considerari debere,sed quod iustum,& honestum videtur tibi vnicuique quod suum est, nec alterum lædere: quæ duo sunt iustitiæ partes. vt in.§.iuris præcepta. Institu.de iusti. & iur.& tenet Marcus Mantua in tracta. de fauoribus pupillorũ.

prima parte. col. fina. tomo.18. tracta. folio.95.
¶ Et debet esse patiens in sufferendo, & tran-
quillus in discutiendo, & finiendo, & rigidus
in minas inferendo: quia sic Deus iudex mina-
tur peccatoribus per prophetas. vnde dicit. Ni-
si conuersi fueritis ad Deum, gladium suum vi-
brauit suæ vltionis, cōminando. Et debet esse
æquus in discernendo, & maturus in discurren-
do. vt ponit Archiepisc. Floren. in tertia parte.
titu. 9. cap. 1. in princi. vbi quoque tenet, quòd
qui iustè iudicat, bonum opus facit, & secundū
eum remunerabitur: quia opus excellens & la-
boriosum valde bene peregit, & magno pręmio
coronabitur: quia iudex dicitur quasi ius dictat
populo, siue q iure disceptat. Iure aūt discepta-
re, est iustè iudicare. vt in.c. iustū. 23.q.2. et Leui.
19. Iustè iudica ꝓximo tuo. Et nisi sufficienter ꝓ
batum fuerit, nullus debet condemnari, nisi con
fessus, vel conuictus. Et hæc omnia acta per iu-
dices, potest dici pro eis, Beati, qui custodiunt
iudicium, & faciunt iustitiam omni tempore.
Psal. 105. secūdùm Floren. vbi suprà. ¶ Et quia
3 actus iudicij, & authoritas † iudicandi est quæ-
dam potestas delegata, seu collata hominibus à
Deo, qui in hoc tenent locum, & vices Dei in iu
dicando inquantū possunt debent eum imitari.
Vnde dicitur Deutero. 1. Quod iustum est iudi
cate. Dei enim est iudicium. Nam & de suis iudi
ciis ipsi iudici Deo rationē sunt reddituri, & se-
cundùm qualitatē eorum gloriā, vel pœnā rece-
pturi. vt tenet latè Archi. Flo. vbi suprà. ¶ Vbi
4 refert de quodā pagano iudice, † qui fuerat iustis
simus in iudicando, cauens sibi ab omni iniusti
tia: qui quamuis mortuus fuerit in infidelitate,
tū præseruatus fuit per longissima tempora ab
condēnatione infernali. ¶ Demum quodam fo
diente in agro suo ad puteum, vel aliud facien-
dum, audita est vox, leniter percute, ne me læ-
das: quo interrogante quis esset, respondit se
fuisse gentilem, & iudicem, & propter iustitiam
suam à Deo pręseruatum quousque baptismum
reciperet, rogans eum, vt pro episcopo mitteret,
vel iret, vt baptismum ei conferret: quo facto, su
bitò in cinerem dissolueretur: caluaria eius inte
gra erat, & lingua in ea viuens, & recens, & lo-
quens. Quibus omnibus peractis, & coram ipso
clero, & populo per ipsum declaratis, baptis-
mo recepto, in cinerem, est resolutus, ad beati-
tudinem anima eius nulli dubium tendente.
Beati ergo, qui custodiunt iudicium, & faciunt
iustitiam omni tempore, & sine acceptione per
sonarum. vt latè Dyn. in dicta regul. in iudiciis.
& in cap. nouit. de iudi. quia aliàs teneretur, vt
5 † dictus Archie. Florenti. vbi suprà allegando
Sapien. 6. dicendo, Discite iudices finium terræ
præbere aures vos, qui cōtinetis multitudines,
& placetis vobis in turbis nationum. quoniam
data est à domino potestas vobis, & virtus ab al
tissimo, qui interrogauit opera vestra, & cogita
tiones scrutabitur: quoniam cùm essetis mini-
stri regni illius, nō rectè iudicastis, nec custodi
stis legem iustitiæ, nec secundū volūtatem Dei
ambulastis. Horrendè & citò apparebit vobis:
quoniam iudicium durissimum fiet his, qui præ
sunt, idest damnatio, & punitio grauissima iu-
dicibus malè iudicātibus, & iniustè. ¶ Et non
6 solùm Deo, verumetiam parti læsæ tenetur. † vt
dixi in cap. 1. in glo. y derechamente. & in glo.
el derecho alas partes. in versi. & ideo si iudex.
7 ¶ Et vltra ibi dicta dic, quòd quoque iudex † te
netur, si non admittit probationes, & defensio-
nes, quia non facit iustitiā: dum tamen pars pro-
betur in syndicatu, quòd produxit testes pro-
bantes intentionem suam, & noluit examina-
re, aliàs non tenetur. Quod est menti tenen-
dum secundùm Amodeum Iusti. in dicto tracta
tu syndica. in parte, an & quando officialis te-
neatur de negligētia. versi. 2. ¶ Ex quo secundū
8 eum ibi infertur, quòd si potestas, † vel iudex ne
gligat recipere accusationem, denuntiationem,
vel querelam sibi porrectā. vel si recipiat, & no-
luit examinare testes sibi productos, facit litem
suam, & tenetur in syndicatu: dum tamen pars
probet in syndicatu, quòd produxit testes pro-
bantes intētionem suam, & iudex noluit exami
nare: & quòd interest sua testes fuisse examina-
tos in tanta quantitate. vt in. l. si quando. C. de
testibus. aliàs iudex non teneretur secundùm
Bald. in. l. dāni. §. sabinus. ff. de damno infecto. &
in. l. in pecuniariis. ff. de feriis. allegat. l. qui cō
meatus. ff. de re militari. ¶ Sed hoc fallit, quan
do querelatur seu queritur de vxore, filiis, vel
cęteris, quos secū iudex habet. quia quādo tales
conueniūtur, potest iudex non admittere quere
lantem, & dicere, vade ad alium iudicē. text. est
in. l. lex Cornelia. ff. de iniuri. in princi. & tenet
in. l. qui iurisdictioni. ff. de iuri. omni. iudi. in si.
¶ Similiter tenetur, si non admittit alias defen-
9 siones, † vel probationes per instrumēta. secun
dùm Bal. in. l. præscriptione. C. si contra ius vel
vtil. publi. ¶ Idē secundùm eundē Amod. Iust.
10 tenetur, † si nō fecit restitui furtū, vel dānum, dā
num passo, cū possit, & tenetur in solidum. quia
præsumitur esse in dolo, vel lata culpa. quę dolo
cōparatur. secūdùm Bald. in. d. l. mancipia. C. de
serui. fugi. vbi dicit, quòd vidit quēdam iudicem
condēnari,

condemnari, quia attulit accusationem sibi porrectam ad camaram, & noluit super ea procedere.
11 ☞ Item tenetur, si non exigit † condemnationes, & alia debita communis. vt in. l. 1. C. de muner. lib. 12. & in. l. fi. C. vt in posse. lega. maximè si debitores ipsius communis facti sunt non soluendo. l. lucius. §. fi. de fideiuss. & eo casu debet de suo salario tantundem retineri. l. iudicis. C. de anno. & tribu. lib. 10. ☞ Potest tamen ab his, pro quibus soluit, repetere. secundùm Bartol. in. d. l. missi opinatores. C. de exa. trib. lib. 10. ☞ Item te
12 netur, si noluit † audire partes. Bald. in rub. C. de poena iud. qui male iud. & l. argentarius. §. cùm autem. ff. de edendo. ☞ Item si per dolum, vel nota-
13 bilem † negligentiam omittat interrogare testem de causa scientiæ. per tex. in. l. si quando. C. de te
14 stibus. ☞ Item si omittit condemnare † victum in expensis, quando fuerunt petitæ à parte glo. singula. in cap. fi. de rescrip. aliàs non tenetur, si nō fuerunt petitæ. vt in. l. properandum. §. sint autē alterutra. C. de iudiciis. Tamen si vult, potest condemnare in expensis, licet non sint petitæ à parte, cùm hoc emergat post litem contestatam, & sic ad eius officium spectet. tenet Iohan. de Plat. in. l. 2. C. de decurionibus. lib. 10. in fine: & si nō condemnat, non recuperat ab eo, qui debuit condemnari: quia lata sententia super expensis, officium expirat: quia soluit potius poenam sui quasi delicti, quàm verum debitum, ideo nō potest recuperare secundùm Angel. & Iohan. de Imol. in. l. si quis dolo. ff. de re iudi. Bal. in. l. sancimus. C. de iudi. licet Specula. teneat contrarium in ti. de expensis. §. postremò. ☞ Item tenetur, si non
15 diffiniuit † causam ciuilem infrà tempus à statuto præfixum. vt in authentica de quæstio. §. super hoc. colla. 6. Et non solum facit litem suā vt teneatur ad interesse partis quatenus eam lædit. vt in cap. iudices. de pace iura. firm. in vsi. feud. Sed tenetur etiam ad poenam statuti, & incidit in periurium: quia iurauit seruare statuta, & poena statuti nō excludit poenam periurij. vt in. l. si quis maior. C. de transa. & notat Bal. in. l. obseruare. §. proficisci. ff. de offi. procons. & lega. in. 3. q. versi. sed nunquid iudex. & ita refert tenuisse Iac. butri. in. d. l. properandum. in principio. C. de iudiciis. & idem tenet tex. in. l. 6. titu. 16. lib. 3. in ordi. regali. & in Pragmatica. 95. facta per nostrum Imperatorem & regem Carolum Valisoleti, anno. 1523. loquendo in iudicibus appellationum regimenti, quòd si infrà illum terminum nō decidūt causam, incidūt in illam poenā vltra interesse partis. ☞ Quod limita, & intellige verum, si potestas, vel iudex est in dolo, quia potuit, & noluit: sed cessante dolo, non est periurus, aliàs sequeretur, quòd ex culpa, & negligētia fieret periurus, quod est falsum. non tamen excusatur à poena pecuniaria statuti, nisi propter causam probabilem, & necessariam. vt in. l. cōtinuus. §. illud. ff. de verbo. obliga. & Innoc. in capit. pe. de offi. delega. ☞ Et dicitur probabilis causa, si fuit impeditus facto partium, & tunc excusatur à poena, & potest tempus prorogari secundùm Bald. in l. petendæ. C. de tempori. in integrum restitu. pete. & in authenti. clericus. C. de episcopis & cle. & in. l. ideo. C. de his, quibus vt indignis. vbi habetur, quòd vbi nō est culpa, non debet esse poena. ☞ Dicitur ergo iudex in culpa, si causa erat instructa, & fuit requisitus quòd expediat, & stat per eum: aliàs non dicitur negligens, nec tenetur ad poenam. secundùm Bald. in authentica, sed & his. & in authentic. Itē si appellatiōe. C. de temporibus appella. & in dict. §. iudicis. & dixi in capitulo primo in gloss. y. fiel. versiculo vltra supradicta. vbi singulariter. Quia in his, quæ respiciunt vtilitatem priuatam, iudex regulariter non impartitur officium non petitum. l. 4. §. hoc iudicium. & ibi Bartol. & scriben. ff. de damno infecto. & Amode. Iusti. vbi suprà. ☞ Et quātuncunque iudex teneatur infrà certum terminum causam finire, non cogitur expedire, nisi infrà finem temporis. Bartol. in extrauag. ad reprimendum. in verbo, procedatur. & Cataldi. in. d. tracta. syndica. quæstione. 45. ☞ Et facit quod singulariter tenet Cardina. in Cle. sæpe. de verbo. significa. §. & quia quęstio. 18. vbi ait, quòd si iudex est negligens ferre sententiam ad finem concordandi partes, si propter concordiam partes læduntur, parti læsæ in Foro conscientiæ ad refectionē damni tenetur. quod sequitur Restaurus Castal. in tracta. de Imperatore. quæstione. 110. columna. 7. versiculo. 41. in fine. tomo. 5. tracta. folio. 72. ☞ Quoque tenetur, † si nō expediuit pro-
16 cessum criminalem intrà tēpus statuti, & successori relinquit. vt Bal in. l. 1. §. sciendum. ff. de magistra. conueni. Quod intellige verum, quando procedit ex mero officio, & ad vtilitatem publicam, quo casu dies, & terminos statuti interpellat pro homine. l. magnam. C. de commit. & contrah. stipula. c. potuit. de loca. Secus si procedit per accusationem, & non fuit per accusatorem requisitus, quia tunc non dicitur negligens, nisi accusatore petente, & requirente, quòd sententiam ferat. notat glossa in. l. si curatoris. C. de iure deliber. & . l. penult. eodem titulo. & est casus in. l. prima. C. vt infra certum terminum crimi. quæsti. termi. secundùm Amodeum Iusti.

Iusti.vbi suprà. ¶ Item tenetur, si non inquirit
17 † de maleficio, quando est notorium, vel quando fuit ei denuntiatum, aliàs non teneretur. tenet Bald. singulariter in.l. prima.§.magistratibus.ff.de magistra.conuenie.quia eo ipso, quòd delictum est sibi denuntiatum, vel est notorium, cõstat de negligentia iudicis: quia si ei nemo denuntiat, nec est notorium, non tene-

possible fuere l. Ni assi mismo durante el tiempo de su officio del dicho assistẽ

18 tur, quia etiam in magistratu præsumitur † ignorantia, nisi probetur scientia. quod Bald. ibi dicit notandum. & dicit quòd ibi est melior text. ad excusationem officialium. ¶ Et vid. Iohan. Andre. in capitulo, quanto. de offi. ordin. & tex. in capitulo, ordinationes.8. quæstione prima. vbi dicit, quòd si iudex non inquirit de eo, quod debet inquirere, tenetur, quia præsumitur in eo scientia, vel culpa. Quod intellige, quando est publicum, quia si non est publicum, nec notorium, & non denuntiatur ab officiali, vel syndico, vel promotori fiscali, sed ab aliquo priuato, qui prætendit commodum proprium, sit cautus iudex, quòd faciat porrigi accusationem in scriptis, & recipiat testes ad informationem, & ea data, procedat. ¶ Si verò non dederit testes, non inquirat, quia tunc non tenetur: quia non debet esse facilis ad credendum iniuriato, imò condemnat accusantem, non in pœnam talionis vt in.l. prima. C. de accusa. saltem in expensis, maximè ex querela maleuola, & non sit leuis ad inquirendum. Quia sicut iudex arguitur de negligentia, si non procedit de crimine, de quo sibi liquet: ita arguitur de lenitate, procedendo de eo, de quo non constat, maximè super maleficiis antiquis, in quibus dicit Amode. Insti. vbi suprà, quòd vidit muitos officiales leues ad inquirendum, & cum verecundia processisse, & in syndicatu fuisse damnatos. ¶ Rectores, &
19 † iudices possunt aliquos retinere, vt manifestent socios, vel mandatores, vel vt aliud faciant, quod de iure debent, & est iusta causa carcerandi. ita Bartol. in.l.3.§. diuus.ff. de iure fisci. Cataldi. in dict. tracta. syndi. quæstione.88. Et de multis alijs, ex quibus iudex tenetur, vel non, ne membranas occupem, nec sim transcriptor, vi. latè per dictum Paridem de puteo. & per a-
20 lios in dictis tractatibus. ¶ Et intantum † iudex debet esse vigil in iustitia facienda, quòd nunquam ad superiorem citius perueniat culpa de-

linquentium, quàm vindicta: quia hoc ipso præsumitur & arguitur de negligentia iudicis inferioris, qui hebet delicta punire. vt in capitulo, peruenit.18. distin. Innoc. in capitulo, sicut. de accusa. & tenet Lucas de penna. in.l. quotiens. C. de lucris aduoca. lib.12.

i te, o gouernador, o corregidor, ni sus officiales por si, ni por otro cõpre heredad k

l Fuere. l Text. in.l.4. titul.15. lib.5. in ordi. regali. versicu. la quinta. & dixi suprà in cap. primo in glo. y el derecho a las partes. prima columna.

Summarium.

k Heredad. k No. tex. quòd officialis in loco, in quo officium gerit,
1 prædium non potest † emere. simil. text. in.l.5. titu.5. parti.5. & in.l. qui officij.ff. de contrahen. emptiõe. vbi qui officij causa in prouincia agit, vel militat, prædia comparare in eadem prouincia non potest. ¶ Quod extẽde etiam ad nauem, quia nec eam fabricare, nec fabricatam emere potest. secundùm glo. ibi. Et ratio huius est secundùm. d. glo. ne fortè culturæ militiam, idest exercicium iurisdictionis dimittãt. vt in.l. milites. C. locati. & Ias. in.l. principalibus. ff. si certum peta. num. primo. referendo Ludou. Roma. dicit. quòd officiales debentes officio publico vacare & sic publicæ vtilitati, commóde facere non possent, si vacarent priuatis emptionibus. argumẽ.l. militis

militis agrum.ff.de re mili.& in.l.ab admini-
stratione.ff.de leg.primo. Et istam rationem an-
tea assignauit gloss.in.l.1.C.de nego.ne mili.lib.
12.& vi.tex.qui idem tenet in.l.nō licet ex offi-
cio.ff.eodem.de contrahen.empti.vbi non licet
ex officio, quod administrat quis, emere per se,
vel per aliam personam, alioquin non tantùm
rē amittit, sed etiam in quadruplum conuenitur,
quod fisco applicatur.vt gloss.ibi.& idem tenet
tex.in.l. vnica.C.de cōtractibus iudi.& text.in
l.aufertur.§.qd à præside.ff.de iure fisci.¶ Quod
2 extendet † ad consiliarios domesticos,& assesso-
res,qui quoque isti non possunt emere.vt in.d.
l.nō licet.& Paris de Put.in tracta.syndi.in par-
3 te,officiales.folio.87.¶ Quod fallit,† nisi quan-
do res paternæ confiscatæ venderentur,quia tūc
licet filio officiali emere propter affectionem.vt
in dict.l.qui officij.& est simil.text.in.l.milites.
ff.de re milit.& nō solùm quando distrahuntur
à fisco, verunetiam si distrahantur ab alio eme-
re licet.vt glo.ibi.¶ Quoque fallit finita iurisdi
4 ctione,† vel officio,quia tunc licet emere vt glo.
ibi.¶ Tu circa istum tex.vi.distinctionem Bar.
5 in dicta.l.aufertur.§.à præside † quam sequitur
Lucas de penn.in.l.2.C. de lucris aduoca.lib.12.
vbi dicit,quòd quando quis habet aliquod offi-
cium sine iurisdictione, vt si est ei commissa ad
ministratio rerum publicarum, & tunc si vigo-
re illius administrationis aliud venditur,non li-
cet sibi emere, aliàs punitur. vt in dict.l.non li-
cet.nisi emerit palàm, & bona fide.vt in.l.cùm
ipse.C.de contrahen.emptione.prout est in tu-
tore,& in executore testamentario,quia nō pos-
sunt emere bona minorum.nec defunctorum, a-
liàs puniuntur.vt in.l.13.titul.19.lib.8.in ordin.
regali.nec per se nec per aliam personam.vt Dy-
nus in regula.alicui.de regulis iuri.in.6.& Paul.
de Castr.in dict.l.cùm ipse.¶ Et idem,si haberet
iurisdictionem, & administrationem. & ex ea
emeret per dictas.ll.& hoc vult dicere dict.l.non
licet ex officio. ¶ Quandoque quis vult emere
extra id,quod venditur ratione ipsius officij: &
tunc aut emit inferendo metum occasione sui of
ficij, & habet locum.l.si per impressionem. C.
quod metus causa.quæ loquitur etiam in medio
cribus officialibus, vt in his,qui positi sunt ad
denuntiandum maleficia,& similibus.¶ Si verò
emit non inferendo metum, & tunc si quidem
est talis officialis,qui habet iurisdictionē,& non
licet sibi emere, nisi prout dicitur in dict.l.pri-
ma,de contractibus iudi.& si emerit, habet lo-
cum poena,dict.§.quod à præside. ¶ Si non ha-
bet iurisdictionem, non impeditur emere ali-
quo iure.argumen.in.l.ad inuidiam.C.quod
metus cau.quæ distinctio certe est bona.¶ Quid
6 autem si vtensilia, quæ emere † valet.vt in dict.
l.prima.C.de contra.iudi.non potest ad emen-
dum inuenire, an possit ex pretio soluto aufer-
re,vel subditos cogere ad vēdendum? Dic quòd
sic, vt tenet dictus Lucas de pēna,in dicta.l.secū
da,de lucris.aduoca.quod est notandum: quia
multi ribaldi nolunt talia vendere iudicibus ex
inimicitia, quā cū eis habent.& tenet Bal.in ca-
pitulo,nobis intrantibus.de pace constan.in v-
si.feudo.¶ Text.nostrum amplia, vt non solùm
habeat locum in iudicibus, verunetiam in pro-
7 ceribus † palatij,siue consiliariis,qui stant ad con
silium dominorum, quorum consilio res publi-
ca regitur,quia isti non possunt emere res subdi
torum,aliàs amissione pretij multantur.vt text.
& ibi docto.in.l.finali.C.de rescindenda vendi.
& hoc est, quia possunt ostendere minacem, &
seruorem.vt gloss.ibi. Quod dicit ibi Bald.habe
re locum in magnis consiliariis magnorum do-
minorum, qui tenent locum principum, sicut
sunt Regis legati,& Cardinalis, & domini ma-
gnarum ciuitatum, & non de aliis, quia non de-
bet intelligi de consiliariis episcoporum, vel ma
gistratuum minorum ecclesiasticorum, nec de
ipsis seruatur de consuetudine. ¶ Et istum text.
8 intellige verum, nisi de † conscientia, vel licen-
tia principis,seu dominorum,quia tunc licet eis
emere.secundùm Bald.in dict.l.finali.& est tex.
hic. Et vi.Alexan.in consilio.64.numero.4.in
4.volu.vbi ait, quòd licet consiliarij principis
non possunt emere res subditorum,tamen si il-
la emunt de conscientia principis, possunt: quia
præsumitur abesse omnis sinistra suspicio pro-
pter præsentiam principis. ¶ Et quia suprà lo-
quitur Bald.de consiliariis dominorum, videtur
9 quòd † quilibet dux, seu comes potest habere
consilium, seu parlamentum. vt sentit ibi Bald.
Tu tamen tene contrarium quia solus princeps,
qui non recognoscit superiorem, potest habe-
re consilium, seu parlamentum. vt tenet Gui-
do Papa.decisione.43.Quod est cōtra istos Du-
ces, & Marchiones Hispaniæ,qui vocant suum
consilium.Quia si superiorem habent,non pos-
sunt habere parlamentum, seu consilium. vt
ibi.allegando Bartol.in.l.quodam Tiberius
Cæsar.ff.de hæredi.institu.licet ibi Bartol.non
videatur hoc sentire. Sed tu vi.Bartol.vbi vult
hoc expressè dicere in.l.2.C.de decurio.lib.10.
in fine,allegādo.l.2.circa principium.ff.de orig.
iuris.Et tenet Iohann.Montag.in tracta.de par-
lamentis.in princ.nu.4.tomo.5.tracta.folio.241.
¶ Et

Et an quilibet prælatus, vel Baro posſit conſtituere conſulatum in terra ſua. vi. Guido. Pap. licet remiſsiuè ſingulari. 422. §. vtrū. Et licet officialis nō poſsit emere à ſubditis hoſpitia, vel campos, niſi victualia, vt dictum eſt. & in. l. ſolēt. §. nūc verò. ff. de offi. proconſu. tamen poteſt † emere equos, quia nō debet ire pede,

10

ᵉalguna, ni edifique caſas[l] ſin nueſtra li-

quia ſunt ſimiles alimentis, imò ſunt pars alimētorum. vt notatur in. l. denique §. idem labeo. ff. mandati. ſecundùm Bal. ibi. & tenet Paris de pu. in dict. tracta. Syndi. in parte contrahere officialibus. folio. 86. num. 3.

de reſcrip. per doctorem del Caſtillo in. l. 31. de Toro in gloſ. ſpecialmente. Quibus adde, quòd renuntiare, eſt donare: quam renuntiationem procurator non poteſt facere ſine ſpeciali mandato. tenet Abb. in capit. primo. vt lite non conteſta. num. 28.

cencia, y es ſpecial[m] mandado en la tier

Tamē in omnibus caſibus, in quibus ſpeciale mandatū requiritur, ſi probabiliter dubitatur de mandato, admittitur procurator cum cautione de rapt. ita tenet Abb. in cap. coram, de in integr. reſti. colū. ſi. numero 6. per text. notabi. in. l. quòd ſi ſpeciali. ff. de minori.

Summarium.

1 Habitare debent judices in palatiis publicis, & non in domibus priuatorum.

1 Caſas. [l] Similis tex. in. l. vnica. C. de cōtracti. Iud. ibi, vel domos extruere nō aliter poſsint, niſi ſpecialē noſtri numinis hoc eis permittente diuinam reſcriptionem meruerint. ſimil. tex. in. l. 5. titu. 5. parti. 5. & ibi Montal. Et ratio eſt, quia poſſunt inferri metū & impreſſionem vt dictum eſt in gl. ſuprà proxima. Et
1 quia non poſſunt habitare † in domibus priuatorum, ſed in domibus publicis. vt in. l. nulli. C. de officio rectorum prouinci. & gloſſ. in. l. obſeruare. ff. de offi. proconſ. & lega. Quod intellige ſi ſint palatia publica, vel prætoria, aliàs ſecus. vt ibi in. d. l. nulli iudicum. & Paris de Pute. in. d. tracta. verſi. officialis. in fine. folio. 88.

Summarium.

1 Mandatum ſpeciale requiritur in iſtis caſibus. Et an in iſtis caſibus admittatur procurator cum cautione de rato.

m Special mandado. [m] Nota caſum, in quo
1 † mandatum ſpeciale requiritur. Aliū vide infrà in capitulo. 42. & alios vide per glo. in capitulo, qui ad agendum, de procura. in. 6. in parte, vel paciſci. & Bartol. ponit alios in. l. filiusfamilias. ff. de donatio. & in. l. prima. §. inter filiū. ff. de falſ. & Abb. in capitulo, ſunt nonnulli. §. ſunt & alij.

Summarium.

1 Negotiari an poſsint regentes prouincias, & eorum aſtantes pro ſe, vel per alium.
2 Negotiationes plures requiruntur, vt iudex in pœnam incidat.
3 Mercator dicitur propriè, qui plures negotiationes facit, non vnam tantum.
4 Aleator, nec peccator dicitur, licet ſemel luſit, vel peccauit.
5 Clericus non dicitur negotiari per venditionē vnius rei.
6 Contrahere, vel permutare, eſt intantum prohibitum officialibus durante officio, quòd etiā ſi durante officio faciunt contractum, quòd eo finito non poteſt confirmari mutuo cōſenſu, quod extenditur ad cōſiliarios principis.
7 Exactores publici prohibentur contrahere cum prouincialibus.
8 Contrahere poteſt iudex in officio, quando cōtrahit cauſa ſuæ neceſsitatis, vel familiæ.
9 Alienari prohibitus ex cauſa neceſsitatis, alienari poſsit.
10 Extrahere prohibitus frumentum de ciuitate, non intelligitur prohibitus, quando extrahit ex cauſa neceſsitatis.
11 Exemptus à collectis, nō intelligitur exemptus à collecta, quæ imponitur ciuibus propter neceſsitatem.
12 Neceſsitatis tempore non excuſatur quis à murorum ſeu ciuitatis cuſtodia.
13 Priuilegium exemptionis non prodeſt in cauſa neceſsitatis reipublicæ, vel principis.
14 Neceſsitatis tēpore, putà guerræ vel belli, poteſt princeps imponere ſubditis ſubſidium charitatiuum

titatiuum.

15 Gabellarum arrendatores pro necessitate reipublicæ, regis, seu domini, possunt gabellas exigere ante diem, vel ante tempus.

16 Alienare potest prælatus Romano pontifice inconsulto res ecclesiæ cathedralis, imminente necessitate alienandi.

17 Vicini venĩetes ad machinã dũ tẽpore necessitatis in terra aliena, nõ tenẽtur soluere gabellã.

18 Conficeri permissum est etiam Iudęo, & Saraceno tempore necessitatis.

19 Victualia, quæ valent iudices emere, si nõ inueniuntur ad emendum, possunt pretio soluto auferre à subditis, & cogere ad vendendum.

20 Contrahere potest officialis, qui habet officium in sua propria patria, seu in loco suę originis.

21 Priores ciuitatũ, seu aneiani, idest regidores durante officio possunt contrahere.

22 An cõtrahere potest officialis cum nõ subditis.

23 An contrahere potest officialis perpetuus, & si potest syndicari.

24 Officialis positus ad beneplacitum, an potest cõtrahere.

25 Emere potest officialis res paternas cõfiscatas.

26 Officialis durante officio potest recipere donationem remuneratoriam.

27 Contrahere an potest officialis, quando contrahit palàm, & cum authoritate alterius administratoris.

28 Hæres potest officialis institui durante officio, & legatum sibi fieri.

29 Alienatio prohibita per contractum, non intelligitur prohibita in vltima voluntate.

30 Statutũ prohibens forensem emere in loco, non ꝓhibetur emere ea, quæ fuerunt antecessorũ, & non prohibetur acquirere ea, quæ sibi obuenlunt iure hęreditario.

31 Alienatio prohibita in forensem, non habet locum, quando forensis succedit ab intestato ex dispositione legis.

32 Emere põt officialis, qui nõ habet iurisdictionẽ.

33 Cõtrahere potest officialis ex licẽtia principis.

34 Negotiari põt officialis nomine reipublicę, & ad ei⁹ vtilitatẽ, vel super re ipsius reipublicę.

35 Cõtrahere possunt iudices officio durante, quãdo est ibi consuetudo contrahendi.

36 Contrahere potest iudex, quando contrahit in alio contractu, quàm mutui, & quando in illa ciuitate habet proprietates, seu res mobiles.

37 Matrimonium an potest iudex contrahere in illa ciuitate officio durante.

38 Contractus factus per iudicem officio durante, non firmatur iuramento.

39 Pign⁹ an ꝓhibet̃ iudex accipere durãte officio.

40 Instrumẽtum guarẽtigium, ꝙ iudex habet cõtra aliũ, an officio durãte põt mãdari executioni.

41 Potestas debet soluere pretiũ rei emptæ à familiari suo.

n ra de su iurisdicion. Ni vse en ella de trato de mercaderia",

De mercaderia." Regẽtes prouincias, & eorum astantes, in eisdem negotiari
1 † nõ possunt. nec fœnus exercere. text. ẽst similis, & ibi Bart. Angel. Paul. de Castro, & cæteri doctores in. l. principalibus. ff. si certum petatur. & text. singul. in l. 5. ti. 5 parti. 5. quã vide. ¶ Quod extẽde nõ solũ per se, verumetiam per alium non possunt contrahere in tali loco, vbi administrationem gerũt. vt in. l. non licet. ff. de contrahen. emptione. & tenet Montal. in gloss. ordi. regali. in parte, officiales. ¶ Sic nota, quòd præsumitur fraus eo ipso, quòd emitur per interpositam personam, secundùm Bartol. in. l. si pupillus. §. finali. ff. de excusa. tuto. & Ias. in. §. Item si quis in fraudem. Institut. de actio. numero. 47. ¶ Cyn. tamen. in. l. quisquis. C. eodem si cert. petatur. distinguit, aut est officialis perpetuus, aut temporalis, aut dubius, vtrum sit temporalis, vel perpetuus. ¶ Si est perpetuus, tunc dare, & recipere mutuò, & contrahere cum subditis, non prohibetur, dum tamen faciat sine oppressione. vt in. l. præsidis. ff. eodem. si cert. pet. & . C. quod metus causa. l. si per impressionem. ¶ Si est temporalis, refert, aut contrahit nomine vniuersitatis, & potest. vt in. l. gaius. ff. de vsu. aut nomine suo, & tunc aut cum subiectis, & non potest, vt hic, & in dicta. l. quisquis. & in. l. eos. eodem titulo, aut cum non subiectis, qui non conuersabantur in loco, & potest. & sic dicit, quòd debet intelligi dicta l. præsidis. ¶ Sed dicit Cy. quòd alij moderniores tenent, ꝙ potest accipere à subiectis ad suum vsum & necessitatem. & ita intelligunt. d. l. præsidis. Sed si acciperet ad negotiandum, non potest etiã ab aliis non subiectis, & hoc magis placet sibi, & hanc distinctionem tenent Angel. & Paul. de Castro in dict. l. principalibus. ¶ Et vt iste text. & iura similia
2 habeãt locum, requiritur, quòd iudex † exerceat pluries negotiationem hanc. Secus si vna vice tantùm exercuit, quia tunc non incideret in pœnam. vt tenet Paris de pute. in tracta. syndica. in parte, officiales non possunt. folio. 87. ¶ Et facit
3 quia mercator † propriè est ille, qui plures facit negotia-

negotiationes, non vnam tantùm. tenet Bartol. in procemio ſtorum. num. 10. per. l. primâ. §. 1. ff. de tribut. & probatur per. l. ſemper. §. diuus Adrianus. cum. l. ſequenti. ff de iur. immuni. vbi ſi immunitas cōceditur alicui, qui negotiationem nauicularium exercet, oportet quod maiorē partem ſubſtantiæ in ea negotiatione ponat, & habeat. Et ideo dicit Barto. in. d. l. ſemper. §. negotiatio. quòd immunitas data aliquibus mercatoribus, ita demum ſeruanda eſt, ſi maiorem partē facultatum tenerent in mercantiis. prout tenet Alexand. in conſilio. 108. in. 4. volu. ¶ Et quòd vna mercantia non faciat quem mercatorem, ſed profeſsio, & exercitium. tenet Bald. in rub. C. de conſtitu. pecuni. in fine. Quod dicit verum niſi hanc vnicam mercantiam præcedat profeſsio, ſeu matriculatio in matricula mercatorum. nam nomina dicta à profeſsione acquiruntur profitēdo, nomina verò dicta à cōſuetudine, ſeu ab actu generalitatis acquirūtur vſu, & exercitio. nō per vnicum actum. vnde non dicitur † aleator, licet ſemel ludat, nec peccator, licet ſemel delinquat, nec lector, licet ſemel legat. & idem in ſimilibus. ſecundum Bald. ibi. & Barto. in. l. legatis ſeruis. ff. de lega. 3. nume. 4. vbi ad ea, quæ in contrariū adducit, reſpōdet. ¶ Et ſic, quòd mercator nō dicitur quis per vnum actum. & cum Barto. tranſit Anchara. in capitu. canonum ſtatuta. de conſtitu. ver. quis dicatur. & Barto. in. l. mariti. §. quęſitum. ff. de adulteriis. & Feli. in procemio Gregori. co. fi. verſi. quartò limita. ¶ Et facit quoque,
5 quòd licet clericis † ſit interdicta negotiatio, vt in cap. fi. de vita & honeſt. cleri. per venditionē vnius rei tantùm non dicitur negotiari, ſeu mercari. eſt tex. in capitul. eiiciens. 88. diſtin. quæ eſt palea. & tenet Paris de put. vbi ſuprà, ſed dicitur negotiator, quando emit pluries res aliquas, & in ſuis formis eas vendit. nam ſi vēdidit rem mutatum lucrum prouenien s ex artificio, ſecus vt ſi emit chartas pro libro ſcribendo. vt in capitulo. nunquam. de conſe. diſtin. 5. & Cardina. in Cle. fi. de cenſi. in. 3. nota. & Abb. in dict. c. fi. de vita & honeſt. cleri. in fine. num. 14. & Bertachi. in tracta. gabella. in. 3. parte numer. 5. tomo. 6. tracta. folio. 55. ¶ Et idem Bertachi. in. 7. part. nu. 48. folio. 63. dicendo, quòd non dicitur mercator, qui contrahit ſemel tantùm, ſed frequenter, vt dictum eſt. & Bartl. in. l. prima. C. de nauicula. lib. 11. & in. l. prima. ff. de tribu. niſi præcedat profeſſio, vel matriculatio, quia tunc etiam ex vnico actu dicitur mercator. vt Barto. in rub. de conſtitu. pecu. in fine. C. vt ſuprà dixi. ¶ Intantum officiales non poſſunt contrahere, nec mutuare
6 durante officio, vt dictum eſt, quòd ſi durāte † officio fecit contractum, quòd eo finito non poteſt confirmari mutuo conſenſu expreſſo, vel tacito. vt in dict. l. prima, verſi. pe. C. de contracti. Iudi. & Iaſ. in dict. l. principalibus. Quod etiam extēdit ad proceres, ſeu curiales principis, qui prohibentur emere, & alios contractus facere: & ſi contrahunt, contractus eſt nullus. l. fi. C. de reſcind. vend. iuncta glo. in verbo, palatinos. quæ dicit, quòd illa lex, habet locum in omni contractu. quod Bal. ibi dicit eſſe verum quoque in magnis conſiliariis magnorum dominorum, vt ſuprà dixi in glo. heredad. & tenet Paris de put. in dict. tracta. ſyndica. folio. 16. in parte, exceedunt. num. 8. ¶ Et ratio prohibitionis eſt, vt dixi, quia officiales debent vacare officio publico: quod commodè nō poſſunt facere, ſi vacarent priuatis emptionibus. Cum qua ratione Iaſ. non tranſit ibi. ſed dicit, quòd melior eſt propter metum impreſsiōis: quia lex ſuſpicatur, quòd officiales propter officium inducerent aliquem ad contrahendum non liberè, vt in dict. l. ſi per impreſsionem. C. quod metus cauſa. argu. l. 1. C. ſi rector vel prouin. ¶ Quod extende non ſolùm in iuriſdictionem exercentes,
7 verumetiam in exactoribus † publicorum, quia iſti prohibentur cum ſuis prouincialibus contrahere. vt tenet Iohan. de Plat. in. l. miſsi l. opinatores. C. de exactor. tribu. lib. 10. numero. 3. prima colum. ¶ Regulam iſtius tex. & iurium ſimilium limita aliquibus modis. ¶ Primò limita nō
8 habere locum, † quando emit, vel contrahit ex cauſa neceſsitatis, putà vtenſilia, vel victualia. vt probat tex. in dict. l. vnica. verſic. præterea. C. de contra. iudi. ſecundū intelle. Guiller. & Bartol. Alexan. & communiter docto. ſecundū Iaſ. ibi. in dicta. l. principalibus. ff. ſi cert. peta. 4. limitatione. Et ibi Angel. dicit, quòd ſi negotiat propter victum ſuum, & familię ſuæ, quòd poteſt facere. & eſt glo. in. l. vniuerſi. C. de vectigali. & cōmiſsis. & Barto. in. l. ſolent. §. non vero. ff. de offi. proconſu. & lega. dicit, quòd prohibitus emere in aliquo loco, intelligitur poſſe emere victualia ſibi neceſſaria. & Alexan. in dict. l. principalibus. num. 8. dicit, quòd prohibitus cōtrahere nō intelligitur prohibitus, quando facit ex cauſa neceſsitatis, vnde ſecundū eū non prohibetur emere victualia neceſſaria. & idem dicit Bal. in dict. l. ſolent. in dict. §. primo, in. 3. notabi. ff. de offici. proconſu. & lega. ¶ Hinc eſt, quòd prohibita
9 alienari, † poſſunt alienari ex cauſa neceſsitatis. l. alienationis. ff. famil. hercif. eo quia neceſsitas non ſubiacet legi. vt in. l. prima. ff. de offic. proco. tex. in. l. 3. §. in eadem. ff. ad. l. Rhodi. de Iact.

& te

& tenet Roma.consilio.290.& Areti.consil.28. Alexan.consili.59.in.5.volu.numer.6.& ibi ponit causas necessitatis,propter quas potest alienari.& in authentica resque. C.communia delega. ☞ Hinc dicunt docto. Angel. Rom.& Alex. in.dict.l.principalibus.quòd prohibitus extrahe
10 re † frumentum de ciuitate sub certa poena, non intelligitur prohibitus,quando extrahit ex causa necessitatis,putà propter necessitatem victus sui.notant doctores in.l.cætera.ff. de leg.primo. ☞ Quoque infertur secundum Iaf.ibi,in dicta.l. principalibus.quòd exemptus ex priuilegio,&
11 habens † immunitatem à collectis,nõ tamen intelligitur exemptus à collecta, quæ imponitur ciuibus propter necessitatem Iniltatem,putà propter bellum.prout tenẽt Dy.Ray.& Bal.contrariatem eis in.l.si ex toto. in principio.ff.de lega
12 tis.1. ☞ Et facit quia tempore † magnæ necessitatis non excusatur quis à murorum,seu ciuitatis custodia.tex.est in.c.a.de immunit.eccles. & in l.absit.C.de priuile.domus Augustæ.lib.11.&.l.52.titulo.6.parti.prima,&.l.1.titu.3.lib.1.in ordina.regali Montal.in.l.1.titul.5. foro.ll.lib.1.in gloss.magna.Iaso.in.§ Item seruiana.Institut.de
13 actio.colũ.19. vbi tenet,quòd priuilegium † exẽptionis non prodest in casu magnæ necessitatis reipublicæ,vel principis. ☞ Item facit optimè illud,quod notat Bal.in.l.iubemus nullum.C.de sacrosanctis eccle.primo & .2.notabil.vbi notat, quòd de necessitatibus imminentibus ecclesiæ fortè propter guerram,seu bellum nullus quantuncunque priuilegiatus intelligitur excusatus, siue priuilegium sit dignitatis,siue personæ, seu religioni cõcessum. ☞ Ex hoc quoque dicit Bal. in.l.prima,ad fin.C.de operis liberto. quòd tẽ
14 pore necessitatis, † putà guerræ, potest princeps imponere subditis subsidium charitatiuum. Ias. tamen vbi suprà dicit,quòd Iohan.de Anani.in consilio.7.incipiente,visis.consuluit,quod vasalli non tenẽtur tempore necessitatis,putà guerræ. subuenire dominis de pecunia.& ibi ad hoc bene ponderat tex.in cap.licet vasallus.in.2.respõso.si de feud.fuerit controuers.inter domi.& agna. Limitata tamen istam decisionem , vt ibi per eum,quæ limitatio est,licet Ias. non ponat , nisi necessitas sit magna,vel quia captus,vel quia effectus est inops secundum sui qualitatem,vel est in aliquo euidenti periculo propter guerram,& vasallus est diues,& potens,quia tunc tenetur secundùm Iohan.de Anani.in.dict.consilio in fi-
15 ne. ☞ In simili facit,quòd emptores, † seu arrendatores gabellarum pro necessitate reipublicæ, vel regis,seu domini , possunt exigere ante diẽ, vel ante tempus dictas gabellas , remisso tamen eis interusurio medij temporis . tenet Bal.in.l.1. C.de condi.ex leg. & sequitur Ias.in.5.Sed hæc quidem. Institu.de actioni.columna.2.numero 8.& Pala.Ruui.in repetit. capitul.per vestras.de dona.§.23.nume.23.folio.98.& Iohann.de Plat. in.l.prima. C.de vsuri.fiscali.lib.10.& late Roderi.suarez in repet.l.post rem.ff.de re iudica. columna.128.& idem tenet Angelus in.l.si is, qui bona.ff.de pignori.& in.l.cùm quidam.§.fiscus. ff.de vsuris.Idem tenet Mar.de Laude,in tracta. de fisco,quæst.25.tomo.6.tracta.folio.2.quod dicit notandum, quia plerunque propter necessitates publicas principes ante diem exigunt à publicanis. ☞ Adde etiã text.notabil.in.l.tutor qui repertorium.ff. de excusa.tuto.in princ.per quẽ
16 dicit Abb.in cap.fina.2.colum.de ecclesijs ædificãdis,quod si † immineat necessitas alienandi res ecclesiæ cathedralis, potest prælatus inconsulto Romano pontifice alienare, quamuis iurauerit nil alienare inconsulto pontifice, capit.super.de reb⁹ eccle.nõ alie. ☞ Vi.quoq;quod notat.Bar.in
17 l.si qñ.per illũ tex. C.de naufragiis.vbi ait †, q̃ si tẽpore magnæ necessitatis vicini veniũt ad machinãdũ in terra nostra,nõ tenẽtur soluere gabellã,& ideo gl.in.c.si.in verbo,peipiet.23.q.1.vult
18 q̃ in causa necessitatis permissum † est confiteri peccata etiam Iudæo,& Saraceno. ☞ Et ideo ficti
19 ctualia,quæ emere valent,nõ possunt ad † emẽdũ inuenire,possunt ea p̃tio soluto auferre,vel subditos eogere ad vendendum. vt dixi suprà in gl.heredad.n.6. ☞ Et quoq; potest emere equos, quia non debet ire pede,quia sunt similes alimẽtis,vt ibi dixi.& vi. Parid.de pu.in tracta.syndica.in parte,officialis.n.6.folio.70.Et ibi queque tenet.quòd potest victualia accipere pretio soluto. ☞ Et adde quoque,quòd prærogatiua in pretio rerum venalium non est facienda militibus, & officialib⁹ plusquã vendãtur priuatis p̃sonis in fo.público.& si per minas,vel alio calore hoc faciat officialis,incidit in erimẽ cõcussiõis.tenet Io.de Pla.in.l.septẽ.C.de erog.mil.anno.lib.12.
20 ☞ Secũdò limita nostrũ tex.& iura similia, † nisi officialis gerat officiũ in sua patria,vel in loco suæ originis,q̃a pôt indistinctè cõtrahere. Bart. Paul. Alex.& Ias.in.d.l.principa.& Ang.in.l.eos,C. eo.si certũ peta.tamẽ Bal.in.d.l. principalibus. tenet contrarium. Et Ang.dicit ibi,quòd de rigore videtur oppositum , per dict.l.qui in officiis.in principio.ff.de contrahen.emptione. vbi videtur casus in oriundo. ☞ Ludo. Roma.concordãdo Barto. Bal.& Ange.dicit,quòd si quis est officialis in propria patria, sine iurisdictione, potest

test contrahere secundùm Barto. Aut est officialis cum iurisdictione,& sit vera opinio Bald. quòd non possit contrahere. Istam concordantiam ponit Paris de put.in dict. parte, contrahere officialibus.folio.86.num.8. Tamen Alexan. in dict.l.principalibus.num.4.dicit,quòd communiter tenetur prima opinio,reiecta opinione & distinctione Ludo.Roma.quia tex.in dicta.l. qui officij.non exprimit de eo, qui in loco suæ iurisdictionis officium gerit. Et idem tenet Ias. ibi,nume.primo.&.2.vbi quoque dicit secundū
21 Barto.& Angel.ibi quòd priores † ciuitatū,seu anciani,idest regidores siue rectores,durante eorum officio possunt contrahere.& ita dicit Ang. quòd seruat consuetudo.& tacit tex.in.l.eos qui in patria.ff.de ritu nuptia.& idem tenet Guille. benedi.in repeti. ca. Raynucius.de testa.in parte,duas habens filias.num.48.dicendo,quòd officiarij annales officia tenentes in loco originis, vel domicilij, omnes contractus celebrare possunt. Et idem est,si talis iudex habet proprietates in illa ciuitate,vel in illo Castro, vel loco, seu res immobiles:quia tunc præsumitur subiectos diligere,& eos nolle oprimere.vt in authentica.vt iudices sine quoquo suffragio.§.eos. & in §.si cogitatio.&.§.necessitatem.colla.2. & tenet Montal.in glo.ordi.in parte, officiales sic nota.
Tertiò limita regulam prædictam non proce-
22 dere,†quando officialis contrahit cum non subditis,quia tunc cessat impressionis metus, secundū glo.& Saly.in dict.l.quisquis.C.si cert.peta. Barto. Angel. Paul. Alex.& Ias.in dict.l.si principalibus.& Montal.in dict.gl.ordi.in parte,officiales sic nota.per.l.præsides.ff.si cer. petatur. Sed istam limitationem intellige,nisi illi contrahentes conuersarentur in illo loco, quia tunc pro subditis reputantur,& habentur, & contractus non tenebit per.d.l.quisquis.Ita tenet Alexan.in dict.l.principalibus.versi.quartò limita. & probat in expresso dict.l.quisquis.ibi, si in prouincia fuit versatus.& vide quæ dixi in glo. de los tales pueblos. Quartò limita dictam re-
23 gulam,vt procedat in officiali,vel iudice† temporali,secus in officiali perpetuo.tex.est in dict. l.præsidis.ff.si cert.peta.in verbo, perpetui. secundùm Barto.& communiter moder.& Ias.ibi cum limitatione,de qua ibi per Angel. Alexan. & Ias.nisi per impresionē ipsius iudicis inductus esset ille ad contrahendum secum.per.d.l.si per impressionem.quæ impressio in iudice non præsumitur.vt Bal.in dict.l.solent.§.fi.ff.de offi. proconsu.& lega.glo. & docto.in.l.ad inuidiā. C.quod metus cau.& tenet additio.Alexan.in

dict.l.principalibus. Et si dicas,quòd. d.l. præsidis non loquitur in officialibus principalibus sed in eis qui secum sunt:respondetur, quòd ratio illius tex.est generalis, videlicet,quia perpetui sunt.secundū Ias.ibi. Attamē Saly.ibi cōtrarium tenet,& mouetur: quia maior metus,& maior impressio timetur in perpetuo officiali, quàm in temporali,qui in breui est remouēdus. Sed ad.l.principalibus.& ad.l. præsidis.non respondet Saly.Bal.tamen in dict.l.solent.§.fi.in.2. quæst.plene disputat hanc.q.nunquid ista lex, & similis,habeant locum in officiali perpetuo. Et hoc non obstante contrarium determinat, & & sequitur communem opinionem,& sic,quòd perpetuus officialis potest contrahere, dummodo non appareat metus impressionis.quod probat, quia episcopus habet perpetuum officium, & potest contrahere.authentu.licentia. C.de episcopis & clericis. Quæ opi.potest suaderi: quia perpetui officiales viderentur perpetuò prohibiti contrahere,& sic videretur eis interdictum per petuum commercium,quod non est dicendum. Et potest responderi ad argumentum dictum. Nam ex quo potest contrahere cum nō sibi subditis,non est iurandum,si non possit contrahere in loco, vbi perpetuò gerit officium. facit.l.titio centum.§.primo.ff.de condi.& demonstra. Sed alia ratio melior ponitur per Montal.in.d. sua glos.ordi.in parte,officiales.vbi tenet, quod officiales perpetui possunt contrahere: quia in perpetuis officialibus censetur esse fides approbata,ex quo perpetuò sunt electi,sed in temporalibus secus.vt ibi per eum. Et facit quod tenet Guido Papa in decisionibus.decisi.195.vbi idē tenet,dicendo,quod consiliarij regis possunt cōtrahere,& sic permittitur. Et quia isti officiales perpetui possunt per superiorem syndicari,etiā officio durante, & videri quomodo se habeant in officiis:quod secus in officialibus temporalibus, qui non debent syndicari nisi in fine eorū officiorum. Ita tenet Bal.in.l.nisi. §.cum furiosi. ff.de tutelis & ratio.distrahen. Et quod dictū
24 est in officiali perpetuo,idē est in officiali †posito ad beneplacitū, quia potest contrahere, quia æquiparatur perpetuo propter incertitudinē.secundùm Ias.ibi in dict.l.principalibus.& Bald. & Ange ibi. Et facit gloss.in Cle.2.de rescriptis. & in capi.si gratiosè. & in cap.fina.de rescrip.in 6.Montal.vbi supiā.Ita determinat Bart.in.l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori.ff.de noui ope. nūtia.& Cy.& Bal.in.d.l.quisquis.& Bal.in.d.l.solent.§.fi. Quod intellige vt per Ange.in.l.eos. C.si cert.peta.quando Papa,vel rex habet ex cōsuetudine

suetudine eos non remouere, quia tunc vt de perpetuis iudicantur. secus si habet ex consuetudine eos remouere post certũ tẽpus, quia iudicatur de eis, vt de officialibus tẽporalibus, quod
25 nota. Quintò limita, quãdo res paternæ † confiscatæ venderentur, quia tunc licet filio officiali emere propter affectionem. text. in dict. l. qui officij. ff. de contrahenda emptione. & in. l. milites. ff. de re mili. & dixi suprà in glos. here-
26 dad. num. 3. Sextò limita † non procedere in officiali, qui caperet donationem remunerationis causa durante officio. l. Aquilius regulus. ff. de donatio. & ibi Bart. secundùm Alexan. & Iaso. in dict. l. principalibus. Septimò dictam
27 regulam limita † non procedere, quando officialis contrahit palàm, & bona fide, vel cum auctoritate alterius administrationis, sicut in simile dicitur de tutore. ita tenet glos. in. l. si emptione. §. fi. in. 3. solutione. argumen. illius text. ff. de contrahen. emptio. & facit text. in. l. non existimo. ff. de administra. tuto. secundùm Ange. ibi, in dict. l. principalibus. & Rapha. Fulgo. in dict. l. non licet. ff. de contrahen. emptio. dicit quòd ita seruatur de consuetudine. Sed secundùm Alexã. & Iaso. in dict. l. principalibus. contrarium & melius tenet glo. in dict. l. i. C. de contra. iudi. quæ est singula. ad hoc secundùm Bald. & Saly. in dict. l. quisquis. C. si cert. peta. vbi idem tenet. & sequitur moderni. eo, quia iura contraria loquuntur in administratoribus priuatis, sci licet tutoribus, in quibus cessat ratio impressionis metus. & quòd ita probet text. in dict. l. i. C. de cõtra. iudi. vbi dicit. quòd officialis, qui vult contrahere, debet hoc specialiter impetrare: sed frustra impetraretur à principe, quod palàm, & bona fide posset facere. & idem tenet Paris de Put. in. d. tracta. syndi. in parte, contrahere officialibus. fol. 87. in libro portatil. num. 8. & 9. Vbi quoq; dicit, quod potestas, vel capitaneus non potest dare licẽtiam assessori suo, vt in officio cõtrahat, sed requiritur licẽtia principis per tex. & glo. in dict. l. i. C. de contra. iudi. Octauò limita, vt procedat per viam contractus inter
28 viuos, † secus per vltimam voluntatem: & ideo durante officio potest officialis institui hæres, & sibi fieri legatum secundùm Iaso. in dict. l. principalibus. per legem. non dubium. In principio. in verbo, potestate. C. de testamen. & ibi Barto. & commu. de sto. ad quam limitationem infert Iaso. quòd prohibitus contrahere cum certo genere personarum, non prohibetur eis relinquere per viam vltimæ voluntatis. Facit text. in. l. testamentum non ideo. & ibi gloss. & Bald. C. de testamen. & vltra Iaso. tu vide Alexand. in consilio. 120. in. 1. volum. num. 5. vbi te-
29 net, † quòd vbi prohibetur alienatio per contractũ, intelligitur prohibita alienatio, quæ fit in vltima voluntate iure vniuersali. allegat l. verba gesserunt. ff. de verborum significatione. & l. milites. ff. de re milita. & l. decuriones. cum ibi notat. ff. de decurioni. & l. i. in fine. iuncta gl. in verbo, sui. C. non liceat habita metiopo. lib. 11. & firmat etiam clarè Iohann. de Imol. in. l. si ita quis. §. ea lege. ff. de verbo. obliga. penult. colum. & bene facit l. fi. C. de prædiis curial. lib. 10. & vide glo. singul. in. l. 4. titul. 10. lib. 3. foro legum. in gloss.
30 fi. in fi. vbi tenet, quòd licet per † statutum forensis prohibeatur emere in loco non prohibetur emere quæ fuerunt antecessorum, vel nisi illa prædia empta, vel conducta obueniant iure hæreditario, vt refert Iohan. de Platea in. l. i. C. quibus ad conducen. præd. fisca. non licet accede. lib. 11. Et Hippolytus de Marsi. in repeti. l. fi. ff. de iurisdict. om. iudi. num. 111. tenet, quòd licet
31 res sit † prohibita alienari in certum genus personarum, putà in forenses, talis forensis potest ab intestato succedere ex legis dispositione. Barto. in dict. l. si ita quis. §. ea lege. argum. in. l. cum pater. §. Iulianus Agrippa. ff. de legatis. 3. & sequitur Paul. de Castro, & alij ibi.
32 Nonò limita, vt non † procedat in officiali, qui habet administrationem sine iurisdictione. secundùm Barto. in l. consertur. §. quod à præside. ff. de iure fisci. Decimò limita in officiali
33 † contrahenti ex licentia principis. per dict. l. i. C. de contra. iudi. secundù Iaso. in dict. l. principalibus. Et Paul. de Castr. ibi vnico verbo posuit has limitationes. & vide Bertach. de l in 10. in tracta. gabellarum. in. 5. parte principali colũ. 2. in fine vbi quoq; eas ponit. Angel. quoq; dicit in dict. l. principalibus, quod fallit, si nego-
34 tiator † nomine reipublicæ, & eo eius vtilitate in vt in. l. Caius. ff. de vsuris. & in. l ciuitas. ff. si certum petatur. Item dicit quòd fallit, si negotiatur super re ipsius reipublicæ, qui in administrat palàm, & bona fide cum suo collega. vt in dict. l. si in emptione. §. fi. sed dic vt supradixi. Est alia limitatio, & fallentia, & sic. 13. quando
35 est ibi consuetudo. † vt iudices contrahant quia tunc possint sine pœna contrahere. tenet Paris de Put. vnico verbo, in. d. tractatu. in parte. contrahere. fol. 86. nu. 7. Adde aliam, & sic decimamquartam, scilicet, quando iudex † contrahit
36 in alio contractu, quàm mutui, scilicet, quando talis iudex habet proprietates in illa ciuitate, Castro, vel loco, seu res immobiles, quia tunc

potest contrahere: quia præsumitur subiectos diligere, & eos nolle opprimere.tenet Montal. in.d.glo.ordi.in parte,officiales. Vide tu Bertachi.in tracta.gabella.in.3.parte.num.10. tomo.6. tracta.fol.55. vbi ponit aliquos ex istis casibus, quē vide. ¶ Et an si pōt iudex matri-
37 moniū † cōtrahere in ciuitate, in qua

ni traya ganados ē los terminos y bal-

officiū gerit. Vi. tex.in. l. vnica.C. si rector vel prouinc.vbi tenet,q̄ nō.&tex.in.l.2.ti.14.pti.4. nisi in sua patria,vbi iurisdictionē exercet. ¶ Et ibi gl.i.d.l.vnica.in verbo,administrātes. ¶ Sed tu vi.dictū singu.Saly.ibi,in fi. vbi quoq; dicit, q̄ supradicta sunt vera de iure ciuili: sed de iure canonico potest liberè matrimonium contrahere.& sic.d.l. vnica.&.d.l.parti.sint correctæ. Et quoq; potest retinere concubinam in ciuitate, quam regit.prout tenet Roma.singula. 481. per l.fi.ff.de concubi. ¶ Attamen in casibus,in quibus prohibetur officialis cōtrahere durante of-
38 ficio,si contrahit, † talis contractus an iuramento firmetur? dic q̄ non, tamen iuramētum est seruandum.per.c.debitores.de iureiurā.tenet Bar. in.l.si quis pro eo.ff.de fideiusso.col.3.num.10. versi.quartò dixi,& dictus Paris de Put.in dict. tracta.in dicta parte,contrahere officiales. ¶ Sed an officialis,qui prohibetur contrahere, prohi-
39 beatur pignus † accipere.Ias.in. d.l. principalibus.d.nu.3.dicit,q̄ tactum nō inuenit, & arguit ad partes. Tamen non eundo per mēdicata suffragia dicit,q̄ est glo. expressa in.l.in quorum. ff.de pigno,vbi dicit,q̄ officialis, qui prohibetur contrahere cum subditis officio durāte, non prohibetur accipere pignus: & Bar. ibi, & Bertachi.in.d.tracta.gabella.in.d.3.parte.num.10.de intelle.in hac.q. Iaso.vbi suprà putat distinguēdum sic. Aut officialis fecerat contractum ante ingressum officij,vel in alio loco, ita q̄ contractus principalis erat validus, tunc durante officio pro illo contractu posit pignus, seu securitatem accipere, sed si officialis officio durāte fecerit contractum.quia non valet, si pro illo contractu acceperit pignus, credit q̄ non valet acceptio pignoris. ¶ Ex qua distinctione infero intellectum ad dictū Ange.in.l.pars literarum.ff.
40 de iudiciis.vbi tenet,q̄ licet potestas habeat † instrumētū guarētigiū,cōtra sibi subditū, nō poterit illud petere executioni mādari durāte officio,sed remediū est,vt cedat iura sua,ita q̄ d̄ euictiōe nō teneatur,& cessionario nō obstabit exceptio.per.l.sed & si restituatur.ff.eod. qd̄ dictū sequitur Paris de Put.in.d. tracta. in parte,officiales durāte.fol.106.nu.10. ¶ Quōd intelligatur, si instrumentum, vel cōtractum fuit factū durante officio,secus si ante.Sed tenerē,q̄ non mandetur executioni, licet sit antea factum: quia magistratus maiores,& sic iudices, nō possūt cōueniri,nec cōueniri durāte officio,sed eo finito. per

dios d̄ los lugares d̄ su corregimiēto: so

tex.in.d.l.pars literarū.& tex.in.l. 2.ti.20.for.leg.lib. 4. & ibi Mōtal.in gl.in pte,ni alcalde ni merino.maximè q̄a in executione requiritur causæ cognitio ad minus.10. dierum.per.l.4.&.5.tit.8. lib.3.in ordi.regali.& ibi Rodericus Suarez in repe. quā posuit iūcta l.post rem.ff.de re iud.& tex.in.l.64.in.ll.de Toro. ¶ Sed finito officio, pōt executioni mādari, quia pōt contrahere.vt Ias.in.d.l.principalibus. nu.4.& dixi in.c.1.suprà in glo.durante el tiēpo
41 de su officio. ¶ Adde in proposito, † q̄ si potestas mittit famulum ad emēdum carnes, vel alias res,potestas debet soluere debitum non familiaris: quia ille solūmodo est nūtius, qui nō afficitur ex cōtractu,prout tenet Bal.in.l. si tutor. in fi.ff.si quis cautio.& dicit q̄ facit ad prædictā l.titiū.§.à matre.ff.de administra.tuto.vide quæ dicam in.c.4.infrà eo.in gl.sea obligado.nu.17.

Summarium.

1 Grex quis dicatur.
2 Abigeatus crimen,quod dicatur.
3 Inter gregem,& armentum,quæ sit differentia?
4 Iudex,qui in sua patria gerit officiū,poterit portare gregem in pascuis publicis.
5 Quod tempus iudex debet portare gregem in pascuis publicis,ad hoc vt puniatur.

1 Ganado. Qui ex decē ouib⁹ cōstat,vel
5 ex quatuor, † vel quinq; porcis. vt in l.oues.ff.d̄ abigeis.gl.in.§.si grex.instit.de lega.Et tenet Nicasi.de Boerda.in.§.qd̄ verò natura.instit.de iure nat.gen.& ciui.nu.3.Qd̄ intellige simul,& cōgregatim cōsistentiū. vt gl.in.§. sed si gregis.instit.de rerū diuisio.& tex.in.l.19. ti.14.part.7.vbi dicitur idē,q̄.10.oues,& quinq; porci,aut quatuor eq,vel tot earū fœt⁹ facit gregē,minor autē numerus nō,vt ibi infertur scd̄m
2 dic.l.ptitę,q̄ q minorē numerū † furatur,nō dicitur abigeus,& p cōsequēs nō debet mōri,sed aliter punitur,vt ibi. ¶ Ex quo infertur,q̄ ad hoc, vt iudex incidat in pœnā istius.c.debet portare istum numerū gregis in pascuis publicis, aliter non punitur.Et facit gl.Mōtal.in.l.6.ti.5.lib.4. for.leg.in glo.muera por ello.vbi quoq; dicit,q̄ quinq; boues faciūt gregē.Idē tenet Ang.in.d. §.si grex.nu.a. vbi tenet,q̄ quinq; eq. vel boues ad similitudinē porcorū faciunt gregem.vt glo.

& Barto.

& Barto. in d.l. oues. Sicut quatuor, vel quinq; equites faciunt gentem. vt Bar. ibi. & idem Angel. in d. §. Sed si gregis. qui legit eum iuncto. §. In pecudū. nu. 2. & 3. Et glos. in cap. 1. 10. q. 1. dixit, quod. 10. oues faciūt gregem, sed potes quinq; vel quatuor fa

ciūt gregē porco rū. ☞ Saly. tamen **pena**, que el que lo

in l. 1. C. de abigeis. tenet cōtrariū, dicens, quòd in porcis, equis, & bobus, & in ouibus, quòd 10. requiruntur, vt faciant gregem. quia in d. l. no dicitur, quòd quatuor porci, vel quinq; faciant gregē, sed ꝓpter quatuor vel quinq; illud crimē abigeatus committit. ☞ Tamē cōtra Saly. est tex. in d. l. parti. ibi. si alguno hurtasse. 10. ouejas, o dē de ariba, o cinco puercos, o quatro hieguas. & ibi. por tāto que como sobredicho es de cada vna destas cosas hazē greyes. quòd nota. ☞ Que

3 aūt sit differētia † inter gregē, & armētū? Bar. in l. fi. C. de milita. veste. libr. 12. dicit, ꝙ armētum est de animalibus magnis, sed grex de pecudibus, & animalibus minutis. Qui ergo promittit gregē, potest dare pecudes, sed qui promittit armentum, nō potest dare nisi bestias magnas, & grossas. Quod Bart. ibi dicit esse notādū. & Ioā. de plat. ibi vbi dicit, quòd, qui accusat de damno dato ab armēto, non obtinet probādo de grege, nec ecōuerso: quia appellatione armenti, in dubio intelligitur de animalibus grossis. & grex intelligitur de paruis, vt de ouibus. glos. plenio rem habes in Cle. 1. de decimis. super. verbo. gregibus. ☞ Sed contra dictum Bar. & glos. in d. l. fi. de milita. veste. est text. secundū Areti. ibi. in l. si grege legato. ff. de legatis. 1. vbi hoc nomen, grex, comprehendit bouem, & sic animal magnum. ☞ Tamen secundum Ias. ibi pro dictis glossis & Barto. facit text. in. l. 1. per hanc primo. ff. de rei vendi. vbi separatim ponitur significatio gregis à significato armenti. facit l. boues. ff. de verbo. signifi. Et ad dictū text. in d. l. si grege legato. respōdet, quòd ex quo text. dicit, ex eo grege pecus esset vel vnus bos, inquantum dixit primò, pecus, terminus, grege, propriè stat sed dū subiungit de boue, capitur largè. Sicut in. l. fi. ff. de abigeis. declarat glos. in d. Cle. 1. ꝙ grex largo modo cōprehēdit omne genus animaliū. quod gregatim pascitur. vt in. l. legatis. 9. pecorib⁹. ff. de legatis. 3. ☞ Sed tene, quòd

4 ille tex. non habet locum in officiali, † vel iudice, qui exercet officium in sua patria. & in officiali perpetuo, vt dixi suprà in gloss. mercaderia. ☞ Et quia in isto text. dicitur, quòd iudex non portet gregem in pascuis publicis, & non se declarat, nec dicit per quod tempus debet permanere dictus grex in dictis pascuis,

5 † vt pœna committatur, quod tempus requiritur? Dic quòd in isto casu relinquitur arbitrio iudicis syndicantis: quia quando tempus non est taxatum

contrario hiziere, à lege, debet taxari arbitrio iudi

cis. glos. in. l. si constante §. pe. in verbo, tempo ris. ff. solut. matri. vbi glos. altercat quando dicatur modicū tempus, & ponit opiniones: vna, ꝙ sit 10. dierum: alia, quòd sit trium dierum: alia, ꝙ sit duorum mensium, vel trium: alia & finalis, quòd sit arbitrio iudicis relinquendū, & cū illa transit ibi Bart. & dicit esse vera. arg. in. l. 1. in fine. ff. de iure delibera. vbi quādo lex nō statuit certum tēpus, relinquitur arbitrio iudicantis. & ibi Bart. & Bald. & tenet in expresso Abb. in. c. nonnulli. de rescript. colum. 2. nu. 6 sequendo Hostien. & dicit, quòd in non determinatis à lege, arbitriū iudicis succedit. vt in. d. l. 1. §. ait prætor. & in cap. de causis. de offic. delega. quod sequitur Alexā. in additiu. ad Bart. in. dict. §. ait prætor.

Summarium.

1 Pœna legis, vel statuti habentis plura capitula, an extendatur ad omnia capitola, si est in fine apposita.

P **So pena.** Nota text. ꝙ qñ finis legis determinat aliquā pœnā, & præ-
1 cedunt † multa capitula, vt in isto text. omnia videntur ab eadem pœna determinari. tenet Bald. in. l. quisquis. C. si cert. petat. Quod intelligo, nisi ea, quę præcedunt, habeant suam pœnā, & determinationem. vt tenet Ab. in. c. Causam, q; de rescript. nume. 5. quod dicit probari in capitu. cùm dilectus. de donatio, & dixit in capitu. secundo requiris. de appellatio. Et istum intellectum ponit Philippus decius consilio. 11. nume. 15. licet non alleget Abb. in dict. cap. causamq;. allegando Barto. in. l. talis scriptura. §. fi. ff. de legatis primo. & Bald. in. l. 1. C. de liberis pręter. ☞ Et quòd talis pœna, vel clausula in fine apposita referatur ad præcedentia, etiam in materia odiosa, & pœnali. tenet Alex. in consilio. 101. in. 3. volumi. nume. 10. per. l. 3. §. si filius. ff. de liber. & posthu. & per. l. 1. C. de liberis præteri: quæ iura loquuntur in clausula continente exheredationem, quæ est odiosa, & restringenda. l. cùm quidam. ff. eod. de liber. & posthu. & idē

tenet Alex.cõſi.25.In.1.volu.verſi.ſecũdo reſpõdeo.& Ange.in.§.capit. 3. Inſtitut.ad.l. Aquil. num.1.cum ſequenti. vbi dicit mẽti tenendum, ꝙ quando vna lex, vel ſtatutum habet plura capitula,licet ſint pœnalia,dictum iu vno capitulo, intelligitur repetitum in alio,vt ibi per eum. ℣ Et facit quod tenet Philip.decius cõſil.92.num. a.vbi ait, ꝙ qualitas adiecta in vna re ex pluribus copulatis in eadẽ oratiõe ad oẽs alias porrigitur. vt notat Bar.p illũ tex.in.l.Seiæ.§.gaio.ff.de fundo inſtru.& idẽ Bart.in.l. ſi ita ſtipulatus.§.Griſogonus.col.3.ff.de verbo.obli.& in.l. ſi legatarius.§.fi.per illũ tex.ff.de lega.3. Et facit quod notat idẽ Bart.in.l.doli verbũ.ff. de ſeruo corrup. vbi inquit, ꝙ ſi ſtatutum dicat, ſi quis fecerit ſic, & ſic de nocte, illa qualitas noctis,ad omnia ſupradicta refertur,& idẽ tradit Bar.in.l. 4.§.eritq́, differẽtia.col.1.ff.vi bono.rapto.& vide quæ dixi ſuprà in.c.1.in glo.y complir todo lo ſuſo dicho.

pierda [q] lo que anſi comprare, o edificare, o tratare, y el ganado q̃ anſi truxere para la nueſtra Camara.[r]

Summarium.

1 Pœna iudicis contractantis.

q 1 Pierda. [q] Aliter de iure cõi † diſponitur. vt per text. in.l. non licet. ff. de contrahẽ.emptio.vbi dicitur,ꝙ amittit rem emptam, & condemnatur in quadruplum. Et.l.aufertur. §. qđ à præſide.ff.de iur.fiſci. dicit, ꝙ res vendita in firmato contractu vendicatur,& eius æſtimatio fiſco infertur. Sed de iure communi eſt concluſio ſecundùm Amode.Iuſtit.in dict. tracta.Syndica.in parte, Itẽ in eo ꝙ dictus poteſtas barateria.verſi.fi.ꝙ contractus nõ valet,qui fit lege prohibẽte, & res vendita à domino vendicatur,& pretiũ,quod habuit ab officiali,fiſco infertur.vt in. d. §. quod à præſide.& vltra hoc officialis,qui emit,condẽnatur fiſco ad æſtimationem rei emptæ in quadruplum. concordat dict.l.nõ licet.ſecundũ glo.in.d.§.qđ à præſide. in vltima ſolutione gl. cui in dubio eſt ſtãdum. l.qui filium.§. Sabinus.ff. ad Trebel.allegat.l.1. C.de contract.iudi.Sed hodie per noſtrum tex. dicta iura corrigũtur: quia ſolummodo amittit illud,quod emerit,ædificauerit,& cõtractauerit, & gregem,quẽ in dictis paſcuis publicis portauerit, & cameræ regis applicatur per noſtrum text.quod nota.

Summarium.

1 Lex pœnam imponens,an fiſco applicetur.

2 An quando pœna pecuniaria imponitur dicatur iudicium criminale,vel ciuile.

3 Pœna impoſita à lege,vel ſtatuto,dicẽte, ſi quis fecerit ſic, condemnetur in centum, cui applicetur.

4 Pœnæ debitæ ex vltima voluntate, cui ſunt in dubio applicandæ.

5 Pœnas, & ius confiſcãdi an habeãt Duces,Marchiones,& Comites,& cæteri domini.

6 Pœnam an poſſunt minuere vel remittere Comites, & Barones, dũmodo nõ ſit pœna infamiæ.& num.7.

An ſi poſsint reſtituere famam.

r Camara. [r] Licet hic lex iſtã pœnã nõ applicauerit, intelligitur
1 iſta pœna applicata fiſco. Quia † qñ lex ponit pęnã,& eã nõ applicat,intelligitur fiſco applicata,ſcđm gl.& doct.in.l.agraria.ff.d termino amoto.& gl.in.l. Iubem⁹. §.his iudicibus.C.d ſacroſan.eccle.& facit tex. in.l multarũ. C. de modo multau. ℣ Licet videatur,ꝙ parti applicetur, vt in omnib⁹ popularib⁹ actionibus.vt in. l. ſi cui ex popularibus.ff.de verbo.ſigni ℣ Et alibi videtur,ꝙ medietas applicetur parti, & medietas fiſco.vt in.l.3.§.hoc autẽ.ff.de his qui deiece.vel effude.& in.l.lege Cornelia.ff.ad ſilania. ℣ Sed tu in hoc tene diſtinctionẽ Bar.in dict.l.agraria. ℣ Scilicet,ꝙ quãdo lex ponit pœnã, & introducit actionem, regula eſt,quòd applicatur parti. vt in.l.ſi cui.ff.de verbo.ſigni.& in.l.3.ff.de ſepul.vio.l.ſi quis id quod.ff.de iuriſ.om.iudi.ſal lit ſi in lege aliter exprimitur.vt in.l.f.ff.de litigio.& in.d.l. lege Cornelia.ff. ad ſilania. ℣ Sed qñ lex introducit accuſationẽ,tũc applicatur fiſco.vt in.d.l.multarũ.C.de modo multã.& in.c. 1.quæ ſint regalia.in feud.col.1c. & hoc niſi aliter exprimeretur. ℣ Sed quãdo lex ſimpliciter loquitur,tunc putat Bart.ꝙ in dubio introducat accuſationem,& pœnã fiſco applicatur.vt in.d. l.iubem⁹.§.his iudicibus. Et hãc diſtinctionem Bar ſequitur ad literã Abb.i.c.ex literis.de probatio.in fi.nu.14.& in rub.d iudiciis.nu.6.& ſequitur eã Iaſ.in §. pœnales.inſtitu.de actio. nu. 40.et 41.vbi dicit,ꝗ nõ diſcedit ab iſta theorica. 1
Bar.licet iſtã.q.altercet,& ait ꝙ cõtra Bart.tenet Ang.in.d.l.ſi quis id qđ ff. de iuri.om.iudi.dicendo,ꝙ vbi lex non dat actionem, nec accuſationẽ,ſed ſimpliciter dicit,iudicium dabo, tunc pœna

pœna applicatur parti. Sed Alex.suus præceptor. in dict.l. si quis id quod. conatur respondere, & dicit, quòd doctrina Bartol.in illo finali membro posset limitari, vt non procedat, quando pœna debetur ex edicto prætoris, quia tunc in casu dubio pœna applicatur parti. Et quoque dicit, quòd fallit, quando lex dicit, iudicium dabo: quia est proinde ac si dixisset, actionem dabo, & parti applicatur, & sic videtur tenere cum Angelo in isto casu, ¶ Sed quando pœna pecu
2 niaria venit imponenda, † an dicatur iudicium criminale, vel ciuile. Abb. in dict.rub. de iudiciis.numero.5.dicit, quòd canonistę non habent istam materiam declaratam, & quòd dominus Anto.dicit quòd glossæ, iuris ciuilis in hoc variauerũt.& ipse ibi dicit, quòd causa ciuilis dicitur, cuius finis est commodum partis, & interesse priuatum. ¶ Causa criminalis, cuius finis est interesse publicum, vt vindicta publica. Causa mista, quæ de vtroque participat. Ex quo concludit. quòd quando pœna pecuniaria fisco est applicanda, sit criminalis. quod tenet Innoc.in capitulo, qualiter & quando.de accusa.el secundo.per.l.3.§.pe.ff.de præuari quia ita intenditur vindicta publica per pœnam pecuniariam, sunt per pœnam corporis, seu famæ. ¶ Sed Abb.ibi latius attingens istum passum, dicit, quòd circa hoc repetit triplicem opi. ¶ Prima, vt si pœna venit applicanda fisco, iudicium datur criminale, si parti, dicatur ciuile, seu ciuiliter agi. ita notat gloss.in dicta.l.3.ff.de sepul.viola. ¶ Secunda opi. vt si venit pœna pecuniaria imponenda, semper agi ciuiliter, si corporalis, criminaliter. vt notat gloss.in dict.l.si qua per calumniam. C.de episcopis.& cleri.&.l.prima.C.quando ciuil actio. ¶ Tertia opinio, vt si agatur de crimine, semper dicatur agi criminaliter, siue pœna veniat applicanda fisco, siue parti Hanc opin.sentit glo.in.l. lex cornelia.ff.de iniuriis. quæ vltima opin. videtur apertè contra text.in.c.per tuas. el primo. de simoni.prope finem.&.c.tuæ.de procura & c.super his.de accusation. ¶ Sed quæ opinio istarum sit vera. ¶ Barto.in præallega.l.3.de sepulch.violato.tenet primam opinionem, & dicit eam veram, & communiter tenendam.& per Innoc.in dicto.c.qualiter & quando. ¶ Sed contra prędicta dicit, quod fortiter stat.d.c.per tuas.vbi agebatur de crimine simoniæ ad priuationẽ beneficij.tamen dicitur agi ciuiliter, nec pœna ibi applicatur parti. ¶ Et ideo Abb.putat dicendũ, quòd tunc propriè agitur criminaliter, quando directa via crimẽ deducitur ad iudiciũ, vt puniatur acrius, quàm pôt.& sic vt imponatur pœna ordinaria, siue pœna applicetur fisco, siue parti: quia est considerãdum, quod principaliter agitur, & non quod venit in consequentiã. ¶ Aut crimen deducitur non sic directa via, vt suprà dicitur, & dicitur agi ciuiliter, quanquàm pœna nõ venit applicanda parti. vt optimè probatur in.d.c.per tuas.& dicitur tunc agi ciuiliter, quasi curialiter, & remota stricta seueritate. Sicut & verba dicuntur ciuiliter intelligi, quando cessat amara interpretatio.l. si cui.ff.de seruitut. ¶ Sed quicquid dicat dominus Abb. vera, & cõmunis conclusio est. quòd quando pœna non applicatur parti, agitur criminaliter, & dicitur causa criminalis. secũdum Bart in.l.prætor ait. in princ. ff.de sepulch.viola.& Ias.in.§.1.instit.de actio. nu.15.& etiã quantùcunque sit pecuniaria, licet glossæ quàm plures aliter dixerunt, quæ impugnantur à Bart.in.d.l.3.& idem tenet Eneas de falco.in additio.ad Abb.ibi in.d. Rubric.de iudic.& dicendo, quòd nõ obstat.d.c.per tuas.per Abb.allega.quia qñ agitur solũ vt quis remoueatur ab officio, vel ab administratione, tunc dicitur ciuiliter agi. Ista est doctrina Bar.in.l.nõ solùm.§.fi. in.2.notabil.fi. de procura. & in.l.1.ff. de suspect.tuto. & ita agebatur in.d.c.per tuas. si bene aduertis. Et istam quoq; dicit veram & cõmunem opi. Zachari.ibi, in.d.Rubric.in additio.ad Abb.scilicet, quòd si pœna non venit applicãda parti, tũc dicitur criminalis. ¶ Quod dicit Ias.fore intelligendum in. d.§.1.de action. institu.quæ incipit, superest.nu.16. quando pœna est applicanda fisco ex accusatione, quia tũc dicitur criminalis causa. Secus si aliqua actio intentetur nomine fisci, puta petitione hæreditatis, quia tunc dicitur causa ciuilis.secũdùm Bar. in.d.l.3.ad finem.per.l.2.C de peti.hæredi. cum aliis allegatis ibi per eum. ¶ Idem dic, quod quando pœna applicatur fisco, dicitur criminalis, est verum, quãdo venit imponẽda ex delicto, secus quãdo ex illicito cõtractu prout tenet Alexan. in additio.ad Bar.in.d.l.prætor ait.ff.de sepulc. viola.in.2.additione, in fine quod sequitur Bertachin.de firmio, in suo aureo repertor.in parte, causa criminalis.versi.5.quod nota, quia facit ad multa. ¶ Quoq, restringe, quod pœna pecuniaria, quæ venit applicãda parti, sit ciuilis, est verum, quãdo pœna est applicabilis parti. secundùm. d.Zachar.vbi suprà.quẽ vide. ¶ Sed quid si lex,
3 vel statutũ dicit. Si quis fecerit † sic, cõdẽnetur in centũ quorũ dimidiã applicetur fisco, & dimidiã accusatori: quia erit merũ iudiciũ ciuile, & in totũ est cõdemnandus, & debet tota pœna solo fisco, & fiscus exigit eã, sed posteà cõtra

fiscum accusator regressum habebit ad dimidiã. vt ponit Bar.in.l.senatus.ff.de iure fisci.§.si verò senatus. ¶Quid autẽ si dicat cõdemnetur in cẽtum,quorũ dimidiũ applicetur fisco,& aliud offenso debeatur,tũc ante condemnationẽ non põt dici nata,& quæsita sit actio offenso: quia statutũ dirigit verba ad iudicẽ,&sic iudicis officio nobili sit cõdemnatio in centũ,& sic per viã accusationis.vt in l.litu.de public.iudic.in prin. aliàs si diceremus cõtra,ꝙ orietur iudiciũ ciuile,& criminale,nõ posset ferri in eadẽ sententia ad centum.per.l.1. C. quando ciuil. actio. cum similibus. ¶Sed si statutũ dicit,si quis turbauerit aliquẽ in possessione sua, incidit in pœnam cẽtum,quorũ dimidiũ applicetur fisco,& aliud parti turbatæ.oritur ex illo duplex via agendi, scilicet ciuiliter,& criminaliter.per notata in.d. l.3.§.1.ff.de sepulchro.violat.& sic sequitur,ꝙ simul nõ poterũt intentari.d.l.1.C.quãdo ciuilis actio.&.l.2.§.1.ff.vi bonorũ rapto.quos casus,& supradictã distinctionẽ tenet Mathesila.in suis singular.singular.70.quod nota,& vide. ¶Sed Antonius Frãcis.vbi suprà,in additio.ad Abb. in.d. Rubric. dicit,ꝙ propriè appellatur causa mista.vt est text.& ibi notatur in.d.cap.tuæ.de procura.& ibi per Imol. & sic ratione mistionis simul põt intentari,intentãdo accusationẽ vt principaliorẽ.& vi.Ias.in.d.§.1. Instit.de actio. nu.16. ¶Et sic ego teneo,ꝙ quando pœna venit imponẽda,nõ solũ ad priuatã vtilitatem, sed etiam ad publicã,põt procedi simul in ea intentando accusationẽ,& debet pronũtiari in sentẽtia super vtroque:quia magis dignũ trahit ad se minus dignum.vt in.l.quæ religiosis. ff.de rei vẽdi.& in.c.ꝙ in dubiis.de cõsec.ecclesi. vel altar.bene facit qđ notat Bar.in.l.præcipim⁹.C.de appella.& ideo potius inspicitur publica tanquã dignior, cùm in illa præferatur priuatę, & illã ad se trahit. vt in.l.s.C.de vendi.rei.fisca. & tenet ad literã Alexã.in cõsilio.82.in.1.volũ. nu.12.in fine. ¶Et facit quod tenet Alex.cõsili. 82.in.1.volu.in fine.vbi ait,ꝙ quãdo pœna applicatur fisco, & pti,dicitur criminalis. de quo per Bar.ff.de sepulchro.viola.l.prætor.¶Pœnę
4 autẽ debitæ ex vltima volũtate,†cui sint in dubio applicãdæ,si testator iubeat aliquid hæredi, & eo casu,ꝙ cõtra fecerit, priuet eũ simpliciter hæreditate,cui erit tũc ill'a hæreditas applicanda?Tex.est mẽti tenẽdus in.l.vxorẽ.§.hæres.ff. de leg.3.& ibi Bar.dicit,ꝙ talis hæreditas debet peruenire ad cohæredes,vel substitutos.& Ang. in.l.pater familias. ff.de hæredi.institu.in fine. & idẽ quod Bar.in.d.§.hæres.tenet Bal.in.l.vnica.C.de his,qui pœnæ nõmi.colum.7.nu.45. vbi ait, quòd si testator mãdauit hæredi, quòd non molestaret vxorem in quodam legato, & si molestauit,priuauit eam hæreditate. tandem hęres molestauit,hæreditas non applicatur vxori,quia testator hoc nõ disposuit, sed cohæredibus, & substitutis: & si nõ habet cohæredem, vel substitutum, venit ad venientes ab intestato:& vltimo loco deficientibus ab intestato,venit ad fiscum.vt est expressum in authenti. hoc amplius. C. de fideicommis. & quia ibi loquitur in monitione iudicis,est text.in eod. titulo. in.l.fin.quod est notabil. secundũ Bald. in. d.l. vnica.& idẽ tenet Bal.in auth.cui relictũ.C.de indi.vidui.tol.nu.10.versi.extra quæritur. vbi per eũ distinguentẽ.& tenet Alex.in cõsilio.138.in 1.volu.nu.24.& nu.25.&.26.vbi quoq; tenet,ꝙ si legatarius caret legato, debet dari pro anima testatoris,si testator prouidit,aliàs ad hæredem. ¶Et ibi quoq; tenet,ꝙ valet dispositio testatoris,ꝙ hæres nõ adimplens voluntatẽ testatoris, hęreditate priuetur.vt in.d.l.1.C.de his,qui pœnæ nomi.& Institu.de leg.§.1.& fi.& in.l. multa.in priu.ff.de cõdi.& demonstra.& declarat Bart.in.l. pater. ff. de hæredi. institu. Petrus de anchara.in.c.si hæredes.de testa.in.6.¶An autẽ
5 Duces,†Marchiones,Comites,& Barones nostri tẽporis habeãt has pœnas, & ius cõfiscãdi? Iohan. de Plate.in.l.1.C.de bon.vacat.lib.10.1. colũ.nu.2.versi.an autẽ barones.dicit,ꝙ videtur ꝙ sic,cũ habeãt merum imperiũ in feudũ.vt in d.§.si verò dñs tẽporalis.de statutis cõtra libertã.ecclesiæ. præsertim cùm imperiũ sit scissum. Quidã autem dicunt posse confiscare ex causis descendentibus à mero imperio,ex quo ipsum habent,aliàs nõ. Sed secundũ Iohannem de Plate.ibi possunt,si consueuerunt, cũ enim ex consuetudine dicatur eis iurisdictionẽ competere. vt in.l.1.in fine. C de emancipa.liber. ita & confiscatio.& facit tex.in.l.final.titul.quinto.libro quarto.foro legum. vbi in expressò tenet,que las penas, y las calonias que las ayan aquellos que tuuieren vezes del Rey en los lugares que han por donadio del Rey,ansi como las debe auer el Rey. qui textus est singularis, vbi expressè cauetur,quòd pœnæ,seu multæ,quæ applicantur fisco de iure, pertinent dominis locorum. & sic tene. ¶Et facit quod tenet Baldus in.l.prima.in fine.C.de hæredi. vel actio. ven.vbi tenet, quòd domini terrarum in suis terris habẽt fiscũ ex largitione principis,seu ex cõtractu,seu ex pscriptiõe immemoriali.& vide Petrũ Iacob.in sua prãc.in Rub.de cõditiõe ex lege

lege. Institu. de actio. §. quadrupli. col. 3. vbi dicit, quod licet videatur, quod non sit nisi vnus fiscus. vt in. l. 1. C. de boni. vac. lib. 10. attamen quilibet habens merum Imperiũ, habet fiscum ex quadam consequentia quantum ad confiscationem bonorum, vel ex sententia cõtra criminosos lata, vel alio modo. & sic intelligitur authentica, bona dãnatorum. C. de bonis præscrip. & l. vnica. C. nec sine iussu princi. & l. 1. ff. de iur. fisci. Et sic, quod ille, qui habet merum Imperium confiscat, & etiã de consuetudine, quæ pro lege debet obseruari. vt in. l. de quibus. ff. de legi. ¶ Sed hoc intellige, quando confiscatio fit à lege: quia hanc confiscationem expressam, vel tacitã, potest facere quicunque habet cognitionem, & condemnationẽ de illo crimine. Sed cõfiscationem, quam vellet facere dux, seu alius dominus, vel iudex ex officio, & præter legem in casibus, in quibus à iure non cauetur, non potest facere nisi quis positus est in summa potestate, vel alius de principis iussu. Et ita procedunt, & soluuntur omnia contraria. prout tenet Saly. in. d. l. vnica. C. nec sine iussu princ. & Bal. & ibi Cy. & Martinus de laude in tracta. de fisco. q. 3. tomo. 6. tracta. folio. 2. Et sic quoque potest intelligi dictum Matthæ. de afflictis. in tracta. de iure protomiseos. in parte est autem. n. 24. vbi dicit, quod ciuitates, & alij domini, recognoscentes dominos superiores, non habent fiscum. l. eum qui vectigal. ff. de verbo. signi. & l. prima. C. de bonis vacanti. l. simile. ff. de muneri. Attamen fiscus dominorum merum Imperium habentium nõ habet priuilegiũ tacitæ hypothecę, nec in aliis similibus. sicut habet fiscus Imperatoris, seu regis, quia ille, qui habet merum Imperium, potest illud exercere sine talibus priuilegiis, secũdum Petrum Iacob. vbi suprà, quod nota. & vide in. c. 12. infrà eo. in gl. Camara. & ibi quoque dicam si episcopus habet fiscum. ¶ Attamẽ isti duces, Comites, & Barones, & alij. †ad cuius bursam pertinẽt istę pœnæ, qui habent regalia, possunt minuere. vt Bart. in. l. acta apud se. §. de ampliã da. ff. de re iudica. Sed pœnã infamię, vel aliã, nõ pecuniariã non possũt remittere, nec minuere. vt in. l. 1. §. de qua. ff. de postu. secũdũ Bar. in. d. l. acta apud se. §. de ampliãda. Et Paul. de. Castr. in. l. 1. §. ait prętor. ff. de postula. nu. 3. & 4. dicit, quod restitutio aduersus infamiã non potest fieri nisi à principe, quia est casus de reseruatis principi. vt in. c. cum te. de re iudi. p Innoc. in. c. domino sancto. 50. distin. & ibi p glos. & Bar. in. l. fi. C. de sentẽ. passis. & 3. q. 1. §. intelligitur. p Cy. in. l. imperialis. C. de nuptiis. & tenet in expresso Lucas de pẽna. in. l. cõtra publicã. C. de re milita. lib. 12. versi. 26. ¶ Quod ego intelligerẽ, quod nõ possunt remittere pœnã infamię, quæ est pœna determinata p sententiã, sec⁹ ante sentẽtiã, vel in ipsa sententia. vt Ang. in. d. §. de amplianda. & hoc cũ causa, vt gl. & docto. in. l. quid ergo. §. pœna grauior. ff de his, qui notant. infami. aliàs sine causa ante sententiam, vel in ipsa sententia non possunt minuere. vt ibi per docto. & per Pau de Castro. in d. §. ait prætor. Et quid de restitutiõe gratiosa, & de nõgratiosa, sed de iustitia: & an papa posit laicum famę restituere: vi. per Abb. in. d. c. cũ te. de re iudi. & Roma. consilio. 497. ¶ Angel. in. d. l. 1. §. de qua. ff. de postula. dicit, quod populus, qui præscripsit iura Imperij in sua ciuitate, restituere potest infamẽ. Quod intellige, si est infamis ex statuto, secus si est infamatus de iure cõmuni. l. infamẽ. ff. de publicis iudi. quod tenet quoq; Bar. in. d. §. de qua re. & idem dicit esse in regibus, & principibus, qui Imperatorẽ in dominũ recognoscunt, quia non possunt ad famã restituere, Sed si non recognoscunt. possunt quoad seipsos & quoad eos restitutio famæ valeret, quia apud eos met dicitur esse Imperiũ sui ipsius. Et cum ista limitatiõe Bar. trãsit. Alex. in. d. §. de ampliãda. n. 4. Quia restituere infamẽ nõ potest alius, quàm Imperator, vel Papa. l. 1. § de qua. ff. de postula. & tenet Bald. in. c. cũ. p tabellio. de fide instru. versi. quęrit Innoc. ¶ Et quoq; isti Duces, Marchiones, & Comites, & alij domini tẽporales, & spirituales non possunt pœnas remittere, nec bãnitos reuocare, nec exiliũ remittere, nec dare licentiã redeundi ad loca, ex quibus fuerũt exulati. vt tenet Ioh. faber in. l. pœnam. C. de pœnis. nec episcopi dãnatos ad carceres perpetuos reuocare. vt ibi. Quia nullus nisi princeps, vel ciuitas non recognoscẽs superiorẽ hoc potest facere, & concedere dictã licentiam reuertendi ad ciuitatẽ. tex. in. l. relegati. in fine. ff. de pœnis. cõmẽdat eũ Ludo. Roma. in singula. 537. & idẽ tenet Bal in. c. at si clerici. de Iudi. n. 11. vbi post diffinitiuam remissio pœnæ à nullo potest fieri, nisi à principe. & ibi quoque in. n. 16. & idẽ tenet Cy. & Bal. in. l. seruos. C. ad. l. Iuli. de vi publi. Dicũt tamẽ ibi, quod aliquãdo Barones de facto, aut de cõsuetudine, & pro libito, & nõ de iure faciũt: & quod solus Imperator, seu rex hoc posit, tenet Restau castel. in tracta. de Imperatore. q. 110. in. 1. col. versi. secundò dare cõmeatũ. tomo. 5. tracta. folio. 71. idẽ tenet Ang. in. §. cũ autẽ. Institu. quibus mod. ius patr. solui. col. 3. n. 6. ¶ Sed cõtrariũ videtur, quia de iure isti duces, & cæteri domini hoc possunt: quia omnes isti perpetuò inuestiti cẽsentur

principes in suo regno, ducatu,seu comitatu, & dñio,& omnia possunt in subditos eorum, quæ posset Imperator in toto orbe, & rex in suo regno.vt Pau.de Cast.in consi.125.& Alex.consi. 2.primo volu.n.6.& Feli.in.c.quæ in ecclesiarū. de cōstitu.col.10.n.33.& est cōmunis opinio. vt Curtius iunior.cōsil. 61.¶ Sed hoc non obstāte, crederē & tenerem primam opinionē, & sic,ꝙ supradicta nō possunt facere: quia licet possint in suo ducatu,seu dominio omnia,quæ Imperator,& rex in suo imperio,seu regno: est verū de potestate ordinaria,secus de absoluta.vt tenet Fe li.& Philip.decius in.d.c.quæ in ecclesiarū.& tenet idem Bonus decurtillus in tracta. de nobilitate.in.3.parte.n.218.tomo.5.tracta.fol.14.quia absolutā nō habet nisi princeps nō recognoscēs superiorē.¶ Et si de facto isti duces,& domini faciūt,ad consequentiā nō debet trahi.vt Corse.in notabili.suis.in parte,facere.Facit.l.cōtinuus.§. cū quis.ff.de verbo.oblig.& Franc.de Are.¶ Et quia factū cōtra legē.pro nō facto habetur. vt in l.non dubiū.& ibi Bar.C.de legi.&nullū est:licet lex vltra nō procedat. vt ibi p eū. & per Bal. in.l.iubemus.§.1.& ibi Bar.C.de sacrosanc.eccles. ¶ Sed ego hoc intelligerem,quòd dicti duces,& domini hoc nō possunt,quādo pœna,seu exiliū est determinata,& certa per leges regū,vel iuris cōmunis,quia tūc inferior nō potest venire contra legē superioris,nec eā tollere.vt in Clemē.ne Romani.de electiōe.Philip.deci.consi.403.nu. 4.&.5.& in.c.cū inferior.de maiori.& obed.25. q.2.quasi per totū.Abb.cōs 26.in.1.volu.& in.c. inferior.21.distin.sanctus Thomas.2.2.q.67.art. 4.quoque dicit,ꝙ inferior à principe non habet potestatē absoluēdi reū à pœna cōtra leges superioris sibi impositas.¶ Nec ad hoc potest obstare tex.in.l.1.tit.32.parti.7.quæ vult,que el perdō puede hazer el Rey.O el señor dela tierra alos hōbres que tuuiere presos.quia loquitur ante sententiā,vel in ipsa sentētia,nō post.vt in.l.quid ergo. § pœna grauior.ff.de his,qui notā. infami.& ibi doct.cū simili.¶ Secus si pœna, vel exiliū p Ducē,seu Comitē, vel aliū dominū,seu per suos iudices fuit imposita ex suo capite,seu ex suo arbitrio:quia licet sit certū,& determinatū,tēporale, seu perpetuum, potest per dictū dominū loci, seu villę tolli,&gratiā de eo facere,& cōcedere licentiā redeundi in loca ipsius ducis,vel domini ex quibus locis fuit missus in exiliū. Et hoc tenet.s.Tho.vbi suprà dicēdo,ꝙ misericordia iudicis habet locum in his, quæ arbitrio iudicis relinquuntur,hoc debet fieri cum causa: quia in his,quę sunt determinata secundū legē diuinam, & humanā,nō est suum misericordiā facere.¶ Et in istis arbitrariis potest habere locū,quod dicit Bar.in.l.illicitas.§.præses.ff.de offi. præsi.nu.2. & in.d.l.relegati.& Abb.in.c.nisi specialis.de offi.lega.nu.6.vbi tenent,ꝙ iudex potest ex causa remittere bānum ex post facto,idest post sentētiā.¶ Et qđ tenet Paris de put. in tract. syndic. in parte,iudex qui aliquem ad mortem condēnat.foli.31.in fine: vbi damnatus per iudicis sententiā ad opus metalli,potest ab illo exercitio reuocari per ipsum iudicem post decem annos, si superueniat infirmitas,dummodo vnus ex consanguineis subrogetur, qui deseruiat pro ipso. ¶ Quod facit secūdū ipsum, ꝙ dānati in galeis si efficiuntur infirmi, vel debiles, possunt dando vnum seruū liberari.¶ Facit quoq; , quod tenet Ludo.Roma.in repeti.l.si verò.§.de viro.ff.solut.matr.collu.11.vbi dicit, ꝙ licet sit verum , ꝙ nulli competat remeatum exilij concedere nisi principi.vt in.d.l.relegati.& in.l.non omnis.§. si.ff.de re mili.& per Barto.in.l.is qui reus.ff.de publie.iud.tamen restringitur vt non extendatur ad casum,in quo inferior remeatum concedere vellet ratione vtilitatis publicæ. ¶ Et quòd princeps potest remittere pœnas pecuniarias si bi debitas,& pœnas corporales prout vult, vltra suprà allegata.vide Andre.de Isernia in titu.quę sint regalia.in parte, & bona committē. crimen. numero.73.in vsi. feud.¶ Sed quantum interest pecunialiter alterius,illud non posset remittere. quia sicut non potest donare meum , sic nec mihi debitum. secundùm communem distinctionem glossæ in.l. finali.C. si contra ius vel vtilit publi.& in.l.prima,de constitu.princip.& creditor dicitur ex delicto.vt in.l.creditor.ff.de verbo.signific.& facit.l.licitatio.§.quidem talia. ff. de publi.& text.in.l.venia.C.de in ius vocan.in fine.vbi pœna, quæ applicatur parti , non debet per principem remitti.& ibi gloss.& communiter docto.& tex.in.l.4.titulo.24. parti.3.& in.l.3.titulo. 11. de los perdones.lib. 1. in ordina.rega.& Lucas de pēna in.l.nulli.C.de condi tis in publie.horre.lib.10.in fine.

Prætorum Cap. secundi finis.

Sequitur Caput III.

Summarium.

SVMMARIVM.

s Familiæ appellatione, quis veniat.

Prætorum Caput III.

Otrosi mandamos que el tal Assistente, o Gouernador, o Corregidor, ni sus officiales ni familiares [a] no sean abogados, [b] ni pro-

a Familiares. [a] Per tex. istũ reprobatur opinio Abb. in. c. 1. de officio iudicis. vlti. notabil. vbi tenet, quòd domesticus, & comensalis iudicis potest esse aduocatus alterius partis, nec ex hoc iudex est suspectꝰ: quia non est tanta suspicio contra iudicẽ si aduocatus est sibi domest. cuius sicut cũ pars est familiaris suus. nã causa nõ est aduocati, sed partis. Sed hodie cessat sua
s opinio p tex. istũ. ¶ Sed qs dicatur † familiaris? Dic q eiꝰ appellatiõe venit etiã seruus. vt in. l. 1. §. familiæ. ff. de vi, & vi arma. & l. si familia. ff. de iuri. omn. iudi. l. fi. C. de verbo. significatio. ¶ Item veniunt etiam nascituri ordine successiuo. vt Paul. de Castro in consilio. 17. per. l. fina. ff. de fundo instru. & l. grege. ff. de legat. primo. ¶ Item filij habitantes cum patre, aliter non. secundũ n Cepola. in tract. de seruit. vrba. cap. 50. & Anchara. in cap. quanto. de censi. ¶ Item veniunt omnes de familia successiuo ordine, scilicet. proximiores gradatim. secũdùm Bar. & Bal. in. d. l. fi de verbo. signifi. vbi est casus vsque ad quartum gradum. tenet Alex. in. l. pronũtiatio. ff. famili. hercis. ¶ Item venit vnus tantùm, si plures non sunt in familia. l. iubemus. §. siquautem. in fin. C. ad trebellia. Sed gl. in cap. 1. 10. q. 1. dicit, quòd nec per duos dicitur familia. per. l. de statione. de verbo. signifi. secundùm Alexã. vbi suprà. ¶ Itẽ venit ꝓpria familia testatoris. Bar. in. l. cũ filius. §. cũ pater ff de legat. 1. & in. l. peto. §. pater. in princip. ff. de leg. 2. & Bar. in. l. si cogatis. ff. de rebus dubiis. ¶ Item veniunt agnati, & cognati etiam hodie, licet sint exæquati quoad successionem intestati, non aliter. Bar. post glos. in. l. cùm ita. §. fina. ff. de legatis. 2. ¶ Item veniunt ij, qui à testatore non sunt nominati. l. is qui. & ibi Bart. ff. de legatis tertio. ¶ Item vxor dicitur de familia viri. vt. in. l. quicunque. C. de re milit. lib. 12. c. hæc imago. 3. q. 5. ¶ Sed bastardi non dicuntur de familia, nec de domo patris. secundùm Bart. & Alex. in. l. tutelas. in princip. ff. de capit. diminu. & per Bertachi. de firmi. in suo reperto. aureo. in parte, bastardus. versic. 5. & 6. & per. Ias. in. §. pœnales. instit. de acti. nu. 58. & Ang. in. l. filiũ diffinimꝰ. ff. de his, qui sunt sui vel alie. iur. vbi si est statutum, q de domo magnatũ nullus possit habere officium in cõmuni, q spurij possunt habere, quia non sunt de domo. & latissimè per nostrum Pala. Ruui. in repetitione Rubric. de donatio. §. 32. nume. 4.

Summarium.

s Aduocatus, & iudex, vel assessor in eadem causa non potest esse. nu. 7.
Decurio potest esse aduocatus.
2 Aduocatus, an potest esse in causa, in qua fuit iudex. nume. 5.
3 Qui fuit aduocatus in vna causa, non potest postea in illa esse iudex, nec assessor. nu. 4.
6 Defendere an potest iudex suam sententiam, & an debeat vocari in causa appellationis ad eam defendendam.
8 Aduocatus electus prætor alicuius ciuitatis, debet finita prætura redire ad aduocandum.
9 Aduocatus sicut non potest esse iudex, ita non potest quis esse iudex in sua causa, nec suorum. Fallit, vt nu. 9.
10 An potest quis ius sibi dicere.
11 An iudex potest cognoscere de sua vel suorum iniuria. nu. 12. 13. & 14.
12 Iudex, cui aliquid per statutum applicatur, an de causa potest cognoscere. nu. 13.

b Abogados. [b] Quia iudex, & aduo-
s catus † in eadem causa non potest esse. text. in. l. 15. titu. 19. lib. 2. in ordina. regali. text. in. l. quisquis. C. de postulan. simil. in. l. 6. titu 18. eod. lib. 2. in eisd. ordina. in fi. Tamen ille, qui non potest esse aduocatus, potest alteri mõstrare, ostẽdere, siue consulere qualiter

liter aduocare debeat. tenet Bald. in cap. qualiter.de electione.nu.3.quia consulere,& mandare,nō sunt facere.vt in.l. ob hæc verba.ff.de his, qui not. infami. & ibi notatur secundùm Bald. vbi suprà. ¶ Et quoque assessor, & aduocatus non potest esse.glo.in.l.nemo.la.2.C.de assessori. Et non solùm in foro iudiciali prohibetur, veruntiam de foro conscientiæ. tenet beatus Archiepiscop.Florenti. in.3. parte.titu.6.cap.1. §.1.quasi in fine.dicendo, φ in illa causa, in qua quis est iudex,vel assessor,in eadem non potest esse aduocatus: quia duo officia in eadem causa prohibentur exerceri.cap.cùm sacerdotis.de postula. &.c. 1.&.2. 4.quæst.4.& glos. in.d.l.nemo ex his.la.3. de assesso.& Montal. in.l.3 titu. 9. foro legum.lib.1. in glo.1.in fine. ¶ Intantū, φ si aduocatus fuit iudex, vel testis, retractatur sententia.vt glo. Montal. in.l.4.eod.titu.& lib. foro legum. in glossa,por christiano. ¶ Tamen decurio,idest,regidor, bene potest esse aduocatus in sua patria,& pro sua vniuersitate, & habere salarium ratione aduocationis ab ea: quia hic non militat ratio de duobus officiis. vt suprà in cap. 1. in glo. officio. quia hoc officium aduocationis non est incompatibile cum officio decurionatus,imò ei annexum. vt tenet singulariter curia Pisana,in.s.lib. cap.23. & est glos. in cap. de occidendis. 23. q. 5. ¶ Potest tamen is, qui
2 fuit iudex,nunc in † causa patrocinari:quia cessat causa prohibitionis erga causam, in qua fuit aduocatus, ergo cessauit effectus. Iuxta illud vbi ratio legis. &c. vt in.l. adigere. §. quāuis.ff. de iure patronatus. & satis expressè probatur in.l. fina. C. de assessori.& tenet Cyn. in dict.l. quisquis.C.de postul.1.quæst.& Mōtal.in glo. ordina. in parte, aduocatus. ¶ Tamen ille qui
3 fuit aduocatus † in causa,non potest postea esse iudex, vel assessor in ea. est text. in.l.10. titu.4. parti.3. ibi. otro si dezimos. & Bald. in l.nec in arbitrii.col.2. C.de arbitris.& in.l. apertissimi. C. de iudi.& tenet Bart.per illum text.in.l. prætor.& ibi per Alexan.ff.de iuri.omni.iudi.glo. in cap. postremò. de appella. notatur in speculo.in titu.de lega.§. restat. versi.Item si fuerit.& Philip.fran. in.d.c.postremò.intelligit hoc verum in causa,in qua fuit aduocatus,secus autem in alia causa:nisi forsan esset cōnexa, vel dependens ab illa,in qua fuit aduocatus.de quo etiam per Iohan.Andre.in cap.fina.de testamen.in.6. ¶ Abb. tamen in cap. irrefragabili.de officio ordi. in fine. dicit, φ si aduocatus fuit consultus in aliqua causa, & nondum dedit responsum, φ si assumitur in iudicem, potest iudicare. licet ibi Domi. Anto. hoc impugnet, dicens, φ ex quo isti sunt reuelata secreta causæ, potest vt suspectus recusari. Sed dictum Abb. est verius. per glo. ordinariam in cap. dilecte. de testibus. vbi dicit, φ non debet quis remoueri à iudicando, quia reuelauit ei secreta causæ, quia non habet iudicare secūdùm conscientiam, seu secundùm reuelata per partem, sed secūdùm legitimas probationes.quod dictū Abb.mihi placet. ¶ Paul. de Castro in.d.l. quisquis.C. de postulan.dicit, φ iste tex.intelligatur tribus modis. ¶ Primò,
4 † φ ille,qui fuit aduocatus in vna causa nō possit postea in eadem esse iudex, quod dicit verum in iudice delegato,secus in ordinario. vt Specu. in titu. de iudi.delega. §. superest.versicu. Item si fuit aduocatus. dum tamen causam ordinarius delegaret, si ab eo petatur,cùm sit suspectus propter officium aduocationis, quia videtur habere affectum ad causam, in qua fuit aduocatus.& ista est iusta causa recusandi,& sic habet iurisdictionem mero iure.Sed delegatus videtur,quòd ipso iure non habeat, vt sit aliqua differētia inter delegatum, & ordinarium. ¶ Secundò dicit Paul. de Castro, φ potest intelligi econuerso,φ
5 ille, qui fuit iudex † in causa, non possit finito officio esse aduocatus in ea. sed, vt suprà dixi, Cy. non tenet hoc, imò contrarium, & sic φ potest esse aduocatus:quia non est eadem causa suspicionis: quia iudex non præsumitur habere affectionem plus ad vnam partem, quàm ad alteram.Sed in isto casu dicit Paul.sibi videri,& honestum esse,φ si dedit sententiā in vna causa pro vna parte, non possit finito officio suo in causa appellationis sumere officiū aduocationis pro illa parte, vel saltem non debet,quia tunc resultat suspicio,φ faueret illi parti, vel cùm intellexit se cum illa Sed si non dederat sententiā,secure,potest acceptare officiū aduocationis.Sed in hoc cōtra Pau.de Castro est hodie Pragmatica in pragmaticis aduocatorū.17.in ordine,quæ incipit, Otrosi mādamos. vbi tenet, φ iudex, qui
6 sententiam † pronuntiauit, contra eam in causa appellationis aduocare non potest, tamen potest eam defendere allegando iura,interest enim sua: dummodo ex hoc salarium à partibus non percipiat. Idem tenet Montal. in.l.s.titu.2.foro legum.lib.2. in glo.fin derecho. in fine. allegando Innocen.in.c. verum. de foro compet.& Archidi. in.§. in hoc.2. q. 6. Et facit.c. dilectus.de rescrip.vbi Feli.penulti. col. versi. quarta decla ratio. & sic φ in hoc dictum Paul. non sit verū. Imò nō solùm finito officio potest suam defendere sententiam,sed etiam eo durante potest legitimè

gitimè assistere pro denfensiõe suæ sentẽtiæ, & instruere,& producere acta & monumẽta causæ pro sentẽtia per eũ lata faciẽtia in causa appellatiõis. vt Lucas de pena. in. l. apparitores. C. de exacto. tribu. lib. 10. versi. quod facit, quia secũdũ eũ iudex ad hoc est admittẽdus, vt euitet infamiã,& pudorẽ suũ seruet illesum. arg. in l. quæ omnia. ff. de procura. versi. omnia. & faciũt q̃ notãtur in. l. si suspecta. in glos. 2. ff. de in offi. testa. & quod notat Archidi. in. c. hoc etiã, 2 q. 6. Et tenet Bald. in. c. accedẽs. vt lit. non cõtesta. nu. 4. dicẽdo, quòd iudex debet defendere suũ processũ, quia debet defendere suũ decretũ & missionẽ. vt. l. si quis est missus. ff. ne vis fiat. ei. ¶ Licet cõtrariũ videtur quia ꝓducere testes, vel instrumẽta nõ cadit in aliũ, quã in partẽ principalẽ, vel suũ procuratorem. vt notat Innoc. in. c. veniẽs. de accusatio. ¶ Quia in hoc dictus Lucas de penna distinguit. Aut iudex qui sentẽtiã tulit, procedit ex officio suo, aut ad partis petitionẽ. Primo casu vocãdus,& admittendus est ad defensionem sententiæ, & probationes inducere poterit pro defensiõe ipsius. Nã, prout dicit Innoc. in c. cũ speciali. de appel. appellatio nõ mutat naturam Causæ. sicut ergo in principali procedebatur sine parte, & iudex solus loco partis erat, sic & in causa appellationis procedi poterit sine parte,& iudex solus loco partis habetur,& poterit quod pars potest, scilicet probatiões inducere. vt notat Innoc. in. c. in nostra. de probatio. in glos. qualiter recipiuntur. vbi apertè tenet, ꝙ si iudex primæ causæ ex officio processit, vocabitur quãdo petitur sentẽtia reuocari, secus vb. nõ ex officio. ¶ Secundo casu, quãdo ad partis petitionẽ procedit, nõ est admittẽdus. Et sic dicit Lucas de pẽn. ꝙ fuit per illũ determinatũ de cõsilio doctorũ, cùm ipsũ cõsiliũ peteretur. Verũtamen dicit ipse Lucas de pẽn. quod, qđ dictũ est de iudice à quo appellatur sustinere partes officij sui, seu onus partis, quas ipse in principali sustinuit in causa appellationis & coram ipso iudice, non videtur congruè dictum, cùm lata sentẽtia iudex fuerit functus officio l. iudex. ff. de re iudi.& appellatione interposita, extinctum fuerit pronuntiatum. l. prima. §. vlti. ff. ad Turpilia. Nõ ergo videtur admittendus ad prosecutionem ipsius negotij, ne sit præsumptio contra eum, quòd aduersus cõdemnatum ex aliqua animi passione processit. ¶ Magis ergo dicit videri honestũ, quòd sicut iudex causæ principalis vigore officij, & contẽplatione vindictæ publicæ subiit partes actoris in principali, ita iudex appellationis. & tenet Ange. in tracta. maleficiorum. In partè. præsente dicto Gaio appellãte. versi. quæro quãdo appellatur. nu. 27. Et ex hoc dicto Lucę de pẽn. credo extractã fuisse quãdam pragmaticã, quæ est in volumine pragmaticarũ. lex. 47. §. 5. q̃ incipit. Otrosi. porq̃ a nos es hecha relació. vbi cauetur, quia aliquando Correctores, vel sui locũ tenentes ex officio ꝓcedunt contra delinquentes, qui appellant ad curiam regis, & iudices vt euitent expensas, nolunt sequi causas: cauetur, quòd dicti iudices cancellariæ iubeant fiscali regio, & ipsa lex iubet, quòd assumat causam, & in ea procedat, allegando ex parte curię, & regis, & damnificatorum. quam vide, quia sic vtitur. ¶ Et idem tenet Angel. de malefi. in. d. suo tracta. in dict. parte, pręsente dicto Gaio appellãte. nume. 27. vbi dicit, quòd syndicus, vel fisci procurator, cuius interest, est citandus. & ibi per Augusti. de Arimi. in additio.& dicti iudices debent citari, vt mittant processum, informationes, & acta causæ. Intantùm, quòd dicit Abba. in. dict. cap. cum speciali. de appellatio. nume. 8. allegando Federi. in consilio suo. 254. quòd processum est nullum, si iudex, qui processit ex officio, non fuit citatus per iudicem ad quem. allegat Innocen. in capitu. penul. de re iudi. quod dicit Abb. sibi placere, quia est loco aduersarij. ¶ Rectè fuit enim illa pragmatica facta: quia, prout dicit Lucas de penn. vbi suprà, iudex à quo appellatum est, non videtur posse pro hac causa deserere Imperium, id est iurisdictionem sine permissu principis. vt in. l. 3. ff. ad. l. iuli. maiesta. nec portabile est terram esse sine rectore. vt in authenti. de admi. prope finem. colla. 7. & vt dicit Innoc. in capitu. significauerunt. de iudicijs. periculosum est sine regimine terram esse. ¶ Tamen contra Lucam de pẽn. Inquantũ tenet, quòd quãdo procedit ad partis petitionẽ nõ est admittẽdus ad suã sententiã defendẽdã. est tex. expressus de nostro iure Regio in. d. pragmatica aduocatorũ, ibi inquantum tenet. pero bien pueda assistir cõ los abogados dela parte appellada en cuyo fauor pronuncio defendiendo su sententia, y allegando derechos en su fauor. ¶ Sed credo, quòd opinio Lucæ de penn. sit vera, & rectè vocetur Lucas de penna. quia lucem dedit tribus libris. C. & debet intelligi, quòd non est admittendus contra suam voluntatem, nec ad illud est compellendus, sed si spontè vult, bene admittitur. vt tenet Augusti. in additio. ad Angel. in. d. tracta. malefi. in dict. parte, pręsente dicto Gaio appellante. versic. quæro quando appellatur. nume. 27. vbi

vbi de hoc.& sic dicit dicta pragmatica.bis pue da assistir,quod verbū,potest,non importat ne cessitatem.vt Abb.in cap.at si clerici.de iudi.in §.de adulteriis. Bart.& Alex.in.l.quòd seruius. ff.de condi.ob cauf.& idem Abb.in.d.cap.eum speciali.de appella. num.8.ibi dum dicit,quòd quando iudex procedit ad instātiam partis,nec agitur ad puniendū iudicem, potest iudex assistere in processu,licet necessariò nō sit vocādus. Dicit,φ hoc casu poterit iudex appellare, si sententia sua retractatur, quia iudex potest assistere: in hoc casu. ¶Sed quando agitur ad pœnas iudicis,semper est vocandus, siue processerit ad instantiam,siue ex officio,cùm agatur de suo præiudicio,& in præiudicium absentis nil est innouandum.cap.1.de causa pos. & proprie. secundùm Abb. vbi suprà. de quo per Augustin. de Arimi. in additio.ad Angel.de Aretio. in dict. tracta.malefi.vbi suprà.& per Bart.in.l.1.§.reus. ff.ad Turpilia.& ibi per additio.& per Alex. in.l.de vno quoque.ff.de re iudi.& Ludo. Roma.in consilio.343.col.3. versic.2. ad idem.vbi tenet,quòd ad irritationem sententiæ, quam iudex promulgauit ex processu per eum ex officio proprio instituto,citādus est ipse iudex pro nuntiās,quia ad eum isto casu pertinet defensio suæ sententiæ, & processus:aliàs autem sententia ipsa irritatiua quoad eum nulla est, nec præiudicialis.per.d.Federi.in consilio.205.allegās Hosti.in cap.1. de re iudi.per text.optimum in cap.in canone hoc etiam.2.q.6.& per dictū Innocen.in.d.c.eum speciali.& in cap.in nostra. de procura.& per Barto.in.d.l.1.§.reus.& per Bal.in.l.nam ita diuus.ff.de adoptio. ¶Tertio modo intelligit Paul.de Castro istum tex.in.d.

7 l.quisquis.scilicet,quòd eodem † tempore,quo quis est iudex, non debeat tanquam aduocatus vnius ex partibus allegare pro ipsa. Et ita dicit, quòd faciunt cauti iudices,quando vna pars du cit aduocatum,& altera non,nam dicit illi, Ducas aduocatum tuū vt respondeat aduocato alterius partis,quia non intendo esse iudicem & aduocatū pro te.Sed præsentibus aduocatis vtriusque partis,si alter ipsorum deficeret in respondendo, potest supplere de iure allegādo meliorem legem,vel rationem.vt in.l.vnica,C.vt qui desunt aduoca.& istam credit Paul.fuisse mentem illius literę.l.quisquis.& istius capituli est. ¶Tamen iudex volens audire istos aduocatos partium,non tenetur: quia præsumitur doctus, nec dicitur grauare partes.Innocen. in cap. pastoralis.de causa posse.& proprieta. & Bald. in margarita.in verbo, iudex, versi.66. sed facit se suspectum,etiam si causa erat clara. Lanfran. de oria.in Clemēti.sæpæ.de verbo.signifi. in versi

8 culo. de plano. ¶Adde, φ aduocatus † electus prętor alicuius ciuitatis,debet finita prætura redire ad aduocādum.ita Bar.& clarius Bald.in.l. si quis.C.de aduocatis diuerso.iudi.& dicit esse argu. de Abb. φ depositus remanet monachus sicut prius,& habet vocem in capitulo sicut simplex monachus,quod intellige,quādo nō priuatur propter demerita sua, vt Andre.Barb.in additio.ad Bald.ibi. ¶Eodem modo sicut iudex

9 nō potest esse aduocatus,ita non potest esse † iudex in causa sua. vt in.l.10.titu.4.parti.3.versi.y porende.vbi habetur,quòd nemo in causa propria sit iudex,nec locum duorum teneat,scilicet iudicis,& actoris.text.in.l. vnica. C. ne quis in sua causa ius sib. dica. Et secundùm Cyn. ibi est ratio:quia fauor, & odium peruertunt iudicia. nam maledictus homo qui partem suam deteriorem facit.Et non obstat text.in.l.proxima. ff.de his qui testa.delent.&.l.hic Tiberius Cęsar. ff.de hæredi. instituendis. quia loquuntur in imperatore, qui potest esse iudex in causa sua:& eodem modo ille, qui non habet superiorem,sub quo litiget, nec recognoscit superiorē. ¶Attamen licet possit iudicare in sua causa, regulariter constituit alium iudicem, scilicet, procuratorem Cæsaris, & procuratorem fisci, qui de causis spectantibus ad eum cognoscunt.vt in l. procurator. C. de edendo.& vtrobique Cyn. & Alex.cōsi.35.in primo volu.& Ias.in addi.ad Por.Instit.de autho.tuto.in fine. Et Anto.in.c. cùm venissent.de iudi. prout ibi Abb.nu.6.refert concludendo cum Cyn. ¶Et quòd papa in causa sua patrimoniali, aut ciuili.personam eius tangens, potest cognoscere de absoluta potestate,sicut dicimus in imperatore. vt glo.ibi.& Innocen.in cap.ex parte.de verbo.significa. tenet idem dicendo, quòd debēt eligi arbitri. vel potest ipse causam delegare: quia imperator in causa fiscali dat procuratores,qui habent ordinariā, fortius poterit papa dare delegatum. & videtur sentire glo. in cap.cùm dilecta.de confirmatione vtil. vel inutil.vbi poterit esse iudex in causa suæ ecclesiæ.& sic sentit, quòd nō in propria causa ꝓcedit. secūdùm Abb.vbi suprà.de honestate.secus tamē de absoluta potestate, quia potest ipse cognoscere.secūdùm Bar.& Cyn.in.d. l.vnica.puta si papa requiritur ab aliqua muliere asserēte se esse vxorē illius.& ipse negat, ipse non cogitur stare iudicio alicuius,sed potest excipere,dicēs, Dominus est,qui me iudicat.glos. in cap.Guilisarius.23.q.4.si per verbo,anathe-

matizari

matizari.glo.in.c.si quis pecunia.79.distinc.& c.aliorum.9.q.3. ¶ Et quod dixi, quòd non recognoscẽs superiorem potest esse iudex in causa propria, limita esse verum, quando procedit cõtra subditũ suum, quia tunc potest esse iudex in facto proprio: secus si contra nõ subditũ, vel saltem nõ omnino subditũ, quia tũc debet conuenıri corã papa. vt tenet Abb.in.c. nouit.de iudicus.colũ.6.nu.16.quod dicit esse satis rationabile, & notabile. Quod secus est in aliis iudicibus inferioribus, qui non possunt de sua causa cognoscere, vt per Abb.in.d.c. cum venissent. ¶ Intantum non potest iudex esse in causa sua, ꝙ etiam si aduersarius consentiret nõ potest illũ facere iudicẽ in sua causa: quinimo nec tanq̃ arbitrum potest in eũ consentire, prout tenet Ab. in.d.c.cum venissent.nu.12. ¶ Et non solũ de sua causa cognoscere nõ potest, verumetiam nõ po-
10 test esse iudex de causis liberorũ, † aut suorum familiarium.vt in.l.qui iurisdictioni.ff.de iurisdict.omni.iudic.tex.& ibi gl.& docto.in.c.causamque.el.2.de offic.delega. ¶ Quod fallit primo in iurisdictione volũtaria.vt in.l.cõsul.ff.de adopti.& in.l.apud filium.ff.manumissi.vindi. ¶ Secũdò fallit, in causis breuissimis, quia poterit quis esse iudex in causis suorũ.vt.l.senat⁹.in verbo, parcissimè.ff. de officio præsidis, secundùm intellectũ, quẽ ponit Ang.in.d.l.qui iurisdictioni.qui sequitur ibi Fulgoliũ.quod est bene notandũ, si esset verũ.sed Alexã.ibi.nu 1 putat hoc nõ esse verũ: quia ille tex.in illa parte loquitur etiã in causis ipsius met iudic. & sic pariter ille tex. probaret secundùm talẽ intellectũ, quòd quis possit esse iudex in causa propria, quãdo esset causa modica.quod nemo dicit.per d.l.1.C.ne quis in sua causa. Quando enim lex sub eadẽ determinatione determinat, debet intelligi vt pariformiter determinet.l.nã hoc iure. ff.de vulgar.& pupilla.notat Barto. in.d.si cùm dotem.in pi in.ff.solut.matri. Sed Ias.ibi in.d.l. qui iurisdictioni. tenet, quòd potest in breuissimis, & vilissimis cognoscere, quicquid teneat Alexand. ¶ Tertiò fallit, quando actio esset perritura.vt gl.in.d.l.qui iurisdictioni. quam vide. ¶ Quarto fallit, quãdo filius nõ ageret corã patre, sed conueniretur.l.ille à quo.allegata in.d.l. qui iurisdictioni ¶ Quintò fallit, quãdo iudex pariter esset affectus, vel cõiunctus tam actori, quàm reo.arg.in.l.non solùm.§.denuò.ff.de ritu nuptia.notat glos.in.c. postremò.de appella. facit bene. l. repetitalias est lex extraneo. ff.de quæstioni.rum ibi notatis per Bart. gl.in.c.1.3. q.5. ¶ Sextò fallit, vbi persona iudicis esset talis qualitatis, quòd omnis suspicio verisimiliter cessaret, vt si esset monachus.ita Specul.in titu. de iudice delega.§.superest. versic.quid si non est cõsanguineus.arg. in.l.non omnes. §.à barbaris.ff.de re milit.. ¶ Septimò fallit, in iudice delegato, secundùm glos.quæ ita intelligit in.l. in priuatis.ff.de iudiciis. Et ratio differentię est: quia ordinarius nõ potest recusari tanquã suspectus de iure ciuili.vt in.l.nemo.cum ibi notatis. C.de iurisdic.omni.iudic.& ideo grauissimum fuisse, quòd talis possit esse iudex, sed delegatus tanquam suspectus bene potest recusari.vt in.l. apertissimi.C.de iudic.quod intellectus approbatur communiter per docto.in.d.l. qui iurisdictioni.secundũ Alexã.ibi.dicit tamen Paul.de Castro, quòd licet de iure ciuili nõ possit recusari ordinarius, fallit in casibus in.d.l.qui iurisdictioni.expressis: & ideo in illis casibus bene põt esse iudex. patet, quia tex.ibi vtitur verbo, nõ debet, nõ autem verbo, nõ potest.& sic secũdùm Alexã.ibi.nu.2.si non opponatur, valebit processus.& ita intelligitur.l.in priuatis.allega. in gl.d.l.qui iurisdictioni. & putat verum esse, quod in casibus illius.l.possit esse iudex, si nõ opponatur.vt dicit notare Iohan.andre.in.c.postremo.de appellatio.per text.in.c.1.3.q.6.versi. Item si cõtra patrem.& probatur in.l. quinetiã. ff.de arbitris.Quod dicit intelligẽdũ in criminalibus, in quib⁹ pater nõ põt esse iudex in causis filiorũ, vel aliorũ, si opponatur alſq; aliqua recusatiõe facta ratiõe suspiciõis allegãdæ, quia lex excludit iurisdictionis exercitium. ¶ Sed in causa ciuili potest esse iudex etiam ordinarius, dummodo non recusetur.allegat. d. l. in prolãtis.& facit pro hoc, quod notat glos. & Archidiaco.in dicto.§.tria.versicul. Item si contra põtestatem.quæ glos.similiter in criminali loquitur.& illa opinio satis placet Alexan. licet fallit in casibus, vt ibi per eum. ¶ Et Alexand. videtur tenere, quòd si non fuit oppositum, valet sententia. cuius contrarium tenet Abbas in.d. c.cùm venissent.nu.12. vbi tenet, quòd vbi iudex esse non potest, quia esset iudex in causa propria, non valet sententia: quod intelligit, etiã si aduersarius consentiret: nõ enim illum potest facere iudicem in propria causa, quinimo etiam nec tanquam in arbitrum consentire.l. penult. ff.de arbitris.secus si vellet sibi dare potestatem tanquam arbitratori vt procederet extra iudicia liter, quia tunc posset.vt.c. veniens &.c.quintavallis.de iureiurã. Et licet Alex nullã faciat mẽtionẽ de Abb. Aeneas de faleo.ibi in additio.ad eundẽ Abb.dicit, ꝙ licet ex cõsensu partiũ talis sententia

ſententia non poſsit validari, per ea, quæ dixit in.c.dilecti filij.de iudic. tamen fortè valeret in vim pacti. vt dixit in.d.c.dilecti. in additione, quæ incipit, Aduerte.quæ eſt in nu.5. ❡Sed in caſibus verò, in quibus poteſt eſſe iudex, licet poſsit recuſari, tenebit ſentẽtia, niſi recuſetur, quia verè iudex eſt, & iuriſdictionẽ habet, licet elidibilẽ per exceptionẽ, vnde antea quàm elidatur iuriſdictio, tenent geſta per eum. vt tenet Abb.in.d.c.cùm veniſſent.in fi. ❡Quid dicẽdum de cõtrarietate Abb.& Alex. licet per doctores nõ iouenio tactũ, tamen pro Alexan. eſt cõmunis opinio quia ſi nõ opponatur à parte, poteſt eſſe iudex: quia partes nõ opponẽdo, intelligũtur cõſentire, & prorogare iuriſdictionem, quæ aliàs poterãt declinari. & hoc cõmuniter tenetur ſecundũ Iaſ.in.d.l.qui iuriſdictioni.nu.6.in fin. ❡Tamen Bar.in l.2.ff. ſi quis in ius voca.non ierit.nu.7.vult hoc intelligere, ꝙ quãdo nõ fuit oppoſitum cõtra iuriſdictionem, valeat ſentẽtia, eſt verũ, quãdo partes cõparent, & ſciunt illũ eſſe iudicẽ. ſecus ſi ignorauerint, quia non videtur prorogata iuriſdictio. Et idem ſi dubitauerint, niſi eſſet proñuntiatũ ſuper iuriſdictionem, & iudex pronuntiabit ſe eſſe iudicem competentem, tũc talis ſententia faceret ius, ne poſsit poſtea diſputare de errore, vel dubitatione partiũ: quod eſt notandũ, licet loquatur in alio caſu. & idem tenet Bart.in repet. ibi. nu.5 ❡Octauò limita in officiali, puta notario, vel aſſeſſore, qui delinquit in officio: quia poteſtas poteſt eũ cõdemnare, nec ab eius ſententia appellatur.tex.in.l.nulli. C.quorum appella: nõ recipi.& Bar.& Ang.ibi.& etiã ſi delinquat extra officium vt Bart.in.l.ſi quis.ff.de pœnis. Quod eſt verũ, quando delictum eſt notorium: quia in notorijs delictis poteſt ſibi ius dicere in cauſa propria, quãdo pœna eſt certa, & limitata à iure, vel ſtatuto. ſecus quando eſſet arbitraria, tunc nõ poſsit punire, etiã ſi delictũ eſſet notorium, ſed debet ad ſuperiorem remittere. ita tenet Iaſ.ſupplẽdo Alex.in.d.l.qui iuriſdictioni. in iſta.8.fallẽtia.& idẽ tenet ibi Frãciſcus Curt. in additio.ad Alex.in additiõe, quę eſt in.nu.4. & infrà dicam. ❡Nonò fallit in caſu.c.1.de pœnis.in.6. ❡Decimò fallit, quãdo cõſuetudo hoc induceret ſecundũ doct. in.c.cùm cõtingat. per glo.ibi, de foro cõpeten. Tu allega text.expreſſum in.d.c.1.de pœnis.in.6.cum gloſ.in verſic. punire.in fine. ❡Vndecimò fallit in epiſcopo, qui poteſt eſſe iudex in cauſa ſuæ eccleſiæ.gloſ. ordin.in.c.ſi quis ergo.in glo.fi.2.q.7.& in. d.c. cùm veniſſent.Innoc.in.c.in noſtris.de electio.

❡Duodecimò, quando epiſcopus vẽdidit rem eccleſiæ, & poſtea vult eã venditionẽ retractare, quia poteſt corã eius vicario litem mouere. Et ſimiliter quãdo epiſcopus vult mitti in poſſeſſionem bonorũ relictorum pauperibus, poteſt per eius vicariũ ſibi dari teouta dictorũ bonorum. ſecuñdũ Bart.in.l.ſi quis ad declinandam. C.de epiſco.& cleric. quicquid teneat Innoc.in c.ex parte.de verb.ſigni.ſecundũ Iaſ.vbi ſuprà. quas limitationes ponũt Alex.& Iaſ.in.d.l.qui iuriſdictiõi. ❡Vbi plus dicũt, ꝙ regula, ꝙ quis io cauſis ſuorum non debet ius dicere, procedit vſq, ad decimũ gradum cognatiõis, vſq; ad quẽ permittitur ſucceſsio. ſecundũ Bar. Ang.& moder.ibi.& ſecundũ Bar.in. l. qui teſtamẽto §. ꝙ autem.vlti. colũ.ff.de teſtament. & docto.in.c. inſinuante.de offic.delega. ❡Et quid de cõſanguineo cõſanguinei mei, & quid de amico inimici mei, vi.per Alex.& Iaſ.in.d.l.qui iuriſdictioni. ❡Sed ego addo aliã fallentiã, in qua poteſt quis ius ſibi dicere, ſcilicet quando quis ex
11 defectu iuriſdictionis † rẽ ſuã nõ valet cõſequi, tunc poteſt propria authoritate illã cõſequi, & inuadere.vt dicit glo.notabil.in.c.ius gentium. 1.diſtinct.& Innoc.in.c.olim.de reſtitu.ſpoliat. & Mõtal.in gl.ordi.regal.in parte, iudices iuſtitiam.& Abb.in.c.1.de dolo & cõtumia.nu.10.& allegat.l.ait prætor.§.ſi debitorem.ff.qui in fraudem credito.l.nullus.iuncta gloſ.C.de Iudęi.& quod notatur in.c.cùm ab homine.de iudic. Et Specula.in tit.de actore.§.1.verſic.Item ꝙ vult. nu.55.ponit iſtũ & alios plures caſus, in quibus poteſt quis ius ſibi dicere. ❡Sed aliter tenet Abb.in. c. qualiter & quando. de iudic.1.colũ. nu.2.vbi ait, quòd licet iudex negligat iuſtitiã facere, nõ tamen per hoc quis ius ſibi dicere debet, ſed debet habere recurſum ad ſuperiorem: in defectum tamẽ ſuperioris licitũ eſt cuilibet ius ſibi dicere.vt notat Innoc.in.d.c. olim cauſam.de reſtitu.ſpoliat. Et hoc credo verius: quia prius eſt requirẽdus iudex vt ſibi iuſtitiam faciat, & illo negligẽte, debet ad ſuperiorem accedere, ſcilicet per viã appellationis denegatæ iuſtitię.vt Petrus Anchar.in.d.c.qualiter & quãdo.& vi.l.fi.§.illud.C.de tempo.appella.& ibi Barb.in additio.ad Bar.& ſi neuter faciat ſibi iuſtitiam, tũc poteſt ſibi ius dicere, & accipere rẽ ſibi debitam, etiã manu militari, propter potentiam aduerſarij, ratiõe denegatæ iuſtitię, & prouidere indemnitati ſuæ, & ſe indẽnem cõſeruare, nec propter hoc incidit in pœnã.l. ſi quis in tantam. C.vnde vi.nec.l.2.tit.19.foro.li.lib.3.& l.8.tit 5.eod.for. & libro.prout tenet Antonius

Franciſcus

Fräcíscus in additio.ad Abb.in.d.c.qualiter & quādo.in additiōe,q̄ est in nu.a.in parte ius sibi dicere. Et ibi Aeneas de falco.in.d. additiōe tenet, ꝙ creditor, qui ꝓpria authoritate exigit suos debitores, nō inueniēdo institiā, non incidit in pœnā illius.l.licet dicat, ꝙ per aliquē nō vidit tractata, & cogitandū relinquit. ¶ Et idem dic ꝙ quādo non habetur copia iudicis, potest quis propria authoritate ius sibi dicere, si periculū sit in mora. secundū Cy. & Bal.in.l. sed si per prætorem.§.ait prætor.ff. ex quibus caus.maio. per.d.§.debitorē. Attamē Alexā.in.l.1.§. nūtiatio. ff.de noui operis nūtiatione dicit idem, etiā si non sit periculū in mora. per.l.generali.C.de decur.lib.10.sed debet prius expectari iudex absens. quod intelligit, si sit in breui rediturus, aliás nō. Et quoq; nō debet expectari, quādo expectatio esset frustratoria secūdū Alexā. vbi suprà, nu 6.&.7.allegādo glos.in.c.1.& ibi Bal.de cōsuetudi.recti feudi. ¶ Omnia supradicta loquūtur in ciuilibus. Sed quid in criminalibus,
32 an iudex † possit cognoscere de sua vel suorū familiariū iniuria, puta quādo potestas percutitur, iniuriatur, vel vulneratur, nunquid poterit delinquētē punire? Et quia est quæstio, quæ sæpe accidit, volo eā examinare. Et pro parte affirmatiua. & sic, ꝙ possit de ea cognoscere, facit: quia præses prouinciæ omnē iurisdictionē habet in sua prouincia quā varij iudices habēt Romæ.ff. de officio præ.l.ex omnibus.&.l.sequēti. ergo à simili. & potestas in sua ciuitate: sed lege cauetur, quòd præfectus omnia vlciscitur. vt. ff.de officio præfe.vrbi.l.1.in principio. ergo & potestas, cùm ille, qui in eū surrexerit, crimē commiserit. ¶ Quoq; facit: quia præses debet purgare suā ciuitatē malis hominibus. vt in.l.cōgruit. ff.de offi.præsi. nec distinguit, ergo nec nos distinguere debemꝰ. vt in.l.deprecatio.ff.de pub. ¶ Et qa reipublicæ vtile est, nec maleficia remaneāt impunita. vt in.l.ita vulneratꝰ.ff.ad.l.Aquiliā. Sed nisi potestas puniat, remanebit impunitū maleficiū, cū nullꝰ aliꝰ habeat hāc potestatē: ¶ Et quia permittitur ius dicenti non pati se cōtemni. & contemnētes potest punire. vt in.l.nec quicq̄ ff.de offi.procōs.& lega §.1. & in.l. obseruandum.ff.de offi.præsi. ergo multò magis suos iniuriatores puniet, cùm sit maius. vt.ff.de iniuriis.l.iniuriarum.§.si quis. ¶ Alia ratio: quia cōstat potestatem ciuitatis dici principem ipsius ciuitatis. vt in.l spadonem.§.si ciuitas.ff.de excusa.tuto. sicut & dominus dicitur princeps familiæ. vt. ff. de verbor. significatio. l.familiæ. sed princeps familiæ animaduertit in illos de familia in se delinquētes. vt in.l.si seruum.ff.de verb. obligat. & in. l. quid ergo.ff. de lega. primo.& in.l.1.ff. de his qui sunt sui vel alieni iuris. ergò potestas poterit animaduertere in suos ciues in se delinquētes. ¶ Alia ratiōe probatur: quia magistratus est publica persona.ff.de iusti.& iure. l.1.§.ius publicū. & ex iniuria sibi facta respublica est affecta, sicut ex iniuria sacerdoti illata. vt in. l.si quis in hoc genus. C. de episcopis & cleri. ergo potest talē iniuriā vindicare, etiā nemine nūtiāte. ¶ Finali ratiōe probat. Ille qui laedit magistratū populi Romani, incidit in.l.Iul. maiesta. vt in.l.1.ff.ad.l. Iuli. maiesta. nec mirū, cū in magistratu repræsentaretur imperator, sicut dominus repræsētatur seruo. vt.ff. de optione lega.l.si Pāphilo. & sicut in ministro ecclesiæ repræsentatur ecclesia.ff.de annuis leg. l annua.§. Attitia. argumen.l.peto.§. mater.ff.de lega.secūdo. & ideo iniuria facta ei, domino Regi, seu Imperatori videtur illata, siue imperio, cū in parte minister est. vt in Procœmio Institutio. nullus. & nullus dubitat, ꝙ iniuriā factā imperio, & principi, ipse princeps vindicare potest, sicut Imperator. vt in.l.quisquis. C.ad.l. Iuli.maiesta. ¶ Pro cōtraria parte, quòd nō potest ius sibi dicere. vt in dicta.l. vnica. ¶ Secundò: quia ex offensa iudex est factus inimicus. C.de inofficio.testamēt.l.liberi.&.ff. de his qui testamēt. delē.l.si inimicitiæ.& si est inimicus, non debet ius dicere. vt.ff.de iniuri.l. lex Cornelia. argumē. in. l. pariter. C. de libera caus. quia si aliqua defēsio cōpeteret offendēti, nō admitteret eā, cū de eius defensiōe admittēda nullo modo posset cogitare, sicut aliàs dicitur. C.de hæretic.l.si quis orthodoxe. in fine. ¶ Itē, quia nō debet quis committi sui aduersarij potestati. vt.l. si idē.ff.de iuri.omni.iudic. ¶ Et quia lex est expressa, quòd si patitur iudex iniuriā, superiori suo illud debet nuntiare, vt puniat. vt in authētica de defēsiōe ciuita.§.si verò egerit. collatio. 3. ergo non poterit per se: quia si per se posset, nō poterit ab alio. vt.ff.de furti.l. serui & filij.
¶ Quoq; facit: quia isti competit defensio, & debet audiri: Sed cùm iudex assumit sibi accusatoris vel denuntiatoris personam, iudiciariam potestatem, quam habet, amittit, cùm in eadem lite duplici non possit fungi officio. vt in l.nemo.C.de assesso ¶ Et videtur casus expressus in.l.senatus. ff.de offi.præ. ¶ Cyn. in. d. l. vnica. C. ne quis in sua caus. 2.colum. pro solutione & intellec. dicit, quòd Iaco.de Are. distinctionē facit. ¶ Aut delictū est notoriū. ¶ Aut non. ¶ Si est notorium, non indiget inquisitione, sed sola puniendi coertione, vt in. l. ea quidem. C. de accusation. & tunc poterit punire,

punire, cùm in hoc sit executor potius, quã iudiciarius ordo in talibus nõ seruetur. vt in. c. cùm ad nostrã. de iureiura. & Bart. in. l. confessus. ff. de custo. reorum. & ibi Alex. in additio. Nec potest respui vt suspectus: quia cum per appellationẽ non recedatur ab executore. l. ab executore. C. quorũ appella. nõ recipi. meritò nec per recusationẽ, cùm recusatio sit species appellationis. vt in. d. l. nõ distinguemus. §. quidam. ff. de arbitris. & à quocũq; remouetur genus, & sua species. l. si causa cognita. C. de transactio. & quia in notorijs delictis nõ intelligitur quis grauari. vt in. §. in manifestis. 2. q. 1. lex est enim quæ facit, nõ ipse. l. 1. C. ne liceat potentio. ☞ Secundo casu, quãdo delictũ nõ est notoriũ, aut iniuria est illata obtentu dignitatis, aut inimicitia personali, si dignitatis obtẽtu, potest inquiri, & punire: quia iniuriam suæ dignitatis potest quilibet vlcisci. l. milites. §. retinẽtes. ff. de re mili. l. cõtinet. ff. quod metus caus. Et ad hoc faciũt omnia iura, quæ dicunt, quòd iudex debet pati se cõtẽni, & q læsa maiestas est vindicãda. & iudex suã iurisdictionẽ defendere debet. vt in. c. et qui mẽdicat. 25. distin. & c. si quis erga. 2. q. 7. & c. Guilisarius. 23. q. 4. ☞ Si verò illata fuit iniuria ex inimicitia personali, licet secundariò pertineat ad dignitatẽ, præualet principale, scilicet iniuria personalis. vt in. l. eũ quj. §. si iniuria mihi. ff. de iniuri. & hoc casu nõ potest punire, sed potest facere, vt malefactor ponatur in tuta custodia, & successori, vel principi querela reseruetur. vt in d. l. senatus. ff. de offi ci. præ. & in. l. capite quinto. ff. de adulte. & ita dicit Cy. q disputat, & soluit dictus Iacob. de Are. ☞ Sed dicit, q Petrus de bella per. dicit, q licet iudex posit prosequi iniuriã sibi factam, quatenus tangit interesse, & vtilitatẽ reipublicæ, ne posit dici suspectus, nõ tamẽ ipse solus debet ius dicere, sed debet aliũ sibi adiungere: quia propter id, quod secundariò tãgit personã suã, habetur vt suspectus. quod satis æquitatis ratione defendi potest. ☞ Tamẽ Bald. ibi. in. d. l. 2. nu. 2. dicit, q istud dictũ Petri de bella per. nõ probatur per aliquã legẽ, & ideo dicit tenendũ distinctionẽ supradictã Iacob. de Aretio. quam distinctionẽ Iacob. de Are. approbat Abb. licet de eo, nec de Cy. nõ faciat mentionẽ. in. c. dilectus. de pœnis. nu. 3. faciẽdo differẽtiã inter iudicẽ ordinariũ, & delegatũ, & inter iniuriã notoriã, & occultã. Et idẽ tenet Iohã. de plat. in. l. nemo carcerẽ. C. de exactio. tribu. lib. 10. nu. 10. in fine. vbi ait, q cõmunis opinio est, quòd potestas potest procedere cõtra delinquentẽ contra ipsum met potestatẽ, & eius familiares, si crimen est notoriũ, vel cõmissum cõtra dignitatẽ officij, aliàs nõ. & idẽ tenet Lucas de pẽn. in. l. quinq;. C. de decurio. lib. x. colu. 2. ☞ Sed hoc credo intelligendũ secundũ Abb. in. d. c. dilectus. nu. 3. scilicet q potest cognoscere, si iniuria est notoria, quãdo pœna est in iure expressa. Secus autẽ quãdo veniret imponenda arbitrio suo, quia tũc arbitrãdo posset excedere modũ. Nec excusat ibi notorietas delicti, maximè quia pœna iniuriarũ secũdũ ius cõmune regulariter est arbitraria. & istãmet limitationẽ & intellectũ tenet idẽ Abb. in. c. 1. de maledi. nu. 5. & ibi eius additionator dicit eũ singularẽ, & nouã. & eã quoq; tenet Ias. in. d. l. qui iurisdictioni. ff. de iuri. om. iudi. nu. 3. Et Frãciscus Curtius ibi in additio. ad Alex. in additione in parte, lege, nul li. quæ est in nu. 4. dicit q potest, quãdo est pœna à lege, vel statuto taxata, secus si arbitraria. & eã quo tenet Mõtal. in. l. fi. titul. 15. lib. 2. forr. ll. in parte. 10. marauedis. vbi vide cõgerẽtẽ distinctionẽ Iacob. de Are. in summa. ☞ Iudex verò delegatus, si iurisdictio sua nõ impeditur, nõ cognoscet sup iniuriã sibi illatã, sed per superiorẽ debet facere punire. Secus si iurisdictio sua impeditur, qa potest procedere cõtra impedientes. vt Abb. in. d. c. dilectus. & Archidi. in. c. si quis erga. 2. q. 7. & Specula. in titul. de iudi. delega. §. 5. versi. Itẽ ad eius. nu. 2. Et ita tenet Ias. in. d. l. qui iurisdictioni. nu. 3. vbi ait, q si aliquis iudici delegato iniuriã personalẽ intulerit, non potest ipse eũ punire, sed debet ad superiorẽ remittere. & hoc dicit esse tenẽdũ, quicquid dicat Nicola. de Neapoli in lecturis Bart. in. l. spadonẽ. §. si ciuitatis. per illũ tex. ff. de excusat. tutorum. & vi. Abb. in. c. 1. de offi. delega. nu. 6. & idẽ in expresso tenet Innoc. in. dict. c. dilectus. de pœnis. ☞ Sed supradicta opinio, q iudex quando est notoria iniuria, & certa pœna potest cognoscere, videtur intelligi, quãdo nõ applicatur sibi aliquid: quia si iudici aliquid applicaretur, putà decima, vel tertia pars, seu dimidia, vel sportulæ, nõ esset eius cognitio quia esset causa sua, etiam quoad vtilitatem. ita tenet Bartolus singulariter in. l. si quis ex aliena. ff. de iudiciis. per glos. in. l. de iure. §. 1. ff. ad municipal. Et ibi quoq; Bart. dicit, quod dixit in. l. 2. ff. si quis in ius voca. nõ ierit. vbi in nu. 3. versi. tertiũ membrũ. hoc examinat. ☞ Et idẽ dicit, q si iudex sentit aliquod cõmodũ, & debet habere aliquos solidos pro libra, q tũc ipse non cognoscit an sua sit iurisdictio. per. d. gloss. licet Gofre. in suis libellis determinet contrariũ dicendo, quia per consequentiam

consequentiam habet istud cōmodū sportularū,nō principaliter:de hoc agitur sicut in legata rio,qui potest esse testis in testamento. vt in. l. qui testamēto.ff.de testamē. & idē tenēt Petr9, & Iacob.Butri.Sed opinio gl. plus placet Bart. ibi de iure.Nā vides,ꝙ ratione alicuius affectio nis,licet ad iudicē nō spectet aliquod cōmodū, nec incōmodū,dicitur iudex incompetēs: vt si est cōsanguineus, vel aduocatus. vt in.d. l. qui iurisdictioni.in simili de iure eius nō est cognitio,sed deberēt eligi arbitri,vel superiori remittatur,vt de ea cognoscat.l.fi.C.de iudic. Tamen dicit Bar.ꝙ in quibusdā locis de consuetudine hoc nō seruatur,& ille seruaret cōsuetudinē loci vbi esset.& istā opinionē Bar. tenēt Ang. Saly. Fulgo.& Paul.de Castro in.d.l.2.& Bar.& Bal. Angel.& Raphā.in. l.quidā cōsulebāt. ff. de re iudi.Bar.in.l. de iure.ff.de iudi.Bal.in.c.s.in tit. an apud iudicē vel circa.& in.c. imperialem. §. preterea tertio. de prohibita feud.aliena.per Federi. in vsi. feudo.& in.c. super literis. colū. 13. de rescriptis. vbi illā glos.in.d.l. de iure . reputat ad hoc singula . idē tenet Angel.in.l.1.C. ne quis in sua cau . & in.l.1. C. qui pro sua iurisdi. Anto.de Butri.in.c.cęterū. de iudic. & Cardina.Flor.in.c.pastoralis.de rescriptis . Mouētur Bar.& alij per rationē affectionis , vt dictū est. ℣ Quæ similitudo ibi dicit Ias. ꝙ sibi nō videtur bona in nu.17.Nā propter cōsanguinitatem habetur maior affectio ad vnā personā , quā ad aliā:hinc est,ꝙ si iudex esset ęqualiter cōsanguineus partis vtriusq;,nō posset repelli : quia par affectio omnē suspicionem tollit.vt in.l. nō solùm.§.de vno.ff.de ritu nupti.Bart. & alij in.d. l.qui iurisdictioni.℣ Sed salarium, & sportulæ præstātur ab vtraq; parte. & propter eas nō magis afficitur vni parti,quā alię,vnde simile Bart. & aliorū,nō videtur bonū. ℣ Et istāmet opinionē tenet Alex.in.d.l.2.nu.9.& dicit , ꝙ idem secutus fuit contra Bart. in. d. l. quidam consulebant.ff.de re iudi.nu.14.℣ Ias.tamē more suo in.d.l.a.ff.si quis in ius vocat9 nō ierit.nu.17.ponit quinq; opiniones, quas per te vide . Sed dicit,ꝙ est tenēda secūda opinio,quę est,ꝙ,ꝓpter cōmodū sportularū nō prohibetur iudicare , ꝙ sua sit iurisdictio,quam tenet Iohā.Andr. in additio.ad Specul.in titu.de citatione.§.1.versicu. Itē generaliter.& Bal.in.c.suspicionis.col.3. de offi.deleg.& in.c.ex liter. el.a. de præsumptio. ℣ Et in hoc casu cōclusio generalis est faciēda secūdū eūdē. Ias. scilicet,ꝙ quādo dubitatur de iurisdictiōe iudicis citātis,ꝙ ipse pōt cognoscere an sua sit iurisdictio,siue ad eū spectet cōmodū sportularū,siue nō.Quā regulā amplia secūdū eū,vt procedat etiā in delegato.vt in.c. pastoralis.&.c.super literis de rescrip. & probatur in l.præscriptione.secūdū vnū intellectū.C.si cōtra ius vel vtili. publi. Et ita dicit,ꝙ cōmuniter tenetur,quicquid teneat glos.in.c. accusatus. §. sanè.in versi.manifestè. de hęreti.in.6.quam in specie reprobat dominus Cardi.in.d.c. super literis . ℣ Sed hoc de iudice delegato limita duobus modis,vt per Angel.ibi in.3.colū. versi. 6. fallit.& est quādo obiicitur iudici delegato , ꝙ eius iurisdictio est reuocata per secūdas literas delegationis alteri factę:quia an sit reuocata,vel nō,ipse nō potest cognoscere: imò arbitri eligūtur per partes.℣ Sed opinio supradicta ꝙ iudex nō prohibeatur iudicare , intellige in sportulis, & expēsis,prout doctores dicūt:Secus est,quādo iudici applicatur ex lege , vel statuto aliqua pars litis,vel pœnę,prout in multis iuribus regalibus applicatur iudicibus pronuntiātibus, vel offensis , quia tunc de iure non possunt cognoscere de causa,quia esset sua,maximè si cōmodum est magnum . prout Alexand. in. d. l. quidam consulebant. nume. 14. Quod intellectū si esset verū,esset magna restrictio ad omnia iura regalia applicātia partē cōdēnationis iudicibus,vt de illis causis non possint cognoscere. ℣ Sed in cōtrariū est cōmunis practica totius regni:quia iudices huius regni cognoscūt,& percipiūt cōmodū ex dictis legibus,vel statutis sibi applicatū,quę cōsuetudo valet . vt tenet Bar. in.d.l.2.& sequitur Frā.de Are.cōsilio.507 . in 3.colū.in fine.& Alex in addi.ad Bar.in.d.l.de iure. in princip. vbi dicit in hoc consuetudinem esse seruandam,quem vide. & si visus fuerit expressè suspectus , potest recusari.vt in.l.1. titul.de las recusat. in ordina. regali. & ꝙ ista cōsuetudo seruatur in practica tenet in expresso Feli.in.d.c.super literis.de rescrip.colū.15. versi.fallit octauò.& dicit,ꝙ ita tenet Iohā. de Imo. & ꝙ Bal.in.d.l.a.ff.si quis in ius voca.non ierit. dicit istā esse merā veritatē, ꝙ cōmodū sportularū,vel aliud cōmodū simile nō impedit vt iudex cognoscat. Et sequitur Andre. siculus ibi, propter dictū Dy.& aliorū.in.l.si cui.§.si.ff.de lega.1.& quia ista incidētia non cōsideratur. vt in.l.cū proponas. C. de rebus credi. nihilominus dicit Feli.vbi suprà , ꝙ est sequēda glos. in d.l.de iure.ff.ad municipa. propter eius authoritatē.& suorū sequaciū . & idem dicit ꝙ sentit gl.in.d.l.2.& in.d.l.si quis ex aliena . Sed tu tene dictā practicā & consuetudinē supradictam: quicquid Felin.dicat,quia sic vtitur,vt dixi.

13 ¶Sed si iniuria non est notoria, nec pœna † est certa in iure, p ea determinata, de sua offensa iudex non debet cognoscere: sed si est in ciuitate, seu villa vbi regit, alius sibi cōiudex, ille debet cognoscere, & ad illū causam remittat, & processum iniuriæ.

Quia vbi ius in diuiduū pertinet duobus, vno perdēte, illud ius accrescit alteri cōsocio. vt in.l.cōmuni libero.ff.de operi. liberto.& in.l.vnica.C.de adēp.liber. tenet ad literā Bar.in.d.l.qui iurisdictioni.nu.6.&.7. Sed si ibi nō habet cōiudicē, capiat reū, & superiori causā remittat. vt tenet Bart.per text.ibi.in. d.l. senatus.ff.de offi.præsi .nu. 4.& tenet Ang.de Aretio.in l.sciendū.ff.de appella.in principio. vbi dicit, q dictū Bart.sic debet intelligi. quod nota. ¶ Tamen si inter suos familiares quæstio versatur, de ea potest cognoscere, quia cessat ratio suspicionis. Secus si verteretur inter prouinciales, & familiares. quia est suspicio, q magis faueret familiari, quā prouinciali, & hoc nō est, quādo vertitur inter familiares. vt tenet Bart. in d.l.senatus. ¶ Et de delicto, vel iniuria cōmissā per suū officialē potest cognocere, quādo eā fecit ratione officij, & eū punire.& in casu.c.9.infrà eod.ibi, q los castigue.& ibi dicā. ¶ Ista regula, q iudex potest cognoscere de sua causa, &

14 iniuria, vt dictū est, limitatur † decē modis. vt per Iaf.in.d.l.2. ff. si quis in ius voca. non ierit. nu.20.vsq; ad.30.& Feli.in.d.c.super literis. de rescriptis. ponit quoq; quatuordecim fallētias, quas per te vide.

curadores, [e] ni

Summarium.

1 In procuratorē nō potest cōstitui potestas, decurio, siue cōsiliarius, aliàs punitur cōstituēs, & cōsiliarius recipiens, exilio dānatur.

2 Procurationis officium, an sit vile.

3 Doctores, licētiati, seu milites procurationis officiū recipiētes, infames videtur, & nō gaudēt priuilegio nobilitatis. Fallit in procuratore principis, episcopi. vel fisci.

4 Prosoneta contractuum illicitorum, priuatur honore, & nobilitate.

5 Tabellionatus officium non licet cōsiliariis & potestatibus assumere.

6 Procurationis officiū ante assumptum dimittere debet potestas, dignitate superueniente.

7 Infamis, an potest esse procurator, arbiter, & tutor. nume.23.

8 Potestas nō recipiēs mandatum, an puniatur.

9 Decurio, vel alius potens in officio, vel dignitate præstans patrocinium litiganti, vel suscipiens in se actionem, an puniatur.

10 Iudices, nec sui officiales, nec familiares non possunt esse procuratores officio durante, tam ad negotia, quàm ad lites.

11 Patrocinium familiaris potentium impetrans, an incurrat in pœnam.

12 Quid in procurante habēte dictum patrociniū familiaris alicuius potentis. nu.14.

13 Procuratorē nemo potest dare potentiorem ad uersario suo, aliàs punitur.

15 Inuocās auxilium mulieris nobilis non punitur pœna.l.1.C.nec lice.poten.

16 Pœna.d.l.1.C.nec liceat potē.habet locum tam in reo, quàm in actore.

17 Lex pœnalis loqns in actore, habet locū in reo.

18 Pœna.l.1.C.nec lice.potē. habet locū, siue palā, siue occultè procurauerit, seu patrocinetur p interpositam personam, seu per literas. Quoq; incidūt in pœnā illi, qui faciūt scribi literas per dños principes inferioribus iudicib9.

19 Comitatēses, qui faciūt eius emere aliquā rem pro eis, vt sub titul. eius non subsint oneribus eis impositis, puniuntur.

20 Fallentię ad dictam.l.1. C nec lice poten.

21 Infamis, licet pōt esse pcurator, tñ inuito reo, nō poterit respōdere positiōib9.& vi.nu.23.

22 Principalis psona, & nō pcurator, tenetur rñdere positiōib9, si asserit q dñs litis est fidelis. Et ita iudex debet facere, si dñs litis est in loco: si verò est absēns, debet mitti ad iudicem, vbi principalis est. vt faciat respondere. Et cuius expensis fiat, vide hic.

24 Infamis non potest esse procurator illustrium personarum, nec episcoporum, nec aduocatus, nec notarius principis.

25 Procuratoris offic ū infamat, sentētia sequuta.

c **Procuradores.** [c] Similis tex.in.l.si quis pcurationē.C. de decurio.lib. 10. vbi habetur, quòd potestas,

1 † decurio, siue cōsiliari9 curię nō potest constitui pcurator, aliàs cōstituēs punitur iudicis arbitrio, omni repulsō priuilegio.& iudex, seu cōsiliari9 recipiēs, dānatur exilio. secūdū Iohā. de Plat. ibi. Quia consiliarij, potestates, & iudices debēt intēdere eorū nobili officio, & nō distrahi p vile officiū pcuratiōis. ¶ Et q officiū

2 † pcuratiōis sit vile, tenet gl.in.§.eas verò exceptiōes.Instit.de exce.& ibi Ang.nu.1.& tex. in.l.si qs pcurator.ff.de decu.& tex.in.l.7.tit. 6.par.7. ¶ Et Bar.ibi.i.d.l.si qs pcurationē.dicit q est vilissimū.& iō nullo mō aduocati volūt esse pcuratores, nec eis licet, vt nō dānetur eorū fama,

fama,& Angel.in.d.§.eas verò.dicit, quòd doctores, † licentiati,& milites,qui onus procurationis recipiunt, videtur infames. Et doctor, vel alius nobilis exercens officium procurationis, nō gaudet priuilegio nobilitatis. vt Iacob. rub.in.d.l.si quis procurationem,nume.1.& ibi Celsus in apostillis. Quod fallit in procuratore principis,officium cuius nō est vile, imò est dignitas.vt Ludo.Roma.in singula. 805. & rube.vbi suprà.Quod ampliat in procuratore episcopi,vel fisci.vt tenet Zacharias in additio. ad Abb.in.c.deputati.de iudic.in additio. quę est in nu.6.in parte,de iure ciuili. Et idē dico de

4 prosonetis † quia si nobilis est prosoneta cōtra ctuū illicitorū,priuatur honore,& nobilitate. tenet Roma singula.722. Multò minus licet cōsiliariis,& potestatibus assumere officiū tabel-

5 lionatus. † quod est vile officiū. secūdū plat. in d.l.si quis procurationē. Et officiū procura-

6 tiōis † antea assumptū dimittere debet superueniēte dignitate.secūdū eūdē. Quia procurator potest esse quis,licet sit infamis † . secūdùm

7 glos.& Angel.in.d.§.eas verò.& etiā arbiter potest esse.gl.in.c.cùm vicesimū.de offi.delega.& tutor.vt in.d.l.part.quę istos tres casus ponit.& Angel.vbi suprà.Et ratio est secūdū eūdē,quia est onus. per text. in. l. sed & reprobari.§. sed & ignominia.ff.de excusa.tut.& ibi Cy.& Bal.& infrà latè dicetur. Sed circa istū text. dubita-

8 tur,si iudex,seu familiaris suus recepit † mādatū,an puniatur?Dic q̄ nō,nec dās, si non vtitur eo:quia sola attētatio nō punitur, cùm tale crimē nō sit de attrocioribus. vt tenet Lucas de pēna.in.d.l.si quis procurationē. & est glos. in.l. s.C.ne liceat potētio.in verbo, aduocassent. & in.l.1.§.hæc verba. ff. quod quisq; iuris. & ibi Angel.& Paul.de castro. Iste tamen text. & d.l.si quis procurationē.&.l.curialis.C.locati.loquūtur in procuratione ad negotia. Quid autem in procuratione ad lites?Iohā.de pla. ibi in d.l.si quis procurationē.dicit, q̄ decurio,vel a-

9 lius potēs in officio,vel dignitate,præstās † patrociniū litigāti,vel in se suscipiēs actionē, punitur iudicis arbitrio, & litigatur in amissione causæ.vt in.l.1.&.a.C.ne liceat potē. & hoc per sentētiā.vt Angel. ibi. & text. noster loquitur quoq; in procuratiōe ad iudicia,ibi, de los pleytos y causas. & sic q̄ non solùm non potest esse procurator ad negotia verūetiā nec ad iudicia, aliàs punitur. Quia habētes merū.vel mistū im-

10 periū, † nō possūt esse simplices procuratores.vt Bal.in.d.l.1.C. ne liceat potēt. quia secundū eū ibi,interest minorū,ne opprimantur à maioribus:& nō solùm interest minorum, sed totius reipublicę.quod dicit esse notādū. Et q̄ illud caput,& iura similia loquūtur in potentioribus ratione officij talis, q̄ possit inferre minacē furorē.tenet Angel.in.d.l.s propterea dicit,q̄ officialis in ciuitate existens, qui ratione officij talē furorē inferri potest, si præstat patrociniū alicui priuato litigāti, vindicatur in eo pœna illius legis. Et ratio quare fuit factum istud caput fuit, vt dictus terror euitaretur. Nec requiritur,q̄ patrociniū palā præstetur, sed tātùm præstari promittat, vt de rigore habeat locūm hæc pœna ex generalitate literæ,licet nō de ęquitate.vt tenet gl.ibi, in verbo,aduocassent. Quinimo vēdicat sibi locū,secūdū Ang.ibi,si impe-

11 tratur patrociniū familiaris † potentiū. vt patet in litera:vt dicit,potētiorū dominorum opibus nitetur.& glos.exponit, illorum de domibus: quia nomē,domus,nō potest cōueniri ędificio, sed accipitur pro illis de familia. secūdū Salyc. quem sequitur Alexan. in. d.l.1. nu. 3. & idem probat noster text. inquātū dicit, ni sus officiales,ni familiares.Et ideo secūdū eūdē Angel. teneas,quòd in lite ciuili,vel criminali, quā habes,nō impetres patrociniū familiariū iudicū: qa hoc detecto, incurres pœnā illius.l.& etiā ad uocans punitur.vt ibi. Et ibi Bart.in expresso tenet, quòd si quis procurat habere patrociniū

12 † familiaris alicuius potentis,incurrit in dictam pœnam.Sed Fulgo. tenet contrarium, & cum eo transit Paul.de Castro ibi.quia text. in l.prima. C.si rector prouin.videtur potius probare contrarium:quia tunc familiares faciunt locum illi titulo, quando rector dedit operam,& quia nō est eadē ratio in familiaribus, quia facilius audiūtur potētes, quàm eorum familiares. Alex.ibi in.d.l.prima.nu.4.dicit, quòd opinio Bar.est vera per illum text.in verbo,domorum. qui recepit expositionem iam dictam. & quia id,quod fit à familiaribus,præsumitur fieri cum scientia domini. vt in capitul. constitutus.de testibus. & Bartol. in. l. de pupillo.§. si quis ipse.ff.de noui oper.nuntiatio.Sed contra Alexan. tenet ibi Ias. in dict. l. prima. & dicit fortè esse melius. Et pro opinione Ias.potest facere:quia titulus. C. de his qui potentio. loquitur de pręstante, & recipiente in se cessionem actionis.&.l.prima. C. ne liceat potentio. & isti text. loquuntur de patrocinium præstante,& aduocante,& sic quòd differunt. Et eū dict.l.prima concordat text.in.l.16.titul.10.for.

13 li.lib.primo,vbi nemo † potest dare procuratorem potentiorem aduersario suo. & ibi Mōtal.

vbi dicit, quòd qui sibi aduocat potentioris patrocinium in terrorem aduersarij, causam amittit, & potentior punitur. Et non intelligitur de quolibet potentiore, sed de eo, qui ratione officij, vt dictum est minacem furorem ostendere potest, & est terribilis aduersario. ⁋ Et Abba. in capitu. ex parte, de aliena. iudic. mutand. caus. facta. nume. 9. dicit quòd non sufficit quodlibet
14 † officium ad hoc, vt quis incidat in pœnam. d. l. primę. C. ne liee. potentio. vt probatur in. l. 2. C. de aduoca. diuerso. iudic. vbi decurio potest esse aduocatus, & pôt patrociniũ impẽdere litigatoribus, sed intelligitur in habẽtibus magnũ officiũ, putà merũ, vel mistũ imperiũ. vt in. l. pe. ff. de alie. iudic. mutã. caus. facta. ⁋ Bart. tamẽ tenet, quòd incurrit in dictam pœnam, etiam si inuocat auxilium potentioris, qui non habet officium misti imperij, vt puta, si aliquis actor iret ad priores, & faceret, quòd ipsi intercederent pro eo ad capitaneum, vel potestatem, quòd ius suum perderet per dict. l. primã. Quod dicit esse notandum, quia sępe occurrit, vt tenet ipse in l. cùm miles. ff. de alie. iudi. mutan. caus. facta. num. 1. versi. & nota. ⁋ Sed credo, quòd isti priores habebãt officium iudicandi, quia aliter dictum Bart. non potest stare: quia non loquitur gloss. communiter approbata in. d. l. prima secundùm Alexan. ibi, nisi de potentiore ratione officij iudicandi, licet gloss. senserit contrarium in. d. l. cũ miles. & malè secundùm eũdem Alexandrũ in dicta lege prima. ⁋ Adde, quòd non
15 habet locum dicta pœna in muliere, † putà si aliquis inuocat auxiliũ alicuius mulieris nobilis, vt pro eo intercederet. ita tenet Baldus in consilio. 226. in tertio libro. & tenet additio. Abb. in dicto capitulo ex parte. de aliena. iudici. mutan. causa facta. quod nota.
16 ⁋ Quam legẽ primã extende † vt non solùm habeat locum in actore, sed etiam in reo, secundùm Cy. Angel. Bart. & moder. ibi. Quamuis gloss. in rubrica. C. de his qui poten. & in. l. penulti. ff. de aliena. iudic. muta. caus. fa. teneant, quod solùm habeat locum in actore, cõfirmatur per Ias. in. d. l. prima. dato, quòd dicta lex loqueretur in actore, cùm tamẽ generaliter loquatur, debet extendi ad reum, cùm sint correlatiua. Quia lex correctoria loquens in vno ex correlatiuis, intelligitur etiam loqui in alio. l. fina. & ibi Bartol. C. de indic. vidui. tollen. ⁋ Et quia lex † etiam pœnalis loquens in actore,
17 habet locum in reo. gloss. in. l. per interuallum. ff. de iudic. & gloss. in capitul. primo, de confessis. in. 6. ⁋ Extende istud caput, & dict. l. prima & similes, etiam si palàm, siue occultè pro-
18 curauerit, † vel patrocinetur etiã per interpositam personam, vel per literas. secundùm Bart. & Paul. ibi. qui dicũt, q̃ facit contra eos, qui faciunt scribi literas per dominos priores inferioribus iudicibus. vt in capitu. 21. infrà cauetur, quia incidunt in constitutionem. Et idem tenet Barb. in capitu. 1. de offi. delega. colum. 26. versic. & inquantum. vbi miratur de Barto. & Anto. & de Anchara. & de alijs maximis iurisperitis, qui non allegauerunt Innoc. ibi, in dict. c. qui rectè tenet inquantum dicit. Item si dolo quocunq; modo illato, cùm & his modis iurisdictio turbetur allegando dict. l. primam. C. ne lice. poten. ⁋ Similiter incidunt comitatenses,
19 † qui faciũt ciuem emere aliquam rem pro eis vt sub titulo ciuis non subsint oneribus eis impositis, nam puniuntur in amissione talis rei emptę, quę debet publicari. ita notat Barto. in. l. prima per illum text. C. de naui. non excusan. libro. 11. quod sequitur Iaso. in dicta. l. prima, in principio. ⁋ Quam regulam ipse ibi limitat ali-
20 quib⁹ modis. ⁋ Primò, nisi † ille, qui assumpsit patrocinium potentioris litigaret cum æque & pariter potentiore, quia tunc videtur fecisse nõ vt metum inferat, sed vt excludat. l. cùm pater. §. titio. ff. de lega. 2. secundùm Paul. Alexan. & Ias. ibi. Quod dicit Paulus de Castro, quòd vidit de facto Bononiæ in personam cuiusdam mulieris viduę, q̃ habebat litẽ cũ vno magno doctore, qui poterat videri potentior ratiõe & respectu eius, cùm ipsa esset destituta auxilio cuiuscunque, quæ ideo aduocauit patrocinium cuiusdam magni doctoris, qui erat magnus in statu & non consueuit patrocinari, sed illud patrocinium libenter assumpsit, vt illam mulierculam defenderet, non videtur fecisse contra dictam legem. Et idẽ in expresso tenet dicta lex decimasexta, titulo decimo, foro legum, libro primo. in fine. ibi. E si el pobre ouiere pleyto con hombre poderoso, pueda dar por si tan poderoso hombre como es su contendedor. & ibi Montaluus. ⁋ Secũdò limitatur, vt procedat, vt dictum est, in potentiore ratione officij. Secus si est potentior alia ratione, putà diuitiarum, vel quia sit de primatibus ciuitatis secundùm glossam ibi. & in dicta lege prima. C. de his qui poten. & gloss. Abba. & doctor. in dicto capitulo finali de alienatio. iudic. mutan. causa facta. Specula. in titulo de cessio. action. §. primo. columna prima. ⁋ Tertiò limitatur, nisi

nisi esset officiũ, ex quo verisimiliter timor nõ
incurritur à cessãte ratione illius. l. puta, quia
esset tabellio, qui est iudex chartularius. secun-
dùm Bald. in. l. a. C. ne lice. potẽ. in fine. ¶ Quar-
tò limita in causis criminalibus, in quibus inge
ritur pœna sanguinis: nam licitum est sangui-
nem suum qualitercunq; redimere. l. 1. C. de bo
nis eorum, qui mort. sibi consciu. gloss. & do-
ctores in. l. transigere. C. de transa. & in. l. 2c. tit.
1. part. 7. ¶ Et quia suprà tetigi, quòd infamis po
21 test esse procurator, tamen inuito † reo non po
terit respondere positionibus: quia principalis
persona est legalior, quàm procurator, cùm sit
bonę famę. est pulchrum & notabile dictũ Bal.
in. l. 1. C. de senten. pe. colum. refert, & sequitur
additio Angel. in. d. §. eas verò. institu. de exce-
ptio. Quod probat tex. in. l. 22. titu. 5. parti. 3. vbi
22 si pars † aduersa vult, quòd principalis persona,
& non procurator respondeat positiõibus, quia
asserit, quòd dominus litis est fidelis, & homo,
qui veritatẽ non negabit, & procurator est se-
ditiosus, tenetur respondere, & iudex tenetur
ita facere, & iubere, & cogere dominũ litis, si est
in loco. Si verò est absens, debet mitti ad iudi-
cem, vbi principalis est, vt faciat respondere. Et
vide Cy. singulariter in. l. reos. C. de accusatio.
vbi dicit, quòd in casu isto nunquam boni iudi-
ces, & assessores patiuntur se lædi per procura-
tores, & aduocatos: quia principalis debet iura-
re, & si non comparet, procedant contra eum, si
cut contra contumacem. ¶ Sed cuius expensis
debet mitti ad iurandum? Andre. sicul. Barb. in
ca. constitutus. de fideiusso. colum. 5. dicit, quòd
expensis remittentis, & quòd ita consuluit Do
mi. in cap. præsentiũ. de testi. in. 6. ¶ Sed tu vi-
de Paul. de Cast. in. l. sed hæ personæ. §. defende
re. ff. de procura. & Ias. in. l. prætor ait. §. etiam
is. ff. de edendo. vbi tenent, quòd debet mitti
sumptibus absentis ad iurandum. de quo, licet
non sit de materia nostrę glossæ. ¶ Vide Saly.
in. l. generaliter. §. his præsentibus. C. de rebus
credi. vbi tenet in hoc resolutionem, dicendo, quòd
expensam nuntij debet facere is, cui defertur iu
ramentum, quia sui gratia ad eum mittitur, cùm
iudex posit mandare, vt personaliter compa-
reat: & quia tales expensæ, si fuisset præsens, nõ
essent necessariæ. Alia verò expensa, putà acto-
rum, sub quorum testificatione debet recipi, ex
pectat ad deferentem. quod nota, & vide. ¶ Ad
materiam procuratoris infamis si redeundo, di-
co, quòd gloss. in cap. cùm deputati. de iudicijs.
23 tenet contrariũ, † dicendo, quòd infamis nõ po
test esse procurator. Abb. ibi. nu. 6. dicit, quòd
contrarium est verum de iure ciuili. per. d. §. eas
de iure verò canonico tractat latè in cap. impe-
ratorum. de iura. calũ. nu. 9. vbi indistinctè pu-
tat, quòd infamis, etiam infamia facti, nõ potest
esse procurator, vel œconomus ecclesiæ, vel ip
sorum clericorum, etiam pro patrimonialibus.
vt probatur in cap. iudicatum. 89. distin. vbi di
cit, quòd hoc officium debet committi clericis
probatis, & sic bonæ vitæ, & nulla suspicione
notatis: & debet tales probos eligere, vt euite-
tur suspicio, quæ oritur ex conuersatione cum
suspectis. Quæ ratio militat quoq; in procura-
tore ad negotia. vt tex. in. d. c. imperatorũ. cùm
indistinctè loquatur: quia à laicis debet esse se
gregata conuersatio clericorum. 2. q. 7. laicos. &
multò fortius à suspectis, vt eos non promoue-
ant ad negotia sua. ¶ Sed in laicis, & sic de iure
ciuili, satis putat infamem admitti, siue sit nota-
tus infamia iuris, siue facti. per. d. §. fi. de excep.
institu. & sic remanet, quòd de iure Canonico
infamis non potest esse procurator, secus de iu-
re ciuili: & sic intellige gl. in. d. c. cùm deputati.
vt procedat de iure canonico. ¶ Sed tu dic, quòd infa-
mis nõ potest esse procurator illustriũ persona
24 rũ † nec episcoporũ. vt in. c. fi. 3. quæstio. 5. & te
net Peregrina in parte, infamia. 5. quæstio. 2. Et
ibi vi. per Bonifacium distinguentem inter a-
lias personas, hoc est, quia officium quantũcũ-
q; vile, dicitur dignitas, quando fit principe mã
dante, seu superiore. tex. est singul. in. l. nemo
perfectus. C. de dignita. lib. 12. & sic verificatur
d. l. de manda. princip. tenet Roma. in singula.
805. ¶ Et an potest esse procurator ad negotia,
vi. Paul. de Castro. consilio. 222. ¶ Tamen in cu
ria Romana non potest esse procurator: quia in-
famis nõ potest ingredi vrbẽ. vt Bal. in. d. l. sed
si milites. §. in nomine. ¶ Et infamis non potest
esse aduocatus, vt in. l. 1. ff. de offi. asse. & per Bar.
in. l. 1. §. hoc edicto. ff. de postulan. & in. §. ait prę
tor. vbi gl. in verbo, certis. dicit differẽtiã esse:
quia officium aduocationis est honor, quia eis
datur multa priuilegia, sed procuratio est onus.
¶ Nec potest esse notarius principis, quia pro-
priè dicitur habere dignitatem, secundùm Bar.
in. d. l. 1. C. de dignit. lib. 12. alià bene potest es-
se notarius: quia potius dicitur habere officiũ,
quàm dignitatem. Barto. in. l. prima. C. de mã-
da. princip. & in. l. hac lege. C. ad. l. Iuliã repet.
¶ Nec potest esse notarius infamis banchi pu
blici. vt Barto. in dictis locis. & Alex. in con
silio. 80. in. 2. parte consiliorum. ¶ Et quod su-
25 pradictum est officium procurationis † infa-
mare, dic hoc esse verum sententia secuta. vt te-

net dictus Zacharias in addi. ad Abb. in dic. ca. cùm deputati. de iudi. quòd nota. aliàs secus.

Summarium.

1 Solicitator aduocat⁹, & pcurator æquiparãtur.
2 Aduocati procuratores dici possunt: & dispositum in aduocato, habet locũ in procuratore.

d Solicitadores. [d] Quia solicitatio facit negotium dici ipsius solicitatoris. Specula. in titul. de iudi. §. 2. versic. curauero & solicitudinem. nu. 21. & omnia, q̃ dixi suprà in glossis, possunt hic adaptari: 1 quia aduocatus †, pcurator, & solicitator æquiparantur. vt in c. 1. 3. q. 7. & in c. romana. §. neq; etiã. de foro cõpetẽ. lib. 6. & tenet Specula. in titul. de salar. §. 2. versi. sed nũquid. nu. 3. & in ca. quia episcopus. 5. q. 3. & gl. in l. 1. C. mãdati. vbi 2 aduocati † procuratores dici possunt: & dispositũ in aduocato, habet locũ in procuratore. tenet Andre. Barb. in addi. ad Abba. in c. pastoralis. de iudi. in additio. quæ est in nu. 4. in parte, q̃ sic. ☞ Et l. 1. §. aduocatos. ff. de vari. & extraor di. cogni. tamẽ vs⁹ loquẽdi se habet in cõtrariũ: qa solũ iurisperiti allegãtes in iure, dicũtur aduocati: alij autẽ ignari legũ, pponẽtes simpliciter factum nominantur procuratores: & ideo si terminus aduocatus reperiatur in statutis, vel in decretis, non intelligitur procurator, quia communis vsus loquendi se habet in oppositum. tenet Lanfran. de Oria. in repet. c. quoniã cõtra. de probatio. in parte, testiũ depositiões nu. 177. quoq; differẽtia est inter eos: quia aduocare, est honor: & procurare, est onus. tenet glo. in l. 1. §. ait prætor. in verbo, certis. ff. de postula.

e Pleitos. [e] Nõ solùm prohibẽtur, potestas, seu decurio, & eorũ officiales. & familiares esse procuratores ad negotia, vt in d. l. si quis procurationẽ. C. de decur. lib. 10. sed etiã prohibẽtur ne sint procuratores, vel solicitatores ad lites. nec ad iudicia, aliàs puniũtur arbitrio iudicis. vt Plat. ibi, versic. et nota. vt dixi suprà in gloss. ni procuradores.

f Otros juezes. [f] Vi. tex. in l. fi. C. de assesso in fine. & gl. in l. consiliarijs. ff. eod. titul. de assesso. in verbo, non prohibentur.

Summarium.

1 Verbum, potest, an induceat necessitatem. Et vide late multa de hoc verbo.

g Puedã. [g] Scilicet si voluerint, qa ad hoc non cogũtur, nec tenẽtur in syndicatu, si non t[...]nt: quia istud verbũ, potest, 1 †positũ affirmatiuè in legib⁹, & in rescriptis, vel in contractib⁹, nunquã importat necessitatẽ præcisam, sed causatiuã. facit. l. si mãdauero. §. fi. ff. mãda. & in l. sæpe. ff. de offi. præsi. tenet Bar. in l. gallus. nu. 4. ff. de lib. & posth. ☞ Sec⁹ qñ ponitur in vltimis volũtatibus, quia tũc verbũ, põt, necessitatẽ inducit. vt gl. in d. l. sæpe. Et hoc verum, qñ verbũ põt, ponitur in oratiõe dispositiuè p se principaliter: sec⁹ si poneretur incidẽter p modũ cõditiõis, vel causæ. vt in l. 1. ff. de iniusto ru. & ibi glos. & hoc qñ verbũ, põt, refertur ad hæredẽ, qa tunc importat necessitatẽ pcisã. gl. in d. l. peto. secundũ Ias. in. d. l. gallus. nu. 27. ☞ Et idẽ est qñ verbũ põt ponitur in dispositione negatiua. qa tũc inducit necessitatẽ pcisã, qa priuat potẽtiã. vt gloss. singu. in c. 1. in verbo, nõ põt. de regu. iur. in. 6. q istã differẽtiã facit. & Bar. vbi suprà. & in d. l. 1. ff. de iniusto rupt. nu. 1. & ibi p Ale. in addi. De qua additiõe vide p Ale. & Ias. in l. q seruu⁹. ff. de cõditiõe causa data, nu. 6. ☞ Sed qñ ante verbũ, põt, pcedit negatio posita ab nõ habẽte potestatẽ precisam priuãdi, quia ponitur à priuato pacisc ẽte nõ importat pręcisam necessitatẽ. Ita Ias. in. d. l. gallus. nu. 23. ☞ Secundò nõ importat necessitatẽ. licet ante verbũ. põt, precedat negatiua, qñ resultaret absurdus intellectus. nã tũc importat solũ præsumptionẽ. vt Abb. in c. quãto. de præsumptio. quod dicit esse notãdũ ad saluãdũ dictũ testis, prout tenet Ias. vbi suprà. ☞ Cõclusio nẽ Bar. q verbũ põt, affirmatiuè prolatũ in legibus, cõtractibus, & rescriptis, nunquã importet necessitatem præcisam, sed solùm causatiuam. ☞ Limita, qñ verbum, potest, est relatum ad iudicem, vt in isto capitulo, tunc importat necessitatem

solicitadores [d] de los tales pleytos, y causas q̃ dẽtro del termino de su jurisdiciõ se tratarẽ, ni ayudarã a psona q̃ sea de fuera de su jurisdiciõ, aun q̃ el negocio se trate en su jurisdiciõ, ni fuera della ante otros juezes [f] seglares, o ecclesiasticos, pero que el assistente, o el gouernador, o corregidor, o su alcalde puedan [g] ayudar en fauor de su

necessitatē præcisam, quando ab eo petitur. ita Angel. & Fulgo. in. l. 1. ff. de iuri. omni. iudi. per illum text. cū gloss. in verbo, potest. qui addit, & debet. ☞ Et in fauorem Angel. & Fulgo. facit quod tenet Bal. in. d. l. gallus. quod si statuto caueatur, ꝗ potestas possit inquirere de quocunq; maleficio, licet vtatur verbo, possit, tamē impor tat necessitatē, ꝗ iudex teneatur inquirere, aliàs punitur in syndicatu de negligentia: quod est notabile secūdū eū, & Rapha. Cuma. ibi sequitur. quia iurisdictio importat necessitatē. vt in. d. l. 1. ff. de iuri. omni. iudi. ☞ Sed Alexā. in. d. l. gallus. nu. 4. dicit, quòd nō putat verū dictū Bald. quia iudex regulariter nō potest per viā inquisitiōis procedere, sed per viā accusationis. vt in l. rescripto. §. si quis actiōe. ff. de muneri. & hono. & in. l. 2. §. si publico. & ibi Bar. ff. de adulte. vbi ponit fallētias. si igitur statutū disponit, ꝗ possit inquirere de quibusdā maleficiis, apparet, ꝗ nō ponit regulā, sed fallētias. ☞ Præterea cōtra Bal. & Rapha. est tex. in. l. nō quicquid. & ibi Bal. ff. de iudi. & ibi expressius Angel. dūm ait, ꝗ si statutū dicit, ꝗ iudex ex iudicio famæ præcedētis de maleficio cōmisso possit ponere reū ad torturā, nō facit iudicem teneri eū nō ponere ad torturā. qui dicitur emanasse illud statutum ad tollendas opiniones cōtrarias doctorum super illa quæstione, vtrum fama sit sufficiens iudicium ad torturā. Vnde dixit Alexā. vbi suprà, quòd licet dictū Bald. sit in se verum, quando procedit statutū per modū regulæ, secus per modū fallentię, quia nō possit sustineri, licet magna sit authoritas Bald. Quā opinio. Alexan. sequitur Ias. ibi. nu. 26. vbi quoq; ipse dicit, quòd dicta limitatio Bald. non sit vera. per d. l. nō quicquid. & per. l. 1. C. quomo. & quādo iudex. & per tex. in. l. sæpe audiui Cæsarē. ff. de officio præsi. vbi verba imperatoris fuerūt relata ad iudicē, & tamen verbū, potest, parte petente, nō importat necessitatē præcisam. Et ad text. in. d. l. 1. ff. de iuri. omni. iudi. respondet, ꝗ ibi stat propriè, dum dicit postea absq; sub auditione gloss. quia tex. ibi vult ostēdere quan tam potentiam habeat officium iudicis, & sic quantum possit, non autem, an teneatur. ☞ Secundò limita, quando diceretur, possit, & debeat, ista verba geminata simul posita importāt necessitatem præcisam. vt in. c. 1. in verbo, possumus, & debeamus. vt ecclesiasti. benefi. & in. l. prætor. in principio. ff. de edēdo. & in Clemē. secunda, cum gloss. in verbo, debent. de statu mo na. Facit text. in c. a. eam te. de rescrip. ibi, mandatum dedimus & præceptum. licet ista nō sit propriè limitatio, quia est propter verbum, debet. ☞ Tertiò limita, quòd si episcopo datur potestas dispēsandi cōtra ius per verbum, potest, intelligitur quòd si dispensatio sit necessaria ecclesiæ, vt notatur. 1. quæstio. 7. ca. exigunt. tunc episcopus potest præcisè compelli per superiorē ad dispēsandum, & sic tunc verbum, potest, importat necessitatem præcisam. Ita Archidi. singulariter in. c. cùm ex eo. de electio. in. 6. & ibi Iohā. Andr. in nouella. vt refert Ias. in. d. l. gallus. nu. 26. & ibi sequitur Franciscus de Aretio. a. col. vers. & ad materiā. ☞ Quartò limita, quando verbū, potest, est prolatū à legislatore, tunc importat potentiā, & voluntatē, & nō actum, & sic necessitatē, est verū, quādo refertur ad iudicem, vt dictū est in. 1. limitatione. Secus quando refertur ad partē, quia tūc significat necessitatē, & potentiā deductā ad actū. vt est text. notabil. in. l. 3. §. si quis acceperit. & ibi Barto. ff. de statu lib. & plenius in dict. l. 1. ff. de iniust. rup. & Bal. in. l. 1. 8. q. C. de institu. & substitu. & sentit Frāciscus de Are. vbi suprà, in versi. in gloss. po sito. & ibi Ias. nu. 16. ☞ Quintò limita, vt dixi, quando ponitur verbum, potest, præcedēte negatione, & sic nō potest: quia inducit necessitatem præcisam, & priuat potentiā. per. d. gloss. ordina. in regula. 1. de regul. iur. in. 6. & Barto. in. l. de his. de transa. & Bald. in. l. 1. colum. penul. C. qui admitti. & sic infert Franciscus de Are. & Ias. quòd si iudex concedat secundā dilationem sine causæ cognitione, quòd concessio est ipso iure nulla. cùm text. dicat in. l. 1. C. de dilation. priusquā semel tribui nō potest. & verbum, potest, cū negatione præcedente inducit necessitatem præcisam, & potentiam priuat. ☞ Quoq; facit illud, quod tenet Bart. in. l. cùm lex. ff. de fideiusso. nu. 6. vbi tenet, quòd si statutum dicit, ꝗ mulier, vel minor nō possit contrahere sine cōsensu duorū propinquorū, ꝗ si cōtrahit sine eorū cōsensu, talis cōtractus nō valet, adeò, ꝗ impeditur naturalis obligatio: quia dicendo, nō potest, aufert facultatē, & potestatē cōtrahēdi. Quod facit ad. l. 54. & ad. l. 55. & ad. l. 61. de Toro, vbi mulier non potest contrahere, nec se obligare. vt ibi cauetur. ☞ Adde quoq;, quod tenet Abb. in. c. 1. de causa posse. & propriè. vlti. not. vbi cōtra partē inauditā nil possumus diffinire, & sic negatiua ibi præponitur, verbo, potest, & sic est necessitatis præcisæ. & remouet potētiam. Vnde secūdū Ias. vbi suprà. nu. 18. est tex. ꝗ etiā papa. vel imperator nō possunt, parte non citata, causam diffinire, etiam de plenitudine potestatis. vt ibi plenius per Abb. & text.

& tex.in Cle. pastoralis.§. cæterū.de re iudi.& Bald.in.l.fi.C.de legibus. ¶ Et vi. Angel. singulariter in.l.si accusatoribos. C.de accusat.vbi tenet,quòd papa,vel imperator etiam de plenitudine potestatis non possunt in sententia supplere defectum citationis contra nō citatū,quia aufert sibi ius defensionis,quòd est de iure naturali,& immutabili.vt in.d.Cle.pastoralis.§.cęterum.& latissime per Iohan.monachū picard. Card.in gloss.extrauagan. in extrauaganti,quæ incipit,Rem non nouam.in titu.de dolo.& cōtuma.in verbo, non obstātibus aliquibus priuilegiis.vbi mirabiliter.& per Abba.in cap.cum olim.de re iudi.nu.20.cum sequentibus. vbi vide quid in notoriis , an in eis pcedatur sine citatiōe.& Mōt.in.l.fi. titu.delas herencias. for.ll. lib.3.in glos.magna. colu.18. cum sequentibus. & Oldra.consilio.43.Franciscus de Are.consili.62.Alex.in.l.de vno quoq;. ff. de re iudic.& probat text.in cap.nos in quenquā.&.c. Deus. 2.quæstio.prima.& in.c.quę notoriis. ea. caus. & quest.& text.in cap.iudicas germanum.3. q. 9.& cap.accusatum. de simoni ibi , necesse habuimus citandi.Quod est verum,nisi in aliquibus casibus,in quibus iudex priuat⁹ potest procedere sine citatione.vt per Maria.in rubrica de dilatio.folio.30.¶ Adde quoq; quod notat Abba.in cap.1.de fide instrumen.in.2. notabil.vbi tenet,q papa vel imperator, nō potest dare fidē scripturæ nō authenticæ in prejudiciū alterius partis,ex quo ibi in tex.negatiua præcedit verbū,pōt, & sic denotatur necessitas præcisa,& remotio potētiæ:qđ intellige,vt ibi per eū. ¶ In simili adde ad supradicta qđ tenet Anto'. de Butri.in.c.præterea.de dila.col.5.vbi dicit de facto dixisse , quòd si statutū disponat, q iudex non possit exercere iurisdictionem suam vltra limites suæ iurisdictionis,quòd tunc nō poterit pronuntiare se iudicem competentem,quando per hoc excederet terminos suę iurisdictiōis,& sententia esset nulla,per ea, quæ notantur in capit. si iudex.de sentē.excommun.in.6 Et hoc dictū pro singula.sequitur Alex.in consilio.77. in.3. volumi.nu.3.& ita limitatur regula. l. si quis ex aliena.ff.de iudi.&.l.2.ff.ne qoi eom qui.¶ Sed contra istam communem regulam ab omnibus indifferentur approbatam facit tex . fortiter in l.obligari. in principio . ff.de author.tutor.vbi text.dicit , quòd popillus non potest obligari sine authoritate tutoris. & sic ibi negatiua præcedit verbum , potest , & tamen si est pupillus proximus pubertati,obligatur sine tutore naturaliter.vt in.l.1.ff.de noua. & in.l.si pupillus.ff. ad.l.falci.¶ Et propter istos text.Ludo.Roma. in.l.stipulatio ista.§.alteri.in.3.col.ff. de verbo. oblig.tenet cōtra dictā gl.in.d.regu.1..de reg.iuri.iu.6.&reprobat illā. Sed tu secūdū Ias.vbi supra,numc.20.responde eā sustinendo:quia tex. in dict.l.obligari.in principio,loquitur de efficaci obligatione, quia pupillus sine tutoris authoritate efficaciter obligari nō potest:,& quantum ad hoc denotat impossibilitatē de iure. Facit text.in.l.cōtra iuris regulas.in principio. ff. de pactis . tamen si est proximus pubertati, & habeat aliquem intellectum, potest sine tutore naturaliter obligari. quia talis obligatio naturalis est inefficax. ¶ Secundò contra dictam regulam facit.l.stipulatio ista.§.alteri.ff. de verbo. oblig.&.§. si quis alij.insti. de inutili stipula.vbi ista iura dicūt,alteri stipulari nemo potest:& sic negatiua pręcedit verbū,potest:& secundùm istam regulam priuat potentiam , & reddit actū ipso iure nullum . Et tamē istud est falsum; quia si quis stipulatur alteri , stipulatio non est ipso iure nulla : patet, quia illi acqoiritur naturalis obligatio vt gloss. in. d. l. stipulatio ista.§.alteri.in verbo,interest.& Bartol . ibi. & Ias. Præterea,& fortius si stipulatio alteri facta esset ipso iure nulla , etiam adiectio pœnæ esset nulla ipso iure:quia si non valet principale , non valet etiam adiectio pœnæ accessoria. vt in.l.nō dubium. C.de leg.l.cùm principalis.vbi gloss.magistra.ff.de regul.iuri. & tamen si stipulationi alteri factæ adiciatur pœna, valet,vt dicunt tex. præalleg. ¶ Bartol.in d.l. cùm lex. ff. de fideiusso. Respondet huic difficultati .penulti . colum . & dicit, quòd text. in dict.§.alteri. loquitur per verbum de præsenti, scilicet, alteri stipolari nemo potest : & sic ius non assistit obligationi illi,sed non prohibet aliquid in futurum, nec in futurum aliquam facultatem aufert. Sed quando lex vtitur verbo futuri temporis,& sic secus esset.¶. Sic in proposito nostro si lex dixisset, alteri stipulari nemo possit , & sic vteretur verbo futuri temporis,tunc bene lex diceretur resistere,& sic actus factus ipso iure non valeret. Sed Ias. vbi suprà, nume.21.dicit,quòd est trufa,quia non tollit difficultatem de verbo,non potest, quod est in illis iuribus supradictis : quod licet sit pręsentis temporis,tamen præcedente negatione deberet inducere necessitatem. Aliam solutionem ponit Ias.vbi suprà,quem vi.nu. 22. sed in fine dicit, quòd retinet opinionem glossæ.in dict. regula prima. quam Bartol. & omnes sequuntur, ideo tu eam sequere cum limitationibus dictis.

Summarium.

Summarium.

1 Iudex tenetur suam iurisdictionem defendere, quando est in possessione.
2 Iudici infertur iniuria, si in iurisdictione, quam possidet, turbatur: & potest eam resistere armis materialibus, & legalibus.
3 Iurisdictionem possidere, vtilitas est: quia si turbatur in ea, potest de facto resistere, & impedientes punire, etiam si sint clerici.
4 Episcopus, qui ab ecclesia subiecta non recipitur ad procurationem debitã, an potest frangere ostia domus ecclesiæ, & violẽter intrare. Et quid de canonico, qui ad ecclesiam nõ admittitur. Et quid de illo, quod factum est in re mea, & à me possessa, an possum mea authoritate illud destruere.
5 Iurisdictio ordinaria impediri non debet per occupationem.
6 Libellus contra iurisdictionem impedientem.
7 Pro iurisdictione competit non solum interdictum vti possidetis, sed etiam competit actio confessoria, & negatoria.
8 Iurisdictionem iudex defendere debet, & impedientes punire, etiã si impedientes sint penitus extranei à sua iurisdictione.
9 Parere qui non vult iudici, vel suam iurisdictionem impedit, dicitur rebellis.
10 Eximens à manibus familiæ potestatis captum pro aliquo delicto, pro quo esset cõdẽnatus, dicitur impedire, & perturbare iurisdictionem, & in crimen læsæ maiestatis incidit.
11 Clericus ductus per officiales tẽporales, potest eis auferri, quia illicitum committunt.
12 Eximens à manibus familiæ iniustè condemnatum, an puniatur.
13 Eximens in carcere positum, punitur. vide fallentias hic.
14 Fugere faciens carceratum pro debitis priuatorum, an teneatur satisfacere creditoribus.
15 An occultãs debitorem alicuius, & non patiens eum capi teneatur ad debitum.
16 Qui notificauit debitori alicui⁹, ꝙ fugeret, quia creditor suus ordinauerat facere eum capere, & detinere, tenetur creditori ad debitum soluendum.
17 Impediens me quo minus aliquam vtilitatem consequar, contra eum habeo ad interesse regressum.
18 Receptantes fallitos, vel qui fregerunt, & propter hoc conueniri non possunt, an teneatur ad interesse.
19 Receptator quis dicatur.
20 Occultans, vel faciens fugere officialem tempore syndicatus, an pro eo teneatur.
21 Contra eximentem aliquem de manibus familiæ probatur interesse per creditoris iuramentum.
22 Auferentes captum à familia, seu eximentes aliquem de carcere, quilibet in solidum tenetur, & vnius solutio non prodest alteri.
23 Eximens soluendo an debitor liberetur.
24 Perquisitor, seu delegatus iudex, an potest suam iurisdictionem defendere.
25 Pro iurisdictionis defensione iudex delinquẽs an teneatur ad satisfactionem delicti ipse, vel ciuitas, pro qua defensionem fecit.
26 Delictum commissum à prelato, seu iudice, collegio, seu consilio vocato, & communicato, redũdat in dãnũ collegij, & ciuitatis. nu. 29.
27 Ecclesia, seu conuentus, & ciuitas obligatur, si ratum habuit, quod factum est per prælatum, seu per iudicem.
28 Consentire debent omnes de collegio, vel vniuersitate ad hoc, vt vniuersitas videatur fecisse, & nõ sufficit maior pars: quia quãdo tendit actio ad dãnum, requiritur ꝙ omnes concordent & contradictio faceret, ne videatur gestum ab vniuersitate.
30 Iudex dans damnum fauore suæ iurisdictionis, de suo soluere non tenetur: sed respublica ad illius emendationem tenetur.
31 Priuatus intentans iudicium ad vtilitatem publicam, siue clericus ad vtilitatem suæ ecclesiæ, debent sibi refici expensæ à fisco, si vtilitas sit fiscalis.
32 Iudex potest de bonis communibus expendere pro amplianda ciuitate numero hominum, & ciuium.
33 Iudex ex multis publicis potest aptare domũ publicam.
34 Multæ impositæ per iudicem possunt per eum deputari in salarium aduocatorũ, vel in refectione alicuius rei spectãtis ad rẽpublicam.
35 Iudex, qui dedit alteri damnum zelo iustitiæ, vt alij terreantur, & maleficia puniantur, non tenetur, sed fiscus tenetur pro eo.
36 Iurisdictionem cuius expensis defendere debet iudex.
An domini locorum teneantur in his, & similibus contribuere.

Iurisdicion

b 1 Iuriſdicion. b Quam defendere te-
netur,† dũ eſt in poſ-
ſeſsiõe:& ſi impeditur ab alio,poteſt armis,legi
bus,& proceſsibus eam tueri.vt Bal. in Marga.
Innocen.in parte,iudex tuetur.verſi.37.Et hoc
debet facere ,ſi vt
reus conuenitur, juriſdicion , b o del
quia poſsidet.
¶ Sed ſi agat vt actor, debet agere corã ſuperio-
re,quando vult conſequi commoda iuriſdictio-
nis.vt dicit Bal.ibi notari in.l.de iure. ff.ad mu-
2 nicipal.¶ Et ſi turbatur† in iuriſdictione,ſi eam
poſsidet,iudici infertur iniuria,quia volũt eum
expellere de territorio , talis poteſt reſiſtere ar-
mis materialibus,& armis legalibus,banniẽdo,
vel excommunicando.tenet ſingul. Angel. in.l.
vt vim. ff. de iuſtit. & iure. verſic. Item quæro
iniuria.in fine.allegando Inno.in.c.venerabili.
de cenſibus.addens, ꝙ cùm iſte iudex non pro-
cedit vt iudex , ſed vt pars , non eſt neceſſarius
ordo iudicij. Et ꝙ ſit licitum iudici ſuam iuriſdi
ctionem defendere, eſt text.in.l.1. ff. ſi quis ius
dicen.non obtemp.& Guido ſingul.706.§.lici-
tum.& glo.in.c.qđ ſup his.de maiori. & obedi.
¶ Et ideo dicit Petrus de Ferra.in forma libelli
3 in actionem confeſſo.nu.8.ꝙ eſt vtilitas† poſsi-
dere iuriſdictionem : quia ſi poſſeſſor turbetur
in ea extra iudicium , poteſt de facto reſiſtere.
Quod dicit valde notandum pro conſeruatione
iuriſdictionum temporaliũ,& eccleſiaſticarum,
in quibus procedit illa vulgaris regula , vim vi
repellere licet. vt in.c.ſignificaſti.el.2.de homic.
& ibi glo.& in.l.1.C.vnde vi.& Ange.& Ferra.
vbi ſuprà.& idem tenet Bar.in.l.1. §. hoc inter-
dicto.ff.de itiner.actuq́; priua.nu.2.&.3. quẽ vi
de.vbi credo Ange.extraxiſſe.licet Bar.non al-
legauerit.& idẽ tenet.Abb.in.c. cũ Vintonień.
de elect.in fine.num.14.vbi per eum.& in.cap.
1.de immunita.eccleſ. ¶ Quinimo iudex ſecula-
ris quando clerici aliquid attentant in præiudi-
cium temporalis iuriſdictionis, poteſt coercere
clericos reſiſtentes,& meritò: quia quilibet po-
teſt tueri ſuã iuriſdictionẽ etiã pœnali iudicio.
vt in.l.vnica.in principio.ff.ſi quis iusdicen.nõ
obtemp & Innoc.in.c.1.de offic. delega. Poteſt
etiam nõ ſubditos coercere. iuxta.c.Romana. de
pœnis.in.6.& ob id iudices tẽporales in dictis
caſibus clericos multant , nec propter hoc inci-
dunt in ſententiam excommunicationis,nec fa-
ciunt contra libertatem eccleſiaſticam:quæ licet
ſit tuenda, & amplianda , non tamen ꝙ aliis ius
ſuum auferatur.arg.c.ex tenore.de ſor.comp.nõ
enim debet apponi laqueus fauore eccleſiarum.
vt in.c.mulieri.de iur.iur.& iuriſdictio eccleſiæ
tueri debet ob reuerentiã Dei,ſcilicet iuſtè.Sed
nullatenus iniuſtè: & ſic contra eos poteſt pro-
cedi , prout tenet Bernardus Lauren. in tractat.
de poteſtate ſecularis ſuper eccleſiaſticas perſo-
nas.nu.13. cum ſequentibus. tomo.5. tracta. fol.
vlti.442.¶ Tamẽ dicit ibi,ꝙ executio huiuſmo
di multæ pecuniariæ non debet fieri contra per
ſonam clerici , nec in bonis eccleſiaſticis , quia
non ſubiiciũtur iudici temporali , ſed executio
fit in bonis immobilibus , ſeu in rerum tempo-
ralitate,ſi qua habẽt , cùm talia bona temporalia
ſubiiciuntur iuriſdictioni regũ, & aliorum tem
poralium dominorum.vt.c.quo iure.8.diſtinct.
& in.l.ſi captiuus.§.expulſus. ff.đ capti.& poſt
limi.reuerſ.& Oldra.conſi.59.& conſi.17.& ita
dicit dictus Bernar. ꝙ ſeruatur. & vide quæ di-
cam in.ca. 20. infrà eod. in glo.vſurpan.num.9.
¶ Quod verò de epiſcopo,qui non recipitur ab
4 eccleſia ſubiecta† ad procurationem debitam, ſi
poteſt frangere oſtia domus eccleſiæ,& violen-
ter intrare? Et quid de canonicis , qui non ad-
mittũtur ad eccleſiam , & ad capitulum? Et quid
de illo, quod eſt factũ in re mea,& à me poſſeſ-
ſa, an poſsim mea authoritate illud deſtruere?
Vide Alexã.& doct.in.l.1.§.nuntiatio.ff.de no-
ui ope.nuntia. num.2.cum ſequentibus. ¶ Et ꝙ
iuriſdictio ordinaria per occupationẽ non de-
5 best† impediri,tenet Iohan.Monachus in.c.cũ
epiſcopus.đ offici.ordi.in.6. & Bar.in.l. ſepul-
chri.ff. de ſepulchro.viol. nu. 3. vbi eſt conceſ-
ſum iudicibus ſuam iuriſdictionem defendere.
6 ¶ Et libellus† contra impedientem ſic intenta-
tur. Talis procurator talis vniuerſitatis, vel do-
mini noĩe ipſius dicit , cũ ipſa ſit in poſſeſsiõe,
vel quaſi talis iuriſdictiõis turbat illã , & mole-
ſtat,quo minus vtatur plenè & pacificè iuriſdi-
ctione ipſa. Quare peto per vos ſententialiter ei
interdici , ne illã deinceps turbet , ſed pacificè
vti ſinat poſſeſsiõe vel quaſi iuriſdictionis prę
dictæ,& illam in hoc potiorem eſſe ſententiali-
ter declarari:vt ponitur iſta forma ab Specul. in
tit.de cauſa poſſe.& proprie.§.1.num.16. verſic.
porrò.vbi dicit hoc eſſe interdictum vti poſside
tis.quod nota. Et ꝙ iſtud Interdictum cõpetat,
ſi turbatur in iuriſdictione. tenet Bar.in.d.l. ſe-
pulchri.& in. l.vlti. ff. vti poſsi. & facit.l. ſanæ
mentis.ff.de iniuriis.&.c.1.de offi.delega. ¶ Tu
quoq; dic,ꝙ nõ ſolùm pro iſta juriſdictione cõ-
7 petit interdictũ vti poſsidens,† ſed etiã cõpetit
actio cõfeſſoria , & negatoria , ſicut cõpetit pro
ſeruitutibus ruſticis,& vrbanis. vt notatur per
Innoc.in.c.conquerẽte. de offi.ordi. & in.c.in-
ter

ter quatuor. de maior. & obedi. & in. c. abbate. de verbo. signi. & tenet dict° Petrus de Ferra. in. d. libello. actio confesso. in parte, plenam & omnimodam iurisdictionem. versi. & aduertendum. nu. 8. & idē tenet Iaso. in. §. æquè si agat. institu. de actio. num. 35. & idem Ias. vbi dicit, q ista est communis opinio in. l. si prius. ff. de noui oper. nuntia. num. 4. & sic ego aliquando intentaui, & obtinui. ℣ Intantum iudex potest suam iurisdictionem defendere, & impedientes punire, habet etiā † locū, si impediētes sint penitus extranei à sua iurisdictiōe. vt tenet Bart. in. l. oībus. §. is videtur. ff. si qs ius dicē. nōobtēp. in fi. nu. 6. vbi ait, q cōtra tales remedia ciuilia pdita sunt. vt. ff. nec quis eum, qui in ius voca. p totū. &. ff. de eo per quē factū erit. & in. l. 1. C. de his q latro. ℣ Item in remediis criminalibus. vt in authen. vt omnes obediant iudic. prouinc. §. accipiant. aliàs. arripiat. colla. 5. sed in casibus, vbi remedia criminalia non apparent expressa, putat Barto. ibi. in dict. num. 6. q iudex posit punire tales impedientes crimine stellionatus: quod habet locum, vbi deficit nomen delicti. vt in. l. 1. ff. de crimi. stellio. de iure canonico potest punire ex officio suo. vt in cap. 1. & c. fanè. el. 2. de offi. delega. quod sequitur Alexand. in dict. §. is videtur. num. 6. & Iaso. ibi. num. 16. ℣ Talis enim,

8

9 qui iudici non vult parere, † vel suā iurisdictionē impedit, dicitur rebellis. vt tenet Abb. in. d. c. fanè. cl. 2. de offi. delega. nu. 4. & idē Barto. ibi, col. 3. versi. nota. ibi, cōtumax & rebellis. vbi ponit quoq; differētiam inter contumacē, & rebellem, & rebellis est, qn̄ de facto resistit. ℣ Et adde secundū Ias. in. d. l. in omnibus. §. is videtur. nu. 6. q nō solum puniūtur impedientes iurisdictio

10 nem, verūetiam eximentes † à manibus familiæ potestatis captū pro aliquo delicto, p quo esset condēnatus: quia tales eximētes dicūtur impedire, & pturbare iurisdictionē, & incidūt in crimen læsæ maiestatis. tenet Bart. per illū tex. in. l. cuiusq;. ff. ad. l. Iul. maiesta. & in. l. legis iuliæ. ff. ad. l. iuli. de vi publi. & Bal. notabiliter in. l. addi tos. C. de episcopa. audi. & Hippol. de Marsi. in singul. 223. quē vide, & idē tenet Ias. in. §. pœnales. insti. de actio. nu. 102. p dictū Bal. in. d. l. addi tos. & p. l. si. C. de oper. liberto. & p. l. 3. C. de exa cto. tribu. lib. 10. & ibi p And. de Barulo & Guido. pap. singul. 300. & latius per eū in cōsil. 211. vbi conclusiuè tenet, ponēdo qualiter puniatur eripiēs hominē à manu officiariorū, q aut eripitur homo condēnatus, vel cōdemnādus cū esset cōfessus de crimine: tunc talis eripiens incidit in crimen legis iuliæ maiesta. vt p Bar. in. d. l. cuiuscūq;. si verò eripiatur aliquis non cōdemnatus, vel confessus: tunc talis eripiēs condemnari debet ad mortem. in aliis autem casibus qualiter puniatur talis eripiens captiuatū à manu officiariorum, habetur in authē. vt omnes obedi. iudic. §. eripiat. colla. 5. ℣ Quod fallit, quando clericus

11 dicitur † per officiales tēporales, quia eis impunè pōt auferri, quia cōmittunt illicitū. Quod est verū, vbi cōstat eū esse clericū, aliàs secus, vt tenet singula. Guido papa in decisio. 73. in fin. & Bal. in. c. 1. de offi. delega. in fi. ℣ Quoq; fallit, qn̄ condēnatus, qui eximitur à manibus familiæ,

12 esset † iniustè cōdemnatus, quia tūc eximēs non punitur. tenet Hippo. de Marsi. in. l. 1. ff. ad. l. cornel. de Sica. nu. 67. & in. l. 1. ff. de quæstio. 6. col. nu. 26. & 27. cū sequētibus. Sed de hoc dubito: quia licet iniustè captus, nō pōt eximi: vt infrà dicetur. ℣ Prædicta procedūt, qn̄ aliquis eximit captū à manibus familiæ. ℣ Quid si aliquis exi-

13 mit positū † in carceribus ab ipsis carceribus: Iohan. Fab. in. d. §. pœnales. dicit distinguendō. Aut erat captus, p debito ciuili, & tūc eximens tenetur ad pricipale debitū. p. d. l. 3. quę incipit, quotiēs. de exactori. tribu. lib. 10. quę lex licet loquatur in fisco, habet locū in priuato, imò in priuato expresse loqtur. secdm Bar. ibi, & Ias. in. d. §. pœnales. nu. 104. & Iohā. Fab. quicqd dixerit glo. ibidē in. d. l. quotiēs. ℣ Si verò erat carcerat° pro cā criminali, & sic pro maleficio, tūc si erat cōuictus, & cōfessus, & condēnatus, tūc eximēs crimine læsæ maiestatis tenetur. vt in. l. 4. versi. pe. vbi est casus. ff. ad. l. iuliā maiesta. & Guido. pap. in singul. 408. §. aliquis. vbi dicit, q si aliquis homo ingreditur carceres, & reū de aliquo crimine victū, seu aliàs cōpeditatum soluit, & liberauit, punitur capite: nā tenetur crimine læsæ maiestatis. vt dicit esse casum in. l. cuius. §. Itē contra confessum. ff. ad. l. iuliā maiesta. ℣ Sed si non esset conuictus, nec confessus, nō videtur q habeat locū illa pœna. secdm Iohā. Fab. ibi, in dict. §. pœnales. nu. 9. versi. itē aduersus. ℣ Tamē Ias. ibi nu. 104. dicit, q quicqd dixerit Iohā. Fab. si nō erat cōfessus, vel condēnatus de maleficio qualiter eximēs puniatur, dicit q est text. in. d. §. arripiat. in. d. auth. vt omnes obedi. iudic. prouinc. colla. 5. & Barto. in dict. l. 4. ff. ad. l. iuliam maiesta. vbi quoq; posit procedere de incarcerato pro maleficio confesso, & condemnato, ne dum si eximat de carceribus, sed etiam si quis eximat à manibus familiæ. & in extrauaganti ad reprimendum. in glo. in versicu. tangatur. & idem tenet Ias. in dicta. l. omnibus. §. 15. videtur. numero. 17. & Speculator in titulo

de

de præscrip.§.2.& Host,in.c.à nobis.de aposta tis.Quia ille,qui est detentus,vel captus à familia,vel dicitur ab ea, dicitur esse incarceratus.vt in.l.qui neq;.ff.de verbo.signifi. & tenet Barto. in.l.eiusdem.§.trans fugas.ff.ad.l. Cornel.de sicariis. & August. de Ari.in additio.ad Ange. de Gâbeli.in tract.de malefi.in parte,q fama publica. num. 56. ¶ Sed ego teneo, q si est captus pro delicto, licet non sit conuictus, nec confessus,qui eximit eum à carcere,seu à vinculis,punitur ea pœna, qua ipse captus puniendus erat. per.l.1.C.de his qui latro.quem tex.allegat Bar. in proposito in.l.si quis. in fine.ff. ne quis eum qui in ius vocat.vi eximat.& Alex.consil.35.in 2.volumi.nu.5.& facit & tex.in.l.14.tit.29.parti.7.quam vide.& Montal. ibi,quæ habuit ortũ à.l.vnica.ff.de effracto.& ab his, quæ notantur in.l.eos.ff.de custo.reorũ.& est tex.nouissimus de nostro iure regio,qui ista decidit, loquendo in eximente à manibus familiæ delinquentem. in.l.5.tit.12.lib.8.in ordi.regali.versic. y si le tomare el preso. vbi tenet, q si ab officialibus captum quis ceperit, seu quomodocũq; ne capiatur impedierit, vel vt executio iustitiæ nõ fiat, si talis pati pœnam sanguinis merebatur, illam captũ accipiẽs,seu executionem iustitiæ impediẽs patiatur.si autem captus pœnam sanguinis subeundus nõ erat, propter ausum temerarium contra iustitiam cõmissum, si generosus fuerit, per medium annum in carcerem iaceat, & pee decem annos à regno exulet: si verò generosus non fuerit, per annum in carcerem permaneat à regno quoq; insuper p bienniũ exulet.si bona sua viginti mille marabitinorum quãtitatem excesserit,sex mille marabitinorum soluat:si minoris sunt quãtitatis,quartam perdat bonorum: & si soluendo non sit,per annum in catenis iaceat, & per quadriennium à regno exulet. Et si talis condemnatus ante exilium cõmpletum sine regis mãdato in regnum intrauerit, exilij tempus duplicetur. Et si tertiò ingredi rebelliter cõtendat, vltimo supplicio puniatur. Quæ lex ad literam seruatur, quando aliquis eximit captũ pro delicto à manibus familiæ. Sed quando eximit à carceribus, vel vinculis, seruatur pœna dict.l. partitæ,scilicet, q debet pati eam pœnã, qua captus puniendus erat,de quo per Ange.in tracta. malefi.& ibi per August. in additio.in parte, q fama publica.versi.secundò quæro.nu.55. cum sequentibus. Et Saly.in.l.1.C.de fals.mone.in.7. notabil.dicit,q qui custoditum fugere fecit, ea pœna,qua ille punitur.vt in.d.l.ad commentariensem.C. de custo. reorum.versi. si quis fecit. Tamen August. in dictis additio.ad Ange. de malefi. in parte supradicta, num. 57. intelligit hoc, q eximens aliquem à carcere, tenetur pro eo,& non in plus,q teneretur ipse principalis, qui fuit exemptus.vt dicit tenere glo. & Ange. ibi,ponderãdo text.in.l.1.§ hæc verba.ff.ne vis fiat eis. quod dictum Angel. non inuenio: imò nec illum tantùm legi.dicit August. vbi suprà fore intelligendum in ciuili,sed in criminali nõ procedet intellectum suum. potest esse, quia in criminalibus licet quis sit iniustè captus, & in vinculis vel carcere positus.& nullam pœnam mereatur captus,tamen eximens eum, meretur pœnam:quia captus de mandato iudicis, de cuius iurisdictione cõstat, licet captura sit iniusta, non est resistendum de facto,sed de iure per appellationis remedium.Ita tenet Angel.singulariter in.l.1.ff.ne quis eum qui in ius voc.vi exi. allegando Innocẽ.in.c.si quãdo.de offi. delega. & alia iura, vt ibi per eum.¶ Et talis eximens in isto casu potest puniri ad petitionẽ iudicis,qua si eius iurisdictio sit turbata, vbi captura est iniusta respectu rit⁹,& ordinis, & tũ eximẽs debet puniri,etiã ad petitionẽ partis. & vi. Hippoly. de Marsi. in sua practi. crimin.§. attingã. nu.49.vbi remissiuè.¶ Et eundem Hippoly.in dict.pra.§.opportunè.num.20.vbi tenet,q si aliquis est captus ex mandato iudicis pro aliqua summa, qui verè non est debitor, attamen eximens eum à manibus familiæ, cadit in pœnam, etiam si velit ostendere, q exemptus non erat debitor.tenet Cępola cõsil.14.in.4.col.¶ Quod dicit Angel. vbi suprà fallere, quando aliquis esset captus de mandato eius, de cuius iurisdictione non constat, puta, de mandato delegati à principe, qui suum mandatum in publicum non deduxit,tunc nõ punitur eximens,quia licitè eximit exemptum.¶ Idem si fuit captus de mandato non habentis iurisdictionem,quia excessit terminos iurisdictionis suæ.per.l. prohibitum.C. de iure fisci.lib.10. ¶ Quoq; fallit secundùm Iohã.Fab.in. d.§. pœnales. versic,item aduersus.nu.9.quãdo quis non est dãnatus,nec captus,p delicto ab imperatore,vel ab eius officiali, sed à iustitia inferioris, puta, ducis, vel Marchionis, vel suorum officialium, tunc eximens non incidit in.l. Iuliam maiestatis, sed aliter debet extraordinariè puniri.Quia ad hoc vt incidat in illam pœnã.l. iuliæ maiestatis.requiritur,q captus,vel carceratus sit ab imperatore, vel eius officiali. Quod dictum Iohann Fab.sequitur Ias.in.d.l.omnibus.§.is videtur.num.16. vbi dicit,q est notandum,quia est magna limitatio

ratio ad prædicta iura, & ad decisionem Bar. Sed dictus Iaſ. in d. §. pœnales nu. 107. dicit, φ ſi hoc dictum Fabri eſt verum, eſt aureum, & notabil. dignum, nec alibi inuenitur. de quo dicit, quòd dubitat per dict. l. 4. verſi. pe. ff. ad l. iuliam maieſta. ibi, propter hoc in vincula cõiectum emiſerit. Et propter iſtam dubitationem in d. §. pœnales. & propter affirmationem per eum factam in d. §. is videtur. videtur mihi, φ ſit verũ illud, quod multi aſſerunt. ſ. φ lectura in d. tit. de actionibus. non ſit Iaſ. ſed Alex. de Imol. & propter alia, quæ laborando ſcripta inueni in multis locis. ❡ Et quòd limitatio Iohan. Fab. non ſit vera, ſed quòd dicta pœna habeat locum, ſcilicet, pœna legis. 4 ſuprà allega. etiam in eximente delinquentem à carcere Ducis, Marchionis, vel aliorum dominorum. tenet tex. in l. 14. tit. 29. part. 7. ibi. E porende mãdamos, q̃ ſi alguno fuere oſado de ſacar preſo dela carcel del rey, o de algun adelantado, o de comun de algun concejo, o de otra priſion qualquier en que fueſſe metido por mandado del rey, o de alguno de los otros que an poder de juzgar por el, que deue recebir tal pena qual deuia recebir aquel que fue ſu deſacado por fuerça. qui tex. loquitur in criminalibus, vt ex eo patet, & inquantum text. dicit, que deuen juzgar por el, ſcilicet, quando à principe magiſtratus eſt conſtitutus ad iuſtitiam exercendam, vel ab alio, qui habet poteſtatem à principe. vt dixi latè in c. 1. ſuprà in glo. 1. in princi. quia vt tenet Alex. in l. 1 in fine. num. 35. verſic. vnde dicit Bal. ff. de iuri. om. iu. quòd omnis iuriſdictio eſt imperatoris, & ipſe eſt, qui iuriſdictionem tribuit, magiſtratus creando, vel conſirmando, vel præſtãdo authoritatem creandi, vel confirmandi, allegando Bal. in cap. 1. §. ad hæc. 1. col. de pace iura. firman. per illum text. & per. §. iudices verò. fallit quoq; niſi condemnatus, vel alius pro eo, puta conſanguinei, vel amici appellaſſent iuſtè à ſententia condemnationis iuxta l. non tãtùm. ff. de appella. quo caſu ſi iudex non obſtante appellatione vellet exequi ſentẽtiam, quæ non eſt amplius reiterabilis, vel retractabilis, iſto caſu licitum eſſet etiam facto reſiſtere iudici, & impunè talem executionem impedire, quia per appellationem ſublata eſt iuriſdictio iudicis à quo. ita Inno. ſingulariter in c. ſi quando. de offi. delega. verſi. tranſactione. quod dictũ reputat notabile Bal. in d. l. additos. C. de epiſcopa. audienti. vbi vide alia plura per eũ. & ſequitur Iaſ. in d. §. pœnales. nu. 108. vbi alios docto. allegat hoc idem ſequẽtes. & idẽ tenet Ange. ibi. num. 17. de quo per Abb. in d. c. ſi quãdo. & de intellect. nu. 2. ❡ Vltimò limita prædicta de eximente, vt non procedat in Cardinalibus: nam ſi Cardinalis obuiauit ei, qui ducitur ad mortẽ, habet ex cõſuetudine priuilegium hoc, φ poſſunt eum eximere, & à morte liberare, ſecundũ Bal. in d. l. additos. & Iaſ. in d. §. pœnales. num. 109. ❡ Si autẽ eſſet aliquis incarceratus pro debitis

14 priuatorum, faciens † eum fugere de carceribus, tenetur ſatiſfacere omnibus creditoribus. text. eſt ſolennis in d. l. quotiens. C. de exacto. tribu. lib. 10. vbi tex. iuncto vno intelle. gloſſæ adhuc probat aliud, quod eſt ſingularius, φ etiam ſi ille denuò reducatur ad carcerẽ, hoc nõ obſtãte, qui fecit eũ primò fugere, tenetur creditoribus ſoluere. & ita p illum tex. dicit Iaſ. in. d. l. omnibus. §. is videtur. nu. 17. quod tenet Saly. in l. bonæ fidei. C. de rebus credit. & in l. admonẽdi. ff. de iureiuran. & ibidem Ludoui. Roma. col. 25. vbi refert & ſequitur. ❡ Si autem aliquis occul-

15 tauit † debitorẽ alicuius, & non patitur eum capi, an teneatur, maximè ad creditum? Bald. in l. fi. C. de ope. liber. tenet, quòd non: ſed Salyc. ibi tenet contrarium, & fortè melius, ſecundùm Iaſ. in d. l. omnibus. §. is videtur. in fi. & idem tenet Iaſ. contra Bal pro Saly. in d. §. pœnales. inſtitu. de actio. nu. 102. & credit etiã, φ iſto caſu prouideatur creditori, mediante tit. ff. ſi quis ius dicẽ. non obtemp. hoc modo, quia iudex habet præcipere illi occultanti ne impediat executionem, & ſi cootẽneret præceptum, poſsit iudex procedere ad multas, & ad alia remedia, quæ traduntur per ſcribentes in dict. l. 1. ff. ſi quis ius dicen. nõ obtempe. & opinionem Salyce. licet de eo non faciat mentionem, ſcilicet, quòd uedum ille qui de facto exlmeret captum, tenetur creditori ad ſolutionem. ❡ Sed etiam ille, qui noti-

16 ficauit † debitori alicuius, quòd fugere deberet, quia creditor ſuus ordinauerat facere eum capere, & detineri, tenetur ad ſoluendum debitum creditori, ſi talis debitor fugam arripuit. ita doctor del Caſtillo in l. 66. de Toro. in gloſ. de ſe arraygar. 3. colum. verſicu. & nota allegando meum Hippolytum de Marſiliis, in repetitio. rub. ff. de fideiuſſo. colom. 7. num. 16. & 17. vbi allegat Petrum de Auchara. in conſilio. 341. incipiente, Viſo themate. in fine. & idem tenet Hippolyt. de Marſil. in ſingula. 137. quem vide. & Bald. in c. dilectus. colum. 4. de appella. & ibi Cardi. Alex. & Iohan. de Ana. conſil. 55. incipiente, quia dubia ſuper facto iſto occurrente. in fine. vbi dicit, quòd reperit, φ cõſuluit Salycetus, & dominus ſuus Petrus de Anchara. & inter alia allegant text. in l. ſint certo. verſiculo, cuſtodiam.

custodiam.ff.cōmoda. cum ibi notatis. per glo. & in.l.si à bonę fidei possessore.versi.si vero cu stodiæ.ff. de rei vendi. allegant etiam notata in l.pe.C.de operis liberto. Ego in fauore Saly, & Anchara. & Hippolyt. & sequacium allego dictum Paul.de Cast.in.l.dedi tibi.§.fi.qui incipit,quanq. nn.6.ff.de condi.cauf.data.vbi dicit per text.ibi,qui non est alibi,secūdùm Ray:
17 de for. quòd si tu impedis † me,quo minus aliquam vtilitatē consequar, habeo cōtra te regressum ad omne interesse.vnde infert Paul.de Castro, si aliquo volente mihi aliquid relinquere, tu impediuisti,teneris mihi ad interesse. Et ad de Iohan.Andr.in additio.ad Specul.in titu.de indicijs.§.generalia.vers.posset poni. vbi ponit de tutore, qui procurauit, vt testator sibi relinqueret totum,vel partem eius,quam pupillo relinquere intendebat, ꝙ pupillus potest agere ad interesse.quod dictum Paul.sequitur Alexā.in additio.ad Bar.in.d.§. quanq. Et idem quod Saly.& Anchara.tenet Fran. Curtius in additio. ad Paul.de Cast.in.l.si per alium.§.docere.ff.ne quis eum qui in ius vocatus vi exi. & idem in expresso tenet Iohan.de Pla.in.d.l.quotiēs.vbi singulariter de ista materia. Circa supradicta vide notabile dictum Iohan.de Plat.in.§.præterea.institu.de actio.vbi tenet,ꝙ licet receptaue-
18 rim † in mercatores falitos,vel qui fregerūt,non propter hoc possunt conueniri vt eos exhibeāt, nec teneor ad interesse.& idem tenet & sequitur Hippoly. de Marsi. in singula. 366. quod nota, Sed hodie dictum Plat.Ias.& sequacium non tenetur,quia contrarium disponitur per text. in l.5.tit.8.de los troques y cambios.lib.5. in ordinamen.regali.vbi cauetur,ꝙ nullus receptet dictos mercatores falitos,aliàs ad debita, quæ ipsi tenentur,teneantur.& facit.l.80. in pragmaticis. fol.78.& text.singula.in.l.4.ti.17.lib.8.in ordi. regali.vbi idem tenet, ꝙ receptantes, ad debita teneantur,& hoc quando malefactorem,seu debitorem abscondit, quia tūc dicitur receptator,
19 † non in eo,qui dedit potum,vel cibum.text.& ibi Bart.in.l.1.§.ꝙ autem.ff.de seruo corrup.vbi Bar.dicit facere pro statutis, qui dicunt, si quis receperit malefactorem, vel bannitum, Quoq; receptator debet esse sciēs,prudēsq;,vt demum puniatur,si sciuerit ipsum esse debitorem rebellem,non antē si ignorauerit.vt in.l.1.C.de desertori.mili.lib.12.& ibi Plat.nu.3.& facit.l.3.§.nō tantùm.ff.de incen.rui.naufra.&.l.metodorum. ff.de pœnis,& in dubio præsumitur ignorantia, nisi foret notorium.vt in.l. 1. ff. de recepta. pro quo facito quod notat gloss. in. l. si tutor. C.de pericul.tuto.prout tenet dictus Plat.in.d.l.1. & statur iuramento suo.vt ibi per eū.nn.4.& Hippoly.in.l. qui ignorans.ff.ad.l.cornel.de fal.nu. 22.& Feli.in.c.à nobis.de exceptio.& Plat.in.l. fi.C.de fabricen.lib.11.& Luc.de penna.in.d.l.1,
20 col.1. Idē est in occultante,vel faciēte † fugere officialem tēpore syndicatus, quia tenetur ad restitutionem in quadruplum,secundùm Bal.in.l. 2.C.de adsesso. Sed intellige verū in foro conscientiæ post condemnationem, sed ante solùm tenetur ad dānum,quod restituere debebat ipse officialis, si in syndicatu fuisset. ita singulariter summa Angeli.in parte,restitutio.§.9.versi.vtrū faciēs fugere.de quo vide quę latē posui suprà, in.c.1.in gl.ni recibira dadiua.versi.sed vtile est. nu.20. Adde vnū singulare,ꝙ contra eximen-
21 tem aliquē de manibus familiæ interesse † probatur per iuramētum creditoris. tenet Bart.in.d.l. si per aliū.§.docere.ff.ne quis eum.& tenet Pau. de Cast.in.l.sed eximendi.§.item si is.eod.tit. & tenet Anto.Frāc.in additio.ad Abb.in.c.dilecti filij.de foro compe.in additione finali:quæ incipit, ex contractu. post medium.& Angel.in.d. §.pœnales.nu.16. vbi tenet, ꝙ in ista actione in factum contra eximētem iuratur in litem:& speciale est, quamuis sit stricti iuris propter rigorem iuris conseruandum.de quo ibi per eum,& format quæstionem vt clarius intelligatur. Et ideo dicit Montal.in glo.ordi.in parte, iudices prætores.ꝙ ille,qui aufert captum, vel alio modo eum eximit,succedit ne dum in interesse, & pœnam,sed etiam est in maius periculum,quàm erat reus principalis, quia facilior est probatio contra eum. Dicit ad hoc tex.valde notabil.in.l. 2.§.prætor ait.ff.eod. tit. ne quis eum qui in ius voca.vi exi.& Bald. ibi. & probatur per. d.l.fi. C.de operi.liberto.& in.l.consiliarios. C. de adsesso.& glo.in.d.l.quotiēs. Item nota,ꝙ si plures abstulerūt captum à familia,vel vi eximunt
22 aliquē de carcere,ꝙ quilibet tenetur † in solidū, & vnius solutio non prodest alteri.per tex.in.l. 2.§.fi.ff. ne quis eum qui in ius vocatus vi exi.& ibi Bal.& tenet Mōtal.vbi suprà:& tenet in expresso Paul.de Cast.in.l.pen.quæ incipit,si per alium.§.hoc iudicium.ff.eod.ti.nec pœna soluta ab vno,liberat alium, & etiam debitor remanet
23 obligatus. Sed an solutio † facta ab eximente debitorem liberet?Glo.in.d.l.pen.quę incipit,si per alium.§.1.tenet quòd nō,sed aliquis antiqui tenent ibi contra. Sed Ange.& Flori.ibi concordant,dicendo. Aut primo debitor fuit condemnatus,& soluit quod debebat,& eximens liberatur quoad ipsum actorem:quia amplius sua non

non intereſt,& primũ debitum eſt extinctum. ¶ Aut primò fuit exactus eximẽs, & tunc non liberat eximẽs debitorem:nã id quod ſoluit eximens, videtur ſolutũ in pœnã ſui delicti.l.mancipia.C. de ſeruis fugit. ¶ Sed iſtã diſtinctionẽ Ange.de Are.in.d.§.pœnales.nu.18.dicit,ꝙ nõ credit eam verã:imò quamuis ſit primò exactus debitor, nõ ſit liberatus eximẽs propter dolum ſuum, & ſuum delictũ. Præterea quia vt eximẽs teneatur,nõ habetur reſpectus ad quãtum in veritate teneatur exẽptus :quia etiam ſi in nihilo tenebatur, & calũniosẽ eſſet exemptus, tamen eximens tenetur. vt in.d.l.ſed eximendi.§.item. & in.d.l. ſi per aliũ.§.1.in fi. ¶ Pro quo etiam facit quod dictũ eſt,ꝙ ſi ſunt plures,qui eximunt captum,quilibet tenetur in ſolidum. vt in.d.l. pen.§.hoc iudicium.Sicut etiam dicimus,ꝙ duę cauſæ lucratiuæ procedentes à diuerſis debitoribus poſſunt concurrere in eadem re, etiam quo ad exactionem,qñ primò extimatio rei fuit exacta.l.Meuius.§. duobus. & ibi Bartolus latiſsimè.ff.de lega.2.& in.l.planè.§.1.in.2. reſponſo. ff.de lega.1. Præterea poteſt dici,ꝙ quoad debitorem ſit rei perſequutio,& quoad eximentem ſit pœnalis. Sed pœnalis non tollitur per perſecutoriam,nec econtra.vt in.l.ſi pro fure.§.1.ff. de condi. furti. cum ſimilibus. ſiue ſit exactus primò debitor,ſiue non , quia non liberatur alter,qui tenetur ad pœnam. ſecundum Angel.in dict.§.pœnales.quod mihi placet. ¶ Sed quid in

24 iudice delegato,†ſeu perquiſitore, qui ſunt idẽ, an poteſt defendere ſuam iuriſdictionem limitatam , quam habet, & punire turbantes eam?Et videtur ꝙ non: quia iuriſdictio delegata nõ extenditur ad perſonas nõ expreſſas in reſcripto. vt in.c.1.& glo.de offi.delega. ſed de iſtis impedientibus non habetur mentio in reſcripto, ilicò ad ipſos non extenditur iuriſdictio. Sed dic, ꝙ illud intelligitur vniuerſaliter,& fallit in iſtis, qui impediunt proceſſum iudicis , quia contra ipſos bene extenditur iuriſdictio. vt in.c.1.de of fi.delega. Et eſt ratio.quia omnia videntur ſibi cõmiſſa , ſine quibus iuriſdictio explicari põt. cap.præterea.el.2.de offi. delega.& .l.2.ff. de iuriſ.om.iud. Cõtra iſtos ergo turbãtes põt delegatus exercere cẽſuram:qa permiſſũ eſt iudicibus defendere ſuã iuriſdictionẽ iudicio pœnali. vt in.l.1.ff.ſi quis ius dicẽ.non obtẽp.licet Iohã.de Imol.in.d.c.1.& in.c.dilectus. de pœnis variet. ¶ Sed tu cõclude poſt ſcribẽtes in.d.c.1.de offi.de lega.ſcdm And.ſicul.Barb.ibi,col.25.cũ ſequẽt. ¶ Quod ſi tertius delinquit in perſonã iudicis delegati,nõ põt illũ punire,niſi ex hoc cõtingat ſuam iuriſdictionẽ impediri.Et ita reducitur ad concordiã Inn.in.d.c.1.& in.c.dilect⁹.nã in.c.1. tenet,ꝙ põt ſuã iniuriã vlciſci.p.c.ſi qs erga.2.q. 7.ſed in.c.dilectus.tenet oppoſitũ.& cõcorda vt dictũ eſt. ¶ Quoq; dic,ꝙ tex.in.d.c.ſi qs erga.loquitur in ordinario.d quo plenẽ per Abb.in.d. c.eũ veniſsẽt.de iudi. Et attẽde, ꝙ in caſu,in quo põt delegatus punire,nõ intelligas ꝙ poſsit imponere pœnã ordinariã , ſed extraordinariã.qa ipſe nõ eſt deputat⁹ ſupra illã iniuriã. ¶ Si verò delinquitur cõtra partes.vel teſtes,& ſimiles perſonas neceſſarias in iudicio.cõclude,ꝙ ſi ex hoc ſua iuriſdictio impediatur , põt vlciſci , aliàs ſecus , & ad limites impedimẽti põt ſe impedire, & nõ aliter. Sed cõtra officiales delinquẽtes coram ſe cõtrariũ tenet Inno. in.d.c.dilectus,ꝙ nõ põt ipſe procedere,niſi impediretur ſua iuriſdictio , ſed debet facere eos punire per ordinariũ. ¶ Quam aũt poteſtatem põt exercere delegatus in iſtos tales impediẽtes? Dic ꝙ cẽſura eccleſiaſtica,etiã ſi hoc nõ ſit expreſſum in reſcripto.vt voluit Inno.in.d.c.1. Et quoq; poterit eos multare pœna pecuniaria ſcdm eundẽ:quia oĩa videtur cõmiſſa , ſine quibus iuriſdictio exerceri nõ põt.idẽ tenet Abb.in.d.c.1.nu.6. ¶ Quid ſi alius pręter litigatores,eſt ſuſpectus,ꝙ vult impedire iuriſdictionẽ,vel offendere eos, qui ad ſuũ iudiciũ ſunt vocati?Dicit Inno. ꝙ iudex coget eum pſtare cautionẽ ſuper eorũ ſecuritate.arg.c.literas. de reſti. ſpol. tenetur enim iudex aſsignare partibus locũ ſecurũ.c. ex parte.de appella. ¶ Sed limitatur hoc, niſi eſſet tãta ſæuitia, ꝙ nõ poſſet p cautionẽ mederi, qa dicit Hoſti.ꝙ ſuſpẽderetur cẽſura, donec mutẽtur tempora, vel per deũ, vel eius vicariũ aliud cõſilium apponatur , & conſulatur,ꝙ ad tps deſiſtat.arg.in.d.c. literas. &.c. ex trãſmiſſa.de reſti.ſpol.ſcdm Barb. vbi ſuprà, in.d.c.1. ¶ Sed quæritur , ſi iudex,ſeu poteſtas p

25 defenſiõe ſuæ iuriſdict.delinquat,† & dãnũ det, an ille teneatur ad ſatiſfactionẽ delicti, vel ciuitas,rõne euius defenſionẽ fecit?Et videtur ꝙ ille tenetur,& nõ ciuitas:qa delictũ pſonæ in eccleſiã, vel ciuitatẽ ſeu rẽpublicã nõ debet redũdare. Et iõ ſi Abb.delinquat, vel ali⁹ monach⁹, vel cleric⁹,iniuriã faciẽdo,vel dãnũ dãdo, vel alicui eius poſſeſsionẽ occupãdo, eccleſia nõ tenetur. Nã qua rõne delictũ tutoris non obligat pupillum. vt in l.neq;.ff.de reg.iur.& in.l.pe.ff.de tabulis exhibend.eadẽ ratione delictũ clerici. vel prælati,nõ debet eccleſiã obligare : cũ pupillus, & eccleſia,& reſpublica pariſicetur ex vna parte. & eorũ adminiſtratores etiam pariſicẽtur ex alia. vt in .l. orphanatrophos. C. de epiſcopis, & cleri,

& cleri.& in.c.1.de in integr.restitu. & ibi glo. ¶ Et quia ex delicto officialis non tenetur vniuersitas ad pœnam,ex eo,ꝙ in generali mãdato non venit,ꝙ faciat incidere in pœnã.tenet Bart. in.l.aut facta.§.fi.vlti.col. ff. de pœnis.sequitur Alex.in consi.105.in.3.volu.consiliorum. num. 27.¶ Sed in contrarium videtur ratione prædictæ parificationis:quia iure expressè cauetur,ꝙ pupillus teneatur de dolo tutoris.vt in.l.1.§.hoc edicto.ff.ne vis fiat ei,qui in posse.&in.l.si vna. §.si dolo.ff.de peculio.& in.l.3.§.pe. &.ff.de administra.tuto.l.fi. ¶ Dyn.in regula delictũ personæ.de regul. iur.in. 6. pro solutione dicit, ꝙ si ex delicto, vel dolo prælati, vel alterius peruenit ad ecclesiam aliquid, catenus teneatur ecclesia, sicut tenetur pupillus de eo, quod ad se peruenit ex delicto tutoris. vt in.l. supradicta. Sicut pater ex delicto filij tenetur, & dominus ex delicto serui inquantum ad eos peruenit. vt in.l.1. §. cùm igitur.ff.de vi & vi arma.& in.§. si quis.eum.& in.§.si filius.& in.l.2.§.fi.ff.de peculi. Et eodem modo tenetur ciuitas, vel vniuersitas,quatenus ad se peruenit ex facto, vel delicto præsidentis.i.iudicis.vt.ff. de vi & vi arma. l. si in me.&.ff.de dolo.l. si ex dolo.§.Sed an municipes.Tunc ecclesia non videtur pati damnum, quod est diminutio patrimonij. vt in.l.4. ff.de damno infecto.cùm de suo non soluat,sed quod ad eam peruenit restituit. Et istam solutionem quoq; tenet Iohan.Andr.in.d.regula delictum. in mercuriali. in princ. ¶ Vbi Dyn.ponit quoque alium contrarium de.l. iubemus nullam.C. de sacrosanct.ecclesi. ¶ Sed soluendo dicit,ꝙ delictum commissum à prælato,seu à iudice,colle-
26 gio,seu consistorio,† vel capitulo vocato,& cõmunicato redundat in damnum ecclesię,seu vniuersitatis.vt in.d.l.iubemus. Secus eo non communicato:quia delictũ solius potestatis,vel prælati,seu alicuius,vel aliquorum de collegio, ecclesiæ,vel vniuersitatis non pręiudicat.& ita intelligitur.d.regula delictum,& ista est communis solu.secundùm Dyn.ibi. Et eam quoq; dicit communẽ. Abb. in.c.1.de dolo & contu.nu.12. & Bart.in.d.l.iubemus nullam.vbi quoq; dicit, ꝙ sic debet intelligi.d.c. delictum. ¶ Quinimo non solùm obligatur ecclesia,ciuitas,vel vniuersitas quando communicato consilio fuit factum,
27 & de suo consensu,verunetiam obligatur† vniuersitas,si ratum habuit quod factũ est per prælatum,seu per iudicem, & hoc casu obligatur ecclesia,seu vniuersitas etiã in delictis. vt notat gl. in.c.cùm dilectus.de ordi.cogni.in glo.3. & vi. Bal.& Abb. Notat etiam glo.& ibi Barto.in.l.si quis in tãtam.C. vnde vi.tenet ad literam. Alex. in additio.ad Bart.in.d.l.iubemus nullam. in fi-
28 nali addit. ¶ Sed hoc intelligitur verum †,quando omnes de capitulo,vel de collegio cõsensissent: secus si maior pars capituli consensisset,& minor contradixisset, quia adhuc nõ fieret præiudicium ecclesiæ. Nec obstat.l.maior.ff. ad municipales. quia debet intelligi de his, quæ tendunt ad vtilitatem, vel saltem non tendunt ad damnum: & tunc quod maior pars facit, videtur fecisse totum capitulũ,vel vniuersitas. Sed quando tendit actio ad damnum,requiritur ꝙ omnes concordent, & cõtradictio vnius faceret,ne videatur gestum ab vniuersitate. Quod perpetuò tene menti,secundùm Paul.de Cast.in.d.l.iubemus nullam.num.6.quod dicit raro reperies alibi hoc dictum,& est pulchra limitatio ad.l. maior.& vi.aliquid per Roma.in singula.44. Et in casu isto non ciuitas, sed ista maior pars tenetur ad damnum,nõ in solidum, sed quilibet tenetur pro parte.vt tenet Bal.in.c.edoceri. de rescript. nom.3.dicendo,ꝙ si plures admittuntur ad communionem officij publici, & simul delinquunt in officio, quilibet tenetur pro parte. quod est notã dnm. Ad quod facit,quod tenet idem Bal. in.c.cùm dilecta.de rescrip.nu.5.vbi tenet, ꝙ si multitudo hominum facit sibi vnum caput,siue capitaneum,omnes dicũtur principales, tamen vnusquisq; tenetur pro se, & non pro alio. vt notatur in.l. prætor.ff.vi bono.rap & vi.Bal. in rub.de his quæ vi met.caus. in decretali.num.13. vbi singulariter. & vide suprà in glo. iuntaran, in fine.& quæ ibi dixi in.c.2. ¶ Alij faciunt aliã distinctionem. Aut delinquit contrahendo, vel delinquẽdo,aut negligendo , aut delictum reale & mere suum,aut est delictũ,vel actũ, & inclusum,seu coniũctum cum administratiõe. vt per Bart. Bald.& Paul.in. d.l. iubemus nullam. singulariter distinguẽtes & quoq; ibi per eos quid in acquisitis,& quid in acquirẽdis. & per Abb. in.d.c.1.de dolo & contu. ¶ Sed contra supradictam conclusionem, in qua cauetur, ꝙ quando communicato consilio fecit, nõ tenetur,sed vni-
29 uersitas.facit glo.† in.c.placuit.16.q.6.& Archi. ibi.& Cardi.in.d.c.1.& glo.in.c.priuilegium.11. q.3.vbi indistinctè volunt, ꝙ quantũcunq; hoc delictum fit communicato consilio, nunquam præiudicet ecclesiæ, vt ecclesia priuetur re sua: quia cũ expressè non posset prælatus & capitulum sine causa legitima, & solennitate debita, alienare bona ecclesiæ.12.q.2.c.sine exceptione. multò fortius tacitè, maximè delinquendo. Et distinctio,quæ fit, an fiat communicato consil. vel

vel non, procedit quoad ea, quæ cadunt in potestate prælati, & capituli, vt in obligando ecclesiam pro aliqua legitima causa. vt legitur in capit. quod quibusdam de fide instru. non autem quoad alia. notat in simili Barto. in. l. sciendum. ff. de verborum obligat. Et hoc plus placet Abb. vt ipse ait in dict. cap. 1. de dolo & contuma. num. 13. & 14. cum sequentibus. vbi singulariter hoc altercat melius, quàm alibi: quem vide, & concludit in num. 18. & dicit, quod si res spectat ad mensam prælati, puniatur ipse prælatus in vita delinquentium: si verò res erat ecclesiæ, & non pertinebat solum ad mensam prælati, & capituli, tunc condemnabuntur ipsi de proprio ad æstimationem. & idem voluit tenere Bald. in prælud. feudo. in finali diuisione, licet Abb. eum non alleget. nume. 58.

¶ Attamen quicquid dicat Abbas, ego teneo,
30 † quod si iudex fauore suæ iurisdictionis aliquod damnum fecit, quòd non tenetur soluere ex suo, sed respublica tenetur tale damnum emendare, & soluere condemnationem contra eum factam. vt tenet singulariter Paris de Puteo in tractatu syndica. in parte, an officialis possit capere rem. folio. 69. in libro portatil. vbi dicit, quòd si officialis accipiat boues alicuius pro homine trahendo ad iustitiam, quod illi boues de cætero cùm arabunt in terram, & nunquàm germinabit fructum illa terra arata cum dictis bobus, dicit quod non iudex, sed respublica ad emendam illorum boum sic deterioratorum de pecunia tenetur, & soluetur talis emēda, non de pecunia iudicis, sed de pecunia publica: per notata in argum. per Barto. in. l. diuus. ff. de bonis damna. & in. l. cùm ratio. §. Si plures. eo. titul. vbi tenet quòd expensæ pro exercitio officij sunt faciendæ ex multis extraordinariis paruulis, & quòd talia vilia non conuertantur in suam vtilitatem, sed in vtilitatem officij.

¶ Maximè si illud, quod facit iudex pro dicta defensione, habet causam successiuam: quia tunc quamuis non præcedat tractatus vniuersitatis, imputatur vniuersitati. vt Cardina. In clementina. 1. de pœnis. & tenet Pala. Ruui. in repetitione cap. per vestras. de dona. §. 18. fol. 65. nu. 36. quòd dicit esse notandum.

¶ Et facit idē, quod tenet Pala. Ruui. in d. repe. c. per vestras. §. 39. nu. 6. fol. 75. vbi dicit. quòd si,
31 † priuatus intentat iudicium ad vtilitatem publicam, siue clericus ad vtilitatem ecclesiæ suæ, debet sibi refici expēsæ à fisco, si vtilitas sit fisci, id est afferens lucrū fisco. Et dicit esse casum notabilem in. l. si mulier in opus salinarum. ff. qui potio. in pigno. habe. secundùm Bald. in d. l. in prin. iuxta finem commenti. ff. de iusti. & iure. & text. in. c. ex parte. de accusa. & Francisc. de Are. tenet ita in. c. si quis testium. de testibus. 3. colū. Et licet Pala. Ruui. alleget. d. l. si mulier. ego non inuenio, & credo quòd est text. in. l. si. §. fi. ff. de pignora. actiōe. ¶ Adde quod tenet idē
32 Bar. in dict. §. si plures. vbi dicit, quod rectores † pro amplianda ciuitate numero hominū, & ciuium, potest expēdere de bonis communis, & est iusta causa expendendi. ¶ Et in simili facit quod tenet Bar. in. l. multarum. cap. de modo mult. vbi
33 quando iudex † non potest facere aliter aptare cameram. imponat aliquam multam, & deputet eam ad fabricam vel expensas palatij. qd dicit, menti tenendum. Sed credo, quod palatium debet esse ciuitatis, & non priuati. Et ita intelligit Salycet. ibi, dum dicit, quod iudex in impositione mul-
34 tæ potest eam deputare † in salarium aduocatorum, vel in refectione alicuius rei spectantis ad rempublicam. Et Bal. in. l. 2. C. communi rerum alie. num. 3. dicit, quod iudex potest donare fiscalia modica, sed magna non, nisi ipse princeps. ¶ Facit quod tenet Andreas de Iserni. in tit. de pace iura. firman. in vsi. feu. §. receptatoribus. circa fi-
35 nem. vbi tenet, quòd non tenetur † iudex, qui vt maleficia puniantur, & alij terreantur, zelo iustitiæ dedit alteri damnum, sed tenebitur fiscus ad illud damnum: quia hoc exigit publica vtilitas. argum. l. contra. §. fi. ff. ad Silania. & in. l. 1. C. in quibus causi. seru. & per notata. in. l. si is cum quo. ff. famil. hercifcun. vbi de villa exusta propter contumaciam alterius socij, quod Andre. latè examinat in. d. §. receptatoribus. & ibi intelligit hoc verum, si iudex aliter non potuit prouidere. Et facit quod tenet Stephan⁹ aufreri in decisione. 70. Tholosa vbi dicit. quòd si officialis delinquit præ textu officij, & ad commodum ipsius officij, seu vniuersitatis, successor in officio tenetur satisfacere. Secus si officialis delinquit, vel cōtraxerit ad cōmodum proprium, vel libidinē suam secundam, nam tunc non successor, sed ipse, & eius hæres conueniri debent, iuxta quod legitur, & notatur in. l. 1. & 2. ff. ad. l. Iuliā repetund. & in. l. iubemus. C. eo. tit. Et ita voluit Siculus limitare. c. aduersus. de im muni. ecclef. Et est tex. & ibi glo. expressa in. l. si laborante. §. 2 quis simium. ff. ad. l. Rhod. de iact. vbi tenet, quod si quis pro communi vtilitate, vel alterius damnum patiatur, est sibi restitutio facienda. ¶ Nec obstat, quòd officialis nil debet recipere à prouincialibus. vt in authen. de man. da. princi. §. fi. colla. 3. quia est verum pro se, sed

N secus

ſecus pro executione officij. ſecundum Barto. Bald.& Cyn.in.l.fi.§.fi.ff.de pigno. actio.& tenet dictus Paris de Puteo, vbi ſuprà:quē vide. & Barto.in.d.§.fi.intellgiit data mercede de publico. Sed quando aſinus accipitur ad aliquem ſuſpendendū, gratis poteſt iudex accipere. vt Paris de Put.vbi ſuprà.

biē publico no lle.

¶Quoq; tu dic, † ꝙ quan-
36 do iudex facit aliquid pro defenſione iuriſdictiōis, faciat ex multis extraordinariis per eum impoſitis, & applicatis operibus publicis, vel expēſis iuſtitiæ:& his deficiētibus expēſis Cameræ regis. Sed requiritur licentia regis, vel ſuorum ſenatorum: quam licētiam ilicò concedunt dum petitur, ſi videtur eis neceſſarium eſſe: & hoc, quando iudex contendit cum aliquo alio iudice eccleſiaſtico, vel ſeculari ſuper iuriſdictionem, vel ſuper delictum. ¶Secus ſi ciuitas contendit ſuper territorio & iuriſdictione cum alia ciuitate, villa, ſeu domino, quia tūc expenſis ciuitatis debet deſendi. & ita ſeruatur. Quia omnia iſta ſunt ciuitatis, & communia vniuerſitatis, puta, fontes, plateæ, termini, viæ, montes, & campi, & ſimilia. vt in.§.vniuerſitatis.inſtitu. de rerum diui.& in. l. intantum.§.vniuerſitatis. ff.eodem.text.in.l.4.titul.28.partit.3. ¶Et ſi ciuitas, ſeu villa reditus non habet, vel non ſufficiunt, illis deficientibus, collecta per habitatores imponitur, à qua clerici, nec alij priuilegiati ſunt immunes.argumen.text.in.l. 50.titul. 32.partit.3. &.l.penult.& fi.ff. de operi.publi. &.l.ad portus.C.eodem.&.l.ad inſtructionem. C. de ſacroſanctis eccleſi. ¶Et quoque tenetur, etiam ſi lis ſit ſuper iuriſdictione, licet iuriſdictio ſit regis, ſeu domini. vt dixi in cap.1.ſuprà eodem in gloſſ.nueſtros. num.1. Quia iuriſdictio videtur data territorio. & ei cohæret. vt in l.pupillus.§. territorium.ff.de verborum ſignificatione. & facit in argumen. text.in.l. 7.titulo 16.lib. 2. in ordinamen.regali, vbi ſalaria correctorum, vel iudicum ciuitatum, vel villarum ſoluuntur de propriis conſiliorum: quorum defectu ſoluuntur per eos, qui pro neceſsitatibus, & vtilitatibus conſiliorum contribuere conſueuerunt. Ilicò ſi ciuitates iſta ſalaria ſoluunt ius ſibi dicentibus, & adminiſtrantibus à fortiori defendere debent dictam iuriſdictionem ſuis expenſis. Quia ſi habent ciuitates, & villæ territorium, debent quoque dictam iuriſdictionem defendere: quia territorium non eſt aliud, quàm terrę ſpatium munitum, & armatum iuriſdictione. tenet Baldus in Rubri. quæ ſint regalia.in vſibus feudorum, & territorium habet intra iuriſdictionem. textus in lege finali.ff.de iuri. omn. iudic. ¶Et facit quod tenet Petrus antiboli.in tractatu de mune. in ſecunda parte.§.reſtat.nume.3.tomo.6.tract.fol.21.vbi tenet, quòd licet, ciuitas propter publicam vtilitatem fiſci non poteſt indicere collectam, tamen propter emergentem neceſsitatem totius prouinciæ bene poteſt, vt ſi eſt negotium tangens iuriſdictionem magiſtratus, quia ad eam conſeruandam poteſt indici, & ſic intelligit. l. in honoribus. ff. de vaca. mune. & caſus in.l.omnes. C. de operi.publi. Et eſt ratio ſecundùm eum. nam licet collectam imponere ſit ius reale, tamen ex quo officium eſt conceſſum, ad eundē modum talia regalia videntur conceſſa.argumen.l.ſecundę.ff.de iuri.ōm.iudi. ¶ Tamen nota vnum ſingula. quòd ſi pro ſupradictis indicitur collecta in aliquo loco, ſeu villa alicuius domini: ipſe dominus tenetur contribuere, ſi in ipſa habet demanalia, molendina, deheſas, & agros, & ſimilia. tenet Lucas de pēna in.l. hac prouidentiſsima.C.de quibus muneri.pręſta.nemi.lice.libro decimo. colum. 7. verſic.18.&.19. ¶ Et in contributione iſta tenetur talis dominus pro duobus vicinis in talibus & ſimilibus contribuere: quia ſicut ille habet duplicem portionem in paſcuis, & in ſyluis ceduis illius villę, & ſic poteſt cum gregibus ſuis paſcuari pro eo numero. quo duo vicini de diuitibus talis villę, & ſcindere ligna montium, dum ibi habitat, prout tradit collectari. in capit. quæſtiones. de rerum permut. & ſeruatur in practica, & probatur in capit.21. Deute.quia in hoc habetur reſpectus ad dignitatem vſuarij. l. plenum. ff. de vſu. & habita. ita tenetur in ſupradictis contribuere pro duobus vicinis ex diuitibus illius villæ, vt æqualitas ſeruetur. vt in lege in ſacris. C. de proximis ſacro.ſcrini.lib.decimo, & lege finali. C. de fruct. & litis expen. & capit.finali.tertia queſtio, nona.cap.nouit.§ penultimo, de iudiciis.cap. cùm inter. de exceptio.& facit textus, & ibi doctores in lege ſecundùm naturam eſt commoda cuiuſque rei.ff.de regu.iuris.

5 Bien publico. Videque latè dixi ſuprà in capit. 1. in gloſſ. el bien comun dela tierra. & vi. text. in.l. qui neceſſariò. C. de aduoca.diuerſ. iudi. & ibi Bal. vbi tenet, ꝙ licet quis magiſtratū gerat, pōt eſſe aduocatus pro ſua republica: Secus contra eam, quia habet honorē, & ſalarium ab ea. ¶ Ex

iſto

isto text. potest notari illud, quod tenet Lucas de Penna in.l.in filiis. C. de decurio.lib.10.vbi ait,ꝙ studuerunt imperatores, vt res ciuitatum publicè regerentur,vt sub pace,& iustitia viuerent in salute.Quod dicit,ꝙ facit contra modernos principes, ꝙ licet vrbes dissentiant inuicē, quāuis & ad paratum exterminiū proruāt, nulla eis cura est,dummodo in nullo quęstus pecunię minuatur.Et ibi vi.quoq; per eum,an patria debet diligi vel iuuari.

uādo dineros [k] por ello, so pena que si algo por ello lleuaren, lo tornen con el doblo [l] para la nuestra Camara.

Summarium.

1 Aduocare, an teneatur iudex gratis, pro republica.

2 Fideles imperij,& commendatores an teneātur sequi regem,si fructus feudi, vel commendatorum non sufficiunt ad itineris expensas.

3 Extra territorium iudex non tenetur aduocare pro republica.

[k] No lleuādo dineros. [k] Idē tenet Matth.de affli.in tracta. de iure protho.in parte prohibemus.nu.3.dicendo, ꝙ officialis nil potest recipere pro defendendo aliquem, & punitur qui donat,& officialis,qui recipit extraordinariè arbitrio iudicis.vt in.c.2.de alie.iudi. & .l. 2.c.ne lic.poten.& Specul.in tit. de cessi. actio. §.1.versi.cæterum.sed hoc intellige,quādo con-

1 silia essent modica,† vel rara,& lites sint paruæ: secus si sint magnæ.⁋Quoq; intellige,quādo salarium,quod habet ex officio,seu iurisdictione, est sufficiens ad laborem,& facundiam eius: secus si non sit sufficiēs, quia tūc talis iudex non aduocabit pro republica gratis.arg.eorum, quæ notat Paris de Puteo in tracta. syndi. in parte, potestas cùm esset in officio.fol.61. nu. loquendo in aduocato,ꝙ nō teneatur gratis aduocare,ꝓ rege, sicut nec alia personalia munera subire cū sumptu,vel sine,vt Inno.in.c.sicut.el.2.de iureiuran.in princi. ⁋Sicut & aliàs differt vtrū habeat salariū à publico,vel nō.vt in.l.si. ff. de offi.asse.Quod dicit esse verum,quādo dicta consilia essent modica,& in paruis litibus.Secus vero si magnæ,& salarium publicum,quod habet, non est sufficiens ad laborem, quia tunc gratis non aduocabit.dicit esse argu. in.l. apparitores. C.de exacto.tribu.lib.10.& in.l.Meuia.§.fi.ff.de annuis lega. ⁋Vbi Bart.num.5.dicit, ꝙ fideles

2 † imperij non tenētur sequi imperatorem, si fructus feudi ad expensas itineris non sufficiunt. Quod dicit ibi Alexan.in additio.ad Bar.notari ꝓ Baronibus, qui nō tenentur sequi regem, si fructus Baroniæ non sufficiunt. & Bart.in l.imperator. ff.ad trebell.& Bal.in.l.qui manumittitur.C.de ope. liberto. ⁋Quod facit quoq; pro commendatoribus sancti Iacobi,Calatrauæ,& Alcantaræ, ꝙ non tenētur sequi regem, si fructus suarum commendarum nō suppetunt. quod nota. Et vi.Guido.pap.in singula.426. vbi tenet,ꝙ quamuis dominum sequi debeant,non tamē ad suas expensas,nisi aliud sit de cōsuetudine vel pacto ad hoc c.non minus.de immunita.eccles. ⁋Quoq; in-

3 tellige istum tex. quando in sua † iurisdictiōe,& territorio lis tractatur;secus si extra quia limitata,& disposita,intra territoriū, seu in territorio, vltra non ducūt effectum.vt in.l.ex ea.ff.de postula.& in.l.3.ff.de officio pręsi.& in.l.extra territorium.ff. de iuris. om. iudi. & in.l.in eius.in prin.ff. de pœnis. tenet ad literam Siguorellus de homod.in consil.99.in fine.

Summarium.

1 Pœna iudicis procurantis, seu aduocantis.

2 Iudex,seu familiaris,qui nil recepit pro aduocatione,seu procuratione,an puniatur.

3 Datum iudici,vel familiari, vt patrocinetur, an potest repeti tanquam datum ob causam pro curationis,quæ non est secuta.

[l] Doblo. [l] Per tex.istum videtur,ꝙ corrigatur.d.l.si quis procurationē. C.de decurio.lib.10.vbi dicit,ꝙ cōsiliarius, vel potestas,qui constituitur procurator,damnetur in exilium,& constituens puniatur,amisso priuilegio in exilium:quia hic in tex. nostro dicit,

1 ꝙ tantùm illud,† quod recepit ratione aduocationis,procurationis,vel solicitudinis, cum du

2 plo restituat Cameræ regis. ⁋Sed quid† si talis potestas, vel sui officiales, & familiares ratione huius aduocationis, vel procurationis nil receperunt. Credo quòd puniātur arbitrio iudicis. vt in.d.l.si quis procurationem.& Plat.ibi,vers.

3 & nota.⁋Vbi quoq; quærit Plat.an datū † pro

patrocinio personis supradictis, qui non possunt patrocinari, nec procurare, dum sunt in officio, si potest repeti tanq̃ datum ob causam procurationis, quã non est sequutus an verò donari videatur tanquàm scienter & contra prohibitionem legis. Et dicit q̃ glo. ibi, & in.l. si militem. de condi. ob caus. dicit, q̃ si dans ignorabat esse iudicem, vel decurionẽ, vel sciebat, sed credebat illos posse admitti ad procurationem, tũc repetet: quia iuris ignorantia non nocet in damno vitando.l. iuris ignorantia. ff. de iuri. & facti igno. Si autem sciebat eos non posse procurare, tunc si dedit sub conditione ŭt procuraret, causa non sequuta, repetet Secus si dedit simpliciter sub modo vt esset aduocatus, vel procurator, quia tunc tanquàm turpiter datum donare videtur. & licet Iohan. de Plat. in hoc remaneat, mihi videtur, q̃ licet ille, qui dederit, sciuerit, vel ignorauerit, q̃ ille non possit aduocare, seu procurare, repetit quod dedit: quia ille qui accepit, accepit contra legem, quam debet scire, & custodire. vt pro Bart. tex. in.l.26. tit.22. partit.3. ibi. porque la maldad y la enemiga fue de parte del juzgador, que lo recibio. & per istum text. qui indistinctè loquitur, non faciendo differentiam inter scientiam, & ignorantiam.

Prætorum Cap. tertij finis.

Sequitur Caput IIII.

SVMMARIVM.

1 Ciuis vnius prouinciæ, vel ciuitatis, non potest in ea esse officialis iudex seu assessor, aliàs in pœnam sacrilegij incidit.

2 Locum tenẽs nõ debet esse ex prouincia quam regit, quia debet esse eiusdem iuris, & conditionis illius, in cuius locum subrogatur: & debet esse talis, qui à principio potuisset eligi ad tale officium. nume. 4. Et ibi de doctore, qui vult legere per substitutum. Et de colonis, qui faciunt laborari & cultiuari possessiones & arbores per indoctos & ineruditos. Et de episcopo succedẽte in executionem testamenti. nu.8.

3 Gesta à laico, à prælato subrogato, sunt nulla.

5 Ex permissiõe principis bene põtest quis esse iudex, seu assessor in patria sua.

6 Assessor procuratoris Cæsaris potest esse in propria patria.

7 Iudex potest quis esse in patria sua, si est homo eminentissimæ scienciæ.

9 Iudex potest quis esse in propria patria, quãdo per legem determinatur.

10 Vt iudex quis in propria patria non possit esse, quid requiritur.

11 Mensuratio de vna ciuitate ad aliam, quomodo debet fieri.

12 Mensuratio de molendino ad molẽdinum quomodo fit.

Tierra.

Pretorum

Item, que no tēga alcaldes, ni alguaziles que seā vezinos, ni natura-

Caput IIII.

les dela tierra [a] quel lleua en cargo, y q̄ los busq̄ el los mejores y mas sufficiētes q̄ pudiere auer

a Terra. [a] Idem tenet tex. in.l.hi qui. & in.l. si cui.ff.ex quibus caus.maio.vbi cauetur, q̄ ci-
1 uis † vnius prouinciæ, vel ciuitatis, non pōt in eadem esse officialis, vel assessor. ratio huius est secū dūm glo. ibi, ratione suspicionis, ne qd graciosè agat, Itē quia nō timeretur, cùm nemo propheta sit receptus sine honore, nisi in patria sua, vt in euāgelio testatur. Et idem sequendo tex. & glo. tenet Paris de Put. in tracta. syndica. in parte, statutū ciuitatis. fol. 77. num. 4. & est tex. & ibi Bar. & Plate. in.l. nullus apparitor. C. de diuersis officiali. & appari. iud. lib. 12. vbi Plat. in nu. 1. tenet, q̄ quis non debet gerere officiū apparitoris, vel executoris in prouincia, in qua oriundus est, vel in qua habitat, siue larē cōstituit, nisi speciali cōcessione principis, aliàs incidit in pœnā sacrilegij. quod est notādum. & vide tex. in.l. nulli patriæ. C. đ officio recto. prouinci. & Bar. in.l. q̄ seruius. ff. de cōditione causa data. nu. 2. ¶ Eodem modo sicut corrector, vel assistēs non pōt quis esse iudex in sua patria, ita
2 nec per cōsequens debet habere locū † tenētem ex illa prouincia, vel ciuitate, quā regit, vt hic in nostro tex. ibi, no tēga alcaldes, ni alguaziles. & tenet ad literā Amodeus Iustinus in tracta. syndica. in parte. Itē in eo q̄ dict⁹ potestas retinuit in.d. officio; vbi ait, q̄ si potestas retinuit aliquē officialē đ terra, vel loco ꝑpinquo ciuitatis, quā regit, cōtra formā electionis. tenetur ad pœnā in electiōe contētā, sicut dicit euenisse in syndicatu dñi benedicti de Gracionis potestatis Anconæ: quia ex forma suæ electionis nō poterat retinere in officio aliquē officialē de Vrbino, & fuit condēnatus in ducatis centum. ¶ Et ratio pōt esse: quia licet quis potest per substitutū officium administrare publicū, vt hic, & in.l. quisquis. C. de episco. & cle. & in.l. ad similitudinē. &. ff. de administra. tut. l. decreto. & in.l. quid ergo. ff. ad municipal. & .c. vlti. đ offi. deleg. debet esse talis substitutus, vel locum tenēs. & sic subrogatus in locum potestatis debet esse eiusdem conditionis, professionis, iuris, siue artis. & idoneus scientia, moribus, & peritia: nec sufficit scientia, nisi adsit peritia cuius est ille, in cuius totū subrogatur: & debet esse talis, qui à principio potuisset eligi ad talē locū, vel officiū vt tenet Bal. in.l. parabolā. C. đ epis. & cle. ꝑ illū tex. & tenet Bar. & Plat. in.l.1. & in.l. agētes in rebus. in fi. C. de agenti. in rebus. lib. 12. & Iohā. de Plat. in.l. nullus qui. C. de decurio. lib. 10. nu. 3. Et quoq; dicit, q̄ debet seruire periculo substituentis. Quod dicit Bal. in. d.l. parabolā, q̄ facit cōtra iudices, & assessores regni, qui qñ recedūt ex prouincia vt reuertātur domū fortè ex aliqua causa necessaria, ponūt in locū suum vnū ciuē, vel aduocatum illius ciuitatis, vel terrę in qua erāt iudicés, vel assessores, quod nō possunt: quia à principio subrogatus nō potuisset elegi, quia erat ciuis, & propterea scđm eū subrogatio nō tenet, nec tenebit etiā, quod per eos factū est. sequitur Ias. in §. fuerat. institu. de actio. col. 2. nu. 7. & Abb. & Feli. in. c.1. pe. col: de summa tri. & fide Catholi. Alex. in aditio. ad Bar. in.l.1. §. hæc actio. ff. si qs testa. lib. iuss. fuer. in.1. additiōe. & Corse. in notabil. suis. in verbo, substitutus. & Hippol. de Marsi. in repet. Rub. de probatio. nu. 343. vbi dicit, per illā doctrinā Bal. & sequacium proximis superioribus diebus consultus respondisse, q̄
3 omnia gesta † à quodam laico mero substituto à quodā prælato erant nulla, quia nō poterat subrogari loco ipsius prælati in tali officio ecclesiastico. ¶ Et in adiutorium Hippoly. licet ipse nō dicat, facit quod tenet Abb. in. c. cùm causam. de electio. nu. 9. vbi tenet, q̄ laicus nō pōt esse vicarius episcopi, qa est alterius ꝓfessionis. Et idē tenet in. c. decernimus. de iudi. nu. 9. & vtrobiq; per ei⁹ additionatores, vbi tenēt, q̄ pōt ei⁹ cōsultor esse, vt Imol. Butri. & Inno. in. d.c. decernimus. tñ vicarius episcopi pōt esse, licet nō sit sacerdos. vt Abb. in. c. ab excōmunicato. de rescri. nu. 16. & dictū Hippo. de Marsi. probat tex. in.l. 2. tit. 7. lib. 1. for. leg. ¶ Sed Iohā. de Plat. de quo Ias. non meminit, nec moderni meminerūt, tenet cōtrarium. in. d.l. nullus apparitor. C. de diuersis offi. & appa. iudi. lib. 12. dicendo, q̄ in hoc
4 doctores tenēt cōtrariū: qa imò quis † pōt esse locū tenēs iudicis in prouincia ipsi⁹ locū tenentis: quia nō reperitur iure cautū de prohibitiōe locū tenētis, & quia nō habet multū durare. arg. ff. de offi. asse. l. si in eadē. Sed credo, q̄ si talis locū tenēs in officio parū durat, q̄ pōt subrogari,

& valent gesta per eũ, & ita aliquãdo vtitur, qa
sth ciues ponũtur in locũ tenẽtes, quãdo in bre
ui iudex est statim reuersurus. vt tenet Plate. in
d. l. nullus apparitor. & Bal. in. l. 1. in repeti. ff. de
offi asse. vbi dicit, ꝙ quis potest esse locum tenens
in propria prouincia, & delegatus, quia ab ex-
tra non pot faciliter haberi. & hoc tenet Cyn. &
Guiller. quos Bald. refert, & sequitur Paris de
Puteo in tracta. syndi. in parte, assessor, an pote-
stas. fol. 59. nu. 16. sed dicit, ꝙ de iure constitutio-
nis regni assessor, & actorum magister, non po-
test esse de propria patria vnde habet incolatũ,
vel maiorem partẽ furtunarũ, prout in nostro
c. cauetur. ¶ Ias. quoq; hoc altercat in. l. si in ea-
dem. ff. de assesso. nu. 7. & dicit, ꝙ Guiller. & Al
ber. tenent, ꝙ locum tenẽs potest esse quis in pa
tria sua, quia censetur esse delegatus ad vniuer-
sitatem causarũ, & vt delegatio alicui possit fie-
ri, requiritur, ꝙ sit subditus. Tamen dicit, quòd
Martinus Laud. tenet cõtrarium: quia si prohibe
tur quis esse assessor in patria, qui tamen nullam
habet iurisdictionem, quãtò minus poterit esse
locum tenẽs, qui habet iurisdictionẽ, & potest
pronuntiare, & rationes propter quas quis ꝓhi-
betur esse assessor, militat magis in locũtenẽte.
& si vera esset opinio Laudẽ. grauiter erraretur
in practica, tamen tu tene eam, & sic ꝙ non pôt
esse locum tenens in propria patria. per. d. Iohã.
de Plat. & per iura supradicta. Tamen si consti-
tuitur ad paucos dies, bene potest esse: quia ad
multos dies non potest ordinarius abesse, & si
longo tempore obesset, deberet loco sui alius
ordinarius poni licẽtia principis. vt in. l. si quis.
C. de officio præfi. præto. Africæ. vel alium lo-
cum tenentem extraneum ille iudex in locum
sui ponere debet. quod nota. ¶ Ex quo infertur
secũdùm Bar. in. d. l. 1. C. de princip. agenti. in re
bus. ꝙ si doctor vult seruire ꝑ substitutũ, debet
seruire per doctorẽ, & nõ per scholarẽ, licet suf-
ficiẽs sit. Idẽ tenet Abb. in. d. c. 1. de summa Tri.
& fide catho. nu. 2. vbi latè, & ꝑ eius additio. ibi,
& per Feli. 3. col. versi. 2. ¶ Et Idẽ in milite: qa si
vult seruire per substitutũ, debet seruire per aliũ
militẽ. & non per domicellum. vt tenet dictus
Corsetus in. d. notabil. in parte, substitut⁹. & Ias.
in. d. § fuerat. nu. 8. vbi dicit, ꝙ est vidẽda glo. &
Ange. in. l. stipulationis cõmodissimũ. & Ang.
& Imol. in. l. cõtinu⁹. § si ab eo. ff. de verb. obli.
¶ Et facit quod notat Bar. in. l. 1. C. de mãcip. &
colo. patri. lib. 11. contra colonos, qui faciũt labo-
rari, & cultiuari possessiones, & arbores per in-
doctos, ineruditos, & non expertos culturæ, ꝙ
si prædia ex hoc effecta sunt deteriora, tenẽtur
dñis, quia imputandum est ipsis colonis cui in
eruditos miserut ad culturã. qd sequitur Ias. vbi
suprà. Et idẽ tenet Anto. Corse. in suis notabil.
in parte, colon⁹. ¶ Et vi. Ias. vbi suprà, an si passa
giu debeatur alicui pôti, q est destructus, & po
stea est renouatus, an idẽ passagiũ noui pôti, de
beatur, tanq̃ loco primi subrogato. ¶ Eodẽ mo-
do de scriptore, qui promisit scribere librũ, non
pôt scriberẽ per discipulũ, quia suaui⁹ fit per ma
gistrũ. tenet Alex. in. l. stipulationes cõmodissi
mæ. nu. 6. iam allega. ff. de verbo. oblig. & Iohã.
And. in regula. qui facit per alium. de regul. iur.
in. 6. ¶ Idẽ dic, quãdo eṗs succedit executori
propter negligẽtiam, quia debet seruare formã
impositã ꝑ executorẽ primi executoris. vt Bald.
in. l. fi. C. si mancip. ita fuerit aliena. & notat Bal.
in. l. fi. col. 7. C. vnde legiti. ¶ Et idẽ dic de sub-
stituto, quia substitutus potestatis debet obser-
uare tẽpora assignata potestati per statutum. vt
ibi per Alex. in additio. ad Bart. ibi ꝑ eundẽ, an
actio subrogata sapiat naturã eius, in cuius locũ
subrogatur. ¶ Tamẽ dic, ꝙ ex ꝑmissione princi
5 pis † bene pôt esse iudex, locũ tenẽs, seu assessor
quis in propria patria, & hoc ꝑ quatuor menses.
per. l. in cõsiliarios. C. de assesso. aliàs punitur.
vt in. l. nulli patria. suprà allega. C. de offi. recto.
prouin. Et in ista cõcessione debet dicere, ꝙ rex
iubet nõ obstãte tali lege, aliter nõ valeret. & pu
niretur, ꝓut tenet Paris d. Put. vbi suprà. ¶ Vbi
6 dicit, ꝙ quoq; fallit in assessore † procuratoris
Cæsaris, qui est inter fiscũ, & priuatũ, vnde vni
priuato plusq̃ alteri suspect⁹ haberi no debet, &
habet salariũ de bonis ꝓcuratoris Cæsaris vt in
l. fi. ff. de assess. ¶ Fallit quoq; scdm cũ in hoĩe emi-
7 nẽtissima † sciẽtiæ, qa iste talis bei e pôt esse as-
sessor, vel locũ tenẽs in ꝓpria patria, qa propter
suã eminẽtissimã sciẽtiã receditur à regulis iur.
& statutorũ. scdm Bal. in. l. sed & reprobari § am
plius. ff. de excusa. tuto. Facit tex. in. l. ad bestias.
ff. de pœnis. & tangit Ludo. Roman. in. l. cùm
quid. ff. si cert. peta. ¶ Et Ias. in dict. l. si eandem. ff.
de offi. assesso. nu. 8. idem tenet dicẽdo, ꝙ dicta
8 lex debet limitari, nisi nõ inueniret † alium ido-
neũ locũ tenentem nisi illum de patria propria,
quia necessitas facit probabile, quod aliàs esset
prohibitũ. vt in. l. 1. ff. de offi. cõsul. & glo. in. l. 1.
in principio. ff. de offic. eius cui mand. est iurisf.
in verbo, non aliter. ¶ Fallit quoq;, nisi aliud
9 per legem † determinaretur, quia tunc in pro-
pria patria potest esse assessor, vt in casu aliquo
de electio. vt in cap. fundamenta. in fine. de ele.
in. 6. Quod est verũ. quãdo non habet salarium
à publico, nec iurisdictionẽ, quia tunc pôt assi-
dere

dere in sua prouincia. vt glo. in. d.l. in cõsiliariis.
10 ¶ Et ad hoc † vt prohibeatur esse iudex, vel locum tenens, seu algazelus in propria patria, requiritur, quod sit originari⁹, vel domicilhatus, quia prouinciales prohibentur. vt in.l. his qui. & in d.l. in consiliariis.

& prouinciales dicuntur, qui in prouincia habent domicilium, vt in.l. prouinciales. ff. de verbo. signifi. prout tenet dictus Paris de Put. vbi suprà. ¶ Circa istum tex. pone, quod est lex, seu statutum, quod non potest eligi potestas de terra, quæ nõ distet ad minus per octoginta milliaria ab illa vrbe, vt est Florentiæ: pone ergo, quod ciuitas Perusina bene distat per octoginta milliaria eundo per itinera consueta, quæ sunt in pluribus locis destructa, sed si fieret mensuratio per rectam lineam, eundo per campos, & agros directa via non distaret vltra sexaginta milliaria, an poterit idem eligi in potestatem? Barto. in.l. 1. ff. si quis cautio. num. 6.
11 dicit, quòd non: quia mensuratio † debet fieri per rectitudinem loci, & si non potest fieri per terram, fiat per aërem. Et dicit quòd ita est determinatum in quadam extrauaganti, in qua Papa statuit, quod monasteria mendicantium non possint esse propinqua infrà tantum spatium. & ibi ponitur, quod mensuratio non potest fieri per terram, sed debet fieri per aërem. quod dicit esse notandum. ¶ Tamen Paul. de Cast. ibi num. 4. dicit, quod sibi videtur contrarium: quia statuentes legem, non habuerunt respectum ad istam mensuram, sed ad mensuram vulgarem, & communem vsum loquendi. vt in.l. cum delanionis. ff. de fundo instruct. & dicit quod istum casum habuit Florentiæ, & illa extrauagãs seruatur in terminis suis, & non in aliis. Et idem quod Paul. tenet Ias. ibi. num. 5. allegando Bald. in.l. non solùm. in fine principij. ff. de excusa. tuto. ¶ Vbi quoq; Ias. suprà dicit, quod si statutum disponeret, quòd non possit fieri molendinum nisi fiat per centum perticas à remotis alterius molendini,
12 quod mẽsuratio † non fit per aërem, sed per cursum loci, in quo aqua decurrit, non obstante doctrina Barto. & dicit quod consuluit Alexan. in consil. 22. in. 4. volu. consi. vbi singulariter idem tenet, quod Ias. & Paul. in. d.l. si quis cautio.

Summarium.

1 Præses prouinciæ debet esse splendidus virtutũ, morũ, & nobilitate, & iustitiç obseruatione præfulgidus, & officia non debet assumere quæstu pecuniæ, sed ad commodum subiectorum.
2 In officiis concedendis, quæ sint consideranda.
3 Honores licet gradatim fiunt conferendi, fallit, nisi assiduitas laborum faciat aliquem anteire.
4 Notoriè peritus, transit fine examinatione, saltem modica pro forma.
5 Scholaris præstantis ingenij, si spes est in eo magnæ scientiæ, licitè potest ad doctoratum promoueri.
6 Boni mores plusquam diuitiæ operantur.
7 Locum tenens debet esse laudabilis, & habere debet industriam, & peritiam, & alia, de quibus hic.
8 Iudex quam scientiam debet habere.
9 Iudex exhibere se debet æqualem bene viuentibus, & iustitiam exercere circa peruersos.
10 Peritum non sufficit esse, nisi experientiam habeat ius ad quod eligitur, exẽplum pone hic.
11 Imperitia causatur ab ignorantia.
12 Insipientem, & imperitum se cognoscẽs, in culpa est, si ingerit se, aut ingeri patitur negotio, cuius artem ignorat.

para los cargos que les dierc[b], q̃ no seã

b Que les diere.[b] Quia præses prouinciæ † debet esse virtutum, morumq; nobilitate splendidus, & iustitiæ obseruatiõe præfulgidus, vt sic se & cælo dignũ exhibeat. vt tenet Lucas de penna in.l. præcepit. C. de canone largi. titul. lib. 10. 3. col. ¶ Et debet considerare, quod ista officia, magistratus, & administrationes non assumat lucro, quæstu, & pecuniæ, vt Ambr. 2. de officiis. quia qui aurũ diligit, non iustificabitur. Ecclesiastes 31. vbi de hoc satis: quia talis honor non est affectandus, nisi ad commodum subiectorum. vt dictus Lucas de penna in.l. ad splendidioris. C. de diuersis offi. lib. 12. 1. col. ¶ Et in cõcedendis his
2 officiis † merita præcedentia sunt consideranda, & vita laudabilis meritorum, est iusta causa dignitatis tribuendæ. vt tenet Iohan. de Plat. in l. agentes in rebus. C. de agenti. in rebus. lib. 12. Nam fides diuturna, industria literata, militia, probitas commendat officialem. tenet Plat. in l. proximos. C. de proxi. sacro. lib. 12. ¶ Sic etiã prodest tutori præcedens vita laudabilis ad satisdationem præstandam. vt in.l. legitimos. ff. de legiti. tutel. & in.l. testamento. ff. de testa. tutel. ¶ Ideo dicit glo. in dict. l. agentes. quod prodest hactenus fuisse bonum. vt in.l. 3. §. is qui. & in.l. non omnes. §. à barbaris. ff. de re milita. & idem

tenet tex.& ibi Plat. in.l.1.C.de diuersis offi.ap
pari.iudi.lib.12.in fi. ¶ Vbi quoq; dicitur, ꝙ ad
officia ministranda sunt extollēdi, & proponen
di, qui meritorū fulgent insigniis. vt in.l.1.C.de
Castren.pecul. ¶ Et licet gradatim honores sint
3 †cōferendi. vt in.l.honor.§.gerēdorū.ff.de mu-
nerib.& hono.est verū, nisi assiduitas laborum
faciat aliquē anteire. vt tenet Plat.in dict.l. agen
tes in rebus.nu.1.versi.nota ex princ. ¶ Et facit,
quod tenet Abb.in.c.cōstitutus.de appella. nu.
4 4.vbi notoriè peritus † trāsit sine examinatiōe,
saltem modica pro forma.& est glos.in.c de pe-
tro.45.distinct.& in.c.episcopos.23.distinct.&
tenet idē Hippolyt.de Marsi.in sua pract.crimi
nali.§.aggredior.nu.128.de quo singula. per So-
cin.in suis regulis & fallen.in parte, lex genera-
liter loquens. Et nō solùm si est peritus, sed si ta
lis scholaris pauco tēpore studuerit, & non ha-
bet scientiā idoneam ad doctoratum, tamē si est
5 †præstātis ingenij, & in eo est spes magnę sciē-
tiæ futuræ, licitè potest promoueri ad doctora-
tum. vt tenet Inno.in. c. cùm in cunctis. de ele-
ction. Quod dictum dicit singula. Barba. in tra-
cta.de præstan. Cardin.in.1.q.basilica. col.26. Et
ita dicit limitari text.in.l.nemini. C. de aduoca.
diuer.iudi.& tenet additio Iohā.de Pla.in.l.ma
gistros.C.de professo. & medi. lib. 10. & tenet
Soci.in fallē.suis, in parte, lex generaliter. versi.
fallit, nam licet regulariter, quisquis non stu-
duerit legitimo tēpore, si est præstantis ingenij,
& est spes futuræ scientiæ, licitæ promouetur
ad doctoratū. & facit tex. iūcta gl.in.l.1. C.qbus,
6 & aduersus quos. ¶ Nam boni mores †plusquā
diuitię operantur. vt institu.de suspect. tuto.in
fine. ¶ Et talis locū tenens, & sic substitutus de-
7 bet esse laudabilis. †vt in.l.3.§.illud. C.d Cano.
largi.lib.10. & ibi dicit Lucas de Pen. ¶ Et de-
bet habere industriā, ne à malis hominibus deci
piatur.l.argentum.ff.commodati.& debet habe
re peritiam, quæ est plenitudo scientiæ, & pro-
uidentiæ, vel artis perfectio. vt in.l.2.C. de vsu-
cap.pro empto. & peritia, eruditio, & sciētia in
prælatis, & iudicibus criminū requiritur. vt in. d.
l.agētes. ¶ Imò dicit Luc.de Pen.ibi.col.2.ꝙ tā
ta in eis debet esse sciētia, & eruditio, ꝙ quicqd
agāt, quicqd loquātur, sit doctrina subiectorū,
vt ait Hierony. ad Fabiolam. ¶ Sed quis dicetur
8 sufficienter literatus † ad ista officia exercen-
da? Tu dic, quòd iste text. loquitur de scientia
sufficienti, inquantum dicit, Mas suficientes q̄
pudiere.& qñ lex loquitur de scientia sufficien
ti, requiritur scientia sufficiens talis, qualem
requirit qualitas officij, quod quis exercere
debet. Vnde dicitur quis habere scientiam suf-
ficientem, quando sufficienter pōt explere ea,
quæ necessariò incumbunt suo officio, & hæc
sufficientia discernitur secùdùm arbitrium bo-
ni viri, considerata qualitate loci, vbi quis habet
illum actum exercere, & conuersari, & secun-
dùm qualitatem officij sui. vt tenet mirabiliter
Andre.Sicul.Barb.in consilio.34.in.2.libr. con
siliorum. col. 24. vbi quoq; ponit, quis dicatur
habere eminentem scientiam, vel mediocrem,
vel sufficientem. Et idē quod Barb. tenet Inno.
in.c.cū in cunctis.de electio.in principio. quem
9 vide. ¶ Item iudex † bene viuentibus debet se
exhibere æqualem, quasi honore suppresso, &
circa peruersos exercere iustitiam, vt ait Hiero.
suprà Ieremi.lib.20.& est tex.in.l.16.tit.4.parti.
3. ¶ Et secundum eundem Lucam de Pen. vbi
suprà, sciētia quidem valet quoad cognitionem,
experientia quoad operationem. nam & expe-
rientia æquiparatur scientiæ. vt in.l.certi. C. de
10 iudiciis.& sic non sufficit aliquem esse †peritū,
nisi experientiam habeat eius, ad quod eligitur.
secundū eundem Lucam de Pen. vnde dicit, ꝙ
in bello non tantùm multitudo, & virtus indo-
cta, q̄ ars, & exercitiū solent pręstare victoriam.
Exercitata quidē paucitas ad victoriam prona
est, rudis autem, & indocta multitudo exposita
est semper ad cædem, vt dicit Vegetius.1 de re
mili.quia bellum quidem robore, non numero
confici solet, vt Orosius.2.ad August. ¶ Et econ
11 tra imperitia † causatur ab ignorantia.ca.diuus.
25.q.1.& ea nil est imperfectius secundū Mar-
cum in saturnalibus, quæ est propriè circa artē,
in qua agitur. vt in.l.si per errorem.ff.de iurisdi.
om.iudi.cum ibi notatis. quinimo ipsa imperi-
tia sicut insipientia pœna est. Vnde August.21.
de ciuitate Dei.c.14. nō parua pœna est ipsa insi
pientia, vel imperitia, quæ vsq; adeo fugienda
meritò iudicatur, vt per pœnas doloribus ple-
nas pueri cogantur quæq; artificia, vel literas
discere, ipsumq; discere, ad quod pœnis adigun
tur, tam pœnale est eis, vt nunquàm ipsas pœ-
nas, per quas compelluntur discere, malint fer-
re, quàm discere, aliàs imperitia, & infirmitas
æquipollent. vt colligitur in.l.3.§. si vero. ff. de
libero homi.exhiben. ¶ Et est in culpa, quando
12 quis se insipientem, † & imperitum agnoscens,
ingerit se, aut ingeri patitur negotio, cuius artem
ignorat. vt in.l.Iulian⁹.§.qui tā.ff.d actio.emp.
& in.l.si seruus seruū.§.pe.ff.ad.l.aquiliā. ¶ Et
sic, ꝙ est differētia inter peritū & prudentem, de
quo legitur, & notatur in.c.nemo peritorū.11. q.
3.& per Archi.in.c.cōmissi. de hæreti.lib.6.

Summarium.

1 Consanguinei qui dicantur.
2 Consanguinei dicuntur etiã nati ex illicito coi tu,& durat talis cõsanguinitas vsque ad quartum gradum.
3 Familiares vocantur largo modo consanguinei.
4 Spurij,an dicantur de stirpe, vel domo, & sint coniuncti,& habeant cognationem,seu coniunctionem.
5 Liberorum appellatione, vel consanguineorũ, & parentum, an veniant naturales, & quid in contractibus,statutis, & in vltimis voluntatibus.
6 Illegitimi dicuntur coniuncti, inspecta natura li æquitate,& consanguinei, & in eis cadit affectio naturalis.
7 Naturales filij an dicantur de domo, & de familia.
8 Statutum,quòd nullus consanguineus,vel affinis Perusini possit esse potestas,& sint contracta sponsalia cum filia ciuis Perusini, non impeditur esse iudex, quia propriè non dicitur affinis.

1 Parientes. Consanguinei qui dicantur. † vi.glo.in.l.i.ff. de suis & legiti.hæredi.& Host.in summa in titul. de consangui.& affi.§.1.&. 2.& Ias.in.l.fratres.C.
2 de inoffi.testa.in fine. ℣ Et consanguinei † dicũtur etiam nati ex illicito coitu, vt Iohan. Andr. in arbore affinita.in parte principa.& Abb. in c.in literis.nu.1.de testibus. & Bald.in. d.l. fratres.nu.1.versi.aduerte intelligas. & in . l. fi. C. de verbo.signifi. & in.c. discretionẽ. de eo qui cogno.cõsanguin.vxo.suæ. ℣ Et durat talis cõsanguinitas vsq; ad quartũ gradũ.vt hic.& glos. in.c.postremo.de appella. ℣ Et cõsanguinei dicũtur illi,qui ex eodẽ sanguine procedũt.vt te-
3 net Cardi.Zabare.in Cle.1.de consangui.& affi ni.11.q.nu. 9. ℣ Et largo modo † familiares vocantur cõsanguinei, quia nobiscũ habent habere familiaritatẽ,quia sumus de eadem familia.te net Abb.in.d.c.in literis.nu.6. ℣ Per quod videtur, ꝙ iste text. habeat locum in consanguineis nõ legitimis, & ꝙ illi nõ possunt esse officiales potestatis; quia cõsanguinei dicũtur etiã nati ex illicito coitu, vt dictũ est ℣ Sed contra hoc in expresso tenet Ang.in.l.filiũ diffinimꝰ. ff.de his qui sunt sui vel alie.iuri. quasi in fine. vers.extra.gl.vbi referẽdo. Cy.tenet, ꝙ si statutum dicit, quòd nullꝰ de domo magnatũ possit habere officiũ in communi,per illã.l. dicit Cy.
4 ꝙ spurij † non dicũtur de domo,vel stirpe. Ita notat ipse in.l.cũ pater.§.mater.ff.de lega. 2. nã nullam legitimã cõsequentiã faciũt spurij. l. fi. C.de natura.libe.ideo spurij nõ faciunt domũ, & possunt habere tale officium.

sus parietes dẽtro del quarto gradó, ni yernos, ni cuña dós casados con sus hermanas, o hermana de su muger sin nuestra licencia & mãdado, so pena q̃ pierda el tercio de su salario, & otrosi q̃ guarde la

℣ Ratio potest esse, quia talis spurius nõ videtur propriè cõiũctus.vt Hosti.& Iohan. Andr. in c.nõnulli. §. sunt & alij. de rescri. Bal.& Ange. expressius in.l. sed hæc. in principio.ff.de procura.& Bald. in.l. cùm acutissimi. C. de fideicommissi. colum. 2. & in. l.fœmina. C.ad Turpilia.& Bartol.in.l.secunda. ff.de accusa.& intelligit hoc Bald.in.dic.§.nõnulli.Si ue sit ascendentes,siue descendentes siue collaterales.per.l.lege Iulia.§.nec distinguitur. ff.de ritu nuptia. Et facit quod tenet Dynus in consilio.14. incipiente. In Christi nomine amen. Diligentur considerata.vbi dicit, quòd spurius nõ videtur habere cognationẽ, vel cõiũctionẽ.allegat.§.fi.in authẽ. quibus modis natura.effi.sui.colla.5.ꝙ cõsiliũ Dy.allegat Bal. in l.id quod pauperibus.pe.colũ. C. de episcopis & clericis.dicẽs, ꝙ spurij non veniũt appellatione cõiunctorum.& Iohan. de Imol.in. l. ex facto.§.si quis rogatus.ff.ad trebellia.dicit idem in naturalibus, quod sicut spurij non dicuntur cõiũcti,ita nec naturales. de quo laté per Feli. in dict.cap.sunt & alij.columm.16.&.17. cum sequentibus. & Alexand. in. d. l. ex facto. §. si quis rogatus. ℣ Et an appellatione liberorum,
5 † vel consanguineorũ,& parentum veniant naturales,& quid in contractibus,& quid in statutis, & quid in vltimis voluntatibus,vi. Alexandrum, in dicta lege, ex facto. in dicto. §. si quis rogatu.snumero.17.& latissimè per Iaso.saltem remissiuè.in.§.pœnales.institu. de actio.nume.58. & Cy.& Bald. in lege libertinũ. C.de interdict. matrimon. & Baldum, & alios in lege, quia semper. ff. de inius vocand. Bartolus, in lege secunda. ff. de accusatione. Panormi.

Panormi. in. c. in pręsentia. de probatio. ¶ Sed in côtrariû adducta nô obstant, quia iste tex. lo-
6 quitur inspecta naturali ęquitate, † in qua oẽs illegitimi dicûtur côiuncti. nã secûdùm naturã sunt côsanguinei, & in ęis cadit affectio naturalis, hinc est quoad matrimonium impediẽdû dicûtur consanguinei. c. per tuas. de probatio. vt ꝓbat Abba. in. d. §. sunt & alij. in fine. & Feli. ibi. 17. colu. ver si. excipiuntur ab ista limitatiõe. & per consequẽs cadunt sub dispositione istius text. ita ꝙ nô possunt esse officiales potestatis. ¶ Lasquoq; in. d. l. fi. de verbo. significa. nu. 13. aliter soluit. & hoc intelligit, & côcludit, ꝙ naturales filij nô dicûtur de domo, seu de familia, nisi aliud sit ex cô
7 moni † vsu loquẽdi. vel alia côiectura ex statuto colligatur. vel nisi statutû loquatur per nomina naturæ, nô iuris. vt Bar. ibi. & in. l. pronûtiatio. §. familię. ff. de verbo. signifi. & in. l. de tutelis. ff. de capi. diminu. & idẽ tenẽt Bal. & Ang. in. d. l. fi. & referût ita fuisse iudicatum. ¶ Quæ omnes fallẽtię cadût in tex. nostro, inquãtû dicit, que no sẽã sus pariẽtes dẽtro del quarto grado. Et ex cõmuni vsu loquẽdi côsanguinei dicûtur etiam illegitimi, & noster text. loquitur per nomina naturæ, & ex eo colligitur. ꝙ nô debet tenere officiales, qui sint côsanguinei, modo sint legitimi, vel illegitimi. & ita tene. ¶ Vide Barto. in proposito in. l. ꝙ seruus. ff. de côditio. caus. data. caus. nô sequut. in principi. vbi tenet, ꝙ si est statutû, ꝙ nullus possit esse potestas, qui
8 sit côsanguineus, vel † affinis alicuius Perusini, ꝙ si sunt côtracta sposalia cum filia ciuis Perusini, ꝙ nô impeditur, quia nô dicitur affinis propriè, & ideo eligi nô prohibetur. Quod dicit esse mẽti tenẽdû, quia fuit de facto. ¶ Tamen iste text. fallit in principibus agentiû, qui possunt tenere domesticos, & côsanguineos suos in officiis, si eorû fides, & industria est probata: non obstante, ꝙ regulariter nô liceat pręsidibus, & aliis officialibus, & iudicibus tenere secû in officio côsanguineos suos, vt hic, & in. l. nullus. C. de assess. hoc tenet Plat. in. l. ex agẽtibus. C. de principibus agenti. in rebus. li. 12. & sic patet secûdû eû, ꝙ propter fidẽ, & industriã quis recipitur ad officium, qui aliàs non reciperetur, vt ibi.

prematicaᵈ ꝗ mandamos hazer cerca de los que an salido delos estudios antes de auer estudiado el tiẽpo por nos ordenado, & ꝗ no lleue alcaldes ni alguaziles que persona alguna de nuestra corte ni de fuera della le diere por

Summarium.

1 Iudex, nec corrector nemo potest esse, nec eius locûtenẽs, nec perquisitor, nec receptor, nec relator, nisi antea per decennium studuerit in studio generali, & hoc doceat fide notarij studij.
2 Doctor vt fiat, requiritur quòd studuerit per quinquennium.
3 Pragmatica dicta, vtile esset quòd seruaretur.
4 Imperiti nô sunt pręficiẽdi, & idoneis nô debet interdici licẽtia iudicandi, seu legendi.
5 Homo eminẽtis sciẽtię põt habere officia, licet nôdû studuerit tẽpꝰ in. d. pragmatica statutû.
6 Scholaris si sit excellentis doctrinæ, debet præcedere doctorem.
7 A statuto, ꝙ minor vigintiquinq; annis non habeat lecturã ordinariã, receditur, si est pręstantis scientię propter excellentiam.
8 Si Statuti forma potestas debet habere collateralẽ doctorem, qui debet facere fidem de doctoratu, propter suam scientiam dispensatur, quòd doctoratû non teneatur docere.
9 Notus non est necesse, quòd examinetur.
10 Scientia adulterina præsumitur doceri in studiis particularibus, nisi ex persona legentis, & audientis aliud iudicetur.
11 Ad honorem cum vanitate & imperitia quis non debet ascendere.

d Prematica. ᵈ Quæ est lex. 58. in libro pragmaticarû. fol. 63. vbi
1 cauetur, ꝙ nemo † potest esse iudex, corrector, nec eius locû tenens, nec perquisitor, nec receptor, nec relator, nisi antea in studio generali studuerit per decẽniû, & hoc doceat fide notarij studij, & ꝙ talis, qui vult esse iudex, sit ad minus. 26. annorû. & per istã pragmaticã si seruaretur, corrigitur dictum paris de Put. in. d. tracta syndi. in parte potestas cùm esset in officio. fol. 61. nu. 7. vbi tenet, ꝙ assessores vt possint assumi ad officia, debent studuisse per quinquenniû in iure ciuili, & ꝙ studuerint cõstitutiones, leges, & capitula regni. & sint examinati per protonotariû, vel eius locû tenentẽ: ꝙ qui si reperti sunt insufficiẽtes, debẽt ad studiû reuerti.

& idem

& idem dicit de actorũ notariis, & in constituẽ
dis aduocatis. ℣ Et hoc ad instar doctoris:quia
2 vt aliquis fiat † doctor,requiritur,ꝙ ad min⁹ stu
duerit,& audiuerit iura per quinquẽnium.arg.
in Prooemio ffforũ. §.sed quia. versi. quibus.in
tali enim tẽpore ius præsumit nil legitimæ sciẽ
tiæ iuris deesse:& ex hoc videtur,ꝙ contrarium
præsumatur in minori tẽpore:quia nemo repẽ-
tè,nec temerè prosilire debet ad munus docto-
ratus, & sic ad officiũ iudicãdi,quia nemo repẽ
tè fit summus.de poenit.d.2 §.hæc quę de chari-
tate.& tenet Cardi.in Cle.2.de magistris.nu.35.
℣ Et si hoc. & dicta pragmatica seruaretur , &
3 † exauiuarẽtur,non esset iustitia extirpata,& se
pulta, & aliqui probati literati non sic egerent:
quia hodiernis temporibus non est opus legi-
bus,nec eruditis viris,quoniã solum viget pro
ratione voluntas , libitum profectò, ac cęca vo-
luntas subrogata est in locum iuris, & rationis:
& verè non fateor, multi sunt ius dicentes , seu
locum tenentes iuris dicentium , quibus nimiũ
licet libitum,& apud eos quod placet , licet : &
cùm iura eis allegãtur, & ostẽdũtur , obaudiũt,
& de directo solum ex ceruice sua sentẽtias con
tra iustitiam , æquitatẽ, & bonos mores audaci-
ter proferũt quibus meritò dici posset,ius,& iu
ra negãt homines,& numina fallunt: Nec iouis
imperiũ nec phegethonta timent.vt tenet Hip-
poly.de Mar.in repeti.rub.de fideiusso.in fine.
nu.383.cum sequentibus . vbi circa hoc magnã
ponit lamentationem,& magna cum ratione.
℣ Quia,vt dicit Cardi.in Cle.cùm sit.de magi-
4 stris.versi quartò noto.nu.23.imperiti † nõ sunt
præficiẽdi,aliàs imperitus matheseos risui pa-
tebit.37.distin.c.qui de mensa. & dicit mathe-
seos,quod sicut imperiti non sunt præficiendi,
sic etiam econtra idoneis nõ debet interdici li-
cẽtia legendi,& iudicãdi.vt in cap.1.eod.titu.&
c.prohibens. ℣ Sed iste text. & pragmatica di-
cta fallit in homine, qui ante tempus ipsius ha-
bet eminentem † scientiam,quia tunc potest ha
5 bere officia.licet non studuerit tempus in ea sta
tutum.qui assiduitas laborum , facit quem ante
ire.vt tenet Iohan.de Plat in dict.l.agentes . C.
de agenti.in rebus.lib.12 nume.1.versic.nota ex
principio. & Facit quod tenet idem plat. in. l.1.
C.de consulibus,& non spargendis.lib.12.in fi-
ne vbi ait , quòd licet antiquiores præferuntur
in electionibus. C.de decurio.lib.10.l. Alexan-
drinus.quandoq, tamen noui eligũtur propter
sua merita,vt ibi.& arg. de iure deliber. C.l. fi.
§.fiut autẽ.℣ In simili facit,quia qñq; ingeniũ
supplet tẽpus in bene studentibus , sicut indu-
stria supplet tẽpus. vt in.c.monach⁹. 77. distin.
nec sufficit quis diu in scholis fuisse,sed lauda-
biliter vixisse inquirendũ est. vt in capi.gloria
episcopi.12.quæstio.2.& argu. in.l. 2. C. de his
qui veniam æta.impetra.& gloss. in capit. tunc
ex literis.de in integr.resti.in verbo,institutus.
glos.in.l.vnicuiq;. C. de proximi.sacro.scrini.
libr.12.& Sebasti.Sapia.in additio . ad Abb. in
prooemio Greg.in.1. additiõe.& Antoni.Frãc.
in additio.ad eundem Abbat. in capitul . dile-
ctus.de procura.in.1.additiõe post medium. &
quia ingenium docile etiam sine doctore , lau-
dabile est.vt Iohã.Andre.in dict.c. tunc ex lite
ris.℣ Et facit gloss. in.l.1. C. de annonis ciuili.
6 lib.11.vbi tenet , quòd scholaris † sit excellen-
tis doctrinę,debet præcedere doctorem . sequi-
tur Ias.in.l.cùm quid.ff.si cert.peta.nu. 12 . vbi
quoq; tene , quòd si est statutum , quòd minor
7 † vigintiquinq; annis non habeat lecturam or-
dinariam,receditur,si est præstantis sciẽtię pro-
pter excellentiam.& idem tenet Alex . ibi,nu.
4.&.5.tamen talis maior excellẽtia debet proba
ri per quindecim testes . vt Alexan. ibi, nu.7.
℣ Et facit quod tenet Bald . in. l. administran-
tes.ff.de excusa.tuto . vbi ait,quòd si ex forma
8 † statuti potestas debet habere collateralem do
ctorem , qui debet facere fidem de doctoratu,
quòd propter suam scientiam dispensatur cum
potestate,quòd non teneatur docere doctoratũ,
quia extunc non debet facere fidem de docto-
ratu,nec ostẽdere priuilegiũ doctoratus , & ni-
hilominus potestas habebit salariũ cõstitutũ ꝓ
doctore.℣ Facit quoq; ꝙ tenet Cardi. in Cle. 1.
de iureiura.§. nos itaq;.nu.8.q.18.vbi ait,ꝙ not⁹
9 † non est necessariò,ꝙ examinetur.per gl.ibi,in
verbo,aliqualẽ.Sed si nõ est omnino notus, ali-
qualiter examinatur,sed facilius.quã incognit⁹.
vbi arguit, ꝙ cùm bachalarius notus sit in sciẽ-
tia,& moribus,facilius pertransire debet in pri
uata examinatione , per iura , quæ allegat dict.
gloss.& per capi.veniam.35.quæst.9.& vi. tex.
in capi.nullos.24.distinct. & Abbat.in capitu.
fraternitatis. De clericis non residenti . & facit
quod dixi suprà in gloss . que les diereu . ℣ Et
facit quoq; quod tenet Cardi.in Clement. cùm
sit.de magistris. quæstio. 2. nume. 35. vbi dicit,
quòd ad hoc, vt quis sit doctor,requiritur,quòd
examinetur , nisi notitia euidentis scientiæ a-
liud inducat.argumen.in Clemen . Romani . §.
nos itaq;.de iureiuran.sed in hoc tenerem,quod
tenui in dict.gloss.que les dieren . scilicet quòd
saltem pro forma,requiritur aliqualis examina-
tio.Licet Iohan.Andre.in capitu.constitu.el.2.

de ap-

de appella.& Feli.in.c.clerici,circa fi.2.colū.de iudiciis.& Socinus in fallē.fuis,in parte, lex ge neraliter.versic.fallit ratione famæ. In expresso dicant nā licet regulariter ille, qui doctoratur, debeat examinari, fallit, si est aliquis bonę famę, qui publicæ visus est legere, & cōferre, vel facere alia,ita,ꝙ ex fama sit doctus. nā iste poterit sine alia examinatione licitè doctorari.

ruego, salvo que el escoja el que el entendiere que le

⁋ Inquantum dicta pragmatica teuet, ꝙ requiritur, quòd studuerint in studiis generalibus, & sic approbatis, videtur prohibere in particularibus nō studere,quia in

10 illis præsumitur†,ꝙ doceatur scientiā adulterina.vt in Procemio fforum. §. hæc autē omnia. ⁋ Quod intellige,nisi ex persona legentis,& audientis in loco particulari aliud iudicetur.argu. in.c.tuæ.de cleri. non resid. cum ibi notatis per Host.tenet ad literam Card.vbi suprà. ⁋ Et in talibus officiis attendi debent ea, quæ dixi in d. glo.Que les dieren,quia nimis absurdum est,vt

11 quis cum vanitate, † vel imperitia ascendat ad honorem peritiæ literarum:quia ascensus debet esse per gradum virtutum,nō vitiorum.c. dum sanctam.in fine.de pœniten.distin.2.vt tenet dictus Card.in.d. Cle. cūm sit.in principio.quem vide. ⁋ Et quia honorem conferre insipienti,est reipublicę subuertere vitā.Et impossibile est vt alios vtiliter regat, quem proprius subuertitur error.tenet Lucas de Penna.in.l.filios.C.de decurio.lib.10.

c Por ruego. ᶜ Idem tenet text. & ibi Iohan.de Plat. in.l.cōtra publicam.C.de re milit. lib. 12. nu.1.vbi honoris,& dignitatis augmentum non suffragio, sed laboribus conuenit adipisci.& in.l.1.C. de princip.agēti.in reb.lib.10. Quod non seruatur, imò hodie non morum honestas, sed verborum venustas attenditur,non scientiæ visus,sed stultitiæ risus,non puritas manuum, sed quātitas munerum confouetur,& nō virtutes, sed vestes ad insignes honores & vtilitatis officia promouentur.vt in.c.fertur.1.q.1.& ibi Archidi.nu.3. vbi exponit vitia,idest vitiosos,idest dūvitiosi pro muneribus honores recipiunt,& officia,& non meritis propriis.s.alienis.s.progenitorum,& in assequutione honorum ei, qui propriis laborauit viribus,& expesuit se periculis præferatur. Vnde Ouidius. 13. Meta. Proposita arma peto meritis expendite causam, Dummodo ꝙ fratres Telamō Peleusq; fuerunt. Aiacis meritum nō sit,nec sanguinis ordo, Sed virtutis honor spoliis quæratur in istis.Et parum suprà, Nam genus,& proauos,& quæ non fecimus ipsi,vix ea nostra voco.Et Tullius contra Salustium. Nec mecum his conferri decet, Patres cōscripti, qui iam decesserunt,omniq; odio carent,& inuidia, sed cum eis, qui mecum vna in republica versati sunt, gloriosum quidem est honorem passim impedire,sed laudabili⁹ bene meritis digna pręstare:quicquid enim talibus tribuitur,pro generali potius vtilitate largitur.Dicit Cassi.4. vari. Quid vocamus in meritis virtutum, aut vitæ sic extollendis. Hodie nil sibi grauitas, nil industria vēdicat, tātū auri profanus amor obtinet. Hodie honor vitia indefensè remunerat, & in locum vltoris,seu iudicis is, qui fuerat puniendus,adiicitur.tenet Lucas de penna in.l. si quādo.C.de diuersis offi. & apparito. iudi. lib. 12. in fine.& probat tex.in.l.5.titul.16.lib. 2. in ordi.regalibus. ⁋ Quinimo nec talis prouisio officialiū debet fieri ad clamorē,seu petitionē populi,seu ciuitatis:quia talis clamor impedit animū, ne possit discernere ęquū.vt in.l. si cōstat. ff.de appellat.& in.l.si priuatus.ff.qui & à quibus.& quia aliquādo quod placet populo, displicet Deo:quia populus est docendus, non sequēdus.vt Bal.in.c.2. de electione. ⁋ Vbi quoq; tenet,ꝙ quādo prouisio:seu electio fit ad petitionē præcedētē,& instātē,præsumitur,ꝙ iste clamor fuerit causa finalis eligendi,etiam si fiat per debitā electionē,seu prouisionem.

Summarium.

1 Corrector debet eligere sibi locūtenentem & cęteros officiales.

f Escoja. ᶠ Nota text.ꝙ corrector † de-

1 bet sibi eligere locū tenentem. Et per istū text.corrigitur text.in.l.10. titul. 16. lib.2.in ordi.Regali.vbi cauebatur, ꝙ rex debebat eligere,& nominare locū tenētē in prouisione speciali: quæ lex non vtitur, sed solùm in prouisionibus officiorū dat rex potestatē eligendi,& ponēdi sibi locū tenētē, & remouēdi ad libitū suū.& dicā infrà in gl.iusticia in principio. ⁋ Et quoq; electio aliorū officialiū pertinere debet ad potestatē ciuitatis,dūtamē in cōcilio ciuitatis approbetur.tenet Iohā.de Plat.in l.præcepit.C.de Cano.largi.titulorū.lib.10.nu. 6.Sed ad euitādas plures baraterias, quę contra ius & consciētiā fiūt inter correctores, & inter suos

ſuos locū tenentes, eſſet vtile ſeruare dictam. l. ordina.& ſi non iubetur ſeruari,& ſic quòd rex prouideat,loca tenentes non poſſunt vitari dictæ baratcriæ.

Summarium.

1 In electione officialis attendi debet prudentia & merita vitæ.
2 Vitam laudabilem habere debet, qui ad præcipuum gradum honoris promouendus eſt.
3 Rex pati non debet quenquam celſiorem gradū obtinere, niſi cui & laborum aſsiduitas, & ſtipendiorum prolixitas ſuffragatur.
4 In electione officialis conſideranda eſt nobilitas, prudentia, fidelitas, & bona conſcientia cum mentis integritate, ac rerum experientia, & etiam ſolertia, & morum probitas, & artis peritia.
5 Nobilis dicitur, qui eſt prudens, & virtute imbutus.
6 Scientia hominē nobiliſsimum facit.
7 Laudabilis vita debet attendi, & etiam ſi inhabilitas ei proueniat ex defectu nataliū debet promoueri.
8 Fructus ſapientiæ eſt glorioſus labor.
9 Viliſsimus eſt reputandus, ſi non præcedit alios ſcientia, quæ eſt honore præſtātior: quia vbi non eſt ſcientia, non eſt bonum.
10 Diuites, & non pauperes ſunt eligendi.

g s **Le cumple.** [g] Scilicet, vt prudentia † & merita vitæ clareſcant. c. in nouamus. 60. diſtin. in fine. Itē virtutum. 40. diſtin. per totum. & in. c. miramur. 61. diſtinct. Itē merita probitatis. vt in. l. vnica. C. de præfectis dignit. lib. 12. ¶ Debet enim qui ad
2 præcipuum † gradum honoris promouēdus eſt habere vitam laudabilem propriis moribus inſtitutam. C. de profeſſo. qui in vrbe Conſtanti. lib. 12. l. 1. quia propter merita præſtantur officia. vt in. l. 2. C. de vetera. lib. 12. & dixi ſuprà in
3 gloſſ. que les diere. ¶ Et rex † non debet pati quenquam celſiorem gradum obtinere, niſi cui & laborum aſsiduitas, & ſtipendiorum prolixitas ſuffragatur. vt in. l. fi. C. de tyronib9. lib. 12. & Montal. in gloſſ. ordi. in parte officiales conſiliarij. ¶ Et Iohā. de Plat. in. l. 1. C. de cōditis in publicis horreis. lib. 10. nume. 5. vbi ait, quòd in
4 electione † officialis conſideranda eſt nobilitas, quia nobiliores ſunt eligendi, vt gloſſ. in authen. de defenſo. ciui. §. interim. colla. 3. & facit qd tenet Bal. in. c. per inquiſitionem. de electione. in fine. nume. 5. vbi ait, quòd viles perſonę non debent attentare publicos honores, quia iniuriā facit dignitati, qui eam committit viliſsimis. vt in. l. iudices. C. de dignit. lib. 12. quia ſicut pulchra ſponſa requirit pulchrum

cūple[g] para deſcargo de ſu cōciencia, y para la buena administracion de la

ſponſum, ita publici honores requirunt honorabiles pſonas. vt in. d. l. fi. C. de cōdi. in publicis horre. libr. 10. & prudētia, fidelitas, & bona cōſcientia, cū mentis integritate proueniēs, ac etiam rerū experiētia, vt. C. de nob. C. cōp. §. ſed cùm ſit neceſſariam. ac etiam ſolertia, & etiam morū probitas, & artis peritia, vbi quo-
5 q; tenet, quòd ille dicitur † nobilis, qui eſt prudens, & virtuoſus: & ſic virtus nobilitat homi-
6 nem. ¶ Et ſimiliter ſcientia † nobiliſsimum facit eum. vt in. l. prouidendum. C. de poſtula. & gloſſ. in cap. de multa. de præben. ¶ Intantum
7 hoc eſt verum, quod etiā ſi inhabilitas † ei proueniat ex defectu natalium, debet promoueri. c. apoſtolica. in fine. 56. diſtin. & c. cenomanenſem. vbi patet de meritis virtutum. c. tali. 1. quæſtio. 7. nec enim poteſt de illius promotione dubitari, cui pro laboribus multis pro moribus caſtis, pro actibus eximiis celſioris loci præmium debetur, vt in. c. miramur. 61. diſtin. Item dātur honores & dignitates. Itē propter reuerētiā ſtudiorū. vt tenet dictus Lucas de pēn. in. d. l. ſi quādo. C. de diuerſis offi. & appari. iudi. lib. 12. verſi. & nota. vbi quoq; dicit, bonorū nāq; la-
8 bor † glorioſus eſt fructus. Sapiētiæ. 3. & deinde apoſtol. dicit. 2. ad Timoth. c. 2. labora ſicut bonus miles Chriſti merita ſciētiæ, ætatis, & vitæ. c. talia merita. 8. q. 3. & quia requies eſt habere fructus ſui laboris. gl. in. l. omnes. C. de feriis.
9 ¶ Nā viliſsimus † reputādus eſt, ſi nō alios præcedat ſcientia, quæ eſt honore præſtātior. c. viliſsimus. 1. quæſtio. prima. & vbi non eſt ſcientia, non eſt bonum. Prouerbio. 19. potiſsimè hæc locum habent in ſacerdotibus, & iudicibus, de quibus ſcriptum eſt, Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirit dominus ex ore eius, quia angelus domini exercituum eſt. Malachi. 2. & in capitul. niſi. §. pro defectu. de renuntiation. aliàs iuſtè dicitur contro eos. Tu ſcientiam repuliſti, & ego te repellam

te r̃epellã,nec ſacerdotio fungaris mihi . Oſee
4.& in.d.§.pro defectu. ¶ Et ad talia officia nõ
10 ſolùm debẽt eligi literati,† & experti , vt dictũ
eſt,ſed etiã debẽt eſſe diuites:quia ſi ſunt in ſum
ma,& in tolerabili inopia, eligẽdi non ſunt,te-
net Plat. in.l. ad
ſubeunda . C. de decurlon.lib.10.

justicia, [h]por los qua

nã gerẽs dignitatẽ, honorẽ , vel adminiſtratio-
nem, hęc ſine amplis facultatibus adminiſtrare
nõ poteſt , ſicut anima ſine corpore corporali-
ter nil agit.1. q. 1.c. ſi quis obiecerit. aliàs eſſet
inane nomẽ honoris, ſecũdũ Lucã de pen.ibi,
in fine.vbi quoq; dicit, ꝙ iuſtè igitur abhorrẽ-
da eſt indigẽtia,quæ quodãmodo morti cõpara
tur. Vnde Eccleſi. 40. Fili in tempore vitę tuæ
ne iudigeas:melius eſt enim mori , quã indige-
re . ¶ Sed quis dicatur pauper,arbitrio iudicis
relinquitur gloſ.in authẽ.præterea. C.vnde vir
& vxor.cum ſimilibus.

Summarium.

1 Per locũ tenentẽ poteſt iuſtitia adminiſtrari,
& põt poni locũ tenẽs ſine licẽtia principis.
2 Locũ tenẽs poteſt pœnã ſanguinis imponere.
3 Locum tenens poteſt facere omnia , quæ eius
corrector poteſt facere.
4 Vice gerẽs, habet iuriſdictionem ordinariam,
5 Vice gerẽs obtinet locũ illius, cuius vicẽ gerit.
& quicquid reſcribitur ſibi, eſt mãdãdũ exe
cutiõi per illũ ,cuius vicẽ gerit,etiã ſi ſit erea
tus poſt cõmiſſionem datam vice gerenti.
6 Inter vice gerentẽ, & delegatũ eſt differentia.
7 Locum tenens non poteſt alium locum tenen-
tem ſibi ſubſtituere.
8 Vice gerens an gaudeat immunitate, qua gau-
det ipſe rector.
9 Tenens locum correctoris gaudet immunitate,
& priuilegijs, quibus gaudet ipſe corrector.
10 Vice gerens alicuius, debet honorari ſicut ille,
cuius vices gerit.
11 Adminiſtrator debet obediri, ſicut dominus.
12 Vicarium epiſcopi offendens , dicitur epiſco-
pum offendiſſe.
13 Corrector ſi moriatur durante officio, an ſuum
locum tenens remaneat in officio.
14 Ad officiũ, quod ſemel adminiſtrauit , an quis
redire poſsit.
15 Officialis , vel locum tenens vnius correctoris
poteſt continuare, & eſſe cum alio officiali,
vel correctore ſucceſſore, ſi eius fides,& in-
duſtria eſt approbata.
16 Corrector faciens locum tenentem , quotiens
eum abeſſe contigerit , & contingat caſus , ꝙ
iudex vna die ſit abſens, & alia die præſens,
valent geſta per eum.
17 Gerens ſe pro loco tenente alicuius ſuperio-
ris, videtur tacitè ei mandare,vt gerat ſe pro
ſuo loco tenente.

h Iuſticia. [h]Quã poteſt per ſubſtitutũ,
1 & ſic p locũ † tenẽtẽ admini-
ſtrare. vt in iſto tex.& in.l. quiſquis. & in. l. ad
ſimilitudinem. C. de epiſcopis & cleri. & ſupe-
rius dixi.& in.l.decreto.ff. de adminiſtra .tuto.
& in.l.quid ergo. ff. ad municipal. de quo latè
per Parid. de Put. in tracta. ſyndi.in parte , an
ſubſtituens.fo.248.quinimo corrector poteſt fa
cere locũ tenẽtẽ ſine licẽtia principis . vt tenet
Bald.in.l.ſi incertis.§.à perfectis.ff.de legatis .3.
per tex.in authen.vt nulli iudi.colla.9.§.ad hoc
verò prohibi.vi.Guido.pap.deciſione.234.vbi
idẽ tenet.& dixi ſuprà in gloſ.eſcoſa. ¶ Et talis
2 locũ tenẽs poteſt imponere † pœnã ſanguinis,
prout poſſunt illi, quorũ locũ tenet , quia locũ
tenet authoritate legis,& lex dat ei merũ impe
riũ. Secus ſi teneret locũ authoritate hominis,
vel de iure Canonico.tenet Angel.in.l.ſi prior.
§.à Titio.ff.qui potior.in pigno. habea. & hoc
tene,licet Paris de put.cõtrariũ teneat in.d . tra
cta.ſyndica.in parte.an ſubſtituens.fo.248. nu.
8.&.9. vbi hãc.q.altercat. ¶ Quia locũ tenẽs po
3 teſt † facere omnia , quę poteſt corrector: quia
ſubrogatus loco alterius,eiuſdem naturæ,cuius
eſt is,in locũ cuius ſubrogatur. tenet Angel.in
l grege.per tex.ibi.ff.de pigno.in principio. &
Bartol. in.l.1.ff.de tuto.& cura. datis ab his.vbi
quoq; tenet,ꝙ ille,cui mandatur à principe , vt
vicẽ præſidis gerat,mortuo præſide,vel etiã ab-
ſente,habet merũ imperiũ,& miſtum ,etiã quo
ad executionẽ , & hoc quia ſpecialiter manda-
tur. vt ibi per Barto . & tenet text.hic.& in.l.a.
C.de offi.eius,qui vicẽ alicuius iudic. vel præ-
la.obti.licet.gloſ.ibi videatur,tenere cõtrarium,
quæ reprobatur p Bar. in.l. 1. ff.de officio eius,
cui manda.eſt iuriſ. nu.15. ¶ Talis enim vice ge
4 rens , † habet iuriſdictionem ordinariam: vt
Bartol.in.d.l.s.& in. l. 1. §. à præfectis . ff. de le-
ga. 3. de quo per Bald . in authenti . Sed nouo
iure.in principio.C de ſeruis fugiti.& per eũ-
dem Bart.in.l.nec quicquã.§.vbi decretũ. ff. de
offi.procõſu. & lega .ante pe.colũ. & ibi gloſſ.
¶ Et facit quod tenet Abb.in.c.eã te.de reſcri-
5 ptis.nu.14.vbi vice† gerens obtinet locũ illius,
cuius vicẽ gerit:& quicquid reſcribitur ſibi,eſt
mandan

mādandū executiōi p illū cui⁹ vicē gerit etiā si sit creat⁹ post cōmissionē datā vicegerēti. Tñ cōtrariū tenet Pla.i.l.ex eo.C.de agē.in re.li.12. nu.3.vbi si rex cōmittit causā senascalo, locū te nēs cōstitut⁹ ab ipso senascalo nō poterit cognoscere:& in hoc dicit,ꝙ doctores determināt: qa si rex nouisset,hoc expssisset in sua cōmissiōe.vt in.l.1.§.ad deficiētis.C.de caducis tollē. qa à forma rescripti nō est recedēdū. Nec obstat ꝙ debet trāsire ad successorē.vt in c.qm Abb.de offi.delega.qa debet intelligi de successore habēte officiū noie ꝓprio,nō alieno, vt est locūtenēs. vt Plat.vbi supra.Et quoq; mādatū, seu ꝓceptū factū ꝑdecessori,successor tenetur adimplere.c. dudū.18.q.2.gl.i.c. literis.de rescrip.⁋ Et qđ dixi de locotenēte,ꝙ nō pōt adimpleri,maximè si papa,seu rex mādat fieri aliqđ ꝑ ꝑsonā alicui⁹, qa tūc nō pōt fieri ꝑ ꝓcuratorē habētē speciale mādatū.est gloss.in.c.exposuit. de dilati.alia in Cle.1.de vita & honest.cleri.& Cardi. ibi.text. in.l.iubem⁹.ꝑ hāc.C.de erogat.milit.ann.lib.11. & Ias.in.l.2.§. ꝙ si in patris.ff.solut.matri.nu.3.

6 ⁋ Et Bar.ponit in.d.l.2.differētiā † īter delegatū,& vicegerētē:qa delegat⁹ est ille,cui ipsemet iudex cōmittit:sed vicegerēs est ille cui supior cōmittit locū alteri⁹,& ille,vt dictū est,habetor dinariā iurisdictionē.& ꝑ Ale. in rubrica.ff. de officio ei⁹,cui mād.est iurif. nu.13. vsq; in finē. vbi ꝑ eū.⁋ Et licet locūtenēs pōtomia,q̄ pōt is, 7 cui⁹ locū tenet,nō tñ pōt † aliū locūtenētē sibi substituere.tenet Bal.in.l.1.§.à pfectis. ff.de legatis.3.p.l.à iudice. C.de iudi.& in.l.si Augustę. l.ff.de lega.2.& Paul.de Castro in.l.2.in fine.ff. de offi.ei⁹,cui mā.est iur. Et facit tex.in.c. In archiepm.de raptori.de quo vi.Bart.in.d.l.1.§.hic qb⁹.& Ale. in.l.& qa.ff.de iuri.om.iudi. & in l.fili⁹.ff.de lega.3.& tenet Paris de Put.in.d.tractā.syndi.in pte,an substituēs.fo.248. nu.6.vi. Hēri.ferrā.in addi.ad Guido.papā,decisio.234. Et quoq; dic,ꝙ vicarius epi si oportet se abesse, non pōt ponere aliū vicariū loco sui, nec assessor.tenet Bal.in.c.qm apostolica.de offi.delega. ꝙ est finalis.nu.1 nec nūti⁹ ambasiatā sibi cōmissam alteri cōmittere posit.vt Bal.ibi.nu.2.& tenet Boeri⁹ decisi.152.loquēdo in locotenēte, vbi altercat.& ibi quoq; tenet,ꝙ locūtenēs creatus à iudice loci,nō ꝑfertur locotenēti creato à dño loci.⁋ Vide quoq; ꝑ Ale.in.d. rubrica, an

8 vicegerēs † gaudeat immunitate, qua gaudet ipse rector.& ꝑ Bar.in.l.fili⁹.ff.de legatio. vbi cōcludit duas esse species vicegerētiū. Quidā sūt cōstituti ab ipsomet rectore in locū eius. & isti non gaudēt.vt in dic. l.fili⁹.& in.l.vicari⁹.eod. tit.quidā sunt constituti ab ipsa vniuersitate, q̄ cōsueuit eligere rectorē in locū mortui rectoris vel absentis,& isti gaudēt immunitate. vt. C.de dignita.or.serue.lib.12.& de isto loquitur text. in.l.2.C. de officio eius, cui vicē alteri ger. & cū Bar.ibi cōcordat Bal.in.l.aliquādo.ff.de offi. procōsul.& Cardi.Flor.in Cle.1.de offic. vica. in.6.opposi.cū gl.in verbo, sacerdotiū. vbi dicit,ꝙ de cōsuetudine seruatur,ꝙ indistinctè vicerector gaudet immunitate,sicut rector. & vltra Bar.in.d.l.filius.pōt allegari text.optimū in l.pe.in fine.C.de aquęductu.lib.11. &. c.si.93.distin.vbi tenet ꝙ qs est·tādiu honorādus,quādiu tenet eius locū. & quoq; habet eius priuilegiū. Ecce ergo, ꝙ vicarius, & vicegerēs pōt dici nō solū ille, qui à superiore cōstituitur in locū alterius absentis,vel defuncti, sed etiā si cōstituatur ab ipsomet constituente vicariū in locū ipsius cōstituentis. ⁋ Et plus est quia vtroq; casu tales vicarij,seu vicegerētes ,,vidētur ordinarij: vnde vicarius episcopi etiā constitutus ab ipso episcopo,dicitur ordinarius.vt in.c.Romana.in principio.& ibi gl.in versic. generaliter de appel.in.6.& in.l.ꝓcipim⁹.in principi.& ibi Bar. C.de appel.&.c.sua.& ibi notat Innoc.de offi-cio vica.gl.in.c.plectis.25.distin.& in.c.2.de offi.vica.in.6.Hosti.& Ioā.Andr.in.c.2.ne pla. vice.sua.& vi.Ale.in addi.ad Bar.in.d.l.fili⁹.sat tē remissiuè.& in.d.rubric.nu. 14. vsq; in fine. vbi circa hoc quatuor cōsideratiōes facit,quas ꝑ

9 te vide. ⁋ Sed in hoc dico,ꝙ tenēs † locū correctoris,gaudet immunitate,& priuilegiis, quib⁹ gaudet ipse corrector:quia ex ꝓuisiōe regis, & sic supioris fuit positus,vt tenet ad literā Cardi. in.d.Cle.1. de offi.vica.6.q. ⁋ Et facit qđ tenet Ludo.Ro.in singula. 362. vbi ait, ꝙ vicerector debet habere sessiōes rectoris ꝑminētis.& dicit,ꝙ est tex.vnic⁹ in.c.ꝓcipim⁹, 62.vel.63. distin.& ibi vi.additionē in.d.singul.⁋ Et ad idē

10 facit,qa vicegerēs alicui⁹, debet honorari † sicut ille,cui⁹ vices gerit.vt tenet Abb.in.c.sane.el.2. de offi.delega.& ibi Barb.1.colū.& vltra eos est gl.in.c.cū volūtate.de setē.excō.& videtur text. in.c.si.93.dist.in.& gl.in.c.cū olim.el.1. de offi. delega. & facit tex.in.c.in accusa.2.q.7. & in.c. felicis.nu.6.& tex. in.c.nobilissim⁹. 87. distin. & in.c.nouo.ac.distin.& c.honor.2.q.5.⁋ Quoq; facit tex.in c.grādi.de supplē. negli.ꝓla. vbi

11 debet † impēdi honor administratori,& obedire sicut dñs à quo datur administrator,nec dicitur infringere iuramētū, qui tali administratori obtēperat:nec mirū,quia potestas administratoris est depēdēs à dño,& cōiuncta sibi, vnde grauamē iniūctū administratori,concernit ipsum dominū.l.peto.§.mater.&.l.cū pater.§.curatoris.ff. de lega.

de lega.2. & ex persona principali dñi sumit
robur & perpetuitatem. l. annua. ff. de annuis
lega.&.l.quod principi.&.l.si augustæ.ff.de le
ga.2.&.c.Romana de offi. vicar.in. 6. ¶ Implet
ergo fidē, & promissionē, quæ illa exhibet ad-
ministratori ipsius.l.municipibus.ff.de condi-
& demōstra.& quod notat Innoc.in.c.cā te.de
rescrip.facit.l.olla. ff. de religio.& sumpti. fu-
12 ner. vbi dicitur,† ꝙ q offēdit vicariū episcopi,
dicatur offendere ipsum episcopū. & ad hoc il-
lū tex.allegat Bal.in.l.sed & si quis.§.fi.ff.de in
ius vocā.&.l.si prior.§.fi.ff.q potio.in pig.hab.
vbi prærogatiua, quę est in principali, est in
suū locū tenētē, secūdū Barb. in.d.c. fane.1. co-
13 lū. ¶ Et an si corrector moriatur† durante offi-
cio, si suus locū tenēs remanebit in officio? Vi-
detur ꝙ nō, sed eligēdus est, cui moritórū suffra
gantur insignia. vt.C. de diuersis offi. lib.12.l.1.
& ibi Lucas pē. Sed cōtra facit apertè.ff. de tuto
ri.& curato.datis ab his.l.curatorē.& in.l. quæ-
situ.ff.de tutelis. ¶ Attamē Lucas de penna in
d.l agētes.in fine.C.de agēti.in rebus. lib.12. di
cit, ꝙ illa sunt in principis potestate. vt. C. de
cōsuli.lib.10.l.3.& dicit, ꝙ satis faciat, si subro-
gatū, & sic locū tenentē alijs præferat, dū tamē
mereātur virtutes eius.quod nota. Vide quę di
xi suprà in.c.1.in gl.nuestros.nu. 2. & quę dicā
in.c. 5. infrà eod.in glos. suspēdidos. ¶ In pro-
14 posito nota, an quis potest redire† ad officium,
quod semel administrauit? Et videtur ꝙ nō, quia
præsumitur cōtra eū. vt in.d. l. nullus appari-
tor.& in.l. ad splendidioris. C. de diuersi. offic.
& ap.iudi.lib.12.& hoc nisi licētia principis, vt
ibi, & in.l.cōsiliariis.C.de asses & hoc siue quis
fuerit semel solutus ab officio ex honesta cau-
sa, vt quia cōpleuit, & rationē villicationis red-
didit siue causuaria occasione, ꝓpter morbū, vel
senectutē.vt in.l.semel.C.de re milita.lib.12. si-
ue causa ignominiosa, vt propter dictū. vt in.l.
si quis ex grege. C.de appari. præfecto. præto.
& priui.eorum.lib.12.& tenet Iohā.de pla.in.d.
l.nullus apparitor. Quod dicit fallere, quan-
do prouincia est diuisa, & in procuratore Cæ-
saris. ¶ Itē ad hoc vt redeat, nō potest cōpelli &
stātibus alijs sufficiētibus. gl.in.l.pe.ff.de mu-
neri.& honori. & in.l.æstimationem. §. defen-
sionē.&.l.spontè.&.l.honor.§.gerendorū. vt te
net Iohā. de plat.per text.ibi in.l.quis tā. C. de
decur lib.10. ¶ Et hoc est secūdū eū ibi, ne ex cō
tinuatiōe honoris, grauius subditis efficiatur. vt
in auth.de defēso.ciui.§.pe.coll.3. aliās enim cō
tinuādo, incideret in.l.iuliā ambit⁹. vt in.§.sunt.
institu.de publi.iud. nisi in casibus, in quibus
pōt cōtinuare, vel ex interuallo eligi sine pœ-
na ambitus, scilicet vt est dictū in defectū alio-
rū. ¶ Itē admittūtur spurij. vt in.d.l.3.§.spurios.
ff.de decurio. ¶ Et similiter plebei, vt in.l.ante
pe.ff.de decurio. ¶ Alij casus notātur in. l. di-
uus.ff.ad municipal. videlicet qn̄ princeps ex
ꝓprio motu illū refirmat, quia tunc nō creditur
principē ob importunitatē petētis fecisse, nec
refirmatū subditos lædere, sed poti⁹ esse à prin
cipe reformatū, sua exigēte experiētia merito-
rum. vt in.d.l.liceat.de assesso.in fin. quem vi-
de. ¶ Et idē, si ab vniuerso populo reluctāte re-
firmetur. vt in.d.authē.de defēsori.ciui.§.fi. col
la.3. ¶ Fallit etiā, vbi esset honor cū sumptu. vt
in.d.l.spōte.de muner.& hono.secūdū Iohā.de
plat.in.d.l. quis tā. vbi quoq; per eū, an in du-
bio in ciuitate pręsumatur esse plures alij habi-
les, & sufficiētes, vt quis nō cogatur officiū cō-
tinuare, vel ante tēpus vacationis reassumere?
& dicit, ꝙ sic in vrbibus insignibus, & magni-
fico statu ¶ Item fallit in consiliario, & loco te
15 nēte: quia vn⁹ †cōsiliari⁹, seu locū tenēs vnius
officialis, potest cōtinuare, & esse cū alio offi-
ciali vel correctore successore in officio, si ci⁹ fi
des, & industria est approbata. vt tenet Iohā.de
Plat.in.l.ex agētibus.C.de principi.agēti.in re-
bus.lib.12. Hoc intellige, si de prin o officio ra-
tionē digestauerit, id est, de priori tēpore fue-
rit syndicatus. vt tenet Plat. per text. ibi, in. l.
ordinariorū. C.de cohartali.lib.12.nu.4.& bene
se gessit in officio, quia si fuit depositus, seu re-
motus, nō potest cōtinuare. vt tenet Bald.in ar-
gu.in.c.gratū.de postula.præla in fine, loquen-
do in notario deposito à notariatu, quia nō po
test iterū creari notari⁹.& idē dicit de sentētia ar
bitratoris cassata, quia de nouo fieri nō potest.
16 ¶ Adde quoq;, † ꝙ si iudex facit aliquē locū te-
nētē quotiēs eū abesse cōtigerit, & cōtingat ca
sus, ꝙ iudex vna die sit absens, alia die præsens,
ꝙ valēt acta corā illo locū tenente, etiā illo die.
quo fuit præsens, ne ex cōtinua variatione liti-
gātes decipiātur. facit.l.barbarius.ff.de offi. præ
to. Sed si plures & plures dies esset præsens, se-
cus esset. tenet Paul.de Castro.in.l.sed & si pu-
pillus.§.cōditione.ff.de instituto.nu. 4. vbi di-
cit, ꝙ est pulchra inductio. ¶ Et vide Hippo-
lyt.de Marsi.in consilio.9.nu.26. vbi dicit, ꝙ si
aliquis † se gessit pro loco tenēte alicuius supe-
17 rioris, videtur tacitè sibi mādasse, vt se gerat pro
suo loco tenēte. quod nota. & tenet Paul.de Ca-
stro in l. 1. §. magistrum.ff. de exerci. actione.
nume.3. quem vide per.l.fina. ff. quod cum eo.

Summarium.

Summarium.

1 Substituens aliquem in officio, tenetur de commissis per dictum substitutum.
2 Potestas tenetur de commissis, & omissis per suos officiales, & familiares, si delinquunt in officio, vel ratione officij.
3 Si familiaris potestatis commisit delictum, non ratione officij, sed extra officium, officialis non tenetur. nume. 9.
4 Qui habet syndicare officialem, non se impedit de gestis extra officium.
5 Fideiubens pro aliquo Castellano alicuius Rochæ, non tenetur, si ille facit robariam.
6 Si libro mercatoris ex consuetudine creditur intelligitur in pertinentibus ad artem suam; non autem ad alia.
7 Si statuto cauetur, quòd filiusfamilias mercator potest contrahere, intelligitur causa mercantiæ, sed in alia causa diuersa nón valet contractus. nu 42. vers. Et adducit.
8 Nuntio publico creditur circa officium.
9 Si officiales potestatis inter se inuicem se percutiant, vel cum aliis, potestas non tenetur.
10 Potestas tenetur de factis p suos familiares, & officiales de factis per suos familiares, & officiales, licet sint extra officium, quando mandauit, vel raptum habuit.
11 Ad exhibendum tenetur potestas res familiarium, vel ipsos familiares, si potest, licet delinquant extra officium, vel quando ad eum immediatè à familiare, qui delinquit, aliquid ex tali delicto peruenit potestati.
12 Potestas tenetur pro vxore, si delinquat prętextu officij, & si ciuiliter agatur.
13 Potestas tenetur de delicto officialium quando ciuiliter agitur, secus si criminaliter. num. 49.
14 Dominus tenetur pro familia, siue sit deputata ad officium publicum, siue ad priuatum.
15 Episcopus si non potest personaliter visitare, si per alium visitat, tenetur, si deputatus in aliquo excesserit.
16 Nominans aliquem ad officium, & ad munus publicum, suo periculo nominat.
17 Potestas, licet teneatur ex delictis familię suæ, non tamen tenetur ex contractibus suæ familiæ. Intellige vt hic.
18 Proclama, quòd nullus faciat aliquam credentiã, seu aliquid credat alicui de familia, cùm potestas non intendit teneri pro eo, prodest vt pro eo non teneatur, etiam si ex forma statuti teneatur, pro familia.
19 Qualiter probetur, quòd contraxit in causa domini, & in ejus vtilitatem.
20 Fideiubens pro officiali publico, intelligitur fideiubere, & promittere indemnitatem, & interesse respectu damni rei publicæ tãtum. Et non tenetur pro extorsiõibus, damnis & violentiis illatis priuatis, nec de pœnis impositis officialibus, nisi fideiussio, & promissio sit ita lata, vt hæc comprehendat.
21 Ratio quare potestas tenetur de omni delicto commisso in officio per suos officiales.
22 Potestas, qui non eligit sibi officialem, an teneatur pro eo.
23 Famuli, qui dicantur.
24 Famuli potestatis positi ad custodiam ciuitatis, si delinquunt, an potestas teneatur.
25 Potestas non tenetur de gestis per substitutum loco ipsius ad tempus impediti. nume. 41.
26 Potestas inuocans auxilium aliquorum ad capiendum malefactorem, quia vltra familiam aliquando habent aliquos seruitores, qui faciunt sibi in officio, & de nocte associant ipsum, an si isti offendantur in exercitio illius officij, dicatur offendi familia potestatis. Vel si in illo exercitio committant aliquid, an potestas teneatur pro eis. nume. 27.
28 Percutiens familiarem potestatis non deferentem signum, an puniatur.
29 Potestas, an teneatur in syndicatu pro officiali mortuo.
30 Potestas, in syndicatu an teneatur pro familiari bannito.
31 Potestas, an teneatur pro familiari condẽnãdo, si fuerit contumax.
32 Potestas, an teneatur de delicto famuli sui anteaquam esset famulus.
33 Potestas vt teneatur de commissis per familiã, requiritur quòd ipsi sint in aliquo officio deputati, & non tenetur de cõmissis per eos extra officium.
34 Officiales, & stipendiarij, pro contractibus, & delictis antea factis conueniri non possunt, durante officio.
35 Officialis regis habens malum filium, qui eo præsente delictũ facit, an pater teneatur pro eo.
36 Si testes dicunt, quòd familiares potestatis percusserunt Titium, vel delictum commiserunt, & nomina familiarium ignorant, an probent,

bent.

37 Petitio procedit, quando agitur contra potestatem, quòd eius familia aliquid fecit, licet nō exprimantur sigillatim nomina ipsorum.

38 Bannum factum à potestate, quòd omnes debentes aliquid recipere ab officialibus, & familia, compareant infra .10. dies, aliàs non audientur, an tale bannū excuset potestati, & creditoribus noceat.

39 Potestas, an potest punire suos officiales, & nō expectare vt puniātur à superiore, vel à syndicatoribus, & si potest suos officiales remouere. nume. 40.

41 Potestas an teneatur de negligentia sui officialis.

42 Contra retinentem familiares criminosos præsumendum est: & ideo si commiserunt aliquod delictum pro eis tenetur. Quod intellige, & declara, vt hic.

43 Pœna apposita in pace per me & per adhęrentes mihi de non offendendo, non extenditur ad adhęrentem extra casum inimicitiæ.

44 Potestas non tenetur pro suo officiali, quando officialis est approbatus, & expertus in officio. Quid si talis officialis fideiussorem dedit de residentia facienda, an teneatur potestas, qui eum in officio nominauit.

45 Rex committens tempore belli Castrum cuidam militi ad custodiendum, & ille miles commisit alteri militi, vel nobili, an teneatur, si hostes occupauerunt Castrum.

46 Episcopo an imputetur, si archidiaconus examinauit indignum.

47 Potestas non tenetur de gestis per officiales positos à superiore.

48 Potestas quando exhibet officiales, non tenetur.

49 Potestas non tenetur pro officialibus, quando agitur criminaliter. Nec tenetur, si sui officiales fideiussionem de residentia facienda dederunt, & de iudicato soluendo.

50 Si potestas seu corrector multos conuocauit causa debellandi vnam domum, in qua erant malefactores, & illam igne concremauit, propter quòd illi conuocati passi sint damnum, an ipse potestas teneatur illis ad damnum.

51 Potestas, quod soluit pro officialibus suis potest ab eis repetere, vtendo retentione, vel aliter. Quod intellige vt hic.

1 Sea obligado.[1]

les sea obligado [1] a dar cuenta, y razō, y satisfazer lo que ellos hizieren, saluo en caso que los

[1] Nota tex. quòd substituens † aliquē in officio, tenetur de commissis defectib⁹, & delictis ipsius. est text. similis in .l. agētes in rebus. C. de agenti. in rebus. libr. 12. & ibi Lucas de pen. 3. colū. versi. nota hic. dicit, ꝙ quidā peritus in signis authoritatis hanc .l. præcipuā allegauit ad hoc: sed similis litera dicit, ꝙ est in .l. neminē. C. de decurio. lib. 10. & in .l. nullus. C. de episcop. & cleri. & in l. ad similitudinē. Vide omnino .l. ex facto. ff. de negoti. gestis. & in .l. 3. C. de fūdi. reipubli. lib. 11. & in .l. 1. in princip. ff. de exercito. & .l. 1. §. si qs ff. nau. caup. stabu. & in .l. licet. §. in factū. & .l. fi. in princip. vbi est verbū suo periculo. Et sic, ꝙ officialis substitut⁹ gerit periculo ipsius substituētis. vt. in .l. null⁹ qui nexu. C. de decu. lib. 10. prius tamē debet substitutus quā substituēs cōueniri. vt est gl. in .l. si qs ex corpore. C. de murilegulis. lib. 11. & ibi Plat. & vi. infrà. nu. 16. ¶ Et ꝙ potestas teneatur nō solū de delictis cōmissis
2 per eū, sed etiā tenetur † de cōmissis, & omissis p suos officiales, & familiares si delinquūt in officio, & ratiōe officij, tenetur ad interesse parti læsæ. vt in .d. l. 1. §. si serui. ff. furti. aduersus naut. caup. stabula. Et tex. ī .l. 1. C. ad .l. Iuli. repe. gl. in l. 1. C. vt oēs indi. tā ciui. quā crimi. & in .l. si post depositā. C. de assesso. & gl. in .l. consiliarios. C. eod. tit. qa mala electiōe est in culpa, & ideo tenetur p eis. vt in d. l. licet. ff. naut. caup. stabul. & in .l. 2. ff. furti. aduers. naut. & tenet in expresso Bart. in .l. 1. ff. ad .l. Iuliā repet. versic. quęro p quibus. & Ang. de Are. in. §. in lege Iulia. repetundarū. institu. de publi. iudi. versi. & scias. & Bar. ī .l. 1. §. familię. ff. de publica. & vectigali. & Paris de Put. in tracta. syndi. in parte, familiaris, siue familia. fo. 111. nu. 5. & in parte, quia suprà. nu. 2. fo. 113. & in versi. an ex eo. fo. 114. & in parte, potestas tenetur. fo. 207. in princip. quia vt ibi dicit, tenetur vinculo iuramēti malos cōpescere, qui etiā potest remouere suos officiales. & etiā malos assessores, nō tamen remouet defensorē ciuitatis. vt ibi vide p eū. ¶ Et ꝙ substitut⁹ debet seruire piculo substituentis, tenet Pla. in .d. l. null⁹ q. C. de decu. nu. 3. vbi quoq; infert, quòd si ędificiū cōfectum ab substituto ruat eius vitio, tenetur substituens, per dicta iura.

& vi.

& vi. Pari. de Put. in parte, an substituēs. folio
248. & in parte, substitutus. ¶ Et facit quod te-
net Bart. & Plat. in. l. 1. C. de executo. & exacto-
ri. lib. 12. vbi ille text. facit cōtra potestatē ciuita-
tis, qui mittit eius officiales, & exactores per co
mitatū, quòd si committunt aliquid illicitū, vt
furtū, barateriā, vel concussionē, tenetur ipse po
3 testas, & capitaneus. ¶ Si autem delictū † non
est commune cū officio, nec ratione officij po-
ta quia officialis fecit homicidiū, vel furtū, vel
simoniā, quia recipit pecuniā vt rogaret pote-
stati non tenetur potestas de tali delicto nec ci-
uiliter, nec criminaliter. vt est gloss. singul. in. d.
l. obseruare. §. proficisci. ff. de officio proconsu.
& lega. facit text. in. c. ad sedē, de resti. spolia. &
ibi gloss. & notat Bart. in. d. l. debet. §. 1. ff. naut.
caup. stabula. & in. d. l. 1. §. familię. & Gulier. in. l.
nulli. C. quorum appella. nō recip. & Bald. in. l.
2. C. vbi de cri. agi opor. & Paulus de Castro in
d. l. prima. §. familiæ. & Ias. in. l. age cum gemi-
niano. C. de transa. nu. 3. vbi ait, quòd qui habet
4 † syndicare officialē nō se impedit de gestis ex
tra illud officium, & Hyppolyt. de Marsi. in re
peti. Rubricę de fideiusso. nu. 182. & Romanus
consilio. 434. vbi in fine dicit, quòd licet pro eis
teneatur, procedit si in eo deliquerunt, ad quod
sunt deputati, vt latè Ias. in. d. l. age cū geminia-
no. & Hyppolyt. de Marsi. in repeti. l. fi. ff. de
iuri. om. iudi. nume. 169. cum sequētibus vbi al-
legat in simili, quod tenet Bald. in. l. prima. in
5 principio. ff. de magistr. conue. vbi dicit, † quod il
le, qui fideiussit pro aliquo Castellano alicuius
Rochæ, nō tenetur, si ille facit robariam, quia il-
le fideiussor fideiussit apud rempublicam, non
apud priuatos. Et idem in simili dicit, quòd si
6 ex consuetudine † creditur libris mercatorū, in
telligitur in pertinentibus ad artem suā, non ad
7 aliā. Et idem dicit de statuto, † quo cauetur, quod
filios familias mercator possit cōtrahere, intelli
gitur causa mercantiæ, sed in alia causa diuersa
non valet contractus. Et idem est de nuntio pu-
blico, † quod creditur circa officiū: vnde si dicat
citatum dixisse sibi iniuriam, nō creditur sibi.
Abba. in. c. cùm parati. de appella. & Ias. in. d. l.
age cum geminiano. nu. 5. & Hyppolytus in. d.
repet. Rubricæ. de fideiusso. nume. 185. Et tenet
Guido papa. singol. 259. versicul. penulti. quem
vi. sed circa hoc vide singularē distinctionē Pe
tri Antibolini in tracta. de muneribus. in fine.
tomo. 6. tracta. folio. 49. vbi dicit, quòd si nō est
iuratus, tunc non est ei credendū. ¶ Si aūt est iu
ratus, si est persona fide digna, legalis, & hone-
sta, si non percipit partem condemnationis, cre
ditur ei, & suo dicto, & iuramēto statur. & sic in
telligūtur omnia iura supradicta, & consuetudi
nes. si autem percipit partem, tunc nō statur ei,
quia in sua causa diceret sibi ius, & non debet
tali dicto stari sine iudicis cognitione. vt. C. ne
quis in sua caus. ius sibi. & sic repellerentur ho-
die quasi omnes nuntij & banerij, cùm vel om
nes, vel in maiori parte percipiant partē in bā-
nis, & in pœnis. quod est mihi notandum.
¶ Et quòd iudex † teneatur ex delicto familia-
rium, habet locum si familiares delinquant in-
ter se, siue cum alio. vt est text. in. d. l. debet. §.
hæc actio. vbi exactor nauis non tenetur de de-
lictis commissis inter nautas, siue cum aliis ex-
tra officium. vt in. d. l. debet. §. primò. & ideo si
9 officiales, † vel familiares inuicem se percu-
tiant, vel alium extra officium, potestas nō tene
tur, licet debeat formare processum contra de-
linquentes, sicut extraneos. vt in. l. si quis fortè.
§. si quis comitom. ff. de pœnis. & ab officio re-
mouere. vt tenet Amodeus Iusti. in tracta. syn-
dica. in parte, qui dominus potestas, & officia-
les promiserunt parere mandatis syndicorum.
versicul. primo. quod probat ratione: quia si po
testas teneretur hoc caso, non posset esse iudex
contra talem officialem, vel famliarem, cuius cō
trarium dicitur, & notatur in. l. senat⁹. ff. de offi-
cio præsi. & ibi Bar. num. 5. & . 6. ¶ Et quod pote-
stas non teneatur de factis extra iudicium per
10 suā familiā: intelligo verū, nisi mandauerit, † vel
raptum habuerit. vt in dict. l. prima. §. familiæ.
ff. de publica. & vectigali. per Bartol. & in. l. si
seruum. §. liber homo. ff. ad. l. aquiliam. Vel nisi
ad eum perueniat, vel nisi dominus, seu pote-
stas sciat, & non prohibeat. vt Floria. in. l. 11 cu-
ius. ff. si seruitus. vendi. vel nisi statuto caucea-
tur. vt Bart. in. l. Titius. ff. de testa. mili. & Ber-
tachi. in tracta. gabell. in. 7. parte. nu. 30. tomo. 6.
11 tracta. fo. 62. ¶ Tamen tenetur, † vt res fami-
liaris, vel officialis exhibeat, si potest. ita tenet
Bald. in Rubrica. C. de pœna iudicis qui malè
iudi. nume. 16. versicul. quæro quid in factis. &
idem tenet Amode. Iusti. in. d. tracta. syndica.
in dict. parte. versicul. secundo. vbi dicit, quòd
supradicta limitātur, nisi aliquid ex tali delicto
potestati perueniret immediatè ab eo, qui delin
quit. vt in. l. prima. ff. de vi & vi arma. Secus si
peruenit mediante alio, quia tunc non tenetur
de eo, quod peruenit, secundùm Innocen. in. d.
capitu. cùm ad sedem, de resti. spolia. nume. 6.
versicul Sed non occ. & Amode. Iusti. vbi su-
prà. ¶ Extende, quòd non solùm tenetur pro
officialibus, & familia. Sed etiam pro vxore

12 † tenetur.& aliis, quos secum duxit, licet non fint propositi alicui officio in duobus casibus de iure communi, si delinquunt prætextu officij,& si ciuiliter agatur Secus si criminaliter. vt quæ posui suprà in capitul.primo. in gloss. ni sus mugeres.& glos.singula.in dict. l. obseruare.§.proficisci.ff.de offi. proconsul. & lega. ⁋ Attamen iste text.& iura similia,quę dicunt, quòd potestas teneatur de delicto officialium,
13 & familiæ,intelligi debent,† si agatur ciuiliter, non criminaliter.vt gloss.in dict.§.proficisci.& Amodeus Iusti.vbi suprà. versicul.quanto. dicit,quòd si per formam statuti, vel suæ electionis forma,potestas se obligauit ad soluendum omnem pœnam pro suis officialibus, & familiaribus ciuiliter & criminaliter,certè intelligitur de pœna pecuniaria,non corporali,quę per alium pro alio solui non potest. argu. in.l. qui seruum.in principio.ff.de interroga. actio. & in.l.sancimus. C. de pœnis.capitu cùm homo. 23.quæstio.5.& in.l. si à reo. ff. de fideiusso. & in.l.3. C. ad Turpilia. & Paris de Put. in dict. tracta.syndi.in parte,an ex eo.folio.114.in principio.nume.23.& Cataldi. in dict. tracta. quæstion. 264.& Roma. in consilio. 15. vbi tenet, quòd pœna corporalis pro alio solui non potest. l. secunda. C.ad Turpilia. nec ad eam potest quis se obligare.26.quæstio. 5. capitu. cùm homo. ⁋ Et quòd dominus teneatur pro fami-
14 lia,† amplia,siue sit deputata ad officium publicum,siue ad priuatum ex quasi maleficio. vt in.l.sicut exhibuisset.ff. de publica. & victigal. put tenet Ang.in.d.l.1.§.q nouissi.eod.tit.ff.& sentit ibi Bar.& tenet Paul.in.d.§.familiæ.nu.4. & Alexand.in additio.ad Bartol.in.l.nec quid. ff.de incendi.rui. naufra. ⁋ Simile dicit Lucas de penna in dict.l.agentes.colum. 3. de episco-
15 po.quia si episcopus† cùm non potest personaliter visitare,ad hoc alium deputat tenetur, si deputatus in aliquo excesserit, vt Archidi. in capitul. si episcopus.de offi.ordi.in.6. & vide Innocen.in capitul.quòd quibusdam: de fideiussori.in fine glossæ magnæ.& facit.l.3.C. de omni agr.deserto.libr 11. ⁋ Quia vt dicit Lucas de
16 penna in dict.l.agentes,quod qui nominat† aliquem ad munus publicum,suo periculo nominat,& prius conueniendus,quàm ipsius collega fidei ratione.vt in. l. imperator. ff. ad municipal.& in.l.quid ergo.&. C. de pericul. nomi.l.prima.lib.11.& in.l.secũda.C.de susceptor & arca.libr.10.& in. l. exactores eius. tituli. & Innocen.in capitul.ex ratione.de ætate & qualit.in fine primæ glossæ.& hoc pro eo, quòd testimonium pro ipso perhibuit.capit. si seruus. 54.distinctio.& in authenti.de fideiusso.§.vno. vi.suprà.nume.primo. ⁋ Et licet potestas teneatur ex delictis,& extorsionibus familiæ suæ cõ
17 missis in offficio,non tamen tenetur† ex cõtractibus suæ familiæ, vt tenet Paul. de Castro. in l.prima.ff.de exercito.nume.6. per text. ibi. & facit text.iudicio meo in. l. quicunq;. §. non tamen.ff.de instituto. ibi, duntaxat ad id, quod eum posuit.& idem tenet Paul.de Castro in. d. l.prima.§.familiæ.nume.3. vbi dicit, quòd ista est communis opinio, quòd ex contractibus per familiam factis potestas non tenetur. Sed dicit,quòd ista communis opinio patitur distinctionem, scilicet,aut erat talis, qui non erat deputatus super contractibus, & hoc est verum, quòd potestas non tenetur. Aut erat super hoc deputatus,vt sunt expenditores, qui habẽt emere necessaria pro victu, & tunc si contraxit in causam,ad quam est deputatus,& tenetur, aliàs secus.vt in.l.prima §.non autem. in dict. titul. de exercito. Et vide quę dixi in capitu. a.suprà, in gloss.de mercaderia, in fine. ⁋ Tamen licet sit deputatus super contractibus ad necessaria
18 emenda,si talis potestas† in principio sui officij fecit fieri proclama, quòd nullus faciat aliquam credentiam, seu aliquid credat alicui de sua familia,cùm nõ intẽdit teneri pro eo, prout aliquãdo consuetũ est fieri, isto casu licet ex forma statuti teneatur pro familia, & officialibus respondere,non tenetur pro debitis per eos cõtractis.vt probat text.in.l. si pupilli. §. proscribere.ff.de instituto.vbi proclama,seu protestatio excusat dominũ ne teneatur pro institutore.tenet.ad literam Amode.Iusti.in d.tracta.syndi.in dicta parte, qui dominus potestas. versic. sed pone.cũ versi.sequenti.vbi dicit q excusatur,si fuit publicè prçconizatum,ita q verisimiliter potest venire ad notitiã plurimorũ. vt in d.§.pscribere. & in.c.1.de postula.pręla. Et prædicta vera, nisi cõtraxerit in rem necessariã potestati,vel suæ familiæ,ratione officij explicandi,quia tunc potestas tenetur,non obstante bannimento.vt in.l. fina. ff. de exercito. & in. l. 4. ff.de in rem verso. Quod est notandum,& menti tenendũ.quia occurrit pluries in facto, vt dixit Amode.Iusti. vbi suprà. ⁋ Qualiter autẽ pro
19 betur,† q cõtraxit in illã causam,distingue, vt p Bar.in.l.si ciuitas.ff.si cert.peta. ⁋ Adde q tenet Iohã.de Pla.in.l.1.C.de coueni.fis. debito.li.10.
20 nu.3.vbi ait,q fideiubẽs† p officiali publico intelligitur fideiubere. & pmittere de indẽnitate, & interesse respectu dãni reipublicę tãtũ. p. l.3.§. pro magistra-

pro magiſtratu.ff.de adminiſtra. rerū ad ciuita.
pertinen.vnde ſecūdùm Plat.nō tenetur pro ex
torſionibus,dānis, & violentiis illatis priuatis.
per text.in.d.l.1.§.1.in principio.ff.de magiſtra.
cōuenie. & ibi per Bald. nec tenetur de pœnis
impoſitis officiali propter maleficia, & barate-
rias per eū cōmiſſas. vt in.l. fideiuſſores magi-
ſtratuū.ff.de fideiuſſo.& ibi Bar. & hoc niſi fi-
deiuſsio, ſeu promiſsio ſit adeò lata,vt hęc com
prehēdātur.vt in.l.q̄ro. ff. locati. & ibi notatur
in gl.magna in fine. ¶ Ratio quare poteſtas te-
21 netur de omni delicto in officio cōmiſſo † per
ſuos officiales eſt, quia debuit eligere idoneos,
& ſufficiētes.vt in authē. de colla.§.1.colla.9. In
ſtitu.de obliga.quæ ex quaſi delict. naſ.§. fi. &
ita ſeruatur de cōſuetudine ſecūdùm Parid. de
Put.in.d. tracta.ſyndi.in parte,an ex eo.fo.114.
nu.17. & de ſuo proprio tenetur emendare per
eius famulū.vt in.d.authē.de mādatis principi.
§.ſed nec milites.colla.3.&.d.Paris de Put. vbi
ſuprà.nu.15. ¶ Sed quid ſi ipſe poteſtas nō eli-
22 git familiā,† ſed eligit commune,vel plebs,ſeu
ſuperior,& ſibi datur. Dic ꝙ pro ea nō tenetur.
arg.in.l.cū plures.§.ſeruū.ff.locati. &.d. Paris
de put.vbi ſuprà.nu.18.vbi quoq; nu.16.dicit,ꝙ
23 famuli appellātur † ij, qui quotidie famulātur.
vt in.l.1.C.de his qui in eccleſi.mane.vbi quo-
24 q; in nu.9.tenet quòd ſi famuli † poteſtatis po-
ſiti ſūt ad cuſtodiā ciuitatis de nocte,& faciāt cū
aliis furta,ꝙ poteſtas tenetur:quia deliquerunt
in eo,in quo poſiti fuerūt.Et ibi quoq; dicit, ꝙ
nūtij non poſſunt ſeruire diuerſis iudicibus in
diuerſis officiis.¶ Vnū tamē adde, ꝙ rector,ſi-
25 ue officialis,† nō tenetur de geſtis p ſubſtitutū
loco ipſius ad tēpus impediti. tenet Angel.in
§.ab hoſtib⁹.Inſtituti.de alie.tuto.quod nota &
infrà dicetur.¶ Et ſic dictum eſt,ꝙ poteſtas te-
netur de facto familiæ ſuæ. ¶ Quid ſi poteſtas
26 inuocat † auxiliū aliquorū ad capiēdū malefa-
ctorē,& vltra familiā neceſſariā aliquādo habēt
aliquos ſeruitores recōmēdatos vel domeſticos
qui fauēt ei in officio & de nocte aſſociāt ipſum,
an ſi iſti offendātur in exercitio illius officij di-
cātur offenſi familiares poteſtatis, vel ſi in illo
exercitio cōmittāt aliquid,an poteſtas teneatur
pro eis? Paris de Put.in.d.tracta.ſyndica. in par
te,quia ſuprà pluries.fo.113.dicit,ꝙ magnū du-
biū eſt. Tamē dicit,ꝙ ſi officialis nō habēs fami
liā neceſſariā ad capiēdū malefactorē poteſt in-
uocare auxiliū ſubditorū & illi ſibi parere tenē
tur.vt in.l.1.&.l.2.C.de his qui latro.vbi hoc te-
net Ange.& in.l.1.C. nil. agge.nō rūpe.ꝙ ſi no
luerint obedire, tenētur cōditione ex illa lege.

C.de his,qui latro.& Bald.tetigit in.l. ſi quis in
hoc genus.C.de epiſcopis & cleri. & ſic ſecun-
dū Parid.de Put.vbi ſuprà. iſti, quorū auxilio
imploratur ſint miniſtri officialis iuris authori
tate aſſumpti, & ſic ſubrogati loco famulorū ſi
quis eos offendat, ea occaſiōe tenetur. ¶ Et ſic
dicēdū eſt in aliis, qui officiali fauēt in officio
ſuo,& cū eo cōuerſantur, vt familiares aſſocian
do ipſum. ¶ Et Andre.de Iſerni. in cōſtitutio-
ne iure regni.de ſent.dicit,ꝙ illi,q ſūt in ſocieta
te dn̄i,aſſociādu,& ꝓ magna parte ſimul ſtādo,
licet in domo ſua quilibet comedat, & iaceat,&
qui ad requiſitionē dn̄i equitāt,& alia agūt, di-
cūtur familiares.arg.in.l.ſi quis ita.ff.de condi-
tio.& demōſtra.ideo iſtos offendēs officij com
tēplatione, dicetur offendere familiares pote-
ſtatis pro prędicta, & per ea,quę tenet Bart.in
d.§.familiæ.¶ Vbi dicit,ꝙ probatur aliquē eſſe
familiarē alicuius, ex quo cū aliis familiaribus
aſſociatur,& ſeruit vt alij famuli,licet nulla ſcri
ptura interuenerit de familiaritate.per tex.in.l.
fi.de præpoſi.ſacro.ſcrini.C.lib. 12. vbi dicit,ꝙ
probatur aliquem eſſe præpoſitum per domi-
num in aliquo exercitio officij eo ipſo,ꝙ exer-
cet officium domino ſciente, quia videtur eum
prǒpoſuiſſe. Et quoq; probatur ſatis quem eſſe
alicuius famulum, ſi apud eum alatur. vt Paris
de Put.vbi ſuprà.& tetigit Bald.in.l.1.C.de epi
ſcopis & cleri.vbi Cyn. ¶ Et per conſequens ſi
iſti deliquerunt † ratione officij, poteſtas tene-
tur pro eis: & ſi talis poteſtas velit ſe excuſare
quòd nō cognouerit illos eſſe de familia pote-
ſtatis,nō puterit ſe excuſare, ſi cōuerſabātur cū
poteſtate familiariter,& cū illo accedebant, &
cū familiaribus eius aſſociabātur.vt ſuprà, quia
iſti,qui vocantur per officiales ad eorū auxiliū,
habētur loco familię.vt tenet Andre.de Iſerni.
in conſtitu. Regni humanitatis.& dictus Paris
de Put.in.d.tracta.in partè,an ex eo.nu. 4. & ꝓ
familiaribus habētur,licet ſignū nō portauerit,
quia ſatis eſt, ꝙ ex iſtis ſit certioratus.arg.in.l.
cōtinuus.ff. de verbo.oblig. præſertim ſi pote-
ſtas,vel alius eius officialis,mādaſſet iſtis,quòd
exequerētur,vel caperēt iuſtè malefactorē eo prę
ſente,quia nō requireretur aliud ſignū, ſ[illegible] tenet An
gel.in.l.itē apud labeonē.§.ſi quis virginē.ff. de
28 iniuriis.dixerit,ꝙ percutiēs † familiā poteſta-
tis,nō deferētē ſignū,vel veſtē, non tenetur.
quod eſt intelligēdū,quādo nō cōſtabat eſſe fa-
miliarē.vt tenet ſingulariter.d. Paris. de Put.in
d.verſi.quia ſupra. nu. 5. Quod nota ad intelle-
ctum.l.primę.cū ſequētibus.titu.1a.lib.8. in ordi.regali.vbi ponitur pœna cōtra percutiētem

 officialem,

repulsus ab officio, secundũ Petrũ. quod nota.
36 ℣ Sed quid si testes dicunt, quòd viderũt † quẽdam familiarem potestatis percutere titium, tamen nesciunt nomen eius, an sufficiat? Videtur φ non: quia in libello, & probationibus debet poni specificatio certi hominis. ff. nau. caup. sta bula. & in. l. licet. §. 1. eod. titul. Et ideo si testes non cognoscãt personæ nomẽ, debent testibus corpora exhiberi. ff. de publica. l. si cùm exhibuisset. glos. in. c. cùm causam. de testi. tamẽ hoc fallit in actiõe quod metus causa. vbi non oportet certi hominis factũ. arg. l. cũ exceptione. §. in hac. ff. quod metus caus. & si potestas noluerit exhibere familiã suã, testibus videtur subtrahere probatiões, & fingitur cõtra eũ. arg. in. l. prouidendũ. C. de postul. tamẽ illa lex non loquitur in sufficienti præsumptione, sed melius facit. l. nullus. C. de assesso. & l. & post. & l. consiliarios & facit text. in argu. in. c. cùm homo. 24. quæstio. 5. & Bald. in additio. ad Specul. in. d. titul. de accusatore. colum. 5. versic. sed quid remanet cum hoc. ℣ Licet in contrarium dicat, φ facit quod tenetur, licet testes ignorent nomina familiaris: nam cùm sit vniformis conditio conclusorum sub genere, debet valere probatio generalis. arg. in. l. quòd si dubitatur. ff. de acqui ren. hæredi. & l. gallus. §. sextus. ff. de liber. & posthu. ℣ Sed dictus Pari. de Put. vbi suprà, in d. parte, an ex eo. nu. 23. versic. pone. dicit, quòd istam opinionem Bald. non teneret, quia hic nõ tractatur de puniendo potestatem criminaliter, nec de puniendo famulo, sed de condemnatione ciuili, per notata per Bart. in. d. l. 1. ff. de fur. aduers. naut. & in. l. nec quid. ff. de incen. rui. naufra. & per Andre. de Iser. in constitu. regni si damna clandestina. ℣ Vbi dicit, quòd si homines tincti in facie in territorio derobant, & nescienter, quòd villa. vel dominus territorij tenetur, licet nomina delinquentium ignorẽtur. hoc etiam tenet Angel. in. l. 2. § hæc actio. ff. vi bono
37 rum rapto. vbi dicit, quòd, pcedit petitio, † quã do agitur contra potestatem, quòd eius familia aliquid fecit, licet non exprimantur sigillatim nomina ipsorum. & vide quæ dixi suprà, in. c. 1. in gloss. ni fus mugeres. in fine. allegando Ca tal in tracta. syndi. quæsti. 264. ℣ Quid si pote-
38 stas fecit banniri † quod omnes debẽtes aliquid recipere ab officialibus, & familia, quòd comparent infra. 10. dies, aliàs non audientur, an tale bannum excuset potestati, & noceat creditoribus, qui non audiantur post terminum? Dic φ non nocet creditoribus, nec potestas excusatur, nec ad hoc potest obstare. l. diffamari. C. de ingenuis & manumiss. quia loquitur in termino assignato, creditori certo per iudicem competẽtem: sed hic tanquã caput familiæ potestas tenetur exhibere, aut soluere. Ita tenet Amode. Iusti. vbi suprà, versi. si verum si potestas. Et licet Amodeus nõ dicat, ratio huius potest esse: quia talis potestas de cõmissis per suos officiales in officio nõ habet cognitionẽ, sed spectatur tempus syndicatus: quia par in parẽ nõ habet imperiũ. vt in. l. nã magistratus. ff. de arbi. & in. l. ille à quo. §. tẽpestiuũ. ff. ad trebellia. ℣ Et facit quod in expresso tenẽt Angel. & Paul. de Castro in l. pars literarũ. ff. de iudi. vbi tenẽt, φ licet potestas mittit bãnimẽta per ciuitatẽ, φ quicunq; velit petere aliquid à notario suo, compareat infra tot dies, hoc bannimentũ non ligat creditoribus. Et idẽ tenet Rodericus suarez in repet. l. post rem. ff. de re iudi. colum. 215. sequendo Angel. & Paul. vbi suprà. De quo vide Hyppolyt. de Marsi. in repet. Rubricę. de fideiusso. nu. 511. & infrà dicã, nu. 40. ℣ Facit in simili quia collega suũ collegã nequit cõpellere. vt in. l. 3. ff. de administra. tuto. nisi voluntate. l. est receptũ. ff. de iuri. om. iudi. & quę notãtur in. l. ex asse. ff. ad trebellia. vt tenet dictus Paris de Put. vbi suprà in parte, potestas tenetur. folio. 207. & idẽ Paris de Put. in parte, potestas an possit punire alium officialem. fo. 208. Istã. q. examinat, an
39 possit † eũ punire, & nõ spectare vt puniatur à superiore, vel à syndicatoribus. Et dicit φ Dy. in. l. si quis forte. §. si quos. ff. de pœnis. dixit ibi casum, φ Iustitiarius possit punire assessorem suũ: tamẽ cõtra eũ dicit. quòd videtur tex. in. l. 3. de offi. præfe. orien. dicens, φ iudices pedaneos corruptos bene posset punire. p tex. in. l. si quis aliquid. §. iudices. eod. titul. Tamẽ aliqui dicunt per illũ text. in. d. l. 3. quòd præfectus prętorio, & sic potestas potest insufficientem iudicem, vel propter diuersam corporis valetudinẽ, negligentiã, vel furtũ deponere, vel principi referre, & alios subrogare. Sed ille text. loquitur in præfecto prætorio, qui habet supremã potestatem. vt in. l. 1. ff. de offi. præfe de hoc vide tu dictũ Piridis de Put. vbi suprà, vbi facit distinctionẽ. Aut si potestas eũ elegit, tũc potest eum punire, & remouere: Secus si fuerit creat⁹ à principe, vel ab alio superiore, quia tũc nõ potest, vt ibi per eũ. ℣ Tamẽ ego teneo, φ licet potestas,
40 & sic † corrector possit remouere suos officiales ad libitũ suũ, vt in prouisionibus officiorũ patet, & dictũ est, tamẽ de cõmissis per officialẽ in officio amoto eo, ipse nõ potest cognoscere, sed expectatur tẽpus syndicatus, quia, vt dixit Amode.

xit Amode. Iusti. vbi suprà. talis corrector tenetur pro eo soluere, vel exhibere tāquā caput familiæ, ilico ipse nō potest esse iudex in causa sua, nec suæ familię. vt in. l. si quis iurisdictioni. ff. de iuris.om.iudi. & ibi Alex. & docto. & latè dixi suprà in gl. ni abogados. versi. eodē modo. maximè quia actio cōtra eos nata, nō est peritura, donec tēpus syndicatus sit elapsū, quia sicut nō potest cōueniri durāte officio. vt in. d. l. pars literarū. de iudic. ff. & per Bar. in. l. 2. ff. ad. l. iulia repet. & Paris de Put. in dict. tracta. in parte officialis durāte officio. folio. 106. nisi cōueniatur corā principe, vel delegato specialiter ab eo misso, vt Angel. in tracta. syndica. in principio. ☞ Ita eo finito corā alio nō potest cōueniri, nisi corā principe, vel corā delegato ab eo misso. vt tenet dictus Angel. vbi suprà. & tenet in expresso Paul. de Castro. in. d. l. pars literarū. nu. 2. & Angel. ibi, vbi dicūt, ꝙ si potestas misit bānimēta per ciuitatē, ꝙ quicūq; vult aliquid petere à tali officiali suo, qui vult recedere, cōpareat infrà tot dies, aliàs nō audietur, ꝙ istud bānimētū nō ligat aliquē, qui debeat ab illo habere, quia ipse potestas nō est iudex competēs cōtra aliquē de sua familia: nō debet ergo dimittere ipsum recedere, quousq; fuerit syndicat⁹, vel faciat se securari ab eo, aliàs tenetur pro ipso. quod nota. Quod sequitur Roderi. suarez vbi suprà. colum. 215. vt dixi, nu. 38. vbi dixit, ꝙ per dictū Angel. dixit de facto cum correctur cu̾susdā ciuitatis fecisset quedā prætorē & algazelū familiares suos facere eis residētiā termino assignato omnibus, qui de eis vellent querelare, & cōtra eos petere, vt moris est hodie secūdùm legē regni, quòd licet elapso termino aliqui ab eis nil petierūt, nihilominus audiūtur, & ita postea fecit illos audire corā quodā officiali per curiā regis misso ad capiendum residentiam correctorum, & officialiū eius, & fuerunt cōdēnati, nec eis profuit dicta exceptio de residētia facta corā correctore, & de termino ab eo assignato transacto. & tenet Bar. licet ipse non dicat in. l. meminisse. §. legatum. ff. de offi. proconsu. & lega. vbi dicit quòd ante syndicatum non debet officialis suos officiales remit-
41 tere. ☞ Sed an potestas teneatur de † negligentia sui officialis? glo. institu. de excusa tuto. in parte, remanere, videtur tenere, quòd non. sed Floria tenet contrariū in. l. seruus seruū. §. si fornica rius. ff. ad. l. aquili. quia mala electiōe est in culpa. Et istā partē tenet Amodeus Iustinus in. d. tracta. syndica. vbi suprà. versic. fi. & Cataldi. in d. tracta. syndi. quæst. 220. ☞ Et per istū tex. ibi. por los quales sea obligado. & per iura supradicta similia reprobatur gloss. iudiciu meo. & Angel. ibi. in. §. ab hostibus. in versi. postliminij in situ. de atilia. tuto. vbi tenent, quòd rector, siue officialis non tenetur de gestis per substitū loco ipsius ad tempus impediti. & facit text. in cap. 1. de offi. vicar. lib. 6. & iu dict. l. 2. cū gloss. C. de officio eius, qui vicem alterius gerit. Nisi saluetur, quòd non tenetur de gestis loco ipsi⁹, scilicet de gestis extra officium, secus de gestis in officio, per supradicta. & idem tenet Petrus de Ferra. in forma libelli inquisitio. in parte, transeat in exemplum. nu. 9. quem singulariter vide, vbi dicit, quòd regulariter est contra: quia nullus debet grauare, vel punire ex facto seu delicto alterius, ad quod committendum nullum præstiterit auxilium, cōsiliū, vel fauorem. vt in d. titu. C. ne filius pro patre. & C. ne vxor pro mari. & pœnę debent solùm tenere suos authores. l. sancimus. C. de pœnis. nec ad agnatos vel affines innocentes debet extendi, vt dicit ibi tex. & habetur in cap. quæsiuit. de his quæ fiūt à maio. part. Capitul. absurdum enim est, vt alteri per alterum possit auferri cōditio iniqua. vt in. l. rem hæreditariā. in fine. ff. de euictio. sed in certis casibus specialibus cōtrariū reperitur secūdùm. d. Petrū de Ferra. & vnus eorū est, quā do officialis, vel famulus delinquit in officio cōmisso domino suo, quia tunc tenetur dominus secūdū eūdē. ☞ Et vi. Feli. in. c. nulli. de ac-
42 cusa. in principio. vbi dicit, † ꝙ præsumēdū est cōtra retinētem familiares criminosos: quia ex sociis cognoscitur vita hominis. Et si episcop⁹, vel Abb. habet aliquos criminosos, qui cōmiserūt aliquod crimē, ꝙ tenetur pro eis, & nō possunt allegare ignorātiā. ☞ Et idē dicit, quādo nō misit idoneos visitatores, quod dicit intelligendū, qn̄ dn̄s est in culpa, qa scit, vel scire potuit delictum perpetratum. Sed dicit, ꝙ excusatur si ante accusationem expulerat, & hoc intelligo, quando deliquerunt non extra officium, secus in officio, vt dictū est. Et idē Felin. in. c. Petrus. de homici. 2. colum. in. 7. fallen. vbi dicit singulariter, ꝙ ista fallentia declaratur, & restringitur multipliciter. ☞ Primò declaratur, nisi dominus post scientiā statim purgaret delictū officialis, vt dicit, ꝙ tenet Rota in decisiōe. 266. incipiēte. Itē si vicarius, in nouissimis. ☞ Secūdò declaratur, nisi officiales delinquerēt extra officiū vt dictū est, quia dn̄s non tenetur, nisi inquantum alij dn̄i tenētur de delicto famuli, non officiali. Ita pulchrè Bar. in. l. nec quid. in prin. ff. de Incen. rui. naufr. & Abba. post Anto. in cap. 1. de resti. spolia.

de resti.spolia.3.col.& Feli.vbi suprà dicit,ꝙ po test adduci illud, quod tenet Cardina. post anti quos in Clemen.1.§.fina. de hæreti. vbi dicit,ꝙ pœna ibi apposita turbantibus officiales inqui sitores,non ligat turbantes extra officium. ¶Et adducit dictum Bal.in.l.fina.C.ad Macedo. vbi ait,ꝙ si statutum validat cōtractum factum cum filiosamilias mercatoris,non intelligitur de con tractu facto extra mercantiam,& idem tenet Ias. in dict.l.age cum geminiano. C. de causa.nu.3. & Pau.de castro in.l.1.§.In filio.ff.ad Macedo. vbi dicit,ꝙ vidit istū casum de facto Florentiæ. ¶Et quoque adducit notabile dictū Bar. in extrauagan.qui sint rebelles.in verbo, rebellanda. vbi ait,ꝙ resistens officialibus de facto quando excedunt officium suum,non punitur vt rebellis. ¶Similiter adduci potest,quod scribit Bald.
43 in.l.si prediū.C.de desti actio.vbi dicit,†ꝙ pœna apposita in pace per me,& peradhærētes mi hi de non offendendo,non extenditur ad adhærentem extra casum inimicitiæ iure veteris,sed ex alia sua causa. ¶Quoq; declaratur,nisi deputatus ad certum officium à superiore esset perso
44 na valde integra,† putà si locumtenens est literatus expertus, & approbatus in officio, quia tunc potestas pro tali suo officiali nō teneretur. est glo. peregrina in.c.1.de offi. Archidi.secundum Feli.vbi suprà.Sed non est in.c.1.sed est in c.ad hęc nos dicimus.in verbo, examinetur.ab Archidiacono. loquendo in promouente indignum,an sit puniēdus episcopus,vel archidiaconus, qui eū examinauit. Et dicit,ꝙ episcopus tenetur de facto illius,qui examinat,cùm de mā dato illius illud faciat, sicut exercitor nauis de facto magistri tenetur per.l.1.§.magistrum. ff. de exercito.quod dicit,ꝙ fallit,nisi fortè examinator talis fuisset,vt non sit verisimile ipsum mentiri.argu in.c.significāte.de pigno. Ita in proposito in officiali potestatis,quia sicut est persona valde integra,potestas nō teneretur ꝓ eo. ¶Ad quod facit, quod tenet Oldra. consi. 92.vbi ait,
45 ꝙ si rex habebat†castrum,& tempore belli com misit cuidam militi eū custodire, & ille milles commisit alteri,& hostes venerūt,& occupauerūt castrum culpa illius,an teneatur miles? Et dicit,ꝙ si commisit custodiam nobili, nō tenetur, si cōmisit ignobili,tenetur, quod dicit esse satis consonum iuri cōmuni.arg.in.l.fina.in prin.ff. de custo. reorum.& in.l.ad cōmētariēsem.C.de custo.reorum.& quando cōmisit nobili,non teneretur eū repræsentari,& si nō exhibuerit,vel presentet,videtur liberatus:quia cùm tēpore,cōmissæ custodię diligens & sufficiens reputabatur,non debet nocere,si postea mutauit mores. argu.eorū,quę dicūtur de magistratibus,qui dāt tutores.ff.de magist.cōueni.l.1.§. si magistratus. &.ff.de neg.gestis.l.litis.§.si pecuniā. & in.l.3. §.si eo tēpore.ff.de admini.re.ad ciui.perti. &.l. argētū.ff.cōmoda.& eūm hoc remanet.d. Oldra. in.d.consi.& idē tenet Feli.in.c.super his.de ac cusa.pe. col. vbi quoq; allegat gl.in.d.c.ad hæc:
46 vbi dicit,quòd imputatur† episcopo,si archidiaconus examinauit indignum, nisi examinator esset ꝑsona valde digna,adeò ꝙ excusaretur episcopus,si credidit ei.& ibi Feli.accumulat priui legia virorū integrę opinionis vsq; in finē,quē vide. ¶Quoq; declaratur secūdum Feli.in dict.
47 c.Petrus.nisi officiales† dati essent à superiore, & sic potestas ipse eos non elegit,quia eorū delicta ei non imputabuntur secundum Bald.in.c. 1.de offic.delegat.vt suprà posui in versic.sed an quid si ipse potestas. ¶Quoq; declaratur, nisi
48 potestas † exhiberet officialem,vt dicetur infrà in isto text.in glo.fina. ¶Quoq; declaratur nisi
49 criminaliter † ageretur, vt suprà dixi in versic. extēde. quia etiā si officialis fugeret, potestas nō teneretur secundū Rom.in dict.consi.15. vbi subdit allegādo Bal.in dict.l.obseruare.§.proficisci. per glo.ibi.& per aliam in dict.c.cùm ad sedem. de resti.spoli.ꝙ statutum volens, ꝙ potestas teneatur de delicto familiæ,debet interpretari,nisi agatur criminaliter,& allegat,quia pactū non potest facere, ꝙ vnus in corpore puniatur pro alio.glo.in.c.cùm homo.24.q.5.ergo nec statutum iuxta glo.in.c.non putamus. de consuet. in 6.& in Rubr.C.quæ sit longa cōsuetu. per Bart. in Rubr.C.de decretis.decurio.per.l.nō impossibile,ff.de regu.iuris.quod dicit Fel. vbi suprà, esse bene notandum. ¶Vbi quoq; dicit,ꝙ declaratur, nisi essem cōtra in casu, de quo per Inno. in.d.c.cùm ad sedem.& refert ibi Abb. notabiliter.15.col.ver.item præsupposito.& Bal.in.l.fin. C.de episcopis & cleri.videlicet, ꝙ licet possessio rei inueniatur penes dominū,quæ fuerat occupata per familiares,non tamen ꝓsumitur dominum mandasse,quia potuit peruenire ad dominum ex alia causa,quàm ex violētia,quia violentia officialium sibi non nocet. ¶Et an dominus teneatur de cōmissis per familiarem, vel cōsanguineum,vide latè Feli.in.d.c.per ius.& Bar ba.in.c.1.de offi.delega. & Anto.Fran.in additi. ad Abb.in.c.ex parte.b.de foro compe.in additione.1. ¶Sed tene,ꝙ officiales potestatis seu cor rectoris,& sic locumtenentes,& algazelli,& cęteri officiales fideiussores dederunt de residētia facienda,& de iudicato soluendo, potestas non debet

debet conueniri:nec tenetur ſoluere pro eis,nec
eos exhibere,ſi fideiuſſores officialium ſunt ſol
uendo.vt tex.& ibi glo.& docto. in.l.vnica. C.
de periculo nominato. lib. 11. vide quæ dixi ſu-
prà,nume. 40.& ſic excuſsio primò requiritur,
ꝙ fiat cõtra dictos fideiuſſores, & nõ reperti ſol
uendo tunc deuenitur ad poteſtatem,ſeu corre-
ctorem,qui eos nominauit in dictis officiis per
dictã.l.& ſic practicatur, & pluries iudicaui. &
in conſilio regali confirmatum,& quia prius de
bet conueniri ſubſtitutus,quàm ſubſtituens. vt
in prin.iſtius gloſſę dixi. ¶ Quid autem ſi cor-
50 rector, vel poteſtas conuocauit † multos, vt eo-
rũ auxilio debellaret vnã domũ,in qua diceba-
tur,quòd erant receptati malefactores, & illam
igne concremauit contra iuſtitiam,propter ꝙ il
li ſic vocati paſſi ſunt damnũ,an poteſtas tenea-
tur illis ad damnum.vide in.l.quoniã multa faci
nora.C.ad.l.Iuliã,de vi.& in.l.1.§.ſi quis homi-
nes.ff. vi bono. rapto.& Inno.in.c.fina.ꝙ me-
tus cauſa.Bal.in.l.nõ eo minus. C. de accuſa.10.
q.& Bal.in.l.1 C.de ſeruis fugiti.& vid.glo.in.l.
fina.ff.ſi furt.familiæ feciſſe dicatur.& Paris de
put.in tracta.ſyndi.in parte,an ex eo.num.1.fol.
114.vbi quoque dicit,ꝙ licet ſubditi,qui parent
domino in atrocioribus non excuſentur.l.liber
homo.ff.ad.l.aquil. eſt verum,niſi aliàs perituri
eſſent,ſi non facerent,per glo.notabi.& ibi Bar.
in.l.ſi ſeruus.ff.de noxali. ¶ Poſtremò ſcias, an
illud,quod poteſtas ſoluit pro officialibus ſuis,
51 ſi poteſt ab eis † repetere vtendo retentione,vel
aliter.Specula.in titul.de iniuriis.prope finẽ te-
net,ꝙ ſic, de quo exclamat Paul. de caſtro.in.l.
videamus.ad finem.ff.de in lit.iura.& tenet Pa-
ris de put.in dict.tracta.ſyndi.in parte,an ſubſti
tuens.fo.248.nu.5.allegando Bald.in.l.ex facto.
ff.de negotiis geſtis.& vide Bar.ibi,vbi dicit,ꝙ
inter eos habet locum actio mãdati.& tenet Ber
tachin.in tractatu gabella. in. 7. parte,nume. 30.
tomo. 6. tracta.fo.62.dicendo,quòd ſi dominus
ſoluit pœnam pro famulo in caſibus, in quibus
non tenetur, repetit ab eo. per dict. Specula. in
dicto titu. de iniuriis,& damno dato. verſicu. in
ſumma.& Bald.ibi in additio. ¶ Pro quo fa-
cit, quod ſcribit Angel.in. l. 4.§.actor. ff. de re
iudi.vbi dicit, ꝙ ſyndicus villæ coactus ſoluere
propter mala,poteſt ab ea repetere. ¶ Et nota,ꝙ
adeò ſuccurritur ſibi in hoc & domino ſoluenti
pro famulo,ꝙ propria authoritate poterit appre
hendere bona illorum,ſecundùm Bart. & ibi la-
tius Paul.de caſtro in.l.creditor fundi.in princi
pio,per illum tex.ff.de actio.empti.ſecundũ Fe
li.in dict.c.Petrus.de homi. in fine. ¶ Et Bal.in
dict.l.ex facto.& Paris de pute.vbi ſuprà in ex-
preſſo dicunt, ꝙ ſi poteſtas fuit condemnatus
pro aſſeſſore, quòd poteſt ab illo repetere, vel
de ſuo ſalario retinere. ¶ Supradicta intelligo,
licet ipſe nõ dicat,niſi ſoluiſſet pro ſamulo,qui
aliquid fecit iniuſtè ex mãdato poteſtatis,quia
tunc imputetur ſibi poteſtas,qui iniuſtè manda
uit,vt notat Dy.in regula,ꝙ quis mandato.de re
gu.iu.in.6.& Bart.in.l.non ſolùm.§.ſi mandato.
ff.de iniuriis.& tenet Paris de put.in dict.tract.
in parte,poteſtas tenetur.fo.118.num.5. ¶ Et idẽ
eſt ſi ſciente poteſtate & nõ prohibente,aliquid
iniuſtè fecit,quia tũc etiam eſt imputandũ pote
ſtati.d.l.1.ff.ſi fur. famil. feci.prout ita tenet di-
ctus Amodeus Iuſti.in.d.trac. ſynd.in.d.parte,
qui dominus poteſtas,& officiales, promiſerũt
parere mandatis ſyndicorum.col.3.verſi. ſed an
poteſtas,qui ſoluit.quod nota. ¶ Quoq; intelli-
ge,niſi poteſtas participauerit fraude cum fami-
liari, quia tunc non repetit quod ſoluit pro eo.
tenet Bart.& Bald.in dict.l.ex facto.ff.de nego-
tiis geſtis.& Paris de put.in dicto tracta.in par-
te.poteſtas tenetur.fo.118.nume.8.& in parte,an
ſubſtituens.fo.248.num.5.vbi quoq; dicit,quòd
facit eum participem ſola ſcientia fraudis. & vi
de Bart.in dicta.l.ex facto.

Summarium.

1 Exhibendo corrector officialem, vel famulum liberatur.
2 Exhibendo familiarẽ, liberatur, licet ſtatutum non dicat,ꝙ exhibendo liberetur.
3 Exhibitus ſi ſatisfacere non poteſt, in corpore debet luere.
4 Exhibendo familiarem, vel officialem poteſtas liberatur,niſi forma ſuæ electionis,vel promiſſionis expreſsè dicat, ꝙ ipſe teneatur pro eis iudicatum ſoluere, quia tunc licet exhibeatur,tenetur,vt hic vide.
5 Exhibendo dominus famulum in officio priuato,non liberatur, ſed pro eo tenetur,licet exhibeat:quod ſecus eſt in officio publico.
6 Exhibendo iudex alium delinquentem,liberatur,ſicut ſi exhibuiſſet officialem.
7 Exhibere cogitur poteſtas officio finito officiales,& domeſticos,vt conueniantur,vel vt teſtimoniũ ferãt de his, quę in officio fecerũt.
8 Teſtes an poſſunt eſſe in ſyndicatu officiales,& domeſtici.

Pręſentare

9 Pūtare an teneat poteſtas filiū ſuū in ſyndicatu.
10 Exhibere an teneatur poteſtas tempore ſyndicatus famulum,ſeu officialē,qui aufugit. nu.17.
11 Exhibere nō tenetur poteſtas officialē mortuū.
12 Hæres iudicis,an teneatur de barateria defuncti.
13 Hæres iudicis,an,ꝓ eo teneat ad ſyndicatū ſtare.
14 Exhibere poteſtas officiales quot vices teneat.
15 Fideiuſſor de repræſentando reum ad ſuam voluntatem ſub pœna certa, & ille reus poſtea fuit captus per iudicem,& à manibus eius fugit,an fideiuſſor ſit liberatus.
16 Fideiuſſor promittens aliquem præſentare certa die ſub certa pœna in iudicio, vel ſoluere condemnationem de eo fiendam, & ante lapſum termini pro eodem crimine iudex poſuit eū in banno, an erit liberatus fideiuſſor.
17 Fugiens officialis tempore ſyndicatus timore iudicis ſyndicantis : quia pluries dixit,ꝙ volebat eum ſuſpendere, ſeu verberare pro baratariis,& furtis , poteſtas an teneatur eum exhibere,vel pro eo ſoluere.
18 Excuſatio rei etiam minus legitima prodeſt fideiuſſori,etiam in iudicio ſiſtendi.
19 Falſi pœna tenetur iudex, qui declarat parti ſententiam,quam laturus eſt.
20 Fugiens propter minimam iudicis ſæuitiā , vel propter minas atroces,an habet criminis præſumptionem contra ſe.
21 Bānitus excuſatur,ſi nō cōparet, nec ꝓcuratorē mittit, ſi timet vi inferri nedū ſibi,ſed etiā cæç.

k 1 **Entregare** k. Nota tex.ꝙ ſi correctoꝛ vel poteſtas † exhibet officialē,vel famulū delinquentē in officio,liberatur ipſe poteſtas,& pro eo nō tenetur.Idem tenet Bartol.Paul.de Caſtro, & Angel. & cæteri docto.in.d.l.1.§. familię.&. §. quod nouiſsimè. ff.de publica.& in.l.cū ſi exhibuiſſent. eo.tit. & Paul.de Caſt.in.d.§.quod nouiſsimè,tenet, ꝙ ſi aliquis de familia poteſtatis aufugit, & ſic nō poteſt eum exhibere, tenetur poteſtas de delictis per illum cōmiſsis in officio,ſed ſi ipſum exhibet liberatur.& ita ſeruatur in practi.ſecundùm eundem,& idem tenet Petr.de Ferra.in forma libelli inquiſitionis,in parte,tranſeant in exēplum.numero.10.& idem Ange. in.§.lege Iulia. Inſtit.de publicis iudiciis.☞Ex quo infert Ludo.Roma.in conſ.11.in fi.ꝙ licet iſte tex. nō diceret†,ꝙ exhibendo liberatur poteſtas exhibē-
2 do familiarē liberatur quia ſi ſtatutū diceret poteſtatē pro ſuæ familiæ facto teneri certis ſolēnitatibus nō ſeruatis,ꝙ tale ſtatutū interpretandū eſt,niſi poteſtas famulum,pro quo tenetur exhibeat:maximè quia,vt vulgariter dicitur , ſtatutū à iure cōmuni interpretationē recipit.vulgata.l. a.C.de noxali.&.l.fi.§.in cōputatione.C. de iure deliberā.&.l.Cęſar.ff.de publ.&.c.cùm dilectus,de conſuetudi.☞Et ſi familiaris ſic exhibi-
3 tus † ſatisfacere non poteſt creditori,luat in corpore. l. ſi quis id qd.ff. de iuriſ.om. iudi.l.vlt.ff. de in ius vocand. & in l.1.ff.de pœnis.&.c.finem litibus . de dolo & cōtu.ſecundū Ludo.Roma.in.d.conſilio.11.☞Sed

entregare k como el derecho requiere.

iſtū text. & iura ſimilia dicentia iudicem teneri
4 ꝓ officiali,niſi eū exhiberet, intellige verū †, niſi forma ſuæ electionis,vel ꝓuiſionis repugnet, puta quia cōtinetur in ea expreſſè, ꝙ ipſe teneatur pro eis iudicatum ſoluere, quia tunc licet exhibeat,tenetur. ita ſingulariter tenet Ange. Peruſinus.in.l.1.C. ad.l.Iuliā repet.in princ. quia ſequitur Ang.de Areti.in.d.§.lege Iulia. Inſti.de publi.iudi.vbi dicit hoc eſſe notandū.☞Sed Paris de Put.in tract.ſyndi.in parte, rectores terrarū.in princip.folio.116.licet de Ange. nullam faciat mentionē,tenet contrariū, dicendo, ꝙ licet in electione officialis ponatur pactum expreſſum,vt rector teneatur pro ſe,& officialibus , & familia ſua,tūc enim exhibēdo eos liberatur. vt in.d.§.familiæ.quia iſta verba intelliguntur ſecūdum naturam officij.arg.in.l.ſi ſtipulatus. ff. de vſuris.& in.l.legati ſerui.ff.de legatis. 2. & in.l. quidā.ff.de dāno infecto.& in.l.ſi vno.ff.locati. ☞Secus dicit,ſi promittit ſoluere omnē condēnationem fiendā de officialibus ſuis,& de ſua familia,tunc ipſis condēnatis tenetur ſoluere, nec exhibendo liberatur,quia eſt fideiuſſor iudicatū ſolui.Secus ſi eſſet ſimplex fideiuſſor de iudicio ſiſti,quia tūc ſiſtēdo liberatur.vt in.l. ſcimus.C. de iudiciis.☞Sed ſi bene aduertatur Paris de puteo nō tenet cōtrariū eius,quod tenet Ang. quia Ang.loquitur,qñ per formā electionis,vel ſtatuti poteſtas promiſit ſoluere omnē condemnationem fiendā de ſuis officialibus, & familia, quia tunc nō liberatur exhibēdo,quia nō eſt fideiuſſor de iudicio ſiſti,ſed de iudicato ſoluēdo.vt in l.grege.§.poſt litem.ff. de fideiuſſo. & iſto caſu loquitur Ang. ☞Et non loquitur quando in formam ſuæ electionis promiſit tenere pro officialibus ſuis,& familia,quia tūc liberatur exhibendo:quia videtur promittere tātū de iudicio ſiſti ſimpliciter,et pro eo fideiubere,& ideo ſiſtēdo, & exhibēdo liberatur.vt in dict.iuribus.& in.l. ſanè.C de fideiuſſo.& Bar. in.d.§.quod nouiſsimè.& Paris de Put.in.d.tract.ſyndica.in par.rectores,terrarum.fol.116.quaſi in prin.ver.hoc tā caſu.

casu. Et ita tenet Amodeus Iusti.in tract.syndi. in parte, qui dominus potestas,|& officiales pro miserunt parere mandatis syndicatorum. col. 2. versi. item aduerte. vbi dicit, ꝙ dominus Bal. in quodam suo consilio dicit, ꝙ de iure communi potestas exhibendo officialem, & familiã, non liberatur, si est debitor ex maleficio. cùm sit vsus opera malorũ hominũ. per. l. debet. §. 1. ff. naut. caup. stabu. secus si est debitor ex cõtractu, quia potestas est fideiussor d iudicio sisti, vt in. l. post depositam. C. de assesso. ideo liberatur exhibendo: dum tamen exhibeatur tali modo, ꝙ familiaris possit cogi. Vnde dicit, ꝙ si exhiberet eũ cũ saluo cõducto, nõ liberatur potestas. l. sed ij qui. §. sint autem. ff. de publica. ¶ Tamen hodie per istum tex. si exhibet corrector suum officialem, liberatur, modò exhibeat ratione delicti, seu ratione contractus, vt ex isto tex. patet: & est speciale in officiali correctoris, seu potestatis. ¶ Secus est in aliis dominis exercentibus †officium
5 priuatum, puta tabernã vel hospitium, quia tũc non excusantur, suum officialem, vel famulum exhibendo, secundùm Bart. in dict. §. nouissimè. quia pro eo tenentur, licet exhibeant. Cuius ratio potest esse secundũ Petrũ Ferra. in dicta forma libelli inquisi. num. 10. quia isto casu ex quasi contractu dominus tenetur ad diligentiam & custodiã. Et idẽ tenet dictus Paris de Put. in. d. parte rectores terrarum. in principio. & idem tenet Abb. in. c. 1. de restitu. spolia. col. 2. nu. 7. vbi idem tenet, ꝙ exhibendo famulũ dominus liberatur, scilicet qñ dominus exercet officium publicũ, secus si priuatũ, quia tunc non sufficit exhibere malefactorem, sed est in optione dãnum passi, vt agatur contra famulum, aut cõtra dominum, seu hospitãtem. ¶ Quod extẽditur, ꝙ non solùm potestas liberatur exhibendo famulum,
6 seu officialem, sed etiã † liberatur, si exhibet aliũ delinquentem, pro cuius delicto ipse potestas tenebatur, vel poterat conueniri. vt tenet singulariter Amodeus Iust. in. d. tracta. syndica. vbi supràin. d. versi. Item aduerte. In parte, & est speciale. Quod facit pro iudicibus vt faciant capere, vel exhibere malefactorem, & delinquẽtem, si existimant pro eorum delictis conueniri. quia exhibẽdo eos, liberantur. ¶ Adde oneq; , quòd
7 potestas, finito officio, cogitur † exhibere iudices & f ciales, vel suos domesticos, quos habuit in officio, vel vt cõueniantur, vel vt testimoniũ ferant de his, quæ in officio fecit. tenet Hostien. in summa de testi. in principio. argu. l. post. de officio assesso. tenet Lucas de penna. in. l. agẽtes. C. de agenti. in reb. lib. 12. col. 3. vbi dicit, quòd si post administratione iudicum depositã ad querimoniã prouincialium, seu curialium alicuius ciuitatis, aut aliqua alia publica necessitas postulauerit, tenentur iudices suos domesticos exhibere præsentes: & quod plus est, si idonea causa exigerit, torquendi sunt ad detegenda flagitia iudicum, quorum domestici extiterũt. vt in. l. nullus. C. eo. tit. de assesso. in fine. ¶ Et ꝙ tales offi-
8 ciales, & domestici possint esse testes † in syndicatu, inspecto statu, pro quo, pducũtur pro potestate, dũmodo nõ sint ita viles, ꝙ sint suspecti ex vilitate vitæ: quia nõ sunt amplius familiares, finito officio, & hoc si recesserunt ab ipso, quia si non recesserunt, adhuc durat familiaritas. tenet Angel. in. l. sciendum. ff. de vsuris. & tenet Bal. in. l. etiã. C. de testibus. in fine. vbi quoq; tenet, ꝙ contra potestatem possunt testificari, quia cõtra domesticum possunt produci: tamen si dixerint partim pro eo, & partim contra, non possit diuidi fides testimonij. vt glo. ibi. ¶ Quid autẽ,
9 si lex, vel statutum dicit, ꝙ potestas teneatur † in syndicatu præsentare eius familiam, & filius potestatis commisit delictum, an potestas teneatur eum pręsentare? Dic ꝙ sic, si seruiebat in officio, aliàs secus. secundùm Dy. in. l. 1. §. fina. ff. de publica. & vectigali. & Amodeus Iusti. vbi suprà. versi. & si statutum. vbi dicit, ꝙ est secus, si statutum dicit, quòd si familia illius, qui est potestas delinquit, potestas teneatur eum pręsentare, tũc tenetur, etiam si filius in eo officio nõ seruiebat.
10 secundùm Dy. ibi. ¶ Quid si officialis fugit, † an potestas teneatur exhibere, aut soluere, in principio istius glo. dixi, ꝙ sic, allegãdo Pau. de Castro. in. d. §. quod nouissimè. num. 2. vbi dicit, ꝙ ita seruatur. Sed Cataldi. in tracta. syndi. q. 264. tenet contrarium, dicens, ꝙ si est statutum, ꝙ potestas teneatur tempore syndicatus familiam præsentare, adhuc non tenetur, si aufugit: quia ad impossibile nemo tenetur, nec ad casum fortuitum cautum, tamen est, ꝙ ponatur in bãno. vt in. l. sed & si quis. §. si quis. ff. si qs cautio. tũc nõ videtur stare per ipsum, sed per rẽpublicã, cuius authoritate positus fuit in banno. Et idem videtur tenere dictus Amode Iusti. vbi suprà. in. d. ver. & si statutum. vbi dicit, ꝙ ab illa pœna pecuniaria, quam potestas tenetur pro suo officiali, liberatur exhibendo eum, vel si non stat per eum, quo minus exhibeat, sed si fugit, non potest eum exhibere. ¶ Sed tu tene dictum Pau. de castro, quia sic practicatur. Et nõ obstãt supradicta, quia nõ est statutum, nec lex. quod exhibeat suam familiam tantũmodo, imò ꝙ soluat, vel exhibeat, vt in isto tex. nostro dicitur. ¶ Et videtur Amod. Iusti.

Iuſti.vbi ſuprà,vbi ait,ꝙ ſi officialis,vel familia
ris poteſtatis facit homicidiũ, vel furtũ, & im-
mediatè aufugit,ita ꝙ poteſtas non põt eum prę
ſentare,nec tenetur ad impoſsibile.argum. in.l.
Lucius.§.fi.ff.de excuſa.tuto.quia caſus fortuitus
viro bonæfidei obeſſe nõ debet.l.ſi à bonęfidei.
ff.de rei vendi. & caſus fortuitus per conſilium
hominum prouideri non põt,ſecundùm Amo
de.vbi ſuprà,verſic.& ſi eſt ſtatutum.vbi quoq;
dicit,ꝙ cautela eſt,ꝙ eo caſu,quo aufugit, ꝙ po-
natur in banuo:quia tunc non videtur ſtare per
ipſum,quo minus eum repręſentet.vt notat Bar
to.in.l.ſi fideiuſſor.§.qui pro rei qualitate.ff.qui
ſatiſda. cogan.gloſſ.in.l. capitis.ff.de fideiuſſo.
Nec obſtat ſi dicatur, ꝙ ſtetit per poteſtatem,
qui poſuit eum in bãno: quia poteſtas fecit hoc
licitè,& ex neceſsitate officij.Cautius tamen di
cit ꝙ faciet,ſi faciat eum accuſare vel denuntia-
re ab offenſo vel denuntiari à ſyndico,q̃ proce-
dere per inquiſitionẽ. ☞ Tamen ſi ipſe poteſtas
anteaq̃ fugiat, poſuit eum in carcere, & ex car-
cere fugit,tenetur poteſtas de fuga, quia poſuit
malos cuſtodes.ſecundùm Amode.Iuſti.vbi ſu
prà,& tenet idẽ Paris de Put.in tracta.ſyndica:
in parte,an ex eo.nu.12.& nu.21.& nu.24 &.25.
fol.114.quẽ vide. ☞ Quod non habet locũ in of-
11 ficiali mortuo: † qa rectores nõ tenẽtur pro deli
ctis officialis mortui,quia facultatẽ illum exhi-
bendi non habent, nec per eos ſtat . quo minus
exhibere poſsint.vt tenet Bar. in. d.§.quod no-
uiſsimè.nu.2.& Paul. de Caſt.ibi,per gloſſ. ibi,
quæ incipit, per accidens. & idem tenet Ange.
in.l.ſed hic.§.ſiue autem.eod.tit quod extendit,
etiam ſi ſecũdùm ſtatutũ promiſit poteſtas ſol-
uere omnẽ condẽnationem officialium,& fami
liarium,& ille,qui deliquit,deceſsit,quia ex ſua
promiſsione nõ poteſt conueniri,quia eſt fide-
iuſſor iudicato ſoluendo . quæ ſtipulatio non
committitur,niſi lata ſentẽtia: ſed ſententia non
poteſt ferri cõtra defunctum ; ergo non tenetur
ſecundùm eundem.quod eſt notãdum. & idem
tenet Bal.in.l.ſi deceſſerit.ff.qui ſatiſda. cogã &
ibi Iaſ.nu.6.per.d.§.ſin autẽ.vbi dicit, ꝙ ſolùm
in caſu.in quo poſsit familiaris condẽnari poſt
mortẽ.in illo teneretur poteſtas, vt patet ex his,
quæ ibi dixit,& nõ in aliis. ☞ Tamẽ dicit Amo
de.Iuſti.vbi ſuprà,verſi.item aduerte.in fi.ꝙ ſu
pradicta fortè procedunt quando ipſe officialis
fuit principaliter conuentus , & non poteſtas:
quia ſi poteſtas fuiſſet conuentus principaliter,
teneretur etiã poſt mortẽ officialis. vt dicit eſſe
tex.notabil.in.l.fi.§.hoc autẽ. ff. naut. caup.ſta-
bula.qui tex. rectè probat, ſed non loquitur in
officio publico , ſed in priuato. Et credo, ꝙ hac
de cauſa dictus Amodeus hoc intellectũ poſuit
ſub iſto dubio fortè, & credo, ꝙ Iaſ.vbi ſuprà
dicat verũ, quia ſolùm tenetur poſt mortẽ tan-
tũmodo in caſibus, in quibus poſt mortem po-
teſt officialis,vel familiaris condemnari. ☞ Qui
caſus ſunt illi,in quibus hæres iudicis poſt eius
mortẽ tenetur, & vide aliquos p Ang. & Paul.
de Caſtro in. l. dies cautioni. §. hæc autẽ actio.
ff.de dãno infect.vbi in illis caſibus tenetur.&
vi.tex.& ibi Lucã de pẽna.& Iohã.de pla.in.l.
in ſucceſsione.C.de decurio. lib. 10. ☞ Et vide
tu Ang.de Are. in tracta.maleficij. in parte, per
iudicẽ maleficiorũ.verſi.ſi.qui incipit, Et dico.
12 vbi quoq; dicit, quòd ſi iudex † aliquid rece-
pit per concuſsionem, vel per barateriam,illud
cum quadruplo debet reſtitui.vt Bald.in.l.fina.
C.ad.l.Iuliam repe.quæ pœna dicit,quòd tran-
ſit in hæredem officialis, licet contra eum non
fuerit lis conteſtata , vel ad hæredem eius nil
peruenerit. vt in. l. 2. & ibi Bald. C. eod. & eſt
text.ſingula.in.l.in hæredem.ff.de calumnia. &
vide quę dicã in.c.1.in de ſyndi.nu.16. ☞ Quia ta
lis officialis debet mũdas habere manus.vt in.l.
omnis. C. eo.tit.ad.l.Iul.rep.& Bal.ibi.& ſi nõ
habet,de qualibet barateria põt à quolibet accu
ſari.l.iubemus.C.eo.& ibi quoq; Bal.& etiã ab
eo à quo extorſit , dũmodo querela porrigatur
infra tẽpus ſyndicatus.vt in.l. vnuſquiſq;. & ibi
Bal.eo.tit.quod dicit notãdum pro ſyndicatori
bus,& contra alios officiales baraterios. In iſtis
caſibus credo,ꝙ teneretur poteſtas pro ſuis offi-
cialibus mortuis, quia in iſtis poteſt poſt mor-
tem conueniri , in aliis autem caſibus non tene-
13 tur:qa hæres † iudicis nõ tenetur ſtare ad ſyndi-
catũ pro eo , niſi cõueniretur pro eo , quod per-
ueniſſet ad hæredem.eſt text.& ibi glo.in.l.Iu-
lianus.la primera.ff.de iudiciis. & ibi Ange.
☞ Ilicò nec poteſtas pro ſuo officiali. & vide
Ange.in.l.1.ff.de priua.delictis.quaſi in princi-
pio,ſequendo Bart.ibi,vbi tenet,quòd licet hæ-
res poteſtatis non teneatur ſtare ad ſyndicatum
pro eo,niſi cum poteſtate fuerit prius lis conte-
ſtata.vt in dict.l.Iulianus.tamen ſi non potuerit
lis conteſtari cum eo forſitan propter eius ſub-
terfugia,tunc bene hæres tenetur, licet cum po-
teſtate lis non fuerit conteſtata. per. l. vt per-
fectius.C.de annali exceptio. ☞ Et an ſi hæres
poteſtatis teneatur ſtare ad ſyndicatũ,vide Pari
dem de Puteo in tracta.ſyndi. in parte,hæres an
hæres mortuo poteſtate.fol.126. ☞ Quot autẽ vi
14 ces † tenetur poteſtas exhibere ſuos officiales,&
familiares,in caſu,in quo eſt obligat⁹ exhibere?

Dic

Dir quòd vna tantùm:quia ſi promiſiſſet expreſ
ſè præſentare toties quoties opus fuerit, libe-
ratur bina præſentatione facta. vt voluit ſingula
riter Angel.in.l.ſi finita.in principio.ff.de dam
no infecto.& idem tenet Roma.conſ.15. in fine.
& Paris de Put.in.d.tracta.ſyndicat.in.d.parte,
an ex eo.nu.26.idem tenet Ange.in.l.2.§.qui ex
hibendi.ff.de cuſto.reorum.vbi ponit alias quæ
ſtiones in propoſito ſatis ſingulares,quæ quoti-
die occurrunt. ☞ Et prima quæſtio eſt,Quidam
15 promiſit iudici præſentare†reum ad ſuam volū
tatem ſub certa pœna,ſi ille reus fuit captus per
iudicem,& deinde à manu eius fugit,an liber ſit
fideiuſſor?Et dicit,ꝙ Odofre. dicit,ꝙ ſic:ſi capt⁹
fuit pro eadem cauſa,quia iam eſt ei ſatisfactum
& non refert à quo ſatisfaciat.vt in.l.ſi.&.l.3.ff.
de condi. inſtit.& in.l.3.ff. manda. vnde omnis
obligatio eſt extincta. Sed ſi fuit captus pro alia
cauſa,tunc non eſſet liber,niſi fideiuſſor compa
ruiſſet coram iudice,& proteſtatus fuiſſet,ꝙ ha-
bebat illum pro præſentato. Suffirit enim dicta
verbalis præſentatio,ex quo actualiter præſenta
ri nō poteſt,quia poſitus eſt in carcere,quod di-
cit Angel.eſſe notabil.dig. & quotidianum, &
menti tenendum.& eius opi.Odofr. eſt veriſſi-
ma. ☞ Aliam quæſtionem in propoſito quoque
16 ponit. Aliquis fideiuſſor promiſit†aliquem prę
ſentare certa die ſub certa pœna in iudicio cri-
minali,vel ſoluere condemnationem de eo fien-
dam,& ante lapſum dicti termini pro eodem cri
mine iudex ponit eum in banno, an fideiuſſor
erit liberatus à pœna, ſi eum non ſiſtit in termi-
no,poſt quē terminū extitit diffinitiuè cōdēna
tus?Et dicit quòd Odofred.dicit,quòd non,quia
in eadem cauſa nō debet officium iudicis impe-
diri,vnde banniendo eum,non dicitur ſtare per
iudicem quo minus compareat.l. capitis.ff.de fi
deiuſſo. ſecus ſi ante euētum termini iudex ban
niret pro alio maleficio. vt in.d. l. ſed & ſi quis.
ff.ſi quis cautio. ☞ Audi ergo tu,qui fideiuſſiſti,
& times non ſoluere cōdemnationem rei, vt or-
dines, ꝙ reus ab alio accuſetur de aliquo crimi-
ne,& banniatur per aliū iudicē. nam poſtquam
poſitus erit in banno, tu fideiuſſor eris ſecurus,
quia per iudicem ſtetit,ꝙ eum ſiſtere nō poſſis.
vt in.l.iure ciuili,ff.de conditio. & demonſtra.
quod nota ſecundùm Angel. vbi ſuprà. Et vide
iſtam quæſtionem latè examinatam per Bald.in
ſua practica,in Rubrica de quæſtionibus emer-
gentibus,circa merita cauſæ. §. tertiò quæritur.
☞ Quæro quoq; de quæſtione, Quidam officia
lis poteſtatis ſtabat in Syndicatu, contra quem
17 fuit datus libellus criminalis de †corruptione,
furto,& barateria: & lite pendente iudex ſyndi
catus,ideſt reſidentiæ pluries dixit, Ego inten-
do verberare.vel laqueo ſuſpendere iſtum offi-
cialem ad terrorem aliorum,ſibi minando mor-
tem,quibus verbis auditis ductus timore officia
lis aufugit, propter quod ſyndicator petebat à
poteſtate,vt ſolueret, vel eum exhibeat poteſtas,
allegat hanc fugam dolo ſyndicatoris procura-
tam fuiſſe,& eius opera. Paris de Puteo in dict.
tracta.ſyndica.in parte, ſubiicio ſubtilem & vti-
lem quæſtionem.fol.120. loquendo in fideiuſſo
re poteſtatis,vel officialis, dicit, ꝙ omiſſis,quæ
dici poſſent pro & cōtra,conſuluit,ꝙ fideiuſſor
officialis, vel capitanei, Baronis,non teneretur
ad pœnam fideiuſſionis, quia obſtat exceptio
doli contra ſyndicatorē,quia miſericordias mor
tis intulit capitaneo, vel officiali, vt aufugeret.
argu.in.l.1.verſi.dolo.ff.de eo per quem factum
eſt.& bene facit text. in. l. ſi opera creditoris.ff.
de doli excep.vbi dicitur, ꝙ ſi opera creditoris
debitor perdidit pecuniam,quam ſoluturus erat
creditori,ſubuenitur debitori,& iſta verba mina
toria fuerunt ordinata ad caſum fugę,ergo tene-
tur minans caſu ſequuto.arg.in.l.ſi.§.ſi ea condi
tione.ff.ad.l.Rhodi.de iact. propter quod fide
iuſſor,& ſic poteſtas,qui fideiuſſor ſuorum offi
cialium eſt,vt in glo.proxima dictum eſt,vide-
tur nō poſſe ſiſtere officialem ex indiciis illius
ſyndicatoris,tales minas proferentis. arg. in.l.ſi
pater.ff.de inſtitu.& ſubſtitu.&.l.3.ff. de fidei-
cōmiſſ.liberta §. fina. vbi ſi per hæredem ſtete-
rit quo minus illa pareret,quæ dedit medicamē-
ta ſterilitatis,ꝙ illi imputatur.& facit tex.in.l.2.
§.ſimili mō.ff.ſi quis cautio. vbi de impedito ad
iudicium venire impedimēto cauſato facto offi
cialis. videtur enim officialis ille prorumpendo
ad tales minas ab ſe abdicare iuriſdictionem
contra eum,cui minatus eſt. per text. in.l.s.C.ſi
quacunque prædi. poteſta. ſecundùm Bartol.
Bal & Aug. & Saly. in.l.quia poterat. ff.ad Tre
bellia.vbi Imol.in.d.l.1.quæſtionem iſtam deci
dit,& dicit, ꝙ ſi officialis facit iniuriam alicui,
vel ſibi minātem ſeruorem infert, quòd ille, cui
minatur,cum tota familia ſua, eſt exemptus à iu
riſdictione ſua in omnibus cauſis ciuilibus, &
criminalibus, & alium iudicem ſortiuntur.nam
minaces ſeruores officialium iuſtum metum in-
ferunt,ſecūdùm Bal.ibi.& in.l.j.C. ſi rector pro
uinci.& ſic cū propter hoc fuerit iudex,ſeu ſyn
dicator iuriſdictione priuatus,non poterit pœ-
nam à fideiuſſore petere,nec cogere ad exhiben
dam, vel ad ſolutionem faciendam,quia in eum
non habebat amplius iuriſdictionē miniſterio
legis

legis ab eo abdicatã. per tex.in.d.l.1. ſi qua cum
18 prædi. ¶ Accedat quoq; ꝙ excuſatio † rei etiam
minus legitima in iudicio ſiſtẽdi prodeſt fide-
iuſſori.vt in.l.ſed & ſi qs rei capitalis.in princi.
eo.ti.& qa tales minas atroces inferẽdo,ſyndica
tor eſt in dolo, vt dictũ eſt,q dolus nũc ex facto
ſequuto intelligitur.per.d.l.1. §.ſed an dolo.ff.ď
doli exceptiõe.vbi tex.dicit. Ideo hãc exceptio
nẽ prætor poſuit, ne cui dolus ſuus ꝑ occaſionẽ
iuris ciuilis contra naturalẽ æquitatẽ proſit,qui
dolus ꝓbatur ex antecedẽtibus minis,& ſuaſio-
nibus, quas fecit cõtra ipſum.ꝑ glo.notabilẽ in
l.apud celſum.in prin.eo. tit. quã Bal.allegat in
l. veteri.C.de fideicõmiſſa.liber.& in.l.dolũ.C.
de dolo.& oĩa iura clamant,ꝙ fraus & dolus ali-
cui patrocinari nõ debet. ¶ Imò tenetur iudex
19 pœna falſi,† quia declarat parti ſentẽtiam,quam
eſt laturus.arg.in.l.obſeruãdum.ff.de offi.prę́ſi.
coniũcta.l.1.de falſis. & in.l. ſi quid aliud.§.1.ff.
de pœnis.& in.l.omne delictũ.§. exploratores.
20 ff.de re militari. ¶ Et quia reus,qui aufugit † pro
pter nimiã iudicis ſæuitiã, vel ꝓpter eius minas
atroces, nõ habet præſumptionẽ criminis cõtra
ſe.vt in.l. lege Cornel.ff.ad Silania. & per doct.
moder.in.l.admonẽdi.ff.ď iureiur. ¶ Et qa talis
fuga tanq̃ ab eo ꝓcurata prodeſſe nõ debet.arg.
in.l.itẽ hic qui.ff.ex quibus cauſ.maio. nam qñ
ſuaſio alicui doloſa,eſt proxima cã dãni,tenetur
ſuadẽs de dolo,& etiã de dãno,vt in.§.cęterum.
inſtitu.ad legẽ aquiliã.& in.l.cũ quis perſuaſe-
rit.ff.de dolo. ¶ Et ſic cũ ſyndicator fuerit in do
lo,ſeu culpa,ob quã fuga fuit cauſata,fideiuſſor
nõ tenetur ad pœnã,nec poteſtas ad ſoluẽdum,
nec exhibẽdum.& ita ꝑ iſta iura, & per alia plu
ra tenet dict⁹ Paris de Put.vbi ſuprà.vbi quoq;
dicit,ꝙ qui in illo caſu meli⁹ ſenſerit,melius cõ-
ſultet. ¶ In adiutoriũ Pari. de Put.facit, qď te-
net Ange. in diſputatione, incipiẽte,Bononiẽ-
21 ſis à ſua ciuitate,bannitus.in.4.q.vbi tenet,† ꝙ
excuſatur bãnitus,ſi nõ cõparet, nec mittit pro-
curatorẽ,ſi timet vim inferri,nec dũ ſibi,ſed etiã
cauſæ.vt ſi eſt repulſus propter partialitates,vel
habet cauſam cũ potẽte,etiã ſi ſit bãnitus ex cau
ſa,& culpa ſua. ꝓut tenet additionator Abb.in
c.quæ in eccleſiarũ.de cõſtitu.in additione,quę
eſt in nu.17.in parte,ſi culpa ſua eget.& ibi Fe-
li.col.45.& Domi.in.c.ſtatutũ.§. cũ verò.de re-
ſcrip.lib.6.& idẽ tenet noſter Pala.Ruui.ĩ rep.
Rub.ď dona.§.78.fol.56.nu.30.vbi ſingulariter.

Prætorum Cap. IIII. finis.

Sequitur Caput V.

SVMMARIVM.

1 Iuriſdictio,in quibus caſibus ſuſpenditur.
2 Per aduẽtum ſucceſſoris expirat officium prę-
deceſſoris.nu.5.&.10.
3 Officiales,qui ſyndicari debent,ab officio, de-
bent ſuſpendi.
4 Officialis accuſatus de crimine commiſſo circa
officium.accuſatione,vel inquiſitione pẽden
te ſuſpendi debet. Quid ſi eſt electus in pote
ſtatem, & opponitur contra eum,an iſta op-
poſitione durante exercebit officium.
5 Iuriſdictio prædeceſſoris expirat poſt præſen-
tationem prouiſionis, quia anteaquàm præ-
ſentetur, iuriſdictio non aufertur, præde-
ceſſori. num. 10. Officium vſque ad annum
datur.
6 Corrector, ſeu poteſtas licet tẽpus ſui officij fi-
nitũ ſit,officiũ deponere nõ debet,ſed ſucceſ
ſorem expectare, & de cauſis cognoſcere,&
omnia agere vſq; in aduẽtum ſucceſſoris:&
quoq; debet habere ſalarium conſuetum. nu.
8.9.10.&.16.
7 Iudex ſi non cõpleuit officij ſui tẽpus, non te
netur recipere ſucceſſorem in officio. nu. 13.
8 Vniuerſitas,ſeu ciuitas correctore deficiente nõ
põt exercere iuriſdictionẽ,nec iudicẽ ponere
9 Iudex delegatus datus cum præfinitione tem-
poris,expirat elapſo tempore.
10 An iuriſdictio conceſſa ad beneplacitum princi
pis expiret per mortem concedentis.
11 Iudex ingredi debet per illã portã, ſeu per par-
tem prouinciæ,quam ingredi moris eſt.
12 Iudex pati debet,ꝙ ſucceſſor ſuus in officio in-
tret, & ei debet præbere baculum iuſtitiæ vt
officium exerceat, aliàs in crimen læſæ ma-
ieſtatis incidit,& in iſtam pœnam incidunt
ruſtici,& populus, qui recuſat illum habere
in iudicem.
14 Caſtellanus non debet dimittere Caſtri cuſto-
diam finito tempore,ſi dominus cuſtodem non
mittit.
15 Iuriſdictio, an poteſt exerceri vltima die of-
ficij.

Suſpen-

Pretorum

OTroſi que los officios que por la carta que lleua mã- damos que eſtẽ ſuſpendidos, ᵃpara q̃ el, y ſus officiales los tẽgan, no daran

Capue V.

SVſpendidos. ᵃ Idẽ cauetur in prouiſionibus officiorum, vbi rex inter alia dicit, y por eſta nueſtra carta mandamos a qualquier perſona, o perſonas, que tienen las varas de la nueſtra juſticia, y de los officios de alcaldia, y alguazilazgo deſſa dicha ciudad, y ſu tierra, que luego las dẽ, y entreguẽ al dicho nueſtro corregidor, y que no vſen mas dellas ſin nueſtra licencia ſo las penas en que caẽ las perſonas priuadas que vſan de officios publicos, para que no tienẽ poder, ni facultad, ca nos por la preſente los ſuſpendemos, y auemos por ſuſpendidos de los dichos officios. Et ſic nota vnum caſum,
1 † in quo iuriſdictio ſuſpẽditur. ¶ Itẽ ſuſpẽditur per appellationem, recuſationẽ, & relationẽ. vt tenet Bal. in. c. 1. §. fi. quo tẽpore miles. in vſi. feudo. num. 2. & 3. ¶ Item per reſtitutionem. vt in l. ſi cauſa. C. de tranſa. ¶ Item ſi papa committat cauſam appellationis ex certa ſcientia, quæ de iure non tenebat. vt in. c. paſtoralis. de offi. delega. ¶ Item ſuſpẽditur per recurſum ad ſuperiorem, qui ſuccedit loco appellationis. vt Bal. vbi ſuprà. ¶ Et quoq; ſuſpẽditur in caſu noſtri tex. cũ quo cõcordat tex. in. l. vnica. ff. de offi. pręfe.
2 auguſt. vbi cauetur, † ꝙ per aduentum ſucceſſoris expirat officium prędeceſſoris, & præfectus auguſtalis amittit imperium eo ipſo, ꝙ ſucceſ-
3 ſor intrauit. ¶ Idem dicitur de officialibus † ſyndicandis, quia debent ſuſpendi ab officio, quia abſtruerent teſtes ſcientes veritatem, vel eis minas inferrẽt, vt tenet Paris de Put. in tracta. ſyndica. in parte, officialis finito officio. fol. 26. nu. 6. & in parte accuſatus in officio. fol. 41. nu. 2. in libro portatil. ¶ Et idem dicitur de officiali ac-
4 cuſato † de crimine commiſſo circa dictum officium, quia pendente accuſatione, ſiue inquiſitione poteſt ſuſpendi ab officio. per. l. ꝙ ſi fortè. circa finem. ff. de ſolutio. & ibi Barto. & Inſtitu. de ſuſpe. tuto: §. ſi quis. ſecus ſi deliquerit extra officium. vt in. l. Reo. & in. l. quamuis. aliàs incipit Calpedius. eo. ti. ff. de ſolut. & tenet Stephanus aufreri. in deciſioni. Toloſa. 371. in ordine. ¶ Sed quid, ſi aliquis eſt electus in poteſtatem alicuius ciuitatis, ſeu caſtri, & quidam ſe opponit huic electioni, dicens eam non valere, an pendente lite exercitium exercebit? Dic ꝙ non, ſi non inchoauit exercere. l. qui ſtatus. ff. de re mili. ſecus ſi inchoauerit. vt in. l. 1. §. penul. ff. nil no. appel. pend. & l. reus. §. 1. ff. de muneri. & honori. c. nõne. 8. q. 4. tenet Petrus Antiboli. in tracta. de muneri. in. 3. parte. nume. 69. tomo. 6. tracta. fol. 25. in electo autem in prælatum dic, vt in. c. cõſtitutus. de appel. & in. ca. nil. §. fi. de electio. ¶ Et ꝙ non admittatur pendente lite, & donec exceptio fuerit diſcuſſa, quę debet diſcuti infrà tres menſes. tenet Plat. in. l. 2. C. de dignita. lib. 12. in fi. Et facit tex. in. §. ſi quis autẽ talis. in authen. quomodo oport. epiſcopi. colla. 1. & idem tenet Plat. in. l. fi. C. de iure fiſci. lib. 10. vbi ad excludendum ab honoribus conſequendis ſufficit ſola accuſatio, licet nondũ ſit lata ſententia. vt in. d. l. reus delatus. ff. de muneri. & hono. vi. text. & gloſ. in. l. vnica. C. de reis poſtula. lib. 10. & ibi docto. vi. Iaſ. in. l. 1. ff. de re iudi. nu. 14. cum ſequentibus. ¶ Sed ſolùm rex debet de hoc cognoſcere, & per eum debet terminari, vt in Pragmat. 9. in lib. Pragma. ibi, que no ſe conozca dello, ſino por nos. & vide Bal. in. c. 1. de confirma. vtil. vel inutil. nu. 4. vbi ď hoc. ¶ Sed iſte tex. & iura ſimilia, quæ dicunt, ꝙ expirat officium, & ſuſpẽdatur per aduentum ſucceſſoris,
5 intellige poſt præſentationem † literarum, id eſt prouiſionis: quia præſentatio literarum, & non data conſiderãda eſt. vt in. c. capitulum ſanctæ crucis. de reſcrip. & in. c. ſi qualiter. de cleri. nõ reſi. & c. dilectus. el. 2. de prębend. & C. quia fruſtra. de vſur. & c. vt debitus. de appel. ¶ Quã præſentationem debet facere in concilio ciuitatis, vt dixi ſuprà in. c. 1. in glo. les fuere mãdado. in prin. & in verſic. & quia in iſtis officiis. & tenet Bal. in. l. 1. C. vt lit. pẽden. vbi dicit, ꝙ reſcriptum non prodeſt ſine præſentatione, & antea quàm iudici præſentetur, non aufertur iuriſdictio, nec confertur, & dicit ꝙ iſta eſt veritas, & ita habetur in prouiſionibus regalibus officiorum, inquantum dicũt, tenga por nos el officio de corregimiẽto de ſa ciudad por vn año, contado deſde el dia que por vos fuere recebido al dicho officio. Quia vſq; ad annum conſueuit dare officium poteſtatis, tenet Bart. in. l. omnes populi. ff. de iuſti. & iur. col. 17. num. 52. & text. in. l. 2. tit. 16. lib. 2. in ordi. rega. & tex. ſingul. in. l. neminem

nem.C.de suscept.præp.& arca.lib.10. vbi offi-
ciales non debēt esse perpetui, sed annales, vel
ad plus biennales. & ibi Lucas de Pen.fin.col.
& tex.in.c.fundamēta.§.fi.de elect.in.6.& Pla.
in.l.ius senatorum.C.de dignit.lib.12.& sic ser
uatur. ¶ Et ꝙ stetur præsentationi, vi. quæ dixi
suprà in.c.1.in glo.officio. Idem tenet Bal.in.l.
falsus. C. de furtis.6.col.nu.17.tenet, ꝙ ante o-
mnia debet fieri præsentatio rescripti,quia eius
iurisdictio pendet ex eius productiōe, qđ dicit
notabile.& tenet idē Hippoly.de Marsil.in.l.si
quis nec quæstio.ff.de quæstio.nu.66. ¶ Imò si
6 non sunt literæ præsentatæ, talis corrector,† seu
potestas licet tempus sui officij sit finitum,puta
annū,non debet statim deponere,sed debet suc-
cessor expectare, & debet de causis cognoscere,
& omnia agere vsq; ad aduētum successoris. vt
in.l.meminisse.ff.de offi.procon. & lega.& ibi
Bart. & vsq; ad eius aduentum ius dicere. vt ibi
in text. propter ciuium vtilitatem. vt in.l.2.§.
administratorem. C. vt omnes iudic. tam ciui.
quàm crimina.& in.l.1.ff.de offi.præfect. Au-
gust.& in.l.si forte.ff.de officio præfecti.quini-
mo si successorem non expectat, tenetur, vt te-
net Amodeus Iustit. in tractat. syndica. in par-
te,olim potestatē.per.d.l.meminisse. & per do-
cto. in. l. eum qui.§. iudicare.ff. de iuri.om. iu-
di.quinimo pro reliquo tēpore, quo sedet vltra
tempus ipsius officij, debet habere salariū con-
suetum.tenet Roma.singulari.390. per tex.in.§.
illud.in auth.de administrato. colla.7. ¶ Quod
extēdit Bar.in.l.legati.ff.d offi.procōs. & lega.
ꝙ intantū debet cognoscere, ꝙ nō dicitur suum
officium finitū,nisi aduenerit successor,& etiam
si non sit cōfirmatus in officio, potest vti iuris-
dictione donec successor adueniat: quod nota,
quia ita tenet extendēdo dict.l.meminisse. ¶ Et
Cataldinus in tracta.syndica.q.253.dicit,ꝙ gesta
per potestatem, & etiam per alium officialem,
finito officio tenēt,& valēt donec successor ve-
niat,quē expectare tenetur vsq; ad euētum. per
d.l.meminisse. & idem tenet Guido pap.in de-
cisione.501.vbi ait,ꝙ quādo iudex nouiter crea-
tus nondum accepit possessionem officij dictæ
iudicaturę,valēt gesta per antecessorem, qui est
in possessiōe ipsius officij, donec alius adeptus
fuerit possessionem dicti officij,quia apud eum
remanet administratio cum tit.vt in.d.l.1.§.admi
nistrationem. C.vt omnes iudi.tam ciuil.quàm
crimi.quod habet locum in maioribus,& mino
ribus iudicaturis,secūdum Guidonem papam in.d.
decisiōe.vbi dicit,ꝙ ita seruatur. & vi.quæ dixi
suprà.c.in gl.nuestros.nu.1. ¶ Supradicta quoq;
habēt locum in beneficialibus. vt tenet Roma.
singula.566.per glo.singula.in.l. tribunus.ff.de
milita.testa. ¶ Quod est intelligendum,quando
iudex prædecessor compleuit tempus officij:
7 quia si nondū finiuit, non tenetur recipere† suc
cessorem ad officium,quia sua prouisio,vel crea
tio ante finitum tempus prædecessoris ipso iu-
re nō valet.vt tenet Bal. in.l.scire oportet.§.con
sequens.in fi.ff.de excusatio. tuto. vbi ad literā
tenet,ꝙ si officialis est creatus in aliquo officio,
& ante eum dimissum, vel remotum alius, est
creatus loco eius, ipso iure non valet eius crea-
tio.& infrà dicetur nu.13. ¶ Et intantum est ve-
rum, ꝙ finito officio debet remanere in iurisdi-
8 ctiōe,ꝙ vniuersitas,† vel ciuitas correctore defi
ciente,non potest exercere iurisdictionem, nec
iudicem ponere. vt tenet Montal.in glo.ordinā.
in parte, vniuersitas.allegando tex.in.c. accessis-
sent.de constitutio.& ibi tenet Inno.num.3. &
dixi suprà in.c.1.in gl.nuestros.nu.1.contrarium
vult Bald.in.c.cùm omnes.de constitu.num.22.
vbi dicit,ꝙ dictum Inno.fallit quādo magistra-
tus vacat.per tex.in.l.vbi absunt.ff.de tutori.&
cura. datis ab his. vbi idem tenet Bal. quia licet
ibi sit speciali fauore minorum,nō minor fauor
est totius populi,quàm minorum.vt in.l.Barba
tius.ff. de offi.præto.sed istæ fallentiæ Bal.non
credo:quia ipsemet Inno. loquitur expresse re-
ctoribus deficientibus,seu vacantibus,vt per te
poteris videre,& ipsemet Bal.in.d.c.cùm acces-
sissent.nu.10.transit cum dicto Inno.dicendo,ꝙ
vniuersitates non habēt iurisdictionem conten-
tiosam quoad exercitium per se,sed per recto-
res suos,nisi quando rectores deficiunt.per. d.l.
vbi absunt.quod dicit ꝙ non placet Innocen.&
ratio dicit ꝙ patet,quia populus non habet apti
tudinem ad hoc, quia solùm habet vniuersitas,
seu populus iurisdictionem habitu in conferen
do,sed non in exercendo per se. ¶ Item intelli-
gitur in iurisdictione ordinaria. secus in alio of-
9 ficio,vel in iurisdictiōe † delegata. vnde legatus
cum temporis præfinitione, illo elapso non po
test cognoscere.tenet Bal.in.d.l.meminisse.& se
quitur additio. ad dictā decisionem Guidonis.
& idem tenet Petrus de Ferra. in forma libelli
de declinatio.iurisdictiōis alicuius.in parte, nec
fuisse iudicem.nu.18.& Abb.in.c.super eo.el.2.
de appella.nu.7.& Specul.in tit.de iudi.delega.
§.excipi potest. versi.Item ꝙ iurisdictio.nu. 8.&
idem Petrus de Ferra.in forma libelli sententiæ
diffinitiuæ.in parte,nos Bernardin⁹.nu.23. ¶ Et
vide Parid. de Put.in.d.tracta.syndi.in parte, se
quitur de modo.fol.29. loquendo in ordinario,

vbi dicit,ꝙ licet de iure authenticorũ debeat an
te aduentum successoris officium deponere per
duos dies.vt in authẽ.d colla.§.illud.in fi.colla.
10 7.debet intelligi,†postq̃ notificauerit successo-
ri aduentũ suum.secundum Azo. in summa tit.
vt oẽs iudi.causæ.¶ Imò & post aduẽtum succes
soris,si eius officium non est de momẽto ad mo
mentum finitum,potest admittere,licet non ne-
cessitetur.glo. in.c.& si Christus.de iureiuran.
& notatur in.l.meminerit. c.vnde vi. & dicit ꝙ
est capitulum regni,ꝙ omnis officialis debet no
tificare aduentum suo prædecessori , & ex tunc
gagia cõputantur à die notificationis,tamen di-
cit,ꝙ in regno nunq̃ deponitur officiũ,nisi post
ingressum factum visis,& lectis cõmissionibus,
vt in cõstitutione regni,quæ incipit, scire te vo
lumus. vbi dicit, ꝙ antiquus officialis exercet
officium anteaq̃ sibi sint delatæ literæ desisten-
tiæ.vt in.d.l.1.ff.de offi.præfe. august. & ita in
nostro regno Hispaniæ quoq; seruatur. Et vide
Pari.de Put.in tracta.syndi.in verbo,ad officia-
lis successor.num.6.fol. 151. in porta.vbi ait,ꝙ si
princeps concessit iurisdictionem ordinariam
ad beneplacitum,& moritur princeps,ꝙ nõ ex-
pirat iurisdictio ante aduentum successoris. per
d.l.meminisse. & sic erit ordinarius , donec per
successorem reuocetur.vt in authen.de questori.
§.super hoc.colla.6.idem tenet Archi. in.c.scri-
psit.7.q.1.& Specu.in tit.de loca. §. nũc aliqua.
nu.178.& ibi Iohã. And.in additio.& Bar.in.l.
1.§.si plures.ff.de exercito.nu.1. vbi idẽ tenet.&
idẽ tenet Iohã.Fab. in.§. item si adhuc. Institu.
mandati.licet cõtrarium teneat ipsemet Pari. de
put.in.d.tracta.in verbo,officiales perpetui.fol.
191.nu.3.dicendo,ꝙ officialis datus ad benepla-
citum sedis apostolicæ,est perpetuus,secus si est
datus ad beneplacitum papæ , quia eo mortuo,
expirat , quia intelligitur,ꝙ expiret adueniente
successore,vt dictum est,aliàs secus. ¶ Quod fal
lit in vicario episcopi:qa Mortuo episcopo,ex-
pirat iurisdictio vicarij,nisi capitulum,quod suc
cedit, eum confirmet post mortem episcopi.te-
net Guido papa singul.560.¶ Et vi.Bal.in.l.fal-
sus.C.de furtis.vbi tenet,ꝙ facta ab officiali re-
uocato valent anteaq̃ sint sibi literæ desistentiæ
præsentatę. Et idem dicit in episcopo reuocato.
Et procedit hoc ex ordine : quia successor per
duos dies ante debet significare aduentũ suum
prouincialibus , vel ciuibus cum aliquali com-
mẽdatione sui ipsius.vt dicit tex.in.l. obseruare.
§.anteaq̃. ff.de offi.proconsul. & etiam antiquo
potestati amicabiles literas destinare , vt in suo
aduentu occurrant officiales , & non turbentur
ab officiis.vt in.d.§.anteaq̃.& .§. illud. ¶ Ingre-
11 ditur quoq; per illam portam, †seu partem pro
uinciæ , per quam ingredi moris est , vel adue-
niat ad illam ciuitatem,seu terram prouinciæ,in
qua solent alij plurimum venire,& se pręsenta-
re.vt in.d.l.obseruare.§.proficisci.qa multæ ci-
uitates habẽt in hoc prærogatiuam , ꝙ prius va-
dat ad vnam ciuitatem,quàm ad aliam,& sic in-
gressa præsentat literas desistẽtiæ decessori,qui
bus princeps significat,ꝙ officiũ deponat nouo
præsidi,quib⁹ lectis,& signatis,prædecessor sce
ptrũ deponat in manibus noui , & sibi assignet
tribunal,secundùm Pari.de Put.vbi suprà. ¶ Et
12 prædecessor obedire debet : quia qui † nõ vult
pati quòd successor suus in officio intret, cõmit
tit crimen læsæ maiestatis . vt tenet Franc. Lu-
canus in tracta. de priuilegio fisci.versi.item qđ
non vult.nu.4.in.2. parte. de crimine læsæ ma-
iestatis. tomo. 6.tracta. fol.11. Et vi. Angel.in.l.
qui ve.ff.ad.l.iuliã maiesta.vbi tenet , ꝙ si pote-
stas Bononiæ , vel alicuius ciuitatis successori
suo denegat præbere baculum, vt possit officiũ
exercere , incidit in crimen læsæ maiestatis. &
idẽ tenet Amode. Iusti.in tracta.syndica.in par
te,olim potestatem.& dicit esse tex.in.l.3. ff.ad
l.iuliã maiesta. Et est tex.expressus in.l.2. tit.2.
partit.7.versi.la dozena es. Et quod tenet Guil-
ler.in.l. Imperium.ff.de iuris.om.iudi.¶ Et secũ
dum dictum Amode. vbi suprà quoq; tenetur,
si non expectat successorem.per.d.l.meminisse.
& in dictam pœnam incurrũt rustici. & popu-
lus,qui recusat illum habere in prætorem .quem
princeps elegit.secũdùm Fran. Luca.in.d.tracta.
13 vbi suprà.quod nota. ¶ Et hoc,quãdo primus iu
dex finiuit suum† tempus, vt dictum est.nu.7.
quia si ante tẽpus primi iudicis finitum succes-
sor peruenerit,non debet admitti.vt est tex.iun
cta glo.in.l.1.§.administrationem.in verbo,per-
uenerit.ibi,finito tẽpore primi. C.vt omnes iu-
di.tam ciuil.quàm crimi. & tenet quoq; glos. in
authen.de administrato.§.illud.in verbo,vocan
tur interdicta.colla.7. ¶ Sed cõtra supradicta, &
d.l.meminisse.videtur tenere Bart.in.l.itẽ quæ-
ritur.§.qui impleto.nu.8.&.9.ff.locati.quem se-
quitur ibi Paul.de Cast.in fi.vbi dicunt, ꝙ offi-
cia,quæ ex necessitate gerũtur,vt in tutela , non
videtur tacitè illud renouatum , licet quis in eo
remaneat. vt in.l.2.§.1.versi.ꝙ si finita.ff.de eo qui
pro tuto. Et ideo dicit Bar.ꝙ isti rectores,q mit-
tuntur per ciuitatem,& castellani, qui mittũtur
ad custodiam Castrorũ , licet finito officio re-
maneant,non sunt Castellani,quia illud officiũ
solo cõsensu nõ renouatur,sed necessitate, illata
autho-

authoritate publica. ☞Sed mihi videtur, quòd non sit contrarium, imò simile: quia licet non sint iudices, remanent in officio authoritate publica, & propter publicam vtilitatem. vt Bart. ibi dicit. & hoc propter ciuium vtilitatem. vt in dict. l. meminisse. ibi, & vtilitas prouinciæ exigat esse aliquem, per quem negotia sua prouinciales explicent, & sic videtur esse iudex, & loco iudicis esse. ☞Quod dicit idem Bal. esse in Castella
14 no. in. l. ex diui pij. C. locati. in fi. vbi tenet, † φ finito tempore Castellanus nō debet dimittere custodiam Castri, si dominus non mittit alium ad custodiendum, quia bonā fidem debet agnoscere, & nō debet reddere præcipiti festinatione. nam propter casum tempus prorogatur, secundum Bal. ibi. & facit tex. in. l. 3. tit. 18. parti. 2. in fi. de quo per docto. in. l. mora. ff. solut. matri. vbi per Bar. nu. 17. & nu. 18. & ibi Alexā. nu. 18. vbi cum Bar. tenet. & per Ias. ibi. nu. 17. vbi singulariter. vbi quoq; ibi per eum, an si habebit salarium pro custodia artis tempore elapso. ☞Sed
15 an vltima die officij potest iurisdictionē † exercere. glo. in. c. & si Christus. de iureiuran. in verbo, seruandum. dicit, φ non. tamen si fiat, valet. per. d. l. meminisse, & illam glo. approbat Bart. in. d. l. cum qui. ff. de iuri. om. iudi. & Cy. & Fulgo. Quod dicit Abb. notādum in. d. c. & si Christus. nu. 7. pro intellectu illarum legum. Sed dicit, φ nō debet vltima die iudicare, scilicet, post aduentum successoris enim propter abdicationem iurisdictionis, ante aduētum successoris licitè iudicat. ☞Itē dicit, φ debet intelligi glo. in ordinario, secus in delegato. nā ille iudicat vltima die iurisdictionis. vt in. c. cōsuluit. de offi. delega. & idem tenet Alexā. in. d. l. cum qui. nu. 7. vbi dicit, φ aduentus successoris non accipitur pro ingressu in officiū, sed pro aduentu, sine ingressu. vt dicit Bal. ibi. & hoc ostendit verbum, debet. positū ibi iunctis nota. per glo. in. d. c. & si Christus. & ita dicit de mente doctorum in. d. c. cōsuluit. & idem tenet glo. in authē. de administra. §. illud, in verbo, dies. colla. 7. vbi tenet. si prædecessor adueniente successore per duos dies ante administrationem deponere debet, sed recedere non debet, hoc dicit verum, si successor aduenerit, non aliàs. & hoc probat Barto. ibi. versic. oppono. & sic dicit Alexand. in dict. l. cum qui. in fi. quod hodie seruatur. d. authē. administra. in fin. ☞Et quoq; in nostra Hispania seruatur, φ anteaq̄ successor in officio se præsentet in concilio ciuitatis, & baculū accipiat, prædecessor iudicat, & negotia expedit, licet successor sit in ciuitate. & ita pluries feci, & multi alij faciunt. quia ex sola electione nō quæritur ius electo. vt Bart. in. d. authē. & supradixi. ☞Et non solùm exercet officium vsq; in aduentum succes-
16 soris, vt dictum est, imò debet † habere salarium consuetum pro illo tēpore. quo sedet, & iurisdictionem, & officium exercet. vt tenet tex. in. d. §. illud. & ibi Bar. vbi dicit, φ vsq; ad eius aduētum emolumenta publica percipere debet. & idem tenet Roma. in singulari. 401. & tenet iudex in expresso. Bal. in consi. 8. in. 4. volumine per. d. l. meminisse. ff. de offi. proconsul. & lega. & per. l. item quæritur. §. qui impleto. ff. locati. & per. l. pen. §. vxor. ff. solut. matrimonio. & per alia iura.

lugar que otro los tenga, ni vse[b] dellos, saluo el, y sus officiales como por nuestra carta[c] le fuere mandado.

[b] Vse. Aliàs si iurisdictionem exerceāt dolo malo non habentes potestatē iudicandi à principe, eos punire debet, quia incidūt in crimen læsæ maiestatis. vt tenet Angel. in. l. lex duodecim tabularum. ff. ad. l. iuliā maiesta. vt dixi suprà in. c. 1. in glo. 1. col. 1.

[c] Carta. Quam per te vide, quia in ea continentur casus omnes istius capituli, qui custodiri iubentur.

Prætorum Cap. V. finis.

Sequitur Caput VI.

SVMMARIVM.

1 Præceptum, & lex, an ligent in foro cōscientiæ.

a Mandamos.[a] Quòd verbũ, præcipimus, est durum verbum cõtra negligentes. vt tenet Cardina. in Cle. 2. de
5 magistris. in. 15. notabil. nu. 29. in fin. † vbi dicit, ꝙ obligat ex pcepto. & vi. text. in c. præcipit. 14. q. 1. vbi archidia. dicit, ꝙ mãdatũ consistit inter cõsiliũ, & præceptum. est enim vltra consilium, & citra præceptum. mandatum enim cogit sicut præceptũ, & peccat si nõ adimpletur, de quo p Cardi. in Cle. 1. de ætate & qualit. in. 8. q. vbi dicit, ꝙ prælati negligẽtes super eo, qđ disponitur, peccant mortaliter. per. c. deniq;. 4 distin. qđ notat glo. in. c. ea quæ. de offi. archid. de quo p archi. c. vtinã. 76. distin. vbi dicit, ꝙ ad intelligentiã huius sciẽdũ est, ꝙ pręcepta, quę per modũ statuti, vel cõstitutionis proponũtur, nõ eodẽ mõ obligãt oẽs, sed secũdùm ꝙ requiritur ad finẽ, quẽ legislator intẽdit, cuius authoritatẽ si aliquis trãsgrediendo statuta contẽnat, & hoc modo trãsgrediatur, ꝙ impediatur finis, quẽ intendit, peccat mortaliter talis transgressor. ¶ Si autem ex aliqua rationabili causa nõ seruet, præcipuè etiam si legislator adesset, nõ decernet esse seruanda, talis transgressor non cómittat mortale peccatũ: & inde est, ꝙ nõ omnes, qui omnino non seruãt ieiunia ecclesiæ, non peccant mortaliter. ¶ Sed contra hoc opponítur, ꝙ præcepta ecclesiæ obligant sicut Dei præcepta, secũdùm illud Luc. 10. Qui vos audit, me audit. c. qui vos. 8. q. 1. Sed ad præcepta Dei omnes tenentur, ilicò. & ius soluẽdo dic, ꝙ præcepta Dei sunt præcepta iuris naturalis, quæ secundùm se sunt de necessitate salutis: sed statuta ecclesiæ sunt de his, quæ non per se sunt de necessitate salutis, sed solùm de institutione. & ideo possunt esse aliqua impedimenta, propter quæ aliqui ad ea obseruanda huiusmodi non tenerentúr, secundùm sanct. Tho. prout tenet Archi. in. d. c. vtinam. ¶ Tu vi. Abb. singu. in. c. nam cõcupiscentiam. de constitu. nu. 2. vsq; in finem. vbi ponit perfectam distinctionẽ, an, & quãdo qui venit contra legẽ, vel regulam, incurrat peccatum mortale. Et sequitur Archi. in. d. c. vtinam. & mirabiliter per Speculum cõscien. in. 1. tracta. c. 17. vbi per totũ, an leges humanæ obligẽt in foro conscıẽtiæ. ¶ Vide tu quoq; Bal. in. l. cũ quis. in. 6. col. nu. 14. C. de iuris, & facti ignor. vbi ponit, an lex positiua excuset, vel obliget in foro pœnitẽ. Et dicit, ꝙ Petrus de vltramo. auditor dñi Cardinalis Raineldi in isto casu destinctionem facit, sic. ¶ Aut lex humana dicit cõtra legẽ diuinam. ¶ Aut secundũ eam. ¶ Aut præter. ¶ Primo casu dicit non excusare in foro pœnitẽtiæ, & ponit exẽplũ in vsuris. Nã si lege antiqua permittatur, dicit illã legẽ non valere: quia cõditor legis humanæ nõ põt tollere legem superioris. vt in. l. ille à quo. §. tempestiuũ. ff. ad Trebel. & quia cõditor legis humanę, siue sit Papa, siue Imperator, est cõstitutus à Deo, & ab eo habet potestatẽ legẽ condẽdi. Sed ille q alicui mandat, nõ intelligitur mãdare, vt quicq̃ faciat cõtra se. vt in. l. si hominem. ff. manda. ergo concluditur, ꝙ non est data potestas condendi legem humanam cõtra legem diuinam, cùm legem diuinam concedat ipse Deus. ¶ In secundo casu, quando lex humana est secundùm legem diuinam, tunc dicit legem humanam in foro conscientiæ ligare, & etiam à peccato excusare, cùm sit condita secundùm legem Dei: imò punire debet magis trãsgressorem huius legis, quàm si esset simplex humana, vel diuina. argum. in. l. si cùm dies. §. si. ff. de arbitris. & in. l. celsus. eod. tit. & illa ratione, quia duplex funiculus difficillimè rumpitur. ¶ In tertio casu, quando lex humana condita est præter legem diuinam, quoq; ipse subdistinxit, quòd aut lex humana fundata est super præsumptione, aut super veritate. Et certè primo casu dixit non excusare, ponit exemplum de re iudicatã. Nam si teneo fundum alienum, quem scio alienum esse, & petitur à me in iudicio, & propter defectum probationis, vel aliam causam absoluor; certè dicit ipse, ꝙ licet de iure positiuo, & humano illa sententia faciat ius vt postea non teneatur restituere, tamen in foro conscientiæ non excusor. ¶ Item posuit exemplum de mutuo. Nam si contra instrumentũ mutui aliquãdo non possit excipi de iure positiuo, tamen nõ excusor de iure, & in foro conscıẽtiæ, & pœnitentiæ quoad Deum, & hoc ea ratione: quia istud ius humanũ est fundatũ super præsumptione, & incerto. vt Dy. in regula. Locupletari. đ regul. iur. in. 6. & Inno. in. c. quia pleriq; de immũ. eccle. ¶ In secũdo casu, qñ ius est fundatũ super veritate, & certo, tũc bene excusat in foro pœnitentiæ. vt in præscriptione, in qua

Prætorum

Otrosi les mãdamos[a]. que del dia

Capitulo VI.

que fueren al lugar dõde an de ser recebidos fasta sesenta

in qua est bona fides, & iustus titulus, tunc dicitur q excusat in foro conscientiæ, & pœnitentiæ. Et etiam si præscriptor sciat postea rem alienam esse, & hoc ea ratione: quia cùm causa potest auferri dominium, item possunt auferri actiones: sic ergo qui legitimè præscripsit, tutus est.

dias de su officio se

non solùm in via fori, sed etiā in via poli, quod est æquitas secundùm Bal. quæ in via poli multùm cōsideratur in materia cōditionis indebiti, & etiam in via fori consideratur, & alia exempla. vi. per eum. vbi suprà. ¶ Et an præter pœnam deportationis teneatur in foro conscientiæ restituere ipsa bona fisco. vi. Bart. & Lucam de Penna in. l. 1. C. de his, qui se deferunt. lib. 10. in 2. colū. vbi distinxit, an bona ipso iure propter delictùm confiscantur, & tunc statim sunt fisco, & si detinet, furtum facit. Secus si non veniunt ipso iure publicāda, seu confiscanda, sed per sententiam, tunc fiscus non habet ius, nisi post sententiam, & rectè detinet.

Summarium.

1 Inquisitio fauore reipublicæ super terminis pascuis, & lignis permittitur, & etiam super bonis vacantibus, & in istis casibus proceditur, non nblato libello, nec lite cōtestata, nec seruatis aliis iuris solennitatibus.

2 Inter querimoniam, & quæstionem est differentia.

3 De illo qui promisit non mouere quæstionem.

4 Iudex debet ire ad vidēdum locum, de quo est quæstio pro finibus, & debet artis peritos mittere, & mouere partes, vt sint præsentes.

5 Iudex eligens æstimatores, seu declaratores, debet eos eligere partibus præsentibus.

6 Si ad mandatū iudicis quis non patitur fundum mensurari, vt contumax punitur.

b Se informē. b Permittitur ergo in tali casu inquisitio 1 † fauore reipublicæ sicut permittitur præsidi prouinciæ inquirere de bonis vacantibus. vt in. l. 5. C. de bonis vac. lib. 10. & idem, quod iste text. tenet Montal. in glo. ordi. in parte. rex deputare tenetur. & est text. similis huic in. l. 5. tit. 1. lib. 8. in ordinamen. regali. & tex. in. l. 5. tit. 3. lib. 7. in dictis ordi. & Montal. in gl. ordina. in parte. inquisitio. vbi tenet, q permittitur inquisitio facta denūtiatione super iure, q conciliū alicuius loci intendit contra aliud cōcilium, vel aliam personam habere super terminis pascuis, vel super ligna scindendo, vel glandes colligendo. & glos. in. l. 3. C. finium regund. & text. singul. in. l. 9. tit. 11. lib. 3. eodem. lib. in ordinamen. regali. quia officium autem. & potestas iudicis est, fines custodire, si apparent. quod etiam per scripturam lapidùm antiquorum probari potest vt eleganter per Bart. & Acurs. in. l. nouelorum. ff. de religi. & sumptu. fune. & tenet Bald. in. c. cùm causam. de probatio. num. 9. si autem sunt turbati fines, debet emendari quod malè gestum est. vt in. l. agraria. ff. de termi. amot. quòd simil. apparet, & debet de nouo apponere iuxta consiliū geometricū. vt in. l. si quis super. C. fini. regun. in. l. inter Castellanū. ff. de arbitris. & sequi id, quod verisimile est, & magis sequi vias publicas, & regales in descriptiōe finium iurisdictionum, quàm vias paruas, & vicinales, quæ subiectæ sunt multis mutationibus, secundùm Bal. ibi. ¶ Vid. & in isto casu, & in aliis proceditur, non oblato libello, nec lite contestata, nec seruatis aliis solennitatibus iuris vt suprà: & proceditur ad diffinitiuā, copia partibus data, & Inquisitione publicata: & talis processus factus per inquisitionē dicitur ordinarius. vt tenet Archidi. in. c. si quid hoc. 86. distin. in fi. ¶ Et idem tenet Ange. in. l si quis super. C. finiū regū. vbi dicit, q istud verbū, querimoniam, verificatur ante litē cōtestatam: secus in verbo, quæstionis,

informē b cō mucha

2 & sit differētia † inter quæstionē, & querimoniā. vt Pau. de Cast. ibi. Tamen Bar. ibi putat, q qn̄ est quæstio solùm de finibus, & nō de proprietate lite non cōtestata, possit ad diffinitiuam sententiā perueniri, quia non cadit hic immissio ex primo vel secūdo decreto. vt tenet Bar. in auth. si omnis. C. si vt ab hæredi. abstine. sed cōtrariū tenet ibi Bal. & cū Bal. cōtra Bart. tenet Abb. in c. qa indicāte. de præscrip. nu. 8. & dicit, q Bar. confunditur ex. c. tuæ. vt lite nō cōtesta. ¶ Quod est notādum secundū Pau. de Cast. vbi suprà ad

3 hoc, qn̄ aliquis promisit sub pœna † non mouere quæstionē. vel querimoniā, vt intrat pœnam eo ipso, q dedit libellū. de quo per Bar. in. l. amplius nō peti. ff. rem ratā haberi. ¶ Quid de eo, qui promisit nō venire contra: qualiter dicitur cōtrauenire? Dic vt in. l. si quis maior. C. de trāsactio. q per solam interpellationem iudicis, vel per supplicationē datā principi de causa cōmittenda.

4 ¶ Et in casu istius tex. & similiū, † iudex si opportuerit, debet ire ad vidēdū locū, de quo

est quæstio pro finibus, & debet mittere peritos artis.glo.& docto.in.d.c.quia indicāte.& in d.l.si quis super.& ibi glo.& in.l. si irruptione. ff.eod.fini.regun.in.§.ad officium. vbi dicit, ꝙ ad officium iudicis pertinet de finibus cognoscere,& mēsorem mittere, & ꝙ ille debet esse præsens si opportuerit, &

diligēcia[e] delas sentencias[d] que sonda das en fauor del tal lugar, sobre los

isto casu debet mouere partes ad interessendū. vt Bart.singulariter in.l.qui bona.§.huic stipulationi.ff.de damno infecto. numero. 2. vbi dicit, quòd debet statuere terminum partibus, vt sint tali die, tali hora, cum tali magistro, vel secum in illo loco,& debet omnia hæc facere scribi,& instrumentum fieri, quādo iudex est in loco,aliàs posśit processus periclitari. quod dictū Bar.sequitur ibi Pau.de Cast.& dicit,ꝙ pluries vidit practica. & idem tenet Ias.in. §. quædam actiones.institu.de actio.nu. 77. & tenet Abb. quem vide in.d.c.quia indicāte.nu.6. &.7. vbi quoq; tenet,ꝙ non est necessarium,vt iudex teneatur ire præsentialiter tempore mensurationis. ☞ Et facit quod tenet Feli. in.c. veniens.7. colū.de testi.versic.quarto. vbi dicit,ꝙ si iudex

5 † eligat æstimatores,vel declaratores,qui habēt referre,debet eos eligere præsentibus partibus, & relatio eorum pōt fieri partibus absentibus dummodo iurent prius bene, & legaliter mensurare.vt Ias.in.d.§.quędā.nu.78. Et facit quod notat Bal.in.l. minorum.2. col. versi.sed hic est dubitandū.C.in quibus causis restitu.in integr. non est necessa.& in.l.fi.circa medium.C.de feriis.vbi dicit,ꝙ in relatione nuntij nō est neces-

6 saria præsentia partis. ☞ Et si iudex † ex officio mandat mensurari fundum alicuius, & ille non patitur metiri,vt contumax, & inobediens potest puniri.tenet glo.& ibi Ange.in.§.fi.institu. de offi.iudi.in princi.

Summarium.

1 Negligentia in iudice, & prælato reprobatur.
2 Diligentia debet esse arbitrio boni viri.

[e] Diligencia. [e] Quæ est mater omniū virtutum. Specula. in tit.de aduocato § 5.versic.commendat autem.& in.§.9.versi.item cautus sit antiquus. ☞ Item est mater omnium artium, vt in Clementina. 2. §.1. & ibi Cardi.de sepult. ☞ Nouerca verò eruditionis est negligentia,secūdūm Cardi. ibi. vers. quinto nota. per text.in cap.nihil.82. distin. & Seneca.epistol.1. dicit. Turpisśima est iactura,

quæ per negligentiam fit,& maximè in prælato. † & iudice reprobatur, secūdūm Cardi.ibi.

2 ☞ Et ista diligētia † debet esse arbitrio boni viri. vt Barto.in.l cùm filius.§.si pater. ff.de legat.2. & in.l.si ita scriptum. ff. de manu.testam. & in cap. 1. in fine, de eo,qui mittitur in possess.in. 6. & in Clemen.1. de offi. ordi.& Alex. in consil.60.in. 4.volumine.

Summarium.

1 Sententiæ appellatione,intelligitur de diffinitiua.
2 Quando in contractu fit mētio de sententia,intelligitur de diffinitiua.
3 Statutum,ꝙ de sententia soluatur gabella, non soluitur de interlocutoria.
4 Statutum,ꝙ à sententia non posśit appellari,intelligitur de diffinitiua.nu. 6.
5 Quando est eadem ratio, vel maior in interlocutoria, quæ in diffinitiua, tunc intelligitur de interlocutoria.
7 Statutum, quòd sententia non posśit fieri sine consilio sapientis, intelligitur de diffinitiua.
8 Largè intelligendo appellatione sententiæ venit interlocutoria, & in materia fauorabili, vel indifferenter.
9 An sententia arbitri veniat appellatione sententiæ.
10 An omnis vox iudicis sit sententia.

[d] Sentencias. [d] Quarum appellatione

1 intelligitur de † diffinitiuis.& nō de interlocutoriis.gloss.in.l.1.§. bi duū. super verbo,latē. ff.quando appellandum sit.& tenet Guido pap.in singula.611. vbi dicit, quòd quando in iure loquimur de sentētia, intelligitur de diffinitiua, non de interlocutoria. & est glo.in.c.cùm olim.de testi.in gl.fi.& text. & ibi Abb.in cap.super eodem.el.2.de appella. num.6.& gloss.in Clementi.1.de re iudica.& in Clementi.1.de sequestra.possessio. & fruct. per docto.& ibi Pau.de Cast.in. l.quod iussit. de re iudi.ff.1.col.& in Rub.& Hippoly.de Marsi.in l.de minore.§.plurium quoq;.ff.de quæstio.nu. 113.& probatur.in.l.dicere. ff. de arbitris.& facit tex.in.c.veniens.in prin.de iure iurā.& tex. in.l.quid ergo. §. quæsitum. ff. de his, qui not. infamia.& ibi Bal.& voluit idem Bal.in.l.2.C. de arbitris. Et idem Bald.in.d.c.cum olim.circa finem.

finem. dicit, ꝙ facit ad statuta de executionibus
2 sententiarum. ¶ Quod amplia † idem esse, qñ in
contractu fieret mentio de sententia, quia intel-
ligitur solùm de diffinitiua. vt tenet Ias. in rubr.
ff. de re iudi. nu. 9. ¶ Et ideo dicit Bald. in addi-
tio. ad Specul. in tit. de senten. prolatio. col. 2. ꝙ
3 si stat † statutum, quòd de sententia debeat sol
ui gabella, non soluitur de sententia interlocuto
ria. & Feli. in rubrica de re iudi. colū. 5. versicul.
vnde si de sententiis. vbi ista & alia vide. ¶ Et
Ias. & Feli. vbi suprà subdunt, quòd si à senten-
4 tiis non possit † appellari, intelligitur à diffi-
nitiuis tantùm. quod voluit Guiller. de Cu. &
Bald. in l. si ex causa. §. nunc videndum. ff. de mi
no. & Bald. in l. 1. circa vlti. colum. C. ne liceat
tertiò prouoca. & in l. post sententiam, C. de sen
ten. interlocuto. om. iudi. 2. col. & in l. vnica. C.
si de momenta. posse. fue. appella. ¶ Et hoc se-
cundùm Bald. in dict. l. ex causa. §. nunc viden-
dum. non erat absurdum. quia licet non conceda
tur restitutio in integrum super principali, con-
ceditur super emergēti. vt ibi in versi. sed si cum
ex damno. vnde dicit Guiller. & Bal. ibi, ꝙ licet
statutum disponat, ꝙ in criminalibus causis nō
possit appellari, vel restitutio in integrū cōcedi
super principali, tō conceditur super emergen-
ti. quod tenet Alex. in rub. ff. de re iudi. nu. 2. &
Ias. ibi nu. 10. vbi dicit, ꝙ istam decisionē sequi-
tur Benedi. de Plumbi. & reputat eam notab. di-
gnā in l. etiā. §. absens. ff. de manumis. vindicta.
¶ Et quoq; fallit supradicta regula, si eadem, vel
5 maior esset † ratio in interlocutoria, sicut in dif-
finitiua, quia tunc intelligeretur de interlocuto
ria, vt tenet Alex. in consi. 50. in. 2. volu. nu. 17.
per dictum Benedi. de Plūbi. in l. etiā. §. absens.
¶ Vnde scdm Alex. in d. rub. nu. 3. dicit, ꝙ Guil
ler. & Bal. in d. §. nunc videndū. dicunt, ꝙ licet
6 statutum disponat, ꝙ † in criminalibus causis
non possit appellari, vel restitutio in integrum
concedi, intelligitur quoad diffinitiuā senten-
tiam, & causam principalē, nō autem quoad id,
qd concernit interlocutoria, vel quoad aliquod
incidēs, licet prima facie fortasse quilibet dice-
ret cōtrarium. Et illam decisionē Guiller. de Cu
neo in d. §. nūc vidēdum. tanq̃ mirabilem reas-
sumpsit Bal. in d. l. post sentētiam. C. de senten.
interlo. om. iudi. & in l. vnica. C. de momenta.
posse. & in l. 1. ff. de offi. præ. præto. ¶ Vbi dicit
Bal. Aut statutū dicit, ꝙ à sentētia potestatis nō
possit appellari, & tunc procedit, ꝙ intelligatur
de diffinitiua tantùm. Aut statutū dicit, ꝙ à po-
testate non appelletur, & tunc nec à diffinitiua,
nec ab interlocutoria poterit appellari. per. d. l.
1. ff. de offi. præ. præto. vbi est text, ꝙ à præfecto
prætorio non pôt appellari. & istā decisionem
sequut⁹ est Abb. in c. pastoralis. in prin. de ap-
pella. & idem Benedi. de Plūbi. in. d. l. etiam. §.
absens. ¶ Vbi limitat hoc verū, nisi eadē esset ra
tio in interlocutoria, quę in diffinitiua, quia tūc
licet statutū prohibeat appellari, à sententia po-
testatis, nō poterit etiā appellari ab interlocuto
ri[illegible]egat notata p gl. in Cle. 1. in verbo, senten-
tiā. de re iudi. & per gl. in l. 1. in verbo, noui ope
ris. ff. quod quisq; iuris. & quia verbū, sentētia,
vtrūq; cōprehendit, & sit vniformis ad vtrūq;.
vt gl. in. d. cle. 1. ¶ Sed istā limitationē reprobat
Alex. in. d. rub. nu. 3. per iura & rationes, de qui
bus ibi per eū. Tamē Ias. ibi. nu. 14. dicit eā tenē
dā. Et ꝙ eā sequitur, & reputat bene notādum.
idem dñs Alex. sibi contrarius in. l. 1. in prin.
§. col. nu. 15. ff. quod quisq; iur. & in consil. 50. in
2. volu. num. 17. & 18. & sequitur Feli. in c. cau-
samq; de rescrip. vlti. col. & plenius in rub. de
re iudi. col. 5. in fi. versi. cæterū. vbi dicit, ꝙ hæc
opinio est fortè sustētabilior. & vltra istas autho
ritates Ias. tenet cōtra Alex. p fundamēta, vt ibi
per eū. ¶ Et ꝙ est dictū, ꝙ appellatione sentētiæ
intelligatur de diffinitiua, est verum, nisi in vna
parte locutū esset statutū simpliciter, & in alia
de diffinitiua, quia tūc prima pars importat dif
finitiuā, & interlocutoriam: nam sequēs expres-
sio denotat statutum prius sensisse de quibusli-
bet sentētiis. ita tex. cum glo. io. d. Cle. 1. de re iu
dica. in verbo, sentētias. prout tenet Alex. in. d.
rub. nu. 5. & ibi Fraeis. Curti. in additio. & Abb.
in. c. sup eo. el. 2. de appel. & Mathesi. notab. 94.
¶ Ad prædicta est vidēdus Bald. in. d. l. vnica.
C. ne liceat tertio prouoc. vbi subdit, ꝙ si statu-
7 tum † disponit, ꝙ sententia ferri non possit sine
consilio sapientis, & aliter nō valeat, intelligitur
de diffinitiua. Quod dictum sequitur Roma. in
l. si quis mihi bona. §. pe. ff. de acqui. hæredi. &
tenet Alex. in. d. rubri. num. 15. & Hippolyt. de
Marsi. in. l. de minore, §. plurium. ff. de quæstio.
nu. 114. ¶ Vbi quoq; dicunt, ꝙ faciūt tradita per
Bar. in. l. dicere. ff. de arbitris. vbi dicit, ꝙ si sta-
tutum arctat arbitrum ad causam finiēdam in-
frà mensem sub certa pœna, nō euadit pœnam,
si dicat, Absoluo partem ab obseruatione iodi-
cij, & quilibet remaneat in suo stato. quia ista
non est diffinitiua, quæ perimat negotium prin
cipale. de quo per eundem Bar. in. l. generali. C.
de decurio. lib. 10. Quod videtur facere ad. l. 6. ti.
16. lib. 3. in ordi. regali. & ad pragmaticam. 95. fa-
ctam Vallisoleti, anno. 1523. per nostrum Caro-
lum regem, vbi disponitur, ꝙ in causis pecunia-

riis summæ sex milliũ marabitinorũ appellatio cui⁹ ad regimẽtum pertinet, dicti iudices debẽt ꝓnũtiare diffinitiue infra triginta dies, aliàs incurrũt in pœnã, vt ibi: ꝙ si iudices sint deputati ad dictã cãm nõ pronũtiant diffinitiuè, vt negotiũ perimatur, sed si pronuntiant absoluẽdo partem ab obseruatione iudicij, & reseruando cuilibet partiũ ius suum, ꝙ incidũt in pœnam dictarum legũ per supradicta. ¶ Quod ego n[illegible] do verum: quia isti iudices possint in dicta causa appellationis in pronũtiatione sententiæ confirmare, reuocare, augere, vel minuere, & facere prout inuenerint ꝙ debet fieri. & sic possunt talem sententiam ab obseruatione iudicij proferri: per text. expressum in. d. l. 6. ordina. ibi, los dos dellos si los tres non se concertaren. den y pronũcien sentẽcia enel dicho pleyto, aprouãdo, o reuocando, o añidiendolo, o menguando la primera sentencia, como fallarẽ que se deue hazer. Et sic per ista verba finalia, como fallarẽ que se deue hazer. possunt talem sentẽtiam ab obseruatione iudicii proferre, si de iure debet fieri.

¶ Alex. quoq; in. d. rub. dicit esse verum strictè:
8 tamen largè † intelligendo, venit sentẽtia interlocutoria appellatione sententiæ. Ita Bal. in. l. 1. ff. quod quisq; iuris. & Bald. in additio. ad Specul. vbi suprà & tenet Paul. de Cast. in. d. rub. ff. de re iudi. licet Alex. de eo nullam faciat mentionem, vbi dicit, ꝙ secus est de stricto significato. ¶ Adde quod tenet Abb. in. d. Cle. 1. de re iudi. in recollectis. vbi tenet, ꝙ in materia fauorabili, vel indifferenter appellatione sententiæ venit etiam interlocutoria. Et facit, quia in ista rubrica de sententiis veniunt etiam iura loquentia de interlocutoriis. ¶ Vnunquoq; nota, ꝙ verba iudicis nõ possunt facere, ꝙ interlocutoria sit diffinitiua. ita Bal. in. l. ante sentẽtiæ. quorum appella. nõ recip. & Pet. de Aneha. cõsi. 438. incipiẽte, vicarius potestatis. etiã si iudex dicat per hãc sentẽtiam diffinitiuã. & tenet Frãcis. Curti. in additio. ad Alex. in. d. rub. in additiõe, quę est in nu. 5. & Feli. in. d. rub. col. 2. ¶ Vbi quoq; dicit Alex. ꝙ sententia interlocutoria, quæ diffinit vnum articulum causæ, potest quodãmodo appellari diffinitiua. Ita Bal. in. d. l. iusiurãdum. C. de rebus cred. & glo. ibi. & glo. in. l. generaliter. co. ti. & Feli. vbi suprà. ¶ Scias etiam, ꝙ appel
9 latione sententiæ non venit † sententia arbitri, secundùm Andre. Sicul. Barb. in. d. rub. de re iudi. per. l. quid ergo. §. ex compromisso. ff. de infami. Pro quo adde Abb. in. c. 1. col. 1. de arbitris. vbi ex hoc infert ad statutum de soluenda gabella ex sententia. Et ideo Abb. in. c. cùm dilectus. in. 2. notabil. eod. tit. probat hanc non esse propriè sententiam per tres defectus, de quibus ibi per eum. & in. c. ex parte. eod. tit. 4. notabil. dicit ꝙ appellatur arbitriũ, vel laudum: quia arbiter non habet iurisdictionẽ, sed quandã notionẽ. vt in. l. ait prætor. cũ ibi notat. ff. de arbitris. ¶ Nec statutum irritans sentẽtias, non habet locum in ista. Ita Butrig. in. c. super quæstionẽ. in prin. 5. col. versi. nota. 2. de offi. delegat. Imol. tenet ibi contrarium in. 6. col. in casibus in quibs sentẽtia arbitri meretur executionẽ. de quibus in. l. pe. c. de arbitris. ¶ Sed Andr. Sicul. in. d. c. super quęstionum. 13. col. dicit, ꝙ respectu partium sententia est, non quoad tertios. Nec obstat tex. in. d. §. ex promisso. quia solùm dicit, ꝙ nõ infamat secundùm eum, & non bene, secũdùm Feli. in. d. Rub. 6. col. quia tex. dicit, nõ per omnia sẽtentia est. & quamuis pro Imol. faciat dictũ Bart. in. d. §. ex cõpromisso. dicentis, ꝙ si ex forma statuti sentẽtia meretur executionem, dicitur tunc sententia, & infamat. ¶ Tamẽ in contrarium facit, quod latè, & efficaciter firmat Abb. in. c. irrefragabili. §. fi. de offi. ordina. vlti. colũ. probans, ꝙ licet statutum daret executionẽ arbitro, nõ pro hoc dat iurisdictionem arbitro, nec facit dictum suum valere, vt meram sententiam. vt latius per eum, probãtem, ꝙ eius sentẽtia nõ infamat cõtra Bar. in. d. §. ex cõpromisso. & hoc mõ procederet indistinctè dictũ Butrig. in. d. c. sup quæstionũ. secundũ Feli. vbi suprà. ¶ Quod dicit prædicta limitari, nisi esset sentẽtia arbitrorũ iuris, vel statutorũ, quia propriè sententia est Bal. in. l. 1. col. 3. C. de pericul. & cõmo. rei vend. quia æquiparatur ordinariis. Bar. in. l. fi. C. de iudiciis. & dixit Feli. in. c. fi. de re iudi. & in. d. rub. vbi ponit, quã dicatur sententia interlocutoria, vel diffinitiua.
10 ¶ Vbi in prima col. dicit, ꝙ omnis † vox iudicis faciens ad causam, est interlocutoria. tenet Ange. in. l. ex stipulatione. C. de senten. allegat glo. quam dicit singula. in. §. ad excludẽdas, in verbo, interlocutionibus. In authen. de litigios. collatio. 8. & non est alibi talis modus loquendi secundùm eundem Ias. in dict. rub. ff. de re iudica. & illam glo. sequitur Bald. in. l. arbitro. 3. col. ff. qui satisdar. cogan. & in. l. post sententiam. C. de sentẽ. & Card. in. c. perpendimus. de sentẽ. excom. col. 33. & Alex. in. d. rub. num. 6. ¶ Cũ adde similẽ glo. in. §. diffinitiua. 1. q. 6. quæ dicit, ꝙ omnis alia pronuntiatio iudicis excepta diffinitiua dicitur interlocutora. & illam ex tollit ibi Domi. & idem tenet Anto. Corse. in notabil. suis, in parte, præceptum. & vi. glo. in capit. hæc quippe. 3. q. 6. & Abb. in rubri. vt lite non.

contesta

contessa.& idem Domi. 2.quæstio.1.in summa.
4.colum.dicens,quòd glos.in.d.authen.& in.d.
§.ad excindendas . esse approbatam à quodam
Francisco de Aretio.in tracta.sententiarum. &
reprobat diffinitionem glossæ.in Cle.1.de re iu
di.quòd interlocu
toria dicatur illa, terminos del,& de
quæ fertur inter
principium,& finē causæ.ca. gratum.de offi.de
lega. & tamē est interlocutoria gloss. in. l. cum
clericis.in verbo, sentētiarū. C. de episcopis &
cleri.quæ semper allegatur secundùm Bald.ibi.
& etiā citatio aliquādo sic etiā post diffinitiuā,
vt aliquādo in executione. vt Innoc. in. c. ve-
niēs.el.2.de testi.& ideo glos.in.d.§.diffinitiua.
magistratus locuta est , secūdū eūd. Dom.quā
etiā sequitur in.c.2.de constitu.Et ideo Paul.de
Castro.in consilio.25. quòd interlocutoria pro-
priè debet declarare aliquod dubium. Vnde fa
cere aliquem capi, detineri , vel citari, est pro-
priè interlocutaria . secundùm quem sequitur
Feli.in.d.Rubrica. colum . secunda.quòd dicit
esse notandū ad statuta faciētia mētionē de in-
terlocutoriis.¶ Ex quo dicit Alex.in.d.Rubri-
ca.nu.7.quòd infertur doctrina notabilis,ꝙ dif
finitiua dicitur illa,quę emanat super eo, quod
principaliter agitur: interlocutoria verò dici-
tur, quę emanat super incidenti , vel emergēti
seorsum à principali,de hoc est vidēda gl . in. l.
secunda.ff.de appellatio.recipi.& Bartol . in.l.
s.§.fi.circa vlti.colū.ff.de præto.stipula.

Summarium.

1 Termini antiquiores an præualeant in causa fi-
nium regundorum.
2 Territoria licet mutentur, non nocent,nec pro
sunt antiquis finibus ecclesiarū, vel ciuitatū.
3 Confinium mutatio in dubio non præsumi-
tur.
4 Libellandi forma , quando confines sunt mu-
tati.
5 Quando de fundo sit mentio, quamuis erretur
in confinibus demōstrandis,non vitiatur di-
spositio,si constat de fundo.
6 Demonstrare sufficit volenti certum fundū da-
re duas demōstrationes,& eas probari.

e Terminos. e In causa ista finiū regun
dorum termini † antiquio
res præualent.text. & ibi Bald.in.l.2.C.fini. re-
gun.nisi noui.probentur.vt ibi. vel nisi in con-
tractu,vel priuilegio alij esse contineantur. vt
in.l.prima.C. eod. & Bald . ibi . vt si papa , vel
imperator concessit alicui castrum, & designat
confines maiores , vel minores finibus anti-
quis, quia in potestate ipsius est in propria iu-
risdictione mutare fines territoriorum pro-
priæ iurisdictionis secundùm Bald.ibi,& quan
do non conceduntur , vt dictum est . Veteres
termini sunt custodiendi , & si non apparent
eorum vestigia, debent poni noui secundùm
Bald.in.c.ex literis. de probatio . nume. 1. ¶ Et
2 suas,quòd licet territoria † mutentur per muta-
tiones principum,vel diuisiones iurisdictionū,
ista non nocent , nec prosunt antiquis finibus
ecclesiarum,vel ciuitatum.glos.est in. c.1.in ver
bo,diuisis.x.distin.& in Cle.ne Romani.in ver
bo,dioecesis.de electio. notat Anto . post Ho-
stiē.in.c.quęrimoniā.in fi.de iure patro. Quod
dicit Feli.in.c.cùm causam.fi.colū. de probatio.
esse vtile pro descriptionibus terrarum , quæ
fiunt in extimis , quia non probant inter cleri-
cos confines parochiarū. ¶ Vbi quoq; tenet Fe
3 li.quòd in dubio non præsumitur † immutatio
cōfinium. Casus dicit esse,& ibi Bal.in.l.in fina
libus. ff. finium regund . quod dicit esse vtile:
quia dicens confines esse mutatos,habet proba
4 re . ¶ Et formam † libellandi quando sunt
mutati confines , ponit Bar.in. l. demonstratio
falsa.in fine.ff.de condi.& demonst. quia debet
dici in libello,quòd fundus olim positus intra
tales confines est fundus , qui est hodie intra
tales,& quòd est idem fundus , aliàs posset de
facili periclitari totus processus secundùm eū-
5 dem . ¶ Scias quoq; , quòd quando fit mentio,
de fundo, † quamuis erretur in confinibus de-
monstrandis, tamen non vitiatur dispositio , si
constat de fundo,vt est glos.in.l.forma.in prin-
cip.in verbo,vicinis.ff.de censibus:& sequitur
Bald.in.l.prima.in principio in.3.colum . ff. de
edendo , & ideo dicit Bald . in lege pe.nul . 10.
colum. C.de execu. Rei iudica.quòd error con-
finium non habet vitiare sententiam.allegāt om
nes text.optimum in.l.patronus. §.2. ff.de lega.
6 3. ¶ Quoq; tene,quòd sufficit † demōstrare vo-
lenti . certum fundum dare duas demostratio-
nes,& eas probare,& postea non nocet , si po-
neret quosdam cōfines . quos non probaret. Ita
latè, & eleganter notat Bartol . in dict.l. demō-
stratio.colum.vlti.

Summarium.

Summarium.

1 Termini ciuitatum, sunt termini rurorū suorū.
2 Rura, seu vici, reguntur legibus, statutis, & cōsuetudinibus ciuitatis.
3 Loca inferiora debent regi, & gubernari secundùm statuta loci superioris.
4 Priuilegia concessa ciuitati, an extendantur ad castra, rura, seu ad villas.
5 Statutum, & consuetudo ciuitatis debet seruari in ruribus, & terris subiectis ciuitati.
6 Ciuium appellatione veniunt comitatenses.
7 Condemnata ciuitate, an videntur condemnati comitatiui.

f Tierra. f Nota text. ꝙ termini† ciuitatū, 1 vel villarū, sunt termini rurorum suorū. text. in. l. præfectus vrbis. ff. de offi. præfe. vrb. ibi cū terminos vrbis exierit. & in. l. 1. §. cū vrbē. eod. tit. ⁋ Et ita rura, seu vici vel castra 2 ciuitatis regūtur† legibus, statutis, & cōsuetudinibus ciuitatis. gl. est in. l. ex ea causa. ff. de postulā. in verbo, sētētiā. & tenet Iohā. de Plat. in l. si diuina dom⁹. in fine. C. de exacto. tribu. lib. 10. & Iohan. Andre. in additio. ad Specul. in tit. de treug. & pac. q. pe. & Bald. in. l. cūctos populos. C. de summa tri. & fide Catholi. & text. expressus institu. de satisda. tutorū. in fine. & in c. cùm olim. de consuetudi. versicul. anglicanis. ⁋ Et Philippus decius in consilio. 538. nu. 12. 3 vbi dicit, † ꝙ loca inferiora subiecta debēt regi, & gubernari secundùm statuta loci superioris. & tenet Bart. in. d. §. cū vrbē. nu. 8. & facit. l. 2. ff. de legi. & l. fi. C. de testa. & vi. Ias. in. §. rursus. institu. de actio. col. 7. nu. 42. vbi idē tenet. ⁋ Et 4 ibi nu. 40. tenet, an priuilegia † cōcessa ciuitati, extēdātur ad Castra, rura, vel villas, & Domi. in c. si ciuitas. de sentē. excō. in. 6. ⁋ Et vi. Pau. de Castr. in. d. l. ex causa. vbi dicit, ꝙ licet sit verū, ꝙ cōsuetudo, vel statutū ciuitatis debet seruari in ruribus, & in terris subiectis ciuitati, dicit intelligendū verū nisi sit statutū cōtrariū in dictis terris subiectis ciuitati approbatum per ipsammet ciuitatem. per. l. de quibus. ff. de legibus. ⁋ Et quoq; quādo statutū, vel cōsuetudo loci inferioris nō sit iniustū, & quādo nō cōtradicit statutis ciuitatis supioris bene possūt eis vti. vt tenet Roma. cōsilio. 218. colū. 2. incipiēte, præsens casus duplicem. vbi inducit text. in. d. §. fi. institu. de satisdatio. tuto. & quod notat Bart. in tracta. Tyberiadis. in Rubrica. de insula. versic. sed quæro eligentes. in. 2. colū. dū cōcludit, ꝙ locus, qui alteri subijcitur, vtitur proprijs cōstitutionibus, dùmodo honestæ sint, & aliud nō appareat de mente eius, qui locū occupanit. Quod refert quoq; , & sequitur Philip. decius in. d. cōsilio. 538. nu. 13.

su tierra, f y en cuyo poder an estado, o estan, y las

& vide quæ dixi suprà in proœmio. in gl. islas de Canaria. ⁋ Et facit, quia appel- 6 latione ciuiū veniūt† comitatēses, licet appellatione comitatensiū nō continētur ciues. tenet Bart. in. l. vrbis appella. ff. de verbo. signifi. colū. 2. versic. sed quæro. per text. expressum in. l. qui ex vico. ff. ad municipal. vbi qui ex vico ortus est, eā patriā intelligitur habere, cuius reipublicę vnic⁹ ille respōdit. vbi gl. ponit exēplū in virgilio, qui vocatur Mātuan⁹, licet ex vico ei⁹, scilicet pietolę, fuerit ort⁹. & facit. l. ciuibus. C. de muneri. & hono. lib. 10. & tenet Io. de Plat. in. d. l. diuina domus. C. de exacto. tribu. lib. 10. in fine. vbi quoq; dicit, ꝙ ille, qui est ex vico ciuitatis, dicitur de ciuitate. ⁋ Et tenet Imol. & Flori. in rubrica. ff. solut. matri. vbi dicunt, ꝙ appellatione ciuiū, venit ille, qui est de ciuitate, & diœcesi, vel comitatu. & facit text. in. l. sed & reprobare. §. amplius. ff. de excusa. tuto. versi. si comane⁹. & in. l. 1. & ibi Bar. ff. ad municipal. licet glo. in. c. Romana. de rescrip. cōtrarium sentiat. Adde text. & ibi Bart. in. l. 1. C. de priua. carce. ⁋ Et quod dicit Bart. in. l. 3. C. de naturali. libe. vbi per illū tex. dicit, quòd ille, qui ex vico est, sortitur originē ex ipsa ciuitate, cui subest vic⁹ secundùm Alex. in additio. ad Bart. in. d. l. vrbis appella. ⁋ Et sic potiuntur terminis ciuitatum, quia ciues dicuntur. probat tex. in. l. 12. tit. 3. lib. 7. in ordina. regali. ibi. sobre proprios que son delas ciudades, & villas, & lugares. &c. l. 4. titul. 28. parti. 3. ⁋ Et quia appellatiōe loci principalis includitur locus illi inhærēs. tex. & ibi Domi. in. d. c. si ciuitas. de sent. excom. in. 6. 2. notabili. & vi. Feli. in. c. Rodulphus. de rescri. 1. colū. cū sequētibus. & Archidi. in. c. statutū. in princip. in. 2. colū. de rescrip. in. 6. super verbo ciuitatibus. ⁋ Et Abb. in. d. c. Rodulphus. nu. 6. vbi cōcludit, ꝙ appellatione ciuiū nō solùm illi de comitatu veniūt, sed etiā illi de territorio. per. d. l. ex vico. & per. l. qui in cōtinētib⁹. ff. de verbo. significa. & Bart. in. l. 1. ff. ad municipal. & in. l. 2. ff. de verbo. signifi. & l. per nō dubito. ff. de capti. & est bona gl. in. c. 1. de vsu. in. 6. Et hoc intelligit in materia larga, vel saltē indifferenti,

rēti,sec putat in materia restringibili,licet aliter
7 sentiat Bar.in.d.l.2.vbi dicit, quod cōdēnata†ciuita te,videtur condemnati comitatiui. Quod dicit Abba.vbi supra,procedere in materia commu ni ciuibus,& comitatiuis. Et quid sit comita tus,dicit Iohā.de Plat.in.l.vnica. C.de venatio.ferarum.lib.11.in fine, quod est districtus ciuitatis.gl.in.§.rursus.in stitu.de acti.vers. potestate.

faga parecer [f] an-

te si , y saque la

Summarium.

1 Potest iudex ex officio suo iubere exhiberi in strumenta ad ius ciuitatis facientia.
2 Copia actorum est danda cuiq; petenti priua-to,vel fisco,& etiam copia sententiæ.
3 Qui nō edidit instrumenta, præsumitur ea sub traxisse.
4 Acta episcopi continentia excōmunicationem debent iudici edi,& cuiq; postulanti.

[f] Parecer. [f]Nota ex isto text. quòd iudex † ad nullius petitionē, sed ex officio suo potest iubere edere corā se in stru meta facientia ad ius ciuitatis. Idem videtur tenere Paul.de Castro in.l. is apud quē.
2 C.de eden lo.nu.10.vbi tenet,quòd copia†acto rum sunt danda vnicuiq; petenti, & iurāti sua interesse, etiam si non fuit in iudicio tam ciuilium quàm criminalium. Et non solùm priuato,sed etiam fisco, & multò magis si petantur à publica persona, vt à iudice causæ, vel à notario,qui scripsit, & penes se habet vel si sunt in Camera communis.vt Bart.in.l.ex quibusdam. §.diuus.ff.de iure fisci.vers.reassumo.vbi quoq; dicit,quòd si exhibitio petitur à iudice, vel ab aliquo publico officiali, qui habet acta publica, debet indistinctè fieri editio per dict.l. is apud quem. & Ange.in.d.l. ex quibusdam. §.diuus Adrianus,idem tenet.& quoq; dicit, quod licet sit verum, quòd inter priuatos reus nunquam exhibet acta, vel instrumenta contra se. vt in.l.qui accusare.C.de edendo.tamen in cau sa fisci exhibere tenetur, & potest cogi à republica,vt exhibeat.& ita dicit,quòd intelligitur. d.l.is apud quem.secundùm lecturam glossæ,& veram in.d.§.diuus. Et non solùm tenetur exhibere acta, verumetiam sententias,cùm appellatione actorum veniat sententia.Bart.in.l. si in fraudem.§.neq;.ff.de iure fisci.& Cy.& docto. in.l.2.C.vt lite penden. Et si ille,qui habet ta

3 lia instrumenta nō†edit,præsumitur subtraxisse,quando est probatū tale instrumentū fore ad causam fisci, vel reipublicę pertinens, & ipse potest exhibere,& nō exhibet,quo probato,verè tunc præsumitur subtraxisse, & pręsumitur illud instrumentum sibi nocitu-rum, & ideo fidem facit contra eum secundùm.Bartol.in dict. l.ex quibusdam. §. diuus. vbi vide. & hoc in causa ciuili. Secus in causa criminali secundùm Angel.ibi:quia quādo petitur ab ipsa par te,cōtra quā criminaliter agitur,tūc regulariter nō cogitur exhibere. Fallit in casibus,in quibus serui torquētur aduersus dominū, in quib' etiā cōtra se quis cogitur edere instrumēta in capitali causa,secūdū.d.l.is apud quē. Secus qn exhibitio postulatur à iudice,vt in casu nostri text.& similibus,putà qn acta armarij cōmunis cōtinēt bānū,vel cōdemnatione alicuius,vel in
4 famiā,vel etiā acta episcopi†cōtinētia excōmunicationem debent indici, & cuicunq; postulanti edi,cùm talis exhibitio sententię terminorum prosit omnibus,vel excōmunicato, seu infamia liget apud omnes.vt in.l.ex causa. ff. de postula.& tenet Barto. in.d.§.diuus. Et Ange.ibi dicit,quòd etiā tertius veniēs pōt petere notario copiā excōmunicationis.interest enim sua,vt possit euitare eū, & non solùm à notario potest petere, verūetiā ab ipsomet excōmunicato potest petere copiam excommunicationis,secūdū Angel.ibi.quod nota. Facit ad hoc pragmatica.54.cōdita per nostrū Carolū in villa de Madrid.anno. 1534. vbi cauetur, quod iudex ordinarius debet capere delinquētes cōdēnatos per perquisitores,& executioni mādare sententias per eos latas,quas sentētias debet perquisitor,vel earū exempla dimittere iudicibus ordinariis,& hoc quādo proceditur cōtra absentes;

Summarium.

1 Copia debet sumi de verbo ad verbum.
2 Legatario petenti copiam testamenti, non debet sibi dari tenor totius copiæ, sed solùm particula legati.
3 Copia sumpta de mandato iudicis,probat.
4 In exēplanda copia requiritur partis citatio,nisi periculum sit in mora, Vel nisi sit cōsuetudo, quòd pars non citetur, Vel nisi exemplatio sit de antiquo, Vel nisi fiat authoritate Regis,vel Papæ.

In

5 In exemplando mandatum vel instrumentum procuratoris, non est necessaria citatio domini.
6 In exemplatione an sufficiat citatio generalis.
7 Copia apud acta probat, licet originale non reperiatur, nisi arguatur de falso.
8 Copia apud archiuū commune, plenè probat.
9 Copia eiusdem notarij manu sumpta qui conficit protocollum probat.
10 Vbi vltra exemplationem requiritur alia solennitas extrinseca, vt subscriptio principis tunc quantuncunq; talis scriptura sit exemplata authoritate ordinarij, non probat.

h **Copia.** h Quæ debet sumi de verbo ad
1 verbum, † nullo addito, vel diminuto. vt Bald. in. l. fi. C. de preci. impera. offer.
2 ☞ Quod secus est in legatario † petēte à notario copiam testamenti, quia non debet sibi dari copia totius testamenti, sed solùm illius particulæ legati, & institutionis, quæ ad eū spectat. tex. in c. contingit. de fide instrumē. & tenēt Cy. Bald. Paul. de Castro. & Ias. in. d. l. fi. de preci. impera. offer. & text. in. l. 11a. titul. 18. parti. 3. & text. in. l. 5. titul. 2. parti. 6. & Angel. latè in consilio 164. ☞ Quæ copia sumpta de iudicis mandato,
3 † & de volūtate partis, pbat in iudicio. vt Bart. in authen. si qs in aliquo documēto. C. de edēd. in princ. nu. 2. ☞ Et si in instrumēto narratiuè fit mētio de mādato, nō probat mādatū. tenet Franciscus Curti. in addition. ad Alexandr. in dict. authenti. si quis in aliquo. in additione quę est in nume. 11. & Alexand. in cōsilio 81. colum. 4. volu. 3. ☞ Et in dicta Copia exigenda, vel exē-
4 plāda, requiritur partis † citatio secūdū omnes. in. d. authē. si quis in aliquo documento. & per Bald. in l. adoptio. de adoptio. & in. l. 2. de testamē. in. 6. q. & per eūdē Bald. in. l. chirographis. ff. de administra. tuto. & in. l. fi. circa vlti. colū. ff. de tabulis exhib. & in. l. 2. C. de fide instru. ☞ Quod est verū, nisi periculū esset in mora, quia tūc non requiritur citatio. Ita tenet Innoc. in. c. fi. de fide instrumē. allegat in arg. c. cùm dilecta. versi. nos igitur. de confir. vtil. vel inutil. & c. quoniā. §. 1. vt lite nō cōtesta. quod est singula. secūdū Ange. in. d. authē. si quis in aliquo. cui sequitur ibi Alex. nu. 2. & dicit, φ idē tenet Specul. in tit. de instru. editio. §. ostēso. vers. qd si citatio. ☞ Et quoq; non requiritur citatio, vbi est cōsuetudo, φ nō fiat. Ita Bald. in. d. authē. si quis in aliquo. nu. 14. quē sequitur Alex. in cōsilio. 41. in. 2. volu. ☞ Et vbi reperitur exemplatio de antiquo, probat Roma. cōsilio. 36. colū. 6. & per Ias. in d. authē. si quis in aliquo. Et requiritur citatio, quādo quis est præsens; secus si absens. vel nisi exēplatio fiat authoritate superioris. puta papę. vel regis. tenet Alex. in additio. ad Bartol. in. d. authen. si quis in aliquo. ☞ Et quoq; in exēplādo mādatū, vel instrumentum
5 † pcuratoris nō est necessaria citatio domini, tenet Bald. in additio. ad Sepecul. in tit. de instru. editione. colū. 2. verse. publicatio. ☞ An sufficiat generalis † citatio, vide per docto. vbi suprà. & per Hosti. Abb. & alios in. c. Albericus. de testi. per Bald. & Angel. in. d. authen. si quis in aliquo. vbi dicunt, φ citatio requiritur, quando aduersarius est certus, secus si incert⁹. ad de Alex. in cōsilio. 110. in. 3. vol. tamē licet aduersarius sit incertus, si de facili potest certificari, non sufficit citatio generalis, sed specialis. Ita Alexād. in cōsilio. 8. colū. pe. in. 2. volu. & vi. Bart. in cōsilio. 91. ☞ Et ille aduersarius debet citari in exemplatione, qui est aduersari⁹ re, & actu, non spe. Ita Bald. notabiliter in. l. ne quis §. vbi decretū. ff. de offi. precōsulis, & legati. de qua materia, vide per antiquos, & moder. in. d. authē. si quis in aliquo. & in. d. c.
7 fi. de fide instru. ☞ Copia † tamē apud acta probat,

Copia h dellas, & se informe quales dellas estan executadas, y si despues de executadas entra-
6 rō enlos tales terminos las personas q̃ los teniā antes, o otros cōtra el tenor de las tales sentencias, y que las hagā luego executar, y dexar los tales terminos libres, y desembargados q̃ ansi estouieren tomados, y ocupados cō tra el tenor, y forma delas sētēcias. Y māde, q̃ no los tornen mas a tomar, y ocupar solas penas en ellas cōtenidas, las quales executē enlos que contra ellas fuerē, o fallarē que auido, atento el tenor, y forma de la ley de

Toledo[1]. Ya si mismo executē la pena enella cōtenida sobre la ocupacion que primero hizo, y ansi mismo visitē todos los dichos terminos delá ciudad, o villa, o tierra, q̄ fuere a su car-

bat, licet originale nō reperiatur, qa illa fingitur vice originalis. tenet Bal. in additio. ad Specul. in titul. de rescrip. præsenta. versi. 1. & in. l. fi. colū. 2. versi. venio ad alia notabilia. C. de fide instru. in. l. nostrā. pe. colū. versic. & adde mirabilē. C. de testamē. & in. l. si chirographis. suprà allega. ¶ Quod est verū, nisi arguatur de falso, quia oportet originale produci, aliàs Copia apud acta nō probat, secundū Bal. in. d. l. fin. versic. veni ad alia. vbi etiā per Bar. in. 3. colū. ¶ Quæ Copia probat, quādo originale est deperditu semiplenè, & nō plenè, secūdū Bart. in. d. l. admonendi. ff. de iur. iura. 9. col. vers. sed q̄ro qd in exēplo. & in. l. 2. ff. de fide instru. glo. in. l. licut. C. eo. & Bal. in. l. fi. C. de edēdo. ¶ Qđ est verū, nisi Co-
8 pia sit apud archiuū † cōmunis, qa tūc plenè p̄bat secūdū Paul. de Castr. in. l. 1. §. editiōes. ff. de edēd. per notata per Cy. in. d. l. chirographis. in princip. & ibi Bar. & per Bald. in. d. l. fi. & tenet Pau. de Castro. in. l. publicati. C. de testamē. sic etiā dicitur de registro secūdū Bald. in. l. fi. in fine. C. de re iudi. ¶ Quod intelligē, quando talis Copia ex archiuo publico probat. s. in territorio, vel extra territoriū inter subditos, sec9 aliàs. tenet Alex. in cōsilio. 138. in. 1. volū. nu. 6. allegādo Bald. in. l. exemplo. C. de probatio. & dicit, q̄ est arg. in. l. fi. ff. de iuri. om. iudicū. & c. animarū periculis. de cōstit. in. 6. & dicit quòd idē voluit Iohā. Andre. in additio. ad Specul. in tit. de instru. editio. § nūc dicēdū. in additione magna, incipiēte; Quia de argentario. circa finē illius. & Anto. de Butri. in. c. a. de fide instru. 2. colū. versi. 8. & idē tenet Bald. in Rubrica. C. de fide instru. penul. & vlti. colū. ¶ Co-
9 pia tamē sumpta manu † eiusdē notarij, qui confecit protocollum, probat. Bar. in. d. auth. si quis in aliquo. nu. 3. versic. dic ergo. & ibi Bald. 1. colū. nu. 4. & Bart. in. l. si quis ex argētariis. §. prætor. & ibi Bald. & Angel. ff. de edēdo. & Bald. in additio. ad Specul. in titul. de instru. editio. versic. exemplum. & Iohan. de Imol. in. l. fina.
10 ff. quem admo. testa. aperian. ¶ Tamen † adde, quòd licet publica scriptura exemplata authoritate iudicis probet, & fidem faciat sicut ipsa originalis; vt dictum est, tamen si vltra exemplationē, requiritur alia solennitas extrinseca, vt est subscriptio manu principis, tūc talis scriptura quātuncunq; authoritate ordinarij exēplata, non probat. vt est casus secundùm Plat. ibi in. l. probatorias. C. de diuersis offi. apparito. lib. 12. quasi in principio. & dicit esse notandum ad limitationem prædictorum. & authen. tic. si quis in aliquo documento. C. de edendo. & pro Plat est text. singula. in. l. 114. titul. 18. parti. 3. in fine. quem vide.

Summarium.

1 **Ley de Toledo.** [1] Quæ est lex 5. titu. 3. lib. 7.
1 in ordi. regali. vbi cauetur, q̄ iudices † perquisitores, & correctores, vel alij iudices debent procedere contra occupātes terminos & iurisdictiones,

nes, paſcua paſta, & abeuradera, & alia pertinē
tia villis, & ciuitatibus, & infrà triginta dies ſe
informare debet, & ſine ſtrepitu, & figura iu
dicij, & omi appellatiōe, & litis pēdētia poſita,
alio quocūq; remedio iuſtitiam faciant. Et om-
nia ſupradicta occupata per potētes, ſeu prçla-
tos, vel per alias ciuitates, & cōcilia reſtitui fa-
ciant, prout latè in dict. l. cauetur, quæ fuit ne-
ceſſaria, & aliæ leges huius regni loquentes in
hac materia. ¶ Quia vt ait Petrus de Ferra. in
forma libelli, in actione confeſſoria. verſic. ple-
nā & omnimodam iuriſdictionem intantū his
2 tēporibus cupiditas † hominū excreuit, vt nitā
tur totis viribus aſcēdere ad iuriſdictiones, ho-
nores, poſſeſsiones, & donationes, & ſi poſsibi
le foret, cælorū māſiones. Sed nō aduertūt, quid
ille pater eloquentiæ Tullius dixit in libro de
officiis. Cauenda eſt gloriæ cupiditas, eripit ei
libertatem, pro qua magnanimis viris omnino
debet eſſe cōtēptio, ac imperia expetenda ſunt,
ſed potius non accipienda, interdum autem de-
ponēda. Semp eſt igitur. vt idē inquit, efficiēdū
vt appetitus rationi obediat, cui ſunt ſubiectæ
naturæ, intantum enim excreuit hic appetitus,
quòd nedū laici, ſed etiam ſummi ſacerdotes, &
clerici ſunt tali morbo, ac vitio penitus infecti,
3 vt ibi per eū. ¶ Et quia per tales brigas, † & diſ
ſenſiones ſtatus reipublicæ læditur. vt in. l. ſi qs
ingenua. ff. de capti. & poſtlimi. reuer. & vt di-
cit Lucanus. viciniia nanq; prædia habentes, ſæ
pe inter ſe faciunt quæſtiones. Nulla enim fi-
des regni ſociis, omniſq; poteſtas impatiens
4 conſortis erit. ¶ Et communio † diſcordiā pa-
rit. vt in. l. 1. C. quādo, & quibus quarta pars de-
betur. lib. 10. nō ergo immeritò ad euitāda iſta
ſcandala fuit facta dicta lex Toleti. Et quòd per
viam inquiſitionis procederetur. cōcordat text.
in capitul. tanta. 86. diſt. in ſecūdo. ¶ Et eſt caſus, in
5 quo per inquiſitionem † proceditur in caſu ci-
uili. & tenet Plat. in. l. vſus aquæ. C. de fundis
rei priuatæ. lib. 11. dicendo, quòd officialis, ad
quē ſpectat publica iura ab alio vſurpata reuo-
care, diſsimulans & negligens in reuocando, di
citur tacitè conſentire, & tenetur. ¶ Simile eſt
in caſu vſurarum. tenet Innoc. in capitul. ad no-
ſtram. de iure iuran. ¶ Et ibi quoq; dicit, quòd
quoq; inter coniuges inquirere poteſt vt in. c.
porrò. de diuor. & capitu. ſi duo. 35. quæſtio. 6.
¶ Et in cauſa ſuſpecti tutoris. vt in. l. 3. §. propter
ea. ff. de ſuſpect. tuto. & in. l. prima, eod. titul.
notat Bald. in libro feudo. titul. de pace tenē. c.
1. §. ſi tres. ¶ Et quoq; poteſt inquirere, vt teſta-
menta defunctorum executioni mādentur, quia
ad eccleſiam pertinet tuitio teſtamētorum. l. nul
li. C. de epiſcopis & cleri. §. ſi quis. ad declinan-
dam. & text. in capitul. ſi hæredis. de teſtamen.
ſecundum Inno. vbi ſuprà. ¶ Vbi quoq; tenet,
quòd de iuribus principis non eſt dubium, quod
inquiri poteſt. vt. l. prima, & penulti. C. de bo-
nis vacan. lib. 10. & in aliis caſibus ciuilibus, de
quibus per Inno. in. d. c. ad noſtram. el. 2. in fine.
& tenet Guido Papa ſingula. 863. ſecus de iuri-
bus inferiorum, quia non poteſt etiam de iure
communi via inquiſitionis procedi, vt ibi per
dictum Guido. ¶ Et quoq; ad vtilitatem publi-
cam licita eſt inquiſitio in cauſa ciuili, & pecu-
niaria. vt tenet Bartol. in. l. miſsi opinatores. C.
de exacto. tribu. lib. 10. colū. 2. & alios caſus po-
nit Lucas de penna in. d. l. ſi vacantia. colum. 2.
& vi. quæ dixi ſuprà in gloſ. ſe informen. Et an
ſi iudex ex officio ſuo poſsit per inquiſitionē
procedere ſuper iure, vel rebus eccleſiæ, vide la
te per Roma. ſingula. 519. & per eius ādditionа-
torem. ¶ Et quia de iſtis terminis ſæpeliis ori-
6 tur, libellus † in illa materia ſic formatur. Cōpa-
reo coram tali, & conquero de Titio, & dico,
quòd cùm talis ciuitas, vel villa poſsidet, & poſ
ſidet talem terminum, dictus Titius turbat di-
ctam ciuitatem in poſſeſsione ſua, quare peto
vſoz ad tales terminos & fines dictę ciuitati ad
iudicari, & tales debere eſſe confines, & termi-
nos acclarari, & ſuper talibus finibus ſilentiū
dicto Titio imponi. Ita dixit Floria. in. l. 1. ff. fi-
ni. regun. Quod ſequitur Angel. in. §. quædam
actiones. inſtitu. de actio. nu. 14. & vi. ibi Iohā.
Fab. nu. 33. vbi diſtinctionem facit. ¶ Et dicit, quod
7 pro iſtis finibus † competunt quatuor actiones,
ſiue remedia. ¶ Primum finium regundorum,
vt ibi. Item conditio ex lege conſtiterit. C. fini.
regun. quæ loquitur in caſu ſuo, quando fit in
uaſio lite conteſtata in actione finium regūdo.
¶ Itē eſt accuſatio criminalis, & pœna in perſo
nam contra illos, qui propellunt terminos iā
poſitos. ff. de termi. amot. l. prima. & 2. ¶ Itē eſt
pœna. l. Agrariæ quæ eſt quinquaginta aureo-
rum. ſi ad hoc agatur. vt in dict. l. Agraria. & hoc
magis placet Iohā. Fab. quàm illud, quod nota
tur in. d. l. Agraria. vbi videtur notari quòd ho-
diè non puniatur in perſona extraordinariè.
ſed ſecundùm eum melius eſt dicere, quòd vna
pœna non tollat aliam. vt in. l. ſanctio legum.
ff. de pœnis. & in. l. 3. C. de ſepulchro. viol.
Quod ſequitur Angel. in. d. §. quædam actiōes.
in fine, vbi tenet, quòd ſi termini per aliquam
partium fuiſſent mutati, vel euulſi, tūc cōpete-
ret actio de termino amoto ad pœnam quinqua
ginta

ginta aureorum, & potest puniri in corpus arbitrio iudicis, qualitate personæ, & delicti inspecta. vt in d.l. prima, & ibi doct. & Saly. C. de accusa. ☞ Iohan. Andre. & Hosti. in capitul. ex literis. de probatio. dicunt, quòd in hoc non sit
8 pœna arbitraria: quia turbantes † fines si splendidiores personæ sunt, relegantur: humiliores vero castigantur, & ad opus biennio dantur. Quã distinctionem Abba. ibi nume. 13. dicit non esse perfectam: cùm iura variè loquantur in hac materia, quare dicit esse latius distingendum post Cyn. in l. prima. C. de accusa. ☞ Aut quis amonit terminos ignoráter. ☞ Aut scienter. ☞ Ignoranter, vt quia credebat alios lapides furari, & tunc amouens terminos potest peti, vt verberibus cædatur. vt in l. secũda. ff. de termi. amot. & nihilominus secundùm eum tenetur furti, quia diuersi sont effectus delinquendi. text. in l. si stuprum. ff. de iniuri. ☞ Si scienter, aut amonit gratia occupandi fines, punitur temporaliter. Relegatur enim habita consideratione ætatis. vt in dict. l. secunda. ☞ Aut amouit non gratia occupandi fines, & tunc refert. Aut facit gratia obseruandorum confinium finalium quæstionum, & sic vt præstaret materiam litium, & punitur corporaliter. vt in dict. l. vlti. in fine. ☞ Si verò amonit, nec gratia obscorandi, nec gratia occupandi, & tunc punitur pecunialiter. vt in dict. l. prima, in principio. secundùm Cyn. de quo est gloss. in d. l. Agraria. ☞ Et Cyn. non facit differentiam inter splendidas personas, & humiles, vt sentit Iohan. Andr. Hosti. & Bart. in dict. l. secunda. Et satis illam differentiam videtur ibi innuere text. ille. ☞ Vnde secundùm Abba. in dict. capitol. ex literis. in fine clarè ex pedicndo, sunt prosequenda tria membra.

☞ Primo, aut quis corrupit terminos occupãdo, & iste si est persona splendida, relegatur ad tempus, habito respectu, an sit iuuenis, vel senex, secundùm quòd distinguitur in dict. l. secũda. in principio. ff. de termi. amot. ☞ Si verò est persona humilis, castigatur, & ad opus biennio datur. vt in ea. l. ☞ Aut causa offuscandarum finalium quæstionum, tunc est plectendus pœna secundùm qualitatem personæ & facti, & violentiæ, vt in l. fina. in fine. ff. eod. ☞ Aut nec causa occupandi, nec causa offuscandi, tunc subdistingue. Aut dolo malo hoc fecit, & punitur pœna quinquaginta aureorum. vt in dict. l. Agraria. Aut per ignorantiam, seu casu fortuito, vt quia non credebat confinia corrumpere, & verberibus cęditur. vt in dict. l. secunda. Sed intelligit hoc vltimum in humilibus personis, quia de eis tantùm loquitur illa lex in. 2. parte: non autem potest finis referri etiam ad splendidas personas: quia cùm illæ non puniantur pœna verberum, cùm fecerint animo occupandi aliena confinia, fortius non debent tali pœna puniri, cùm hoc fecerunt ignoranter, in eis ergo erat pœna arbitraria secundùm Abb. vbi suprà, per dict. l. 2. in principio. & mitior imponitur pœna, quã qñ sciẽter fecerunt. vt patet ex dict. l. secunda. in. 2. parte ipsius. Et per hoc habes intellectum omnium legum illius titul. de termino amot. ☞ Circa quod vide. l. 30. titul. 14. part. 7. vbi euellens fines, perditios, & restituet duplicatum, & soluet insuper pro quocunque fine, seu signo mutato regi quinquaginta marabetines auri. Eadem est pœna de finibus terminorum ciuitatum, seu locorũ mutatis, seu euulsis. Quod est intelligendum, si malitiosè, & sciẽter fecerit. vt in l. 6. titul. 4. for. ll. libr. 4. & Mõtal. vtrobiq;. vbi dicit in dict. l. fori. quòd hodie pœna criminalis & pecuniaria impositio per iura supradicta, refertur ad pœnã illius. l. fori. ☞ Et vide dictam. l. Toleti. colũ. 2. versicu. & si de facto. vbi aliam pœnam ponit in casu illius. l. & illa seruatur in casibus, in quibus loquitur, & supradicta loquuntur in termino, vel fine euulso, vel amoto. ☞ Et facit quod lex diuina testatur, Maledictus omnis, qui transfert terminos proximi sui. Deutero. 19. Prouerbio. 22. & in dict. c. sta. 86. distinct. & in. c. in legibus. 12. q. 2. ☞ Et
9 an si essent plures lapides † in vno loco, & quis euelleret eas, an vnus termin⁹ diceretur euulsus, & an pro vno tantũ termino puniatur? Vi. Bar. in. l. inficiãdo. §. infans. ff. de furtis. col. 2. nu. 3.
10 ☞ Et quid si rem communem amouit? † Dic quòd non tenetur, quia potius præsumitur velle suo iure vti, quàm furti consilium inire. vt tenet Oldra. consilio. 53. colum. 3. versi. sed dicimus. per l. merito. ff. pro socio. ☞ Intantum in ista causa terminorum iudex debet procedere, quòd etiã
11 fine † sententia potest iudex infringere terminum agris. vt in. l. hæc actio. §. iudici. & ibi Flori. ff. fini. regundorum. & per eundem Florian. in. l. si irruptione. eod. titul. & per doctor. in. l. Castellum. ff. de arbitris. ☞ Et potest peti etiam
12 † post triginta annos terminos repoui in loco vnde amoti sunt, si possessio sit retenta vsq; ad locum de quo termini fuerunt amoti. sed Cyn. in. l. final. C. fini. regundorum allegando Roga. & Colmuburn. ☞ Et potest senten-
13 tia † proferri, partibus absentibus, quando pars

pars est absens post litē cōtestatā. secus si est ab
sens ante litē cōtestatā. vt in. l. properādū. §. 1. &
2. C. de iudic. & tenet Cy. in. l. si quis. in fine. C.
fini. regund. & sic potest intelligi. d. l. Toleti, in
quātū dicit, llame ala otra parte, o partes de quiē
se querellare. & in fine. ibi, si las tales senten-
tias fuerō dadas sin llamar, y sin oyr las partes
que poseyā. quia si sūt vocatæ, & litē cōtestaue
rūt, eis absentibus, vel cōtumacibus potest ad
sentētiā diffinitiuā procedi. Et an isto casu po-
test procedi lite nō cōtestata, vi. suprà, in glos.
de su officio. in princip. vbi dixi. ¶ Quomodo
14 aūt, ꝓbētur † fines termini, vi. gl. & ibi Abb.
in. c. cū causam. de testibus. vbi dicit, ꝙ probā-
tur per libros antiquos, si tales libri antiqui fue
rūt seruati in custodia publica, & fideli, vt dicit
Abb. ibi. & Roma. in cōsilio. 165. ¶ Et etiā pro-
bantur per verba enūtiatiua cōtenta in antiqua
scriptura authēti. tenet glos. in. c. cū olim. de cen
si. & in. c. si Papa. de priui. in. 6. quas glos. alle-
gat Anto. in. c. cùm dilectus. de successi. ab inte
sta. ad hoc, ꝙ cōfines probātur per instrumenta,
quæ ad aliū finē principaliter facta sunt. ¶ Quo
q; probātur per testes etiā de auditu. nā facta an
tiqua, de quorū initio memoria nō existit, pro-
bātur per tale testimoniū. vt Innoc. & Hosti. in
c. veniēs. de verbo. signifi. in. 6. & per glos. in. c.
vlti. de præscrip. lib. 6. in glos. fi. & Bald. in. l. cō
uēticula. colū. 4. C. de epis. & cleri. nu. 6. & Ab-
ba. vbi suprà, quia dicūt enim tales testes, & de
bēt dicere, ꝙ semper viderunt fines huiusmodi
diœcesis, vel ciuitatis ꝓtēdi vsq; ad talē locū, &
nūquā audierūt dici cōtrariū, ꝓut notatur in iu
ribus suprà allegatis. & hoc tenet Archi. in ter-
minis nostris in. c. inter. 16. q. 3. facit. l. hoc iure.
§. duct⁹ aquæ. ff. de itinere actuq; priua. ¶ Et fa
cit quod tenet Alex. in. l. cùm aliquis. C. de iure
deliber. nu. 5. in talibus antiquis fama plenè
probat. & idē Alex. in cōsilio. 208. in. 2. libr. &
Frācīscus de Aretio cōsilio. 36. & notat Bart. in
l. quidā. ff. solut. matrimo. & Abba. in. c. veniēs
ad nos. de testibus. colū. 5. & ibi tāgūt, quādo di
catur de antiquo Et licet Anto. de Butrio, in. c.
quid per nouale. de verbo. signifi. dixit de tēpo-
re quatuor annorū, tamen cōmunis opinio est
de tēpore cētū annorū, cū illud sit tēpus longę-
uæ vitæ hominis. vt in. l. fi. C. de sacrosan. eccle
si. & in. l. an vsusfructus. ff. de vsufru: secūdū
Alex. & Ias. in. d. l. cū aliquis. ¶ Itē probantur
per authores terminorū, si eorū nō interest se-
cūdū Bald. vbi suprà. ¶ Itē probātur per instru
mēta. vt in. l. census. ff. de proba. ¶ Probantur
etiā per iudicia, & famā. vt per glos. in. d. c. cum
causam. & per Bald & Paul. de Castro, Alex. &
docto. in. d. l. cū aliquis. C. de iur. deliberan. vbi
etiā glos. tāgit. & per Innoc. & Imol. in. c. ve-
niēs. de testibus. ¶ Guido papa in decisi. suis,
decisione. 193. latius illā materiā attingit, & di-
cit, ꝙ probatur nanq; tales confines per publi
cū instrumētū, si de hoc fuerit cōfectū, vt dictū
est per. l. optimā. C. de cōtrahē. & cōmitt. stipu-
la. cū ibi notatis. & in. d. l. cū aliqs. & in singu-
la. 543. ¶ Quoq; probātur per lapides antiquos
l. 1. § qui in rebus. ff. de falsi. & in. l. qui tabulas.
in princip. ff. de furtis. ¶ Et vt dictū est per fa-
mā. vt in. d. c. cū causā. vbi latè Feli. hoc tractat,
quæ fama publica ꝓbatur per dictos testes bo-
næ opinionis. vt in. l. 3. §. 1. & ibi notatur. ff. de
testi. & quia in istis factis antiquis multū ope-
ratur fama. vt notat Innoc. in. d. c. veniēs. de ver
bo. signifi. maximè in his, quæ reputātur noto-
ria. vt ipse Innoc. ponit in. c. causam. de iura. ca-
lū. ¶ Et ideo dicit dictus Guido Papa in deci-
sione. 35. ꝙ ꝓbatio cētū annorū directè nō po-
test fieri, sed bene præsumptiuè: & quia ratione
difficilis probationis sufficit probatio præsum
ptiua. vt notatur in. l. qui ex liberis. in princip:
ff. de vulga. & pupilla. & quod notat Cy. in. l. 1.
in fine. C. de sentē. quæ sine cert. quāti. & tenet
in expresso dictus Guido Pap. decisione. 193.
vbi ait, ꝙ cōfines possunt probari per præsum-
ptam probationem, vbi essent difficiles proba-
tiones, propter longinquitatē temporis, per ea,
de sacrosanctis ecclesi. quæ ponit Bald. in au-
thentic. quas actiones. C. & ita dicit ꝙ vidit iu-
dicari. ¶ Et vi. Bald. in dict. authenti. quas actio-
nes. colum. fina. versicul. quarta. vbi ponit quo-
modo debet fieri probatio ista centum anno-
rū. & vi. l. 41. de Toro, & ibi doctorē del Castil.
in gl. quarēta años. & l. fi. titul. de las pręscriptio
nes. in ordi. regali. vbi dicūt, ꝙ tales testes debēt
deponere de visu. 40. annorū cū auditu maio-
rū suorū: & testis, qui isto casu deponit, debet
esse. 54. annorū. vt ibi dictus Castil. & idē tenet
Bertachi. de firmi. in tracta. gabellarū. in. 1. parte.
q. 10. allegando Specul. in titul. de probatio. §. 1.
versic. vlti: & ibi Bald. in additio. versi. qualiter
probetur. & Bart. in. l. 2. §. pe. ff. de aqua pluui.
arcēd. & Domi. in. d. c. 1. de pręs. li. 6. nu. 16. vide
infrà, in. c. 24. ¶ Et quoq; talis ꝓbatio centū an
norū potest probari per instrumēta facta succes
siuè super possessiōe, vel reditu. l. pōponius. ff.
quibus mod. vsu. amittatur. Nā qui reditus per-
cēpit, in dubio præsumitur possidere. l. litibus.
C. de agri. & censi. lib. 11. ¶ Quoq; cōfines pro
bantur per custodes locorum. vt in. l. in nomine
domini.

Dñi.post principiũ.§.fancim⁹. ver.fi Sardinia. C. de offi. Prçfe. Affrica. ibi,& vbi cuftodes antiqui feruabant. ¶ Quoq; probantur per fcripturam in columna, vel lapide expreffam.24.q. 3.capi.fané.& in.l.1.&.2. C. de albo fcriben. & gloff.in.d.c.cũ caufam. & hoc fi funt fcriptæ de antiquo. vt Francifcus de Aretio.cõfilio. 42. & Alex.confilio.12. ¶ Quoq; per depofitiones teftium,vt dictum eft.& in.d.c.cum caufam.& fufficit quòd tales teftes dicant, Nos vidimus hoc opus factum effe,vel iftum terminum effe, & ita fic à noftris prædecefforibus audiuimus. l.in fuum.§. Item labeo.& ibi gloff. & Bartol. ff.de aqua pluui.arcen. ¶ Idem probantur per vo'untatem patrisfamilias declaratam in eius vita.l.fi.feruus plurium.§.fi.ff. de legat.1.& in l. fi quis duas. §. fi quis autem. ff. communia prædiorum.

¶ Quoq; probantur per communem opinionem.vt per Specula.in titul.de probatio.§.1.ver fic.hoc etiam not.& in.§.videndum reftat. ver fic.12.ibi.per communem opinionem.¶ Et ideo vt dicit dictus Guido in.d. decifione.192. fi eft controuerfia inter duo caftra,vel inter duas ciuitates de confinibus territoriorum : & homines vnius Caftri deponunt, quòd banerius illius Caftri cuftodiebat vfq; ad illum locum. & ibi pignorabat,& ita audiuerit à fuis prędecefforibus,quòd valet tale teftimonium. per.d.l.in nomine Domini.verfi.in Sardinia.& Iohan.Fab. in.§.fed hæc hodie.in ftitu.de fatifda. ¶ Et vide tu quoq; Petrum de Ferra. in forma libelli. in actione reali.verfic. cuf cohæret. numer. 4. vbi quoq; aliquos ex iftis modis probãdi confinia ponit, & dicit, quòd aliquando ifta confinia funt notorie difcreta per vias regales,quandoq; per montes,vel flumina,quandoq; per lapides, vel figna alia multa apparentia, quibus modis confinia communiter diftingui confueuerunt, & quandoq; finis iurifdictionis per expreffas, vel tacitas affertiones partium probantur. vt in dict.l.optimã.& aliqñ probãtur per fententiã iudicũ,vel arbitrorum.vt in.l.inter Caftella num.ff. de arbitris.&.§.fi.in ftitu.de offi.iudic. Itẽ per exercitiũ iurifdict.vt Innoc.in.c. cũ ad fedẽ.de refti.fpolia.& facit. c. fuper quibufdã. de verbo.fignifica. fecundùm Petrum de Ferra.vbi fuprà,quem vide. ¶ Et an fi poffunt pro
55 duci † teftes in ifto cafu de hominibus commorantibus in dicto loco? Guido Papa, vbi fuprà credit quòd fic:quia illi de vniuerfitate poffunt effe teftes in caufa vniuerfitatis:vt notat Innoc. in capit.cùm nũtius.de teftibus.& Specula. in tit.de tefte.§.1.verficul. fed nunquid in caufa vniuerfitatis.& quia in fubfidium aliis deficientibus admittuntur aliqui teftes qui aliàs non admitterentur,vt in.l. confenfu. C. de repudi. & poffunt effe teftes pro vniuerfitate,pofito quòd reportent cõmodum in vniuerfo,vt dicunt Cy. & docto.in.l.parentes.C.de teftibus.& in.l. in tãtum.§.vniuerfitatis.ff.de rerũ diuifio.& Specula in titul.de tefte.§.opponitur verfic. fequitur.& ibi Iohan. Andre. in additio. & refidet Guido Pap. vbi fuprà. ¶ Tu vi. Paul. de Caftro in.l.fi municipes. ff. quod cuiufq; vniuerf. nomi.vbi dicit, quòd homines de vniuerfitate quando nullum commodum fentiunt in fingulari, de illa caufa poffunt teftificari, vt fi vniuerfitas habet molendina,vel alios reditus, fecus fi fentirent commodum, vt fi habeant pafcua, in quibus fingulares homines habent ius pafcendi:fi enim litigat vniuerfitas de dictis pafcuis,non poffunt fingulares teftificari,quia teftificarentur in caufa propria.fecundùm Paul. de Caftro,vbi fuprà,allegando Cyn. in. l. omnibus.C. de teftibus. De quo fingulariter per Feli.in.c. infuper.de tefti.colum.1. vbi ponit regulam,& fallentias. & per Hippolytũ de Marfil.in.l.prima.§.feruus mancipium. ff. de quæftioni.

¶ Nota tñ in propofito vnum, quod eft fingula.quòd quando ciues,qui depofuerunt pro vniuerfitate recipiunt commodum, foluendo aliquid vniuerfitati,funt idonei teftes,putà fi recipiebãt commodũ pafcuorum,vel lignorum ex fyluis,& ratione huius foluebant,& componebant fe cum datiariis,foluta mercede,vel pretio, non redduntur inhabiles per hoc ad teftificandum,fed folùm quando recipiunt commodum gratis ex nemoribus vniuerfitatis. Ita mirabiliter Alexand.in confilio.99. in.5. volu. colũ. 4. nu.7.& dicit,quòd ita tenet Bald.& Salv.in. d. l.parentes.C.de teftibus.& Angel.in.d.l. fi municipes. ¶ Circa.l. Toleti, vide inftitutionem,quam fenatores confilij regalis dant iudicibus,& perquifitoribus, quando de iftis terminis cognofcere debẽt,& illam ferua, quãdo tibi datur,dum eris iudex deputatus ad cognofcendum de illis terminis.

¶ Cuius inftructionis tenor talis eft, quia impreffloribus tradita non eft.

¶ Y por la prefente vos lo encomendamos, y cometemos,porque vos mandamos, que luego que con efta nueftra carta fueredes requeri-

Q do,vos

do,vos en perſona,ſin lo commeter a otra perſona alguna, vades a los dichos terminos,o a otras qualeſquier partes,y lugares,donde fuere neceſſario, y llamadas,y oydas las partes,a quien lo ſuſo dicho toca y atañe, atento el tenor, y forma dela dicha ley de Toledo, en lo que la dicha ley ouiere lugar,y en lo que no ouiere lugar,por via ordinaria torneys, y reſtituays, y fagays tornar, y reſtituyr a la dicha ciudad,y vezinos, y moradores della los dichos terminos,o la parte dellos que fallaredes que le eſtuuieré tomado,o occupado por los dichos concejos, o perſonas particulares de la dicha ciudad, o por qlquier perſona que ſegun el tenor y forma de la dicha ley le deue ſer reſtituydo. Con tãto, que en lo que conocieredes por virtud dela dicha ley guardeys la orden y forma ſiguiente.

¶ Primeramente,que quando el procurador de la dicha ciudad, o de ſus lugares ſe quexaren de algun concejo, o ygleſia,o monaſterio,hoſpital, o cauallero, o otra qualquier perſona que les tiene tomada,y occupada la poſſeſsion de los dichos terminos,lugar,prado,o paſto, o exido,o abreuadero,o montes,o de otra qualquier coſa q perteneſce al cócejo de la dicha ciudad, o ſus lugares, que vos llameys ala parte, o partes de quien el dicho procurador dela dicha ciudad ſe quexare, y le aſsigneys plazo,y termino de ſetenta dias por todo, y plazos,y terminos,y dende luego ſe lo aſſigneys, el qual no ſe pueda mas prrogar,détro del qual mádeys que las partes mueſtré el derecho que tiene a la poſſeſsió del tal lugar, o termino, o prado, o abreuadero,o otra qualquier coſa comú ſobre que ſea la dicha demanda por eſcripturas,o teſtigos,o por la manera que les pareciere,y durante el dicho termino vos el dicho fulano de vueſtro officio ſimplemente,y de plano hagays peſquiſa,y os informeys,y ſepays la verdad delo ſobre que fuere el dicho pleyto.

¶ Y paſſados cincuenta dias fagays luego publicacion, y antes ſi las partes ſe concertaren, y fagays dar traſlado a las partes ſi vos fuere pedido de todas las eſcripturas,y prouanças haſta entonces preſentadas, y fechas de vueſtro officio,y recibays luego las tachas, y contradiciones, y prouan ças que ſobre ello las partes hizieren de que ſe deuan recebir con tãto que ſe hagã dentro delos ſetenta dias, y no deſpues,y fecho el dicho proceſſo ſin concluſion de cauſa ni otra figura de juyzio deys,y pronúcieys ſentencia en que ſi hallaredes que la dicha ciudad o ſus lugares fueron deſpojados de ſu poſſeſsion, que luego ſin dilacion alguna torneys,y reſtituays,y fagades tornar,y reſtituyr a la dicha ciudad y a ſus lugares la poſſeſsion de lo que anſi fueron deſpojados libre, y pacificamente poniendo les en la poſſeſsion de todo ello,y a ſu procurador en ſu nombre,y le ampareys,y defendays en ella,y no cóſintays ni permitays que otra perſona alguna ni cócejo ſela tomen ſo las penas contenidas en la dicha ley de Toledo,que habla ſobre la reſtitucion de los terminos.

¶ La qual dicha execucion no ſe haga en la manera ſobre dicha, ſaluo ſi la ſentencia fuere dada contra ygleſia, o monaſterio,o hoſpital,o ordenes militares,o otra qualquier perſona que tenga qualquier titulo. Dela coſa que en tales caſos ſi en tiempo fuere appellado deueys deferir la appellacion para ante los de nueſtro conſejo, y no para ante otros juezes,y ſobre ſeer la dicha execucion.

¶ Agora ſe dize que defieran la appellacion para los oydores dela châcilleria.

¶ Otroſi que ſi ante vos fuere allegado litis pendentia,o ante otro juez ſobre la poſſeſsió,que ante vos ſe cótédiere, y en el termino del derecho fuere moſtrada la litis pendentia, entre las miſmas partes ſobre la dicha poſſeſsion, que no conoſcays mas dela dicha cauſa,

y poſſeſsion,

y possession, y lo remitays ante el juez ante quien estuuiere pendiente.

¶ Otrosi que si dela sentencia, o sentencias que ante vos el dicho juez de terminos se pudiere execució, estuuiere appellado, o dicho de nulli dad, o sobre ello ouiere pendencia de pleyto, y lo mostraren ante vos que no executeys la tal sentencia, o sentencias, y que remitays la causa, o causas ante el juez ante quien estuuiere pendiente, saluo si la dicha sentēcia ouiere sido dada sobre processo fecho entre partes, por la dicha ley de Toledo, segun, y como en ella se cootiene, y en todo lo otro de mas delo suso dicho, guardeys, y cūplays la dicha ley de Toledo segun que en ella se contiene, haziendo sobre todo complimiento de justicia, por manera que ninguno reciba agrauio, de que tēga causa ni razō de se nos mas venir niembiar a quexar sobre ello por vuestra senteneia o sentēcias ansi interlocutorias como difinitiuas o otras qualesquier, y el mandamiento, o mandamientos que enla dicha razon dierdes, y pronūciaredes, las lleuedes, y fagades lleuar a pūra y deuida execuciō con effecto segun la dicha ley & instrucion lo dispone. ¶ Sed circa istam. l. quæritur, an si aliquis est expulsus secundùm istam. l. Toleti à possessione termioorum, & possessionum per iudicem, potest agere de nouo interdicto recuperandæ, vel rei vendicatione contra possessorem. Vi. Bald. in capitul. veniens. de præscrip. numer. 8. vbi tenet, quod sic, quia talis sententia non parit exceptionem rei iudica. si is, contra quem iudicatum est, agit interdicto vndeui, vel recuperandæ seu rei vendicatione pro eisdē rebus, quia & alia est actio, & aliud agitur nunc, quàm prius, ff. de except. rei iudi. l. cùm quæritur. &. l. sequenti. & capitul. cùm causam. de testa. secundùm Innoc. ibi. in dict. capitul. veniens. nume. 2. vbi alia in proposito adduntur notabiliter.

go sin lleuar por ello salario [k] algūo, y vcā si ay otros ter-

Summarium.

1 Visitans prouinciam, debet suis sumptibus visitare, & non expensis subditorum.
2 Iudex delegatus, & sic perquisitor debet habere salarium in eundo, stando, & redeundo.
3 Visitando prouinciam, hospitari non debet iudex gratis.
4 Populus visitatus non tenetur ad procurationem.
5 Visitare pōtest corrector pro suum locumtenentem.
6 Quod facere potest per se, potest alteri committere, fallit vt hic.

[k] Salario. [k] Idem tenet Pari. de Put. in tracta. syndica. in parte, expensæ quidam magnus. numer. 5. folio. III. vbi dicit, 1 † quod visitans prouinciam, debet suis expensis visitare, non sumptibus subditorum, licet aliter dicant Canonistæ. vt in capit. venerabilis. de censib. & Bald in. c. qui in plerisq; de offi. ordi. in fine. dicendo, quòd si iudex inquirit, fit expēsis de publico, quia publicā vtilitatem respicit. vt in. l. mulier in opus salynarū. ff. de capti. Et pro isto text. est gloss. ibi, in dict. capitul. quoniam. in gloss. 2. ¶ Tamē visitatores datī à regibus ad aliquam ciuitatem reformandam, debent hoc facere expensis ciuitatis. vt tenet idem Bald. in capitul. cùm ex officij. de præscript. nume. 2. ¶ Et vi. Amode. Iusti. in suo tracta. syndic. in parte, Item in eo qui plures nocentes. colum. 8. versic. Item tenetur. vbi dicit, quòd miles, & officiales eundo per comitatū, debent viuere sumptibus propriis, licet potestas parua encænia recipere possit, secundùm Bald. in capitul. iudices. de pace iura. fir. in vsi. feudo. & facit. l. solent. ff. de offi. præse. & in. l. prima. §. prouincias. C. de contra. & in. l. 4. de desenso. ciuit. & in. l. plebiscita. ff. de offi. præsi. ¶ Sed hoc intellige, quando iudex non est salariatus de publico, tunc potest recipere ista parua encænia, & habere salarium à partibus, ad petitionē quarum ipse iudex tendit personaliter ad ista cernere. vt est tex. & gloss. in. l. si irruptione. §. ad officium. ff. fini. regundo. sed quando est salariatus de publico, non potest esculentum etiam paruum recipere prouidendo, & vi sitando supradicta. text. in authentic. scriptum est exemplar. titulo, vt iudices sine quoquo suffragio. collatio. 2. & ibi gloss. in verbo, auaritiam. & idem tenet gloss. in §. sunt præterea. institutio. de public. iudic. quia debet esse contentus stipendio suo. vt dixi in capitul. primo. in gloss. salario. in principio. ¶ Et ideo dicit Angel. in. § nulli quoq;. in dict. authentic. vt iudi. sine quoquo suffrag. esse ibi. tex. cōtra rectores ciuitatum, qui per castra, & villas mittunt eorum milites ad locorum cōseruationem sumptibus rusticorum, quia pœna ibi inserta puniuntur.

Quia quando habent salarium à publico, nil de
bent recipere, vt dictum est. & tenet Iohan. Fa-
ber. in. l. omnes cognitores. C. ad. l. Iuli. repet. &
gl. in. c. nō licet. 11 q. 3. & . c. militare. 23. q. 1. & gl.
in. c. cū ab omni, de vita & honest. clerico. & vi
de quæ dixi in. c. 1. in glos. Puestos. in fine. ¶ In
2 iudice delegato †, seu perquisitore: secus est, vel
in iudice, seu officiali conducto, quia iste de-
bet habere expensas, seu salarium in eundo ad
officium, sicut in stando, & redeundo. secūdùm
Bartol. in. l. prima. ff. de var. extra. ord. cog. & in
l. super creādis. C. de iur. fisca. libro. 10. & sic de
consuetudine obseruatur. & ita videntur sona-
re literæ sui officij, vel delegationis, prout te-
net Alexander in consilio. 206. in. 2. volumi. &
ita in nostra Hispania obseruatur. & vide infrà
in cap. 40. in gloss. prima. ¶ Hac de causa di-
cit Paris de Puteo, vbi suprà, quòd qui accedit
purgando prouinciam, non debet gratis hospi-
3 tari †, sed congrua mercede: & si sunt hospitia
publica, non debet ire ad priuata, quia soli prin
cipi licet gratis hospitari, & non recipit nisi ter
tiam partem domus. C. de metha. libro. 12. l. 2. &
Baldus in. l. obseruare. ff. de offic. procons. & le
gat. ¶ Nec debent isti correctores visitādo pro-
uinciam hospitari in domibus iudicum loco-
rum. Ad quod facit, quod tenet Bartol. & Plat.
in simili in. l. cunctos. C. de metha. lib. 12. vbi te
nent, quòd tunc minor magistratus non desi-
stit à sua iurisdictione per superuenientiam ma
ioris magistratus. quod nota. vt ibi gl. & in. c. vo
lentes. de offic. delega. alia in. c. studuisti. eodem
tit. & Plat. in. l. omnino. C. de palat. libr. 12. ¶ Et
4 idem dic in visitatore ecclesiarum †, quia popu
lus visitatus non tenetur ad procurationem, sed
ecclesia. c. placuit. 10. q. 3. Et ita tenet Archiepi-
scopus Florentin. in. 3. parte. titulo. 20. c. 5. §. de-
claratio. 1. col. versi. nota tertiò. & ibi dicit, quòd
ita seruat consuetudo. ¶ Vbi quoq; dicit in prin
cipio illius. §. quòd quando corrector nō potest
5 visitare per se, potest visitare † per alium, & sic
per suum locumtenentem. vt in. c. inter cætera.
de offic. ordin. & est text. in. c. decreuimus. 10. q.
1. & hoc tene, licet contrarium teneat Bald. in. l.
vnica. §. nec autem. C. de caducis tollend. num.
6. versicul. quidam sunt actus. quia contra Bal-
dum est veritas. vt tenet Antonius Franciscus.
in additione ad Abbatem. in dicto cap. inter cæ
tera. & vide glossam in cap. primo, de offic. or-
di. libro. 6. in versiculo, per alium. & Cardinal.
in Clementin. attendentes. de statu. regula. in. 5.
& . 6. quæstio. vbi quoq; tenet contra Bald. licet
de eo nullam mentionem faciat.

¶ Et in adiutorium Archiepisc. Floren. & Car-
di. facit illa regula, quod illud, quod pōt per se
6 ipsum facere, † potest alteri committere. l. Item
eorum. §. decuriones. & ibi Bart. ff. quod cuius.
vniuersi. nomi.
¶ Et ideo procurator fisci potest constituere
procuratorem ad vendendum rem fisco obliga
tam, & ad faciendum fieri subhastationem, vt
tenet Ias. in l. nec tutores. C. de procura. in fi-
ne. allegando Bald. in. l. prima, colum. prima.
C. de fide instrumen. & iur. hast. fisca. lib. 10.
¶ Et idem dic in commissariis, vt possunt vē-
dere per procuratorem. secundùm Ias. ibi.
¶ Et facit quod tenet Bald. in capitul. cùm ve-
nerabilis. de consuetudi. vbi tenet, quòd quan-
do principalis abest; requiritur consensus locū
tenentis, & eius authoritas sufficit. & Archidi.
in capitul. Aretina. 63. distinct. dicit, quòd vbi
requiritur consensus superioris, si ille abest, suf
ficit requiri consensus sui vicarij. ¶ Quod fal-
lit in casibus notatis per Specula. in titul. de
procura. §. ratione autem constituentis. versicu.
Item breuiter.
¶ Et in exactore collectarum, quòd non potest
alteri exactio delegari. text. & ibi Bart. & Plat.
in. l. nec sacrarium. C. de canone largi titul. lib.
10. ¶ Et in conseruatore monetæ publicæ, qui
habet soluere soldadariis, & stipendiariis, de-
bet personaliter, & sua manu soluere, non au-
tem per substitutum. text. & ibi Plat. in. l. iube-
mus per hanc. C. de eroga. milit. libr. 12. nume. 1.
¶ Et in casibus, vbi lex, vel statutum seu supe-
rior mandat aliquid fieri suis manibus, non po
test per substitutum expediri. facit text. & ibi
2 docto. in. l. prima. §. nec autem. C. de caducis tol
len. ibi, domum suis manibus extruere. & glos.
in Clementi. prima. in verbo, personaliter. de vi
ta & honest. cleri. Bald. in capitul. 1. §. iniuria. de
pace iur. firma. in principio. & In capit. 1. quib.
mod. feud. amit. & in capitul. si quis dixerit. si
de feudo fuerit controuer. & tex. & gloss. sin-
gul. in capitul. fina. §. is autem. de offic. delega.
vbi si negotium alicui committitur vt persona-
liter exequatur, non potest delegare. nisi de con
sensu partium. & idem tenet gloss. in capitul.
3 cùm dilecta. de rescript. & ibi Bald. nume. 5. vi-
de suprà in capitul. quarto. in gloss. iusticiæ
numer. 5.

Summarium.

Summarium.

1 Fines ciuitatum,& castrorum præsumũtur esse illius,qui primò occupauit,quod non est in spiritualibus.

2 Montes,flumina,& valles,quæ distinguũt territoria,sunt fines æterni.

1 Occupados. [1] In proposito nota, quòd fines ciuitatum,
1 †& castrorum præsumũtur esse illius, qui primò occupauit. secundùm Innoc. & in.c. cùm causam.de probatio.Quod dicit Bal.ibi singula. nu. 8.quod sequitur ibi Feli. in fine. & addit.l. rem quæ nobis.ff.de acquiren. posse.¶ Quod dicit nõ esse sic in spiritualibus,in quibus nõ datur libertas occupandi rem vacantem,nisi authoritatę papæ secundùm Innoc.ibi. Quod valde notat dominus Abba. ibi. vbi quoq; ponit differentiam.& vi.Bald.ibi ponentem practicam iudicandi in ista materia cõfinium.¶ Vbi
2 quoq; dicit, quòd montes. † flumina. & valles,quæ distinguunt territoria, sunt fines æterni,in quibus semel verum,semper est verum,allegat.l.qui bona.§.si quis stipulaturus.ff. de dãno infecto.quod sequitur Feli.ibi.3.colũ. Vbi in.4.allegando Imol.quoq; tenet,quòd si testes dicunt,quòd fama est,& communis opinio, ꝙ talis limes semper fuit obseruatus à tempore cuius initij non est memoria, sufficit. dicit quòd tenet Archid. in capitul. inter memoratos. 16. q.3.quẽ vide in fine, vbi ꝑ hoc allegat.l.1.in fi. ff.de aqua pluui.arcẽ.& .l. hoc iure. §.ductus aquæ. ff. de aqua quoti. & æstiu. & per Innoc. in capit.quid per nouale. de verbo.signifi. Et quomodo probentur ista confinia, & iurisdictiones,vide latè Felin.vbi suprà.

Summarium.

1 Visitator generalis totíus prouinciæ est procõsul,& circuitor totius prouinciæ.

2 Commissio generalis visitãdi, non tollitur per specialem commissionem.

3 Visitator generalis potest corrigere malè factum à visitatore speciali. Et officium iudicis spectat circuire tabernas,& balnea,& alia, vt hic.

m Visite. [m] Quia vt tenet Bal.in.l. si in aliquã.per text.ibi.ff.de offi.procõ.
1 & lega.nu.5. proconsul † est generalis visitator, & circuitor totius ꝓuinciæ,& debet visitare lo
2 ca publica.¶ Et hęc cõmissio generalis † visitãdi ꝑ aliquã specialẽ cõmissionẽ nõ tollitur, qa omni alij intelligitur cõmissum tãquã sub eo.vt in.l.nec quicquã eius.tit.& arg. in l.1.C.de offi. præfe.vrb.&.c. pro hoc.de hęreticis. Et dicit Baldus esse arg.quòd generalis visitator
3 † potest corrigere malefactum à speciali visitatore.vt in.l.si hominem: ff. mandati.& in tali visitatione pôtest corrector remouere aliquẽ ab officio ꝓpter graues & manifestos excessus eius. tenet Bald. in.c. dilectus. de rescrip. nu. 3. & in fine. ¶ Et tene in proposito,ꝙ ad officiũ iudicis spectat, & ad officiales pertinet circuire, & inquirere domos, tabernas,& balnea priuatorũ vt videatur, si qua fraus deceptio,vel delictũ cõmittatur, vel aliquid aliud cõtra publicã vtilitatẽ,ꝓut tenet Bar.& latius Plat.in.l.omnis seruitus.C. de aquęductu. lib.11.nu.1.vers.nota.¶ Et an ꝓ re inuestiganda subtracta licet ingredi domũ alterius vi. Bar.in l.si quis fugitiuũ.ff.de serui.fugi.& Ang.de malefic.in parte,& vestẽ cęlestẽ abstulit.col. 15. & Gandi.in.tit.de furib⁹ & latro.in fine.& Hypolyt.in practi.cri.§.diligenter.nu.209. & Abba.in capitul.qui cum fure.de furti. nume. 6. & Hyppolyt.in.l.1.ff.de quæstioni.nu.41.

minos occupados [l] en que no aya auido sentencias, & si los occupadores fuerẽ de su jurisdi-
3 ctiõ,conozcã dello segun el tenor dela dicha ley hasta los fazer restituyr, y si no fuerẽ de su jurisdiction, nos lo embie a notificar, declarando quales, y quantos terminos son,& quiẽ los tiene,porque nos proueamos sobre ello como fuere justicia & ansi mismo visite [m] las villas & lugares dela tierra que estuuieren a su cargo en persona [n]

n En persona. [n] Vel per aliũ ex causa loco sui. & sic per suũ

locũ

locũtenẽtẽ. vt in.c.inter cætera. de officio ord. vt dixi suprà in gl.sa'ario.in fi.& vi.tex.in.c.inter dilectos.& ibi Abb.in.2.notabil.de offi.ord.& vi.tex.in.c.decernim⁹.§.si aũt.10.quæst.1.

Summarium.

1 Visitatio, an sufficiat fieri in fine primi anni, & in principio secundi.
2 Visitatio, an possit in anno reiterari.
3 Si locus visitandus est in congruo, vel non est tutus, & ad eum cõmodè accedere nõ potest, an iudex teneatur ire ad eum visitandum.
4 In visitatione non debet corrector ducere secum canes venaticos.

Vna vez. º Similis text.in.c.decernimus.10.q.1.& in Cle.attẽdentes.de statu regula.vbi gl.ponit, an sufficiat hęc
1 visitatio† fieri in fi. primi anni, & in prin.secũdi, remittit se ad notata in.c.in singulis.eod.tit.d statu mona.vbi concludit, q non: quia, vt dicit Card.in.d.Cle.in.9.q.nu.11. si possit deferri in casu capitoli in singulis. vsq; ad sex ãnos in præiudiciũ monasterij, nec sufficeret iure volẽti q fieret de triẽnio in triẽniũ, qa visitatio fit ,ppter cõmissa corrigẽda, nõ ,ppter cõmittẽda. Si ergo prima fuit sufficiẽs, secũda nõ habebit qd corrigat.& idẽ dicit Paul. ibi. Quia si in fine primi anni, & in princip.secũdi hoc fieret, nõ esset annus inter primã, & secũdã, sed biẽniũ, vnde videretur q debeãt ęqualiter distare. arg.ĩ.c.qđ dilecto.de cõsang.& affini.in casu illius Cle.dicit Cardi.q cessat hæc ratio, si in tertio anno fieret in princip.secus in fine, omni tñ casu remanet alia ratio, qa frustra fieret secũda, & sic videtur, q ista visitatio, quæ fit per correctores, non debet fieri in fine primi anni sui officij, & secũda in princip.anni secũdi, quia fit propter cõmissa corrigẽda. ¶ Sed an ista visitatio possit in anno
2 iterari, †glo.in.d.Cle.attendentes.in verbo, annis.dicit, q tãtũ semel in anno fieri debet, & idẽ tenet tex.noster ibi, vna vez en el año. ¶ Tamẽ ex causa potest iterari, quia hæc litera, & illius Cle.nõ cõtradicit, & cum hoc tenet Paul. licet Stepha.inducat cõtrariũ text. 25.q.1.c.qui nil facit.ad quẽ text.respõdit, qui respicit visitationẽ ordinariam, & cõsuetã, quę fit etiã sine causa, nõ tamẽ prohibet iteratã, si causa subest, secũdũ Card.ibi.10.q.& archiepiscop⁹ Florẽ.in.d.3.parte, tit.20.c.5.§.4.& gl.in.d.c.mãdam⁹. ¶ Sed qd
3 si est locus in congruo, †vel nõ est tutus, vel si cõmodè, & absq; difficultate ad vnũ quẽquam accedere nõ potest, an teneatur ire ad visitãdũ [...] gregare talem populũ ad aliũ locũ congruum, vt tenet archiepiscopus Floren.in.3.parte titul.20.c.5.§.5.colũ.4. versic. nota vigesimoquarto. & idẽ tenet.in.§.4.illius titul.& capituli. ¶ In ista autẽ visitatione nõ debet corrector ducere
4 canes †venaticos. vt text.in Cle.22 de cẽsi.& ibi Cardi.quęstio.12.sed canes non venaticos bene potest ducere.vt in Clementi. nec in agro.§.porrò.de statu regula.quia si ducunt venaticos, incurrunt in pœnam. vt Cardi. in dicta Clementi.

vna vez º en el año & se informe como son regidas, & como se administra la justicia y como vsan ᵖ los officiales dellas de sus officios. Y si ay personas poderosas que fagan agrauio alos

Summarium.

1 Visitator debet discurrere per totã suã ,puinciã & in ea visitationis officium exercere.
2 A visitatione subditi non possunt liberari.
3 Quatuor sunt imprescriptibilia.
4 Subdit⁹ subtrahẽs obedientiã dño, põt puniri.

ᵖ Como vsan. ᵖ Idẽ tenet Archieps Florẽti.in.3.parti. tit.
1 20.c.5.§.4.vbi dicit, †q visitator debet discurrere p totã ,puinciã, & eius partẽ, & visitationis officiũ exercere. ¶ A qua visitatiõe† isti subdi-
2 ti liberari nõ possunt, qa vt visitatio nec fiat, subditi nõ præscribũt etiã per tãtũ tẽpus, q non sit memoria in cõtrariũ. vt in.c.cùm ex officij. de præscrip. De quo ibi per Abb.& Feli. & p Cardi.in Cle.1. de cẽsi.colũ.3.nu.8.versi. 12. ¶ Vbi
3 tenet, q quatuor †sũt imprescriptibilia, quę etiã nõ põt episcopus à se tacitè, vel expressè abiicere.s. visitationẽ, correctionẽ, procurationẽ & cathedraticũ, quę omnia cõtinẽtur sub episcopali imperio mero, qđ nõ põt ab se abiicere. vt in l.legatus ff.de offi.presi.l.ius agnationis.de pactis.de quo p Hosti.in summa.in tit.de offi.ordi.§.qđ ptinet. ¶ Et sicut visitatio nõ põt præscribi, ita nec obediẽtia, ne alicui obediatur, sed bene põt per prescriptionẽ obediẽtia transferri de vno prælato in aliũ prælatũ, qa nõ remãsit sine capite.& ita dic in visitatiõe.tenet Bal. in. c. auditis.de pscrip.nu.7.& I.c.cũ olim.eo.tit.i fi. & dicit, q qs non põt pscribere in se q nõ obediat dũ est subditus, sed bene põt præscribere q [...] præscribentis

libertatem. & vi. eundem Bald. in capitul. cùm ex officij. eod. titul. ☞ Et vi. Bald. in capitul. tua nos. de cohabita. cleri. & mulierum. nume. 22. vbi tenet, quòd si subditus subtrahit obedientiam domino suo, potest eũ dominus punire de iure, & de facto armata manu, & bellum indicere. Innoc. in capitul. de hoc. de simoni.

pobres, ¹ & lo fagã

Summarium.

1 Regum propriè est iustitiã facere, & vi oppressos de manu calũniantium liberare, & prius causam pauperis tractare: pupillis atq; viduis, qui facilius opprimũtur à potentibus, auxilium præbere.
2 Præses non debet pati, quòd potentes grauent, & opprimãt minus potentes, nec mali homines opprimant bonos, & debet semper esse fauorabilis, & protector pauperum, quia erit sibi maxima eleemosyna. nume. 5. & 6.
3 Præsumptio est contra potentes, quòd inferũt impressionem debilibus, & eis afficere iniuriis, & violentiam eis inferri.
4 Ira, & inimicitia potentium est timenda.
5 Præses in prouincia supplet vicem imperatoris.
6 Potestas, seu corrector, non resistens magnatibus, vel potentioribus ne opprimant populares, & personas miserabiles, in syndicatũ tenetur.
7 Timens offendi ab aliquo magnate, potest implorare officium iudicis, propter quod ille magnas cogat præstare securitatem de non offendendo.
8 Ad securitatem præstandam potest iudex cogere quenlibet.
9 Securitatis cautio debet dari causa cognita.
10 Cautio quando petitur ad instantiam partis, non debet esse nuda, & sic iuratoria, secus quando proceditur ex officio. vide hic.
11 Cautio de non offendendo modò fit ex officio, modò ad partis petitionem sufficit nuda cũ generali obligatione bonorum.
12 Forenses, an teneantur præstare cautionem de non offendendo.
13 Securitatis cautionem potest quis petere, licet dederit causam timori.
14 Si cautio petitur à me de non offendeudo ex parte mea, potest peti etiam vt caueat de me non offendendo, quando iustus est timor.
15 Offendens aliquem, si timet, potest implorare officium iudicis ad cautionem de non offendendo præstandam si fuit offendens iudicialiter punitus.
16 Minæ solæ non sufficiunt semper ad petitionem cautionis.
17 Cautio de non offendendo, non potest peti per superiorem ab illo, qui est subiectus.
18 Dominus dat securitatem vasallo.
19 Cautio de non offendendo, non debet præstari ad tempus perpetuum.
20 Timens offendi, potest non solùm petere cautionem ne offendatur ab inimico suo, sed etiam ne offendatur à familiaribus, & adhærentibus.
21 Adhærentes qui dicantur.
22 Securitas licet fit data alicui, potest petere, vt sit eidem licitum arma portare ad defensionem, & ducere secum familiares.
23 Vitandę discordiæ causa potest facere iudex, quòd vnus non transeat per portam, vel domum alterius, & potest facere mutare hospitium.
24 Ad cautionem præstandam non cogitur quis in curia Franciæ, vel Galliæ.
25 Ad pacem faciendam, an potest potestas cogere ciues, & prouinciales.
26 Securitatem infringens, qua pœna puniatur.
27 Pacẽ facta de non offendendo restringitur ad offensam, ratione inimicitiæ præteritæ, non autem ad nouam.

¶ Pobres. ¹ Quia propriè quippe regum est, iudicium † atq; iustitiam facere, vi oppressos de manu calumniantium liberare, pupillisq;, ac viduis, qui facilius opprimuntur à potentibus, auxilium prębere, ac non solùm sibi subditos non contristare, sed nec pati, vt ab aliis contristentur. capitul. Regum. 23. quæstion. 5. & tenet ad literam Lucas de penna in l. secunda. C. de lucris aduoca. lib. 12. in fine. vbi quoq; dicit, quòd hæc debent cuncti agere, qui in decretis sibi prouinciis vicem supplent Imperatoris. vt in authenti. vt iudic. sine quoquo suffrag. §. volumus. colla. secũda. ☞ Et prius causa pauperis, quàm diutis est tractanda. glo. in capitul. in primis. secunda, quæstion. prima. & in l. si quis ad declinandam. C. de episcopis & cleric. & tenet Barb. in capitul. significantibus. de offic. delega. colum. 10. vbi ponit multa priuilegia paupertatis. ☞ Et vi. Bartol. in l. illicitas. §. nec potentiores. ff. de offici. præsid. vbi 2 ait, quòd pręses † non debet pati, quòd poten-

tes, ſicut faciunt canes, & aliæ beſtiæ. Nec quòd
nocentes opprimant innocentes, nec mali ho-
mines opprimant bonos. & iudex debet ſem-
per eſſe fauorabilis, & protector pauperum,
ne iniuſtè moleſtentur, & erit ſibi maxima e-
leemoſyna. ſecundùm Bartol. in dict. §. nec po-
tentiores. ☞ Et vide Iohan. de Plat. in l. prima.
C. de apochis publi. libr. 10. nume. 3. vbi dicit,
quòd potentiores conſueuerunt minores op-
primere. vt in l. prima. C. de cenſi. libr. 10. vbi
Plat. in fine dicit, quòd de natura potentium
eſt ſemper opprimere ipſos pauperes, & ideo
iudices debent tueri comitatiuos à vexationi-
bus, concuſsionibus, & extorſiõibus exactorũ.
text. & ibi dict. Plat. in l. præter. C. de lucris ad-
uoca. lib. 12. & in l. prima. C. ne liceat poten. qui
bus oppreſsionibus rectores locorum debent
prouidere ne fiant. ſecundùm Plat. ibi, & ſecun-
dùm Luc. de penna ibi in dict. l. prima. colum.
3 prima, eſt † præſumptio contra potentes, quòd
inferunt impreſsionem debilibus. & præſumi-
tur eis iniuriis afficere, & violentiam eis infer-
ri facilius. vt in. l. ad inuidiam. C. quòd metus
cauſ. & quòd eis importunis neceſsitatibus op
primant. Item quòd aduocati eis deſerunt, non
ſuſcipiendo patrocinium contra eos, ſed potius
pro illis. Et ideo dicit Ariſtotel. 2. ethico. quòd
4 ira, † & inimicitia potentium eſt timenda. De
quo vi. etiam Lucam de penn. in l. ſecunda. C.
vt ruſti. ad nullum obſequium. in verbo, terribi
les. lib. 11. ☞ Intantum iſti potẽtes, qui inferunt
talia pauperibus, puniuntur, quòd donationes,
& oblationes eorum, qui pauperes opprimun-
tur, à ſacerdotibus refutanda ſunt. vt in capitul.
oblationes. 90. diſtinctio. ☞ Et, vt dictum eſt, iu
dex in hoc debet prouidere. vt tenet Lucas de
penna in l. ſecunda. C. ne quis libe. inuitus actũ
reipublicæ. libr. 11. vbi ait, quòd præſes in pro-
5 uincia † ſupplet vicem imperatoris, & ideo di-
cti ſunt præſides, quia alicuius loci tutelam præ
ſidialiter tenent, vt dicit Iſido. etymolo. 9. vbi
agit de regibus, & quia eorum ſubiectis debent
eſſe præſidio. vt in dict. l. ſecunda. potiſsimè his,
q̃ p quãdã fortunę circũuẽtiõem lædũtur. vt in
authẽ. de his, q̃ ingre. ad appe. §. hoc ita. verſ. vn-
de nos. colla. 5. ☞ Et ſicut muri ſunt præſidia ci-
uitatũ, qui cõfirmãt ſecuritatẽ habitãtib⁹ in eis.
vt in. l. 1. C. de expẽſis ludo. libr. 11. & ibi Lucas
de pẽn. in princi. & tex. in c. ſi rector. 43. diſtin.
& ſicut abiſay fuit præſidio Dauid, & liberauit
eũ ne percuteretur à Philiſtæo. 2. regũ. c. 21. ita
in prouinciis vnius cuiuſq; maximorũ iudicũ cõ
plet officiũ in tali defenſione, vt in dict. authẽ.
vt iudices ſine quoquo ſuffrag. §. quod autem
permittimus. vt tenet dict. Lucas de Penna in
dict. l. ſecunda. C. ne quis liber inuitus. ☞ Et
ideo dicit Montal. in gloſſ. ordin. in parte, iudi-
ces auditores, quòd cum humiles homines op-
primuntur à potentibus, ad officium boni re-
ctoris pertinet, vt data ei querela de prædictis
ex officio procedant, cùm tales per ſe iebrre
non poſſunt, vel non audent allegando Bartol.
in extrauaganti ad reprimendum. ☞ Quia cùm
diuitiæ addunt amicos plurimos, & conciliant,
& à paupertate autem quos habet ſeparantur,
opprimuntur, vt tenet Lucas de Penna in. l.
domini prædiorum. C. de Agrico. & cenſi. lib.
11. colum. 2. ideo debent defendi. ☞ Et facit quòd
ſuperior in officio poteſt defendere ſubditum
ſuum, quando videt eum grauari. vt tenet Bart.
in. l. præcepit. C. de cano. largi. li. 11. qđ dicit, q̃ fa
cit pro epiſcopis, qui eorũ officio defendũt cle
ricos. ☞ Intantum, quòd ſi corrector, ſeu pote-
6 ſtas non reſiſtit magnatibus, † vel potentiorib⁹
ne opprimant populares, & perſonas miſerabi-
les, tenetur in ſyndicatu. tenet Amodeus Iuſti.
in tracta. ſyndi. in parte, item in eo quòd plures
innocentes condemnauerunt. colum. 8. verſic.
Item tenetur. per text. in. l. illicitas. §. nec poten
tiores. ff. de officio præſi. de quo vi. Alexãd. in
l. qui bona. §. ſi quis iuxta. ff. de damno infecto,
numer. 3. ☞ Vbi Bartol. in dict. §. nec potentio-
7 res. in principi. tenet, qđ ſi aliquis timet † offen
di ab aliquo magnate, quòd poteſt ille, qui ti-
met, officium iudicis implorare, propter quod
ille magnas cogitur à iudice præſtare ſecurita-
tem de non offendo illum. facit tex. & ibi Saly.
& Paul. de Caſtro. & docto. in. l. denuntiamus.
C. de his, qui ad eccleſiam confuge. & in. l. ſan-
ctum. ff. de rerum diuiſi. & Innoc. in capitul. 1.
de officio delega. in fine. & capitul. gratim. de
ſent. excõ. & cap. fi. & cap. de benedicto. 32. q.
prima. & tenet Iohã. de Plat. in. l. 1. C. in quibus
cauſ. coloni domi. accuſa. poſ. lib. 11. quia vt ibi
dicit, ſi cauetur pro dãno quod timetur dari à
re ruinoſa alteri rei. vt per totum titu. ff. de dam
no infecto. multò magis p dãno qđ timetur da
ri perſonę per Specula. in tit. de pig. §. ſequitur.
verſi. quid ſi timeo. & ibi Iohã. And. in addi. &
in titu. de offi. delega. §. ſequitur. vide verſ. por-
rò. & latè per Stepha. aufre. in deciſio. Capel.
Tolo. deciſione. 489. & docto. in cap. literas. &
in cap. ex tranſmiſſa. de reſtitu. ſpolia. vbi præ-
ſtatur à viro cautio mulieri timenti offendi à
viro. ☞ Et quòd ad ſecuritatem præſtandam
8 iudex † poteſt quemlibet cogere, eſt text. in
d. c.

d.c.literas.&iudex debet facere eũ assecurari,vt
dictũ est.ad similitudinẽ rerũ,pro quibus cauet
de dãno.vt per totũ titulũ.ff.de dãno infe.debet
& multò magis caueri periculo personæ,quia
animatum corpus cæteris rebus præfertur.vt in
§.sancimus.in fine.C.de sacrosanct.eccles. Et ista
satisdatio debet dari, quia non tenetur quis se
credere capitalibus inimicis. vt in ca.accedens.
el.2.vt lite non contesta.& Clemẽ.pastoralis.de
re iudica.&in.l.quia ista.§.1.ff.ad trebellia.&.c.
statutum.§.1.de rescript.lib.6.nec talis satisdatio
mutat maliuolum animum. vt in. §. nouissimè.
Institu.de suspect.tuto: facit quod notat Innoc.
in.c.ex parte.el.1.de appella.¶ Attamẽ ista cau-
9 tio,seu securitas † debet dari causa cognita ꝺ ini
micis,vel si persona sit talis, quæ consueuit hu-
iusmodi facere, & petẽs securitatem sit talis,qui
posit verisimiliter lædi: ista omnia habet iu-
dex considerare,quæ veniunt in causæ cognitiõ
ne.vt Cy.in dict.l.denuntiamus.& tenet Mon-
tal.in dict.gloss.ordina.in parte securitas.1.&.2.
col. ¶ Et intantum est verum, quòd iudex non
debet moueri ad dictam securitatem præstan-
dam sine causæ cognitione. Quod habet locum,
siue iudex procedat ad iustitiam partis, siue prõ
cedat ex officio suo: quia grauare quem ad satis-
dandum,est sæpe laboriosum.l.a.§.si dubitetur.
ff.de iudiciis. Ita tenet Iohann. de Imol. in.l.a.
§.1. ff. soluto matrimo. vbi reprobat Dyn. qui
dicit non esse opus causæ cognitionẽ, quando
iudex mouetur ex officio.ita tenet Hippolytus
de Marsil.in.l.1.§.præterea. ff. de quæstio.num.
75. Et ista securitas non debet concedi sine eui-
denti causa: vel si quis petat propter fictum ti-
morem alterius,& sic in iniuriam, & infamiam
illius, debet puniri.vt in.l.vni.C. de his qui ad
statu.confuge. l. capitalium. §. ad statuas. ff.de
pœnis. vt tenet Platea in. l. iubemus. la.1.C.de
præposi.sacri cubiculi.lib.12.quasi in fine.
¶ Et ista cautio quando petitur ad instantiam
10 partis non debet esse nuda, † & sic iuratoria,
sed requiritur cautio fideiussoria. secus quando
proceditur ad cautionem ex officio suo, quia
tunc sufficit nuda cautio. & hoc modo potest
procedere opi. Dyn.in dict.l.2. ff. soluto matri-
monio. secundùm Feli. in cap.cùm in. de con-
stitu.col.22.quod dicit Hippolytus vbi suprà,
quòd si esset verum, quòd quãdo ex officio iu-
dicis petitur ista cautio,tunc sufficiat nuda,nõ
erit opus causæ cognitione, quia cessat ratio Io-
han.de Imol.quòd sit laboriosum cauere. quod
dicit ibi Felin. notandum, & gustandum tan-
quàm nouum. Sed ipse Hippolytus vbi suprà,
num.79. dicit quòd talis restrictio sibi non pla-
cet.& in nu.112.idẽ tenet,& quòd hoc non pro-
cedit indistinctè in omnibus personis, sed po-
test procedere tantùm in illis personis, quibus
facilè est fideiussorem inuenire, vt sunt homi-
nes diuites, qui consueuerunt de facili fideius-
sores inuenire, secus autem dicit esse in homi-
ne paupere, vel forensi, & in similibus, quia
raro tales inueniũt fideiussores. ¶ Et ideo tenet
Hippol.ꝺ Marsi. vbi suprà,nu.113.ꝙ si à talibus
exigatur cautio de nõ offendẽdo, vel ex officio
iudicis, vel ad petitionẽ partis, ꝙ sufficit cautio
11 † nuda cũ generali obligatiõe omniũ bonorum
suorum, & necessariò non tenetur præstare di-
ctam cautionem fideiussoriam, & hoc, si iu-
rat se non posse inuenire fideiussorem. & tenet
in expresso Ias. in additio. ad Porcam, instituta
de suspecti. tuto. colum. 5. Et ad hoc mouetur
Hippolytus ex pluribus. & primò ex text. &
gloss.in.l.de creationibus. versicul. inquantum
possibile est.C.de episcopali audientia.vbi glo.
dicit,quòd satisdatio pauperi remittitur,& à di-
uite exigitur, & per alia fundamenta per eum
ibi tradita, quæ per te vide. Et quoque dictam
conclusionem tenet in num.116.scilicet, quòd si
pauper, vel forensis, cui requiritur,vt det cau-
tionẽ de non offendẽdo, vel de alia re,iurat non
posse inuenire fideiussorem,quòd erit standum
suæ iuratoriæ cautioni. imò si secus diceretur,
dicit, quòd sequeretur absurdum, & valde in-
conueniens, quòd quis tenetur ad impossibile,
quod minimè dicendum est in hoc casu, nec in
alio: quia impossibilium nulla est obligatio.l.
impossibilium. ff. de regulis iuris. & in.l. cùm
hæres.§.1.ff.de statu. libe. &.l. si stipuler.1.&.2.
responso.ff. de verborum obligatio.vt per Hip
polytum.vbi suprà.num.117.cum sequentibus.
¶ Quinimo dicit Montal.in glo. ordinamen.in
parte securitas. colum. 2. quòd si is, à quo fide-
iussor securitatis petitur, idoneas habeat faculta
tes, sola eius promissio sufficit.dicit esse argu.
in.l.sciendum.ff.qui satisdar.cogan.quod intel-
ligit,si est idoneus in eadem ciuitate,aliàs secus:
argum.l.fideiussor.ff.eodem tit.qui satisdar. co-
ga. & quoq; intelligit de promissione cũ hypo
theca bonorum, vt plenior sit cautela. ¶ Et
12 quòd non habeat locum in forense, † vi.Barto.
in.l.sed si susceperit.§.si ea res.ff.de iudi.& Hip
polytũ. vbi suprà. nu.81.vbi ait,quod si aliquis
forensis est inimicus meus, & venit ad istam
ciuitatem non possum petere ab eo istam cau-
tionem de non offendendo, quia adhuc non
facit aliquid propter quod hic posit conue-
niri,

nirī,& quia forensis non est iurisdictionis suæ. Quod fallit, nisi forensis ibi multum conuersaretur. quod clarius firmāt Bal.& Ange.ibi, & Feli. vbi suprà.& tenet quoq; Hippolytus in repeti.l.fi.ff.de iuri.om.iudicum.nu. 120. & idem tenet decisio Tolos.489.& Ias.in.l.si super possessione.C.de transac.nu.7. Sed.d.decisi. Tolos.dicit ibi, q̃ est de styllo curiæ parlamenti, q̃ citatus in eadem curia ad præstandum assecuramentum, reiectis omnibus exceptionibus tenetur præstare cuicunq; petenti, si sit laicus, licet non alleget, seu proponat factum, seu iniuriam: & hoc dicit, q̃ est propter excellentiam curiæ, quę suprema est,& capitalis, licet ille, à quo requiritur assecuramentū, nō sit regnicola. in aliis autem curiis inferioribus tenetur proponere, & probare. quod nota. & idem credo q̃ debet practicari, quando talis satisdatio securitatis petitur

13 in curia regis. Aduerte tamē, q̃ licet quis † dederit causam timori, potest nihilominus petere dictam cautionem de non offendendo:& si non potest præstari, fiat inditio pœnalis. & sic procedit opi. Bar.in.d.l.qui bona.§.iuxta.ff. de damno infe.quam ibi Imol.reputat æquiorē,& eum approbat ibi Alex. & sequitur Feli. in rub. de treuga & pace.colū.6.versic.8. declaratio.& ibi per eum multa de ista securitate.& Hippoly.de Marsil.in.d.§.præterea.nu.86. & Ias.in.d.l.si super possessione.col.2. C. de trāsa.in.6.& quoq; approbat dicta decisi. Tolo.in fi. Vbi quoq;

14 dicit, q̃ si quis petit à me † huiusmodi cautionem, non teneor eam præstare, nisi etiam ille caueat de me non offendēdo, quādo etiam ex parte mea est timor iustus, secus si vanus. Bart.in.d.l. si quis mihi bona.§.si qs.allegat & Hippolyt. in.d.§.præterea.nu.83. Abb.tamen in.c.1.vt lite non contesta.nu.8.tenet, q̃ licet offendens aliquem si timet, potest implorare officiū iudicis,

15 † vt compellat ad prestādum cautionem de non offendendo, hoc verum, si offendens fuit iudicialiter punitus, quia tunc potest petere istā cautionē. Et dicit, q̃ videtur cōcludere Iohā. And. in additio.ad Speculat.in tit.de pigno. §. sequi-

16 tur. versi.sed quid si timeo. Minæ autem † solæ nō sufficiunt semper ad hanc petitionem cautionis, sed relinquitur arbitrio iudicis. Bart.in.l. hæc autem. in prin.ff.si cui pluris;.per.l.falci.& ibi Iohan.de Imol. & iudex debet considerare, vtrum minans sit persona cōsueta exequi minas suas, vt habetur per Abb.in.c.1. de offi.delega. & Hippolyt.de Marsi.in.d.l.1.§. præterea. ff. de quæstio.nu.76.& dicta decisio Tolo.iam dicta.

17 Sed dicta cautio de non offendendo † non potest peti per superiorem ab illo, qui est ei subiectus, vel debet ei reuerentiam, secundum Paul. de Cast.in.d.l. qui bona. §. qui damni.ff.de damno infect.per.l.1.§.qui honorandæ.ff. quarum rerum actio non detur. Alex.tamen tenet contrarium in.d.§.si quis iuxta.quia tex.in allega.§. honorandæ.non loquitur, quando præcessit iusta causa timoris, prout tenet dicta decisio Tolos.

18 vbi dicit, q̃ de † styllo curiæ est, q̃ etiam dominus compellitur dare securitatem vasallo, & sic in nostra Hispania vtitur in cōsi.regali, vbi datur tale assecuramentum quod vocatur, carta de amparo. Talis cautio de non offendendo non

19 debet † præstari ad tempus perpetuum: sed debet moderari arbitrio iudicis. Ita Bar.in.l. illicitas.§.nec potentiores.ff. de offi.præsi.nu. 7. sed quādo iudex dat istam securitatem, potest in ea apponere longum tempus, puta decennium, ita tenet Pau.de Cast.in.l. valerianꝰ.ff.de prēto.stipula.nu.7.& Hippoly. in.d.§.præterea. nu. 80. & idē tenet dicta decisio Tolo.in medio. Timens offendi non solùm potest petere cautio-

20 nem ab inimico suo, † vt eum non offendat, sed etiam ne offendatur à suis, ita q̃ nec ipse, nec familiares sui, & cōplices offendent. vt Bar.in.d. §.nec potentiores.nu.5.& Bal.in.l.1.in fi.ibi, sexto operatur. C.de episcopis & cleri.dicens, q̃ omnis faciēs pacem debet promittere pro familiaribus socialibus, & adhærentibus, si vult esse

21 fidelis. Et qui dicuntur † familiares, & domestici adhærentes, & complices, & similes. vide per Feli.in.d.rub. de treuga & pace.126.col. vbi in.5.declaratione dicit, q̃ adhærentes dicuntur illi, qui assistunt consiliis, & filij familiares.& domestici.vt Bar.Bal.& Ange.in.l.1.C.si rector prouinc.& omnes illi, qui sponte sunt eius voluntatis, cuius est principalis.& illi, qui assistūt intentioni, operibus, consiliis, & fauoribus dicuntur sequaces, & veri adhærentes. Vnum tamē nota, q̃ licet sit alicui data securitas, vel salua

22 guardia, potest petere † vt sit eidem licitum portare arma ad defensionem, & ducere secum familiares: quia licet cautum fuerit, nō est tutus, cùm satisdatio maleuolum animum non mutat. ff.de suspec.tuto.l.quia satisdatio & in.§. nouissimè. institu.eod.ita tenet Saly.in. d.l. denūtiamus.in fine,& allegat.l.fi.C.de ero.milit.anno.lib.12.& idem tenet Guiller.de Cu.& Bar.in.d.§.nec potentiores. num.8.& dicta decisio Tolo.in prin. & vide Pla.in.d.l.fi. C.de erogati. milit. vbi tenet, q̃ licitum est subditis Castris, & Villis, & ecclesiis petere sibi dari à superiore gentes armorum pro sua custodia, vel saluo conductu pro aliquo

aliquo transitu faciendo, quando immineret aliquis metus hostium, vel damnorum: tamen ista gens, quæ appellatur salua guardia, nō potest dari, vel apponi sine literis principis, vt ibi in.d.l. fi.& sic, ꝙ ista salua guardia non potest dari per præsides, vel alios iudices: quia salua guardia dicitur quodāmodo esse quid regale. vt in tit. quæ sunt regalia, secūdum Plat. vbi suprà. vbi dicit, ꝙ fallit, nisi iudices facerent ex præscripta consuetudine. Et quoq; generalē, & specialem guardiam possunt præsides; & alij iudices ex eorum officio dare cum causæ cognitione. vt dictum est. & Plat. ibi. & quando quis custoditur ad sui fauorem, vt qui habebat inimicos, & sibi datur custos ad custodiendum, tūc ille debet soluere expensas tali custodi secūdum Plat. ibi. ¶ Et non solùm pōt concedere vt ducat arma, verùetiam

23 pōt facere iudex, ꝙ vnus † non trāseat ante portam, vel domū alterius, quia est iusta causa vitādi rixas, & scādala. Et eodē modo potest quis cogi per iudicē mutare hospitium, in quo habitat causa dictæ discordiæ vitandæ. vt tenēt Bart. Paul. & doct. in.l. quod iussit. ff. de re iudi. & ibi Iasnum. 25. & 26. ꝙ ego pluries feci in ciuitate Plazentiæ. ¶ In curia tamen Franciæ, vt dicit dict. decisi. Tolos. non cogitur quis ad præstan

24 dam † cautionem securitatis, quia fragilis multùm videretur. Sed solet aliquis poni sub protectione, & salua guardia, aut saluo conducto cum in dictione pœnali. & ita quoq; seruatur in curia nostra Hispaniæ. ¶ Et an potestas potest co

25 gere ciues, † & prouinciales suos ad pacem faciendam? Vi. Bart. in.l. congruit. ff. de officio præsi. num. 4. & Pari. de Put. in tracta. syndi. in parte, concordia. fol. 32. & mirabiliter per Feli. in dict. rubr. de treuga & pace. in princi. per. 4. colū. vbi ponit regulā, & fallētias. & tenet Hippolyt. de Marsil. in consilio. 98. & Bart. in.l. furti. §. qui iussu. ff. de his, qui notan. infami. & ibi Paul. de Cast. & eundē. Paul. in.l. quidā æstimauerunt. ff. si cert. peta. nu. 6. & ibi per Alexā. & Ias. vbi resolutiuè habetur, ꝙ officialis, seu iudex, qui regit prouinciā, potest suadere ad pacem, nō autē cogere. & offensus sic adeūdus est, non autē cogendus vt remittat iniuriam: quoniam æquitatis ratio nō patitur, vt quis inuitus cogatur parcere iniurianti, nisi in foro pœnitentiali. vt tenet Bald. in.l. vnica. §. quies. ff. de offi. præte. vrbis. & istam dicit Hyppolyt. de Marsi. in consi. 98. esse communem opinionem. nu. 4. quæ opinio limitatur pluribus modis, vt ibi per eum. & per Feli. in dict. rub. de treuga & pace. in prin. ¶ Nec obstat qđ dicit Bart. in. d.l. cōgruit.

vbi dicit, ꝙ potestas terrarū pōt cogere ciues ad pacē qa cōtra Bar. sūt tex. & gl. & plures doct. & cōtra eū est cōis opinio, vt Alex. in.l. 1. §. & post operis. col. 2. ff. de noui ope. nūtia. & idē cōtra Bar. tenet Hippo. in. d. consi. nu. 8. & dicit ꝙ illa lex æquissimū. ff. de vsufru. & §. si inter duos. d. l. si vsufruct. loquitur in causa ciuili, & in actione cōmuni diuidūdo, quia tunc pōt iudex cogēre partes ad concordiā ne veniant ad arma. secus in causa criminali. ¶ Et vi. Abb. in. c. humilis. de maiori. & obedi. nu. 2. vbi tenet, ꝙ qn lis fuit diuturna, & intricata multū inter partes, ita, ꝙ de facili decidi nō pōt, pōt iudex cōpellere partes ad concordiā. qđ dicit notādū. vt tex. in. c. placuit. 90. distin. ¶ Et quoq; quādo inimicitia esset scādalosa, & respublica inquietaretur, pōt compellere ad pacem. vt dixi in. c. 2. in glo. parcialidad. nu. 23. ¶ Rex aūt bene pōt cogere aliquē ad pacem, & concordiam, licet alij inferiores nō. tex. notabil. In.l. furti. §. qui iussu. ff. de infami. & Innoc per illum tex. in. c. cūm inter. de elect. Ias. in l. quidam æstimauerunt. ff. si cert. petat. col. 2. tenet Restau. Castal. in tract. de Imperatore. q. uo col. 7. versi. 41. tomo. 5. tracta. vbi quoq; dicit, ꝙ hoc potest facere sacrum consilium, quia habet candē vim. ¶ Et quia iudex in criminalibus potest exhortari ad pacem, vt dixi, intellige postꝙ delictum est punitū, quia ante nō debet studere ad cōcordiam. Ita tenet Alexā. in. d.l. 1. §. & post operis. nu. 21. & dicit, ꝙ hoc notat Bald. in.l. cum affirmes. C. de libera. cauſ. ¶ Vltra supradicta

26 quæritur, qua pœna † puniatur infringens securitatem? Bart. in. d. §. ne potentiores. nu. 9. istam quæstionem ponit. & dict. decisio Tolos. in fine. in hoc dicit, quòd Iohan. Fab. in. d.l. denuntiamus. dicit sibi videri, quòd lege Iulia maiestatis punitur. vt in.l. 1. ff. ad. l. iuli. maiesta. & ibi notatur. & in titul. de pace tene. & eius viola. in vsi. feud. §. si quis hominem. quia si occidit, & tūc pœna mortis, vt ibi. Aut vulnerat, & tunc mutilatur. vt in. §. si quis aliū. in. d. titu. vsi. feud. Aut aliàs iniuriatur, & tunc pœna pecuniaria. vt in. §. sequenti, vbi notatur per illum tex. quòd frangitur securitas, etiam si non tāgatur. Frangitur etiam, si quis aliquem de familia, cui præstita est securitas, verberat. Et idem dic de illo, qui concubitat vxorem, filiam, vel sororem assecurati, quia videtur fracta securitas, nec eorum consensus excusat. ita tenet Iohan. Fab. in. d.l. denuntiamus. & dict. decisio Tolos. 489. circa quod vide text. in.l. 1. titu. 8. libro. 4. in ordinamento regali. in fine. versic. & ordenamos otrosi. & latē Montal. in. d. glo. ordi. in parte, securitas. vbi de

materia,

materia. ¶ Et vide Mãsuerium latè in sua practi. in tit. de assecuramento. ¶ Et ille, qui contra securitatem regalem tendit, loco proditoris habitus est. vt. l.2. titul. 2. partit. 7. ibi, la nouena. & si non valet probare, præsumitur contra partem ratione personæ, & qualitatis, & loci ac temporis. vt tenet dictus Mãsue. ibi. ¶ Vnum tamen nota, q̃ facta 27 † pace cũ aliquo de non offendendo, restringitur ad offensam ratione inimicitie præteritæ, nõ ad nouã ex post facto insurgentem. vt Bart. in. l. aut facta. ff. de pœnis. & Abb. in. c. cùm inter. de renuntia. & tenet Summa Syluestri. in parte, iuramentum tertiò. §. 16.

todo emendar [1] si buena miente pudieren, y si no, que nos lo notifiquẽ cõ tienpo, y esto contenido eneste capitulo prometa de lo fazer, y cumplir, y executar a todo su leal poder, y si el as-

[1] Fagan emendar. Nota text. in quo in causa ciuili permittitur inquisitio. idem tenet Iohan. de Plat. in. l. si vacantia. C. de boni. vacan. lib. 10. nu. 2. vbi ait, q̃ in causis ciuilibus ad publicam vtilitatem tendentibus proceditur per inquisitionem contra quoscunq; tenentes bona pauperibus distribuenda. Et idẽ tenet Alex. in. l. dies cautioni. §. hoc autem iudicium. 1. col. nu. 4. ff. de damno infecto. Et dicit q̃ est casus pro episcopis, vt possint ex eorum officio facere inquisitionem contra tenentes bona distribuenda pauperibus, vel in alias pias causas. vi. quæ dixi suprà in glo. ley de Toledo. nu. 5.

Summarium.

1 Casus in quibus crimina referuntur superiori punienda.
2 Non crimina, sed vindicta principi est referenda, aliàs iudex est in culpa.
3 Excusandi sunt præsides, cùm de potentibus non sumunt iustitiæ rigore vindictam.
4 Iustitiarij debent regi notificare quando incolæ Castrorum, seu ciuitatis tenuunt soluere collectas:
5 A referẽdo principi iudices debẽt se abstinere.
6 Significare an possunt iudices principi in iure.

[1] Notifiquen. Nota casum, in quo crimina supiori † referuntur punienda, alium habes in. l. Palatinos. C. de colla. fundo. fiscali. lib. 11. & ibi Iohan. de Plat. vi. tex. in. l. aditos. C. de episco. aud. & in. l. tribuni. & in. l. necnon. C. de re milit. lib. 12. ¶ Et vi. Iohã. de Plat. in. l. cũ adoptiuũ. C. de decurio. lib. 10. vbi dicit, q̃ qñ decuriões, & principaliores ciuitatis crimen capitale cõmittũt, debet principi rescribi d pœna imponẽda. per l. moris. §. iste. vbi bonus tex. cũ glo. & in. l. diui fratres. in fi. ff. de pœnis. ¶ Quia regulariter est contra, quia non cri-
2 mina, sed vindicta † principi referẽda est. vt in. l. si quos. in fi. C. de offi. præfe. præto. & idem tenet Specula. in tit. de relatio. §. 2. qui incipit, de quibus. in prin. & allegat text. in. c. custos. 27. q. 5. & c. si homo. & l. constitutiones. ff. de appella. ¶ Et tenet Lucas de penna. in. l. seruum domini. C. de delato. lib. 10. col. 2. vbi ait, q̃ iudices debent esse diligentes ad maleficia punienda, ita q̃ ad principem non crimina, sed vindicta perueniat. per. d. l. si quos. & in hoc eo ipso censetur iudicantium culpa, si ad superiorẽ cuius peruenit delinquẽtium culpa, quàm vindicta. c. peruenit. 18. distin. & 27. q. 2. sacerdos. & c. si homo. & notat Inno. in. c. sicut. de accusa. vnde. secũdùm d. Luc. de Pen. non sufficit prælato, siue pastori, suis ouibus annuntiare consilium Dei, & quid eas euitare oporteat, imò debet punire nõ satisfaciẽtes. vt ibi per eum. & idem tenet Plat. in. l. quotiens. C. de lucris aduoca. lib. 12. vbi nec crimen, nec pœna imponẽda est principi intimanda, sed absolutè culpa punienda. ¶ Et sic, q̃ isti correctores debent pauperes defendere de manu potentium, si possunt, aliàs debent principi significare, vt hic. Ex quo patet, q̃ excusandi
3 † sunt præsides, cùm de potentibus non sumũt iustitiæ rigore vindictã. vt tenet Lucas de Pena. in. l. missi opinatores. C. de exacto. tribu. lib. 10. in fi. vbi in hoc refert Augus. dixisse nõnullos toleramus, quos corrigere, vel punire non possumus. 23. q. 1. c. quisquis, & facit. l. fluminũ. §. quanquàm. 1. respon. & versi. cassius. ff. de damno infecto. & text. in. c. de rebus. 12. q. 2. & c. quali. 23. q. 5. ibi, vel digna debeant vltione compescere, vel ad nos vsq; pducere. Et facit tex. in cap. 1. de milit. vasa. qui contu. est. in vsib. feud. & in. §. si verò forsan. in authen. de quæsto. colla. 6. vbi tenent, q̃ si inferior iudex non potest facere iustitiam propter potentiã inferiorum, litigantium,

gantium, tūc poteſt adiri iudex ſuperior, prout tenet Guido pap. ſingul. 201. ¶ Et ſic quoq; dicit
4 Luc. de Penna. q̄ iuſtitiarij † debent ſignificare regi Caſtra, & ciuitates, quorum incolæ in ſoluendis collectis ſe exhibent renitentes. vt in authen. vt iudi. ſine quoquo ſuffra. §. volumus. col. 2. & in. l. 2. C. de offi. recto. prouin. Et idē dic in eo, qui tenetur capere, & præſentare male-

ſiſtente, o gouernador, o corregidor fuere negligēte en cumplir lo ſuſo di-

factorē, ſi hoc non pōt propter impotentiam, debet tamē hoc iudici nūtiare, & intimare, prout tenet Bal. in. l. ſi qui latrones. C. de his qui latro. occulta. nu. 3. & vi. Bart. & ibi Alex. in additio. in. l. 1. §. occiſorum. ff. ad ſenat. conſul. ſilania.
5 ¶ Extra caſus aūt à iure ſtatutos iudices † abſtinere debent à referēdo principi ea, quæ in facto conſiſtunt. Hæc enim res nunquàm infamat, & materiam gratiæ, & ambitionis tribuit. vt in. l. eum qui. ff. de iudi. in fine. nam vt dicit. d. Lucas de Pen. vbi ſuprà, ſunt nanq; plura, quæ magis pōt ipſe ſcire, quàm princeps. vt in. l. 1. §. 1. ff.
6 de teſtibus. ¶ In iure autē bene † poſſunt ſignificare principi in ciuili, vel in criminali, cùm de iure cauſæ dubitant, vel ſi non inueniunt ius expreſſum: & in hoc nō eſt culpandus iudex, ſi ſuperiorem conſulat. vt in. c. 1. de noui ope. nūtiatio. & in. c. 1. 21. diſtin. vel ſi dubitat de intelle. l. vel canonis, vel ſi eſt contrarietas iurium. vt in ti. de relatio. C. & tenet Specula. in ti. de relatio. per totum. vbi vide quibus eſt facienda relatio, & quando, & qualiter, & quid ſit eius effectus. & vi. tex. in. c. intimaſti. de appella. & tex. ſingularem. in. l. 10. tit. 22. parti. 3. & ibi Montal. & ibi de pœna iudicis referentis. & Alexā. in. l. iudices. C. de iudiciis.

Summarium.

1 Si ſcandala oriuntur in ciuitate, & iudex ſe dare nō poteſt, ſtatim debet principi notificari ſub pœna priuationis officij.
2 Iudex negligens punitur.
3 Tutor, curator, & adminiſtrator remouētur propter negligentiam, & procurator.
4 Iudex remoueri poteſt.
5 Rixantes videns iudex aliquos, & non ſe interponens, poteſt ab officio remoueri.
6 Rex propter negligētiam pōt à regno priuari.
7 Prælatus propter negligentiā poteſt remoueri.
8 Executor ad pias cauſas ſi eſt negligens, poteſt remoueri.
9 Priuatio poteſt fieri ex eodem proceſſu.

A ſu coſta.

cho tocante a los dichos terminos, q̄ ſe embie otro a ſu coſta que lo cūpla.

t Argu. à ſimili in. l. 2. tit. 16. lib. 2. in ordina. regali. vbi habetur, q̄ † iudices ciuitatū, & locorum, cùm in eis ſcandala oriuntur, nec per ſe ipſos ſedare valent, ſtatim notificent regi ſub officiorū priuatiōis pœna. Et in talibus rex mittat perquiſitorem ſpecialem expenſis iuſtitiæ negligentis. & facit tex. in. l. vnica. §. officio tuæ ſedis. C. de monopoliis & conuētu negoti. vbi in
2 lex † negligēs punitur, & etiam criminaliter accuſatur, & remouetur ab officio, & ad intereſſe partis cōuenitur. vt doct. ibi. ¶ Et ſic ut admini-
3 ſtrator † propter eius negligētiam, vel contumaciam pōt per iudicē remoueri. vt tex. in. l. cū qui res. C. de procura. & dicit Bal. ſingula. in. l. mādatum. C. manda. 6. col. q̄ habet locū non ſolùm in tutore, & curatore, & in alio legitimo adminiſtratore. ¶ Sed etiā in procuratore, qa ſi iudex videt procuratorē abſentis eſſe contumacem, pōt eum priuare officio. ſecundùm Bal. & Saly. in. d. l. cū qui. quod eſt notādum in practica ſecūm Iaſ. ibi. nu. 3. put ibi tenet Ange. & Fulg. & Bal. Et iſta remotio procuratoris ideo ſpectat ad iudicē, qa ſit ratione cōtumatiæ cōmiſſæ circa proceſſum iudicialē, & ſic circa ea, quę ſpectant ad iudicē. l. Sed & ſi per prętorem. §. ſed & ſi dum decreto. ff. ex quibus cauſ. maio. ¶ Sec⁹ ſi remotio fieret ob aliā cauſam ſecūdùm Iaſ. vbi ſuprà: licet contrariū dicat Pau. de Caſt. ibi, q̄ ſolū loquatur illa lex, cū qui res. in tutore, & curatore, & adminiſtratore. nā cū iſti cōſtituātur à iudice poſſūt etiā per iudicē remoueri; pcurator aūt non conſtituitur à iudice, ſed à partibus iō nō debet per iudicē remoueri, qa cōtra Pau. quoq; tenet Bald. in. l. mācip. C. de ſerui. fugi. 4. notab. de quo oblitus eſt Pau. dicens mirū eſſe in. d. l. cū qui res. q̄ procurator remoueatur à iudice. & idem tenet
4 Alex. ibi. nu. 3. ¶ Ita pōt iudex † remoueri. l. text. eſt in. l. ſi quos. C. de offi. pręfe. pręto. ori. vel illi ci. quāuis Bal. nō recordat⁹ ꝺ illo tex. in. d. l. mancipia. aliter videatur decidere. vt Iaſ. in. d. l. eum qui res. nu. 4. vbi quoq; allegat Bal. in. l. 1. §. quies. in fine. ff. de officio præfe. vrb. vbi notatur, q̄
5 ſi officialis † vidit aliquos rixantes, & non interponit ſe, poteſt ab officio remoueri. allegat Petr.

Petr.& Cy. in.l.feruus.C.de noxali.& reputat menti tenendum.idem Bald.in.l.nullus.2.notabil.C.de fumma Tri.& fidecatho. ℣Et eodem
6 modo rex † propter negligentiam poteft à regno priuari.c.grandi.de fupple.negli.præla.lib.6.& ibi Iohan.And.& Domi. iūcta gloff.ibi,in verbo,regis.& dicūt idem effe in comitibus, & aliis dignitatibus fecularibus,intelligēdo vt ibi
7 per eos. ℣Eodem modo prælatus † negligens circa res ecclefiæ,& poffefsiones, & earum iura poteft deponi à prælatura.c. dictum: cum glof. 2.81.diftinct.c.cum ad monafterium.§.fi.de ftatu.regul.& glo.ibi. quod limitatur, quando eft negligentia magna,& craffa.& glo. in.c.fæpe.in glo.fi.in verbo,priuare.12.q.2.& Domi.vbi fupra.& Abb.in.c ea quæ.2.notabil. de ftatu monacho.℣Idem dicūt Alex.& Iaf.vbi fuprà,alle
8 gando Bal.ibi. Idem effe in † executore ad pias caufas: quia licet talis executor duret per annū, tamen fi interim eft contumax in aliquo præcepto fibi iuftè facto per epifcopum, poteft ftatim priuari ab officio commiffariæ. Specula. in tit.de inftru.editio.§.nunc verò aliqua.verficul. quid fi executor fufpectus.& Bald.in.l.id quod pauperibus.penul.col.q.23.C.de epifcop.& cle
9 ri. ℣Quinimo talis priuatio † adminiftrationis poteft fieri ex eodem proceffu. vt Bart.& Bald. & Iaf.in dict. l.eum,qui per rationes.de quibus ibi per eos.

Prætorum Cap. VI. finis.

Sequitur Caput VII.

SVMMARIVM.

1 Sportulas debet iudex habere procedendo ordinariè.
2 Sportulas an debeat habere iudex in caufis fummariis.num.7..
3 Aduocati non debent percipere falarium à pauperibus.
4 Si quis comparet coram iudice,& dicit notario, fcribe,ꝙ ego peto à titio centum, an videatur ordinariè procedere?
5 Libellus in cafibus, in quibus non requiritur, requiritur aliqualis petitio.
6 Libellus poteft omitti, quando in refcripto eft appofita claufula fummariè, & de plano, & fine figura iudicij.
8 Sportulæ pauperibus remittuntur.

Han

a HAn de lleuar. [a] Scilicet, ordina-
1 riè procedēdo. † vt notatur in.l.pro-
latum, C.de senten.& interlo.om.iu
di.vbi tales sportulæ iudicis non debentur, quan
do nō proceditur
ordinariè in cau-
sa, dato libello, &
seruatis alijs solē-
nitatibus. ¶ Sed
extraordinariè p-
ceditur. vt in cau-
sis breuibus, & le
uib⁹, de quib⁹ in
authē, nisi breuio
res. C. de senten.
ex pieu.recita. &
l.leuia.ff.de accu-
sa, & tenet Iohā.đ
Plat.in.l.in sacris.
§.modū.nu.5.C.de proximi. sacro.scrini.lib.12.
¶ Et ideo scđm eundem arbitrator, qui est ami-
cabilis compositor, non seruans ordinem iudi-
ciariū sicut arbiter. vt in.l.societatē. §. arbitrorū.
ff.pro socio. & ibi Bart.non accipiet sportulas,
sicut accipiet arbiter. ¶ Et idē est in summariis
2 † causis, in quib⁹ iudices non debēt habere spor
tulas: qa illę causę sunt magis fauorabiles, qa ex
pediūtur celeri⁹. vt tenet Bal. in.l.generaliter.1.
col.C.de epis.& ele.nu.2.vbi idē dicit esse ī cau
sis miserabiliū personarū. idē tenet Bal.ī.l.fi.C.
de fructi. & litis expēs.3. col. nu.10.& idē tenet
Ias.in.§.tripli verò.insti.de actio.num.54.&.55.
¶ Et facit qđ tenet idē Bal.in.l.si furiosi.C.đ nu
3 ptiis.vbi dicit, ꝙ aduocati † pauperū nō debēt re
cipere salariū, qa pauperes nō habēt vnde præ-
stēt: & qa paupertas est quędā afflictio, & nō de
bet addi afflictio afflicto. & facit tex.in.§.sit tibi
quoq;.in auth.đ mādā.princi.colla.3.& facit qđ
notat Bal.in.l.1.C.de suffragio.& gl.in.l.prope-
randū.§.illo.C.de iudi. ¶ Quid aūt si qs cōparet
4 coram iudice, & dicit notario actorū, scribe † ꝙ
ego peto à titio cētum, in qbus peto ipsum cōdē
nari mihi, an p hoc dicat ordinariè pcedere, vt te
neatur sportulas soluere, quę in Hispania nostra.
costas appellātur, & in Marchia dicūtur capita
solidorū? Dicit Bar.in.d.l. in sacris. ꝙ non dici-
tur per hāc literam in scriptis libellum offerre,
licet notarius hoc scribat, nec videtur procedere
ordinario mō, sed potius extra ordinē. qđ dicit
esse notandū, quia posset coniūgere đ facto. quē
seqtur Ias.in.d.§. tripli verò.instit.de actio.col.
4.nu.33.vbi ponit alios docto.hoc tenentes. sed

Pretorum

OTrosi mādamos, ꝗ luego que el assistente, o gouernador, o corregidor fuere recebido al officio, se informe si ay tabla, o

Capitulo VII.

aranzel de los derechos, que el, y sus officiales, y escriuanos, y los otros escriuāos, y carceleros, y ꝗlesquier o-
5 tros officiales đ justicia han de lleuar, [a] y

Bal.in auth.offeratur.C.de litis cōtest. in fi.nu.
20.intelligit hoc in causis, in quibus requiritur
libellū offerri in scriptis, qa pro hoc, ꝙ libellus
esset oblatus, eo ꝙ apparet petitio redacta in scri
ptis, non probaretur. Secus in causis, in quibus
pōt procedi sine li
bello. vt ibi. p eū
& casus, in quib⁹
non requiritur li-
bellus, vi. p Abb.
& ibi per eius ad-
ditio. in cap. 5. de
libell. oblatio. &
ibi p doct. ¶ Ta-
mē nota, ꝙ in casi
bus in quibus nō
requiritur † an-
nalis petitio, vt
describatur in a-
ctis, vt sentētia ex
ea posit formari. tenet Bal. in.d.auth.offeratur.
1.col.nu.5. & secūdùm eūdem ista qualis qualis
petitio nō dicitur in modū libelli offerri ad or-
dinariā petitionē, sed ad simplicem iudicis in-
structionem. & bonū est hoc protestari, vt Spe-
cul.in tit.de libelli cōcep. §. restat.versi.fi.& idē
Abb.in.d.c.1.nu.11. ¶ Sed vi. Hippo de Marsil.
in singula.102.vbi dicit esse mēti tenēdum, ꝙ li-
cet ad validitatē sententiæ requiratur porrectio
libelli, & litis cōtestatio, aliàs ad sententiā per-
6 ueniri nō possit, tamen si in † rescripto est appo
sita clausula summariè, & de plano, & sine stre-
pitu, & figura iudicij, poterit omitti libellus, &
litis cōtestatio. tenet Iohā.monachus in.c. fi. de
hæreti.in.6. qđ dictum refert, & sequitur Roma.
in consi.519. de quo per Hippo. vbi suprà. ¶ Sed
7 ego teneo, † ꝙ licet pcedatur summariè, & extra
ordinē, si acta iudiciaria scribūtur per notariū,
seu tabellionē, & iudex sentētiā profert, vel ali-
quid iubet, ꝙ debētur sibi sportulæ, pcessus, iux
ta tenorē arāzel, & sic vtitur. ¶ Attamē istæ spor
8 tulæ remittūtur pauperibus, † si non habēt vn-
de soluāt. vt tenet Bal.in. d.l. si furiosi. C. de nu-
ptiis. & tenet gl.in.c.cū ab oī.đ vita & honesta.
cleri. vbi dicit, ꝙ si pauperes sūt litigātes, debēt
etiā ab sumptib⁹ abstinere, qa nec tūc ordinari⁹
habet sportulas. vt in auth.de mādatis principū.
§.sit tibi quoq;.colla.3.& idē tenet pragmati.56.
in lib.pragmati.vbi cauetur, ꝙ omnia monaste-
ria reformata in obseruantia, ac hospitales, ac
monasteria monialium cuiuscunque ordinis,
etiā reformati in dicta obseruantia, nō debēt sol
uere istas expensas. vide quæ dicā infrà in.c.39.

Et quia pauper non tenètur ſoluere mercedem notario.tex.& ibi gloſ.in.l.tam dementis.C.de epiſcopa.audi.& Alex.in.l.argentarius.in fine.principij.ff.de edendo.& Abb.in.c.cum inſtātia.&.c.procurationes.de cenſibus.& Iaſ.vbi ſuprà.nu.56. ¶ Licet contra ſupradicta facit quod tenet Lucas de Penna in.d.l.in ſacris.col.2.vbi dicit, ꝙ inquiſitor, cui eſt commiſſa inquiſitio ſuper crimine contra aliquē, nō debet accipe ſportulas, quia præſes debet inquirere ď criminibus ſumptu ſuo. vt ī auth.vt nulli iudi.§.nulli.& in authen.de man.princi.§.illud.Qd debet intelligi in alijs expenſis, putà in acceſſorijs. vt infrà dicetur in.c.9.& qn̄ iudex non pronuntiauit.

aq̄l guarde[b] y faga guardar: y ſi no le ouiere, que le faga hazer junto cō los diputados q̄ el cabildo de la tal ciudad, o villa, donde fuere para ello nōbrare[c] haſta ſeſenta dias primeros ſiguientes, conformādoſe con las taſſas antiguas quanto buenamente pudiere, y auiēdo reſpecto al valor de la moneda: con tanto, que no exceda lo contenido en las leyes de nueſtros reynos: y lo embie al nueſtro conſejo, para que ſe vea, y ſe confirme, o enmiēde, y anſi cōfirmado lo hagan po-

b Guarde. [b] Idem tenet Bal.in authen.generaliter.C.de epiſcopis & cleri.1.col.nu.2.vbi dicit, ꝙ iſtæ ſportulæ præſtantur ſecundum conſuetudinem fori.vt in authen.de iudi.§.nec autem.colla.6.& præſtantur ab vtraq; parte.vt ibi, & præſtantur tam in ciuilibus, quàm in criminalibus. Lucas de Penna in.d.in ſacris.3.col.C.de proxi.ſacro.ſcrini.lib.12. ¶ Et an valeat cōſuetudo in oppoſitū in iſtis expenſis percipiendis. Vi. Abb.in.c.cùm ab omni.de vita & honeſta.cleri.nu.10.& Roma.ſingula.180.& Antoni.Corſe.ſingulariter in notabilibus ſuis in parte, ſportulæ.

Summarium.

1 Factum ab his, qui authoritatem à concilio habent, à concilio factum eſſe videtur.

2 Actus geſtus à delegato, non dicitur geſtus authoritate ſua, ſed delegantis.

3 Electio facta à prioribus authoritate concilij ciuitatis, valet.

4 Poteſtas data executorib⁹ diſtribuēdi inter pauperes, eligere non poſſunt illum, quem teſtator non potuiſſet, vel noluiſſet eligere.

5 Subſtitutus creatus à commiſſario, poteſt officium exercere, ſi habet poteſtatem à teſtatore creandi eum.

6 Qui actum ex concilij commiſsione fecerunt, an poterunt reuocare.

c Nōbraren. [c] No.tex.quòd fa1ctum † ab his, qui authoritatē à concilio habent, videtur factum eſſe à concilio. Simil. text.& ibi Bart.in l.Item eorum.§.ſi decuriones.ff.ꝙ cuius vniuer.nomi.quod Bart.ibi dicit eſſe notandū pro remiſsionib⁹, quæ tota die fiunt in conciliis ciuitatū.& facit tex.& ibi doct.in.l.vnū ex familia.§.ſi de falcidia.ff.ď lega.2.& Bal.in auth.principales.§.hoc etiā.C.de iureiur.propter calū.dan.& Mōtal.latè in.l.1.tit.7.foro leg.lib.1.in glo.en el concejo.verſic.item nota, ꝙ quando per concilium populi.facit tex.in.c.cum aliquibus.de reſcrip.in.6.allegat eū Bar.in q.ſua, incipiente, adunātia generalis.in ſolutione quæſtionis.vbi in princ.ipſius hoc extendit, ꝙ intantum videtur factum à concilio, ꝙ licet iſti, qui habent poteſtatem faciendi faciant, non exprimendo cuius authoritate faciunt, imò ꝙ plus eſt, ſi diſponens etiam ignoret ſe poteſtatem habere, valet act⁹.vt.ff.de iudi.l.2.§.1.&.l multum.ff.de condi.& demonſtra. ¶ Et ideo dicit Domi.in.d.c.cum aliquibus
2 1.col.ꝙ actus † geſtus à delegato, non dicitur geſtus authoritate ſua, ſed delegantis.per tex.in.c.preterea.&.c.ſanè.el.2.ď offi.deleg. ¶ Et Ludo.Roma.in conſilio.116.verſic.tertio.tenet, ꝙ ele-
3 ctio † facta per priores authoritate eis conceſſa à cōcilio ciuitatis, valet.vt Bart.in.l.2.ff.de opti.lega.quia cum authoritate ſuperiorum ipſi priores fecerunt, non ipſi feciſſe videntur, ſed illi, quorum authoritate factum eſt.c.is cui.de præben.lib.6.& in.d.l.item eorum.§.decuriones.& idem tenet Paul.de Caſt.in.d.l.vnum ex familia.§.ſi de falcidia.nu.2.&.3.& ſic ſecūdùm eum

ille

ille eligens, vel nominans dicitur exercere nudum ministerium, & nullum ius tribuit, sed omne ius habet electus ab illo, qui potestatem dedit. & per hoc plura deciduntur secundùm eum. ℣ Primò, quod executores testamẽtorum,
4 † quibus data est potestas distribuẽdi inter pauperes, non possunt eligere illum pauperem, quem testator eligere nõ potuisset, scilicet, filium spurium testatoris. & hoc tenet Bar. per illum text. in. l. fi. colũ. 2. de his quibus vt indig. & Iohann. Adre. in additio. ad Specula. in tit. de instru. editio. §. nunc verò aliqua. ℣ Item nec possunt eligere illum, quem testator verisimiliter nõ elegisset, licet potuisset, vt inimicum suum, vel sibi nõ gratũ. vt in. l. Lucius. §. Lucius titius. ff. de lega. 2. secundùm Paul. de Castro. in dict. §. si de falcidia. ℣ Vbi quoq; dicit, ꝙ si electio commissariorum non valeret, vt si eligerent inhabilem, non possunt iterum eligere tãquàm functi sint officio eorum. ℣ Sicut iudex delegatus, qui tulit sententiam nullam. l. iudex postquàm. ff. de re iudica. Istud articulum declarat Barto. in dict. l. 2. ff. de optio. lega. vbi distinctionem facit. ℣ Et vide Paul. de Cast. in dict. l. item eorum. §. si decuriones. num. 2. ff. quod cuius. vni
5 uer. nomi. vbi dicit, quòd si testator fecerit † aliquem certum suum commissarium, & adiecerit, quod ille si nollet, vel non posset, ꝙ ei dabat potestatem alium substituendi, vel faciendi, si iste alium substituat, vel faciat executorẽ, valet: quia à testatore dicitur electus, & cõstitutus. vt tenet Salyce. in. l. id quod pauperibus. fi. colum. C. de episcop. & cleri. vbi vide, an si testator potest dare potestatẽ executori testamẽtario, vt alium loco sui ponat. & tenet ꝙ potest, & non dicitur captatoria volũtas. vt ibi per eum. ℣ Sed an isti, qui actum vel electionem fecerunt ex commissione ciuitatis, seu cõcilij possunt talem actum,

ner en el auditorio[d]. donde este publico, y dende en adelante lo guarde el, y sus officiales, y ansi mismo fagan que lo guarden los escriuanos, y otros officiales de la dicha ciudad. Y el, ni sus officiales no lleuen los derechos doblados, saluo como se lleuan enel pueblo no auiẽdo corregidor, so pena que si mas derechos lleuare, lo pague cõ las septenas. Y mandamos so la dicha pena, que no lleuen parte el, ni sus officiales de los derechos que pertenecen a los escriuanos, ni fagan partido[e] con ellos en manera alguna.

6 † vel electionem reuocare? Ange. in dict. l. item eorum. §. si decuriones. dicit, ꝙ est sibi casus, ꝙ habens potestatem à concilio si eligit, potest sua electio reuocari. quod dicit esse verum eo casu, quo pœnitentiæ locus est, secus vbi non esset pœnitẽtiæ locus. Exemplum dicit esse, si electo potestate per electio. concilium vellet electionẽ reuocare. nõ enim posset in præiudiciũ potestatis electi, cũ electo est ius quæsitum. vt in regula, Id qđ nostrum est. de regu. iuris. quia conciliũ tũc est obligatum ex cõtractu, vel quasi, à quo non licet recedere. etiã principi non licet sui causa. vt in. l. Cæsar. ff. de publica.

d **Auditorio.**[d] Idem tenet tex. in. l. 22. tit. 15. lib. 2. in ord. regali. quã. l. vide. Et ratio potest esse, vt posset ab omnibus videri, vt fiat notorium. vt Bal. in auth. ꝙ locũ. C. de colla. in fin. nu. 13. de quo per Spec. in tit. de not. crim. §. iam de notorio. & in. c. tua & vestra. de coha. cleri. & mulie.

Summarium.

1 Pactum contra ius, est nullum.
2 Expensas processuũ in aliquib⁹ locis huius regni tabelliones diuidunt cum iudicibus.
3 An talis diuisio expensarum valeat.
4 Ad præscriptionem inducendam sufficit tempus. x. annorum, etiam si sit contra legem.
5 Consuetudo valet, principe ignorante. nu. 16.

e **Partido.**[e] Aliàs si fierent, esset nullum,
s quia esset † tale pactũ contra ius, & non esset seruandum. gl. in. l. si pater. §. ex patris. ff. de iure doti. & in. l. 1. §. illud. ad finem. C. de rei vxo. actio. l. pacta quæ contra. C. de pactis. ℣ Attamẽ in multis locis huius regni con-
2 trarium seruatur, † in quibus tabelliones cum iudicibus diuidunt expensas, & sportulas processuum.

cessuū. vt in vila de Talauera, quæ antiquitus Elbora vocabatur, vbi tabelliones mecum & cum alijs iudicibus dictas expensas processuū diuidebant,& plures annos antea cum antecessoribus,& nunc quoque diuidunt. ☞ Sed an ta-
3 lis diuisio expensarum † valeat cum iudicibus contra istum textum.& legē? Dic quòd sic: quia pactū reprobatum à iure communi, potest per consuetudinem approbari. tenet Paul. de Castro.in.l. pactum dotali.ad finem.nume.8. C.de colla. Quod intelligitur secundùm eum, quādo est reprobatum,à iure, non autem quando esset contra bonos mores: maximè quia illa consuetudo,quæ in dicto loco seruatur, non est contra bonos mores,& seruatur antea, quàm iste text. & iura similia essent condita, & post vsq; hodie. ☞ Et talis consuetudo derogat legi isti. vt in capitulo fin.de consuetudin.& in.l. de quibus. ff. de legi. Et secundùm Bart. ibi impropriè deficit lex, quando consuetudo ei derogat. quem vide. ☞ Ad quam præscriptionem inducēdam
4 cōtra legem sufficit † tempus decem annorum. vt tenet gloss.& docto.in.l.a.C.quę sit lōga cōsuet.Bald.in Rubr.illius titul.& in cap.1.in tit: qualiter feudum olim poterat aliena. Et ista est vera,& cōmunis opinio.secundùm Ias. in d.l. de quibus.de legi.ff.colum.11. nu.45.vbi quoq; dicit, quòd hoc tēpus decē annorū incipit currere à tēpore primi actus celebrati in populo: allegando Bart.ibi,qď dicit esse intelligendū, q sufficit tempus decē annnorum, siue inducatur consuetudo pręter ius ciuile,siue contra ius, siue inducatur cōsuetudo de Iure canonico præter ius sufficit dictum tempus decem annorum. Secus si inducatur contra Ius canonicum, quia oportet quòd consuetudo sit præscripta per spatium.40. annorum.vt in.d.c.fi.vbi per gloss.de consue.& gloss.in.c.cōsuetudo.12.distinct.&.c. fin.de consu.in.6. Facit text.in cap. cùm de beneficio.de præbend.in.6.& tenet Felin. in capitul in causis.de re iudica.columna tertia. ☞ Cōtra hoc videtur facere quod tenet Innocen.in capitul.ex parte. de consuetudi.in princip.vbi dicit,quòd illi,qui dicunt,quòd cōsuetudo est arrogatrix & interpretatrix legis,loquuntur de legibus municipalib9,quas quis sibi populus statuit,quas contraria lege,vel cōsuetudine tollere potest. Lex autem generalis imperialis,lege imperiali tollitur,& sic videtur,quod contra istam legem Regalem consuetudo induci non posset decem annorum.nec alia. ☞ Hoc non obstante, opinio. Ias.credo veram:quia Ius ciuile finaliter tendit in bonum publicum,& in vtilitatem priuatorum. vnde si populus vult sibi præludicare,contrariam legem condendo,vel consuetu-
5 dinem inducēdo,potest,†quia valet consuetudo,principe ignorante. vt Abba. in capitul.2. de probation.nume.5.& est communis opinio. secundùm Barba.in capitul.fin.de consuetudi. columna. 26. & Rochus de Curte.ibi. folio. 36. prima columna. & Rex. vel Imperator in hoc non curabit,quia populus in hoc potest renunciare fauori suo. vt in capitul.ad apostolicam.de regula. ☞ Item quia mores hominū sunt diuersi, ideo vult Imperator.vt quisque populus possit sibi facere legem, nō tamen contra honestatem, nec contra iura reseruata principi, sed in suum præiudicium duntaxat. vt in.l.omnes populi.& ibi Bartol.latè. ff. de iusti. & iure. & Abbas in dict.capitul.fina.de consu.nume.9. ☞ Et sic videtur,quòd dummodo consuetudo nō inducatur contra ea,quæ sunt principi reseruata,valet. ☞ Et Lapus allegatione. 101. in tertia columna. versicul.idcirco.dicit,quòd nō dicitur statutū, vel consuetudo illicita, licet repugnet Iuri positiuo, vel Iuri naturali mutabili, nisi expressè inueniatur improbatū à iure.vt in.l.Ius ciuile. & in.l.oes populi.ff de iusti.& iure. & notatur in.l.nec pignus.& in.l.nec ex prætorio.ff.de regulis iuris. Et ideo dicit Lap.quòd consuetudo facit licitum id, quod aliter erat illicitum, quia immutat iuris communis dispositionem, & in eius oppositum.vt in authentic.de defenso.ciuitat.§.præcepta verò colla. 3. secus si repugnaret Iuri diuino,quia tūc esset irrationabilis,quę corruptela vocatur. & ita loquitur dictum capitul. vltim.de consuetudin. Et sic dicit Lapus, vbi supra,quòd leges municipales sunt permissæ à iure,& sic iure principis approbatæ.vt in.d.l.omnes populi.& in.l.secunda.§.omnia.C.de veter. iur.enuclean. & quia æquitas est, quæ necessitatūr iuribus secundùm diuersitatem temporis, & locorum.vt.ff.de vulgar.& pupillar.l.ex facto. ☞ Ergo princeps qui singulas circunstantias facti,& conditionis personarum,atque locorum non potuit scire in suis regulis diffinire varietatem boni,& etiam locorum, & maximè omnium varietatem , & exigentiam vtilitatis eorum relinquitur hoc discretioni, & potestati singulorum populorum,videlicet statuentium sus proprium cuilibet iuri cōmuni contrariū, approbans illud in rationibus communibus secundùm Lapū,vbi suprà. ☞ In simili relinquitur potestati consuetudinem inducendi: quia statutum,& consuetudo æqui parantur. l. magistratib9. ff. ad municipales.l.semper.ff.de iurisdictio.

dictio omnium iudicum. & in §. ex noo scripto. Institu. de iure natural. gentium. & ciuili. & in §. constat. Bald. in tracta. de tabellioo. quæstion. 2. Bartol. in dicta. l. omnes populi. columna 2. Cardinal. in Clementina prima, de vsuris.

6 ☞ Et quia in inducenda consuetudine † priuata non est curandum de scientia principis, vel superioris. vt tenet Ias. in dicta. l. de quibus. nume. 30. sequendo Baldum ibi. in. 4. columna. contra Angelum, qui contrarium tenet. & quia consuetudo specialis vnius loci, derogat iuri communi in eo loco, secundum Ias. ibi. numero. 41. per glossam. ibi. & dicit probari in. l. vēditor. C. si const. communia prædio. ☞ Et quia omnis dispositio de mundo, siue legalis. siue vltimarum voluntatum, siue contractuum recipit interpretationem, & supplementum à consuetudine, & ab eo, quod fieri consueuit, vt Abbas in capitu. Certificari. de sepultur. & additio Abbat. in capitul. Tenor. de re iudica. in additione, quæ est in numero decimo. & Philippus Decius in. l. semper in stipulationibus. ff. de regulis iuris. numero. 12.

Prætorum Cap. septimi finis.

Sequitur Capue VIII.

SVMMARIVM.

1 Collectam, an iudex potest imponere?

R 2 Ni repartimientos.

ᵃ Ni repartimientos. ᵃ Vide tex.in c.13.infrà eod.& non solùm nō debet istas collectas percipere, verumetiā eas imponere nō po
1 test.† vt.i.l.placet.C.de excusatio.muner.lib.10 nisi in casu.l.16. ti tu.1.lib.7.in ordi. rega.& vltra summam illius.l.non potest imponere: tamen necessitate imminente debet scribere pręfecto, & pręfectus post impositionem, & exactionē à se factā scribere principi vt cōfirmet. vt in. d. l. placet. & ibi Bar.& Pla. de quo vi.in.d.l. ordina.quæ ad literam seruatur. ℣ Attamen ordinarias functiones vel extraordinarias,quas priceps iniunxit, potest exigere secūdùm Lucā de Pēn.in.d.l.placet.in prin.vbi quoque dicit,ꝙ imperator cùm indicit munera,asserit se clementē.sed à tali clementia,quæ hodie potius est impietas,libera nos dñe,quia nemini parcit.

ᵇ Ciudad. ᵇ Vide quæ posui in.c.1.in gl. de ninguna psona.vbi istum tex.allegaui ad hoc,ꝙ solum iudex nō potest recipere munera à personis ibi cōtentis, verūetiā nec ab vniuersitate, villa, seu ciuitate, aliàs in pœnam incurrit.

ᶜ Dar. ᶜ Habuit ortū à tex.in.§.oportet.versi. patrocinia.& ibi Bar.in authē.de mā da.prin.colla.3.vbi iudex inter alia iurat, ꝙ exceptis salariis nil penit⁹ recipiat.circa quod vi. quæ dixi suprà in.c.1.in.gl.que no pidira,ni lleuara mas salario.

Summarium.

1 Recipere nō possunt iudices vltra sibi debitū, etiam à volentibus sibi dare.

ᵈ Se lo quierā dar. ᵈ Nota tex.ꝙ iudices etiā à vo-
1 lētibus † non possunt recipere vltra sibi debitū. tenet idē Paris de Put.in tracta.syndica.in parte,cōsiliarij officiales.fo.194.in prin.vt dixi latè suprà in.c.1.suprà eo. in gl.ni lleuara.in prin. in versi.& in tantū.& tenet ad literam Iohan.de Plat.in.l.vnica.C.de Salgamo hospit.lib.12.vbi prohibitus petere,exigere,vel accipere, ꝓhibetur, etiā ab spōte volēte dare recipere. vt gl. ibi, & sic ꝙ nō licet hoc casu donare de suo. vt ibi.Et ratio pōt esse secūdū eundē: quia ī dubio semper pſumitur quę dā occasio, & concussio donādi. vt ibi glo. valde notabil. & idē quod iste tex.tenet Guido Papa in singu. 487.§.si notarius. vbi singulariter. & gl.in.c.sicut episcopū.1.q.2.& gl. in.c.quoniā. de vīta & honest.cleri. Bal.in authē.sed hodie nulla.C.de episc.& cler. & Bar.in.l.ampli⁹ nō peti.2.colū.versi.quæro. ff.rē rat.haberi. Iasō.in.l.si quis in cōscribēdo.C. de pactis.nu.15.

Prætorum

Otrosi māndamos, y defendemos que no lleuen otras dadiuas,ni repartimientos ᵃ de la ciudad ᵇ, o villa, o partido de que fuere proueydo, o de los pueblos el,ni sus alcaldes,ni alguaziles, mas ni allende de lo que se le manda dar ᶜ en la carta

Capitulum VIII.

de corregimiento, aunque se lo quieran ᵈ dar los regidores, y sesmeros, y otros officiales del concejo,o dela tierra, no embargāte que la ciudad, villa o tierra aya estado en costūbre ᵉ de lo dar a los assistētes, o gouernadores, y corregidores, y alcaldes, y alguaziles

Summarium.

1 Cōsuetudinis prætextu correctores nō possunt extorquere ea,quę ī isto tex.ꝓhibētur recipere.
2 Consuetudo tollitur per legem contrariam.
3 Clausula derogatoria ad consuetudinem,an extendatur ad pręsentē, & ad futuram consuetudinē.vide hìc limitationes,& ampliatiōes.

ᵉ Costumbre. ᵉ Idem tenet Lucas de Pen.in.l.vnica. C.de Salga.hospi.lib.12.vbi tenet, ꝙ hìc contenta cor
1 rectores nō† possunt percipere,nec extorquere prætextu consuetudinis. Et quia ibi mādat Imperator,vt nullus comitum,tribunorum, prepositorum, aut militum extorqueat ab hospitibus suis Salgamum,quod ipse exponit, id est culcitras,oleum,& lina, nec etiam prætextu consuetudinis extorquere possunt. secundùm Lucam de Pen.

y otros officiales passados, ni se pueda allegar q̃ pues estã suspendidos en ellos otros officios de alcaldias mayores, y de la justicia, y ordinarios, y fialdades, y executorias, y merindades y alguazilazgos, y otras alcaldias me-

de Pen. ibi. ℣ Et ex isto tex. nota, ꝙ consuetudo
2 indistinctè tollitur † per. l. contrariã sequẽtem. vt in. l. 3. §. diuus Adrianus. ff. de sepulchr. viola. & licet non faciat mentionem de consuetudine, vt Barto. & Bald. in. l. de quibus. ff. de legi. & Ias. ibi. nu. 54. & Cyn. in. l. 2. C. quę sit long. cõsuetu. ℣ Et an iste text. extendatur nõ solùm ad consuetudinẽ præsentem, verũetiam ad futuram. gl. in Cle. statutũ. in verbo, cõsuetudine. de ele-
3 ctio. tenet, ꝙ clausula † derogatoria ad consuetudinem, solùm præsentem consuetudinem intelligitur tollere, nõ autem derogare futuram. quam glo. simpliciter allegat Bald. in. d. l. de quibus. colũ. 6. Et simil. glos. in Clemen. fi. de rebus ecclesi. non alienan. in verbo, decernimus. vbi lex reprobans consuetudinem, intelligitur de præsenti, non de futura nouiter inducenda, secundùm Imol. ibi. ℣ Sed contrarium determinant Bar. & docto. post eum in. l. si mihi & tibi. in fine. ff. de lega. 1. vbi tenet, quòd clausula, non obstantibus quibuscunq; statutis vel consuetudinibus contrariis, extẽdatur non solùm ad præterita, sed etiam ad futuras cõsuetudines, vel statuta, & pro hoc facit authen. nauigia. C. de furti. & in authen. cassa. C. de sacrosanct. ecclesi. & in authen. itaq;. C. communi. de concessio. & hoc est verius secundùm Card. in. d. Cle. statutũ. nu. 4. in. 3. oppositione de electio. Quia, vt ipse dicit, lex semper loquitur. l. ariani. C. de hæreti. de cuius natura est, quòd concernat futura. cap. fi. de constitu. quod dicit facere ad multa. & ista est communis opi. vt per Alex. in. d. l. si mihi & tibi. §. in legatis. ff. de lega. 1. nu. 8. quando derogatio est facta per verba generalia, seu indefinita, quia debet ad omnia trahi. argu. in. c. solitæ. de maio. & obedi. probatur in. l. in fraudẽ. §. fi. de testa. milit. & in. l. 3. §. diuus. ff. de sepul. viol. & fuit de mente Barto. in. d. l. de quibus. in. 3. colũ. dum respondet ad. d. authen. nauigia. ℣ Et quia quoties lex derogat consuetudini, tunc consuetudo futura dicitur irrationabilis, & illegitima, meritò non valebit, nec tollit primam legem. secundùm Alexand. vbi suprà, quia de esse consuetudinis est, vt sit rationabilis. vt in dict. cap. fi. de consuetu. ℣ Et quòd censeatur reprobare etiam futuram consuetudinem, dicit Rochus de Cur. esse communem opinionẽ. in. d. c. fi. fol. 52. col. 3. versi. septima conclusio. ℣ Et iura adducta in cõtrarium per Bar. Alex. & per alios, loquũtur secundùm eundem Alex. quãdo dispositio illa erat facta per verba præsentis temporis, & dicta cõis opinio loquitur in dispositiõe indefinita: maximè q̃a rex, vel Imperator disponẽs, põt prouidere, & trahere ius ad futura, & sic, ꝙ dispositio indefinita extẽditur ad futura, quãdo disponens põt ad futura prouidere. Secus si non põt prouidere, q̃a tunc nõ videtur derogare, aliàs secus. scdm Alex. vbi suprà. ℣ Et an princeps possit prouidere statuta futura, Bar. & Dy. determinant ꝙ sic. & scdm Ias. ibi. nu. 21. cũ eo transeũt oẽs doct. indifferenter. & in aliis locis allegatis p Alex. in fi. & in cõsi. 192. i. 2. volu. licet Ias. dicat, ꝙ Rapha. Cuma. dicit, ꝙ ista decisio Bar. nõ solũ non est vera, sed est indubitata. per. d. gl. in d. Cle. statutũ. de electio. & per glo. in. d. Cle. pe. de reb9 ecclesi. nõ alie. quæ contrariũ tenẽt, quia dupliciter respõdetur scdm eum. ℣ Primò, quia illę glossæ malè dicũt, & cõmuniter sunt reprobatæ, vt latè p Alex. vbi suprà. & in. d. cõsi. 195. ℣ Secũdò, vt Pau. de Cast. ibi. nu. 4. aliud est in cõsuetudine, quæ nõ pręsumitur induci in fraudẽ, aliud in statutis. ℣ Sed tu vltra Alex. aliter potes soluere scdm Paul. de Castr. in. d. l. de quib9. nu. 18. s. ꝙ cõsuetudo non erat iuri contraria, nec erat improbabilis, videtur reprobata duntaxat præcedẽs cõsuetudo, nõ sequẽs. & ita dicit ꝙ loquitur gl. in. d. Cle. statutũ. & ita intelligãtur allegata in cõtrarium. ℣ Abb. tñ in. d. c. fi. de cõsuetu. nu. 24. dicit, ꝙ ipse credit, ꝙ si subest ratio noua, quæ nõ suberat tẽpore legis dãnantis consuetudinẽ, ꝙ tunc poterit de nouo induci cõsuetudo. argu. optimũ in. l. si hominẽ. ff. manda. &. c. nõ debet. de cõsang. & affi. & plenè per eũ in. c. 2. de probatio. nu. 7. & 8. & p Domi. in. c. 1. de cõstitu. in. 6. fi. col. & per Rochũ de Cur. in. d. c. fi. fol. 53. col. 2. versi. limita primò. ℣ Secũdò limita secundùm eum ibi, nisi publica vtilitas [b] adeat reuocationem legis, quæ derogabat consuetudinem, quia tũc consuetudo valet. allegando Anto. ibi. col. 28. & alios doctores. ℣ Tertiò limita vt non procedat, quãdo expressus consensus principis interueniret in inducẽda consuetudine,

tudine, quia tūc valet cōtra legē etiā derogantē cōſuetudinem. Ita Anto. ibi, & Iohan. And. in additio. ad Specul. in tit. de inſtru. editio. §. cōpēdioſe. verſi. ſed nūquid. ¶ Quartò limita, qñ lex tolleret ſimpliciter conſuetudinem præteritam, vel introductam, quia tunc conſuetudo poſt ipſam legē poteſt induci. vt Domi. in. d. c. 1. de conſtitu. in 6. col. fi. in hoc tamen ſecūdum Rochum de Cur. ſequere diſtinctionem Abb. in. d. c. fi. quam vide. ¶ Quintò limita vt non procedat, quando lex non eſt recepta in obſeruantia, quia licet deroget conſuetudinem, tamen contraria conſuetudo valet, & in hoc non videtur hæſitandum: quia ex quo lex talis non attenditur iuxta glo. in cap. 1. de treuga & pace. cum his, quæ ibi Felin. congerit poſt Abb. certè non attenditur etiam clauſula ipſius. l. per quam derogetur conſuetudini: quia corruente aliqua diſpoſitione, corruunt clauſulæ in ea inſertæ, vt inquit gloſſ. notabil. in. l. ſi patronus. §. patronum. in verbo. Fauiana. ff. ſi quis in frau. patro.

¶ Et quando dicatur lex non recepta in obſeruantia, & quando id attendatur, doctores plenè declarant in dict. cap. de treuga, & pace. & ita tenet Franciſ. de Aretio. conſi. 9. & in cōſi. 154. colum. 1. ad finem. ¶ Et quia poſitæ ſunt limitationes ad dictam communem opinionem, ſequūtur ampliationes. ¶ Et prima eſt, quòd intantum eſt verū, quòd lex reprobans conſuetudinem, cenſetur etiam reprobare futuram, vt procedat etiā in. l. prohibitiua: quia licet expreſſè non deroget conſuetudini, tamen cōſuetudo in contrarium non valet, quando in ipſa lege prohibitiua eſt inſerta clauſula decreti. Ita Domi. de ſancto Gemi. & Philippus in. c. de beneficio. de præben. in. 6. col. 2. & Abb. antiquus in. d. c. fi. tenet, ꝙ non valet conſuetudo contra legē habentem perpetuam cauſam prohibitionis. per text. in. c. ſponſam. de ſponſali. ¶ Secundò amplia vt procedat maximè in. l. edita in concilio generali, quia cenſetur habere clauſulam derogatoriam ad diſpoſitiones contrarias, quæ in futurū etiam fierent: vt Rochus de Cur. vbi ſuprà. ¶ Tertiò amplia, vt procedat, etiam ſi lex non faciat mentionem de conſuetudine, ſed solùm improbet aliquid tanquàm irrationabile: quia non valet

nores, y mayordomias, q̃ deuē lleuar el ſalario dellos, y q̃ eſtan en coſtūbre de lo lleuar, mas q̃ ſin ēbargo de todo eſto no lleue mas d' lo contenido en ſu carta, como dicho es. Y aſsi miſmo no tome ropa, ni poſada, ni camas de la

conſuetudo, quæ induceretur, vel eſſet inducta in contrarium. vt Paul. de Elea. in Clementina prima, de electio. & Domi. in. c. 1. de cōſtit. in. 6. ¶ Quartò limita, vt procedat etiā ſi eſſet conſuetudo tanti tēporis, cuius initij memoria in contrariū non exiſtit, quia non valet, qñ lex improbat conſuetudinem. ita tenet Anto. de Butri. in. c. cùm ex officij. de præſcript. & ibi ſequtur Abbas in. 3. notabil. & idem tenet Cardi. in Cle. fi. de rebus eccleſiæ non alie. in prin. 8. q. §. 1. & Feli. in c. cū cauſa. de re iudica. col. 4. & etiā tradit Feli. plenè, licet aliqua in contrariū adducat in. c. accedēs. de præſcrip. col. 4. & in. d. c. officij. col. 6. quia lex ſemp loquitur, vt dictū eſt: ergo lex reprobās conſuetudinē, cenſetur perpetuò illā reprobare. & benefacit tex. in. l. ſeru⁹. C. de pœnis. vbi dicit, ꝙ condēnatus ſimpliciter ad vincula, perpetuò in vinculis ſtare debet. ¶ Aliqui tā tenēt contrariū, maximè Abb. ſibi cōtrarius. 2. volu. cōſil. in conſilio, incipiente, in quæſtione. & facit qđ dicit Bal. in. l. vnica. C. de annali exceptiōe. col. 2. vbi dicit, ꝙ clauſula, nulla præſcriptione obſtante, nō trahitur ad præſcriptionem centū annorū. Sequitur Alex. in. l. nemo pôt. ff. de lega. 1. nu. 11. & alia Feli. adducit in rubrica de præſcrip. fi. colū. quod Rochus de Cur. vbi ſuprà cogitādū relinquit, vtrū forte dici poſsit, ꝙ opinio præcedens ſolùm procedat quando durat cauſa reprobationis. Iſta autē ſecūda opinio procedit, quando cauſa reprobationis non durat, vt in. 1. limitatione dicitur. ¶ Sed Cardin. in Clementi. ſecunda. de rebus eccleſi. non aliena. 8. q. num. 8. dicit, ꝙ qñ ius expreſſè reprobat conſuetudinē, tunc non valet conſuetudo etiam tanti temporis, de cuius initio nō ſit memoria: in his aūt, in quibus ius nō reſiſtit, procedit opinio contraria, quia tunc ſufficit conſuetudo contraria, præſcripta ſpatio quadragenario, allegando Laud. de quo ibi p eūdē in. d. Cle. §. ꝙ ſi eps. in fin. nu. 15. vbi dicit, ꝙ procedit iſta ampliatione dum quādo lex diceret, quauis conſuetudine non obſtāte, ſed etiam qñ diceretur ſimpliciter, & indefinitè, conſuetudine cōtraria non obſtante. ¶ Per quæ poteſt ampliari tex. in legibus del aranzel, vbi cauetur, quòd iudices, & tabelliones de diuiſionibus bonorum nil accipiant,

nisi

nisi prout ibi cōtinetur, cōsuetudine in contrarium non obstāte, & sic ꝙ cōtra illū tex. & istū non pōt consuetudo induci etiā tāti tēporis, cuius initiū memoria nō sit in cōtrarium. qa vt dicit Ange. in. d. §. ex nō scripto. institu. de iur. natural. gen. & ciuil. nu. 25. ¶ Consuetudo à iure reprobata, nunq̄ præscribitur: quia cōtra authoritatē superioris nunq̄ præscribitur, vt in. d. authē. nauigia. C. de furtis. in tātum dicit hoc verū, ꝙ etiam si talis consuetudo esset iurata, nunq̄ præscribitur, etiā tanto tempore, cuius initij memoria non exiltat in contrarium. vt in. c. 1. de consuetu. in. 6. quod dicit esse notandum.

tal ciudad, saluo por sus dineros [f], como esta mandado por nuestras cartas, so pena que lo paguen con el quatro tanto.

Summarium.

1 Hospitari soli principi licet gratis, & recipit solùm tertiam partem domus.

2 Habitare debent correctores in domibus publicis, & non in domibus priuatorum.

3 Iudex, qui reparare neglexit domos publicas, punitur quinquaginta librarum auri, & conuertuntur in commoditates palatij, quod reparare neglexit.

4 Multas potest iudex deputare operibus publicis.

5 Hospitia iudices non possunt aliis concedere sine præcepto regis.

An iudex intrare possit in domibus priuatorum ad habitandum, & an si ab eis potest accipere equos, plaustra, & alia, de quibus hic.

6 Hospitia, non debēt capi per potentes, nec per prælatos in ciuitatibus, seu villis, sine vicinorum permissu, nec debent capi ligna, nec aliæ res, nec damna eis inferre.

7 Hospitare non possunt se domini temporales in suis villis, & locis.

8 Hospitari debent milites gratis, cùm accesserint ad locum cū principe dū militāt: & tunc domus diuiditur in tres partes, & electio cuiuslibet partis datur, vt hic.

9 Hospites non debēt esse terribiles in hospitiis, nec superbi, sed manere debent humiles. Et à dominis ædium non debent balnea postulare, nec luminaria, nec alias res ꝓ victu suo, vel equorū, nec recipere debent etiam à sponte dantibus, aliàs puniuntur.

10 Cùm hospitatur rex in ciuitate, metati habent deputare singulis militibus pro hospitiis domos, & in ipsarum domorū postibus nomen militis, qui illic hospitaturus est, scribere.

11 Delens nomen impositum in hospitio, falsi pœna punitur.

12 Aposentator, seu metator, non potest mutare hospitium per eum assignatū, & alteri dare, nec iudex post latam sententiam. Sicut mensor terrarum, & domorū, vel alterius rei, post mensurationem, & declarationem non potest mutare, aliàs in pœnam falsi incidit.

13 Onus recipiendi hospites est reale, & non personale.

14 A receptione hospitū nemo excusatur, nisi qui habet priuilegium.

15 Priuilegium nullus debet impetrare, vt suæ domus sint immunes à munere hospitandi, vt vicinorum domus grauentur, aliàs punitur.

16 Ab hospitalitate excusantur medici sacri palatij, & magistri liberalium artium, & pictores ingenij, & domus, & palatia iudicū ordinariorum, & clerici, & ecclesiæ, & monasteria. fallit vt hic.

17 Non valet consuetudo, ꝙ clerici teneantur hospites recipere.

18 Pretia hospitationum possunt taxari à iudice.

f Dineros. [f] Quia soli principi licet gratis hospitari, 1 † & nō recipit nisi tertiā partē domus. vt. C. de metatis. & epidimeticis. lib. 12. l. 2. & tenet Paris de Put. in tracta. syndi. in parte, expēsç quędā. fol. 110. nu. 5. & Bal. in. l. obseruare. ff. de offi. proconsu. & lega. 2 ¶ Et quia isti correctores, & officiales † in domibus publicis habitare debent, & de publico cōductis, quia sunt personæ publicæ. vt in. l. 1. c. de Palati. & domi. domi. lib. 11. & Paris de Put. vbi suprà, & facit text. in. l. 1. §. publicum. ff. de iusti. & iure. &. c. ius publicū. 1. distin. ¶ Quibus iudicibꝰ non licet habitare in domibus priuatorum, & cū eis conuersationem habere: quia nimia familiaritas parit contēptum. vt in. l. obseruandum. ff. de offi. præsi. & Iohan. de Plat. in d. l. 1. de Palat. Quod intellige, si domus publicæ sunt, aliàs secus. vt ibi colligitur, quia si sunt publicæ, ibi debent habitare, vt eorum reparationē prouidere compellantur. vt ibi. & in. l. fi. C. de operis publi. & in. d. l. quicunq;. vt tenet Lucas de Pen. ibi. col. 2. versi. & nota. aliàs puniuntur 3 † quinquaginta librarū auri cōuertenda in com-

moditates palatij, quod ceparare neglexerint. quod facit secūdùm eū, vt multæ, quæ exigūtur ab his, qui contēptores sunt in extructione viarum, aut mororum ciuitatis, non sunt fisco applicandæ, sed in ipsis opecibus publicis conuertendæ. vt in. l. 2. C. de episco. audien. ℣ Et quia generaliter secūdùm eum potest iudex multas de-
4 putare† operibus publicis, aut cursum, aut aliis causis necessariis. Sed est intelligendū, dummodo Cameræ regis medietas applicetur. vt in. l. 28. tit. 19. lib. 8. in ordi. regali. in fine. ℣ Istū tex. extende, φ non solùm prætores nō debent ista hospitia accipere, verumetiam non possunt ea dare
5 †aliis sine præcepto regis, aliàs ipso iure officia perdent. vt in. l. 1. & 13. tit. 21. lib. 2. in ordi. regali. vbi vide, & quando recipiuntur debent talia hospitia taxari. vt tenet Cyn. in dict. l. 1. C. de episcop. audi. in fine.

℣ Tamen quis tenetur recipere iudicem in hospitio suo sicut & militem, adeò, φ si negaretur eis hospitium, licitè possent ianuas irrumpere, & violenter intrare domos. argu. l. si seruus. ff. φ cum eo. & l. si eo. ff. si serui. vendi. & l. quemadmodum. §. 1. & 2. ff. ad. l. aquil. l. si. §. si ad. ff. quod vi. aut clam. & facit quod notat Inno. in. c. 1. de immunit. ecclesi. vt tenet Lucas de Pen. in. l. fi. C. de professo. & med. libro. 10. & dicit hoc esse verum, si in ciuitatibus non existant domus publicæ, vel regiæ quod no'a ℣ Et licet sit verum, φ officialis, seu iudex non potest cogere subditum vt det sibi domum ad habitandum; sed debet sibi facere prouideri à decurionibus ciuitatis, vt dictum est. vt in. l. 1. C. de offi. præ. & Alberi. in l. obseruate. ff. de offi. proconsul. & lega. in prin. & Martinus Lauden in tracta. de officialibus domi tomo. 5 tracta. q. 47. fol. 267. ℣ Tamen si non reperit domum ad habitādum, possunt cōpellere quem ad sibi locandū. vt Bald. & Ange. in. l. 1. ff. solut. matri. colū. 3. in fine. & ibi Ias. nu. 48. loquendo in scholari, quòd habet locum à fortiori in iudice, vide quæ in simili dixi in. c. suprà, in gl. de mercadcrias. nūm. 19. ℣ Dic quoq;, φ non possunt accipere equos, mulos, & plaustra, sed debēt conducere ad vecturā. vt tenet Plat. & ibi glo. in. l. iudicibus. C. de curs. publi. lib. 12. & In. l. cursum. eo. ti. loquēdo in ambasiatoribus papæ, & principis: vt supradicta non possunt accipere. ℣ Et in simili dic, φ bariseli, & exactores, & nuntij per comitatum incedentes pro malefactoribus exquirendis, vel exactionibus collectarum, vel executionibus faciendis, non debent grauare comitatiuos, vt exhibeantur eis victualia pro se, & equis, sed sibi emere debent. vt tenet idem Plat. in. l. præter. C. de loccis aduoca. lib. 12.

℣ Et ad idem facit, quod tenet Luc. de Pen. in. l. 2. vt rusti. ad mil. obse. lib. 11. col. 2. vbi dicit, φ illa. l. facit contra iustitiarios, & officiales regni capientes animalia subiectorum, officij ratione, quia veniunt puniēdi pœna illius. l. quæ est, φ amissis bonis, perpetuò damnentur in exilio.

℣ Tamen si res publica indigeat aliquo animali pro sua necessitate possit accipere pretio soluto. & idem dicit in principe, & Romano populo, & idem dic in aliis dominis, vt dicam infra in. c. 24. in glo. titul. nu. ℣ Sed si in rebus taliter captis in casu, in quo licitè capiūtur, damnum dederit, ad emendationem damni tenentur, secundùm d. Luc. de Pen. ibi. ℣ Quinimo talia hospitia in
6 ciuitatibus, & villis regis nullatenus† per milites prælatos, seu alios regis potentes sine vicinorum permissu capiant, nec permittantur supradictis paleam, ligna seu alias res à vicinis capere, nec damna alia eis inferre, contra verò faciens, pro quocunque hospitio. 600. soluat marabitinorum regis Cameræ applicandos, & eum triplo capta restituat, & damna resarciat. vt in dicta l. regia cauetur, & in illo titulo vide de materia hospitatorum, vel metatorum.
7 ℣ Intantum, quòd domini temporales† in suis villis, vel locis, non possunt se hospitare. de quo per Specul. conscien. in primo tracta. cap. 21. in princi. & in. §. 2. & 3. & 4. & 5. vbi singulariter de materia hospitij. ℣ Et extende, quòd non solùm princeps debet hospitari, vt dictum est verumetiam eius milites debent † gratis hospitari,
8 cùm accesserint ad locum cum principe dū militant. & in hoc hospitio assignando debent domini domorum diuidere domos in tres partes, quarum vnam, & primam partem eligat dominus pro se, quam maluerit, aliam ex aliis duabus eligat miles, quam maluerit, tertia domino reseruata. ℣ Illustribus autem viris medietas domus debet assignari, licet hodie malè seruetur, vt est text. in. l. in quamlibet. C. de Meta & epedi. libro. 12. & ibi Barto. & Plat. hodie est facta pragmatica quędam per nostrā reginam Iohannam, vbi vide de modo hospitandi, vbi dicit, quòd solùm medietas domus debet assignari. & ibi vide pretium, quod debet solui pro lecto, & de aliis pluribus circa hospitium, quam vide.

℣ Sed in electione dimidiæ domus dicit Iohan. de Plat. in dict. l. quamlibet. quòd æquitas, & iustitia dictat, vt ille, cuius res est, successione, emptione, vel constitutione habeat in eius diuisione facultatē eligendi, quam partē voluerit: & hoc

hoc priuilegium habet dominus tunc, quia res est sua tunc, quia duæ partes domus sibi reseruantur, & sic qui habet maiorem partem rei præfertur in electione, vt ibi per eum.& plenius in .l. secunda. C. quando & quibus quarta pars debea. libro. 10. & sic quòd miles habet de tribus vnum,& Dominus domus, duas de iure antiquo,& sic sunt in discordia, quia vterq; vel neuter diuidere vult, fortè forte dirimetur. vt in d.l.secunda. C. quãdo & quibus quar. par. debe.& si diuidens diceret se ex tali diuisione, vel electione deceptum, non audiretur. vt in l. transactione finita. C. de transac. secundùm Iohan. de Plat. in dict. l. in quamlibet. in fine. quod nota.

9 ☞ Milites autem in talibus hospitiis † non debent esse horribiles, nec superbi, sed manere debent humiles: nec à dominis ædium debent balnea postulare, nec luminaria, nec alias res pro victu suo, vel equorum[?], nec recipere debent etiam ab sponte dantibus, aliàs puniuntur. vt in .l. deuotum. & in .l. prosperum. & ibi Iohan. de Plat. & Lucas de Penna. C. de metatis. libr. 12. & in l. prima. C. de Salga. eod. li. Nec dicti officiales debent recipere, & vsurpare equos & animalia prouincialia. vt Pla. in. l. 2. C. de cursu publi. lib. 12. ☞ Adde tu, quòd cùm proficiscitur rex, & hospitatur in aliqua ciuitate,

10 metati. i. aposentatores, habent deputare † singulis militibus pro hospitiis domos, vt dictum est, & scribunt in ipsarum domorum postibus nomen eius militis, seu militum, qui illic hospitaturus est, vel sunt. vt est text. in. l. prima. C. in d. titulo de meta. & epedi. lib. 12. & ibi Plate. & Lucas de Penna. & sic vtitur.

☞ Et ibi Lucas de Penna tenet, quod si alicui est

11 assignatum hospitium, † & in illo est positum nomen ipsius, vel signum, forte scutum suum, vt in aliquib⁹ partib⁹ solet fieri, & aliquis istud nomen, vel signum sustulerit, seu deleuerit, pœnam falsi incurrit: & tanquam falsarius punitur. ☞ Quinimo secundùm Iohan. de Plat. ibi, sicut iudex post latam sententiam non potest amplius corrigere, vel mutare. vt in. l. iudex po-

12 stea. ff. de re iudi. Ita nec mensor † terrarum, domorum, vel alterius rei post mensurationem, & declarationem suam. vt gloss. ibi. aliàs incidunt in falsum: quia aut primo bene fecit, & falsò amouet, aut malè, & falsò fecit. vt in. l. prima. §. si quis rationibus. ff. de falsi. tenetur etiã ciuiliter actione in factum. vt in. l. prima. ff. si mensor fal. mo. dixe. & sic quòd aposentator, seu metator postquam hospitium alicui assignauit, non potest postea mutare, vel alteri dare.

13 ☞ Adde quoq; quòd hoc munus † recipiendi hospites, munus est reale, & non personale, vt in. l. 3. §. munus hospitis. ff. de muneri. & hono. & notat gloss. in. l. i. C. de episcopis, & clericis.

14 ☞ Et à receptione hospitũ nemo excusatur, † nisi qui habet priuilegiũ speciale. vt gloss. ibi, in dict. l. prima.

15 ☞ Et nullus debet impetrare priuilegium, † vt suæ domus sint immunes à munere hospitandi, vt vicinorum domus grauantur, aliàs contrà faciens, punitur, & caret impetratis. vt in. l. omnes. C. eod. titul. de metatis. & epedi. & ibi Iohan. de Plat. vbi quoq; dicit, quòd qui excusat se priuilegio ab onere hospitandi, inueniet alios contra se eodem priuilegio excusatos, & sic quod non vult dare de suo non debet petere, alienum, & ille, qui impetrat tale priuilegium, vel immunitatem hospites recipiendi, punitur ad soluendam tertiam partem pensionis domus eius hospitibus deputandæ. Qui verò impetrat, vt etiam ad solutionem pensionis dictæ tertiæ partis non teneatur, punitur priuilegiis dignitatis, & si non sit in dignitate, punitur in centum libris aureis. vt Plat. ibi. vbi dicit, quòd ibi est casus, in quo quis soluit pensionem de propria domo, qđ est propter ei⁹ culpã, volẽdo se à hospitalitate excusare. ☞ At tamẽ ab ista ho-

16 spitalitate excusantur medici † sacri palatij, & vrbis Romæ magistri liberaliũ artiũ, & pictores ingenij. vt in. l. archiatros. C. eod. titulo. de metatis. ☞ Quoq; ab ista hospitalitate excusantur prætoria, idest domus, vel palatia iudicũ ordinariorũ, dũ sunt ibi præsentes, & aliorum iudicũ, quamuis maiorum, & superuenientium. vt in l. cunctos. C. eod. titul. de quo ibi per Plate. & Lucã de peona, & in. l. 2. titulo. 21. lib. 2. in ordina. regali. Aliæ quoq; personæ, & eorum hæredes excusantur. vt in. l. hac lege. C. eod. titul. & ibi Plat. vbi notat ex illo text. casum, in quo nõ valet priuilegium & immunitatis hospitalitatis concessum à principe, & tamen valet priuilegium hospitalitatis concessum per legem scriptam in corpore iuris, vt ibi in gloss. final.

☞ Idem ab ista hospitalitate excusantur clerici, quia sua hospitia laicis nõ debẽt dari. tex. in. d. l. i. C. de episcopis, & clericis. & in. l. 7. titulo, 21. li. 2. in ordi. regali. & in. l. 27. tit. 3. lib. 1. in ordi. regali. & Plat. in. l. indictiones. C. de annonis, & tribu. lib. 10. numer. primo. gloss. & ibi Abba. in capitul. primo, de immunit. ecclesia. ☞ Et in simili excusantur ecclesiæ, & monasteria ab ista hospitalitate. text. in. l. 11. titu. 2. lib. primo, in eisdem ordi. regali. aliàs puniuntur, vt ibi. ☞ Quod

fallit,

fallit,nisi cùm rex,& reginá, vel infans ad locũ venerit. vt in dict.l.27.& in dict.l.7.& hoc si alia hospitia acta ibi non reperiantur, vel dum non sunt hospitia laicorum.tenet Bald.in.l. obseruare.§.1.ff.de officio proconsul. & lega. ☞ Quoq; fallit in causa pietatis, quia ab ista pia hospitalitate clerici non sunt immunes, sed ab hospitalitate onerosa,& non pia.vt tenet Bald. in.d.l.prima.C.de episco.& cleri.nume.1.versi. tertiò nota. & facit text.in capitul.1.de emptio. & vendi. ☞ Quoq; fallit in iucundo aduentu principis.vt in.l.neminem.C.de sacrosanctis ec cle.& Abb.in.c.nõ minus.de immunitate ecclesię.colũ.3.nu.15.versi.extraordinaria.☞ Intantũ supradicta sunt vera,ꝙ clerici ad hospitiũ nõ te nentur,nisi In casibus supradictis, ꝙ cõsuetudo
17 † in contrarium non valet, & rationem consue tudinis laici vendicare non possunt sibi ius hospitandi in domibus clericorum, vel ecclesiarum.vt est text.& ibi Abba.in capit.1.de immu nit.ecclesi.nume.4.& Innoc.ibi clarius.& in ta libus non prodest consuetudo, cùm ecclesijs fit onerosa.capitul.1.de consuetu. secundùm Abb. vbi suprà.quod dicit esse notandum,vbi de ma-
18 teria hospitij.☞ Adde quoq;,quòd pretia † hospitationum possunt taxari à iudice.text. & ibi docto.in.l.prima.C.de episco. audien. & tenet Paris de Put.in.d.tracta.syndica.in parte, indi ces suprema.folio.154.numer. 19. & vide quæ dicam.in titul.17.in gloss. razonables preudas, prima colum.

Prætorum Cap.octaui finis.

Sequitur Caput IX.

SVMMARIVM.

1 Iudex laicus ordinarius non debet capere sportulas.i.accessorias,sed stipẽdio principis debet esse contentus.

2 Iudices salariati,vel literati,non debent accipere istas sportulas,seu accessorias,vt processus videant,aliàs officio priuantur, & percepta cum quadruplo restituant.

Assessorias.

Prætorum Caput IX.

Otrosi, que no lleuẽ, ni cõsientã lleuar a sus officiales a assessorias, ni vistas de processos por las sentencias que se dierẽ, & que sobre esto recibã iuramento de sus alcaldes, & que si no lo guardaren que los

a Assessorias. a Nota text. ꝙ iudex lai-
1 cus † ordinari⁹ nõ debet capere sportulas, idest accessorias, sed debet esse contentus stipendio principis. tenet noster papa Adrianus in quolibet. q. 9. charta. 93. litera. g. vbi in. 10. q. i princip per totũ. & tenet Iohã. de Nauazi. in sua Sylua nuptial. libr. 5. fo. 129. colũ. 4. versi. amplia secũdò & gloss. in. c. cũ ab omi. de vita & honest. cleri. & Corsetus notabil. suis in parte, sportulæ. & text. in. ca. 40. infrà eod. & est tex. in. l. 13. tit. 16. lib. 2. in ordi. regal. & in. l. 16. titulo. 15. eod. lib. vbi habetur, ꝙ iu
2 dices, † & correctores salariati, vel literati, non debent accipere sportulas, id est accessorias, vt processus videant sub pœna priuationis officij, & cũ quadruplo recepta restituant, sed tantũmodo in Arãzel cõtẽta percipere debent. Et idẽ in expresso tenet Bald. in cõsilio. 479. in. 4. volu. vbi ait, ꝙ si iudex de publico habet salariũ, nõ possit talia recipere. per. l. 6. lege Iulia. ff. ad. l. Iuliã. repetũd. de quo vi. Ias. in. §. tripli verò. institu. de actio. colũ. 6. nu. 46. cũ sequẽtibus. Et inquãtũ Bart. in authẽtic. de iudi. §. nec autẽ. colla. 6. versi. de ordinariis autẽ. tenet, quòd iudices debẽt habere istas sportulas pro se vltra salariũ, quod habẽt à publico, siue loquamur in delegato principe, siue in ordinario, malè dicit, si est sua lectura. vt tenet dictus Iohã. de Nauazi. in dicta sua Sylua nuptia. vbi suprà.

Summarium.

1 Iudices esse possunt correctores durante officio cõtra suos officiales, & debent eos punire, licet nõ fuerint requisiti, si fuerint scientes.
2 Conueniri possunt iudices durante officio, si receperunt assessorias, regulariter autem est contra. numer. 3. & 4.
5 Si citatur iudex vt cõpareat finito officio valet.
6 Maiores magistratus conueniri possunt durante officio.
7 Iudex delinquens in officio, potest conueniri eo durante.
8 Conueniri possunt iudices durante officio super contractu in eo facto.
9 Iudex submittens se alterius iurisdictiõi, potest conueniri durante suo officio.
10 Conueniri potest officio durante habens dignitatem sine administratione.
11 Conueniri potest iudex durante officio in aliena patria.
12 Conueniri potest officio durante officialis perpetuus.
13 Conueniri potest iudex durante officio, quãdo imponitur pœna remotionis ab officio.
14 Conueniri potest iudex officio durante quando esset actio tempore peritura.
15 Conueniri potest iudex durante officio quando facit aliquid contra iurisdictionem superioris.
16 Ex contractu venditionis celebrato per iudicẽ potest conueniri durante officio.
17 Pro debitis ante officium contractis potest iudex conueniri durante officio.
18 Quando principi placuerit, potest iudex officio durante conueniri.
19 Qui non est subditus, potest conuenire officialem durante officio.
20 Officialis potest conueniri officio durante, quã do ipse contra alium agit.
21 Si iudicium esset modico tẽpore duraturum, potest officio durante conueniri.
22 De voluntate ipsius iudicis potest conueniri durante officio.
23 Officio durante non potest iudex alium conuenire.
24 Instrumentum, quod habet iudex, an mittatur executioni durante officio.
25 Cedere an potest iudex iura sua officio durante.
26 Officialis perpetuus potest conuenire suum debitorem officio durante.
27 Officialis ad beneplacitum principis, potest conuenire durante officio suum debitorem.
28 Magistratus maiores, & minores, qui dicantur.
29 In omnibus casibus, in quibus iudex durante officio potest conueniri, in eisdem potest agere.

Los

b **Los castigue.** [b]Nota casum, in quo correctores & iusti-
1 tiæ possũt, † & debẽt esse iudices cõtra suos offi
ciales, & eos punire durãte officio. vi. text. in. c.
43. infrà eod. & vi. text. & Bart. in. l. si quis for-
tè. §. si quos. ff. de
pœnis. & Pari. de Put. in tracta. syndica. in parte, potestas an pos-

castigue: [b]**y que esto aya lugar ansi mis-**

sit. ☞ Alios casus posui suprà in. c. 3. in gloss. 1.
8. colũ. versic. & nõ solũ de sua causa. vsq; in fi-
ne glossæ, quã per te vide. & Iohã. de Plat. in. l.
præcipit. C. de Cano. larg. titul. libr. 10. nume. 3.
& 5. vbi ait. quòd magistratus, vel officialis ma-
ior debet punire nefarios conatus, & delicta in
feriorũ magistratuũ in officio delinquẽtũ. vt in
l. si quos fortè. §. si quis. ff. de pœnis. quod dicit
intelligendũ de aliis officialibus, præterquam
de iudicib⁹ ordinariis, quorũ flagitia sunt prin-
cipi referẽda, nõ puniẽda. vt in. l. 2. ff. de offi. præ
fe. August. ☞ Et extẽde quod debet eos punire, li-
cet nõ sit requisit⁹, si fuerit sciẽs, quia vtitur vtili
tas publica. vt tenet dictus Plat. vbi suprà. quod
nota, & vi. tex. in. c. 43. infrà eod. ☞ Quoq; nota
hic casum, in quo iudex potest cõueniri durãte
2 † officio, si recipit istas sportulas, idest assesso-
rias. ☞ Quia regulariter est cõtra: quia officio du
3 rante † nõ potest cõueniri. text. in. l. 2. in princi-
pio. ff. de in ius vocã. & c. prohibetur. 2. q. 1. tex.
in l. pars literarũ. ff. de iudiciis. glo. in. l. vt vim.
ff. de iusti. & iure. text. in. l. 11. tit. 1. parti. 7. & gl.
in. l. 2. titul. 20. for. ll. lib. 4. in gloss. ni merino. &
Bart. in. l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. ff. de
noui operis nũtia. 1. q. Quod intellige in maio-
ribus iudicibus ordinariis, secus est in minori-
bus magistratibus, quia isti bene possunt con-
ueniri. vt ibi. & text. & gloss. in authẽ. vt iudice.
sine quoquo suffrag. §. sint autem. colla. 1. & Plat.
in. l. 1. C. de lucris aduoca. lib. 12. vel nisi actio sit
tẽpore peritura. vt in. d. l. 2. ff. de in ius vocan. &
tenet Plat. ibi. in. d. l. 1. quia tũc bene potest cõ-
ueniri. ☞ Quod ampliatur, vt cõparere nõ tenea
4 tur † officio durãte quod etiã nõ tenetur per procu
ratorẽ cõparere, aliàs nullũ esset eorum priuile-
gium. secũdũ Bart. in. l. 2. §. si quis in iudicio. ff.
si quis cautio. ☞ Tamẽ ista regula limitatur, &
2. vt procedat, quãdo magistratus, vel iudex ci-
tatur vt cõpareat dũ est in magistratu. secus si ci
5 tatur † vt cõpareat finito officio, vel magistra-
tu, dũ talis citatio cõferatur in tẽpus permissum,
quia in isto casu fallit. l. si tempus. ff. de hære-
di. institu. sicut valet citatio die feriata, vt habe-
tur per Bar. & alios in. l. 1. §. nũtiatio. ff. de noui
ope. nũtia. & in. l. fi. C. de feriis. Et istã limitatio
nem ponit glos. in. d. c. prohibẽtur. &. q. 1. & ca-
nonistæ in. c. legebatur. de maio. & obe. & facit
text. in. l. si adulteriũ cũ incestu. ff. de adult. §. fin.
☞ Tertiò fallit in maiorib⁹, magi-
stratib⁹ qui † indi stinctè cõueniri possũt. l. nec ma-

6 **mo aunque los ta-**
les corregidores, y

gistratibus. ff. de iniuriis. ☞ Quartò fallit, nisi iu-
7 dex delinquat pẽdẽte † officio, quia tũc pro delictis
cõmissis in officio põt cõueniri. secũdũ gl. in. d.
l. 2. ff. de in ius vocan. & l. nec magistratibus. &
ibi Bartol. & est text. in. l. iubemus. C. ad. l. Iu-
liã repet. & ibi glos. notabil. in verbo admini-
nistrat. & ad hoc reputat eã singula. Roma. con-
sil. 415. & facit text. in. c. sancimus. 2. q. 7. & glos.
in. d. c. prohibẽtur. & Bal. in. l. mãcipia. C. de ser
uis. fugi. ☞ Et ideo si officialis, vel magistrat⁹, pẽ
dẽte officio cõueniretur de furto cõmisso in lo-
co, & de barateria, & simonia pro officio obti-
nendo, de hoc bene potest cõueniri. vt est text.
singul. in authẽ. vt iudices sine quoquo suffrag.
§. si quis. colla. 2. quẽ ibi notat Angel. pro singul.
& eũ quoq; comẽ. Roma. in singu. 751. adde etiã
text. solennem in. l. nulli. & ibi clarius Bart. C.
quorũ appella. nõ recipi. ☞ Et facit, quod officialis
qui tenetur de barateria, punitur etiã durãte offi
cio. vt in. l. iudices. C. de dignitati. li. 12. eodẽ mo
do punitur pro furto tenet in expresso Anton.
Frã. in additio. ad Abb. in. d. c. legebatur. de ma-
io. & obe. in additione, quæ incipit. sine admi-
nistratione. ☞ Et facit quod notat Bald. in titul.
de pace cõstã. versic. in nomine Christi. & An-
gel. in. l. 2. §. fi. ff. de his, qui sunt sui vel alie. iur.
vbi tenẽt, quod anciani possunt remouere potestatẽ
durãte officio, si nollet facere id, quod debet. &
facit quod tenet glos. & ibi Imol. 9. colũ. n. c. fi.
de rescrip. vbi si delegatus Papæ delinquat, po-
test accusari corã ordinario, & punietur postea
finito officio. & facit text. & ibi Abb. in. c. fi. de
statu. mono. & Feli. in. d. c. legebatur. ☞ Ex præ-
dictis apparet nõ bene dixisse glos. in. l. 2. ff. quod
metus caus. in verbo, locum habere. quæ vult, quod
etiã pro delictis cõmissis in officio nõ possunt
magistratus adueniri, sed demũ finito officio.
quia Angel. ibi dicit, quod iudices habẽtes merum,
vel mistũ imperiũ, & sic altã iurisdictionẽ, si re-
periãtur in expressa barateria, vel furto nõ pos-
sunt cõueniri durãte officio. Secus est in magi-
stratibus habẽtibus bassam iurisdictionẽ, quia il
lã glos. & Angel. malè dicũt, vt patet ex prædi-
ctis.

ctis.vt Iaſ. in. d.l.a. de in ius vocan.ff.numer.2.
8 ¶ Quinto fallit, niſi pendente † officio faciat ali
quem contractum, quia de illo poterit conueni-
ri pendente officio.tex.eſt in.l.interdū.§.1.ff.de
iudi.& in.l.2.§.legatis.&.§. omnes.eod. titulo.
& hoc quando contrahere poteſt, quia regula-
riter eſt prohibitus.vt in.l.non licet. ff. de con-
tra.empti.niſi in ſeptem caſibus, de quibus per
Alexand.& Iaſ.in.l.principalibus.ff.ſi cert.pe-
ta.vt poſui,& plures alios ſuprà in.c.2. in gloſ.
de mercaderia. ¶ Sextò fallit, niſi iudex pēdēte
9 officio ſe ſubmittit † alterius iuriſdictioni.text.
eſt in.l.receptū.ff.de iuri.om.iudi.& facit text.
in.c.nos incompetēter. 2.q.7.vt tenet iſtas duas
proximas limitationes Anto. Frāciſcus in addi
tio.ad Abba.in.c.aduerſus.de immunita. eccle-
ſi.in additione, quæ eſt in nu.14. verſic.an aūt.
Hinc eſt, quòd poſsit conueniri citatione non
actoria, puta ad defendēdū proceſſum ſuū ſuper
inquiſitionē.vt Feli.in.d.c.legebatur.& in.c.di-
lectus.de reſcriptis. ¶ Septimò fallit in habenti-
10 bus dignitatē ſine † adminiſtratione, vt ſunt Co
mites,& Marchiones, Duces,& Reges: quia iſti
proculdubiò poſſunt cōueniri, vt in.l.a. C. vbi
ſenato.vel clari.ſecūdū Bart.in.d.l. nec magiſtra
tibus.ff.de Iniuri.& docto.in.d.c.legebatur. ſed
tu dic, quòd melior ratio eſt, quia habēt officiū
perpetuū.ſecūdū Iaſ.in.d.l.a. ff. de in ius vocā.
11 nu.3. ¶ Octauò fallit † in aliena patria, quia ibi
bene pōt cōueniri. ſecus eſt in loco ſui magiſtra
tus.gl.in.l.ſi præſens.C.de epiſc. audiē. ſecūdū
Iaſo.vbi ſuprà. Quod intellige p̄ pōt conueniri
in aliena patria d̄ delicto, vel cōtractu, dūmodo
ſit talis cauſa, quæ poſsit agitari per procurato-
rem. ſecūdū Alber.in.l.ſenatus.ff.de offi.præſi.
prout declarat dictus Anto.Fran.in additio. ad
Abba.vbi ſuprà: quia in ciuilibus pōt pro de-
bitis alibi cōtractis tēporalis & p̄petuus officia
lis officio durāte cōueniri.tenet Ange.in.l.2.C.
de adminiſtra.tuto.& Zachar. in additio. ad eū
dē Abbat.in.d.c.legebatur. ¶ Nonò fallit in of-
12 ficiali perpetuo, † quia tūc ne delicta remaneāt
impunita, pendēte officio, poterit cōueniri. te-
net Bald.per illū text.in.l.ſi finita.ff. de tutelis.
& rationi.diſtra. Bart.in. l.de pupillo.§. ſi quis
ipſi prætori.colū.a.ff. de noui ope. nuntiatio.
& Specula.in titul de actore.§.1.verſi.illuſtris.&
in titul.de reo.verſi. Itē cōſul.& Bal.In.d.l.pars
literarum. & Anto.de Butri.in.c. cæterū.de iu
ra. calū.ad finē. ¶ Quod extenditur non ſolùm
quādo eſt perpetuū, verùetiā, ſi officiū ſit ad be
neplacitū principis, qui tūc quoq; durante offi-
cio pōt cōueniri. Ita eleganter determinat Bart.
in.d.l.de pupillo.§.ſi quis ipſi prætori. a.colū.
per tex.in.l.iuriſperitos.ff.de excuſ.tuto.& de-
terminat Bart.in.l. quāuis.circa principiū. ff. ſi
cert.peta.& facit glo.in Cle.& ſi principalis. de
reſcrip.& gl. in.c.ſi.de reſcri.in.6.in verbo, per
petuus.& ibi Domi. & tenet Anto.Franciſcus,
in additione ad Abbat. in.d.c. legebatur.& Iaſ.
in.d.l.2.nu.3. ¶ Decimò limita, niſi à iure impo
13 natur † pœna remotionis ab officio, quia tūc po
terit etiā durāte officio cōueniri: quia ſi ſpecta-
remus finē officij, fruſtra fieret talis amotio. ſe-
cūdū Bald.in titul.de pace cōſtāt. verſi. creden
tia.ad finē.in vſib.feud.per.d.l.iubemus.C.ad.l.
14 iuliā repet. ¶ Vndecimò, limita, niſi actio † eſſet
tēpore peritura, quia ſaltē vſq; ad litē cōteſtatā
pōt magiſtratus cōueniri.l.ſenatus, cū ibi gloſ.
ff. de offi.præſi. Canoniſtæ in.d.c.legebatur.&
tūc cōpellitur cautionē præſtare de proſequen-
da lite finito officio.text.eſt in. l. ſi adulteriū. §.
ſi.ff.de adulte.& eſt gloſ.in.d.c.prohibetur.ver
ſic.propter magiſtratū.in fine.a.q.1. ¶ Duode-
15 cimò fallit, † q̄n faciūt cōtra iuriſdictionē ſupe
rioris, tūc enim etiā ſi ſint maximi magiſtratus,
poſſunt cōueniri diminuto officio.text.eſt in.l.
ſi appellationē.& ibi Bald.notat. C.de appella.
& ſequitur Iaſ.in.d.l.a. vbi ponit quaſi omnes
dictas limitatiões.& Anto.Frāciſcus in additio.
ad Abba.in.d.c.aduerſus.& Feli.in. d.c. legeba
tur.& per Pari.de Put.in tracta.ſyndica.in par-
te, durante officio.foli.106.& in parte, officialis
durāte officio.eod.fo. Decimotertiò nouiter li-
16 mitatur, & fallit, niſi cōueniatur † ex contractu
vēditiōis per eū celebrato, tūc enim talis exce-
ptio, cū ſit declinatoria, per eū vēditorē apponi
nō pōt.ita tenet Frāciſcus de Aretio. cōſilio. 30.
in.2.colū.prout refert, & ſequitur additio Ale.
17 in.d.l.2.in.1.additiōe. ¶ Decimoquartò † fallit,
niſi p̄ debitis ante officiū cōtractis, quia tūc du-
rāte officio pōt cōueniri.vt tenet Ang.in.l.2.C.
de admin.tut.cōtrariū in hoc tenet Iohā. de Pla.
in.l nec ipſi.C. de incolis.& vbi quis domicilia
videtur.lib.10.nu.2.vbi tenet, p̄ officialis, & ſti-
pēdiarius pro cōtractibus, & delictis antea fa-
ctis cōueniri nō pōt durāte officio, vel ſtipēdio
ſed pro cōtractibus, & delictis ibi cōmiſsis, alle
gādo Bart. in tracta.repræſali.& eſt in.6.q. prin-
cipali.& hoc credo&, dictū Angel.intelligatur
de debitis factis in prouincia, quā regitante of-
ficiū receptū, p̄ pōt cōueniri, ſecus de his, quæ
fecit extra prouinciam. ¶ Decimoquintò fallit
18 † q̄n principi placuerit, quia tūc poterunt eius
officiales cōueniri durāte officio. vt tenet Bald.
in.l.obſeruare.§.proficiſci. ff. de officio procō-
ſu.&

ſu.& lega.& Paris de Pute. in tracta. ſyndica.in
dict.verſicul. officialis durante. ¶ Decimo-
19 ſexto fallit inter non ſubditos,† quia dicta regu
la, quòd officialis non poſsit conueniri, ha-
bet locum inter officialē, & ſubditos:tamē ille,
qui nō eſt ſubditus, pōt officialē officio durāte
cōuenire.ſecū. Azo. in ſumma de in ius vocan.
& melius in titul. vt oēs cauſ.tā ciuil.quā cri. &
eſt gloſſ. in. l. ſi præſens. C. de epiſcopali
audi.Specula.in tit.de ſupplicatio. §. ſequitur;
verſi. Itē durāte officio poſſūt ſubditi ſupplica
re principi.vt Paris de Put.vbi ſuprà. ¶ Deci-
20 moſeptimo† fallit quādo talis officialis agit du
rāte ſuo officio cōtra aliū, quia tunc poteſt ipſe
cōueniri.vt in.l.2. §. ſed ſi agant. ff. de iudiciis.
quod eſt verū,niſi ageret cōtra debitorē fugien-
tē, vel ex cauſa dāni infecti.notat Angel. & Bal.
in.l.fi.§.dāda.de iure deliber. & tenet Paris de
Put.vbi ſuprà.num.10. ¶ Decimooctauò fallit,
21 †niſi iudiciū eſſet modico tēpore duraturū. vt
in.l.momētanee C.qui legi. perſo. & Paris de
Put.vbi ſuprà. nu. 13. ¶ Decimononò fallit in
22 omni caſu, quādo eſt de volūtate † ipſius iudi-
cis,& ipſe iudex vult cōueniri durante officio,
quia tūc bene pōt cōueniri. ita tenet Catald. in
tracta.ſyndi.q.5.licet ego nō inuenio, tamē alle-
gat eū Bertachi. de Firmi. in ſuo aureo reperto:
in parte,officialis cōuenitur. verſicul. 9.& licet
Firmi.nō dicat,ego allego Amode. Iuſti. in tra-
cta.ſyndi.in parte olim poteſtatē dictę ciuitatis.
verſi.Itē poterit.vbi in expreſſo tenet,ꝙ de vo-
lūtate iudicis cōuēti pōt cōueniri,quia cū ſit in-
ductū in fauorē iudicis,ꝙ finito officio cōuenia
tur.vt in.d.l.nec magiſtratibus.ff.de iniuri.& in
d.l.2.ff.in ius vocā. pōt tali fauore,ꝓ ſe introdu-
cto renūtiare.arg.in.l.ſi qs in cōſcribēdo. C. de
pactis.quod dicit dict⁹ Amode. Iuſti. ꝙ hodie
nō procederet,quia cōmuniter in electionibus,
vel prouiſionibus apponitur capitulū, ꝙ de o-
miſsis, & cōmiſsis teneatur ſtare ad ſyndicatū
finito officio,prout in prouiſionibus correcto-
rū patet, inquātū dicūt, y recibades del fianças
llanas,y abonadas, que hara la reſidencia que la
ley de nueſtros Reynos māda. vnde ſecūdū A-
mode.Iuſti.nō eſt obligatus anteaquā trāſiuerit
in cōtractū.l. Cæſar.ff.de publica. & in.l. dona-
tiōes. C.de donatio.inter vir.& vxo. & ſic agēs
durāte officio ageret ante diē,qđ fieri nō pōt. l.
niſi finita.de tutel.& ratio. diſtrahē. Quod dicit
verū dictus Amode. niſi de voluntate officia-
lis,& cōmunitatis,vel regis, qui ipſum elegit,
vel poſuit in officio,quia poteſt rex, vel cōmu-
nitas remittere ſyndicatū, ſicut tutori remittitur
redditio rationis. l.quidā decedēs.ff. de admini
ſtra.tuto. ¶ Ita ſicut iudex non pōt cōueniri of-
23 ficio durāte,ita† officio pēdēte nō poteſt alium
cōuenire.text.in.d.l pars literarū. ff.de iudic.&
text. in.l. 2. titul.20.libr.4.for.ll.& ibi Montal.
¶ Hac de cauſa dicit Angel. in.d.l. pars litera-
rū.ꝙ poteſtas,ſeu iudex durāte officio, nō po
24 teſt petere† exequi inſtrumētū, quod habet cō-
tra ſubditū,ſed remediū eſt,ꝙ alteri cedat ſua iu
ra,cū pacto, ꝙ non teneatur de euictione. per. l.
ſed ſi reſtituatur.ff.de iudi. quod ſequitur dict⁹
Paris de Puteo,in.d.verſi. officialis durāte.nu.
10.de quo vide,quæ dixi ſuprà in.c.2.in gloſ. de
mercaderia.in fine. ¶ Ex quo dicto Angel. in
25 fertur,ꝙ officialis durāte† officio pōt cedere iu
ra ſua alteri,qui agit nō obſtāte exceptione, quę
obſtaret cedenti.ſecūdū Firmian.in ſuo reper-
to.vbi ſuprà,verſi.quarto. ¶ Supradicta habent
locū in officiali tēporali, nō in perpetuo: quia
26 perpetuus† poteſt cōueniri durante officio. vt
l.de pupillo.§.ſi quis ipſi prætori.& ibi Bart. ff.
de noui ope.nūtia. ¶ Et quoq; nō habēt locū in
27 officiali ad beneplacitū, † quia dicitur perpe-
tuus,& iſte poteſt cōueniri officio durāte. per
l.ſufficit.ff.de cōdi. indebiti.& per.l. iuris peri-
tos.ff.de excuſa.tuto.vt tenet Paris de Pute.vbi
ſuprà.in.d.verſi.officialis.nu.1. ¶ Sed q dicātur
28 maiores vel minores † magiſtratus. Iohan. de
Plat.in.l.nemo carcerē.C.de exacto. tribu. libr.
10.nu.12.allegādo gloſ.in.l.nec magiſtratus.ff.de
iudiciis.dicit,ꝙ maiores dicūtur, qui habēt me-
rū,& miſtū imperiū,minores autē, qui habent
ſimplicē iuriſdictionē.Sed dicit,qđ Innoc.in.c.
ſedes.de reſcrip.tenet, ꝙ hoc relinquitur arbi-
trio iudicātis. ¶ Ego tamē teneo, ꝙ in omnibus
29 †caſibus ſupradictis,in quibus iudex durāte of
ficio poteſt cōueniri,in eiſdē poteſt agere, & cō
uenire,quia eſt eadē ratio, ilico debet eſſe idem
ius,& diſpoſitio.c.trāſlato. de cōſtitu. & .c.ſi qs.
prima,quæſtio.3.& in.c.quo iure.8.diſtinctio.l.
ſi qs cōtra.ff.de appella.l.2.C.de fideicōmiſsi.&
in.c.de illis.de ſpōſa.& in.c.propoſitum. de eo,
qui duxit in matri.quam pol.per adulteri.

Summarium.

1 Aſſeſſorias iudex ordinarius qui procedit vt de
legatus,habere non poteſt.
2 Quando cauſa, vel vniuerſitas cauſarum cō-
mittitur ordinario iuriſdictionem habenti,
intelligitur ordinarium eum facere,& non de
legatum, niſi eſſet commiſsio cum clauſula
ſummariè,

summariè, vel sit appellatione remota commissa.

3 Si appellatur à sententia episcopi, quando est ordinarius, ad Metropolitanum appellatur, sed si est delegatus, appellatur ad papam.

4 Salaria an dentur ordinariis, & delegatis.

5 Ordinarius procedens vt delegatus, nō tenetur in modo procedendi statuta loci seruare.

6 Ordinarius dicitur delegatus, si in cōmissione est dictū, vel diminutum iurisdictioni ordinariæ. Vel si in cōmissione est dictum, authoritate nostra cognoscas, vel verba similia: seu superior vtitur verbo præceptiuo.

7 Quando commissio fit sub nomine dignitatis, tunc censetur ordinarius, non delegatus.

8 Iurisdictio ordinaria quando alteratur in procedendo, delegata censetur.

9 Vt iudex delegatus procedens quis in causa cū nō sit, si in illa habet ordinariā, valēt acta.

10 Iurisdictionē ordinariā, & delegatā habens, an pōt procedere ex delegata, omissa ordinaria.

c Commission. Idem tenet Iohā. de Nauazin. in sua Sylua nuptiali. lib. 5. fo. 219. colū. 4. versi. amplia tertiò. vbi ait, q etiā si ordinarius iudicaret in causa sibi à principe delegata, in qua tamen sine

1 delegatiōe† omnino habuisset iudicare, tales assessorias, vel sportulas capere nō pōt. & tenet in expresso Felin. in. c. de hoc. de simo. colū. 2. versic. Itē facit notabile allegādo Aucha. in consili. 197. incipiēte. Præmittēdū q de iure ¶ Et ratio

2 istius tex. pōt esse: quia qn̄ vnā causam, † vel vniuersitatē causarū certarū p legē Rex, vel Imperator cōmisit præsidi aliter habēti iurisdictionē intelligitur eū facere ordinariū, nō autē delegatum. tenet Ang. per glo. ibi, in. l. diuinæ. C. ne liceat potētio. & Ang. de Aretio, in. l. dato iudice. ff. Si quis & à quo appella. sit. de quo p Abbat. in. c. licet. de officio ordina. quia tūc videtur exercitare eius iurisdictionē ordinariam, si illud qd mādat, pertinebat ad eius iurisdictionē, non autē videtur eū facere delegatū, nisi mādaret illud fieri cū clausula, appellatione remota: quia tūc videtur alterare iurisdictionē ordinariā, & tūc cēsetur delegatus, & nō ordinarius. ꝑut tenet Vitalinus in tracta. clausularū in parte, clausula, appellatione remota. colū. 2. ¶ Et Paul. de Cast. in. l. & si prætor. ff. de offic. eius cui mā. est iurisc. vbi dicit, q si Rex nō mutat modū procedendi, cēsetur eius iurisdictio ordinaria exercitasse: secus si alterauit, puta si dicat. q procedat summariè. & idem tenet Paul. de Cast. in. l. 1. §. opus nouū. ff. de no. ope. nūtia. & ibi Alexā. & Lanfranc. de Oria. in repet. c. quoniā contra. de proba. in princ. nu. 26. vbi ait, q quādo clausula summariè apponitur in literis, & scribitur iudici ordinario, qui aliàs fuit iudex cōpetens in dicta causa, virtute talis clausulæ dicitur esse delegatus, quia altera

officiales conozcan por cōmission nr̄a,

tus est processus. secus est si princeps scriberet iudici ordinario, q cognoscat de aliqua causa, in qua erat cōpetens sine clausula dicta, tunc nō efficitur delegatus. & allegat Lanfranc. Innoc. in. d. c. licet in corrigēdis. de offic. ordi. & docto. in. l. & quia. ff. de iurisd. om. iudi. & idē tenet Ias. in. l. 1. §. & post operis. ff. de no. ope. nūtia. nu. 2. & ibi Alex. per tex. in. c. licet vndiq;. de offi. dele. & c. cū aliquibus. de rescrip. in. 6. quā decisionē dicit ibi Iaso. esse multū vtilē in practica. & dicit, quòd tenet Bal. in additio. ad Spec. in tit. de legat. vlti. colū. & Alex. in. l. more. ff. de iurisd. om. iu. 5. colū. vbi reputat quotidianū, & sic, q ista decisio est indifferēter approbata secundū Ias. vbi suprà, & eā multū in practica obseruatur. secundum eū. ¶ Et ex ea inferūtur magni effect⁹: quia si à sen-

3 tētia† epi, qn̄ est ordinarius, appellatur ad Metropolitanū, sed si esset delegatus Papæ, appellatur ad Papā. l. 1. §. 1. ff. quis & à quo appel. ¶ Itē

4 salaria nō datur ordinariis, † sed bn̄ delegatis. c. ab omni. de vit. & honest. cleri. & ibi doct. ¶ Itē

5 qn̄ ordinarius ꝑcedit vt delegatus, † nō tenetur in modo procedēdi seruare statuta illius loci. secundùm Ang. in. l. ius autē ciuile. ff. de iusti. & iure. & Bal. in. d. ca. licet. in corrigendis. Et Idē tenet Ias. vbi suprà. & in. l. 1. §. si quis simpliciter ff. de verbo. obligat. nu. 5. vbi dicit, q supradicta est cōmunis opinio, quòd salaria ordinariis nō debeātur, licet Aretinus cōtra istā cōmunē doctrinam retorqueat tex. in. d. c. cum aliquibus. sed nil facit secundū eundem Ias. quia ibi potestas ordinaria illius, ad quē scribit Papa, non alterat illam iurisdictionē ordinariā in aliqua forma, sed eam prorogat ad personam inhabilem, quā aliàs non posset ordinarius instituere. De quo per Feli. in cap. cùm ex officij. de præscriptio. colum. 10. versicul. nihilominus. vbi dicit quoque, quòd ista est communis opinio. & idem tenet Iaso. dicendo eam esse communem in. d. l. 1. §. & post operis. ff. de noui operis nuntia. licet dicat, quòd putat eam non esse veram, per rationes, & iura vt ibi per eum. Attamen in fine illius quæstionis cogitandum relinquit, quia non reperit aliquem contradicentem, & dicta decisio

decisio est approbata per omnes secundùm eun
dem ibi. ¶ Quam amplia, quòd non solùm or-
dinarius dicitur delegatus, si in commissione
est dictũ, quòd procedat summariè, verũetiam
6 si aliqd est additum, vel diminutũ iurisdictio
ni ordinariæ. vt tenet Alex. in. d. l. 1. §. si quis sim
pliciter. ff. de verbo. oblig. nu. 11. vbi quoq; dicit
quòd idẽ est si in cõmissione sit dictum autho-
ritate nostra cognoscas, vel similia verba. per
tex. in. d. c. cũ aliquibus. ¶ Et idem dicit, quòd
est vbicũque superior in cõmissione vtitur ver
bo præceptiuo. vt glos. ibi in. d. c. cũ aliquibus.
in verbo, cõcedimus facultatem. ¶ Tamẽ supra-
7 dicta limitantur notabiliter, nisi fiat † delegatio
sub nomine dignitatis, quia tunc censetur ordi-
narius & non delegatus. vt tenet Ias. in. d. l. Ius
autem ciuile. ff. de iusti. & iure. nu. 4. allegando
Bald. in. c. is quibus de offic. ordi. & in. l. præci-
pimus. C. de appella. in princip. vbi Bal. dicit, ꝙ
si cõmissio fiat sedi, & nõ personis, dicuntur or-
dinarij. quod est notandũ secũdum Ias. vbi su-
prà, vbi quoq; in nu. 7. & 8. limitat aliis modis,
puta quando talia verba ponũtur in principali
dispositione rescripti. vt quia dicitur authorita
te nostra cognoscas, de causa quæ vertitur inter
tales. secus si apponatur in cõfirmatione, seu in
executione dispositionis, puta si cõmitteretur
iurisdictio ordinaria in certo loco, & postea in
fine rescripti diceretur, quòd quicquid eius au-
thoritate fecerit princeps, habebit ratũ: quia re-
gula est, quod clausula apposita in executiuis
non immutat naturam principalis actus. tex. est
notabil. in Cle. 1. de præbẽ. quã Abb. ibi excla-
mat, & dicit se nec scire alibi. & ita limitat Car-
din. & Imol. in. c. quoniam Abb. de offi. deleg.
vlti. colũ. quod sequitur & cõmend. Alex. in. d.
l. more. 5. colũ. & vid. Abb. in. c. cùm in nostris.
de cõcess. præben. vlti. colũ. ¶ Quoq; limitatur,
8 quãdo solùm alteratur † iurisdictio ordinaria in
procedendo, quòd erit delegatus quantũ ad pro
cedẽdum, sed ordinarius in sententiando. tenet
Iohã. Butri. in. l. qui procuratorem dat. ff. de pro
curato. in princ. & ideo si datur liberũ arbitriũ
potestati in inquirendo, & cognoscẽdo, nõ in-
telligitur dari in decidẽdo. & istã opinio. tenet
Ias. in. d. l. Ius autẽ ciuile. nu. 8. licet aliqua addu
cat in contrariũ, eũ qua dicit, quòd tenet Bal. in
d. l. qui procuratorẽ dat. vlti. colũ. in prin. Et no.
supradicta, quia quotidie eueniunt in practica.
& alias limitationes ponit Ias. in. d. l. Ius autem
ciuile. quas per te vide. ¶ Vnum tamen nota in
9 materia dicta, ꝙ si aliquis processit in † causa tã-
quam iudex delegatus, cùm nõ sit, si tamen habe
bat in illa causa iurisdictionem ordinariã, valent
acta, licet in illa processerit vt delegatus. tenet
Paulus de Castro in. l. habebat. in fine. ff. de in-
stituto. ¶ Et idem tenet Angel. in. l. 2. §. conue
nire. ff. de iudic. vbi dicit, quòd putans se habe-
re iurisdictionem ex vno capite, & eam non ha
bet, sed habet ex alio, si procedit ex capite in
competenti, non vitiatur processus. quod dicit
esse verum, quando litigantes procedunt ex ca-
pite competenti. Secus si procederent ex capite
incompetenti, ita, quòd errarent simul litigan-
tes, & iudex. text. in. l. sed si in seruum. §. si quis
iudex. ff. de arbitris. ¶ Adde quoque, quòd si ali
10 quis habet ordinariam, & delegatam † iurisdi-
ctionem, quòd si ordinarius vult, potest proce-
dere ex delegata, omissa ordinaria. vt per Inno-
centium, & omnes alios in dicto capitul. cùm
ex officij. subdentes, quòd potest procedere
ex vtraque. quod est bene notandum secũdùm
Imolam in capitul. nisi essent. de præbend. pri-
ma columna. & Felinus in dicto capitulo. ex
officij. columna vndecima. versicul. secũda con
clusio. sed si simpliciter procedat. videtur pro-
cedere principaliter ex delegata. secũdùm Ab-
batem, ibi. post Butrig. per. l. tertiam. ff. de mi-
lit. testament. vbi miles testando videtur in du-
bio elegisse viam efficaciorem. & procedit hoc
in dubio secundùm Felinum. ibi colum. 15. ver-
cul. sexta conclusio. quando in sententia est clau
sula omni meliori modo, quòd possum. & sequi
tur Iohann. Andre. & Domin. in capit. si post-
quam. de election. in sexto. in secunda columna.
¶ Quod amplia secundùm Felinum, vbi suprà,
columna. 16. etiam si iudex expressit ordinariã
potestatem. & Abbas ibi. quia sępe exprimitur
causa demonstrandi personam. vt per ipsum.
¶ Amplia, & secundò secundùm eundem non
dum si habet delegatam & ordinariã, sed etiam
si habet solam delegatam alterantem, seu reuocã
tem ordinariam. vt ibi per Abbatem & latissi-
mè per Felinum: quem vide.

Summarium.

1 Iudices salariati de publico, vel literati nil de-
bent recipere prouidendo processum, aliàs
puniũtur, quia priuãtur officio, & cũ quadru
plo restituant recepta.
2 Priuationis pœna non debet poni, nisi in casi-
bus à iure expressis.
3 Casus, in quibus quis priuatur officio.

So la pena de la ley[d]
Ni reciba el ni sus
oficiales cōpromis

d Ley [d] Quæ est lex.16.tit.15.lib.2.in ordi.Regali.Similis in.l.13.tit.16.eod.lib.in dictis ordinatio.vbi iudices † prouidendo processu nil debent recipere.si sunt literati, vel salaria de publico, aliàs puniuntur in amissione officij, & illud quod receperunt per se, vel per interpositam personam, restituant cum quadruplo. ¶ Et hic est casus, in quo quis probatur officio. ¶ Et iudex syndicatus, vel alius iudex non debet quem priuare † officio, nisi in casibus expressis à iure. quia regulariter non potest poni pœna priuationis à iudice, nisi expressè reperiatur imposita à iure. ista est glo. singula. in.c.fi.de iure patronatus quam ibi Abb. dicit esse singula. & tenet Andr. Siculus Barb. in.c.1.de offi.delega.16.col.vbi allegat aliam similem in.c.cum vos.de offi.ordina. & tex. in authen. de non eligendo. secundo nuben.§.cùm igitur.versi.nec est lex.colla.1.quem tex. magnificauit Bald. in authen. ex testamento. C.de secundis nupt.col.fi.nu.5.ver.modò iuxta prædicta. & tenet singulariter Alexan.in.l.etiā.§.licet in dotalibus.ff.solu.matrimo.col.2.nu.7. & dicit, quod est similis glo. in summa.15.q.8.& tenet hoc Alex.ibi.sequendo Imol.contra Bal. ibi, qui tenuit contrarium, non faciendo mentionem de tex.in.d.§.cùm igitur.dicendo, quod inductio Bald.est multum à remotis, vt posui in.c.1. supra eodem.in glo.vsen bien del. versi.sed potest remoueri.& istammet opinionem, quod pœna priuationis non imponatur nisi inueniatur expressa in iure.tenet Iohā.de Ana.in cap.1.de male di.1.col. Et Ias.in.l.illam. C. de colla.col.3.nu.12.& idem tenet Ias.in.l.1.nume.12.& in.l.si quis maior.nu.8.C.de trāsact.& glo.in.c.cùm nos.de offi.ordina.& Andre.Siculus.consi.51.in.primo volu.consi.col.23.& est tex.in.l.at si quis.§.diuus. ff. de religio. & sumpti fune. in verbo, pœnam autem institutā. ¶ Alios quinq; casus,
3 † in quibus quis potest remoueri, & priuari ab officio ponūtur.& Amode. Iusti. in dict. tract. syndica.in parte, olim potestatem dictæ ciuitatis. ¶ Et primus est, si commissit furtum, vel barateria. vt in.l.iubemus. C.ad l. Iulia.repet. ibi. administrante eo.& notatur in.l.2.in prin.ff.de in ius vocan.& in.l.fina.ff.ad.l.Iuli.repet.& ita dicit fuisse obseruatum de facto in ciuitate Castelli in collaterali Iohā de Firmio tūc potestatis qui per pecuniam, & baraterium. promiserat absoluere dominum Frācīscum de Cannalibus, & etiam Florentiæ dicit Amode. Iusti. quod fuit obseruatum contra dominum Franciscū de Taliazo tunc capitaneū pro barateria facta cum Hebræis, qui durāte officio fuerunt capti, torsi, & in carceribus mancipati, & puniti. Et tenet Iohā.de Plat.in.l.iudices. C.de dignita.lib.12.dicendo, quod officiales in officio cōmitentes furta, & baraterias, possunt officio & dignitate priuari, & degradari, & quoq; priuātur salario.per Bar.in.l.2.ff.de infami.& in tex.in.l.iudices.C.de anno.& tribu.lib.10. ¶ Secūdus casus est, propter aduersam, & longā corporis infirmitatē. ¶ Tertius casus, propter nimiam negligentiam.l.si quos iudices. C.de offi.præfecti orien. circa quod vide quæ posui in dict.cap.1.in glo.vsen bien del.versi.sed potest remoueri.vide Plat. in.l.quicunq;. C.de diuersis officiis apparit.lib.12.vbi idem tenet, quod etiam propter culpam, & negligentiam ita potest condemnari officialis, & ab officio remoueri, sicut propter fraudem, & dolum, & priuatur salario. ¶ Quartus, si videat aliquos rixantes, & se non interposuit, quia debet ab officio remoueri.tenet Cyn.in.l.si seruus. C.de noxalibus. ¶ Quintus, propter nimiam sæuitiam.l.2.ff.de his qui sunt sui vel alie.iur. & vi. Bart.& notat Ange.in additio.quas fecit in tracta.Bald.in.l.obseruare.§.proficisci.q.44.ff.de offi.procon.& lega.Et vide tex.in.l.vniuersi. C.vbi causi.fiscal.vel diui.vbi tenet, quod si præses in officiis vel in dignitatibus subditos vexat iniuriis, vel contumeliis quæ affuit, quod est mortis pœna plectendus.quem commen. Montal.in.l.1.titu.4.libr.1.fori.in glo.magna.num.4.col.sed tu vid. Parid. de Puteo. in tracta. syndica. in parte syndicāter officiales qui violentas.folio.35.nume.2.vbi dicit, quod imò talis iudex debet remoueri ab officio, & tenetur actione iniuriarū.& additio. Bar. in. l.diem functo.ff.de offi. assesso. in nume.4. & facit.l.partit.titu.4.parti.3.l.3.ibi, que sean de buena palabra.& est lex. de iure regni Neapolita.libr.3. titu.41.l.1.§. quod si aliter ipsos afflixerint. ¶ Sextus est, si non tenet integram familiam pro qua recepit stipendium. l. 1. & 3. in.§.colū.& in.l.in nomine dñi. C. de officio præfe. præto. Affri. ¶ Aliū casum vide infrà in capit.47.qui est quando iudex non punit concubinas clericorum in marca argentea, & in exilium anni. ¶ Alium in iudice salariato, qui percipit assessorias.vt in.l.15.titu.15.lib.2.ordinamen.regali.& in.l.13.titu.16.eodem libro. ¶ Alium vide in iudice, qui perciperet expensas, seu iura si ex diuisionibus bonorum, vt in pragmaticis del aranzel.

S Summarium

Summarium.

1 Arbiter, vel arbitrator, nó potest esse iudex. Vide hic latè.

2 Per conuentione possunt partes se obligare ad standum sententiæ iudicis.

3 Compromissum in iudice valet, quando iudex est incompetens.

4 Iudex iudicando vt arbiter, facit litem suam.

Compromissos.

ª Similis tex. in l. Sed & si seruum. §. Si quis iudex. ff. de arbitris. vbi in iudicem 1 † ordinarium illius loci non potest compromitti, etiã eo iubente. ☞ Et ratio potest esse propter dignitatẽ, quæ debet augeri, vtilitas, & honor, vt in. l. Si longius. §. fi. ff. de iudi. Sed si iudex ordinari⁹, quę est magna dignitas, cognosceret vt arbiter, esset dessendere, & non ascendere, & deduceret in vilipendium dignitatem suam. ☞ Et quia iudex debet iudicare secundum iura, & si assumeretur in arbitrum, ab eius sententia nõ posset appellari, quia eius sentẽtiæ est standum, siue æque, siue inique, & quia quotiẽs adest remediũ ordinariũ non est recurrendũ ad extraordinariũ ☞ Et quia arbiter, q recepit compromissum in se, debet cogi pnuntiare p iudicẽ, vt in. l. ·. §. Tametsi. ff. de arbitris. vnde si ipse iudex ordinarius efficeretur arbiter, quis posset ipsum cõpellere. ☞ Et qa cũ iudex efficitur arbiter, cognoscit de iure. & seruat solẽnitates iuris, sicut si pcederet tanquã iudex: vnde si omissa via iudicis pcederet tanquã arbiter, videretur contemnere iurisdictionẽ suam. Has rationes ponit Lanfran. de Oria. in tracta. de arbitris. in parte hacten⁹. col. 4. versi. 3. quæro vtrũ iudex ordinarius. ☞ Glo. tamẽ in. c. cũ tẽpore. de arbitris tenet contrarium. & Abb. ibi. nu. 5. tenet cõcludendo q tàm de iure Canonico, quã de ciuili potest in ordinarium cõpromitti, tamẽ ordinarius non potest iubere, vt in se cõpromittatur. & in hoc casu intelligit. d. l. Sed & si seruum. §. Si qs iudex qui contrariũ tenet. & idẽ tenet glo. in. c. infames. 3. q. 7. in verbo iudex. vbi est tex. similis. d. §. Si qs iudex, vbi quoq; glo. dicit q credit, q ordinarius posse esse arbiter, vt in. c. de iudicibus. 2. q. 6. quia nunquã precise inuenitur, q ordinarius nõ posset esse arbiter, sed vbiq, dicitur, q nó potest cogere partes, et in se cõpromittant: vnde secundũ d. glo. licitè cõpromittitur in eũ, volentibus partibus. l. 4. ff. de tuto. & cura. & illa gl. est plenior, ponens rationẽ quare ordinarius phibetur esse arbiter. ☞ Sed secundũ Abb in. d. c. cũ tẽpore concludendo opiniones legistarũ, & canonistarũ, sunt tres opiniones in hoc. ☞ Prima, vt nõ sit differentia inter ius ciuile, & canonicum: sed vtroq; iure potest ordinarius in se recipere cõpromissum, dũmodo in eũ partes sponte cõpromittant. vt tenet glo. in. d. c. infames. & est quasi

sos d nigunos pleytos qante ellos estuuierẽ pẽdientes, ni del que pudiere co

cõis opi. canonistarũ. secũdũ eundẽ Abb. ☞ Secunda op. est, vt aliud sit d iure ciuili, aliud de iure canonico. & hãc tenuit Bar. in. d. §. Si qs iudex. ☞ Tertia opi. est, q tanquã in arbitrũ nõ potest cõpromitti in ordinariũ, nec de iure canonico, nec ciuili, sed tanquã in arbitratorẽ sit. & hanc opi. fuit sequutus Hostien. & tenet glo. in. d. §. Si quis iudex. & ibi Bar. & hęc opi. vt in ordinarium tanquam arbitratorẽ potest cõpromitti, est verissima, & coĩter ap pbata secundũ Abb. in. d. c. cum tẽpore. nu 5. & dicit pbari in authẽ. Si verò cõtigerit. C. d iudi. & idẽ tenet Ias. ibi. nu. 10. & Paul. de Castro in. l. 1. ff. de iudiciis. nu. 11. & Abb. in. c. qntauallis. di iur. iurã. nu. 14. & Abb. & ibi additio. in. c. literas de pręsumptio. & Ang. consilio. 218. 1. col. & quoq; dicit eam coẽm opi. Prępositus in. c. infames. 3. q. 7. Et de iure canonico non est dubiũ. vt in. c. causam. de electio. & idẽ in delegato. vt in. c. nisi essent. de pręben. & de iure canonico etiam tanquã in arbitrũ potest compromitti, licet de iure ciuili sit duditabile. vt Abb. vbi suprà. & idẽ tenet Paul. de Castro in. d. l. 1. ff. de iud. nu. 14. & tex. & ibi Innoc. & Abb. in. c. ex parte. de arbitris. & q d iure canonico potest compmitti in iudicẽ vt in arbitrũ, est cõis opi: vt tenet Alex in. l. & post operis. ff. d noui. ope. nuntia. nu. 5 & dicit q facit. c. literas. de prę sumptio. vbi clarè pbatur. q in iudicem delegatũ potest cõpromitti. vt in arbitrũ, nec videtur aliter dici in ordinario, & istã coẽm opi. seqtur Anto. & Imo. in. d. c. quintauallis. ☞ Et licet ista sit cõis opi. q de iure canonico potest cõpromitti in iudicẽ, sec⁹ est de iure ciuili, seu regio. quia de iure regio, iudex ordinari⁹ non solùm nõ potest esse arbiter, verũ etiã non potest assumi in arbitratorẽ. per tex istũ, in quantũ dicit, no reciba compromissos de los pleytos. q verbũ ad vtrũq; adaptatur, arbitrum, & ad arbitratorẽ, prout sentit Innoc. in. c. qntauallis. de iure iurã. nu 5. vers. sed quid dices si cõpromissum factũ est. & Bal. in additio. ad Specu. in tit. de arbitris. collũ. 4. vers. an arbitramentum finiatur. vbi tenet, q compromissum q fit sup lite, est verũ compromissum, etiam si fiat in arbitratorem. Secus est si est super alia

re

re fiat, quia tūc cōpromissum in arbitratorem
non dicitur compromissum, sed quoddā pactū.
quod dicit ꝙ facit ad statutum percisi, quo caue
tur, ꝙ non valet compromissum in præsentem.
¶ Et facit, quia verbum, compromissum, simpli
citer factum, intelligitur tāquam in arbitratorē.
Iohānes And. Abb. & Hostien. in. c. veniēs. de
iureiurā. ¶ Sed gl. tenet cōtrariū in. l. 1. ff. de iu-
di. & Alexan. in dict. l. 1. §. & post operis. nū. 4.
vbi dicit, ꝙ in dubio quādo compromittitur in
aliquem, simpliciter intelligitur cōpromissum,
vt in arbitrum, non in arbitratorem. vt dicit tene
re Specul. in titulo de arbi. §. fina. versic. quid si
simpliciter. vt refert, & sequitur Imol. ibi. sed se
cundùm Alexan. Specula. ibi non bene probat,
quia pro hoc allegat. l. hæc venditio. in prin. ff.
de cōtrahen. emptio. & . l. si in lege. in principio.
ff. loca. quæ iura non faciunt. ¶ Sed dicit, ꝙ An-
to. de Butri. in dict. ca. quintavallis. hoc expres-
se tenet. & ibi sequitur Imol. 2. charta. vbi di-
cunt, ꝙ si compromissum est super litē, simpli-
citer intelligitur esse cōpromissum in illum vt
in arbitrum. per. l. 3. §. primo. ff. de arbi. secus di-
cit ibi Imol. si super contractu perficiendo com
promittatur in aliquem, quia tūc intelligitur vt
in arbitratorem factum compromissum. per di-
cta. l. fina. de contrahen. emptio. ¶ Et Hostiē. di-
cit in simili. vt si aliqui conuenerunt parere mā-
dato alicuius, seu mandato faciēdo per talem, nō
autem inconueniendo dixerūt se parituros sen-
tentiæ, talis videntur illum elegisse in arbitrato
rem. quod dicit esse notandum. ¶ Et sic secundū
Alexand. vbi suprà. nu. 5. debet intelligi, ꝙ pò-
tius sit compromissum in arbitrum, quam in ar-
bitratorem, quando illa commissio in dubio nō
potuit fieri in eum tanquam in arbitratorem, ita
vt actus potius valeat, quam pereat. argumen. in.
l. quotiens in stipula. ff. de verbo. obligatio. cap.
Abbate. de verb. signifi. Et ita dicit quòd voluit
Imol. in. d. § & post operis. & in. c. 1. de litis cōte
sta. ¶ Et sic reassumendo omnia dicta Alex. dic,
quod talis iudex ordinarius, quando super lite,
in eū cōpromittitur, nō pōt acceptare cōpromis
sum, modò cōpromittatur in eū tanquā in arbi-
trū, modò vt in arbitratorē. per supradicta. Sed
qñ nō cōpromittitur super lite, sed super alia re,
pōt esse arbitrator. quod ego non credo, Imò ꝙ
nō pōt esse arbiter, nec arbitrator, nec talē cōpro
missum in se recipere: quia fortè pōt lis oriri, &
iudex in ea pōt esse. vt dicit tex. hic, ni delos que
pudiere conocer. ¶ Tñ bene pōt partes reduce-
re ad concordiā in ciuilibus, & ad istā cōcordiā
monere, non tamen cogere ad eam faciēdam, vt
est cōmunis conclusio secundùm Alexan. in di
cto. §. & post operis. num. 7. de quo ibi per eum
regula cum limitationibus. & dixi suprà in capi.
6. in glo. pobres. nu. 25. ¶ Et sic hodie per istum
tex. est approbata opinio Petri. & Cy. in. l. si. quis
ex consensu. C. de episco. audienti. vbi tenent, ꝙ
de iure ciuili non potest cōpromitti in iudicem
tanquam in arbitratorem: quia non est dare, se-
cundùm eos, rationem differentiæ, quare magis
in arbitratorem quā in arbitrum, licet secūdum
Alexan. communiter reprehendatur. in num. 6.
quia sua cōmunis opinio, & reprehensio hodie
per istum tex. non debet teneri, sed est tenendū
dictum Cyn. & Petri. ¶ Tamen licet de iure re
gio non possit compromitti in iudicem tāquam
2 in arbitrum, vel arbitratorē, possunt partes † per
conuentionem se obligare ad standum sentētiæ
iudicis, quæ obligatio habebit vim renunciatio
nis appellationis. vt in. l. tale pactū. §. qui proue
cauit. ff. de pactis. l. fina. C. de tempori. appella.
& in. l. si cōuenerit. ff. de re iudica. secundū Ale-
xan. in dict. l. 1. §. & post operis. nu. 6. ¶ Et quoq;
iste tex. fallit, quando iudex esset incompetens
3 † ex parte actoris, quia tunc valet in eū compro
missum, secus si esset incompetens ex parte rei
conuenti, quia tunc non valeret, quia nō potest
compromitti. glo. est singula. in. §. si verò conti-
gerit. in authen. vt differentes iudices. colla. 9. in
verbo, conuentum, in fine. approbando opinio
nem vulga. magnificabit eā. Anto. Frācīscus. in
additio. ad Abb. in dicto capi. cum tempore. de
4 arbitris. in additione fina. in fine. ¶ Tamen † si
iudex iudicauit vt arbiter, facit litem suam pro-
pter dolum, vel latam culpam. prout tenet Bal.
in capi. licet. de præsumptio. nu. 8.

Summarium.

1 ARbiter potest esse iudex in causa, in qua nō habet iurisdictionem.

2 Arbiter potest esse iudex ordinarius inter non subditos.

3 Arbiter potest esse iudex maleficiorum in causis ciuilibus.

4 Arbiter potest esse iudex à quo in causa, in qua pronunciauit, si appellationem detulit.

5 Arbiter effect⁹ iudex ordinari⁹, an expiret cōpromissū in eū factū antea quā esset iudex.

6 Si arbiter alicuius causæ fuit effectus iudex ordinarius, & antea quam esset lata sententia desinit esse iudex, quia finitū fuit suum officiū, an poterit esse arbiter, & proferre sentētiam vigore dicti compromissi.

7 Arbiter potest habere salarium à partibus.

'Que pudiere conocer.'

1 Nota tex.arg.à cõtrario sensu, q iudex † in causa
in qua nõ habet iurisdictionẽ. põt esse arbiter &
eũ compromitti. facit text.in.l.3.in fi.ff.de arbi-
tris. & tenet Bal.i
addi.ad Spec.eod.
titu.de arbi.col.4.
versic. ordinarius
causę.et tenet Ale
xand.in dicta.l.1.
§.& post operis.ff.de noui operis nuntia. numi
1.allegando glo.in.l.2.ff.de de iudiciis. & dicit
probari in. l. si quis in consensu. cum glo. C.de
episcop.audien.& ibi notant docto.& idem te-
net Lanfrã.de Orian. in tractatu de arbit.in par-
te, hactenus ostẽsum est.col.3.in prin. ¶ Quoq;
potest esse arbiter iudex ordinarius, quãdo non
2 subditi † in eum faciunt compromissum, quia
tunc cessat ratio prohibitionis.tenet Paulus de
Castro.in dict.l.qui ex consensu.nume.3.quan-
do non sunt subditi ratione diœcesis, vel ratio-
ne personarum, licet ratione causarũ specialium
sint subditi, isti bene possunt compromittere in
eum secundùm Paul.ibi. ¶ Idem dico in iudice
3 maleficiorum †, qui solùm cognoscit de causis
criminalibus, & de causis numariis, & sic ciuili-
bus non cognoscet. vt in.l.solemus.§.latriuncu-
lator.ff.de iudici. quia iste in causis ciuilibus be
ne assumi potest in arbitrũ, quia tũc iurisdictio
ne nõ abutitur.tenet singulariter Ange.in consi
lio.218.prima col.versicu.videamus. quod nota.
4 ¶ Idẽ est in iudice à quo, † quia in causa, in qua
pronunciauit, & detulit, potest in eum compro
mitti.tenet Guille.de Cun. & nouissimi in d.l.
sed si seruum §.si quis iudex.ff. de arbi. & tenet
Anto.Francis.in additio.ad Abb.in dict.c.cum
tempore. de arbi.in additione fi. & idem tenet
Lanfran.de Oriano in dicto tract.de arbi, in par
te, hactenus ostensum.in princi.3.col. vbi dicit,
q et similiter iudex à quo appellatur, potest esse
arbiter.per.d.Guiller.ĩ.d.§.si quis iudex. ¶ Vbi
dictus Lanfranc.sequentem quęstionem ponit.
5 Mihi fuit cõmissa quæstio tanquã in † arbitro,
& anteaquã esset finita dicta causa, effectus sum
iudex ordinarius illius causæ, an expiret com-
promissum? Quam quæstionem dicit, q nemo
tangit, & videtur esse decisa per.l.cæcus.ff.de iu
di.eam sic inducendo.dicit enim tex.q cęcus of
ficio iudicandi fungi potest, tamen dicit ibi
glo.quando fuit adeptus officium, cùm non erat
cęcus, sed postea superuenit cæcitas: quasi velit,
q si ab initio fuisset cęcus, non potuisset esse iu-
dex. Idẽ sic in proposito, q sicut cæcitas su per-
ueniens non impedit iudicum, licet si ab initio
fuisset, impedisset: eodem modo si superuenit iu
risdictio ordinaria, nõ impediuisset, & sic q po
tero esse arbiter. Sed dictus Lanfran. de Ori.pu
putat compromissum expirare, & hoc, quia res
peruenit ad casum à quo incipere non potest, &
ideo actus vitiatur. vt in.l.pro parte.ff.de serui-
tuti.& in.l.pluribus.§.plane.ff.de verbo.obli. &
ibi per Bar.& Guiller. de Cun. in.l.patre furio
so.ff.de his qui sunt sui vel alie.iur. Item quia in
isto casu militant omnes rationes propter quas
impeditur ordinarius esse arbiter. ¶ In simili po
nit aliam quæstionem nõ raptam per doctores,
6 quã de facto dicit vidisse. Quidã erat † vicarius,
& sic iudex ordinarius, fuit sibi commissa cau-
sa, quæ spectabat ad officium ordinarij tanquàm
arbitro, & antea quam esset lata sententia, desinit
esse vicarius, quia finitum fuit officium suũ. an
talis poterit esse arbiter, & poterit proferri sentẽ-
tiam vigore dicti communi promissi? Dicit q in
hoc casus videtur expressus in.d. l. sed & si ser-
uum. iuncta glo. in verbo, consentientibus. q cõ
promissum non valeat, faciunt etiam notata per
Speculã. in simili. in titu.de arbi.§.possum.ver.
sicu.quid si pendente. vbi determinat compro-
missum factum in minorem non valere, etiam
si antea quã sit lata sentẽtia superuenerit maior
ætas, & pro hoc facit ratio talis: quia lex resistit
initio, quia prohibet cõmuni promitti in ordi-
narium. vt in dict.§.si quis iudex. & ibi lex resi-
stit initio quicquid exinde fit est nullum. vt in
dicta.l.si minor.ff.de serui. exportan.& corru-
pto principi. necesse est & sequelam corrumpi.
argument. in. l. finali. C. de naturalibus liber.
& bene facit text.in capitu.veniens. de presby-
7 tero nõ baptizato. ¶ Dic tamen † q licet iudex
si est arbiter, non potest habere salarium. vt hic.
secus est in alio arbitro, quia potest habere sala-
rium à partibus. tenet Bart.in.l, fina.C.de prin-
cipi.agenti in rebus.lib.12.in fine.

Prætorum Caput.IX. finis.

noscer, 'so pena q̃
torne lo que lleua-
re con otro tanto.

a Ni consientan. a Vide quę latè di xi suprà in.ca.1. in glo.Ni consintira lleuar.

Summarium.

1 Quas expēsas & iura debēt algazelli habere pro executiōibus. Et si debēt eas habere à creditoribus, vel à debitoribus.

2 Si dbitor soluit anteaquā executio fiat in suis bonis, non soluet decimā executori, licet executor habeat mādatū ad executionē faciendam.

3 Executor an faciat litē suā, & teneatur ad interesse si nō exeqtur. An teneatur executor d' euictione, si executor vēdidit, & recepit pretiū, emptor est liberatus.

b Derechos. b Quę iura sunt d'eima pars executiōis, 1 †quā capit algazellus ex bonis debitoris, p dicta entrega, vel executiōe. Et min⁹ capit, si est cōsuetudo ciuitatis, vel villę minus capiēdi. Exceptis algazellis curiæ, q a isti capiūt d'cimā dbiti principalis, & sic vtitur in curia. vt in.l.3.ti.13.li.5.in ord.regal. vbi quoq, cauetur, q isti algazelli curię nō d'bēt pcipe decimā, nec alias expēsas, p executiōe pœnarū, quę fiūt, p obligationib⁹ d'saforatis, et p executiōib⁹, quę fiūt ratiōe gabellarū, & iuriū regaliū, pcipiāt qd' est cōsuetū, et nō pl⁹. Circa qd' vi.l.133.in quaterno gabella. vbi ponitur qd' debēt pcipe, p istis executiōib⁹ gabellarū & iuriū regaliū. & tex.in.l.21.titu.14.lib.2.in ordi.rega. Quā decimā, seu iura debet recipe algazellus, seu executor à debitore, vt in.d.l.3.ordi. Sed si creditor executionē petit indebitè, talis creditor tenetur soluere decimā. vt in.d.l.21.in ordi.rega. in fine. et si dbitor solutionē, pbat toti⁹ dbiti, vel partis ei⁹, creditor tenetur soluere executori, vel algazello exequēti i⁹, qd' ei ptinet, p integra executiōe, vel, p parte ei⁹, d' quo solutio, pbatur: dbitor aūt soluet respectu ei⁹, qd' nō, pbauit. tex.in. l.22.eo.ti.14.li.2.in ordi.regali. & tex.in l.5.ti.13. lib.5.in ordi.regal. & latiùs in.l 1.eiusdē tit. & libri: quā vide. Et hoc propter suum dolū: & quia ista decima debita executori solui debet de lite, & inspicitur qd' petitur, nō quod debetur. tenet noster Mōtal.in.l.4.ti.20.lib.3 for.ll. in gl.fi.al legādo Bar.in.l.fi.ff.de iuris.omni.iud. Circa quod aliqñ dubitatur. Algazellus habet mandatū à iudice exequēdi, & antea quā fiat executio, 2 †vel dū est in actu faciēdi pars soluit debitum, p quo vult fieri executio, an euitatur executio? Dic q sic euitatur, & pars non debet soluere decimam executori, quia reus potest offerre solutionē, & per hoc executionem impedire. vt in.l. si fideiussor.ff.de doli exceptio. Ad quod facit. l.si reus paratus.ff.de procura. & tenet ad literā Petrus de Ferrara.in forma libelli executionis sententiæ.in princi.num.4.& ita practicatur, & est textus.§.fina.qui incipit, supcrest.institu.de perpetuis & tēporaactio. Quoq; adde q executor negligens tenetur ad interesse. vi. tex. in.l.4.ti.20.5. si executor. ff. de nego.gestis.& ibi Pau.d' Cast.& idē Paul.in.l.sancim⁹ C.de iudi.nu.9.et ibi Bal.1.col.4.notabil.& quę notātur i.l.2. C.d' spor. & Hyppolyt. de Mar.in sua pract. crim.§.superest.nu.19.& Pau.de Cast.in.l.1.§.si te rogauero.ff. depositi.nu.2.& Ale.in additio.ad Bar.in.l.missi opinatores. C.de exacto.tribu.li. 10. vbi tenet, q ille q tenetur facere executionem infra certū tempus, si nō facit, cogitur de suo soluere. & ibi Plat.nu. 6. & etiā si malè exequatur. vt Hipoly. vbi suprà. Tamē executor vendēs ratione officij, non tenetur de euictione. vt in.l. si pignora.ff.de euictio.& in.l.qui erat.ff.famil. ercis. & Montal.in l.11.tit.5.lib.3.foro. ll. Sed si excedit fines mandati in exequendo, & accipiat pignora vltra modū debiti, tenetur, & debet puniri. tenet Plat.in.l.contra. C.de executo. & exacto.libr.12.& Guido papa decisio.293. Adde quoq; , q si iudex deputauit executorem ad exequendū, & vēdendū, & precium recipiendū, & executor vendidit, & precium recepit, sed in suam vtilitatē conuertit, emptor rei est liberatus, & ipse executor tenetur: quia emptor autē ei legitimè soluit, parēdo mādatis iudicis. tenet Bal. in.l.ait prætor.§.si executor.ff.de nego.gestis.in fine argu.tex. in.l.si stipulatus.§. si autem.ff.de solutio.fo.ll.li.3.et tex.expressus in.l.ait prętor.

Prætorum Capit. X.

c Trosi, q no lleuē ni cōsictā'lleuar a sus oficiales d'rechos de execuciōes por ningūos cōtractos ni obligaciones, ni sentencia de q se pi

Summarium.

1 INstrumētū de iure regni habet executionē paratā ad petitionē creditoris, sec⁹ eo volente, vel cōdēnationē petēte, scilicet, cōtra psonas obligatas, sec⁹ cōtra tertiū possessorē. nu. seqn.

2 Confessio in instrumēto guarentitio dicitur cōfessio iudicialis.

3 Sententia an habeat executionem paratam.

4 Depositi instrumētum, an habeat executionem paratam.
5 Exceptio non numeratæ pecuniæ, an potest opponi contra depositum.
6 Compensatio an potest opponi contra instrumenti depositum.
7 Cōpensatio an pōt opponi cōtra instrumentū.
8 Testamentū an habeat executionem paratam.
9 Arbitri sentētia an habeat executionē paratam.
10 Cōfessio clara facta corā iudice, an habeat executionē paratā. nu. 22. 24. 25. 26. 27. 28. cū seqnti.
11 Cōfessus apud acta, non potest postea opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ.
12 Scriptura semel producta, & registrata in actis facit fidem.
13 Confessio facta in iudicio, valet sicut iuramētū.
14 Cōtract⁹ fact⁹ apud act⁹ dr celebrat⁹ in scriptis.
15 Cōfessio facta in libello aduersario absente probat, ac si esset facta eo præsente.
16 Qui apud acta passus est se scribi in fideiussorē, obligatur solēniter: ac si per stipulationē promisisset.
17 Testamētū apud acta sine testibus an valeat.
18 Assertio apud acta tātū valet, quantum pactum.
19 Taciturnitas apud acta habet vim stipulatiōis.
20 Pactum nudum factū in iudicio parit actionē, & habet executionem paratam.
21 Promissio in iudicio habet executionē paratā.
22 Cōfessio habet executionē paratā, qñ fit iudice sedēte ꝓ tribunali, & sic in figura iudicij. Et qñ est pura sine cōditiōe, vel modo. vt nu. sequēt.
23 Cōfessio facta corā notario, nō tñ iudice pręsente, paratam executionem non habet.
24 Ad hoc vt cōfessio habeat executionē paratam, requiritur, ꝙ super talem cōfessionem iudex pronuntiet sententiam declaratoriam.
25 Cōfessio facta in iudicio parte pręsente, et p partem acceptatam, habet executionem paratam.
26 Casus, in quibus cōfessio probat parte absente.
27 Cōfessio mādatur executiōi, qñ fit ad partis petitionē, nullo dato libello, nec ordinato ꝓcessu.
28 Confessio facta corā cōpetēti, & super principali executioni mandatur, secus si coram incompetenti, & super incidenti.
29 Executio non solùm fit in eo ꝙ cōfessus est, sed in estimatione reperempta.
30 Confessio emanata per modum voluntariæ iurisdictionis executatur.
31 Confessio non solùm in ciuilibus, sed in criminalib⁹ operatur quoad cōfiscationē bonorū.
32 Cōfessio criminalis nō hēt executionē paratā.
33 Scriptura priuata recognita à parte, habet executionem paratam.
34 Ad recognitionem faciendam personaliter citare debet reum iudex.
35 Scriptura priuata, an probet.
36 Iuramētū an habeat paratam executionem.
37 Cōputatio an paratam executionem habeat.
38 Cessio, idest, la carta d lastro, an habeat executionē paratā. Et si fideiussor soluit ꝓ principali, cōtra principalē an habeat executionē paratā.
39 Fideiussor pōt ꝓpria authoritate de substātia, & bonis ipsius rei, pro quo fideiussit, soluere.
40 Fideiussor si est incarceratus pro principali, an possit petere, vt ipse principalis faciat, cum relaxat à carceribus, & petere ab eo damna, & interesse.
41 Sententia lata cōtra principalē, an mādetur executioni contra fideiussorem de iudicio sisti.
42 Stipulatio rem ratam haberi, non habet executionem paratam.
43 Instrumentum mandetur executioni contra debitores fiscales.
44 Pactum de pręterito iudicato soluēdo, habet paratam executionem.
45 Transactio facta coram iudice, habet executionem paratam.
46 Locator habet executionem paratam pro rebus illatis & in dictis in domum.
47 Mādatū regis, an habeat executionem paratam.
48 In quasi fideiussore est locus executioni, putà in patre, qui dicitur quasi fideiussor filij.
49 Instrumentū liquidum executioni mandatur.
50 Instrumēt'ū, in quo interesse est ꝓmissum, vel aliud incertū, habet executionem paratā, dummodo mediātibus probationibus liquidetur, & declaretur. nume. 53. & 56.
51 Instrumentum dum liquidatur, non gaudet beneficio statuti.
52 In liquidatione instrumenti pars est citanda, quia causæ cognitionem requirit.
54 Instrumentū non liquidum, & incertum fauore dotis, meretur executionem.
55 Instrumentum continens tātam stipulationem de restituendo dotē, an habeat executionem paratam etiam contra hæredes.
56 Executio antea quā fiat contra hęredes, reqritur vt citētur. nu. 65. & ibi an pōt fieri cōtra tertiū possessorem, vel potest fieri pro interesse.
57 Instrumentū purum, & non conditionale mandatur executioni.
58 Instrumentum originale, & non exēplum, executioni mandatur.
59 Instrumētum si est ꝑditum, an debitum debeat peti per modū libelli, vel mittatur executioni, si debitum potest probari per testes.

Instrumē-

60 Instrumētū si est verū, & cōstat de debito aliter quā, per confessionem, mandatur executioni.
61 Instrumentum quando est aliquod, executioni mandatur secus si est inualidum.
62 Statutum, ꝙ laudū mittatur executioni, & quòd nulla exceptio potest opponi, potest opponi quòd non valuit compromissum, et an valeat confessio in eo facta.
63 Stante statuto, ꝙ nulla exceptio possit opponi contra instrumentum, opponi potest quòd instrumentum non est instrumentum vel sententia, quia caret solennitatibus à iure requisitis & quòd tabellio in eo scriptus non est tabellio, an possunt opponi aliæ exceptiones.
64 Instrumentum locationis factum per ecclesiam de rebus suis vltra triennium, an mandetur executioni.
65 Instrumontum clerici mittitur executioni.
66 Cleric⁹ si est hæres laici, et defunct⁹ est debitor alicui⁹ laici, cōtra talē clericū hęredē mandabitur executiōi instrumētū per iudicē secularē, & hęres dbet citari antea quā executio fiat.
67 Clericus nō pōt incarcerari pro executiōe, licet contra eū mittatur executioni instrumentū.
68 Instrumētū mittitur executioni, qn̄ persona in eo obligata erat habilis ad se obligandum.
69 Instrumentum mittitur executioni, si non est transactum tempus decennij, nisi sit iuratum, vel sit in fauore minoris. ☞ Vel nisi sit instrumentum ecclesiæ, & in alijs fallentiis, vt hic.

c Execucion. diere execuciō, hasta q̄ el dueño dela deuda sea pagado,

e Nota text. ꝙ instru-
1 mētū†, seu obligatio de
iure istius regni paratā habēt executionē. Idē te
net tex. in. l. 4. & in. l. 5. tit. 8. li. 3. in ord. reg. ☞ Cō
trariū tātū erat de iure cōi, qa instrumēta p se nō
vidētur habere executionē paratā. tenet Ale. in.
l. ait prętor. §. si iudex. nu. 3. ff. đ re iudi. tex. sing.
in. l. minor. 25. an. ff. de mino. in prin. & Bal. in. l.
vbi adhuc. C. de iure dotio. & in. l. 1. C. de execu.
rei. iudi. ☞ Et ꝑ hoc infert Ang. ibi, ꝙ statuta di
sponētia, ꝙ instrumēta habeāt executionē para-
tā, sunt cōtra ius cōmūe, & ideo strictè intelligē
da. vt in. l. p̄cipim⁹. C. de appel. & ex nullo gene
re ꝓbationis oritur actio. imò executio p̄ter quā
ex cōfessiōe iudiciali vt Bal. in. l. 1. C. đ execu. rei
iudi. & ibi allegat glo. singu. in. l. sed etsi posses-
sori. §. 1. ff. de iure iurā. ☞ Et ꝙ de iure cōi instru
mentū nō habeat paratā executionē, dicit Ias. ꝙ
est melior tex. in. d. l. minor viginti annis. cui fi-
deicōmissum. ff. de mino. in verbo. ad initiū no
uæ petitiōis redegerat, ꝓut tenet Ias. in. l. quę de
legato. ff. de lega. 1. nu. 6. & dicit ꝙ intātū hoc est
verū, ꝙ etiā cōtrahentes nō pn̄t p pactū expres-
sum facere, ꝙ instrumētū habeat executionē pa
ratā: scd'm Bal. in repe. l. tale pactū. §. q ꝓuocauit.
ff. de pactis in. 20. quęstione. ☞ At tn̄ ratio istius
2 tex. & similiū pōt esse: qa cōfessio† in instrumē
to guarētitio dicitur cōfessio iudicialis. Bar. in.
l. nō fatetur. ff. đ cō
fes. & Mōt. in gl.
ordin. regali. ☞ In
parte executio. ꝙ
verbū, guarētitie,
est vulgare Tusco
rū, q dicūt guarētitiū. l. firmū, & pręcisum, cui
est omnino stādū. vt in vsib⁹ feu. in ti. đ. l. cōtra.
d. c. inter partes. qa habet effectū, ac si in iudicio
esset factū, & ideò si p procuratorē cōtrahatur,
quęritur actio sine cessiōe, sicut in iudicio. vt no
tat Bar. in. l. possessio. ff. de acqui. posses. & Mō
tal. vbi supra. & de intellectu. 6. infra. versi. sed in
tellige omnia supradicta nu. 49. ☞ Et intantū in
strumentū mittitur executioni, ꝙ iudex nō pōt
imponere grauiorē ordinem & sic iubere, ꝙ or-
dinariè agatur. tenet Bald. in capitu. ad nostram.
el. fina. de iureiurand. in fine. & hoc inuicto cre-
ditore, quod dicit menti tenendum. Secus si cre
ditor vult expresse, vel tacitè. s. petēdo aduer-
sariū simpliciter condēnari, quia perdit priuile-
gium executionis. tenet Roderi. Suarez. in repe
ti. l. post rem. ff. de re iudi. col. pen. allegādo An
gel. in. §. omniū. Instit. de actio. 13. col. & est col.
6. nu. 7. & pro eo facit quod tenet Guid pap. sin
gula. 696. §. per litis. vbi dicit, ꝙ per litis cōtesta
tionem si fiat, renūciatur summariè cognitioni.
vt Archi. in. c. non solùm. de appella. in. 6. super
verbo, nouata. & vide Bart. in. l. 1. ff. de pręto. sti-
pul. §. ꝙ si sit aliqua. & sic videtur intelligēdum
hoc, si fuit lis cōtestata, aliàs secus. ☞ Tamē talis
exactio, siue executio etiam pro debitis, vel deli
ctis vnius, publicis, vel priuatis, non debet fieri
in bonis alterius, quā obligati, vel delinquētis.
tenet text. & ibi Plat. in. l. nullā. C. de exēpto. &
exact. lib. 12. ☞ Et Bald. in authen. ei qui iurat. C.
de bonis autho. iudi. possi. nu. 3. tenet ꝙ iudex
non debet mittere in possessionē bonorum eu-
iusdam tertij, nisi reus possideat proprio nomi-
ne. Quinimo cōtra tertium possessorē obligati
non habet locū executio. tenet Ias. in. l. iuris gē-
tium. §. prætor ait. ff. de pactis. nume. 11. & in. l. si
vnus. §. ante omnia eius. tit. nu. 5. & Ang. in. l. 1.
§. si hæres. ff. ad trebel. tenet ꝙ fatui sunt petētes
executionem instrumentorū guarētitiæ contra
possessores bonorum obligati, nō enim agi pos-
sunt contra eos nisi per hypothecariā, quę in rem
est, & vide infra. nu. 56. ☞ Et nō solùm instrumē

tā habet executionem paratā, verūetiā sententia
3 † vt in isto tex.ibi,ni sentētia.et in.d.l.4.et.5.in ordi.regali.& in.l.post rē iudicatā.ff. de re iudi. & ibi Bart.& doct.& Roder.Suarez in sua lectu ra.1.col.& qa,put ibi dicit,ꝙ tenet Bar.in hac ma teria,nō est insistēdū,qa libri sunt pleni. ¶ Qđ dicit verū,nisi sit sublata p nouationē,quia talis sentētia nouata,nec stipulatio,nec ali⁹ cōtractus illā nouās nō habet paratā executionē. Casum dī cit esse in.l.si causam.C.de exe,rei iudi. & in.l.4. §.si ex cōuētione.ff.de re iudi.et in.d.l.minor.15. annis,cui fideicōmissum. ff.de minori. ¶ Et qñ, & ex quib⁹ præsumatur nouatio,vi. Bart.in.l.q vsufructū.ff.de verb.obli.& in.l.pen.ff.de prę tori.stipulatio.et Alex.latissimè in.d.§.si ex cō uētione.et per Rod.Sua.vbi suprà. ¶ Vbi idē di cit esse qñ sentētia nō fuit mādata executioni in fra triginta annis, quia post triginta annos sentē tia nō mādatur executiōi. vt est notabile verbū Inno.in.c.fi.đ excep.& ibi Bal.reputat eū nota bile dignū,et ē tex.in.l.sicut.C đ prescrip.30.an norū.& p alia iura,vt ibi p eū.& est tex.sing.de quo Roderi.Sua.nō meminit in.l.18.tit.22.part. 3.in fine. et Feli.in.c.cùm inter monasteriū.đ re iudi.col.23,allegādo Bal.in Rubr.C.đ prescrip. ¶ Idē dic in instrumēto depositi,qa cōtract⁹ de
4 positi habet execution ē † paratā, sicut res iudi cata.tex.est.& ibi Bar.in l.si qs vel pecunias.C. depositi. nu.3.& ibi Ang.& pbat tex.in.l.5.ti.3. part.5.& Alex.in.l.ait prętor.§.1.ff.đ re iudi.nu. 4.ver. fallit in instrumēto depositi.& hoc tenet Ias.in.l.1.C.de edēdo.nu.4.quāuis Bal. & Saly. in.d.l.si qs teneāt cōtrariū.qa opinio Bart.& se quātiū est vera.vt tenet doctor đ Segura in rep. l.si ex legati causa.ff.đ verb.obli.col.20.qa Bart. semp dixit veritatē scdm eūdē. ¶ Sed hoc intelli ge verū qñ depositū cōstat p instrumētū, vel ap paret publica scriptura attestationū testiū,q fue rūt recepti ad ppetuā rei memoriā in aliquo ex casib⁹ à iure permissis.vt in.l.fin.C.de edicto di ui Adria.tollē.& p Bart in.l.creditores.C.de pi gno.aliàs nō haberet executionē, qa requireretur libell⁹,& litis cōtestatio,& ꝙ post litē cōtestatū examinarētur testes.vt tenet Mateſi in sing.suis singu.5.qđ prius fuit dictū Angel. in. d. l.si qs. quę lex est pē.vt p additio.Mateſi.ibi & Alexā. in addi.ad Bar.in.d.l.si qs.de quo p Feli. in.c.si eut.col.4.de re iudi.versi.bene facit.& istā opi nionē dicit esse verā Rode.Suarez in repe.d.l.si post rē.ff.de re iudi.col.109.in princ.& Paul.de Castro.in.d.l.fi.& dicit nō obstare dictū Bal.in cōtrariū,qa depositari⁹ nō pōt allegare cōtra de ponentē,ꝙ res sit ipsi⁹ depositarij,et ꝙ,ppter hoc depositū nō valeat,& sic nō pōt obiicere quęstio nē dominij,sicut nec cōtra agentē cōditioe exce ptionis.l.si qs cōdictio.C.locati. ¶ Quod intelli git verū,qñ deponēs nō cōsentit,vt exceptio do minij admittatur,sed petitur primò fieri restitu tio,tūc ante omnia est fienda restitutio,& exce ptio dñij reseruatur ordinario iudicio, p modū agendi. Sed sec⁹ est,qñ cōsentit,vel tacuit,& de positari⁹ fuit admissus ad probādū de,pprio do minio,& pbauit,qa dn egauitur restitutio.& sic debet intelligi.l.q rē.ff. depositi. Ad qđ facit.c. 1.de resti.spoli.vbi licetnō admittatur exceptio dñij cōtra agētē de spoliatiōe, si tñ fuit admissa, qa agens nō,pbauit,probato dñio, denegatur re stitutio.& ita dicit Pau.ꝙ videtur Bal.intellige re.d.l.pē. ¶ Qđ declaro,ꝙ licet depositū habeat executionē paratā, & cōtra eū nō admittatur ex ceptio nisi solutionis,attamē si exceptio fuit ad missa,et pbata,& nō fuit oppositū à parte,obti net agēs,& tale instrumētū depositi nō habebit executionē paratā, sec⁹ qñ nō fuit opposita exce ptio, vel si fuit opposita, fuit cōtradictū p partē, et sic nō admissam. Et hoc credo ꝙ voluit dicere Pau.đ Cast.quē vide. ¶ Et qa cōtra depositū nō
5 pōt opponi exceptio nō nu.pe. † vt tenet Ias.in. l.1.C de edēdo.nu.4.p tex.in.l.in cōtractibus.§. sed quoniā.C.đ nō nu.pe. ¶ Nec pōt oppōi cō
6 pēsatio † de debito liqdo.vt tenet Ias.vbi suprà quē tex.dicit sing.in.l.pē.C.deposi.cū gl.& de clarat Bar.in.l.si alienā.ff.solu.mat.& Bal.& in.
7 d.l.pē.nu.2. ¶ Et an cōpensatio † pōt opponi cō tra instrumētū.vide Iohā.đ Imo.& ibi Feli.latè in.c.cū Iohānes.đ fid instr in fi.et Mōtal.in sua gl.ord.in parte,obligatio.& Bar.in.l. ampli⁹ nō peti.ff.rē ratā habet.et Matth.đ affli. decisi. 381. et Feli in.c.suborta.đ re iudi.et Abb.in.c.fi. de iura.calū.nu 25.et tex.in.l.ex causa.C. đ cōpēsa. vbi Felin.in.d.c.cū Iohānes.in fine.tenet.ꝙ pōt oppōi ad impedicēdū executionē.qa ille,q cōpē sat,videtur exeq , cùm cōpēsatio sit quædā solu tio.l.si dbitor in fine. ibi nil interest soluerit, an cōpēsauerit.ff.q potio. in pign.habe.& p alia iu ra.vt ibi p eū.& meli⁹ p Barb.in cōsi. 64.in pri mo volu.cōsi.col.7.p.l.si tñ.§.đ elec.actio. versi. cæteris reb⁹ simılib⁹.ff.de ædilitio edicto.& ibi dicit Ange.ꝙ licet statutū ponat quasdam exce ptiōes,et omittat aliquas exceptiōes,tñ includū tur similes.l.ita pudor. C. de adulte & ibi Bald. Cy.& Saly.& idē dicit Ange in.l. si p inprudē tiā.§.fi.ff.đ euictio.& in.l.Paul⁹ respōdit.§.hæ res.ff.đ vsuris.Facit.l.cōtract⁹.ff.de reg.iu.& nō est alibi,scdm Bal.in.l.1. C. depositi.& ita refert Ange.cōs.189.incipiēte,qđā nomine incola,vbi dicit

dicit ꝙ licet ſtatutū diſponat Tudert.ꝙ nō poſ-
ſit oppōi exceptio cōtra inſtrumētū niſi ſolutio
nis,ex eo,qa eſt ſimilis ſolutiōi,nihilomin' po-
terit exceptio cōpēſatiōis opponi.vt in.d.l.ſi de
bitor.ff.q potio.in pigno.habe.verſ.nil intereſt
ſoluerit aut cōpēſauerit.vt tenet Barb. in.d.cōſi.
qd nota.vide infrà nu.63.¶ Et ꝙ inſtrumētū de
poſiti habeat executionē paratā, intellige verū
in vero depoſito,ſecus in cōfeſsionato,p ea quę
voluit Bal.in conſi.181.in lib.3.& Pau.de Ca.in
8 dict.l.pen.¶ Idem dic in teſtamēto,† quia teſta
mentū,vel vltima volūtas habet executionē pa-
ratam abſq; libello, & alio ordine iudiciario.vt
in.l.fina.C.d edicto diui Adri.tollen.& Iaſ.ibi.
nu.6.et Bart.ibi.6.col.et idem tenet Iaſ.in.l.quę
delegato.ff.de lega.1.nume.5.vbi dicit,ꝙ non ſo
lum procedit ex parte hæredis, ſed etiā ſi legata
rius, vel fideicōmiſſarius agat cōtra hęredē pro
legato,vel fideicōmiſſo,vel creditor pro debito
ſibi relicto,vel debito de iure cōmuni, habet e-
xecutionem paratā.Ita dicit,ꝙ probat tex.nota
bil.nec alibi legit in.§.illud.cū glo in verbo,de-
creto.& ibi Angel.ad hoc notat in authen.de hę
redi.& falcid.colla.1.& idē dicit in.d.l. fina. C.
de edicto diui Adri.tollē.¶ Sed hoc dictū Ang.
non putat verū Alexan.in.l. ſi cum dotem.§.eo
autem tempore.ff.ſolu.matri.col.2.nu.6. verſic.
4.limita.quia nec glo.ibi dicit, ſi rectè inſpicia-
tur.imò in contrariū eſt tex.cum ibi notatis per
Angel.qui expreſsè cōtrariū tenere videtur in
dict.l.ait prætor.§.ſi iudex. ff. de re iudi.ſ.q.d.l.
fina.nō habeat locum in legatis,nec fideicōmiſ-
ſis. & idem tenet Alexan. in.d.§.ſi iudex.nu.5.
vbi dicit, ꝙ licet Angel.hoc non dicat,prout in
veritatē non dicit, iudicio meo eſt cōtra dictum
tex.in.d.§.ſi iudex.niſi reſpōdeas,ꝙ duplex via
poteſt cōpetere,vna ordinaria,alia executiua,&
de iſta loquitur.d.§.illud.vel dicas,ꝙ ibi loqui-
tur quo ad præceptū iudicis habens vim moni-
tionis factę hęredi ad effectum,ꝙ hæres incurat
in pœnam priuationis,de qua in authen.hoc am
plius.C.de fideicōmiſ.ſed poſtea Alexan. dicit
doctrinam Angel.menti tenēdam:quia bene fa
tetur,ꝙ hæres ſcriptus in teſtamento poteſt pe-
tere ſe mitti in poſſeſsionem rerum hęreditaria
rū,producēdo inſtrumentū teſtamenti.nō abo-
litum.& de iure cōmuni hoc caſu tale inſtrumē-
tum habet executionē paratā quo ad hæredem
ſcriptum,vt ibi notat Bal.in.d.l.fina.col.5.dum
tractat,an remediū illius.l.requiratur libellus.et
in hoc reſidet Alexan.in.d.§.ſi.iudex. ¶ Tu vi-
de doctorē de Segura in repeti.l.ſi ex legati cau
ſa.ff.de verbo.obliga.col.20.in fine,cū ſequenti-
bus.vbi iſtam.q.tractat.& dicit, ꝙ non ſunt mul
ti dies,in quibus vidit illū caſum,ſuper quo fuit
conſultus à quodam auditore ſuo.Et vult tenere
cum Alexan. & ſic ꝙ non habet executionē pa-
ratam pro legatariis & fideicōmiſſariis.in quan
tū ipſe Segura dicit,ꝙ faciūt ſupradicta pro de
claratione.l.1.foro.ll.titu. delas herencias. & co-
dem foro.l.9.titu.delas mandas.in quibus caue-
tur,ꝙ teſtator poteſt quintam partē bonorū ſuo
rum cuicunq; etiā penitus extraneo relinquere,
ꝙ talis legatarius dictæ quintæ partis bonorū,te
ſtamento demonſtrato iudici ſine aliquo vitio,
iudex executioni nō mādauit,qa talis executio
non habet locū,cum in ſolo cōtractu depoſiti re
periatur,imò talis donatarius aget via ordinaria
intentādo ſolenniter libellū contra donantē,vel
legantem. & ſic fiet proceſſus iudiciarius,& nō
proceditur via executiua.ſecundū Segurā.quod
nota.De quo latè per Roderi. Suarez in.d.repe.
l.poſt rem.ff.de re iudi.col.43.verſic.ſextus ca-
ſus quando petitur legatum.cum duabus ſequē-
tibus.vbi quoq; non tranſit cū dicto Angel,in.
d.§.illud quoq;.& quia re vera nō dicit illud,ad
quod allegatur.per Alex.quia ſolùm dicit,ꝙ in
forma cōcludendi non requiritur,ꝙ legatarius,
ſeu fideicōmiſſarius petat hæredē cōdēnari vi-
gore teſtamenti per ſententiā difinitiuā,ſed ſuf-
ficit ꝙ petat tātummodo, ꝙ fiat ſibi pręceptum
de ſoluendo.Et hoc etiam dicit,ꝙ reperit tenere
Ange.in loco peregrino.in.l.cùm antea.C.de ar
bitriis.vbi dicit,ꝙ nulla alia ſcriptura habet viā
executiuā,etiā ſi ſit teſtamentaria,niſi forſam cū
petitur miſsio ex edicto.vt in.l.edicto.C.de edi
cto diui Adri.tollē.quod nota. ¶ Idè dic in ſen
9 tentia arbitri,† vel arbitratoris, quia de iure re-
gni habet executionem paratā.vt in.l.fina.in le
gibus de Madrid.quam omnino vide.& in.l.fi.
titu.4.parti.3.& in pragma 8.in pragmaticis fa-
ctis per noſtrū Carolū in curiis, quas habuit in
ciuitate Toleti.anno.1539.vbi tenet,ꝙ dicta lex
de Madrid habet locum in quocūq; arbitro.vel
arbitratore ex conſenſu partium nominato.& te
net Angel.per tex.ibi in.d.l.cùm antea. C.de ar
bitriis.vbi dicit,ꝙ ſententia arbitri debet execu-
tioni mandari per iudicem ordinariū,& non re
quiritur,ꝙ arbiter hoc imploret brachium iudi-
cis,ſed ꝙ à parte petatur. & idem tenet Roderi.
Suarez.in.d.repetitione. l. poſt rem iudicatam.
col.46.ver.& alius caſus.¶ Quod intellige,quā
do ſentētia arbitri eſt aliqua.vt Bart.Paul.& do
cto.in.l.25.prætor.ff.qui ſatiſdare cogan.vbi dā
cunt, ꝙ ſi eſt ſtatutum, ꝙ qualis fuerit ſententia
arbitri mādetur executiōi,debet intelligi.dum-
modo

modo sit aliqua, & lata sit à persona, quæ sit arbiter, & esse posit. ☞ Et in tantū seutētia arbitri executioni mandatur, q̄ etiā si petatur reductio arbitri boni viri, cōtra eā præstādo cautionē, & fideiussionē. vt in. d. l. fi. cauetur. licet aliter dicat Bal. in additio. ad Speculū. in tit. de arbitris. colū. 7. versic. sed an peudente, vbi altercat pro vtraq; parte, an pendēte causa reductiōis posit arbitramētū executioni mādari. vbi cōcludēdo tenet, q̄ si causa reductionis infra duos menses finitur, putà ex forma statuti, q̄ tūc impediat executionē. arg. in. l. aufertur. §. qui cōpensatione. ff. de iure fisci. & facit text. iu. c. pastoralis. de appella. in princip. Si autē requireret longū tractatū, tūc posset iudex exequi, recepta cautione. vt in. c. suscitata. de in integri. resti. & cū dicta. l. fi. de Madrid cōcordat Auto. Frā. in additio. ad Abba. in. c. quoniā cōtra. de probatio. in additione, quę est in nu. 28. in parte, pēdēte. vbi tenet, q̄ reductio nō impedit executionē laudi, si præstatur cautio de restituēdo solutū in casu succumbentiæ, prout dicit tenere Angel. in cōsilio inci piēte, Executio laudi impeditur. & credo q̄ est cōsili. 172. incipiēte, Ludouicus ex vna parte. Et potest esse ratio: quia licet sentētia arbitri nō sit per omnia sentētia, tamē si ex forma statuti ciui tatis sentētia arbitri meretur executiōi, sicut sententia iudicis. vt in. d. l. de Madrid cauetur, infamat, quia est sentētia. vt tenet Bart. in. l. quid ergo. §. ex cōpromisso. ff. de his qui not. in fami.

10 ☞ Quoq; cōfessio clara † facta corā iudice habet executionē paratam. vt in pragmatica. 130. facta. per nostrū Carolum regē in villa de Madrid in curiis anno. 1534. & est similis text. de iure com muni in. d. l. post rē iudicatam. ff. de re iudi. ibi, vel cōfessionē iure factā. iūcto fine. quia in iure cōfessi pro iudicatis habētur. cōcordat text. in l. 1. ff. de cōfessis. & in. l. vnica. C. eod. & in. l. pro inde. §. notādū. ff. ad. l. Aquili. quæ clarius loquitur de executione ibi iudex nō rei iudicandæ sed estimādæ datur. & facit text. in. l. debitoribus ff. de re iudi. ibi, qui tibi fatebūtur se debere, aut. i. quasi ex re iudicata necesse habebūt reddere, aut tēpus ad soluendū detur. & sic fit præceptū in cōfessum via executiua sine alia cōditione. secūdū glos. ibi, sicut si verè esset cōdēnatus. & licet gloss. in princip. in quadā opinione videtur vacillare, si ille text. loquatur in condēnato per sententiā. vel cōfesso, tamē veritas est, q̄ loquitur in cōfesso. vt clarè colligitur ex lege. & ita dicit glos. ibi super parte, ex re. Et Bartol. ibi dicit esse casum, q̄ cōfessio habet executionē paratā. & tenet. d. Rodericus Suarez in. d. repe. d. l. post rem. colū. 27. versi. nota tertiò. & tenet Paul. de Castro in. l. publia. §. Titius Sēpronio. ff. depositi. nu. 2. vbi ait, q̄ cōfessio iudicialis producit obligationē, & actionē in factū, sicut sentētia: quia cōfessus in iudicio habetur pro condemnato. Et idē tenet Hippolytus de Marsi. in repeti. rubricæ. de probatio. C. nu. 97. vbi dicit, q̄ confessio facta corā iudice recipiēte eā pro his, quorū interest, habet paratā executionē, & etiā cōtra hæredē cōfitētis, etiā si nō fiat in forma iudicij. Ita dicit quòd tenet Philip. Frāc. in. c. cū speciali. ante pe. colū. versic. tertiò quæritur. de appella. allegat. l. cū pro quo. & ibi Bal. ff. de in ius vocā. quod dicit notādū esse ad glos. in. l. sed si possessori. §. sed cum de hæreditate. ff. de iure iuran. Sed hoc intellige, dūmodo constet, q̄ est hæres. vt Alex. in cōsilio. 188. in. 2. volu. nu. 2. ☞ Quod extēde, q̄ talis cōfessio iudicialis habet executionē paratā, etiā si sit facta in iudicio sine causa. Ita dicit glos. singula. in. l. 1. §. fi. ff. de interrog actio. & tenet Hippolyt. de Marsi. in. d. repe. rubricæ. C. de proba. nu. 81. & Alex. in. l. pacta. la 2. C. de pactis. post principiū. versi. Itē operatur vbi dicit. d. glo. esse notabi. & dicit notare Cyn. in. l. generaliter. C. de nō nume. pecu. & Roderi. Suarez in. d. l. post rē. colū. 32. versi. tenebis etiā mēti. & Alexā. in. d. l. pacta. dicit, q̄ operatur, q̄ in iudicio fingitur stipulationem intercessisse, quæ nō intercesit. l. cū ostēdimus. §. fi. ff. de fide iusso. tuto. secūdū Bart. in. l. cū quis decedēs. in prin. ff. de lega. 3. & dictā glo. in. d. l. 1. cōmēdat Fely. in. c. quoniā cōtra. de pba. col. 7. & in. c. 1. de tregua & pace. col. 1. Ange. in. l. fi. vnᵒ. §. pactᵒ. ff. de pactis. col. 2. et p alios relatos p Hipp. d Mar si vbi suprà. ☞ Pro qua glos. dicit q̄ faciūt dicta

11 p Saly. in. l. 1. C. de cōfess. q̄ ille † q apud acta cōfessus est habuisse, et recepisse, nō pōt postea opponere exceptionē nō numc. pec. ☞ Et illud qd tenet Bal. in. l. fi. C. de fide instr. versi. venio. vbi

12 dicit, q̄ si semel est producta scriptura † in iudicio, & registrata est in actis, q̄ talis scriptura facit plenā fidē, licet non reperiatur originale. ☞ Et q̄ tenet idē Bald. in additio. ad Specul. in titul. de cōfessis. versi. cōfessio facta in iudicio.

13 vbi dicit, q̄ cōfessio † facta in iudicio, siue formiter, siue informiter, valet, sicut iuramētū. & facit glos. in. c. præsentiū. de testi. ☞ Et quod tenet Saly. in. l. cōtractibus. 1. col. versic. Itē quæro. C. de fide instrumēto. vbi ait, q̄ quādo cōtractus

14 fit apud † acta, dicitur celebratus in scriptis, qd dicit perpetuò cordi tenēdū. ☞ Et facit quoq; illud, quod tenet. Bald. in. l. 1. C. de cōfessis. pē. co-

15 lū. vbi ait, q̄ cōfessio † facta in libello, vel in alia scriptura

scriptura iudicij producta aduersario absenti, probat, ac si esset facta ipso præsente ad quod allegat. c. venerabilis. de exceptio. & l. cùm pre-
16 tiũ. C. de libe. cauſ. ⁋ Et facit, q̃ qui apud † acta passus est se describi in fideiussorẽ, est obligatus, ac si solenniter per stipulationẽ promisisset. vt in d. l. cũ ostẽdimus. de quo tex. fecerũt mentionẽ multi doctores relatos per Hipp. vbi suprà. nu. 83. ⁋ Vbi in nu. 84. dicit q̃ facit, q̃ testa-
17 mẽtũ † apud acta valet sine testibus, allegãdo Rapha. Fulgo. in l. omniũ. C. de testa. tñ Bal. & Saly. ibi tenẽt cõtrariũ, nisi cũ duobus testibus. qđ refert, & sequitur Alexã. in d. l. pacta. ⁋ Subdit etiã in simili dict⁹ Hipp. vbi suprà. nu. 85. allegã-
18 do Feli. in d. c. quoniã cõtra. q̃ tãtũ valet † assertio apud acta, quãtũ valet pactũ. allegãdo Bart. in l. 1. in princip. ff. à quib⁹ appella. nõ licet. ⁋ Itẽ di-
19 cit. q̃ taciturnitas † apud acta habet vim stipulatiõis. allegat Bart. in l. si. ff. de preto. stipula. ⁋ Et dicit, q̃ facit etiã ad prædicta, q̃ peractũ nudũ fa-
170 ctũ in iudicio, parit actionẽ, † quia assumit sufficiẽs vestimẽtũ à calore iudicij, secũdũ Roma. & Alex. in l. 1. §. 1. ff. de verbo. obliga. quos refert & sequitur Feli. in c. 1. de pactis. 1. colũ. in fine. vbi adducit Paul. de Castro. in l. tale actũ. §. qui prouocauit. ff. de pactis. vbi ait, q̃ nedũ pactũ nudũ factũ in iudicio debet mitti executioni iuxta. gl. in auth. generaliter. in verbo, cõscribat. C. de epis & cleric. sed imò tale pactũ factũ in iudicio habet executionẽ paratã. & adducũt etiã Ange. in l. si vnus. §. pactus. in 3. colũ. ff. de pactis. vbi dicit, q̃ licet quis faciat pactũ nudũ de nõ petẽdo parte absente, & nemine recipiẽte, eũ non obliget, fallit si fiat in iudicio. allegat. l. postquã liti. C. de pactis. & gl. in d. l. 1. ff. de interroga. actio.
21 ⁋ Et non solùm confessio habet executionem paratã, vt dictũ est, verũetiã promissio † facta in iudicio habet executionẽ paratam, sicut instrumẽtũ guarentigiũ. secũdũ Bald. in l. eũ pro quo. ff. de in ius vocã. & ibi per alios. & latè per. Ale. in d. l. tale pactũ. §. qui prouocauit. & Hippo. de Marsi. in d. repeti. de probatio. C. nu. 83. & in singulari. 394. ⁋ Et q̃ cõfessio habeat executionẽ
22 paratã, intellige qñ † fit iudice sedẽte pro tribunali, & sic facta figura iudicij. qa cõfessio facta ex assũptio iudice ad aliud sedẽte super re nõ litigiosã, nõ præiudicat, & ideo nõ debet executioni mãdari. qđ tenet Mõtal. & dicit esse notãdũ in l. 1. tit. 7. lib. 2. for. ll. in gl. magna. in princ. p text. in l. cõfessiõibus. ff. de interroga. actio. & dicit q̃ ita cõcludũt Iohã. Andr. & Iohan. Calderi. in c. tua. dẽ cohabita. cleri. & mulie. & Anto. de Butri. in c. fi. eod. tit. & Hippo. de Marsi. in d. repe. C. de probatio. nu. 83. qa cõfessio facta in iudicio si nõ est facta in figura iudicij, nõ præiudicat. vt notat Bart. in l. eũ sem⁹. C. de agrico. & cẽsi. lib. 11. & Plat. in l. si. ille. C. de decurio. lib. 10. & idẽ tenet Ale. in cõsilio. 30. in. 7. vltra cõsiliorũ. nu. 2. p gl. in d. l. iubemus. & ibi docto. C. de libera causa. & p gl. in l. ictus fustiũ. & Ange. ibi. ff. de his qui not. infamia. & per alia iura, vt ibi p eũ. & probat tex. & ibi Abb. in c. Pisanis. nu. 9. de restitu. spolia. vbi Aeneas de Falco, & Anto. Francis. in additio. ad Abb. dicũt, q̃ talis confessio requiritur q̃ fiat corã iudice, & si fiat corã no-
23 tario, † nõ tñ iudice pręsente, vel mãdãte, nõ pręiudicat. s. adhoc, vt habeat vim iudiciariæ cõfessionis, sed bene sufficit ad torturã. Ita dicit, q̃ tenet elegãter Frãcis. de Aretio. in l. 1. in princip. C. de edẽdo. qđ dicit, mẽti tenẽdũ esse. De quo per dictos additionatores. ⁋ Et quoq; intellige, qñ cõfessio est clara, & sine modo, vel cõditione, seu addittamẽto quia si re⁹, petita cognosceat, sed solutionẽ, seu pactũ de nõ petẽdo allegauerit nõ debet cõfessio mãdari executioni, sed debet probare exceptionẽ, & iudex debet terminum ad probãdũ cõcedere, qua nõ probata debet reus cõdẽnari. tenet text. in l. 8. titul. 3. partita. 3. ⁋ Et re-
24 quiritur, q̃ super talẽ cõfessionẽ † iudex pronuntiet sentẽtiã declaratoriã: quia qñ sumus in casu, in quo executio verbalis fit à lege, vel à statuto, vel à cõtractu, seu instrumẽto, tũc nõ põt executio fieri absq; sentẽtia declaratoria iudicis. vt tenet Hipp. de Marsi. in Rubrica. ff. ad l. Corneli. de falsis. nu. 24. ⁋ Itẽ dicit Mõtal. vbi suprà. q̃
25 intelligitur, qñ cõfessio † fit parte præsente, aliàs nõ nocet. vt. in l. vltima, ff. de interroga. actio. & in l. certũ. §. si quis absentẽ. ff. eod. & acceptante. vt Cy. in l. vnica. C. de cõfessis. 6. q. & Alexã. in cõsilio. 20. in. 4. volũ. nu. 1. quia etiã cõfessio iurata in iudicio, si nõ fit per partẽ approbata, seu expresse acceptata, & per iudicẽ recepta nõ obligat. tenet Abb. in c. mulieri. de iure iurã. nu. 10. colũ. fi. & ibi additio eius dicit, q̃ facit ad extẽsionẽ eius q̃ p multa tenuit Saly. post Richardũ patrẽ suũ in d. l. 1. C. de confessis. & in l. generaliter. C. de non numera. pecu. & Saly. in d. l. iubemus. C. de liber. caus. vbi decidit, quòd confessio facta in iudicio ad obligandum, & in præsentia partis, requiritur quòd expresse acceptetur, aliàs non præiudicat, secus in confessione liberatoria: quia sola præsentia partis sufficit. vt ibi per additio. Abba. & per Alexand. in consilio. 174. in. 6. volumi. vbi latissimè. de quo per Bartol. in authentic. de testibus. §. & licet. collatione. 7. vbi quoq; per eum, an confessio facta

facta corã vicinis valeat: & quid ad liberãdum,
& quid ad obligandũ? Quod intelligit Montal.
vbi suprà, quando pendet ex volũtate duorum.
Secus si ex voluntate vnius, quod nota ad decla
rationem.d.pragmatica de Madrid. ¶ Quoq; fal
26 lit in casibus, † in quibus talis cõfessio plenè ꝓ-
bat, etiam parte absente, quorũ vnus est in solu-
tionem alicui facta, vt putà Titius erat debitor
ex instrumento Semproij in certa quãtitate, &
Sẽpronius confitetur in absentia ipsius Titij de
bitoris se esse solutũ, & sibi satisfactum esse ab
ipso Titio, tunc talis confessio, licet parte absen
te, probat talem solutionem, & repellit cõtrariã
præscriptionem. ita Bal. in consi.41.in.5.volu.
& Alexan. in consi.245.10.6.volu.nu.5.& in cõ
si.115.in.7.volu.nu.3. ¶ Alius casus est, qñ cõfes-
sio facta est in libello, vel in alia scriptura iudi-
ci producta, parte absente, nam talis confessio fa
cit plenã probationem. secundũ Bal. in.d.l.vni-
ca.C.de confessis. ¶ Alius casus est in cõfessio-
ne facta absente parte cum iuramento, quia talis
confessio plenè probat. tenet Oldra. cõsi.291.li-
cet contrarium teneat Pau. de Castro. consi.241.
¶ Alius est qñ confessio est frequeos, & conti-
nua, & totiens repetita, ꝙ transeat quasi in publi
cam vocem, & famã, quia tunc plenè probat. Ita
Paul. de Castro. in cõs.165 ¶ Alius casus, in quo
confessio parte absente probat est qñ fit ad ex-
onerationem conscientię. Feli. qui ad hoc plura
allegat in.c.olim.4.col.de rescrip. Idẽ etiã si pro
cedit in foro pœnitentię secundũ Bal. in.l.ratio
nes.C.de proba.& Inno.in.c.innotuit.de elect.
prima col. quem refert & sequitur Felin. in.d.c.
olim.in fine.4.col ¶ Alius est, qñ confessio nõ
tendit ad obligandũ confitentem alteri, sed ten-
dit principaliter ad probandũ aliquid, ex qua ꝓ
batione absenti quæritur obligatio, putà si quis
approbat aliquod instrumentũ tanquã verũ, vi-
gore hui9 approbationis oẽs, quorum interest,
poterunt agere contra approbantem. tenet An-
ge. singulariter per illũ text. in.§.si verò expres-
sum.4.col.ver.ex hoc patet. in authen. de hęred.
& falci.colla.1.quod refert, & sequitur Fel.in.c.
cum in. Ferrariensis. de cõsti.17.col. prout tenet
Hippoly. d Marsi, vbi ponit istos casus, & alios
in singula.202. ¶ Est alius casus, secundũ eund.
Hippoly. in singula.459. in confessione, quam
facit mercator in libris suis absente parte. nam ta
lis confessio plenè probat, licet sit vox mortua.
Ita dicit Bart. in.l.inter chartulas. C de conuent.
fisci. debito.li 10. quem refert, & sequitur Bald.
in.d l.vnica.4.col.versi.1.casu statur. C. de con-
fessis. & per alia iura, vt per.d.Hippolyt. in di-
cto singula. ¶ Alios casus ponit Felin. in.d.cap.
olim.in.2.& in.3.& in.4.col.versi.est igitur re-
gula. ¶ Item intellige dictã pragm. de Madrid,
& iura similia dicentia, cõfessionem in iudicio
27 factam, mandari executioni, quãdo cõfessio † fit
ad partis petitionem nullo dato libello, nec lite
contestata, nec ordinato processu, sed solùm ad
instantiã partis: & si his præcedẽtibus fiat, cum
post desyderat sententiã, non haberet executio-
nem paratam, nisi ex sententia postea lata. Ita dĩ
cit glo. in.l.certum.§.si.ff.de cõfes. et Bart. ibi.&
tenet Pau. de Castro. in.l.1.C.de executio. rei iu-
di.& tenet Roder. Suarez in.d.l.post rem. versi.
nota tertiò.col.28. vbi per eum. ¶ Quod intelli-
ge quoq;, quãdo talis confessio fit coram iudice
28 † competenti, tunc confessio statim põt exequi
sine alia sententia, & quãdo est facta super prin
cipali, secus si super incidẽti. vt tenet Anto. Frã.
in addi. ad Abb. in.c.1.de iudi. in additione, quæ
est 10 col.13. in parte. ficta. allegando Bald. in.l.1.
ff. de cõfessis. et in.l.1.ff. iudi. solui. et tenet Iohã.
de Plat. in.l.si ille. C. de decurio. li.10. quẽ vide.
¶ Sed quid si cõfessio est facta corã iudice vni9
ciuitatis, an potest mandari executioni per iudi
cem alterius ciuitatis? Dic ꝙ non, nisi fortè fie-
ret ad requisitionem primi iudicis. vt tenet Bar.
in.l.vnica.ff. de officio cõsulis. nu.8. quem vide.
¶ Quod extendit dict9 Roderic. Suarez in col.
29.in.d.l.post rem. ꝙ non solùm fit executio in
29 eo, quod confessus est, sed in † æstimatione re
perẽpta. hoc dicit ꝓbare tex. io.l. Iulian9.ff.d cõ
fessis. per quã dicit ibi Bart. ꝙ si peteretur execu
tio confessionis, ꝙ re perẽpta fieret executio in
æstimationem. quod dicit esse vtile propter in-
strumẽta guarẽtitia, vt re promissa perẽpta fiat
executio in æstimatione. ¶ Et idem extendit di
ctus Roderi. Suarez, ꝙ non solùm in confessio-
ne facta per modũ cõtentiosæ iurisdictionis, sed
30 etiam si emanat † per modũ voluntariæ iurisdi-
ctionis executatur, & ꝓ tali executione potest
implorari officium iudicis sicut per sentẽtiã. ita
dicit ꝙ tenet Angel. in.d.l.certum.§.confessi. in
fine.ff. de cõfessis, post Iohã. Andre. in additio.
ad Specul. in titul. de confessis. §. postremò. hãc
cõclusionẽ tenet Cy. de Pistorio. in.d.l.vnica.
C. de cõfessis. q.2.& in.q.9. vbi dicit, ꝙ siue fiat
confessio per modũ voluntariæ iurisdictionis,
ex ea cõpetit officiũ iudicis ꝓ executiõe facien-
da. Et ratio est: quia officiũ iudicis locũ habet in
omnibus, quæ sunt nota iudici, vt iudici. vt in.l.
si irruptiõe.ff. finiũ reg. Itẽ in.2.q. cõcludit idẽ,
dicẽs, ꝙ etiã dicta cõfessio sufficit ad executio-
nẽ, nec est opus alia sententia condẽnatoria, ni-

si illud

si illud præceptũ de soluẽdo, qđ est executio, vt dicit gl. in d. l. si debitori. & ponit Cy. exẽplũ. Venis ad me, & dicis, Mutua mihi decẽ: & dico, ꝙ placet, sed volo, ꝙ cõfiteris corã iudice: & sic vadimus spõte corã iudice, & confiteris. hæc est cõfessio per modũ volũtariæ iurisdictiõis, & postea nõ est necesse fieri sententia, sed præceptũ de soluẽdo mãdatur executioni. & sic dicit seruari de consuetudine. quod dicit esse notandũ. ¶ Idẽ dicit Roderi. Suarez, vbi suprà. colũ. 30. extendi
31 non solum in ciuilibus, sed etiam † in criminalibus quoad confiscationem bonorũ: quia tantũ operabitur confessio solennis in iudicio, sicut si lata esset sententia. ¶ Et ibi colũ. 32. versi. limitabis hanc legem. tenet ꝙ dicta pragmatica, & iura
32 similia nõ habẽt † locũ in causis criminalibus, in quibus etiã cõfessio solẽnis in iudicio sponte facta, nõ habet executionẽ paratam, nec confessus habetur pro iudicato, imò requiritur sentẽtia cõdẽnatoria. Et intellige, qñ nõ præcedẽte libello, nec litis cõtestatione, & ordine iudiciario facta est, qalũs præcedẽtib⁹, nullũ dubiũ est, cũ nec in casibus ciuilib⁹ tũc haberet paratã executionẽ. vt suprà dictũ est. Verũ est, ꝙ gl. in l. absentẽ. ff. de pœnis tenet cõtrariũ, imò ꝙ etiã in causa criminali confessus habeatur pro iudicato. vt in causa ciuili. & est gloss. super parte iudicorum. vbi glos. per verbum forte dicit. Sed ibi loquitur in cõfessione nõ spontanea, sic transit gloss. ibi & sentit, quòd si confessio esset spontanea etiam in criminalibus, habetur pro iudicato, & sic haberet executionem paratam. Sed secundùm d. Roderi. Suarez contrarium est verum. vt est. gl. de hoc in l. si quis in hoc genus, super parte, nouerit. C. de episcopis & clericis. vbi gl. dicit, quòd contra sponte confessum post confessionem debet proferri sentẽtia. & satis probat text. ibi, in cõuictos, siue confessos reos sententia nouerit vcodicanda. & Saly. ibi. adhoc illum text. reputat notandum, quòd in confessum spõte in criminalib⁹ est necessè ꝙ feratur sentẽtia. & idem tenet Iohan Faber. in d. l. vnica. C. de confessis. cum quo transit Roderi. Soarez. & facit quod tenet Paul. de Castro. in l. si debitori. ff. de iudiciis, vbi ait, quòd in cõfesso nullæ sunt partes iudicis, nisi in condennando, & vi. Abb. & ibi glos in c. fi. de confessis. nu. 18. vbi tenet, ꝙ licet in cõfesso nullæ sint partes iudicis, requiritur sententia, quia non habetur propriè codẽnato, sed est ferẽda sẽntẽtia, quia nõ potest quis condennare seipsum. & vi. text. expressum in l. proinde. & ibi Bartol. ff. ad. l. Aquiliam.
33 ¶ Quoq; dic, ꝙ scriptura priuata, † quæ in nostra Hispania cõnocimiẽto vocatur, si est recognita à parte in iudicio, habet hodie executionẽ paratã, sicut instrumentum guarentigiũ. vt tenet dicta pragmati. 131. in dictis pragma. factis p nostrũ Carolum in villa de Madrid anno. 1534. facti. ¶ Et vide pragmati. cõditam Valhsoleti, seu Pinciæ anno. 1548. peti. 56. vbi statuitur seu cauetur, quòd tales recogoitiones scripturarum priuatarum fiant coram iudice, vt mediantibus eis executio agatur, ita quòd obseruetur sub pœna illius pretij, quòd iura executionis in summam excrescunt: & qui contra fecerint, duplicata talia iura cameræ regis soluant. ¶ Sed ad istam re-
34 cognitionem faciendam † iudex debet personaliter citare reum, & debet esse monitus à iudice, sicut requiritur ad faciendum quem haberi pro confesso. si non respondeat positionibus. tenet Ias. in authẽtic. hoc amplius. C. de fidei commissi. nume. 3. allegando text. in cap. si post præstitum. de confessis. in 6. & Angel. in §. si quis autem non implens. in. 1. colum. in authen. de hære di. & falci. collatio. 1. & in hoc vna monitio suf-
35 ficit secundùm eum. ¶ Et ansi ista scriptura † priuata faciat fidẽ. vi. Specul. in titul. de instrumento editio. §. nunc dicendum. versic. priuatum. nu. 4. & ibi latè Iohã. Andre. in additio. & Iohã. de Pl. t. in l. fi. C. de cõueniẽ. fin. debito. libr. 10. vbi singulariter. & Mõtal. in l. 5. titul. 9. for. ll. libr. 2. in glos. no fueren fechas. ¶ Vnom tamen nota, quod tenet Hipp. de Marsi. in singula. 69. ꝙ regulariter scriptura priuata nõ facit fidẽ, nec probatione. ꝙ in tãtũ hoc est verũ, ꝙ cõsensu partium fieri non potest, quòd priuatæ scripturæ alicuius non solenniter confectæ adhibeatur fides.
36 ¶ Idem dic in iuramento, quia iuramẽtum † habet executionem paratam, sicut sententia. tenet Bart. in l. 2. nu. 8. ff. de iure iuran. vbi ait, quòd si in instrumento aliquo cuiuscomq; contractus apponeretur iuramentum, istud instrumentũ, quod aliàs de iure cõmuni nõ haberet executionẽ paratã, vt in l. mino. viginti quinq; annis fideicõmissum. ff. de mino. isto casu propter iuramẽtũ habet executionẽ paratã, etiã de iure cõmuni. & Bart. ibi dicit, ꝙ miratur, ꝙ consuetudo hũc modũ, & hãc cautelã nõ adinoeneri. & Ias. ibi. nu. 9. & 10. dicit, quòd ista fuit noua inuẽtio Bart. & nouũ eius dictũ, vt inquit Roma. in repeti. Rub. de arbitris. vlti. charta. & Bald. in l. 1. C. cod. tit. de iure iurã. Qđ fuit singula. opi. Bar. qđ Ias. dicit esse põderãdũ, q a ista loquitur in iuramẽto extraiudiciali. & cũ ista opi. Bart. tenet Fulgo. & Alex. ibi. & idẽ Bart. in l. sed & si possessori. §. fi. ff. eo. de iure iurã. & ibi quoq; Saly. & Alex.

Alex. Angel.& Roma.& istã opinionem dicit ibi Ias.tenẽdã in.d.l.a.nu.17.licet in hoc referat tres sententias, vel opiniones, & eam corroborat pluribus fundamẽtis.vt ibi per eũ.nu.17.&.18. & ibi allegat quã plures alios eã tenẽtes, vbi respõdit ad cõtraria adducta contra Bart.& istãmet opinionẽ Bart. tenet idẽ Ias. vbi quoq; eã altercat in.§.Itẽ si quis postulãte.Instit.de actio.nu. 87.vbi in fine dicit, ꝙ propterea laudat & cõsulit, ꝙ in fine cuiuslibet instrumẽti semper facias apponi iuramẽtũ.& istã opinionẽ Bart. tenet dictus Roder. Suar.in.d.repe.l.post rẽ.col.9.& dicit eã verissimã, vbi quoq; ibi per eũ.in.2.colũ. latissimè.versi.nota secũdò.iuramẽtũ habet executionẽ paratã.per.14.colũ.istã.q.examinat. & ibi per eũ extẽsiones, & limitationes. licet iã hodie per istũ text. & similia iura regalia nõ sit necesse reponere iuramẽtũ in cõtractib⁹ ad hoc vt cõtractus habeat executionẽ paratã. Imò prohibetur iuramẽtum apponi. vt in.l.6.titul.1.lib.3. in ordi regali.& in pragmatica.fo.161.vbi latè in libro pragmaticarũ.exceptis in cõtractibus minorũ, mulierũ, & similiũ, ad quorũ validitatẽ iuramẽtũ requiritur.vt in.d.pragmatica.& tenet Segura in repeti.l.1.§.si vir.ff.de adquirẽ.posse.colũ.50.per.16.colũ.

37 ¶ Quid in cõputatione, † an habeat executionẽ paratã id est, el alcance, quæ fit in ea, an executiõi mãdetur? Vide text.& quę ibi dicam in.c.30.infra.eod. in.gloss. faga pagar.

38 ¶ Quid in cessione, an dicta cessio, quæ † in nostra Hispania vocatur carta de lastro, habeat executionẽ paratã, & si fideiussor soluẽs pro principali habeat executionẽ paratã cõtra principalẽ, pro eo quod soluit pro principali Bartol. in.l. final. in. fine. numer. 7. C. de vsu. & rei iudic. istam quæstio.tractat.& ibi dicit, quòd fideiussor iudicatum solui, qui exactus est pro domino.i.pro principali, habet executionẽ paratam cõtra dominũ, nec habet necesse cõtra eũ dare libellũ in actione mãdati, nec cõtra eũ procedere ordinariè, & hoc per text. ibi in verbo, statim pecunias, & idẽ tenet Bart.in.l. a..ff.q satisda.cogã. & latius in. l.1.ff.iudica.solui.nu.1.& Specul. in titul.de executione sententię.in.§.sequitur versi.sed nunquid sententiã. ¶ Quod secus dicit Bar. in.d.l.1.ff.iudi.solui.esse in fideiussore cõtract⁹.p l.græce.§.si à debitore.ff.de pigno.& per.l.ã sententia.in princip.ff.de appella.& per.l. præsenti.§.adiiciẽtes.6.de his qui ad eccle. confuge. & per alia iura, vt ibi per eũ.& hãc partẽ tenet Angel.in.l.si eã pecuniã.C.de priuileg.fisci.& Roderi.Suarez.in.d.l.post rẽ iudicatã.ff.de re iudi. colũ.47.versi.itẽ est alius casus. & est text. in.l. 11.titul.12.parti.5.Et hãc pinionẽ tenet Hipp. de Marsi.in repeti. Rubricæ. ff. de fideiussor.nume. 363.vbi tenet allegando.Bald.in. l. cum eorum. circa principium. C.de sentẽ.ꝙ si fideiussor capitur pro debito, potest per eũdẽ iudicẽ facere capi reũ principalẽ incidẽter, licet talis nõ esset iudex suus. Quod dicit esse verũ in fideiussore iudicij, sed secus dicit esse in fideiussore cõtractus quia nulla lex hoc dicit.de quo latius ibi p Bald. quod est notabile in hãc materia. & idẽ tenet Alex.in additio.ad Bart.in.d.l.1.ff.iudi. solui.in additione fi.& vi.Paul.de Castro.in.l.fi.ff. de eo qđ certo loco.nu.4.& Roderi.Suarez in repeti.l.2.titul.de los emplazamiẽtos.for.ll.lib. 2. colũ.46.vbi dicit, ꝙ opin.Bal.in.d.l.cũ eorũ.loquitur, & est speciale in eo, qui fideiussit apud fiscũ, nõ in aliis, vt ibi per eũ. Sed opi. Bart. suprà relata est cõmunis, vt tenet dictus Roderi. Suarez.in repe.d.l.2.de los emplazamiẽtos, colũ.45.Et sic ꝙ si fideiussor contractus soluit pro principali precessione facta à creditore, nõ potest petere executionẽ contra principalẽ per dictã literã de lastro, sed ordinariè debet petere.qđ secus est in fideiussore iudicij, licet plures vidi cõtrariũ, imò ꝙ talis litera de lastro ratione cõtractus mãdatur executioni cõtra principalẽ. Et licet opi.Bart.sit cõmunis, vt dictũ est, de quo p d.Roderi.Suarez in.d.l.2.colũ.37.versi. sed pone quæstionẽ quotidianam. vbi in colũ.46.hoc quoq; tenet, & dicit, ꝙ hoc dicit Ang.in.d.l.fi. C.de vsu re.iudi.sibi videri æqssimũ suadẽte æquitate, ne grauetur p alio, vt euitetur circuitus.l.2. §.fi.cũ.l.sequẽ.ff.si quis cautio.& idẽ tenet Ang. in.d.l.1.ff.iodi.solui. ¶ Tamen semper video, ꝙ ista litera de lastro mittitur executiõi cõtra principalẽ, modò sit fideiussor iudicij, modò contract⁹, si p creditorẽ sunt cessæ actiones fideiussori, licet cõmunis opi.sit in cõtrariũ, vt dictũ est pro quo facit quod tenet Bald. in.l. quod dicimus. ff.de solut.vbi dicit, ꝙ quando fideiussor soluit prõptã, & expeditã, debet habere executionẽ in recuperatione. Et in expresso tenet. Montal. in gloss.ordin.in parte, obligacion.colũ.6.dicẽdo, cũ cessionarius in locũ creditoris succedat, poterit sicut creditor executionẽ petere.vt in.l. fi.C.de execu.rei.indi.& cessionarius debet vti iure cedentis.l.emptor.C.de hæredi.vel acti. vẽ. Et ista est veritas secũdũ. eũ, ꝙ mittatur executioni, & ꝙ nõ requiratur libell⁹, nec via ordinaria agatur. ¶ Tamẽ adhoc vt fideiussor possit petere executionẽ cõtra principalẽ ex ratione cessionis, seu chartę de lastro, requiritur. ꝙ verè, & realiter soluisset debitũ creditori; & nõ sufficit,

ꝙ

quòd creditor confiteatur se recepisse. prout te-
net. Bart. & dicit esse menti tenendum in.l. duo-
bus.§.à fideiussore.nu.3.ff.de iur. iuran. Et licet
ibi Paul. de Castro. teneat contrarium. Alexan.
ibi in.§ quòd autem reus nu.2. tenet cum Bart. &
dicit, quòd pro eo est cōmunis. opi. ¶ Sed idem
Bartol. in consilio. 160. qui incipit. Titius pro-
misit Sempronio. tenet totum contrarium imò
quod sufficiat sola confessio de recepto. & istā
sequitur Alexand. in consi. 25. in. 2. volumi. &
idem in consilio. 90. in. 3. volu. sequēdo Paul de
Castro. dicendo illam esse veritatem: quia ver-
ba solutio, & confessio, seu apocha de soluto
post. 30. dies, æquiparantur. vt in.l. in contracti-
tibus.§. sed quoniam. in fine. C. de non numer.
pec. saltē interpretatiuè. Et re vera sua cōclusio
mihi videtur vera, & ita praticarem, si eueniss-
set. licet Alexand. vbi suprà. dicat, quòd est com
munis opi. sibi contrarius. Quia vt dicit Bartol.
in dict. consili. si creditor non fuit conquæstus.
infrà. 30. dies. præsumitur, quòd sibi fuerit solu
tum, quæ præsumptio transit onus probandi in
aduersarium. vt Institu. de litera obligatio. circa
medium. & in.l. generaliter. C. de non numé.
pec. Standum est ergo dictæ præsumptioni, ni-
si probetur contrarium. prout concludit Barto.
in dict. consilio quem vi. & dictum Bart. in dict.
§. à fideiussore intelligatur quando creditor fuit
conquæstus de solutione infrà. 30. dies, quia tūc
non sufficit confessio sua, aliàs secus. quod nota.
¶ Et non solùm fideiussor habet executionē
39 paratam: vt dictum est, imò † propria authorita-
te fideiussor potest soluere de substantia, & bo-
nis ipsius rei principalis, pro quo fideiussit. vt est
text. singula. in.l. si procuratorem.§. si ignorātes.
ff. manda. ibi, ex substantia debitoris soluere. &
Bart. ibi commendat istum text. pro singula. &
Angel. in.l. Plancius. ff. de procurato. de cuius
intellectu loquitur pulchrè Bart. in authentic.
qua in prouincia. C. vbi de crimi. agi. oper. in fi
ne. & ibi Paul. de Castro. & facit text. in authē.
si captiui. C. de episcopis & cleri. ¶ Et hoc est
verum non solùm in fideiussore iudicij, sed etiā
in fideiussore contractus: quia fideiussor con-
tractus, & fideiussor iudicij, potest soluere de
bonis illius, pro quo fideiussit, quia videtur su-
per hoc habere mandatum. tenet Bald. in. d. au-
then. qua in prouincia. in fi. verbis. & idem tē-
net Angel. ibi per. d.§. si ignorantes prout tenet
dictus Roderi. Suarez. in. d. repe. d.l.2. colū. 47.
¶ Vbi dicit, quòd Bald. in authentic. si captiui.
C. de episcopis, & cleri. colum. 3. versi. vnum ve-
rò nota. per illum text. & ibi Paul. de Castro. li-
mitat illum text. in dict.§. si ignorantes. quando,
fideiussor non habet vnde soluat. & timet ne
ponatur in carcerē, tunc potest vēdere bona prin-
cipalis, & satisfacere. Sed si fideiussor est soluen
do non potest vendere bona principalis. quod
dicit esse notandum ad. d.§. si ignorantes. & idē
tenet Hippolyt. de Marsi. in dict. repeti. Rubri-
cæ. ff. de fideiusso. nu. 564. vbi dicit, quòd hæc
est communis conclusio omnium doctorum.
Quod facit pro fideiussoribus, quia si creditores pe-
tūt executionē in bonis eorū, possunt nomina-
re bona principalium debitorum, & in eis de-
bet fieri executio, dummodò dent fideiussorem,
de saneamientu, seu securitate. quod nota ¶ Quid
autem si fideiussor pro principali est in carcera-
40 tus, † an possit petere, vt ipse principalis faciat
eum relaxare à carceribus, vel possit petere da-
mna, & interesse ab ipso. vi. Bald. in. d.l. fi. C. de
vsu. rei iudi. in finé. & in.l. quāquā. C. de senten.
quæ sine cert. quanti. vbi in istis locis hoc exami-
41 nat. ¶ De sententia lata contra principalē † si mā
datur executioni contra fideiussorem de iudicio
sisti. Bart. melius quam alibi. in. d.l. 1. ff. iudi. sol-
ni. tenet quod sic. & Roderi. Suarez in. d.l. 2. for. lis.
l. 1. titul. delos emplazamientos, colū. 37. versi.
sed pone quæstionem. vbi latè. & doctor del Ca
stillo in.l. 63. in. ll. de Toro. in glos. diez años.
colum. 9. versic. Sed quæro an sententia, quod se
cūs dicit esse contra fideiussorem contractus,
quòd sine nouo processu non potest in eum exe
cutio fieri. de quo latè per dictum Roderi. Sua-
rez in. d. Repe. l. post rē. colū. 170. versic. visum
est suprà. & melius in dict. l. 2. delos emplaza-
mientos. versi. & col. vbi suprà, & ibi vide quo-
que de fideiussore de iudicato soluendo, vbi sen
tentia lata cōtra principalem, mandatur execu-
tioni contra fideiussorem de iudicato soluen-
do sine nouo processu, quod dicit esse cōmunis
opinio. & dicit tenere odiosè in. d.l. 2. C. de vsu
rei iudi. de quo per. d. Roder. Suarez vbi suprà.
col. 43. vbi tenet, quod ad oēs opiniones vitādas est
cautela, quod petatur executio virtute sēniæ & vir-
tute promissiōis de iudicato soluēdo, & sic vtrūque
& quolibet eorum executioni mādatur, de quo
ibi per eū. ¶ Et ibi in col. 39. versi. quid aūt. tenet
42 quod stipulatio † rē ratam haberi, nō habet execu-
tionē paratā: quia interponitur extra iudicium,
& est nouo iudició opus, nec potest fieri execu-
tio, dicit quod est argu. in.l. à diuo pio.§. sed si em-
ptor. ff. de re iudic. Sed si esset interposita in iu
dicio, bene habet executionē paratam. vt ibi per
eum latissimè. ¶ Quoque instrumentum man-
43 datur executioni contra debitores † fiscales,

&

& cõtra eos proceditur executiuè, quãdo debi-
tũ eſt liquidũ per confeſsionẽ, vel qñ non cadit
probatio negationis. vt in tributis: & eſt verum
quo ad mediatum debitorem fiſci, ſed quo ad
debitoris requiritur ordinarius proceſſus, pro
poſita cõditione ex. l. eſt text. in. l. miſſi opinato
res. C. de exacto. tribu. lib. 10. & tenet Bald. in. l.
1. C. de cõdi. ex lege. verſi. tertiò oppono. & Ro-
deri. Suarez in. d. repet. l. poſt rẽ iudicatã. colũ.
45. verſi. addas aliũ caſum. ¶ Et an libri, vel ſcri-
pturæ ciuitatũ, epiſcoporũ, eccleſiarũ, vel aliorũ
præſidentiũ, in quibus cõtinẽtur de certis affini
bus, ſeu reditibus qui dicuntur deberi curiæ,
vel de æſtimatiõibus rerũ, vel de aliquibus aliis
iuribus debitis regni, vel curiæ, faciãt fidẽ, & ha
beant executionẽ paratam. vide latiſsimè Bald.
in. l. exemplo. C. de probatio. ¶ Idẽ dic in pacto
44 de præterito iudicato † ſoluẽdo, quia habet exe-
cutionẽ paratã. eſt caſus vnicus. in. l. tale pactũ.
§. qui prouocabit. ff. de pactis. & Bald. ibi in. 5. co
lũ. verſic. quartò ſic oppono. dicit non eſſe alibi
adhoc. & tenet Roderi. Suarez in. d. repet. l. poſt
rẽ. colũ. 47. verſi. Itẽ eſt alius caſus. ¶ Vbi dicit
45 ꝙ quoq; trãſactio † facta corã iudice etiã delega-
to, habet executionẽ paratã. per text. in. c. ſi quã-
do. de officio delega. & adhoc cõme. eũ ibi Pe-
trus Vincent. & Anchara. & And. Sicu. Bart.
inducit licet Inno. & Abb. & alij hoc nõ admit
tãt maximè in delegato. Tamen Andre. Sicul.
cõtra eos text. in. c. cauſam. de teſti. ibi, cõcordia,
vel iudicio vtraq; determinetis. & in. c. querelã.
de ſimo. comprobatur hodie iſta opinio Petri
Vincẽ. & Ancha. & Barb. p tex. in. d. l. fi. de legi
b⁹ de Madrid. vbi illud, qđ diſponitur circa exe
cutionẽ ſentẽtiæ arbitratoris, habet locũ in tran-
ſactione. quas vide. ¶ Quoq; eſt alius caſus, in
quo habet locũ executio, putà † in locatore pro
46 rebus illatis, & inductis in domũ. vt in. l. vtiq;. ff.
dẽ dãno infecto. & l. licet. ff. quib⁹ ex cauſi. pig.
taci. cõtraha. Sed hoc intellige, dũ bona ſunt in
domo quia ſi extrahũtur de domo, ceſſat ius exe
quẽdi, Bart. in. l. creditores. colũ 10 C. de pigno.
& in. l. 1. C. de ſalui. interd. ¶ Et alius caſus, in
quo habet executionẽ paratã quando rex preci-
pit † aliquid præciſè, putà, occidere hominẽ, vel
47 capere aliquẽ, vel deuaſtare, ſeu demolere tur-
rim, vel fortalitiũ ſiue arcẽ, vel adimplere ali-
quod aliud factũ certũ, dicẽdo in ꝓuiſiõe, quã ei
rex mittit, faciatis hoc ſtatim: quia talis charta,
ſeu prouiſiò regis habet executionẽ paratã. Ita
tenet dictus Roderi. Suarez vbi ſuprà. per text.
in. l. 52. titul. 18. parti. 3. quæ incipit, quales cartas
deuen ſer cõplidas. ¶ Eſt alius caſus, in quaſi fi-
48 deiuſſore, in quo † habet executionẽ paratã, pu
tà in patre, q dicitur quaſi fideiuſſor, vnde filio
ciuiliter cõdẽnato ſit executio cõtra patrem, ſi in
ipſo iudicio agitato cũ filio cõſentit, & fili⁹ fuit
in iudicio patre cõſentiẽte, quia ſit executio cõ-
tra patrẽ in in peculio profectitio, & in vſufru-
ctu aduentitio. nã talis vſuffructus redigitur ad
inſtãtiã peculij profectitij. ita tenet dict⁹ Rode-
ri. Suar. vbi ſuprà colũ. 49. verſi. põt etiã addere,
per gloſ. quã dicit eſſe ſingula. & menti tenendã
ꝑpetuò in. l. ſi cõdẽnatus. ff. de noxali. & non eſt
alibi ſecũdũ Bald. in. l. cũ antiquitas. colũ. 2. C.
de vſur. & rei iudi. De quo vbi ſuprà per. d. Ro-
der. Suar. & per Bar. Alex. & docto. in. l. ſi finita.
§. ſi de vectiga. lib. ff. de dãno infecto. text. & ibi
gloſ. in. §. fi. Inſtituta de noxa. & ibi Ang. & ibi
gl. in parte, cõueniri. & Iohã. Faber ibi, magis la
tè. & Iaſ. latè in. §. actiones autẽ. Inſtitu. de actio.
nu. 61. cũ ſequẽtib⁹. & Roma. cõſilio. 154. & tex.
in l. 9. titul. 31. parti. 7. & ibi Montal. ¶ Sed om-
nia ſupradicta de inſtrumẽto, qui mittitur exe-
49 cutioni, intellige, quãdo tale † inſtrumẽtũ eſt li-
quidũ, tũc mãdatur executioni. ſecus ſi nõ eſt li
quidũ inſtrumẽtũ, ſententia, vel depoſitum. vt
Bart. in. l. proinde. §. notãdũ. ff. ad. l. aquiliã & ibi
Alex. in adddițio. & probatur in. d. l. 5. ordina.
ibi, o moſtraren recaudos ciertos. & Mõtal. ibi.
& latè Rode. Suar. in. d. repe. illius. iuncta. l. poſt
rẽ. ff. de re iud. colũ. 112. verſi. quartò limita. & te
net Alex. in cõſilio. 188. in. 2. volu. nu. 1. & . 2. &
Paul. de Caſtro. in. l. 1. ff. de legatis. 2. nume. 10. &
Alex. ibi. nu. 13. ſequẽdo Bald. ibi dicit, ꝙ inſtru
50 mẽtũ † in quo eſt promiſſum intereſſe, vel aliud
incertũ, habebit executionẽ conceſſam ab ſtatu
to, dũmodò priuſquã fiat executio mediantibus
probationibus liquidetur, & declaretur iſtud in
certũ, qa vt dicit Bal. in. l. apertiſsimè in fine. C.
de iudiciis. non poteſt concedi captura, vel alia
executio pro debito non liquido, vel incerto.
& tenet doctor del Caſtill. in. l. 66. de To-
ro. in parte, informacion. 2. colum. verſic. & ita
de teſti. intelligo. ¶ Et qa, vt dicit Bal. in. d. l. 2.
51 C. executio. rei iudi. nu. 7. inſtrumenta con-
ditionalia, † & incerta dũ liquidãtur, nõ gaudẽt
beneficio ſtatuti, ſed poſtquã interlocutum eſt,
& ea liquidata, tunc ſtatutũ de exequẽdo incipit
habere vires. & vi. Alex. in. l. in illa. nu. 7. ff. de
verbo. oblig. vbi ait, ꝙ inſtrumẽtũ habẽs condi-
52 tionẽ purificatã, mãdatur executioni tanquã pu
rũ. ¶ Et vide Bald. n. d. l. a. C. de execu. rei iudi.
vbi tenet, ꝙ in iſta liquidatione † pars eſt citan-
da, quia cauſæ cognitionẽ requirit, tenet Anto.
Franciſ. in additio. ad Abb. in. c. ſignificauerunt.
de teſti.

de testi.in additione.2.in fine.& Roderi. Suar.
in.d.repet.si post rē.colū.113.& Philip. Dec.cō-
silio. 197.& Hippo. de Marsi.in singula.168. &
Bart.in.l.3.C.de pigno.in.3.q.& quia si actor ha-
buit dilationem ad prouandum, & liquidandū,
tunc durante tali liquidatione poterit tunc simi-
liter reus probare,& allegare contra ipsam liqui
dationem,& concernentiā,non obstante statuto.
tenet Hippolyt.de Marsi.in.l.circuncidere.§.ser-
uo.ff.ad.l.Corneli.de sicar.nu. 20.& Bald.in.l. si
causam. C.de execu.rei iudi.vlti.colum. ¶ Ta-
men dicit Bart.in.l.prima. ff. de edendo. numer.
8.& ibi Paul.de Castro nu.9.& in.l.prima.ff.de
lega.2.numer.10.& in.l.prima.ff.iudi.solui. nu-
mer.3.versic.responde in ipsa executione, quòd
si tale instrumentum non liquidum liquidatur
in ipsa executione,potest tale instrumentum nō
53 liquidum mandari executioni,putà † si habeo in
strumentum super summa non liquida, putà su-
per interesse, possum petere executionem,& fa-
cere capere te, vel bona tua, & postea liquidabo
quantitatem: quia satis est, ꝙ postea in processu
liquidetur.& idem de damnis text.in.l.1.&.2.C.
de sent.quæ sine certam quant.profer. & idem te
net.d.Roderic.Suarez in.d.repe.l.2.titulo de los
emplazamientos for.ll. lib:2. colum. 39. versi.&
si dicas allegando glos.in.d.l.1.ff.de edendo.& ꝙ
sic debet intelligi. d.l.1. C. de senten. quæ sine
cert.quanti. & ita dicit practicari in instrumen-
tis guarentigiatis.quæ merentur executioni. Nā
etiam si non contineant certam quantitatem, ni-
hilominus merentur executioni,declarata prius,
& limitata quantitate.& idem tenet Anchara.in
commento. c. canonum statuta. de constitu.ver-
sic.circa istam extensionem.& Paul. de Castro
in.l.item quia conuentiones. ff. de pactis. & ista
est magis communis opinio,secundùm Ias.in.d.
l.prima.ff.de edend. numer. 31.&.32. licet alter-
cet contra istam communem quinq; rationibus
vt ibi per eum Et quòd potest peti executio sen-
tentię non liquidæ, vel instrumenti non liqui-
di, & quod facta executiōe in processu causæ &
sic, infra decem dies legis fiat liquidatio, tenet
quoq; Bart. in.l.1. ff. delega. 2. numer. 17. & ibi
Paul.de Castro nume.10.& tenet singulariter Ro
ma.in cōsilio.76.colū.versi.secūdò.& Ias.vbi su
prà. & singulariter Benedictus de Barzis in tra-
cta.de libellis guarentigiis in.q.2.tomo.17.tracta.
folio.192.vbi resolutiuè in hoc tenet, ꝙ executio
pōt peti ante liquidationē factā, prout dicit Bar.
in.d.l.1.ff.delega.2.sed nō debet iudex, cōcedere
sentētiā exequēdi,quę hodie est,la sentētia que se
da para mādar correr la execucion adelante; nisi
primò facta liquidatione:quia ista liquidatio sup
veniēs trahitur retro,& operatur,put si ante pe-
titā executionē facta fuisset,non autē est op⁹ ab i-
pso principio liquidare arg.in.l.si inres.§.fi.ff.de
pign.actio. ¶ Vbi limitat coēm dictā opi.vt pro
cedat,quando interesse erat expressū in instrumē
to:quia tunc executabitur.Secus si virtualiter con
tinetur,putà quia in instrumento promissum sit
factum,quo casu si non fiat, succedit obligatio ad
interesse:certè in tali interesse nō haberet locū ta-
le statutū.secūdū Anto.de Butri.in.c.trāslato. &
in.d.c.canonū statuta.de cōstit.p.l.1.ff.de his q̄ te
sta.delen.& qđ ibi not.Et istā limitationē Ias. te-
net Roderi.Suar.in.d.repe.l.si post rē. colū. 118.
versi.limita. licet de Ias. nullā faciat mētionem.
¶ Vbi quoq; dicit Roderi.Suar. ꝙ instrumētū
54 liquidū,& incertū,fauore† dotis mādatur exe-
cutioni.Vnde si mulier promisit simpliciter exe
cutabitur arbitrio iudicis,secūdū Bal.in.l.1. C.de
procura.in fine.De quo latè per.d.Roderi. Suar.
vbi suprà.colū.113.sed antea debet probare cōdi-
tiōes esse adimpletas, & sic matrimoniū esse se-
quutū.aliàs si de hoc nō cōstat,nō mādabitur exe
cutioni.tenet Alexā. in. l. itē quia. ff. de pactis.
nu.5.¶ Quod etiā habet locū in quasi dote: quia
si instrumēta dotalia executātur, habēt locum in
quasi dote.tenet Paul.de Cast. in. l. si cū dotem.
§.si mulier. nu.3.ff.solut.matri. ¶ Et an si habeat
55 locum executio in instrumēto dotis†cōtinēte ta
citā stipulationē,ꝙ vir fuerat cōfessus se habuis-
se dotē,quāuis in eo nil dicatur,ꝙ maritus promi
serit dotē restituere, ita mandabitur executioni,
sicut expressa promissio.vt tenet Bald.in.l.vnica
§.vt plenius.C.de rei. vxo.actio.versi.fi.& idē te
net Bar.in.l.1.ff.de his qui testa. delentur. & Ias.
in.§.fuerat.Institu.de actio. nu. 58. cū sequētib⁹;
& doctor del Castill.in.l. 63. de Toro, in parte,
obligacion. in fine.vbi distinguit. & pro dicto
Bal.in.d.§.vt plenius.est communis opinio secū
dū.Ias.in.l.certi cōditio.ff.si cert.peta.nu.21. & vi
de latè Philippū Dec.cōsilio.536.vbi dicit,quòd
quoq; ista tacita stipulatio de restituēdo dotē,ha
bet executionē paratā cōtra hęredē,& sic nō solū
cōtra maritū,verūetiā cōtra ei⁹ hæredes executio
ni mādatur.vt ibi Philip.Deci.nu.2.vbi ait, ꝙ si
vir est cōfess⁹ se habuisse dotē,quā vxori pmisit
restituere,nulla habita mētiōe de hæredib⁹,tū hę
redes vxoris habēt executionē paratā, allegādo.
Angel.in.l.1.ff.de his qui testa. delen. & sic pōt
executari cōtra hæredē debitoris.¶ Sed anteaquā
56 cōtra hęredē executio† fiat,requiritur vt hęres ci
tetur,aliàs nō tenet executio. tenet Innoc. in. c.
quia.5.de iudi.& Bald.in.l.per diuersas.C.māda.

& doctor del Castill.in.l.63.de Toro. in gloss. 1. colū.3.versi.ita pōt.& vi.infrà.nu. 66. ❡ Quoq; tene, q executio nō habet locū, si agatur hypothecaria cōtra tertiū possessorē. Bal.in.l.1.colū.C.cōmunia deleg. Al:x iu.l.1.§.si hæres.ff.ad trebellia. Et quoq; executio nō pōt fieri cōtra tertiū possessorē. vt est gl.in.l.ea lege.C.de conditiōe ob causā.Bal.& Ang.in.l.a.C.si aduersus credito.& notatur in.l.à diuo pio.§.si super rebus.vbi.glos. & Bart.ff.de re iudi.& facit text.in.l.fi.C.si per vim vel alio mod.& notat Bald. in.l. ob maritorū. in princip. C.uec vxor pro mora.& tenet. Philip. Dec.cōsilio 198.nu.5.& Ias.in.l.si vnus. §. ante omnia.ff. de pactis.nu.5.& idē Ias.in.l.quedā.§.nihil.ff.de edēdo.& vi.Roderi.Suar.vbi latè in repeti.l.si post rē.ff.de re iudi.colū.90.versi.que las cūplades.per totū.vbi idem tenet. & suprà dixi. nu.2.❡ Et an si pro interesse potest mandari executioni instrumentū, si est promissum, vel si fuit promissum factum si potest peti interesse, vide latissimè per Ias.in. d.l.certi conditio. ff. si cert. peta.nu.20.cum sequentibus.& ibi per Alexan. & dixi suprà.nu.53.❡ Item intellige, quando in

57 strumentum † est purum, non autem quando instrumētum est conditionale à principio, licet postea sit purificatum.vt Iohan.de Imol.in.l. seruū cōmune. §. Titius hæres.ff.de vlgar.& pupill.& ita residet contra Angel.ibi ❡ Roderi.Suarez. in .n.d.repe.l.post rem.versi.quintò limita. colum. 129.tenet contrarium.imò,quòd talia instrumenta etiam à principio conditionalia, tamen si eius conditio sit purificata,meretur executionem cum hoc additamento,quòd liquidari debet prius cōditionem esse purificatam, super hoc debet pars citari,& liquidari eum eo.per gloss.in.d.§.Titius heres.super parte.purè,ad finem.❡ Ex qua infert Angel.ibi,quòd si statutum mandat,quòd instrumenta pura & liquida habeant executionē paratam, vendicauit sibi locum instrumentis conditionalibus post factum purificationem. quod reputat notandū Bald.in.l. cum testamēto. in fine. C.de testamen.manumissi.vt ibi suprà. per Roderi. Suar. & idē tenet Alexand. in additio. ad Bart.in.l.qui balneum. ff. qui poti.in pigno. habe.& Ias.in.d.l.seruum commune.§.Titius.

❡ Item intellige in contractu originali secus in
58 exemplo: † quia licet exemplum authoritate iudicis æquipolleat originali instrumento manu publici notarij de contra rogati,& habeat executionem paratam,non habet locum in exemplato authoritate iudicis, quando non est scriptu manu notarij de contractu rogati ita tenet Bartol. in. l. probatorias. per gloss.ibi. C.de diuersis offi. apparito.& iudi.lib.12.quod dictum Bartol. sequitur Alexand.in authentic.si quis in aliquo documento.C.de edendo.nume.3.& additio. Abb. in c.fi.de fide instrumento.in additione secunda.& in.c.in his.de verbo. significa. in additione prima.& tenet doctor del Castillo.in.l.63.de Toro. in glos.obligacion.colum.2.versicul.& non solū. vbi ait,quòd instrumentum publicū potest exequi,licet non contineat in se clausulam,quòd possit exequi, verumetiam eius exemplum potest exequi per notarium de originali scriptura extractum.vt in.l. Chirographis.& ibi Bartol.ff. de administra. tuto. ❡ Illicò si non est extractum per notarium, qui fecit originale, licet sit extractum authoritate iudicis per alium notarium nō mandabitur executioni. vt Bartol.in.d.l.probatorias.& facit quod tenet Bartol.in.l.prima.§.& hereditatis.ff.de his qui testamen.delen. iu fine. & ibi Paul.de Castro.in.§.sed consulto. numer. 4. ❡ Vbi si aliquis habuit instrumentum, quod postea perdidit, vel postea est deletum, quòd licet debitum possit peti per modum libelli, non tamen potest peti executio instrumenti ex forma statuti.& tenet Ias.latè.in.l.fina.C. de edicto diui Adria.tollen.numer.5. ❡ Et per dictum Bart. tenet Paul.de Castro.in.l. nostra. C. de testamē.

59 nume. 5. quòd licet statuto † caueatur, quòd instrumentum publicum mittatur executioni, & instrumentum publicum fuerit perditum, & per testes peritos probetur eius tenor, licet debitū possit exigi depositiōe testiū. vt in. c. olim de priuileg. non tamen poterit peti executio ex dipositione testium, quia non apparet originalis scriptura, quę deducebat rem in notarium, quod erat causa executionis petendæ, poterit ergo agi ordinariè,& debet dari sententia diffinitiua.

❡ Cuius contrarium tenet Angel. in dicta. l. final. C. de edicto diui Adriani tollen. colum. secunda. versicul. & secundum. vbi tenet, quod talis probatio facta per creditorem mandabitur executioni, sicut instrumentum guarentigium, vel confessionatum. quòd dicit Angel. esse menti tenendum. Sed Ias.ibi.numer. 20. dici, quòd dictum Angel. est falsum. quia Bartol. & alij in multis locis tenent contra eum. vt per Alexand. ibi. numer. 21. & idem tenet doctor del Castillo in. l. 41. de Toro in gloss. del tenor. & idem contra Angel. tenet Hippolyt. de Marsiliis. in repeti. rubricæ de probatio.numer.338.& Feli.in.c.sicut.de re iudi. 3. colum. versic. prima declaratio. vbi pro ista parte plures adducit doctrinas singulares quas per te vide. ❡ Sed Alexand. in.d.l. fi.nu.21. vult salvare

uare dictũ Angel.& ꝙ habeat locũ,ſcilicet.in.ca
ſu,in quo teſtes poſſunt recipi,lite nõ cõteſtata,
ſuper negotio principali,qñ eſſent ſenes valitu-
dinarij,qa in iſto caſu habet locũ via executiua,
aliàs ſec⁹.& ſic dicit Rode.Suar.in.d.repe.l.poſt
rẽ.col.106.ver.3. principaliter limita, ꝙ remanet
dictũ Aug.famoſũ cũ hac tẽperatiõe,ꝙ nõ credit
verũ.Sed quomodocũq; ſit,dictũ Ang.dicit eſſe
ſingula.& habet fundamentũ à gloſ.ibi cõmuni-
ter ab omnibus approbata. ¶ Et ideo dicit Ro-
deri.Suarez,ꝙ ſibi aliter videtur dicendũ quàm
Alex.ſenſerit,& imò Bart.& Angel.in hoc non
fuerũt cõtrarij:quia vbi citata parte in iudicio cõ
tradictorio iudex reciperet teſtes, & eos ſolẽni-
ter publicaret,& de illorũ dictis ſic publicatis &
receptis ſolẽniter & forma iuridica pręcedente
fieret ſcriptura, ꝙ talis ſcriptura habet executio-
nẽ paratã, & ſemper intellige parte pręſente, &
citata,& cũ cauſæ cognitiõe in cõtradictorio iu-
dicio recipiãtur,& publicẽtur, etiam data copia
parti,aliàs nil in pręiudiciũ debitoris fieri põt.
& ita cõcordat Bar.& Ange,quẽ vide vt ibi per
eũ,ſcilicet,ꝙ dictũ Ange.intelligatur,quando in
cõtradictorio iudicio teſtes ſuper debito fuerũt
recepti,& cum cauſæ cognitione, quia tunc talis
ſcriptura & informatio mandauitur executioni.
aliàs ſecus ſecũdũ Bart. Itẽ intelligo, qñ inſtru-
60 mẽtũ eſt verũ, † & conſtat de vero debito aliter
quã per cõfeſsionẽ: quia ſi tu petis à me cẽtũ ex
aliqua cauſa,putà mutui,vel depoſiti, & ego co-
ram tabellione confiteor me debitorem tuum ex
illa cauſa,& notarius facit ſolennem inſtrumen-
tum confeſsionis meę, tale inſtrumẽtũ nõ habet
executionem paratam:quia iſtud non dicitur in-
ſtrumẽtũ debiti,ſed potius inſtrumẽtũ cõfeſsio-
nis debiti. ſecundũ Bald.ſingulariter in.l.ſi fide-
iuſſor.poſt principium. C. de fideiuſſo.& tenet
Hipp.de Mar.in ſing.135.vbi dicit, ꝙ eſt ſingul.
& faciet tibi honorẽ,& idẽ tenet doctor del Ca-
ſtill.in.l.63 de Toro in gl.1.6.col.verſi.ex hoc di
cit. ¶ Itẽ inſtrumẽtũ mãdatur executioni, qñ eſt
61 aliqd', † qa ſi eſt inualidũ,executiõi nõ mãdatur.
vt Bal.in.l.etiã.C. de executi.rei.iud. & in.l.ab-
ſentis.C.ſi cert.peta.& tenet Hipp.de Mar.in.l.
1.§.prætere a.ff.ad.l. Corneli.de ſica.nu.19.& vi.
Paul.de Caſtr.in.l.ſi.ff.de cõſtitu. pecu.& Bart.
in.l.diuus.ff.de teſta.mili.& Guido.pap.ſingul.
260. ¶ Et qa ſtatutũ de inſtrumẽtis exequendis
intelligitur de validis ſecũdũ.Bart.in.l.nõ puta-
uit.6.nõ quęuis.ff.de bono.poſ.cõtra tab.& in.l.
pẽ.ff.de adulte.& tenet Bertachi.in tracta. gabel-
larum.in.8.parte.nu.26.tomo.6. tracta. fol.67.&
idem dicit in ſtatuto de ſententia exequenda in-
telligitur de valida.ſecundũ Bart.in.l.1.§. 2.ff.de
noui.ope.nũt.& Paul.de Caſt.in.l.inter omnes.
ff.qui ſatiſdar.cog.Iohã.Andr.in addit.ad Spec.
in tit.de execut.ſententiæ.§.poſtremò,verſi. con
trarium. ¶ Et dicitur contractus nullus, quando
ab eo lex,vel ſtatutum remouet potentiã,vt in.l.
à diuo.ff.de rit.nup.& in.l.non dubium.C.de le
gi.& Berta.vbi ſuprà. vbi idẽ dicit in ſtatuto de
teſtamẽto,& de laudo,vt intelligatur de valido.
¶ Et Bar.& Paul.in.l.2.§.prætor.ff.q ſatiſda.co-
gãtur.vbi ſi cauetur ſtatuto,ꝙ qualiter fuerit ſen-
tẽtia arbitri,vel inſtrumẽtũ publicum, mittatur
executiõi,intelligitur dũmodo ſit aliqua,vel ali-
quod,& ſubſiſtat.qd ſequitur ibi Iaſ.in ſine. ¶ Et
qd tenet Paul.de Caſt.in.l.licet prætoria.§.ſi fi-
lius familiàs.nu.2.ff.de peculio.vbi dicit,ꝙ licet
62 ſtatuto † caueatur,ꝙ laudũ mittatur executiõi,&
ꝙ nulla exceptio poſsit opponi, poterit opponi
ꝙ nõ valuit cõpromiſſum: qa ſi hoc nõ eſt nõ di-
citur laudũ, & ſtatutũ loquitur de laudo, prout
dicit ꝙ tenet Guiller.ibi qd dicit ꝙ refert. Bald.
in.l.2.C.de execu.rei.iudi ¶ Itẽ põt obiici, ꝙ il-
le, qui tulit ſentẽtiã,non potuiſſet eſſe arbiter, vt
quia erat mulier,bãnitus,vel excõmunicatus, &c.
ſimiliter põt obiici,ꝙ pars nõ poterat cõpromit
tere.vt tenet omnia.d. Paul. de Caſtr.in.l.ſi. C.de
recep.arbi. ¶ Ad quod facit ea,quę tradit. Alex.
in.l.ſi ſe nõ obtulit.§.condẽnatũ.ff.de re iudi.&
ibi docto.vbi nõ dicitur cõdẽnatus, vt executio
ſentẽtiæ fieri poſsit,niſi condẽnatio valeat. ¶ Et
qd tenet.Bart.in.l.diuus Traianus.ff.de teſta.mi
63 li.nu.1.vbi tene, † ꝙ ſtãte ſtatuto, ꝙ cõtra publi-
cũ inſtrumẽtũ nõ poſſunt opponi niſi certæ ex-
ceptiones.vt in.d.l.4.ordina. poterit opponi, ꝙ
inſtrumẽtum,vel ſentẽtia nõ eſt ſentẽtia, qa pri-
mò debet cõſtare inſtrumẽtũ, vel ſentẽtia eſſe.&
tenet Guido.Pap.ſingu.260.& Alex.cõſ.3.in.2.
volu.nu.6.vbi dicit,ꝙ põt opponi inſtrumẽtum
nõ eſſe inſtrumẽtũ,qa caret ſolẽnitatibus à iure
requiſitis.& idẽ Bar.in.d.l.nõ putauit.§.nõ qs.ff.
de bon.poſ.cõtra tab.& plenè in.l.1. §. & parui.
ff.quo vi aut clã.& Philip.Deci.cõſi.45. ¶ Idẽ te
net Bal.in.c.cõſtitut⁹ de trãſa. ſumendo argu.ex
tex.ibi,ꝙ nõ põt dici inſtrumẽtũ guarẽtigiæ id
qd de iure nõ tenet,& nec per mutuũ cõſenſũ re
cipit firmitatẽ,& huic nullitati renũtiari nõ po-
teſt,qa etiã inuitis partibus introducta eſt. vt.l.
à diuo pio.ff.de re iudi. & ibi notatur. ¶ Et idẽ
tenet Bal.in.c.paſtoralis.de appella.nu.3. vbi ſi
lex ſeu ſtatutũ dicit, ꝙ inſtrumenta publica de-
beãt executiõi mandari omni exceptione remo-
ta,niſi inueniatur à ſtatuto permiſſa, quòd à le-
ge,ſeu ſtatuto ſunt pmiſſæ omnes quæ colligun-

tur à cótrario fenfu legis,feu ftatuti. Vnde fi lex dicit inftrumentum, ergo fi non eft inftrumentum,vt quia falfum, feu fimulatum quando per partes nil actum eft, quòd executionem mereatur. vt in.l. Paulus.ff. de verbo. fignifica. l. emptione.C. plus vale.quod agit. fi non eft publicum, vt quia non eft ibi fignum tabellionis. vt in.c.fignificauerunt.de appellatio. vel fi non habet folennitatem contractus, licet habeat folennitatem inftrumenti.vt quia cõtraxit minor fine tutoris authoritate fecundùm Bald. vbi fuprà in.d. nu 3.cum fequentibus. ☞ Tamen licet inftrumentum fit inualidum, probat confefsio in eo facta. Barto. in. l. prima. §. fi quis ita.ff.de verbo.obliga. & Bald. in.d.l.abfentis. C. fi cert. petat.idem Bartol. in.l.fi ita ftipulatus.§. Grifogonus. ff. de verbo. obligatio. & ibi Iaf. nume. 54.& Alexand.nume.11. Hippolyt.de Marfi.in rubrica de probatio. nu.306. Inno.in.c.cùm venerabilis. de excep. verfi. Sed fecus. ☞ Item poteft opponi,ꝙ tabellio in eo fcriptus non eft tabellio tenet Roder. Suar.in.d.repet.l.poft rẽ.colũ.153.& colum.154. ☞ Et vide fingulariter Aug. de Aret.in.l.fi.ff.à qui appella. licet vel non.verfic.ex prędicta etiã.inducitur in hac quæftione. vbi tenet,ꝙ fi ftatutũ prohibet cõtra inftrumentũ publicũ guarẽtigiæ, vel eius executionẽ,non admitti aliqua exceptio, nifi folutionis, ꝙ aliæ exceptiones videntur exclufæ, nifi in tribus cafibus. primò fi opponatur cõtra folẽnitatẽ inftrumẽti.vt fi opponatur, vt dixi,ꝙ nõ fit inftrumẽtũ publicũ, vel guarẽtigiatũ.vt in.d.l.4.§. eõdẽ natũ.ff.de re iudi.& in.l.generali. C. de tabula. lib.11. Et idẽ tenet Ludo.Roma. in cõfilio.42.dicẽs,ꝙ quamuis ftatutũ prohibeat opponi exceptionẽ cõtra guarẽtigiũ inftrumẽtũ, tũc nõ videtur excludere quin exceptio nullitatis opponi pofsit, maximè fi nullitas proueniat ex defectu perfonę cõtrahẽtis.tex.in.l.fcire opportet. §.vlt. ff.de excufa.tuto. & Bal.in.d.l.diuus.ff. de tefta. mili.& in.d.l.etiã.& in.d.l. abfentis. ☞ Quinimo fi pars nõ oppofuit, iudex ex ꝓprio officio repellere debet nulliter agẽtẽ. vt Roma.ibi in. d.cõfi.allegãdo Bald.in rubrica.C.de in di.liber. & alia iura.quę vide.& fequtur Frãc. Curt.in addi.ad Alex.in.l.filiæ licet.C.de collatio. ☞ Secũdus cafus eft,nifi aliæ exceptiones fint defcẽdẽtes ex alijs ftatutis eiufdẽ ciuitatis, quia non eft credẽdũ ꝙ per dictũ ftatutũ, quo cauetur, ꝙ nullę alię exceptiones cõtra inftrumẽtum opponi poffunt,ꝙ voluerit corrigere alia ftatuta. vt in.l. nã ad ea.ff.de cõdi. & demõftra.fed tantũmodo remouere voluiffe alias exceptiones competẽtes de iure communi.vt in.l.1.§. fi is qui nauem. ff.de exercit. ☞ Tertius, nifi opponã exceptionem cõtra perfonã, vt putà actor nõ poteft ftare in iudicio,quia excõmunicatus, bannitus, & fimile:quia ftatutũ ꝓhibet exceptionẽ contra inftrumentũ,& iftę funt exceptiones cõtra perfonam.arg.l.fi filio.ff.de in offi.tefta. & addas vel etiã fi opponatur cõtra perfonã iudicis, vel notarij:quia non erat iudex vel notarius qui fuit rogatus de tali inftrumento, quod petitur exequi, vel non erat iudex, qui tulit dictam fententiam. ità Bartol.in.d.l.1.§. prætor.ff.qui fatifdar.cogã. & hoc eft tenendum fecundum. Angel. vbi fuprà.licet Bal.in dict.l. pudor.C.de adult.teneat, ꝙ nullæ aliæ exceptiones poffunt opponi. & vi.Guido. Pap.in fingula.633.& Iaf.in.l.prima. C.de iur.& fact.ignor. nu.11.& 18.cum fequenti bus. ☞ Et licet Frãcifcus de Aretio in confi.20. colum.4. verfi.quid dicat. quòd fi ftatutũ dicat contra inftrumẽtũ publicũ nulla pofsit opponi exceptio nifi folutionis & falfitatis, ꝙ per hoc tollit omnes exceptiões, quæ legitimæ poffunt opponi de iure communi: quia verbis ftatuti in hærendum eft, quãuis duris. ☞ Quia cõtrarium tenet Rode.Suar.in fua repet.l. poft rẽ iudicatã. ff.de re iudi.colum.135. verfi. venio ad fecũdam partẽ.dicẽdo, ꝙ fi iurifta bene attẽdat.d.lex.nullã exceptionem legitimam remouet, quin pofsit opponi cõtra executionẽ contractus, ibi,o allegãdo aliqua exceptiones qualefcũque.& per hoc dicit,quòd corrigitur hodie.l. Herici.titu.8.lib. 3.l.4.in ordi.regali.quę vi. ☞ Et facit quod tenet Aug.in.l.fi hominem.§.in ędilitis.ff. de ædilitio ędicto. & idẽ.in.l. Paulus.§.hęres.ff.de vfu. qa illa dictio taxatiua nõ habet impedire, quin aliæ exceptiones fimiles pofsit opponi.& hoc tenet.& idem tenet Iohã. Canarius in tracta.de executio. inftrumẽtorum,nu.113. & .5.tomo.14. tracta. ☞ Et vide tu Iaf.in.l.iuris gentiũ. §. prætor ait.ff.de pactis.vbi tenet. quòd dato, quòd aliæ exceptiones non admittantur, eft verũ contra illum,cum quo factum eft. Secus fi contra tertium poffefforem. vt ibi in nu.8. &.9. quia tertius poteft quafcũque opponere. & idem. in.l. fi vnius. §.ante omnia. nume.5. ff. eod. titul. de part.& Decius confi.198.nu.5. ☞ Quod facit ad
64 extrauagantem † Paul. Venet. in titu.de rebus eccle.non alienã.vbi cauetur, ꝙ vltra triẽniũ bona ecclefiarũ non locentur, aliàs cõtractus locationis fit nullus quia fi vltra locãtur, tale inftrumẽtũ locatiõis,vel alienatiõis nõ valet, & nõ mãdabitur executiõi ꝓ fupradicta. Qđ ego ita practicaui,& pronũtiaui, & fic de fimilibꝫ iuribus ptohi

prohibẽtibus cõtractib⁹. Et ꝙ instrumẽtũ nullũ
nõ mãdetur executiõi, tenet Bart. in. l. 1. §. si quis
ita. ff. de verbo. oblig. & meli⁹ ibi Frãc de Areti.
in fine referẽdo Bald. ibi. & hoc ea ratione non
executabitur, quia est null⁹, nõ quia est clerici.
65 ¶ Quia si est instrumẽtũ clerici † locatiõis, vel al
teri⁹ rei si est aliquod, mittitur executiõi in foro
seculari, sicut instrumẽtũ laici. tenet Paul. de Ca
stro. in. l. oẽs populi. ff. de iusti. & iur. nu. 8. in fi
ne allegãdo Bar. in. l. cũctos populos. C. de sum-
ma tri. & fide catholi. & idẽ tenet Abb. in. c. ꝙ
cleri. de foro cõp. colũ. 3 nu. 17. vbi tenet, ꝙ in fa
uorẽ clerici mittitur executioni, sed contra eum
non mittitur. vt tenet Abb. in. c. sicut. ne cleri.
vel monachi. colum. 5. nume. 17. ¶ Sed contra
clericũ mãdabitur executiõi in suo foro. vt Bart.
in. d. l. cũctos populos. secũdũ. Roder. Suar. in.
d. repe. l. post rẽ. versi. 8, amplia. colũ. 39. ꝑ eũ. &
ꝑ Feli. latissimè in. c. ecclesia sanctę Marię. de cõ
stitu. colũ. 25. versi. quæritur primò. vbi facit lõ-
gã recitationẽ de antiquis, & modernis & ex eo
quasi nõ possis colligere veritatẽ. & hãc opi. ꝙ
in foro epi mittatur executioni cõtra clericum.
probat rectè. Bart. in. d. l. cunctos populos. 10. co-
lum. nu 29. versi. subiicio exemplum tenentem
cõtra Azo. in summa. Sed contra istã. opi. Bart.
tenet Abb. in. d. c. ꝙ clericis. nu. 18. & in. d. c. si-
cut te. nu. 17. approbãdo. opi. Bald. qui tenuit cõ-
tra. Bart. in. d. l. cũctos populos, nu. 10. De quo
plenè tangit Abb. in. d. repet. c. ecclesiæ sanctæ
Mariæ. de cõstitu. colũ. 16. nu 40. ¶ Sed tu tene
opi. Bal. & Abb. in. d. c. sicut te. & sic quòd con-
tra clericum non potest peti executio dicti in-
strumenti, quia dicta constitutio, seu lex secula-
ris, nõ põt nocere clerico. & ista est opi. æquior,
& tutior. secũdũ. Benedictũ de Barzis in tracta.
de libellis guarẽtigiatis. q. 4. colũ. fi. tomo. 17. tra
cta. folio. 194. sed tantummodo debet fieri præ-
ceptum de soluendo sub excommunicationis
pœna, & si non soluat per censuram procedi-
tur contra eum. ¶ Sed nota vnum, quòd si cle-
66 ricus succedit † laico, & est hæres eius, & de-
functus laicus erat debitor alicuius laici, quòd
contra istum clericum hæredem mandabitur exe
cutioni instrumentum per iudicem secularem.
hoc tenet Roder. Suar. in. d. l. post rem. colum.
74. per. l. 57. titul. 6. partit. prima, quæ incipit.
Temporales son llamados. ¶ Tamen talis execu
tio contra hæredem non potest fieri, nisi prius
citetur, vt dixi suprà. nu. 56. quod tenet Innoc.
in capitul. quia. v. de iudic. Bald. in. l. per diuer-
sas. C. manda. Paul. de Castro. in. l. postulante.
ff. ad trebellia. numer. 44. Angel. in. l. oratio.
ff. de feri. & Rodericus. Suarez. vbi. suprà. co-
lũ. 71. & Feli. in capi. ex ratione. de appellatio.
¶ Sed licet mittatur cõtra clericũ executioni ꝑ
isto debito hæredetario si non habet bona,
67 non põt carcerari, † etiam per iudicem ecclesia-
sticum. tenet Alexan. in additio. ad Bartol. in. l.
si quis in seruitute. ff. de furt. in additione quæ
incipit. iuxta. quasi in principio. ¶ Quoq; in-
tellige, ꝙ instrumẽtum mittitur executioni, sci-
licet, quãdo persona in eo obligata erat habilis
68 † ad se obligandum, quia si nõ erat habilis, non
mandatur executioni. tenet Paul. de Castro. in. l.
1. ff. de cõstitu. pecu. nu. 5. & 6. vt quia erat pupil
lus, vel minor, vel mulier nupta, & se obliga-
uit sine authoritate administratoris, vel mariti,
& vi. Ias. in. l. 1. §. si quis ita, ff. de verbo. obliga. &
latè in. l. 1. ff. de iuri. om. iudi. nu. 10. de quo per
Hipp. de Marsi in repet. l. vnicę. C. de rapt. vir-
gi. nu. 167. cũ sequẽtibus. & in sua practi. crimi.
§. oportet. nu. 58. Et ideo potest restitui aduer-
sus tale instrumentum, vel contractum. vt tenet
Ias. in. l. postquam liti. C. de pactis. nu. 16. per
glos. notabil. in. l. vnica. in gl. post principiũ. C.
si momenta. posse. & glos. in. l. & si sine. §. fi. ff.
de minori. & Ias. in dict. l. 1. ff. de iuri. om. iudi.
¶ Item intellige ꝙ executioni mittitur instru-
69 mẽtũ publicũ nisi tẽpus † decẽnij sit trãsactũ, qa
tũc nõ põt executioni mãdari, sed via ordinaria
est agendum. per text. in. l. 3. & 4. titul. 13. lib. 3.
in ordina. regali. & doctor del Castill. in. l. 63.
de Toro. in glos. se prescriba. & Hipp. de Marsi.
in repeti. rubricæ de probatio. nu. 305. ¶ Et hoc
nisi post lapsum temporis pars confiteatur in
iudicio debitũ, quia vigore confessionis, non
obstante lapsu termini poterit iudex sententiam
promulgare, eo quòd cõfessio facta in iudicio, in
ducit notoriam. tenet. Bald. in. l. properandum.
C. de iudi. in fine. Angel. in tracta. malefi. in par-
te inchoata, facta. nume. 8. & Alex. in. l. fi. C. de
dolo. nume. 5. Hippolyt. de Marsi. in. l. fi. ff. de
iuri. om. iudi. nu. 1. tenet contrarium, loquendo
in criminalibus. & Bald. in cap. fi. de officio de-
lega. nu. 12. Quod approbatur hodie per. d. prag.
de Madr. quia si pars cõfitetur debitũ in iudicio,
& creditor petit executionẽ illius cõfessiõis, mit
titur executioni. vt suprà dictũ est. ¶ Dic tamẽ,
ꝙ si instrumẽtũ est iuratũ, licet tẽpus decẽnij sit
trãsactũ, mittitur executioni. dictũ est Mõtal. in
glos. ordinã. in parte, obligaciõ. 7. col. versic. Itẽ
nota. vbi tenet, ꝙ præscriptio illius. l. nõ currit, si
debitor iurauit, & idẽ tenet Ias. in addi. ad Porci.
Institu. de vsu capi. 9. colũ. vbi dixit, quòd præ-
scriptio nõ currit, quãdo instrumẽtum est iura-

tũ. secundum ea quæ notat Butriga: sequendo Hosti. in. cap. si diligẽti. de præscriptio. & facit quod notat Bart. in. l. nam & postea. §. si is qui tẽporali. ff. de iure iurã. & tenet Feli. in. c. quoniã. de præscrip. colũ. 7. ¶ Et quoq; ista præscriptio decẽnij non currit cõtra minorẽ: quia minor non obstãte. d. l. si habet aliquẽ obligatũ, potest instrumentũ elapso decennio mãdari executioni. tenet Bald. in authẽ. nisi tricennale. C. de bonis mater. verũ. sed quid dices: ¶ Item nõ currit cõtra ecclesiã habẽs instrumẽtũ: quia transacto decẽnio põt peti executio. tenet Bertachi. de Firmi. in suo aureo reperto. in verbo. ecclesia. versic. 308. cõtra Bal. qui tenet cõtrariũ. Tamẽ opi. Bal. quæ est in margarita Innoc. in verbo, ecclesia. ver si. 1. licet de eo Bertachi. nõ faciat mẽtionẽ. tenet Benedictus de Barzis. in tracta. de libellis guarẽtigiis. q. 4. tomo. 17. tracta. fo. 194. Sed debet ordinariẽ agere, quia beneficio meo quis non vtitur, nisi quatenus volo, & vbi ecclesia vult vti beneficio legis ad sui cõmodũ, opus habet seruare etiã quo ad onera. ¶ Quoq; fallit. d. l. ordina. in impedito, quia contra eum non currit. 10. annorum præscriptio. vt quia si vellit agere, repelleretur exceptione, qui iste dicitur impeditus. Vnde si habeo te mihi debitorem in decem, & postea efficior debitor tuus in totidem, certẽ si non peto quod mihi debes, non præscribis cõtra me, quia non sum negligens, ex quo desino agere, sciens me posse repelli exceptione compensationis, & sic fit compensatio ad euitandam pœnam præscriptionis impositam negligenti. & sic videtur, quòd si petis mihi debitum, possum ego petere tibi, & instrumentum meum contra te mandabitur executioni, licet sit transactum decennium. tenet singulariter Felin. in capi. ex transmissa. de præscriptio. nume. 9. allegando Petrũ de Anchara. in consi. 5. vbi reputat nouum, & polchrum. ¶ Item fallit. d. l. ordinamenti, quando in contractu non est apposita dies solutionis, quia tunc post interpellationem factam de soluendo modico tempore spectato potest executioni mandari. vt tenet Bald. in capitu. quoad consultationem. de re iudi. numero. 14. & ante istã interpellationem non currit præscriptio. vt probat Bald. ibi, & vide Paul. de Castro. in. l ita stipulatus. ff. de verbo. obliga. & text. & docto. in. l. die. ff. qui satisdar. coga. vbi de materia. ¶ Quoq; fallit, si in contractu, seu, obligatione, apponitur verbũ, quãdocunq;, vel verbũ, perpetuò, quia tũc non currit præscriptio. vt tenet. Bald. in. l. quòd si nolit. §. si quid ita ve. ff. de ædilitio edicto. in lectura antiqua. dicendo, quòd si statutũ dicit, q̃ instrumẽtũ quo quis non est vsus infrà decẽniũ, postea non mereatur executionẽ, q̃ si debitor in instrumẽto dixit, q̃ volebat quãdocũq; posse cõpelli, q̃ non currit dicta præscriptio. quod nota, vt ponantur dicta verba in instrumentis obligatoriis, scilicet, promitto soluere ad talem diem, & postea quãdocũq; possem compelli ad soluendum.

o se diere por contẽto,[d] aun que sean los derechos en poca quãtidad. Y que no lleuẽ mas derechos delos que por las ordenãças dela dicha ciudad, o villa deuiere lleuar[e]. como quiera que digan que estan en costũbre delo lleuar o que lo deuen lleuar segun las leyes de nr̃os reynos, y que dõde ay

[d]Por contento. [d]Idem tenet text. in. l. 3 titul. 13. libr. 5 in ordi. regali. in principio. & vide text. in. c. 15. in capitulis iudicum syndicatus.

Summarium.

1 Statutũ põt fieri super his, quæ disposita sunt à iure cõmuni, & sic põt disponere cõtra. l. superioris.

[e]Lleuar. [e]Nota tex. expressum iũcto verſ. y dõde no ouiere ordenãça. q̃ potest fieri statutum † super his, quæ disposita sunt à iure cõmuni, aliter statuendo: quia. d. l. 3. titul. 13. lib. 5. in ordin. regali. permittit. quòd Algazellus accipiat decimam pro executione, hic verò dicit quòd debet accipere illud, quod est statutũ in ciuitate, vel villa, & sic q̃ tale statutum municipale valet cõtra ius, quia cõtra eũ põt populus statuere. vt Bart. in. l. omnes populi. ff. de iusti. & iure. nu. 26. ¶ In cõtrariũ videtur, q̃ potestas data alicui intelligitur, q̃ cõtra ius cõmune, & cõtra legẽ superioris statuere non possit: quia inferior nõ põt tollere legẽ superioris. vt in Cle. ne Romani. de electio. & in. c. cũm inferior, de maior. & obedien. & tenet Philip. Decius cõsi. 403. nu. 4. & 5

4.&.5. & Abb. in consilio. 26. in primo volumi. consiliorum. & idem Abba. in capit. venientes. de iure iuran. numer. ℣ Sed dic, quòd, in hoc nõ obstat, quia licet sit verum, quòd inferior non potest statuere contra legem superioris, est verum, quando lex resistit, secus si permittit, vt hic, quia tunc bene valet statutum contra legem superioris, vt tenet Bart. vbi. suprà de quo ibi per eum.

[f] **Costumbre.** [f] Vi. l.3. titul. 13. libr. 5. in ordina. regali. ibi; Por sus derechos.

Summarium.

1 Consuetudo est seruanda is circa tributa exigẽda, & cõmoda exactoribus tribuẽda.

2 Executionis formæ, & solennitates inspiciuntur, & attenduntur in loco, in quo executio fit.

[g] **La costumbre antigua.** [g] Idem tenet tex. in. d. l. 3. titul. 3. lib. 5. in ordi. regali. ibi, no lleue mas delo que es vso, y costumbre. Hoc intellige statuto ciuitatis vel villę deficiente. & idem est de iure communi. quia de tali iure communi est seruanda consuetudo † circa tributa exigenda, & cõmoda exactoribus tribuenda vt in authentic. de mandatis princip. §. coges. collatio. 3. nam in omnibus vectigalibus ferè consuetudo seruanda est. vt dicit tex. in l. si publicanus. §. in omnibus. ff. de publica. & tenet Iohã. de Plat. in. l. missi oppinatores. C. de exacto. tribu. lib. 10. num. 4. & .5. & sic attenditur consuetudo in aliis casibus, vt ibi per eum. vbi quoque tenet in num. 7. ꝙ quantum ad solennitates, † & formas executionis, inspicitur locus executionis qñ iudex ex sua ordinaria iurisdictiõe exequitur. & dicit ꝙ facit. l. si quis intra. C. de bonis dãnato. & ꝑ Bart. in. l. à diuo pio. §. sententiã. ff. de re iudi. & vide quæ dicã in. c. 40. infrà eod. in glos. donde se hizieren. & in. c. 41.

Summarium.

1 Executorũ cõditio est praua, & sunt voraces & fraudulẽti, & rapaces iudices, & executores non possunt occupare animalia subditorum.

costũbre[f] que se lleuen menos derechos dela execucion delos treynta mr̃s al millar hasta ciento, y cinqueta marauedis que se lleuã por nuestras rentas segun la ley del nuestro quaderno, que tãbiẽ la guardẽ en lo q̃ toca alas dichas nuestras rentas, de manera que no se lleuẽ por ello mas derechos delo que se lleua, por los otros mr̃s. Y donde no uiere ordenãça, q̃ se guarde la costũbre[g] antigua tanto que no exceda dela quãtia de la ley, y que por vna deuda no se lleue mas de vna vez[h] derechos de execuciõ,

[h] **Vna vez.** [h]. Ratio istius. l. potest esse ad auaritiam executorum re-primendam quia conditio † istorum executorũ, & famulorum officialium, est praua, quia sunt voraces, & fraudulenti. l. 1. C. de mu. lib. 12. & facit. l. quantę. ff. de publica. & quia executio semel facta non est iterato fienda, tenet Bald. in. l. Lucius Titius. ff. de leg. 2. in. 1. ℣ Item est eorum conditio rapax. l. omnes. §. præterea. C. de episcopis & cleri. vt tenet Paris de Put. in tracta. syndica. in parte, familiaris, siue familia potestatis. fo. 11 nu. 6. vbi quoq; dicit, quòd idẽ dici potest de omnibus, qui obsequuntur. vt sunt actuarij tabelliones, perceptores, & scriuiarij, & omnes executores etiam præsumũtur malitiosi circa lites commorãdas. vt ibi ꝑ eum. & vi. Ias. in §. tripli. verò. Institu. de actio. si. colum. nume. 57. vbi dicit, quòd sunt canes curiarum, & deuoratores ciuium. & idẽ tenet. Plat. in. l. ex sula. C. de priuile. corũ. lib. 11. dicendo notarios appellari superbos, & rapaces, & alibi imperator dicit vorax & fraudulentum numerariorum propositum, quia diuersis obsequiis rectoribus obsequuntur. vt in. l. 1. C. de mune. eod. lib. & idem dicit de publicanis, quãtę audaciæ,

quantæ etiam temeritatis ſint publicanorum factiones, nemo eſt qui neſciat. vt in.d.l.quantæ. & tenet Guiller. Robelli.in tracta de iuſti. & in iuſtitia.lib.3.c.5.in fine.tomo.17.fol.105.loquendo contra iſtos, & aduocatos, & dicit, quòd cōtra eos inſurgit David. Pſal.51. Dilexiſti omnia verba præcipitationis lingua doloſa, Propterea Deus deſtruet te infinem, euellet te,& emigrauit te detabernaculo tuo, & radicē tuam de terra viuentium.¶ Et contra iſtos nuntios & executores facit text. & ibi Plat. in. l. 2. C.nec ruſti.ad vllum obſequi.de voce.lib.11.dicendo, quòd ſi dicti nuntij, vel executores capiunt animalia ſubiectorum ruſticorum, eis nolentibus, vel inuictis pro ſuis negotiis exercendis, puniuntur pœna publicationis bonorum, & perpetui exilij. quod nota & vide quæ dixi ſuprà.in.c.8.in gloſ.dineros

ſo pena que los paguen con las ſete- i nas el que lo contrario hiziere.

i Setenas. i De iure Inſt.itutionum erat quadruplum vt text.in.§. quadrupli verſic. Itē ex lege. Inſtitu. de actio. vbi executorem maiores iuſto ex torquentem ſportulas earum quadruplum reſtituere debere.

Prætorum Cap.X.finis.

Sequitur Caput.XI.

SVMMARIVM.

1 AN tota pœna debet ſolui fiſco, & accuſator recipiat partē ſuā à fiſco, quādo in condemnatiōibus medietas pœnę debetur fiſco, & alia accuſatori, vel iudici.

2 Vxor licet habeat bona mariti obligata pro dote, ſi publicantur, non poteſt impedire quin omnia bona in fiſcum incorporentur, & à fiſco poſtea debet repetere dotem.

Pratorum Caput. XI.

OTrosi q̄ no lleuen penas[a] algũas de las que disponen las leyes, ni de las q̄ pusieren para la nuestra camara, sin q̄ primero las partes sean oydas y sentenciadas[b] contra los que en ellas incurrieren por sentencia passada en

a PEnas [a] Etiam si aliqua pars illius pœnę pertineat fisco quia quãdo in condẽnationibus medietas † pœnę fisco applicatur, & alia medietas accussatori, tota pœna debet solui fisco & accussator, vel iudex recipiet partẽ suam à fisco. ita tenet Bar. & Iohã. d Plat. in. l. vacãtia. C. d vendi. rerũ fiscali. lib. 10. p. l. senat⁹. §. senatus. ff. de iure fisci. vbi quoq; vide Bar. & in. l. res. §. 1. ff. eod. ꝙ dicit esse vtilè qa fauorabili⁹ fit executio, qn do debet solui fisco, quam quãdo debet solui priuato. vt in. l. hic qui qui fisco. C. d conuen. fin. debito. & ꝙ tota condẽnatio dictę pœnę dbeat fieri insolidũ dicto camerario cõmunis. tenet Ang. in. §. pœnales Institu. d actio col. 3. nu. 5. sequẽdo Bar. in dictis locis. ¶ Tamen si quis soluerit iudici, vel priuato partem pœnę, quam sibi debetur, liberatur, & fiscus hoc impedire non posit, vt in. d. l. res. §. 1. prout tenet Bar. in. d. l. vnica. ¶ Cõtrarium videtur Ang. tenere in. l. lege. §. ex hęrede. ff. ad senat. consul. sileni. vbi ad literam dicit, ꝙ non primò fisco debet solui pœna tota, & nec deinde de manu fisci detur media accussatori. qđ dicit esse vtile ad statutum disponens percutiẽtem puniri in cẽtum, quorũ dimidia sit fisci, & altera percussi. & sic ꝙ Bar. & Ang. in hoc sunt contrarij, & dictum Ang. video semper seruari, tamen nõ sunt contrarij: quia Bar. dicit, ꝙ soluendo priuato, liberatur, & fiscus hoc impedire non posset, vt dictum est. ¶ Ad quod facit illud, qđ tenet Ang de Aretio in tracta. maleficio in parte eius bona publicamus. versi. quæro quis posit impedire publicationem. nu. 10. vbi cum Bar. in. d. l. vacantia videtur tenere allegãdo Bal. Ang. Rapha. & Imolam. in. l. si marito. in principio. ff. solut. matri. vbi
2 dicit, † ꝙ licet vxor habeat bona mariti obligata pro dote, tamen non potest impedire quin omnia bona mariti publicentur, & in fiscum incorporentur, cum ipsa mulier tantummodo habeat bona obligata, non autem dominium, vel possessionem dictorum bonorum, sed postea à fisco dotem repetet. C. ad. l. Iuli. de vi. l. 2. & facit tex. in. l. res quæ. §. res autem. ff. de iure fisci. de quo vide per Aug. in additio. ad Ang. de malefi. vbi suprà. & idem tenet Alex. in additio. ad Bar. in. l. si vacantia C. de bon. vacan. lib. 10. & idem repet Ias. so. l. si constante. ff. solut. matri. nu. 147. & Paris de Puteo. in tractatu syndica. in parte, publicatio bonorum. folio. 219. vbi per eum latè.

Summarium.

1 POenæ antea quam exigantur, debent iudices super eas proferre sententias, nisi procederetur super notorio.

2 Pœnæ in istis casibus possunt exigi, licet nondum per sententiam fuerit iussum.

b Sentenciadas [b] Similis tex. in. l. 48. tit. 19. de las penas. lib. 8. in ordination. regali. vbi habetur, ꝙ exe-
1 cutio pœnæ † non debet fieri, nisi prius per Regis prætores in eius curia iudicialiter fuerit per sententiam diffinitiuam adiudicata: si verò p iudices, vel prætores aliorum locorum super pœna lata fuerit sentẽtia anteaquã executioni tradatur, Regi debet ostẽdi. & Mõtal. in. gl. illius. l. in parte pœna, seu etiã colonia. similis tex. in. l. 1. C. de exe. rei iudi. & in. l. si cũ nulla. ff. eod. tit. de re iudi. ¶ Quod fallit, quãdo procederetur super notorio: qa notoriũ habet vim sentẽtiæ. l. emptorẽ. ff. de actio. scripti, & per docto. in. l. ea quidem de causa. tenet Bart. in. l. ictus fustium. ff. de his qui not. inf. nu. 1. & Paul. de Cast. ibi. & ideo dicit Paul. in. d. l. 1. ꝙ requiritur sententia. s. contra contradicentem secus si confiteretur debitum, quia tunc sententia, vel cognitio non est necessaria, si lis non erat contestata. imò talis confessio mittitur executioni. Sed hoc intelligerem cum declaratione iudicis vt Hippoly. de Marsi. in rub. ff. ad. l. corneli. de fal. nu. 24. ¶ Et quoq; intelligerem in ciuilibus secus in criminalibus per ea quę dixi suprà in. c. 10. in glo. execucion. nu. 32. ¶ Et licet executio fuerit male facta nõ precedẽte sentẽtia, vel aliquo prędictorũ, & cũ petitur retractari offertur in cõtinẽti ꝓbatio d debito. nõ retractatur talis executio, ita tenet Paul. d Ca. in. d. l. si cũ nulla p tex. in. l. fi. §. fi. ff. qđ metus causa. vel põt quoq; dici secũdũ eundẽ, ꝙ loqtur

ibi.quando poteſt executio fieri,tamē fuit omiſ-ſum aliquod,ꝙ erat faciēdum , putà citatio.ſecus ſi fieri nō poterat,de quo ꝑ Alex.ibi. nu.8.aliàs retractatur executio ante ſentētiā factā ſecūdùm Ang.ibi.☞Quoq; dic,fallit in caſibus contentis
2 † in.l.4.tit.11.lib.5.in ordina.regali.ſ.in cuſtodibus dehefarū,vt ibi latè,aliàs ab executione non eſt incipiendum,etiam ſi debitum ſit probatum, quia probationes non habent executionem paratam, niſi confeſsio in iudicio, vel iuſiurādum iudiciale,vt in.l.ſed & ſi poſſeſſori.§.pe.ff.đ iur. iuran. nam licet ſit probatum adhuc ſub iudice lis eſt.vt in.l.eo tempore.ff.de peculio.& in.l.ꝙ debetur eod.tit.ideo nōdum eſt tēpus exequendi.vt Bal.in.d.l.1. C.de execu.rei iudi. per.l.meminerit.C.vnd vi.& etiā ſi eſſet caſus,in quo creditor ſibi ex pacto poſsit ius dicere, quia dum aſſumitur via iudiciorū. debet ſecundum eam procedi vt dicit notari in.l.1.C.de iure emphite.iuxta illud,viam quā eligerit,hęc ſibi pateat.ff.ꝙ metus cauſa.l.ſi mulier.☞Quod procedit nō ſolum quando proceditur ad petitionem partis, verum etiā ſi procedatur ex officio iudicis,qa officium iudicis ſentētiæ deſeruit,nec prius naſcitur,quā ſententia tranſeat in rem iudicatam, licet actio iudicati. oriatur in ipſa ſentētia ex quaſi contractu ſecundùm Bal.ibi in.d.l.1.nu.2.& ibi de materia iſtius tex.

Summarium.

1 RES iudicata dicitur , quando appellari non poteſt.
2 Reſcripta principis ad ius cōe ſunt reducenda.
3 Executio ſuſpenditur appellatione pendente
4 Res iudicata dicitur,quando pars non appellat, quia conſentire videtur.
5 Practica de re iudicata excipiendi.
6 Sententia abſolutoria lata quia non probauit an pariat exceptionem rei iudicatæ reo abſoluto, ſi de eo crimine iterum accuſetur.
7 Sententia in re iudicata tranſacta in tantum valet,ꝙ virtus dictæ ſententiæ nō poteſt per reſcriptum principis tolli.nu.9.
8 Sententia lata pro appellante facilibus temporibus elapſis,eſt ipſo iure nulla.
10 Res iudicata renunciari poteſt.

c Iuzgada c Res iudicata propriè dicitur quando appellari † nō poteſt. vt notat glo.in.c.non ſolum.in verbo,innouata. de appella. in.6. & Domi.ibi in principio notat illam glo.ad ſtatuta quæ de iudicato loquuntur, & Bar.in rub.C.de re iudi.& Abb.in ead.rub.et facit tex.in.c.dilecti.đ electio.& in.c.quoad conſultationem.đ re iudi.& in.l.eleganter.§.ſi quid. poſt.ff.de condi.indebiti. ☞ Et facit qđ tenet Roma.in cōſilio.334.

cosa juzgada y que en esto no haran

in principio vbi dicit,ꝙ ſi verba reſcripti dicant , ꝙ quatenus de ſententia legitimè tibi conſtiterit, non audias cōtra ſententiam, niſi prius parito iudicato,dicit ꝙ debet intelligi de ſententia,quæ in rem iudicatam tranſiuit,non autem de ea,quæ appellationis be-
2 neficio ſit ſuſpenſa:qa principis † reſcripta quantùm poſsibile eſt ſunt ad diſpoſitionē iuris cōis reducenda, c.cauſamq́ue de reſcrip. l.ſi quando. C.de inoffi. teſta.l. etiam ſi ius. ff. de boni liber. ☞Sed de iure cōmuni quo vtimur appellatione
3 † pendente executio ſuſpenditur,vt in.c.paſtoralis.§.prçterea.cum ſimil.de offi.delega. Et ſi dicatur,quid ergo operabitur hoc reſcriptum.Reſpondetur hoc.ſ.ꝙ appellatione deſerta,& ſic appellatione in rem iudicatam tranſeuntem nullitatis exceptio executionem ſententiæ non ſuſpendit ſecundùm Roma.in.d.conſilio. ☞ Item res iu-
4 dicata dicitur,† quando pars non appellat, quia videtur cōſentire.tenet Iohā. de Plat in.l.non videtur.C.de muneri patri.nu.1.lib.10.& Bar.in.l. 2.ff.de iure iurā.nu.4. & 5.& Abb. in.c. quo ad conſultationem. de re iudi. nu.6. & ad hoc dicit illum tex.eſſe mēti tenendum. & alibi dicit tex. in.l.fi.C.de ſenten.quę ſine cert.quanti. proferr. & in.l.à eo.C.quo & qñ iudex,ꝙ qui non appellat,confirmat ſententiam.& præſtat aſſenſum ei, & idem tenet Iaſ.in.l.ſi ab arbitro.ff. qui ſatiſdare cogan.nu.1.& Abb.in. c.cum inter de re iudi. nu.7.vbi tenet,ꝙ licet à principio ſententia inter partes ius nō cōſtituat,ſed declarat,tamē poſt lapſum.10.dierum,vel quinq; hodie facit ius inter ipſos litigantes:quia ſiue benè, ſiue malè fuit iudicatum, ſtandum eſt ſententiæ propter authoritatem rei iudicatæ.& Hippolyt.đ Marſi.in ſingula.487.vbi quoq; ponit vnū caſum,in quo nō videtur acquieſcere ſententię.ſ.quando ſententia fuit lata contra falſum procuratorē, & dominus non appellauit,non videtur acquieſcere nec approbare,ex quo non conſtat de mandato, & poterit dominus vſq; ad mille annos dicere đ nullitate. ☞ Aliꝰ caſus in.l.3.tit.15.lib.2.for.ll.& Montal.ibi in glo.1.☞Practicam excipiēdi de re iudi-
5 cata † vi. Abb.in.c.ſicut.de re iudica.& talis exceptio eſt litis finitæ,& ideo impedit litis conteſtationem

stationem, de quo plenè in. c. 1. de litis contesta. in. 6. Et an sententia absolutoria lata, quia non
6 probabit, † pariat exceptionem rei iudicatę reo absoluto, si de eodem crimine iterum accusetur. vide. Rom. cõsilio. 223. vbi dicit, q si in ipsa secũda accusatione deducitur crimẽ ad aliũ & prorsus diuersum quã deuictum esset in prima, putà qa in. 1. deducitũ erat ciuiliter, in. 2. deducitur criminaliter, vel ecõuerso, tũc ipsa sentẽtia nõ parit exceptionem secundi iudicij exclusiuã, vt fuit senia Bar. pũctualiter in. l. a §. hoc edicto. ff. vi bonorũ rapto. aut crimen nouiter deductũ in 2. accusatiõe ad illũ eundẽ finẽ deducitur, ad quẽ fuit deductũ in prima, putà quia in ambobus deductũ fuit vt criminaliter puniretur, & tunc prima sentẽtia absolutoria prędicto modo plata, exceptionẽ rei iudicatę parit exclusiuã secundi iudicij. vt dicit Rom. esse seniaNico. Mata. & Bar. in. l. Iulianus. C. de condi. indebiti. qui in ciuilibus & criminaliter loquitur. de quo ibi per eum. In tantũ senia in rẽ iudicatã transacta valet, q
7 virtus † dictę sentẽtię nõ potest p rescriptũ principis tolli: qa princeps in dubio nõ pręsumitur velle derogare sentẽtię, quæ trãsiuit in rẽ iudicatam. vt est bonus tex. in. c. ex posita. de arbitris. & in. l. fi. C. senię rescri. nõ poss. & in. l. causas vel lites. C. de trãsa. imò rescriptũ factũ in cõtrarium non valet, nisi in eo esset adiecta clausula, nõ obstante tali sentẽtia trãsacta in rẽ iudicatã. vt in. d. l. fi. put tenet Alex. in cõsilio. 94. in. 2. volu. nu. 2. & Phili. Deci. in. l. res iudicata. ff. de regul. iur. Et facit in simili, q tenet Innoc. in. c. ex ratiõe. de appella. quẽ refert, & sequitur Bal. in. c. sancimus. el. 2. ad finẽ. in tit. quo tẽpore miles in vsu. feudo vbi voluit, q si post cursum fatalium apparet in actis lata senia cõtra primã, nihilominus prima debet mãdari executiõi, qd sequitur Ias. in. §. rursus. Insti. de acti o. col. 12. nu. 73. vbi in nu. 72. in fine
8 si dicit, q si post tẽpora fatalia † feratur sentẽtia pro appellãte, quod est ipso iure nulla, & dicit de hoc videri casum in. c. si appellatiõe, de appella. in
9 cle. Sed supradicta intellige, nisi expsse † constaret de mẽte principis, q voluit derogare rei iudicatę, quia põt, cum illud sit ius quęsitũ de iure ciuili vt notat Bal. in. l. fi. co. 2. versi. sed immediate opponitur. C. senten. rescri. nõ pos. & Ang. in l. Lucius. ff. de euictio. Paul. de Ca. in. l. heredes. ff. de adqr. posse. & tradũt moderni in. c. quę in ecclesiarũ. de cõst. & Phili. Deci. vbi suprà. Intellige quoq; supradicta nisi sit renuntiatũ rei iudicatæ quia illi renuntiari põt, & valet renũtiatio. vt dictus Phili. vbi suprà p. l. iuris gentiũ. §. pacisci. ff. de pactis. & nõ solũ expresse, sed etiã tacitè renuntiari põt: quia si qs fuit admissus ad pbandũ de iniqtate senię, & fuit pbatũ parte non opponẽte, iudex dbet primã seniam, quę trãsierat in rẽ iudicatã reuocare. vt voluit Inno. in. c. dilecta de rescrip. & i. c. eũ Bertoldus. de re iud. & Alex. in. l. iudex posquã ver. 6. fallit in. 2. col. de re iudi. Abb. in. c. quoniã contra. de probatio.

aueñcia ninguna por si, ni por otra psona por ellos antes q̃ dar la sentẽcia so pena q̃ lo paguẽ con las setenas,

Summarium.

1 Pactum factum ante sententiã, collusio est.
2 Transigere non licet in causa populari.
3 Compositionem potest iudex facere sentẽtia lata, quando pœna in totum applicatur sibi, secus si regi accusatori, & sibi.

d Auenencia d Quia tunc collusio esset, quę est phibita, vt †
1 in Cle. cõstitution. §. sanè de electi. & in Cle. 1. de
2 renuntiatio. Et qa est causa popularis, † in qua non licet transigere. vt Abb. in. c. 1. de collusi. detegenda, qa per sordes, seu pretiũ nõ est licitũ facere istã trãsactionẽ ante seniam, seu desistere. vt Abb. ibi. nu. 2. et Bar. i. q. iudex maleficiorũ Et de materia cõpositionis, qñ fieri põt, vide singl. per Parid. de Put. in tract. syndica. in parte cõpositio. fol. 96. cũ versi. sequẽtibus. Sed ego intelligo istũ tex. q iudex põt facere istã auenẽtiam, seu cõpositionem, & moderationẽ post seniam per eũ latã, qñ pena in totũ applicatur iudici, qa tunc cũ p seniam fiat dñs. vt glo. in. §. fi. Instit. de offi. iudi. maximè in actiõe psonali. vt Bar. & doc. in. l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iur. latè Fel. in. c. cũ venerabilis. de excep. nu. 18. Ias. in. l. ita dictio nibus. C. de pactis. nu. 27. & Iohã. de Imo. in. l. Põponius. ff. de adquir. posse. & Bal. in. c. eũ sup. de conses. & cũ tota pœna sit sua, & sibi applicetur, põt facere quid velit de ea: qa quilibet est moderator in re propria. vt in. l. in re mandata. C. mandati & in. l. status. ff. de religi. & sumpti. fune. & moderate in isto casu significat diminutionem. vt glo. in. c. fi. de verbo. signifi. & ibi Abb. & glo. in Cle. 1. de iure patro. & ibi Card. Sed si pœna applicatur per partes. s. cameræ regis, & iudici, & parti nõ põt compositionẽ facere in præiudicium fisci. quia in re aliena nemo est moderator. vt in dicta. l. re mãdata. & in dicta. l. status. imò si recipit suam partem condemnationis anteaquam camera regis sit solutus ex sua parte tenetur iudex restituere suam partem cum duplo cameræ regis. vt in pragmat. decima sexta.

en la

en la instruction que el rey hizo de como se han de cobrar las penas de la camara, in villa de Madrid anno. 1552. Imò nec denuntiator suam partem debet recipere, donec sit satisfactum camerę regis sub dicta poena. vt ibi.& licet.d.pragma.lo quatur con los alcaldes de corte y chancilleria, extenditur ad alios iudices huius reg.vt in pręsa ctione,& in data ipsius.l.continetur, ibi.y otras justicias qualesquier de todas las ciudades,y villas,& lugares.&c. Et quia illud, quod est prohibitum superiori, censetur prohibitum minori.c. cum in cūctis.de electi.&ibi Bal.in fine.& Abb. in.c.licet.de testi.1.col. & in authē.multo magis. C.de Epis & cleri. Ias.in.l.si quando.§.generaliter.C.d inoffi.testa.tex.in.c.per venerabilē.qui filij sint legitimi,& ibi glo. ¶ Tamē crederē, q̄ si condēnatus cōposuit se cum iudice, vel cum accussatore,& eis soluit aliquid ratione dictę sententiæ,seu condēnationis, vt propter eius appellationen sit suspensa sententia,& pars quę debetur fisco,ei non soluatur,sed esset in suspenso appellatione pendente, licet iudex, vel accussator in poenam dictę pragmaticæ.16.factę in Madrid incurrant, sententia est transacta in rē iudicatam & potest exequi in fauorem cameræ regis, quia non solùm quando aliquis petit dilationem ad soluendum,videtur consentire sententię,vt in.l. ad solutionem. C.de re iudi.& additio. Abb.in. c.quo ad cōsultationem.de re iudi. in additione, quæ est in nu.13.quæ incipit, an recipiendo terminum.& Roma.consi.9. in fine. Et ita quando pars soluit,vel dat pignus,approbat debitum,vt Bar.in.l.1.§.hæc verba.ff.ne vis fiat ei.& hoc quā do sponte soluit, acquiescit sententiæ. Secus si mandato iudicis compulsus. vt Iohā. Fab.in.d. l.ad solutionem per.l.cum ex causa iudicati.ff.de appell.& tenet Guid.singul. 813.§. Iohānes ¶ Et non solum quando totum soluit,acquiescit sententiæ,vt dictum est,sed etiam soluendo partem debiti,videtur totū agnoscere. & per cōsequen. acquiescit sententiæ in totū tenet Specula.in tit. de locat.& de emphit. §.nunc aliqua. nu.53. per l.cum notissimi.§.pē.C.de prescri.30. vel.40.an no.& vide tex. vltra eum in.l. cum fidem. C. de non numera.pecu.& Bal.in.l.certis annis. C.de pactis.nu.5.vbi per dictam.l.cum fidem.tenet,q̄ qui affirmat contractum,soluendo partem debiti cogitur postea ad solutionē residui: & ita soluendo partem sententiæ, vel faciendo compositionem de parte condēnationis,videtur consentire sententiæ:quia sententia æquiparatur contractui & econtra.ita Bal. in.l.1. C.de sent.& interlo.om. iud.nu.3.per.l.omne.ff.de iudi.&idem Bal.in.l. ab executore.C.quorū appella.non recip.& idē tenet Ang.in.l.1. in fine.ff.d hæred.instit.&in.l. suus quoq;.§. sed & si filio. eod. tit. & Iohan. de Imol.in.l.centesimis.ff.d verbo.obliga.& Alex. in.l.impossibilis.ff.eod. ¶ Et ideo consulo condēnatis, vt istam compositionē non faciant,si bonam causam habēt,sed appellent, seu prouocent à sententia, & ipsam appellationem prosequantur. nam aliter videntur sententiæ acquiescere propter dictam compositionem partis condēnationis & in totū dicta condēnationis poena mittetur contra eos executioni.

Prætorum. Cap.XI. finis.

Sequitur Caput.XII.

SVMMARIVM.

1 Poena seu multa non cedit in vtilitatem iudicis.
2 Poena in dubio an applicetur fisco vel parti.
3 Poenæ,& multæ an applicentur dominis temporalibus,qui habent loca, & villas ex donatione regis.
4 Confiscandi ius an habeant domini temporales, seu Episcopi.

Camara

Prætorum Cap. 12.

Otroſi que las ſetenas, en q̃ códenarẽ, ſeã para nueſtra camara[a] y no lle ue el, ni ſus officiales, ni alguaziles, ni merinos parte dellas, aunq̃ digã que eſtã en vſo y coſtũbre[b] delas lleuar.

Prætorum Cap. 13.

Otroſi, que el ni ſus officiales no lleuẽ parte delas alcaualas[a], o ſiſas, o impoſiciones, o de ſcaminados por las ſentẽciar, ni por las executar, ni en otra manera. Ni ãſi miſmo lleue por firmar los recudimiẽtos delas rẽtas mas delo q̃ diſponen las leyes del quaderno, ſola dicha pena.

a
1 Camara [a] Nota tex. ꝙ cũ pœna, vel multa fuerit † exacta, nõ cedit ĩ vtilitatẽ iudicis, ſed in vtilitatẽ publicã cõuertetur, vel in fiſcũ. vt in. l. multarũ. C. de mod. multã. & tex. ſingul. in. l. 48. tit. 19. delas penas. in or. reg. & tex. in. c. 48. infra eo. ¶ De quo an ĩ
2 dubio † applicetur fiſco vel parti, notatur. in. l. iubemꝰ. §. is quoq;. C. de ſacro ſanct. eccle. & Bar. in. l. Agraria. ff. de termi. amo. Spec. in ti. de dolo & cõtum. §. reſtat. circa princ. ¶ Ad iudicẽ verò talis pœna vel multa cedit, & ptinet qñ ex legis, vel ſtatuti ciuitatis diſpoſitionem applicatur ſibi. vt in. l. 5. tit. 12. li. 8. in ordi. reg. & in. l. 2. ti. 10. eod. lib. & in multis aliis caſibꝰ in legibꝰ & pragmaticis cõtẽtis, in qbꝰ iudicibꝰ aliqd applicat. In iſtis bene poſſunt recipe ſine metu pœnę, dũmodo antea cõdẽnẽtur, & ſup eas ſententiã pferãt. vt. i. d. c. ſuprà proximo. & in. d. l. 48. tit. delas penas. in ord. reg. & in. c. 49. infra eod. in fine. quẽ vide. ¶ Attamẽ duces, varones, & dñi tẽ
3 porales, † q habẽt villas, & loca ex donatiõe regis, an habeãt iſtas pœnas & eis applicẽtur, & nõ fiſco? Dic ꝙ ſic. vt ĩ. l. fi. ti. 5. li. 4. foro. ll. & vi. Iohã. d Plat. in. l. 1. C. de bonis vacã. li. 10. col. 2. nu. 2. vbi ĩ ſimili dicit, ꝙ varones, & dñi
4 † tpales hñt ius cõfiſcãdi ſi cõſueuerũt: cũ enim ex cõſuetudine dicatur eis iuriſdictionẽ cõpetere, vt in. l. t. in fine. C. de emãcip. libe. ita & cõfiſcatio. circa qd vide quæ poſui in. c. 2. ſuprà. in glo. pa la nueſtra camara. verſi. an aũt duces, marchiones. nu. 5. ¶ Sed quid de epiſcopis, an habeãt fiſcũ? dic ꝙ ſic. glo. eſt ſingularis. in. c. quia diuerſitatẽ. de cõceſsio. prębę. quã ibi ſequitur Anto. Abb. & Imol. & Annã. in. c. excõmunicamus. de hęreti. Cardi. Zabar. & Imo. in Cle. 2. de hæreti. Rota in deciſsi. 965. in antiquis Oldral. cõſi. 302. col. 2. & eã dicit ſingul. Stepha. Aufre. in. tracta. de poteſta. eccleſi. ſuper laicis. nu. 29. tomo. 5. tractu. folio. 438. & deciſsione capell. Tolo. 229. & 275. & hoc tenet in. d. trac. quãquam officiales regiſ, aliàs cõtrariũ aſſeuerint vt ipſe ait. & ita quoq; tenet Feli. ꝙ epiſcopus habet fiſcum, etiã ſi habet dominiũ temporale lątè approbando dictã glo. in. c. irrefragabili. §. cæterum. de offici. ordi. nu. 11. vbi refert plures hoc idem tenentes.

Summarium.

1 PRæſcriptio, nec conſuetudo cauſatur in tributis & fũnctionibus publicis.
2 Præſcriptio non currit in iſtis caſibus.

b
1 Coſtumbre [b] Quia in tributis, & functionibus † publicis nõ currit pręſcriptio, nec cauſatur cõſuetudo. l. cõpcrit. C. de pręſcri. 30. anno. 16. q. 3. §. pẽ. & §. ꝙ ſi priuatus. cum ſequenti. & Inſtit. de vſufru. §. ſed aliquando. & in. l. fi. C. de pręſcrip. longi tẽpo. quæ
2 pro liber. compe. ¶ Alios caſus, † in quibus non currit pręſcriptio vi. per Petrũ Ferra. in forma libelli reſponſio, rei cõuenti. in parte, præſcriptionis. nu. 31. de quibus in. c. non liceat de pręſcrip. glo. in. §. res fiſci. Inſtitu. de vſu capio.

Summarium.

1 GAbellarum ius principis eſt.
2 Vectigalium ius eſt de maximo imperio & inferior à principe illud nõ poteſt imponere.
3 Ius exigendi gabellas, & pedagia, poteſt cõcedi per principem alicui populo, vel priuato.
4 Priuilegium exigẽdi gabellas, vel collectas conceſſum à principe, non poteſt reuocari.
5 Ius colligendi pedagia, gabellas, ſeu exactiones, an poteſt pręſcribi.

a
1 Alcaualas [a] Quia omnia iſta ſunt principis, † vt dño orbis. l. deprecatio. ff. ad. l. Rhodi. de iact. l. bene à Zenone. C. de quadr. pręſcrip. & in prœmio. ll. quaterni gabellarũ. ibi. las nueſtras rentas de alcaualas. & in. l. 15. eius quaterni: & Bertach. de Firmio. in tractatu. gabella. in. 1. parte. in principio. ¶ Et cũ
2 hoc ius vectigalium, † ſit de maximo imperio, inferior à principe non põt illud imponere, nec percipere. l. vectigalia. & ibi Saly. C. noua vectigali,

gali.& in.l.nō solēt.cū glo.ibi.& doct.&.l.fi.eo. tit.& facit.l.& ideo.ff.de legi.& in.l.in rebus.cū glo.ff.de constitu.princip.& in.l.quiquid.C.de vectigali.& comisiis.& per Specul.in tit. de causa posse.& proprie.§.1.versi. quid de colligentibus, & in Cle.si. & ibi Cardi.de cēsi.& tex.& ibi gl. & docto. in.c.super quibusdam.§. pręterea.de verb. signifi.vbi Hosti. dicit hoc esse verum in rege Romanorum, qui est domin' orbis, nō in aliis regibus, secūdùm Card.vbi supra, licet de facto oēs reges hodie, & ciuitates Italiæ, & qd peius est, castellani imponunt pedagia q fieri non debet, imò peccāt. vt Firmia.in suo tract gabella.in 1.parte.in princip. Q† dicit esse verum, nisi concedatur à principe inferioribus. vt tenet dictus Firmi.in.d 1.parte.q.9.vbi tenet q potest conce-
3 di ius exigendi † gabellas, & pedagia per principem alicui populo, vel priuato.per.d. c. super quibusdam.§.præterea.& dicit q tenet Bal.in.l. si plures.pē.col.C.de conditio. insertis.& Specula tenet idē in.d.tit.de causa poss.& propriet. §.1.versi.quid de colligētib'. Attamen tale priuilegium cōcessum à principe exigēdi dictas ga
4 bellas, seu collectas, non potest † reuocari, qa trāsiuit in vim pacti, vel conuentionis.l.q semel. & ibi Bar.ff.de decreti.ab or.fa.& in.l.hic qui in fine.ff.de iur.muni.q tenet dict' Barth.de Firmi. in.d.tracta.in.d.1.par.q.9.versi.illud. quod dicit esse mentitenendum perpetuò. Et idem dicit esse in priuilegio, ne teneatur ad collectas secundùm Bar.in.d.l.quod semel. & idē tenet Bar.in. l.omnes populi.ff. de iusti. & iure. & Bal.in.l.si cum mihi.ff.de dolo.& Inno.in.c.nouit.de iudi. & Iohā. Andr.in additio.ad Specul.in tit. de cēsi.§.nunc dicendū.versi.quid si vniuersitas.& in tit.de instru.editio.§.nunc verò aliqua. Archidi. in.c.quicquā.11.q.1.& Abb.in.c.subiectū de decimis.sed hodie per tex.in.l.4.quater. gabellarū, nullus excusatur, etiam si habeat priuilegiū exēptionis gabellarum, nisi talia priuilegia, & exēptiones sint scriptæ in libris delo saluado. & suprascriptæ per cōputatores maiores. vt ibi caue-

Prætorum Cap. 14.

Otrosi, q̄ guarden, y hagan guardar a sus officiales las leyes de nuestro quaderno delas alcaualas y otras rentas, que dan orden en el demandar, y proceder y lleuar los derechos enlos pleytos delas dichas rentas, de manera que los labradores, y officiales, y personas del pueblo no sean fatigadas contra el tenor, y forma delas dichas leyes[a].

tur. Et an ius colligendi pedagia, vel gabellas,
5 possit quæri † præscriptione, vel cōsuetudine, sicut priuilegio: dic q sic. vt dictus Firmia.in.d.tracta.gabell.in.d.1. parte.q.10.allegando Bal.in.d. l.si plures.C.de conditio.insertis, & est casus in. d.c.super.quibusdam.§. præterea. & ibi docto.&in. c. innouamus. de censi.& Bar.in repe.l.victigalia supra allega. & in. l.si publicanus.§. in omnibus. ff.de publica. & Bal.i. l.fi.C. de vectiga. & cōmiss. & i.c.1. quę sint regalia.in vsi.feud.colū.2.& glo.in.l.dūi.C.de agricoli. & censi. Quod intellige verum secundùm Firmia. vbi suprà in præscriptione tanti temporis, qd nō sit memoria in contrarium vt in.d.§.præterea.& docto.vbi suprà.de quo & an requiratur scientia principis, vel alterius in ista præscriptione vi.per.d. Firmia. vbi suprà. Bal.in consilio.110.in.1.volu. altercando istā.q.nunqd exactio vectigalis possit pręscribi: post multa pro vtraq; parte plata, dicit, q si iste, q percipit vectigalia incipit à priuilegio. Aut priuilegium est solēne, & sufficit solum priuilegiū: quia inducit quidquid oportet. Aut priuilegium dat causam præscribendi propter aliquē iustum errorem, & tunc vtrunq; requiritur ambo copulatiuè. s. priuilegium, & pręscriptio, siue consuetudo: & tunc sufficit tempus.40. annorū. Si autem incipit à consuetudine, & non est ibi aliquod priuilegium tunc talia iura regalia non præscribuntur, inscio principe, nisi tanto tempore, cuius contrarij memoria non exiltit. arg.in.l. cōperit. C.de præscrip.30.annorum. sed co sciēte, & patiente sufficit tempus.40.annorum, quasi princeps tacitè prohibitionem suam videatur remisisse secundùm opi. Cy. prout Bal. tenet & concludit in.d.consilio. quæ mihi videtur vera distinctio.

a Leyes. Quæ sunt.l.120.cū pluribus aliis sequentibus in.d. quaterno gabellarum quas per te vide.& tex.in.l.21.tit.2.lib.3. in ordi.regali.

Sum-

Summarium.

1 Homicidij ius est.600.marabetinorum.
2 Homicidium percipitur,quando in absentia proclama proceditur.
3 Citatio trina requiritur,vt homicidij pœna percipiatur,& non sufficit vna pro tribus: & in ista citatione non est necesse quod crimen exprimatur.
4 Si aliquis fuit captus,& suspensus,non pertinet iudici homicidium,si contra eum anteaquam caperetur non fuit processum,per edicta,& proclama.
5 Homicidium debetur iudici, si est consuetudo loci percipiendi.
6 Homicidium debetur iudici,si est per eum sententiatum.& 7.
7 Rebeldia & contumacia non est necesse quod accusetur,quando iudex procedit ex officio.
8 Homicidij pœna debetur,quãdo accusatus reus est mortis.
9 Probatio plena non requiritur, vt quis in absentia condemnetur, sed sufficit aliqualis informatio.
10 Contumax licet absoluatur à delicto, debet soluere expensas propter suam contumaciam.
11 Contumacia sola non sufficit ad hoc, vt iudex possit reum condemnare de delicto, nisi aliqualis probatio interueniat.
12 Reus condemnatus in absentia,si est captus,vel se præsentat,debet audiri.& nu.31.
13 Statuta præcisè loquentia,non excludunt exceptionem innocẽtiæ, quæ ab statuto tolli non potest,quia est de iure naturali.
14 Executio fieri non debet, quando post confessionem constat de innocentia rei.
15 Statutum vt quis habeatur pro confesso,intelligitur nisi per testes, & iura de eius innocentia constet.
16 Non contestans litem infra nouem dies,non habetur pro confesso,si post istam cõfessionem constat de innocentia rei per testes.
17 Pro confesso quando aliquis declaratur,non debet statim condemnari in re petita.
18 Facta confessio probationem recipit in contrarium.
19 Contumax in respondendo positionibus, licet habeatur pro confesso,potest probare contrarium.
20 Confessio in mutuo licet post biẽnium assumat robur,potest probare contrarium.
21 Pro confesso, & conuicto licet aliquis habeatur à lege,admittitur probatio in contrarium.
22 Pro confesso quando aliquis condemnatur, debet iudex in ista condemnatione eum recipere ad probandum quod voluerit.
23 Mandatum in iudicio debet quis ostendere, & producere seu præsentare, & anteaquam producatur, reus non tenetur, nec cogitur litem contestari: & licet non contestetur, non est confessus. Et quid si notarius dicat, quod instrumentum procurationis est apud se.
24 Penitus extraneus admittendus est ad excusandum & allegandum causas innocentiæ & absentiæ.
25 Iudex ex officio suo debet assumere probationes innocentię absentis.
26 Si liquet iudici contumacem absentem esse innocentem,& non culpabilem, licet sit contumax,non debet eum condemnare.
27 Absentiæ causæ impediunt processum absentis in criminali.
28 An sententia criminalis si imminet pœna mortis,vel corporalis, transeat in rem iudicatam.
29 Reus, qui in fortia iudicis non est condemnatus si postea veniat in fortiam communis,debet alius processus formari, & in isto secundo processu potest bannitus primam sententiam, seu bannum latum probare emanasse per falsas allegationes,& probationes.
30 Valet statutum, quod propter contumaciam possit quis condemnari ad pœnam corporalem.
31 An absens condemnatus veniens infra annum, vel anno elapso,audiatur.
32 Absens quando se presentat,potest allegare incompetentiam iurisdictionis.
33 Clericus in absentia permittens se condemnari à iudice seculari propter delictũ, licet posteà alleget priuilegium, debet soluere expensas.
34 An omnes occissores debeant soluere vnum homicidium, an quilibet teneatur eum soluere.
35 Homicidium an debeatur iudici successori, vel prædecessori.
36 Initium in delictis est spectandum.
37 Iudex,qui condemnat,habet commoda,etiam si delinquens appellauit, & interim fuit remotus,si sua sententia fuit confirmata.
38 Iudex condenans, etiam si non faciat executionem,habebit partem pœnæ,& non successor.
39 Institiarij habentes commoda,& prouentus iurisdictionis,non habet cõmoda prouentuum pœnarum delinquentium in personam principis,vel varonis. Nec ea,quæ donantur principi in suo iocundo aduentu.

Homezillos

a HOmezillos.[a] Quæ iura sunt.600.marabetini,† vt in legibus del arãzel
5 in tit. de causis criminalibus.c.2. ¶ Quod verum intellige, dum iudex pcedit in ab-
a sentia, † & rebeldia per sua preconia, & procalma. iuxta formam legis.4.tit.3.delos emplazamientos. for.ll.lib.2.& in pragmaticis del arãzel.11.in ordi. vbi latè. vbi reqritur trina citatio,

Prætorum

OTrosi.q no lleuen derechos

Caput. XV.

de homezillos,[a] saluo ẽ causa de muerte de hombre, o de muger, o su caso q̃

3 † & nõ sufficit vna p tribus, etiam si sit peremptoria, sed requirũtur tres separatę diuersis tẽporibus tenet Ias.in.l.si certis annis.C.de pactis.nu.5.allegãdo Bal.in.c.ex literis.vlt.col.de cõst.& in ista citatione nõ est necesse, q crimẽ exprimatur, p quo vocatur, sed solũ q cõpareat corã iudice ad se excusandũ à quadã accusatiõe porrecta cõtra eũ: qa aliàs iã esset instructus.vt tenet Bal.in.l.nullus.C.de exibẽ.reis.1.col. ¶ Et si anteaquã con-
4 tra eum procedatur in absentia fuit captus, † & suspensus non debet soluere homicidium, nec iudici pertinet.vt in.l.12.tit.13.in ordi.regali.in fine: quia homicium debetur ratione contumatię: vt in.d.l.fori.&.in.d.pragmati. & si nõ fuit contumax, non debetur. ¶ Item intellige, q iudici
5 debetur. s.quãdo † in loco est consuetudo percipiendi hoc homicidium, aliàs si non est consuetudo, non percipiet iudex, nec sibi debetur.vt in d.c.del aranzel. ¶ Itẽ intellige, dũmodo dictum
6 homicidiũ sit sententiatũ, † non antea vt in. d.c. del aranzel. & non debes intelligere, q sentẽtia diffinitiua sit promulgata in causa principali, & sit q reus sit ad mortẽ condẽnatus, sed tantũmodo, q dictum homicidiũ sit sententiatum in absentia, quod senteciatur in secundo pręconio, accusata secunda rebeldia, seu contumatia. vt in d.pragmatica ibi, y si no paresciere seyendole acusada la segunda rebeldia si el delicto fuere tal para q̃ merezca muerte, sea cõdenado en la pena dl homezillo.intellige, accusata rebeldia, quãdo accusatur per partem: quia si iudex procedit ex officio suo, non est necesse, q rebeldiam accuset tenet Alex.in consilio.120.vol.7.nu.7.allegãdo Bar.in extrauagan.ad reprimen.in verbo, negli xerat.& in.l.in transactorem.ff.de publicis iudicijs.Et tex.expressum.in.d.pragmatica, q ad hoc vt quis condẽnetur in pœna homicidij, non requiritur sententia diffinitiua delicti, sed solũ q sit accusata secunda contumacia, seu rebeldia, & sit transactum secundũ proclama, & q sit sententiatũ in dicta pœna homicidij. Quod probat recte dicta pragmatica in sequenti versi.ibi.& si al tercero plazo viniere, y paresciere, q̃ aya de pagar, y pague el desprez, y homicillo, y costas, y sea oydo. & idem tenet tex.in.d.l.4.fori. ibi, si al plazo segũdo no viniere, peche la pena, segun que manda la ley del homezillo, y emplazenle la tercera vez. Quod nota, quia pluries habui in practica, & multi iudices inaduertenter contrariũ asserũt sine fundamento, & sine lege. Et istam meã opinionem in expresso tenet Montal.in.l.4.tit.delos homezillos.lib.4.for.ll.in glo.1.vbi tex.dicit, q iustitia regis pro homicidio accipiat quinquaginta solidos.qui sunt hodie.600. marabetini.& gl.ibi intelligit processu contra absentem legitimè facto & in hac pœna condẽnato.per.d.l.4.de los emplazamientos. ¶ Quinq; intellige, dũmodo reus
8 † inquisitus, vel accusatus sit reus mortis, quia si reus mortis con est, iudici homicidium non debetur.vt in isto tex.& in.d.c.del arãzel.& in.d. pragmatica.& in. d.l.fori. ¶ Et casus, in quibus quis meretur pœnã mortis infrà in glo.sequenti videbis. Et adde, q ad hoc vt quis condẽnetur in
9 absentia in homicidio, nõ requiritur † plena probatio, sed sufficit aliqualis informatio, seu probatio, etiam si non sit sufficiens ad torturam, quia tunc si est casus mortis, reus in homicidio condẽnatur, sed postea captus, seu se presentans, debet audiri, nisi in expensis, & homezillo, quia in illis nõ auditur. vt tenet tex.in.l.15. tit.2.lib.3. in ordina.reg.& in.d.pragmatica. ¶ Et quia talis contumax licet à delicto absoluatur, debet solue
10 re † expensas, & homicidium propter suam contumaciam. vt in.d.l.15.& tenet glo. & ibi Bar. & docto.in.l.& post edictum.ff.de iudicijs.in parte, vincet.& tenet Mõtal.in.d.l.15.ordina.in parte, absens. ¶ Quæ lex videtur esse cõtra ea quę dicit Hippoly.de Marsi.in repeti.l.vnicæ.C.de rapto virgi.nu.129 vbi tenet, q ad hoc vt possit iu
11 dex condẽnare † reum de delicto, non sufficit sola contumacia ipsius rei, sed requirũtur etiam veræ & legitimæ probationes ipsius delicti, vt dicit probare tex.ille, ibi, aut fugã euadere potuerunt.de quo ibi per eũ. & in sua practi. crimi.§. postquam. nu. 48. vbi multa iura in proposito allegat

allegat, vbi ait, q Ioha. Andr. refert Guid. de Suſſa. dicere illud eſſe verum de iure, ſed q contrarium ſeruatur de facto. ¶ Tñ dico ſecundũ eundem Hyp. q. d. l. 15. ordina. nec per alia iura non ſeruatur contrariũ, imo ad iſtã condẽnationem faciendã requiritur aliqualis probatio cũ ipſa cõtumacia. ita. d. l. in quantum dixit, ſi alguno fuere condẽnado a pena de muerte, o perdimiento de miembro por no venir a los plazos ſin recebir informacion tal, q̃ pudiera ſer pueſto a queſtion de tormẽto. Pondera tex. in quantum dicit, por no venis a los plazos. & ibi, ſin recebir informacion. vbi vltra abſentiã & cõtumaciam ad iſtam condẽnationem faciẽdam aliqualis probatio requiritur. & idem tenet dicta pragma. del arãzel. ibi, o que de mas de la fuga aya tal prouança, o informacion, q̃ baſte para poner a queſtion de tormento al q aſsi fuere llamado, el juez de ſentencia en q le pronũcie por hechor del delicto. ¶ Et ſic conuinci debet reus, aliter bannũ non valet. Ita tenet Hyp. de Marſi. dicẽdo, q tenet Spec. in tit. de accuſatio §. fi. 9. col. verſi. ſed pone, affuit accuſatus, quod dicit eſſe ſingula. notandũ. & allegat Specul. ad hoc. l. raptores. C de epis & cleri. poſt principiũ. in verb. cõmiti & circa mediũ. l. ibi. poſt legitimas probationes iuri cognitas. quod dicit Hyp. in. d. reper. d. l. vnicæ eſſe notandum pro adiuuandis amicis bãnitis, qñ fuerunt bãniti propter eorũ contumaciã, & nõ ex alibus alijs probationibus. & idẽ tenet Oldral. cõſilio. 65. incipiente, hic agitur. & ſic infertur ſcdm eundem Hyp. in. d. ſua practica crim. §. poſtquã. nu. 47. in fine, q cõtumax licet ex forma ſtatuti debeat haberi pro cõfeſſo, tamẽ ad hoc vt valeat cõdẽnato de delicto contra accuſatũ, vel inquiſitũ de crimine, debet vltra cõtumariã de delicto cõſtare. & debet cõuici de ipſo, aliter nõ valet. ¶ Et ratio quare ad condẽnandũ reũ ſufficit aliqualis pbatio, ſeu informatio. vt in. d. l ord. & pragma. cõtinetur, credo eſſe, quia poſt condẽnationẽ &
13 ſic poſt ſeniam, põt & debet audiri, † ſi eſt captus vel ſi ſe præſentat. vt in. d. l. 5. ord. & in. d. pragma. & tenet Philip. Decius cõſilio. 458 nu. 9. vbi dicit, q cũ agatur de executione pœnæ corporalis propter bannũ, non eſt pcedendũ ad executionem pœnę corporalis: qa pter cõtumaciã quis nõ debet, nec poteſt condẽnari, vt dicit q notat Ang. in. l. inter accuſatorẽ. ff. de accuſa. & ibi refert Specul. & Iohã. Andr. poſt eũ, qui dicũt, q ſi iudex fuit ita beſtialis (vt verbis ei⁹ vtar) q tulit ſententiã condẽnatoriã decapitationis cõtra contumacẽ tanquã habitũ p cõfeſſo, propter ei⁹ contumaciã, & iſte venerit in fortiã cõis, nõ debet executio fieri, ſed d nouo erit de crimine cognoſcendũ. allegat Specul. in tit. d accuſa. §. ſequitur videre d cõtumacia accuſati. col. 6. verſi. pone & Iohã. Andr. ibi, & Alberic. in. 4. parte ſtatuti q. 56. circa finẽ. & Philip. Decius in. d. cõſi. dicit eſſe clarũ, qa cõtumacia nõ habetur p legitima pbatione, vt notat Bar. in. l. diuus. ff. de cuſto. reorũ. col. 1. verſi. vlterius vos videtis. & in. l. abſentẽ. ff. de pœnis. col. 3. verſi. extra. gloſ. quia ſi ſtatutũ dicat, q perſona bãnita habeatur pro cõfeſſa, cõuicta, & rõdẽnata, & ſit bãnita ad mortẽ, & mandat executionẽ fieri, & debeat obſeruari, vt Bar. vbi ſuprà. tale bãnum, q hodie datus ſecundũ ſtatuta terrarũ eſt mortale. vt. Bar. in. l. ſi quis in fine. ff. ad. l. Iulia. maieſt. ¶ Et licet talia ſtatuta præciſſe loquantur, non excludunt exceptionem innocẽtię, quæ ab ſtatuto tolli nõ põt, quia eſt de iure naturali, vt licet dictus Philip. Deci. quod notat Bal. in. l. edita. pẽ. colũ. C. de edẽdo. verſi. ex tribus autẽ. & ſequitur Iohã. d Anna. in c. ſi aduerſus. d hęreti. & in cõſi. 59. & Alex. in cõſi. 113. lib. 5. & in cõſi. 97. vol. 6. nã ſi poſt cõfeſſio
14 nẽ de † innocẽtia appaiet, executio fieri nõ debet, vt notat Bal. in. l. 1. col. fi. C. de rõfeſsis. & allegat Innoc. in. c. 2. d purg. vulg. & idẽ tenet Bal. in. l. additos. C. de epiſ. audiẽ. ¶ Et ideo ſcdm dictum Philip. Deciũ ſtatutũ, q quis pro confeſſo
15 habeatur, intelligitur niſi per † teſtes. & iura de eius innocẽti approbetur. allegat Bar. vero. cõſi. 29. incipiẽte, viſo proceſſu. col. pẽ. qd nota quod facit ad intellectũ tex. in. l. 1. tit. 3. de las conteſtaciones. lib. 3. in ordi. reg. vbi quis non conteſtan
16 do l tẽ † infra nouẽ dies, habetur per confeſſo, q ſi poſt iſtã fictã confeſsionẽ rõſtat de innocẽtia rei per teſtes debet abſolui. & tenet Bal. rectẽ intuenti in. l. ita demũ. C. d pcu. nu. 6. vbi ait. q ſi caueturſtatuto. q bãnitus nõ cõparẽs infra octo dies tanquã cõfeſſus & cõuictus dbeat condẽnari, q ſi iſte appellauit, & aſſumit in ſe onus pbandi innocentiã, vincit in appellatione allegat. l. fi. C. de erro. aduoca. & l. creditor. §. iuſſus ff. de appella. & l. generaliter. §. 1. C. de rebus credi. & notatur in. l. fi. C. de iur. calũ. qa licet habeatur pro confeſſo, & cõuicto tñ iſta verba non operantur niſi fictã confeſsionẽ, qa ex ſola contumacia hoc deſcendit, ſi autem iſte nõ aſſumit in ſe onus pbandi, & ſi non probat innocentiã, debet ſuccũbere: quia in dubio ſtandũ eſt cõfeſsioni, etiam fictæ, ſecũdũ Bal. vbi ſuprà. ¶ Ad qd facit qd tenet Abb. in. c. cũ cauſã d iura. calũ. nu. 26. vbi ait,
17 † q licet aliqs declaretur p cõfeſſo, nõ debet ſtatim cõdẽnari in repetita, vel in cauſa principali. licet in. c. cũ in cauſa eius tit. teneat cõtrariũ. nu.

ii. ¶ Ad idẽ facit illud, quod tenet Paul. de Ca-
ſtro in. l. ſi is qui tecum. C. qui teſtamenta facere
18 poſſunt. nu. 5. vbi ait. † ꝙ ficta confeſsio recipit
probationem in cõtrarium ſicut vera, quia non
debet eſſe validior, quàm vera. allegando Bar. in
d. l. abſentem. ff. de pœnis, vnde dicit, ꝙ infert
Ang ibi in. d. l. ſi is qui tecum. ꝙ licet ſit poſitus
in bãno, & pro confeſſo habeatur ex forma ſtatu
ti poteſt cõparere, & innocentiã ſuã oſtendere,
19 & ſi fuit contumax † in reſpondendo poſitioni-
bus, & ſic habentur pro confeſſatis. per tex. in. c.
ſi poſt pręſtitũ. de confeſsis. in. 6. poterat nihilo
minus ꝓbare contrariũ. ¶ Et ſcđm eundẽ Paul.
de Caſt. facit ibi in ſimili. l. ſi ex cautiõe. C. de nõ
20 nume. pecu. vbi confeſsio † in mutuo poſt bien
niũ aſſumit robur, & tamẽ poteſt contrariũ pro
bari ¶ Idẽ tenet Salv. & Alex. in. d. l. ſi is q tecũ.
& ibi Iaſ. nu. 6. vbi ait, ꝙ licet aliqs habeatur à le
21 ge † pro confeſſo, & conuicto ac ſi eſſet cõfeſſus
vere delictũ, tñ hoc non obſtãte admittitur ꝓba-
tio in contrariũ de innocentia eius. vbi infert ad
ſtatutũ Mediolani diſponẽtis, ꝙ cõtumax in nõ
cõparendo habeatur ꝓ confeſſo, & cõuicto, hoc
non obſtãte, admittitur probatio eius in contra-
rium, & oſtendere de innocentia ſua, etiã ſi à le-
ge, vel ſtatuto habeatur pro confeſſo. & dicit ꝙ
Imol. diſputat hoc latè in. l. ſi. §. illud ff de ap-
pellationib⁹. & Anton. in. c. ſi. de cõfeſsis. & Bal.
in. l. iubemus. §. ſanè. C. de ſacroſanct. eccleſ. &
Iohã. Andr. in additio. ad Specul. in tit. de depo
ſito. §. 9. verſ. verũ. & late Alex. in conſi. 145. in. 6.
volu. nu. 4. vſq; in fine. vbi indubitanter, idẽ te-
net. ſ. ꝙ contra iſtã ſictam cõfeſsionẽ poteſt pro-
bari contrarium, ſicut contra verã, per multa iura
vt ibi per eum. Ad quod dicit, ꝙ non obſtat, ꝙ
cõtra fictionem non admittatur probatio in con
trarium iuxta plenè notata in. l. ſiue poſsiditis.
C. de probatio. & in. l. ſi. ff. quod metus cauſ. &
c. is qui deſponſa. quia eſt verum, ꝙ non admit-
titur ſuper eo, quo fit fictio. vnde ſi vellet proba
re ſe non eſſe confeſſum, eo caſu, quo agitur ſe
fuiſſe confeſſum, & non poſſet: ſi vero vult pro
bare contentum in illa ficta confeſsione non eſ-
ſe verum, & tunc poteſt, quia hoc non repugnat
fictioni. ita dicit Alex. in. d. conſilio, ꝙ tenet An
to. de Butri in. c. ex parte ad finem de cõfeſsis. al
legat pro hoc glo. notabi. in Cle. 1. de prob. & bo
ne probatur in. l. 2. §. ꝙ ſi actor. cũ glo. in verbo.
rei qualitas. C. de iura. calũ. ¶ Ideo tu iudex ſis
22 cautus dum aliquem condemnaueris † pro con
feſſo, quia litem non cõteſtauit infra nouẽ dies,
ſeu quia non reſpondit poſitionib⁹, vel propter
aliam iuſtam cauſam iuris, ꝙ ſemper in tali ſen-
tentia, ſeu declaratione pro cõfeſſo recipias par
tem ſic declaratam, & condẽnatam pro confeſſo
ad probandum quod voluerit infra nouẽ dies:
quia fortè probaret innocentiam, & nil debere,
& rem aliter ſe habere, ex quo reuocatur dicta
confeſsio, propter quam fuit condẽnatus, & li-
berabitur, quod ego ſemper facio, & audio in au
dientia regali ita fieri. pro quo facit tex. in. c. ſig-
nificantibus. de purg. vulg. & in. c. ex tuarum. de
purga. cano. & c. fraternitatis. de frigi. vbi tenet
ſecundùm Alex. in. d. conſi. ꝙ talis ficta confeſ-
ſio reuocatur, quando conſtat rẽ aliter ſe habere.
& iſtãmet ſententiã tenet Fran. de Aretio. in con
ſi. 147. in col. 3. vbi concluideudo tenet, ꝙ cõtra
iſtam confeſsionẽ fictã iudex poteſt recipere te
ſtes. Quinimo tenet ibi in. 2. col. allegãdo Iohã.
And. in addi. ad Specul. in tit. depoſitio §. nono.
verſi. verũtamẽ. ꝙ licet iuſſus reſpõdere poſitio
nibus, & non reſpondens, habeatur pro cõfeſſo,
tamen poteſt probare cõtra iſtã fictam reſponſio
nem, etiam non allegato, & probato aliquo erro
re: quia allegatio erroris eſt neceſſaria ad exclu-
dendũ conſenſum verę confitentis per quẽ ni-
ſi probaretur, error ſibi præiudicaret. Sed in fi-
cta confeſsione non eſt conſenſus, ideo non eſt
opus allegatione erroris. quod eſt notandũ. Et
in expreſſo tenet dictus Iohã. Andr. in. d. addi-
tione. in verbo, habetur. nu 3. verſi. ꝙ tacens. de
quo dicto nulli doctorũ mentionẽ fecerunt, ſed
ego dubito prout de eo, imò ꝙ debet probare
contrarium. ¶ Quinimo ſemper iudex in iſta
condemnatione fienda inficte confeſſum ſem-
per attendat. videndo agentem ſi eſt ipſemet
pars principalis, aut eius procurator, quia ſi
eſt procurator, & ante omnia non exibet, ſeu
præſentat in iudicio mandatum, quæ pręſen-
tatio ſeu exibitio requiritur vt Bar. in. l. de ætate
ff. de mino. 1. col. nu. 2. & in. l. exempla. & ibi Iaſ.
ff. de eden. & in. c. 1. de accuſa. quia ante omnia de
bet ſe legitimari, vt ibi, & iudex debet pronũtia
re ſuper eũ. vt in pragma. del arãzel. 2. in ordine.
vbi quoq; requiritur præſentatio mandati: quia
non exibendo (hoc eſt) præſentando coram iudi
ce mandatũ, vt ſuper procuratione feratur ſentẽ-
tia. vt in. d. prag. & Abb. in. c. inter monaſterium
de re iudi. nu. 7. reus non tenetur cõteſtari litem.
nec cogitur litẽ conteſtari, & etiam ſi litẽ non cõ
teſtetur nõ eſt cõfeſſus, vt tenet glo. Mõtal. in. l.
2. tit. 3. parti. 3. in fine. quã ſequitur doctor del Ca
ſtillo. in procemio. legum Tauri. in gloſſa. enten
dimiento. colũna ſecunda. verſi. hinc etiam dicit
gloſſa. & ego vltra omnes allego. Barto. in. l. fi-
lius. ff. de interactio. vbi tenet, ꝙ quando iudi-

cium non tenet, contumax in non reſpondendo:
non poteſt haberi pro confeſſo, quod ſequitur,
& dicit notandum Roma. conſi. 224. dicendo, ꝙ
ex vera contumacia, in qua quis incidit, in iudi-
tio exiſtente nullo non poteſt reſultare aliquis
validus iuris effectus, & licet pars non opponat
iudex ex officio poteſt opponere, ſecũdùm Ro
ma. ibi. ❡ Quęlibet cauſa etiam iniuſta, excu-
ſat à contumacia. tex. & ibi gloſſa in lege ex con
ſenſu. §. final. ff. de apellatione. & in lege prima.
in fine. ff. de plagia. ❡ Et ad hoc, ꝙ licet pars non
opponat, iudex ex officio debet opponere, &
repellere procuratorem mandatum non exiben
tem in iuditio. tenet Innoc. in. cũ in iure de of-
ficio delega. Roma. conſi. 179. tex. in. c. cum cau-
ſam. de iudi. gloſ. in. c. primo de electi. in. 6. in
parte abſentia. Paul. de Caſtro in. l. Pomponius.
§. ratihabitionis. ff. de procur. & in. l. inter quos.
§. alieno nomine. ff. de damno infecto. Feli. in. c.
primo de accuſa. ❡ In tantum eſt verum, ꝙ pro-
curator, in iudicio non admittitur ſine præſenta
tione mandati coram iudice facienda, ꝙ licet in-
ſtrumentum ſit redactum ex manu eiuſdem no-
tarij, & notarius dicat, prout apparet in inſtru-
mento procurationis paulò ante per me confe-
cto, non valet talis aſſertio, licet dicat, ꝙ manda-
tum habet penes ſe, ſi non eſt præſentatum iu-
dici. Ita tenet Angel. in lege ſi donatio. C. de do
natio. & Iaſon. in authen. ſi quis in aliquo docu
mento. C. de edend. num. 7. in fine. & Philippus
Decius conſi. 522. num. 5. vbi dicit, ꝙ talia verba
tabellionis non probauit & idem in conſil. 503.
num. 3. & idem tenet Guido Papa. deciſiio. 19.
& ita obtinui in quadam cauſa, & quoque plu-
ries pronuntiaui. Et facit quod tenet Baldus in
c. primo. vt lit. non conteſt. num. 11. vbi ait, ꝙ ſi
procurator facit alium citari, non valet citatio,
niſi prius produxerit mandatum apud acta, &
dicit ꝙ probat lex ſingularis. in lege. Si quis in-
ficiatus. ff. depoſiti. ❡ Ad quod facit, quod te-
net idem Iaſon. in lege iuris gentium. §. ꝙ ferè.
ff. de pacti. nu. quarto. vbi ſi in inſtrumento con
tinetur aliquid aſſertiuè, ſed incidenter, putà
quia in eo dicitur, Sempronius, qui eſt procura-
tor Gaij, adhuc illa verba aſſertiua non probant
eum eſſe procuratorem. ❡ Quinimo ſi notarius
diceret in inſtrumento, Titius procurator talis,
vt conſtat tali inſtrumento, manu talis notarij
à me viſo, & lecto, ꝙ per iſta verba non dicitur
probatum mandatum. Quod intellige ſecun-
dùm Iaſonem. ibi ꝙ procedat quantum ad fauo
rem illius, tamen cõtra eum benè probat. vt Fe-
linus in capitulo ſicut. & alij. verſic. & iſtud. de
reſcript. & Baldus in rubrica. C. de fide inſtru-
mento. numero. 12. verſic. verbi gratiá. ❡ Quod
extende, ꝙ non ſolùm condemnatus propter
contumaciam auditur, ſi comparet, imò quicun-
24 que † etiam penitus extraneus admittendus eſt
ad eum excuſandum, & allegandum cauſas inno
centię ſuę, quia licet regulariter in criminalibus
non admittatur procurator. vt in lege penul. §.
ad crimen. ff. de publicis iudi. ❡ Tamen alia re-
gula eſt, ꝙ vbicunq; de iure communi, vel ex
formà ſtatuti poteſt procedi contra abſentem,
& poteſt abſens condemnari, tunc in qualicun-
que crimine admittitur excuſator ad allegan-
dum cauſas innocentiæ illius abſentis, dummo
do non compareat tanquam procurator, & ſine
mandato Iſta regula probatur in. l. ſeruum quo
que. §. publicè. ff. de procura. ſecundùm intelle-
ctum Barto. peregrinum, quem vide. & idem la-
tiùs tenet Bar. in dicta lege penul. §. ad crimẽ. 4.
colũ. & in extrauaganti, Ad reprimendam. in
verbo, legitimè. & Iohã. And. in additio. ad Spe
cul. in titulo de procura. ſupra rubricam & licet
aliqui contradicant, iſta eſt vera & communis
opinio, & ſententia. prout tenet dictus Franci-
ſcus de Aretio in conſilio. 147. in. 3. colũ. & ꝙ ſit
vera & communis, tenet Iaſ. in dicta leg. ſi is qui
tecum. C. qui teſtamen. facere poſſunt. num. 7.
❡ Vbi corroborat iſtam cõmunem opinionem:
quia etiam iudex ex mero officio, non obſtante,
ꝙ quis ſit habitus pro confeſſo, non obſtante e-
tiam. ꝙ ſit concluſum in cauſa, poteſt, imò debet
25 † ex mero officio aſſummere probationes & in
formationes innocentiæ abſentis. l. prima. §. ſi
quis vltrò. & ibi Bar. ff. de quęſtio. & idem Bar.
in dicto. §. ad crimen. in. 4. colũ. & in. l. 4. §. hoc
autem iuditium. vbi moder. ff. de damno infe-
cto. quanto magis debet iudex admittere, quãdo
comparet tertius excuſator ꝓ tali abſente. quod
Iaſ. dicit eſſe bene notandum: quia ex eis pote-
ris euadere amicum, qui aufugit, & non audet
comparere coram poteſtate. Attamẽ dicta prag-
matica in fine ibi, o embiado a moſtrar excuſa
derecha. videtur tenere contrarium, & l. 7. titulo
8. partita. 3 imò ꝙ ſolùm admittatur ad allegan-
dum cauſas abſentiæ. ❡ Sed ſi iudici liquet abſen
tem contumacem eſſe innocentem, & non cul-
26 pabilẽ licet ſit cõtumax, † iudex non poteſt, nec
debet eũ condẽnare. Ita tenet Hippol. de Marſi.
in ſua practi. crimi. § opportunè. nu. 8. allegãdo
Bar. in conſilio. 100. incipiente, à dño Cynno de
Bonenia, & alia iura, & rationes. ❡ Quinimo ſi a
27 liquis allegat cauſas abſentię ꝓ aliquo, tales † cau
ſæ impediunt ꝓceſſum in criminali. ſecus in ci-

V 2 uili

uili tanquàm contra absentem,sed bene impedit
ne procedatur tanquã contra latitantẽ. Si autem
veniret ad plenã defensionẽ, nec vtrunq; patere
tur,& sic nõ admitteretur.tenet Bal.in.l.nec im-
puberes.ff.de in ius vocan. ⁋ Et vide Ias.vbi su
prà,vbi tenet,ꝙ stat cõis theorica legistarũ,&ca
nonistarũ,ꝙ cõtra fictã confessionẽ delicti indu
ctã à lege, vel statuto admittãtur ꝓbatiões in cõ
trariũ de innocẽtia. ⁋ Vltra dicta ꝑ Ias. & alios
facit, ꝙ tenet Abb.in.c.ď his de accusa.in prin-
cipio.& doct.in Cle.pastoralis.de re iudi.vbi vi
28 dentur velle, ꝙ sen̄ia † in causis criminalibus si
imminet pœna mortis,vel alia pœna corporalis
nunquã transit in rẽ iudicatam,& transitus in rẽ
iudicatã causatur ex aqscẽtia condẽnati.vt.c.quo
ad cõsultationẽ.de re iudi. & scd̃m eũ.nullus sit
dominus membrorum suorum.vt in.l.liber ho-
mo. ff.ad.l.aquil.c.si non licet. 23.q.3. ergo con-
demnatus in corpore,non potest aquiescere sen
tentię.& subdit Abb. ꝙ hanc opinionem quan-
doque secutus fuit, quam opi. Abb.tenet Iohã,
de Anna. ibi. pro qua videtur tex. apertus &
glo.in.l.vnius.§.pẽnul. ff. de quęstio. vbi litera
dicit.quocũq; tẽpore reo postulãte defensio ne-
gari nõ debet,tamẽ hæc opinio saluari põt.scd̃m
eundẽ Anna.qñ esset cõdẽnatus absens in causa
capitali,ꝑ ea quę notat Tãcre.de Cor.in ope suo
8.collu.q.4. & plenè notatur in.l.nõ tantũ.ff.de
apella.& Iohã.ď Anna.in.d.c.de his. ⁋ Et ꝙ talis
sen̄ia lata vigore statuti cõtra cõtumacẽ nunquã
transeat in rẽ iudicatã.tenet in expresso Hyp.de
Mar.in sua practi.crimi.§. ordine.nu.2. & dicit,
ꝙ hoc valde notat,refcit,& sequitur Ludoui. Bo
guli.in cõsi.34.incipiente:sol eo.vlti.col.in. fine
de quo.p.d.Hyp.ď Mar.in singulari. 72.incipiẽ
te,ꝑ totã ferè Italiã. ⁋ Et vide Ang.in tract.male
fi. in parte,& ibi caput à spatulis.versi.& ꝙ hoc
29 dicitur.nu.17.vbi tenet.ꝙ qñ reus † nõ est infor
tia potestatis,& est condẽnatus,si postea veniat
in fortiã cois,ď bet ali⁹ ꝓcessus formari.in quo
declaretur captã esse talẽ personã.quæ reperitur
in bãno,& bannũ exequendũ esse,ita dicit,ꝙ te
net Bal.in tit.de feud.sine culp.amittẽ.c.1.& idẽ
tenet Ang.ď malefi.in part.casum Sẽpronij. nu.
3.& postea bãnitus captus recognoscit se, vt ibi.
& in isto secũdo ꝓcessu põt bãnitus primã sentẽ
tiã,seu bannũ latũ probare emanasse ꝑ falsas alle
gãtiones, vel ꝓbationes,ꝙ impedit executionẽ
d.sen̄ię,ita dicit,quod dicit Ang.in.l.qui Romę.
§.duo fratres.ff.de verb.oblig.& Imol.ibi dicit,
ꝙ ex hoc infertur maxima vtilitas. & istã opi.
Ang. sequũtur ibi doct.moderni scd̃m Aug. de
Argi.in additio.ad d.Ang.de Male.in parte, ca

put à spatulis. ⁋ Quinimo dicit,ꝙ talis capt⁹ bã-
nitus,qui habetur pro confesso. posſit per viam
exceptionis impedire executionẽ sentẽtiæ.vt ꝑ
Bar.in.l.nõ videtur.ff.de iud.la.1. & ita tenet.d.
pragmatica ibi,pero si despues ď la data dela sen
tencia fuere preso,el processo sea valido: pero si
quisiere allegar las desculpas de su innocẽcia,lo
pueda hazer.& nõ debet audiri in omnibus,sed
in casibus,& super rebus in.d.pragmatica cõtem
tis,aliàs sentẽtia executioni mãdatur.vt ibi.& te
net Bal.in authẽ.bona dãnatorũ. C.de bonis prę
scrip.nu.4.quia vt dicit idẽ Bal.in rub.C.comi-
30 na.vel episto.ꝙ valet statutũ, † ꝙ propter contu
maciam posſit quis condẽnari ad pœnã corpo-
ralẽ,& posſit fieri executio eo ipso ꝙ est descri-
ptus in lib.bãnitorũ. ⁋ Et ꝙ bãnitus audiatur,in
31 tellige,si infra annũ † venerit, & se pręsentaue-
rit in carcere,vel fuerit captus. vt in.l.7.tit.8. par
ti.3. ⁋ Imò ex verbis dictæ legis partitæ colligi
tur,quod etiã elapso anno auditur, vt in fine eiu
sdẽ legis ibi. mas seyẽdo el viuo si passare el pla
zo del año sobredicho, y despues viniere el em
plazado delante del juzgador y quisiere entrar
en ďrecho sobre aquello q̃ era accusado,y prego-
nado deue ser oydo,y si mostrare prueuas,o escu
sas derechas que le ayudẽ, y la otra parte no pro
uare contra el que hizo aquello de que le hauia
accusado,entõces deue ser dado por quito de a-
quel yerro, pero los bienes que le hauian toma-
do por razon de la rebeldia, no los puede des-
pues cobrar,fueras ende,si el Rey le quisiere ha-
zer bien, y merced, hauiendo piedad del. Ecce
tex.expressus,ꝙ etiam elapso anno debet audi-
ri contra sententiam latam contra eum in absen-
tia & rebeldia,sed non super expensis, & istam
credo veritatem esse,& ita ego facio,ꝙ etiam ela
pso anno audio contumacem super crimine, si
se præsentat,vel capitur,si vult allegare de sua in
nocentia, & aliquando eum absoluo à sententia
contra eum lata in rebeldia, quidquid aliqui in
contrarium dicant. & ita in expresso reperio te-
nere Iacobum. de Belouis. in sua practica.in par
te de fuga reorum.num.decimo tertio,dicendo,
ꝙ reus relegatus, seu bannitus,infra annum ve-
niens auditur super bonis, sed semper auditur
super crimine, vt dicit notari. in lege. secunda.
C.de requirend.reis. ⁋ Quia dictus contumax,
& bannitus potest allegare & probare suam in-
tentionem,vt dictum est,& etiam potest allega-
32 re incompetentiam † iurisdictionis,& talis ab-
sens retractare potest processum si non fuit pro-
nuntiatum super iurisditionẽ. Et ideò optimum
consilium est, ꝙ in ista condemnatione facta

in rebeldia ante omnia iudex pronuntiet se esse iudicem illius absentis cōtumacis, quia si istam pronuntiationem non facit, absens enim contumax non censetur iurisdictionem prorrogare. vt in.l.si quis ex cōsensu. C.de episcopa.audi.& ibi doct.o.& talis pronuntiatio transit in rem iudicatam, si non fuit appellatum, & facit illum iudicem, & valet, & pro veritate habetur. vt tenet ad literam Paul.de Castro.in.l.2.ff.si quis in ius voca.non ierit.nu.5.& ibi Bar.nu.8. ¶ Ad quod facit, quod tenet Hippol de Mars.in sua pra.crimi.§.diligēter.nu.203.allegādo Aegidi.de Bellame.in decisi.226.incipiente, in causa, vbi ait, ꝙ si
53 aliquis † erat clericus, & in absentia permisit se condēnare à iudice seculari, propter delictum, & postea allegauit priuilegium clericale, ꝙ debet condēnari sed non in expensis, quibus fatigauit actorē tardando opponere dictā exceptionem. quod est singula, &iá istę expēsę.s.desprez & homizilli mihi fuerunt solutæ etiā ex mandato iudicis ecclesiastici: quia procedi cōtra delinquentē in casu mortis, & postea se pręsentauit corā ecclesiastico, dicendo se esse clericū, petendo inibitoriam cōtra me, & ostēdi dictū Hippolyti, & iussit soluere ante omnia dictas expēsas. quod dictū Belamerę refert & sequitur Feli. in.c.exceptionē.de excep. in principio. & Domi. in.c.1.de rescrip.in.6.de quo latè per.d. Hip, de Mars.in.l.patre vel marito.ff.de quęstio.nu.85. & Alex.in.l.edicta.col.4. versi.teneo opinionē C.de edēdo. & idē tenet Rogerius de Mota, doctor Valētian⁹ in repeti.1.part.ff.de iudiciȷs.nu.58.& vide decisio.Tholo.1.164.&aliquid per Philip. Deciū.consilio.241. ¶ Circa istū tex. quæro
34 de aliqua.q.quæ sępe occurrit, putà, † multi fuerunt in occidēdo aliquē, an oēs isti occisores debent soluere vnū homicidiū, an quilibet eorū teneatur ad dictū homicidiū soluendū. tex.in.l.4. tit.de los homezillos.lib.4.for.ll. dicit, ꝙ oēs tenentur soluere vnum homicidiū, sed hoc intelligit ibi glo, Montal.esse verū, quādo oēs citati super homicidiū sunt præsentes, & condēnati, secus si fuerint absentes, & processum fuit cōtra eos in absentia.& sunt contumaces: quia quilibet absentium condēnabitur in vno homicidio, licet sint citati super vnius hominis occisione, & ad hoc allegat.l. 70.styli. & est.l.69.quę est singularis quam vide.& nota, quia sic practicatur. quia.l.fori declarat. ¶ De alia quęstione, quę semper ver-
35 titur inter iudicē prędecessorē, et successorē, † putà iudex prędecessor anteaquā expiret officium suum condemnauit aliquē in desprece, seu inobedientia & homicidio, & antea quam recuperet succedit iudex alius in officio, cui pertineat homicidiū istud, & desprecés, an iudici prędecessori, vel successori. Alex in.l.diuortio.§. si vir in fundo.ff.solu.matri.nu.11.vsq; in fine, videtur altercare. & idem Alex.in consilio.7. nu.3.volu. consilio.in fine & per sua dicta videtur, quod ad primū iudicē ptineat, & sic ad prædecessorē, qui condēnauit: quia si vnus emerat reditus iurisdictionis pro primo anno, & alius emerat pro secūdo, & in primo anno cōmissum est maleficiū in sequenti verò anno facta fuit punitio, ꝙ talis executio pœnæ spectabit ad emptorē primi anni, & hæc est coīs cōclusio, secundū Alex.& ita dicit tenere Petrus de Anchara. in.c.1.ne pręla. vice suas. ꝓ quo dicit, ꝙ Cy. allegat tex.in.l.quęcunq; actiōes.ff.de actio.& obliga.& in. l.is qui in puteū.§.posteaquā.ff.quo vi aut clā.& in.l.fi. ff.arb.furt.& in.l.1.§.cū fundū.ff.de aqua quotidi.& ęstiu. ꝓ quo bene facit tex.in.l.1.ff.d stipula.seruo.& in.l.si filius. cū multis simil.ib⁹. ff.de verb.oblig.& Bal.in.l.fi. C.de fruct.& litis expēsis.nu.7.illā.q.tangit, & nil clarè firmat secundū Alex.ibi suprà qa dicit Bal. ꝙ si imperator cōcessit alicui ꝓ semestri tēpore cōmoda iurisdictionis, & quidā in fine iurisdictionis cōmisit delictū, & postea iurisdictione finita fuit condēnat⁹ in certa quantitate pecunię, dicit, ꝙ ista pœna cū sit fruct⁹ iurisdictionis, & nondū erat recōditus in horreo, & sit in bursa, ꝙ ptineat ad principē, & nō ad illū, qui habuit iurisdictionē. vt in.l.defuncto.ff.de vsufru. & qa in pœnis criminalib⁹ ante seniam nullū ius habemus.ff.de verb.signifi.l.inter multa.et l.si qua pœna.eod.ti. ¶ Itē qa pœnę non fiūt lucrū iudicibus, nisi p eorū sententiā. vt ī auth.bona dānatorū.C.d bonis pręscrip. ¶ Aliȷ tñ dicūt secūdū eū, ꝙ si erat ꝓcessū vsq; ad seniam exclusiuè, ꝙ ꝓ dānato dbet haberi illi qui ꝓximus est dānationis, sicut hyems, qui prope est, venisse videtur.ff.de euictio.l.si ideo.& qa si condēnationes essent inter me & successorem meū distributę, cōmoda conēnationū pertinent ad eum qui condemnat.arg.l.3.§.1.ff. de mino. ¶ Et si statutū dictat, ꝙ condēnationū cōmoda ꝓ certa parte sint iudicū, & iudex à quo cōdēnauit, & etiā iudex ad quē condēnauit, nō est commodū coē, sed solꝰ iudicis à quo, licet executio seniæ fiat per iudicē ad quē.arg.in.l.si filius.ff.d verb.oblig.qa iudex ad quē potius videtur esse confirmator, quā dispositor, & causa prima magis influit in causatū, quā secūda: erit ergo iudex ad quē executor, sed nō cōmodū sentiēs. Istā ergo quasi falcidiā condēnationis detrahit prim⁹ iudex, quasi prima causa, cum sententia sit actus

per ſe perfectus vt tenet Bal.in.d.l.fi.C.de fruct.
& in expenſ. vbi clarè firmat,ꝙ dictum homici-
diũ pertineat ad iudicem, qui condẽnauit & nõ
ad ſucceſſorẽ. Et poſtquã hoc ſcripſi facta eſt.l.
86.per ſereniſsimũ principẽ Philippũ nomine
ſui genitoris Caroli regis in curijs, quas habuit
Valliſoleti anno.1548.vbi diſponitur,ꝙ iudices
cancellariæ in gradu apellationis nil percipere
debent ex pœnis,quę pertinent ordinario iudi-
ci,ſeu correctori, vel locotenenti, qui in prima
cauſa pronũtiauit,ſed pertineant iudici, qui pri
mò pronuntiauit,licet Alex.dicat,ꝙ Bal. nil fir-
mat,& ipſemet Alex.in.d.§.ſi vir in fundo.in fi
ne putet eſſe diſtinguendũ in hoc caſu.ſ. aut ha-
bet cõmodum iuriſdictionis ex cauſa onerosã,et
tunc primo iudici ſolui debet,aut ex cauſa lucra
tiua,& tunc iudici ſecundo ſolui debet,& ſic ſuc
ceſſori. Et ita dicit ꝙ tenet Bal.in.l.diuortio vlti.
col.ff.de verb.oblig.ſed Iaſ.in.l.more.ff.de iuri.
om.iudi.nu.25.cum iſta diſtinctione non tran-
ſit:imò dicit, ꝙ iſta allegatio Bald. eſt corrupta,
36 quia Bal. nil dicit. ¶ Et facit, † quia in delictis
initium ſpectandum eſt, vt ſciamus ad quẽ ſpe-
ctat punitio.l.ꝙ ait lex.§.primo.ff. de adult. vbi
per Bar.& Bal.in.c.primo.§. iniuria.de pace iu-
ra.firma.& in.c olim.ad finem.de dolo & cõtu.
& vi.glo.in.c.principatus.1.q.1.vbi tenet, ꝙ ini
tium ſpectandum eſt. & ibi vi. quantum valeat
bona fides à principio.et in.c.dudum.el.1.de ele
cti. ¶ Et ꝙ iſtæ expenſæ pertineant ad primum
iudicẽ,qui condẽnauit, tenet in expreſſo Alex.
in conſil.in.d.7.lib.3.verſi. 4 allegando Bal.in.
d.l.fi.& alia iura.& per alia fundamenta loquen
tia in gabellario, vt ibi per eum.de quo per Bar.
in.l.ſuſceptores nauicularum.C.de ſuſcepto. &
arcari.lib.10. & hoc tenc reiecta cõcordia Alex.
quia ibi loquitur ante condemnationem latam,
quia tunc ante condemnationem,pœna non di-
citur debita fiſco, nec habenti cauſam ab eo.l.ſi
qua ff.de verbo.ſigni.& in.l.ſi alius.§. primo.ff.
eod.&.l.iudicinrum.ff.de accuſa.& notat Bar.in
l.an fertur.§.fiſcus. ff.de iure fiſci ergo cum fru-
ctus dictæ pœnæ non cenſeantur percepti ante
ſententiam,ſed tantùm ſeminati,vt quia nulla in
quiſitio,nec condemnatio facta fuit, nondum ce
dere lucro primi iudicis, qui in hoc fructuarius
eſſe cenſetur. vt in.d.l.defuncto. ff.de vſufru. &
in.l.ſi vſufru. menſem.ff. quibus modis vſufru.
amit.ſed ad ſequentem iudicem ſi condẽnet.pro
quo ſecundùm.d.Alex.facit.d.l.ſuſceptores.C.
de ſuſcep.& Annã.lib.10.¶ Poſtea inueni Pari-
dem de Put.in.d.tracta.Syndi.in parte, prouen-
tus.folio. 318. in libro portatil. vbi ſatis ad lon-
gum iſtã.q.examinat,& remanet, ꝙ pœnę ban-
ni,vel cõmoda iuriſdictionis ſunt primi iudicis
ſi condẽnauit,& non ſucceſſoris,allegando Cy.
& Petr.in.l.fi.ff.de iuri. om.iudi. pec.d.l. is qui
puteũ.§.ſi poſtea.ff.quo vi aut clã & per.l.defun
cta fructuaria.ff.de vſu fru.& ſequẽdo Bal. in.d.
l.fi.C.de fruct.& litis expẽſ.& dicit ibi nu.4. ꝙ
in regno ſuo obſeruatur, ꝙ primꝰ officialis non
poteſt petere prouentũ delicti cõmiſsi ſuo tem-
pore niſi ipſe condẽnauerit delinquentẽ,& etiã
37 ſi delinquens appellauit,† & interim iudex,qui
condẽnauit,fuit amotꝰ ab officio,ꝙ ſi ſentẽtia cõ
firmatur,ꝙ cõmoda,& pœna erit ipſiꝰ condẽnã
tis. Et etiã ſi cõpoſuerit et dederit terminũ ad ſol
uendum,& interim fuerit remotus,quia erat iu-
dicis componentis,& non ſucceſſoris. & ita ſæ-
pe pronuntiatur,ꝙ iſta commoda primi iudicis
ſunt,& non ſucceſſoris,maximè ſi ſunt recondi-
ta à primo iudice.vt Bal.in.d.l.fi.& idẽ tenet no
ſter Mõtal.in.l.4.tit.17.lib.ſoci.in glo.tres quin
tos.quẽ vide.& ꝙ pœna,quæ debetur ratione de
licti cõmiſſi,pertinet ad primũ iudicem, & non
ad ſecundum. Eſt cõmunis opinio ſecundũ Boe
ri. deciſi.5.num.2. & poſtea fuit edita dicta lex,
quę hoc ita tenet, & d.ſponit in.d.curijs Valliſo
leti anno 1548. petitione. 86. ¶ Guido papa. in
deciſione.535 tenet contrarium,loquendo in ar-
rendatoribus caſtri cum iuriſdictione: quia ſi in
primo anno fuit cõmiſſum delictũ,pœna debe-
tur ſecũdo arrẽdatori per.l.explicãdi.C.de accu
ſa.ibi cuiꝰ finis in iudicis poteſtate.& per.l.fuc-
ti.§.fin autẽ.ff.de his qui not. infamia &.l.cum
poſteriori iudicio.ff.ad Trebel. ¶ Quod non ob
ſtat,quia.d.Guid.loquitur qñ eſt cõmiſſum deli
ctum,& arrẽdamentũ ſeu cõductio expirat ante
condẽnationẽ ſecus in noſtro caſu, qa iã eſt con
dẽnatꝰ.& ideo tenet Bartachi.de Firmi.in ſuo au
reo reper. in parte,officialis executor. verſi.16.p
d.Bal.in.d.l.fi.ꝙ ſi ex forma ſtatuti de condẽna-
38 tionibs pœnarũ † officialis exeqñs debet habe
re quartã partẽ pœnę,qñ predeceſſor condẽna-
uit,& nõ fecit executionẽ,tũc officialis cõdẽnãs
eã lucratur.ſecus ſi loqueretur ſtatutũ de execu-
tionibus,quia tunc executor inſpiceretur,nõ cõ
dẽnator,quod dicit eſſe notandũ,quia quotidia-
nũ.Quod facit ad multas leges huiꝰ regni, ad iu
dicãtes partes condẽnationũ iudicibus,vel exe-
cutoribꝰ,& facit quoq; ad tex.in.c.1e.ſupra eod.
& ad.l.3.tit.13.lib.5.in ordi.reg.vbi loquũtur de
executoribus,qui debẽt habere decimam ratio-
nem executionis,quia licet primus iudex cõde-
mnet,& ſecũdus iubeat executioni.d.ſententiã,
executor iſtiꝰ iudicis ſucceſſoris debet habere de
cimam

cimam executionis, quia lex loquitur de executoribus. Adde quoq; vnũ qđ mihi est singulare, q si varo, vel princeps cõcesisset officiali officiũ, vel locauit cũ aliquo pacto omniũ obuẽtionum & cõmoda, & fructus iurisdictionis, & quidã de illa iurisdictione offendit principẽ ꝓpter qđ debeat perdere bona, q talis

el culpado merezca pena de muerte,

officialis nõ habebit partẽ de illis bonis: qa quãdo alicui cõfertur ob vindictã, vel iniuriã ꝓpriç personç, alteri nõ cõfertur. l. 2. §. emãcipatus. ff. đ colla bono. tenet Bal. in. c. 1. de capi. q curiã vẽd. pœnç aũt, quç descẽderẽt ex delictis interalios cõmissis venirent cõmunicãđ p notata p Cy. in l. fi. ff. de iuri. om. iud. Et ideo capitanes, & iustitiarij habẽtes cõmoda, & ꝓuent⁹ suç iurisdictionis, nõ habẽt cõmoda, ꝓuentuũ, & pœnarũ dlinquentiũ in psonã principis, vel varonis cõcedẽtis. vt tenet. d. Paris de Put. in. d. tract. in. d. parte, prouẽtus, quasi in fine, vbi etiã dicit, q non præstatur huic officiali cõductori ea, quç prçstatur vel donãtur principi in suo iocũdo aduẽtu: quia illa præstatio concernit personã cõcedẽtis, & nõ patrimoniũ eius. arg. in d. l. diuortio. §. quidquid. vide ibi per. d. Pari. de Put.

Summarium.

1 Casus, in quibus quis pœna mortis punitur.

b 1 Muerte. [b] Casus, in qbus † possit qs ad mortẽ personaliter condẽnari, ponit. 77. Bonifaci⁹ đ Vitali. in suo opere malefíciorũ. in rub. quib⁹ de causis qs possit ad mortẽ vel in mẽbro condẽnari. vbi p eũ sing. Et quoq; Bal. ponit quasi istos & alios in. l. data opera. 3. col. uu. 9. C. q accusare nõ possunt. Vbi dicit, q delicta cõmittũtur q̃tuor modis. s. facto, dicto, consilio, & scriptura. vt in. l. ex maleficis. ff. de actio. & oblig. & per legẽ nominatim imponitur pœna mortis in casibus, vt ibi p eũ. Alios ponit ipsemet Bal. in. c. 1. §. iniuria punitur đ pace iura. firmã. in vsi. feu. nu. 8. & 9. Et vide tu Guiller. Bout. i tom. 15. tract. folio. 177. vbi enumerat. 49. casus, in qbus pœna mortis specificè à lege est imposita & qa pauci hos tractatus habẽt, sunt q sequũtur. Lapidãs chr̃ ianũ odio nis Christi. l. 1. C. de iudçis. Qui virginẽ rapit. l. 1. C. de rapt. virg. & l. 3. tit. 2. par. 7. Qui idolis sacrificat. C. de sacar. l. 1. Qui officia diuina turbat. l. si qs in hoc genus. C. de epis & cleri. Qui cõtra naturã luxuriatur. l. cũ vir. C. ad. l. Iuliã. de adult. Qui scienter se rebaptizauit. C. ne sacrũ bapt. reit. l. 2. Qui in silice signũ crucis sculpit. l. 1. C. nec signu. sal. Qui emit muricẽ, & tingit purpurã. C. quç res vend. nõ pos. l. 1. Qui muros ciuitatis violat. l. fi. C. đ rerũ diui. Proditor principis. l. quisqs. C. ad. l. Iuli. maiest. Parricida. l. 1. C. de his q parẽ. occide. Homicida occidi debet. l. 3. C. đ episco. audi. & apocaly. 13. c. Frangẽs pacem iuramento

te, b sola dicha pena.

firmatum. c. 1. §. si quis. de pace iura. firm. Cõcitans populũ, dicendo, viuat, vel moriatur. l. 1. C. de seditiosis. Si seruus dominũ ꝓdit. l. capitaliũ. §. igni. ff. de pœnis. Seru⁹ dominã vitiãs. l. 1. C. de mulier. quæ se ꝓprijs serui. supp. Adulter. l quamuis adulterij. C. ad. l. Iul. de adul. Cõmentariẽsis, qui reum mortis emisit. l. ad cõmentariensem. C. đ custo. reorũ. Faciẽs priuatũ carcerẽ. l. 1. C. de priu. carceri. Erigẽs furcas ꝓpria authoritate. l. 3. §. fi. ff. ad. l. Iuli. maie. Miles sociũ cõmilitonẽ feriens. l. omnẽ delictũ. §. si quis. ff. de re milita. Qui in prepositum domini, vel capitaneũ manus intulit. d. l. oẽ. §. qui man⁹. Iudex, qui pecuniã publicã subtraxit Instit. de publi. iudi. §. si lex. Miles qui fugit in bello integra acie. d. l. omne. §. qui in acie. Qui mai⁹ sacrilegiũ facit. l. sacri. ff. ad. l. Iul. pecula. Si actor castaldio. vel pcurator. subiectũ depræ dabit. l. vni uersi. C. vbi causæ fiscal. Qui monetã falsificauit. l. fi. C. de fals. mone. Mulier, quæ se animali bruto subiecit. c. mulier. 15. q. 1. Qui incendiũ facit. l. qui çdes. ff de incen. rui. naufra. Cõfugiẽs ad hostes. l. si qs aliquid. ff. de pœnis. Fautores seditionis. l. fautores. eod. tit. Patriç proditor. C. de abolitio. l. fallacitur. Latro in itinere, vel nemore deprędans. l. capitaliũ. §. crassatores. ff. de pœnis. fur famosus. ead. l. §. famosos. Tutor corrũpens pupillã. l. 1. C. si tutor eã. & cur. Qui man⁹ in se iusert. l. si qs aliquid. ff. de pœnis. Miles turbator pacis. l. fi. ff. de re mili. Qui fulsit hostes, & eis venditarma. Tenens puellam in lupanari. vt in authen. de lenocolia. 6. Homines castrans. l. 1. C. de eunuch. Qui effracto carcere fugit. l. prima. ff. de effracto. carce. Miles custos, qui captiuum dimisit. l. si quis aliquid. §. miles. ff. de pœnis. Qui pregnantem necat. l. si quis aliquid. §. obortionis. ff. de pœnis. Author agressuræ & violẽtię vbi cędes facta est. l. quoniam. C. ad. l. Iulia. de vi. publi. Recipiens malandrinos. eod. tit. l. prima. Miles, qui ne pugnet, debilem se fingit. d. l. omne delictum. §. continuum. Iudex matrem familiãs in publicum vocans. C. de offi. diuerso iud. l. prima. Qui ripas defluit. C. de nili.

agge.nou rump. ¶ Scribens falsum immunitatis instrumentū.l.1.C.de immunit ne.cōced.lib.10. ¶ Tu adde vnum mēti tenendū, q principes populi adorātes falsos deos, suspendūtur in patibulis cōtra solē. Et ita pōt dici, q prīcipes, & reges hostiū si depñendūtur, debēt suspēdi in patibulis, sed vltra eundē diē nō debēt morari. vt habetur Num.c.16.& Deut.c.10.& Ios.c.9. ¶ Ex quo apparet scdm eundē Bal.q schismatici, q adorant falsam ecclesiā, si in bello capiuntur, debēt furca suspēdi.qd nota cōtra istos Lutheranos nr̄i tēporis. ¶ Alius casus est in eo, q tāgit, & resonat, seu repicat cymbala siue iussu pretoris. vt in.l.5.tit. 10.lib.4.in ord.reg.de quo p Abb.in.c.fi.de testibus cogēd.nu.4.& Ang.in.l.nul.ff.qd cui' vniuersi.nomi.col.2.& in.l.obseruare.C.d decurio. lib.10. ¶ Alius est in eo.q vulnerauit aliquē p insidias cōsilio, vel locutione, licet vulneratus non moriatur. vt in.l.2.tit.13.lib.8.in ordi.regal.&tenet Plat.in.l.semel. C.de re mili. lib.12. in fine. & vide Montal. in.d.l. ordi. in parte, occidens. & in. l.2.tit.de los hemezillos. lib.4. foro.ll. & in.l.8.tit.5.eod. foro.lib.1. in glo.fi. ¶ Alius est si custos carceris cognouit captā.Iohā.Fab.in.§. itē lex Iulia.Insti.d publ.iudi.nu.5.&Mōtal.in suo reper.ll.ord.in parte custodes carceris, quod habet locū, etiā si capta sit meretrix. vt doctor del Cast.in.l.62.d Toro in glo.fi.in fine & Hip. de Marsi.in.l.1.ff.ad.l. Corne.de sicar.num.8.qa punitur, ac si accessisset ad honestā.& Guid.pap.singul.689.§.cōmentariēsis.&dicisiōe.448.& latè Pari.de Put.in tracta.syndica.in parte, adulteriū officialis.folio.43.& Paul.Grill.in tracta.de poenis omni fari.cohit.versi.13. ¶ Alius est in mandante fieri assasinamento, quia licet mors non sequatur, tenetur poena mortis.tex.& ibi Montal.in.l.2.tit.27.parti.7. & in. c.1. de homi. in.6. & tenet Augusti.in additio.ad Angl.de malefi. loquendo in assasiuo.in parte, & Sempronium Rodul.manda.versi.& bene nota.nu.4. ¶ Quod intelligo, quādo mādatarius peruenit ad actum occidēdi, vel percussit, seu vulnerauit animo occidendi, quia tunc mandans, & mandatarius puniūtur, quia facere videntur.l.si mandat. ff.de solu.secus autem si non peruenit ad actum. vt tenet Bonifacius de Vitali in.d, tract. malefi.in parte quid sit accusatio. versic. coram vobis & cus. v. syndic' & syndicario nomine.nu.110. ¶ Et additionator ibi dicit, q debet puniri poena ordinaria: quia vbicunq; mandatum habetur pro perfecto in se, tunc tale mādatum punitur poena ordinaria, acsi delictū principale fuisset cōmissum per tex.in.c.pro humani. de homi. in.6. ¶ Contrarium tamen tenet Bar.in.l. sed si vnus.§. seru' meus.ff.de iniurijs.& Paul.de Castro in.l.si per alium. ff. ne quis eum qui in ius voca., quia qui mandat aliquid fieri, non dicitur vere facere, sed interpretatiuè.l.1.§.deiecisse.ff.de vi.& vi arma. in glo.in verb. videtur, & Bar.ibi.& ista est communis opinio secundùm Alex. in consil. 10. 65. in vol.4. col.2.nu.13. vbi in dicto consilio istam q.altercat.& in specie, q in mandante cōmit ti homicidium poena statuti punientis homicid. in terminis.tenet Bal.in.l.non ideo minus.C.d ac cusa.10.col.versi, ego reuertor.& Alex.in.d.c on silio.nu.17. quia mandatum non est licitum. & ideo ille qui fecit non fecit de necessitate lega li, quia rei turpis nullum est mandatum, tunc ill , qui mandat, verè non facit sed interpretatiu . ¶ Attamen dicit, q Bar.in dicta.l. sed si vnus.§ . primo.ff.de iniuri.concludit, q aut verba legis, vel statuti sunt scripta in rem, aut in personam. si in rem, vt quia statutum dicit pro homicidio sit poena capitis, & tunc punitur eadem poena mandans, aut sicut scripta in personam, quia dicit, si quis occiderit, & tunc statutum non comprehendit mandantem, & ita idem determinat Bar.in.l.aut quia licet. §.fi.ff.quo vi aut clam.& in.l. hæc verba. ff. de adult. & cū ista opinione transit Alexand. in dicto consilio de quo per eundem copiosissimè in. l.3. §. si procurator. ff. quod quisq; iure.& in.l.Gallus.§. quid si.ff.de libe.& posthu.sed hoc intelligit in mādante delictum fieri sine pecunia, & tunc licet non puniatur, est verū poena ordinaria. Secus alia poena: quia tunc arbitraria poena punitur. tenet Bart.in l. non solùm.§.si mandato. ff.de iniuri. prout tenet dictus Additionat. ad dictū Bonifaciū d Vitali. vbi suprà. ¶ Sed secus est in mandante, & dante pecuniam, vt delictum fiat, & sic in assasinatu: quia si processum est ad actum, punitur ordinariè, vt dixi, mandator, & mandatarius. vt tenet Angel.in tracta.malefi.& ibi Augusti. in additio.in parte, & Sempronium Rodulph. mandatorem.versi. vnde Saly.num.6. quinimo dici t ibi Augusti.in additione, quæ est in num.7.v er si.quarto secundò. Quod mandans punitur poena ordinaria delicti, licet delictum non sit post ea secutum post mandatum, q dicit esse speciale in assasino, vel quia facto illo mandato delictum erat perfectum, nimirum si puniatur poena ordinaria, ac si delictum principale esset consummatum secundùm Iohā.Andr.in regula. in poen is, de regu.iur.in.6. in mercurialis & sic infert A ug. vbi suprà quod vbi mandatū habetur p delicto perfecto in se, tūc tale mandatū punitur ordinariè, ac si delictum esset consummatum & aliter ad dictum.c.pro humani.non possumus fugere. Tamē dicit q cōtrariū tenet Dy.& Ang.in.l.ita apud.§.si curauerit.ff.de iniuri. vbi dicit, q si in assasinamento

assassinamento homicidium non sequitur, non punitur mandans. Quod dicit August. verum, quod non puniatur tanquam de homicidio sed pœna extraordinaria, ut ibi per eũ. Sed ego nõ deviarẽ à tex. si ad actũ fuit processum: quia ut tenet gl. in d. c. 1. de homi. per ipsũ mãdatũ est delictũ cõsũmatũ & perfectũ nõ mirũ si puniatur ordinariè propter delicti enormitatem, licet dicat Aug. in. d. additiõe allegan do Aug. in quodã cõsilio, quod bene faciet priceps, si cõmutet illã pœnã mandãtis fieri assassinamẽtũ in pecuniariã, licet assassinus debeat decapitari, ex quo delictũ nõ est cõsummatũ, & mors nõ est sequuta. Et etiã si cogitabit, & aliqd egit, sed nõ pfecit, punitur: & in isto casu assassinat⁹ nõ pdest pœnitentia, sed punitur criminis conscientia. secundùm Domi. ibi in. d. c. 1. si. col. vers. glo in verbo, mãdauerit. & dicit esse nouus casus. ❡ Alius casus, in quo punitur criminis conscientia est in hæretico. ut in. c. ad abolendã. de hęreti. & in. c. excõmunicamus. §. credentes. ❡ Alius in crimine læsæ maiest. ut in. l. si qs. C. ad. l. Iulia. maie. ❡ Alius in cõciẽte sibi mortẽ. ff. de bonis eorũ. l. 3. primo responso. ❡ Alius in extrahente de ecclesia fugientem ab illa. C. de his, qui ad ecclesi. confug. l. fi. §. sicubi quia in istis casibus secundùm Domi. in. d. c. 1. non excusatur quis à pœna temporali, quantuncunq; pœniteat, est tamen locus pœnitentiæ spirituali, & reconciliatione diuina, secundùm eundem. ❡ Quoniam in probatione huius delicti assassinatus nõ requiruntor exactæ probationes, sed sufficiunt probabilia argumenta secondùm Domi. in. d. c. primo. de homicid. co lum. 4. & hoc credo propter horribilitatem istius delicti. ❡ In tantum, quòd si clericus cõmittit tale delictum assassinatus, potest puniri per iudicem secularẽ absq; aliqua degradatiõe, qa est distidatus à iure canonico. ut in. d. c. 1. & diffidati p ius canonicũ, vidẽtur degradati ipso iure. quod est mihi notandũ secundũ eundẽ. Dominic. ibi in fine.

Prætorũ. Ca. xvj.

Item q̃ el dicho assi stẽte, o gouernador, o corregidor no arrẽdara, nicõsintira arrẽdar los officios d alguazilazgo, ni el de las entregas, ni carcel, ni almotazenagos, ni los plazos, ni alcaldias, ni mayordomias, ni scribanias, ni otros officios q̃ tuuiere por respecto de su corregimiẽto directe ni in directe, so pena q̃ pague lo q̃ ansi lleuare cõ otro tãto para la nr̃a camara.

Summarium.

1 Pactum an possunt correctores facere cum suis officialibus super iura, & expensas.

a No arrendara. a Quod hodie male seruatur, licet hic, & in prouisionibus officiorũ caueatur, quod ista non locent correctores isti cupiditate capti, cõtra istũ text. & suã cõsciẽtiã aliter faciũt, quia sæpe de his iuribus & expensis pactũ faciũt cũ suis officialibus, maximè cum algazelis, & executoribus: & hac de causa in istis officijs subrogãt personas viles, pauperes, & miserabiles, qui non audent iussa sua executiõi mãdare, nec rectè, nec cum honore officia sua exercent: quod quidem pactũ aliquando volũt facere cũ suis locũtenẽtib⁹, maximè cũ paruis, & insipiẽtibus literatis, & fauore carẽtibus. ❡ Attñ in cõsilio regali video dimittere sine punitione tale pactũ factum cũ algazelis, & credo esse propter iura decimarũ, quę ex executionibus percipiũt, quia aliqñ sunt in magna quãtitate: & si isti algazeli omnia integra reciperẽt, essẽt sibi vtilia, quã correctori suũ officiũ correctoriæ. Et p ista dissimulatiõe pceũ regalij cõsilij facit, quod locatiõis appellatiõe in statuto nõ cõprehẽditur locatio mista faciẽs trãsitũ in aliũ cõtractũ vẽditionis, vel pacti, vt tenet Alex. in cõsilio. 18. volu. 4. nu. 3. p. l. sicut emptio. §. 1. ff. locatio. & per alia iura, ut ibi p eum. Et facit quoq; qa vbi causa reqritur ad exẽtiã act⁹, nõ sufficit illã haberi p subsistẽte, nisi verè eã subsistere pbetur. vt tenet Alex. in cõsilio. 27. col. 2. li. nu. 10. per text. in. l. si forte. ff. de castrẽ. peculi. Tñ tex. noster disponit cõtrariũ, quia nõ possunt ista officia locare, nec pactũ sup ea facere, in quo tũ dicit directè, ni in directè & in hoc declaratio regia esset necessaria, maximè in pactis fact⁹ s cũ algazelis, qa fit cõtrariũ, vt dictũ est & in locũtenẽtib⁹ meli⁹ aliqñ seruatur, & iubẽtur custodiri per pragmaticã factã p nostrũ principẽ Philippum nõie sui patris regis Caroli, in curiis quãs habuit Valli soleti anno. 1548. petitione. 40. & in petitiõe. 60. in eiusdẽ curiis extẽdit hoc ad dños villarũ, & locorũ, vt nõ possint locare officia hic cõtẽtenta in pñ tex. qd est optimũ, qa sæpè dñi tẽporales & quotidiè locãt dicta officia, quod est contra ius.

Summarium.

lis.cod.tit.&.l.si iura.ff.de operis liber.& in.l.si dei.§.quāquā.ff.delega.3. ¶ Quinimo si ex iusta
6 causa,† vel euidenti vtilitate publica potestas, vel iudex nō seruat statuta, nō tenetur & hoc nō possit syndicari. vt Cataldi. in tracta. syndica.q. 24.
¶ Et multò min⁹ tenetur, imò nullo modo debet
7 seruare statuta, † si qua sūt cōtra libertatē ecclesiæ cū ipsa nulla sint ipso iure. vt in auth.cassa.& irrita.C.de sacro sanct.ecclesiis.& tenet Bart.in.l. de quibus.de legi.ff.nu.5.& Alex.ibi in addi. secus si sunt in eius fauorē, quia tūc debet ea seruare. tenet Abb.in.c.1.de iura.calū.nume.3.& hinc dicit Bart.in.l.filius familiàs.§.diui.ff.delega.1.nu. 12.
8 & Alex.ibi.nu.11.φ nō valet† statutū prohibens alienationem fieri in clericū, quia est cōtra libertatē ecclesiæ, vt in.d.authē.cassa & ista opinio, & sequaciū.φ nō ligentur clerici.nec ecclesiæ, dicit vera Alex.ibi.nu.12.& tenet Anto.de Butri.in.c. tua.el primero.per illū text. de decimis & Abb. in.c.à nobis.el primero.de sent excōmu. ¶ Bald. tñ.in.clerici.de iudicis.& in.c. quæ in ecclesiarū de cōstitu.colū.2.tenet cōtrariū, dicēdo.φ tale statutū liget clericos, & ecclesiā: quia quilibet priuatus pōt imponere legē rei suæ, trāseat in ecclesiā.l.si ita qu·s.§ ea lege.cū gl.ff.de verbo.obliga. multò forti⁹ debet hoc posse statutū: & qa istud statutū fuit editū propter cōmune bonū.s. ne bona trāseāt ad ecclesias, de quibus bonis nō possunt postea alienari pro necessitatibus rei publicæ. vt in authē. Itē nulla comunitas.C. de epis & cleri.c..nō minus.de immunita.ecclesi.ita etiā tenet Bald.in repeti.l.cūctos populos.C.de summa tri.& fid.catho.10.colū.& respondit ad.l.si. C.de sacrosan.ecclesi.s.φ ibi cōceditur priuilegiū ecclesiç post cōtractū factū cū ecclesia, nā tūc est priuilegiata in acquisitiōe dñi. Sed qñ cōtractus nō est valid⁹.vt in casu nostro, ꝑpter statutū annullā dū tūc nō habet ecclesia priuilegiū, ergo statutū nō videtur cōtra libertatē ecclesiæ. ¶ Sed ista opinio Bald.secūdū Alex.vbi.suprà videtur cōfūdi ꝑ tex.in.c.si.de immunit.eccles.libr.6. Et Iohan. Andr.ibi in nouella & p.d. Abb.in.c. relatū. de testamē.ꝑ Cardi.in repe.c. perpēdimus. de sent. excōmu.ꝑ Albericū in.2.parte statutorū.q.2.vbi ꝑ.8.colū.& per Bald.in.§.si clientulus.in.3.colum. de aliena.feudi.& text.& ibi docto.in.c.ecclesiæ sanctæ Mariæ.de cōstitu.& expressus in rubrica de statutis, & cōsuetudi.in vsi.feudo. in parte. Itē nulla.& text.in.l.2.tit.9.parti.1. & istā opinionē tenet Mōtal.in.l.1.tit.5.for.ll.lib.1.in gl. siempre. versi. Itē facit ad aliā quęstionē. vsq; in fine. ¶ Et quia dū essem iuuenis anteaquā Alex. viderim in patria mea, quæ Mōbeltrā vocatur, hæc quæstio euenit ex parte illius villæ, vbi est dictū statutū, & fuit oppositū cōtra dñm Frācīscū de Gala archidiaconū Ciuitatensis, beneficiatū illius loci, φ ille dñs archidiaconus non poterat emere possessiones, & fuit lis dici disceptata, & ex parte domini archidiaconi sequenta de iure allegaui.
¶ Omini potēti Dei postulato suffragio in supradicta.q.sequētia eēseo dicēda, atq; tenēda. Et primū, quòd tale statum sit nullū domini temporales, qui prohibēt subditis, nec prælatis, aut clericis, seu personis ecclesiasticis quicquam vendāt, aut emant, ipso facto sunt excōmunicati. vt in.d. c.eos.de sent. excōmu.in. 6. & in.c. nouerit. de sent.excōmu.& vtrobiq; docto. & de iure ciuili secūdū Federicum imperatorem ipse irrita nunciat omnia statuta, & cōsuetudines, quæ ciuitatis vel loca, potestates, cōsules, vel quæcūq; aliæ personæ cōtra libertatem ecclesiæ, vel ecclesiasticas, personas edere, vel seruare aduersus canonicas, vel imperiales sanctiones præsumpserint, & eas de capitularibus suis mandat aboleri penitus: & si de cætero similia tētauerint, ipso iure sint nulla, & rectores priuantur sua iurisdictione, & superiori applicatur, & vltra mille marcas soluant: & dicti potestates, consules, rectores, statutarij, & scriptores dictorum statutorum, nec non consiliarij locorum sunt ipso iure infames, prout tenet dictus imperator Federicus in titul.de statutis & cōsuetudi.cōtra liberta.ecclesi.& text.in.d. auth. cassa.& irrita.& Bartol.in.l. de quibus.ff.de legi. nu.5.& in repeti.nu.30.& text in.c. ecclesia sanctæ Mariæ.de constitutio.& ibi docto.tex. in.l. 1.titul.delos prelados lib.1.in ordi.regali. & glos. in.l.1.titul.5.for. ll.lib.1.& sic quòd tale statutum est nullum. ¶ Etiam si tale statutum non dicat expressè, quòd non emant clerici, sed etiam si dicat, quòd ne quis vendat, vel donet, vel alienet bona immobilia non existenti in iurisdictione statuentium, quia tale statutum non comprehendit donationes, vel alienationes factas clericis, vel ecclesiis, quia si comprehenderentur, esset in directè cōtra prædictam libertatem ecclesiasticā, & nō valet. vt tenet in expresso Abb. in. c. cū sicut.in fine.deeo qui mit.in posse.cauf.rei seruāti. & idē Abb.in.c.ecclesia sanctæ Mariæ.el primero.vt lite pē.nu.2.vbi tenet.φ constitutio laicorū etiā generaliter disponēs, licet nō tēdat cōtra ecclesiasticā libertatē, nō debet extēdi ad ecclesias, seu bona ipsarū. Et idē est dicēdū de bonis clericorū secūdm Abb.ibi cōtra Bar.in.d.l.cūctos populos.q cōtrariū tenet nu.29.qa cōtra Bar.tenet quoq; Anto.in.d.c.ecclesia sanctę Mariæ. de cōstitu. & in.c.dilect⁹.de foro cōpe.reprobādo.opi.Bart.
¶ Et

¶ Et istã opinionẽ cõtra Bart. sequitur Iohan. de Linia. in. d. c. ecclesia. quod extendit Imol. vbi supra etiã si statutũ iniecisset vinculũ ante clericatũ: si tamẽ ius de quo quęritur, est originatũ principaliter à facto clerici, vt tenet Calde. in sua quæstione, quæ incipit. Statutũ ciuitatis. Et facit casus in. c. ecclesia sanctæ Mariæ. vt lite pendeat, vbi statutũ generale erat de nõ alienãdo rẽ litigiosam, nec tẽdebat cõtra libertatẽ ecclesiæ, imò erit iuri cõmuni cõforme, attamẽ nõ extenditur ad ecclesias, & eorũ bona. ¶ Sed nõ eũdo per mẽdicata suffragia, dico, ꝙ tale statutũ laicorũ nõ cõprehẽdit alienatiões factas clericis, vel ecclesiis. vt Iohã. Andr. singulariter in. d. c. eos. de immunit. ecclesi. in. 6. in nouella. & Abb. in. d. c. relatũ. el primero. de testamẽ. nu. 5. vbi tenet, ꝙ nõ obstãte tali statuto poterit quis donare, vel vendere bona prędicta clericis, vel ecclesiis. quia statutũ inferiorũ nõ põt tollere priuilegiũ indultũ ecclesiis per principẽ. & hanc opinionẽ tenet etiã Bal. in. l. generali. C. de sacro sanct. eccles. & Paul. de Castro. in. l. fi. C. eod. & Petrus de Anchara. in repe. c. canonũ statuta. de cõstitu. in. 3. principali quæsito. colũ. 20. versi. dicit etiã Bald. & Bart. & Bald. in. d. l. fi. & Bald. in. l. iubemus nullã. C. eod. vbi dicũt, ꝙ statutũ prohibẽs alienare in forẽsem, nõ includit ecclesiã. & idẽ tenet Bald. in. d. c. clerici. de iudiciis. & statutũ prohibens forẽsem acquirere, nõ ligatur clericus. vt Bald. in. l. dudũ. C. de cõtrahẽ. emptione. & in. l. fi. C. de exactori. tribu. libr. 10. & in. l. si filius. §. diui. ff. de lega. 1 & notãt docto. in. l. in quorũ. ff. de pigno. & Paul. de Castro. in cõsilio. 193. & 195. & Federicus de Sẽnis cõsilio. 26. vbi tradit dictũ Iohã. Andre. & cõcludit nõ valere dictũ statutũ respectu ecclesiarũ, & piorũ locorũ. Mouetur eleganter inter cætera: quia pia loca sunt à principibus priuilegiata, vt libere eis donent, vel vẽdant. vt in. l. 1. & l. illud. C. de sacro sanct. ecclesi. statutũ ergo in cõtrariũ, nõ valet, duplici, seu triplici ratione, prima, quia (vt dictum est) laici inferiores nõ possunt tollere leges, & priuilegia tributa per superiorẽ, maximẽ ecclesiæ. vt in. c. cũ inferio. de electio. per Bar. in. l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. & 25. q. 2. per totũ. ¶ Secũda ratio quia hoc esset cõtra libertatẽ ecclesiæ vniuersalis. ¶ Tertia ratio: quia potestas condendi leges tributa inferioribus. per. d. l omnes populi. videtur tributa sine præiudicio priuilegij tributi per ipsum imperatorẽ: quia generi per speciem derogatur. vt in. c. veniẽs. de præscrip. & regula. gener. de regul. iur. in. 6. & Bart. in. d. l. omnes populi. & idẽ tenet Abb. consilio. 63. in. 1. volu. ꝙ sub tali statuto nõ cõprehẽdantur supradictæ quia priuilegiũ est cõcessum ecclesiæ, vt possit emere, & ex solo cõtractu, sine traditione quæratur dominiũ, & statutũ in cõtrariũ nõ valet. Et hoc priuilegiũ nõ põt renũtiari, quia est factum in fauorẽ publicũ. l. ius publicũ. ff. de pactis. tenet ad literã Bart. in. d. l. filius. §. diui. nu. 12. & Bal. cõsilio. 522. lib. 3. supra statuto Brixiæ, disponẽte ꝙ nullus audeat alienare bona, nec dominũ trãsferre de bonis suis in comitatu Brixiæ alicui non supposito iurisdictioni, & qui non subeat onera, vbi cõsuluit, ꝙ non valeat tale statutũ in præiudiciũ ecclesiarũ & clericorũ. quod nota. ¶ In cuius adiutoriũ insurgat beatus archiepiscopus Floren. qui iam est canonizatus, impositusq; in decalogo sanctorũ. in. 3. parte. titul. 24. c. 18. vbi ponit ad literã text. in. d. c. eos. & dicit, quòd si tale statũ fiat, prout in Italia, tale statutũ nõ cõprehẽdit donationes, vẽditiones, & alienationes factas ecclesiis. per. d. c. ecclesia sanctæ Mariæ. de cõstitu. & per Domi. in. d. c. eos. quinimo dicit beatus Florẽti. ꝙ si statuẽtes extẽderẽt tale statutũ ad ecclesias, vel clericos, erunt litigati ex cõmunicatione, de qua in. d. c. eos. cũ similibus. & ꝙ iudex ecclesiasticus possit illos, ad quos pertinet, cogere ad declarã dũ tale statutũ nõ respicere cõtractus fiendos cũ ecclesiis. per text. in. c. statutũ. de hæreti ¶ Et istud tene, quia ecclesia approbat opinionẽ Florẽti. ex eo, quia est canonizatus, & ab ea nõ recedẽdũ, licet aliqui teneant cõtrariũ quia esset errare, & sic ꝙ tale statutũ nõ cõprehẽdit clericos, vel ecclesiam. ¶ Sed si esset lex imperialis, quæ hoc vetaret, bene cõprehẽdit ecclesiã, vt est elegãs dictũ Bart. in. l. diuina domus. C. de exactio. tribu. lib. 10. post gl. ibi ita ꝙ vult Bar. facere differẽtiã inter legem principis non recognoscẽtis superiorẽ, & statutũ ciuitatis inferioris. Et idẽ quod Bart. tenet Paul. de Castro in. d. l. fi. C. de sacro sanct. eccle. nu. 6. & idẽ dicit Iohan. de Plat. in. d. l. diuina domus. nu. 1. esse, si statutum esset factum à ciuitate libera, non recognoscẽte superiorẽ. vt in. l. nõ dubito. ff. de captiuis, quia nõ apparet ratio diuersitatis, quare statutũ tãtũ possit in illo loco, quãtũ lex generalis, quia lex cõtra libertatẽ ecclesiæ nõ valet, vt dictũ est, & ideo est distingẽdũ secũdũ eũdẽ. Aut prohibitio dirigitur in rẽ, putã, ꝙ talis res nõ possit alienari, tũc quocũq; emente, etiã ecclesia, non valet emptio, propter in alienabilẽ rei qualitatem, quę potuit effici ab statuto, vel à lege. facit. l. aut qui aliter. §. fi. ff. quod vi. aut clã. & ibi notat Bartol. Aut prohibitio dirigitur in personã, putã, ꝙ nullus possit emere, & nõ cõprehẽdit ecclesiam, nec alios nõ subiectos. ¶ Sed ego cõtra Bart. & sequa

ces teneo, imò ꝙ etiam lex imperialis hoc nō potest facere: quia licet verum sit, quòd lex principis generaliter disponens debeat obseruari quoad ecclesias, est verum, vbi canonibus non contradicit. vt tenet Abb. in. c. in præsentia. de probatio. colum. 11. nu. 28. & quando non est contra libertatem ecclesiæ. vt in. d. c. quæ in ecclesiarum. Sed sic est, quòd si esset lex, prout est in tit. 9. libr. 5. in ordina. regali non valet, quia est contra ius canonicum, specialiter contra text. in. d. c. eos, & contra d. authenti. cassa. ¶ Tamen si dicta lex imperialis, vel statuta laicorum confirmentur per papam, ligant clericos. vt Innoc. in c. 1. de transactio. ꝑ text. in. d. c. ecclesiæ sanctæ Mariæ. de constitu. Et ista confirmatio debet esse in specie, & certa, & nō generalis, nā si generaliter papa confirmaret omnia statuta, nunquam intelligitur confirmasse statuta, quæ sunt contra libertatem ecclesiæ. tenet Bald. in. l. omnes populi. ff. de iusti. & iure. 4. colum. versic. sed nūquid in generali confirmatione. & Ias. ibi. nu. 36. & Alex. in consilio. 209. in. 2. volu. & Bar. Bald. & Angel. in. l. 1. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. & latius Ias. in. l. more. ff. de iur. om. iudi. nu. 39. & Bald. in. c. veniens. 3. colum. de iur. iuran. & dicam in glos. fi. istius. c. versi. in confirmatione. ¶ Et vide Anto. Francis. in additio. ad Abb. in c. ad nostram de probatio. in. 1. additione, vbi dicit hoc non procedere in statuto facto à populo subdito ecclesiæ Romanæ, quia tale populus potest statuere cōtra ius canonicum quoad temporalem iurisdictionem. de quo per Abb. in. c. ꝙ clericis. de foro cōpeten. & tenet Alex. in consilio. 177. in volu. 2. nu. 3. & 4. vbi intelligit hoc, ꝙ possunt condere quo ad ipsos laicos, non contra clericos. quòd nota. & sic indubitanter teneo dictum statutum, seu legem non habere locum. ¶ Facit alia ratio. Quia dominus archidiaconus habet in dicta villa domū habitatiōis, & nulla bona, & possessiones, propter quod videtur esse vicinus, & habere domiciliū. vt text. & ibi gl. in. l. hæres absens. ff. de iudi. §. proinde. & in. l. 32. tit. 3. part. 3. Spec. in. tit. de cōpetēt. iudicis, additio. §. Et licet dict⁹ dñs Archidiacon⁹ habet alia bona, & redict⁹ in dicta ciuitate Ciuitatensi, nō obstat ei qa quis pōt habere plura domicilia. vt. in. l. ab sumptio. ff. ad municipal. c. dilectus. el segūdo. de rescrip. c. ex parte de foro compe. & quòd ibi notan. & §. fi. de Parochi. & domus habitationis cum alia bona, quæ habet, est incola illius villæ. tenet Bart. in. l. libertus. §. sola domus. ff. ad municipal. maximè quia dictus Archidiaconus habet beneficium in. d. ecclesia, propter quod dicitur ciuis, & vicinus. vt Bart. in. l. 1. versic. quæro etiam. ff. cod. ad munici. & est text. singula in c. null⁹. de tempor. ordi. libr. 6. per quod debet gaudere in omnibus vt talis vicinus. & contra eum non habet locum dictum statutum. & sic fuit pronuntiatum per quēdam conseruatorem. postea post nonnullos annos. emi Andream Siculū Barb. & in repeti. rubricæ de rebus ecclesi. non alie. mirum in modum hanc quæstionem examinat colū. 25. versic. accedo nunc ad secundum dubium, an tale statutum comprehendat clericum. vbi per. 36. colum. tangit, quem copiosissimè pro vtraq; parte vide. & in fine dicit, quòd negari non potest, quin iste passus sit difficilis, & dubitalis, & multum egeret decisione pontificia. Tamen dicit, quòd vera conclusio est, quòd statutum laicorum generaliter loquēs, dummodo non sit contra ecclesiasticam libertatem comprehendit clericos, ecclesias, & ecclesiasticas personas, quidquid dixerit Albericus de Rosa. in. 2. parte statu. quæ. 2. & per consequens statutum disponens, quòd subdictus non possit alienare rem immobilem, vel si alienauerit in non subdictum, soluet grauem gabellam, quia in tali statuto comprehenduntur clerici, & ecclesiasticæ personæ. dicit tamen Barba. quòd nihilominus viuat, & moriatur super hoc passu & in omnibus adhæret decisio sanctæ matris ecclesiæ, vt vtar verbis Bald. in tractatu de schisma. C. si quis aliquem telari prohibue. & ibi ad contraria respondet, quem vide. ¶ Ias. tamen in. d. l. filiusfamiliàs. §. diui. ff. de lega. 1. nume. 46. istam quæstionem disputat. & in nu. 53. & 54. non faciendo mentionem de Barb. dicit, quòd tenēdo istam partem, quòd valeat tale statutum, & quòd sub eo comprehendantur clerici, & ecclesię, quę pars optimè defendi disputando, potest respōderi ad. d. c. eos. quòd loquatur, quando statutū laicorum passim prohibeat omnia vendi ecclesiis, vt patet ibi inter. in tex. in verbo, nec quiquā vēdāt. & sic erat nimis præiudicialè ecclesiis, maximè concurrentibus etiā aliis prohibitiōibus, de quibus ibi in text. ¶ Secus in proposito nostro, vbi per statutū laicorū solū prohibētur alienari immobilia in ecclesias, prout etiam distinguit Angel. consilio. 48. ¶ Tamen ait Ias. ꝙ in dubiis opinionibus cōsulendo, & iudicando tenenda est opinio, quæ fauet ecclesię. vt in. l. sunt personæ. ff. de religi. & sumpti. fune. cap. final. de re iudi. l. si pars. ff. de in officio. testamen. ideo durum, & difficilè esset obtinere contra sententiam Bartol. quæ est magis communis, quā dicit procedere, quādo statutum prohibitā

vnum

vnũ faceret expreſſam mentionẽ de eccleſia, & etiã ſi ſimpliciter diſponeret in mobilia nõ poſſe alienari in nõ ſubditos, tũc per iſta verba quã tũcũq; generalia nõ videretur cõprehẽdi eccleſiæ, nec eccleſiaſticæ perſonæ, ſecundùm Bald. in. d. l. fi. C. de ſacro ſanct. eccleſi. vbi dicit ita cõſuluiſſe. & ibi Anto. in. c. tua nup. de decimis. & c. à nobis. el primero. & ibi Abb. 3. notabil. de ſent. excõmunica & idẽ tenet Iohã. Andr. in. d. c. fi. de immunita eccleſi. lib. 6. & Abb. in c. relatũ. el primero. de teſtamẽ. & iſtũ tene indubitãter, & ab iſta cõmuni opinione nõ recedas, & gauiſus fui dũ iuueni Iaſ. meũ cõſiliũ, & opinionẽ approbãtẽ, & dicẽtẽ eſſe cõmunẽ, ꝙ nota quia in pluribus ciuitatibus, & villis huius regni ſunt prędicta ſtatuta, quæ ad eccleſias, & eccleſiaſticas pſonas, nõ extẽdũtur. idẽ tenet Paul. de Caſtro. in. l. ſi quis. ff. de cõdi. inſtitu. nu. 5. & Anto Frãc. in additio. ad Abb. in. c. relatũ. el primero. de teſtamẽ. in additione, quæ incipit cum Bald. in. l. generali, & hoc tene licet, Signor. de Homod. couſil. 91. ſubtiliter teneat ꝙ tale ſtatutum ſit iuridicum & non contra libertatẽ eccleſiæ. & eandem ſententiam ꝙ ſit communis opi. Bar. tenet dictus Iaſ. in ſecunda lectura illius. §. diui. num. 80. licet dicat ꝙ ſemper ille tenuit contrariũ per fundamẽta. vt ibi per eum. ☞ Et an & qñ ſtatuta laicorũ cõprehẽdãt clericos, vi. Alex. in. l. nolle addire. ff. de adquire. hæredi. nu. 3. vbi ait, ꝙ licet ſtatutũ laicorũ nõ poſsit auferre clericis, ea quæ ſunt à iure cõmuni, vel in priuilegiũ conceſſa ſecũdũ veras cõcluſiones vt in. d. authẽ. caſſa, tamẽ bene põt ſtatutũ laicorũ priuare eos à fauoribus inductis per laicos, vt eſt caſus notabilis, in. l. ſi quis curialis. C. de epiſcopis, & clericis, & ibi Bald. ☞ Et vi. Bald. in. l. omnes populi. ff. de iuſti. & iur. colũ. 3. nu. 7. verſic. edicta,

10 verò vbi ait, ꝙ epiſcopus, † inter laicos obligatur, ad obſeruãdũ ſtatuta laicorũ, ſi ſunt rationabilia bona, & ęqua, aliàs nõ, ita dicit intelligi. l. ex ea. ff. de poſtulã. & c. 1. de noui oper. enũtiat. ☞ Et vide eũdẽ Bald. in. c. ex literis. de vita, & honeſta. cleric. vbi dicit, † ꝙ ſi ſtatuto laicorũ cauetur, ꝙ ſi quis vẽdit frumẽtũ ſoluat duos denarios pro libra, vel ſi dicat, ꝙ nullus poſsit retrahere victualia extra diſtrictũ, ꝙ cõprehendũtur clerici, ſub tali ſtatuto, & hoc dicit verũ quoad pœnas pecuniarias, ſecꝰ quoad pœnas corporales, quia eis infligi nõ poſſunt, per ſtatuta laicorũ, vt tenet Archidi in. c. quiſquis. 17. q. 4. ☞ Extẽde, ꝙ nõ valet ſtatutũ cõtra libertatẽ eccleſiaſticã, etiã ſi cõfirmetur per regẽ, quia libertas eccleſię eſt tãta, ꝙ fiſcus, nõ põt ſuper hoc imponere legẽ, ni

11

ſi fieret in fraudẽ fiſci, vt tenet Bald. cõſilio. 116. in. 1. volu. in fine. ☞ Et adde tu Iaſ. in. l. placet. in 2. lectura. C. de ſacroſanct. eccleſijs. in fine, vbi te

12 net, ꝙ ſi cõmunitas, † habẽt loca paſturę, & eccleſia mittat animalia ad ibi paſcendum, ita tenetur ſoluere, ſicut mere laici ita dicit, ꝙ tenet Abb. in cõſilio. 6. & vide Lucã de Pẽna. in. l. iubemꝰ. C. de naui. nõ excuſan. lib. 11. colũ. verſic. hæc faciũt vbi altercando pro vtraq; parte tenet, quòd princeps ſecularis põt ſtatuere, ꝙ animalia clericorũ & eccleſiarũ à ſuis paſcuis arceantur vel etiã à paſcuis priuatorũ, nec ſumãt illa dominis inuictis, & ꝙ ſi inueniãtur in illis paſcua ſumentia ſoluãt pœnã aliàs impunè poſſent offendi. vt ibi per eũ, & facit ꝙ tenet Bald. in. l. cõtra iuris. §. ſi filius, in fine. ff. de pactis, & ibi Iaſ. nu. 11. ꝙ clericus qui vtitur ſtatuto laicorũ nõ põt eo vti. niſi, cũ oneribus prouenientibus ex eodẽ ſtatuto licet aliàs clericus nõ ſit ſtatuto laicorũ aſtritus. ☞ Sed quid ſi per ſtatutũ prohibẽtur ſubditi ac-

13 quirere, an † cõprehẽdãtur acqrere volẽtes, ab eccleſia. Alex. in. d. §. diui. nu. 13. tenet ꝙ ſic allegã do Federi. cõſ. 35. incipiẽte, ſtatuta, & moder. in. d. c. fi. de imitatio. eccle. in. 6. ☞ Et in tãtũ ſtatutũ cõtra clericũ ſeu cõtra libertatẽ eccleſiaſticã nõ va-

14 let, ꝙ etiã, † ſi ſit ſtatutũ, ꝙ clerici teneãtur ad aliqd faciẽdũ, putã ad ſoluẽdas collectas, & ſi nõ fecerint teneãtur eorũ cõſãguinei ad aliquã pœnã tale ſtatutũ nõ valet qa dicitur eſſe cõtra libertatem eccleſiaſticã, vt tenet Bald. in lectura antiqua. in. l. 1. ff. de in ius vocã. vt eant aut ſatiſdent, & ibi Ang. quos ſequitur ibi Alex. nu. 3. quia veriſsimile eſt, ꝙ clerici nollẽt ſuos cõſanguineos laqueari pœnis ſtatutorũ. per text. iu. c. ſciant cũcti, de ele. in. 6. & idẽ tenet Bart. in. l. 1. ad finẽ. ff. de his qui pene nomi. & in. l. hic pene. C. de Agri. & cẽſi. lib. 10. & per Bald. in. l. 1. ad finẽ. C. de ſndita vidu. tolle. & per eũdẽ in. l. 1. C. de epiſcopis, & cleri. in princip. & per alia iura vt ibi per eũ, & idẽ tenet Paul. de Caſtro. in. l. 1. ff. de his qui pene. nomi cauſ. reliqui. nu. 2. & in. l. hæres meus. § ꝙ in fraudẽ. ff. de cõditio. & demõſtra. & ibi Bald. ☞ Sed ſtatutũ factũ in fauorẽ clerico-

15 rũ vel eccleſiarũ an poteſt reuocari † per ſtatuẽtes Paul de Caſtro in. l. ſi quis curialis. C. de epiſcopis, & cleri. nu. 5. tenet, ꝙ ſic, dũ nõ auferãt clericis ius cõmune, ꝙ ab ipſis ſtatuẽtibus non habẽt, ſed Bart. tenet cõtrariũ, ſecũdũ eũ. in. l. priuilegia. C. de ſacro ſanct. eccleſi. & pro eo dicit Paul. ꝙ facit, ꝙ notat Innoc. in. c. nouit de iudi. ſuper verbo Theodoſius ſed Cy. ibi in. d. l. priuilegia. tenet cõtra Bart. & quæ opinio. Cy. eſt tenẽda: vt tenet Alexan. in. l. nõ amplius. ff. de lega. 1. nu. 5.

numer.5.vbi ponit alios doctores eam tenentes, & sic tenet quòd potest reuocari licet Antoni. Francis.in additio.ad Alexand. tenet opi. Bart. in.d.l.non amplius.

Summarium.

1 QVis potest statuta vetera emendare, reformare,& declarare per potestatem sibi cõcessam faciendi statuta.

2 Statutum emendatum non dicitur,nouum statutum sed vetus.

3 Declaratio trahitur retro ad tempus dispositionis factę.

4 Lex noua declaratoria veteris,trahitur ad prætcrita negotia.

5 Qui delarat nil noui facit.

6 Ex scriptura declarata agitur ,non ex declarante.

7 Declaratio plus se habet quã constitutio,quia declaratio respicit præterita:cõstitutio , futura, & quando lex procedit interpetrando porrigitur ad præterita.

8 Testis potest declare dictum suum.

9 Declaratio appellationis interlocutorię sententię potest fieri sine scriptura.

10 Declarari potest libellus, etiã post litem contestatam.

11 Declarare potest iudex ex interualo sententiam suam.

12 Declarare quis dicitur etiam si quis corrigat errorem suum.

13 Declaratio facta per Papam circa gratias factas per eum.an prgiudicet aliis quibus erat ius quæsitum.

b Emendar. b Nota text.qui dat correctoribus facultatem tollendi statuta si non sunt bona nec rationabilia, & sic est correctori data potestas per istum text.talia statuta reformandi quia quando 1 alicui est concessum,† facere statuta poterit vete emẽdare,reformare,& declarare,tenet Ang.in.l. iuris gẽtiũ.§.adeò authẽ.de pactis,versi.sequitur in text.& Alex.ibi nu.4.&.5.per text.in l. videamus.§.penulti.ff.de in litem iura.& Paul. de Castro.C.de nouo.C.compo.numer.10.& Guil ler.de Suffa.in.l.prima.C.de emenda.C.insti.& Gandi.in tracta malefi.in parte de obserua.statu. in principio.

¶ Et tales electi,ad emendan da statuta possunt addere,& de trahere siue demere,vt in dict.l. de nouo.C.cõpo.§.quibus versi.adi ciẽtes,& de nouo.C.confirman. §.sed si quando.

emendar, b y hazer de nueuo, las

¶ Tale autem statutum emendatum non dicitur 2 † nouum statutum sed vetus vt est communis conclusio Alberic.de Rosa.in prima parte statu.quæstione. 22.per text. in.l.hæredes palàm.§.Sed si nota,ff. de testamen.quia emendans non facit nouam speciem sed veterem excutit.l.adeò.cum quis.ff.de adquire.rerum domi.

¶ Facit quòd tenet Paul. de Castro.in dict.l. hæredes palàm.§ si quid.nume.3.versi.Item no-3 ta,vbi ait,quòd declaratio † trahitur retro ad tẽpus dispositionis factæ,allegando Iohan.Andr. in additio.ad Specul.in titul.de teste.§.nunc videndum quòd adeo adheret dispositioni, quòd vnà cum ea videtur manasse.

¶ Et ex hoc multa sequuntur,scilicet,quod no-4 ua † lex declaratiua veteris trahitur ad præterita negotia vt notant docto.in.l.omnes populi. ff.de iusti.& iur.

¶ Et quòd declaratio trahatur retro.tenet Bald. in.l.cum testamento C.de testamen.manumiss. in fine.& Abb.vbi latè per additio.in capitu.ex parte.de consuetudi.nu.4.& Ias.in.l.quod iusiu 5 ff.de re iudi.nume.3.& quia qui declarat † nil noui facit,vt tenet Philippus Decius consilio.423. in fine & facit, quod tenet Bart. & docto.in.l. esse.ff.de hæredi.institu. vbi dicit, quòd agatur 6 † ex scriptura declarata non ex declarante.

¶ Facit quoq;,quod tenet Bald.in.l.non dubiũ. C.de legi.prima.colum.nume.2.versic.tertiò notat.allegando Iohan.Andr.in capitul.vlti.de ver-7 borũ significatiõe.in.6.nouella,ꝙ plus † se habet declaratio,quam constitutio. quia declaratio respicit præterita, sed constitutio respicit futura, & sic quòd quando lex procedit interpetrando seu declarando, porrigitur non solum ad futura sed etiam ad præterita, secundùm eundem Baldum.

8 ¶ Itẽ facit ꝙ testis potest declarare † dictũ suũ, vt notat Bald.in.l.in bone fidei. C. de rebus credi. & in capitul.1.§.si enim domino.colum.3. quid sit in vestitura. in vsi. feudo. & Alexander.in additio.ad Bartol.in authen.qui semel,c.cum.& quando

quàdo.& Abb.in.c.ex tenore.de testi. & est gl.
in.c.cũ Iohãnes de fide instru.in parte postquã.
& facit text.in.l.30.titul.16.parti.3. vbi per Mõ-
tal.de intellectu.idẽ tenet Petrꝰ de Ferra. in for-
ma libelli opposi. contra testes post publica. §.
sunt publicatis.nu.20.vbi ait,ꝙ quãdo testis ob
scurè locutus est vel si non expresit causam sui
testimonij poterit iudex in eadẽ instãtia, iterũ
repeti ex iudicis officio, ad sui informationem,
sed nõ ad instãtiã partis, & talis declaratio põt
fieri absq; nouo iuramẽto,& absq; noua citatio
ne partis:quia iuramẽtum, & citatio prius facta
trahitur ad declarationẽ, quia potest addere seu
ponere,id qđ omisit,ꝙ etiã pertinet ad declaratio
nẽ,ꝙ hodie declaratur tãquã tũc fuisse dictũ pro
ut tenet Paul.de Castro.in.d.l.hæredes palã.§.si
quid.nu.4.& idẽ tenet Bal. in authẽ. hodie.circa
principiũ.C.de iura calũ. & tenet. Hippo. de
Marsi.in repeti.l.de vno quoq;.ff.de re iudi.nu.
76. ¶ Quòd est idem in appellatione ab interlo
9 cutoria,quia licet talis appellatio,† nõ posit fie
ri nisi in scriptis vt in.c.1.de appella.in.6. pote-
rit ex post facto aliquid declarari circa ipsam si-
ne escriptura,solo verbo,secũdũ Paul. de Castr.
10 vbi suprà. ¶ Itẽ põt libellus declarari † post litẽ
cõtestatã licet nõ mutari. vt tenet Bald.in.d.l.hæ
redes palã §.sed & si notãt per gl.in.l.idẽ Põpo
nius, si frumẽtũ.§.fi.ff.de rei vendit. ¶ Et idem
11 dicit,ꝙ iudex ex interualo,† põt declarare suam
sententiã,ꝙ dicit esse verũ quãdo declaratur id,
qđ est aliquid saltẽ quoad certitudinẽ legis,licet
homini nõ sit certũ,secus si ad qđ declaratur erat
per se nullũ,ita ꝙ deficiebat ius, & probatio: q̃a
ista declaratio non habet robur ab actu,ideò op
portet,ꝙ per se ipsum sit actus solẽnis.arg. in. l.
accusetur.ff.de adult.vide quę dixi in proœmio
in gl.de ornãças.nu.19.¶ In tãtũ dicit Bal.vbi su
12 prà,ꝙ dicitur q̃s declarare,† etiã si q̃s corrigat er
rorẽ suũ,& nõ dicitur de nouo facere,ꝙ dicit es
se notãdũ.¶ Idẽ dic in declarationibus, factis p
13 papã,† quia multotiẽs papa facit aliquas decla-
rationes circa gratias factas per eũ,vtrũ prçiudi-
cẽt aliis,quibus erat ius quæsitũ.& Paul. de Ca-
stro.in.in.d.l.hæredes palã.§.sed nũquid.nu. 4.
dicit,ꝙ arg.est,ꝙ sic quasi hoc declaratur à prin-
cipio fuisse dictũ, quo casu nõ fuisset alteri ius
quęsitũ, qđ dicit intelligẽdũ de propria declara
tione,quæ cõsistit circa aliquod verbũ dubium,
sed interdũ declaratio,cõsistit circa id qđ nõ erat
dubium de iure,& tũc declaratio habet vim no
uę dispositionis,& ideò non valet quæsitum se-
cundùm.Paul.de Castro.ibi.

Summarium.

1 Permittitur hodie statuta facere nu.8.

2 Anteaquam statuta fiant debet in concilio arengari,& deliberari.

3 In statutis fiendis debet prætor esse præsens.

4 In statutis à populo fiendis eadem solennitas requiritur quæ in aliis eorum gestis, scilicet, quod more solito conuocetur,& quòd simul coadunentur, & minus adsint duæ partes.

5 Decuriones,id est,rectores possunt hodie statuta facere.

6 Statuta facta per decuriones,an debeant publicari per præconem.

7 Satuta à quo tempore ligent.

9 An solus potestas potest statuta facere.

10 Iudex potest statuere salarium, pro aliquo malefactore capiendo vtilitate publica imminẽte.

11 Magistri grammaticę, an possunt facere statuta,inter suos scholares.

12 Statuta facta per istos correctores sine concilio ciuitatis,an durent perpetuò.

13 Populus vel concilium ciuitatis, an potest statuere sine correctore, seu prætore, vel aliquid agere.

14 Ex communicati banniti, vel interdicti non possunt statuta facere.

15 Statuta an debeant fieri,super eo,ꝙ nullo iure dispositum est.

16 Statuta cõtra ea quæ sunt reseruata principi non valent:

17 Statuta facta per ciuitatem quòd à sententiis suorum officialium non posit appellari,an valeant.

18 Casus qui non reperitur decisus per noua statuta,sed per vetera,an debeat decidi secũdũ vetera vel per ius commune.

19 An per pœnam statuti sit sublata pœna legis antiquę.

20 Si statuti via eligitur,quo pœna minor imponitur,an posit agi via communi, quæ imponit maiorem vel econtra.

21 An qui fecerunt statuta concesione principis, possunt postea ea reuocare.

Las hara.

c
1 **Las hara.** c Nota text. quòd hodie permittitur † facere ſtatuta quia
ſecus erat de iure antiquo: qa talia ſtatuta nõ poterãt fieri ſine ſciẽtia principis, vt tenet Bal. in titul. de pace conteſtati. colum. 4. numer. 14. ¶ Et
anteaquam, fiant
2 corrector † in tali
concilio, ſeu regimiento, debet proponere, quid placeat de ſtatutis fiẽ

hara, c con acuerdo del regimiento mirando mucho en

dis, & ſuper hoc arengetur, deliberetur. & reformetur, vt legitur quãdo leges fieri debẽt, vt in. l. humanum. C. de legi. & Inſtitu. de iniur. §. illud. & Inſtitu de iur. natu. gen. §. lex. & in. §. ſenatus, & ibi Angel. in fine, & in. §. plebis citum, & in §. conſtat autem, & ibi Angel. numero primo.
¶ Tamen ſi reperitur aliquod ſtatutum, & non apparet, quòd fuerit facta propoſitio in concilio vel populo, vel quis fuerit ille, qui propoſuit, valet ſtatutum, vt Bartol. in. l. vniuerſis, in fine. C. de pren. impera. offere. & in. l. ſecũda. C. de decurio. libr. 10. & tenet Angel. & dicit eſſe notandum. in. d. §. conſtat. numer. 2. & tenet Paul. de Caſtro in. l. prima. ff. de conſtitu. princip. ¶ Et in iſtis ſtatutis fiendis debet eſſe corre
3 ctor, † vel poteſtas præſens, vt in iſto text. aliter tale ſtatutũ nõ valeret, vt in. l. prima. C. de ſeruis reipublic & tenet Gandi. in tracta. malefi. in parte de obſeruan. ſtatu. numer. 3. &. infrà dicam.
¶ Et in iſtis ſtatutis à populo faciendis eadem
4 † ſolennitas requiritur, ſicut in aliis eorũ geſtis, videlicet, quòd more ſolito totus populus, vel concilium conuocetur. vt notat gloſſ. in. l. ſecunda. C. de decurio. libr. 10. & quòd ſimul coaduneutur, nec ſufficit conſenſus ſeparatus, vt in. l. maiorem. C. de pactis, & in. c. in Geneſi. de elect. & quòd ſint duę partes ad minus, & quòd facta propoſita in dicto concilio, id quod à maiore parte duarum partium fuerit obtenta, ſiue vrbis, vel per tantum conſenſum nutu, vel fabis: vt arguitur in. l. ſeruo inuicto. §. ſi pupillo. ff. ad Trebellia. illud valet, & tenet, vt in. l. multi. cum. gl. ff. quòd cuiuſq; vniuerſo nomi. ¶ Dummodò illa pars conſiliariorum, quæ non fuit præſens, nõ ſit expulſa de ciuitate per inuidiam: quia tunc licet ſtatuta facta à præſentibus ſeruaretur, inter eos, non tamẽ in præiudicium expulſorum, nec præſentes glorientur de ſua malignitate, vt in. l. itaq; fullo. ff. de furtis, prout tenet dictus Ange. in dict. §. ius ciuile. Inſtitu. de iure. na. numer. 6. & in. §. ſenatus. num. 3. in fine. ¶ Sed hodie non
5 totus populus, ſed ſolũ † decuriones, id eſt, regi-
13 dores, qui publicè ſono campanę, vel voce præconia, vel die ſolita, loco, & more ſolito congregati ſunt, poſſunt facere iſta ſtatuta, vt in. l. ſi pupillus. §. decuriones. ff. de verb. ſignificatio. & probat dictus Gãdi. in. d. titul. de obſeruã. ſtatu. in principio.

las que tocaren a
6 la election delos officios, para que ſe

¶ Et talia ſtatuta facta per eos, debent † publicari per præconem, q eſt verum in ſtatutis vniuerſalibus, ſecus in ſtatuto particulari in fauorem alicuius facto, vt tenẽt Bald. & Cy. & Paul. de Caſtro in. l. leges. C. de legi. nume. 2. & Angel. in. d. §. ius ciuile. Inſtitu. de iur. natu.
7 nume. 12. ¶ A quo autem tempore legent † iſta ſtatuta, dic quod habentes notitiam ſtatuti, ſtatim ligãtur. vt in. l. fi. ff. de decurio. ab ordi. faci. ſi verò loquimur in ignorantibus, tunc ſi ſunt ſtatuta præiudicium afferentia. ligant infra tempus, arbitrio iudicis diſcernẽdũ, vt poſsit cõprehendi vtrum fuerit ille in ſuprema ignorantia, vel non, ſi vero afferant vtilitatem ſtatim operantur effectum vt tenet Angel. in. d. §. ius ciuile. numer. 11. vbi dicit, quòd Bartol. in. l. prima. in fine. C. de caducis tollen. dicit, quòd ſufficit probare per teſtes, quod ſtatutum fuit publicatum. argu. l. ea quidem. C. de accuſa. ¶ Contra iſtum
8 text. videtur eſſe: † quia prætores ſiuè præſides prouinciarũ, & poteſtates, & alij officiales terrarum non poſſunt facere leges, quia poſt tranſlationem imperij in principem non poſſunt prætores, etiam populi Romani legem vniuerſalem facere, quia nõ poteſt populus Romanus, vt tenet Angel. de Aret. in. §. prætorum. Inſtitutio. de iur. natur. gen. nu. 3. & in. §. quod principi. nume. 5. ¶ Sed hoc non eſt contra noſtrum text. quia hic non datur facultas ciuitatibus, & villis faciendi leges generales, ſed ſolùm ſtatuta particularia, quo ad ipſam ciuitatem, & quoad cõmorantibus in ipſa, & in ſuo diſtrictu, & iuriſdictione, quia tunc bene poſſunt iſta facere, vt in iſto text. regio. & Bartol. in. d. l. omnes populi. ff. de iuſti. & iur. gloſſ. & docto. in. l. prima. C. de poteſt. Bartol. in. l. final. ff. de pœnis: & per Bald. in. d. l. omnes. nume. 2. vbi ait, quòd populi poſſunt ſibi facere ſtatuta. l. Antiochenſium. ff. de priuileg. credi. &. ff. de decreti. ab ordi. faci. l. final. &. l. prohibere. §. planè. ff. de quo vi aut clã. l. ſerui noſtri. C. de noxali. c. 1. de cõſti. in. 6. ¶ Nam ſicut populus poteſt habere propriam conſuetudinem. vt in. l. an in totum. ff. de ędifi. prima. & l. de quibus. ff. de legibus. & . l. venditor. §.

tor. §. conflat. ff. communia prædio. à qua non est recedendum: quia habet vim naturę vt in. l. 1. §. deniq;. ff. de aqua pluuię. arcen. ita potest facere statutum & tenor, & ordo consuetudinis, & statuti non debet prætermitti. vt in. d. §. constat. & & in. l. certa forma. C. de iure fisci. libr. 10. & in. l. cōstitutiōibus. ff. ad municipal. quia ordo rei dicitur forma rei quæ non debet præuaricari, etiam in actu fauorabili. vt in. l. qui Romę. §. Fauius hermes. ff. de verbo. obliga. secundùm Bald. vbi suprà. & Anto. & Abb. in. c. quòd clericis. de foro competen.

¶ Dummodo non statuant in præiudicium culminis imperialis. vt tenet gloss. in. l. 9. titul. 5. lib. 3. for. ll. in gloss. por su in fiue.

9 ¶ Sed an solus potestas, & fie† corrector potest facere statuta. iste text. videtur dicere. quòd non sed debet ea facere cum consilio ciuitatis, ibi, las hara con acuerdo del regimiento. idem tenet Ange. in. d. §. ius ciuile. colum. 2. nume. 5. versic. aut iudices, vbi ait, quòd si iudices habent temporalem iurisdictionem, vt rectores terrarum, conuocato consilio ciuitatis statuta possunt facere. vt in dict. l. prima. ff. cuiusq; vniuer. nomi. ipsi vero soli non possunt facere. vt in. l. pro grammatic. C. cōminatio vel epistol. ¶ Sed hoc intellige de statutis perpetuis, sed statutis temporalibus, i. dest, quod durent toto tempore suo spectantia ad exigentiam factorum, vt quod nullus portet arma, & similia bene potest solus sine concilio ciuitatis facere. vt tenet dictus Angel. vbi suprà. per tex. in. l. final. C. de officio præfe. vig. & Ange'. magis latè in. l. 1. ff. quod quisq; iuris. ¶ Ad quod facit quod tenet idem Ang. in. c. cū nauariorum. C. de nauicul. libr. 11. de iudice sta-
10 tuente † imminente publica vtilitate salarium pro aliquo malefactore capiendo, de quo per Bartol. in. l. 1. ff. de iusti. & iur. nume. 3. & ibi per Jas. numer. 11. vbi ponit plures limitationes. de quo vi. Bartol. in. d. l. nauariorum, & Iohan. de Plat in. l. vnica. C. de preben. sala. libr. 10 ¶ Tamen si sunt iudices de maioribus magistratibus, vt de senatoribus præfectis prætorio, vel legatis apostolicæ sedis, possunt statuta condere, vt in. l. non ambigitur. ff. de legibus, & etiam si habent dignitatem perpetuam, vt omnes marquiones, episcopi, & similes personę. possūt facere dicta statuta vt in. c. 2. de maio. & obedi. Angel. in l. vectigalia. C. noua vectiga. impo. non poss. in 6. colum. in. 3. quæstio. versic. Item dico de legatis, sed in hoc vide distinctionem Bald. relactū per Angel. vbi suprà. ¶ Et adde, quòd magistri
11 † grāmaticę inter suos scholares possunt facere statuta pœnalia, & correctoria malorū, argumēt. gl. in. l. liberto. ff. de obsequiis liber. nō autē possunt imponere pecuniariam, cum ob mores non debeant fieri receptione pecuniæ. arg. in. l. prima. §. taceat. C. de rei vxo. actione, secundùm Angel. in dicto. §. ius ciuile, quòd facit contra
12 istos lectores grammaticę quia qualibet hebdoda locant regulam. ¶ Sed an ista statuta facta per istos † correctores, sine concilio ciuitatis durent perpetuo, vide Gandi in. d. tracta. malefi. in dict. parte obseruan. statu. in principio, vbi videtur tenere, quòd si sunt facta communicato cōsilio sunt perpetua. per. l. si prætor. ff. de iudiciis, & per alia iura vt ibi per eum Bald. tamen in. d. l. omnes populi. 3. colum. nume. 7. versicul. edita vero, videtur sentire, quòd nō sint perpetua, sed solùm durent quousq; durat suum officium: quia propriè non dicuntur statuta municipalia: quia non sunt proposita perpetuę iurisdictionis causa, sed prout res incidit vt in. l. si quis id quod. ff. de iurisdi. om. iudi. & l. si. ff. de pœnis. & ex his non oritur actio in factum, tanquam ex edicto prætoris, sed oritur actio de ex illo edicto si quis ius dicenti non optempera. & ista dicunt bana potius quàm statuta, quia habent vim sententię interlocutorię, & non vim legis nec. sententię diffinitiuę. vt in. d. l. p grāmatic. ¶ Et successor qui iurat seruare statuta, nō videtur iurare seruare illa quæ finita sunt, & non sunt redigenda in libro statutorum, & quia si imponitur pœna venienti contra statuta loci, ista pœna non habet locum, quia non potest dici statutum, nisi ex commissione populi magistratus fecerit. vt in. l. prima. ff. quòd quisq; iur.

¶ Et Bartol. in. l. imperator. ff. de pœnis. quæ est lex finalis, dicit, quòd statuta sunt perpetua, sed Bartol. ibi loquitur quando statutum est factum à populo: quia tunc est ius ciuile, vel si est factū ab aliquo habente potestatem, vt ab episcopo vel legato, duce, marquione, non de & statutis factis per potestatem vel correctorem sine consilio. vt Bart. in. d. l. omnes popul. nume. 8. ¶ Sed actio descēdens ex statuto an sit perpetua, dicit, quòd quando est factum à populo erit perpetua, sed si statutum sit ab aliquo præside (vt quotidiè fieri videmus) tunc actio descendens ex eo si est pœnalis ducat anno, videtur enim ius prætorium, quòd est factum à magistratibus, & sic Bartol. cum Bald. concordat, & idem tenet ibi Alexander. in additione, ad Bartol. de quo vide Bald. in l. prima. C. de hæredita. Institu. & Angelum. in dicto. §. ius ciuile. numero. decimo tertio.

13 ¶ Vtrum populus vel concilium ciuitatis † poteſt ſtatuere ſine prætore vel correctore, dic quod non, vt in principio iſtius gloſſæ dixi allegãdo Gãdi. & in adiutorium eius facit, quòd populus non poteſt vnum minimum actum iuriſdictionis exercere niſi interueniat magiſtratus, vnde non poteſt apud populum aliquis emancipari, vt. ff. de ſeruis reipub. ma. l. 1. ſed ſtatuta cõdere eſt iuriſdictionis: quia qui ſtatuit ius dicit, imò facit, quòd plus eſt quã dicere ius vel reddere, vt in. l. 1. ff. quòd quiſq; iur. ¶ Et quia eſt forma legis, quòd magiſtratus faciat propoſitum interrogationem, in conſilio, vel parlamento populi, vt dictũ eſt, & in. l. 1. ff. de legi. in gloſ. ¶ Et quia præſes ciuitatis debet ibi eſſe tanquam caput, & congregatio, & congregati ſunt tanquam mẽbra, vt Bald. in. l. actor à tutore. ff. rem raptã habe. & ideo ſecũdùm eum ibi, in ſyndico, vel actore conſtituto ab vniuerſitate requiritur decretum poteſtatis ſeu præſidiis. & idem tenet Bartol. in l. nulli. ff. quòd cuius vniuerſi. nomi. nume. 7. & melius Paul in. 6. & Abb. in capitul. primo. de ſyndic. & Bald. ibi in rubrica. numer. 3. & Specula. in titul. de actore ab vniuerſita. in principi. vbi tenet quòd contra, actorem vniuerſitatis excipitur quòd eſt ſine decreto iudicis conſtitutus, & per eundem. in titul. de ſyndico. numer. 17. & Bald. ſingulariter in. l. filius familiàs. §. veterani. ff. de procura nume. 3. & eſt communis opinio. vt additio. Abb. in. d. c. de ſyndic. nume. 5. & vi. gloſ. in. l. 3. titul. 10. lib. 1. for. ll. in gloſſ. fi. in fine. aliàs ſi cõſtituitur pcurator, ſine authoritate iudicis, vel forma nõ ſeruata, eſt nulla cõſtitu. tenet Bar. & Plat. in. l. actuarios. C. de nu. actuariis li. 12 licet contrarium teneat Bald. in. c. edoceri. de reſcriptis. nu. 5. & in. c. ſignificauit. de appellatio. numer. 5. tamen ſi deficit poteſtas, bene poteſt creari talis procurator à decurionibus. tenet Bald. in. l. vbi aſſint. ff. de tutori. & curat. datis ab his, in fine. ¶ Præterea omne quòd eſt neceſſarium ad ordinem rei, eſt neceſſarium ad eſſe rei, ſed populus non debet vocari niſi per magiſtratum. vt in. l. obſeruare. C. de decuri. lib. 10. ¶ Ad idem facit quia populus nõ poteſt diſponere ſuper magiſtratu, niſi confirmetur ſuperiore vt in authen. defenſo. ciui. §. in crimine. colla. 3. ergo non pôt diſponere ſup iure redẽdo à magiſtratu quia cum magiſtratus ſit ſuperior populo ratione confirmationis ſuperioris, ergo populus non poteſt imponere legem magiſtratui, quia inferior non poteſt imponere legem ſuperiori. vt in l. prima. ff. de conſtitutio. princip. ¶ Et quia clericus ſine epiſcopo non poteſt facere ſtatuta, quia eſſent membra capitẽ mutilato, ergo idem in populo. Populus enim debet ſubeſſe, non præeſſe cùm magiſtratus ſit eius princeps. l. ſpadonem. §. ſi ciuitatis. ff. de excuſatio. tuto. ¶ Quoque facit. Nullus populus videtur ſani capitis: quia quantò maior numerus, tantò minor intellectus. vt in. l. ſi conſtat. de appella. & . ff. qui. & à qui. l. ſi priuatorum. & in. l. totiens. ff. de pollicita. Præterea populus Romanus, in quo erat omnium populorum vis, ac poteſtas, abdicauit à ſe imperium, ergo non remãſit in mẽbris, quia cum capite fortunas ſuas tranſtulit. l. fi. C. de. legi. & in. l. qui ex liberis. §. 1. ff. bonorũ poſſe. ſecundùm tabul. ¶ Præterea. A quo remouetur genus, emouetur, & quæ liber eius ſpecies. C. de tranſactio. l. ſi cauſa cognita. Sed à populo remouetur omnis iuriſdictio ſtatuendi. vnde dicit Innoc. in. c. cum acceſsiſſent de conſtitu. quòd penes populum iuriſdictio, nulla reſidet hodie. & ibi Compoſtella. tenet, quòd nulla vniuerſitas poteſt facere conſtitutionem abſq; magiſtratu. quæ opinio ſecundùm Bald. in. d. l. omnes populi. colum. 2. nu. 3. ſeuerer & tenacitè ſeruatur in terris eccleſiæ, & ideo ſi tota puincia faceret ſtatutũ, nõ admitteretur, niſi eſſet approbatum: Sicut ſi caſtrum faceret ſtatutum, non admitteretur niſi per cõmunem ciuitatis approbaretur. ¶ Sed Bal. vbi ſuprà videtur tenere q nõ habeat locũ in ciuitatibus, quæ iura ſuperioris habent: vnde ciuitates habentes fiſcum, poſſunt facere pœnalia ſtatuta, quia de iure ſuo licitum eſt eis ſtatuere, ſed non in alienum ſaltem mittere. l. ſi conſtiterit. C. fini. regundo. cum ſimilibus. ¶ Ideo Bald. dicit de iure communi eſſe diſtinguendũ, vt ibi per eum. in. d. l. omnes. 2. colum. verſicul. & ideò. ¶ Sed quidquid dicat Bal. & diſtinguat. tu tene iſtum text. & ſic, quòd populus ſolus ſine poteſtate, ſeu correctore non pôt ſtatuere, nec talia ſtatuta facere. ¶ Vide tu Angel. in. d. l. omnes populi. in fine. vbi in hoc caſu vult dicere, quòd aut loquimur in populo, qui regitur per magiſtratus ſuos, & à ſe creatos, & tunc poteſt facere ſtatuta ſine authoritate illorum magiſtratuum, & ita dicit quòd poteſt intelligi. d. l. Antiochenſium. ff. de priuileg. credi. & & idem tenet Paul. de Caſtro. ibi. nume. 6. quem vide. Aut loquimur de magiſtratibus creatis à principe, vel ab alio ſuperiore, vt rege, & tunc ſi populus vult facere ſtatuta circa id, quod tangit ius fiſcale. putà circa maleficia punienda, & non poteſt ſine authoritate ſuperioris. Aut volũt ſtatuere de eo. q tãgit ipſos. & poſſunt. Quæ diſtinctio Angel. certe mihi videtur.

Aduerte tamen, quod isti qui possunt facere sta
14 tuta, debent ea facere, nisi sunt† excommunica-
ti, vel interdicti, vel banniti. vt in capitul. aduer
sus. de immunit. ecclesi. §. quia verò. quod dicit
Angel. in dict. §. ius ciuile. numer. 5. esse notan-
dum quia non possunt facere: & si scienter fa-
ciunt causa occupandi iurisdictionem, incidunt
in pœnam. l. Iuliæ maiesta. vt in. l. 3. in fine. ff. ad
legē Iulia. maiestatis. quod nota. Et talia statu-
15 ta debent fieri† super eo, quod nullo iure dispo-
situm est. vt in. l. de quibus. ff. de legi. aliàs si sta-
tutum fit super eo, quod est dispositum à iure,
non valet, maximè si ius ciuile habet clausulam
derogatoriam, quia in contrarium nō potest sta
tui. vt in authentic. nauigia. C. de furti. & in au-
thentic. omnes peregrini. C. communia. de suc-
cess. virtu Paul. de Castr. in. d. l. omnes populi.
numer. 4. vbi tenet, quòd populus habet faculta-
tem condendi statuta, & talia statuta valent, etiā
si sint contraria iuri scripto: nō propter potestatē
condentium, sed propter licentiam datam ab i-
pso iure scripto. quod dictū Paul. mihi est nota
dum. & sua opinio comprobatur per istū text.
ibi, y las hara. & sic datur potestas à iure scripto,
dum tamen non tendant in superioris præiudi-
cium, secundùm Paulum. vbi suprà.

Item si statuant contra ea quæ sunt princi-
16 pi reseruata, † non valet statutum. vt super tribu-
tis, & muneribus pertinentibus ad fiscū, vt An-
gel. in dict. l. omnes populi. versic. quintò oppo-
no. vel super legitimatione spuriorum, & super
venia ætatis à rogatione, & similibus. vt nota-
tur in capitul. 2. de maiori. & obedi. Aliàs valēt
statuta, dummodo non sint contra bonos mores.
vt in rubrica. C. de decretis decuri. libr. 10. quia
lex debet esse sancta. l. 3. ff. de legi. quia sic potest
fieri per pactum. vt Bart. in dict. l. omnes popu-
li. & in. l. non impossibile. ff. de pactis. gloss. &
Bart. in. l. nec ex prætorio. ff. de regul. iuris.

Ex quo infertur, quòd si ciuitas recognoscit
17 † superiorem, non potest statuere, quòd à sentē-
tiis suorum officialium non possit appellari,
quia tolleret ius superioris, aliàs possit illud sta-
tuere. vt in. l. secunda. §. exactis. ff. de origi. iur.
iuncta. l. prima. §. 1. ff. quis, & à quo appel. sit. vt
notat Bartol. in dict. l. omnes populi. & in. l. fi-
nal. ff. de aqua pluui. arcen. in principio. & Bald.
in. l. final. §. final. ff. de tempori. appella. Angel.
in. l. prima. §. si quis in appellatione. ff. de appel-
la. & Angel. in dicto. §. ius ciuile. numer. 7. &
idem tenet Angel. in dict. l. omnes populi. vers.
quintò oppono. Sed ibi dicit quòd si populus
vult quòd causa appellationis non deuoluatur
ad principem, citer gradatim tot iudices, quòd
numerus iudicium includat talem numerum ap
pellationum, quòd non liceat vltra appellare vt.
C. vt non liceat tertio prouoca. l. prima. & dicit, quod
ista cautela est notabilis de iure ciuili, sed de iu-
re canonico est magis dubia. Attamen distin-
guendum dicit. Aut est tale ius, quòd potest de
rogari per pactū, & possit derógari per statutū.
Aut non potest per pactum, tunc nec per statu-
tum. vt in rubrica. de decurioni. C. lib. 10. Sed di-
cit, quòd ista regula negatiuè non est vera, & sic
quòd non possunt statuere, quòd appellatio non
interponatur, sed affirmatiuè sic, & sic quòd pos
sit statuere, quòd possint appellari. vt ibi per
Angel. Sed quid si per istos rectores sunt fa-
cta noua statuta & redacta in nouo volumine,
nec ibi continebatur, quod vetera essent abolita:
18 accidit quod vnus casus, † qui non reperiebatur
decisus per noua statuta, sed per vetera sic, & ali-
ter quam disponeret ius commune, dubitatur, an
debeat decidi secundum vetera statuta, an secun-
dum ius commune? Dic quòd debet decidi secū-
dum vetera statuta, quia non fuerunt expressè
sublata, ita tenet Paul. de Castro in. l. 1. C. de
iusti. C. confirman. numer. 4. Et hanc decisionē
Paul. dicit notabil. Alexand. in additio. ad Bart.
in. l. final. ff. de fals. Aut pœnam statuti facti
19 per villam, seu ciuitatem, sit sublata pœna† legis
antiquæ? Videtur quòd non: cùm in electione iu
dicis sit imponere pœnam iuris communis, aut
statuti: quoniam per legem nouam statutariam
non intelligitur sublata pœna. l. antiquæ, inn
vtraq; pœna durat. vt est casus in. l. in eum. ff. de
furtis. & in. l. quotiens. ff. de actio. & obliga. &
notat Bartol. in. l. senatus in principio. ff. de accu
sa. & tenet Angel. de Aret. in tracta malefi. in par
te, & ibi caput à spatuli. versicul. quid autem. nu-
mer. 3. & ibi Augustinus. in additione. numer. 9.
vbi tenet quod ita communiter doctores tenent
per. l. qui sepulchra. C. de sepul. viol. & ibi Cyn.
quoq; tenet, quod ista sit communis opinio. &
istam met opinionem tenet Oldraldus in consi-
lio. 94. columna. 4. & Bald. in consilio. 220. in. 3.
volumine incipiente, in causa domini Miliani.
6. colum versic. quidam. vbi relata opinione sua
subdito, quod alij dicunt, quod vni legi per aliā
non videtur derogari, cum correctio sit euitan-
da. vt in. d. l. quotiens. de actio. & obliga. & Bar.
in. l. prima. ff. vi bonorum rapto. Tamen si
fieret

fieret executio vnius pœnæ, ceſſaret alia, niſi eſ-
ſet inuenta ad ſupplementum primæ: quia deli-
ctum, quod non eſt plenè purgatum, debet pur-
gari. vt in cap. ad ſi clerici. de iudiciis. &. l. 2. C.
de ſporto. vt tenet Bernardi. de Landria. in addi-
tio. ad Angel. in tracta. maleficiorum. vbi ſuprà.
℣ Quod Angel. intelligit verum, vbi ſuprà, niſi
ex aliquibus coniecturis appareat, quòd per im
poſitionem nouæ pœnæ per ſtatutum, vel refor
mationem ſit receſſum à pœna antiqua. Idem te
net Abb. in. c. de cauſis de offi. delega. & ibi mo-
der. & Bart. in. d. l. 1. ff. vi bono. rapto. ℣ Sed con
tra Bart. & Cyn. tenet Iohan. Andre. & Bald. in
l. data opera. C. qui accuſa. non poſ. & Petrus de
Anchara. in cap. maiores. de Baptiſ. Imò quòd
per pœnam ſtatutariam videtur receſſum à pœ-
na iuris communis, & factus eſt iudex, qui pœ-
nam iuris communis imponeret, quia poteſtas
iurauit ſeruare ſtatuta. Et hāc opinionē dicit Au
guſti. de Arimi. in addi. ad. d. Ang. in tracta. ma-
lefi. vbi ſuprà, q̄ ſibi magis placet maximè p di
ctum Bald. in. l. 2. C. de rebus credi. in fine. vbi
per tex. in l. qui cum vos. §. qui poſt. ff. de re mi-
lita. dixit, quòd vbi per ſtatutum minuitur pœ-
na, videtur receſſum ab alia pœna capitali, hoc
eſt maiori. quinimo hoc voluit Bald. in. l. final.
C. de ædificiis priua. vbi tenet. quòd vbi per. l.
antiquam imponitur pœna grauis, & per. l. no-
uam imponitur pœna minor. per iſtam mino-
rem intelligitur derogatum, & receſſum à maio-
ri. ℣ Alberi. de Roſa. iſtam. q. examinat, in pri-
ma parte ſtatu. quæſtio. 8. vbi latè allegat omnia,
quæ poſſunt allegari pro vtraq; parte, & conclu
dit, quòd totus mundus obſeruat, quòd per pœ-
nam ſtatuti ſit derogatum pœnæ iuris cōmunis.
vt ibi in fine tenet. & Hippolytus de Marſi. in
ſua practi. crimi. §. quæritur. in principio. vſq; in
fine per decem colum. hanc examinat quæſtio-
nem, & ibi in numer. 5. & 6. tenet, quòd opinio
Alberici vbi ſuprà, eſt communis, & eſt tenēda
tanquam æqua, & ſic, quòd per pœnā ſtatuti de
rogitur pœna iuris communis, quidquid dixe-
rit Bartol. in. d. l. prima. ff. vi bonorum rapto. Et
hanc opi. Alberic. tenet Salyc. in. d. l. qui ſe pul-
chra. colum. 2. verſic. quæro tunc ſecundò. vſq;
in fine. vbi eam tenet per quinq; fundamen-
ta ſatis ſingularia, & dicit, quòd opi. Bart. in. d. l.
prima, & ſequatium, videtur ſibi periculoſa pro
aſſeſſoribus, & præſidibus, & cum hāc videtur.
ibi tenere Cy. verſic. ſecundò allegatur. in addi-
tione. in quantum dicit, & ita tenent noſtri do-
ctores, & videtur expreſſum in. l. qui cū vno.
§. qui poſt verſicul. nam exequi. ff. de re milita.

& iſtam opi. tenet Alex. in additio. ad Bart. in
d. l. 1. ff. vi bono. rapto. in addi. 2. Et retēta iſta opi
niōe pro cōmuni, vt dictū eſt. ℣ Dic eā limitari
niſi ipſa lex eſſet iuſtior, & æquior ſtatuto, quā
illo caſu, non eſt credēdū, nec tenēdū, q̄ talis lex
ſit ſublata per dictum ſtatutum. vt tenet dictus
Hippolyt. de Marſi. in. d. practi. crimi. §. quæri-
tur. nu. 7. quod dicit eſſe nouū, & notandum, ad
quod dicit videndū Iaſ. in. l. Gallus. §. quidam re
ctē. vlti. colum. in fine. ff. de liberis, & poſthum.
℣ Quoq; dictus Hippolyt. vbi ſuprà. nume. 9.
intelligit dictā cōmunē opin. quādo ſtatutū po
ſterius tollens primū, faciat ſpecialem mentio-
nem primi ſtatuti, cū clauſula derogatoria dicti
primi ſtatuti, aliàs pœna iuris cōmunis non eſ-
ſet ſublata, nec primū ſtatutū per poſterius, ſine
tali clauſula, ad quod allegat ipſe plura iura, quæ
per te vide tamen ipſe in numer. 16. tenet, quòd
ſufficit generalis derogatio abſq; eo, q̄ ad ſpe-
ciem deueniatur, per iura. vt ibi per eum. & vi.
Bald. in. l. ſi quis ab alio. ff. de calūnia, vbi ait q̄ li
cet lex noua nouā imponat pœnā, niſi ſit clauſu
la derogatoria aliarū legū, non intelligitur ſubla
tus alius modus agendi. Quod dicit eſſe notan-
dum pro ſtatutis imponentibus diuerſas pœ-
nas à iure communi. vt dicit notare Cyn. in. d. l.
qui ſepulchra. Sed tu tene ſupradictā opi. com-
20 munē. ℣ Sed nunquid ſi eligitur via † ſtatuti, quo
pœna minor imponitur, poſſit agi via commu-
ni, quæ imponit maiorem, vel econtra ſi maior
eſſet pœna ſtatuti, quod videtur. vt. in. l. 2. ff. vi.
bono. rapto. & in. d. l. cùm ex vno. Sed contrariū
videtur. vt in. l. ſenatus. ff. de accuſationibus, &
in. l. 2. quòd ſenatus. ff. de iniuriis. ℣ Sed dictæ
leges ſecundùm Cyn. in. d. l. qui ſepulchra. non
obſtant quia verum eſt, quotiēs ſunt plures viæ
agendi, quod vna peracta, agitur alia in quantū
plus eſt quando vtraq; competit ad intereſſe,
ſed ſi vtraq; ad vindictum, tunc ſecus. vt nota-
tur in. d. l. quod ſenatus. & dicit Cy. quod iſta
opinio tenet Iohan. de Rauē. vbicunq; crimen
punitur diuerſis legibus ſub eadem conſideratio
ne. de quo ibi per Salyce. qui tenet cū dño. Cy.
℣ An iſti, qui dicta ſtatuta fecerunt conceſſio-
ne principis, per illum text. an poſtquam fece-
21 runt, poſſunt poſtea † ea reuocare? Videtur quod
non, quia intelligeretur de primo actu. vt in. l.
boues. §. hoc ſermone. ff. de verbo. ſignificatio.
℣ Contrarium eſt verum ſecundùm Bald. in tit.
de pace conteſten. in vſi. feudo. in 6. colum. nu-
me. 21. per text. in argumen. in. l. omnium. C. de
teſta. & quod notatur in capi. non poteſt. de præ-
ben. in. 6. in nouella. Et ex his apparet ſecundū

Bald. vbi suprà. quòd statuta potius accedunt vltimæ voluntati, quàm contractui. vt notatur in capitul. cunctis. de concessi. præben. in. 6. & per Cy. in. l. fi. §. 1. C. communia. de leg. & idem, quòd possunt reuocare tenet Bart. in. l. omniū. C. de testamen. Et istud tene, licet Bald. ibi teneat contrarium, dicendo, quòd eadem solennitas requiritur in destruendo, quæ in constituendo. arg. in. l. si vt proponis. C. de nuptiis. quia cum opinione Bartol. trāsit Fulg. Salyc. & Paul. de Castro ibi. Et pro hoc allegat Paul. dictum Iohan. Andre. in nouella. in capitul. 1. de his quę fiunt à maior. part. capitul. vbi ait, quòd si canonici iurant seruare statuta, intelligitur quousq; durabunt, & possunt statuta reuocare, nec sunt periuri, cùm de natura ipsorum sit, quod reuocari possunt sicut testamentum. de quo per Bart. in. d. l. omnes populi. de iusti. & iur. 12. columm. nu. 33. & est text. in. c. cùm accessissent. de constitutio. & pro opinione Bartol. & sequatium est text. in. l. 44. de Toro. & tenet Angel. singulariter, in. l. Paulus. la primera. ff. de re iudi. in fine. vbi ait, quòd ab statuto populi confirmato per principem recedi potest per ipsos statuentes. quod dicit esse menti tenendum. ¶ Abba. tamen in dicto capitul. cùm accessisset, numer. 2. dicit, quòd solêt Bartol. & Bald concordare, vt opi. Bart. procedat, quando statutum concernit principale fauore statuētium quia tunc confirmatio habet vim cuiusdam priuilegij cui possunt statuētes vt priuilegio renuntiare. vt in capitul. cùm illorum. de præben. Et dictum Bald. procedat, quando statutum concernit fauorem aliorum, vel bonum publicum, ita quòd non merè ipsos statuētes: quia ex quo superior confirmat, videtur dispositionem suā facere: quia omnia nostra facimus, quibus authoritatē impartimur. vt in capitul. apostolicæ. de preben. in. 6. l. prima. Circa medium. C. de veteriur enucleran. & inferior non potest legem superioris tollere. vt in Clemētine Romani. de electio. Andre. Sicul. Barb. in. d. capitul. cum venissent. colum. 10. per. 6. colum. istam quæstio. examinat, & dicit, quòd Iesus Christus reuelet vobis veritatem huius hæsitationis: & ponit quamplurimas opiniones doctorū: & intellectus. Attamē in. 12. colū. versic. & in quātū vult tenere cū distinctiōe Abb. supra relata, sed dicit, ꝙ debet restringi, & limitari verā, si per illam reuocationē reducāt se ad terminos iuris communis. vt probat d. text. in. d. capitul. cùm accessissent. & hoc voluit. Bartol. vbi suprà. & facit ad hoc. c. pro illorum. de præbenę & capitulo. dilecto. eodem. titulo. vbi vi. Abba. numer. 17. & 19. & est ponderanda dict. l. omnium, quę loquitur secundùm Barb. vbi suprà. eo casu. quòd quis poterat testari sine principe, & etiam respicit commodum ipsius testantis, & dicitur, quòd sine principe potest reuocare. Et sic est ibi casus formalis secūdū Barb. vbi suprà pro dicto Abb. quòd vbicunq; statutum, & confirmatio eius tendunt ad vtilitatem statuentium, possunt statuentes reuocare. Et pro consequens cum reuerentia Bart. non bene loquitur. in quantum assumit doctrinam ita largam ex illo text. dicendo, quòd statuentes passim possunt reuocare statuta confirmata à superiore. Quia ille text. loquitur, quando actus, & eius cōfirmatio concernebat vtilitatem ipsius disponentis, nec de hoc doctores animaduerterunt. Et ita dicit Barbat. vidisse doctores Perusinos. in. d. l. omnium. ponderantes illum text. contra Bartol. & dicit, quòd ista concordia Abb. quam dictus. Abb. sibi attribuit, fuit Angel. in dict. l. omnium. de quo per dictum Andre. Sicul. Barb. vbi suprà. ¶ Et licet sit verum, quòd statuentes possunt reuocare, vt dictum est, fallit, si in confirmatione princeps opponat clausulam decreti decernentis irritum, quia tunc non est licitum inferiori contrauenire. gloss. est. & ibi Abb. numer. 14. in. c. dilecto. de præben. ¶ Sed quid si omnes de consilio iurauerunt seruare statuta, an possunt pro bono publico reuocare sine metu periurij? Dic quòd sic: quia iuramentum intelligitur, dum statuta fuerint statuta. Si tamen iurassent non reuocare, tunc bene essent periuri nisi habita esset consyderatio statuti tanquam à causa finali, quia tunc defectus causæ finalis excusat à periurio. tenet Montalu. in. l. prima titul. 7. lib. 1. for. ll. in gloss. juren. Et de ista materia vide Alberi. in. 1. part. statu. q. 16.

Summarium.

1 Electio officialium ad concilium ciuitatis spectat.
2 Electio debet fieri de magis idoneo.
3 Electio debet statim notificari electo.
4 Appellari potest à nominatione.
5 Si appellationis causa est pronunciatum, ꝙ quis acceptet

acceptet officium, eo nolente acceptare, debet alius loco eius subrrogari, & illi subrroga to dare bona renuentis possidêda, & vsufructuanda. Et quoq; potest poni in carceribus & in banno, & indici multa.

6 Si pro contumace iusso gerere magistratum côpareat alius, & vult onus officij subire pro ipso, non est amittendus.

7 Appellatione durante à nominatione si est collega in officio, an ipse in solidum officium exercet.

8 Qoid in pluribus executoribus, & fidei comissariis, an si vnus se excuset, alter totum officium adimpleat.

9 A tutela, & cura non debet quis appellare, sed se excusare.

Excusationi isti debet dari curator liti, aliàs sententia excusationis est nulla.

10 Nominans indebitè aliquem, sciens eum habere excusationem, tenetur ei ad omnes sumptus litis.

11 Eligere non potest officiales solus magistratus, & quid si est electus, & nô accecptat officium, an iteratio ciuitas potest eligere.

12 Côfirmatio officialiû debet fieri per principê.

d 1 Eligan. [d] Idem est de iure cômuni, qoia ad concilium ciuitatis † spectat facere electionem officialium, & syndicorum. vt tenet Bart. in. l. 2. C. de decurio. lib. 10. in fine. & text. in. l Itê eorû. §. si decuriones. ff. quod cuius vuiuersi nomi. & l. sed si ex dolo. §. 1. ff. de dolo. & ibi gloss. Platea. in rubrica. de decurio. & in. l. 2. eiusd. vt nu. 3. & Lucas de Pen. in princip. vbi ait φ is ergo, qoi præest ciuitati facere, seu curare debet vt cum imminet officialium electio, aut aliqua munera, ipsi decuriôes solenniter ad curiã euocêtur, & electio per eos, vel nominatio fiat. Idê tenet Petrus Antiboli. in tracta. de muneri. in. 3. parte. §. 4. nu. 200. quê vide. tomo 6. tracta. fo. 43. ¶ Talis enim electio de-

2 bet † fieri de magis idoneo vt Innoc. in. c. cum olim. de testibus. nu. 2. tamê si fiat de digno, non vitiatur, licet potuerit fieri de digniori. glos. & Bart. in. l. cû quidã. ff. de lega. 2. Et vi. Plat. in. l. 1. C. de agricolis, & mancipiis domini. & fiscali. lib. 11. vbi ait, φ electio ad honores & muneraciuitatis debet fieri de ordinibos decurionû, & de aliis florêtibus viris ciuitatis: nec est descendêdû ad infimdos, nisi in subsidiû, quo casu etiã mi nus idonei eliguntur. vt ibi per eû. Et sic debet intelligi qood dicit Plat. in. l. per Illiricû. C. de cohartali. lib. 12. vbi ait, φ sectâtes immania, & illicita lucra, non sunt ad officia eligêdi, & idem tenet ipse Plat. in. l. si cohartalis. eiusdê tit. dicêdo, φ artifices, & negotiatores, & aliæ viles personæ nô possunt assumere officia prouinciæ, nec alias

3 dignitates. ¶ Talis electio debet statim † notificari electo, & si est absens, per publicum nuntiû. vt Bartol. & Plat. in d. l. 2. nu. 4. quia anteaquã

eligan justamête [y]

sibi notificetur, nô currit têpus appellãdi à tali nominatiôe. vt tenet Bald. & Angel. in. l. 1. C. de tempori. appella. & talis denûtiatio debet ei fieri personaliter vel ad domû. vt in. l. scire oportet. §. oportet. el primero. ff. de excusa. tuto. Quia citatio, & notificatio solêniter facta ad domû alicuius. præsumitur ad eius notitiã deuenire, vt in. l. vt perfectius. in verbo, domiciliû. C. de annali. excep. & in. l. 1. §. 1. vbi est bonus text. de hoc. & ibi Bart. ff. de liberi. agendis, & agnosce. ¶ Etab.

4 ista nominatione † de aliquo ad munus publicû. authoritate, & vtilitate potest appellari. vt in. d. 2. C. de decur. & in. l. si ad scribatû. & in. l. hic qui. C. de appel. & est text. similis in. leg. 8. tit. 23. parti. 3. Et hæc appellatio ad nominatione, debet terminari, infrã duos menses. vt in. l. 1. C. de têpori. appel. & Plat. in. d. l. 2. & ibi gl. & idê tenet Iohã: de Plat. in. l. generali. C. de decurio. lib. 10. in fine. ¶ Et si appellitione ista pendente aliquod dãnum vniuersitati eueniret, ex eo, φ non acceptauit officium, per appellantem, debet resarciri, si iodex appellationis, pnûtiat male appellatû à tali nomjnatiôe. Sed si, pnûtiat bene appellatû, electores debêt de suo reipublicæ resarcire. vt tenet. d. l. parti. & Ang. in. l si imperatores. §. si magistrat⁹. ff. de appel. vbi est simil. tex. ¶ Sed postqoã in causa appellationis est pronûciatû quòd

5 acceptet officium, † eo nolente acceptare, debet alius loco eius subrrogati, & illi subrrogato dari bona recusantis possidenda, & vsofructuanda, donec durat. Et iste contumax quandocunq; fuerit repert⁹, cogitur iteratò ipsû gerere magistratû duplicato têpore, quo prius erat ipse gesturus. vt est text. & ibi Bartol. Plat. & Lucas de Pê. in. l. si ad magistrum. C. de decur. libr. 10. & tenet Ludouicus Roma. in singula. 185.

¶ Et quoq; dicit Bald. in. l. præsens. C. de sospecti. tuto. quòd illi qui nolunt acceptare officia communia, quæ sunt onerosa possunt poni in carceribus, & in bãno. Et Ang. de Aretio. in. l. prima. §. si quis tutor. ff. quando apppellan. sit. colum. 1. & Bald. in. l. 3. C. de excusa. tutor. & ibi gloss. & in. l. imperatores. §. 1. ff. de appella. & d. Petrus Antiboli in. d. tracta. de muneribus. in 3. parte. §. 4. numer. 81. tomo. 6. tractat. folio. 42

Sed an in casu huius legis poterit huic electo iudici multa, et propterea magistratum gerere compellatur. Quod non videtur, cùm contenti esse debeamus pœnis legalibus comprælıensis. l. si compulsus. §. si diuortio. ff. de verbo. obliga. Sed contrarium est secundùm Lucam de Pen. in dict. l. si magistratum, prima colum. vt latè ibi per eũ. Et in tantum, quod si proba tali contu-
6 mace iusso gerere magistratum cõpareat † alius, & vult hoc onus officij subire pro ipso, quòd non est admittendus. vt. l. Sthium Titio. §. vlti. ff. de statu. liber. cum concordantiis per d. Lucã de Pen. in. d. l. si ad magistratũ. 3. colum. versicul. Item pone. vbi hoc singulariter approbat.
7 Sed si est collega in officio, durante † appellatione ab ista nominatione, ipse collega in solidum officiũ exercere debet: & si ambo nolũt acceptare, in locum amborum appellantium aliquis debet subrrogari, donec causa appellationis terminetur, secundùm Angel. in. d. l. si imperatores. §. si magistratus. ff. de appella. Quod ibi dicit idem dicendum est in pluribus fidei commis-
8 sariis, & † executorib⁹ testamẽti, vt si vnus se excusat, alter totum officium debet complere: & si omnes se excusant, & periculum sit in mora, diœcesanus eorum loco executioni tradere poterit omnia in testamento relicta, quod idem tenet Alexand. in additio. ad Bart. in. l. prima §. si plures. ff. de exercito actione, in additione, quę incipit, distingue. & est text. in capitul. 2. §. sanè. de testamen. in. 6. Sed suprà dictu an habeant lo-
9 cum, quando quis appellat † à tutela, vel cura? Dic quòd non: quia in istis non debet appellari, sed debet quis se excusare infrà quinquagintà dies: & si eius excusatio reiicitur, tunc à tali sententia reiectionis excusationis poterit appellari. vt in. §. qui autem. Institu. de excusa. tuto. & est text. in dict. l. 8. titul. 23 parti. 3. Et ratio istius potest esse secundùm Iohannẽ de Plat. in. d. l. 2. C de decurio. lib. 10. quia nominatio non fit cũ deliberatione consilij, sicut illa, quæ fit à concilio ciuitatis, secundùm Cy. in. d. l. hic qui. C. de appellatio. Nota tamen vnum circa excusationem tutelæ in practica, quam pauci sciunt: quia intra obseruationem temporum, de quibus in. l. scire oportet. ff. de excusa. tutor. & §. qui autem. Institu. eod. volens se excusare, faciat dare à iudice curatorem hunc liti pupilli, vel adulti, & cũ illo curator elitiget, ita quòd illo curatore defendentem causam pupilli, vel adulti, feratur sententia excusationis: aliàs si contra fieret sententia excusationis esset nulla ipso iure, tanquàm lata contra pupillum, vel adultum in defensum. ita tenet Matesila singul. 136. & vide Ang. in dict. §. qui autẽ. nu. 2. & glos. in. l. 1. c. si tutor, vel vel cura. fals. allegan. excusa. in gloss. a.

Ln proposito adde vnũ notandum, quòd ille
10 qui indebitè † aliquem nominauit, sciens eum habere excusationem, si causa eum vexandi, vel ex odio nominat, tenetur ei ad omnes sumptus litis, quos ille nominatus faciet in causa appellationis se excusando, eius iuramento, & iudicis taxatione declarandos, ne eius temeritas, & calumnia transeat impunita. vt tenet Iohan. de Plat. in dict. l. secunda. C. de decurio. in fine. per iura. vt ibi per eum. In tantum isti officiales debent eligi per consilium ciuitatis, quòd, si so-
11 lus magistratus, † & sic corrector, vel prætor vellet eos eligere solus, sua electio non valet. vt in. l. nominationes. C. de appella. nisi decuriones hoc ei commisserint. vt tenet Lucas de Penna. in dict. l. secunda de decurio. in fine. per text. in. l. Item eorum. § si decuriones. ff. quod cuius. vniuersita. nomi. Vnde secundum eum primi reges Romanorũ, videlicet Romulus, & Nũma Pompilius binos quæstores habuerunt, consensu, & electione populi, non eorum voce creatos. vt in. l. prima. in principio. ff. de officio quæsto. Sed quid si ciuitas eligat potestatem ciuitatis, seu alium officialem, & ille electus consentit, an ciuitas potest iteratò eligere? Dic quòd sic: quia iste text. videtur cogitare de effectu. & tenet Bald. in capitul. causamq; de electione. numer. 11. per. l. hæc conditio. in principio. ff. de cõdi. & demonstra. & per. l. qui per salutem. ff. de
12 iure iuran. Et licet † electio spectet ad decuriones, tamen confirmatio officialium debet fieri per literam approbatoriam principis. tenet Plat. in. l. nullus. C. de cohartali. principibus. libro. 12.

Summarium.

1 Eligendus non est quis ad clamorem populi.

Sin parcialidad.

sin parcialidad [e], y ansi mismo a las q conciernen al bien comun [f]: ansi que en los menestrales [g], y otros officiales vsen de sus officios bien y fielmente, y sin fraude alguno, como en que la tierra sea bien bastecida de carne, y pescados y otros mantenimientos a razona-

Sin parcialidad. [e] In tantum, quod si talis electio fiat cum illa parcialitate, vel rumore populi, non valet. vt Baldus. in lege omnem. C. ad Tertul. in fine. & glossa in capit. secundo. de electione. in prima glossa. vbi ad clamorem † populi nullus est eligendus: quia sæpe, aut gratia hoc faciunt, aut præmium inde recipiunt. capit. si ergo. 3. quæst. prima. quia populus sequendus non est, sed docendus. 62. distinctio. capit. docendus. & cap. miramur. 61. distinctio. & vanæ voces populi non sunt audiendæ. vt in lege decurionum filij. C. de pœnis. & arg. in lege. si constat. ff. de appellatio. & vide quæ dixi supra in capit. quarto in glossa. por ruego. in fine.

[f] Bien comun. [f] In hoc statuentes debent attendere: quia vt inquit Baldus in tracta. statutorum in parte, authoritas. versic. secundo. referendo Cy. magistratibus videtur concessa authoritas statuendi, si ad bonum publicum, & publicam quietem statuant, vt quia statuunt, quod quilibet vadat in exercitum. vel quod nullus vadat de nocte sub certa pœna, & valet tale statutum. vt in lege pro gramma. C. communia. vel epistolæ. Sed ad singulorum vtilitatem non possunt statuere. vt Baldus in lege prima. ff. de officio eius cui mandatum est iuris. prout tenet Baldus vbi supra.

Summarium.

1 LAbor non debet esse vacuus à mercede, & non debet defraudari: quia labor corporis. est maior quolibet pretio.

2 Populus potest statuere circa pretium laboris, attenta ratione victualium.

3 Laboratoribus debet solui pretium sui laboris in ipsa nocte, quando veniunt ex labore, nisi sint pauperes, quia tunc debent aliquid ex principio habere, vt possint laborare.

4 Conducens operas alicuius, vtrum intelligatur sumptu locantis, aut sumptu conductoris.

5 An conducens operarium, teneatur ad instrumenta ad operandum.

6 Scriptor, qui promisit scribere librum, tenetur scribere de suo atramento.

7 Operarius in opere rumpens aliquod instrumentum ferreum conducentis, non tenetur.

8 Quid si frangit rem, in qua operatur.

9 Conducens laboratorem ad laborãdum, an potest alij delegare.

10 Operarius an potest seruire & operare per substitutum.

11 Opus debet fieri de die & non de nocte.

12 Operarios plures mittẽs in vineam suam, & postea mittẽs vnũ, cui promisit sibi dare quantum vnus de alijs habet. an debeat dare quantum ille qui minus habet.

13 Laborator conductus pro mercede quã alij conducti sunt, debet habere minorem, non maiorem.

14 Laboratores conducti ad laborandum in aliena possessione, an puniantur, vide hic fallentias.

15 Laboratores conducti ad laborandum, si condemnantur, an possunt agere contra conducentes.

16 Locans operas suas duobus quis erit potior.

g 1 Menestrales. [g] Quia labor † non debet esse vacuus à mercede vt Specul. in proœmi. sui operis. versi. hoc ergo, & non debet fraudari. vt in l. pẽ §. illo. C. de necessarijs seruis. Bal. in. l. præcipimus. C. de impube. & alijs substitu. col. 4. quia labor corporis etiam minimus, est maior quolibet pretio. vt in. l. seruorum ff. de pœnis. & Bar. in l. 1. C. de sent. quæ pro eo interest. ☞ Et ideo cõdita est lex. 2. tit. 5. lib. 7. in ord. reg. vbi habetur quod populus
2 † faciat circa istos operarios statuta circa sui laboris pretium, attenta ratione pretij victualium. Et est tex. singula. & quoq; dicit. d. l. 1. quod isti labo-
3 ratores in † ipsa nocte. quando veniunt ex labore debet sibi solui pretium sui laboris, nisi alia

die

die sequi voluerit quoq; cum conductore laborare, quia in isto die debet solui. ¶ Tamē si sunt pauperes laboratores, qui alimenta ex diurno labore percipiunt, debent aliquid habere in principio, vt posśint laborare: quia verba debēt intelligi secundum qualitatem personarum, ita tenet Montal. in. l. 3. tit. 20. de las deudas. for. ll. lib. 3. in glo. a plazo. Quod est notandum ad intellectum d. l. 2. ordinamenti. & idem dicit Bal. in. l. 2. C. locati. vbi tenet, ꝙ laboratores de mane, debent aliquid habere, vt posśint laborare, quinimo contrahere potest cum istis soldaderis, & stipendarijs, putà pecuniam eis mutuando ante tempus solutionis stipendij, vt tenet Plat. in. l. iubemus. per hanc. C. de erogati. milita. lib. 12. nu. 2. ¶ Sed
4 quid si aliquis conduxit operas † alicuius, vtrū intelligatur sumpta locantis, aut sumpta conductoris. tex. in. l. 1. in ed. tit. 5. lib. 7. in ordi. rega. dicit, ꝙ sumptu locantis, in quantum dicit, con todas sus herramientas y cō su mantenimiento salgan ala plaça los que se ouieren de alquilar. Sed quidquid dicat ista lex, tenerem in hoc. quod tenet Bar. in. l. si non sortem. §. libertus. ff. de condi. indebiti. nu. 32. vbi dicit, ꝙ in hoc inspiciendà est consuetudo regionum, quæ consueuit esse in conductione taliū, & illa est seruanda, quia sic actum videtur. vt in. l. excepto. & ibi notata. C. loca. & in. l. domini prædiorum. C. de agri. & censi. lib. 10. & in. l. quid si nollet. §. qui assidua. ff. de ædilitio edicto. & in. l. si pri⁹. §. 1. ff. de aqua pluui. arcend. & tenet Bal. in. l liberti. C. de operis liberto. col. 3. nu. 11. ¶ Sed ista cōsuetudine cessante, tunc ille allimentabitur de pecunia sibi debita pro mercede. cum in dubio intelligatur facere suo victu. secundū Bar. vbi suprà. Ad quod dicit, ꝙ facit, quod notatur in. l. 2. C. locati. & in l. si vero non remunerandi. §. quinto. ff. mandati & in. l. suo victu. ff. de operis libert. vbi melius probatur, quia sicut ibi facit propter remunerationem, ita hic propter mercedem. Et ita credo esse intelligendum. d. l. 1. ordinamen. s. ꝙ de suo teneatur facere victū, & afferre ferramenta, quando consuetudo non est in contrarium, quia tunc dispositio illius. l. est seruanda, licet glo. in. l. quoniā liberi. C. de testi. In. glo. fi. teneat contrarium dicendo, ꝙ laboratores debent alis: quod est verum, quando consuetudo ita se habet, vel ita fuit conuentum inter partes: vel gratis laborant, quia tunc debentur eis alimenta. vt Bar. Bal. Ang. & Saly. in. d. l. quoniam liberi. ¶ Sed quid in dubio quando non fuit inter partes conuentum? Dic ꝙ in dubio semper intelligitur contractus initus secundum consuetudinem loci. glo. in. l. quinta. § in commissoria. ff. de lege commisso. & Bar. in l. magistratus. ff. ad municipal. vt tenet Ias. in. d. l. si non sortem. §. libertus. nu. 28. ¶ Sed quid si aliquis promitteret operas suas remmunerationis seruitij ante habiti? Bar. in. d. §. libertus. dicit, ꝙ est adhibenda distinctio. Aut promittens erat inops, vt dixit in liberto, de quo ibi per eum. Si vero promisśio operarum fieret ex mera liberalitate, non causa mercedis, nec causa remunerationis, tunc intelligerētur promitti sumpta eius, cui debetur. vt in. l. reb⁹. §. possunt. ff. cō modati. secundùm Bar. vbi suprà. ¶ Sed quid si
5 conduxi operariū certa † mercede ad operandum, an ego conducens tenear ad iostrumenta? Dic ꝙ non, sed operarij debent portare omnia instrumenta: & si non habent, debēt cogi ad emendum. prout tenet Imol. in. l. stipulationes commodissimę. ff. de verbo. obliga. & tex in. d. l. cordi. reg. li. & tenet Bal. in. l. 1. C. d verb. signifi. nu. 2. glo. & Bal. ibi in fine in. d. l. quoniam liberi. & glo. in. l. 2. §. fi. ff. ad. l. Rhodi. de iactu. vbi est. tex. & tenet Ias. in. d. §. libertus. nu. 31. & 32. & idem tenet Ang in. d. l. stipulationes commodisśimę, vbi ait, omnes operarios teneri portare omnia instrumenta ad operandum necessaria. Et idem
6 dicit d scriptore, † qui promisśit scribere librū, tenetur scribere de atramento suo, & cum calamo suo, & tenetur etiam scribere de die, & non de nocte. ¶ Sed hoc quoq; intelligo, nisi aliud sit actum inter partes, vel consuetudo sit in contrarium per supradicta. ¶ Sed quid si operarius
7 in opere rumpit † aliquod instrumen⁹um ferreum, an conducens teneatur? Dic ꝙ non, vt est tex. in. l. 2. §. 5. cōseruatis. ff. ad. l. Rhodi. de iactu. & glos. in. d. l. quoniam liberi. & ibi Baldus. & est glo. fi. & tenet Ias. in. d. §. libertus. nu. 30. et. 31. & Bal. in. d. l. 1. nu. 2. C. de verbo. signifi. ¶ Sed qd
8 aūt si frangatur † res, in qua operatur? Vide tex. in. l. cum quæritur. §. si gēma. ff. locati. ¶ An qui conduxit laboratorem ad laborandum, potest alij delegare. Ias. in. d. §. libertus. nu. 16. per tex. ibi tenet ꝙ non: quia operæ officiales non possunt alij delegari. per tex. in. l. 4. ff. de nouatio. Et ratio est secundum eum, quia cohęrent personę, vt in. l. operæ in rerum. ff. de operi. liberto. ergo delegari non possunt. vt in. l. vnica §. nec autem. C. de caducis tollen. Hinc est secundum eum, ꝙ si conduxisti seruum, vt tibi seruiat per annum in domum, non potest alij delegari. & si talis delegatio fiat, liberatur delegans ope exceptionis. vt Bar. in. l. 4. ff. de nouatio. secundùm Ias. vbi supra tamen operę fabriles posśunt alteri delegari, quia tales operæ personæ cohærent. secundùm

Ias.

Iaf.vbi suprà. nu. 18. ¶ Sed an operarius potest
10 operare,† & seruire per substitutum? dic φ non
vt tenet Ang.in.d.l. stipulationes commodissi-
mç.vbi ait,φ scriptor non potest mandare disci-
pulo suo, φ scribat. Quod dicit esse idem in o-
mnib⁹ aliis operariis.quod nota vi.latè p Iohā.
de Piat.in.l.nullus qui.C.de decurio.lib.10.nu.
11 3. Et tale opus † debet fieri de die,cū melius fiat
quàm de nocte: & melius per magistrum, quam
per discipulum,secundùm eundē Ang. ¶ In,p
posito nota vnū qđ tenet Paul.de Ca.in.l.si ita
12 relictum.ff.de legatis.2.φ si aliquis misit† in vi,
neam suā plures operarios, & postea misit vnū
& promisit sibi dare quantum vnus de alijs ha-
bet,φ debet habere quantum ille,qui minus ha-
bet.Sed hoc non habet locū in contractu,in quo
verba non debēt intelligi secundū mentem pro-
ferentis tantū.l.in veteribus. ff.de pactis.& in.l.
in vēditione.in fine.ff.coīa prędiorum.Ideò di
cit Paul.vbi suprà,φ remittitur arbitrio boni vi
ri secundū merita personæ,vt habeat tantū,quan
tum alius,qui tantundem fecit, vel non plus, &
quia labor est remunerandus pro rata.vt Specu-
lator in tit.de deposit.§.7.versic. Sed pone pro-
13 curator. ¶ Laborator verò† conductus pro mer
cede,qua alij conducti sunt,debet habere mino-
rem,non maiorem,si vnus maiorem, alter mino-
rem habeat,secundùm Dy.singula.in.l.qui con-
cubinam.§.primo. ff.de lega. tertio. ¶ Adde in
14 ista materia,φ si laboratores † conducti ad labo-
randum laborant in aliena possessione,excusan
tur. vt tenet Bar.in. l.in rem. §.tignum. ff. de rei
vendica.vbi est glo. ¶ Et facit,quia in talib⁹ con
sueuerunt operari, & locare operas suas. vt in.l.
item apud labeonem. §. si quis astrologus. ff. de
iniuriis,& habito respectu ad artem suam,dede-
runt operam rei licitæ. ¶ Conductor tamen non
excusatur, quia debuit scire fines, & terminos
rei suæ, nec debet errare in facto suo. vt in. l. si
constituerit. C. finium regundo. &.l. fi. ff. pro
suo.& tenet Bal.in.consilio.159.libro tertio. vbi
quoq; dicit.maximè quando isti laboratores ope
rarum manualium sunt rustici, quia rusticitati
parcitur,præterquam in iure naturali. vt in.l. ve
nia. C. de in ius vocan. & credere autem bono
viro eos conducenti, cum quilibet præsumatur
bonus,est contra ius naturale.vt notatur in.l.Ti
tio. ff.de condi. & demonstratio. & facit quod
notatur in.l.quicunq;.§.pēnul.C.de seruis fugi-
tiuis, vbi contractus licitus excusat errantem.&
quia lex dicit. scientia, nō ignorantia volumus
obligari.vt. C de tabulariis.l. generali. & quoq;
tenet Gandi.in tracta.malefi.in parte, de pœnis
reorum.num.3 .& idem Bal. in consilio.264.in
dicto libro.3. ¶ Quod intellige,quando istis la-
boratoribus nulla fuerit facta inhibitio, seu pro
testatio, aliàs tenebuntur domino ad interesse.
per id quod notat Bar.in.l.de pupillo.§. nuntia-
tio.ff. de noui ope. nuntia. & ita limitat Imola.
ibi in dicta.l.de pupillo.§.si quis fortè.& Iason.
ibi in.§.nuntiationem.nu.7.& fuit limitatio Sa-
ly.in lege non ideo minus.C.de accusa. & Bart.
in authen. qua in prouincia. C. vbi de cri. agi
oppor.& in lege non solùm.§.si mādato.ff.de in
iuriis.in secunda colūna.& Bald⁹.in dicta.l.non
ideò minus.prima colū. Saly.ibi in prima quæ-
stione. ¶ Sed hanc limitationem dicit falsam Au
gusti.de Ari.in additione.ad Angel. in tractatu
malefi.in parte, & Sempronium Rodolphi.nu.
54.vbi plura in contrarium ponit, & in fine ap-
probat opinionem Specula. in tit. de emptione
& vēditione. §.nūc dicendū.vers.si.f.φ si aliqua
adminicula concurrebant cum denuntiatione
protestantis,erat ei credendum,& cui fit prote-
statio, constituitur in mala fide. vt ibi per eum.
Et vide tu Alex.in dicta lege de pupillo.§.nun-
tiationem. num. 12. vbi hoc altercat & dicit, φ
quando denuntiatio fit re integra. i. antea quam
isti operarij locent operas suas, sed si est facta
postquam locauerunt operas suas, talis denun-
tiacio non prodest,nec isti operarij constituun-
tur in mala fide vt puniatur. ¶ Quoque intelli-
ge,quando laboratores non sunt consanguinei,
nec vicini: quia si sunt vicini, vel consangui-
nei.nō excusantur si accusantur,tanquam scien-
tes facta vicini, & laborauerunt in fundum, qui
non erat suus.vt in lege si ita.ff. de fundo instru.
& in lege prima.§.primo.ff.de fulmi.& nota in
lege secunda. C. quando fiscus vel priuatio. vt
tenet Baldus.in dicto consilio.159.in secunda co
lumna.& tenet additio Barto.in lege prima. ff.si
cert. peta. in additione, quæ est in tertia colu-
mna in num. decimoquinto, in parte, vicinus.
¶ Item excusantur si isti laboratores, seu magi-
stri erant bone fidei, quia non puniuntur. vt te-
net Paulus de Castro in lege refectionis.ff.com
munia prædio. in fine. ¶ Sed si isti laboratores
veniunt ad laborandum cum armis, non excu-
santur, vt Baldus in.§.si quis in suo solo. Institu-
ta de rerum diuisione, prout tenet dictus Augu-
stinus de Arimino ad Angelum de Maleficijs.
vbi suprà, quem vide.

Et idem est, si isti operarij excesserunt fines mandati in mittēdo falcem in messem alienam, dominus non tenetur, quia non mandauit, nec ratum habuit. vt in c. cùm ad sedem. de resti. spoliat. prout tenet ad literam Bal. in, d. consilio. 129. in lib. 3. Adde quoq; q si isti laboratores con-
15 demnantur, † poterunt agere actione iniuriarum contra conducentem, & ad damnum. vt est glo. & ibi Bal. in. l. qui sepulchra. in principio. C. de sepul. viola. sed hoc intelligo quando isti laboratores conducebantur ad faciendum opus illicitum, quo casu meritò puniuntur, & si essent ignorantes, quia tunc haberent regressum contra dominum, qui eos conduxit. vt tenet Ias. in d. l. de pupillo. §. nuntiationem. nu. 7. responden do ad tex. qui multum stringit in. l. 2. §. fi. in verbo, & ministerio functi sunt. ff. de termino annot. Et istum tex. ponderauit contra dictam glo. in. d. §. signum. Albericus de Rosa. in. l. si quis id quod. ff. de iuri. om. iudi. Et idem tenet Alex. in d. §. enuntiationem. nu. 13. vbi tenet, q isti tales conducentes laboratores ad faciendum opus illicitum, ipsis opera rijs hoc ignorantibus possunt conueniri ab operarijs actione iniuriarum, per quam consequi poterunt dānum suum, si quod patiantur. per dictum Bal. in. d. l. qui sepulchra. vbi ad hoc subtiliter pōderat illum tex. in versi.
16 viuos polūt. Adde, q si vnus † locauit operas suas duobus, vel promisit duobus laborare agrum, vel scribere librum, licet obligatio sit sine hypotheca, tamen qui prior est tempore, potius est in iure, & ad id potest cogi per capturam personæ, vt notatur de scriptore. ff. de noui ope. nunti. l. stipulatio. §. fine. prout tenet Bal. in. c. quemadmodum de iur. iura, nu. 7.

Summarium.

1 Victualia vt iusto pretio vendantur, spectat ad præfectum vrbis. nu. 4.
2 Sicut pater tenetur alere filium, ita potestas tenetur procurare alimenta ciuitati.
3 Statutum q victualia non vendantur iusto pretio, non valet.
5 Pretium vestimentorum per iudicem potest taxari mercatoribus.
6 Hospita possunt per iudicem taxari.
7 Quis cogitur vēdere res cōpetentes ad victum.
8 Hospitator, qui incipit esse, cogitur recipere hospites, & officium adimplere.
9 Tempore famis, vel carestiæ, licet quis non exposuerit res ad vendendū, cogitur vendere iusto pretio, ne pauperes pereant soluendo eis statum pretium. Et si pauperes non habēt vnde soluant, de publico pretium solui debet.
10 Vendere quis cogitur tēpore necessitatis, quando quis habet vltra suam indigentiam, & vltra quam sibi sint necessaria.
11 Quę non sunt ad victualia, nō cogitur quis vendere.
12 An cogatur quis vendere victualia tempore carestiæ viliori pretio.
13 Tempore carestiæ non habens panem, potest auferri ab habenti impunè.
14 Tempore necessitatis omnia sunt communia.
15 Furans panem tempore necessitatis, non punitur.
16 Ad vendendum vitualia omnes debent compelli tempore carestiæ, & vnus solus compelli non debet.
17 Quis potest cōpelli ad vendendum vitualia iusto pretio, si non est carestia.
18 Vendūtur vitualia tempore carestiæ viliori pretio pauperibus, sed diuitibus iusto pretio.
19 Pauper potest agere contra diuitem, vt ei subueniat tempore carestię.
20 Ad vendendum possunt compelli venire rustici ad ciuitatem victualia. Et obligari ad macellandum certam quantitatem carnium, superueniente publica necessitate in populo, cogi possunt, vt maiorem quantitatem macellent, & ita de similibus.
21 Notarius publicus potest compelli ad acceptandum rogationes.
22 Pretium iustum, quando dicatur.
23 Iudex, vel habens curam fori, potest statuere, q nullus emat in foro vltra duo sextaria grani, vt commodius omnes habere possint, & sic q vltra indigentiam quis non emat.
24 Ne cariùs vendantur res transeuntibus, quàm in mercato venduntur, nec militibus, & officialibus plus quam venduntur priuatis, iudex prouidere debet. Et quoq; debet prouidere vt rustici, qui compelluntur venire ad vendendum, non vendant minutim, sed pro gresso, vel per substitutum, vt subito reuertantur.
25 Efferens in foro pro frumento plus debito, vt alius cariùs emat, vel vēdat, vel promittit plus debito, punitur.
26 Quod non emant reuenditores vitualia vsq; ad certam horam, potest iudex iubere.
27 Iudex debet esse diligens, maximè contra vendentes carnes morbosas, & contra ementes, et vendentes cum ponderibus, aut mensuris falsis, seu non iustis,

28 Si de pretium ponendo frumento esset ratiocinatum in concilio ciuitatis: quia nimis carè vendebatur, & vnus ex consiliariis antequam hoc fieret, totum suum frumentum vendidit caro pretio, postea ordinatione facta emptor potest agere contra venditorem, & venditionem rescindere tanquam factam in fraudem legis futurę. Quod habet locum non solum in consiliario, verumetiam in magno mercatore, sciente hoc esse ordinatum in concilio ciuitatis.

29 Alienando rem, super qua dubitat sibi moueri quæstio, presumitur dolus ex parte vendentis.

30 Victualia potest iudex statuere, & iubere q̃ non vendantur.

31 Granum seu triticum habens, respublica potest cogere ciues ad emendum, & ab ista emptio ne nemo excusatur.

32 Ad emendum granũ eminente necessitate quilibet compellitur ire, etiã ad partes remotas, nec aliquis pretextu priuilegij excusatur. Et ad hoc possunt accipi animalia singulorum, pretio soluto.

33 Ad emendũ granum, & alias res tẽpore necessitatis, pecunia inducitur singulis pro modo facultatum pro vniuerso populo sustentando, & ecclesia quoq; ad hoc tenetur.

34 Frumentum habentes, possun cogi mittere illud ad vendendum in foro publico, tempore necessitatis, & ad hoc nemo excusatur, etiam si sit ecclesia.

35 Subditi possunt vrgeri ad deputandum eorum nemora, aut molendina, seu alia vsui publico, ob necessitatem recepta cõp. tenti mercede.

36 Frumentum q̃ non possit vendi forensibus sub certa pœna, an ciuitas possit statuere.

37 Emptor an perdat pretium rei emptæ vel perdat triticum emptum, quando emit contra de uentum.

38 Ciuitas, quæ vendit frumentum contra statutum, an incidat in pœnam.

39 Minui non potest quãtitas depũtata ad emptionem frumenti, nec in alios vsus conuerti.

[b] A razonables precios. [b] Si milis tex. in.l.1.§. cura carnis. ff. de officio præfec. 1 vrb. vbi dicit, vt victualia † iusto pretio vendantur. spectat ad prefectum vrbis, & sic q̃ pretium in victualibus debet taxari, secundum Bal. ibi, et per Cy. in.l.1. C. de epis. audi. & Bal. in.l. imperatores. ff. ad.l. Iuli. de anno. & Bar. ibi, & tex. in c. 28. infra eod. ⁋ Et alibi quam in stalis publicis carnifices carnes vendere non debet, & sic in locis determinatis à consuetudine. tex & ibi Bal. & Abb. in.c. significante. de apella. nu.11. & sequitur Fran. Luca. in tract. de fisco. 4. part. nu.23. tomo 6. tract. fol. 1d.

bles precios [b], y q las calles y carreras, y carnicerias

Et hoc ius, q̃ non potest alibi vendi potest prescribi. vt Bal. ibi. & latissime per Lucam de Pe. in.l.1. C. de rustica ad vllu. obseq. lib.11. col. 1. et. 2. ⁋ Et Plat. in.l.1. C. de frumen. vrb. constãt. lib.11. & ibi Bar. dicunt per tex. ibi q̃ ex mala administratione frumẽti crescit carestia in republica. Et ex eis habetur q̃ priores, q̃ habent arbitrium super abundantia, possint huius nomine disponere qualiter, & quantũ, & quo ordine possit vẽdi frumentum in foro qualibet die, vel quolibet mense. p. d. § cura carnis. & per alia iura. ⁋ Et ratio quare ad officiũ iudicis ptinet vt ciuitas abũ
2 det alimentis, credo esse: qa sicut pater † tenetur alere filium. vt ff. de alen. libe. & l. cũ haberet. ff. eo qui duxit in matri. quã poliu. p adult. & in.l. cũ non solũ. §. ipsum. C. de bonis quæ liberi. Ita potestas, & decurio tenetur procurare alimẽta ciuitati, qa pater ciuitatis qlibet eorũ dicitur, sc̃dm Plat. in.l. qui cõductioni. C. d his q̃ spõte mune
3 ra suscep lib.10. ⁋ In tantũ, q̃ statutũ † artificũ in cõtrarium non valet. vt in.l.1. C. de monopo li. ⁋ Sed hoc intelligo verũ sc̃dm Bal. in. d.l.1. C.
4 de epis. audi. in reb⁹ necessarijs † ad quotidianũ vsum, qa tunc potest pretiũ taxari, vt in frumẽto. vt Bar. in.d.l.1. C. de fumen. vrb. lib.11. & Pari. de Put. in tracta. syndi. in parte, iudicis suprema potestas. nu.18. folio. 154. Secus in alijs rebus, & mercibus non necessarijs ad quotidianum victũ quia in talib⁹ non põt taxari pretiũ. qa vnusquisq; in re sua est moderator, & arbiter. l. in re mandata. ff. mand. & sic dicit Bal. q̃ intelligatur tex. in. d.l. Imperatores. ff. de anno. Et vi. Abb. in.c.1. de empti. & vẽdi. nu.6. & Guid. Pap. singul. 406. § 1. vbi tenent, q̃ iudex ex officio suo põt imponere pretium in bladijs vendendis in foro publico per tex. in. § similes, alias. §. post natalem in. tit. de pace tenen, & eius viola. & idem Guido singul. 304. & idem tenet Ias. in.l. si ciuitas. ff. si cert. peta. colũ. 4. num.10. allegando Barto. in. l. nemo exterius. C. de Iudæis. & idem Iaso. in l. lex est. ff. de legi. num. 6. & Luca. de Pen. in.l. nominationum. C. de decurio. lib. decimo, fi. colũ. & idem Gandi. in tracta. malefi. in titulo de obseruantia statutorum. nu.10. ⁋ Et etiam iudex ecclesiasticus

ecclesiasticus potest hoc facere. vt Abb. in.d.c.
1.de empti.& vendi ¶ Vnde infert Bal.in.d.l.1.
C.de episc. audi.ꝙ cùm appellatione victus conti
5 neantur vestimenta, ꝙ potest taxari † pretium
istis mercatoribus,qui vendunt pannos,& tenet
Pari de Put.vbi suprà nu.19.¶ Item cum verbo
victus contineatur non solùm cibaria,sed habi-
tatio.vt.ff.de verbo.signifi.l.verbo victus. ꝙ ho-
6 spitia† possunt taxari,vt nõ percipiatur de pen
sione,nisi vsq; ad quãtitatem taxatam per bonos
viros.& idem tenet Paul. de Cast.& Cy.in.d.l.
1.& est glo.in.c.eps.10.q.2.& Paris.de Put. vbi
suprà & sic potest prouidere, ne mercatores ni-
mis carè vendãt merces suas, quia ex hoc lędun
tur omnes,maximè pauperes ,qui pertinent ad
curam & prouidentiam eorum. secundùm Bal.
vbi suprà.& est tex. in. c. 6. suprà eod. & Abb.
vbi suprà.¶ In tantum,ꝙ quis potest cogi † ven
7 dere res competentes ad victum. vt in d.§. cura
carnis.& glo.in.d.c.eps.sed hoc intelligit Cy.in
d.l.1.quando habet rem venalem ad victum,co-
gitur vẽdere,si pertineat ad victum. vt dicit pro
bari secũdum quosdam in.l.1 9.fi. ff.furt.aduers.
naut.caup.vbi dicitur , ꝙ non potest caupo iti-
nerantes expellere,ex quo tabernam tenet,& res
habet ibi venales. ¶ Et quia quando quis cepit
8 esse hospitator† publicus,cogitur recipere & offi
tium implere. & Plat.in l.cursum ambularẽ. C.
de curs.publi.lib.12.nu.2.dicendo , ꝙ quis cogi-
tur hospites recipere transeuntes, & notarius ro
gationes,ex quo consueuerunt tales artes facere,
vt per Bar.in.d. l.in eos. §.serui.ff. furti. aduers.
naut.vbi dicit,ꝙ hoc verum,postquàm posuit si
gnum.id est tabulam.tunc hospites cogitur reci
pere,nisi ex causa recuset.vt ibi per eum. & in.l.
1.§.maxima.ff.naut.caup.stabul.& Montal.in.l.
7.tit.14.parti.7. Philip. Decius in.l.inuitus. ff.
de regul.iur.vbi quoq; ponit personas,quę pos-
sunt compelli ad aliquid faciẽdum. ¶ Quoq; co
gitur quis locare equum suum,ex quo consueuit
locare,& pro illo pretio tenebitur, & si constat,
ꝙ locat diuersis pretiis , tunc statuitur pretium
arbitrio iudicis,tenet Plat.in.d.l.cursum ambu-
larem. ¶ Tamen videtur dicendum , ꝙ licet ha-
beat venalem,si pœniteat , non potest compelli
vendere.vt in.l .nec emere. C.de iure delibe. &
in.d.l.in rem meam.quod Saly. ibi in.d.l.1. non
sit indistinctè credit ꝙ potest pœnitere, nisi sit
pœnitentia cum iusta causa : quia quæ ab initio
sunt voluntatis, ex post facto efficiuntur neces-
sitatis.l.sicut.C.de actio.& obliga.¶ Sed ego te-
neo,quòd licet non exposuerit ad vẽdendum,si
est tempus famis,vel carestiæ,possunt compelli
ad vendendum victualia , iusto pretio taxando,
ne pauperes pereant.vt Montal.in.l.4.tit.10.fo-
ro ll.lib.3.in verbo, que no quiere vender. post
medium vbi latè de hoc. ¶ Vbi inter alia dicit,
ꝙ tempore famis si indigentes habeant pretium
vnde soluant,tunc omnia liberè sunt communi-
canda,& si non habent vnde soluant,tunc de pu
blico pretium solui debet,si potest,quod est no
tandum. Et facit quod tenet Lucas de Penn.in.l.
si minori. C.de iure fisci.lib.10. vbi ait,ꝙ qui frau
dat panem esurientium, vt vir sanguinis est. vt
in.c.immolãs.14.q.5. ¶ Nota vnum,ꝙ licet quis
cogatur vendere triticum tempore carestiæ , &
necessitatis,vt dictum est,& hic tractatur,non co
gitur vendere habita fide de pretio , sed ei debet
statim solui pretium. glo.in.l.1. C.de commun.
seruo magnu.in verbo,necessitatem. & commu
ne.eam ibi Bal.& additiona. Iohã.de Anna.in c.
præsenti.de Iudæis. Quod facit ad pragmat. fa-
ctam anno.1540.Vallisol.que dize. que se pue-
da tomar la mitad del pã a los arrẽdadores. quia
debet eis illicitò solui pretium. ¶ Intellige hoc,
ꝙ quis cogitur vendere victualia.s. quando ha-
10 bet extra † suã indigentiam. vt tenet Paul.de Ca
stro in.d.l.1.C.de epis.audi.& Bartachi. de Fir-
mio. in suo reperto. in parte , victualia . vbi ait,
ꝙ victualia qui non cogitur vendere etiam iu-
sto pretio , si non habet vltra quàm sibi sint ne-
cessaria. ¶ Et licet quis cogatur vendere, non
tamen compellitur alium emere , nec econtra :
quia vnum statutum non includit aliud. vt Bal.
in. l.1. C.de commu. seruo. magnu. & Iohã. de
Plat.in.l.1. C.de supres.lib.11. ¶ Quinimo tem-
pore famis,seu carestię potestas nõ tenetur ha
bere tot bernarios.& residẽtes,quos habere con
sueuit tẽpore vbertatis. vt tenet Bal.in.c.ex par-
te.de constitutio.nu.11.¶ Et ꝙ quis teneatur vi-
ctualia vendere iusto pretio.vt dictum est,secus
11 † de non victualibus , quia tunc non compelli-
tur iusto pretio vendere: quia quilibet est mode
rator ipsius.vt it.d.l.in rem. nisi in casibus nota-
tis per glo.in.l in vtrum comparare. C. de con-
trahen.empti. ¶ Bar.tamen in.d.§.cura carnis.te-
12 net,ꝙ tempore necessitatis, † & carestiæ cogan
tur vendere victualia minus iusto pretio. vt in.l.
3.§.quęsitum.ff.ad.l.Rhodi.de iactu.& ibi nota-
tur. & idem tenet Ang. in.l. si laborante. §. cùm
in eadem. ff.eod.tit. vbi ad literam dicit , ꝙ quis
potest cogi tempore necessitatis ad vẽdendum
frumentum , etiam viliori pretio & idem tenet
Iohã.de Anna.in.c.si quis.de furt.fi.colũ. & Lu
cas de Pẽna.in.l.1.C.quib9 muneri.lib 10.¶ Sed
ibi in.d.§.cura carnis,tenet contrarium, dicendo

ꝙ debeat

ꝙ debent vendi iusto pretio. ¶ Pro concordia
dicerem illud, quod tenet Stephanus Aufrer. in
decisione capell. Thollos. decis. 446. vbi ait, ꝙ
si verò qs non exposuit victualia ad vendendũ,
& est carestia in ciuitate, potest habens fromen
tum, & alia huiusmodi compelli ad vendēdum.
etiam viliori pretio. allegat ad hoc. l. si pendētes
§. si quid. ff. de vsufru. Et ibi Bal. ad literā tenet,
ꝙ habens bladum tempore carestiæ, potest cogi
vt vendat communi pretio viliori ad hoc, vt po
pulus fame non tabescat. Et isti qui habent, pos-
sunt cogi etiam ad faciendum panem pro exerci
tu. & idem tenet Bar. in. l. anno. ff. de extraordi.
cri. & Flori. in. d. §. cura carnis. & Ias. in. l. nec e-
mere. C. de iure delibe. vbi dicit, quòd procedit
etiam si sit nobilis & compellitor. Secus si est de
curio. vt in. l. decuriones. ff. de adminstra. rerum
ad ciui. pertine. & Hosti. & docto. in dicto. c. 1. de
empti. & vendi. & Roma. in. l. 1. ff. solot. matri. &
idem Bar. in. l. 1. C. vt nemi. liceat empti. speci. ex
cuss. lib. 10. ¶ Et vide Ripam. in tracta. de peste.
in. 4. parti. nu. 175. cum sequentibus. vbi concor-
dat rex. in dicta. l. fi. §. item rescripserunt. ff. ad l.
Iuli. de anno. & dicta l. 1. §. cura carnis. vbi idem
tenet transeūdo cum Bar. in dicto. §. cura carnis.
quia si subest necessitas. quia est tempus carestię
& tunc taxare potest pretiũ frumenti, etiam mi-
nus quã valeat arbitrio suo, & ita pcedit. d. §. cu-
ra carnis. & tunc diuites possũt cogi vendere mi
nus iusto pretio, & etiã possunt cõpelli officio
iudicis facere eleemosinã. vt in. c. sicut. 47. disti.
& Abb. Panormit. in. cap. primo. de cleri. egro.
¶ Aut non subest carestia, & non possunt taxari
minus iusto pretio, nec cõpelere ad vendendum
sed possunt iubere, ne carius vendãtur. ¶ Et hæc
taxatio pretij victualium à præfectis faciēda est
post festum natiuitatis sanctæ Mariæ. vt in. d. §.
post natalē. de pare. tene. in vsi feud. Qui autem
plus vendiderit, quam taxatum fuerit, si pœna
per statutum limitata nõ fuerit, pœna viginti li-
brarum puniēdus est. per. d. §. post natale. vel ex
traordinaria arbitrio iudicis, secundũ Ripã, vbi
suprà. ¶ Et idem dicit ibi nu. 175. ꝙ puniuntur, li
cet non plus vendiderit. sed si emētes in mensu-
ra fraudauerint, quia eadem pœna, vel falsi com-
primendi sunt. vt in. d. l. annonã. §. onerant. ¶ In
tantum, ꝙ tēpore famis, & carestiæ non habens
13 † panē, potest auferri habēti impune. Bar. in. d.
l. 1. ff. ad. l. Rhodi. de iact. & facit tex. & ibi Abb.
& Anchara. in. c. 3. de furti. & in. c. licet. de ferijs.
¶ Et Bar. in. d. l. 1. §. cùm in eadem. ad. l. Rhodi. di
cit, ꝙ si vnus ex existentibus in naui habet ciba
ria, & alij nõ habent, quòd debet illa in cõmuni
conferri. & glo. ibi dicit, ꝙ forte ex consuetodi-
14 ne illius. l. potest cõpelli ad hoc: quia † tempore
necessitatis oĩa sunt cõmonia. Quod ibi Ang. in-
telligit in comestibilibus, quia talia comestibilia
15 sunt coĩa. ¶ Ideo si tēpore carestiæ furetur † pa
nem familiaris, vel mendicus, non punitur: quia
diues ex debito tenetur mēdicis subuenire. glos.
in. c. discipulos. de cõsecra. disti. 5. in verbo, tame
vbi singulariter. Et propter hoc videtur pductũ
officium iudicis, licet modicum sit in vsu, secun
dùm Iohã. de Anna. in. d. c. si quis. de furtis. 3.
col. vbi dicit, ꝙ etiam ex hoc infert Bar. & alij
vbi suprà, ꝙ possunt saluari stipendarij, qui pro-
pter necessitatem deprædantur necessaria pro
victu, quòd est verum, si dabant operam rei lici-
tæ, potà pro defensione patrię, & isto casu loqui
tur ille tex. secus si dabant operam rei illicitæ,
nam tunc non subuenitur ei, qui posuit se in ne-
cessitate. vt in. l. si fideiussor. §. si necessaria. ff.
16 qui satisdar. cogã. ¶ Sed iudex debet hoc face-
re generaliter, † id est, ꝙ generaliter contra o-
mnes exuberantes fiat, & compellat eos ad ven
dendom, & vnum solum non compellat, quia
statutum super hoc generale fieri debet, secun-
dùm Bar in. l. nemo. C. vnde vi. ¶ Attamen, si
17 non est carestia, † licet possunt compelli per
ciuitatem, aut per superiorem huiusmodi victua
lia vendere, debent vendere iusto pretio con-
tento in statuto generali, secundùm Barto. in di-
cto. §. cura carnis. & Bal b. in dicto. c. primo de
emptione & vēditione. & sequitur decisi. Tho
lo. iam allega. & Montal. in. l. tertia. tit. 5. parti. 5.
vbi quoq; singulariter. de ista materia. & Iohã. de
Plate. in dicta. l. vnica. C. vt nemi. lice. in com-
pa speci. lib. decimo. ¶ Ego quoq; concordiam
18 afferam inter eos. † s. ꝙ quando est carestia, ven
dantur vitualia viliori pretio. s. pauperibus, sed
diuitibus iusto pretio, per ea, quæ doctores tra-
dunt in dictis locis. Ad cuius corroborationem
19 facit, ꝙ pauper † potest agere tempore necessi-
tatis & carestiæ contra diuitem, vt sibi subue-
niat. vt dictum est. & glo. in. c. si hic. 47. distin-
ctio. dicit, quòd non iure actionis. sed poterit im
plorare officium iudicis, prout tenet. d. Iohã. de
Anna. in. d. c. si quis. de furt. in fine. & probat iste
tex. in quantũ dici, a razonables precios. ¶ Qui
20 nimo rustici, & agricoltores, & similes † possunt
cõpelli venire ad ciuitatē ad vendendũ. Iste est
casus singul. in. l. 2. ff. de mundi. vbi ponitur au-
thoritas Platonis, de quo loquitur imperator in
lege finali. in principio. C. de iure deliberan.

¶ Facit

¶ Facit tex.in.l.pro locis. C.de annois & tribu.
lib.10.vbi non solum ciues, sed etiam comitaten
ses ad deferendam annonam & victualia in ciui-
tatem arctari possunt, sicut compelluntur porta-
re commeatum ad exercicium, prout tenet Ripa
in.d. tracta.de peste.in.4.parte.nu.166. Tamen,
prout ibi tenet.nu.157.minus grauandi sunt re-
motiores propter expensas, quæ maiores fiunt
ratione longioris itineris.vt in dicta.l. pro locis
& ibi notat Bar.& si pro quinq; passibus vigin
ti millibus possunt sufficienter prouidere de an
nona necessaria, non sunt remotiores vllo pacto
vexandi.vt in.l.a. C.de eroga mil. anno.lib.12.
& ibi Bar. ¶ In tantum, quod si comitatenses non
possunt supplere necessitatib9, tūc vicini etiam
alterius ciuitatis & prouinciæ possunt à superio
re suo compelli portare annonam ad ciuitatem
egentem . vt tenet Angelus in dicta lege pro
locis . & isto casu relaxandus est deuentus, vt
omnes vendant sine collecta, seu gabella, pro-
ut tenet Ripa.vbi suprà. ¶ Ad quod facit, quód
statuta, & conuentiones macellatorum vt tenean
tur dietim macellare solummodo tantam quanti
tatem carnium, possunt violari, nec sunt seruāda
superueniente publica necessitate in populo,
& indigentia minoris quantitatis, ad quam tunc
agi potest. vt tenet Bar. & Plat. in.l. quo ad præ-
sens.C.de muri leg.lib.11.Ex quo infert Bar.ibi,
quod licet tenens lacum Perusinū teneatur ex for-
ma statuti, vel pacti mittere omni die in platea
certam quantitatem piscium: tamē si superuenit
magna quantitas gentium, cui dicti pisces non
sufficiant, possunt cogi ad portandum maiorem
quantitatem piscium pro reparatione corporis
humani: quia cessant omnes exceptiones, & pri
uilegia in publicis subuentionibus.vt in.l.vni-
ca.C.ne liceat in emp.speci. se excusa.lib.10. &
Ang.in dicta.l.quo ad præsens.& vi.Bal.in.l.iu
bemus nullam.C.de sacrosanct.eccles.vbi tenet
quod priuilegium general. indultum, non includit
casum publicæ vtilitati contrarium. ¶ Et idem
21 dic de notario publico, † quia potest cōpelli ad
acceptandum rogationes. vt Barb.in dicto.c.1 de
empti.& vēdi.& in dicta decissi. Tholos. Et idē
dic de aduocato.vt in.l.14.tit.19.lib.5.in ordina.
regali. ¶ Sed quando intelligatur, & dicatur iu-
22 stum † pretium, vt pro eo quis compellatur ven
dere rem ad victum, & quia in aliis rebus tex.
est in.l.pretia rerum.ff.ad.l.falci. dic secundùm
Saly.in dicta.l.1.C.de epi.audi.in fine.quod in ciui
tatibus aliquibus fiunt taxationes carnium qua
tuor vicibus in anno, & illa sunt pretia iusta, sed
vbi non fiunt, credit ad curam eius spectare, qui
præest, qui secundum diuersitatem temporum,
& sterilitatem rerum, variabit pretia ipsarum, &
hoc dicit, quod probat tex.in dicta.l.fi.ff.de anno.&
in.l.non debere.ff.ad municipa. ¶ Et vide quoq;
23 Saly.in dicta l.1.vbi ait, quod habens curam † fori, li
citè potest statuere, quod nullus emat in foro vltra
duo sextaria grani, vt sic commodius omnes ha-
bere possint, quod dicit esse notàndum.& idem
tenet Ang.de Aretio.in.§.fi. Institu.de donatio.
quasi in fine.& Hyp.de Marsi.in singul.441.&
sic, quod ex causa potest prohibere, ne vltra indi-
gentiam quis emat, nec aliis res cariores reddat.
¶ Et quoque debet iudex prouidere, ne carius
24 vendant † transeuntibus, quā in mercato ven-
duntur.vt tex.& ibi Abb. & Barb. in dicto.c.1.
de empti.& vendi.& Rìpa.in dicto tracta.de pe
ste.4.parte.nu.176.cum sequentibus.alleg. Pla-
te.in.l. animalia. C.de cursu publi. lib.12. & vi.
ibi per Ripā.& nu.177.vbi de intellectu. Et fa-
cit quod tenet tex.& ibi Plat.in.l.septem dieb9.
C de eroga.milit.anno. lib.12.vbi tenet, quod præro
gatiua in pretio rerum venalium, non est facien
da militibus, & officialibus, plus quam vendan-
tur priuatis personis in foro publico: & si per
minas, vel alio calore officialis hoc faciat, inci-
dit in crimen concussionis. vt in. l. 1. ff. de con-
cussio. ¶ Tamen quando rustici per magistra-
tum coguntur ad vendendum, & portare fru-
mentum ad vendendum, pullos, oua, pisces, &
cætera victualia, nō debet permittere iudex eos
dici morari ad vendendum minutim, sed vende
re debent in grosso, vel per substitutum, & subi
tò reuerti.ita tenet Plat.in.l.colonos.C.de agri-
coli.& censi.lib.11.quod non habet locum, quando
rustici veniunt voluntariè ad vrbē, quia præsu-
mūtur venire eo tempore, quo vacant ab opere,
nec habet locum in mulierib9.vt tenet Ripa. in
dicto tracta.de peste.in dicta.4.part.nu.197.cum
sequentibus. ¶ In tantum prædicta sunt vera, quod
potest iudex compellere ad victualia vendenda
& pretia eorum taxare, quod si aliquis vadit ad fo-
25 rum, † & offert pro frumento plus debito, vt a-
lii carius emant, vel vendant, vel promittit plus
debito, tenetur crimine stellionatus.vt est tex.et
ibi Bar.in.l.3.§. Item si quis. ff.de crimi. stellio.
quod sequitur Ang. de Aretio. in.§. de annona.
Instit.de publicis iudi. Quod dicit ibi idem es-
se, si aliquis in damnum alterius offert plus pro
vno fundo, quā valeat, & sic punitur extra ordi
nem: & idem tenet Ang.in.d.§.fi.de donatio. In
stitu.vbi dicit, quod hoc facit contra istos, qui vulga
riter dicūtur encherisare (hoc est encarescer) fru-
mentum, vel mercātias, quod dictū Ang. cōme.

Hippoly.de Marsi.singul.441. quod est notandum perpetuò scdm eos.& sequtur additio Abb. in.d.c.t.de emp.& vendi.in addit.quę est in nu. 4.vers.&adde.vide quę supra dixi i nu.12. ☞Et facit quod tenet Fran.Luca.in tract.de fisco in.2. parte nu.41 tomo.6.tracta.fol.10.dicendo, ꝙ cōmitētes in.l. Iuliam. de anno.puniātur in.20.aureis.l.2.ff.ad.l.Iuli.d anno.quę pœna dicit,ꝙcōmittitur per ementes bladum causa reuendendi, & faciendi carestiā,& etiam per facientes societatem,vt cōmuniter bladū ematur. Itē secūdum eū tenetur quis dicta pœna,quādo scit naues venire cū blado,& facit differre euentum suū,vel capere nauem,vel nautam,vt possit vendere bla da sua cariora,quod dicit ꝙ viget multi plurimū & cōmunis oium morbus,& vitiū ☞Quoq; ad de,ꝙ non solum potest iudex taxare pretium.vt 26 dictū est, verūetiā potest iubere,† & statuere,ꝙ venditores non emant talia victualia vsq; ad certam horā,prout tenet Amanellus de claris aquis in singula.8.per glo.in.l.2.ff.de mundi. ☞Cotrarium videtur tenere Iohā.de Plat.in.l.septē diebus.C.de eroga.milit.anno.lib.12.vbi dicit,ꝙ ex illa litera videtur posse inferri,ꝙ contra ius esset consuetudo,vel statutū,quo caueatur,ꝙ per septē dies fori nullus audeat emere prius, quā essent emptæ species, vel annona,ꝓ curialibus, quia ꝑ hoc vēduntur viliori pretio,cessantibus emptōribus.& ibi dicit ꝙ fuit de mēte And.de Barulo. Sed ego teneo opinionē Amanelli in.d.singula. quia est ęquū. Et sic in pluribus ciuitatibus huius regni sunt talia statuta, ꝙ tales reuenditores (qui vocantur recatones)non emāt victualia,verūetiā ꝙ ea in pretio non ponant (ni la apalabren) vsq; ad talem horā,& sunt iusta,sancta,& honesta, & vtilia ciuitati. & facit tex.in.l.9. & in.l.11. tit.7. lib.5.in ordi.regal. ☞Et dictū Iohā.de Plat.non obstat, quia ibi loquitur in aliis emptoribus, & non in reuenditoribus,quia aliquando tales mercatores sunt similes prædonibus. vt tenet Luc. de Pen.in.d.l.septē diebus.quia si tale statutum esset contra alios qui non sunt reuenditores, esset nullum.☞Quinimo dicit Faber in.§.sunt prę terea.Institu.de publi.iudi. nu.3. ꝙ lex non cogit locupletes vendere,nec eos punit.vt notatur in.d.l.anno. ff.de extraor. crimi. in glo.vt plus. Sed eos,qui emerunt,vt carius vendāt,quia hoc prohibet.& punit contra faciētes,vt ibi:quia qui emerunt,vt carius vendant, tales peccant etiam in foro conscientiæ: non sic, si prouisionem faciant pro sua necessitate, vel etiam pro reuendendo tempore carestiæ propter bonum commune, non intentione cupiditatis lucri. vt notant doctores in.c.primo. ne cleri. vel monachi. ☞Et ꝙ dicitur de annona, intellige de aliis frugibus.vt in.l. frugem. ff. de verbo. signifi. quia in omnibus illis locupletes coguntur vendere, si necessitas, vel fames immineat iusto pretio, & puniuntur ementes vt carius vendant. ☞Facit quod tenet Ripa. in dicto tractat. de peste in. 3. parte. num. 178. vbi singulariter tenet, quòd ementes annonam vt carius vendāt,possunt dici. Dardanarii,à Dardano authore, qui puniuntur variis modis. quia aliquando relegantur, vel in opus publicum damnantur, quandoque negotiatione priuantur, vel pœna viginti aureorum, & quoque puniuntur pœna stellionatus, vt ibi per eum. ☞Et facit pragmati.facta per nostrum Carolum. contra los compradores del pan para reuender, y contra aquellos que venden pan de los arrendamientos que tienen. vbi per te vide. Sed Nicasius de Voërda in dicto.§. sunt præterea Institu.de publi.iudi.nu.6.intelligit,ꝙ puniuntur qui emunt blada, & victualia vt carius vendant viginti aureis. si quando vendunt in eodem loco, vel voluit vendere. Secus si vendant extra, & sic in alia ciuitate, seu prouincia. ☞Quod non habet locum, quando emptores tritici vendunt, seu reuendunt in alio loco, seu ciuitate, quia incidunt in pœnam pragmaticæ: quia lex est generalis in toto regno, & supradicta Nicasii de Voërda habet locum in particularibus statutis. ☞Adde etiam, & nota, quòd iudex debet esse diligens in inquirendo de omnibus criminibus, & delictis extraordinariis,de quibus venit imponenda pœna arbitrio 27 potestatis, & maximè contra vendentes † carnes morbosas.vt in.l.prima. §.primo. ff.de ædilitio edict. Item contra ementes, & vendentes cum ponderibus falsis,seu non iustis.vt in.l. prima.§.final. ff.de extraordina.crimi. & in.l.arbitro.§.de eo. ff.de dolo.&.l.pennul. in fine. ff.de crimi.stellio. vt tenet Amodeus Iusti. in tracta. syndica, in parte, item in eo,quòd dictus notarius extraordinariorum fuit negligens. ☞Sed circa supradicta tene vnum dictum, quod tenet Paulus de Castro in.l. contra legem. ff.de legi. 28 num.3.vbi ait, quòd si in cōcilio † ciuitatis esset ratiocinatum de imponendo certum pretium frumento, quia nimis carè vendebantur, & vnus ex consiliariis anteaquam hoc fieret totum suum frumentum vendidit caro pretio, & postea fuit ordinatio facta,certè emptor potest agere contra venditorem, & rescindere venditionem

nem tanquam factam in fraudem legis futuræ, et
in fraudem eius. & idem, tenet Paulus de Ca-
stro in.l.prima.§.final.ff.de actio.emp.& vendi.
& idem tenet Montaluus in.l. quarta tit. 10. li-
bro tertio foro legum. in glosa finali. quasi in
medio. ¶ Quod extendit, quòd non solùm ha-
beat locum in tali consiliario, quis sciebat secre-
ta concilij, verumetiã in magno mercatore, qui
scit, ꝙ in concilio tale ordinatum erat, ꝙ emẽtes
contra eum possunt agere ad interesse. quem vi-
de.& idem videtur tenere Barto.in dicta.l.con-
tra legẽm.& idem tenet Hippoly. de Marsi. in.
l.statu liber.ff.de quęstioni. num. 17. allegando
plures doctores hoc tenentes.& idem tenet Lu-
doui.Roma.in singula.282. ¶ Et dicit dict.Hip-
poly, ꝙ in simili adduci potest illud. quod tenet
Baldus.in,l.quotiens. C. de rei vend. allegando
Odofre. ꝙ si dubito mihi moueri quæstionem
29 † super domo,& eam alieno, deinde statim mi-
hi mouetur quæstio super ipsa domo, ꝙ ex tali
breuitate temporis præsumitur dolus ex parte
mei vendentis, adeò, ꝙ talis venditio reuocatur.
per titulum de aliena iudi.inut.caus. facta. quod
est etiam de mente Barto. in.l. quæ petitorio.ff.
de rei vendi.& per alia iura.vt per Hippol. vbi
suprà.num.18. ¶ Vnum non omitto, ꝙ sicut ciui
tas, vel iudex potest statuere pretium victuali-
bus.& iubere,& compellere ad vendendum, ita
30 potest statuere,† vel iubere, ꝙ non vendantur,
si expedit ita probat Barto. in.l. si in emptione.
§.omnium,ff.de contrahen.empti.& melius hoc
tenet Alex.ibi.in additio.ad eum.Barto. ¶ Item
31 nota, ꝙ si respublica habet granũ, † & triticum
vel aliud ad vendẽdum, potest cogere ciues ad
emendum, & nemo excusatur, licet ei necessa-
rium non sit, ꝙ idem est in sale vrbis secundùm
Barto.in.l.prima.C.vt nemi.lice.ab empti. spe-
tie se excus.lib.10.& Paris de Put.in tracta.syn-
di.in dicto.versi.iudicis,folio.184.num.8. & te-
net Stephanus Aufrer.in dicta decisi.446.Tho
los.in fine.& tenet Fran.Luca.in tracta.de fisco.
nume.17.tomo.6.tracta.folio.7.& Anto.Curse.
in notabilibus suis.in parte, fiscus, loquendo in
fisco: dicens, ꝙ si fiscus habet multum frumen-
tum.quod conseruare non potest, imponere po-
test subditis necessitatem emendi,& istud est o-
nus patrimoniale, vt ille qui habet plus, cogatur
emere plus & minus iuxta quantitatem,& valo
rem sui patrimonij.Quod dicit Barto.praticasse
& consuluisse perusii, videlicet, ꝙ commune di
stribuat sal, vel granum, vt quilibet cogatur eme
re plus & minus iuxta valorem patrimonij, &
per hunc modum pecunia veniet in communi
pro necessitate rei publicæ distribuenda, secun-
dùm Iohã. de Plat. ibi numero tertio & Lucas
de Pen.in fine. ¶ Ibi quoq; tenet dictus Iohã.
de Plat.quòd imminente necessitate grani & a-
32 liarum spetierum, quilibet † compellitur ire ad
emendum etiam ad partes remotas, nec aliquis
potest se excusare prætextu alicuius priuilegij,
vel immunitatis, licet aliàs vbi non immineret
necessita, sed prouisio in futurum excusaretur
quis propter ætatem,& numero filiorum, & ex
aliis causis vt in.l.3.§.causa. ff.de muneri. & ho
no. ¶ Et in proposito tenet in.l. in æstimatio ne
C.de frumen. Alex. lib.11. quòd si in prouincia
sit sterilitas, poterunt pręfecti annonæ eligere
vnum, vel plures discretos, & expertos viros,
qui pro frumento comparando se conferant ad
alienas prouincias,& eis sine iussu principis sa-
lariũ constituere, quod tenet & sequitur Ripa.in
dicto tracta. de peste. in quarta parte. num.162.
¶ Et quoque ciuitas, seu respublica ad portan-
dum frumentum, vel aliud causa reipublicæ
potest accipere animalia singulorum. vt Barto.
in.l.iubemus nullam.circa principium. C.de sa-
crosanct.eccle.Facit illud, quod voluit Bart.in.l.
fi.§.fi.ff.di pigno.actio. de quo per Ias.in.l, Bar-
barius.ff.de offi.præto.nu.30.cum sequentibus
sed hoc soluto prætio de publico secundũ eum
¶ Quinimo dicit Luca.de Pen.in dicta.l.prima
quasi in fine. ꝙ in tali tẽpore carestiæ inducitur
33 † pecunia singulis pro modo facultatum, vt fru
mentum,& cęteræ species emantur exinde pro
vniuerso populo sustentando. & ita dicit, ꝙ o-
mnes in sua ciuitate sunt consueti facere tempo-
re carestiæ, quòd imponunt talem collectam
pro modo substantiæ, & ad hoc compelluntur,
quamuis maius cõmodum inde pauperes quam
diuites consequantur: quia omnes in ciuitate ne
cessarij sunt ad hoc, vt ciuitas perfecta dicatur. se
cundun Barto. in dicta.l. secunda. ff. de mundi-
nis.& tenet idem Luca,de Penn.in.l.prima. C.
de quibus muneri.vel præsta.lib.10.& idẽ Plat.
vbi suprà, num.2. & in.l. hac prouidentissima.
C.eod. de quibus muneri. seu pręsta.vbi quoq;
ait, ꝙ ecclesia tempore istius necessitatis, debet
conferre ad emptionem frumenti.& aliarũ spe-
cierũ. ¶ Et etiã dicit Plat.in.l.1.C.de omni agro
deserto lib.11.num.1. ꝙ ditiores ciuitatis possunt
compelli mutuare pecuniam, quando immine-
ret necessitas, & postea paulatim eis satisfiet,
imposita collecta, & idem tenet Salycetus in.l.
neminem.C.de sacrosanct, ecclesi. & ibi Cynus
& vi.

& vi.Iaſ.in.l. cunctos populos.C.de ſumma tri
ni.&fid.catholi.nu.52.¶ Plat.etiam in.d.l.prima
C.vt nemi.lice.in empti.nu.4.tenet ꝙ tempore
neceſsitatis pro tali vtilitate & vbertate in com-
34 muni habēda poſſunt † cogi ciues frumentū ha
bentes mittere illud ad vendendum in foro pu-
blico,& prout quilibet poſſeſſor prędiorū plna
colligit,plus mittere cogitur,licet aliàs quis ven
dere, vel emere non cogitur. vt in.d.l. inuitum
C.de contrahen.empti.& ad hoc nemo valet ex
cuſari vigore priuilegij, cum ſit onus patrimo-
niale, ſiue reale, ad quod etiam eccleſia tenetur
iuſto pretio, non viliori, ſicut ad alia onera rea-
lia tenetur.vt in.l.finali. C.de exacto. tribu. lib.
10.maximè quando vertitur publica neceſsitas,
cui niſi ſubueniatur,redundaret in damnum ec-
cleſiæ,à quibus muneribus publicis imminen-
te neceſsitate quis non excuſatur, etiam ſi ſit de
domo principis,vel Auguſtę.ſecundùm Barto.
& Plat.vbi ſuprà in fine. ¶ Et etiam pro aggre-
gatione,& tranſuectione frumenti publici,& a-
liarum ſpecierum victui neceſſariarum guber-
nator prouintiæ poteſt eis ſalarium de publico
ſtatuere,ſi viderit eis expedire.vt tenet Bartolus
& Plat.in dicta l.prima. C.de frumen. Alexan.
libro.11. Et dicit ibi Plat. quòd quoque valet
prouiſio officialium habentium arbitrium ſu-
per abundantiam,quòd pro quantitate frumen-
ti, quam quis venire fecit in communi, habeat
tantum pro corbe,pro labore ſuo vltra pretium
frumenti. ¶ Etiam ob neceſsitatem reipublicæ
35 poſſunt ſubditi † vrgeri ad deputandum eo-
rum nemora, aut molendina, ſeu alia vſui pu-
blico recepta competenti mercede. vt tenet An
gelus conſilio.206.in principio.per text.in lege
venditor.§.ſi conſtat.ff.communia prædiorum.
& in lege, item verberatum. ff. de rei vendi. &
deciſſio. Tholoſ. iam allega. in fine. ¶ Et facit
quod tenet Archiepiſcopus Florentinus in ter-
tia parte tit tertio.c.4.§.4.vbi ait,ꝙ dominus po
teſt à vaſallis, & ſubditis ſuis exigere ſeruitia
debita,ſcilicet,facere laborare in vineis,& cam-
pis, ſiue ducere ligna, vel victualia ad domum,
ſoluendo eis debitum pretium ſui laboris: quia
ſi aliter facit,rapinam committit.vide infrà in.c.
33. in gloſ.prima.vbi latè. ¶ An ſi ciuitas poteſt
ſtatuere, quòd frumentum † non poſsit vendi
36 forenſibus ſub certa pœna. Bartolus tenet quòd
ſic. in. l. dudum. C. de contra empti. vbi ait, ꝙ
ſtatutum factum à ciuitate, ꝙ forenſibus non li-
ceat vendi,valet. per tex. in.l. in quorum. ff.de
pigno.Bald. tamen in.l.ſi duobus.§. emptor. C.

communi delega.nu.2.tenet contrarium.& cum
Bal.concordat tex.in.l.3.tit.9.lib.6.in ordina.re-
ga.licet contra iſtam.l.regiam ſæpe à ciuitatibus
fit,cùm expeditur.& idem cauetur in pragmati.
facta anno.1548. Valliſo.peti.205.quā vide, vbi
iubetur ne fiat talis prohibitio. Sed dictas leges
regias intelligo, quando ineſt abundantia, aliàs
ſecus prout tenet Matthę.de Afflict.deciſi.290.
nu. 9.dicendo, quòd quando eſt modicum fru-
mentum in regno, non debet vendi trate fru-
mentorum per extra regnum: quia prima chari-
tas incipit à ſe ipſo.allegat tex. in dicto.c.primo.
§.poſt natale de par.tene.in vſi.feud.& alia iura,
quę vide. ¶ Et vltra ibi dicta facit in ſimili quod
tenet Iohā.de Plat.in.l.ſi quis per diuinam.C.de
aquęduct.lib.11.in fine.vbi tenet,ꝙ ſi imperator,
ſeu princeps,concedit alicui capere aliquā quan
titatē grani publici, vel alterius reipublicæ, qua
etiam reſpublica vtatur, intelligitur eſſe conceſ-
ſum quod eſt ſuperfluū ab vſu ciuium,& hāc ta
citā conditionē habet in ſe hęc conceſsio.ſ.ſi rea
publica,& vſui ciuiū non indigeat:quia cōmu-
nis vtilitas ſemper intelligitur excepta, & reſer
uata.qđ nota ad limitationē illarū legū. ¶ Quo-
que dictę leges regni habent locū in ſuo caſu,ſci
licet,in pane,& ꝙ panis non poſsit vetari,ſeu ꝓ-
hiberi, ꝙ non extrahatur.ſecus eſt in hordeo,qa
in hoc valet prohibitio, quia hordeū ſub illa le-
ge non cōprehenditur,quia tantūmodo dicit,no
ſe pueda vedar la ſaca del pā. & appellatione pa
nis,vel frumēti,non cōtinetur hordeū.Et ideo q
accuſaret alium de frumento aſportato,non obti-
neret probando de hordeo ſcđm Ang.in.l.triti-
cū.ff.de verb.oblig. licet aliàs generali appella-
tione contineantur omnia,quę ad victū ſunt ne-
ceſſaria.vt notat glo.in rub.C.đ cano.frume.vr-
bi.Roma.lib.11.ſpeciali verbo,et propria ſignifi
catione. & ſimplici appellatione frumenti pro-
pter excelentiam intelligitur de grano,quo vti-
mur ad panē faciendum ſecundū glo.in.d.l.fru-
gē.ff.de verb.ſigni. Et de iſto intellegitur ſi quis
promitteret.10.corbes frumēti ſcđm Bar. in. d.l.
frugē.ꝓut tenet Iohā. đ Plat.in.l.modios.C.de
ſuſcept.& archa.lib.10. quē vide illicò ſi hordeū
non cōprehenditur ſub pane, vel frumēto,eſt ca
ſus omiſſus à lege regia,& ciuitas pōt ſtatuere,ꝙ
non extrahatur à ſuo territorio:qa ſtatuēdo non
eſt cōtra legē.ſed præter legē.vt Bar.in.l.oēs po
puli.ff.de iuſti.& iure. ¶ Sed in caſu,in quo non
37 poteſt extrahi frumentū,emptor nō perdit † pre
tium rei emptę, & talis forenſis poteſt retinere
triticum, vel aliam rem emptam, donec ei reſti-

tuatur suum pretium.tenet Bal.in.d.l. si duobus. §.emptor. C.communia delega.& Cremens. singula.95. & Barba. in.c. ad audientiam.de rebus ecclesi. non alien.in fine. Feli.in.c.cùm causam.
38 de re iudi.9.col. ¶ Sed nonne ciuitas, † quæ fecit hoc statutum, si vendat triticum forensi, incidat in penam? Dic quòd non, sed singulares personæ, quæ sub ea sunt, obligantur.vt Bal.in.c.cùm omnes.de constitu.columna 7. versi.sed quid ecce.num.26.quia cùm statutum fiat gratia ciuitatis,contra eam non debet interpretari, vt ciuitas puniatur contra faciendo secundù Bal.ibi. ¶ Ad
39 de, quòd quantitas deputata † ad emptionem frumenti, non potest minui, nec in alios vsus conuerti,aliàs in duplum tenetur.tex.& ibi Bar. & Plat. in dicta.l.2. C. de frumen.vrb.constan. lib.11. Vide quæ dicam infra in.c.45. in glo.ni tomar.& in capit.19.iudicum syndicatus.in glo. cobrar. Quod facit pro istis horreis publicis & alhondicis.

esten limpias[i], y las

Summarium.

1 Iudicis officium habet locum cõtra proiicientem stercora, & morticina in via publica, vel contra impedientem eã. In hoc casu dominus tenetur pro famulo. Rustici docentes venturam ad ciuitatem,nõ possunt cogi, vt cùm plaustris suis ducant exinde stercus extra ciuitatem.
2 Viæ purgatio, vel refectio ex publico fieri non debet, sed debet fieri à dominis domorum iuxta viam sitarum. Quando via est intra muros ciuitatis sed si est extra ciuitatem in loco, in quo iuxta non sunt vicini, debet fieri ex pensis communis.
3 Si tempore belli fuit mandatum villæ, vt faciat foueas & muros,debent fieri per modum patrimonij,non per capita
4 A reparatione viæ publicæ,nemo excusatur.
5 Habens viam priuatam,eam reficere tenetur.
6 Si vicinus non est soluendo in reparatione viæ onus reparationis incumbit aliis vicinis.
7 Inquilinus,vel conductor,non tenetur ad reparationem viæ , sed dominus: & si conductor soluit, repetit à dño,vel in mercedẽ cõputat.
8 An si dominus non est soluendo, creditor mittatur in possessione vasallorum.
9 Purgatio viæ quando est momentanea conductor ad eam tenetur,secus si est perpetua.
10 Quando quis tenetur ad viam purgandam,intelligitur quatenus proteudit latitudo domus suæ,vel fundi sui.
11 Emphiteota reficere tenetur viã publicam iuxta domum emphiteoticam.
12 Vsufructuarius ad refectionem viæ tenetur.
13 Qui tenetur viam purgare,non sufficit, ꝙ auferat lutum ab ea de medio,& proiiciat in partibus,vel lateribus viæ.
14 Qui vult reficere viam publicam,debet ad veterem latitudinem restituere.
15 Via publica non amittitur , etiam si populus ea non vtatur.
16 Via debet esse tuta transeuntibus.
17 Quod remedium competat contra impediẽtem purgare viam publicam.
18 Si via publica est destructa,an vicinus compellatur facere viam publicam per agrum suum. Et an quis possit transire per agrum alienum.

i
1 Esten limpias, [i]Quia in hoc officium † iudicis habet locum,vt si in via publica proiiciantur stercora, vel morticina , vel impediatur vt transiri nequeat,vel alia immũditia habeat. vt tenet Specula.in tit.de officio om.iudi.§.1.versi. Item imploratur nu.11.per.l.2.§.hoc interdictum tantùm ff.ne quid in loco publico.vbi quoq; dicit Specula.ꝙ tale officium iudicis vendicat sibi locum quando talis via est facta arctior , vel angustior. vel,est clausa , ita vt publicus commeatus impediatur,vel si talis via fodiatur, vel aliquid ibi fiat propter quod non potest trãsiri , vel vehiculum duci.Quòd nota, quia talia morticinia non licet proiicere in via.vt Bar.in.l.ædiles. ff.de via publica. Et Plat.in.l.decernimus.C.de aquęductu. lib.11.nu 2.vbi dicit, quòd de iure communi talia morticinia,& stercora in via publica prohibitum est proiicere, & proiicient talia turpia in aquæductu publico,fonte,vel puteo,iudicis punitur arbitrio,& grauiter moderando. Si autem in priuato fonte essent proiecta, tenetur proiiciẽs domino fontis actione iniuriarum,& etiam ad interesse. ¶ Et quoq; dicit ibi Plat. quòd est prohibitum lauare pannos in summitate fluminis, ne commune poculum aquæ corrumpatur.¶ In isto interdicto dominus tenetur pro famulo proiiciente turpitudinem ex fenestra. vt in.l.prima.in principio.ff.de his,qui deiece. vel effud. quòd est verum si proiecit in locum , per quem consuetum erat transire, aliàs non.vt in dicta.l.1.§.in summa eius tit.& in.l.si putator.ff.ad l.Aquil.& Cepol.in tract.de seruit.c.79.& tenet Bertachi:

Bertachi, in tract. gabella. in. 7. parte. nu. 30. tomo. 6. tracta. fol. 62. Adde vnum in purgatione ista, quod non possunt rustici ducentes vecturã ad ciuitatem cogi per iudicẽ, seu officiales, vtcũ plaustris suis ducant exinde fimũ, vel stercus extra ciuitatẽ. l. 2. in principio. ff. de mundi. prout tenet Fran. Luca. in tracta. de fisco. in. 3 parte. de collectarũ immunitate. nu. 8. tomo. 6. tract. fol. 14. Et purgatio, vel refectio isti9 viæ nõ debet esse, vel fieri ex publico, sed debet fieri à dñis domorũ iuxta viã sitarũ. vt tenet Bar. in. l. per buthinã. C. de immunita. nemi. concedenda. lib. 10. & ibi Iohã. d Plat. nu. 2. Quod intellige scdm Bar. ibi. qñ via pubica est intra muros ciuitatis, quia tũc debet quilibet munire, iuxta domũ suã. & idẽ dic si via est per burgos ciuitatis. vt est tex. cũ glo. in d. l. ædiles. versi ciuitatẽ. & tenet Cepola in tracta. de seruitu. in parte, via est. q. 25. vbi de ista materia. Si verò est extra ciuitatem in loco, in quo iuxta nõ sunt vicini, debet fieri munitio, & refectio expensis cois, imponendo collectã pro quãtitate patrimonij. vt ibi. & in. l. ad instructionem. C. de sacrosanct. eccles. scdm Plat. in. d. l. super viciniã. Quinimo mendicantes validi, & corpore robusti, possunt ad purgãdas plateas & vias compelli. vt in. §. si verò. in autheu. de quæstore. colla. 6. & tenet Ripa in tracta. de peste. in. 3. parte. nu. 146. Quod intelligit ibi in nu. 155. in rustico, vel in assunto ad laboraudũ. secus in nobili mendico, non consueto laborare, huic enim miserendũ est, quia inter oẽs aduersitates fortunæ infelicissimum genus infortunij est aliquan do fuisse fœlicẽ. vt in. c. cõsideranda. & vi. glos. 86. dist. in. Et ideò dicit Bar. vbi suprà. quod si tem
3 pore belli mandatum † fuit tali villæ, vt faceret foueas, muros, & staccatos tali castro, nã tũc per modũ patrimonij, non pro capita fieri debet, qđ dicit esse quotidianũ. Quod intellige, quãdo indiget magna reparatione. Si aũt valuæ, & muri ciuitatis indigent modica reparatione, tunc con uicini tantũ tenentur reficere, cum ipsi habeant maiorem vsum eorũ. secundũ Iohã. de Plat. ibi
4 in fine. Et in tali reparatiõe † viç publicç nullum genus hominũ excusatur, quia nõ numeratur inter sordida munera. vt Ang. in. l. absit. C. de priuileg. Aug. lib. 10. & Bar. ibi. nec ecclesia. & sic quod res ecclẽsiæ ad istam refectionẽ publicarũ viarũ tenetur. vt latè Cepol. in. d. tract. in parte, vici.
5 q. 25. Sed si via est priuata, † vt si est constituta alicui per modũ seruitutis, tũc ipse tenetur reficere, & constituens, seu debens tenetur pati vt in. l. refectionis. ff. coĩs prædiorũ. si autẽ est via vicinalis facta ex collationibus priuatorũ ibidẽ agros habentium, & tunc similiter ad eos pertinet refectio. vt in. l. 2. § via. ff. ne quid in loco publi. vbi tex. declarat diuersas species viarũ secun
6 dùm Bar. & Plat. in. d. l. per viciniã. Sed quid si aliquis vicinus non est soluẽdo † in reparatione viç? Dic quod tunc onus reparationis incumbit aliis vicinis, secundùm Ludoui. Roma. in singu la. dic mihi. per glo. in. l. fi. ff. de via publica. in glo. fi. quæ incipit, quę viam. & tenet Cepol. in tractatu seruĩ. in parte. via est. q. 25. versi. sed qd si ille. vbi ait, quod si via nõ est destructa ex antiquitate, vel casu, sed aliquis eã arauit, seu aliter dstruxit, tenetur reficere, si est soluendo, aliàs vicini reficient. vt glo. in. d. §. fi. & dicit non esse alibi.
7 In tali enim refectione † viæ non tenetur inquilinus, vel conductor: sed dominus domus tenetur, & eo cessante, tenetur talis conductor sum ptibus pensionis. vt est tex. & ibi Bar. in. d. l. ædiles. §. quinimmo. ff. de via publica. & Iohã. de Plate. in dicta. l. per viciniam. & Floria in. l. pendente. §. si quid cloacarij. ff. de vsu. fruct. vbi etiam dicit, quod repetit à domino, si fortè pensionẽ non remittit apud se. & idem tenet Ias. in. l. 1. C. de iure emphiteo. nu. 28. & idem tenet Ang. in. l. 1. C. de anno. & tribu. lib. 10. vbi tenet, quod talis conductor ten tur talia, quæ refecit computate in mercedem. & idem tenet Bal. in. l. 3. C. de actio. per obliga. per dictam. l. ædiles, quẽ tex. dicit esse no
8 tabil. Et ibi quoq; dicit, † quod vasalli non possunt conueniri ad soluenda debita domini, & si dominus non habet aliũde vnde soluat, potest n it ti creditor in possessionem vasallorũ. Sed intelligerem suprà dicta, quando purgatio non est
9 † momentanea: quia si est momentanea, putà in purgando, vel faciendo stercora, vel alia immunda purgare, cõductor tenetur. vt colligitur ex dictis Bar. in dicta. l. ædiles. dicendo, quòd si quis habitat gratis si immundatio est momentanea, tenetur secus si est perpetua. vt notatur in. l. 3. §. 1. ff. de impensis. & idẽ tenet Ias. vbi suprà. & hanc opinionem refert Cepola. in dicto tracta. in dicta. q. 25. sed dicit quod in hoc ipse putat, quòd si refectio debet durare pro tempore, quo habitare debet gratis, vel maiori, teneatur, aliàs nõ, per ea quæ notant Bar. & Ang. in. l. diuortio. §. quod in anno. ff. solut. matri. Et quia supradictũ est, quod
10 quis tenetur reficere viam, intelligitur † in quantum protendit latitudo domus suç, ita est in arg. l. singularum in fine. C. de ædifi. priua. vel quatenus protendit latitudo cuiuscunq; fundi, quç sit in ciuitate, vel in burgo, versus dictam viam publicam. tenet Iohã. de Plat. in. l. in dictiones. C. de anno. & tribu. lib. 10. num. 1. arg. in. l. inter eos.

ff.de adquire. rerum domi.per.l. adeò.§. insula.
eod.titu.& institu.de rerum diuisione.§.insula.
& dixi,cuiscunq; fundi: quia quicunq; fundus
sit inciuitate,vel burgo,idem iuris est,siue sit do
mus,siue stabulum,siue ortus,& siue sit fundus
rusticus,siue vrbanus:quoniã in vrbe, & in bur
gis potest esse fundus rusticus,quia non locus,
sed materia facit prædium vrbanum. l. vrbana
prędia.ff.de verbo.signifi.prout tenet.d.Cepol.
in.d.tracta. in.d.parte.via. q. 25.in fine. ☞ Item
11 emphiteota,† vel libelarius tenetur reficere viã
publicam iuxta domum suam emphiteotam, &
expẽsis suis.vt in.l.a.circa principiũ. versi. pu-
blicarũ functionũ.C.de iure emphiteot.& ibi
ponitur per Alberic.de Rosa.in q.131.☞ Et dicit
idem esse vasallo,& est notandum, quia ista di-
cuntur habere vtile dñium.vt.in.l.1.§.1.ff.si ager
vectigale.vel emphite.& notatur in.c. cùm Ber-
toldus.de re iudi.& glos.in.l.si vt certo.§.si duo-
bus vehiculum. ff. cõmodati. ☞ Quod idem dic
12 † de vsufructuario, qui ad refectionem vię tene
tur,vt in.l.si pendẽtes.§. si quis clocan.ff.de vsu
fru.& quod ibi notatur.& in.l.athei.eod.tit.&in
l.qui cõcubinas.§.qui ortos.ff.de lega.3.& quod
notat Bar.in.l.his verbis.§. idem respondit eod.
tit.et in.l.fi.ff.de vsufructu.vbi omninovide.q&
intelligit dictus Cepol. vbi suprà.in dicta.q.25.
versi.item de vsufructuario,nisi possessiones es-
sent steriles,in quibus habet vsumfructum,quia
tunc non tẽnetur. ☞ Et nota q ille, qui tenetur
13 purgare viam, non sufficit si auferat † lutum ab
ea de medio,& proiiciat in partibus,vel in late-
ribus viæ,quoniam tenetur In totum auferre de
via.vt in dicta.l.1.§.purgari.ff.de via publica. &
licet dictus Cepola vbi suprà.q.26. vbi etiam di
citur,q reficere dicitur,qui aperit, & qui purgat
omnes omnino, & qui in pristinum statutũ re-
ducit.vt in dict.l.1.§.reficere. ☞ Et qui vult viam
14 publicam reficere, debet ad veterem † latitudi-
nem restituere,& nõ debet latiorem,nec longio
rem, nec altiorem, nec humiliorem sub nomine
refectionis facere,nec in via terrenũ seu glaciam
ponere,aut sternere viam lapide, quæ terrena sit
vel cõtrario destracta terrenam facere. vt est tex.
in dicta.l.1.§.si quis in speciem.& in.§.1.Et in ef
fectu sub specie refectionis nõ potest quis viam
deteriorem facere impunè , imò prohibẽdus est
vt in dicto.§.si quis in specie.&ibi per glo.& Ce
polam vbi suprà.versi.2. ☞ Et nota, q licet talis
15 via publica mutetur, † vel alteretur nunquam
amittitur etiam si populus ea non vtatur.vt in.l.
viam publicam.ff.eod.de via publi. ☞ Quæ via
16 debet esse tuta transeuntibus, † & prætor debet
prospicere, ne quid mali eis contingat. vt tenet
Speculat.in tit.de iniuriis.§.primo.versi.ad hoc.
17 ☞ Quod autem remedium competat † contra im
pedientem purgare vel reficere viam publicam,
& quæ sint necessaria. & quomodo formari de-
beat libellus in isto interdicto, & positiones in
eo quomodo debeãt fieri,& de multis aliis quæ-
stionibus, vide per dictum Cepol. vbi suprà,in
dicto tracta.in parte,via est.q.17.&.q.18.cum se
quentibus. ☞ Et an si via publica est destructa
compellatur vicinus facere viam publicam per
agrum suũ,dic q sic.vt in.l.si locus.§.fi.ff.quem
ad seruit.amit.sed de iure debet ei resarciri per rẽ
publicam,vt per glo.ibi & Bart. in.l.fi.ff.de pi-
gno.actio.& Feli.latè in additiõe ad Abb. in De
creto col.11.vbi vide,an quis possit de iure tran-
sire per agrum alienũ.glos.in.c.omnes leges.pri-
ma distin. Et recoligendo omnia dicta Feli. dic,
q licet transire, quando subest iusta causa, & ne-
cessaria, & transitus est innoxius. per.c.fi. 23.q.
2.& quando est penitus destructa, vt dictum est,
& quando vadit per fundum domino non pro-
hibente,siue sciuerit, vel ignorauerit, vel ingno-
rauerit per. l.diuus. ff. de seruit. rusti. prædi. &
quãdo quis in necessitate vellet comedere vuas
in agro alieno,& non aportare.c. discipulos. de
consecra.distin.5.& ille,qui transiuit saltem. 30.
vicibus in vno anno per agrum alienum domi-
no permittente, acquisiuit facultatem transeun-
di.l.in primo. iuncto. §.hoc interdicto. ff.de iti-
ner.actu priu.& de materia. vi.tex.& glo. & ibi
scribentes in lege per agrum. C. de seruitut. &
Guido. Pap.consi.92.num.primo &singul.626.
& noster Montal.in reperto.ordina.in parte.iti
nera. Et quando quis potest ingredi in agrum
alienum.vi.l.17. tit.28.parti.3.&.l.15.tit.4.for.l
liro tertio.& lex.qui seruandarum.ff.de pręsc.1.
verbis.

Summarium.

1 QVi inter cassellas humorem fecit, cogitur
ad eas purgandas,
2 Aedificans in solo publico, cogitur annuam
pensionem præstare.

Salidas.

k Salidas.[k] Vi.tex.in.l.si quando.§.secundum.ff.si seruit.vêdi.ibi, respondeo si in loco publico id fecisset, p interdictum cogi posse.vbi Bal.Ang.dicunt, φ ex illo tex.summitur arg.φ ille † qui facit sterquiliciũ,seu caratoriũ,vel excremẽtũ inter castellas cogitur ad eas purgandas,si vltra solitum ibi facit humorem.& tex.ille loquitur i loco ad hoc nõ deputato. & vi. Bar.in.l.1.§. idẽ ait.ff.nec quid in loco publi. vbi quoque dicit, φ si quis in loco suo facit aliquid,ex quo fœtor, vel putredo fit in via, potest agi interdicto illius, φ dicit men

salidas[k] de lugar e-stẽ ansi mismo limpias, y desocupadas,y las ordenanças que ansi enmendarẽ,o de nueuo hizieren, embie a nos el traslado,para que las mãdemos ver, y proueer sobre ello[l].

ti tenendũ.℣ In proposito istius tex.dir,φ ędifi 2 cans † in solo publico,cogitur per offirium iudicis annuam pensionẽ pręstare,aliàs ędificium debet dmoliri,vt in.l.1.C.de diuersis prędi.lib. 11.Vide Paul.de Castro in.l.fluminum.ff.de damno in fecto.nu.2.& vide.l.23.tit.32.parti.3.& tex.in.l.1.§.si quis nemine.ff.ne quid in loco publico.de quo vi pragmaticam in libro pragmaticarum.l.71.& quæ diram in.c.23.infra eod.in glo.prima versi.quod extende.

Summarium.

1 Statuta debent confirmari.
2 Statuta,quę sunt bona,secundum exigentiam & conseruationem publicã sunt confirmata ex propria naturali iustitia.
3 Si rex iurat seruare statuta,intelligitur ea confirmare.
4 Papa, vel rex,confirmando priuilegia alicuius ciuitatis.vel ecclesiæ intelligitur confirmare, ea quæ sunt iusta.
5 In confirmatione feudorum intelliguntur feuda verè ligitima confirmata.
6 Papa,si vellet, potest confirmare statuta contra libertatem ecclesiæ:tamen generaliter confirmando non videtur ea confirmare.
7 Licet Papa reprobet quędã statuta,per hoc non videtur alia approbare.
8 Licet papa,vel rex confirmet statuta valida alicuius loci,non propterea dicuntur statuta papalia,vel regalia,sed illius loci.
9 Papa licet confirmet excõmunicationem, promulgatam solus eps ab ea potest absoluere.
10 Ratione confirmationis cõtractus quis non sortitur forum.
11 Confirmando rex statuta,non dicitur ea dare.
12 Confirmando Papa seu princeps priuilegia antiqua,nunquam intelligitur de nouo ea dare: fallit vt hic.
13 Confirmatio superioris supplet defectum solẽnitatis formæ,& personæ,quando superior est Papa,vel princeps.
14 Ex natura confirmationis est adhibere robur,& validitatem actui confirmato, non autem illum extendere.
15 Confirmatio aliquorum statutorum, est reprobatio aliorum.
16 Statuta confirmata per superiorem an possint reuocari per statuentes sine licentia superioris confirmantis.
17 Si statuta confirmata sunt obscura, vel dubia,an possunt per statuentes declarari.
18 Duces & marchiones an possunt confirmare statuta suorum locorum.

l Proueer sobre ello.[l] S.reprobando, vel confirmando: quia talia statuta debent con-1 firmari per superiorem † .i.per regem.tenet Bal. in.l.humanum.nu.2. C. de legi.quia antea quam confirmẽtur talia statuta sunt imperfecta,& non ligant.vt tenet Bal. in.c.1.de constitu. in principio. Nã licet populi possint facere statuta, non valẽt sine cõfirmatione principis.vt tenet Barb. in additio.ad Bal.in.d.l.humanũ,quod dicit esse notabile ad limitationẽ.l.oẽs populi. ff.de iusti. & iure.℣ Et φ talis confirmatio requiratur tenet idẽ Bal.in.l fi.C.d iuridi.om.iudi.nu.4.& Paul. de Ca.in.l.priuatorũ.C.eod.tit.nu.6.& p Bar.in d.l.oẽs populi.nu.3.&.4.& ibi Alex.in additio. & idẽ Bar.in.l.1.ff.quod q.q. iuri.nu.1. & idẽ tenet Ang.in.l.si qd.C.de dlegatio.lib.10.& Bal.in cõsi.124.i.1.volu,i fine.& Feli.in.c.cũ oẽs.de cõstit.col.13.versi.2.limita,& est tex.in.c.cũ cõsuetudinis.de cõsuet.& tex.in.c.rũ aceẽsisent.d cõstit,ibi,sicut dicitur cõfirmatũ.℣ Sed cõtra Bal. & cõtra supradicta tenet Ias.in.d.l.oẽs populi.in repe.8.col.nu.35.in fine.dicendo,φ cũ qlibet populus habeat facultatem faciendi statuta de iure, nõ reqritur alia cõfirmatio superioris.quãuis aliter,& malè teneat Bal.in.d.l.humanũ.& Cy.in.l.

 si.de

§. de iuri.om.iudi. ☞ Sed de consuetudine obseruatur contrarium.& sic dictum Bal.& sic debent confirmari à principe secũdùm Ias.vbi suprà. & sic in nostra Hispania vtitur, quia talia statuta confirmãtur per senatores cõsilij regalis, & si sunt noua, iubent ad petitionẽ cuiuscunque non custodiri, nisi per eos videantur, & confirmentur.vt in isto tex.& circa hoc quotidiè prouisiones emanant.Quod est cõtra pragmaticam 47.in volu. pragmati. vbi tenet, quod non suspendantur appellatione pendente.quam vi.☞ Et tene, quod quemadmodum statuta condita à ciuitatibus confirmantur à principe,ita eod.modo confecta à castris,vel villis,vt valeant, exquiritur quod per consilium ciuitatis,cui subiacent confirmentur,aprobentque vt tenet Bar.in.l. si quod extra ordinarium.C.de legatio.lib.10.num. 4. in fine. quem sequitur Bal.in dicta.l.omnes populi.col. 2.nu.3. & noster Montal. in.l prima.tit. 7.lib.1. fori.in glo.in rem.& facit qd tenet Bal.in rub.de constitutio.num.21. ☞ Tamen si statuta sunt bo-

2 na secundum exigentiam † & conseruationem publicam illius loci, nõ indigent alio directore: quia confirmata sunt ex propria naturali iustitia.vt Bal.in dicta.l. omnes populi.num.2.versi. modo restat. ☞ Nec hoc habet locum in statutis mercatorum, & aliorum artificum, quia ista statuta sunt confirmata à iure communi,& ideò non est necesse quòd confirmentur per.l.municipalem,nec per superiorem. vt in. l. receptitia. & ibi Bal. C.de constitut. pecunia.& tenet Bal. in tracta.statu.in parte,artifices. ☞ Tamen si rex † iurat seruare statuta ciuitatis, per tale iuramen

3 tum talia statuta dicuntur ab eo confirmata esse. vt tenet Hippoly. de Marsi. in singula. 7. allegando Bal. in consilio.284.incipiente.per statutum.alias incipit.verba Iacob.de Aretio.in principio volu.quod Bald. ibi in expresso in fine tenet,dicendo, cùm igitur illustris dominus ciuitatis Astẽsis iurauerit seruare statuta ipsius ciuitatis, per hoc videtur confirmasse ipsa statuta: quia iuramentum firmat actionem.⁊ allegat tex. in. l. cum pater. §. filius matrem. ff.de lega. 2. quod facit pro ciuitatibus huius regni : quia dum rex nouiter intrat in eas, ad portam ciuitatis, antea quam intret, iurat seruare consuetudines, priuilegia,& statuta ciuitatis, quia postea non requiritur quòd per eum iterum confirmẽtur. ☞ Et tene,quòd quando Papa, seu rex confirmat statu-

4 ta alicui⁹ ciuitatis,vel ecclesiæ,intelligitur † confirmare ea,quæ sunt iusta.vt notant Barto. & doctores in.l.prima.per glos.ibi. ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.& idem tenet Baldus in.c.in præsentia.de probatio.5.columna & in.l.cum oportet.in principio. C.de bonis,q; liber.& in.l.lege. prima colũ. ff.de constitutio. principis. & notabiliter in. c. primo per quos fiat inuestitu. in vsi.feudo.& tenet Ias.in.l.more.ff.de iuri.om.iu di.num.37. & additio Abb. in.c. inter dilectos. de fide instrumen.in additione, quæ est in verbo, priuilegium. & tenet Soci. in fallen.suis,in parte.lex generaliter.versi.fallit ratione preiudi tij. Et licet rex, seu Papa confirmet statuta non valent si sunt contra bonos mores & iustitiam naturalem.vt tenet Baldus. & dicit menti tene n dum in.c.ad nostram. de prouatio. nu.secundo. quia rex & regnum non possunt approbare con suetudinem inhonestam, & pestiferam.Quia vt dicit Innocentius, consensus regis nullum tan quàm iniquæ legi robur tribuit:nec potest dici, quòd iura naturalia possunt reges distinguere.vt C.si cõtra ius vel vtilit. publi.l.fina.quia in hoc nulla cadit ratio distinctiua, vnde non esset distinguere,sed perimere secundũ Bal. vbi suprà. ☞ In confirmatione quoque feudorum intelli-

5 guntur † solùm cõfirmata feuda verè legitima, & non alia.text.in cap.1.& ibi Bald.in.dict.titu. per quos fiat inuestitu.& in.cap. ea quæ de re iu di.& Ias. vbi suprà. numer.38. ☞ Et ita dicit ibi in num.39.quòd si Papa vellet, posset confirma

6 re † statuta contra libertatem ecclesiæ.vt notatur in.c.1.de trãsact. Tamen generaliter confirmando Papa statuta, non intelligitur confirmare ea quæ sunt contra libertatem ecclesiæ. vt Baldus in dicta.l.omnes populi.8.columna.& in capi. t. venientes.de iure iurãd.& dixi in gloss. prim à. istius.cap.& idem tenet Ias.in.dicta.l.omnes populi.numero.36. ☞ Facit quòd notat Baldus. & Imo'a. in.l.legata inutiliter. ff. de legat. pri mo.

7 vbi ait, quòd licet Papa † reprobet quædam statuta,per hoc non videtur confirmare alia in ualida: quia confirmatio statutorum gener alis non extenditur ad inualida.vt Alexand. in c on silio. 38. in quarto volumine. ☞ Et licet Papa, vel Rex confirmet statuta alicuius loci, valida

8 non pro hoc dicuntur † statuta papalia, seu regalia,sed illius loci.vt tenet Baldus.in.l.ex placito. tertia columna. C. de rerum permuta. & Felinus in.c.primo de sponsal. quarta columna. ☞ Ad idem facit quod notat Baldus. in procemio Decretali.super verbo,rex pacific⁹.vbi ait,

9 quòd si Papa † confirmat excommunicationem factam ab episcopo, tamen solus episcopus potest absoluere. & facit bene tex. in capit. nuper. de sententia excõmunicationis vbi episcopus potest absoluere ab excommunicatione canonis.

canonis. ℣ Quoq; facit quia licet ratione contractus quis sortiatur forũ. l. hæres absens. §. final. ff. de iudi. c. Romana. §. contrahentes. de foro competen. 6. tamen si aliquis facit contractũ in vno
10 loco, deinde in alio confirmauerit, † non sortitur forum in loco confirmationis. vt in. l. si quis in legatione. ff. de iudiciis. & ibi solus. Ludoui. Romana. ad hoc allegat illum text. & dicit esse perpetuò menti tenendum: quia nescit eum alibi. prout tenet Iaſ. in dict. l. more. ff. de iuri. om. iudi. nume. 29. ℣ Confirmando † rex ista statuta,
11 non dicitur dare. vt est text. solennis in. l. si donarer. §. primo. ff. de donatio. inter vir. & vxor. & glos. singula. in summa. 25. quæstione. 2. Et facit quod tenet gloſſ. in. l. ex verbis. in versicul. cui. C. eod. titul. de dona. inter. vir. & vxo. vbi Papa,
12 † vel princeps confirmando priuilegia antiqua, nunquam intelligitur de nouo dare, sed ea confirmare prout sunt & vi glos. in capitul. quis nesciat. 11. distinctio. in verbo authoritate. vbi vide. Sed quid operetur confirmatio? Dic quòd tria. vt per gloſſ. in. c. frater. 17. quæstion. 4. ℣ Et facit quod voluit Innoc. & Iohan. Andre. in. c. dudum de decimis. vbi dicit, quòd quando apparet principem confirmantem voluiſſe de nouo inducere, in dubio præsumitur confirmaſſe eo modo, quo poteſt de iure communi, non autem de plenitudine poteſtatis. ℣ Et facit quod tenet Paul. de Castro in. l. conuentionum. ff. de pactis. numer. 2. vbi dicit, quòd qui confirmat, non disponit, nec dat, sed datum roborat. Et facit quod tenet Abb. in. capitul. ex parte. & in. c. quia. de priuileg. & in capitul. inter dilectos. de fide instrumen. vbi latiſsimè Felin. 9. colum. vbi ponit regulam quando confirmãs videtur de nouo dare, cum plur bus fallentiis. ℣ Sed ista regula dicit Bartol. quòd fallit, quando actus est nullus quia qui confirmat, dat, vt in. l. adoptio. la ſeguuda. & ibi notat Angel. ff. de adoptio. adde text. vbi est gloſſ. in. §. fi. Institu. de tutelis. vbi Bald. Sed iſta fallentia non ſemper procedit in principe: quia confirmando electionem inualidam, non intelligitur eam validare, niſi faciat ex certa ſcientia. & vt tenet Bart. in. l. si cõſtat. ff. de appella. in. 2. notabil. prout tenet Iaſ. in dict. l. more. nu. 30. ℣ Vbi in nu. 31. tenet, quòd quoq; fallit, quando quis confirmat actum imperfectum, nã dicitur perficere, & dare. Et vide Hippolyt. de Marſi. in ſingula. 196. vbi dicit, φ cõfirmatio ſuperioris validat inualidum. & Syluestri na in parte, confirmatio. & vi. gloſſ. in dict. capitul. frater. 17. quæſtio. 4. & in dict. capit. quis neſciat. 11. diſtinctio. ℣ Tertiò fallit, quando actus dependet à poteſtate cõfirmantis, & apparet cũ de nouo velle confirmare. l. quærebatur. ff. de militi. teſta. ſecundum Iaſ. vbi ſuprà. ℣ Quartò (vltra Bar. & docto. ſecundùm Iaſ. ibi. nu. 33.) fallit, quando quis confirmat actum tanquam factum, qui in veritate nunquam fuit actus, nã cenſetur de nouo dare. text. dicit eſſe notabil. in. l. ſi donatio. & ibi ad hoc Bald. notat. C. de donatio. & idem tenet Bald. in. l. ante pẽ. C. ſi aduerſus rẽ iudi. ℣ Sed ſi priuilegium confirmationis impetratum à Papa, vel à principe eſt ſubreptitiũ, putà, quia eſt confirmatorium alicuius inſtrumen. quod erat falſum, vel alicuius contractus ſimulati, & de his non ſit facta notitia. Papæ, vel principi confirmanti, talis confirmatio nil. operatur, etiam (quod eſt fortiũ) ſi in confirmatione apponantur illa verba, confirmamus actum ſi de ſe eſt validus, aliàs de nouo concedimus. nil operatur, etiam ſi adeſſet (quod eſt fortius) clauſula ſupplentes de plenitudine poteſtatis omnes defectus tàm iuris, quàm facti, ſi qui ſunt ad huic ſtantibus omnibus iſtis clauſulis confirmatio nil valet, & nil operatur, propter vitium ſubreptionis. vt latè per Abb. in dict. c. inter dilectos. de fide inſtru. colum. 7. numer. 8. & ibi per additionatorem, in parte, priuilegiũ: & tenet Iaſ. in dict. l. more. numer. 35. & 36.

℣ Adde tu quoq; in materia confirmationis, quòd tenet Bald. in. l. final. ff. de teſtamen. tutel.
13 vbi ait, quòd † cõfirmatio ſuperioris ſupplet defectum ſolennitatis, defectum formæ, & defectum perſonæ. quod dicit valde notandum. Quòd intelligit Iaſon, vbi ſuprà. numero. 40. quo ad defectum iuris ciuilis, non autem iuris naturalis, vel gentium, putà, conſenſus, ſecundùm Angel in. l. adoptio. ff. de adoptio. allegat Innoc. in capitul. nil. de electio. facit authentic. ſacramenta puberum. C. ſi aduerſ. vend.

℣ Sed hoc intellige in Papa, vel imperatore: quia nullus inferior à ſummo principe, etiam ſi eſſet Cardinalis de latere. poteſt confirmando ſupplere defectum ſolennitatis omiſſæ in contractu. vt docto. in capitul. primo. de tranſactio. vbi Anto. & Abb. & Bald. hoc notant.
14 ℣ Aduerte quoq; quòd ex natura † confirmationis eſt, adhibere robur, & validitatem actui confirmatò, non autem illum extendere. vt notabiliter Bald. in. l. aduerſus. in fi. C. aduerſus rem iudicatã. & in. l. nominatiões. in fine. C. de appella. & vtrobiq; allegat. text. notabilem cum gloſſ. in. l. Aurelius teſtamento. ff. de libera. lega. & idem tenet Bald. in capitul. primo. in principio. per quos fiat inueſtitu. in vſi. feudorum, vbi

vbi voluit post Innoc.in.c.dudũ.de decimis. ꝙ si certa priuilegia confirmentur per Papam, nõ intelligitur confirmare, vt aliquod ius nouũ detur, nisi aliter constet de intẽtione confirmantis. ❡ Et facit quod tenet Bald.in.c.decernimus.de iudi.colum.a.loquẽdo in principe confirmante iurisdictionẽ delegatã, quæ erat nulla. Sed hoc limitatur, nisi princeps confirmaret ex certa sciẽtia, quia tũc propter clausulã, ex certa sciẽtia, nõ solũ dat robur actui confirmato, sed etiam illud extẽdit. vt tenet notabiliter Bal.in.d.c.ex parte. in fine.& in.d.l.nominationes.tu vide gloss. in terminis.in.c.dudũ.in verbo, cõcessione prædicta.de decimis.quam limitauit per Abb.ibi. & 15 tenet Ias.vbi suprà.nu.42. ❡ Adde quoq; ꝙ confirmatio aliquorũ † statutorũ est reprobatio aliorũ inualidorũ examinatorũ. vt Paul.de Castro. in.l. legata inutiliter.ff.de lega.1. & Alex.in.d. cõsilio.38.in.4.volu.& Bart.& Dy. in. d.l. legata.dicũt, ꝙ cõfirmatio vnius capituli, vel statuti de pluribus sapit reprobationẽ aliorum. ❡ Post quam talia statuta sunt cõfirmata, an possunt re-16 uocari per statuentes, sine licentia † cõfirmantis? Glos.in.d.c.frater.17.q.4.tenet quòd sic.in gl.fi. in fine.& tex.in.c.2.de cõfirma.vtil.vel inuti.& Abb.in.c.1.eius titul.& glos.in authen.de defenso.ciuita.5.interim illud in verbo, remouendi. colla.3. ❡ Bald.in.c.1.in glos.super verbo nos Romanorũ.de pace cõstã.in vsi.feudo.& Bald. in.l.omniũ.C.de testa.in fine.& ibi docto.& idẽ tenet Ang.in.l.Paulus.la primera.ff.de re iudi.in fine.dicẽdo, ꝙ ab statuto populi cõfirmato per principẽ, statuẽtes possunt recedere, & reuocare, & dicit esse mẽti tenendũ.& hãc opi. tenet Alex.in.d.l.omniũ.nu.3.cũ qua trãseunt docto. ibi.Salyc.& Fulgo.& Petrus de Anchara.in repet.c.canonũ statuta.de cõstitu.vers.sed hic ineis dẽter quæro. & facit text. in.c. dilecto. de præben.ibi, clausula prohibitionis adiecta à contrario sensu.Et Abb.ibi dicit, ꝙ statuta collegij cõfirmata per superiorẽ, possunt reuocari per solum collegiũ.est text.in.c.cũ accessissent. de cõstitu. ❡ Quod intellige verũ, nisi superior adiecisset clausulã illi cõfirmatiõi.s. ꝙ si cõtra fieret, nõ valeret, secũdũ Alexan.in.d.l.ominũ.nu.3.& Ias.ibi.nu.7.vers.sic.limita.vbi dicit, ꝙ ideo debẽt esse cautæ cõmunitate: quãdo faciũt confirmari statuti à principibus, vt nõ permittãt apponi clausulã decreti annullatiuã: quia etiã si cõfirmatio sit facta mero & puro fauore statuẽtiũ, tamẽ ꝑ dictã clausulã annullatiuã videtur superior habere ꝓ illicito quicquid postea statuẽtes in oppositũ attẽtarẽt, secũdũ Abb.in.d.c. dilecto.

nu.4.& Iohã.de Anna.in.c.quia frustra, de vsuris.de quo per Ias.vbi suprà.Et circa hanc.q. vi. quæ dixi suprà, in isto tex.in glos.las hara.nu.21. vsq, in fine.& vi.Roma.in cõsilio.116.& in cõsilio.65.1.colũ.& Cardi.in cõsilio.130.& Lapũ. allegatione.86.& Oldraldũ cõsilio.259.in prin-17 cipio.a.colu. ❡ Sed quid si ista statuta sic † confirmata sunt obscura, vel dubia, an isti statuentes possunt ea declarare? Bald.in.l.ex facto.ff.de vulgar.& pupilla.in principio, dicit, ꝙ credit ꝙ statuta cõfirmata à superiore, ꝙ interpretatio eorũ pertinet ad superiorẽ: quia sicut habet ius potentius in statuẽdo, ita habet ius potentius in interpretando.vt ibi.& in.l.fi.C.de legi.& idẽ tenet Angel.ibi.in principio.dicẽdo, ꝙ si statuta ancianorũ essent authoritate apostolica confirmata, Papæ esset interpretatio.ad quẽ pertinet distinctio.allegat.l.quia.ff.de iurisdi.om.iudi.& d.l.fi.de legi.& Alex.ibi in.d.l.ex facto.nu.7. dicit, ꝙ Imol.ibi dicit hoc verũ eo casu, quo anciani, id est, rectores ciuitatis cõdere non possunt per se solũ statuta, absq, cõfirmatione sedis apostolicæ, sed vbi anciani cõdere possunt per se solũ statuta absq; cõfirmatione sedis apostolicæ, vel regis, quamuis postea sint confirmata à sede apostolica, nõ obstãte hac confirmatione, poterũt ipsi interpretari.quod sequi videtur ibi Alexãd.Sed dicit hoc limitari, nisi esset apposita in confirmatione ista clausula.decernimus irritum quidquid cõtra factũ fuerit, & dicit ꝙ idẽ voluit Bart.& communiter alij, excepto Bald.in d.l.omniũ.vbi præfati doctores distinguũt, an tale statutũ poterat fieri per statuente sine cõfirmatiõe, aut nõ, quia eadẽ solẽnitas quę requiritur in statuẽdo, & cõfirmãdo, eadẽ requiritur in interpretãdo.d.l.si vt proponis.C.de nupti.authẽ.si cõtra.C.de testa.secũdũ Alex.vbi suprà. ❡ Sed occurrit mihi dubiũ.Aliquis dux, vel mar-18 chio, † seu comes, vel aliꝰ dñs tẽporalis, q villas, loca, & iurisdictionẽ in eis habet si cõfirmat statuta facta ꝑ sua loca, vel castra si requiratur alia cõfirmatio regis, vt ex eis iudicetur? Credo ꝙ si in suis terris habẽt regalia, ꝙ alia cõfirmatio non requiratur, licet cõtrariũ fit per senatores cõsilij regalis, qui ad petitionẽ cuiuslibet iubẽt dicta statuta ad cõsiliũ portari.& ꝙ nõ vtãtur eis, donec per eos sint approbata: quæ cõfirmatio, & approbatio regis non est necessaria: quia qui habet regalia, per sua priuilegia põt cõfirmare statuta, quæ cõfirmatio habet vim priuilegij, ita tenet Bald.in cõsilio.110.in.1.volu.in.2.colũ.vers.sed ad idem, facit fortius, & dicta cõfirmatio facit ius inter omnes in suo territorio cõmorãtes, & in suo territorio

ritorio possunt omnibus legem dicere, qui in territorio ingrediūtur, quia talis lex prædio datur ad instar confessoriæ & negatoriæ, in quibus non distinguitur vnde sunt. vt in.§.æquè. Institu. de actio. & in.l. si quis diuturno.§.si. ff. si seruitus vendi, secundùm Bald. in.d. consilio. ▼ Et facit quod tenet idem Bal. cōsilio.128.in.3. volumi. vbi tenet, quòd statutum potest confirmari, per magistratum habentem merum imperium. vt in l. prima.§.1.ff. quod quisq; iuri. & in.l. mulier.C. de senten. interlo.com. iudicum. ▼ Quinimo teneo, quòd isti duces, marchiones, & comites, & alij dñi tēporales huius regni iurisdictionem temporalem habentes perpetuam, licet nō habeant regalia in suis villis, seu locis, statuta sua sunt ius ciuile potens, quam prætorium, & non indigent confirmatione regis. Quia isti duces, & cæteri domini temporales in suo ducatu, seu comitatu assimilantur magis principi, quam præsidi, vt tenet Bald. in.l. receptitia. C. de constitu. pecu. in principio. licet aliqui allegent glo. in contrarium in titul. si de inuestitura. inter domi. & vasa. lis oria. in vsi. feud. ▼ Sed si isti domini sunt temporales, vel ad bene placitum superioris, tunc non æquiparantur principi in suo comitatu, nec statutum suum & ius ciuile, sed prætorium. Secus, vt dictum est, si sunt perpetui, cuius dignitas, & iurisdictio transit in filios, tunc æquiparantur principi, & statutum suum est ius ciuile, & non indiget alia confirmatione regis. vt tenet Saly. in.d.l. receptitia. & sic potest intelligere dict. glos. contrariam. Et ad hoc facit text. in.l.12. titul.1. parti.4. vbi duces, & alij domini temporales, qui ex successione hæreditaria in suis terris habent merum imperium, possunt cōdere legē, & forū: cū populi voluntate & cū per ista.l. cōcedatur dño leges seu statuta facere, non indigēt alia cōfirmatiōe. Et ita teneo ꝙ si populus statuta condidit, si confirmantur à domino loci, quia per suam confirmationem visus est consentire, & facere vnà cum populo suo, non indigent confirmatione regia, quia per.d.l. partit. habent potestatem faciendi. ▼ Sed hoc intelligo, dumtamen non statuant contra ius. vt in expres so tenet Ias. in repet.l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. numer. 35. in fine. vbi quoq; dicit, quòd quilibet populus habet facultatem faciendi statuta, & non requiratur alia confirmatio superioris, licet Bald. & Cinus. teneant aliter, & malè secundùm eundem Iasonem. ibi, quem vide; & hoc in terris regalibus, licet contrarium obseruetur de consuetudine, quanto magis in terris dominorum, quia sufficit sua confirmatio, cùm ex dispositione dicta.l. partit. possunt ea. condere, & sine vlla confirmatione valent, quia habent à superiore authoritatem præcedentem faciendi. per dict. l. nam si non haberent, requirebatur authoritas accedens. vt tenet Bald. in capitul. cùm omnes. de constitutio. numer. 23.

▼ Sed contra hoc tenet Angel. in.l. imperium. ff. de iuri. omnium. iudi. columna.3. versicul. ex prædictis. & ibi Barba. in additionibus ad Bartol. in additione quæ est in numer.8. vbi dicunt, quòd si datur alicui ciuitas, non datur licentia condendi leges, vel statuta, quòd dicit notandum. Sed hoc non obstat, quia licet per dictam donationem non detur sibi potestas legem condendi, datur sibi per dict.l. partit. Vel aliter, licet ipse solus non possit condere, secus vnà cum populo suo, vt ibi. ▼ Sed quicquid sit de iure, semper video, quòd talia statuta, maximè in supremis audientiis regalibus non custodiuntur, nisi sint confirmata per regiā potestatē, nisi dicta statuta sint antiqua, & vsitata. ▼ Et quia isti populi, & eorum domini non possunt statuere, nec condere contractus regium, vel commune, vt Bald. in dict.l. omnes populi. columna.5. versicul. sed hic dubitatur &.l. formam. C. de offi. præfe. Alexand. in.l. nemo potest. ff. de lega. primo. columna prima. & Abb. in capitul. quod per his. de maiorita. & obedi. & Innoc. & Abb. in capitul. final. de offici. legat. quia si par imparem non potest statuere, multò minus inferior contra legem superioris. c. cùm inferior de maiorita & obedi.l. nam & magistratus. ff. de de arbitris est vtile vt dicta sua statuta videantur per senatores regalij consilij, vt aboleantur de libro, & capitularibus, si quæ sunt contra ita ius, & senatores consilij illico debent ea videre, examinare, & tradere dictis villis, & locis, ea quæ sunt vtilia, & pendente examinatione, non debet suspendi effectus, nec executio dictorum statutorum, nec dictæ villæ, seu loca sint sine regimento, & gubernatione. vt tenet dicta pragmati 147. in libro pragmati.

Prætorum. Cap. XVII. finis.

Sequitur Caput. XVIII.

Summarium.

Summarium.

1 Domus publica dicitur, in qua iustitia, & rectores ciuitatum cogregantur ad consilium faciendum, & ad gerendum negotia vniuersitatis.

2 Ciuitas debet esse coadunata tuba, vel campana, edicto, vel nuntio.

3 Si rectores in platea aliquid fecerunt, non diceretur ille actus factus ab vniuersitate, sed à singulis.

4 Domus publicæ non debent conuerti in vsibus priuatorum.

5 In domibus publicis debent habitare correctores, & nō in domibus priuatorum: & si non sunt domus publicæ, de publico debent conduci, vt in eis habitent.

6 Iudex cum primum ad vrbem accedit, debet videre, & visitare publica horrea, seu domus bladorum, vt si indigent reparatione, reparentur.

a De concejo. ª Quod dicitur publicus
1 locus † in quo debent conuocari iustitia, & rectores ciuitatū ad cōcilium faciēdū, & ad gerēda negotia vniuersitatis. vt gloss. in. l. sicut. ff. quod cuius vniuer. nomi. & probatur in. l. prima. eius titul. & est text. in. l. obseruare. C. de decurio. lib. 10. in verbo curiā. & ibi Iohā de Plat. 1. colū. & Luc. de Pen. vbi exponit. i. ad prætoriū, vel palatiū publicū. vt in. l. 3. C. de operi. publicis. & in. l. decurio. eius titul. dicit, ꝙ est locus, vbi cōueniūt, & morātur decuriones, vel dicitur conuentus decurionum & talia consilia vniuersitatū fieri debēt in curiis vel palatiis. vt per Plat. in d. l. obseruare. ¶ Ad hoc faciēdū debet ciuitas
2 esse adunata † secūdū consuetudinē, vel tuba, vel cornu, cāpana, vel edicto, vel nūtio. Et de hoc in actu vel syndicatu est opus vt fiat mētio, aliter non valeret actus. vt est casus in. l. actuarios. C. de numerariis actuari. li. 11. & glo. in. l. 1. tñ. ff. ad trebellioni in princ. & tenet Ang. in. §. ꝙ si tuto. Institu. de curato. nu. 8. ¶ In tātū, ꝙ si isti recto-
3 res † ciuitatū essent in platea, & aliquid facerent, nō diceretur ille actus factus ab vniuersitate, sed à singulis: quia ad hoc vt actus dicatur gestus ab vniuersitate, oportet, ꝙ more solito congregētur. vt in. d. gl. dictæ. l. sicut. & ad hoc est notabilis secūdū Abb. in. c. cū omnes. de cōstitu. 7. colum. nu. 7. quasi in fine. & ibi per eū, & per eius additiona. quādo dicatur actus gestus in cōmuni, &
4 ab vniuersitate. ¶ Et istæ domus † publicæ non debent conuerti in vsibus priuatorum. vt in. l. 3. C. de operib. public. ¶ In quibus domibus pu
5 blicis debēt habitare † isti correctores, & officiales, & non in domibus priuatorū. vt tenet Paris de Put. in tracta. syndi. in parte, expensæ quidā, folio. 110. nu. 5. & in. l. 1. C. de palati. & domi. domesti. libr. 11. & ibi glos. & Iohan. de Plat. vbi nō licet habitare in domibus, vel palatiis principis nisi sint iudices, & officiales publici, quibus nō licet habitare in domibus priuatorū, nec cū eis cōuersationē habere quia nimia familiaritas parit cōtēptū, vt in. l. obseruādum. ff. de offi. præsi. sed debēt habitare in dictis publicis domibus, vt eorū reparationi prouidere cōpellātur: & si nō sunt domus publicæ, de publico debēt cōduci, vt in eis habitent. vt Plat. vbi suprà. De quo vide quæ posui in. c. 8. suprà. eod. in glos. por sus dineros. ¶ Et cū primū iudex accedit ad vrbem, primò debet videre, & visitare
6 † horrea, seu domos bladorū, si quē patiūtur defectū tecturæ, vt illas faciat reparare, ne pluuiis frumēta devastētur: aliàs si in hoc & ipse, & sui officiales fuerint negligētes, ad eius præsidis damnū redūdabit. text. & ibi Plat. in. l. cū ad quālibet. C. de. cōdi. in public. horre. libr. 10. & text. in. l. fine in aliquam. ff de offi. procōsu. quia est maxima incuria. i. negligētia cuiuslibet administratoris sarta tecta nō reparare, id est, domos denudatas nō cooperire, & pmittere, ꝙ res pluuiis deuastētur. secūdū Plat. in. d. l. cū ad qualibet. Quinimo secūdū Lucā de Pē. ibi, debēt facere, ꝙ in illis domibus publicis aliqui habitēt: quia domus inhabitata deterioratur, & facilis est ędificiorum ruina, incolarū subtracta custodia. & facit iste text. ibi, se informe.

Prætorū. Ca. xvij.

Otrosi se informe, si ay casa de concejo, ª y car-

Summarium.

1 Carcerans inuentus ad pœnam vel ad custodiam.

2 Carcer est duplex.

3 In criminali tenet sententia ipso iure, licet iudex ponat maiorem pœnam, quàm debuerit, nec dicitur error expressus in sententia.

4 Liber homo, an potest damnari ad carcerem.

5 De iure ciuili an potest poni pœna perpetui carceris.

Carceratio,

6 Carceratio an debet esse in loco publico.
7 Si iudex, vel custos carceris bene nō custodiuit captum, & fugit, tenetur soluere pro eo illud pro quo erat captus, sed non alia debita. vt infrà numer. 8.
8 Potestas tenetur, si captū aufugit, licet captus sit traditur custodibus carceris. vi. hic.
9 Si potestas deputauit hominem fidelem pro carceris custodia, & approbatum in illo officio, qui postea aufugit cum carceratis, nō tenetur, cùm non sit quid sibi potuit imputari. Et idem in tutore, qui posuit alium loco sui.
10 Commentariensis, qui alicui commisit carceres, qui tempore custodiæ diligens, & sufficiens reputabatur, si postea mutauit mores, non tenetur talis commentariensis.
11 Si potestas sufficit aliquem custodiri, & custos eum nō carcerauit, quia erat nobilis, & honestissima persona, sed fide eius cōmisit, qui fugam arripuit, talis custos non tenetur.
12 Tutor, vel curator, qui deposuit pecuniā minoris apud campsorem, ad cuius fidem cōmuniter recurrebatur, non tenetur, ꝑ dictir pecuniis per fugā, & cessationem dicti campsosis.
13 Custos carceris an teneatur eadem pœna, si captus aufugit.
14 Custos eo ipso præsumitur in culpa, & negligentia, quando reperitur captus male custoditus. Ideo custodi incumbit onus probandi, quòd sine culpa, & negligentia aufugit.
15 Custos quomodo debet probare diligētiā custodiæ, vt non teneatur, si captus aufugiat.
16 Custodi paritur, quando carceratus rumpit murum in loco absconso, vel sub terra, nisi promisit in carcere ferrum immitti.
17 Si carceratus mortuus est in carcere, potestas tenetur, nisi probet, quòd non dolo, nec culpa mortuus sit.
18 Carcerarius potest torqueri eo ipso, quòd carceratus aufugit.
19 Exhibendo potestas custodem carceris, an libe retur.
20 Custos carceris quando non est in dolo, puniatur pro modo culpæ arbitrio iudicis.
21 Custos, qui non custodiuit captum, qui veniebat absoluendus, vel qui per gratiam debebat relaxari, non tenetur.
22 Captus iniustè, & fugiens, non tenetur.
23 Carcerarius non potest liberare carceratū absq; suo periculo, sine licentia iudiciis.
24 Si non reperitur quis fecit carcerari vel recommendari captum anteaquā relaxetur, bannimenta debent fieri.
25 Licet quis sit in debitè carceratus, non debet se laxari fine licentia iudicis.
26 Carcerarius excusatur, si in carcerem permisit lucem ingredi, & fenestram cancellatam aperuit, ne capti macerarentur.
27 Carcerarius non est in culpa, nec in dolo, quando consanguinei carcerati intra lignum perforatum, vel intra panelos, aut intra vnam tabulam ferrum imposuerunt, cum quo carceratus catenas limauit.
28 Carcerarius excusatur, si ipse de nocte dormitet in domo carceris, vel si de die carcerati insurrexerunt contra ipsum, & eū ligauerunt, seu vulnerauerunt.
29 Si carcerarius ex consuetudine habet camaram, vel mansionem in palatio separatam à carcere. Vel si de nocte dimissis carceratis bene clausis, & ipsi ruptis catenis, & ianuis euaserunt, talis carcerarius non tenetur.
30 Carcerarius, qui de nocte solut⁹ est accedere ad domum suam ad dormiendum, hoc faciens, non censetur in culpa. Et etiam si dormiebat in carcere, & somno grauatus carceratisfu gerunt non tenetur, dummodo ante dormitationem diligentiam fecerit. Et idem si muri, & portæ carceris. Et tectum erat fragiles, vel carcer stabat in aliqua dominuncula linea, vel domiuncula stabulo, ex quibus quis poterat faciliter euadere.
31 Custos excusatur, si non custodiuit ita bene senem sicut iuuenem, seu eum, qui traditus est ligatus. Et excusatur, si violentia sibi fiat.
32 Carcerarius an excusetur, si filius, vel vxor carcerati induat se vesti mulieris, & in carcerem intrauerit & induit vestes carcerato, qui exiuit carceris in forma mulieris.
33 Quid si carceratus euasit à carcere miraculosè.
34 Si officialis, qui non habet carcerem recommendauit in carcerem potestatis aliquem delinquentem, qui de iudicum aliis fugit, an teneatur carcerarius, an custos carceris teneatur, si potestas posuit alium custodem.
35 Eximens captum à carcere, vel à manibus familiæ.

liæ, qua pœna puniatur.
36 Fugiens à carcere, an habeatur pro factore, & cõ demnato.
37 Captus fugiens cum omnibus captis, vel cum maiore parte, custode ignorante, præsumitur delicti reus, secus si aliàs fugiat.
38 Captus pro inquisitione criminis specialis habetur pro factore fugiens à carcere. Secus si est captus pro generali inquisitione.
39 Fugiens à carcere cum effractione, vel conspiratione, habetur pro confesso. Secus si aufugiat sine fractione, quia pro confesso nõ habetur sed pro motu iudicis punitur.
40 Fugiendo à carcere publico aperto, non habetur pro confesso. Idem si pro muros carceris fugiat sine vlla fractione. Et idem si fratris cõ pedibus, exit per hostium, quod inuenit apertum. Vel si aufugit de palatio potestatis.
41 Carceratus iniustè, licet fugiat, non punitur.
42 Carcerat⁹ iniustè, vt euadat, si aliter euadere nõ potest, licet sibi occidere custodes carceris illicitè ipsum custodientes, & non tenetur de homicidio, nec de fracto carcere. Imò talis captus iniustè si non fugit, si potest, capite punitur.
43 Iniustè carcerato licitum est iuramentum rumpere.
44 Fugiens à carcere animo redeundi, non dicitur fractor carceris.
45 Mulier fugiens à carcere causa euitandæ libidinis, non punitur, quia licitum est sibi fugere.
46 Quid si exiuit causa implendi votum.
47 Mulier efugiente de carcere mulierum, & euntead carcerem virorum, an dicatur frangere carcerem.
48 Fugiens à carcere propter nimiam sæuitiam iudicis, vel propter eius minas atroces, an habeatur pro factore.
49 Bannitus excusatur, si non comparet, nec mittit procuratorem, si timet vim sibi inferri.
50 Fugiens à carcere, & illicò vadens ad superiorem, & coram eo se præsentans, non dicitur fugere à carcere.
51 Contra fugientem ab carcere ad hoc, vt habeatur pro factore, non requiritur aliqua citatio, sed solùm habita informatione de Fractione, & de fuga, condemnatur.
52 Iudex fugiens à syndicatu, & faciens fugere delinquentem, vel debitorem, an teneatur.

b 1 Carcel. ᵇAd pœnã, omniũ †noxiorum. vt glos. in. l. nemo carcerẽ. C. de exactori. tribu. lib. 10. ☞ Sed cõtrarium videtur, quia est ad custodiẽdũ, & nõ ad puniẽdũ. l. aut dãnũ. §. solent. ff. de pœnis. & in. l. credibile. C. eod. tit. Et text. in. c. quãuis. ad reorũ de pœni. in 6. glos. in. l. 1. C. de custo. reo. text. l. 4. tit. 31. parti. 7. & melius. l. 11. & Iohã. de Anna. in. c. à nobis 1. colũ. de aposta. & ideo punitur custos carceris, q

celᵇ el qual côuen-

prisionariũ ponit in loco, vbi de die nõ pôt aliquid videre, vel audire, putà in vasa fouea, nam ex hoc aliquando euenit, q dictus prisionarius ibidẽ moritur, put notabiliter Iohã. de Anna. in. d. c. à nobis & in. c. de cætero. in fine de homici. & in. c. qui ad falsariorũ. in princip. de crimi. fal. vbi etiã dicit idẽ Anna. q episcop⁹, qui dãnato ad perpetuos carceres dat locũ nimis arctũ, vel cibos minuit, ex qua quidẽ minutione minuit illius vitã, non euitat irregularitatẽ. ☞ Pro solutione dic secũdũ glos. in. d. l. nemo carcere ponẽdo, q carcer est omniũ pœna dignorũ, id est, qui sunt digni illa pœna, non q carcer detur ad pœnã. Et quoq; dicitur carcer à coercendo. ideo ponere in carcerẽ, est de mero imperio, & coercio propriè custodiã carceris designatur, secũdũ Lucã de Pẽ. ibi colũ. 2. per text. in. c. de liguribus. 3. q. 5. ☞ Quoq; intelligitur, q est ad custodiã de iure ciuili. Secus de iure canonico, quia secũdũ ius canonicũ aliquando est ad pœnã vt in. d. c. quãuis. & secũdũ Domi. ibi aliquã do inducitur pœnitentia, vt quis stet reclusus incerto loco. c. nouimus. de verbo. signifi. ☞ Et ratio quare ius canonicum carcerẽ perpetuum permittit, & ius ciuile non est, quia Deus non vult mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur, & viuat. Ezechi. 18. & c. hic qui. 3. q. 4. & c. his à quibus. 23. q. 8. & in authen. vt non luxuri. contra nat. in princip. colla. 6. sed iura ciuilia loco huius carceris imponunt pœnã mortis, vt notat glos. 2. in. d. c. quãuis, & ibi per Domini. ☞ Et 2 sic secũdũ †Plat. in. d. l. nemo carcerẽ. in princi. carcer est duplex. s. carcer pœnæ, secũdus est custodiæ, & tertius est pœnitẽtiæ. Et sic pôt dici, quòd aliud est carceratũ tenere, & aliud sub custodia detinere. vt est gloss. & ibi Bartolus. in l. final. C. de curiosis. libro. 12. & Plat. in. l. prima. eius titul. nu. 2. ☞ Et sic quãdo aliquis custoditur ad eius dãnũ, seu vituperiũ, tũc si ille, qui facit eum custodire, habet vnde soluat, ipse debet soluere expensas tali custodi, & sportulas tamen postea recuperauit, à custodito in taxatione expensarũ. vt tenet Plat. in. l. fi. C. de eroga. milita. libr. 12. ☞ Sed tu dic, q licet de iure ciuili carcer inuentus sit ad custodiam principaliter, non ad pœnam:

pœnā tamen etiam ad pœnam postea redactus est vt glosſ. in capitul. cum episcopus. de offi. ordina. quod est, quando nunc expectat aliam pœnam postea imponendam à lege, vel abhomine pro illo delicto. vt in.l.diuus.ff.de iniuri. & in.l.prima.in fine.ff.de aleato.iu.& in.l.fin.§. final.. ff. de his qui in Fráciſ. eredi & in.l.ſenatus.ff.de iniuri.& ibi Ang.ſi autē poſitus in carcere expectat aliā pœnā imponēdā pro eodē delicto, tunc carceratio eſt ad cuſtodiā.vt in.l.1. C. de cuſto.reo.& ibi Salyc.prout tenet Iohan.de Plat.in.d.l.nemo carcerem.nu.6.vbi in nu. 7. tenet,quòd etiam.de iure ciuili ſeruus poteſt damnari ad perpetuum carcerem. vt in.l.in credibile.&.l.ſeruus.ff. de pœnis. & ſeruus damnatus ad carcerem,indubio intelligitur perpetuum.vt in.d.l.ſeruū.nec tamen dominus perdit ius, vel dominiū.licet perdat, ſi ſeruus in metallū dānetur vt in.d.l.aut dānum.§.ſi.ſed liber homo ad perpetuū carcerē nō debet damnari.vt in.d.l.in credibile.& in.l.mādatis.ff.de pœni. ſi tamē dānetur licet fieri nō debeat,ſentētia tenet ipſo iure,ſed cōmutabiliter, quia poteſt principi ſupplicari de remiſsione, vel mutatione pœnæ. vt in.l.1.§.ſi.ff.de quæſtio.&.l. moris.§.iſte.ff.de pœnis.& hoc tenet gl.in.l.ſi quis ex hæredato.§. ſi quis.ff.de in iuſt. teſta.& gloſ.in.d.l.in credibile.

3 Ex quibus gloſ.colligit, ꝙ in criminali † tenet ſententia ipſo iure,in qua iudex ponit maiorem pœnā,quam debuerit; nec dicitur error expreſſus in ſententia, qui aliàs reddit ſententiam ipſo iure nullam.l prima.§.Item cum contra ſacras.ff.quæ ſentētiæ ſine appella. reſcind. prout tenet Plat.vbi ſuprà. ☞ Ad tēpus autē bene pōt

4 liber homo dānari ad carcerationem. † vt in.l. 4. &.5.titul.12.libr.8.in ordina.regali.& in aliis legibus illius libri. Et ſi tempus non eſt limitatū, erit decem annorum, putà cum iudex dicit in ſententia, Condemnamus ad ſtandum in carcerem ad tempus. vt eſt caſus in.l. ſine præfinito. ff.de pœnis.& notatur in.d.l.in credibile.

☞ Sed alij dicunt ſecundùm Iohan.de Plat. vbi

5 ſuprà.nume.8.quòd etiam de iure † ciuili poteſt imponi pœna perpetui carceris, quando crimen nō exigit pœnā vltimi ſupplicij, ſecus quādo crimen exigit pœnā vltimi ſupplicij tūc nō poteſt reus condennari ad perpetuam carcerē, quia tunc non eſſe ſufficiens delinquentis pœna.cum hæc pœna ſit ad peragēdam delicti pœnitentiam,& non corporis extinctiua. c. nouimus.de verbo ſignifi.& Plate.vbi ſuprà.

6 ☞ Et iſta carceratio † debet eſſe in loco publico, aliàs officialis carcerans in alio loco,quam in publico,tenetur crimine priuati carceris ſicut teneretur priuatus.tenet Iohan. de Plat.in.d.l.nemo carcerē.nu. 14. ꝙ nō credo verū cū locū carceris ſit arbitrariū, vt Pala.Rubios in repet.rubri. de donatio.§.9.nu.13.vbi tenet,ꝙ ſtāte ſtatuto,quòd quis debeat poni in carcerem pro delicto,ſi nobilis venit carcerandus,ſatisfacit ſtatuto, ſi detur palatium,vel ciuitas pro carcere. vt Iaſ. in repeti.l admonendi.ff.de iuriuran.colum.68. numer.143.& vi.gloſſ.in.l.ager.C.decurioſis. libr. 12.& Corſetus in notabilibus ſuis,in parte,cuſtodia.& Angel.de maleſi. in parte, qui iudes dictum.numer.14. & eſt text. & ibi Bartol. in. l. prima.ff.de cuſtodi.reorum. ☞ Et vide Bald. in l. 3. C. de epiſco.audien.& in authentic. ſi quis C.de adulte.vbi tenet, quòd poteſtas poteſt cōmittere carceratum detineri in quocunq; loco ſuæ iuriſdictionis, donec mittat familiam pro eo.vt tenet Paris de Pute.in tracta.ſyndi.in parte.carcer careeratus.folio. 70. in fine. ☞ Et quia aliud eſt mittere in carcerē, aliud eſt ſub cuſtodia retineri.vt gloſſ.in dict.l. vlti.C.de decurioſis libr. 12. & ibi Bartol. & dicitur. ſub ſecura. & fida cuſtodia detineri, qui de eius manibus non aufugit, vt de pace.tenen.in vſi. feudorum. & tenet Cataldi. in tracta. ſyndica. in numero. 181.tomo.14.tracta, vbi quoq; dicit,quòd ille dicitur ſub fida cuſtodia detineri, qui detinetur ligatus, adeo, quòd aufugiat, commentarienſis exeuſatur. vt eſt gloſſ. in.l. prima.§.final. ff. de ſeru.fugi.in verbo. permittitur. de quo per Innoc. in capitul. nuper de ſent. excom. & ibi qualiter dicatur ſub fida cuſtodia detineri, vt inſra,numer.15. & item dicitur carceratus ille, cui pro carcere locus eſt aſsignatus, ita quòd illum locum exirem non poteſt,& ire quo vult, ſecundùm cataldi. vbi ſuprà. ☞ In tantum carcer eſt

7 ad cuſtodiam, quòd ſi iudex, vel cuſtos carceris non bene † cuſtodiuit captum,& aufugit, tenetur ſoluere pro eo.vt in dict. l. ad commentarienſem.C.de cuſto.reorū.& ibi doct.& tex.in.l. 12.titul.14.libr.ſecundo.in ordi. Regali. vbi ſingulariter de materia. & ibi quoq; vide quid in criminalibus.& text.in.l.13.titul. 13. eodem. lib. & Montal. in gloſſ. ordina. in parte, cuſtodes carceris.& Rodericus Suarez in ſingulariter in repetitio.l.ſecunda.titulo. delos emplazamientos.for.ll.libr.ſecundo.colum.74.verſicul. probatur.& eundem Montaluus. in.l. 11. titulo. 13. for. ll. libro. quarto. in gloſſ. quæ incipit, dela carcel verſicul.Item ſi fugit. & Bartol. intracta.

de

de carceribus. ¶ In tãtum tenetur, ꝙ si tales cu-
stodes carcerũ, propter misericordiã alleuiaut
aliquãdo captiuos alienos, si aufugiãt, tenentur
creditoribus ad interesse. vt tenet Angel. in. §.
cæterũ. Institu. ad. l. Aquili. vbi dicit, ꝙ habuit
de facto Bononiæ, licet liberatio carceratorũ, si-
ue sit pro maleficio, siue non, nõ semper est pia.
tenet Bald. in. l. quãuis. versic. sed & si ideo. ff. so
lut. matri. ¶ In tãtũ hoc procedit, ꝙ potestas te-
8 netur, † si captus aufugit, licet captus sit traditus
custodibus carceris, ꝙ talis potestas tenetur si cu
stodes carceris sunt positi à potestate, vel sunt de
familia sua, quia malos posuit custodes. Secus
autẽ si à republica erãt deputati, vel positi, tunc
nõ tenetur potestas, sed ipsi tãtũ custodes puniũ
tur vt in. d. l. ad cõmẽtariẽsem. & ita tenet Mon-
tal. in. l. 2. titul. 2. for. ll. lib. 2. in glos. porque no lo
entiende. in fine. vbi dicit, ꝙ ista intelligitur fo-
ro nouo de Alcala. s. l. 2. tit. 20. l. si los mõteros, or
dinationis regis Alfonsi Segouiæ. l. 6. & 7.
quæ est lex iã allegata. 12. titul. 14. libr. 2. in ordi-
na. rega. quæ incipit, si los monteros. & idẽ tenet
Bal. in. l. obseruare. §. proficisci. ff. de offi. procõ
su. & lega. nu. 2. Et quoq; intellige ꝙ tenetur pro
debito, pro quo carceratus erat, & nõ aliis debi-
tis, quæ carceratus debebat, si pro illis nõ erat ca
ptus, vel detẽtus, seu recõmendatus. prout tenet
Bald. in authẽtic. qui iurat. C. de bonis autho-
ri. iudi. possidẽtis. nume. 10. & sequitur Suarez
in repet. l. 2. for. ll. titul. delos emplazamiẽtos. in
fine. ¶ Tamẽ si potestas posuerit custodẽ carce-
9 ris. vel eũ deputauit, nõ tenetur, † si deputauit
hominẽ fidelem pro carceris custodia, & in illo
officio approbato qui postea aufugit cũ carcera
tis, quia nõ est quid sibi potuit imputari. vt te-
net Pala. Rubi. in repeti. c. p vestras. de donatio.
§. 7. qui incipit. 7. infertur. nu. 10. fol. 110. per glo.
in. c. ad hæc. de officio Archidi. & ita dicit. ꝙ ita
consuluit pro nobili viro Iohãne de Deça, cũ iste
casus accideret, dũ esset corrector in ciuitate A-
bulensi, qui erat vxoris suæ abunculus vt videri
potest in suo cõsilio, qđ consiliũ ego non habeo
nec est traditũ impressoribus sed sufficit autho-
ritas dicti Pala Rubi. ¶ Et in simili facit, ꝙ si tu
tor vnius magni patrimonij, vel alius positus in
magna administratione excusatur, si in tali admi
nistratione posuit factorẽ cõmuni æstimatione
reputatũ idoneũ, vel sufficiẽtẽ. vt tenet Bart. in
l. cũ ad quãlibet. C. de conditis in publicis hor-
reis. libr. 10. & ibi Iohã. de Plat. licet cõtrariũ te-
neat ibi Luc. de Pẽna. dicendo, ꝙ tutor non ex-
cusatur, quãuis aliũ loco sui ponat, quia intelligi
tur, quãdo nõ posuit sufficiẽtẽ. vt Bart. & Plat.
ibi. ¶ In cuius fauorem dico, ꝙ facit quod tenet
Paris de Put. in tracta. syndica. in parte, licet di-
10 catur. nu. 4. fol. 75. vbi ait, † ꝙ si cõmẽtariẽsis cõ-
misit carceres alicui, qui tẽpore custodiæ diligẽs
& sufficiẽs reputabatur, si postea mutauit mores
nõ tenetur. Per quod limitatur. d. l. 12. ordi. vbi
tenet, ꝙ si custos aufugiat cũ carcerato, puniatur
eadẽ pœna, ꝙ nõ habeat locũ, quando corrector
deputauit hominẽ fidelẽ pro carceris custodia
quoq; in fauorẽ Pala. Rubi. allego text. in. l. fi. §.
interdũ. ff. de custo. reo. vbi si vnus ex custodi-
bus carceris aufugiat cũ carcerato, alter, qui re-
manet, est excusatus. & tenet Roma. in singula.
30. ¶ Et Angel. ibi per illũ text. in. d. §. interdũ.
dicit. de castellano à sociis prodicto, ꝙ excusa-
tur. ¶ Facit quoq; quod tenet Paris de Put. in
tracta. syndica. in parte, pone ꝙ carceratus. folio.
76. vbi carceratus, qui aufugit cũ notario pote-
statis, qui in officiis reputabatur homo fidelis,
nõ tenetur potestas, quia propter eius bonã fa-
mã potuit, & debuit potestas præsumere fore bo
nũ. & legalẽ. arg. dicit esse in. l. nõ omnis. §. à bar-
baris. ff. de re milit. c. ex studiis. de præsumptio. &
quia in dubio quilibet præsumitur bonus. l. o-
mnino C. de in offi. testa. & Feli. in. c. dudũ. eod.
titulo. & propterea non videtur esse in culpa,
quia quilibet diligens potestas hoc fecisset. per
notata in. l. ꝙ nerua. ff. depositi. quia ratio qua-
re tenetur potestas pro suo officiali est, quia nõ
debuit vti opera malorũ virorũ, quorum operis
vtens, censetur in culpa. vt tenet Amode. Iusti.
in tracta. syndica. in parte. Itẽ in eo ꝙ dicti socij
milites. 3. colũ. per. d. l. fi. in princip. ff. de custo-
dia reorũ. & ideo tenetur ex quasi maleficio. vt
in. d. l. obseruare. §. proficisci. & in. §. pẽ. Insti-
tu. de obliga. ex quasi male. hic autẽ potestas ab
omni culpa videtur excusat⁹, propter bona ope
ra dicti notarij seu custodis carceris: quia, vt di-
xit Paris de Put. vbi suprà. allegando Bald. o-
mnis culpa videtur cessare, quãdo aliquid fit ab
eo, de quo verisimiliter erat cõfidẽdũ. arg. l. si pa
tronus. ff. de confirma. tuto. Licet Paulus de Ca
str. in. l. 1. §. dolũ malũ. ff. de eo per quẽ factũ est.
nu. 5. dicat. ꝙ nimia credulitas licet excuset à do-
lo, nõ tamẽ excusat à culpa. ¶ Facit in simili qđ
tenet Ang. in. l. si à bonæ fidei. ff. de rei vẽdi. vbi
11 si potestas † iussit aliquẽ custodiri, & eũ custos
nõ carcerauit, sed fide eius cõmisit, quia erat no-
bilis, vel honestissima persona, & integræ opi-
niõis, & probatæ fidei, qui fugã arripuit, ꝙ talis
custos nõ tenetur quasi malè custodierit. quod
dicit notabil. dignũ. Quã. q. dicit, ꝙ occurrit de
facto domino Guelfo de Prato. tunc potestate
Bononiæ.

Bononiæ.tamen videt eum ſtare in magno periculo propter dictam fugam.facit in argu.l.in argẽtũ.ff.cõmoda.&.l.ſi vt certo.&.l.cuſtodiã, & l.in rebus.eius tit.&.l.nõ ſolũ.ff.de noxali.& tenet Paris de Puteo. in tracta. ſyndica. in parte, an poteſtas.folio.71.nume.2. ¶ Quod dicit An-
12 gel.quoq; facere pro tutoribus,† & curatoribus, qui depoſuerunt pecunias minorum apud campſorem,ad cuius fidem communiter recurrebatur, vt non teneatur pro dictis pecuniis per fugam,& ceſſationem dicti campſoris, & dicit ꝙ facit optimè.l.pignus.ff.de pignor. actiõe.& eſt caſus notabilis ſecundum eum in.l.ſi res pupilla res.ff.de adminiſtra. tuto. & tenet Angel. per text. ibi in.l. ſi à bonæ fidei poſſeſſore. ff. de rei vendica. pro quibus facit quod notat gloſ. in.l. Titio fundus. in gloſ.magna in verbo,accreſcit.& ibi Bartol.ff.de condi. & demonſtra. vbi tenet, quòd credendum eſt homini fide digno. & eſt ſingula ſecundùm Iaſ.in.l.prima. ff. de eo per quem factum eſt.numer. 17. & dicit, quòd eam allegat Alberi. & Bald. in lectura antiqua, ibi.Angel.& Roma. & Bartol. in.l. non ſolum §.mortis.colum.16. ff. de noui oper. nuntia. & Panor. in capitu.cùm contingat. penult.colum. de reſcrip.& alios,de quibus per Iaſ. vbi ſuprà. ¶ Et quòd cuſtos teneatur,ſi captus aufugit, in-
13 tellige,† quando eius dolo,vel culpa aufugit,nõ ratione ſuæ priſionis,ſed ex diſpoſitione legali, vt tenet Paulus de Caſtro.in.l.fideiuſſor.§.in fideiuſſorem.ff.qui ſatiſda.cogan.nume. 5. & idẽ tenet Bartol. in. l.ſi quis.ff.de cuſto.reo. & hoc quia in iſto caſu lata culpa æquiparatur dolo, quod regulariter non eſt. vt in. l. tertia. ff. ad. l. Cornel.de ſicca. Bartolos.in.l.prima.ff.de legib. ¶ Quia hoc operatur ſuſceptum officium,cuius ratione ipſe corrector, algazellus,ſeu cuſtos carceris, videtur ſe ad diligentiam obligaſſe & ſe peritum profiteri.vt.ff.ſi menſor falſ.mod.dixe. l.prima.§.hæc actio.& tenet Montal.in dict. gl. ordi.in parte,cuſtos carceris. Et tenetur quoq; quando dolo, vel prætio corrupti fuerunt. vt Amodeus Iuſti.in.d.tracta. ſyndi.in dict. verſicul.per carceris.&.l.milites.&.l. final. ff. de cuſto.reorum. ¶ Sed ſi ex negligentia cuſtodis captus aufugit in criminalibus, & ſic vbi captus pœna mortis, vel aliam corporalem merebatur, tunc cuſtos carceris iaceat vnum annum in carcere. Sed ſi captus erat ex cauſa ciuili & ſic ex pecuniario debito, ſi aufugit propter negligentiam cuſtodis, ſoluat cuſtos debitum, & tribus menſibus iaceat in carcere in catenis, vt cauetur in dict.l.12.ordina.quæ incipit, los monteros.& hoc quia,vt dicit Montal. in dict. gloſ. ordin.in dict.parte, cuſtos carceris, negligentia cuſtodis,vel officialis punienda eſt.l.militis. ff. de cuſto.reo.& in.l.carceri.C. de anno.& tribu. libr.10.l.iudice. Et per dictam.l.regiam corrigitur dictum Amode. Iuſti. in dict.tracta. ſyndica. in dict. parte.verſicul.caueant. colum. 3. vbi dicit,quòd ſi negligentia cuſtodis aufugit captus, cuſtos debet puniri eadem pœna. per dict. l. ad commentarienſem.ibi, ſi reus fuerit aliquo modo elapſus,ipſum cuſtodem volumus eadẽ pœna teneri,quia ſolùm debet puniri,vt diſpoſitum eſt per dict.l.regiã. ¶ Et ideo dico, quòd ſi quis eſt captus pro debito, & debitum debebat probari per confeſsionem debitoris,& dolo,vel culpa,& negligentia cuſtodis eſt factum, quòd probari non poteſt,talis cuſtos tenetur ad intereſſe, quia debitum probari non poteſt propter dictã relaxationem,& eſt ſtandum dicto creditoris.vt eſt text.in.l.final.§.ſi. ff. de eo per quem factum eſt.& eſt optimus text.in materia ſecundùm Iohan.de Anna.in cõſilio.53.verſicul.præterea.vbi dicit,quòd ſi non fuiſſet relaxatus,probaſſet debitum per eius confeſsionem,nam relaxando debitorem captum, qui fuiſſet confeſſus debitum, dicitur actori & creditori ſubtrahere probationes,& copiam delinquentis, quo caſu dicitur ipſe cuſtos iudicis authoritatem deluiſſe.text. in capitul.conſtitutus.el ſegundo. de teſtibus. ¶ Et
14 eo ipſo præſumitur in culpa, † & negligentia, quãdo reperitur malè cuſtoditum. vt in.l.diuus ff.de offi.præſi.&.l.3.§.final.ff. de officio præfe. vigil.ſecundùm Montal. vbi ſuprà. Et ideo dicit dict. Amode. Iuſti. vbi ſuprà, quòd eſt ſpeciale, quod ipſi cuſtodi incumbit onus probandi, ꝙ ſine culpa,& negligentia ſua aufugit, quia officium eius erat cuſtodire diligenter, & ideo debet probare diligentiam,aliàs alleganti culpam, incumbit onus probãdi.vt notat Bart.in.l.ſi quis ex argentariis.§.final.ff. de edend. & Alexand. in additiõe.ad Bar.in.l.ſi vt certo.§.nũc videdũ. ff.locati. ¶ Vnde dicit dictus Amodeus. Iuſti.
15 vbi ſuprà quòd ſi carceratus † pro qualitate delicti, & conditione perſonæ detineatur in carcere conſueto, & in vinculis, & aufugiat, quòd parcitur cuſtodi,& ſic officiali, dumtamen ipſe probet cauſam fugæ ſine culpa, & negligentia ſua,ad quod dicit,quod eſt text.in dicta. l. final. ff.de cuſtod. reo. in verſicul. ergo ſine caſu. Et per hoc in contingentia facti conſuluit in ciuitate Senarum in fauorem capitanei & militis

socij, cui aufugerit carceratus pro crimine assasinatus, quia tenebator in loco consueto in compedibus, & ligatus, & nihilominus aufugit, & sic probatum fuit per testes curiæ, & reputatus fuit diligens in custodia, & fuga venit ex casu, & non ex negligentia. Et quoq; ita fuit consultum per alios multos doctores, & iudicatum per syndicatores: quia si detinetur ligatus, dicitur sub fide custodia detineri. vt in. l. prima. §. final. aliàs. l. in publio. in glos. in verbo, permittitur. ff. de seruis fugitu. vbi dicit, quòd diligenter custodit, qui ligat, & sic custos excusatur & vi. quod notat Innocen. in capitulo. nuper. de senten. excom. quod dicit Amode. esse menti tenendum. & idem tenet Paris de Puteo. in tract. syndica. in parte, an si plures carcerati. folio. 72. numero. 6. & 7. & 8. vbi laté. & vi. vbi suprà. numero. 7. & idem tenet Angel. in. l. milites. ff. de custod. reorum. dicendo, quòd caueant omnes, siue sint custodes carcerum, siue magistratus, siue alij pagani nullum habentes officium, qui in guardiam, & custodiam recipiũt aliquem vt captiuum, quòd diligenter eum custodiant, aliàs subiacent pœnis. vt ibi. Tamen si releuari volunt ab omi culpa tàm lata quàm leui, ipsos captiuos ligent, & ligatos teneant ligamine competenti, & bono. Nam omnis custodiens captum cum lignamine, intelligitur diligenter custodire. per dictam glos. in dict. l. in publicum. & similiter dicit Angel. quòd in magna culpa est ille, cui traditur homo ligatus, si eum custodit dissolutum. text. in. l. si vt certò. §. custodiam. ff. commodati. 12. & licet supradicta Roderic. Suarez. in titulo de fideiussore in causa criminali. colum. 14. in fine. Et adde ꝙ non solùm dicitur diligenter custodiri, qui detinetur in compedibus, vel catena, & est ligatum, sed etiam, si est in parietibus. vt tenet Paris de Puteo. vbi suprà. in principio per. l. succurritur. &. l; eadem. ff. ex qui caus. maio. & idem tenet Franciscus Luca. in tract. de fisco. secunda part. numero. 35. tomo. 6. tractatuũ. ¶ Et idem dicunt dicendum esse,
16 so, quòd partiter † custodi, quando carceratus rumpit murum in loco absconso, vel sub terra, quia tunc non teneretur, secundùm Guido. de Suza. per. l. semper. §. hoc autem interdicto. versicul. alioquim. ff. quo vi. aut clam. de quo vide in. l. pennulti. ff. ad selennia. & idem tenet Pari. de Put. in dict. tracta. vbi suprà, vbi vide quid si carcerarius permisit ferrum immitti in carcerem, vel ignorauerit in ea esse. vbi dicit, quòd punitur. ¶ Ideo secundùm Amode. vbi suprà. potestas aduertat diligenter, cui commisit custodiam, quia nil periculosius ei accidere potest, quàm fuga delinquentis, seu debitoris, aut mors alicuius carcerati, maximè pro crimine
17 capitali, & graui, quia tenetur, † si non probat, quòd nec dolo, nec culpa sua sit mortuus. vt est glos. singula. in. l. cùm ita legatur. §. species. ff. de lega. 2. & singulariter Hippolytus. de Marsiliis. in sua practica. crimi. §. attingam. nume. 51. & . l. 12. titulo. 29. partit. 7. ¶ Et in tantum, quòd dicit Amodeus Iusti. vbi suprà. quòd eo ipso, quòd carceratus au-
18 fugiat, † custos potest poni ad torturam. & dicit adhoc esse casus in. l. secunda. §. final. ff. de officio. præfe. vigil. & notat glos. in. l. si quis ex argentariis. §. final. ff. de edendo.
19 ¶ Et licet potestas exhibeat † militem, vel aliam personam, & familiarem vilem, quem deputauerat ad custodiam carceris, non liberatur. vt tenet dictus Amodeus. Iusti. vbi suprà. per dict. l. ad commentariensem. regulariter autem dicit, quòd est contra. vt in. l. si cũ exhibuisseut. ff. de publi. ¶ Tamen custodes, & eorum fideiussores bene possunt representare, vel exhibere debitorem, vel delinquentem, & liberantur, & exhibendo non soluunt pro eis. tenet Bald. in consilio. 40. in primo volumi. in fine. per text. in. l. cum pro quo. ff. de in ius vocand. ¶ Adde tamẽ, quod quãdo nõ dolo carcerarius
20 punitur † pro modo, culpæ arbitrio iudicis, put tenet dictus Amode. per. l. final. ff. de custo. reo. quod dicit esse menti tenendum perpetuò. & idem tenet Bald. in consilio. 230. in primo volumi. vbi ait, qđ qñ custos custodiuit eo modo quo solet custodire, excusatur à lata culpa. arg. note in d. l. si vt certo. §. sed an & hominis. ff. cõmoda. & . l. si negotia ff. de negotiis gestis. punitur tamẽ pœna arbitraria per dict. l. fina. ff. de custo. reo. secũdũ Bal. in. d. consil. ¶ Tene quòd supradicta nõ
21 habent locum in capto, † qui per gratiam debet relaxari: quia si custos, vel potestas non custodiuit bene captũ, qui veniebat absoluẽdus aut per gratiã debebat extrahi de carceribus, licet aufugiat, custos nõ tenetur. vt tenet Paul. de Castr. in l. si pecuniam. §. sed si accepit. nume. 3. ff. de conditio. ob caus. & glos. in verbo, carcer. & docto. ibi. & idem tenet glos. in. l. solent. ff. de officio pro consu l. & lega. ¶ Et Amodeus Iustinus: vbi suprà dicit, quòd cautus debet esse iudex, si non est liquidatum crimen, si absol-

uet fugientem à causa, propter quam eum in carcerauit, vt notat Angel. in. l. sub conditione. §. final. ff. de condi. institu. aliàs est in. l. quotiens. §. de hoc iure. vbi dicit, quòd quando carceratio est nulla, licet carceratus aufugiat, non tenetur commentariensis, nec eius successor: quia sufficit carcerationem esse nullam, licet non sit declarata ante fugam: & quia (vt ipse dicit) quæstio de facto pendebat vltra non dixit. Illum dictum Angel. sequitur Hippolytus. de Marsil. in sua practica criminal. §. attingam. numer. 46. & 47. & in. §. diligenter. numer. 52. & tenet singulariter Pari. de Pute. in dict. tracta. in parte, an potestas. folio. 71. in principio. & idem tenet Angel. in dict. l. si. peconiam. §. si seruum. in fine. vbi ait esse argumen. pro potestate, & custode carceris, vt non dicantur rei culpæ, si diligentissimè non custodierunt illum, qui erat in causa absolutionis, quod dicit esse menti tenendum. ¶ Et facit quod tenet Alexand. in. l. sed eximendi. §. Item si quis. numer. 4. ff. nec quis eum qui in ius vo-

22 ca. est vi. exi. vbi dicit, † quòd si quis detinetur à capitaneo iniustè, & aufugit, non tenetur. quod dicit esse notan. allegando Bartol. ibi.

¶ Et sic, quòd carcerarius non potest carceratũ

23 † liberare sine suo periculo de carceribus absq; licentia iudicis. vt in dict. l. nec quis. & l. milites. §. Sabino. ff. de custo. reorum, vel eius, qui carcerari facit: quia depositum est restituendum deponenti, non alteri. l. bona fides. ff. depositi. & carcerarius est loco depositarius. argu. l. primæ. in principio. & l. Lucius. ff. eodem titulo. de poss. & dicam infrà in capitul. 35. in glos. El

24 mandamiento. ¶ Et quando non reperitur, † qui eum carcerari, vel recommendari fecit, debent fieri bannimenta, si quis habuerit causam quare non debeat relaxari comparear & cus. & si non reperitur aliquis, qui fecerit illum detineri, est relaxandus. vt voluit Bartol. in. l. si quis vxori. §. fugitiuum. ff. de furtis. & Angel. in. l. final. de de exhiben. reis. & Bald. in. l. si quis. §. final. ff. de condi. institu. prout tenet dictus Paris de Puteo in dict. suo tracta. in parte, licet dicatur. folio. 75. in principio. quia secũdum eum de iure prohibetur aliquem diu in carceribus macerari. vt in. l. prima. & l. de his. C. de custo. reo. quia non ad pœnam, sed ad custodiam debet carcer esse. vt dictum est in principio istius glossæ. ¶ In tantùm est verum, quod dictum est, quòd etiam si quis sit indebitè carceratus, non debet relaxa-

25 ri † sine licentia iudicis. tenet Anchara. in consilio. 341. & Angel. in tracta. malefi. In parte, fama publica. versicul. & aduertas in iudex. allegat Bartol. in dict. l. si quis vxori. §. si fugitiuum. ff. de furti. pro quibus facit text. in capitul. felicis. §. cum autem. de pœnis. in. 6. & Hippolytus. de Marsi. in. l. circumcidere. §. seruo. ff. ad. l. Corneli. de sicca. nu. 22. & 24. ¶ Quoq; excusatur carcerarius si permisit lucem ingredi in carcerem,

26 † & fenestram cancelatum aperuit, ne capti macerarentur, vt lex iubet, & non potest sibi culpa imputari, si fecit quod debuit, & si malus casus sequatur. s. quòd aliquis ferrum porrexit carceratis. arg. in. l. vtiq;. §. culpa. ff. de rei vẽdi. & in. l. arboribus. §. natis. ff. de vsufruct. & l. quemadmodum. §. si nauis. ff. ad. l. Aquiliam. vbi dicitur, quòd culpa non potest imputari ei, qui facit quod debet, & non vltrà, etiam si casum perditionis sequatur, maximè vbi nõ põt cura haberi, nec damnum vel iniuriam detur. vt in. l. sed si damna. ff. locati. prout tenet Paris de Put. in. d. tracta. in. d. parte, an si plures carcerati. folio. 72. numer. 9. & 10. ¶ Vbi quoq; tenet, quòd si con-

27 sanguinei † carcerati intra lignum perforatum, vel intra panelos, aut intra vnam tabulam procũbili sternendo, vel pro igne faciendo ferrũ imposuerunt, quòd carcerarius cogitare non poterat cum quo carcerat⁹ catenas limitauit, certe carcerarius est sine dolo & culpa, licet soleat prouideri ferculum panis & vas plenum vino, & caseus, & similia, quæ incidi solent, nam si hæc subtilissima diligentia omittatur, erit in leuissima culpa, de qua criminaliter non tenetur carcerarius. per text. in dicta. l. milites. & per d. Parid. de Put. vbi suprà. vbi dicit, quòd licet non puniatur criminaliter pro leui culpa, specia le est in custode carceris. Sed de iure constitutionis regni quando carcerarius tenetur de negligentia, debet stari per annum in carcere, & bona eius debent publicari. cui videtur concordare in aliquibus. d. l. regni, si los monteros. tamen putat Pari. de Put. quòd teneatur quoad damnum propter hoc resultans creditoribus, vel carcerari facientibus, quia pro leuissima culpa quis tenetur Aquilia ad damnum. & idem tenet. d. l. regia ordina. ¶ Et idem videtur excusari, si ipse de

28 nocte dormiret † in domo carceris, vel de die, & insurrexerunt carcerati contra ipsum, & cum ligauerunt, ita quòd clamare non potuit. argu. in. l. prima. §. final. ff. ad selẽnia, vel si non potuit resistere ipsis, similiter non tenetur, & etiam excusatur, si carcerati ipsum vulnerauerũt, nec clamare, nec resistere potuit, quòd quotidie euenit. ¶ Quinimo dicit ipse Paris de Pute. vbi suprà,

29 quòd si ex consuetudine † curiæ carcerarij habẽt cameram, vel mansionem in palatio separatam,

 à car-

à carcere, vel de nocte dimissis carceratis bene clausis accedebant ad proprias domos, & nocte carcerati, ruptis catenis, & ianuis euaserunt, non tenentur carcerarij: quia licet de nocte sit duplicanda custodia carceratorum, vt in. l. prima. C. de custo. reo. est verum, nisi aliter curia obseruet, quia si custodiat secundum consuetudinem publicam non delinquit, quãdo publica consuetudine permittitur aliquid. l. quòd sit fugitiuus. §. apud Labeonem. ff. de ædilitio edicto. nam custodia est facienda secundum morem & consuetudinem ciuitatis, vel regionis: quia quod est consuetum, tacitè videtur in esse, & quæ sunt in vsu quotidiano, habentur pro expressis. l. final. C. de fideiusso. secundùm Bald. in l. error. C. de testamen. & quod notatur in. l. si fundus de euictio. & idem dixit Bald. in authen. sed cùm testator. C. ad. l. falci. & quia id quod secundũ consuetudinem fit, iure videtur fieri, nam id quod est consuetum fieri, est necessarium. l. Saccularij. ff. de extraordin. criminibus. & . l. quòd si nolit. §. qui assidua. ff. de ædilitio edicto. & officiales debent obseruare locorum consuetudines. l. obseruare. §. pẽnulti. ff. de offi. procon. & lega. & in generali mandato facto carcerario veniunt ea quæ sunt de consuetudine. vt in. d. l. quòd si nolit. §. assidua. Bart. in. l. prima. §. si fraudator. ff. quæ in fraud. credi. quia ea quæ sunt consueta fieri, videntur in esse. d. l. fi. ff. de fideiuss. & Bald. in. d. l. error. & q̃a ea quæ sunt de consuetudine, semper in sunt, sicut ea quæ sunt iuris. Andre. de Iserni. in titul. quæ fuit prima caus. bene. amitten. in principio. & facit text. in. l. pignus. ff. de pigno. actione. vbi dicitur, quòd non est in culpa, qui fecit quod communiter est consuetum fieri, & facit glos. in. c. 2. de tempori. ordi. in parte, antiqui. vbi tenet, quòd consuetudo excusat in delictis. & glos. in. c. deniq;. 4. distinctio. & vide Lucam de Pen. in. l. vnica. C. de collatio. dona. libr. 10. in fine vbi per dictum Innoc. in. d. c. 2. de tempori. ordi. tenet, quòd in maleficiis habet locum consuetudo: sed dicit, quòd à pœna temporali excusat, ab eterna verò & culpa non. Et de materia, & intellectu vi. Ias. in. l. singula. ff. si cert. peta. nume. 39. in medio. ¶ Et ideo

30 si carcerarij erant † soliti facere de nocte accedere ad domum propriam ad dormiendum, hoc faciens non censebitur in culpa: quinimo etiam si carcerarius nocte dormiebat in domo carceris ad custodiam carceratorum, & somno grauatus carcerati fugerunt, non tenebitur dũmodo ante dormitionem diligentiam fecerit, quia clausit, & ligauit. & nõ fuit in aliqua negligentia præcedẽti, per notata. in. l. si seruus seruũ. §. fornicarius. ff. ad. l. Aquili. & in. l. fluminum. §. vitium. vbi plenè per Dy. ff. de damno infecto. ¶ Et idem si muri, & portæ carceris, & tectum erant fragiles, & debiles, vel carcer stabat in aliqua domuncula, vel in stabulo, ex quibus poterant faciliter euadere prout tenet dictus Paris de Put. vbi. suprà. nu. 15. ¶ Et ibi nume. 17. tenet, q̃

31 quoq; excusatur, † si non custodiuit ita bene senem, sicut iuuenẽ, seu eum, qui traditus est ligatus, & etiã excusatur à violentia. Nã si venerunt consanguinei, & per vim, & violentiam carceres effregerunt (vt sæpe visum est) si resistere non potuit. secũdũ Amode. Iusti. vbi suprà, per ea quæ habentur in. l. sed si damno. ff. locati. & in. l. hoc ita. §. custodiam. ff. de pericul. & commo. rei vendi. Et ideo dicit text. in. l. Item queritur. §. exercitu. ff. locat. quòd custos carceris debet esse valens, & potens, vt resistat violentiæ carceratorum, si opus sit quare pingitur homo robustus, hastã in manu tenẽs: aliàs si nõ resistat violentiæ, consentire videtur. argu. c. regũ. 22. q. 5. Archid. in. c. generali. in. 4. colũ. de ele. in. 6. itẽ debet vigilare, & non dormire, sicut pastor sup oues. vt in. c. oportet. 81. distin. & iuxta illud Psal. 121. Ecce non dormitabit, nec dormiet, qui custodit Israel. Quare stat in introitu, seu vestibulo carceris, de quo vestibulo loqtur tex. in. d. l. 1. C. de custodi. reorũ. vbi dicit tex. q̃ in nocte debet geminari custodia, prout etiam dicit Azo. in. d. rubri. Et debet esse discretus, industrius, & fidelis. vt in Cle. 1. §. sanè. &. §. porrò. de hæreticis. Et in secreto cum personariis loqui non debet. vt in. d. §. porrò. & . c. vbi periculũ. §. nulli. cum ibi notatis de electio. libro. 6. & tenet Guiller. Robil. in tracta. de iusti. & iniusti. in. 3. lib. c. 8. tomo. 17. tracta. fo. 106. nume. 3. & 4. ¶ Et

32 an excusetur † carcerarius, si filius, vel vxor carcerati indutus, vel induta veste muliebri, intrauerit carceres, in quibus erat marit⁹, aut pater iustè carceratus, vt daret alimenta, & induit vestes mulieris carcerato, qui exiuit carceres informa mulieris, & decepit carcerariũ. aut sit excusatus, vid. Paridem de Put. vbi suprà. allegando Florian. in. l. liber homo. ff. ad. l. Aquili. tamen pro carcerario vt excusetur dicit quòd iudicio suo est text. in. l. milites. ff. de custo. reorum. in verbo, per vinum, aut desidiã. & in versi. si verò fortuito id ad miserint. & pro muliere quòd nõ teneatur aliqua pœna tenet Montal. in. l. 11. tit. 1. de los casamientos. for. ll. libro. 3. su. gloss. marido

rido.in fine.& vide doctorẽ de Pala. Rubi. vbi
plura exempla ponit circa hoc in repet.rubricę.
de dona. §.23.nu.8.& melius in.§.50.colũ.6. nu.
24.folio.30. vbi inter alia ponit illud notabile,
& præclarum facinus infantis dominicæ San-
thæ, quæ comitẽ Ferdinandum Gundiſaluum
virum ſuum in libertatem redegit, qui carcera-
tus,& captus erat ſub imperio regis Legionen-
ſis nam cum illa carcerem intraret accepit ve-
ſtes mariti,ſeque ipſam induit,ſuaſq; marito,de
dit illiſq; ſe ipſum ornauit,ac in habitu muliebri
(ipſaq; ibi manẽte) à carcere exiuit, nullatenus
cuſtodes eũ cognocẽtes:qđ factũ meritò rex Le
gionenſis laudauit,& approbauit,ita vt liberam
eam dimitteret. ¶ Cui non obſtat illud deutero.
c.25.vbi dicit, quòd ſi habuerint inter ſe iurgiũ
viri duo,& vnus contra alterum rixari cœperit,
volenſq; vxor alterius eruere virum ſuum de
manu fortioris,miſeritq; manum, & apprehen-
derit verenda eius, abſcindes manum, illius nec
flecteris ſuper eam vlla miſericordia. per quod
videtur,quòd vxor non poteſt iuuare maritum.
Quia ibi eripuit maritum cum damno & cõmit-
tendo delictum abſcindendo verilia, quod non
licet, vt ibi, hic vero fuit cum dolo, qui dicitur
bonus arg.gloſ.in.c.dudum.de conuerſi.cóiuga.
&.c.veni.eod titul.& Abb.& ibi additio. in. c.
præterea de offi.delegat.nume. 5. & in.c.in no-
ſtra. de ſepultu. ¶ Et ibi ponit Paris de
33 Put.quid ſi carcerati miraculo † ſe euaſerint à car
cere,ut,vt pluries viſum eſt. Et dicit quòd carce
rarius non tenetur: quia quæ ſpiritu Dei agun-
tur,non ſunt ſub lege ciuili. ¶ Sed quid ſi vnus
34 officialis non habens carceres, † recommanda-
uit in carcerem poteſtatis aliquem delinquen-
tem.qui de inde aufugit cum aliis carceratis, an
carcerarius teneatur? Vi.Pari.de Put.in.d.tracta.
in parte,an poteſtas qui aliquem.folio. 71. num.
9.vbi tenet,quòd non. per text. in argu. in. l. in
uitus.C.de procura.& Cyn.& Bald. ibi.& per
alia iura vt ibi per eum. ſed in fine dicit diſtin-
guendum. Aut iſte carcerarius pro cuſtodia re-
cepit aliquod prætium,aut nõ. Si recepit, ſi fuit
in dolo,vel culpa,tenetur. Sed ſi non fuit in do-
lo, nec in culpa tenetur, vt ibi per eum. ¶ Sed
quid ſi poteſtas.i.corrector poſuit vnum in car-
ribus, & non confidens de cuſtode poſuit a-
lium cuſtodem nihilominus captus fugit an te-
neatur cuſtos carceris dic quod ſi a principio
poſuit cuſtodem, & iſte captum recepit licet
poſtea ponat, alium ſi fugit tenetur quia poſt-
quam recepit non videtur à cuſtodia liberatus
tenet Paulus de Caſtro.in.l.ſi vt certo.§.ſi de me.
ff.comoda.numero.3.& Bald.in.l. ex diui. C. lo
cati Bartol.in.l.prima.§.quemadmodũ. ff. de li-
ber.agnot. Ang.in.l.qui Romę. §. calimacus. ff.
35 de verbo obliga. ¶ Qua autẽ pœna puniatur † il-
le, qui eximit captum à carceribus, & eũ libera-
uit,vel à manibus familiæ. Vide latiſsimè quæ
poſui.ſuprà,in.c. ſin gl.ſit fauor,de ſu iuriſdició.
verſi.ſed prædita procedũt nu. 13. ¶ Fugiẽs ve-
rò à carcere dũ eſt carceratus pro delicto, habe-
36 tur pro factore † maleficij, de quo accuſatur, ſeu
pro cõdẽnato. vt in.l.33.tit.19.lib.8.in ordi. rega-
li.& ibi Mõtal.in reperto. ſue gloſ. in verbo, in
carceratus,intelligit hoc, ſi fugiat à publico car-
cere,quia tũc habetur pro cõdẽnato, etiã ſi aliàs
nõ deliquiſſet concordat tex.in.l.in eos.ff.de cu
ſto.reo. & ibi Bart.ſecus ſi fugeret à carcere pri-
uato,quia tũc nõ punitur,imò taliter in carcerã-
ti de facili eſt reſiſtẽdũ. vt notatur in.c. ſignifica
ſti de homici. ¶ Quoq;. d. l. ordinamenti dicit
37 Mõtal.ꝙ habet locũ, † quãdo captus deliberatè
cũ omnibus captis, vel cum maiori parte, cuſto
de ignorãte, fugit, quia tunc præſumitur delicti
reus.Si autẽ aliàs fugiat,nõ iudicatur vt cõuict⁹,
ſed poſtea captus ſtrictoribus vinculis mãcipa-
tur.vt eſt tex.in.l.13.tit.29.parti.7. ¶ Quoq;intel
38 ligo dictã.l.quãdo detinetur † pro inquiſitione
criminis.ſpecialis. Secus ſi pro generali inquiſi-
tione,quia tũc non habetur pro cõfeſſo: quia fi-
cta confeſsio ſicut vera debet cadere ſuper certo;
& ideo debet crimẽ certũ probari. vt in.l.1. C. vt
omnes iudi.tã ciuil.quã crimi. vt tenet Bald. in
in expreſſo.in cõſilio.230. in.1. volu.in princip.
quia ſi detinetur pro inquiſitione ſpecialis cri-
minis ſecũdũ Bald. vbi ſupra. ſi affugit cũ effra-
39 ctione, † vel cõſpiratione loquitur. d.l. in eos. &
ſic ꝙ habertur pro cõfeſſo, & factore. Aut fugit
aliter,& ſic ſine fractione,tunc non habetur pro
cõfeſſo,punitur tamẽ pro motu iudicis, vt dicit
notari Guiller.de Cun. in.l.ſucurritur.ff.ex qui
bus cauſ.maio.quod ſequitur Hippoly. de Mar-
ſi.in ſua practi.crim.,§.attingã.nu.45.& Felin.in
c.nullus.de præſcriptio.& Bartuchi.in ſuo reper
to.in verbo,carceratus.verſi.53. Et extende hoc,
etiã ſi nõ omnino fregit carcerẽ,ſed etiã ſi cõſpi-
rauit frãgere. vt tenet Angel.in dicta.l.in eos. ff.
de cuſtodia reorũ.dicẽdo, ꝙ illa lex facit contra
effractores carcerũ, econtra cõſpirãtes vt fran-
gant:quia licet nõ dũ ſit perfectũ flagitiũ,nã pu-
niũtur velut confeſsi de crimine. & caſus eſt ibi
iũcta gl.ſi. Et ita debet intelligi.d.l. ordinamen-
ti,quę incipit, Todo hõbre.ꝙ adhoc vt habeatur
pro confeſſo,requiritur ꝙ fugiat à carcere. cũ fra
ctione.& hoc dicit ipſamet lex, in quant[o] di-

eit que fuyere dela cadena. & non dicit, si fuyere dela carcel, quod nota. & hoc reperio tenere Iohan. de Anna. in c. à nobis. de aposta. i. colum. allegando Iohan. Andre. dicens, quòd si incarceratus fregit carcerem, & fugit, de iure ciuili est pœna capitalis, etiam si sit innocens. Sed si non fregit carceres, sed per incurias, & negligentiam custodiæ arripuit fugam, tunc mitius punitur. de quo in l. prima. & 2. ff. de effracto. & idem tenet Guido. Pap. singula. 206. reassumendo qua pœna puniatur, qui exiuit frangendo aut non frangendo. Si nõ frãgendo, punitur iudicis arbitrio. ff. de effractn. d. l. prima. circa principium versicul. si per negligentiam. Aut exiuit frangendo carcerem, & tũc aut verè commisit delictum, propter quod captus erat & debet capite puniri licet forte nõ esset capitale. vt in d. l. prima. in principio. x. ff. de pœnis. l. si quis aliquid. § miles. & l. milites. § eis. ff. de re milita. Si autem non commisit delictum, de quo accusabatur, habetur pro confesso, & sic intelligitur glos. fi. in l. eos ff. de custo. reo. vt tenent doctores in d. l. prima. ff. de effracto. Sed in quantum dicit, si exiuit frangendo, vide eundem Guido. singula. 36. dicentem, quòd in carcerati frangentes carceres vltimo supplicio puniuntur. d. l. prima. ff. de eff acto. Sed intelligit hoc verum dictus Guido. Pap. si propter tale crimen, propter quod erat carceratus, debebat vltimo supplicio puniri, aliàs non, vt per do cto. in d. l. milites. §. eius fugam. ff. de re milit.

¶ Et ex hoc probatur, quòd si ille, qui est in carceratus in carcere publico, licet sua authoritate

40 non debet exire, si exit, † & aufugit inueniendo ostium apertum, non habetur pro confesso ac si frangeret carcerẽ. vt tenet Bald. sequen Io Guiller. in. d. l. succurritur. in lectura, & in additione.

¶ Vbi quoq; tenet, quòd si per muros carceris fugiat sine vlla fractione, dicitur violator carceris. vt in. l. final. ff. de rerum diuisi. & idem dicit, si fractis compedibus exiit tamen per ostium, quod inuenit apertum. & sequitur Felin. in. d. c. nullus, de præsumpt. & Hippolyt. de Marsi. in repetitione. rubricæ. de probatio. numer. 262. & in sua practica. crimi. §. diligenter. numer. 46.

¶ Et idem dicit, quòd idẽ est, ac si aufugisset de palatio potestatis. quod sequitur Ludoui. Roma in. l. au monendi. ff. de iur. iuran. colum. ai.

¶ Et idem est in fugiente de carcere aperto. vt Angel. in. l. verum. la segunda. ff. de furti. & in. l. prima. ff de effracto. Catald. tamen in suo tracta. syndica. quæstio 103. tenet contrarium, dicendo, quòd de carcere publico etiam si ostium reperiatur apertum, non debet quis exire. Secus de priuato. vt Bald. in. d. l. succurritur. Sed dic, quòd non est contra: quia licet non debeat exire, tamen si exit, non habetur pro confesso, sed punitur alia pœna arbitraria, vt supra dictum est per Bald. in. d. suo consilio, quia secundum eum ibi in principio. Et facit quod tenet Bald. in. c. sicut. de cohab. ta. cleri. & mul. e. nume. 8. vbi ait, quòd si aliquis est carceratus pro debito, & soluit, si inuenit ostium carceris apertum, potest propria authoritate exire de carceribus, licet melius faciat authoritate iudicis. ¶ Regulariter si qs fugit à carcere, talis fuga reddit eũ suspectũ, sed nõ cõuictũ. vt in authẽ. de exhibẽ. rei. §. si vero. colla. 5. & notatur per Cy. in. l. vnica. C. de Rapt. virg. & dicit Anto. Frã. in addi ad Abb. in. c. fi. de foro cõpe. in additione, quæ est in. 9. colũ. nu. 19. in parte, fuga. in fine, ꝙ fugiẽs à carcere quẽ inuenit apertũ, nõ facit iudiciũ cõtra se. vt Bald. in. l. 1. C. de edict. diuo ¶ Itẽ. d. l. regia. & similes non

41 habẽt locũ, quãdo quis est † iniustẽ in carceratus: q̃a si qs iniustè detinetur à capitaneo, licet fugiat, nõ tenetur aliqua pœna. l. tenet Alex. in sed eximẽdi. §. itẽ si qs. ff. ne qs eũ q in ius voca. vi. eximat. nu. 4. & tenet Tiraquell. in tracta. de vtro. retra. in præfatione. nu. 68. in fine. cum sequentibus vbi singulariter per glos. in Cle. pastoralis. in verbo per violẽtia. & ibi docto. de re iudi. Bartol. in l. relegatur. in princip. ff. de pœnis. & in. l. vix eius. C. de probatio. ¶ In tantũ aliqua pœna nõ tenetur, quia si iniustè, & illici-

42 tè captus aliter euadere nõ põt, licet † sibi occidere custodes carceris illicitè ipsum custodiẽtem, vt euadat, nõ tenetur de homicidio, nec de fracto carcere. tenet singulariter Paris de Put. in. d. tracta. syndica. in parte, si iu lex processit. fo. 68. nu. 4. allegat ad hoc tex. in. l. nihil ff de capti. & post limi. reuers. & in l. capitalium. §. ad bestias. ff. de pœnis. gl. in. c. ius gẽtiũ. 1. distin. & glo. in l. 1. ff. de his qui ante senten. mort. sibi consciuerunt vbi dicitur, quòd licet quomodo liber redimere suũ sanguinẽ. & tenet singulariter Lucas de Pẽ. in. l. prohibitũ. C. de iure fisci. lib 10. colũ. 2. in fine. vbi plus dicit. ꝙ imò capite punitur, qui captus iniustè nõ fugit rumpẽt per. l. nõ omnes. §. qui. ff. de re milit. & tenet singulariter Hippo. de Marsi. vbi suprà. nu. 47. & in. § attingã. allegando Parid. de Put. ad quod allegat text. in. d. l. nõ oẽs § qui captus. vbi text. & glos. notabil. & ibi vide quãdo dicatur quis iustè vel iniustè carceratus & Hipp. vbi suprà. inter alia allegat glo. in Cle. 2. in verbo, violatam. de re iudica. quæ dicit,

43 quòd licitum † est iniustè carceratio rumpere

iuramentum

iuramētū quod facit de redeundo ad carceres. & Abb. in. c. inter alia. de immunita. eccleſi. in fine. & Alexand. in. l. regali. ff. de pœnis. ¶ Quoq; dicta. l. regia non habet locum † in ex eunte de
44 carcere animo redeundi, & citò rediens, qnia nō videtur, nec dicitur fractor carceris. vt Bald. in. l. prima. C. de ſeruis fugiti. ſ. colū. numero. 15. & Alexand. in additio. ad Bart. in. l. prima. §. expilatores. ff. de effracto. & docto. in authentic. ſi captiui. C. de epiſcopis & cleri. & idem Bald. in. l. prima. 3. colum. C. de ædiliti. actio. & Hippolyt. de Marſi. in rubrica. ff. de fideiuſſo. numer.
45 373. ¶ Item fallit. d. l. regia in muliere † fugiente à carcere cauſa euitandæ libidinis, quia tunc licitum eſt fugere tenet Bartol. in. l. prima. C. de aſſeſſori. & Bald. in dict. l. prima. C. de ædili. actio. & ſequitur Anto. Franciſcus, in additio. ad Abb. in capitul. final. de foro compe. in additione, quæ eſt in dict. numer. 19. in parte, fuga. ſed Bartol. hoc vbi ſuprà. non dicit, nec in. l. conſiliariis. Sed Bald. vbi ſuprà ſit colum. 3. nume. 11.
46 ¶ Vbi quoq; dicit, † quòd ſi cuſtos carceris dimiſit eam exire cauſa voti ſupplendi ad aliquā eccleſiam. non dicitur fugiſſe, quia reuertendi propoſitum ſemper retinuit. Tamen hoc, cuſtos non debet facere, quia eius officium eſt tenere incluſos, niſi hoc faciat ex conſuetudine, publica, quia tunc non, eſt delictum, nec delicti qualitas, quam publica conſuetudo permittit. ſecundùm Baldum. ibi in dicta. l. prima. & per iura. ſupradicta. ¶ Quod dicit etiam quòd facit ad monachos, vtrum ex fuga fiāt apoſtatæ an non. & facit. l. bouem. §. primo. & §. qui per ſuaſu. ff. de ædili. actio. ¶ Et ibi Bald. in dict. l. prima. C. de ædili. actio. numer. 9. ponit de fu-
47 giente † à carcere mulierum, & eunte ad carcerē virorum, an dicatur frangere carcerem. Et dicit, quòd quādo ſunt duo carceres ſcilicet. maſculorum, & fœminarum ſub vna cuſtodia & claui, dicitur exire de carcere qui ſunt diſtinctæ: & habitationes per domos, licet ſub vna claui, inducunt diuerſitatem domorum. ſecus ſi eſſent in diſtinctæ ſolum per cellulas, & cameraſ, quod nota. ¶ Item fallit dict. l. ordinamenti in fugien
48 te à carcere propter nimiam † ſæuitiam iudicis, vel propter eius minas atroces, quia tunc non habet præſumptionem criminis contra ſe vt habetur in. l. in lege cornelia. ff. ad ſelenia. & tenet Pari. de Put. in dict. tracta. in parte, ſubiicio ſubtilem folio. 120. nnmer. 8. ¶ Ad quod facit, qnod tenet Angel. in ſua diſputatione, incipiente, Bo nomienſis à ſua ciuitate bannitus. 4. qnæſtion.
49 vbi ait, quòd excuſatur † bannitus ſi non comparet, nec mittit procuratorem, ſi timet vim inferre, nec dum ſibi, ſed etiam cauſæ. quod ſequitur additionat Abb. in capit. quæ in eccleſia. de conſtitu. in additione, quæ eſt in numero. 17. in parte, ſi culpa ſua eget. in fine. & tenet Palatio Rubi. in repeti. rubricæ de dona. §. 78. nume. 30. vbi ſingulariter. & tenet Paris de Put. in dict. tracta in parte, an iudex vel officialis. folio. 124. numer. 3. quod facit pro delinquentibus abſentibus. ¶ Item fallit dict. l. ordinamenti, quando fu
50 giens à carcere illicò vadit † ad ſuperiorem, & coram eo ſe præſentat, quia tunc non dicitur fugere, nec frangere, carcerem: vt tenet Paris de Puteo. vbi ſuprà. nnmero. 4. & 5. & facit text. in. l. qni ad ſtatuas. C. de his. qui ad ſtatu. cō fugiunt & vi. Specula. titul. de competen. iudic. additione. §. effectus. in principio. ¶ Vnum tamen nota in materia frangentis carcerem, quòd quando proceditur contra carcerem frangen-
51 tem, non reqqiritur aliqua † citatio contra eum, ſed ſolùm habita informatione de fuga, & defractione, condemnatur abſq; eo quòd citetur. vt tenet ſingulariter Montal. in. l. 4. titul. 3. for. ll. lib. 2. in gloſſ. quæ incipit, ſi alguno no fallare. quem
52 vide. ¶ De materia autem iudicis fugientis † à ſyndicatu, & de faciente fugere debitorem, vel delinquentem, vide, quæ dixi ſuprà in capit. primo. in gloſſ. no recibira dadiuas. verſicul. vtile eſt ſcire.

Summarium.

1 Cuſtodia carceratorum debet eſſe magis duplex de nocte. quàm de die.
2 Modus cuſtodiendi.
3 Cauſæ carceratorum debent celeriter terminari. Et etiam die feriata poſſunt agitari.
4 Captis debent neceſſaria miniſtrari ſine vlla diminutione. Et ſi ipſi non habent, an ex publico, vel aliunde alimentari debeant. Iudex debet prouidere, ne quid eis deficiat.
5 An capti ex ciuili debito debeant aliā creditoribus ſuis, & quanto tempore.
6 Captus pro debito ſi non habet vnde ſoluat nec fideiuſſorem poteſt dare, debet ceſsionem bonorum facere, & creditori debet tradi cū anulo ferreo.
7 An maritus a creditoribus in carceratus faciendo bonorum ceſſionē præferatur vxor creditoribus eius pro ſua dote. Et an vxori ſit marítus tradendus cum dicto anulo ferreo.
8 Cōtractu factus per in carceratū, an valeat.

c Qual conuenga. *Ad captos cu stodiendos, vt dictum est in gloss. suprà proxima. in principio. vt sub fida custodia detineantur & custodia, † de nocte debet esse magis duplex. i. post ortum solis vsq; ad
1
occasum, & sic, q uenga, y prisio-
oẽs carcerati debent de nocte stare intus cercerem, non extra. vt text. & ibi. glos. & Bartol. Bald. & Salyc. in. l. prima. C. de custo. reo. vbi vide de modo custodie. & text. in. l. 6. tit. 29. parti. 7. Et Angel. & Salyc. in. d. l. prima. dicunt, quòd est notandum. & ita faciant habentes ordinariè custodiam in castris, & fortaliciis, & dixi in glos. suprà proxi nume.
2 30. ℣ Et verũ ei, qui custoditur, manicæ † ferreę sunt imponende. Et de officio custodum circa personas custodiendas, & de eorum pœna. si aspere. tractant carceratos, vi. l. 9. titu l. 14. libro. 2.
3 in ordina regali. ℣ Et adde, q causæ † carceratorum debent celeriter terminari. vt in. d. l. i. nec dũ in principio, sed in & pgressu, & cognitiõe. quod intelligit Saly. ibi, quãdo partes sunt præsentes quia tunc cognitio debet accelerari, vt in l. final eius titul. ℣ In tãtum debent celeriter tractari, quòd etiam die feriata agi potest, vt tenet Specula. in titul. de feriis. §. 2. circa principium. versicul. post autem. & hoc quando carcerati sunt miserabiles personæ. vt ibi. ℣ Et non solùm suæ causæ debent celeriter terminari, verum
4 etiam sibi debent † ministrari necessària. vt in Clemen. prima. §. sanè. in fine. de hæreticis. Et iudices singulis diebus dominicis habere debẽt notitiam carceratorum & intelligere, si habent victum, & taliter prouidere, ne quid eis deficiat sub pœna librarum. 20. vt est text. in. l. iudices. C. de episcopa. audien. & tenet Franciscus Lucano in tracta. de fisco. in. 2. parte. nume. 48. tomo 6. tracta. folio. 10. ℣ Et custos carceris debet sine vlla diminutione prouisionẽ carceratorũ, quã recipit ex ordinatione cõmuni, vel ex eleemosynis, & illud, quod à parẽtibus, & amicis, vel aliis personis fidelibus offertur ministrare: quæ omnia, & singula iurare debet cõmẽtariẽsis, seu custos carceris ante officij adeptionem, prout tenet text. in. d. Cle. i. §. porrò. diuidere tantum, & partire debet escas, & panes, quæ eis mittuntur, & diligẽter visitare, ne illis trãsmittãt limas, seu alia ferramẽta ad frangẽdos carceres, vel vincula. prout dicit Cardi. in. d. §. porrò. quia quãdoq; in panibus, pullis, vel aliis escis absconduntur ferramenta, prout Cardi. ibi. in. 7. nota.
℣ Item si prisionarius non habet ex publico, seu aliũde prouisionẽ vitæ, debet ei custos prouidere, postea resarcire tenebitur. prout dicit text. in. l. final. C. de eroga. mili. anno. libr. 12. & facit. l. iudices. C. de episco. audi. Dicit tamen Lucas de Penna. in dict. l. final. colum. penulti. quòd in regno debet captiuus expẽsis custodis custodiri, & ipse de suo satisfacere debet, si habuerit vnde, aliàs expẽsis curiæ custodiẽdus est per. capitul. vt prætéritæ. & ibi Innoc. de electi. ℣ Quod singulariter & notabiliter. limitatur in
5 criminosis. ℣ In captiuis verò † propter ciuile debitum, si non habuerint vnde se alant, debent ali expensis creditoris, aliàs debet iudex eos relaxare. & adhoc est glos. singula. in dict. l. final. in verbo, agnoscere. de eroga. milita. anno. libr. 12. quam glo. pro singula ad hoc allegant Angel. in. §. final. Institutio. de actio. in final. verbis & ibi Iason. & Bartolus. nil faustũ. ff. de rediui. & Felin. in capitu. primo. colum. 6. versicul. modò iunge. de libeli obla. & tenet Guill. Robille in tractatu de iusti. & iniusti. 3. libro. capitu. 8. nume. 4 & 5. tomo. 17. tracta. & singulariter Hippolyt. de Marsi. in. sua prati. cri. §. attingam. numer. 74. ℣ Sed quanto tempore debitor iste debet alimentari à creditore. Aliqui dicunt, quòd infrà. sex menses. per text. in pragmati. 80. in libro pragmati. vbi ait, quòd si aliquis est captus pro debito. & non soluit. infrà. sex menses catenæ debet renunciare, vt ibi cauetur. sed certè ipsamet pragma. hoc non dicit. nec probat. ℣ Et in hoc casu dic, quòd captus debet alimentari pro cre-
6 ditorem. 9. dies & non plus si non vult. † Et si captus habet vnde se alat vltra potest se alere: & si in isto termino non potest soluere, nec fideiussorem dare creditori, debet ei tradi faciendo cessionem bonorum. vt singulariter disponitur in l 5. & in. l. 6. titulo 12. libro. 5. ordi. & in pragmatic. 78. & 79. in libro pragmatic. vbi ponitur ordo cessionis. & per totum titul. 15. parti. 5. &. C. qui boni cede poss. & l. 2. titulo. 8. libr. 3. for. & ibi per Mõtal. quæ est singula. ℣ Et tunc talis debitor debet tradi creditori, cum anulo ferreo ex quãtitate, & retũditate digiti cõtinuo, & disco operto palã super collũ thoracis absq; vllo velamine sub pœna illius legis, & pragmaticæ, vbi. & in dictis legibus ponitur cessionis forma. ℣ Et licet dicta cessio bonorũ fiat in ciuilibus, & non in criminalibus, quia si quis non habet in bonis, in corpore luere debet text. in capitulo finem litibus. de dolo & contuma. in fine. & in. l. cũ sit iniustũ. C. de sepul. viola. latissimè per Ias. in. §. pœnales. Institu. de actio. colũ. 7. cũ sequentibus. nume. 43. & gl. in. §. ex maleficiis. eod.

eod.tit.per.Abb.& ibi eius additio.in.c.olim vo
bis de resti.spolia.nu.2. Et melius per Ias.in.§.fi.
Institu.de actio.nu.13.versi.quarto. ¶ Quod iam
hodie non habet locum, quia etiam in criminali-
bus & quando debitum descendit ex crimine
habet locum dicta cessio bonorum secundũ for
mam dictarum.ll.& pragmaticarum. vt tenet sin
gulariter pragmatica facta per nostrũ Carolum
Vallisol.anno.1538.sed eam intelligo, quando ta
le debitum applicatur parti, secus si pœna pecu
niaria applicetur fisco, quia tunc non habet lo-
cum dicta cessio bonorum sed punitur in defe-
ctum in corpore per iura suprà allegata, quæ re-
manent in correcta. Et facit ꝙ tenent Iohã. And.
& Abb.& Iohã. de Imol.in.c. Oduardus de so-
lut. vbi dicunt, ꝙ quãdo agitur pro puro interes-
se, cessio admittitur, siue conueniatur ex contra-
ctu. vel ex maleficio. ¶ Et quia in materia ista
cessionis bonorum accidit pluries quæstio opti
má, & occurrit sępe in iudiciis, volo aliquid su
per eam dicere, quę talis est, An maritus, † qui
incarceratus est ad instantiam alterius creditoris
cui est tradendus ex dispositione dictæ pragma
ticæ ad seruiendũ cum dicto anulo ferreo. si vxor
eius sit anterior in hypotecis expressis secũdum
cõmunem intellectum. l.assiduis. C. qui potiô.
in pig. hab. vel inter creditores habentes tacitas,
an mulieri sit tradẽdus primo quã alteri ex credi
toribus cũ dicto annulo ferreo. ¶ Et pro parte
negatiua facit tex. in.l. alia. §.eleganter. ff.solut.
matrimo.hoc modo inductus. Nam si maritus ha-
bet beneficium ne conueniatur vltra quam face
re potest. vt in.l. maritum. ff,eod.tit. & tale bene
ficium nõ potest renuntiari tacitè nec expressè
vt in.d.§.eleganter.illico non põt incarcerari se-
cundum coẽm opi.ibi.ergo nec tradi suę mulie-
ri pro suo dẽbito. ¶ Itẽ facit tex.in.§.patitur cum
similibus Insti.de iniuriis, quę iura dicunt vxo
res deberede feudi à viris, nõ ecõtra sed si dicẽ-
mus ꝙ si maritus traderetur vxori, & ita p eã exi
meretur ab aliis creditoribus, & sic defraudarẽ-
tur vir ab vxore, ꝙ esse non debet. ¶ Tertio pro
ista parte facit, ꝙ vxor est famula viri, non autẽ e
contra. vt in.c.hæc imago.33.q.5. facit etiam glos.
& ea quę ibi latè Saly.& Ias.in.l.1.C.de in ius vo
can. vbi ait glo.& prædicti, ꝙ vxori debetur re-
uerentia per virũ, non autẽ viro per vxorẽ. si igi-
tur mulier est famula viri, & viro nõ debetur re
uerentia per vxorẽ, impossibile est in casu nr̃o,
ꝙ vir tradatur vxori, nec dẽbet ei tradi tanquã fa
mulus ad seruiendũ. ¶ Ad idẽ facit & quarto ꝙ
si vxor decedit non electa sepultura, debet sepel
liri in sepultura mariti.& secundi si secundo, nu

psit. vt in.c.is qui de sepult. in.6.non tamẽ econ
tra. prout notat Abb.in.c.ᵭ vxore.de sepult.col.
1.quod dictũ fundatur vt per eũ ibi in reuerentia
quam debet vxor viro semper, & etiã in morte:
ergo multò fortius in victu ne eum possit habe-
re incarceratũ, nec ei tradi. ¶ Quinto ꝓ ista par-
te facit tex.in.l.ob æs alienũ. C.de actio.& obli.
& iura ibi adducta per glo.& scribe. qui dicũt, iu
ra non patiuntur liberos homines creditoribus
seruire, & propter debitũ eis tradi, & incarcera
tio est species seruitutis, vt ex infra dicendis ap-
parebit. si ergo aliis non est licitũ seruire, multo
fortius nec mulieri. qa magnã reuerentiã debet
viro, vt dictũ est. ¶ Facit quoq; tex.in.l. Titio cẽ
tũ.§. Titio.el.2. ff.de condi.& demõstra. vbi non
valet conditio per testatorẽ relicta, ꝙ quis tenea
tur stare, & habitare certo loco. quia videtur spe
cies seruitutis, si igitur maritus tradetur vxori sẽ
cundũ dispositionẽ.d.l.& pragmaticæ, regulari-
ter debet habitare in loco, & domo mulieris, &
illi operarij, illicò seruitus est. ¶ Facit &.7.deter-
minatio Bal.in.l.1.ff.solut.matri.col.4. vbi ait, ꝙ
vbi inopia alicuius est priuilegiata, nõ debet ta-
lis incarcerari, sed ita est, ꝙ inopia mariti est hu-
iusmodi naturę, ne cõueniatur vltra, ergo nõ põt
incarcerari, nec incarceratus tradi vxori. vt in.d.
l.si maritus. ff.solut.ma. ¶ Quoq; pro ista parte
facit. 8. Nam licet mulier fortè possit assignari
marito pro debito ciuili, et pecuniario, & possit
incarcerari, ꝙ tamẽ hodie non põt per.l.3.tit.13.
lib.5.in ordi.reg.& in.l.61. Tauri, tamẽ non pro
pterea sequitur, ꝙ posito, ꝙ ipsa possit marito as-
signari, possit econtra eidem maritus incarcera-
tus assignari. nam in multis differunt, vt in. l.in
multis. ff.de statu homi. ¶ Et sic est prima diffe-
rentia. s. ꝙ vxorem maritus accusat criminaliter
de adulterio. non tamen econtra. tex.in.l.prima
C.de adult.& ibi Bal. & alij Ang. in.l. nuptura
ff.eod, & in.l.si vxor.§.si iudex.eod.tit. quia per
vxorem fit iniuria viro non econtra, secundum
Cy. et Saly.in.d.l.1, non tamen vxor potest accusa
re maritum tenentem amasiam, nec amasiã ad cri
minalem punitionem. vt in.d.l.1.& ibi Bal. qui
dicit verũ quo ad pœnã legis Iuliæ, tunc põt ac-
cusari ex capite generali iniuriarũ. qa verũ est. ꝙ
iniuriã patitur matrimoniũ violatũ. licet glo. in
dicta.l.1. videatur tenere contrariũ nam per ma-
ritum non potest violari torus, potest tamen mu
lier accusare virum ciuiliter, vt separetur torus
& vt perdat donationem propter nuptias.l.con
sensũ. C.de repud. Tamẽ de iure cano. secus est:
qa vir et vxor nõ iudicãtur ad imparia. tex.in.c.

nemo si blandiatur. 32.q.4. Iohã. de Inmol. in c. vt clericorũ. de vita & honesta. cleri. Abb. in c. primo in principio vt lite non cõtesta. tenet Hierony. Zaneti in tracta. de differen. inter ius cano. & ciuil. nu. 7. & 8. tomo primo. tracta. folio. 7c. ❡ Secunda differentia, ꝙ vxor corruscat radiis, & dignitatibus viri. tex. in. l. mulieres. C. de dignita. lib. 12. & in. l. mulieres. C. de incolis. lib. 10. & in. l. fœminę. ff. de senato. Hinc est, ꝙ vxor doctoris vel militis potest appellari domina, & dofia., propter maritum, licet ipsa non descendat, ab origine. vt in. l. fœminæ. ff. de regul. iur. voluit Bar. in. l. post mortẽ. §. fi. ff. de bono. posse. contra tabul. nu. 3. idem in. l. amicissimos. §. fi. ff. de excusa. tuto. nu. 8. & in. l. donationes, nu. primo. C. de dona. iur. vir. & vxo. & Deci. in dicta. l. fœminæ. nu. 8. & dixi supra in procemio. ❡ Adde tamẽ in hoc, ꝙ vxor semper retinet suam propriam paternã vel auitam dignitatem, etiam si nobili inferioris conditionis nubat. tex. & ibi Plat. in dicta. l. prima de dignit. lib. 12. est tamen vna differentia ꝙ dignitatem suam semper retinet. secus tamen est in dignitate, quam prosequitur propter virum, quam non retinet, nisi dum est nupta, vel vidua. tex. in. c. ex parte. b. de foro compet. & Plat. in dicta. l. prima, & Abb. in dicto. c. ex parte. & dixi in dicto procemio. ❡ Tertia differentia est, quia dote non soluta, maritus potest percipere fructus rei pignoratæ. vt in. c. salubriter. de vsu. secus est in vxore, quæ propter dotem non solutam sibi post solutum matrimonium non lucratur fructus rei datæ in pignus. quia tex. in dicto. c. salubriter. habet locum in marito, & non in vxore. vt notat Ang. de Aretio. in. §. actionũ. Institu. de actio. col. 38. ❡ Quarta differentia est quia certum est, ꝙ vxor non potest promittere votum continentię, nec ex eo obligari sine licentia viri. Secus tamen est in viro, qui ex iuxta causa possit, vt Abb. in. c. scripturæ. de uoto. licet bene possit emittere votum in subsidium terræ sanctæ sine licentia viri, si est senex. vt Abb. in. c. ex nulla. de voto. numero. 9. ❡ Quinta differentia. quia certum est, quod clerici cõiugatus habeat benefitium Canonis. si quis suadente. 17. q. 4. non tantũ habeat eius vxor. vt tenet Domi. in. c. 1. §. fi. de cleri. coniuga. nu. 6. & dixi suprà in gloss. primã procemi. Et ideo si aliquis pronuntiat clericum coniugatum, non potest absolui, nisi per Papam, secus tui est in vxore secundum Domi. ibi. ❡ Alia differentia & vltima est, quia mulier etiam cum mandato nõ potest stare in iuditio. textus. in l. qui absente. C. de procurato. & ibi Bar. & doct. Secus tamen est in

marito. quia etiam sine mãdato potest esse in iuditio pro vxore. vt in. l. maritus. C. de procura. ❡ Ex quibus differentijs, nin irum sit, ꝙ etiam sit nostra differentia, quia licet maritus possit fortasse recipere vxorem bonis cedentem secundũ dispositionem dictarum legum regni, non tamẽ econtra vxor possit recipere virum. Et hæc sunt, quę faciunt pro ista parte negatiua, & pro ratione dubitandi. ❡ His & alijs quibuscũq; non obstantibus sub iudicio melius sentientis contrariam sententiam opinior fore veram. Imò ꝙ maritus taliter incarceratus à creditoribus, & cessionem bonorum faciens secundum dispositionẽ dictarum legum regni, & de iure communi potest. & debet tradi vxori cum anulo ferreo, donec soluat sibi dotem, & in illa traditione vxor pręfertur cæteris creditoribus, secundum suam pręrrogatiuam, & hypothecam, secundum formam dictæ legis assiduis. C. qui poti. in pigno. habe. cùm similib. & ita praticatur, & pluries in ciuitatibus huius regni iudicaui, & executioni mandaui, maximè in ciuitate Abulensi. Et pro ista opinione & praeticà faciunt iura & fundamenta sequentia. ❡ Primò ꝙ debeat vxori tradi, facit: quia vbi vxor est pauperrima, maritus non habet beneficiũ ne conueniatur vltra quam facere potest, ita notat egregię Bar, quem cæteri sequntur in. l. maritum. ff. solut. matri. ad finem si igitur in tali casu non habet, tale priuilegium maritus, ergo tunc vxor potest conuenire in solidum. & non tenetur ei debitam reuerentiam exhibere, & sic poterit per eius debito incarcerari, & sic cessat ratio, & dispositio in dicta. l. alia. §. eleganter. suprà allega. ❡ Secundo pro ista parte facit, quia licet verum sit, ꝙ illud ius reuerẽtiale nõ potest tolli per pactũ. vt in dicto. §. eleganter est verum, & procedit per pactum expressum, secus per tantum. nam bene potest remitti. tex. in. l. nam & maritus. ff. de condi. in dẽbi. facit tex. in. l. quamuis. ff. de in ius vocan. tenet illam sententiam Alex. in dicto. §. eleganter col. 6. ergo si maritus tacet, & consentit se mulieri assignari, potest tacite remittere ius reuerentiale sibi debitum per vxorem, & ita mulieri assignari tanquam eius incarceratus. ❡ Tertio facit, quia licet per pactum non potest fieri, ꝙ maritus insolidum exigatur per mulierem, & ita ꝙ incarceretur. vt in dicto. §. eleganter tamen bene potest hoc fieri per legem. ita est determinatio Bar. in dicto. §. eleganter & Alex. ibi. 3. col. & ita illæ leges regni ordi. & pragmat. bene hoc posuerunt facere & ordinare. Et ꝙ illę lege indistintè hoc dicant, facit dicta. l. 5. tit. 12. lib. 5. ordina. vbi tenet primo creditori tradatur. & in dicta pragmatica

clarius

clarius dicit, ꝙ talis debitor ita incarceratꝰ tradatur illi creditori, cui prius de iure debet fieri ſolutio, & ꝙ mulier ſit inter creditores, eſt melior tex. de iure in. d. l. ſi marito. ff. ſolut. ma. in principio. cuius verba ſunt. Si marito publico iuditio damnato pars aliqua bonorum eius publicetur, fiſcus creditoribus eius ſatiſfacere neceſſe habet inter quos vxor quoq; eſt. Et ꝙ ſit priuiligiata cæteris, eſt tex. in dicta. l. aſsiduis. Et ita remanet indubitatum, ꝙ maritus prius ſit tradendus vxori ſuæ. Pro cuius corroboratione facit. nã vt dictum eſt, prędictæ leges dicunt indiſtinctè intelligi, & locum habere, argu. tex. in. l. non diſtinguemus. ff. de arbi. & in. l. de pretio. ff. de publi. in rem. Nam ſi alteri creditorũ traderetur, & non vxori, ſequeretur ꝙ vxor eſſet deterioris conditionis in dote quã ſint alij creditores in ſuis debitis, quod non patitur, vt in dicta. l. aſsiduis. & in. l. prima in fine. ff de dote præleg. & eſſet apertè contra diſpoſitionem tex. in dicta. l. prima. ff. ſolut. matri. Nam in iſto caſu ſi vxori non traderetur, non ſemper dotis cauſa eſſet præcipua, & vbiq; ſi alteri priuſquã mulieri traderetur, quod eſſe non debet, ne ſit contra diſpoſitionem dictę legis. ¶ Quartò facit. Nã dictæ leges ordinã. pręcipiunt fieri per creditores ſolennitatẽ iuramenti, ſcilicet, ꝙ nõ malicioſè nec ſimulatè recipiunt debitorem. Ergo ſi vxor dictum iuramentum & ſolemnitatem facit quando recepit maritum, debet ei tradi, & eius iuramento ſtari: quia in dependentibus à conſcientia, iuramento eius ſtatur. glo. in. § ſed iſti quidem. Inſtitu. de actio. in glo. magna aliàs in. c. ſi vero. el. 2. de ſent. excommu. alia in. c. ſignificaſti. de homic. & ibi docto. Hippoly. in rub. de ſide iuſſo. nu. 40. glo. in. l. 1. §. 2. ff. de itiner. actu. pri. & ibi Bar. tex. in. c. paſtoralis. de excep. Bar. in. l. interdũ. ff. de fur. & Iaſ. in. l. cũ quędam puella. ff. de iuri. om. iudi. & Iaſ. in. §. in bonę fidei. Inſtitu. de actio. nu. 20. per Soci. in tracta. fallentiarum. regula. 71. vbi plura. ¶ Quintò pro iſta parte facit tex. in. l. vbi adhuc. C. de iure doti. & in. l. ſi conſtante. in principio. ff. ſolut. ma. & . l. 29. tit. 11. parti. 4. quę iura dicunt ꝙ ſi maritus vergit ad inopiam conſtante matrimonio, maritus non habęt illam exceptionem, non teneor vltra quã facere poſſum, & per conſequens beneficium incarcerationis, vt voluit illa glo. in dicta. l. vbi adhuc. quam ibi tanquam veram ſequuntur omnes in. l. ſi conſtante. licet ibi contrarium alia ſenſerit & malè. Ergo ſi maritus iſto caſu poteſt exigi inſolidum, & beneficium ceſſat, & non eſt aliquod impedimentum, quod impediat maritum vxori tanquam incarceratum tradi. ſ. tradendus eſt. Et iſtud, ꝙ maritus quando vergit ad inopiam poſsit conueniri, procedit clarè de iure communi, ſiue vergat ad inopiam caſu, ſiue culpa ſua, ſecundũ illam opi. declaratã per Alex. in. l. ſi cum dotem. §. ſi maritus. ff. ſolut. matri. ſed de iure regni ſtat contrarium, nam nõ habet locum quando vergit ad inopiam caſu fortuito, vel ſine ſua culpa, vt eſt tex. in. l. 29. tit. 11. parti. 4. quam refert & ſequitur Pala. Rub. in repe. rub. de dona. §. 17. cum ſequẽtib. Et ita eſt vna differentia inter ius commune, & regni nam illa lex. 29. ſtat de directo contra cõmunem opi. & quia iſta eſſet maxima reſtrictio, ſcilicet, ꝙ quando maritus ſine culpa ſua perdit dotem, & bona, & vergit ad inopiam, vxor eius non poſsit dotem ſuam exigere ab eo conſtante matrimonio. ¶ Hoc limito non procedere, nec habere locum, quando mulier concurrit in actione cum aliis creditoribus agentibus & intentantibus actiones ſuas contra maritum: quia tunc poterit etiam mulier agere, & dotem ſuam petere etiam ſi maritus cauſet culpa ſua perdidit bona, & venit ad inopiam. & iſta limitatur dicta. l. 29. per quã allego dictum & determinationem Alex. in. d. l. ſi cum dotem. §. ſi maritus. ff. ſolut. ma, vbi dicit. ꝙ mulier non debet pati damnum propter infortunium mariti. pro quo etiam vltra eũ facit tex. in. l. ſi maritus. fina. verbis. eod. tit. ſed ita eſt, ꝙ ſi mulier impediretur illo caſu dotem ſuam exigere conſtante matrimonio, & cæteri creditores exegiſſent ſua credita ab viro, tunc mulier pateretur damnum propter infortunium mariti & maritus eſſet penitꝰ imperniciem vxoris, quod prædicta iura nolũt. ¶ Sexto pro iſta parte facit ꝙ vtilitas publica præfertur priuatæ, de quo eſt tex. & ibi ſcribentes in. l. prima. §. fi. C. de cadu. tolen. & in. l. Barbarius. Philippꝰ. ff. de offi. præſi. cum vulgaribus. ſed cum ex parte creditorum verſetur vtilitas priuata, & ex parte verò mulieris dotem ſuam repetens à viro verſetur publica vtilitas, vt in. l. prima. ff. ſolut. matri. ergo debet ei maritus aſsignari, & illa eſt præferenda. ¶ Septimò. pro iſta parte quoq; facit tex. in. l. in ſumma. §. item vacuus. ff. de aqua publi. arcẽ. ibi, hoc æquitas ſuggerit, etiã ſi iure ſcripto deficiamur. ſic igitur licet hic iure ſcripto deficiamꝰ expreſſe diſponente, ꝙ maritus tradatur vxori, attamen ęquitas aſſurgit, quę ſemper ſeruanda eſt, vt in. l. placuit. C. de iudiciis. & in. l. ꝙ Epheſi. ff. ꝙ cert. loco. ¶ Octauò pro parte iſta facit. Nam dos eſt cauſa pia, vt in. l. cum his. §. pẽ. ff. de condi. indebi. Bar. in. l. quę dotis. col. 3. ff. ſolut. matri. & doctores communiter in. l. prima. eod. tit. Et in du-

biis

biis opinionibus illa pars tenenda est, quæ per causa pia facit. vt in.l.sunt personę.ff.de religio. & sumpti.fune.& subtilitates & rationes stricti iuris omittēdæ sunt, cùm de pia causa tractatur. vt.d.l.sunt personæ.quo est text. melior de corpore iuris.& cum in ista causa tractetur de dote, & sit de pia causa, omittendæ sunt istæ solennitates reuereutiales, quæ marito debentur per.d. §.eleganter,& ita permittendū, ꝙ possit maritus tanquam in carceratus vxori assignari:nam si cō tra fiat, vergeret iu dam uum ipsius mariti vxoris,& filiorum. & esset contra regulam tex. su.l. ꝙ fauor.C.de legi. ⁋ Et quando maritus vergit ad inopiam, mulier, quæ concurrit cum aliis creditoribus non debet pati dānum propter infortunium mariti. vt est illa celebris determinatio Alex,iam allega.in dicta.l.si cum dotem.§.si maritus.ff.solut.mat.nu.a.vbi tenet, ꝙ licet infortuniū debet esse cōmune vtriusq;, fallit vbi agitur de prȩiuditio dotis, sequendo Bar. Bal. & alios ibi.& Cy,in.d.l.vbi adhuc.in.9.q.de iure do.& putat opi.Bart. veriorem & ęquiorem esse.licet Iacob.de Are:& Benedictus de Plūbi.in dicta.l. si constantæ teneantur coutrarium.quiā si sua opinio esset vera, ista cōmunio infortuni viri no ceretur vt dictum est viro, quia creditores exigerent maritum etiam in dote, ex quo sequeretur ꝙ coniuges,& liberi, proter quos dos est constituta.paterentur potius damnum, quam fauorem ⁋ Nuno, facit glo.&ibi doct.in.l.ob ęs alienum C.de actio.& obliga.vbi dicit, ꝙ seruire ad tempus, non est species seruitutis. notant eam & sequuntur docto.in.l.Titio centum,§. Titio centū el.2.ff.de condi.& demonst. & glos. Montal.in dicta.l.a.tit.8.foro legum lib.3.in glo.fi.vbi singulariter ergo licet maritus tradatur incarceratus vxori ad tempus, non dicitur ei seruire speciali qua seruitutis, quę sit probibita, maximè quia nō dicitur ꝙ teneatur seruire, sed solummodo dictæ leges dicunt, que el deudor sea entregado al acreedor de guisa, que pueda vsar de su menester, y officio, y de lo que ganare, dele el acreedor que coma razonablemente. y lo demas recaudelo, y recibalo en cuenta de su deuda.ergo non vt seruiat, sed vt sealat, & soluat. Ergo non possumus dicere, ꝙ licet maritus tradatur vxori, efficiatur seruus eius.& ita nullum est inconueniens in eo vt ei tradatur, quemadmodū nec alicui alteri creditori. ⁋ Sed aduerte, quia supra proxima cōsideratio procedit in debitore, qui scit officium, vel artificium.secus tamen est si nesciat, nā tunc tradetur creditori,& tenetur ei seruire.vt in dicta.l. 4.in fiue,& tūc est dubium, an debeat tradi vxori:& videtur ꝙ non, propter inconueniēs supra cousideratum in ratione dubitandi. ⁋ Sed dic ꝙ non obstat:quia etiam si teneatur maritus vxori seruire quando nescit artificiū, est tui seruitium temporis,& ad tempus, quod non est species seruitutis.vt supradictum est, & sic nou offenditur illa reuerentia maritalis sequentibus fundamentis. Primò pro ista parte facio talem cōsiderationem. Nam certū est, ꝙ de iure regni debitor, qui facit cessionem, debet alimentari à creditore, vt dictum est per dictam. l.4. &.5.tit. & lib.5.ordi. sed vbicunq; habet, semper potest cōueniri vsq; ad vltimum de potētia, nec habet exceptionem, non teneor. &c. Licet maritus sit priuilegiatus: sed cū maritus, qui exigitur per vxorem, debet habere alimenta, vt iu dicta.l.vbi adhuc.ergo potest vsq; ad vltimum couueniri, nec debet habere aliquod priuilegium cōtra mulierem. Ista est determinatio.Bar.in.l.ex diuerso. Item si mulier ff.solut.ma. vbi ait, ꝙ cum maritus teneatur mulierem alimentare,& ipsa ab eo habeat alimenta, potest per ipsam insolidum conueniri, & incarcerari. ⁋ Secundo facit illa regula tex.in.l.ꝙ fauore.C.de legi.quia certum est, ꝙ bonorum cessio, est introducta iu fauorem cedentis, & sic mariti: sed si ista cessio, quæ est introducta in suū fauorem operaretur, ꝙ tradatur aliis creditoribus, & non vxori, redundaret in eius odium, quod esse nō d bet. ⁋ Tertiò facit authoritas Cy.& Saly. in.l.cùm tibi.C.qui poti.in pig.habe.& Bal. in l.prima.col.fi.ff. solut.ma. vbi intelligitur dicta l.cum tibi procedere,& habere locū, quando mulier agebat soluto matrimonio.secus quando mulier agebat, & concurrit cum aliis creditoribus contra maritum cōstante matrimonio, quia tunc ipsa prefertur, vt ibi. ⁋ Quartò adduco considerationem sequentem. Nam quando maritus bonorum cessionem facit, altero de tribus modis sequentibus mulier cum tenetur alere. ⁋ Primò.si tradatur vxori incarceratus. nam ille, qui habet alium in carcerem, tenetur eidē præstare alimenta, vt dicta glosa in dicta.l fi.& ibi Plat. B.de erogatio.anno.milit.lib 12.& facit tex.& ibi docto. in.l.sed si hereditas.§. primo. ff.ad exhiben.tex. & ibi Montal.in dicta.l.secunda tit.8.lib.3.foro legum. & sic tenetur vxor habens eum incarceratum vigore incarcerationis alimentare.
⁋ Secundo mulier virum tenetur alimentare, quia mulier diues maritum inopem tenetur prę stare ei alimenta. vt Barto. in.l. si cùm dotem. §. si autem in ęquissimo.ff.soluto matri.& etiam in tracta.alimento.licet contrarium tenuerit glo. in l.si stipulata.§.1.ff.de dona.inter vir.& vxo.quæ

tamen

tamen est falsa, & reprobatur per Alex. in dicto §. si autem in squisitimo. & ita fit. Tertius casus quotiens mulier petit dotem à viro vergente ad inopiam matrimonio constante, tenetur eum alimentare. vt in dicta. l. vbi adhuc. per tex. & doct. & glo. sed cum ista vxor in supra dictis casibus teneatur alere virum, vt suprà probatum est & ille qui alimentatur ex legis dispositione ibi debet operari. vt glos. in. l. si cut. ff. de operi. liberto. ergo cùm vir sit alendus ab vxore, potius debet ei tradi vt illi operetur. Et sic intelligitur quæ fuit ratio decidendi ad dictam. l. quartam, quæ bene disponit, quòd vbi operatur, ibi alimenta recipiat. Ergo non est inconueniens, nec contra bonos mores, quòd maritus tradatur vxori plusquam cęteris creditoribus, vt ibi operetur & ab ea alimentetur. Quintò facit pro parte illa tex. in lege maritus minor. ff. soluto matrimonio. in fine. ibi, nec mulier in perniciem mariti punita, sed ita est, quòd maritus & vxor in ciuilibus (vt est huiusmodi) nō debent ad imparia iudicari, imò ad paria. vt probat bene tex. in. c. primo: vt lite non contesta. & glos. in. c. plerunq; de donat. inter virū & vxorē. & Abb. in. c. tuę. d procura. Ergo eodem modo, & econuerso, non debet maritus puniri, & conueniri in perniclem vxoris, & detrimentum, quod fieret, si alij tradatur, & non vxori. Sextò pro ista parte facit quoq; tex. in. l. pē. in fine. ff. soluto matrimonio. Septimò facit dicta. l. §. lib quinto tit. 12. ordi. vbi dicit tex. quòd quotienscunque aliquis cessionem facit bonorum, debet præconizari publicè, vt perueniat ad notitiam omnium creditorum, & tunc tradēdus est primo, etiam si ad petitionem alterius esset incarceratus: sed ita est in quęst no stra quia mulier est prima creditrix, igitur ecus. Præterea facit etiam dicta lex pragmaticarum ibi, & sea entregado al acreedor que primero de uiere ser pagado. Pōdera verba illius legis dum dicit, o que primero segun derecho. & cus. sed mulier est huiusmodi inter habentes tacitas hypothecas indistinctè, & inter habentes expressas, ita demum si sit prior in tempore, vt suprà in prima. q. dixi. ergo ei debet tradi, & non alteri creditori. Pro qua etiam opinione pragmaticæ, dum prohibet circa simulationē, quæ posset per creditorem cōmitti, prouidendo expressè, q cre ditor taliter teneatur debitori annulum ferreum ad collum publicè portare, & illæ leges non fecerunt prouisionem circa vxorem. cum ergo casus sit omissus, remanet sub dispositione legis cōmunis, q si mulier sit prior tempore, debet tradi tanquam ereditori, cui prius debet solui de iure. & istam opinionem & partem tene prout suprà dixi, quia ita practicatur. Aduerte tñ, q mulier tenetur obseruare solemnitatem illius pragmaticę, & illi annuli ferrei, aliàs si nō obseruaret, cadderet à iure, & à debito suo, & alteri creditori traderetur maritus. Et tenendo hanc partē. Restat respondere ad. 4. vel. 5 adducta po contraria parte. Et primò respōdeo ad tex. in. d. l. alia. §. eleganter, vbi dicit tex. q nō valet pactum inter maritum & vxorem, vt maritus possit conueniri, et ita quod non habeat exceptionem quia in terminis nostræ quæstionis non habet beneficium, ne cōueniatur vltra quàm facere potest, quinq; fundamentis ostendo. Primò, qa ibi vxor est pauperrima, non habet maritus tale priuilegium. vt per Bar. in. d. l. maritum. ff. solut. matri. Secūdò, quia quando vxor concurrit cum alijs creditoribus non debet ipsa vxor esse particeps infortunij illius. vt per Alex. in. d. l. si cū dotē. §. si maritus. ff. eo. Tertiò, qa maritus in casu nostrę quęstionis debet habere alimenta & vbi maritus habet alimenta, cessat hoc beneficium. vt per Bart. & Paul. de Cast. in l. ex diuerso. §. item si mulier. ff. solut. matri. & cessat beneficium exceptionis authoritate legis regni, quia per legem bene potest facere, & statuto, licet per pactum non. vt in dicto. §. eleganter. Quartò, finaliter hoc ostenditur, vt dictum est. Nam quādo mulier agit constante matrimonio, & repetit à viro vergenti ad inopiam dotem suam, vir non habet hoc beneficium. vt in dicta glo. dictę. l. vbi adhuc, quam ibi sequuntur doctores, & Alex. & omnes in dicta l. si constante. quinta col. ff. soluto matrimonio. Ex quibus patet fundamentum nostræ. q. q maritus non habet priuilegium. Secundum contrarium fuit, quia cùm vxor sit famula viri, ex quo non potest habere maritum in potestate & seruitio, hoc non obstat. Quia illud est verùm, quando maritus haberet illud priuilegium exceptionis ne incarceretur vltra quam facere potest, sed in quæstione nostra non habet tale priuilegium, vt suprà fuit adductum: ergo cessat illa regula, & oppositio. Secunda responsio, q maritus tacitè non opponendo, potest renuntiare illi iuri reuerentiali. vt in lege nam & maritus. ff. de conditio. indebit. & in. l. quamuis de in ius vocandi. prout notat Alex. in dicto. §. eleganter. nec est mirū si istud possit operare tacita renuntiatio inducta ex negligētia nō opponēdi & nō possit illud opari expssa. Nā regula est, qd populus opatur tacita renūtiatio inducta ex trāscursu temporis

temporis ex negligentia non petentis, vel non opponentis, quàm operetur expressa renuntiatio hominis. vt est tex. & ibi scriben. in. l. prima. C. qui admitti. tex. in lege si quis mihi bona. §. iussu. ff. de adquiren. hæredi. & est glos. vbi per Baldum. & docto. in. l. tertia. C. de iur. & facti igno. nes[d]: y si no las ouie facit tex. in. l. si quis suus. ff. de iure delibera. & facit illa vulgata regula, q potest quis renuntiare his, qui pro se principaliter sunt introducta. de quo in. l. si quis in conscribendo C. de pactis, & in. l. 2. §. quia verentur. C. de iure iurã. propter ca lũ. dan. & in. c. si diligẽti. de foro cõpe. & facit regula nullus de reg. iur. Quæ omnia iura faciunt ad hoc propositũ, q quamuis maritus nõ opponat prędictam exceptionem & illam omittat tacitè non dicitur quiquam facere in fraudem creditorum, quibus nec marito est quæsitum ius iure in prædicta exceptione, sed ius ad rem, & ita potest facilius renuntiare maritus: & cùm maritus non opponat exceptionem prędictam, de iure isto reuerentiali nõ curatur. Tertiò respondeo, q non offenditur prædicta reuerentia maritalis in tradendo maritum vxori, vt ei operetur. Nam cùm ab ea debeat alimentari, ibi debet operari. vt glo. in dicta. l. sicut. ff. de operi. liberto. supra considerata. Quartò respõsum do, q licet sit verum, q vxor debet reuerentiam marito habet locum, q tenetur eam præstare marito in domo sua in obsequiis, secundum qualitatem personæ, per hoc tamen non negatur, quin debeat maritus in aliis operari vxori, cùm per hoc non subtrahatur vxor ab eius reuerentia & subiectione, maximè cùm maritus non tradatur ei vt seruus, sed ad operandum sibi, & vxori ad quod etiam lege diuina tenebatur pro alimentatione sui, & vxoris, & filiorum, iuxta illud, In sudore vultus tui vesceris pane tuo. &c. Ad tertium contrarium de tex. in. l. ob æs alienum. C. de actio. & obliga. potest respondere, q ille tex. non obstat. Nam seruire ad tempus, prout in nostra quęstione maritus traditur vxori ad seruiẽdum, non est seruitus: vt per glos. ibi. & sic cessat contrarium: quia ille tex. dum dicit, seruire, intelligitur, id est, seruitium fieri, quod in casu nostro non fit. Ad quartum contrarium de determinatione Bal. in dicta. l. prima. ff. solut. matri. respondeo q illa non obstat. imò potius fundat istam partem: quia dicit ipse, q vbi inopia est priuilegiata, maritus habet exceptionem, & operatur q non incarceretur, sed est semper tutus exceptionis ope. sed in quęstione nostra nõ est priuilegiata, quia non habet exceptionem ex quinq; euidentissimis cõsideratis. Et licet ipse dicat. q tutus est exceptione, sed cùm eam non opponat, potest conueniri, & sic sua determinatio non obstat. Ad quintum contrarium, in quo pro ratione dubitandi multas differentias consydera re, de orden como ui inter maritum & vxorem, inter quas dixi, q vxor possit assignari marito, non tamen maritus vxori, imò crederem, q nũquam vxor possit marito assignari; cùm sit mulier, maximè nupta, nunquam poterit incarcerari pro debito ciuili, vt in. l. 62. de Toro, etiam inhonestè viueret. secundùm Bal. in. l. consentaneum. C. quo. & quan. iud. & docto. in dicta. l. Tauri. & sicut non incarceratur pro debito pecuniario, ita non potest facere cessionem bonorum, quæ non videtur fieri sine incarceratione, sed posito q possit incarcerari, & cessionẽ facere, quod non credo, non tamen procedit ista differentia inter maritum & vxorem. Nam licet in aliis per me allegatis differant, illud habet locum in casib' expressis à iure, aliàs nisi casus sit expressus, nunquam debes dicere, q differunt masculinum & fœmininum, nec maritus & vxor. vt tenet Philip. Decius in dicta. l. fœminæ. ff. de regul. iur. cum ergo iste casus in iure non sit expressus, non debemus dictam differentiam inducere. argu. tex. in. l. maximum vitium. C. de liber. pręt. & sic cessant omnia contraria. Et de materia carceris, & carceratorum. vi. dictũ Hippoly. in dicta sua pract. crimi. §. attingam. per totum. & per Parid. de Put. in dicto tracta. syndi. in parte captura. folio. 65. cum pluribus foliis. Et ibi per Hippolyt. an si contractus factus per incarceratum valeat. & in. l. qui carcerem. ff. quod metus causa. & Bar. & Ang. ibi. & in. l. quia latronibus. ff. de testamen. Et vi. Bal. in consilio. 115. in primo volu. vbi tenet. q si aliquis est in priuato carcere licet contrahat, & obliget se cum iuramento, non obligatur, nec est periurus si non adimplet quod nota, & vide.

Summarium.

1 Vincula quis inuenit.
2 Catenas & cippos ciuitates, & villæ debent habere.

d Prisiones. [d] Quę pri' superbus Tarquinus inuenit † vincula ista & compedes, vt quædam Chronicæ dicunt.

Vel

¶ Vel poteſt dici, ꝙ etiam ante fuerunt tempore Ioſeph in Aegypto. vt tenet Lucas de Pen. in. l. nemo carcerem. C. de exacto. tribu. lib. 10. prima
2 col. ¶ Et iſta vincula, † catenas, & ferrea, & cippos debent habere ciuitates, & villæ ad captos cuſtodiendum. ſecundum exigentiam delictorū carceratorum vt tenet Paris de Put. in dicto tractat. ſyndica. in parte. an ſi plures carcerati. ſolio. 72. nu. 6. ſe haga[e].

Summarium.

1 Domus concilij, vel carceris, an ſumptu publico, vel ciuitatis debet fieri.
2 Ad domum carceris fabricandam poſſunt capi domus alienæ. Et idem pro eccleſia fundāda, ſtudio, ſeu monaſterio. nu. 4.
3 Princeps, ſeu reſpublica ex cauſa poteſt mihi rem meam auferre, ſoluto pretio. Tamē ſi ceſſat cauſa, debet res reſtitui domino, cui fuit ablata.

e 1 Se haga[e]. S. ſumptu publico, † vt tenet Paris. de Put. in dicto tract. in parte, an ſi plures carcerati. fol. 72. nu. 15. per text. in. l. præterea. C. de operi. plubli. ſed melius probat tex. in. l. quæ operibus eiuſ. tit. vbi tenet, ꝙ impēſa, quę fit à cōmentarienſe. i. à cuſtode, à magiſtro carcerū, eſt approbanda, ſecundū Saly. ibi ſed hodie video fieri ſumptu proprio ciuitatis, vel villæ, & non ſumptu publico facit lex. 5. tit. 28. parti. 3. ¶ Et ad iſtam domum concilij, vel car
2 ceris fabricandā † poſſunt accipi per ciuitatem domus alienæ. vt eſt tex. in. l. ſi quando. la prime ra. C. eod. tit. de operi. publicis. dūmodo non accipiat domos excedentes quinquaginta libras argenti, quia tunc princeps eſt cōſulendus. vt ibi. ¶ Ad quod facit tex. in. l. itē ſi verberatū. §. 1. ff. de rei vendi. & in. l. Lucius. ff. de euictio. & vtrobi
3 que Bar. & doct. vbi habetur, † ꝙ princeps, ſeu reſpublica poteſt mihi rem meā auferre ex cauſa, dumtamen det mihi pretium rei ſic mihi oblatæ vt eſt tex. ſingul. in. l. ſerui. C. quibus ex cauſ. ſerui. pro proni. liber. accipi. & Bal. ibi pro ſingula. cum cōme. & tenet formaliter Archidi. in. c. per principalem. poſt principium. 8. q. 3. & Ang. de Are. in. l. fi. col. 2. ff. de appella. recipi. per tex. in l. venditor. §. ſi conſtat. ff. coīa prædi. vbi dicit, ꝙ iſti priuato debet refici ęſtimatio rei ſuæ. & Philip. Deci. in regula id quod noſtrum. ff. de regul. iur. vbi de materia glo. in. l. ſi locus. §. fi. ff. quēadmo. ſeruit. amitta. per Bart. in procemi. ff. otum. 1. & 2. col. nu. 4. & 5. Iaſ. in. l. oēs cuiuſq;. C. ſi contra ius vel vtil. publi. nu. 2. & ſingulariſsimè per dictum. Iaſ. in. l. Barbarius. de offi. præto. numer. 21. cum ſequent. & latiſsimè Felinus in. c. quæ in eccleſiarum. de conſtitutio. columna. 18. cum ſequētibus. verſi. prima declaratio. vbi in. 19. col. verſi. ſecūda declaratio. tenet vnum mihi ſingulare, ꝙ licet ex cauſa poſsit princeps vel ciuitas auferre rem ſuā alicui, tamen ſi illa cauſa ceſſat, debet res reſtitui domino cui fuit ablata, ſi reſtitui poteſt. Ita dicit quòd tenet Innoc. in terminis. in c. quia pleriq; de immunit. eccleſi. aliàs in foro contentioſo, & conſcientiæ actus principis & ciuitatis non tenet ceſſante illa cauſa, ſecundùm Anto. & Imol. ibi in dicto. c. quæ in eccleſiarum. Et facit dictum Ang. in. l. ſi fideiuſſor. ff. de pigno. vbi tenet, quòd ceſſante cauſa commodi, ceſſati ipſum commodum. & vi. alia in ſimili allegata per Feli. vbi ſuprà. & ibi per Abb. & eius additio. ſexta col. numer. 11. & Barto. de materia in. l. prima. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. & Paulus de Caſtro in dicta. l. venditor. §. ſi conſtat. & in. l. elegantes. ff. de pigno. actio. vbi de intellectu per Bartolum & Paulum. & in. l. ex hoc iure. ff. de inſtitutio. & iure. numer. 13. in lectura & Philippum Decium. conſilio. 357. num. 3. & 5. & in conſilio. 520. numer. quinto, & ſexto. vbi tenet ꝙ communis opinio eſt, ꝙ ex cauſa imperator, vel ciuitas hoc poteſt facere, & auferre res priuatorum, pretio ſibi ſoluto, licet voluit intelligere in ciuitate, quę habet iura principis. ¶ Et quoq; intelligit hoc Bartachinus de Firmo in ſuo aureo repertorio, in parte, imperator. verſi. 23. quando eſt conſuetudo auferendi bona priuatorum cum cauſa, tunc imperator, ſoluto pretio, ob neceſsitatem poteſt auferre. Sed ſi non eſt conſuetudo. ſecus vt ibi per eum. ¶ Et idem dic quòd quis cogitur vendere pro eccleſia fundanda. Baldus & Florian. in lege ſi quis ſepulchrum. ff. de religioſi. & ſumptu. funeris. Alexander. & Iaſon. in lege ſecunda. ff. ſoluto matrimonio. Et etiam pro agenda eccleſia quis compellitur vendere, & pro monaſterio ædificando: vt Flori. vbi ſuprà. & tenet Paulus de Citadinis in tractu. de iure patro. in tertia parte. cauſa prima. numer. 87. & 88. & 89. ¶ Quod habet etiam locum in ſtudio, quia ſi ſcholæ doctorum legentium non ſufficiunt, ꝙ cogitur vicinus vendere domū ſuam pro ſcholis ampliādis. Guiller. in. l. decernimus. C. de epīs & cleri. & tenet Iohā. de Plat. in. l. vnica. C. de ſtudiis liber. lib. 11. in fine.

¶ Vnum

¶Vnũ tamen nota,ꝙ ſi clerici,vel religioſi ædi ficãt in alieno locum,ſeu ædificium religioſum, iuſtè & licitè poteſt deſtrui iuſſo iudicis ſecularis prout tenet Ang. in.l.quamquam. ff.de aqua pluui.arcen.

Prætorum. Cap.XVIII. finis. Sequitur Caput.XIX.

Summarium.

1 Area quæ dicatur.

a 1 Arca. [a]Quę dicitur † chartophylacũ,ſeu armariũ,vbi chartæ,vel inſtrumenta ponuntur,& conſeruantur vt eſt gloſ.in. c.1.de probatio. & Abb. ibi.1.col. nu.6.vbi dicit,qđ dicitur à charton græcè,qđ eſt charta,&phylattein,qđ eſt ſeruare,quaſi loc⁹ vbi ſeruantur chartę.Alibi habetur gazophylacium & dicitur à gaza, quod eſt idem ꝙ diuitiæ, & phylattein ſeruare,quaſi arca,vbi reponuntur diuitiæ,& oblationes. vt eſt tex. iuncta gloſ. in.c. 2.90 diſtin. Et glo.in.Cle. prima. de iure iuran. dicit,ꝙ archiui dicuntur armarij librorum. & deriuatur ab archa.&facit.l.moris.§.ſolet.ff.de pœnis.&Signor.de Homo in conſi.52.fi.col.verſi. item in ea poſſeſsione.& tex.in authẽ.quib⁹ modis natural.effici.legi.§.illud.colla.6.

Summarium.

1 Scripturæ ſtantes in archiuo publico faciunt fidem.nu.3.&.11.

2 Libri antiqui faciunt plenam fidem, vt libri iuriſconſultorum.poetarum,& medicorum.

4 Scripturę productæ de domo officialis præfecti archiuo probant.

5 Scriptura confecta à quolibet officiali publico, licet non ſit in archiuo,an probet.

6 Quando duæ ſcripturæ reperiuntur contrariæ, vna quę eſt in archiuo publico faciẽte fidem, alia manu priuata eiuſdem,ſtatur potius ſcripturæ archiui.

7 Exemplum ſumptũ ex ſcriptura archiui probat.

8 Scriptura ſumpta ex archiuo publico,an probet extra territorium illius ciuitatis.

9 Scriptura publica quãdo extrahitur de archiuo publico,an citatio requiritur.

10 Ad comparationem literarum faciẽdam poteſt produci ſcriptura archiui.

11 Ea quæ ſunt in archiuo publico,intelligũtur eſſe de actis. & dicuntur notoria, & publica,licet non ſit dies,& annus,& ſimilia.

12 Scripturæ ſtantes in archiuo publico, an ſint edendæ.

13 Cenſuali libro,an credatur.

b Prætorũ.Cap.19.

Otroſi, q ſe haga arca en que eſten [b]los Eſtẽ. [b]Quia literę & ſcripturæ ſtantes † in iſta arca, & ſic in archiuo publico,faciũt fidem. tex. in. c. ad audiẽtiam,de præſcriptio.& tex.ſingul.in Cle. prima,in fine de iur.iurã. & Hieronymus in prologo Eſther.dicit ſeipſum librum leuaſſe de archiuis hebræorum. & tex.in.c. peruenit.3.q.prima ibi,inuenimus in archiuis apoſtolicæ ſedis.&glo.ibi dicit,ꝙ per tales libros fit fides allegando tex.in dicto c.ad audientiam. & eſt tex.in authẽ.ad hęc. C.de fide inſtrumẽ. vbi charta,quæ profertur ex archiuo publico, teſtimonium quidem publicum habet. & glo.ibi dicit ꝙ eo ipſo, ꝙ magiſtratus confitetur ex archiuo eam eſſe,vel eo ipſo,ꝙ talia erant ſigna in ea, qualia ſolent fieri manu cõmentarienſis. valet. vt in.l. in fraudem.§.quotiens.ff. de iure fiſci.& Innoc.in.c.primo de procura & Iaſ. in.repeti.l. admonendi.ff.de iure iur col.42.nu.81 dicendo, ꝙ quando ſcriptura,ſeu apocha priuata eſſet reperta fideliter cuſtodita in archiuo publico, i.in loco.in quo ſolent reponi publicæ ſcripturę, talis ſcriptura ſine aliqua ſubſcriptione, & ſine teſtibus plenè probat ratione loci, in quo reperta eſt.per dictam authẽ.ad hæc. & glo.ibi & per dictum.c.ad audientiam.&ita tenet Abb.in.c.2.de fide inſtrumen.4.col.nu.6.vbi dicit hoc verum quando ſcriptura habet in ſe cauſam ſufficiẽtem arg.c.ſi cautio.de fide iſtru.& in.l.cum de indebito.ff.de probatio. ¶Et facit quod tenet Feli.in dicto. c. cũm cauſam, de probatio. in principio

2 vbi tenet,ꝙ libri † antiqui faciũt fidem plenam, vt Specula.in tit.de proba.§.videndũ.verſi.cum per libros,ſed hoc procedit,quando ab antiquis noſtris adhibita eſt fides talibus libris, vt apparet ex libris iuriſconſultorum,poëtarum, & medicorum,quibus datur fides,& idem de chronicis,& ſimilibus.vt per Bar.in.l.prima. ff.ſi cert. peta.glo.in.c.inter dilectos.de fide inſtru.& per glo.& docto.in.c. placuit. 16.diſtin.glo.& doct. in.c.in nomine Domini.23.diſtin.&in.c.primo 27.diſtin.&. c.abſit.50.diſt.& per glo.in proœmio fforum,§.hęc autem tria.in verbo,vrbibus, & glo.

& glo.& docto.in.c.quãuis.anteſi.21.diſt. ¶ Sed
ſupradicta intellige, quando ſcriptura eſt in lo-
3 co publico,† & cum cuſtode publico,& omnes
ſcripturæ ibi repoſitæ ſunt authenticæ, tũc ſine
dubio illa etiam cenſetur authentica. vt in. d.
authen.ad hęc.& Feli.in.d.c.cùm cauſam.5.col.
verſi,quinta.q. vbi ait,ꝙ ſi aliqua ſcriptura repe-
ritor in loco, vbi non omnes ſcripturę ibi repo
ſitæ reputabantur authenticę,ſed aliquæ ſunt au
thenticę,& aliquæ non,tunc illa miſſio nõ pro-
bat,vt Feli.in.d.c.ad audientiam.nu.15. ¶ Sed ca
ſus magis dubius dicit Feli.ꝙ quando ſcriptura
reperitur in archiuo publico ſub cuſtodia publi
ca,nec reperitur ibi aliud genus ſcripturæ, ita ꝙ
non ſunt ibi ſcripturę authenticæ, nec expreſſe
habentur pro authenticis,dicit ꝙ firmat Areti-
nus,ꝙ talis ſcriptura probat. non diſtinguendo
vtrum iſti libri ſint permixti cum authenticis,
vel non,& tunc deputatio loci, & cuſtodia pu-
blica non videtur ob aliam cauſam, niſi vt cõſer
uetur fidei geſtorum,& per cõſequens datur fi-
des illis ſcripturis,ſecundum eum. ¶ Quod pu-
tat Feli.limitandùm,niſi eſſet conſuetudo in lo-
co largius diſponens, putà,ꝙ omnis ſcriptura,
ſiue authentica,ſiue non, habeat fidem plenam,
eo ipſo,ꝙ reperitur in archiun,quia tunc ipſe lo
cus iuncta authoritate officialis,& cõſuetudine,
facit ſcriptura de non authentica authenticam.
Quod nota.& ibi per Feli.in.9.concluſione.
¶ Quod extende,ꝙ non ſolùm creditur ſcriptu
ræ productæ ex archiuo publico,ſed etiam pro-
4 ductæ † de domo officialis pręfecti archiuo,ſe
cundum Fel.in.d.c.cùm cauſam.5.col.verſi.3.q.
per tex. ibi malè guſtatum quoq; probantem.
Idem eſſe ſi extrahatur de domo illius,qui olim
fuit pręfectus archiui, licet hodie non ſit de ar-
chiuo. Tamen dicit duo conſyderandum. Pri-
mum, ꝙ ille tex.nõ loquitur de omni ſcriptura,
ſed de libro cẽſuali ſolito cuſtodiri in archiuo.
Secondò loquitur in Cardinali, vnde extẽdere
ad omnem perſonam, quæ olim præfuiſſet ar-
chiuo fortè non eſſet tutum: quia ſequeretur, ꝙ
non ſolùm poſt depoſitum officium paulò poſt
ſcriptura probaret.ſed etiam omni tẽpore, cùm
ille tex.in.d.c.cùm cauſam.non dicat,ꝙ de recẽ-
ti finierat officium camerarij, & eſt ſpeciale in
cardinale,vt eſt tex.in.c.nobiliſſimus.97.diſt.
& Bal.in.l.exemplo.C.de probatio. ¶ Tamen
cuſtos archiui publici põt libros in eo recondi-
tos transferre ad alium locum non ſuſpectum.vt
in. d. c. ad audientiam. de præſcri. & ibi docto.
¶ Sed Paul.de Caſtro.in. d.authentica. ad hæc.
5 nume.4.dicit,ꝙ ſcriptura confecta † à quolibet
officiali publico, licet non ſit in archiuo publi-
co,putà ad anariis,vel gabellariis in his quę con
cernũt ſuum officium,probat, allegando Barto.
in.l.quędam.§.numularios.ff.de edẽdo. Et ideo
quando aliquę ſcripturę non probant de iure,
ſed de conſuetudine, oportet ꝙ illa probetur.
vt Saly.in.l.exemplo.C.de probatio. vnde in-
fert ꝙ ſi fideiuſſor certi datij diceret ſe exactum
à fiſco,& ſoluiſſe pro debitore,& oſtẽderet ſcri
pturam factam ab officiali de receptione,in qua
non erat ſubſcriptio notarij ipſius officialis, o-
portet probare de conſuetudine tales ſubſcri-
ptiones non erant in vſu,& ꝙ cautiones factę ab
officiali faciebant plenam fidem. Quod eſt men
ti tenendum ſecundùm Feli.vbi ſuprà.in.9. con
cluſione.facit pro his,quis ſoluunt collectas, &
præſtantias officialibus deputatis, ſecondùm
Saly. vbi ſuprà. ¶ Quod dicit Felin in.d.c.cùm
cauſam.8.concluſione. idem eſſe, ſi de obliga-
tione vnius perſonæ reperiuntur duæ ſcriptu-
ræ contrariæ,vna quæ eſt in archiuo publico fa
ciente fidem, alia manu priuata eiuſdem, ſtatur
potius ſcripturæ archiui. Ita tenet Ludo Roma.
cõſilio.319.incipiente in cauſa Iohãnis.per tex.
in.d.c.ad audientiam. vbi talis ſcriptura habet
vim publici inſtrumenti. & inſtrumentum pu-
blicum præfertur ſcripturæ priuatæ teſtibus nõ
ſubſcriptæ.vt in.l.qui ſcripturas.C.qui potio.in
pig.habe. ¶ Quod extende, ꝙ non ſolùm ſcri-
ptura de archiuo probat, verũetiam exemplum
7 † ab ea ſumptũ ita tenet Ang. in authen. ſi quis
in aliquo documento.C. de edendo. prima col.
dicens hoc ab alio notatũ.& ſequitur ibi Alex.
allegando Innocen.in.c.1.de procurato.& ſentit
Bar.in authenti.& ſi contractus. poſt principiũ.
C. de fide inſtru. ¶ Contrarium tenet Paul.de
Caſt.in.d.authen.ad hęc.C de fide inſtru. num.
4.in fine.vbi tenet,ꝙ tale exemplum licet repe-
riatur in archiuo,non facit fidem,ſed dictũ Pau.
intelligitur,quando non eſt exemplatum autho
ritate iudicis. Sed quando eſt exemplata ſcriptu
ra authoritate iudicis,& citata parte, bene pro-
bat, ſicut dicitur de exemplatione inſtrumenti
publici.vt in.c.fina.de fide inſtrum.prout tenet
Feli.vbi ſupra allegando Alberi. ¶ Quod intel-
ligit Alexan.ibi in.d.authen.ſi quis in aliquo.2.
col.nu.8.& Iaſ.ibi 4.col.verſi.vltra Barto.ꝙ cre
ditur ſcripturæ ſumptæ ex archiuo, & ſuo ex-
8 emplo tantummodo quoad locum † illum, &
ciuitatem,in qua eſſet ille archibus publicus, in
quo reperitur illud exemplum, aliàs fidem non
faceret vt tenet Iohan.And.in additin.ad Spec.
in tit.de inſtr.editione.§.nunc dicendũ.in addi-

tione magna, quæ incipit, priuatorum. & sequi-
tur Bal.in rub.C.de fide instru.col.vlti.& Ant.
de Butrio.io.d.c.2.de fide instru.versic. octauus
casus.& Ro.in consi.105.& in consi. 165. ¶ Qđ
procedit non solùm in exemplo, verũetiam in
scriptura originali sumpta de archiuo publico:
quia ista solùm probat in territorio illius ciuita-
tis, vbi est archiuus.ita Bal.in.d.l.exẽplo.& ex-
tra nòn probat.& idem Bal.in rub.C.de fide in-
stru.& Butri.in.c.1.eod.tit. versi. octauus casus..
vel si produceretur extra territoriũ cõtra subdi-
tum illius ciuitatis, vel ratione contractus, tunc
enim probat secundùm Bal.in dictis locis. & fir
mat Alex.in consi.138.in.1.vol.col.2.nu.6.&. 7.
vbi ait, ꝙ tales scripturæ faciũt fidẽ solũ in terri
torio illius ciuitatis.arg.in.l.fi.ff.de iure.om. iu-
di.& in.c.vt animarum periculis.de const.in.6.
vel contra subditum.vt ibi per eum. vbi ait idẽ
esse, quando scriptura lõgi temporis esset obser-
uata pro publica.per.l.1.in fi. & in. l. qđ princi-
pis.ff.de aqua pluui.arcen. ¶ Sed quoq; facit fi-
dem in ciuitate confœderata secundũ Bal. in. d.
rub.C.de fide instru.per.l.non dubito.ff.de ca-
ptiuis. Qđ sequitur Feli.in.d.c.ad audiẽtiam.4.
colũ.versi.2.q.& facit quod tenet ipse in.c.Ro-
dulfus.de rescrip.22.col.versi.cõmunitas. & li-
cet contra cõclusionem supradictam teneat Frã-
ciscus de Aretio.in.d.c.cùm causam. de probat.
per dictum Bar.in.l.1.C.de summa tri. & fide ca
tholi.dicendo, ꝙ si ex forma statuti datur nota-
rio authoritas faciendi instrumentum, illa scri-
ptura notarij probat etiam extra territoriũ.per.l.
census.ff.de probatio. vbi probatio quæ fit ex
talibus libris, & scripturis, est potentior testib9,
ergo à fortiori debet vbiq; valere, vt probatio
testium: quia fatetur opinio prędictorum præua
lere in practica, & dicta argumenta Aretini non
vrgent secundùm Velenzi.in.d.c.2.col.10.de fi
de instr.quia doctrina Bar.in.d.l.1. C. de summ.
tri.& fi.catho.non est simpliciter vera, secundũ
Fel. vbi suprà.& qa d .l.cẽsus intelligitur de in
strumẽtis publicis cõfectis manu notarij impe-
rialis, qui habet fidem magis indubitatã, vt in. c.
cùm Iohannes.de fide instru. & sic ꝙ conclusio
sit vera, ꝙ dicta scriptura archiui faciat fidem in
ter subditos extra territorium, non tamen inter
non subditos, nec ratione contractus, & nisi in
ciuitatibus fœderatis, vt dictũ est, secundũ eũ.
¶ Item dic, ꝙ quando talis scriptura extrahitur
9 de archiuo publico, non est necessaria † partis
citatio.tenet Bal.per verbum fortè.in.c. 1. de fi-
de instru.de quo latè per Cardi. in consilio. 74.
in tertio dubio, secundũ Feli.vbi suprà in.6.q.

¶ Quoq; tene, ꝙ ad faciendam comparationem
literarum, vt constet scripturam esse de manu a-
10 licuius, potest ꝓduci † vna scriptura subscripta
ab illo, & posita in archiuo. Nam testimonium
officialis archiui, qui eam recepit tanquam con
fectam manu illius, probat ꝙ est de manu ipsius,
nec de hoc amplius refricatur quæstio secundũ
Saly.in.l.comparationes. C. de fide instrumen.
7.col.versi.quinta scriptura. & vltrà ipsum est
casus in.§.si verò etiam ex publicis archiuis. in
authen.de his qui ingrediuntur ad appellandũ.
colla.5.& putat Feli.vbi suprà in.7. quæstione.
sufficere attestationẽm officialis, etiam viua vo-
ce, propter glo.ibi in.d.c.ad audientiam, ibi, ma
gis tractatur confitetur. ¶ In corroboratione cõ-
munis opinionis doctorum supra positæ, ꝙ scri
ptura posita in archiuo publico plenè probat.
adde Bal.in.l.vnica.in.12.col.versi.ex quo sequi
11 tur.C.de confessis.vbi dicit, ꝙ ea, † quæ sunt in
archiuo publico, intelliguntur esse de actis cu-
iuscunq; causis, & idem Bal.in.l.2.§.postea.ff.de
origi.iuri.dicit, ꝙ posita in archiuo publico di-
cuntur publica.& idem Bal.in.l.1,2.col. C. quo-
mo. & quando iudex.& Iohan. de Imola.in.l.
exitus controuersiæ.ff.de adquiren.posse. dicit,
ꝙ illud, quod est in archiuo publico, dicitur no
torium. Quod etiam firmat Roma.in consil.350.
incipiente, in causa propositæ. pẽ. col. & Ang.
in consilio.350.incipiente, statutum prædictum,
in fine. ꝙ quælibet scriptura posita in archiuo
publico dicitur scriptura publica. Et dicit Bart.
in authen.& si contractus.1.col.C. de fide instru
men. ꝙ scriptura posita in archiuo publico, dici-
tur publica, & solẽnis, licet non fuerit à notario
publicata. Et ibi etiam subdit ipse Bart. quòd li
cet in tali scriptura posita in archiuo publico
non sint anni domini, nec indictio, & similia,
plene probat. Et Ludoui. Roma. consilio. 319.
tenet, quòd scriptura archiui publici habet vim
publici instrumenti, & præfertur alteri scriptu-
ræ. ¶ Et dicit ipse Roma.consilio. 26. incipien-
te, in proposito casu. quòd sumpta ex archiuo
publico, faciunt vbique plenàm fidem, quòd
etiam ipse firmat in consilio. 105. incipiente, li-
ber registri. vbi ait talem scripturam archiui pu
blici plenam fidem facere, etiam si non habeat
nec diem, nec consulem. & Alexander in con-
silio. 92. dicit, quòd scripturæ stantes in archi-
uo publico dicuntur authenticæ. & facit quod
tenet Baldus in dicto cap.cũ causam.de proba-
tio.in tertia columna. versiculo, quis enim. &
idem Baldus in authentica de his qui ingre-
diuntur ad appellandum.collatione quinta in.§.
illud

illud. Iã allegato, q scripturę productę de archiuo publico debet stari licet non habeat solennitatem, dumtamen habeat testimonium illius officialis, qui præest ipso archiuo publico, prout tenet omnia supradicta Hippol. de Marsi. in repet. rub. de probatio. nu. 291. quē vide. ¶ Ad prędicta adde, q scripturæ existētes in archi-

privilegios, y escrituras del cōcejo a buē recaudo, q̄ alo

12 uo publico debēt † edi. vt Anto. de Brutio. in. d. c. 1. de probatio. & sentit Bar. in. l. 2. §. duum. C. de fide instru. & Ias. in. l. is aqud quem. C. de edendo. numer. 2. & si talis scriptura est in magno libro archiui, & iste liber non potest portari, quia non potest moueri de loco, vel quia est cum sua catena, vel quia est in archiuo publico, tunc mittendæ sunt fidedignæ personæ ad locum vbi degit, ita tenet Ang. in. l. prętor ait. §. sed etiam. ff. de edendo. in fine. per tex. in. c. accepimus. de fide instrumen. ¶ Idem dic, q creditur libro cen-

13 sualianti † quo alicuius ecclesię, dummodo repe riatur & conseruetur in loco non suspecto secūdum Abb. in. d. c. ad audientiam. de prescrip. nu. 4. de quo p Feli. ibi. 6. col. versi. decima & vltima conclusio. vbi singulariter, de quo. per Anto. Fran. in additione. ad Abb. ibi. & vi. Roma. consilio. 127. & Abb. consilio. 67.

Summarium.

1 Priuilegium quid dicatur.

2 Priuilegium quis potest concedere.

3 Priuilegiū concessum ciuitati, vel villę seu loco, an sit reale, & duret in nouis ciuibus. Et an intelligatur concessum cuilibet de patria. Et an extendatur ad continentia ædificia postea aucta. An sententia lata contra habitatores alicuius loci, noceat modernis habitatoribus.

4 Appellatione priuilegij, an veniat confirmatio priuilegii.

5 Cōfirmatio priuilegij in archiuo debet custodiri.

6 Qui tenetur exhibere priuilegia, vel iurare de exhibendo, non tenetur exibere confirmationes, nisi expressè iubeatur.

7 Priuilegium originale productum apud acta debet registrari, & restitui producenti.

8 Priuilegia ciuitatis, quæ sunt in archiuo, an pro sint hominibus ciuitati subiectis, & ad eos extendatur.

9 Princeps potest moderare, & reuocare priuilegia per se data.

c 1 Priuilegios. c Quod dicitur lex priuata † alicui loco, vel personæ cōcessa per principē. vt in. l. 2. tit. 18. par ti. 3. & tex. in. c. priuilegia. 3. dist. Bal. in. l. q ex relationib. C. de leg. Alex. in. l. beneficiū. ff. de cōstitu. princip. & Bal. in. l. in eū. C. de fideicōmis. col. 10. glo. in summa. 25. q. 2. in princip. vbi quoq;

a menos tēgā tres llaues, y la vna tenga la justicia, y la otra

2 tenet, q sol9 † papa, vel pnceps pōt priuilegia cōcedere, q aliti posūt facere leges. & c. d. l. parti. Et an si eps pōt priuilegia dare. vi. p glo. in d. 25. q. 2. in sum. ¶ Et tene q q̄ñ papa, vel rex concedit priuilegiū ciuitati, vel villæ, seu loco, talia

3 priuilegia sunt realia, † & ppetua, vt tenet Bal. in. l. vectigalia. C. de vectiga. & cōmis. & facit qd tenet idē Bal. in proemi. Grego. fi. col. vbi dicit, q illa dictio cōmorantibus, significat commoraturos in futurū. Et q tenet Barb. in tracta. de præstan. Cardi. col. 11. allegādo Bal. in tit. de pace cōstan. in vsi. feud. 4. col. nu. 13. vbi ait, q ciuitas durat in nouis ciuibus, etiā non naturalibus, sed aduenturis, & dicitur eadem ciuitas, quia hoc est simile capitibus subrogatis in loco mortuorū, vt in. l. grege. ff. de lega. 1. & qa qd vniuersale est, nō pōt morte perire, sicut homo in genere nō moritur. vt in. l. in ratione. §. incerte. ff. ad. l. falci. & qa populus nunquā moritur. vt tenet idē Bal. p tex. ibi in. l. proponebatur. ff. d iudiciis. vbi infert, q si populus est interdictus durat etiā vltra centū annos, q. popul9 nō moritur licet sint mortui illi, q prę stiterūt causam interdicto, facit quod notat Innoc. in. c. graue. de sent. excōmu. Et corroboratur per Bar. in. l. 1. ff. de cōstitu. princip. nu. 2. in fine, dicendo, q si priuilegium cōceditur ciuitati, vel loco, semper trāsit successiuè, cūm semper sit eadē ciuitas. p. d. l. cūm preponebatur, & tenet Iohā. de Plat. in. l. iubemus. in fine. C. de secleutia. & decurio. lib. 12. vbi ait, q priuilegiū concessū certę vniuersitati vel collegio, trāsit ad quoscūq; in eodē collegio in posterū succedētes. & glo. in dicta summa. 25. q. 2. ¶ Et priuilegiū concessum patriæ: intelligitur cōcessum cuilibet de patria. tenet Ang. in. l. si non speciali. C. de testamen. per tex. ibi. & per. l. oēs. C. sine cens. vel reli. & p. l. omnes. ff. de lega. 2. & in. l. in ciuitatibus ff. de rebus dubiis. & ibi. per dict. Ang. qui continētur in priuilegiis appellatione ciuium. ¶ Tamen priuilegium concessum ciuitati, nō extenditur ad continentia ædificia postea aucta, & ad castra, & villas, tenet Plat. in rub. C. de professo. & medi. lib. 10. vi. per. Bar. in. l. 2. ff. de verbo. signifi. ¶ Adde, q sententia lata contra habitatores alicuius loci, licet reperiatur lata centū anni sun

elapſi, nocet modernis habitatoribus: quia ſucceſſores repreſentant defunctos, & faciunt eundem populum.tenet Guido Pap.ſingulari.277. per dictam.l. proponebatur. ☞ Et confirmationes priuilegiorum debent poni in iſta arca, ſeu
4 archiuo, licet appellatione † priuilegij non veniat confirmatio priuilegij, & aliud ſit priuilegium, & aliud ſit confirmatio priuilegij. vt eſt tex. & ibi Innoc. in.c. cùm inter vos. de re iudicata.tenet Speculator.in titul. de inſtrument. editione.§.nunc autem videndum.verſicul. quarto. in fine.per Bal. latè in.c.primo. de confirmatio. vtil. vel inutil.colũna.2.verſic.modo quæro.allegando Archidi.in.§.primo.25. quæſt. 2.aliàs eſt in ſumma. vbi gloſ. quia in confirmatione nihil noui iuris datur.vt in.c.dilecta. de confirmatio. vtil. vel inutil.ſecus eſt in priuilegio, & quia in confirmatione nil ponitur,vel affirmatur:ſed totum conditionaliter intelligitur. & ſecundùm Archidi.vbi ſuprà colũna.2.verſicul. in ea gloſ. parum,aut nihil valet confirmatio. ſed tantummodo ſolet plus timeri. Et licet hoc ſit verum,ta-
5 lis confirmatio † debet cuſtodiri in dicto archiuo publico, quia eſt ſcriptura vt in iſto text. & quia aliquãdo in confirmatione cõceditur de nouo illud,quod confirmatur. vt in dicta.l.parti. & Baldus in dicto.c. primo.& Archidi. vbi ſuprà. vbi dicit, quòd ſic debet intelligi tex. in.c. quia ſimpliciter. 56. diſtin. & quia confirmatio tria operatur:quia præſtat ipſi facto maiorem authoritatem. Item ſi quid eſt inualidum, ſupplet eius defectum. Item ꝙ ſine eius licentia non poteſt retractari illud quòd ipſe confirmauit. vt gloſ. in.cap.frater.17.q.4. ☞ Ex quo infertur, quòd ſi
6 alicui iubetur exhibere † priuilegia, vel iurat de exhibendo non tenetur exhibere confirmationes priuilegiorum, niſi expreſsè iubeatur: quia confirmatio non comprehenditur ſub priuilegio, vt dictum eſt. ☞ Et de modo exhibendi priuilegia, vide bonum tex. In. c. cùm perſonæ. de priuileg.in.6. ☞ Adde, quòd priuilegium origi-
7 nale † productum apud acta, debet regiſtrari, & reſtitui producenti, & non debet dimitti apud acta.ita Baldus in.l. Inſtrumenta. C. de fidei commiſsione.nume.6. ☞ Et qualiter edatur parti.vi. Speculato. in titulo. de inſtrument. editione. §. oſtenſo.verſi. porrò. ☞ Sed circa iſtum tex. po-
8 teſt dubitari vtrum priuilegia † ciuitatis, quæ ſunt in archiuo ipſius, proſint hominibus ſubiectis tali ciuitati, ſed ad eos talia priuilegia extendantur. Franciſcus de Aretio in rub.ff. ſolut.matrimonio. 4.col. verſic.cõſequẽter allegando Iohã. de Bella.in authen.quibus modi.natura.efficia.ſic diſtinguit, ꝙ aud illud, quod conceditur, eſt beneficium, quod præiudicat ſoli concedenti, aut eſt priuilegium, vel alius contractus, qui ſtrictè debet interpretari. Primo caſu, ſiue concedatur beneficium loco, ſiue perſonis in loco, ſemper comprehenditur territorium, vel diſtrictus loci, & quidquid in eo continetur. vt in l.prima §.cum vrbem.ff.de offi.præfe.vrbis.vbi hoc ita dicit Bald. & dicit eſſe opinionem Bart. in.l.ſecunda.ff.de verb. ſignifi. quę probatur in l. ſi quando vbi Bar. C.de boni vacliti.lib.10. & in hoc ſecundùm Areti. vbi ſuprà omnes concordant. ☞ In ſecundo verò caſu cõcludit dictus Iohã. de Bellaper. quòd conceſsio priuilegij extenditur ad ſuburbia, non autem ad caſtra, villas & vicos.per dict.l.2.ff.de verb. ſignifi.& ibi nota.& Bar. ibi tenet, & iſtud priuilegium non trahitur ad comitatenſes, quod ſequitur Bal.in dict. §.cùm vrbem. & Iohã. Andre. in.c.ſi ciuitas. de ſent.excõmuni.in.6. ☞ Tamẽ Bar.in.l.ſi finita. §.ex hoc edicto.num.5. ff.de damno infecto, voluit, ꝙ etiam ad caſtra & vicos territorij extendatur priuilegium, quæ opinio Bar.eſt verior ſecundùm Areti.vbi ſuprà ſi eſt verè ciuis. Sed dicit tenendum opinionẽ Iohã. de Bellap.& Iohã. Andr. quando priuilegium conceditur ciuibus in loco, & nõ loco, quod nota. ☞ Sed tu vide Pau. de Caſt.in dict.l.ſi finita.§.ex hoc edicto. vbi in diſtinctè tenet, quòd priuilegium conceſſum ciuitati ſubditi tanquam cõnexæ, poſſunt vti tali priuilegio.& dicit eſſe gloſ.in.l. reſtituendæ. C.de aduoca.diuerſo.iudicum.de quo vi. Alex. in.d.§.ex edicto.nu.2.vbi tenet cum diſtin. Iohan.de Bella.in ſua diſputatione, incipiente, rex conceſſit, quam poſuit. in. d. authẽ. quibus modi.nat.eff.ſui.& quoq; per Alex. in rubrica. ff. ſolut.matri.nu. 13. vbi hoc altercat, & putat veriorem opi. Iacob. de Bellaper. & Iohã. Andr. & ſequacium. ſed mihi aplaudet dictum Paul. de Caſt.in.dict.§.ex hoc edicto. ☞ Adde quoq;,
9 ꝙ princeps poteſt † tollere, & moderare priuilegia per ſe data.vt in.c.ſi. de ſent. excõ.in.6.&.c. nec aliqui.de priuileg.eod.lib.6. & ſic regula de ceteonſeſſum.de regul.iur.in.6.nõ habet locum in principe, vt ibi notat Iohã. Andr. & glo.ſi.in c.clericis. de immunit.eccleſ.lib.6. prout tenet Mõtal.in glo.ordi in parte, priuilegia.quia plus operatur conceſsio principis per modum legis generalis, quã per modũ priuilegij, vel reſcrip. vt Montaluus.ibi.& ideo ſi princeps reuocat omnia priuilegia, non intelligitur de conceſsis per legem generalem ſecundùm Montaluum vbi ſuprà.

Summarium.

1 CLaues terrarũ apud seniorem debent stare.
2 Senex qñ dicatur quis, an præferatur aliis.
3 Penes hæredem antiquiorem instrumenta communia debent stare.
4 Senior debet pri⁹ loqui. Et quis dicatur nouiti⁹ vltimo veniens, vltimũ locũ debet optinere.

d Vno d delos regidores. S. se
1 nior in officio: quia claues † terrarum apud se-
niorẽ debẽt stare. vt in. l. cum pater. §. pater plu-
ribus. ff. de lega. 2. & ibi Bar. per. l. fi. ff. de fide in
stru. & Bal. in. l. procurator. C. de edendo. nu. 2.
Et ille qui tenet claues archiui, vel portarum, te-
netur eas resignare successori, aliàs potest dici
proditor. vt tenet Bal. in. c. licet causam. de pro-
ba nu. 7. & dicit notari in. d. §. pater pluribus. &
in. l. fi. C. de adquirend. posses. ¶ Et quia senex
2 † pro eo, qui est antiquior in collegio, vel vni-
uersitate accipitur. vt Plat. in. l. cum ob pro vete.
C. de his qui non impleti stipen. lib. 10. & ita ac-
cipitur hîc. Et idem tenet. d. Plat. & tex. ibi in. l.
prima. C. de consuli. lib. 12. &. l. prima. ff. de albo
scri. dicẽdo, ꝙ senior collegij de iure intelligitur
esse prior aliorum eiusdem ordinis, & dignitatis
& præfertur in ordine sedendi, scribendi, iudi-
candi, & consulendi, vt Plat. in. l. 2. C. de decurio
ni. lib. 10. nu. primo. vbi dicit, ꝙ procedit etiam
in concionandis, & in omnibus prępon ẽdi sunt
maiores. vt glo. in. c. statuim⁹. 61. distin. nisi esset
electus à principe, quia pręfertur electis ab infe
riorib⁹. vt in. l. 2. ff. de albo scrib. ¶ Licet aliquan
do senex accipitur pro sapiente, & perito, secun
dùm Plat. in. d. l. cum pro vete. per. e. qualiter &
quando de accusa. c. l. 2. ¶ Et facit tex. in simili. in
in. l. 7. tit. 15. parti. 6. & doctor dl Castillo in. l. 29.
de Toro. in glo. la dote. versi. vltimo quęro. Ro-
ma. consilio. 413. col. 2. Guid. Papa. decisi. 289. v-
3 bi tenent, ꝙ instrumenta † cõmunia hæreditatis
sunt custodienda penes hęredem antiquiorem,
& Bal. & Ias. in. d. l. procurator. C. de edend. &
Alex. & cęteri doct. & vide Iohã. Lecirier in tra
cta. de primogenitura. in. 2. libro. q. 2. nu. 5. & . 6. to
tomo. 7. tracta. folio. 63. vbi idẽ tenet, ꝙ maior na
tu debet habere instrumenta communia: & cla-
ues rei communis inter hæredes debent esse pe-
nes seniorem. per. d. l. cum pater. §. pater plurib⁹.
& instrumenta communia debent remanere pe-
nes primogenitum. vt ibi per eum. ¶ Et sic, ꝙ ad
ministratores ciuitatum tenere debent claues ea
rum, prout tenet Nicola. Boë. in tracta. de custo-
dia clauium. tomo. 5. tracta. nu. 36. folio. 271. & ibi
in num. 42. vide an custodia clauium spectet ad
dominos, & capitaneos, & de aliis materiis latè.
Et ꝙ custodia clauiũ villę non spectet ad domi-
num, imò ad consules villæ, tenet
Guid. Pap. cõsi. 1.
nu. 7. p. l. turres. C
d operi. publi. sed
cõtrariũ tenet Boë
ri⁹ vbi sup. nu. 72.
¶ Et senior † d bet
prius loq, quã alij
iuniores, vt est ca-
sus & ibi Bal. in. c.
1. d cõtrouersi. feu-
di apud pares ter-
mi. in pricipio. in
vsi. feud. ¶ Et vlti
mò veniens, vlti-
mũ locũ debet ob
tinere: & sic, ꝙ no
uitij doctores, &
milites qui aggre-
gantur, vel incor-
porâtur in ordinẽ
seu collegio in lo-
co deficientiũ, nõ
propterea debent
in primis locis il-
lorũ defunctorũ
poni, sed in vlti-
mis, vt tenet singu
lariter Iohã. d Pla
te. in. l. si quis in ar
chiatri. C. de pro-
fesso. & medi. lib. 10. vbi per eum.

vno d de los regido
res, y otra el escri-
uano de concejo, y
que no se puedã sa
4 car de alli: y q̃ quan
do ouiere necessi-
dad de sacarse algu
na escriptura, la saq̃
la justicia, y regido
res, y aq̃l a quien la
entregaren, se obli
gue de tornar la dẽ
tro de cierto termi
no: y de conocimiẽ
to dello, y q̃de en
el arca de concejo,
y q̃ el escriuano de
concejo tẽga cargo
de solicitar q̃ se tor
ne. y haga hazer vn

Summarium.

1 IN exemplatione instrumenti octo requiruntur, & sine eis non probat, si opponatur à parte.
2 Papa, seu rex nõ potest facere, ꝙ trassumpto, vel exemplo detur fides absq; solennitate iuris.
3 Exemplatio instrumenti si est antiqua, an faciat fidem si non fuit facta cum solennitatibus à iure requisitis.
4 Notarius succedens alteri notario in officio, an potest exemplare instrumenta à mortuo facta sine solennitatibus iuris.

5 Trassumpto priuilegij non creditur, nisi rex dederit authoritatem, & suo sit munitū sigillo.

6 Priuilegij innouatio debet fieri, parte citata, de cuius pręiuditio tractatur.

ᶜ Trasladē libro, en q̃ se trasladē ᵉ todos los priuilegios, y sentencias d̃l cōcejo, authorizadas, y otro libro, en q̃ se trasladē todas las ꝓuisiones, y cedulas q̃ nos mandaremos dar q̃ fuerē ꝑsentadas en el cabildo, ansi las q̃ son dadas hasta aqui como las q̃ se darā de aq̃ adelāte, ꝑa q̃ de todo se d̃ cuēta y razō quādo fuere menester. Y āsi mismo haga, q̃ en la dicha arca estē las siete partidas, y las leyes del fuero, y d̃los ordenamiētos, y ꝑmaticas: porq̃ teniēdo las, mejor se puedā

Authoritate iudicis ordinarij fit hodie talis exemplatio, & per tabellionē. vt Specul. ī tit. d̃ instru. editio. §. ostēso. vers. & quoniā. nu. 24. de qua exēplatione vide Abb. latè i. c. cùm p. Tabellio. d̃ fide instru. vbi ponit

1 octo requisita. † & in sūma sunt hæc. ¶ Primū, ꝙ fiat ad petitionē corū quorum interest. ¶ Secundū, ꝙ faciat authoritate ordinarij. ¶ Tertiū, ꝙ fiat corā notario. ¶ Quartū, ꝙ fideliter fiat. ¶ Quintū, ꝙ redigat in publicā formā. ¶ Sextū, ꝙ vocentur ij, quos res tangit & super vocatione, & citatione fiat publicum instrumētum. vt tenet Bar. in. l. adoptio. ff. de adoptio. & Ab. in. c. cum in iure. de offi. delega. nu. 6. & in tantū requiritur citatio. ꝙ si non sunt, qui vocētur, fiat proclama per editū. vt tenet Abb. in. c. abbate. de verbo. signi. nu. 14. aliàs citatio non valeret. vt Abb. & ibi additio. in. c. Albericus de test. nu. 5. Et Rota d̃cisione. 10. in nouis in additione. ¶ Sed sufficit tñ, ꝙ pars quā tangit negotiū sit præsens, quā uis non sit citata. vt Innoc. in. c. fi. de fide instrument. ¶ Item contra producentem statur sumpto. l. ad hæc. C. de fide instrumen. & Bar. in. l. in fraudē. §. nec. ff. de iure fisci. ¶ Quoq; statur contra eum, qui trāssumi fecit. ff. de adminstra. tuto. l. chirographis. & ideo cōtra tutorem probatur ex inuentario, licet non appareant instrumenta originalia debiti, quod est bene notādum secundū additiona. Rotę in dicta decissione. ¶ Et quando fuit scriptum de consensu ambarum partium, quia tunc facit fidem. Imol. in. c. 1. de fide instru. & Bar. & Bal. in authē. si quis in aliquo documento. C. de edendo. Lanfran. de Oriano in tracta. de fide instru. nu. 12. tomo. 18. fol. 11. ¶ Itē quando exemplū fuit sumptū manu eiusdē notarij, qui originale fecit: quia idem tabellio qui originale scripsit, possit de eodem actu plura conficere instrumēta Bar. in. l. Sempronius proculo. ff. de lega. 2. Ang. in. l. publicati. C. de testamē. Bal. in. l. 2. ff. de fide instrumē. & in. c. quoniā contra. de probatio. numer. 23. Anto. Fran. in additio. ad Abb. in. c. fi. de fide instrumen. & ibi Feli. ¶ Exceptis istis casib⁹ nō probat exēplum, nec ei creditur nullo modo, nec aliquā fidē facit sine iudicis authoritate, & parte nō citata. vt Socin. in cōsi. 231. incipiēte, cū presenti. versi. sed non obstāte. et Lā Fran. de Oriano in d. tracta. nu. 12. ¶ Septimū, ꝙ is q fuit rogatus reqritur ꝙ sit morte pręuentus, vel longo impedimento detētus, aliàs aūt nō potest vnus notarius publicare rogationem alterius. vt Bar. in. l. quędā. §. nihil. ff. d̃ edēdo. & Specula. in. d. tit. de instrument. editio. §. ostēso. versi. illud. & magis latè in verbo per quē autē fiat. & tex. in. l. 4. tit. 8. lib. 1. foro. ll. & Abb. & eius additio. in. c. inter dilectos de fide instrumē. nu. 7. ¶ Octauum, ꝙ notarius, qui fuit rogatus requiritur ꝙ reduxerit rogationem innoctam. i. protocollum, seu abbreuiaturam suam aliàs non videretur scriptura alicuius authoritatis, nisi de ea cōstaret per testes. secundùm Abb. in dicto. c. cùm p. & per eundem in dicto. c. Albericus. vbi quoque de materia exēplationis. Et omnia ista vult dicere iste tex. in quantum dicit, authorizadas. Et omnia ista requiruntur in exemplatione instrumenti, aliàs non probat, vt tenet Guido Papa. decissione. 404. quod intelligo verum, si opponitur à parte, aliàs adhibetur fides. vt tenet dictus Guido Papa. in decissione. 221. nu. 6. quem vide & nota. ¶ In tantum quòd papa, † vel imperator non potest facere, quòd transcripto, vel

2 exemplo absque solennitate detur fides. vt Roma. in singulari. 211. folio. 41. quem ego non inuenio. Sed facit tex. in. c. primo de fide instru. ibi, nil possumus facere. sed Feli. ibi prima col. versic. sed tamen vt dixi, dicit ꝙ papa, vel alius princeps d̃ potestate absoluta ex magna causa statuere, vel dispensare pōt, ꝙ exemplū, vel scriptura non

ra non authentica probaretur, vt in.c.2.de proba tio. & in.c.cum à nobis de testi. Et pro hoc adducit, quia de iure diuino, nec de iure naturali cauetur, ꝙ exemplum non probet, sed solo iure positiuo, cui papa non subiacet. vt in. c. propofuit de concessi.præben. ¶ Vnum tamen in proposito nota, ꝙ quādo exēplatio facta à notario est anti-
3 qua † ita ꝙ est difficilis, vel penè impossibilis, ꝓbatio, præsumitur omnia solenniter acta, etiam si solennitas in instrumētis non enuntietur. vt tenet singulariter Iohā. And.& Anto.de Butri.in dicto.c. Albericus. qd sequitur Fran.de Are. con silio.56.in.3.col.& idem tenet Abb.in.d.c. Albericus nu.6.& sequitur Iaf.in.l.publicati. C.de testamen.2.col.in fine & singulariter Guido papa decisione.404. quē vide ¶ Et quæ dicatur exemplatio antiqua, dicit ꝙ Calde.& Anto.de Butri. in.c. quoniam contra.de probatio.referunt tres opiniones Hostiensis, prima, ꝙ vltra biēnium. Alia aliorū, qui dixerunt, ꝙ vltra viginti annos. Tertia, quam ipsi approbant, ꝙ illud remaneat arbitrio iudicis. vt ibi.per.d. Fan.de Are.in di-
4 cto consilio. ¶ Sed quid si notarius succedit † in officio alteri notario, videtur ꝙ possit exemplare instrumenta à mortuo facta sine dictis solēnitatib⁹, prout tenet Abb.in.d.c.cùm. p.2.col. ver si.sed reuoco in dubium.nu 2.& idem tenet tex. in.l.55.tit.18.partit.3.quasi in fine. et videtur sentire Bar.in.l.si quis ex argentariis.§. cogetur. ff. de edendo. ¶ Sed hoc dictum Abb. reprobatur per Iaf.in l. prætor ait.§.cogente.ff.de eden.nu. 54.vbi allegat doctores contra Abb.tenētes. Ad quod facit, quod tenet Paul.de Castro in.l. quędam sunt personę.§.nihil interest.ff.de edendo. vbi ait.ꝙ publicatio instrumenti non potest fieri per filium etiam hæredem notarij, nisi committatur à iudice. Idem cōtra Abb.tenet Alex. in.d. §.cogetur.nu. 5. vbi latè per generalitatem. dict. c.cùm.p.tabellio.& idem tenet Specul.in dicto tit.de instru.edi.§.ostensum.versi.illud quoque præterea videndū, & versi.sequenti, qui incipit, quid si aliqs tabellio.& idē tenet ibi Iohā. And. qui testatur ita de facto seruari. Et facit ratio secūdùm Bal. quia cōplere instrumentū, est ratione officij, sed officium, nō trasmittitur ad hæredem l.cuius.ff.de cura furio.et.l.prima. C.si quis rem mino.& Abb.non consyderauit bene.d.§. quædam quia loquitur in hærede argentarij, cum sit eiusdem professionis secūdùm Iaf.ibi. Et quòd non valeat exemplatio, seu ingrossatio instrumenti facta per hęredem notarij mortui sine authoritate iudicis, est cōmunis opinio secundùm Boēriū. decisione.45.nu.9. ¶ Quæ omnia supra dicta intellige in exēplatione instrumentorum,
5 secus est in exemplatione † priuilegiorum, quia trasumpto priuilegij non creditur, nisi ei rex dederit authoritatem, & suo sit munitum sigillo. vt est tex.singul.in.l 44.tit.18.part.3.vbi ait, Y mas aun dezimos, que traslado de ningun priuilegio no deue ser creydo, fueras ende, si lo otorgasse el rey, o le mandasse sellar de su sello. Et idem tenet lex.113.eod.tit.& ead.parti.in fine.vbi ait, Y todo esto que diximos de los priuilegios, & de las cartas que deuen ser creydas, entendiesse, quādo aquel que se quiere aprouechar dellas muestra la carta del priuilegio el original; y nō el traslado della: ca si alguno quisiere vsar en juyzio para prouar su intencion del traslado de alguna carta o priuilegio, no deue ser creydo a menos de mostrar el original onde fue sacado: fueras ende, si este traslado fuesse authenticado, & firmado cō sello del rey, o de otro señor q̄ deuiesse ser creydo, y fuesse sin sospecha Et vide tex.in.c.licet de falsis.& quod latè notat Specula.in tit. de rescripti presenta. § ratione formę per totum. ¶ Quinimo dicit Montal.in dicta.l.44.dictæ partitæ,
6 ꝙ priuilegij innouatio † debet fieri parte citata de cuius præiudicio tractatur. c. cum dilecta. de confirma.vtil.vel inutil vbi per eum. Sed priuilegium rennuatum sine debito iuris ordine propter periculum consumptionis, remanet in sua validitate decisa lite, licet fortè cessauerit periculum consumptionis.tenet Abb.in.c.quoniā frequenter. vt lit.non contesta.col. 4-num. 8. ¶ Et vide Innocen.in dicto.c. Albericus.de testi.numer. 6. vbi ait. ꝙ licet publicatio priuilegij nō faciat fidem, fallit nisi fieret per illum qui concessit priuilegium, tunc enim satis potest dici, ꝙ valet publicatio, etiam nullo vocato, vel nullo edicto emisso, quia ipse de nouo eidem concedere posset, & Rota in dicta decisio.10. vbi vide de intellectu, scilicet, nisi sit suspectum, quia tunc requiritor citatio, quòd nota, quia credo ꝙ ex suo dicto leges parti.sumptæ fuerunt. ¶ Ang.tamen ſn authentica vt filij fra. collatione nona, dicit, quod si produco instrumentum in iuditio, & ipsum facio registrari, quod licet perdatur originale, creditur registro, si fuerit registratum authoritate iudicis.

Summarium.

1 Leges ordinationum pragmaticarum fori, & partitarum, an debeant seruari.
2 De obseruantia legis fori debet aduocatus articulare, quando super ea fundatur.
3 Ciuitas, seu locus, qui est subiectus temporali iurisdictioni ecclesiæ, debet regi iure canonico, & non ciuili: & deficiente iure canonico, debet regi secundum leges regias, & non per leges imperatorum.

f Guardar. f Nota tex. per quem custodiri iubentur leges † partitarum, fori, pragmaticarum, & ordinamenti regalis. simil. tex. in c. 36. infra eod. & in l. 4. tit. 4. lib. 1. in ordi. regali. & melius in l. 1. in legibus de Toro, vbi iubet dictas leges ordinamenti Regis Alfonsi custodiri, ponendo ordinem in determinatione causarum, scilicet, quod causæ primò determinentur per leges Tauri, secundo per leges ordinamenti, & pragmaticarū, non obstante quod non sint in vsu, nec fuerit obseruatę. Et causæ, quę per dictas leges determinatæ non fuerint, decidantur per legem fori legum, vel per foros municipales cuiuslibet villæ, vel vici, quatenus fuerint in vsu, in dictis villis, vel vicis: dummodo non sint contrariæ dictis legibus ordinamenti, & pragmaticarum in illo, quod in eis est determinatum, vel in futurum fuerit per regem determinatum. Et illud, quod per dictas leges non potuerit determinari, tunc recurritur ad leges partitarum regis Alfonsi, vt in dicta lege Taurina cauetur. Et sic quod in posterum, & in defectum iubet leges partitarum custodiri, & leges fori legum, si fuerint in vsu, aliter non. Et sic quòd forus Castellanus, & alij fori municipales non sunt authentici, quia non iudicatur pro eis, nisi quatenus sunt in vsu. ¶ Itaq; peritus aduocatus
2 debet articulare † de obseruantia fori, quando se fundat ex eo, aliàs non obtinebit. vt probatur in lege sexta. In fine, in. ll. de Toro, & tenet doctor del Castillo in dicta lege prima de Toro. in glo. en lo que fueron vsadas, & in glos. que se vsaron. ¶ Sed contrarium vult tenere Montaluus in l. fi. tit. sexto. foro legum. libro primo. per tex. ibi dicendo, quod de stylo cancellarię in disceptationibus causarum, in lex, quæ allegatur fori sit in vsu vel consuetudine de iure regni mandatur seruari vsque ad vnguem. vt in dicta lege finali, & in dicta lege fori noui, quę est dicta lex quarta ordinam. Sed tenenda est opinio Castelli, quę fundatur ex dicta lege prima de Toro, vbi clarè dicit. Sed tu vide dictum Montal. in reperto. in dictamē. in parte, leges. vbi dicit quòd valent. Et ad hoc non potest obstare, quòd aliquæ leges fori non sunt in vsu, quia sufficit, quòd illæ leges sunt scriptę, et de vsu contrario non probatur, cū statuta, & leges municipales sunt

guardar f lo contenido en ellas.

in viridi obseruātia, quandocunq; casus acciderit, etiam post mille annos. vt Domi. in c. anima rum. de constitu. in. 6 §. statuto. & leges fori semper loquūtur. vt in l. Ariani. C. de hęreti. & non tolluntur per non vsus, sed per cōtrarium vsum. Et certè ista opinio Montal. esset sequenda. si dicta lex prima de Toro non esset condita: tamen crederem, & tenerem, quod quando per legem fori est dispositum aliquid, quòd non est prouisum per alias leges, quod debet seruari sine eo quod articuletur, vel probetur quod sit in vsu. ¶ Vnum tamen nota, quod licet in curia ecclesiastica, vel in terris ecclesiæ iudicandum sit secundum ius canonicum. vt in c. primo de nou. ope. nuntia. glo. in. c. 2. de arbi. in. 6. in parte, lex ciuilis, & Barba. in. c. fi. de offi. delega. ante pē. col. vbi ciuitas
3 † seu locus, qui est subiectus temporali iurisdictioni ecclesię debet regi iure canonico, & nō ciuili. idem tenet Alex. consilio. 23. in. 3. volu. per Feli. latè in c. ecclesia sanctæ Mariæ. de constitu. col. 29. ¶ Et canonibus deficientibus, iudicandum est per leges. vt in dicto. c. primo. de noui. ope. nuntia. sed intelligitur quod est iudicādum per leges regias, quia est ius commune, & non per leges imperatorum. tenet doctor del Castillo in. l. 70. de Toro. in glo. prima. 8. col. & iudicio meo est tex. in. c. ad nostram. de probatio. ibi, lege regni, quem vide. & idem tenet Pala. Rubi. in introductione rub. de donatio. 2. col. nu. 8. dicendo quod deficiente iure canonico, recurrendum est ad ius cōmune & ius autem cōmune in his regnis, intelligit iura, & consuetudines regni, quæ ius commune appellantur. vt in. c. à nobis. de test libus. & ibi Abb. primo notabili.

Prætorum. Cap. XIX. finis.

Sequitur Caput. XX.

Summarium.

1 Literæ iudicū ecclesiasticorum debent liberè legi, nec debent lacerari, nec admenari.
2 Nuntij venientes ad scholares, non possunt detineri, nec capi, nec ibi conueniri.

Leyda,

a Leydas. ᵃAttamē literæ iudicū ecclesiasticorū. li-
1 berè † debēt legi, & adimpleri in his. quæ iurisdictionē suā tāgunt, & nō debēt lacerari, nec admenari, nec capi earū nūtij. vt in l. 8. tit. 3. lib. 1 in ordi. regali. & statutū in cōtrariū factū, est uullū, & statuētes in pœnā. l. 2. cod. tit. & libr. incurrunt. ℣ Idē
2 est in nuntiis venientibus † ad scholares, quia nō possunt capi, nec detineri text. in. l. 2. titul. 31. partit. 2. de quo per Bal. latè in authē. oēs peregrini. C. com munia. de succes-
3 sio. &. gl. in. l. 3. tit. 24. lib. 4. for. ll. Bar. & Paul. in. l. a §. legatis. ff. de iudi. & ibi gl. in verbo. ob aliā causam vbi dicunt, ꝙ sicut scholares habet priuilegiū ne capiātur pro ereprsaliis. vt in authē. habita. C. ne filius pro patre, ita pater, vel fratres, qui veniūt ad eos vidēdos, & nūtij, qui eis necessariò distinātur. idē tenet Abb. in. c. fi. de foro cōpe. fi. colū. nu. 47. ℣ Quinimo dicit Bar. in. d. §. legatis. ꝙ supradicti nō possunt ibi cōueniri, sed habēt priuilegiū domū suā reuocādi, licet nō veniant causa necessaria, sed probabili. vt causa religionis, vel studij, licet ibi sortiātur forū ratiōe cōmunis patriæ, vt Romę, vel originis proprię, vel paternę, vel alia ratione, quia tunc habēt securitatē à iure scripto. prætequā ratione contractus, quia tunc potest conueniri, & contractum est seruandum. secūdū Paul. de Castro. in. d. §. legatis. nume. 4.

Prætorū. Cap. xx.

Item q̄ de iure a todo su leal poder, q̄ direte ni indirete no procurara que le sean leydas ᵃcartas de juezes ecclesiasticos para q̄ se impida la nr̄a jurisdictiō real. Y si supierē q̄ los juezes, y ministros de la yglesia en algo

Summarium.

1 IVrisdictionē iudicis secularis ecclesiastic⁹ nō pturbet, nec ī bonis laicū executionē faciat, nec eorū psonas presumat in carcerare, sed ad hoc requirat auxilium secularis, nec econtrà.

2 Iurisdictio ecclesiastica, & secularis debent se ad inuicem adiuuare, non autem cōtendere, nec ad inuicem se perturbare.

3 Si subditi imperatoris sunt rebelles, & inobediētes ipsi principi, debet papa eum iuuare.

4 Iurisdictio temporalis licet sit penes papam in habitu non possunt inferiores suos sua iurisdictione priuare sine causa.

5 Potestas suprema est penes papam, licet non habeat exercitium gladij temporalis.

6 Papa potest se intromittere inter laicos, & potestatem exercere in omnibus arduis negotiis gerentibus scandalum in Christianitate.

7 Iurisdictio causarum temporalium pertinet ad regem in toto suo regno.

8 Papa dat literas clerico contra laicum, sed nō laico contra clericum.

9 Clericus impediens iurisdictionem secularem punitur à iudice seculari.

10 Quando sequestrum fit penes personam ecclesiasticam, iudex secularis potest præcipere clerico, quòd illud restituat.

11 Quando iudex secularis est negligens, iudex ecclesiasticus potest cognoscere inter laicos, & in aliis casibus, vt hic.

12 Preuentioni locus est, quando crimina puniūtur per vtrunq; ius.

13 Exceptio rei iudicatæ, pōt opponi corā quocūq; iudice inter easdē personas: & sic, ꝙ iudex ecclesiasticus debet admittere exceptionē rei iudicatæ per laicum, & è contra.

14 Iudex ecclesiasticus an potest incarcerare laicos, in casibus in quibus habet iurisdictionē in ipsos.

15 Executionē nō debet facere ecclesiasticus in laicos, sed debet inuocare auxiliū secularis, alias turbaret iurisdictionem regalem.

16 Quid debet facere iudex ecclesiasticus anteaquā inuocet brachium secularem.

17 Iudex ecclesiasticus tenetur iuuare secularem, aliàs punitur per archiepiscopum. & infrà nume. 18. & nume. 22.

18 Si p capiēdo malefactorē officialis nō habet sufficiētē familiā, potest impetrare brachiū alterius iudicis. Tn̄ priuatos nō pōt cogere ad hoc.

19 Iudex secularis sciens sententiam iudicis ecclesiastici iniustè latā, non tenetur eam exequi.

20 Iudex secularis, an potest cognoscere summatim, an sententia ecclesiastici sit exequenda. Et quid in causa hæresis.

21 Iudex ecclesiasticus an potest compellere secularem vt sibi impendat auxilium.

22 Iudex ecclesiasticus cōpellitur per suū superiorem, vt suum auxilium seculari impendat.

23 Iudex secularis per quem iudicem ecclesiasticum debet compelli.

Iudex

24 Iudex ſecularis non cogitur procedere vel condemnare ad mandatum epiſcopi.

25 Iudex ſecularis debet iuuare eccleſiaſticum inuocantem ſuum auxilium, quando ſententia eſt in rem iudicatam tranſactam. Secus ſi eſt appellatum ab ea.

26 Secularis requiſitus ab eccleſiaſtico non impendens auxilium, eſt excommunicatus.

27 Iudex delegatus, qui non habet in mandatis expreſsè, an poteſt inuocare auxilium ſecularis.

b Vſurpan. [b] Text. in.l.7.titulo.3.libr.1.
in ordina.regali.& text. in.l.
4.tit.1.lite.3.& in.l.26.titul.2.eod libr.3. in eiſdē.
ordina.regali. Idē tenēt, dicēdo, ꝙ iudex eccleſia-
1 ſticus † iuriſdictionē ſecularis iudicis nō pertur
bet, nec in bonis laicorū executionē faciat, nec
eorū perſonas in carcerare præſumat, ſed ad hoc
requirat auxiliū brachij ſecularis. Et ratio huius
eſt, quia iuriſdictio tēporalis ad eccleſiam non
pertinet, nec de ea debet ſe intromittere in præiu
dicium iuriſdictionis ſecularis, nec ecōtra. vt in
d.l.ordinamēti.& in.c.nouit.de iudi.in princip.
ibi, nō putet aliquis illuſtris regis iuriſdictionē
perturbare, aut minuere intendamus, cū ipſe iu-
riſdictionē noſtrā nec velit, nec debeat impedi-
re.& text.in.c. lator. qui filij ſint legiti. ibi, ex
tūc ſeculari domino ſub cuius iuditio de hære-
ditate cauſa vertitur intimetis. & in.c.2.de priui
leg.& gl.ibi dicit, ꝙ eccleſia nō vult ius alterius
ſibi arrogare, quia iuriſdictio diſtincta eſſe de-
bet. vt in.d.c.nouit. vbi Abb.1.colū. nu.2. dicit,
2 ꝙ talis iuriſdictio † eccleſiaſtica, & ſecularis de-
bent ſe adinuicē adiuuare, nō autē cōtēdere, nec
ſe adinuicē perturbare. c.ſi imperator.96 diſtin-
ctio.& .c.duo.23.q.5. & c.princeps.& .c.admini-
ſtratores.& qui filij ſint legiti.c.cauſam. Facit qđ
notat Innoc.in.c.licet ex ſuſcepto.de foro com-
3 pe, vbi notabiliter dicit ꝙ ſi ſubditi † imperato-
ris ſunt rebelles, & in obediētes ipſi principi, de
bet papa eū iuuare, & domare rebellionē ſubdi-
torum.arg.in.c.ad verū.96.diſtin. ¶ Ex quo no
4 tat Abb. ꝙ licet iuriſdictio † temporalis ſit penes
papā in habitu, nō tamē poſſunt inferiores ſuos
priuare ſua iuriſdictione ſine cauſa, quia exerci-
tiū huius iuriſdictionis eſt prorſus ſibi interdi-
ctū. vt ibi per Abb.nu.11.& .12. & .13. vbi in hoc
cōcludit. ſ. ꝙ papa eſt maior imperatore, & ꝙ pe
5 nes ipſum papā ſit † ſuprema poteſtas, licet non
habeat exercitiū gladij tēporalis.& gloſ. in.d.c.
cauſ.qui filij ſunt legiti. Sed ad quid valet iſta ma
ioritas & prærrogatiua Papæ, cū non valeat per
turbare iuriſdictionē principis temporalis, nec
minuere, nec exercere per ſe. vt in.d.c.imperator
& in.d.c.cū adueni.96.diſtin.& ipſe Deus exer
citiū, & executionem interdixit, dicēdo Petro,
Mitte gladiū tuū in vaginā. & Iohan.18. & Ber-
nardus ad Eugeniū, Aggredere ſubditos verbo,
ſed nō ferro. Quid
vſurpare gladium
tētas? quem ſemel
iuſſus eſt mittere
in vaginā? ¶ Re-
ſpōdetur, ꝙ valet
ad multa. vt per
Abb. in. d.c.no-
uit.nu.13.verſicul.
6 reſpondetur. maximè in omnibus † arduis nego
tiis, & gerētibus ſcādalū in Chriſtianitate, papa
pōt huiuſmodi maioritatis ratione ſe intromit-
tere, etiā inter laicos, & exercere iſtā poteſtatē ſi
bi à Deo tributā. vt patet in. c. ꝓ humani. de ho
7 mi.in.6. ¶ Et ſic ꝙ iuriſdictio † cauſarū tēpora-
liū pertinet ad regē in toto ſuo regno, & ſic de
iure habet iuriſdictionē in regno. vt Abb. in. d.
c.cū cauſam.nu.3 & dixi ſuprà. in. c.1. in gloſ. 1.
8 Et nō papa licet de cōſuetudine dat † literas cleri
co cōtra laicū, ſed nō laico cōtra clericū. vt nota-
tur in.c.ſi clericus.& .c.ex trāſmiſſa. de foro com
pe.& .c.ſi clericus.11.q.1.& Alex. in cōſilio. 69.
in.1.volu.Specula.in tit.de cōpe. iudi. delega. §.
9 1.verſic. 30. ¶ Quinimo ſi clericus impedit † iu-
riſdictionē ſecularē, pōt ipſemet clericus puniri
à iudice ſeculari. vt tenet Paul.de Caſtr. in.l. ad-
ditos.C.de epiſco.audi.nu.6. vbi dicit hoc intel-
ligere Guiller. in bonis, nō in perſona: cū totali-
ter perſonæ clericorū ſint exēptæ propter chara
ctere à iuriſdictione ſeculari vide quæ latè dixi
in.c.3.ſuprà. in gloſ.fauor de juriſdició.nume. 3.
10 ¶ Et idē dic, ꝙ iudex ſecularis † pōt præcipere
clericū, putà, quādo ſequæſtrum ſit penes perſo
nā eccleſiaſticā, quia iudex ſecularis pōt præci-
perere ei, ꝙ illud reſtituat. tenet Iaſ. in. l. ſi fide
iuſſor.§.ſi ſatiſdatū.nu.6.ff.qui ſatiſdare cogātur.
per text.notabil.in.l.fi.§.pē. verſi.per ſuá interlo
cutoriā.C.de bonis indi.autho.poſsi.& Bal. ibi
in.d.§.ſi ſatiſdatū.& idē Bal.in.l.acceptam.C.de
vſuris.1. colū. verſi.ſacratiſsima. quia tūc nō ꝓce
ditur propriè cōtra eū per modū iudicij, ſed exe
cutiuè in cōſequētiā officij ſuſpecti. quod ſequi
tur Matthæ.de Afflictis in deciſio. Neapolit.de
ciſsi.24.nu.3. ¶ Tū iſtū text.& ſimiles limita nō
11 procedere qñ iudex ſecularis † eſt negligēs, quia
tūc bene pōt iudex eccleſiaſticus cognoſcere in
laicos. gloſ. eſt in.d.c.nouit.& in.c.ex tenore. de
foro cōpe. & gl.& Abbas ibi, & facit text. in. c.
adminiſtratores.

vſurpan[b] nueſtra juriſdicion, o ſe entremetē en lo que no les perteneſce, les

administratores.23.q.5. ¶ Istum & alios casus,
in quibus iudex ecclesiasticus pôt se intromitte
re, & immiscere seculari iurisdictioni, ponit
glos.notabil.in.c.licet ex suscepto. de foro com-
pe.in verbo, vacate imperio, & ibi singulariter
Innoc.nu.3.versi.imperio. ¶ Quibus adde alios,
scilicet, ratione personæ serui, vel rustici, eccle-
siæ.vt in.c.ecclesiarũ seruos.12.q.2. ¶ Itẽ in cau-
sis pœnitentiæ.11.q.2.c.illud.&.16.q.6.c.de la-
psis. ¶ Itẽ causis pupillorũ, viduarũ, & debiliũ
personarũ.c.desolatis.87.distin. ¶ Itẽ in causis
pauperũ, & peregrinorum.24.q.3.c. sed quid de
potẽtibus. ¶ Item vbi terra est supposita eccle-
siasticæ iurisdictioni.vt in.c.si duobus.de appel
la. ¶ Itẽ vbi est cõsuetudo.vt in.c.cũ sit generale
de foro cõpeten.vt tenet Mõtal.in repetito. legũ
ordina.in parte, iudex ecclesiasticus. ¶ Itẽ ratio-
ne sacrilegij.vt in.c.cũ sit generale.de foro cõpe.
licet quandocunq; per iudicẽ secularẽ puniatur.
vt in authentic.si quis in hoc genus.C.de episco
pis & cleri. ¶ Item ratione hæresis, simoniæ, per
iurij, & adulterij, & de quocunq; peccato.vt glo.
in dict.c.cùm sit generale. ¶ Item ratione recon
uentionis.3.quæstio.8.c.cuius in agendo. vt est
glos.in.c.fi.de exceptio. libr. 6. vbi ponit istum
casum, & alios, quã vide. ¶ Vbi Dominicus di-
12 cit, quòd quando crimina puniũtur † per vtrũq;
ius, tunc est locus præuentioni.arg. in cap. tuæ.
de procura.& per gl.in.c. nos inter.de purg.ca-
13 no. ¶ Adde, quòd exceptio rei iudicatæ † inter
easdem personas potest opponi corã quocunq;
iudice, & sic quòd sententia lata ab vno compe-
tente iudice, debet seruari ab alio, cuiuscunq; iu-
risdictionis sit: & sic, quòd iudex ecclesiasticus
debet admittere exceptionem rei iudicatæ per
laicum in casibus spectantibus ad cognitionem
iudicis secularis, & cõtra secularis debet admit-
tere exceptionẽ rei iudicatę p ecclesiasticũ. ¶ In
illis casibus ad eũ spectãtibus.vt in.d.c.fi. de ex
ceptio.in.6. ¶ Tñ in casibus, in qbus iudex eccle
siasticus habet cognitionem inter laicos, non po
test † eos incarcerare, sed tantummodo per censu
14 ram ecclesiasticam compellere, nisi solummodo
in crimine hæresis. vt tenet singulariter Iohan.
Andre.in additio.ad Specul.in rubrica. in titul.
de offi. ordi. & de maiori.& obe. & dicit, ꝙ ita
communiter tenetur.& text.in.c.fi.de foro com
pe.in.6.& ibi Anchara. & Philip. & vi. Felin.
in cap. cùm sit generale.de foro compe. colum.
7.nu.20.& est arg. c. cùm episcopus. de officio
ordi.in.6.vbi licet ibi dicatur generaliter, quòd
episcopus de causis ad forum ecclesiasticum spe
ctantibus in quolibet loco sui episcopatus pos-
sit cognoscere, tamen loquitur de captione, sta-
tim restringit ad clericos.& idem videtur senti-
re.cap.quamuis.de pœnis.in.6.& pro hoc vide
tur facere.l.placet.C.de sacro sanct.ecclesi. vbi iu
dex ecclesiasticus excommunicat, secularis de
portat sacrilegiũ. Et sic debet intelligi text.iun-
cta glos.in cap.cõtra idolorũ.26.quæstio.5. quæ
dicit colligendo ex text.quòd episcopus potest
carcerare reos, qa debet intelligi, quãdo sunt cle
rici, vel ecclesiasticæ personæ, vel loquitur de
hæreticis, & idolorum cultoribus, vel aruspici-
bus, qui similiter hæretici appellantur, & de sa-
crilegis, quos puniendos, castigandos, & carce-
rãdos lex ciuilis regni permittit.18.tit.l.10. par.
prima.quæ incipit, defendimiento.&.l.7.titul.
5.for.ll.lib.primo, quæ incipit, ninguno.vbi pu-
nitio sacrilegij remittitur ad episcopum, vel ad
iudicem ecclesiasticum, & facit bonus text.in.c.
accusatus.de hæreti.in.6.ꝓut tenet Pala. Rubi.
in repet.c.per vestras.versi.sed & pulchra dubi
tatio.fo.80.nume.24.&.25. ¶ Licet in contra-
rium videtur: nam ratione delicti factus est de
foro ecclesiæ.vt in authentic. Item nulla commu
nitas.C.de epis.& cleri.& capitul. cùm sit gene-
rale.& capitul.ex tenore. de foro compe. ¶ Qd
non obstat: quia licet ad episcopum spectet sub-
ditum, siue laicum, siue clericum non solùm cor-
rigere, sed punire, debet hoc facere secundum ca
nones per censuram, cuius nomine censuræ ec-
clesiasticæ continetur excommunicatio, interdi
ctum, & suspensio.vt in capitul.quærenti.de ver
bo.signi.quæ tendunt ad correctionem, non ad
pœnam, & sic est speciale in crimine hære-
sis, vt tenet Odral. consilio. 86. singulariter,
quem vide, vbi dicit, quòd in aliis inuocet bra-
chium seculare cap. primo. de offi. ordi. & ibi
glos.& Inno.& videtur expressum in authẽ.cau
sa quæ fit cum monacho. C. de episcopis & cle-
ri in fine, &.c.fœlicis.de pœnis.in.6.& tenet Al
bericus de Rosa. in.3.parte statu.quæstio.43.&
idẽ in expresso tenet.d.l.7.titul.3.libr.1.&.l.4.ti-
tul.1.&.l.26.titul.secundo.libro. tertio in ordi-
ña regali.ibi. No sean osados de fazer execucion
15 † enlos bienes delos legos, ni prẽder, ni encarce
lar sus personas, pues el derecho pone remedio
contra los legos rebeldes en cumplir lo que por
la yglesia justamẽte les es mãdado, y sentẽciado,
cõuiene a saber, que la yglesia inuoque la ayuda
del braço seglar. vt text.in authentic. de sancti.
episcopis.§.si quis contra aliquem. collatio. 9.
vbi sentẽtia lata per episcopum mãdatur execu-
tioni per iudicem secularem: & sic licet iudex ec
clesiasticus in casibus de iure permissis suprà no
tatis

tatis habeat iurisdictionē quoad cognitionē in laicis, nō tamē habeat actualē executionē, cū sit distincta iurisdictio. vt in c. postulasti. de foro. cōpe. nisi de hoc habeat cōsuetudinē, vt dixi suprà, in. 2. in. gl. 1. nu. 12. quā vide in tātū, ꝙ etiā si causa sit de foro ecclesiæ, vt causa dotis, vel huiusmodi, iudex ecclesiasticus ordinarius, vel delegatus suā sententiā nō exequitur, possessionē corporalē dādo sed laico iudici dādā mādabit. tenet Innoc. in. c. significasti. de offi. delega. & sequitur Lucas de Pēna in. l. expertes. C. de decurio. lib. 10. ¶ Hinc est, ꝙ si ecclesiasticus iudex executionem facit in laicū, vel in suis bonis, turbaret iurisdictionē regalē. vt infert Mōtal. vbi suprà, & dicit, ꝙ facit quod notatur in. c. Romana. §. cōtrahentes. de foro compe. in. 6. ¶ Et ideo dicit Iohā. de de Palat. Rubi. vbi suprà. nu. 17. ꝙ procedit ergo

16 go iudex †ecclesiasticus cōtra laicos secūdū canones cēsurādo, primò excōmunicādo, deinde de anathematizando, & inter dicēdo, postea cū ecclesia nō habeat vltra quid faciat, inuocet brachiū seculare: ante enim quā ista faciat, nō debet inuocare. vt dicit esse gl. notabil. relata ad text. in Cle. dispēdiosam. de iudiciis. in vers. coërcere. & ibi Lanfran. in repeti. & per alia iura relata. per d. Pala. Rubi. vbi latè de. q. ista vbi in. nu. 26. tenet, ꝙ licet laicus propter delictum efficiatur de de foro ecclesiæ, vt ecclesia possit illū cōdēnare nō tamē poterit exequi sententiā in eius bonis, vel capere eius personā, quod dicit esse notādū, & credit verissimū. ¶ Quoq; dic, ꝙ iudex eccle

17 siasticus †tenetur iuuare secularem, & suā sententiā mādare executioni: & hoc debet facere, non obediēdo, sed patrocinādo, & fouendo iurisdictionē temporalē in licitis, & honestis. vt tenet Bald. in. d. c. 1. de officio. ordi. 1. colū. versi. quæro. cū Innoc. & facit text. in. c. 1. de exceptio. libr. 6. & si laici nolūt obedire suo præsidi, episcopus requisitus pōt, & debet eos excōmunicare, sicut secularis cōtra inobediētes episcopo potest multā, vel bānū inducere: quia istæ duæ iurisdictiones sūt inuicē colligatæ, & cōfœderatæ. Et ideò vnus iudex debet vitare præscriptū alterius, sicut dicit lex, ꝙ si duæ ciuitates sunt ad inuicē cōfœderatæ, vna debet vitare proscriptū alterius, & si proscriptus nō vult obedire, debet punire de obediētia. vt. in. l. nō dubito. ff. de capti. & per Barto. in. l. à diuo pio. §. 1. ff. de re iudi. prout ad literā tenet Bald. vbi suprà. versic. quæro & cōtra: & Abb. in. d. c. 1. nu. 14. ¶ Et idē dic, ꝙ si pro ca-

18 piēdo malefactorē †officialis nō habet sufficiētē familiā, pōt impetrare brachiū alterius iudicis. vt tenet Angel. in. l. 2. C. de his qui latrones. & Iohā. de Plat. in. l. fiscalibus. C. de exactio. tribut. lib. 10. Et idē tenet Iohā. de Plat. in. l. tāti collaterales. §. eos licet. C. de re mili. li. 12. vbi iudex nō habēs officiales in sua iudicatura, potest recipere de loco proximiori alterius iudicis pro suis executionibus faciēdis. arg. l. diuus. ff. de tutori. & cura dat. ab his. ¶ Quinimmo dicit, ꝙ si habens merū imperiū nec habet locū ad exercendū, pōt in loco viciniori illud exercere, ꝙ est notandum. Et ibi quoq; tenet, ꝙ officiales, & potestates, tā ciuiles, quā ecclesiastici debēt se inuicē iuuare, & vnus pōt implorare brachiū alterius. vt in. l. episcopale. C. de episco. audi. text. in. c. vnico. de de statu regul. in. 6. & in. c. dilecto. de sent. excō. in. 6. ¶ Tamē si rex, vel eius magistratus vult capere maleficos, & latrones, nō pōt ad hoc cogere sibi subitos, maximè homines ciuitatum, quia stipendiis regis sunt malefici capiēdi, nā ideo habet tributa, & regni redditꝰ, & prouētus regni, vt regnū seruet absq; subditorū grauamine, iustitiā faciat. vt Andre. de Iserni. in lib. feudo. in titul. de statu. & cōsuet. §. nauigia. & tenet Lucas de Pen. in. l. 1. C. vt rustici ad null. obsequi. colū. 7. lib. 11. ¶ Et facit quod tenet Bald. in. c. licet vndiq;. de offi. deleg. vlti. colū. quod sequitur Ias. in. l. à diuo pio. §. sententia. ff. de re iudi. nu. 8. ꝙ episcopus tenetur obedire literis potestatis ci scribētis, & habētis tēporalē iurisdictionē, quia hoc facit authoritate legis, ad quod dicit, ꝙ est glos. notabil. in. l. ex ea. ff. de positi. & si non facit punietur per archiepiscopū. quod dicit esse notādum. & vide Bald. in. d. l. ex ea causa. numer. 2. ¶ Facit quod tenet Paris de Put. in tracta. syndica. in parte, brachiū officialis. fo. 64. Vbi ait, ꝙ secularis tenetur exequi sentētiā iudicis ecclesiastici. per glos. in. l. episcopalis dignitas. C. de episcopis & cleri. & in. d. c. 1. de offi. ordi. & Iohā. de Plat. vbi suprà. tamē iudex secularis nō tenetur exbannire excōmunicatos ab episcopo, licet debeat eos vitare, tenet Ias. in. d. l. à diuo pio:

19 in. d. §. sētētia. nu. 10. ¶ Sed si iudex secularis †sciret sententiā iudicis ecclesiastici iniustè esse latā, non tenetur exequi nec brachiū impertire. secūdū Inn. in. c. pastoralis. de offi. deleg. & Abb. in. d. c. 1. de offi. ordi nu. 17. qa non debet esse executor ad malū cōtra cōsciētiā facit. l. nō tantū. ff. de appella. & idē tenet Cardi. in Cle. pastoralis. §. deniq;. in fine. de re iudi. vbi ait, ꝙ brachiū seculare non debet quis impertire quādo cōstaret quē fuisse iniustè cōdemnatus, & tunc non remittet, aliàs ædificaret ad gehēnā tanquā faciens contra conscientiam. vt in. c. literas. de resti. spolia. allegādo Inno. in. d. c. 1. de offi. ordi. qa in bono tātū debet

debet ſuum auxilium impendere. vt Innoc. ibi.
¶ Et ideò dicit Barto. in. l. diuus. ff. de custo. reo-
20 rum ꝙ tunc iudex ſecularis † poteſt ſummatim
cognoſcere, cuius contrarium tenet Bald. in au-
then. clericus. C. de epiſcopis & cleri. & Guiller.
in. l. magiſtratibus. ff. de iuriſd. om iudi. & docto.
in dict. Cle. paſtoralis. de re iudi. & in. c. de cęte-
ro. eod. tit. quia eſt inferior. & Innoc. in. c. cùm
in iure. de officio. delega. & contra Bar. tenet Iaſ.
in. d. l. magiſtratibus. nu. 10. vſq; in fine. & Ang.
in. d. l. diuus. & in. l. prima. C. de exhiben. reis. &
Abb. in. c. at ſi clerici. de iudi. Ang. in tracta. ma-
lefi. in parte, nec non ad denuntiationem. nu. 14.
& ibi Auguſt. in additio. tenet quoq; cõtra Bart.
& ſic, ꝙ iudex ſecularis nõ debet de nouo cogno
ſcere anteaquã puniat. de quo per And Sicul. Bar
ba. in. d. c. 1. de offi. delega. col. 18. cũ ſequentibus.
vbi vult ſubſtinere opinionẽ Bar. p. 6. col. ¶ Sed
tu intellige & ſalua Bar. in aliis criminibus, ex-
cepto in crimine hæreſis, quia in iſto caſu ſolum
modo tenetur ſtare proceſſu, & non in aliis caſi-
bus. vt tenet Abb. ſic intelligendo Bar. in. c. fi. in
fine. de ſtatu monacho. vbi ait, ꝙ ſi iudex eccle-
ſiaſticus tradit clericum, vel laicum iudici ſecu-
lari per eum puniendum, iudex ſecularis non te-
netur ſtare proceſſui iudicis eccleſiaſtici, ex-
cepto in crimine hæreſis, & ſolummodo in iſto
caſu errauit Bar. in dict. l. diuus. ſecundum eun-
dem Abb. quod nota, facit tex. in. c. inquiſitio-
nis. §. prohibemus. de hęreti. In. 6. & iſtãmet opi-
nionem vult tenere idem Abb. in. c. 1. de officio
ordi. num. 12. verſi. ſed aduerte. pro qua opinione
eſt tex. in. l. 2. tit. primo. foro. ll. lib. 4. ibi, de que
los obiſpos y los prelados de la ygleſia los juz-
garẽ por hereges q̃ los quemen. ¶ Sed quãdo iu
dex ſecularis inuocat auxilium eccleſiaſticũ, te
netur facere fidẽ de proceſſu. vt Innoc. & Abb.
in dicto c. primo de offi. ordi. & Barb. ibi col. 17.
vbi in col. 28. cum ſequentibus tenet quoq; con-
tra Bar. ¶ Sed tene, vt dictum eſt, ꝙ excepto in
delicto hæreſis iudex laicus debet iterũ cauſam
examinare, quando ſibi traditur per epiſcopum
clericus puniendus. tenet Ang. in authen. de ſan
cti. epiſcopis. §. ſi verò examen. col. 9. & Abb. vbi
ſuprà. Et iſtã concluſionẽ cõtra Bar. tenet quoq;
Stepha. Aufrer. in tract. de poteſtate. ſecula. con
tra eccleſia. tomo. 5. tra. in. 4. regula. nu. 31. & 32. fo
lio. 436. vbi concludendo dicit. reſtat igitur con
cluſio, ꝙ in criminalibus aliis ab hæreſi iudex ſe-
cularis non tenetur ſtare proceſſui iudicis eccle
ſiaſtici. ¶ Eccleſiaſticus tamen poteſt compelle-
21 re ſecularem, ſi non vult ſibi impendere † auxi-
lium, ſed non ecõtra. glo. in. c. primo. & ibi Abb.
de offi. ordi. nu. 11. quia ſecularis non poteſt com
pellere eccleſiaſticũ, quia maior eſt eo. facit. c. qua-
liter. de iudi. & c. legimus. in fine. 93. diſt. ¶ Sed
22 iudex eccleſiaſticus † compellitur per ſuum ſu-
periorem eccleſiaſticũ. vt in. c. 2. de excep. in. 6.
¶ Et licet poſsit ſecularis cogi per eccleſiaſticũ.
non intelligas per quẽlibet eccleſiaſticũ, ſed per
23 ſuũ † ordinariũ vt in. d. c. 1. cui ſubeſt ratione pec-
cati: quia ſi eccleſiaſticus inuocat brachiũ ſecula
ris, qui non eſt de ſua diœceſi, non poterit nõ pa
rentem compellere, quia eſt extra territorium, c.
2. de conſtitu. in. 6. l. fi. ff. de iuriſ. om. iudi. ſed im
plorauit auxilium diœceſani, cui ſubeſt ille ſecu
laris, & ille compellet ſecularem. vt Cardi. in. d. c.
primo. & Barb. ibi. 33. & 34. col. ¶ Sed non cogi
24 tur iudex laicus procedere, † vel condemnare ad
mandatũ epiſcopi. Bal. in margarita. verſi. iudex.
verſi. 51. & Innoc. in. dict. c. primo. de offi. ordi. li
cet condemnatum ab vno alter debeat euitare. vt
Bal. vbi ſuprà, quod dicit eſſe menti tenendum.
¶ Sed ſupradicta, quòd iudex ſecularis debet iu-
uare eccleſiaſticum inuocantem ſuum auxilium
intellige quando ſententia eſt † in rem iudica-
25 tam tranſacta, ſecus ſi eſt appellatum ab ea, quia
tunc nõ tenetur obedire iudici eccleſiaſtico con
tra clericũ appellãtem à ſententia ſua, ita ſingula
riter Oldral. cõſilio. 89. vbi hoc per multa funda
menta, tenet, & dicit hoc verius, maximè ſi appel
latio eſt emiſſa ex cauſa probabili. quod nota. Et
tenet Abb. in. c. primo de offi. ordi. nu. 11. quem
vide. & idem tenet dictus Stephanus Aufrerius
in dicto tracta. de poteſtate ſeculari. in quarta re-
gula numero. 32. tomo quito tractatu. folio. 436.
dicendo, ꝙ ſi epiſcopus inuocat brachium ſe-
culare contra clericum ſuum, qui tamen ab eo
ex probabilibus cauſis ad ſedem apoſtolicam ap
pellauit, princeps, vel iudex ſecularis non debet
eum iuuare, quia eidem epiſcopo poſtquam eſt
appellatum ab eo ſubditus poteſt reſiſtere. l. pro
hibitum. C. de iure fiſci. lib. 10. & procedendo,
appellatione pendente, videtur ſuperiori iniu-
riam facere. c. nomen. 2. quæſtione prima. & l.
quoniã iudices. C. de appel. vbi dicitur, ꝙ offi
cialis non reſiſtens pertinaciter iudici non re-
cipienti appellationem, punitur. 30. pondo au-
ri. ex qua lege poteſt ſubſtineri ſecundùm Ste-
pha. vbi ſuprà, quòd iudex temporalis poſsit
impedire executionem ſententiæ, preſertim ir-
retractabilem, à qua fuit ad ſedem apoſtolicam
appellatum, donec releuandi tempus ſteterit.
quòd ſæpenumero fieri vidit, quod nota.

¶ In tantum

¶ In tantũ, q si secularis requisit⁹ ab ecclesiastico
26 nõ impedit suũ auxiliũ † in casu in quo debet, est excommunicatus, vt tenet Archidi. in. c. 1. de statu regula. libr. 6. & Paris de Pute. vbi suprà.
27 ¶ Sed quæritur, an iudex † delegatus, qui nõ habet in mãdatis expressè, põt inuocare brachiũ seculare. Federi. de Senis hãc. q. examinat in cõsilio. 163. & primò dicit, q nõ: quia iurisdictio delegata, est stricti iuris odiosa, & extra ordinaria, & sic restringẽda, & coarctãda, & personas in rescripto nõ cõprehẽsas nõ extẽditur. c. edoceri. de rescrip. & ibi glos. & c. nõnulli. eod. titul. & c. fi. de offi. delega. & dicit tenere Archidi. in. c. officiũ. de hæreticis. in. 6. ¶ Tamẽ dicit, q in cõtrariũ tenet Innoc. in. c. significasti. de offi. delega. & Hosti. eod. titul. c. 1. & Specula. in titul. 1. § . sequitur. versic. sed nunquid seculare. & idem Archidi. in. c. administratores. 23. q. 5. quia aliqua repromissa, vel prohibita, omnia quæ sequuntur ex ea, permittuntur, vel prohibentur. vt in capitul. præterea, de offici. delega. & cap. prudẽtia. §. sexta. versic. cæterũ. l. ad rẽ. ff. de probatio. in qua opinione remanet. Federi. in. d. cõsilio. Quia cũ iurisdictio ecclesiastica, & coërtio non sufficiat ad cõprimẽdũ cõtumaces, & inobediẽtes, meritò p seculare potestatẽ se iuuare debet ecclesia, sicut ecõtra. ¶ Et cõtrariũ soluit, dicendo, q non obstat, q iurisdictio delegata sit restringenda: quia habet locũ, vbi per delegatã iurisdictionem derogaretur iurisdictioni ordinariæ. quæ est fauorabilis, & ibi quoq; respõdet ad alia, quæ in contrarium possunt adduci.

haga requerimiẽtos, q̃ no lo hagan.

Summarium.

1 Protestatio dicitur denuntiatio publicè facta causa iuris conseruandi.
2 Quatuor species protestationum.
3 In protestatione regulariter, scriptura non requiritur. Fallit vt hic.

Requerimientos.

Quæ protestatio dicitur, 1 † quòd est denuntiatio publicè facta causa iuris cõseruãdi in futurũ, qđ protestãti cõpetit, vel cõpetere põt. c. cũ in. de cõstitu. & c. cùm magna. de electio. prout tenet Cardi. in. Cle. 1. de procurato. nu. 16. q. 13. vbi dicit, q idẽ tenet Zẽzeli. per. l. fi. §. Item si prædixerit. ff. naut. caupo. stabul. Alij autem aliter desiniunt, vt per Bart. in. l. nõ solũ. §. morte. ff. q de noui. ope. nũti. vbi ait, q protestatio dicitur denũtiatio cũ testatione facta. vt in. l. de testatio. ff. de verbo. signi. & in. l. plebs. §. detestatum. quæ definitio dicit ibi quòd sit verissima. nu. 11. vbi multifarius modis hoc exponit. ¶ Et sunt secundũ eum quatuor
2 † species protestationũ. Et in quãtũ dicit, q secũda est protestatio prohibitoria, seu inhibitoria, ne aliquid fiat, quę cõuenit nostro text. ista consistit circa tria. Nã quãdoq; prohibetur vt nõ fiat id quod prohibito erat permissum, nõ tamẽ erat obligatus ad faciẽdũ, vel nõ faciẽdũ. Quandoq; prohibetur vt nõ fiat id quod prohibitus tenea tur facere. De vno quoq; mẽbro vi. per Bart. ibi. nu. 34. cũ sequẽtibus. ¶ Et in quãtũ Bart. reprehendit difinitionẽ Iohã. Mon. vt. protestatio dicatur clamosa denũtiatio, & sic videtur intelligi, q nõ possit fieri protestatio in scriptis. C. l. fina. C. de negotiis gestis. dicit Alexãd. in. d. §. morte. nu. 9. q dicta definitio Iohan. Mon. põt defẽndi, quia etiã scriptura clamare dicitur. vt patet in. c. cũ Martha. de celebra. miss. versicul. mosayca vox. & q notat. Bar. in. l. Ariani. C. de hæreticis. dũ dicit Alex. q lex semper loquitur, & quia secũdũ Ias. in. d. §. morte. nu. 12. hoc est modicæ vtilitatis, vlterius non insistendum. ¶ Et quòd in ista protestatione regulariter nõ requiratur scri-
3 ptura, † sed potest fieri in scriptis, vel sine scriptis, est text. & ibi Bart. in. l. fi. C. de negotiis gestis. & ibi alij docto. gl. in authẽ. de tẽpo. nõ solu. pecu. § cõtestationẽ. colla 7 quia non est de casibus specialibus requirentibus scripturã. vt per glos. magnã in. c. 1. de censi. in. 6. quãuis cõtrariũ teneat glos. & malè in. c. cupiẽtes. de elc. in. 6. in verbo proposita. & ibi reprobant Anchara. & Domi. & bene secũdũ Ias. in. d. §. morte. nu. 21. ¶ Quod dicit ibi Ias. q fallit primò, vbi protestatio succedit loco actionis, seu libelli, ex parte actoris. vt in. l. fi. vt perfectiui. C. de annali. exceptio. ¶ Secũdò fallit, quando protestatio succedit loco exceptionis nõ numeratæ pecuniæ, vel nõ numeratę dotis, & sic ex parte rei. vt in authẽ. hãc autẽ. C. de non numera. pecu. Et isto modo patet, q secunda fallẽtia differtã prima, quamuis Saly. & Bald. in. d. l. fi. C. de nego. gestis. reprehẽdãt Bart. in. d. §. morte. nu. 27. & malè secundùm Ias. ibi. nu. 21. quia dicũt secũdã falentiã cõtineri sub prima. ¶ Vltra Bart. secũdũ Ias. fallit tertiò, quando per protestationem agitur de periculo personæ,

Y si dello no quisieren, cessar, nos lo

personæ, & sic per eam patitur præiuditium irreparabile, tunc propter grauitatem præiuditij, requiritur scriptura. tex. est in autheo. si quis ei. & ibi Saly. ad hoc notat. C. de adulteriis. & Roma. in addi. ad dict. §. morte reputat illum tex. ad hoc singula. ¶ Quartò fallit, quãdo aliquis inuitus non potest cogi ad acceptãdũ tutelam, sed sponte si vult acceptare, debet

haga saber[d], para q̃
nos lo mandemos
remediar de manc

hoc infra quatuor mẽses protestari in scriptis, ꝙ eam acceptat. tex. est in authẽt. presbyteros vltima. & ibi Bal. ad hoc notat. C. de episcopis & clericis, & ratio est secundum eum: quia acceptatio tutellæ ex actu fori. l. actus. C. de feriis, & ideò requirit scripturam. c. quoniam contra. de probatio. ¶ Quintò fallit in casu. §. si quis de prædictis. & ibi Barto. ad hoc notat in authen. vt cùm de appella. cogno. quando filius neglexit patrem suum, qui est furiosus, & non vult eius curã suscipere, si extraneus sibi protestetur in scriptis, debet priuari hæreditate, & successione patris. Et idem si non esset filius, in alio cognato qui aliàs sperat hæreditatem. Et ratio specialitatis potest esse in hac fallentia propter grauitatem præiuditij, quæ est in priuando filium à totali successione patris. l. cùm ratio. ff. de bonis dãna. cum similibus. prout tenet Ias. vbi suprà. ¶ Quoque dic, quòd in casu istius text. requiritur, quòd protestatio fiat in scriptis ad hoc, vt regi possit constare, & quia potest parare præiuditium irreparabile, & tunc requiritur scriptura. vt est tex. singularis in dicta authẽ. si quis enim. C. de adulte. & ibi ponderat Saly. & tenet Alex. in dicto. §. morte. col. 8. num. 33. vbi per Bartol. Alex. & Ias. latissimè de ista materia protestationis.

Summarium.

1 Relatio quando superiori fiat.

d 1 Saber. [d] Quia propter defectum iurisdictionis relatio fit superiori, † vt tenet glo. io. l. prima. C. de relatio. in verbo, consulat, in fine. & sic hic iudici seculari præcipitur, quia non potest contra ecclesiasticum vsurpantem regalem iurisdictionem procedere. De qua materia vi. l. prima. ff. d relatio. & in. c. intimasti. vbi omnino de appella. & Alex. in. l. iudices. C. de iudi. nu. 5. Et licet possit procedere contra talem personam ecclesiasticã vt dixi suprà in glo. vsurpan. num. 9. debet ad regem deferri, vt hîc. ¶ Et vi. alium casum, in quo relatio fit principi. in. c. 6. suprà eod. & quæ ibi dixi in parte, notifiquen cõ tiempo. ¶ Alium casum habeo in. c. 22. infra eod. in fine. & ibi dicam. ¶ Et relatio non solum põt fieri ad principem, sed etiam ad alium superiorem, qua pendente, officium referentis debet silere, quando fuit relatio facta in casu promisso. vt in. l. cum à nobis. C. de dilatio. prout tenet Bald. in. l. eum quem. §. iudicibus. ff. de iudiciis. ¶ Et super dubio iuris potest consulere superiorem, quæ consulatio nec hodie, nec olim est prohibita. vt glo. in. l. diuus Marcus. ff. de officio præsi. vbi quoq; tenet, ꝙ de facto consuluitur princeps, licet præses non. vt in. l. eum qui. ff. de iudiciis. ¶ Et tene, ꝙ in casibus, in quibus relatio fit superiori per inferiorem, debet inferior iudex illicò acta litigatoribus edere. vt in. c. intimasti. de appellatio. & ostendere partibus relationem, quam faciunt superiori. 2. quæstione. 6. vidum aliàs posset appellari. glos. in. c. cùm olim magister de officio delegat.

ra q̃ no cõsientan q̃
cosa passe en nr̃o
perjuyzio, y de nr̃a

Summarium

1 IN his, quæ regi pertineat, non debet fieri præiuditium.

2 Regalia an rex potest concedere, & si concedit, quid venit in concessone.

c En nuestro perjuyzio. In his scilicet, quę sunt regalia. vt in titul. quæ sunt regalia. in vsi. feud. & ibi Bal. & Andre. de Isern. quia in his † & similibus, quæ pertinẽt regi, non debet fieri quidquam in eius præiuditium, vt hîc, quia dãnum pateretur, si auferretur sibi commodum proueniens ex publico, vt in. l. 2. §. meritò. ff. ne quid in loco publi. & ibi per Barto. & in. l. proculus. ff. de damno infecto. ¶ Et an si rex
2 potest concedere regalia, † & si concedit, quid venit in concessione? Vide Paridem de Puteo. in tractatu syndicatus. in parte, de excessibus baronum. folio. n. numero septimo, & octauo, cum sequentibus.

Summarium

Summarium.

VBicunq; iurisdictioni preiuditium paratur, iudex potest ex se, nemine petente, prouidere.

jurisdiction [f], que luego sea remediado [g], y notificado a nos.

Pretorũ. Caput. 21.

ITem mandamos, y defendemos, que los dichos nuestros assistentes, o gouernadores, o corregidores, ni alguno dellos: no accepten ruego [a], ni car-

f Iurisdiction. f Qđ fit cognoscendo inter laicos super re mere profana, & in aliis. vt dixi supra in glos. vsurpan. ¶ Et ideò dixit Bar. in. l. si quis libertatem. ff. de peti. hæredita. ꝙ vbi
1 cunq; † iudici, vel iorisdictioni parator aliqood preiudiciom, tunc iudex potest ex se, nemine petente, prouidere. & tenet Iohã. de Plat. in lege præcipitur. C. de cano. largi. titulo. lib. 10. nu. tertio.

Summarium.

1 IVrisdictio vbicunq; offenditur, quilibet de popolo admittitur ad agendum.

g Remediado. g Procedendo, si potest, contra turbantem, vel impedientem. vt dixi. suprà in. c. 3. in glo. en fauor de su jurisdiction. & si non potest procedere, nuntiet regi, vel suo consilio regali vt hic. ¶ Et vide Bal. in. l. si quis id quod. ff. de iuri sdi. om. iudi. in prima lectura. vers. extra scias. vbi tenet allegando Dy. in consiliis, ꝙ semper ad
1 mittitur † ad agendom qoilibet de populo, vbicunq; est offensa iurisdictio iudicis. Et ponit exemplum in confratis confinibus, & precepto spreto. & consimilibus, quod dicit esse menti tenendum. Et idem tenet in additio. vbi dicit, ꝙ est actio annalis. ¶ Adde tamen, ꝙ minus delictum est offendere iurisdictionũ pretoris, quàm offendere priuatam personam. tenet Bald. in. l. si familia. ff. de iorisdi. om. iudi.

Prætorum. Cap. XX. finis.

Sequitur Caput. XXI.

Summarium.

1 ROgare, & mandare, paria sunt.
2 Rogatio maiorum proiusso habetur.
3 Rogamina maiorum, vel potentium, vel blanditia, an indocant iustum metum.
4 Blanditiæ principis, & importunitas, iostũ metum inducunt.
5 Donatio facta mulieri, per maritum ex freqoenti petitione mulieris, non valet.
6 Blanditijs potest quis testatorem indocere ad sibi legandum, secus si blanditiis inducitur in pernitiem alterius.
7 Quando blanditijs quis indocit testatorem vt testamentum reuocaret, institutus in tali testamento reuocato à secundo herede scripto, reuocabit hæreditatem per actionem de dolo. Quod habet locum non solùm in hærede instituto per blanditias reuocato, sed etiam si testator volebat ei relinquere hæreditatem, vel legatum & per soggestiones non relinquit.

a 1 RVego. a Quia rogare, † & mandare paria sunt. vt tenet glo. & ibi Bar. in. l. si negotiũ. C. de negocis gestis. & in. l. 1. §. fi. ff. mãda. maximè si sunt rogamina istorum curialiũ, quia in isto casu maiores dicuntur si istis iudicibus procurant officia. ¶ Ta-
2 lis enim † rogatio maiorum habetur pro iossu. l. prima in principio. ff. quod iussu. & ibi Paulo
3 de Castro. & Bal. in. l. si mandator. C. quòd † cum eo. Bart. in tractat. de tyrannia. in. 7. q. principal. Alexan. in. l. quia. colom. pen. ff. de iur. om. iudi. & in consilio. 124. in primo volu. in fine. & Andre. de Isernia, in titu. de feud. sine culpa nõ amitten. c. si quis miles. vbi adducũt illod, quod communiter dicitur. Est rogare ducum species violenta iubendi. ¶ Et an rogamina potẽtium,
4 † vel blanditia inducant iustũ metum. vi. glos. in Clemẽ prima. de testi. in verbo, exhortamur. Abb. in. c. Abbas. quod metus caus. facit tex. in cap. cùm inter seniorem. de electio. & ibi Abb. vbi tenet, ꝙ sit idem de minis potẽtiũ. vt Abb. in cap. primo. de officio delega. ¶ Quod intellige, quando sunt soliti sæuire in non obedientea suis rogationibus, non aliàs secundùm Abb. &

Andr

ta[b] que les sea escripta en los casos de justicia por persona de nr̃a corte ni defuera della, antes sin embargo della hagã, y administrẽ la justicia realmẽte, y cõ effecto, y qualqer carta de ruego q̃ se les escriuierẽ de nr̃a corte enlos casos de justicia, nos la embie.

Andre. Sicul. in. d. c. primo arg. tex. in. l. ad inuidiam. & in. l. metũ. C. ꝙ metus causa. ¶ Item blan
4 ditię † principis iustum metum inducunt. per glo. in. l. prima. C. si rector vel prouin. secũdum Barb. in. d. c. primo, & tenet additiona. Paulus de Cast. in. l. 1. C. si quis aliquẽ testa. prohibu. ¶ Itẽ importunitas secundum glos. in. c. audacter. 8. q. 1. gloss. & quod ibi notatur in. c. cũ adeò. de rescrip. & tex. in. l. 1. C. de petitis bonorũ. subla. lib. 10. ¶ Vbi Bald. te-
5 net, ꝙ donatio † facta mulieri per maritũ ex frequenti petitione mulieris, talis donatio non valet, nec cõfirmatur per mortem mariti, quia quodam calore iracundiæ est facta secus si blanditiis vir inductus fuisset ad donãdum alteri. arg. tex. in. l. fi. ff. si aliqui testa. prohib u. de quo vide singulariter Montal. in. l. 3. tit. 9. foro. ll. lib. 3. in glo. 1. vbi idem tenet. & Bal. in. c. si quis. nu. 3. de feudo dato inuic. legi. cõmis. in vs ifeud. ¶ Vbi Mõ
6 tal. & Bal. tenent. ꝙ blanditiis † quis potest testatorem inducere ad sibi legandum, qñ blãditię tendunt ad sui cõmodum, tamen vt quando blanditur testatorem, vt eum hæredẽ instituat. ¶ Secus si blanditur inperniciem alter ius, suggerẽdo falsas causas testatori, vt tollat hæreditatẽ iam instituto. ¶ Et vide Pala. Rub. in repeti. rub. de dona. §. 81. folio. 58. vbi idem tenet & d̃ materia ibi per eum. Tamẽ dicit. ibi. nu. 11. ꝙ in isto casu quan
7 do blanditiis † quis inducit testatorem vt testamentum reuocaret, institutus in tali testamẽto reuocato reuocauit à secundo hęrede scripto per actionem de dolo vel in factum hæreditatem, licet testamentum valeat. Ita dicit ꝙ tenet Ang. in l. fi. C. si aliquem testa. prohib. vbi ait, ꝙ ita fuit iudicatum Perusij, dũ ipse esset vicarius episcopi, quia quidam enim instituit hæredes in suo testamento quosdam religiosos, seu conuẽtum & quidam agnati sibi tantum persuasserunt, dicendo, ꝙ erat malefactum instituere tales religi .o sos. & ꝙ talem hæreditatem conuerterent in m a- lum, & ita fecerunt, ꝙ eos institueret, fuit iud ica tum, ꝙ illi religiosi obstinerẽt successionẽ, q uod dicit esse bene notandum, quamuis contra rium vellit glo. cum qua ibi Cy. transsit in. l. qui quid C. arbitri. tutelę, & sequitur Bal. in. d. l. si in fine. ¶ Quod extendit Ang. vbi supra, ꝙ ho non solũm habet locum in hærede instituto per blanditias reuocato, sed etiam qñ testator volebat ei relinquere hæreditatem, vel legatũ, & per suggestiones non relinquit, qa datur actio de dolo cõtra talem suggerentem illis, quibus, adẽptum est vel eius solicitudine non relictũ, vt in. l. 1. ff. de doli excep. qd̃ dicit Ang. esse casũ notabi. et quotidianũ. & idẽ tenet Ang. in. l. nõ enim. pillũ tex. cũ glo. ff. de inoffi. testamẽ. & sequitur Cæp. cantel. 6a. et Ias. in. d. l. fi. C. si aliquis testa. ꝓhib. q legit eũ iuncta. l. 1. nu. 3. licet Pala. Rub. de eo nullã faciat mentionẽ, sed solũmodo sua dicta extrahẽdo. & hanc opi. sequitur Anto. Cors. in notabi. suis. in parte, hęres. ¶ Et licet Ias. in. d. l. fi. & Pala. Rub. teneant, ꝙ tale testamentũ valeat, licet prim⁹ institutus põt à secũdo auocare bona per actionem de dolo, videtur mihi. ꝙ tale testamentũ nõ valeat, & facit ad hoc, qd̃ tenet Sco. i. 4. dist. 15. vbi ait, ꝙ isti, qui appropinquant mortui, licet videatur habere aliquẽ rationis vsum, si tamẽ stantiũ importunitatib⁹ lacessiti, & victi, mutant testamẽtũ, & quodã modo consententiũt inuiti, nullũ robur habet talis voluntas, & presumitur ope, & malitia illorum fecisse non autem ex consensu. Quia vt dicit Philosop. 3. Ethy. ignorantia. & aliqualis coactio excludit voluntarium, pront refert dictus Pala. Rubi. vbi suprà. numero quarto. cui concordat quod tenet Ias. in dict. l. prima numer. secundo, vbi ait, ꝙ licet tex. non dicat, de eo qui coëgit ad testandum, placet sibi, ꝙ testamentum redatur nullum. Nam sicut metus vitiat ipso iure matrimonium. vt in capit. Abb. quòd metus causa, & capit. locum & veniens. ita debet ipso iure vitiare institutionem.

b Carta. [b] Idẽ tenet Bar. & Paul. de Cast. in. l. prima. C. ne lice. potẽ. vbi dicit, quòd ille tex. facit contra eos, qui faciunt scribi literas per dominos priores inferioribus iudicibus, quia incidunt in coustitutionem. & vi. quæ dixi suprà in cap. 3. in glo. procuradores. nu. 18.

Prætorum. Cap. XXI. finis.

Sequitur Caput. XXII.

Summarium.

1 FOrtalitia, & domus fortes sine iussu regis & consiliariorum suorum non debent fieri, & sic quæ sunt ędificata, destruantur.

2 Muri non fiant sine licentia principis.

3 Castellum dicitur receptum, seu casuarium, vbi multi possunt se reducere, & munire, & per eum præbetur turbationis materia.

4 Aedificare an quis præsumatur in dubio pro se, non ad æmulationem alterius.

5 Castra noua, & fortalitia quis præsumitur facere cum iniuria & æmulatione alterius, eo ipso, quòd construuntur, & non sunt necessaria.

6 Castrum faciens ad dãnum regis maculam perditionis incurrit.

7 Castra si de promissu ciuitatis sunt facta, vel si per tempora vetusta possidentur, nõ cogitur quis ea relaxare.

8 Castrum quod à principio iustè & legitimè factum est, non est diruendum.

9 Dispositio vetans aliquid adquirere de nouo, non dicitur vetare, vel prohibere iam adquisita retineri.

10 Munitio facta in aliquo loco, quę periculosa potest esse alicui ciuitati, permitti non debet.

11 Muros fortallitij an sit licitum reficere sine licentia regis.

12 Fortalitium, quod est in totum destructum, an potest refici.

13 Solennitas, quæ in confectione instrumenti requiritur, an requiratur in refectione, quando fuit amissum.

14 Ecclesia ex toto collapsa, si erigitur, an debeat de nouo consecrari.

15 In refectione monasterij totaliter destructi requiritur episcopi licentia.

16 Reficienti ędificium de toto destructum, potest nouum opus denuntiari

17 Molitione castri authoritate principis facta omnia iura castri, & pertinentiarum extinguntur.

18 Cum destructio castri fit authoritate principis, debet refici eadem authoritate.

19 Si domus emphiteoticaria comburitur casu fortuito, si postea reficiatur, an cogatur emphiteota perseuerare in emphiteosim & soluere pensionem.

20 Si potestas finito officio confirmatur in eodem officio, dicitur nouus potestas.

21 Fideiubens in prima conductione, non tenetur in secunda.

22 Fideiubens pro potestate, non tenetur pro eo confirmato pro nouo tempore.

23 Promittens aquam nobili habentem aliquam domum, si destruitur, & postea reficitur, dicitur noua domus, & est liberatus.

24 Reficere an dicatur de nouo facere.

25 Prohibiti ædificare castra, non prohibentur reficere.

26 Ex instrumento refectionis gabella non debetur.

27 Factus, qui non potest à principio fieri sine licentia principis, potest tamen refici sine eius licentia.

28 Nauis sæpe refecta, dicitur eadem, etiam si de prima materia nil stet.

29 Qui potest comedere caseũ, & oua, potest etiam comedere sanguinem.

30 Fortalitium, quod nõ fuit funditus diruptum, sine licentia regia potest refici. Secus si fuit ex toto funditus destructum.

31 Fortalitium quando reparatur, debet fieri reparatio, vt antiqua forma non mutetur.

32 Personis priuatis licet muris circundare, & custodire loca propria.

33 Turris licet longissimo tempore stetit colapsa, nulla præscriptio tollit facultatem reficiendi.

34 Refectio turris prohibetur, quando imminent scandala.

35 Turris ecclesiæ potest fortificari tempore belli ad perpetuam vtilitatem.

36 Si princeps fortificauit castrum alicuius nobilis ad hoc, vt hostes non caperent illud, & ille nobilis bello finito recuperet castrum, an ab eo recuperet rex expensas quas fecit.

37 Castra & turres habentes, debent ea custodire, & reparare tempore belli & pacis, & non homines illius ciuitatis, vel villæ.

38 Rex donans vasallos alicuius loci, an videatur donare proprietatem locorum, & fortalitium, quam habet in eum. Et an si potest donare inuitis hominibus loci.

39 Papa, vel rex concedens alicui castrum, & postea illud donat alteri, an valeat secunda collatio.

Torres

Prætorū Cap.22.

Otro si, que no consientan que se hagā sin nuestra licencia torres [a], ni casas fuertes en las ciudades, o villas, o tierra que fuere a su cargo, ni en sus terminos, y jurisdiction. Y sepa se si haze agrauio, y daños de las fechas nueuamente y si se perturba con ellas

a Torres. [a] Idem tenet text.in.l.
7.tit.7.lib.4.in ord.
regali.vbi fortalitia, seu domus for
1 tes siue regis † iussu & consilio suo-
rum consiliariorum & aliquorum
hominum loco-
rum circunstan-
tium nullatenus
fiant: & quæ sine
regis mādato sunt
ædificata, destruā
tur. Et sic notatur,
ꝙ cum talia castra
seu fortalitia pro
maiori parte fiunt
ad æmulationem
alterius ciuitatis,
& plerunq; viam
seditionis præbent, non licet ea sine iussu princi
pis fieri, vt hic in nostro tex. & in. d. l. ordina. Fa
cit tex. in. l. opus nouū. ff. de operi. publi. & . l. 2.
C. de fundi limi. lib. 11. vbi glo. in verbo, antiqui
tas. tenet non licere cuilibet castrū habere. Idem
tenet cōstitutio regni Neapoli. in tit. 32. et. 33. vbi
prohibet fieri castra, & turres à priuatis quasi suf
ficiant publicæ imperiales municiones. & ibi
gl. ¶ Qđ intelligit. d. l. 2. C. de fundi. limi in limi
ne regni, vel imperij, alibi autem, quilibet pōt
facere. quod sequitur Bar. in. l. ex hoc iure. ff. de
iusti. & iur. num. 7. sed tu tene ꝙ hodie per istū
tex. etiam si fiant in suo, nemo potest castrum,
vel turrim ædificare, etiam licet non ædificet
in limitibus regni sine licentia regia, quia præ-
sumitur ad æmulationem regis, vel alterius fieri,
vel prębere materiam seditionis. vt text. in. l. 8.
eod. titul. 7. lib. 4. in ordi. regali. ibi, muchos ma
les y daños que se han hecho y hazē, y se podriā
hazer en nuestros Reynos. Quod probat text.
in. d. l. 2. C. de fundi. limi. quæ incipit, qui cùm ca
stra. & tenet glo. in. l. si in aliquē. ff. de offi. procō.
2 & legati. in verbo. opera. vbi dicit, ꝙ muri † ciui
tatis, & castra non fiant sine licentia principis,
vel sui proconsulis. l. sacra. §. pen. ff. de rerum
3 diuisio. & quia castrum dicitur † receptū, seu ca
suarium, vbi multi possunt se reducere, & muni
re. argum. ff. de aqua quotidi. & æstiua. l. prima.
§. ait pretor. & dicitur ad differentiam terrę pla-
nę, & idem subiungitur in turribus, ea videlicet
ratione, quia per huiusmodi ædificia, scilicet for
talitia, & turres prębetur turbationis materia, &
scandala de facili oriuntur. vt tenet glos. in dicta
constitutione regni Neapoli. ¶ Nec ad hoc po-
test obstare quod tenet Bald. in. l. item lapilli. ff.
de rerum diuisio. col. 2. nu. 4. vbi ait, ꝙ in dubio
4 † vnusquisq; præsumitur ędificare principali-
ter propter se, & non ad damnum, nec ad iniuriā,
vel ęmulationem alterius. quod sequitur Ias. in
dicta. l. hoc iure. nu. 11. quia Bald. & Ias. loquun-
tur in in aliis ędi-
ficiis, & nō in ca-
stris, turribus, vel
fortalitiis, qa hæc
ad æmulationē p̄-
sumūtur ędificare
& non licet noua
castra facere cū in
iuria, vel æmula-
tione alteri⁹. vt te-
net Bar. i. l. 1. in pri
cipio. ff. qđ cuius
vniuers. nomi. nu.
2. Bar. Pau. & Ias. in. d. l. ex hoc iure. Innoc. &
Abb. in c. Pisanis. de resti. spolia. in fine. & Gui
do. Pap. in sing. 427. & est tex. in. l. prouīcias. C.
de ædifi. priu. & ibi glos. Roma. singulariter in
cōsil. 52. in fine. arg. tex. in. l. 1. §. denīq;. ff. de aqua
pluui. arcēda. & in. l. fluminū. ff. de damno infe-
cto. §. sed cū sequēti. & per alia iura. vbi tenet, ꝙ
5 noua † castra vel fortalitia facere cū iniuria, vel
æmulatione alterius, ꝙ pręsumitur, eo ipso, ꝙ cō
stituūtur. & non sunt necessaria. Et qa si quis ad
6 regis † damnum castrum faciat, maculam prodi
tionis incurrit. tenet Montal. in suo reperto. glo.
ordi. regali. in parte. castra. ¶ Et ꝙ in confinibus
ciuitatis non sit licitū possidere castra, & si habet
cogatur relaxare, tenet Bart. in. d. l. 2. C. de fundi.
7 limit. Qđ dicit esse verū. † nisi de permissu ci-
uitatis sint facta, vel concessa, vel per tēpora ve-
tusta possederint, quia tunc talis vetustas pro le
ge habetur. vt in. l. 2. ff. de aqua pluui. arcen. in
princip. ¶ Et tenet Montal. vbi supra, ꝙ castrum
8 vel fortalitiū qđ à principio † iustè, & legitimè
factum est, nō est diruendū; & si perueniat ad ca
sum, à quo nō potuit inchoari. per regulā. Factū
legitimè. de regul. iur. in. 6. cum ibi notatis. & te-
net ad literam Iohā. de Plat. in. d. l. 2. C. de fundi.
limit. lib. 10. ¶ Et facit qđ tenet Abb. & Iohā. de
9 Anna. in. c. iudęi. el. 1. de iudęis. vbi dicūt, † ꝙ di
spositio vetans aliquid adquirere de nouo nō di
citur vetare, vel prohibere iā adqsita retineri, &
sic cū ius vetat in futurū, permittit in præteritū,
sicut quædā dirimunt contrahenda, quæ nō diri
munt cōtracta. c. quēadmodū. de iur. iurā. ¶ Qđ
extēde nō solū ad fortalitia, verū etiam si aliqs fa
10 cit † munitionē in aliquo loco, quę possit esse pe
riculosa alicui ciuitati, nō debet sibi pmitti. vt te-

net fingulariter Bar.in d.l. opus nouũ.ff. de ope ri.publi. Quod dicit intelligendum esse periculosa, vel esset verè mudia alteri ciuitati, quam ei,
11 cui subiecta est. ☞ Sed an sit licitũ reficere † muros fortalitij fine licentia regis. text.in.l.loca sacra.§.mnros.ff.de rerũ diuis.videtur dicere ꝙ nõ tamen glo.& Bar.in.d.l.opus nouũ.determinant contrariũ, & ꝙ contrariũ seruatur.& facit glos.in d.l.per prouincias.C.de ędifi.priua.Bal.in.l.si vt proponis.la.2.C.de nnptis.& tenet Ias.in.d.l.ex hoc iure nu.13. ☞ Vi.Innoc.i.d.c.Pisanis.vbi in fine.vbi tenet, ꝙ sicut non licet noua castra facere cum iniuria vel ęmulatione alterius, ita nec in castellare vetera, quæ non probãtur habitata.l.3. C.de ędificiis priua.& in.d.l.1.et.2.et.3.C.de fundis limitrofis.lib.11.& arg.in.l.3.ff.de operis publi.&.l.athletas.ff.de his q̃ nota.infamia. Et Bal. in.l.1.§.innitio.ff.d'officio pręfect.vrb.nu.7.col. 2.dicit, ꝙ cui non licet noua castra facere, non licet vetera inhabitata reformare. Potest ergo quis agere vt destruãtur innouata castra vt in pristinã formam reducerentur conditione ex illis legib⁹ vel officio iudicis.arg.ad hoc in.d.c. cõsuluit. & per Innoc. vbi suprà, vbi dicit idem esse in alio sibi reditus habẽte, quia agit vnusquisq; ꝓ euitanda diminutione sui patrimonij. ☞ Sed Abb.in. d.c.Pisanis.in fine.dicit dicta Innoc.suprà dicta intelligenda in possessore iniusto .seu tyranno. arg.illius tex. Si autem esset possessor iustus, tũc dicit distinguendum, quòd aut vult reficere antiqua ędificia, vel habitare de nouo castra inhabitata ad iniuriam, vel æmulationẽ alterius, & tunc procedant dicta Innoc. quia non licet vti re propria ad iniuriam, vel æmulationem alterius, vt alij noceat, & sibi non prosit.vt in.l.prima.§.deniq;.ff.de aqua pluui.arcen.& notat glo.en.c.ec clesia vulterrana.de electio. ☞ Aut hoc non facit ad iniuriam alterins, sed ad conseruationem, vel augmentum patrimonij, vel honoris sui, & tunc putat sibi licere, & non posse per aliũ prohiberi etiam si alij inferatur timor, seu damnnm. & ad hoc dicit tex.optimũ.in.l.si meo.ff.de aqua pluui.arcen.& in dict. c. cum ecclesia vulterrana. & in dicto. c.consuluit. vbi patet, ꝙ prohibitus de nouo constituere, non prohibetur reficere antiquum ædificium iuxta pristinam formam, nec hoc casu posit allegari præscriptio, si longo, aut longisimo tempore non refecerit, vel inhabitauerit: quia cum iste sit actus meræ facultatis, & nil positiuẽ actũ sit in sui iuris præiuditiũ, non currit pręscriptio iuxta notata in.c.Iohannes.de clerici.coniugatis.& per alia iura. vt per Abb. ibi quam distinctionẽ Abb.approbat Fel.in.c.cum accessissent.de constitu.in fine. & dicit esse elegantem declarationem, vt ibi per eum. Quinimo non solũ possunt reficisci castra, & fortalitia, sed dico, quòd ad hoc ea tenentes debent cõpelli quando rex seu princeps dubitat de bello, & potest visitare castra aliorum dominorum, & nobilium, etiã ipsa castra ab episcopo, vel ab ecclesia in feudum tenentium, ac profectò turres, & fortalitia ecclesiarum in suo regno existẽtes, & existentia incastellare, & hoc propter salutem publicam.vt notat Cy.& doctores in.nullus hęreticus.C.de summa trinita.& fide catholi.& Innocen.& Abb. in dicto capit. Pisanis. prout tenet Nicolaus Boërius in tracta.de custo.claui.num. 43.tomo quinto tract.fol.272. ☞ Quod facit contra dncẽ, qui nominatur del Infantazgo, qui permittit fortalitium de Arenas, quod quidem regale, & eximiũ est, perdi adque funditus dirui, ac similiter fortalitium sancti Martini de Val de yglesias, qnod est contra text.in.l.prima titul.18. part.2. vbi habetur, quòd huiusmodi fortalitia, robur, adque imperium, & munitionẽ, sine tuta men subministrant regi, & populis ei subditis. Et qui dicta castra, seu fortalitia habent iure hæreditario, vel successione parentum, debent ea tenere bene fulta armis, & hominibus, nec non alimentis.vt ibi in.d.l.parte. cauetur. Et si dicti domini in hoc excedunt, rex debet imperare, vt vectigalibns, seu expensis ipsius ducis & aliorum, qui dictam.l. parti. non seruant, dicta fortalitia, & alia similia reædificare, & in pristinam formam reducí.exemplo Iohas regis, vt legitur.4. Reguum.capit.12. & Paralipome.24. vbi Iohas rex vocauit Ioiadem pontificem, & sacerdotes, dicens eis. Quare sarta tecta templi non restauratis? Nolite ergo amplius accipere pecuniam iuxta ordinem vestrum, sed ad instaurationem templi reddite eam. Et prohibiti sunt sacerdotes vltrà accipere pecuniam à populo, & ex ea fuit templum, reædificatum vt ibi latè patet. quem vide. facit textus in capitulo filijs vel nepotibus.16.quæstione.7.& tenet ad literam Stephanus Aufrerius in tractatu de potestate secula ri super ecclesiastic.person.in.2. regula. numer. 26.tomo.quinto tractatu.folio.431. ☞ Sed quid si
12 reficit fortalitium, † quod est in totum distructum, aut potest reficere. Bald. in.l. si vt proponis.la.2.C.de nuptiis. in fine. tenet quòd stante statuto, prout in nostra lege cauetur, ꝙ nullũ for

talitium possit fieri inconsulto papa, vel rege, & aliquis vellet reædificare ædificium fortalitij olim propter rebellionem funditus desolatum, & filij rebellis, vel ipse rebellis reconciliatus non potest illud reficere inconsulto papa, vel rege. ☞ Facit in simili quod tenet Bart. in l. nuptiæ. ff.
13 de ritu nupt. vbi † solennitas, quæ requiritur in confectione instrumenti requiritur in refectione, quando fuit amissum. ☞ Adde glo. in. c. 3. de iure patro. vbi tenet, ꝙ reficiens ecclesiam omnino funditus destructam, dicitur nouam facere, & efficitur patronus, secus si non destructā fundit. Et pro hoc tenet ibi Antoni. vlti. colū. ꝙ si de cōtractu totaliter refecto soluitur gabella, non soluitur, si totaliter non reficitur. ☞ Et facit quod tenet Innoc. in rub. de consecra. ecclesię. vel alta.
14 vbi dicit, ꝙ si ecclesia † ex toto collapsa erigitur, etiā ex eisdem lapidibus, debet de nouo consecrari secus si successiuè partes ruentes reædificarentur. ☞ Ad idē facit glos. in. c. de monachis. 18.
15 q. 2. vbi in refectione † monasterij totaliter destructi requiritur licentia episcopi, secus in reparatione non totaliter destructi. ☞ Facit quoque quod notat Bar. Paul. Alex. & Ias. in. l. prima. §. ædificium. ff. de noui operi. nuntia. vbi dicunt,
16 † ꝙ reficienti ædificium ex toto destructum, potest denuntiari nouum opus, secus si non erat ex toto destructū. ☞ Facit in simili quod tenet Bal. in. 4. volu. consiliorum. consilio. 221. vbi dicit,
17 † ꝙ molitione castri authoritate principis extinguntur omnia iura castri, & pertinentiarum: vt. c. abbate. de verbo. signifi. & c. cùm ex iniuncto. de noui. ope. nuntia. vtrobiq; per Innoc. facit tex. in c. si. 25. quęst. 2. & 16. quęst. 7. c. hoc scri
18 psimus & sic cū destructio † fiat authoritate principis, eadē authoritate debet restitui, cū sit pars potestas destruendi & construendi. vt. c. verbum de pœnit. distin. 1. ☞ Et castro restituto, iura plenariè restituuntur. l. prima. C. de sent. pasii. l. si: ff. de domino. & in. l. ꝙ si minor. §. restitutio. & 4. quęstione prima. c. reintegranda. ☞ Adde quoque quod tenet Nicolaus de Matur. in. l. prima. C. de iure emphiteo. prout refert Barb. in dicto c. cum accessissent. de constitutio. col. 22. ꝙ si do-
19 mus † emphiteotecarij comburitur casu fortuito, licet postea reficiatur, non cogetur emphitota perseuerare in emphiteosim, nec soluere pensionem, quia iam fuit extincta, licet nunc sit refecta & dicitur noua. Tamen in hoc contrarium est veriùs: quia ad pensionem tenetur. vt tenet Iohan. de Anna. & tenet Felinus. in dicto. c. consuluit. de iudæ. & tenet Ias. in dicta. l. prima. C. de iure emphiteoti. nu. 44. ☞ Facit quoq; quod tenet Bart. in. l. 4. in principio. ff. de damno infe.
20 vbi si idem † potestas finito officio confirmatur, ad idem dicitur nouus potestas, & non intelligitur habere idem arbitrium, quod habebat antea, & idem voluit in. l. meminisse. ff. de offi. pręsi. & quod voluit Bal. in. l. Titius. ff. de excusa. tuto. & in. l. si constante, C. de dona. ante nup. & in l. Emilius. ff. de mino. & in. l. à te. C. de pact. inter empto. & vendi. Et ista deducunt ad doctrinam ꝙ cùm ę deficiū sit ex toto suppressum, licet postea reficiatur, dicitur nouū. Facit tex. in. l. si cum
21 hermes. C. locati. vbi fide iubens † in prima conductione, non tenetur in secunda, siue sit prorrogata, siue renouata ex consequentia primę, & ibi
22 dixit Bald. ꝙ si quis fideiussit † pro potestate, non tenetur pro eo confirmato in nouo tempore. vt tenet latè Hippolytus de Marsi. in repeti. rub. de fideiusso. nu. 94. Et idem dicerem, si de nouo est electus ad officium, putā, si potestas est electus per sex mēsibus: nam si pro aliis sex mensibus fuit denuo electus, duo officia sunt, & non tenetur pro eo ex gestis ex isto officio secundo, secus autem si fuit dictū, prorrogamus ad aliud semestre, quia est idem, & vnum officium, & tenetur fideiussor, & index non tenetur stare nisi ad vnum syndicatum pro vtroq;. tenet Bal. in. c. venerabilem. de electione. in fine. ☞ Ad idem facit quod tenet eleganter glos. in. l. damni. §. his qui ædes. ff. de damno infecto. quam sequitur
23 ibi Dy. & Bartol. & alij, vbi si promisi † dare aquam recenti cuidam nobili habente domum in æstate, si ista domus est destructa, & postea refecta, quòd dicitur noua domus, & ego sum liberatus ab obligatione. ☞ Sed contra supradicta fa-
24 cit, quia qui refecit, † non dicitur de nouo facere proprie, sed largè. vt Alexan. in consilio. 190. in secundo volumine nu. 7. & 19. & Ias. in dicta l. prima. §. si quis ædificium. ff. de noui. operi contra Barto. & Dy. in. l. de pupillo. §. si quis seruos. ff. eod. & dicit quòd ita dicunt infiniti text. quòd aliud est reficere, & aliud opus nouum facere. vt text. in dicto. §. si quis ædificium. glos. & Barto. in. l. tertia. §. reficere. ff. de itinere actuque priua. vbi dicit consultus, longè aliud facere est. tex. in. l. quarta. C. de operi. publi. text. in. l. prima. §. pē. ff. de mor. infere. & tex. in. c. consuluit. de iudæ. text. in. l. fi. C. eod. tit. de iudæ. ☞ Hinc infert Ias. vbi suprà quòd prohibiti ędificare ca
25 stra, † non prohibentur reficere secundùm Bal. & Ang. in dicto. §. pē. per illum tex. & glo. ff. de morta. inferendo. & est glo. in. l. longa possessio ff. eod. titulo. & tenet in expresso Abb. in dicto c. consuluit numero primo. ☞ Et Petrus de An-

BB 3 chara

chara ibi dicit,quòd si ex forma statuti de instru
26 mento soluatur † gabella,certè si instrumentum reficiatur,non debet solui talis gabella. Quoq; hinc infert Ias. in dicto. §. si quis ædificium. q actus,qui non potest à principio fieri sine licen-
27 tia † principis, potest tamen refici sine eius authoritate, vel licentia.glos. dicit esse notabilē in dicto cap. cùm accessissent. de constitu. in glos. fi.& ibi Cano.& Bald.in.9.colū.cum. tribus sequētibus. Et facit tex.in.l.proponebatur,ff.de
28 iudi.vbi tex.dicit,q nauis † sæpe refecta dicitur eadem,etiam si de prima materia nil amplius extet, & sic reficiens non dicitur de nouo facere. Et facit quod notat glo.in Cle. si. de rescript.in verbo,creatum.& in.c.primo.de religi.domi.in 6.in verbo,domum.& in.cap.per tuas.de donatio.in verbo,de nouo.glos.in.c.officium.in verbo,ad præmissa. de hæreti.in.6. Et facit in simili quod tenet glossa in cap.proposuisti. versi. sanguinem.83.distinctio.&in cap.admonere.in
29 verbo,carnem.33.quæst.2. q qui potest † comedere caseum, & oua,potest etiam comedere sanguinem, nō tamen carnes: quia sanguis cum eis coagulatus, mutat naturam suam. secundùm Abb. Anna. & Felinū.in dicto cap. consuluit. Pro solutione dic,quòd aut ædificium,vel for
30 talitium † non fuit funditus diruptum, & tunc sine licentia regia potest reficere, & ita propriè loquitur tex.in dict. l.prima.§.reficere,ff.de mortuo.inferen. secundum veram & propriam literam illius tex. quicquid ibi dicat Dy. & ita ibi tenet Paulus de Castro. & latiùs Alexan. & tunc procedit quod tenet Angel.& Bald.ibi,dicendo, q prohibiti ædificare castra, non prohibentur reficere. Aut ædificium, vel fortalitium fuit ex toto funditus destructum, tunc non potest reficere sine licentia principis. ita concludit Ias. singulariter in repeti.l. quominus. ff.de fulmi.fi.col. vsque in fine, tangendo quæstionem, quam dicit de facto Alber. disputasse Mediolani,an molendino destructo ex toto, vel domo vsque ad aream, si dominus potest reædificare. De quo ibi per eum. & in.§. si quis ædificium. & ibi per Alexand.num.6. vbi dicit,quòd vera conclusio in hoc est. Quòd aut totum castrum, vel ædificium fuit funditus diruptum, & tunc reædificans dicitur de nouo facere,& eadem solennitas requireretur in eorum renouatione, quæ in constitutione de nouo. & de hoc latissimè per Iason.in.l.ius autem ciuile.ff.de iusti.& iure.nu.9.cum sequentibus.&Alex.in rub.ff.so lut. matri. nu.21.&. Philip. Decius in.l. domun ff.de regul.iuris.& tenet decisio regni Neapolita.aliàs constitutio. tit.32. &. tit. 33. vbi in expresso tenet,q castra dirupta prohibētur refici si ne iussione regis.& ibi glo. Aut non est fundi tus diruptum,&tunc dicitur reficere. Et istā opinionē tenet Feli.& Iohā.de Anna.in.d.c.consuluit.de quo ibi per os.Et ita credo q intelligatur tex.in.l.46.de Toro.in fine.licet doctor del Castillo ibi dicat,q refectio fortalitij solūmodo pmittitur,qn est principis,secus si est alteri⁹ quia sine principis licentia nō potest reparari. Attamen in casu,in quo pōt reficere sine licētia regia
31 dbet ita facere,† vt reparatio nō mutet antiquam formā,& nō debet ędificiū fieri ptiosius,vel amplius.vt tenet singulariter Abb. in.d.c. cōsuluit. qđ nota.& Iohā.de Anna.in.c.iudęi.el.1.d iudę. qđ hodie malè seruatur secundū eum,qa reficiūt do aliqū ampliāt, loqndo in synagōgis iudęorū.
32 Tamen bene,licet coītarib⁹,† & priuatis personis loca propria muris circundare,& custodire.l.per prouincias.C.d ędifi.priua. tenet Iohā. de Plat.in.d.l.quæcūq;.C.de fundis limit.lib.11.
33 Vide Fel.in.d.c.cōsuluit.vbi dicit,q † etiā si lōgissimo tēpore stetisset turris collapsa,tamē nul la præscriptio tollit facultatem reficiēdi ad conseruationē iuris sui, quia in his, quę sunt mœręfacultatis,non currit aliquod tēpus, vt dictū est, & est glo.quā singula. facit ibi Anto.in.c.vt priuilegia.de priuileg.in verbo, in anno,& Cy.in. l.2.C.quæ sit longa consuetu. & Domi.plenè in c.si.de consuetu.in.6.quod dicit Feli.esse menti tenendum. Tamen dicit,quòd dicit Roma.in l.si verò.§.de viro.43.fallen.ff. soluto matri. q ta
34 lis † refectio turris est prohibita,quando immineret scandalum.allegat Innocen.in dict.c.Pisanis & secundum prędicta dicit quoq; intelligendū quod dicit Bal.in dict.l.si vt proponis. Sed
35 turris ecclesiæ † potest fortificari tēpore belli ad perpetuā vtilitatem.tenet Floria.in.l.seruitutes. §.fi.ff.de seruituti. Sed quæritur de quæstione,
36 quæ pōt cōtingere: Princeps,seu † rex fortificauit castrū alicuius nobilis diruptū ad hoc, vt hostes non caperent illud, & ille nobilis finito bello repetit castrum ita aptum rex excipit,& petit expensas, quas fecit in reparatione castri, an poterit dictas expensas repetere? Dic quòd ille nobilis obtinebit illud castrum sine solutione alicuius expēsæ, sed tantūmodo tanquam vnus de populo conferet ad illam expensam.tenet Bal. singulariter in.l.si in aliquā.in fine,ff.d offi.pcō sul.& leg.& seqtur Cremēs.in sing.25.&dicit,q clarius poneretur exēplū in ciuitate,quę fecisset talē impēsam,vt ab illa faceret bellū. Adde tu quoq; qđ tꝫ Ang.ī.l.turres noui.C.đ op.pu. vbi ait,

37 ait, quod habentes turres, † vel fortalitia in ciuitate, vel in comitatu quia illa cedunt vsib' propriis ipsorum ad securitatem tantum ciuitatis, quod debent custodiri, & reparari per dominos ipsorum tempore belli, vel pacis, non autem per homines illius ciuitatis, vt tex. in.l.1 tit.18. part.2. ibi. ca aquellos que los hā por heredamiento, deuen los tener labrados, y bastecidos de hōbres, y de armas, y

la paz [b] del pueblo y nos embie la relacion [c] dello: y si en las comarcas de su

de todas las otras cosas que les fuesse menester. & dixi suprà nu.11. vbi vide. Quod facit contra aliquos dominos temporales, qui iubēt suis vasallis sua castra, vel fortalitia sine sumptu cōpetenti custodire, quod fieri nō potest, & vt video quia licet est contra ius, & contra conscientiam aliqui tollerant hanc impositionem, quod sequitur Iaf. in.l. diuortio.§.impendia. ff. solut. matri. nu. 3. & dicit quod istam quæst. habuit de facto in quæst, sibi transmissa ex pede montibus. quod sequitur & dicit esse notandum Petrus Gerard' de Petra sanct. in singul. suis. in singul. 37. in fine. Quod facit contra aliquem ducem huius regni: quia ex eo, quod tempore alterationis huius regni reparauit alimentis aliquod suum fortalitium, quod prætium istorum alimentorum recuperauit à suis subditis, quod non poterat facere: quia tēpore pacis & belli tenetur dominus ad tales expensas, & reparationes, vt dictum est, quod nota. Et quoq; expensis suis tenetur ponere capitaneum, & non expensis subditorum. vt in.l. fi. C. de statu. & imagini. & in l.2. C. de officio præfecti præto. Aphri. & quoq; potest ponere capitaneum in castro suo inuitis hominibus suis. l. si ita §. dominus. ff de vsu. & habita. & in. d.l.2. tenet Guido. papa singula. 266. ¶ Tene quoq; quod

38 si rex donet alicui † omnes vasallos talis loci, nō videtur cōcedere proprietatē locorū quā habet in dicto loco, nec fortalitiū, seu arcē, quā ibi habet. vt Bald. in. c.1. §. in generali. in tit. si de feud. fuerit cōtrouersi. inter domiū & agna. nu. 4. & 5. & quia appellatione castri nō cōtinētur vasalli, nec ecōtra. quod sequitur Franc. de Aretio in rubrica. ff. solut matri. 4. colū. Et tenet Bald. in tit. de pace iura. firma. c.1. §. ad hoc. in vsi. feu. ¶ Quinimo princeps nō pōt alienare castra inuitis hominibus loci. vt Guido. Papa. decisione. 239. & gl. in.l. inuit'. ff. de fidei cōmissa. liber. & Iaf. latè in.l. debitorū pactionibus. C. de pactis. nu. 6. Angel. in.l. si prior. §. sciēdū. ff. q potio. in pig. habe.

39 ¶ Tamē si papa, seu rex vni cōcedit † castrū, & postea illud idē donat alteri, nō valet secūda collatio, quia non debet, nec pōt primò auferri sine culpa sua. tenet Bald. & Paul. de Castr. in.l. C. de legi. nu. 3. de quo est gl. in. l. si qua lata. C. de feudi. & sal. rei domi. lib. 12. quā Bal. in multis locis allegat quia tāgebat eū. Nam cum papa Vrbanus. 6. primò sibi cōtulerat vnū castrum quod vocatur Festina, in cōmitatu Anguilij, & postea illud idem contulit alteri, & nunquam Bal. potuit habere possessionem, licet multum litigauerit cum illo in Romana curia, secundùm Paul. vbi suprà.

jurisdiction se hiziere alguna casa fuerte: luego q̄ lo supiere nos auise dello

Summarium.

1 PAcem debet rex procurare reipublicę & subditiis suis.

b 1 La paz. [b] Quam debet rex † suę reipublicæ, & subditis procurare. tenet Cardi. in Cle. dudum. de sepultu. §. super cathedram nu. 9. quia talis pax subditorum interest reipublicę. vt in.l. congruit. ff. de offic. præsi. & in.l. si quis ingenuū. §. fi. ff. de capti. Bar. in.l. ambitiosa. 5. col. ff. de decreti. ab or. faci. vide quæ dixi suprà in. c. 6. in glo. in parte, pobres.

Summarium.

1 QVando periculum seu damnum iudex potest incurrere, excusatur, si negotium refert ad superiorem.

c Relacion. [c] Quia si cōtra potentes ista castra habētes iudex posset periculum incurrere procedendo contra eos, iubet fieri ista relatio: quia vt dicit Bal. in.l. quę ex relationibus C. de legi. quando iudex hoc peri-

1 culum vel damnum possit † incurrere, excusatur, si refert negotium ad superiorem, vt mandet qualiter vult causam determinare non tenetur se subiicere illo periculo, qd tenet idē ibi Paul. de Cast. vbi de materia relationis. vbi Bar. & Bal. dicunt aliquādo esse necessaria, aliquando probabilis, aliquādo temeraria. vt ibi per eos. de quo vi. quę dixi suprà in. c. 20. in glo. nos lo haga luego saber.

Prætorum Caput. 22. finis.

Sequitur Caput. 23.

Summarium.

1 Muri ciuitatum mœnia publica dicuntur, quę vndiq; vrbem cingunt.
2 Mœnia præbent securitatem habitantibus in ciuitatibus: & in locos vbi non sunt, debent de nouo ædificari, & veteres reparari.
3 Muros non debet quis violare.
4 Muros non licet aliquis perforare, vel super eis ædificare. Et quid in vniuersitate.
5 Iuxta mœnia & muros ciuitatis nō possunt fieri domus, nec iuxta palatium imperatoris.
6 Muri an possunt ędificari sine licentia regis.

a
1 Mvros. a Qui muri dicuntur mœnia † publica, quę
vrbem vndiq; cingunt vt in. l. Alfe
rus. ff. de verbo. signifi. & in. l. ędi-
ficia. C. de operis publicis. & in. l.
nec explendissimè. & sic dicuntur, quia muniūt
ciuitates & ciues quasi monumenta, vt. C. de ve
teri. iure enucle. l. 1. §. sed his. ibi, muro valatū. li
cet abusiuè dicātur mœnia omnia ædificia. vt no
tat Archidi. in. c. fundamenta de ele. in. 6. ¶ Et
2 cū talia mœnia † præbeant securitatem habitan
tibus in ciuitate, necessè est in locis, vbi nō sunt
de nouo ædificari, aut veteres reparari. vt in. l. o-
mnes. C. de operibus publicis. la. 2. & tenet latè
Lucas de Pen. in. l. hac prouidentissima. C. qui-
bus muneribus. vel præsta. nemi. lic. libro. 10. pri
ma columna versic. primo. & ibi etiam dicitur,
q isti muri omni tempore debent ædificari, siue
bellis vrgentibus, siue hominibus in pacis otiò
gratulantibus. ¶ Quia muri, & portæ ciuitatis
sanctæ, & diuini iuris propriè dicuntur, & non
3 debet quis † violare, aliàs pœna capitis punitur.
text. in. l. 14. & in. l. 15. tit. 28. parti. tertia. & in. l. fi.
ff. de rerum diuisione. in. §. sanctæ quoq; res. In-
stitu. de rerum diuisione. vbi hoc intelligit An-
gel. in violatore muros ciuitatis Romanæ. Se-
cus est in violatore mœnium, vel portarum al-
terius ciuitatis, vel castri, quia tunc extra ordi-
nem punitur arbitrio iudicis, vt Angel. ibi nu-
mero primo. idem tenet Bal. in. l. sacra. §. muros
ff. de rerum diuisione. Quod facit contra ipsos,
qui ascendunt, vel descendunt per muros ciui-
tatis, vel castrorum & fortaliciorum, quia pœna
arbitraria puniuntur. ¶ In tantum non licet
4 violare, q etiam non licet † aliquid facere, per-
forare, vel abstruere de muris, seu mœnijs ciui-
tatis, vel alterius villæ, nec super eis ædificare,
nec fodere prope eos, vt cadant. vt in dicta. l. fi.
& ibi Barto. & in dicta. l. sacra. §. diui. & in. l. ex
hoc iure. ff. de iusti. & iur. Bald. in. l. pergit. C. de
sepulchro viola. & talia facientes. puniuntur a-
ctione peculatus. vt in. l. qui perforauit. ff. ad. l.
Iulia. pecula. & facit. l. ædificia. C. de operibus
publicis. ¶ Et ideo infert Guid. Pap. in singula.

Prætorū. Cap. 23.

Otrosi, q vea como estan reparadas las cercas, y muros a, y cauas, y las puentes, y los pontones, y alcātarillas, y las calçadas enlos lugares donde fuerē menester, y todos los otros edificios y obras publicas: y si no estuuieren reparadas,

587. q nō licet pri
uato in muro vil-
lę, vel ciuitatis ali
quid facere, aut cō
struere sine licen-
tia dñi. Sec9 dicit
esse in vniuersita-
te, quæ hoc pōt fa
cere, vt tenet glos.
ī. d. l. sacra. §. muros
ff. de rerū diui. &
in. l. officiū. ff. d o-
peri. publ. vbi di
cit Bar. q illæ glo.
coīter tenentur. et
glo. in. d. l. oēs pro
uinciarū. Qd dicit
esse notādū, qa fa-
ciūt hęc cōtra quē
dam ex hominib9
Guid. pap. q in vil
la sancti Albani fe
cit quandam fene
strā in mœnib9 di
ctæ villæ sine suo,
aut officiariorum licentia. ¶ Quod extende non
5 solum in mœnibus, verumetiam iuxta † mœ-
nia, & muros ciuitatis non possunt fieri domus,
ex quibus possit dari introitus ciuitati, vel exi-
tus inimicis, & si facta sunt destruantur. tenet
Barto. singulariter in. l. opus nouum. ff. de operis
publicis. versicul. & sic nota per dictam. l. ædi-
ficia. & idem tenet additiona. glos. in dicto. §. san
ctæ. & ibi Faber. & Angelus, vbi dicunt, quòd
nullus possit apodiare, vel aliquod opus facere
ad muros, & si fecit, debet puniri. vt ibi. quod
dicit Angelus facere contra rusticos, qui apo-
diant porofelos, & ligna ad muros castrorum,
quia factum debet destrui. Quod intelligit Io-
hā. Faber. & dicit esse verum, si opus noceat vsui
publico, aliàs non diruitur, sed imponitur sala-
rium, & hoc nisi esset ædificare prohibitus. cir-
ca quod vide quæ posui in. c. 17. suprà. eod. in
glossa, y las salidas del lugar, in fine. Et non so-
lum circa mœnia non est ædificandum, imò pa-
latium imperatoris non est priuatorum parieti-
bus coarctandum. l. quicunque. C. de operis
publicis. & glo. in. cap. nulla. 12. quęstione prima.
¶ Adde

6 ¶ Adde tamen, quod licitum † est ciuitati sibi muros construere sumptu suo sine principis authoritate, dummodo non ad emulationem, sed nô sumptu publico ipsius principis. tenet Iohâ. de Plate. in dicta. l. hac prouidentissima. C. de quibus munerib. seu presta. nemi. liceat se excusare. libro decimo.

den b orden como se reparen con to-

Summarium.

1 MVrorum refectio hodie permittitur sine licentia regis.

2 Reparatio murorum, cuius expensis fieri debet.

3 A reparatione murorum nemo excusatur, nec à reparatione pontium, & aquæductuum publicorum, nec rex, ned alius dominus ciuitatis & villæ.

4 Ecclesia tenetur ad constitutionem, & reparationem murorum, pontium, & viarum, riparum, & publicorum fluminum, & ad alia, vt hîc.

5 An Romanus pontifex debeat audiri ad hoc, vt ecclesiæ, & clerici contribuant in refectione murorum, pontium, & similium, numero, 6.

7 An episcopus potest compellere clericos, vt in reparatione murorum, viarum, & pontium, & similium contribuant. nu. 10.

8 Clerici denegantes contribuere in reparatione murorum, & similium, peccant.

9 Laicus denegans fideiubere pro proximo, peccat.

11 Si episcopus nollet iubere clericis, vt in reparatione murorum, pontium & similium contribuant, an rex potest iubere.

12 An antea quam iudex laicus extrahat aliquem delinquentem ab ecclesia, debeat episcopum requirere.

b Den b orden. Per istum tex. permit-
1 titur hodie † reficere mœnia, vel muros ciuitatis, sine licentia principis, cuius contrarium erat de iure communi. vt in. l. sacra. §. muros. ff. de rerum diuisione quia facere, nec reficere poterant sine dicta licentia, secundum glos. ibi. attamen Iohâ. Fab. in. §. sanctæ. In stitu. de rerum diuisione tenet quòd licet non possint reficere, tamen fortè emendare, vel sarcire licet. vt in. l. prima. in fine. ff. ne quid in loco publi. & est bonus tex. in. l. 2. §. si quis nemine. ff. eod. & in. l. fi. vel cum causa legitima possunt reficere sine licentia. ff. de locis publi. fruē. l. fi. & sic quòd text. in dicto. §. muros non habet locum quando est causa legitima reficiendi. ¶ Quod intelligit Ang. ibi. in dicto. § sanctæ. quando alia loca publica reficiuntur, quia tunc possunt refici, secus in muris ciuitatis, quia non possunt refici. Et ita intelligantur iura allegata per Iohâ. Fabr. Sed iam hodie per istum text. refectio permittitur murorum, in quantum dicit. den orden como se reparen. & sic vtitur. & idem tenet text. in. l. 20. tit. 32. partita. 3. vbi singulariter. & Lucas de Pen. in l. hac prouidêtissima. C. quibus muneri. vel præsta. lib. 10. 3. col. dicit, quod homines alicuius ciuitatis, vel municipii eorum sumptu, sine permissione principis, mœnia publica de nouo ædificare possunt, dum non sit ad emulationê, quantò magis refectio, seu reparatio fieri potest sine licêtia principis authoritate præsidis, vt in. l. intra. C. de operis publicis. & in. l. omnes. Est ergo in his officium præsidis oportunû, quia huiusmodi opera fieri faciat diligêter secundû Lucâ de Pen. vbi
2 suprà. ¶ Sed vtile est scire cuius expensis † ista reparatio murorû fieri debeat. vi. text. in. d. l. 20. titulo. 32. parti. 3. vbi tenet, quod refectio, & conseruatio murorum, aquæductorum, fortalitiorum, & pôtsum ad regem pertinet principaliter, sed si ciuitas, aut villa aliquod istorum sit factura, reditus eius ad hoc deputati prius sunt expediendi, quibus non sufficientibus, collecta per habitatores soluitur, à qua nemo excusatur, etiã si sint clerici. vt infra dicitur. Et vide tu Guido Pap. in singulari. 379. & singulari. 564. §. ad incolas. vbi tenent, quod ad incolas pertinet reficere muros castri, vel villæ eorum expensis pro viribus singulorû. l. omnes prouinciarû rectores. C. de operis publicis. licet habitent extramuros, dûmodo habitêt infra territoriû, vel mandamentû talis castri. vt Iohâ. And. in additione ad Specul. in tit. de cêsibus. §. nûc dicendû ibi erat alia quæstio de castro, vel villa, sed intellige vt infra si ciuitas, vel villa non habet reditus. & vide Guido. consilio primo. num. 7. vbi idem tenet. ¶ Quæ collecta pro reparatione ista murorum debet imponi non per capita. vt tenet Specul. in. tit. de censi. §. nunc videndû. versi. item pone. sed per solidû: et libram, vt Bald. in. l. etiam. C. de executi rei iudi. vbi dicit, quòd collecta imponenda est per res, & libram, non solum si imponatur pro necessitate

necessitate publica, vt causa soluendi æs alienũ iam contractum, sed si imponeretur pro vtilitate publica. tenet Petrus de Vbaldis in tracta. de collectis. in fine. tomo. 6. tracta. folio. 75. ℣ Montaluus in suo reper. glo. ordi. regali. in parte, muri. Dicit idem quid de iure, si ciuitas, vel villa habet reditus, de illis est facienda refectio murorum, per. l. splendidissimè. C. de operis publi. & facit tex. in. c. 33. infra eod. & quæ ibi dicam. & in. cap. 30. in glo. iusta. ℣ Si autem non habet reditus, debet fieri ex communi collecta incolarum, propter res quas habet. vt in. l. omnes. eod. titu. & tex. in. l. 6. titulo. 7. libro. 4. in ordi. rega. & melius in. d. l. 20. titu. 32. parti. 3. & Iohan. de Pla. in. d. l. si per viciniã. C. de immunitate nem. cõce. lib. 10. ℣ Quod est verum, vbi est magna refectio, secus si est modica, quia tunc est reficienda per illos, qui ibi sunt, vel habitãt ibi, domos, vel terras. s. per illos qui habẽt vsum muri, & gaudent vsu muri. vt in. l. turres. C. de ope. publi. ad instar vsufructuarij. l. hactenus. ff. de vsufru. notat Bar. in. l. sacra. §. muros. ff. de rerum diuisi. & Montal. vbi suprà. & Plat. in. d. l. per viciniam. Et sic intelligitur quod tenet Plat. in. l. in omnibus. C. de cursu. publi. lib. 12. vbi tenet, ꝙ turres, & muri constructi in antiportibus ciuitatum, debent manu teneri, & refici per eos, super quorũ turres constituti sunt si eis vti vt habeat locum, si refectio est modica, vt dictum est. & vide. d. Petrum de Vbal. in. d. tracta. de colle. nu. 39. tomo. 6. tracta. folio. 75. vbi idem tenet. ℣ Adde tamen, ꝙ in ista refectiõe murorum, cauarum, seu ambitus ciuitatis, vel loci, debẽt soluere omnes qui in dictis ciuitatibus, vel villis cõueniunt, & defenduntur, & comedentes herbas, seu pascua, licet sint de domino dominorum. tex. est singu. in. l. 18. & l. 19. vbi vide tit. 1. lib. 7. in ordi. regali.

3 ℣ A qua reparatione nullus † excusatur. vt in. l. fina. C. de quibus numeri. vel præsta. nemi. lice. se excusa. lib. 10. vbi ait, ꝙ ab onere constructionis viarum, & murorum, vel aliarum specierum comparationis frumenti, quæ commodè fuit visum præfecto, nullus excusatur quantæcunq; sit dignitatis. vt Bart. & Plat. ibi. & facit quod notatur in. l. ad instructionem. C. de sacro sanct. eccl. & in. l. absit. C. de priuilegijs domi augustę. lib. 11. & d. l. 20. titu. 32. parti. 3. & etiam si rex, seu comes, vel Baro, seu alius dominus habet in aliqua ciuitate bona demanalia, seu molendina, agros, & similia, tenetur tàm ipse, quàm possessores eorum qui tenent in feudum forsan ab eo debent contribuere cum aliis hominibus ciuitatis in cõstitutione, & reparatione huiusmodi murorum operibus, & aliis similibus fontium, & pontiũ, & viarum, vt tenet Lucas de Pẽna. per tex. ibi in d. l. hac prouidentissima. C. de quibus muneri. vel præstatio. nemi. lice. lib. 10. col. 7. versi. 18. & versi. 19. quæritur. vbi quoq; dicit, ꝙ etiam dominus nauis confert in ęstimatione iacturæ pro valore ipsius nauis. vt in. l. 2. §. in eadem. ff. ad legem Rhodi. de iactu. Est non solum si isti barones, & domini habeant possessiones tenentur contribuere in refectione, verumetiam si habẽt domicilium in illo castro, vel villa. per. d. l. omnes prouinciarum rectores. C. de operi. publ. & tenet Nicola. Boër. in tracta. de custodia claui. nume. 47. tomo. 5. tracta. folio. 272. & idem tenet Petrus Antiboli. in tracta. de muneri. in. 3. parti. §. 4. nume. 39. tomo. 6. tracta. fol. 39. ℣ Quinimò in omnibus collectis tenentur domini castrorum, seu villarum contribuere, sicut alij populares, si ibi possident prædia, & non excusantur ab ista contributione, ex quo non habet specialem excusationem à principe, nec à lege. vt tenet, d. Pet. Antiboli. in. d. 3. parte. §. 4. numer. 95. licet dicat, ꝙ consuetudo de facto excusat ipsos, sed de iure talis abusus nõ debet eos excusare. ℣ Et idem dic de portibus, & aquęductibus publicis reparandis, cùm sit eadem ratio, quę est in murorum, pontium, & viarum reparatione. vt in. l. ad portus. C. de oper. publi. & in. d. l. ad instructionem. secundùm Plat. in. d. l. hac prouidẽtissima. ℣ Ad quam reparationem, & cõstitutionem necessariam murorum, pontium, & viarũ, & riparum publicorum fluminum, secundùm

4 Iohã. de Pla. ibi tenetur † ecclesia, nec appellatur sordidum munus. est tex. in. d. l. 20. titulo. 32. part. 3. & est mirabilis tex. & tex. singula. in. l. 1. titu. 3. lib. 1. in ordi. regali. & in. l. 54. & in. l. 52. ti. 6. part. 1. & vide Mõtal. in. l. 1. tit. 5. for. ll. lib. 1. in glo. magna. idem tenet Iohan. de Plat. quem vide in. l. diuina domus. C. de exacto. tribu. lib. 10. nume. 4. & ibi Lucas de Pẽna. 2. col. in fine. vbi tenet, ꝙ ecclesia non est immunis ab his muneribus in quibus est pietas, vel publica vtilitas versatur, putà, in viis, & itineribus extruendis, ac de nouo faciendis, pontibus, fontibus, & similibus. per. d. l. ad instructiones. Item nec à portibus aquæductibus, & muris ciuitatis instaurandis. Item in fossatis, portis ciuitatis de nouo instruendis, ac reædificandis: quia in his publica vtilitas versatur. Quinimò etiam ad excubias, vigilias, & custodias ciuitatis, q̃d est munus personale, & ad hoc sunt compellendi. secundũ Iohan. de Plat. & Lucas de Pen. in dictis locis. Et vi. Plat. in. l. 1. C. de locatione fundorum patrimonialium

monialiũ.lib.11.vbi tenet,ꝙ licet quis habeat priuilegium immunitatis à publicis muneribus,tenebitur tamẽ ad constitutionẽ pontium, viarũ, sicut tenetur ecclesia,licet sit priuilegiata. Nisi etiam ab eis specialiter cõceditur immunitas. vt ibi.& in.l.placet.C. de sacrosan.eccl.& per alia iura,vt ibi per eum.& tex. & ibi quoq; Iohã. de Plat.in.d.l.absit.C.de priuilegiis domus Augustæ.lib.11.& quoq; tenentur ad ista ordinaria senatores. Sed ad alia extraordinaria,nec ad publica alia officia extruenda iussu iudicis vel magistratus non tenentur,tenet text. & Plat.ibi in. l. quoniam.C.de digni.lib.12. ¶ Et facit quod tenet Hippolytus de Marsi.in sua practi.crimi.§. aggredior.nu.63.vbi ait,ꝙ iura prohibentia imponi opus collectæ clericis, non extenduntur ad casum,in quo est necessitas propter publicã vtilitatem,quæ tueri nõ potest sine subsidio clericorum:quia tũc licitè imponi potest tale onus. ¶ Quod extende,ꝙ non solùm ad supradicta tenentur, verumetiam in refectione pontis,vel putei necessarij ad vsum hominum villæ. vt tenet Bal.in. d,l,ad instructionem.& Specu.in tit. de censi.§.nunc dicendum. versi.Item pone quædã vicinia. ¶ Si autem non sit necessitas, sed fiunt prædicta adornatum, vel prout est munus personale,vt esset superstes ad prædicta fieri facienda,tũc cẽsentur munera publica sordida, adq; ecclesia non tenetur.vt in dicta. l. placet. C. de sacro sanct.ecclesie.& ita debet intelligi & saluari glo.in.d.l.hac prouidentissima.secundùm Plat. & ita quoq; intelligit Bald.in.d.l.ad instructionem.vbi glo.est contraria,scilicet,ꝙ ad muros ciuitatis ecclesia non tenẽtur.alia in.l.maximarũ. C.de excusa.mu.lib.10.alia in.§.noueris. 16.q. 1. quas intellige,quando muri fiunt adornatum ciuitatis.tunc non tenetur conferre.Sed si fiunt ad necessitatem,putà propter bellum, vel suspicionẽ belli,tunc ecclesia tenetur contribuere. ¶ Sed quando imminet necessitas.dicit Abb.in consilio.3.in.1.volu.vbi hanc.q.examinat,ꝙ ecclesia nec monasterium ad hoc non tenetur,nisi seruaretur dispositio. capitul.aduersus. de immunit.
5 ecclesiæ,scilicet † Romano põtifice. prius consulto,& sic dicit fuisse obseruatum. Et licet esset necessitas vrgentissima,debet obseruari text.in dicto capitulo aduersus.& capitulo non minus. cum nullum subsit periculum in consulendo Romanum pontificem. & Idem tenet Montaluus in glo.ordi.in parte,clerici exempti.colum. quinta. ¶ Quod non habet locum in terris temporalibus ecclesiæ subiectis:quia potest fieri eo non consulto.vt tenet Abb.in dicto consilio. intelligendo tex.in dicto capitulo prouenit.de immunita.ecclesie.& tex.in.d.l.52.titulo sexto. parti. prima.vbi in ciuitatibus,villis, vel castris, quæ sunt in dominio papæ,vel ecclesiæ compelluntur clerici sicut alij ciues, & sic loquitur text. in dicto capitulo peruenit. secundùm Montaluũ. in.d.l. parte. ¶ Et ꝙ ecclesia ad ista munera teneatur.tenet Lucas de Penna.in.d.l.cùm ad fœlicissimam. C.quibus mu.vel præsta. nem.lice. prima columna. versicu. sed an hodie teneatur ecclesia subire munera.vbi concludit matura circũspectione omnibus digestis,ꝙ clerici,& ecclesiæ sunt ad talia onera subeũda huiusmodi rationabiliter debitores sine eo, ꝙ papa consulatur: quia satis & iustum est,vt clerici ex rebus ecclesiarum, & clericorum subsidium habeant, qui de ipsorum custodia, & saluatione studium gerunt.capitulo d elapsis. decimasexta quæstione sexta.& hoc est de iure naturæ. l. secundum naturam.ff.de regulis iuris. ¶ Item quia ipso iure canonico statuitur clericos in his, quæ bonum commune respiciunt,huiusmodi onera debere subire,vt in custodia ciuitatis. vt patet in dicto copitulo peruenit. qui non solùm loquitur,vt glo.ibi intelligit in hominibus, & vasalis ecclesiarum,sed in omnibus:quia omnes gẽneraliter compelluntur,quatenus cunctis vigilantibus melius valeat ciuitas custodiri, quæ verba etiam clericos apertè includunt secundùm Lucam de Penna. vbi suprà. Nam aliàs videretur lex ibi imposita super claro, & facili, cùm debeat super dificili obscuro bonoq́ue fieri.l. quod labeo. ff. de carbonl. edicto. ¶ Et quia esset contra æquitatem,iustitiam, & honestatem, si ecclesię consequerentur emolumenta bonorum suorum, & onera, quæ ipsa bona contingebant priusquàm ad ecclesiam deuenirent reliqui laici,fortè pauci sustinere cogantur.argu.l.non tamen.ff.de decurio. In his quidem, & similibus non tàm attenditur iustitia, quàm honestas.capitulo porrò.35.quæstione.3. ¶ Quinimo statuitur expressè onera, quæ respiciunt bonum publicum tanquam pias ecclesias debere subire.vt in.d.l.ad fœlicissimã. & in §.ad hæc.in authentica de ecclesi.titulo.collatio. nona. ¶ Quod quidem veteris testamenti exempli & authoritate iuuatur. secundo Esdrę. capit. 3. in principio surrexit Elisaph sacerdos magnus,& fratres eius,& ędificauerunt porta gregis. ¶ Et quia non rectores,nec consules, nec cõmunitates hęc onera imponunt ecclesiis, & eorum rebus,sed leges per Romanos principes diuinitus promulgatę.capitulo nemo.16.quęst. 3

si ergo

si ergo diuinitus, pater apertius, ꝙ ecclesia, quæ Dei est, eas implere tenetur. vt in.c. dominus. 56. distin. in fin. ☞ Nec obstat.d.c. aduersus. vbi clerici aliquid soluere nequeant, nisi prius Romanus pontifex cõsulatur. vt dictum est. Quia tũc
6 Romanus pontifex † est consulendus, quando in casibus prædictis, videlicet cùm rectores, & consules, & alij potestatem habentes in ciuitatibus, vellent aliquid ecclesiis, & clericis imponere, tunc ad eorum impositionem ne fingatur esse commodum, quod forte nõ est, sub hoc velamento noua illis onera importabiliter imponantur, in hoc primo Romanus pontifex cõsulatur. ☞ Vbi autem clericis & ecclesiis nil noui inducitur, sed petitur, vt iuxta legum statuta cum aliis contribuant in his, quæ bono cõmuni directò respiciunt, & ipsi non minus quàm laici commodum ex inde consequitur, non est opus, ꝙ proinde Romanus pontifex adeatur. Ita singulariter intelligit, tenet, declarat. d. Lucas de Pen. in. d. l. cũ ad felicissimam. 2. col. versic. esset autem contra. & dicit esse argu. in. l. 1. post principium. C. de thesaur. lib. 10. quod intellectũ, iudicio meo est singulariter notandum. ☞ Et facit secũdum eum: quia satisq; absonum videretur, vt pro modica pœna, quæ forte alicui villæ immiuet in his casibus exsoluenda, opus sit Romanus pontifex in longinquo forte consistens, necessariò proinde consulatur, iã pluris tunc esset oneris expensarumq; subiectio, quàm commodi ex contributione clericorum illatio, quòd lex abhorret. vt in. l. medij terraneæ. C. de anno. tribu. lib. 10. & l. si longius. §. 1. ff. de iudi. ☞ Et quia hoc esset depauperare vniuersitates. vt in authenti. de iudi. §. nec autem. colla. 6. Item quia vbi per scriptas leges facta preuisio inuenitur, non est verisimile, ꝙ Romanus pontifex se consului specialiter reseruauerit arg. l. alimẽta. §. basilicæ. ff. de alimen. lega. ☞ Sicut etiã vbi est permissio principis, non est opportuna de cætero authoritas iudicantis, quæ aliàs est necessaria. l. lexq;. §. fi. ff. de administra. tuto. & in. l. fi. C. quãdo decre. opus non est. & in. l. si fine. §. quæsitũ. ff. de mino. ita & vbi est dispositio iuris scripti, non est opus, ꝙ Romanus pontifex adeatur. ☞ Item sicut licet prædium minoris alienari sine decreto prætoris, cùm pater eius hoc disponit in testamento, vel codicillis. l. pẽ. C. eod. tit. quando decret. op. non est. & ita in casu nostro postquam inuenitur dispositio sacratissimæ legis, non est opus, vt propterea Romanus pontifex consulatur, & quia scriptæ leges per se iuuare debent, non extrinseca dispositione pontificum egere. vt in authen. de hæredi. & falci. post principium. colla. 1. nam & verisimile est papã velle, quod leges volunt. vt in authen. de iudi. §. omnes autem. colla. 6. quod enim legum est positum in potestate, atq; per eas iam summa deliberatione decretum, satis incongruum est, vt ex trinseca dispositione indigeat vt in authenti. in medio litis non fieri sacr. formul. §. 1. collatio. 8. ☞ Nam si leges interfierũt reos. 3. q. 4. c. consanguineorum, & leges delinquentes abripiunt, & ad pœnas tradunt. vt in authenti. de quæsto. §. si verò aliquis. colla. 6. verisimile est igitur, ꝙ ipse noluit vlterius suas aures molestari super eo, quod est per leges tam salubriter definitum. vt in. d. l. 1. de thesaur. Nam & si beatus Petrus princeps apostolorum causas ecclesiarum secundũ leges seculi iudicabat. 6. q. 1. c. beatus. in fine. quæ tamen à non catholicis latæ erant, & si princeps iubet, vt sui iudices exequantur, & quod ipse est solitus indulgere. vt in. d. l. 3. c. de episcop. audi. forti⁹ est verisimile papã velle, vt pręter ipsius consilium clericis & ecclesiæ contribuant cum laicis in his oneribus, quę prouidentissimè sunt legibus definita, vt nolit eos sentire beneficium cum alterius iniuria, siue damno contra ius naturæ, quod ipse tollere nequit. l. nam natura. ff. de additione indebi. Non est ergo super his vlterius hæsitandum secundùm Lucam de Pẽna. vbi suprà. vt differatur bonum, cuius necessitas imminet pro consulendo summo põtifice, cùm certum sit ipsum contra ea, quæ ius naturæ sunt legibus definita, nolle aliquid demandare, sicut non est spectandum id, cuius euentus nil operaretur. vt in. l. si quando. §. vlti. ff. ad veleia. quæ opinio mihi placet, & credo esse verissimam. de qua Abb. nec Montal. nec cæteri scribentes mẽtionem faciunt, qa credo eam nõ viderũt. ☞ Tamen ad euitandas opiniones potest dici, ꝙ vbi tanta necessitas immineret, ꝙ nõ posset sine aliorum scandalo & periculo haberi prius recursus
7 ad papã, ꝙ sufficeret tũc deliberatio† episcopi, & clericorum. vt tenet Abb. in. d. c. non minus. nu. 9. & dicit esse arg. optimũ. in. l. tutor qui repertorium. ff. de administra. tuto. & idem tenet tex. in. l. 54. tit. 6. parti. 1. in fine. vbi ad constructionem, vel refectionem pontium, vel viarum, & similiter cum clerici non excusantur, & si cõtribuere recusent, sunt ad id per episcopum, & nõ per alium compellendi, & episcopus tenetur omnibus viis præcipere clericis, vt in talia contribuant, quia sunt opera charitatis. vt in. d. l. parti. cauetur, & ibi Montal. & in. d. l. 52. eiusdem tit. & tex. in. d. l. 20. titulo. 32. parti. 3. & sic ꝙ clerici

tenentur

tenentur cōtribuere in supradictis sine iussu pa-
8 pæ.¶ Et licet per iudices seculares † nequeant
clerici ad hæc onera subeunda compelli, peccāt
tamen, si illa subire detractant. Nam sic peccant,
qui censum regis soluere negant.11.q.3.c. tribu-
tum.& notatur in.c.maiores.16.q.7. & qui ad-
uersus bonam consuetudinem faciunt. vt notat
Archidia.8.distinct.§.quæ cōtra.¶ Sicut dicitur
9 peccare etiam laicus denegans † fideiubere pro
proximo,quamuis ad hoc cogi nequeat aliquo
iure ciuili,vel canonico.vt notat ipse Archidi.
in.c.sicut.11.q.1.& bene dicit,proximo,nam pro
extraneo non tenetur.Prouerbi.11. affligeretur
malo,qui fidem facit pro extraneo. Denegantes
ergo in his contribuere clerici,rationabiliter da
mnarentur.Nā paria sunt quo ad hoc , auferre a-
lienum,& non soluere quod tenentur.47.dist.
capit.sicut.& .42.distinctio.indignè.& in.c.sæ-
pe.de resti.spolia.in glo. vltim.qui ergo non fa
cit ex se ipso,quod ex iustitia,& æquitate face-
re debet , intelligitur facere quod non debet. vt
in.l.necare.ff.de liberis agnos.l.qui non facit.ff.
de regulis iuris.¶ Absit igitur secundùm Lucā
de Penna . vbi suprà.in tertia colum. vt clerici,
qui in sortem domini sunt vocati.12.quæstione
prima.capit.duo.rerum quarum procurationem
susceperunt , proprietatem videantur præsum-
ptione damnabili vendicare.eadem causa. &.q.
§.vltim.& capitul. vltim. cùm ex eis magis de-
beant pauperum necessitatibus prouidere, non
debent ex commoditatibus publicis subsidium
subtrahere , vnde vtilitatem constat illos apertè
sentire,facit ea. caus.&.q. capitul.aurum.&. 42.
distinct §.primo. & in capitul. sacerdos. prima
quæstio.2.reddant igitur quæ sunt Cæsaris Cæ-
sari, & quæ sunt Dei Deo , cui tributum tribu-
tum,cui vectigal vectigal.ead.cau.& quæstio. 8.
§.ecce.in fine.Ex quo etiam sumptibus laicorū
tenentur,& defensantur,& eorum bona sub se-
curitate consistunt,ipsi eorum portiones in his
etiam soluant.ead.q.tributum. in fine.¶ Et indu
citur sententia Hostien.qui hanc tenet apertè in
summa.in titulo de immunitate ecclesia.§.qui-
bus.versicu.hæc vera.& versicu.ergo. & sequen
ti.dicens.ꝙ prædictus tex.in.d.capitu.aduersus.
& in.c.non minus. loquuntur quando aliquis
dominus inferior Imperatore,vel Rege, mune-
ra ipsa indiceret ecclesiis,quia non est verisimi-
le,ꝙ papa in hoc velit:quia nec debet Impera-
tori,vel Regi derogari,ponit exemplum huius
d.Luc. de Pen.in eo ꝙ dicit,sæpe gustari, & ter
renum patitur incursionem hostium barbaro-
rum,qui contractū factione irrumit,vt extermi-
nent,percutiant,& occidant,nec aliquis est ini-
micus,nisi qui opulentus,& diues est. Rex au-
tem cùm opus suæ,& vires reipublicæ nō suffi-
ciant ad tantam multitudinem deprimendam,
more boni patris,qui consilium prohibēs capit,
ff.de adulter.l.nec in ea.cùm ipse sit pater subie-
ctorum in regno suo.vt in authētic.nec vir.quod
ex dote.collatione octaua. ad finem transigens,
non ferro,sed auro incursiones , & vexationes
redimit ingenti pecunia , cùm ipsa pecunia ve-
niat vniuersaliter inter incolas regni , & singu-
los proportionaliter exsoluenda , certè iustum,
& æquum est,ꝙ ad indictionem regiam clerici,
& ecclesiæ contribuant debitam ratam suam
ex eo,quia ex tali redemptione sicut & laici cō-
moda consequuntur . Et licet per reges ad hanc
contributionem nequeāt compelli de iure:quia
tamen iustissima subest causa,ad ipsam collatio
nem omnino iure tenentur , & peccant , si non
conferunt,nec est opus,vt propterea Romanus
pontifex adeatur,nec consulatur. secundùm Lu
cam de Pen.qui hoc latè tenet & gauisus sum
inuenire istam.q.per tantum excelentissimum
doctorem examinatā:quia pluries accidit. Quia
illicò clerici allegant non teneri ad contributio-
nem pontium,fontium, & similium papa incō-
sulto.quia non est necessè ꝙ papa consulatur.
10 ¶ Sed videtur,ꝙ episcopꝰ debet audiri,† vt ipse
compellat clericos ad illam cōtributionē, si cle-
rici nolunt eam facere,per episcopum sunt cō-
pellendi.tenet tex.in.d.l.54.tit.6.parti.1.ibi. Y
para esto fazer no los deuen apremiar los legos,
mas dezir les que lo fagan , y si ellos no lo qui-
sieren hazer , han de mostrar los a los prelados
que gelo fagan hazer,y ellos son tenudos en to-
das maneras de gelo mandar complir , porque
son obras buenas,y de piedad. ecce tex. qui ne-
cessitat prælatum ad hoc iubēdum, quod est sin
gula.¶ Et debent conferre ꝙ per res, & reditus
quos habent,vt tenet glo.in.d.l. per viciniā. C.
de immunita.nemi.conce.lib.10.& Plat.ibi nū.
1.& est simil.in.l. indictiones.C.de anno.& tri-
11 bu.lib.10.¶ Sed quid si episcopus nollet † iube
re clericis,vt in talibus contribuant. dicerem ꝙ
tūc regi debet audiri,vt ipse præcipiat episcopo
vt ipse iubeat clericis suis in talibus cōferre.arg
tex.& quę ibi notātur in.c.principes seculi .23.
q.5.& si nolit iubere,pcedat rex contra eū: quia
episcopus sub rege est.vt gl.in.c.tributū.23.q. 8.
vel si nō vellet iubere reqsitꝰ,rex iubeat clericis
in talibꝰ cōtribuere:qa laici quādoq; habēt iuris
ditionē multipliciter intra ecclesiā.& in perso-
nis ecclesiasticis , vt in casibus notatis. per glo.
in.d.

In.d.c.principes feculi.vbi dicit, ꝙ vnus eſt,cũ tributum petitur ab eccleſia,vel clericis, & nolunt ſoluere.vt.c.conuenior.23.q.8. Et facit in ſimili: quia cùm agitur de reparatione eccleſiarum,clerici,& prelati coniunguntur in ſeculari iudicio reſponde re.vt tenet Steph. Aufrer.in tractat. de poteſtate ſeculari ſuper eccle.perſon.tomo.5.tracta.in.2.regula.nu.26.folio.431. Ad quod dicit ꝙ facit quod habetur.4.regu.c.12. & Paralip.c.24. vbi Iohas rex vocauit Ioiadem pontificem, & ſacerdotes, dicens eis,quare ſarta tecta templi non inſtaura tis? & quia hoc non faciebant, prohibuit ſacerdotes vltra accipere pecuniam à populo, & ſar ta tecta inſtaurare. Et fuerunt deputati ſcribę re gis,vt pecunias acciperent,vt impenderentur in fabris lignorũ,& in coëmentariis quę operaban tur in domo Domini.vt ibi per eũ,quòd debet facere rex non ſolum ꝓ reparatiõe eccleſiarum, ſed etiam pro reparatione murorum, & ſimiliũ, quando clerici nolunt in eis contribuere: quia muri,& portæ ciuitatis ſunt ſanctæ,& diuini iu ris.vt dixi ſuprà in glo.muros.nu.3.& circa ſupradicta eſt optimus text.in.c.boni principis: 96.diſtin.quem vide,& extendit eũ dictus Stephan. Aufrer.vbi ſuprà.non ſolùm in ſacris,ſed in operibus publicis. ¶ Facit in ſimili qđ tenet Saly.in authen.ſi quis ei.C.ad.l.Iulia. de adulte. in fine.vbi ait,ꝙ anteaquam iudex extrahat aliquem delinquentem de eccleſia,debet prius requirere epiſcopum,& eo renuẽte, iudex poteſt extrahere.Quod ſequitur Ang.in tracta.maleſi. in parte,fama publica præceden.verficu. quartò quęro, & in parte,ſcalis ſanctę Petronij, & ibi Auguſti. in additioni. ſed in hoc tenet Guido papa in deciſione.121.ꝙ dictum Saly. in ſua curia non ſeruatur,ſed extrahitur ab eccleſia, licet iudex eccleſiaſticus non requiratur.

da diligencia*.

Summarium.

1 IN operibus fiendis officium iudicis eſt opportunum,vt diligenter fiant.
2 Rex debet patriam diligere,& paſſus pontium & itinerum,& paſſa iniqua facere reparari.
3 In publicis ædificandis quę agit princeps in vr be,poteſt præſes in prouincia.
4 In publicis operibus inſtruendis,& ædificãdis pręſes miſcere ſe debet.

c 1 Diligencia. *Eſt ergo in his † officiũ præſidis opportunum. quia huiuſmodi opera fieri faciat diligenter. vt tenet Lucas de Pẽn.in.d.l.hac prouidentiſsima. C. quibus mu. vel præſta.hec. ſe excuſ. lib. 10. col.3.verſi,ſeptimò quæritur.vbi quoq; dicit, ꝙ præſes ædes ſacras, & opera publica nimire inſpiciendi gratia an ſarta tecta ſunt, vel quę ſint, vel quæ eruut,vel aliqua refectione indigeant, & ſi qua cœpta ſunt vt conſumentur, prout vires eius reipublicæ permittunt,curare debet,curatores quoq; operum diligentes ſolenniter pro ponere miniſteria etiam militaria, ſi opus fuerit,ad curatores adiuuandos dare.vt.ff. de offic. procon.& lega.l.ſi in aliquorum.& ibi Bald.facit idem in authenti.de manda princip.§. de
2 inde competens.colla.3. ¶ Et quia rex † debet patriam diligere, & faciat reparari paſſus pontium, & itinerum,& paſſa iniqua,vt in.l.1.tit. 11. parti.2.verſi. Otroſi deuen mandar labrar. ¶ In
3 his namq; publicis ædificandis quod agit † prin ceps in vrbe, idẽ põt pręſes in ꝓuincia,patet. ff. de damno infecto.l.fluminum. poſt principiũ. verſi.quid ergo.& in.l.ſacra.§.pẽ.ff. de rerum di uiſi.vbi æquiparantur authoritas principis, & præſidis. ¶ Ita autem præſes in his publicis ope
4 ribus † inſtruendis,& ædificandis, ac reparandis miſcere ſe debet,ꝙ vel in conſpectu ſuo, ſeu ratiocinio ipſorum operum,nil ſibi,aut eius officium vendicare poſſunt vtilitatis. vt in.l.1.C. de ratioci.operum publicorum.& in authenti. de colla.§.ciuitatum.verſi.prouinciarum. colla. 9.prout tenet dictus Lucas de Penna.in.d.l.hac prouidentiſsima.

Prætorum Caput.23.finis.

Sequitur Caput.24.

Summarium.

1 REx poteſt concedere vel imponere impoſitiones.
2 Ciuitas,an poteſt imponere impoſitiones.
3 Domini terrarum,an poſſunt has impoſitiones imponere.
4 Inſtrumenta facta per vaſallos in præiudicium libertatis,non valent.
5 Seruitium inſolitum factum per vaſallos domino,non valet,quia præſumitur factum vi, & metu,& coactè.
6 Vaſallorum confeſsio in præiudicium liberta tis

tis, non valet.

7 Dominus p[illegible]cipiens suis vasallis, vt sibi aliqua sernitia faciāt indebita, putà, vt in vineis suis laborem, faciant, vel ligua afferant in domum suam, non soluendo iustum prætium rapinnam cōmittit, & ad restitutionem tenetur.

8 Rex, nec dominus temporalis potest bona ciuitatis donare, nec sua flumina, nec exida, nec talia sibi occupare.

9 Dominus fundat intentionem suam in suo territorio quoad ius reddendi, & vsum gladij exercendi.

10 Iudæi, nec Mauri possunt istas impositiones imponere.

11 Ciuitas pōt statutum facere, ꝙ omnes, qui colligunt, vel ferunt in suo districti, soluant.

12 In impositionibus concedendis, requiritur concessio principis specialis, & cum causa.

13 An in principe præsumatur causa, & solus motus principis pro iusta causa habeatur.

14 An qui impositiones petit ex præscriptione debeat titulum allegare.

a 1 TItulo. [a]Scilicet à principe, † vt in. l. forma. §. si viros. ff. de censi. & ibi glo. licet contrarium velit Abb. in. c. super quibusdā. de verbo. signifi. nume. 6. vbi tenet, ꝙ rex citra imperatorem istas impositiones nō potest ponere, sed solus Imperator. Quod dicit hodie malè seruari: quia reges, & ciuitates, & castra ea imponunt, quod fieri non debet. Sed contrarium tenet tex. in. c. pēnu. de iudiciis cōiuncto. dicto Bal. in. c. 1. in titu. quæ sint regalia. & in. c. innouamus. de censi. & per Bal. in. l. cùm proponas. C. naut. quod fœne. & sic ꝙ princeps eas imponere potest. & Petrus Antiboli. in tractat. de muneri. in. 3. parte. §. 4. in primo tomo. 6. tractat. ¶ Et idē quod iste tex. tenet in expresso Ferrar. in forma libelli. super solutione pedagiorū. in glo. paui. nume. 3. dicendo, ꝙ ius pedagij acquiritur duobus modis. Primo, principis cōcessione. vt in. l. vectigalia. ff. de publica. & vectigali. & in. l. 3. noua. vectigal. impo. non poss. Secundo, antiqua consuetudine tanti temporis, cuius non extet principi memoria. vt in. c. super quibusdam. §. præterea. de verbor. significatio. & in. l. si publicanus. §. fina. ff. de publica. & ibi notat Barto. & facit. l. fi. C. noua. vectigal. & tenet singulariter Specula. in titul. de caus. poss. & proprie. §. quia verò. versicul. quid de colligentibus pedagia, numero. 14. ¶ Et qui ista acquirit supradictis modis, dicitur habere iure proprio, & ius proprium appellatur, quod præscriptione, vel priuilegio est acquisitum. vt in. l. sanè si maris. ff. de iniuriis. & tenet Plat. in. l. vsum aquæ. C. aquæductu. libro. 11. numero. 3. ¶ Et facit, quia quod ex concessione principis fieri potest, simi-

Præto. Cap. xxiiij.

OTro si, q̄ se informe de los portazgos, y almoxarifazgos, y castellarias, y borras, y assaduras, y otras imposiciones y va[illegible]ajes, y estatutos que lleuan en la tal ciudad, o villa, o lugar, o en su tierra & comarcas, aunq̄ sean de señorios, y quales son nueuas, o quales viejas, & antiguas, y si se hā acrecentado, y las nueuas de los terminos d̄ su jurisdictiō que no tienē titulo [a]

liter ex consuetudine, & præscriptione. argu. in. l. ex hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quoti. & æstiu. & tenet Plat. in. l. fina. C. de roga. mili. libro duodecimo. ¶ Quia cùm ista pedagia & exactiones sint odiosæ, & à iure communi reprobatæ, nec per aliquem, ducem, comitem, seu baronem fieri, vel institui possunt, nisi ex dicta concessione suprema principis, & contrarium facientes grauiter puniuntur: quia perpetuo exilio damnātur. vt in. l. fin. C. noua vectigal. insti. non poss. & Guido papa consilio. 65. in princi. & infra dicā princeps non potest, nec debet talia pedagia, & exactiones indicere, nec alicui cōcedere, nisi ꝓpter necessitatē, vel vtilitatē publicā, vel aliā legitimā causam, aliàs peccaret mortaliter, ꝓut tenet. d. Guid. pap. in. d. cōsi. nu. 2. ¶ Nec ciuitas † hoc sua authoritate pōt facere, nisi habeat prerogatiuā. vt in. l. mune. §. preterea. ff. de mun. & hon. ¶ Idē dic in domis terra-
3 rum, † vt dictū est: quia licet habeāt ius terrēdi, & submouēdi in territorio suo, vt in. l. pupillus §. territorium. ff. de verbo. signifi. non tamen habent hanc facultatem imponendi has impositiones sine authoritate principis. vt in. l. illicitas. ff. de officio. præsi. & vi. text. in titu. de pace

de paceiura.firma.§.illicitas.in vſifeudo. & per
totum tit.C.noua vectiga.Inſtit.nou poſſ.& vi.
Moutal.inglo.ordi. in parte,portaticum. & tex.
in.l.6.et.7.tit.10.lib.6.in dict.ordi.regalibus.vbi
ſingulariter tenent,ꝙ domini temporales,etiam
ſi ſint eccleſiaſtici, nō poſſunt has impoſitiones
imponere nec etiam tributum. & facit dictum
Abb.in.c.prohibemus.de cenſi.uu.2. ¶ In tan-
4 tum hoc eſt verum,ꝙ licet vaſalli † faciant iſtru
menta in pręiuditium ſuę libertatis,non valent.
quia non poſſunt ea facere, vt tenet Bald.in.l.ſi
quam.C.de operis liberto. in principio. per di-
ctam.l. illicitas, & ſequitur. Specul. conſcientiæ
in primo tracta.c.19.§.4.allegando Iohā.Andre.
in.c.primo de pręſcrip.in 6.& ibi Domi.prima
col. vbi tenent, ꝙ ſi vaſalli faciunt aliquod ſer-
5 uitium † inſolitū domino, ꝙ præſumitur, ꝙ fa-
ciunt.vi,& metu,& coactè, & contra ſuam liber
tatem.& idem tenet Guido Pap.in tracta.de prę
ſumptio.quęſtio.106.& in deciſiione.407.¶ In
6 tantum hoc eſt verum, ꝙ ſi vaſalli † iſtud confi-
teantur,uon valet: quia eſt contra libertatem, &
talis confeſsio uon tenet, quia eſt facta coutra na
turam,id eſt,contra naturalem ſtatum hominis.
vt Bald. in.l.nec ſi volens. C. de liber.cauſ.vt ibi
per eum.& tenet Alex. in additio. ad Bart.in.l.
prima.§. quæ onerandæ. ff. quarum rerum actio
nou detur.in additione magna.& Bal..in.c.de pa
ce conſtantię.§.pactioues.uu.primo.in vſiſeud.
¶ Et facit quod teuet dictus Guido Pap.in.dict.
couſ.65.nu.4.pręmitendo regulam per maiores
traditam.ſcilicet,ꝙ ibi Baro,vel alius potēs vſus
eſt aliquo iure pretenſo ſuper non potentem,&
maximè quando areſtat, gagiat, vel areſtari, vel
gagiari facit ſine cauſæ cognitione, præſumitur
extorſio,& violentia,& clandeſtinitas. facit.l.fi.
§.pē.ff.quod metus cauſa.& Specul.in.tit.de prę
ſcrip,verſi.hoc etiam nota.& ibi Iohā.Aud.quo
caſu conſuetudo,vel præſcriptio. etiam longiſsi
ma non ſufficeret,quia eſſet irrationabilis.& iu-
ductiua peccati. vt Guido vbi ſuprà. Et vi. Pe-
trum Antiuoli in dicto tract.de muneri.iu.3.par
te.§.2.nu.69.tomo.6.tracta.folio.34.¶ Et ideò te
tenet Archiepiſcopus Florentin.in tertia parte.
7 titu.4.cap.4.vbi ait, quòd ſi dominus † ſuis ſu-
bditis & vaſallis præcepit, vt ſibi faciant aliqua
ſeruitia indeuita,putà,vt in vineis ſuis laborem
faciant,vel ligna afferant in.domū ſuam, vel alia
ſimilia, non ſoluendo iuſtum pretium, ꝙ com-
mittit rapinam, & tales domini tenentur ea re-
ſtituere.Quod ſequitur.d. Specul. conſcien: vbi
ſuprà.Quod nota contra iſtos dominos tempo-
rales,ac ſpirituales.& vi.tex.& ibi Doctores. in
l.nemo.C.de curſu publi.libr.12.& vide quæ di
xi.ſuprà.in.c.8.in gloſ.dineros. ¶ Adde quoq;,
8 ꝙ rex ſeu dominus temporalis † nō poteſt bona
ciuitatis donare. nec ſua flumina, nec exida vt
text.in.l.2.&.3.titul.3.lib.7. in ordin. regali.nec
talia occupare ſibi. vt Specul.conſcien.in.d. tra-
ctatu primo.c.19.§.11.& Archiepiſcopus Floren
tiuus.in.3.par.titu.3.c.4.§.4. & Paris de Pute.in
tracta.ſyndica.iu parte, excedunt. nu.20.fol. 13.
vbi tenet,ꝙ princeps uou poteſt concedere pu-
blica loca: uec in eis fieri aliquid cū iniicōmodo
vſus publici. & idem tenet Signorolus de Ho-
mode.conſi.26.col.3.licet Bald.in.l.ſa cra.§.ſcien
dum. ff. de rerum diuiſi.teneat, ꝙ princeps po-
teſt donare quod publicum eſt. ¶ Cuius ſupradi
ctam opi.tenet Alberi. de Roſa. in.l. quæcunq;.
ff.de offici.eius cui manda. eſt iuris. in fine. nu.
14.dicēdo, quòd licet rex cōcedat alicui caſtrum
cum omni iure, quod ibi habet,non videtur con
cedere ius regium,ſeu publicum. ¶ Quinimo ſi
papa, rex, ſeu dominus plenitudine poteſtatis
vtatur, & poſsideat rem alicuius, nec ipſius rei
poſſeſsionē quærit,nec præſcibit illam.tenet In
noc.iu.c.bonę memorię.el.2.de poſtu.pręla.nu.
2.& Lucas de Pen.iu.l.nulli.C.de condi. in pu-
bli.horreis.lib.10.& Archidi. in.c.volumus.16.
quęſt.4.¶ Et ratio poteſt eſſe,quia rex,ſeu domi
9 nus. † ſolummodo fundat ſuam intentionem in
ſuo territorio quo ad ius redendi,& exerſum gladij
exerceudi. ſeu iura temporalia. vt Henri in.c.ſi
diligenti.de præſcrip.prima.diſt.& tenet Mon-
tal.in reperto.in glo. ordi.regali.in parte,impoſi
tiones.¶ Quod extende ad iudæos: quia Iudæi,
10 † nec Mauri poſſunt iſtas impoſitiones impo-
nere,nec collectam facere ſine licentia regia.tex.
eſt iu.l.17.tit.3.lib.8.in ordi.regali. ¶ Tameu ci-
11 uitas † poteſt ſtatutum facere,ꝙ omnes, qui co-
lunt, vel ſerunt in ſuo diſtrictu, ſoluant, ex hoc,
quia ibi colunt,ibi ſerunt,ibi metunt, quaſi con-
trahere videntur: quia ſtatutum bene poteſt de
nouo inducere quaſi contractus in re communi
cognitos.vt in.l.omnem obligationem. ff.de iu-
di.& quia gaudent poſſeſsionibus,conueniens,
eſt,ꝙ ſoluant ouera, vt notatur in.l.prima. C.de
munerib.in quo loco lib.11.& notat Bal.in.l.vni
ca.C.de ſentent.quę pro eo ꝙ intereſt. prout te-
net Montal.in glo.ordi. in parte, repti:re. 2.col.
¶ Sed iu conceſsione impoſitiouum facta per
12 principē,requiritur ꝙ ſit ſpecialiter † impetrata
& cum cauſa.vt eſt tex.in.l.vnica.C.de ſuper.iu
di. lib. 10. & facit quod notat Archidi. in.c. ſi
quis Romipetas. 24. quæſt. 3. vbi ait, ꝙ ſi papa,
vel rex coucedat alicui ciuitati, vel uobili exa-
ctionem

ctionem vectigalium, pedagiorum, vel consimilium, ita demum valet cōcessio, si causa iusta ibidem inferatur, nō aliàs, secūdùm Rain. & p eo dicit φ facit tex. in c. cùm Apostolus. §. phibemꝰ. de censib. & l. 1. C. noua vectigal. attamē dicit, φ Henri. tenet cōtra, quia etiā sine causa valet, ex quo priceps indulget. argu. in c. Abbate de verbo. signifi.

o prescripcion[b] immemorial, porque

& cū hac opi. Henri. remanet Archi. & pro eo fa
13 cit, φ semper princeps † præsumitur moueri ex iusta causa. & solus motus principis habetur, p iusta causa. vt notat Cyn. & Bal. in l. rescripta. C. prin. impera. offerre. & tenet Abb. in c. nisi specialis. de offi. delega. nu. 6. & idē Abb. & Feli. in c. quę in ecclesiarū. de consti. & in c. tua. de decimis. & idē tenet Abb. in c. olim. de re iud. nu. 17. vbi ait, φ in dubio præsumitur causa in principe, maximè si dicit, φ ex certa sciētia facit. & Bar. in l. si. C. si cōtra ius vel vtili. publi. & Cyn. in l. præscriptiōe. eo. tit. ꝩ Attamen Francis. de Aret. in l. gallus. §. & qd si tantū. ff. de liber. & posthu. pē. col. intelligit hoc, qñ dispensat cōtra ius naturale, vel diuinum. Secus tamē, si vult dispensare cōtra ius quęsitum de iure naturali, vel gentium ad præiudiciū alterius: quia tunc in isto casu nō præsumitur in eo causa, ni ea non expressit, qd intellectum & dictum dicit ibi Franci. de Are esse valde æquum, & certè est singula. & verū. Et pro eo facit tex. in l. pe. ff. de natu. resti. ex quo intellectu infertur cōtra Archi. quia cum tales impositiones facit contra ius naturale, & gentiū, in eō cessione ipsarum requiritur, φ princeps inferat causam iustā. aliàs non valeret cōcessio. qd patet: qā à primæuo iure omnis psona, & omnis terra libera erat. & est. vt in. §. ius autem gentiū. Insti. de iure natu. & Institu. de liberti. §. 1. Hostiē. in c. nimis. de iure iura. & φ causa requiratur, est glo. exp ressa in l. munus. ff. de verb. sig. in glo. fi. ibi. quia hoc munus est cū causa. ꝩ Sed an qui petit
14 collectas & impositiones ex præscriptiōe † debeat titulum allegare, Dic φ est distinguendum. aut allegat præscriptionē tēporis, cuius non extat memoria, & tunc nō est opus exprimere titulum. Aut aliā, & tunc habet illū ponere, & pbare. vt notat Inn. in c. si diligenti. de præscri. in gl. magna. tenet. & sequitur Luc. de Pē. in l. si diuina domus. C. de exacto. tribu. lib. 10. in fine. vide quę dicam in glo. sequenti. & tenet Bertachi. de Ferm. in tractatu gabella. in prima parte. num. 27. tomo. 6. tracta. folio. 51. reprobata gl. in l. si publicanus. §. in minus. ff. de verbo. signifi. vt per Bar. & communiter in l. in omnibus. ff. de publica. & Saly. in l. vectigalia. C. vectigalia noua.

Summarium.

1 Quę præscriptio requiratur, vt ius impositionum, & collectandi acquiratur.
2 An exactio vectigalis in præiudicium fisci præscribatur.
3 Contra priuatum qui ius collectandi acquisiuit priuilegio vel consuetudine præscriptio decem annorum sufficit.
4 An quando præscribitur contra aliquē in collectandi, requiratur eius scientia.
5 Quando præscribitur cōtra transeuntes, requiritur tempus, cuius memoria non existit.
6 Præscriptio æquiparatur priuilegio.
7 An scientia principis requiratur, quando contra eum præscribitur.
8 Domini terrarum in suis territoriis nō possunt pedagia noua imponere, nisi ex priuilegio principis, sed antiqua percipere possunt.
9 Cōmunitas an pōt imponere collectā forensibꝰ pro prædiis sitis in territorio ciuitatis.
10 Ciuitas an ex consuetudine potest facere collectam vltra trium millium dipondiorum.
11 Colligens, & recipiens exactiōes, seu impositiones, debet habere iustam causam, & rationabilem colligendi, & bonam fidem, & non violētiam, & debet facere ea, propter quæ imposita fuerunt.

b O prescripcion. [b]Nota text. φ p immemorialem
1 † præscriptionem acquiritur ius impositionum, seu ius collectādi. Similis tex. in c. sup quibusdā. §. præterea. de verb. signifi. & dixi suprà in glo. proxima. ꝩ Cuius contrarium videtur: quia solùm per consuetudinem diuturnam sponte communiter ab hominibꝰ approbata acquiritur tale ius. vt in l. 1. præcipit. C. de cano. largi. & in l. vnica. C. de auro coro. lib. 10. ꝩ Pro solutione dic, φ hoc intellige, quando consuetudo diuturna tendit in fauorem principis, vt sibi acquiratur impositio, seu collecta, tunc enim valet consuetudo diuturna. Aliud est, cùm quis citra Imperatorē velit sibi vendicare ius imponēdi impositiones, tallias, & collectas per consuetudinem. Nam tūc

CC cùm

cùm velit præscribere iura reprobata principi, re
quiritur tempus, de cuius initio non est memo-
ria. vt in isto tex. vt tenet singulariter Abb. in. c.
peruenit. de immunita. ecclesia. colum. 3. nume.
11. per. d. c. super quibusdam. vbi Abb. in nume.
primo quoq; dicit, ꝙ ratio est: quia ista sont re-
seruata principi in signum specialis priuilegij.
Idem tenet Ias. in. l. de quibus. ff. de legi. nume.
44. & 45. vbi vide. & Alex. in consi. 68. in. 2. vol.
nume. 6. & 13. Bar. in. l. prima. col. 5. C. de mulieri.
in quo loc. lib. 10. & in. l. cum nec. C. de incolis. &
in. l. hoc iure. §. ductus aquę. ff. de aqua quotid. &
ęsti. & tenet ad literam Guido pap. in consil. 56.
num. primo. videtur Bar. in. l. publicanus. §. in ve
ctigalibus. ff. de publi. & vectiga. vbi singulariter
tenet, ꝙ vectigalium, & impositionũ exactio prę
scribitur tempore, cuius non extat memoria. &
ibi Paul. de Castro. dicit intelligendum quantũ
ad res subiiciendas, vel liberandas à vectigalibꝰ,
vt in hoc stetur cõsuetudini. ¶ Et qui fundatur
in tẽpore immemoriali, debet probare ille, qui
fundat intentionem suam in dicto tẽpore, de cu-
ius memoria non est in contrarium. Et est cómu-
nis opinio, vt Curt. Iuni. cõsil. 90. & requiritur
tempus centum annorum. & in hoc quoq; est cõ
munis opi. secũdùm Curti. ibi. nu. 2. ¶ Et in ista
vetusta prę scriptione non requiritur cõsuetudo,
& concessio principis. Sed vnum tantummodo
reprobata glo. quæ contrarium tenet in. l. munus
propriè. ff. de verbo. signifi. quæ tenet, ꝙ vtrũq;
requiratur. per tex. in. d. capit. super quibusdam,
qui tex. & ibi glo. dicit, ꝙ solùm consuetudo ius
inducit, & non sit necessè allegare titulum. vt in
c. 1. de præscrip. lib. 6. Et ibi Domi. 3. col. dicit, ꝙ
non requiritur probatio tituli in præscriptiõe tã
ti temporis, cuius non est cõtraria memoria. Ra
tio cuius dicit esse: quia ex tanto tempore prę su
mitur titulus. l. cum de in rem verso. ff. de vsu. &
putant doctores, ꝙ fit titulus pro suo. vt. ff. pro só
cio. l. 1. in princi. & Abb. in. c. peruenit. de censi.
& Pan. de Cast. & Ioh. Fab. in. l. si certis. C. de pa
ctis. & vi. Alex. in cõsi. 6. in. 1. vol. nu. 6. & 7. vbi
idem tenet, dicendo, ꝙ vsus tanti temporis prę su
mitur iustus, vt per Iun. in. c. 1. de in integr. resti.
& l. 3. §. seruus. ff. de acquiren. poss. quia vsus tan
ti temporis æquipellet cócessioni & priuilegio.
secũdùm Alex. ibi in. d. consi. ¶ Quinimo dicit,
ꝙ qũ se fundat ex tali vsu, nõ exigitur illa paciẽ-
tia, vel sciẽtia principis, vel iudicis, quę aliàs req
rèretur: qa ex illo vsu inducitur cõsuetudo, quæ
loco cõstituti iuris est. l. 1. ff. de aqua plu. arc. ap-
ꝓbat Ioh. de Imo. in. d. l. si publi. §. in oĩbus. ff. de
publi. ¶ Et etiã in præscriptiõe tãti tp̃is, non est
necessè probare titulum, etiam si prę scriptio, vel
ius cõmune sit contra præscribentem secũdùm
Alex. in. d. cõsi. 6. nu. 9. & 10. per ea quæ notãtur
in. d. l. cum de in rem verso. & d. c. peruenit. de cẽ
si. & c. 1. de prę scrip. in. 6. ¶ Tamen in hoc Abb.
tenet contrarium in. c. quanto. de consuetud. nu-
me. 2. vbi ait, ꝙ licet possessio temporis, cuiꝰ ini-
tij non est memoria, habeat vim tituli, intelligit
quando datur capacitas in exercente, aliàs nõ, &
sic dicit limitari, & restringi tex. in. d. c. 1. de præ
scri. in. 6. & d. l. 1. §. ductus aquę. de quo vide latè
Fel. intelligãt hoc in decimis, & in aliis rebꝰ spi
ritualibus: qa tũc capacitas debet esse in talia prę
scribẽte. Ego aliter sentio, & licet nõ habeat capa
citatem prę scribẽdi, qs prę scribit supradictas res
tẽpore immemoriali, vt dictũ est. vt tenet Feder.
de Senis. cõsi. 234. col. 1. vbi ait, ꝙ est regulare, ꝙ
oĩa iura, siue spiritualia, siue temporalia possunt
præscribi, vt ex prę scriptiõe ius acquiratur, nisi
in casibus, vbi iura volũt prę scriptionẽ nõ habe
re locũ. ¶ Et tenet in expresso istã opi. Ioh. An-
dr. in regu. ꝙ alicui gratiosè. de regul. iur. in. 6. in
mercuriali. Dicendo, ꝙ dominus suus Marcelli-
nus tenebat, ꝙ laici parochiani, seu populus pos
sunt præscribere, & possidere electionem, seu
præsentationem in sua parochiali ecclesia sui rę-
ctoris. cap. sic viue. 16. quæ sti. prima. & c. si quis
monachus. in fine. Quam opinionem fortificat
secundum formam sententiæ papalis tẽpore Ni-
colai. 4. in q. quæ fuit in curia cum quodam, qui
fuit electus. seu præsentatus de populo sanctæ ec
clesiæ de Florentia, cùm diœcesanus præsenta-
tionem ipsam noluisset admittere, appellauit ad
ipsam sedem, & sententia fuit lata pro ipsis vici-
nis laicis, & populo, quam papa cõfirmauit, &
inserto tenore sententiæ executores dedit ex eo:
qa dicti laici parochiani ipsius ecclesiæ de anti-
qua præscriptiõe, & cõsuetudine hactenus paci-
ficè obseruata, prę sentatio, & electio ipsius eccle
się ad ipsos pertinebat. Et hanc opinionem Ioh.
Andre. dicit veriorem. Henric. in. c. querela. de
electione. colum. 5. in fine. & idem Federi. consil.
155. & sequitur Alex. consi. 74. in. 4. volu. nu. 5.
& Abb. in consi. 76. in. 2. volu. nu. 1. vbi dicit, ꝙ
dicta opi. Iohan. Andre. tanq̃ communis proba-
tur in practica in iudicando. Et quoq; dicit eã cõ
munem. d. Abb. in. d. c. querela. nu. 9. & Philip.
Decius consi. 134. nu. 4. ¶ Et sic ꝙ cõmunis opi.
est, ꝙ supradicta acquirantur prę scriptione, vel
consuetudine immemoriali, etiã si prę sumptio,
vel ius commune sit contra prę scribentem: quia
vt dicit Alexan. in dicto. 6. consilio. in. 1. vol. nu.
10. laicus probando possessionem tãti temporis,

cuius

cuius in contrarium memoria nō existit, obtinebit ac si appareret concessionem fuisse factã antea quàm ius esset conditum in cõtrarium,& sic ante concilium. Et licet dicat lex,ꝙ in dictis casibus,& aliis nulla currat præscriptio,currit præscriptio centum annorum,& sic immemorialis: quia clausula,nulla præscriptione obstãte,apposita in lege,vel statuto, non tollit præscriptionē centum annorum.tenet Ang.in.l.1.C.ne rei domi.vel templo.& Feli.in.c.quia iudicãte.de præscrip.3.col.de quo latissimè per Alex.& ibi per eius additio.in.l.nemo potest.ff.de lega.1.nu.25.in fi.& Philip.Deci.cõsi.554.in princ.& Alex.cõsi.163.lib.2.& Plate.in.l.si quis decurio.C. de decurio.lib.10.& in.l.vsum aquæ.C.de aquędu.lib.11.nume.3.Et leges,& iura loquentia, ꝙ nulla currat præscriptio,intelliguntur de præscriptione,40.annorum , non de præscriptione centum annorum,seu immemoriali.vt Ang.& doctores in.d.l.si quis decurio.quos vide. Maximè qa vt dicit Feli.in.d.c.causam.de præscrip.nu.3.& ibi Card.& Imo.in.c.cùm apostolica.de hisquę fiunt à præla. si cum possessione tanti temporis cõmittit fama priuilegij:quia propter difficultatem probandi rem adeò antiquam,ne pereat ius partis,præsumitur pro priuilegio,seu titulo ,& sic ꝙ nō solùm inducit hoc tempus,sed præscriptio priuilegij,seu tituli probata diuturnitate sumæ:quia vt quoq; dicit Feli.in.d.c. accedentes. de præscrip.col.4.nu.6. versi. tertius casus. vbi est consuetudo,seu præscriptio, cuius initij memoria non existit,habet vim priuilegij etiam in quę sibilibus solo priuilegio.per.d.c. super quibusdam.vbi vide ibi per eum. Et ꝙ non requiratur vtrumq; sed solùm præscriptio,seu consuetudo immemorialis,vt dictum est:quia præscriptio æquiparatur priuilegio concesso à principe ex certa sciẽtia.vt in.d. c. super quibusdam.§. præterea.vt notat Specula.in ti.de causa poss.& proprie.§.quia verò.versi.quid de colligentibus & vi.infra nu.6.Et sic,ꝙ sicut solo titulo acquiritur,ita sola præsumptiõe.qd nota.idē tenet Bal. in ti.quæ sint regalia.nu.3.in vsi.feudo.& glo.in c.seruitiũ.18.q.2. Ad corroborationē cuius hodie est cõdita pragmat. p nostrũ Carolũ regē in curiis de Madrid.anno.1528.petitiõe.20. vbi cauetur,ꝙ possidētes dictas impositiões, & iura p 40.annos,deffendãtur in possessiõe,& in trãquilitate obseruẽtur.& nõ priuẽtur,nec amoueãtur ab eis,nec à iure eas pcipiendi.Sed quo ad ius,p prietatis cõsuetudo immemorialis,pbata p modũ qualitatis,& circũstantiarũ , quæ p ius & leges regias debet,pbari,habeatur pro titulo sufficienti , qđ nota.& vide:qa ita iubetur custodiri p.d.pragma.qa inter cętera disposuit,ꝙ possessio tẽporis,cuius initij nõ est memoria, habet vim tituli. Et p.d.pragma.receditur à dicto Specu. in tit.de restit.spolia.§.nũc dicamus.versi. sed si quis.ibi,pone rusticus.& à dicto Inno.in.c.bonæ.de postula.præla.& à Iohã.Fabro.in.§.æquē si agat.Institu.de actio.& Guido pap.cõsil.11.& à dicto Guilles.Bened.in repet.c.Rainutius. de testamē.in parte,& vxorē nomine.nu.439.cum sequentibus.vbi dicũt,ꝙ p.50.annos intẽtio domini est fundata super talibus impositiõibus cõtra suos rusticos,& vasallos,quibus.30. annis elapsis,nõ præsumitur mœt⁹,nec violẽtia:quia p præstationē istorũ.30. annorũ dominus posset pcipere:quia istud tẽpus cõsonat ratiõi,ꝙ iã hodie p.d.pragm.requirũtur.40.anni,vt in possessione deffendãtur,& tẽpus immemoriale,vt à,p prietate nõ auferãtur. qđ nota. Videtur Luc. de Pẽ.in.l.viros spectabiles. C. de diuers.offic. lib.12.versi.ex his pöt sumi.vbi tenet,ꝙ licet ex actio vectigalis & colletãdi præscribatur spatio temporis,cuius contrarij memoria hominũ non existit,& parificẽtur vetusta cõsuetudo,& iussus principis,& sic fingitur princeps permisisse, & remisisse prohibitionem. Tamē in hoc putat me
2 lius posse dici. Quia aut talis exactio vectigalis præcessit in præiudiciũ fisci : vt quia exactũ est per priuatum vectigal , ꝙ antea fisco debebatur,& nullo tempore præscribitur. Secus si nõ debebatur fisco,sed priuato, tunc præscribitur per eum,qui aliàs huiusmodi iura exigere cõsueuit, spatio temporis,cuius memoria hominũ nõ existit.qđ dicit notare Arch.in.d.c.seruitiũ.18.q.2. & Hosti.in summa de offi. Archid.§. qđ sit officium.versi.sed dices ibi. Bar.in.d.§.in vectiga-
3 libus.vult aliter intelligere.s.qñ qs præscribit p ceptionem vectigalis,quæ nulli cõpetit, sed cõpetit cuidam nobili ex priuilegio, vel cõsuetudĩne præscribitur minori tẽpore , adhibita distinctiõe si possidet cũ titu.& bona fide,vel non, vt ibi p eum:qa tunc cõtra priuatũ q acquisiuit ista priuilegia vel cõsuetudine,tunc nõ requiritur tãtũ tẽpus ,sed sufficit tẽpus.10. annorũ cũ titulo, vel.30.sine titulo ,sicut dicimus in vsufructu pręscribẽdo.vt declarat Abb.dicẽdo.d.Bar. esse notabilē in.d.c.super quibusdã.de verb.signi.nu.2. Et sic videtur tenere cõtra Luc.de Pẽn. in suo.2. dicto,& mẽbro,dũ dicit,ꝙ qñ nõ debetur fisco, sed priuato,pręscribitur cõtra eũ spatio tẽporis, cui⁹ memoria hominũ nõ existit.Quę opi.& distin. Bar.approbatur ex glo.in.c.ad audientiã de pręsump.& p Pala.Rub.in repe.c.p vestras. de

dona.§.primo verſ.ſed pulchra dubitatio.nu. 48.
fol.83.& Alex.in additio.ad Bar.in.d.§.de vecti
galibus.Ang.in.l. vſucapionem. ff. de vſucapi.
& tenet ſingulariter Bertachi.de Firmi.in tracta.
gabella.in.1.parte.nu.27.tomo.6.tracta.ſol.51. &
vide quæ dixi ſupra in.c.1.in gl.1.nu.8. verſi.ſed
nolo.&facit.l.fi.C.de præſcrip.long.tẽpor.Quã
diſtinctione Bar.quoq; ſeqtur Bal.in tit.quę ſint
regalia.in vſi.feud.nu.3.&.4. ¶ Vbi addit, ꝙ qñ
præſcribitur cõtra aliquẽ,qui habet ius colligen
di,licet præſcribatur longiſsimo tempore, requi
4 ritur † eius ſcientia,ſicut in ſeruitutibus.vt in.l.
2.C.de ſeruit.& aqua.& idẽ tenet Innoc.in.c.ab
bate.de verbo.ſigni.¶ Aut præſcribitur cõtra trã
ſeuntes ſolũmodo,& tunc reqritur tp̃s,cuius cõ-
trarij memoria non exiſtit,& etiã ꝙ ſciat Impera
tor,vel eius pręſes.vt tenet Bar.in.d.§.de vectiga
lib⁹.nu.2.qđ nõ placet.Bal.in.d.tit.quę ſint rega-
lia.nu.3.qa nõ cõſtat,p.d.tex.in.d.§.illicitas.đ pa
ce iura.hr.impatorẽ ſ:ire iſtos abuſos,qa nõ præ
ſcribitur cõtra Cęſareã poteſtatẽ.vt in.l.cõperit.
C.de præſump.30.ann.ſed cõtra priuatorũ liber
tatem,& vtilitatẽ,& ideò cũ nõ tangat principẽ,
eius ſpecialis ſciẽtia nõ reqritur, p ea,quæ tradit
Innoc.& Bal.in.c.cõquerente.de officio ordi.&
Cy.in.l,1.&.2. C noua vectigal. inſti.non po. Et
ſcientia quoq; tranſeuntium non requiritur,quia
non dicitur contra eos propriè pręſcribi, cùm
non interſit eorum, cui ſoluant. Facit quod no-
ta. Innocen. In.c. inter quatuor.de maio.& obe-
di.quia ſi contra eos præſcriberetur certa ſciẽtia
impoſsibilis eſſet haberi. ¶ Sed ſi de nouo vult
5 aliquis ius formare † & pręſcribere contra liber-
tatem tranſeuntium, tunc requritur tẽpus,cuius
initii cõtrarij non exiſtat,nõ oportet probare de
dicta ſcientia principis,qa tunc eſſet incertũ ſci-
re,licet in cõfuſo,& in genere ſcđm Bal. in.d.tit.
quæ ſint regalia. ¶ Vbi quoq; dicit eſſe mirabili
ter notãdũ,ꝙ ex quo princeps dãnat aliqd, vide
tur habere quandã ſcientiã in genere, ꝙ cõtra ei⁹
deuentũ fiat. Itẽ ꝙ ex tali deuento nõ impeditur
præſcriptio tãti tp̃oris,cuius innitij memoria nõ
6 exiſtit,quia,vt dictũ eſt,talis † præſcriptio ęqui
paratur priuilegio.vt in.d.c.ſup quibuſdã.§.præ
terea:nec põt dici principẽ ignorare,cũ ſciat p ſe
vel p aliũ, vel etiã in genere. Et ꝙ pręſcriptio tã-
ti tp̃oris, cui⁹ memoria nõ eſt in cõtrariũ habeat
locũ priuilegij conceſsũ à principe ex certa ſciẽ
tia,eſt cõis opi.vt Vellõ.cõſ.55.nu.5.¶ Sed ꝙ ſciẽ
tia principis.reqratur, tenet idẽ Bal. ſingulariter
7 ſibi cõtrari⁹ in cõſi.466.in.4.volu.vbi ait,† ꝙ ius
colligẽdi paſſagia poſsit adquireri præſcriptiõe,
ſeu conſuetudine tanti tp̃oris,cuius contrarij me
moria nõ exiſtit,ſciẽte principe,vel locũ eius te
nente.p.d.§.in vectigalib⁹.& ibi Dy. & Specul.
vbi ſuprà.vbi ſic ait,Quid de colligẽtibus peda-
gia ab his,q p viã publicã tranſeũt,nunqd de iu-
re prohiberi poſsũt p hoc interdictũ ne pedagiũ
leuetur? Dicit ꝙ ſic,niſi habeãt priuilegiũ à prin
cipe. vt.C.noua vectigalia inſti.nõ poſſ. Vnde ci
8 uitates,vel nobiles,† non poſſunt in ſuis territo-
riis pedagia noua imponere,niſi ex priuilegio re
gis:& qñ patria tenuis eſt, de facili hoc priuile-
gium conceditur.vt.C.eod tit.l.1. ¶ Antiqua aũt
pedagia,vel ſalinaria ſtatuta authoritate regũ,vel
principũ,vel ex antiqua cõſuetudine, cuius non
ſtat memoria introducta,principi poſſunt. vt in
d.c.ſup quibuſdã.ſcđm Bal.in.d.cõſilio. & ſic in
quantũ tenet,ꝙ ſcientia principis reqratur,tenet
contrariũ eius,qđ tenuit in.d.tit.quę ſint regalia
¶ Sed dic,ꝙ iã,ꝙ reqratur, pręſumitur per ea quę
ſuprà dixi,& facit quod tenet Bal.in.c.cõquęren
te.de offi.ordi.col.2.verſi.modò venio.vbi dicit,
ꝙ in dubio in principe præſumitur ſcientia.& in
talibus,ſi eſt notorium.¶ Facit qđ tenet Alex.in
conſi.52.in.5.volu.nu.3.cum ſequentibus.vbi di
cit,ꝙ ſtante dicta conſuetudine tãti temporis,de
9 qua memoria non exiſtit,poteſt † per cõmunem
ciuitatis imponi collecta,etiam forenſibus,etiam
pro prædiis ſitis in territorio ciuitatis : quia talis
conſuetudo habet vim priuilegij, & cõceſsionis
à principe.per dict.c.ſuper quibuſdã §.pręterea.
& per.c.contra maiores.100.diſtinctio. & ita te-
net Bart.in.l.cùm neq;.C.de incolis.lib.10. & in
l.prima.C.de mulieri.in quo loco. libro. 10. vbi
etiam dicit, ꝙ cõmuniter ita per Italiã ſeruatur:
quia collectę imponuntur forẽſibus in loco,vbi
prædia ſita ſunt.& Bald.in.l.etiam.col.vlti. C.de
execu.rei iudi.& idem tenet Fran.de Aretio.con
ſilio.133.in.3.col.in.fine. ¶ Per quæ poteſt intel-
ligi.l.16.tit.primo.lib.7. in ordina regali. vbi ca-
10 uetur,ꝙ † ciuitas non poteſt facere collectam in-
ter ſubditos,niſi in ſumma trium millium mara-
betinorum ſub pœna, de qua ibi. Quod non ha-
bet locum, vbi conſuetudo tanti temporis eſt in
contrarium, quia habetur loco priuilegij, vt di-
ctum eſt. Ad quod facit,quod tenet Iaſo.in dicta
lege de quibus.ff.de legi.num.47.& certè eſt ex
tenſio ſingularis ſi eſſet vera, ſed iam hodie non
tenetur, quia contra eam eſt text. in. c. 34. infra
eod.ibi. Aunq̃ digan q̃ eſtã en coſtũbre de repar
tir.¶ Et de iſta præſcriptiõe immemoriali & quo
modo debet probari.vi.quæ dixi ſuprà.in.c.6.in
glo. De la ley de Toledo. verſic.& vt dictum eſt
per famam.& vide gloſsã in capit.primo de præ
11 ſcriptionib.libro ſexto. ¶ Vnum tamen † nota,
ꝙ licet

ꝙ licet exactiones possunt percipi ex longissima consuetudine, vel præscriptione, vt dictum est, est intelligendum, quando est iusta causa, & rationabilis, & interuenit bona fides, idest, sine violentia, vel clandestinitate, & ꝙ faciat ea, quæ tenetur facere, recipiens tales exactiones, putà reparare vias, & pontes, & saluare soluentem in persona & in bonis infra districtum, vel alia similia, vt ponit elegãter Hosti. in sum. in titu. de cẽsibus. §. ex quibus causis. vers. exactiões. cum aliis versiculis. & habetur succinctè per Iohan. Fabr. in. l. 1. C. noua vectigal. insti. pos. vbi videatur. & tenet Guido papa cõsilio. 65. nu. tertio. vbi dicit, ꝙ quis est iste, qui ista facit, & laudabimus eum. vt dicit glo. in Clemen. prima. §. fi. de reliquiis. & veneratio. sancto.

de derecho las pueda lleuar, puea[c] como no se pidan, ni lleuen, executando las penas contenidas en las leyes[d] de nuestros reynos cõtra los que las impusieren, o lleuarẽ como no deuen, y de las que son defuera de su jurisdiction nos embien relaciõ, porque mandemos proueer sobre ello.

[c] Prouea. [c] Idem tenet glo. in. d. tit. de pace tenen. & iura. firma. in vsi. feud. §. illicitas. in glo. 1. licet sit parua. allegãdo tex. in d. l. illicitas. ff. de offi. præsi. vbi ait, ꝙ impositiones illicitas pręses prouincię ꝓhibere debet, & tenet Amod. Iusti. in tractatu. syndi. fol. 10. in. 3. colum. vbi dicit, ꝙ iudex tenetur, si facit illicitas exactiones, & si contra alios facientes non resistit. per. d. l. illicitas. in princi.

[d] Leyes. [d] Quæ est lex. 7. ti. 10. lib. 6. in ordi. reg. vbi nouę impositiões, exactiones, & collectæ sine authoritate principis non sunt faciendę, nec veteres augere sub pœna decimę: & in hoc culpantes vocentur ad cutiã regis. Idẽ tenet Archid. in. c. si quis Romipetàs. 24. q. 3. quẽ vide. per tex. in. c. innouamus. de censi.

Prætorum Caput. 24. finis.

Sequitur Caput. 25.

Summarium.

1 BLasphemia, decem modis committitur.
2 Quàm blasphemantem Deum, & beatam virginem Mariam iudex ex officio debet procedere, & quilibet de populo potest accusare.
3 Qui blasphemantem audiuerit, potest eum propria authoritate capere.
4 Blasphemans de Rege, vel Regina, vel de filiis, punitur.
5 Blasphemãs cõtra spiritum sanctum, nec in hoc seculo, nec in futuro remittitur.
6 Blasphemantibus Deũ, nemo debet supplicare.
7 Blasphemans publicè si pœnitentiã non agit ecclesiastica sepultura priuatur.
8 Blasphemanti nulla defensio competit, nec etiã potest cõtra eũ receptos cõtradicere, nec opponere contra eos.
9 Blasphemans potest per episcopum puniri.
10 Blasphemans an liberetur à pœnis in legibus & pragmaticis cõtentis, si post blasphemiã confitetur sua peccata sacerdoti, & sacerdos absoluit pœnitentiam imponendo.
11 Pœnitentia in foro conscientiæ non tollit pœnam legalem.
12 Ep̃s non põt facere pacẽ de maledictione Dei.
13 Concordia non potest fieri in delictis, in quib9 ostenditur Deus.
14 Ea quæ cõmittũtur in nos, dimittere possumus, sed ea, quæ in Deũ, vel ecclesiã, minimè.
15 Officiales reipublicæ nõ possunt remittere iniuriã factã reipublicæ, multò minus factã Deo.
16 Propter blasphemias veniunt fames, terremotus, & pestilentiæ.
17 Quando blasphemia est occulta, sola cõfessione & remissiõe simplicis sacerdotis intelligitur habere pacem ab offenso, & sic à Deo.
18 An pœnitentia publica pro blasphemia videatur subrogari loco pœnæ contentiosæ.
19 Per pœnas impositas à canone nõ videntur sublatæ pœnæ puniẽdi crimẽ à iudice seculari.
20 Ecclesia nunq̃ claudit gremiũ veniẽti quo ad sacramẽta spiritualia, secus quo ad temporalia.
21 Per baptismum non tollitur accusatio criminis.
22 An punitus in foro ecclesiastico, posſit puniri in foro seculari.
23 Blasphemãs pluribus vicibus vno impetu, & diuersis vicibus ex interuallo, an puniatur de pluribus blasphemiis, vel de vna tantùm.
24 Si statuto cauetur, ꝙq portauerit arma in palatio pro qualibet vice puniatur, si quidem stetit in palatio tota die, an vna pœna puniatur.

a LA pragmatica. Que est. l. 1.&.2. in volumine pragmaticarum per hos christianissimos reges conditarum, quæ confirmatur p̃ nostrũ Carolum regẽ in cinitate Toleti anno.1525. p̃ quãdam aliam suam pragmaticam, vbi plura alia addit, quam vide: quia vt in ea continetur, obseruatur.

Prætorũ. Cap. 25.

ITẽ, Que lleue la p̃matica de los que dizen mal a nuestro Señor, y q̃ execute las penas
4 en ellas cõtenidas ẽ las p̃sonas q̃ contra ella fuerẽ, o passarẽ sin excepciõ d̃ p̃sona de mayor ni menor cõdiciõ, so pena

¶ Et vide in de-
1 cem † modos, in quib⁹ cõtra Deũ committitur blasphemia per solennem. Lucam de Pen.in.l.omnes iudices. C.de delatori.lib.10. 1 colum.& ibi de pœnis blasphemantium. ¶ Videtur quoq; l.1.&.2.tit.8.lib.8.in ordina. regali. vbi habetur, φ blasphemans de Deo, vel de virgine Maria, seu de alio sancto, vel sancta, patiatur pœnam.in legibus partitarum statutam, quę leges sunt in tit.28.per totũ.parti.7. & iudex lo
a ci † vbi hoc cõtigerit, ex officio suo sup hoc inq̃rat, & p̃cedat, qd̃ si nõ fecerit, cùm hoc est ei nũtiatum, vel ipse scit, perdit officiũ. ¶ Et vltra has pœnas quicũq; blasphemauerit in Regis curia, vel intra quinq; leucas, ipso facto lingua ei⁹ abscindatur, & centũ publicè flagella patiatur. Si verò extra curiã blasphemauerit, in quocũq; loco regni, publicè ei⁹ lingua scindatur, & medietatẽ p̃dit bonorũ. vt in.d.l.2.cõtinetur. Et idẽ tenet lex vnica ti.90.de blasphemãt.in Deũ in cõstitutiõib⁹ regni Neap. vbi ad literã dicit, blasphemãtes Deũ, & virginẽ gloriosam liguę mali loqui mutatiõe punim⁹, licet de iure cõi vltimũ suppliciũ patietur. vt in authẽ.nõ luxu. cõtra natu.colla.6.§.fi. Cy.Bal.& Saly.in.l.2.C.de rebus credi. Et hoc si habet in cõsuetudine: q̃a si nõ habet cõsuetudinẽ blasphemãdi, extra ordinẽ punitur. tenet Ias.in.l.ait pretor.§.iurari. ff. de iure iurã.nu.11.cũ sequẽtibus. ¶ Sed istę pœnę ordinamẽti & partitarũ habẽt locũ solũmodo, q̃n q̃s derrenegauit. vt in prefactiõe ipsius pragmaticę colligitur. Et in dictis legib⁹ parti. videbis differentiã de verbali obiuratiõe, vel blasphematiõe, & de illa q̃ fit facto, & de generib⁹ blasphemantiũ. ¶ Et q̃libet de populo † põt accusare blasphe-
3 mantẽ. vt in.d.l.parti.& firmat Bar.in. l. quotiẽs senatus.ff.de iniuriis.arg.in.l.1.ff.de publi.iudi. & ibi Bar. φ sequitur Ludo.Montal.in tract. de rep̃batiõe sentẽtię Pilati.i.1.dubio.nu.2.&.3.to.

3.tract.fo.9. ¶ Quinimo cauetur in.l.4.eiusd.tit. 8.lib.8.in ordi.regali. φ q̃cunq; q̃ audiuerit blasphemãtẽ, põt eũ p̃pria authoritate capere, & ad publicã carcerẽ ducere, & in compedibus ponere: & custos carceris tenetur eum recipere, vt iudex pœnas dictas exequatur. ¶ Idẽ dic de blasphemãte in Regẽ, † vel Reginã, vel in filios suos: q̃a punitur. vt in.l.3. eo.ti. 8.lib.8.in ordi. regali. q̃a salus regis salus est subditorum. vt in. l.1. C. de vetera.lib 12.& ibi Iohã.de Plat.& pro salute principis debent subditi ieiunare singulis annis quatuor dies Ianuarij. vt in.l.si calũnietur.&.§.1.ff. de verb. sig. & contra talem maledicentẽ Regẽ, vel Imperatorẽ ad accusandũ quilibet admittitur. vt. C.si q̃s impera.male.l.1.&.c.1.de maledi. Et obloquens de principe si nõ ex lubrico linguæ pœna est arbitraria, vt ibi.& in.l.famosi.ff.ad.l. Iul. maiest. vbi ait Ang. φ si in cõtemptu principis quis obloquat⁹ est, incidit in maiestatẽ: & cũ pœna sit arbitraria, poterit princeps arbitrari ad pœnã mortis imponendã. qd̃ sequitur Frãcis. Luca.in tract. de fisco.in.2.pte.num.34.tomo.6.tract. folio.10. ¶ Quãto magis de maledicẽte Deũ, nã nulla, vel minima est cõparatio serui ad dñm. et ideò dicit Inn.in.c.vergẽtis.de heret. graui⁹ esse æternã, q̃ tp̃alem lędere maiestatẽ, nec debem⁹ dissimulare ei⁹ opp̃bria, q̃ nostra deleuit. vt in.c.1. de iudęis.& tenet Mõtal.in.d.l.1.ti.28.pti.7. ¶ Caueãt
5 igitur ab istis blasphemiis: q̃a q̃ ĩ spiritũ † sctũm blasphemiã dicit, nec in hoc seculo remittetur, nec in futuro. vt ĩ.c.qualis.25.dist. nisi pœnituerit. vt ĩ.c.2.de maled. ¶ Quinimo vt habetur Ecclesia.c.23.& trãsumptiuè ĩ.c.& si Christ⁹.d̃ iura. replebitur iniq̃tate vir, q̃ multũ iurat, & à domo ei⁹ plaga nõ recedet. In tãtũ, φ p̃ blasphemã-
6 tib⁹ Deũ nemo debet supplicare, † vt scribitur.1. reg.c.2. si peccauerit vir in virũ, placari põt De⁹, si aũt cõtra Dñm q̃s orabit p̃ eo? quasi dicat, null⁹, vt tenet Ang.ĩ.l.furt.§.ope.et cõsi.ff.de fur. qd̃ dicit esse notãdũ cõtra blasphemãtẽ Deũ. ¶ Qui-
7 nimo si blasphemãs pœnitẽtiã † nõ agit, ecclesiastica sepultura priuatur, q̃n publicè Deũ vel sanctũ blasphemauerit. vt in.d.c.2.de maled.& ibi p Abb.[illegible] q̃n dicatur q̃s publicè blasphe-
8 ma[illegible]. ¶ Et in tali delicto blasphemiæ † nulla defensio competit blasphemanti. Nec etiam

potest

potest contradicere testes, nec opponere contra eos. vt tenet Paris de Puteo. in tractat. syndi. in parte, an potestas qui misit ad supplicium. folio. 8 a. nume. 13. quod nota. & tex. in. l. 1. titul. 28.
9 parti. 7. ☞ Et quoq; isti blasphemantes † possunt puniri per episcopum, vt in authen. alearũ vsus. C. de aleato. & Alex. in additio. ad Bar. in. l. 2. §. si public. ff. de adulterijs. ☞ Aliqui volunt, quod isti blasphemantes liberentur à pœnis contentis in
10 dictis pragmaticis, † & legibus, si post delictũ & sic post blasphemiam confitentur peccata sua sacerdoti, & sacerdos absoluit eos, imponendo pœnitentiam. & ad hoc allegant Bar. in consilio. 167. qui incipit, quod minister fratrum de pœnitẽtia. vbi clarè videtur dicere, quod blasphemans sine dubio sola confessione & remissione simplicis sacerdotis dicitur habere pacem ab offenso, & sic à Deo, & potest à carceribus liberari: quia sic videmus, quod Imperator illis, qui ipsum blasphemant, facit pacem, & remissionem. vt in. l. 1. C. si quis impera. male. ergo multò magis misericors Deus, cui propriũ est misereri semper, & parcere. Et hoc est, quod lex dicit, videlicet, quod ecclesia nunquam claudit gremium redeunti. vt in epistola inter claras. C. de summa tri. & fid. catholi. & nũquàm ecclesia denegat veniam petentibus. C. de hæreticis. l. Manichæos. quod dictum Bar. videtur sequi Alexan. in additio. ad Bar. in. l. damni. §. Sabini. ff. de damno infecto. in 1. additione. & sequitur Anchara. in. d. c. 2. de male. & ibi Iohan. de Anna. 6. colum. & Feli. in. c. de his. de accusa. 2. colum. versicu fallit tertiò. & Philippus Decius in consilio. 137. numero. 3. & Thomas Ferra. in cautela 25. & tenet Firmia. in suo aureo reperto. in verbo. blasphemia. versic. 7. & dicit se ita practicase per dictum Bart. licet plura non alleget. Et pro dicto Bar. est glo. in. c. quicunq;. 26. q. 5. vbi tenet, quod si aliquis satisfecerit de crimine, vel inde egerit pœnitentiam. amplius non possit accusari, licet sit publicum crimen. ☞ Sed dictum Bar. & sequacium nunquam mihi placuit, nec eum practicaui. Imò nõ obstãte confessione absolutiõe. & pœnitẽtia, semper contra blasphemantes procedo ad dictas pœnas legales imponendas. Et ad hoc me mouent dicta sequentia. ☞ Primò per dictum Bal. in. l. pla-
11 cet. C. de sacrosanct. eccle. in fine. vbi tenet, † quod pœnitẽtia in forocõsciẽtiæ nõ tollit pœnã legalem dicendo, quod licet acceperit pœnã spirituale de delicto, non minus punitur in palatio. quod sequitur Anto. Francis. in additio. ad Abb. in. c. quintaualis. de iure iuran. in additione. quæ est in nu. 6. in parte. in loco & idem tenet Iohan. de Anna. in. d. c. de his. de accusa. 2. colum. versicu. nota. coniuncta glo. fi. vbi ait, quod licet quis sit absolutus in foro conscientiæ, tamen potest accusari in foro contentioso. & idem tenet in. c. accusasti. eod. titu. ☞ Secundò, quod tenet Abb. in. d. c. 2. de maledi. nu. 4. vbi ait, quod quando index ecclesiastic⁹, & secularis cõcurrunt ad puniendũ idem delictum, pœna imposita per vnum, non impedit pœnam imponendam per alium: quia in delictis misti fori vterq; possit effectualiter punire. vt notatur in. c. fœlic. de pœni. in. 6. Bar. in. l. prima. ff. vi bono. rapto. ☞ Tertiò facit, quod tenet Bal. in. l. accusationem. C. qui accusa. nõ pos.
12 col. 3. nu. 6. vbi tenet, † quod episcopus non potest facere pacem de maledictiõe Dei. vt notatur in glo. in. c. vt pridẽ. 23 q. 8. argu. in. l. prohibere. §. planè. ff. quo vi aut clam. & in. l. cõtra iuris, §. fi. ff. de pactis. ergo nec sacerdos in confessione: & hoc licet episcopus dicatur legatus Dei. vt nótatur in. c. sicut iuris. 7. q. 1. & in. c. fi. & in. c. quæri
13 tur. 24. q. 1. ☞ Quartò, quia in delictis vbi † offenditur Deus, non potest fieri concordia, nisi papa remittat. vt allegatur. d. §. Sabini. & ibi additio. Alex. ad Bar. & in. l. 1. C. de raptu virg. tenet Bal. ☞ Quintò, contra dictum Bar. & sequacium tenet Ias. in. l. sit prætor. §. iurari. ff. de iure iurã. nume. 15. vbi ait, quod in quantum tenet Bar. in. d. consilio, quod si esset statutum in loco, quod si quis fecerit pacem cum offenso, debeat relaxari de carceribus, si aliquis sit in carceribus pro blasphemia, si sit confessus peccata sua proprio, & parochiali sacerdoti, & ab eo absolutionem obtineat, dicatur ab ipso habuisse pacem cum offenso; debet relaxari, quod ista decisio non habet pro expedita, nec putat hanc esse mentem statuti: quia in contrarium tenet Bal. in. d. l. accusationem. quod dictum Bal. dicit notabi. Iohan. de Anna. in. d. c.
14 2. de male. 9. col. quia ea, † quæ committuntur in nos, dimittere possumus: sed ea, quæ in Deum, vel ecclesiam minimè. vt in. c. 1. de maledi. Et dicit, quod licet. d. Bal. loquatur in genere, decidit in specie de maledicente, & blasphemante. vt in. d. l. prohiberi. § planè. vbi notat Bart. quod officialibus reipublicæ est permissa, procuratio, & non alie-
15 natio, & sic nõ possunt iniuriã † factã rei publicæ remittere, multo minus iniuriã factam Deo, & sic patet, quod officiales tã ecclesiastici, quàm seculares iniuriã factã Deo per blasphemiã remittere nequeũt. secũdùm Ioh. de Ann. vbi suprà. ☞ Sextò, quia vt dicit Tho. Ferra. in. d. caute. videtur praua & malũ in se cõtinere, videlicet, instruere istos sacrilegos, & blasphematores ad euadendũ
16 blasphemias, propter † quas blasphemias veniũt

fames,terremotus,& peſtilētiæ vt ait tex. in.d.
auth.vt nō luxur.cōtrar na.¶ Tamē tu potes ſal
17 uarc.d.Bar.vt loquatur qñ blaſphemia eſt † oc-
culta,tūc ſola cōfeſsione, & remiſsiōe ſimplicis
ſacerdotis intelligitur habere pacē ab oſtenſo.
¶ Secus eſt,ſi iſte blaſphem⁹ erat condēnatus,&
poſitus in carcerib⁹, vel erat notoriū, ſiue publi
cū:quia tūc ſimplex ſacerdos abſoluere nō pōt.
p id,qđ habetur in.c.2.de pœn.& remiſ.ꝓut te-
net Ioh.de Ann.in.d.c.2.col.6.verſ. adde etiā in
quantū Bar.¶ Vel aliter potes intelligere Bart.
vt eius dictū ꝓcedat † qñ pœnitētia fuiſſet pu-
18 blica:qa videretur ſubrogari loco pœnæ cōten-
tioſæ.vt tenet Ioh.de Anna.in.d.c.de his.2.col.
verſ.nota,cōiuncta glo.de quo plenè per Hoſti.
in.c.tuę.de ꝓco.Secus ſi pœnitētia eſſet occulta:
qa licet ſit abſolutus quo ad Deū accuſatio,tñ in
iudicio faciēda nō ceſſat.vt glo.in.d.c.de his. In
fi. & in.c.admonere.33.q.2.gl.in.c.gaudem⁹.de
diuortiis.in verbo,poterit.quaſi in fi.glo.in.c.fi.
25 diſt.in verbo,corripere. & hoc habēt legiſtæ
ꝓ indubitato,ꝓut tenet Frācıſ.de Aretio.in.d.c.
de his.2.col.verſ.in glo.ſicut dicit,qđ patet ex di
ctis Bar.in.l.qui ea mēte.ff.de furtis & Dy.in re-
gula,peccatū.de reg.iur.in.6.ꝓut tenet Hoſt. in
d.c.tuę.& Anto.in.d.c.de his.& allegāt text. in
c.aliud.11.q.1.vbi dicitur,ꝙ pœnitēti publicè cō
cedit venia delicti.¶ Qđ Abb.in.d.c.de his.non
credit verū:qa pœnitētia,quæ imponitur in fo-
ro animæ nō imponitur ꝓ punitiōe delicti. Qđ
patet:qa ſi eſſet pœna delicti , iudex loci delicti
poſſet illā imponere,qđ nō eſt verū. Qđ patet
in.c.placuit.de pœn.diſt.6. Nec obſtat,ꝙ maior
ſit pœnitētia publica,quàm priuata:qa reſpōde-
tur,ꝙ iſta maioritas nō diuerſificat finē, ſed ſolū
fit ꝓpter ſcandalū qđ ex peccato publico pręſu
mitur ortū.26.q.6.c.fi. ¶ Sed eſt aduertendū,ꝙ
ꝓ ſentētia Hoſt. videtur caſus.in.c.ad abolendā.
§.ſtatuimus.de hæret.in.1.vbi habetur,ꝙ excōi-
catus ꝓpter hæreſim,niſi celeriter abiuret hære-
ſim,& ſatiſfaciat eccleſiæ,pōt puniri. facit text.
in.d.c.2.de male.vbi apparet,ꝙ impoſitio pœni
tētiæ, quę ibi ſubiicitur,eſt pœna : cùm ergo ſit
pœna tēdens ad vindictā publicā impoſitio ta-
lis pœnę tollet etiā pœnā criminalē, etiam ſi im
ponatur in iudicio ciuili.vt in.l.prętor edixi. §.
ſi dicatur.ff.de iniuri.¶ Sed qdquid dicat Hoſt.
& Anto.tene opinionē Abb.qa eſt vera. Quia
licet iſte blaſphemans publicè pœniteat,ſiue oc
cultè,debet,& pōt puniri p iudicē ſecularē pœ-
na dictarū legū regiarū. Et hāc opinionē, credit
verū de iure Frāci.de Are.in.d.c.de his.3.col.&
dicit,poſtēditur clarè in.c.in capite.50.diſtin.&
in.c.admonere.iuxta finē.pœnitētia publica fit,
& finis eius videtur eſſe recōciliatio ad Deū, &
euitatio pœnę ęternę. Vnde licet multa fiant in
pœnitētia publica,quę ſapiant pœnā,hoc tñ eſt
in conſequentiā : qa finis principalis ipſius eſt
pœnitētia ad recōciliationē poti⁹, quàm pœna.
¶ Nec obſtat tex.in.d.c.ad abolēdā.§.ſtatuim⁹.
qa dicit Frācıſ.de Are.vbi ſuprà.ꝙ ſicut in fauo
rem fidei multa alia ſpecialia inducta ſunt. vt in
c.in fidei.&.c.filij.de hęre.in.6. ita etiā ſtatuitur
hoc,vt hęreticus facilius reuertatur ab errore, &
ſic vt amplietur fides catholica, ꝙ iudex ſecula-
ris nō poſsit punire.¶ In adiutoriū Abb.& pro
mea opinione facit illa litera. in. d. capitulo ſe-
cundo de maleficie . quæ vult , ꝙ vltra pœniten-
tiam publicam impoſitam poteſtas ſecularis
poſsit & debeat procedere ad pœnam pecunia
riā pro eodē delicto.ille tex.fortius vrget,quàm
tex.in.d.capi.fœlicis.§. pēnulti. de pœnis.in.6.
quē adducit Abb.in.d.c.de his.q tex.bene facit,
ſi intelligamus illū verſi ꝓ d.c.de his.qñ ꝓ pœ-
nis ſpiritualib⁹ illatis,& ꝓ criminib⁹ cōmiſsis iā
fuerat recepta ſatiſfactio, & publica pœnitētia.
19 Sed tex.nō vrget nos ad hoc. Vnde ſcđm Areti.
vbi ſuprà pōt intelligi.ꝙ ꝓ pœnas † impoſitas
ab illo canone nō videntur ſublatę pœnę iudici
ſeculari puniēdi crimē. Et ꝓ iſta cōclusiōe dicit,
ꝙ facit glo.in.d.c.2. de male.relata ad tex.dū di-
cit,ꝙ blaſphemia ſecundū leges imponitur pœ
na mortis, vt dictū eſt : quaſi ſentiat,ꝙ vltra pœ-
nitentiā poſitā in canone , poſsit reus puniri in
foro ciuili,& ꝙ lex ibi vltra procedat in deteſta
tionē criminis.vt pœnitētia publica cōmittat cū
pœna,ſicut dicit gl.in.d.c.fœlicis. ¶ Et qa,vt ait
Abb.in.d.c.de his.nu.4. pœnitētia etiā ſi ſit pu
blica.leuior eſt.q̄ pœna naturalis delicti.vt in.d.
c.admonere,& qa ſi punitur cōfeſsiōe vt ſatiſfa-
ciat Deo,ita debet ſatiſfieri reipublicę,quā lęſit,
ideò punitur in ſoro cōtētioſo,& iudiciali,qa de
bet puniri vbi delinqt,& cū iſta tēdant ad diuer
ſos effectus,ſiue act⁹,impoſitio vni⁹ nō imponi
tur p diſpoſitionē alteri⁹ ſcđm eundē ibi. nu. 3.
& facit in ſimili illud,qđ tenet Cy.in.l.impialis.
C.de nupt.vbi ait,ꝙ teſtes infames qui accepe-
runt pœnitentiam,& veniam meruerunt à ſacer
dote,poſtea teſtificari non valent : quia in foro
noſtro etiam ſi remitteretur ſibi per papam , nō
ꝓdeſſet,niſi à ſolo principe infamia remittatur.
in expreſſo contra Barto.in dicto conſilio.tenet
Cataldinus in tracta.ſyndicatus.verſi.178. dicen
do,ꝙ licet per confeſſionem & pœnitentiam ſe
cutam tollatur pœna delicti.vt in.c.fratrum. 50.
diſti.dicit eſſe verum de pœna ſpirituali , nō de
temporali

temporali: quia pœna temporalis, in qua iocurritur, non remittitur per sacerdotem confitenti, nec culpæ absolutio remissionem incursæ pœnæ includit, secundùm Iohā. Andr. in. c. pro humani. de homicidi. in. 6. in nouela. ¶ Et in quantum Bart. tenet in dicto consi. de remissione imperatoris, debet intelligi, quando quis blasphemauit ex leuitate, vel insania. secus si dolo, vel iniuria iuxta notata in. d. c. 1. de male. & sic secundū Iohā. Andr. ibi si rectè consideretur, istud nō facit pro Bar. sed potius contra, potissimè per ea, quæ dicta sunt in. c. 1. per Gofre. & Hosti. ¶ Ad id qđ Bar. etiam dicit, ꝙ ecclesia nunquam claudit gre-

q̄ si dispēsarē[b] cō ella

20 miū venienti, hoc est verum, † quantùm ad sacramēta, & spiritualia, sed quantū ad temporalia claudit. vt notatur in. c. 1. de hęret. & c. super eo. eod. tit. in. 6. & 10. c. sedes. de rescrip. prout ita intelligit Iohā. de Anna. in. d. c. 2. in. d. col. qđ nota
21 quia etiā per baptismum † non tollitur accusatio criminis. vt Abb. & Fel. & Aret. magis latè in. d. c. de his & Abb. in. c. gaudemus. de diuor. nu. 16. ¶ Etiā contra Bar. possunt adduci ea, quę latè tradit And. Sic. Barb. in. c. pernitosas. de officio ordi. col. 44. versi. capio tertiū. vbi latissimè, an pu-
22 nitus † in foro ecclesiastico possit puniri in foro seculari. vbi per. 4. col. refert plures doctores tenētes ꝙ sic, & ꝙ pœna iudicis ecclesiastici non impendit quin puniatur per secularē. Licet dicat, quod sibi potestas petit consiliū, si procederet cōtra quandā mulierē, quę per iudicē ecclesiasticū fuit damnata ad perpetuos carceres, & puniri pœna seculari: & licet consuluit, ꝙ non poterat facere, nec debebat, & si faceret, incideret in pœnam. l. Iuliæ repeti. §. fi. ff. ad. l. Iuli. repe. con filio suo nō obstāte illam decapitauit. & vi. Abb. ibi. & gl. in. l. 1. tit. 8. foro. ll. lib. 4. in glo. A sabiendas. in fine. & Bar. in. l. adulterium cū incestu. ff. de adulteriis. versi. qui releuat. & Ang. ibi. & in l. 2. C. ad. l. Iuli. de adult. tex. in. l. 3. tit. 18. parti. 7. Ang. de Aretio in tracta. malefi. in parte. cheme adultera la mia dona. nu. 66. vers. habeas. & doct. in. c. 2. de exceptio. in. 6. ¶ Quid si aliquis pluri-
23 bus vicibus vno impetu, & diuersis vicibus † ex interuallo blasphemauit, an puniatur de pluribus blasphemiis, vel de vna tantū? Dic ꝙ de vna tantùm. vt notat Cępola consi. 77. & vide Hippoly. de Marsi. in. l. in rixa. ff. ad. l. Corne. de sica. nu. 24. vbi idem tenet, dicendo, ꝙ si statuto cauetur, ꝙ qui blasphemauerit Deū puniatur. in. 10. qui beatam Mariā in. 10. qui sanctos in. 10. si aliqs vno impetu blasphemauit omnes, vt quia dixit, maledicatur Deus & omnes sancti cum eo, solùm condennatur in 10. & idem tenet Alberi. de Rosa. in. tracta. statu. in. 2. parte quæst. 30. & quæst. 32. & quęstio. 41. ¶ Facit quod tenet Bald. in. l. si duo rei. §. semel commissa. ff. de recep. arbi. nu. 3. vbi ait, ꝙ

en poco, o ē mucho

24 si statuto † cauetur, ꝙ qui portauerit arma in palatio pro qualibet vice puniatur, ꝙ si quidā stetit tota die in palatio, non debet puniri nisi vna pœna, quia nō est interrupta portatio armarū, intrādo, & exeundo. vt ibi per eū. ¶ Facit in similì quod tenet Bal. in. c. quęstioni. de appella. nu. 2. vbi ait ꝙ si cauetur statuto, ꝙ detinens vxorem alterius per mensem puniatur in centum, detinuit per duos menses, an puniatur in ducenta? Dic ꝙ si continuatiuè detinuit, non punitur nisi in centum, quia vnicum est delictum continuatum. vt in. l. inficiādo. §. infans. ff. de furt. & in. l. eum qui. §. in popularibus. ff. de iur. iur. & ibi glo. valde notabil. & est text. in argu. in. l. vna est via. ff. de seruitu. rusti. prædi. ¶ Et an sit differentia inter verbum, blasphemare, & verbum, maledicere, vide Bart. in. l. item apud Labeonem. §. ait prætor. ff. de iniuriis. num. 4.

Summarium

1 NOn dispensatur cum blasphemantibus.
2 Dispensatio ex magna causa adhibetur, & pœnitentia eleæmosynis redimitur.
3 Pœna redimitur magno pretio.
4 Eleæmusyna extinguit peccatum, sicut aqua ignem.
5 Cum blasphemantibus in modo capturæ dispensare potest.
6 Carcer est arbitrarios, & arbitrio iudicis relinquitur, & ideò assignando nobili totum palatium, vel ciuitatē pro carcere, satisfacit iudex statuto iubente quem poni in carcere.
7 Accusati custodiuntur arbitrio iuditis.
8 Distinctio personarum in iuditiis an sit habenda.

b Dispensaren.[b] Idem videtur dicere tex. in dicto. c. secundo de maledi. ibi, nullam misericordiam habiturus. & notat ibi Abb. num. 5. ꝙ contra dispo-
1 sitionem † istius text. non adhibetur dispensatio. vt tex. hic dicit, Tamē dicit, quòd Hosti. ibi
2 dicit vnum dictū satis ęquū, ꝙ ex † magna causa possit adhiberi misericordia, & sic dispensatio, vt

tio. vt si est persona nobilis, vel honorabilis, quam non deceat sic publicè pœnitere, & vult hanc pœnitentiam eleemosynis redimere. per. c. primo. de voto. & c. mulieres. de sent. excō. et. c. medicina. de pœnit. distin. prima. Quod dictum Abb. sequitur ibi Iohan. de Anna. 3. col. versic. nota. in verbo, nullam, & dicit, quòd hoc sequi-
3 tur Floria. quia potest nobilis † homo redimere pœnam magno prætio. & pro hoc allegat, quòd omnes pœnę sunt arbitrariæ. c. sicut dignum. de homic: & pro dicto Abb. facit dictum Dauidis dicentis Consilium tibi placet, eleæmosynis redimere peccata tua redime. Pro quo facit, quia secundùm Ambrosium in sermone, qui legitor in. 3. Dominica de Aduětu. Nullum enim tā grane delictum est, quod non purgetur abstinentia, & eleemosynis extinguatur. Ait quoq; san-
4 ctus Propheta, sicut † aqua extinguit ignem, ita eleæmosyna peccatum. Magna est ergo eleæmosyna, quæ ardentium criminum glebas beneuolentiæ suę fonte refrigerat, & quadā in igne claritatis obruit incendia delictorum, vt qoamuis offensus Deus, quāuis criminibus prouocatus, cogatur liberare eleæmosynis, quæ disposuerat punire peccatis. Et ex hoc credo euenire practicam, quam aliqui illiterati iudices tenent, mutando hanc pœnā carceris in oleum pro lampade ecclesiæ, vel iubendo expedire aliquam pecuniam pauperibus, quę non est tuta, nec potest fieri per istū tex. ibi. No dispensara en poco ni
5 en mucho. ¶ Tamen in modo capturæ † credo ꝙ bene possunt dispensare ex causa, si blasphemantes sunt nobiles, literati, vel honorabiles, quia non debent detrudi in carcerē: publicam, quia pragmatica hoc nō dicit, sed solum. Que sea preso, y este en prision vn mes. Et carcer est arbi-
6 trarius, † & arbitrio iudicis relinquitur. Et ideò dicit Pala. Rubi. in repeti. rub. de dona. §. 9. nu. 13. folio. 5. ꝙ stante statuto, ꝙ quis debeat poni in carcere pro delicto, si aliquis nobilis venit carcerādus, satis factū erit statuto, si assignetur sibi amplius locus, putà, palatius potestatis, vel, ciuitas tota. Ita dicit singulariter Ang. de Peru. in. l. qui carcerem. ff. quod met' causa, & de iure regni est tex. singula. in. l. 4. tit. 29. parti. 7. in fine. ibi. Si el recaudado fuere hombre de buē lugar, o honrrado por riqueza, o por sciencia, no le deuen mandar meter con los otros presos, mas deuen lo fazer guardar en algū lugar seguro. Et Montal. ibi
7 notat primò ex illa lege, ꝙ accusati † custodiuntur arbitrio iudicis, causis, & personis inspectis. coocordat tex. in. l. prima. ff. de costo. reorū. vbi est tex. notabil. cum glo. & ibi Bar. & idem tenet Ias. in repeti. l. admonendi. ff. de iure iuran. col. 68. nu. 143. & vide glo. singula. in. l. agens. C. de curiosis lib. 12. & Anto. Corse. in singula. suis in parte, custodia. Ang. in tracta male. in parte, qui iudex dictum. nu. 14. Et facit ꝙ tenet Cy. in. l. 1. C. de priuatis carceri. vbi tenet, ꝙ officialis potest deputare carcerē in loco palatij vbi vult extra publicum carcerem & ibidem carcerare aliquem tàm in causa ciuili quàm in criminali & si ex hoc fugā arriperet pugniretur, ac si ex publico fugisset: quia iste talis locus dicitur publicus carcer, quia est in loco publico deputatus. & hoc dicit ꝙ tenet communiter doctores & vi. Plat. in l. nemo carcerem. C. de exacto tribu. lib. 10. ¶ Et iuxta captione, seu detentione credo, ꝙ intelligatur dictū Abb. & Host. & sequacium, ꝙ ex caosa potest iudex dispensare, sed non in illis triginta diebos, in qnibus debet esse captus, quia in istis, nec in aliquo eorum potest iudex dispensare sub pœna hic contenta, scilicet. ꝙ subiaceat pari vltioni. Et existimo hanc esse mentem dictæ pragmaticæ & istius text. quia dedecus esset magno militi, vel literato, & similibus personis propter hoc esse in publico carcere, & sic publicè pœnitere, quod non decet honorabilem personam secundùm Abb. vbi supra in dict. c. 2. nu. 5. qd nota. Et credo, ꝙ ista sit intentio senatorum consilij regalis: quia ex eo, ꝙ ego propter istas blasphemias aliquos nobiles & literatos in domibus suis, vel amicorum assignaui eis pro carcere. & aliquādo aliquos pauperes in carceribus locorum suorum, & non in carcere publico ciuitatis vt possint se substentare, & carnifices, & tabernarios in tabernis in macellis detinebam captos com catenis, vt in officiis suis sic capti ciuitati seruirent, qoidam iudex cui rationem meæ syndicationis reddidi in ciuitate Plazentiæ procedebat contra me, dicti senatores iusserunt me illico soluere, & iusserunt ꝙ super hoc contra me non procederet, & totum ad consilium regale remitteret, vt patet in prouisione, qoam habeo datam Toleti. 21. die Februarij. anno domini. 1534. Et quia quis censetur incarceratus & in vinculis detentus si dedit fideiussores detenendo arrestom vel non recedendo ab aliquo loco aut iurauit non recedere vt est tex iuncta glo. in. l. in eadem. §. in vinculis & in. l. necnon. ff. ex quibus causis maio. & qnia in vinculis autem eos accipimus qui ita alligati sunt vt sine dedecore in publico apparere non posont vt tenet Guid. Pap. singulari. 437. & tenet Ias. in. §. rursus Institu. de actioni. col. 7. nu. 49. & tenet Guido. decisione. 253. & quādo quis dicatur esse in custodia vi. In

noc. in. c.

noc.in.c.nuper de sent.excō.in principio &glo. in.l.fi.C.de curiosis lib.12.& ibi.Bar.¶ Cui non obstat,nec potest obstare iste tex.in quātum di-
8 cit,sin excepcion †de personas.vt in.c.nouit.de iudiciis. quia prout dicit ibi Abb.nu.8. esse verum quando proceditur ad correctionē peccati nō est faciēda distinctio personarū inter magnū & paruū in modo tamē coercēdi,& puniēdi,& in generibus pœnarū bene fit differētia, vt ibi p eū.facit gl.in.c.cū quidā.§. illi verò. de iur.iurā.& glo. in.§.itē lex Cornelia de falsis.Inilit. d̄ pub iudi.in verbo,dportatio alia in.c. grauē de pœnis.sanct⁹ Thom. prima secundę.q.73.arti.10.tex.in.l.fi.C.quę res vendi.non poss.& ibi.glo.tex.in.l.8.tit.31.parti. 7.Hyp.de Marsi.in.l.si quis viduā.in fine. ff.de quæstio.& Paris de Put.in tracta.syndi.in parte quid si p statutū fol.198.nu.4.¶ Et facit qd̄ tenet Bar.in.l.1.ff.d̄ edēdo.vbi dicit, q in his,quę fiūt ex mera gratia,etiam apud Deū est acceptio personarū,sec⁹ in his,quę sunt de mera iustitia, nec apud Deū, nec apud homines debet esse talis acceptio p̄sonarū. Quia scriptū est. Ita iudicabis magnū sicut paruū.vt in. d.c.nouit. Sed si est, q carceratio est arbitraria, & sic ex mera gratia (vt dictū est) illico quo ad Deū,& quo ad homines in isto modo carcerandi potest dispensare,putà, in assignatione ipsius,quod nota.

passe ᶜel la misma pena.q̄ el transgressor dela dicha p̄matica hauia d̄ passar.

Prætorū. Cap.26.

OTrosi,q̄ se sepa si esta hecho y no se guarda el apartamiento ᵃde los moros,y si no estuuiere hecho lo haga
2 ga y si esta hecho y no se guarda,lo haga guardar y requera a los cōcejos comarcanos de los señorios q̄ lo hagā y guardē y trayan , y embiē relaciō d̄ como se guarda so pena q̄ pierda la quarta parte del salario.

Summarium.

1 IVdex non puniens delinquentem pœna statuta in iure, debet puniri eadem pœna.
2 Qui non accusat blasphemantem punitur tanquam malefaciens.

c 1 Passe ᶜ Nota tex.q iudex q non punit†delinquentem pœna statuta in iure,debet puniri eadem pœna est tex.vnicus in.l.3.C. nec sacra.batis.reite.tex.in.c.vt clericorū mores. de vita & honestate.cleri.& in.l.si quis.C.de sepulchr.viola.& in.l.vna.C.de priua.carce.& lex. 9.tit.de los robos.lib.8.in ordi.rega. Moutal.in; l.a.tit.2.for.ll.lib.2.gl.quę incipit,Pierda lo que ouiere,eundē Mont.in.l.8.tit.7.lib.1.for. legum in glo.1.vi.Bal.in.c.1.quæ sunt regalia principis super verbo bona cōmittentiū vbi tenet q si iudex non suspendit illum qui suspendendus erat debet suspendi. ¶ Et facit qui nō accusat †blasphemātem tanquā malefaciens punitur. vt probat text.in. c.siquis.per capillum. 22. q.1. ibi si quis aūt talem hominem non manifestauerit non est dubiū quim diuina condēnatione coërceatur , & est crimē q nullus debet dissimulare imò debet ipsum blasphemantē nūtiare. tex. in.c. nō nulli & ibi Doct. de Iudęis.& Bar.& Angl.in.l.q senatus.ff.de iniuriis.& in.l.1.ff.de pub.iudi.& Ludoui.Mōtalt. in tract.de reprobatione sententiæ Pilati in primo.dubio.num.3. &.3.tomo.g.tracta.

Prætorum. Cap.25.finis.

Sequitur Caput.26.

Summarium.

1 MOres Maurorum,Iudæorum, & nostri, in nullo concordant.
2 Consortia malorum sępe bonos corrumpunt.
3 Habitatio,& conuersatio continua cum Iudæis prohibetur.
4 Contagio quę potest esse nociua, potest expelli, & vitari.
5 Rufiani, siue Lenones, & meretrices, & similes possunt à ciuitate expelli , & idem dic de leprosis,& de habentibus alias quascunq; infirmitates contagiosas.

a Apartamiento. ᵃ Vt cauetur in.l.10.tit.3.lib.8.in ordi.regali. vbi ad plenū de ista segregatione maurorum & iudęorum. ¶ Et ratio hu-
1 ius potest esse quia maurorum †& iudęorū mores, & nostri in nullo concordant , & ipsi de facili

cili ob continuam conuersationẽ & assiduam familiaritatem ad suam superstitionẽ & perfidiam simplitium animos inclinarent vt in.c.ad hęc de
2 Iudæi.& quia malorum † consortia sæpe bonos corrumpunt.vt in.c. sæpe.28. quæstio.prima.& hac de causa continua conuersatio
3 † & habitatio cũ Iudæis prohibetur.nec cũ eis mãducare, nec ab eis medicinã assumere debemus. vt. c. nullus.&.c.sequẽti.28.quæstio.prima. ¶ Et qđ dictũ est de Iudæis intellige de Paganis, Saracenis, & Gentilibus, cùm eadem sit ratio. vt notat glos. in.c. ad mensam.11.quęstio.3.&.c.omnes.28.quęstio.prima, licet Iudęi difficiliores sint ad cõuertendũ, & peritiores ad subuertendũ quàm Gentiles, quia legẽ habent & prophetias, & ideò hęc ratio potius habet locum in eis, quam in Gentilibus. vt notat Montal. in.l.4.tit.2.lib.4.foro.ll. ¶ Et ex rationibus supradictis est notanda regula, quam tradit Bald.in.l.nullus.C.de summa tri. & fide catholi.s. ꝙ omnes, quorum contagio po-
4 test esse † noua, debent expelli, & vitari. vt notat glo.in authen.ius iuran.quod præst. in fine.colla.2.quod dicit Montal. vbi supra esse notãdum contra rufianos, siue lenones, & meretrices, & similes, qui propter eorum morbũ & contagium possunt à ciuitate expelli, vel à vico, vbi habitãt. Idem de leprosis, & de habẽtibus alias quascũq; infirmitates contagiosas. de quo per Montal. vbi suprà.& vide Fran. Cur. in additio. ad Paul. de Cast.in.l.iustitia.ff.de iusti.& iure.& doctor del Castill.in.l.62.de Toro.& Pala.Rubi.in repeti. rub.de dona.§.60.nu.8. Et Paul.de Cast.in.l.nullus.C.de summa tri.& fide catholi.& facit tex.& sbi glo.& doctores in.c. cùm oporteat de accusatio. vbi ex inhonesta conuersatione pręsumitur contra aliquem & vide Ripam in tract.de peste. in.3.parte.nu.142.cum sequentibus. Tamen locator non potest expellere meretrices quibus domum cõduxit, licet possint repelli à vicinis quia ad illum vsum meretricandi domum conduxisse pręsumitur. tenet Philip.de Perus.in.c.primo de vsur.& Ripa in dict.tracta.de peste in.5.parte nu.20. ¶ Et quia iam in nostra Hispania non sunt Mauri nec Iudæi: quia expulsi fuerunt per istum catholicum regem iste tex. non vtitur nec practicatur, ideò in eo non insistam tamen de ma-

Prætorũ. Cap.27.

OTrosi, q̃ si algunos malhechores de su jurisdiction se acogieren a fortalezas [a], o lugares de señorio q̃ con gran diligencia entiendan en saber a dõde estan, y

teria vide per totũ titulum de Iudæ. & Sarac. & Montal.in glo.ordi.in parte Iudæus.& Iohã.de Plat.in.l.omnes qui. C.de decurioni.lib.10. vbi latè. Vbi tenet ꝙ in malis nobiscum non participant quia cum eis non est epulãdum, conuersandũ, medicinas sumendo, & ab conuiuiis eorũ est abstinendũ, & distinctum habitum deferre debent vt à Christianis dignoci valeant. ¶ Tamen habẽt participationẽ nobiscũ quo ad onera publica, licet non quo ad onores. ¶ Item quantum ad iuditia & arbitria quia secundum nostra iura agunt, conueniuntur, & puniuntur. ¶ Itẽ quantũ ad matrimonĩa prohibita, vt cũ personis prohibitis auia, vel sorore non contrahant. ¶ Nec obstat ꝙ nil ad nos de his qui foris sunt. vt in.c.gaudemus.de diuor. quia est verùm quo ad pœnam spiritualem non temporalem vt. g. in. c. Iudæi. de Iudę. Sunt enim foris à nobis quo ad fidẽ, sed quo ad alia subsunt nobis vt in.l.Iudæi.C.de Iudę.secundùm Plat. vbi suprà.

Prętorum Caput.26.finis.

Sequitur Caput.27.

Summarium.

1 REceptans aliquem malefactorem in castro, vel fortalitio, tenetur ad emendam maleficij cõmissi, & ad pœnam de iure statutum.
2 Pœna receptatoris delinquentium, & violantis pacem.

a FOrtalezas. [a] Vide text. in l.prima & tertia cum sequentibus.tit.16.lib. 8. in ordi.rega. vbi cauetur, ꝙ receptans
5 † aliquẽ malefactorẽ in castro, vel alio fortalitio, dominus castri tenetur ad emendam maleficij cõmissi & insuper tenetur ad pœnam de iure statutã. Et iudex verò super hoc inquisitionem tenetur facere, aliàs de suo resarciet. quod vendicat sibi locum in eo, qui receptatur in villa, vel loco, & idem est, si receptat in castro,

vel domo

vel domo forti, vel in arcibus mulieres, & earum rapientes, aliosq; molefactores, & eos noluerit iustitiæ tradere si requisitus per adelătatum, noluerit delinquentes, vt permittitur, dare poterit ex tunc adelătatus cum de hoc fuerit per publicum instrumētum certificatus capere di ruereq; fortalitiū, castrum, vel domum in aliorū terrorem & exemplum. vide tex. in. l. prima cū sequentibus tit. 17.

2 eod. lib. 8. in eisdē ordi. regalibus. ☞ Et pœna † receptatoris delinquentium & violantium pacem est φ puniatur eadem pœna qua punitur ipse delinquens nisi sit coniunctus vel affinis delinquentis. vt in. tit. de pace iura. sit c. primo. §. rōuenticulas. & ibi Bal. tex. in. l. 2. ff. de recepta. & in. l. prima. C. đ his qui latro oculta. Archidi. in. c. qui cunq; de hęreti. in. 6. & tenet. l. 2. in dicto tit 17. in fine eod. lib. 8. in ordina. regali.

requieran[b] a los receptadores que los

Summarium.

1 Remissio vt fiat an sit necesse φ iudex delicti eam petat, vide hîc.

2 Iudex requirens an debeat dicere in literis impetramus, vel requirimus & rogamus.

b 1 Requieran. [b] Nota tex. φ ad hoc vt remissio † fiat est necessarium φ iudex delicti dictã remissionem petat. idem tenet Barto. in. l. prima. C. vbi de crimi. agi opor. nu. primo. idem tenet Abb. in. c. primo. de rapto. nu. 9. vnde si iudex delicti non curat requirere, potest delinquens puniri per iudicem originis vel alibi, secundum eūdem ibi, quæ opinio dicit ibi Iohã. de Anna. 3. & 4. col. esse satis bona allegando Bal. in dicta. l. prima. & est tex. in. §. si quis verò comprehensorum. in authen. vt nulli iudicum. colla. 9. & idem tener Abb. in. c. fi. de foro compet. col. 8. nu. 15. & ibi additio. & idē tenet Bal. in additio. ad Specul. in tit. de cōpet. iudi. ad ditiōe versi. iudex originis. Et ideò dicit Iacob. de Belo vis. in sua practi. in parte de fuga reorum nu. 27. φ licet quis nō cōmisit delictū in iurisdictione illius iudicis qui eū detinet φ tunc potest ipsum punire quãuis alibi cōmisserit delictum, nisi fuerit requisitus per iudicem loci, in quo deliquit, vel per iudicem domicilij criminosi & sic dicit φ intelligitur. d. §. si verò cōprehensorū & d. l. si cui. §. fi. ff. de accus. vt dicit esse expressum. l. 2. C. vbi đ cri. agi oport. maximè quia in criminalibus prorrogatio admittitur. vt in. l. 1. in fine. C. de iure om. iudi. & l. 2. & sic si non fuerit requisitus per iudicem in quo deliquit potest quilibet iudex eum punire φ dicit esse verum si criminosus non habet certum domicilium quia si haberet & ibi cōmisisset: esset remittēdus necessario ad iudicē sui domicilij etiã sine reqsitiōe qđ dicit valdè nota. ibi. nu. 30. in. d. practi. & sic dicit φ intelligitur tex. in. d. §. quis verò cōprehensorum. & lex. relegatorum. §. interdicere. ff. de interdi. et releg. nec delicta remaneant. impunita. vt in. l. ita vulneratus cum ibi nota. ff. ad. l. Aquiliam. ☞ Et ista petitio remissionis debet fieri à iudice delicti, non autem à iudice originis nec domicilij, & est ratio differentię. quia illam iurisdictionem offendit vbi delinquit. vt tenet Baldus. in. l. executorem. C. de executio. rei iudi. & tenet Montal. in. l. prima titul. primo libro secundo foro lē gum. in glo. Alli responda. prima col. & quòd requisitio remissionis, seu petitio requiratur tenet Iacob. de Belo vis. in sua practi. in parte de fuga reorum. numero. 63. ☞ Quòd intellige quando requiritur iudex par, siue æqualis, quia tunc requiritur petitio remissionis, secus si est iudex inferior subiectus & habens iurisdictionem taxatam, & non habens authoritatem puniendi vt sunt isti iudices pedanei quia tunc debet fieri remissio malefactoris per talem inferiorem superiori sine eo quòd sibi petatur nec requiratur. probat Baldus. in. l. si Baisatorem. C. de fideiussoribus primo notabili. per legem secundam. C. de sportulis. & tex. mirabilis in. §. audient. in authentica de defensori. ciuitatis. collatione tertia. in principio: & tex. in lege prima. ff. de seruis fugitiuis ibi & inuentos redant. & Bartolus in lege magistratibus. ff. de iurisdictione omnium iudicum. nume. tertio. & Innoc. singulariter in. c. vt fame. de senten. excōmu. & vide tex. in. §. necessitatem. in authen. vt iudi. sine quoque suffrag. collatione prima. text. in. l. generali. C. de decurio. lib. 10. & facit tex. in. §. & hoc quoq; precipimus. in authentica vt litigantes iurent. collatione nona, & vide in simili Salyce. in lege prima. C. de exhibentib. reis in fine dicendo, quòd vbicunq; iudici apparet aliquem esse militem remissionem debet facere etiam parti non petente, quòd dicit esse notandum: quia miles non potest prorrogare iurisdictionem in criminibus & debet remittere cognito de crimine & cum actis causæ vt ibi. ☞ Et vide dictum Iacobum de Bello viso, in dicta sua practica iudiciaria in parte de remissione fienda, aliàs de fuga reorum. numero 63. vbi

63. vbi in expresso tenet, quòd si sunt tales iudices qui non possunt cõmodè cognoscere de crimine cõmisso propter deffectum iurisdictionis, tunc tales tenentur remittere siue requisitione,& dicit ꝙ pro hoc est tex.in.l.3.in.fine.ff.de officio præfe.vrb.& in.l.fi.& in.l.solent.ff.de custo.reorũ.& in dict.§.audient.in authẽ.de defenso.ciuita.&.l.defensores.C.de defenso.ciuit.&.l.fi.ff.de offi.præfe.vigil.& in authẽ.de manda.princip.§.fi.colla.3.&est tex.singula.de iure regni in l.42.tit.16.parti.3.in fine.loquẽdo in teste falso, quia potest puniri per iudicem,tamen si talis est iudex qui nequit punire, quia non habet iurisdictionem debet remittere cum maiori iudici puniendum.& vide quæ dicã infra.in.c.48.in glo. Qualesquier juezes.nu.5.¶ Et facit ꝙ tenet Felinus in.c.non potest.de re iudi.nu.5.vbi tenet allegando tex.in.l.fi.C.vbi senato.vel clari.& Areti.in.c.qualiter & quando.el.2.de accusatio.ꝙ si rectores prouinciarum vident personas illustres esse condẽnandas,& nec possũt illas condẽnare nec punire,debent referre causam principi,& tenet solẽnis doctor Iohã.Bernal.de Luco Episcopus Calagurritanus in sua practi.cri.in parte,officiali,ac vicario generali.col.2.¶ Et vide Bal.in c.quoniam contra.de probatio.nu.8.vbi si in capiendo malefactorem simul concurrant iudex superior et inferior in eodem territorio,inferior debet efferri superiori.¶ Adde tamen †ꝙ iudex requirens in literis suis,non debet dicere imperamus, vel iubemus,sed debet dicere,requirimus, &rogamus.& hortamur,vt tenet Ang.&Saly.in dict.authẽ.si verò criminis.C.de adult.cõtra tex.ibi.& sic vtitur & facit iste text.in quantum dicit.Requieran.

entreguen[c] y sobre ello hagã todas las diligencias que de derecho se deuen

Summarium.

1 Remissio an fiat de necessitate, vel de vrbanitate.
2 Non remittit maior ad minorem.
3 Remissio habet locum in criminalibus.
4 An valeat consuetudo, ꝙ remissio delinquentis non fiat.
5 Remissio fit in grauibus criminibus,secus in leuibus.
6 An in causa criminali ardua ciuiliter mota, habeat locum remissio.
7 Remissio vbi fit,an debeat fieri ante condemnationem.
8 Iudex antea quam delinquẽtem remittat, potest cognoscere an sit culpabilis necne: quia non tenetur sequi iniustos appetitus requirentis.
9 Litera requisitoria cum informatione delicti mittitur ad hoc,vt remissio fiat.
10 Si sententia est perdita, sufficit vt informatio ipsius iudici mittatur,vt delinquentem remittat,quia sententia potest probari per testes.
11 Appellatione actorum sententia continetur, & sententia est de actis.
12 Vt remissio fiat decem requiruntur.
13 Raptor virginis,& honestę mulieris, non remittitur.
14 In terris quę sunt sub vno præside,non est locus remissioni.
15 An vagabundus delinquens remittatur.
16 An in contractibus habeat locum remissio ad locum contractus.
17 Remissio in contractibus habet locum, quando contrahentes in fraudem contractus fugiunt & receptantur.
18 Remissio in contractibus habet locum, quando contrahens solutionem destinauit in certo loco,& promisit ibi personaliter representare.
19 Remissio in contractibus habet locum, quando contrahens renuntiauit foro suo
20 Renuntiatio fori specialis requiritur.
21 Clericus non potest consentire in alienum iudicem.
22 Ad rationem redẽdam remittitur quis ad locum vbi habuit administrationem.
23 Remissio habet locum in causa status.
24 Remissio cuius expensis fit.
25 In causa inquisitionis testes non debent venire suis sumptibus,sed sumptibus reipublicæ.
26 Processus,& confessio facta coram iudice remittente,an valeat.

c Entreguen. Nota tex.quòd de iure regni in criminalibus debet fieri remissio delinquentium ad locum delicti.Idem tenet & latè.l.2.tit.17.lib.8.in ordina.1 rega.& hodie remissio†est de necessitate & non de vrbanitate.vt voluit tenere glo.in Cle.pastoralis.§.deniq; in verbo, de more.de re iudica.& glo.in.l.si cui.§.fi.ff.de accusatio.quia istę glossę reprobãtur per tex.in authẽ.si verò criminis.in verbo iubemus.C.ad.l.Iulia.de adult.& ibi Angel.& Saly.quia verbum iubemus inducit necessitatem vt in.l.prima & secunda.ff.ꝙ iussu.pro quo est

quo est text. ibi si verò imperata neglexerit: quia
hoc verbū imperata necessitatē importat. c. q̄ pre
cipitur. 11. q. 3. & quia negligens punitur ergo te-
netur arg. l. Gracus. C. de adulte. nec obstat q̄ par
imparē non habet imperiū quia in hoc factus est
superior, licet non ad puniendum, & q̄ de neces-
sitate fiat remissio est veritas. vt ponitur in d. cta
authen. si verò, secundùm Bar. in dicta. l. si cui. §.
cum sacrilegium in principio. & est tex. expres-
sus in. l. 2. tit. 29. parti. 7. ¶ Glos. tamē in dicta. l. si
cui. §. fi. & in dicta Cle pastoralis. potest saluari in
1 casu in quo per alium iudicē literæ non fuerunt
super remissione directę, nam tunc iudex cogni
to quòd alibi deliquerit, & non in sua prouincia
debet ex vrbanitate remittere ad iudicem delicti,
vel vbi maius crimen cōmisit. prout tenet Saly.
in dicta. authen. si verò & dicit notandū quia for
te non auditū. q̄ sequitur Iohā. de Anna. in dicto
c. primo de rapto. col. 5. ¶ Et tu vide Cardi. in. d.
Cle. pastoralis. versic. deniq;. nu. 17. vbi vult di-
stinguere aut remissio petitur in foro ecclesiasti
co vel in seculari, in primo casu est vera opinio
de necessitate, etiam si iudex ecclesiasticus petat
à seculari vt in crimine hęresis. vt in. c. commissi.
de hęreti. in. 6. licet videatur q̄ hęretic⁹ debet pu
niri, vbi reperitur, & vbi delinquit in mari, & in
cælo, & in terra. c. ne quiquam 24. q. 2. ¶ Si verò
petitur remissio in seculari foro, tūc si petitur de
his locis qui sunt sub eodem domino vel iurisdi
ctione, est faciēda de necessitate si de diuersis pu-
tat non fienda de necessitate, nisi sit cōsuetudo. &
ista dicit esse opi. Paul. de Liaza. quæ opi. Paul.
seruatur si in illa remissione est cōtrario, secundū
Iohā. de Anna. in. c. primo. de rapto. 5. col. ¶ Ta-
men dicit dictus Iohā. de Anna. q̄ Iohā. de Imo.
tenet. p̄ siue loca sint sub eodem, siue sub diuersis,
debet fieri remissio de necessitate & ad hoc com
pelli debet per superiorem, quia eos ius. necessi-
tat & peccant si non faciunt, quia ius quòd est su-
pra omnes hoc iubet fieri, & sic tenet cum isto
text. & cū opinione supra dicta, quòd de neces-
sitate debet fieri, de qua quæstione. vi. quoq; per
Hippoly. de Marsi. in repeti. l. vnicæ. C. de raptu
virgi. nu. 123. per quatuor colum. vbi aliam distin
ctionem facit. Et ratio quare remissio fit est, vt ex
aspectu alij terreantur. l. capitalium. §. famosos. ff.
de pœnis vt tenet Iohan. de Anna. in dicto cap.
primo de rapto. colum. 4. versi. quæ autem sit ra-
tio. & Abb. in dicto cap. fi. de foro compet. num.
2 15. ¶ Tamen de maiori tribunali † ad minus non
remittitur de necessitate. tenet Oldraldus consi-
lio. 124. per tex. in authentica de apellatione & in
tra quæ tempora. in principio collatione quarta.

& . l. ad cognitionem. ff. ex quibus causis in pos-
sessio. eatur. & per. l. ad principem. ff. de appella
3 tio. ¶ Et quod remissio fiat in criminalibus † est
tex. in dicta authen. vt nulli iudicum. §. si quis verò
comprehensorum. colla. 9. & in. d. authen. in
verbo criminis. & notatur in. l. prima. & in authē.
si qua in prouincia. C. vt de crimi. agi opor. Bald.
in. l. cum archimedoram. C. vt in posse. lega. pē.
col. licet Bal. in additio. ad Specul. in tit. de accu
satore. versi. quid si offensus dicat se nescire. legē
dicentem q̄ debeat fieri remissio, & de consuetu
dine hodie non fit remissio, nisi inter subditos
eiusdem imperij. de quo per eundem Baldum in
lege secunda columna secunda. C. de seruis fugi
ti. eundem in. l. secunda. col. 12. C. de heredi. insti
tu. & in. l. pen. col. 19. C. de execu. rei iudi. Bar. &
ibi Alex. in. l. sepulchri. ff. de sepul. viola. Odrald.
consi. 124. per. d. §. si quis vero comprehēsorum.
& hoc tene quia est cōis opi. vt remissio fiat. vt
Cępola in consi. 59. col. 3. vers. videtur dicēdum.
& tenet Paris de Put. in tracta. syndica. folio. 68.
versi. si iudex. ¶ In tantum q̄ non valet consue
4 tudo, † vt non fiat remissio delinquentium, si de
linquēs non est in loco domicilij vel delicti: quia
per hoc publica vtilitas lęderetur, quæ requirit
vt publica crimina non remaneant impunita. c.
vt famæ. de sent. excom. & quasi irrationabilis
esset talis consuetudo, & grauossa, & ideò non
valet, vt tenet Abb. in dict. capitulo finali. de fo
ro compe. numer. 23. ¶ Sed cōsuetudo q̄ iudex
domicilij nō remittat ad iudicem delicti, vel ecō
uerso, bene valeret dummodo alter prædictorū
in cuius territorio dixit velet delinquentem pu
nire qa tūc cessaret ratio prædicta. vt tenet Abb.
in capitulo primo de rapto. num. 10. ¶ Sed quo-
modo ex non vsu inducitur consuetudo con-
tra notata in capitulo Iohannes. de cleri. coniug.
Dic quando sæpe fuit petita remissio delin-
quentium, & fuit denegata nec aliquid inde
secutum est, tunc enim iste non vsus habeat
contratium actum dispositioni iuris, ideo in
ducitur consuetudo. vt in dicto. capit. Iohannes.
Secus tamen si nunquam fuisset petita remis-
sio, nec concessa, tunc enim non potest dici in-
troducta consuetudo: quia nil fuit actum con-
tra ius commune. Requiritur enim petitio vt
fiat dicta remissio, quòd declarat ita Abb. in
dicto capitulo fi. numero. 23. quam distinctionē
sequitur Cæpola in dict. consilio. 59. colum. 5.
versi. sed hic possit dubitari. & Iohā. de Anna.
in. d. c. 1. de rapto. colū. 4. versi. in eadem q̄ dicit
procedere nisi iudex loci vbi delinquens sit,
aliàs talis qui punire possit. putà ratione priui-
legij

legū vel præscriptionis, vel alia ratiōe præmissa,
scilicet, immunitatis cōsuetudo tenet. & idem te
net Cæpol. in. d. suo consilio. ¶ Et q remissio in
5 criminalibus fiat, intellige † in criminibus gra-
uibus, secus in criminibus leuibus: quia tūc non
fit remissio vt in dict. §. si quis verò comprehen
so. tenet ad literam Domi. in. d. c. Romana. §. con-
trahentes de foro compe. in. 6. in fine. & sequitur
Anto. Fran. in additio ad Abb. in dicto. c. fi. de fo
ro competen. in adictione quę est in nu. 15. & di-
cit q illud dictum Domi. sequitur Lanfran. de
Fano preceptor suus in repeti. l. in quorum. ff. de
pigno. & tenet Mōtal. in. l. prima. tit. primo. lib.
2. foro leg. in glo. 2. & facit tex. in. c. primo. de pri
uilegi. in. 6. & tenet Iohan. de Anna. in dict. c. pri
mo de rap. 5. col. ¶ Adde tamen, q licet sit causa
6 criminalis ardua, † si est ciuiliter mota nō est lo-
cus remissioni. per. d. §. si quis verò comprehen-
sorum quia cessat ratio supradicta, quia penę im-
positio non est alijs exemplum, & hęc causa com
paratur ciuili. c. tuæ. de procurato. & ista est ve-
ritas secundum Cardi. in dicta Cle. pastoralis. §.
deniq; in fine. & Anto. Fran. in additio. ad Abb.
in. c. pastoralis. §. præterea de offi. delega. ¶ In ca
sibus autem in quibus fienda est remissio, debet
7 fieri † ante sentētiam & sic ante condēnationem.
quia condēnatus non remittitur per iudicē qui
eum condēnauit. tenet Saly. in dicta. l. prima. C.
vbi de criml. agi oportet & Bal. in. l. executorem
C. de executio. rei iudi. versi. quæritur. col. 6. nu.
18. q dicit ibi esse valde notandum. & tenet Saly.
in. l. 2. C. vbi de cri. agi opor. facit tex. in. l. relega
torum. §. Interdicere. ff. de interdi. & relega. & ibi
glo. facit. l. aditos. C. de episco. audi. tenet Mōtal.
in. l. prima. titul. primo. lib. 2. for. leg. in glossa. 2.
col. 2. versi. Itē nota q si quis methymnēsis. vbi
ait q illi qui dicunt remissionem ad locum deli
cti fieri intelligitur de condēnando, non de iam
condemnato. idē tenet Anto. Fran. in additio. ad
Abb. in c. fina. de foro competen. in additione
quæ est in numer. 15. in fine. ¶ Sed miror de isto
Antonio Francisco non vidisse Alex. in. l. à di-
uo Pio. §. sententiam. ff. de re iud. nu. 2. & . 4. vbi
tenet contra Bal. & Saly. & dicit non bene dixis-
se. Imò q etiam post latam sententiam condēna-
toriam à iudice loci domicilij, est locus remissio
ni: quia dictus. §. si verò. generaliter loquitur, & ra
tiones, propter quas debet fieri remissio, militāt
etiam post sententiam, & sic remanet contra Bal.
& eiùs sequacès, vbi per eum nu. 4. cōl. 3. Et no-
ta, quia magna est authoritas Alexan. quia vt ait
Feli. in. c. ex parte de rescrip. 8. col. Alex. est lu-
cerna ardens in cathedris iuris ciuilis, & alleuiasset multos laboris posteris. Et sic vult Alex. q va
lebit processus, & sententia iudicis domicilij, sed
erit exequenda per iudicem loci delicti remissio
nem petentem. allegat tex. in. l. solent. & in. l. non
dubium. versi. illud. ff. de custo. reorum. & dicit
esse menti tenendum. Sed credo, q si sententia la
ta est executioni mandata q non teneatur iudex
domicilij remittere p supradicta. ¶ Sed tu quoq;
potes aliter intelligere. quòd post sententiam ha
bet locū remissio, scilicet, quādo iste delinquens
transtulit se in aliam iurisdictionem extraneam,
& in illa cōmisit aliquod delictum tunc debet
iudex, qui eū capit, & detinet punire de illo cri-
mine cōmisso in suo territorio, & iurisdictione,
& deinde remittendus ad aliam iurisdictionem.
Et hoc verum, si crimen ibi commissum sit tale,
quod nō impediat executionem alterius iurisdi-
ctionis, vt putà, si crimen sit tale, q mortem non
exigat, & aliud delictū primum cōmissum mor-
tis pœnam exigeret, quia tunc primo de minori
pœna, deinde de maiori tractandum est. vt in di-
cta. l. si cui. §. fi. ff. de accusa. & sic in loco captio-
nis potest manum, vel pedem amittere, vel ver-
berare, si qualitas criminis hoc exigat, & deinde
est remittendus ad aliam iurisdictionem, in qua
maius, vel æquale crimen cōmisit, & ibi alia ma
nus, vel pes amputabitur, vel ad furcam suspen-
detur, vel secundum qualitatem criminis punie-
tur, quia vna executio non debet aliam impedi-
ri. vt in dicta. l. si cui. §. fi. & tenet Iacob. de Bello
viso in sua practi. in parte, de fuga reorum. num.
22. & nu 23 quia in pari crimine vel pœna impo
nenda, est iudex qui eum detinet, in executione
præferendus, cùm possidentis sit potior cōditio.
vt notatur in l. 2. ff. ne quis eum qui in ius vocā.
vi exi. ¶ Et vide dictum Iacob. de Bello viso,
vbi suprà, vbi ponit, quid si delictum est cōmis-
sum in iurisdictione duorum, & vnus cœpit ma-
lefactorem, an sit remittendus alteri. Et tenet q
nō, quia cōdominus, qui cœpit, potest cognosce
re, et punire, nisi esset contentio inter ipsos de iu
risdictione, quia tūc habet locum sequestratio. vt
ibi. nu. 24. cum sequentibus ¶ Adde quoq;, q in
casibus, in quibus fiēda est remissio, antea quam
8 remittat, † potest iudex cognoscere, an si ille, qui
est remittendus, est culpabilis, vel ne: quia in cri
minalibus iudex nō tenetur sequi iniustos ap-
petitus requirentium, sed tantummodo iustos.
tenet Ang. de Peru. in. d. authen. si verò crimi-
nis. in principio. per. d. Innoc. in. c. pastoralis. de
offic. delega. in glo. instam. quod sequitur Iohā.
de Anna. in. d. cap. primo de rapto. 4. columna.
versi. tertia est opinio. ¶ Licet videatur cōtrà, q
rimittere

remittere debet sine aliqua cognitione, quia præsumptio est pro iudice requirente. vt in c. in præsentia. de renūtiatio. tunc quia requisitus est merus executor. c. pastoralis. §. prætereà. de offi. dele ga. l. si vt proponis. C. de executio. rei indi. ¶ Tamen dictum Ang. & Saly. est verum, quia aliqua lis cognitio requiritur, aliàs sine causa infamaretur. vt glos. in dicta Cle. pastoralis. in verbo. de more. in fine. Et Cardi. ibi in dicto versi. deniq; in fine. cum ea transit tamē dicit, ꝙ Paul. de Leaza. ibi dicit, ꝙ si petitur remissio in principio processus, debet fieri aliqualis cognitio, secus si iam est condemnatus. Quod dicit Cardi. esse verum, nisi constaret, ꝙ iniustè fuisset condēnatus, tunc enim non remittet, aliàs enim ædificaret ad gehennam, tanquam faciens contra cōscientiam. per. c. literas. de resti. spolia. & per nota. in. c. primo, de offi. ordi. & sic tenet, ꝙ cognitio requiritur, etiam si sit condēnatus. ¶ Tamē in condēnato contrarium de nostro iure regio cauetur, quia ostensa sententia, illicò reus debet capi, & remitti de alio nō cognito. tex. est in. l. 2. tit. 17. lib. 8. in ordi. regali. ibi. Llegando el querelloso con la sentēcia a los alcaldes del lugar do est uuiere el mal hecchor a les requerir q̃ lo prendan, y lo embien preso al lugar doode hizo el maleficio. embiando selo a requerir los alcaldes que dieron la sentencia, que sean tenudos los dichos alcaldes, y officiales del lugar do acaesciere de lo prender, y prendan, y embien preso, y bien recaudado a los alcaldes y juezes del lugar, donde ansi fiziere el maleficio. Qui tex. est singu. pro opinione Paul. de Leaza. & sit ꝙ in condēnato per iudicē delicti non requiritur vt per iudicē, qui facere debet remissionem, cognoscatur si est bene condemnatus, vel non, quia statim sine aliqua cognitione est remittendus sub pœna ibi cōtenta. ¶ Et sic ꝙ dictum Ang. Saly. & sequatiū, dicentiū, ꝙ requiratur cognitio, procedat, quando petitur remissio antea quam sententia sit lata contra delinquentē, quia tunc requiritur, vt tenet Abb. in. d. c. si. de foro cōp. nu. 18. & tunc secundū eum ista summaria cognitio debet fieri in loco delicti. Et sufficit, ꝙ præsumptinè probetur delictum illius qui debet remitti. quod sequitur Anto. Fran. in additio. ad Abb. in. d. c. pastoralis. §. præterea. in additione, quę est in parte expressum. in fine. nu. 6. allegando Bal. in. additio. ad Specul. in titul. de compe. iudi. adi. in versi. malefactor. quod sequitur Alex. in additio. ad Bart. in. l. hæres absens. §. si quis tutelā. ff. de iudiciis. In additione. quæ est in parte, quęritur. allegando Ang. ibi, vbi dicit, ꝙ quando fieri debet remissio in criminalibus, seu in ciuilibus, semper requiritur causę cognitio, et

9 sic vtitur: quia dum remissio petitur, † mittitur litera requisitoria cum informatione delicti, vt iudici loci, à quo postulatur remissio constet, an talis fuerit reus, vt Bartò. in dicta. l. prima. C. vbi deni. agi oportet. ¶ Circa dictam. l. ordinamenti, dubitatur de. q. quæ mihi euenit sententia, per quam quis fuit condemnatus criminaliter, non

10 apparet, q a est perdita, † vel tabellio est mortuus & in suis protocollis non apparet, an cum in formatione ipsius sententiæ iudex debet remittere delinquentem? Tene ꝙ sic, quia sententia potest probari per testes. tex. in. c. sicut. de re iudi. Bart. in. l. si. C. eod. tit. de re iudi. additio. Abb. in. c. Albericꝰ. de testi. In prima additione, Bal. in tit. quis testes sint necessa. ad proban. noua inuestitu. in vsi. feudo. Bar. & ibi Alex. in additio. in. l. sicut. C. de fide instrumen. ¶ Facit quoq; ꝙ acta iudicij possunt probari per testes, etiam si nulla scriptura actorum interueniat glo. in. l. cum quis. C. de rebus credi. in verbo manifestum. Facit gl. & ibi Saly. in l. quoniam multæ. C. de hæreti. Bar. in. l. prima §. sufficit. ff. bono. posse. secundùm tabul. Lanfran. dè Oria. in repeti. c. quoniam contra. de probatio. in principio, nu. 16. allegando Bar. in. l. in fraudē. §. neq;. ff. de iure fisci. ¶ Idē tenet Bal.

11 in. l. 2. C. vt lite penden. dicens ꝙ sententię † appellatio. coēacta contineri, & est veritas secundū Lanfran. vbi suprà. Vi. tu quoq; Alexā. in. l. tale pactum. §. qui prouocauit. ff. de pactis. nu. 5. vbi tenet. ꝙ sententia est de actis fori & Bar. in. l. acta ff. de re indi. vbi est casus. illicò potest probari per testes, sicut acta iudicij, & ita fuit decisum.

12 ¶ Et ad hoc, vt remissio † fiat, multa requiruntur. vt ponit Guido papa decissione. 202. & ibi eius additiona. & ea breuiter reassumēdo. Dico ꝙ primum, quòd requiritur, est ꝙ constet crimen, de quo agitur, fuisse commissum. ¶ Secundò, ꝙ crimen cōstet commissum in territorio iudicis requirentis. ¶ Tertiò, ꝙ delatus non sit vagabundus. ¶ Quartò, ꝙ delatus non sit accusatus de hæresi. Sed in hoc dic vt dictum est supra in. c. 20. in glo. Vsurpan. nu. 20. ¶ Quintò, ꝙ non cōmiserit crimen penes iudicem, quem detinetur, quia antea quā remittatur, debet fieri de tali crimine punitio. per. d. l. si cui. §. si. ¶ Sextò, ꝙ iudex requiratur, vt dictum est. Quos casus dicit Guido papa esse notabiles, quia quotidie occurrunt. ¶ Et additio, eius addit sextum. scilicet, ꝙ delictū non sit minimum. vt Domi. de sancto Gemi. in dicto c. Romana. §. contrahētes. in fine. ¶ Octauū, ꝙ remissio petatur inter subditos eiusdem imperio. ¶ Nonò, ꝙ remissio petatur fieri à minori tribu

nali ad maius, quia non fit de maiori tribunali ad minus, vt dixi teuere Odrald. consilio iam allegato.124. ¶ Tamē ista regula fallit primò, in rapto
13 re † virginis, vel honestæ mulieris, quia talis malefactor per quemcunq; iudicem capiatur, etiam si non sit iudex suus, nec in suo territorio delinquit, sed alibi, nō tenetur remittere eū, sed ipsum punire sine fori præscriptione, nec de necessitate remittitur ad locū delicti. Est doctrina Paul. de Cast. in. l. raptores. C. de epis. & clericis. per tex.
14 ibi. nu.7. ¶ Secūdò fallit, in terris, quæ sunt † sub vno præside actu, vel dñio. vt tenet Bal. in. d. l. hæres absens. §. si qs tutelā. ff. de iudiciis. versi. in ea. in fine. ¶ Aliq volunt, ꝙ sit alia fallentia in vaga
15 būdo, † sed certè nō est: quia in eo habet locū remissio. vt tenet latè Abb. in. d. c. fi. de foro cōpet. 9. col. nu.21. & Montal. in. d. l.1. tit.1. lib.2. foro. ll. in gl. Alli responda. ¶ Cy. tamen in. d. l.1. C. vbi de cri. agi. opor. dicit, quia de multis nescitur vbi habeāt domicilium, ideò vbicunq; reperiuntur, possunt conueniri, nisi caueant de respondendo in loco domicilij. cūm quasi sit impossibile aliquem sine domicilio esse. ff. ad municipal. l. eius §. celsus. ad finem. quod dicit videri Petro esse rationabile. Et ꝙ vagabundus non remittatur, tenet Guido papa in decisione. 202. vbi quoque dicit, ꝙ vagabundus est, qui certum non habet domicilium. secundùm glo. in. l. prima. §. prætor. ff. de damno infecto. ibi, habitationem nō habet. & ibi Bar. & vi. Abb. latè in. d. c. fi. de foro cōpetenti. col.6. nu.13. & .14. & ibi additionato. ¶ Sed dic, ꝙ licet vagabundus possit conueniri. vbi inuenitur, nō tamen per hoc sequitur, ꝙ nō habeat locū remissio, si patetur, quia debet remitti, vt dictum est tenere Abb. & Mōtal. vbi suprà. ¶ Sed
16 quæstio est, an in contractibus habeat † locū remissio ad locum contractus. Quæ quæstio est decisa per tex. in. c. Romana. §. contrahentes. de foro cōpet. in.6. vbi tenet, ꝙ in cōtractibus non habet locum remissio, sed debet ibi cōueniri, si ibi inuenitur, licet olim fuerūt opiniones. quod probat. d. §. contrahētes. & ibi Domi. latè in fine. vbi dicit, ꝙ non obstat ratio glo. quia parificantur ciuilia, & criminalia, quia est verum quo ad forum sortiendum, non quo ad remissionem, seu tractationem in iudicio. vt ibi. & probatur in. l.2. ff. de in ius vocan. & istammet opinionem, ꝙ in cōtractibus non sit locus remissioni tenet Bar. in. l. hæres absens. §. si quis tutelam. ff. de iudi. & ibi Angel. & Paul. nu.8. & idem tenet Bart. in. l. prima. ff. si quis in ius vocand. non ierit. 3. col. & sequitur ibi Alex. nu.6. & Iaf. nu.9. Bal. in. l. cum archimedoram. C. vt in posse. lega. & est communis opinio de iure communi. & sequitur Abb. in dicto. c. fi. de foro cōpet. nu.37. ¶ Sed de iure regni aliter videtur, imò ꝙ in contractibus habeat locum remissio. vt in. l. prima. tit.17. lib.8. in ordinatio. regali. vbi habetur, ꝙ debitores contrahentes, qui in fraudem contractus fugiunt, & receptantur, remittuntur ad loca contractus. Et sic ꝙ de iure regni est notandum, ꝙ sicut in delictis, sic in contractibus sit remissio delinquentis, & contrahentis. Sed Montal. ibi in glo. ordi. in parte, delinquens, dicit, ꝙ credit sub correctione videntium, ꝙ iura cōmunia supra allegata nō corrigātur, quod euitare licet. vt in. c. cūm expediat. de electio. in.6. quia dicta lex regia solùm habet
17 locum † in suo casu. cūm contrahentes in fraudē contractus fugiunt, & receptātur, & pro hoc approbatur, quod in fine dict. glo. §. contrahentes. quidam dicebant, quòd si contrahens abest animo latitandi, iudex vbi reperitur, tenetur ad remissionem, aliàs possidentur bona, vt ibi. & hoc credit verum, quæ opinio & intellectum mihi quoque videtur, quia ex verbis legis colligitur. ¶ Quoque dicta lex regia potest intelligi secundum eundem Montal. vbi supra. & Bald. in dicta l. cum archimedoram. nu.6. qui dicit ibi reperiri notatum per antiquissimos doctores, qui multis ætatibus Accursium præcesserunt in dicta. l. prima. ff. si quis in ius voca. non ierit, scilicet, si con
18 trahens † solutionem destinauit in certo loco, & promisit se ibi personaliter repræsentare, quia tunc etiam inuitus ad locum contractus dicitur. Et ideo dicit Baldus, ꝙ si in instrumento debiti essent ista verba, promisit in tali loco soluere, & se ibidem personaliter repræsentare, semper ad eum locum debet fieri remissio, quia ipse sibi hanc necessitatem imposuit. Quod intelligit verùm Bald. si hoc actor petat remitti, sed si non petitur, vel reus non obtemperat prætori, tunc loquitur materia legis primæ. ff. de eo quod certo loco. ¶ Quoque intellige dictam regulam dicti. §. contrahentes, & est secunda fallentia, nisi
19 † in contractu renuntiauit foro suo. Ista est glo. singularis & non alibi in dicta lege prima. ff. si quis in ius vocand. non ierit. in glossa secunda. & per ea est communis opinio secundùm Alexandr. ibi & Bartolus in dicta lege hæres absens §. si quis tutelam. & Baldus in dicta lege cum archimedoram. numero quinto, vbi ait, ꝙ si priuilegio fori renuntiauit, cogitur eidem se repræsentare, quia hoc casu remittitur in ciuili, sicut in criminali, vt renuntiatio priuilegij fori aliquid operetur, quod dicit valde menti tenendum. Et licet Angelus in dicta lege hæres absens. §. si quis

quis tutelam reprobet. d.glos.& Rapha. Fulgo. & Ioha.de Imol.in dicto.c.fi.tamen Iaf.in dicta l.prima.ff.si quis in ius voca.non ierit.nu.9.eam defendit, licet primò adducat quatuor rationes contra eam dicendo: quia quando forensis contrahit in certo loco,& renuntianit priuilegio fori, certè illa renuntiatio nil aliud penitus potest operari, nisi remissionem, ergo nec sit frusta,ita necessariò debet intelligi.arg. in.l.si quando. in principio.ff.de lega.primo.Et per istum fundamentum tenet Bal.cum ista glo.& dicit esse vnicam in iure ciuili in.c.præterea.vlti. col. de offi. delega.versi.sed nunc quæro.& eam sequitur idē Bal.in.d.l.1.& Azo.in summa de iuri.om.iudi.et firmat Archi. in.c.primo. 11.q.1.& Innoc. in.c. dilecti.&.c.postulasti.de foro compe.Et opi.gl. & Bart. in dicto. §.si quis tutelam. & sequacium dicit esse communem.Marianus Soci.in dicto.c. postulasti.articulo.3.principali.& istam glos. & Barto.sequitur Bal. & dicit notabile in consilio. 456.in primo volu.versi.& pactū est appositum. Et vi.Roma.singul.279.vbi eam sequitur. & per ea gl.in.d.l.1.ff.si quis in ius voca.nō ierit. Dicit ꝙ est cōmunis opinio, & ibi ponit alios duos casus,scilicet, qñ iurauerūt contrahentes se litigaturos in loco contractus,& ratione contumaciæ nimiæ.vt ibi per eū.&per eius additionatorē.¶Et nota practicā Ang.in.d.l.1.quasi in princip. ver si.sequitur in glo.dicentis,ꝙ illa gl.decidit,ꝙ in loco cōtractus quis sortitur forū, adeo,ꝙ ibi conueniri potest,licet nō inueniatur ibi si renuntiauit priuilegio fori per pactū.Vnde si tunc in alieno loco moratur, rescribi poterit iuduci illius loci vt eum capiat, & eum captum, transmittat ad iudicem loci contractus,quod est notandū,quia sic vtitur,&idem tenet Paul.de Castro ibi nu.12. ¶Credo tamen, quod in hoc nō sufficiat renuntia-

20 tio † generalis,sed requiritur specialis renuntiatio fori,per ea,quæ tradit Alex.in.consilio. 11.in a.parte consiliorum.per.l. de his. ff. de transa.& ibi docto.&per ea quæ tradit Ludo.Roma.consi.472.fi.col.vbi inter cętera dicit,ꝙ causa renuntiationis generalis adiunctæ renuntiationi speciali solum ad eos casus trahitur,qui sunt specialiter expræssis similes, seu minores, non autem maiores,seu grauiores. vt expresè dicit firmare Guiller.de Cu.cuius opinionem omnes sequuntur in.l.sed & si quis.§.quęsitū. ff.si quis cautio. & sequitur Cy.in.l.1.C.cōmoda.in additione,& Canonistæ in.c.primo de commoda. ¶Sed hoc

21 non procedit in clericū, † quia non potest consentire in alienum iudicem expresse sine licentia sui iudicis.vt in.c.significasti.de foro compe. & ideo talis renuntiatio fori non operatur effectum secundùm Abb.in dicto.c.fi.de foro cōpe. nu.37.¶Vbi dicit expresè,ꝙ quoq; fallit dicta

22 regula.d.§.contrahentes. in reddenda † ratione de administratione,vt debet remitti ad locū, vbi gesit.text.secundū in vnum intellectum,in.l.1. C.vei de cri.agi opor.& ita tenet ibi glo. & tex. in.l.prima.C.vbi de ratio.agi opor.¶Item fallit

23 dicta regula in causa † status,quando existens quis in possessione seruitutis, confugit ad alium locum,& ibi vendicat se in libertate,debet enim remitti ad locum vnde cōfugit,vt ibi de hac quæstione cognoscatur,& sic de consimilibus.secundùm Abb. vbi suprà. de quo per Cy. in dicta. l. prima.C.vbi de cri.agi opor.¶Sed sciendum est

24 quando fit remissio,cuius † expensis fieri debet, putà quando accusator petit malefactorē remitti ad locum delicti. Dic ꝙ fit remissio expensis petentis secundū Bal.qui ita dicit à se fuisse quæsitū per iustitiariū Apuliæ.in.c.nonnulli.de rescrip.col.5.prout refert & sequitur Iaf.in.l. à diuo P.o.§.sententia vera.ff.de re iudi. nu.2. & vi. Montal.in dicta lege prima.tit.primo, for.ll.lib. a.in glo.Alli responda.vers.item nota.vbi idem tenet,dicendo,ꝙ si priuatus pro suo interesse petat malefactorem remitti ad iudicem delicti, hoc fiet expensis petentis,vt in.l.pē.cum sequēti.C. de eroga.mili.anno.lib.10. Idem tenet Iacob. de Bello vis.in sua practi.iudiciaria, in parte,de remissione sēda.nu.82.Si autem iudex officio suo hoc petat, fiat expensis publicis illius terræ, ad quā fit remissio.arg.in.l.mulier in op' salinariū. ff.de capti. Bal. in.libro feudo. in tit.de pace tenenda. c. primo.§. si index. & idem tenet Anto. Fran.in additio.ad Abb.in dict.c.fi.de foro.compe.in additione,quę est in nu.15.in fine,& vi. legem styli.113.vbi tenet,ꝙ expensis accusatoris,& non accusati,nec villæ, vel loci debet fieri remissio,sed credo ꝙ dicta.l.intelligatur.vt per Montal.vbi suprà. ¶Attamen tu vide dict.l.2. tit.17. lib.8.in ordi. rega. in fine, vbi tenet, ꝙ expensis delinquentis fit remissio,si habet bona,& si non habet expensis accusatoris: & isti non habeates bona,soluantur per officiales loci,vbi delinquēs fuerit inuentus. Sed in quantum in fine dicit, ꝙ supradicti non habentes bona fiat expensis officialium,intelligerem,ꝙ fiat expensis publicis,& non expensis iudicum,& hoc per dictum Bald. in.c.primo de testibus. vbi dicit. ꝙ in causa in-

25 quisitionis † non debent testes venire suis sumptibus, sed respublica mandato iudicis dabit expensas,& debet mandari massario communis, ꝙ faciat ipsis expensas de publico.Et hoc intelligo

quando reus,non actor non habent bona,sed hodie quando non habent bona,fit remisio ex expensis applicatis sumptibus iustitiæ. ¶ Et tenet ꝙ si delinquens,seu fugitiuus remittitur, relaxatur fideiussoribus promittentibus quòd se præsentauit coram iudice, ad quem debet fieri missio vt in ius vocandi. vt eant, aut satisdent, in rubro & in nigro, aliàs debent sub fide remitti custodia periculo iudicis remittentis. vt in authē. vt nul li iudi.§.si quis vero comprehensorum. colla. 9. iam allega.& debet remitti ligatus secundum qualitatem delicti. vt notat glo.in Cle. pastoralis. de re iudi. in verbo de more. prout tenet Iohan. de Plat.in.l.quicunq;.C.de fugitiuis colonis lib.11.

hazer[d] y sino se los entregaren nos lo notifiquen[e] con los testimonios que sobre ello se tomaren lo mas presto que pudiere.

16 ¶ Sed an processus,† & confessio facta corā iudice remittente valeat? Dic quòd non,quia agitatum est coram non suo iudice. vt per Saly.in.l. ea quidem. C. de accusat. ibi. 14. quæro an confessio. Bar.Pa: '. & docto.in.l. magistratibus. ff. de iurisdictione omnium iudicum. de quo per Abb.in.c. at si clerici. de iuditiis. quarta colūna. numero.14.cum sequentibus.& ibi per Sabattia. Sapi.& Anto.Fran.in additio. ¶ Tamen cogitur perseuerare in confessione facta coram incompetente, etiam per tormenta. vt Baldus in lege prima. C. de confessis pennultima columna. vt per Barba.in additione ad dictum Abb.in dicto cap.at si clerici.in additio.quę est in numero.14. in parte,non compellitur. Latè Angelus in tractatu malefi. in parte, necnon ad denuntiationem. versicul.quæro an confessio.numero.22.de quo ibi latè per Augustinum de Ari. in additioni.

d **Hazer.** d Perquirendo reos & mittendo suas literas requisitorias cum informatione delicti in eis inserta, requirendo, & rogando, vt sibi remittant. vt latè dictum est in glossa. Requieran.& in glos. Que los entreguen, versicul.adde quoque.

Summarium.

1 SI iudex non vult remittere delinquentem, debet adiri rex, & rex ad restitutionem cogit.

2 An iudex domicilij cogatur remittere per iudicem delicti.

e **Notifiquen.** e Nota text. ꝙ quando iudex non vult remittere delinquentem, debet adiri † imperator, seu rex,cuius authoritate hoc fiat, & per regem cogitur ad remittendum. vt tenet Bartolus in.l.si cui. §.sacrilegium.ff.de accusa. versi.sed quęro. Idem tenet Paul.de Castro in.l.hæres absens.§.si quis tutelam.ff.de iudi.nu.10. & singulariter Hippolytus de Marsi.in repetitio. l.vnicæ. C.de raptu virgi.nu.124. Et idem tenet Iacob.de Bello Viso in sua practi. iudiciaria incriminalibus in parte de fuga reorum.num.73.per tex.in.l.in prouinciis.C.de muner. & actu. lib.12. & in. l. secunda de executor. & idem tenet Plat. in. l. omnes omnino.C.de agricol. & censitis lib.11. ¶ Et punitur iudex,si non remisit.vt Barto.in dicto.§.sacrilegium.eadem pœna vt in.l.secunda.tit.17.in fine lib.8.in ordinatio.regali. Et facit quod tenet Bal.in.cap.bonę memoriæ.el primero.de postu la.prælat.num.12.vbi dicit, ꝙ omnis iudex, qui imponit alicui necessitatem adeundi principem super eo,quod ipse inferior poterat facere,& debeat, est puniendus, & dicit ꝙ istam doctrinam ponit text. in authen. de quæstore. §. super hoc. collatione.8. Et ista opinio, ꝙ cogatur per imperatorem ad remittēdum, est tenenda. vt per glo. in Clementi.pastoralis.§. denique.de re iudi.in verbo,de more. vbi ait,† ꝙ iudex delicti non potest cogere iudicem sub quo degit delinquens ad sibi remittendum, sed cogetur per superiorem illius. Idem tenet Saly.in dicta authentica si vero criminis. C.de adult.& Iohan.de Anna.in cap.primo de rapto.colūna quinta. ¶ Licet Cy. in.l.properandum.§. sint autem reus. C.de iudiciis.in.7.quęst.dicit,ꝙ cogetur per iudicem loci requirentis,quia iudex sententię superior est iudice loci.arg.in authē. vt nulli iudicum.§. si quis vero comprehensorum. collatione. 9. vbi ait, ꝙ iudex loci necessè habet remittere reū, ergo est sibi in hoc subiectus. Hinc infert Cy. vbi suprà, ꝙ si non paret sibi in istis iudex loci, possit cohiberi à iudice,qui tullit sentētiam, vel laturus esset quia in hoc non sunt pares. quod videtur sequi Ias.in dicto.§.sint autem.nu.3.

Prætorum, Cap.27.finis.

Sequitur Caput.28.

Y ventas

a Y ventas. [a] Vi.simil.tex.&quæ ibi po sui in.c.6.suprà eod.in parte, Ansimismo visite las villas, & in.c.17. in glossa Bien bastecida.

Summarium.

1 Hospes cogitur hospitari viatores postquam incepit tenere hospitium, & aduocatus aduocare.
2 Hospes inuitans hospitium, vel si inuitauit viatorem si postea pœniteat, tenetur viatori de dolo.
3 Viator debet soluere pretia iusta victualiū, aliàs possunt denegari.
4 Si domini victualium noluerint vendere viatoribus, possunt ea accipere propria authoritate in præsentia duorum hominum, soluendo pretium.
5 Hospitatores, an possunt emere victualia, vt carius vendant viatoribus.
6 Pœna hospitis vendentis vinum, & alia victualia in fraudem statuti.

b 1 Acogidos. [b] Et cogitur hospes † hospitari omnes viatores.l. prima. in fine. ff. fur. aduers. naut.&.l.prima.in principio cum glo.ff. naut.caupo.stabu.& Bart. in.l.1.§.cura.ff.de officio præ.vrb.Quod est verum, postquam incepit tenere hospitiū, non autem antea secundū Bar.in.l.1. §.maxima. ff.naut. caupo.stabula.& in.l.licitatio.in principio.ff.de publica & in authen. omnes. C.cōmunia de successio.& ibi Bal.q per Bat. in.l. mariti. §.1. ff.de adulte. ☞ Et quoq; non tenetur hospitari, si habet multos hospites in domo, adeò, q non possit omnibus sufficere, vel locus esset incapax, quia in hoc casu licet posuerit signum in caupona, non tenetur omnes hospitari. hoc probatur in.l. facti aduersi.ff.naut.caupo.stabul. Et idem nota in iudice.vt Bar.in.l.munere. ff.d muneri.& honori. prout tenet Soci.in fallen.in parte, lex generaliter.versi.fallit ratione impedimenti, & hoc deficiente, tenetur hospitem recipere, quia acceptauit, & incepit hospitium tenere videtur acceptare cum suo onere.vt in.l. vnica §.pro secundo.C. de caducis tollend. ☞ Et ideo licet quis non cogatur esse aduocat⁹: si sumit officiū aduocationis tenetur aduocare, & seruare leges aduocatorū. vt in.l quisquis. C.de postulan.& tenet Bal.in.c.cū accessissent.de consti.nu.21.&.l.14.tit.19.lib.2.in ordi.rega.& in.l.si quis fisci.ff.de postula. Et beatus Archieps Florē.in.3.parte.tit.6.c.1.§.1. p tex. in.l.nec quicquā.ff.de offi.procōsu.& si aduocatus recusat adimplère, remouetur perpetuò ab officio aduocationis: vt in.l.prouidēdū. C.de postula.si cōpetens salariū sibi cōstituatur secundū

Prætorū. Cap. 28.

Otrosi les mādamos que fagā q̃ se visitē los mesones y ventas, [a] y trabajen por que esten biē reparadas,
2 ansi de los officios, como de las otras cosas que son menester, para que los caminantes, y estrangeros sean acogidos [b] y aposentados, y se pōga tas
3 sa en ellos, y se haga guardar la tassa

Archiep. Floren. vbi suprà. Et ratio potest esse, qa vt dictū est, acceptauit aliquid, & videtur acceptare cū suo onere, vt p Bal. in.d.c.cū accessissent.& Ias. in.l.cōtra iuris.§.si filius nu.11.ff. de pactis. quos vide. ☞ Et si hospes † inuitans hospitiū, vel inuitauit viatorē, si postea pœniteat tenetur actiōe de dolo viatori inuitato. Ita tenet Alex.in l.si pœnā. ff.d verbo.obli.nu.4. allegādo. Iohā. And. in pœmio. Decretali. ☞ Et viatores † debēt soluere p̄tia victualiū: quia si pretiū iustū nō offerūt, possūt victualia transeūtibus denegari.tenet Ang.in.l.vēditor.§.si cōstat.ff.cōis prędio.vers.Itē hic est casus.& dicit q ex pacto licito eis pōt denegari.si p̄tia victualiū soluere nolūt. Ad qd dicit q facit tex.in.l.si minoris actū.ff.de administra.tuto, aliàs traheretur pactū de transitu ad iniquū cōpendium, quod esse nō debet.vt ibi.& in.l.2.C. pro empto. ☞ Et vi.tex.singula.in.l.12. in legib⁹ de la hermādad. quę latius in isto proposito loquitur vbi viatoribus huius regni.vel extranei, debent sibi, & iumentis suis dari victualia iusto pretio, & hospitari. Et si dñi † victualiū noluerint vēde
4 re, viatores possunt ea accipere propria authoritate, dūmodo hoc faciant in præsentia duorū hominum dicti loci, soluendo pretiū pro eis. ☞ Et vide tex singula.in.l.1.tit.24.lib.4.fol.ll.vbi libere possunt emere necessaria, & non debet eis pretiū alterari sub pœna, de qua ibi loquēdo in peregrinis. ☞ Quinimo dicit Roma.in singula.231 per tex.in.c.1.de pace tenenda & eius violato.in

vſifeud. ꝙ peregrinus in menſe Maij poteſt ſtare in via, & capere herbam pro ſuo equo. ☞ Et an
5 ſi iſti hoſpitatores † poſſunt emere victualia, vt carius vendantur? Dic ꝙ non. vt tenet Abb. in. c. primo. ne cleri. vel monach. nu. 6. de quo vide in Sum. 14. q. 3. et. c. 1. & c. canonũ. & c. quicũq; tpore meſſis. & c. eiiciens. 12. q. 4. & c. quoniã. 88. diſt. Et cũ hoc cõcordat tex. in. l. 8. quę incipit, Ordenamos. lib. 5. tit. 7. in ord. reg. licet illa lex loquatur in regatonis (hoc eſt, reuẽditoribus curię) & l. 10. eius tit. extendit, ꝙ nõ ſolum in curia non emãtur victualia vt reuendãtur, ſed etiam extra curiã infra quinq; leucas ſub pœnis ibi contentis. Vnde patet ex eis, ꝙ extra curiam, & terminum quinq; leucarum pene poſsũt emi victualia vt reuendantur, & ſic video fieri. ☞ De
6 pœna aũt hoſpitis vendentis † vinũ, vel alia victualia in fraudẽ ſtatuti: vi. Bal. in. l. nõ dubiũ. C. de legi. col. 4. nu. 10. verſ. 7. fit fraus.

ſegũ la ley c dl ordenamiẽto d Toledo Prætorũ. Cap. 29.

OTroſi, q̃ no conſienta a juegos vedados, ni table-

c Ley. c Quę eſt in tit. 21. lib. 2. l. 14. in ord. reg. vbi de iſta taxatione hoſpitũ, & de his quę iſti hoſpitatores poſsũt lucrari in reuẽditione, hordei, & ſtipulæ, quam vide quia eſt ſingularis, & eam ſerua.

Prętorum Caput. 28. finis.
Sequitur Caput. 29.

Summarium.

1 Ex ludo multa mala proueniunt. ſ. ꝙ ludentes blaſphemant Deũ, & prohibitio ab eccleſia facta contẽnitur. Et venit vſura, & rapina, ſurgit ſcandalum. Nugę etiam ex ludo deſcendunt. Euenit quoq; furtũ, & violẽtia perpetratur, & falſum cõmittitur, & mortis cauſam pręſtat ludẽtibus. Deceptiones aũt infinitæ. Perditio temporis euenit. Vita aũt turpis agitur. Quoq; euenit, ꝙ bona dilapidãtur. Poſtremò autem inſurgit deſperatio.
2 Ex ludo procedunt viginti peccata.
3 In multis caſibus ludus permittitur.
4 Quantitas quæ poteſt ludi.
5 Aliquis luſsit vno die pluribus vicibus duo argentea, an puniatur.
6 Ludens ſi perdit totam pecuniam, quam extraxerat, & poſtea ſecundò extraxit aliam pecuniam, an incurrit pœnam iterum ludendo.
7 Si vnus ex colluſoribus receſsit, & poſtea reuertatur, debet puniri, quia dicitur nouus ludus.
8 Si lex diceret, ꝙ ſi quis fuerit inuentus ludendo puniatur, & pluries inuenitur ludendo, licet ludus ſit continuatus, punitur pluries. Eodem modo dic de inuento cum armis.
9 Non valet pactũ factũ inter luſores, ne poſsint à ludo recedere, donec alter eorũ totũ pdiderit.
10 An valeat pactum de non ludendo, & ſi luderet daret amico centum nomine pœnæ.
11 Vxor poteſt ſtipulari à viro pœnam, ſi tenuerit concubinam.

a
1 IVegos. a Quia ex eis ſequentia mala † pueniũt. ☞ Primũ malũ, quia veriſimile eſt ꝙ ludentes blaſphemant Deum. vt eſt tex. in conſtitu. alearum vſus, ſituata ſub tit. C. de religi. & ſumpti. fune. & ſecundùm Bal. ibi eſt vna de cauſis quare ludi tabularum prohibetur. Et quia quoq; ſæpe membra noſtri redẽptoris inſcindũtur, quare tales peiores videntur eſſe Iudęis. vt in. c. 2. de maledi. ☞ Quoq; prouenit ſpretus, quia contẽnitur prohibitio ludi ab eccleſia prohibiti, vnde tales quodam modo Iudæi & Pagani nuncupantur, propter tranſgreſsionem canonis, & legis. vt. c. ſi quis pręsbyteri. 81. diſt. & per talem inobedientiã in crimen primi parentis quis videtur incidere. 44. diſt. c quorũdam. & quaſi euangelium contẽnere. vt. c. de libellis. 21. diſt. vnde periculoſum eſt claues Petri contẽnere. vt. c. ſi. de exceſ. præla. ☞ Quoq; euenit vſura, & rapina, quia eodẽ, & quaſi inſtanti, & vno tempore æquiparantur, & illam longè excedit, & prouenit etiam rapina, in eo, ꝙ ludẽs intendit ſpoliare proximum, & eum ſpoliat, & licet nõ expoliet, Deus reſpicit cor, non manum. vt in. c. ſi quid inueniſti. 14. quæſtio. 5. ☞ Quoq; inſurgit ſcandalum, & boni ſcandalizantur, & nil autem eſt agendum cum ſcandalo. cap. cùm pridem. de renuntiatio. & c. nil cum ſcandalo. de præſcrip. ☞ Nugæ etiam ex ludo deſcendunt. quoniam in ludo multiplicãtur mendacia, & verba vana, & otioſa, quorũ quilibet rationem Deo reddere tenetur, & ideò vitanda ſunt. c. coram. 49. diſtinctio. ab his maximè cauendum eſt: quoniam euolat emiſsũ ſemel irreuocabile verbum. c. dolentes. de celebra. miſſa. & 44. diſtin. in fine & eſt peccatum mortale mentiri, vt in. c. qualiter & quando. el. 2. de. accuſatio. ☞ Item euenit furtum, quia cũ luſor plerũq; ad inopiã propter rerũ ſuarũ amiſsionẽ deuenit, ad furta ſe cõuertit,

ꝙ eſt

quod est peccatũ grauissimũ, & cõtra præcepta Decalogi. vt dicitur in tit. de furtis. ℣ Quoq; violẽtia perpetratur, quã propter similẽ causam, quia violenter volens à ludo recedere, retinetur. Insti tu. de iure persona. §. 1. ℣ Item cõmittitur falsum in imponendo & mittẽdo fasos taxillos, aut alias similes falsitates faciendo. vt Maria. in tracta. de ludo. in. §. & 8. quæstio. ℣ Quoq; mortis causam præstant ludentes, quoniam veniunt ad contentiosa verba, de verbis ad verbera, de verberibus ad vulnera, & de vulneribus ad homicidiũ, & sic de primo ad vltimũ causa est homicidij. vt in. c. fi. de iniur. & c. lator. de homi. ℣ Deceptiones autem infinitæ & qui meli⁹ scit decipere, melius ludere dicitur, ecclesia aũt neminẽ vult decipere, vt in. c. p tuas, de donatio. nec laqueũ mittere. 27. q. 1. c. de viduis. ℣ Quoq; euenit corruptio multiplex. §. proximorũ, quos malo exẽplo ludẽs corrũpit. 10. q. 4. c. cũ in istis. vnde scdm Hosti. dici põt, q̃ talis tenetur Iesu Chr̃o. ℣ Vita aũt impiẽ agi dicitur propter ludũ, & sic offenditur honestas, quæ est inter primaria præcepta. vt in procemio Decret. §. ratio quoq;, & ea potissima ratione per ecclesiam prohibetur. c. clerici. de vita & honesta. clerico. ℣ Quoq; euenit, q̃ bona dilapidantur, & sic præsumitur vti male substantia sua. vt tenet Bal. in authẽ. q̃ locum. C. de colla. fi. col. ℣ Postremò etiã insurgit desperatio, vnde quotidie videmus propter desperationem amissorum in ludo, iuuenem venenum suscepisse, & vitam functus fuisse, prout refert dictus Maria. in dicto tracta. de ludo. in fine. ℣ Vide tu quoq; vi
2 ginti † peccata, seu mala, quæ procedũt ex ludo per Archiepiscopũ Florẽti. in. 2. parte tit. 1. c. 23. §. 6. vbi istos casus & alios ponit. ℣ Quare hac de causa rectẽ leges ciuiles imperatorum, & sacri canones, & leges huius regni ludos prohibuerunt. vt in. dicta consti. alearum vsus. & per totũ tit. ff. de alea. c. clerici. de vita & honestate cleri. & c. inter dilectos. d. excessi. præla. & per totum tit. 10. lib. 8. in ordina. rega. ℣ Tamen in multis ca
3 sibus ludus permittitur, † puta in causa conuiuij, quia tunc ludere licet. glo. in dicto. c. inter dilectos. in verbo, ludos est. pro ea tex. in. l. q̃ in cõuiuio. ff. de aleato. tex. in. l. 7. tit. 10. lib. 8. in ordi. rega. glo. in. c. episcopus. 35. dist. ℣ Quoq; ludere permittitur industriosis, vel ex ingenio, vt certando hasta. vel pila iacendo, vel currẽdo, saliendo, luctando, vel pugnando, vel similibus, quia virtutis causa vel fortitudinis fiunt. vt est tex. in l. solent. §. senatus consultus. ff. de aleato. & isti ludi & similes dicuntur liciti, quia in eis exercentur vires corporales, vt est glos. & ibi Paulus de

Castro in. l. si rem. §. si quis sponsionis. ff. de præscriptio. verbis. & tenet Specula. conscien. in primo tracta. c. 75. §. 2. vbi quoque dicit, q̃ qui principaliter ludos supra dictos ludit propter desyderium lucrandi, q̃ est cupiditas, quæ est radix omnium malorum. vt in cap. nam & concupiscentiam. de constitutio. peccat, vt ibi per eum. & tenet Cardi. in Clemen. 2. de vita & honestate clericorum. nu. 23. sed non tenetur restituere quod lucratus est in talibus ludis, licet peccet, nec dare pauperibus, nisi in tali ludo commiserit aliquam fraudem, vel dolum. vt tenet dictus Specula. conscien. allegando Abb. in dicto. c. clerici officia. vbi tenet in nu. 12. versic. circa primũ Et dicit esse rationẽ quare nõ subiacet restitutio ni, quia homines non se submittũt fortunæ, imò bonum inde prouenit cùm exerceãt se ingenia. ℣ Sed secundum eos non debet quis se exercere in istis ludis causa spoliandi proximum, seu lucrandi, sed principalis causa debet esse exercitatio ingenij, aliàs credit, q̃ id, qđ vincitur ibi, sit restituendũ saltẽ pauperibus, ꝓpter intẽtionem damnatã spoliãdi proximũ, dicit q̃ facit in arg. c. qui emit. 14. q. 4. & melius præceptũ euãgelij, Diliges proximũ tuum sicut te ipsum. 24. quæst. 4. c. debet. & c. proximos. de pœnit. distin. 2. ℣ Tamen in istis ludis non debet ludi maxima quan
4 titas, † vt in dicta constitutione, alearum vsus, secundũ Abb. vbi suprà. quod declarat dictus Specul. conscĩe. in dicto loco, in vno solido, qui sunt 18. marabetini. sed Abb. in dict. c. clerici. dicit, q̃ pro solido intelligitur aureũ, & in ista quantitate debet qs ludere ad istos ludos permissos, etiã si sit homo magnæ authoritatis, & conditionis, aliàs peccaret, si vltra luderet. vt probatur in. d. consti. alearum vsus. ibi, sed nec permittimus. tenet ad literã glo. in. d. c. clerici. vbi ait, q̃ in totum debet obseruari. d. authen. ℣ Sed quid in ludis taxillorũ, & chartarũ, pilarũ, qui dicuntur ludi de fortuna, vel mixti, qđ in eis pmittitur ludi. Dic q̃ iam hodie per pragmaticã factã per nostrũ regem Carolũ in villa de Madrid, anno. 1534. pragmatica. 63. permittitur ludere vsq; ad duo argẽtea, & si vltrà ludunt puniuntur. & tenet Bart. in l. ex ea. §. mulier. ff. manda. dicẽdo, q̃ ludens contra permissionem de nõ ludendo, incurrit in pœnam. ℣ Sed circa dictam pragmaticã potest dubi
5 tari. Aliquis † lusit vno die pluribus vicibus duo regalia seu argẽtea, an puniatur? Videtur q̃ non, quia ex pluralitate vincendi, & perdendi, non sunt plura delicta, & totus iste dicatur vnus ludus. ℣ Sed contrarium tene, quia dicta pragmatica solũ permittit ludere duo regalia, siue argen

tea in vno die fiue interpollatiõe,nõ autẽ in quo libet ludo poteſt ludere duo regalia ſeu argẽtea: quia iã prim⁹ ludus fuit habitus pro cõpleto, & abſoluto,luſſoribus recedentibus.vt in.l.contra ctus.C.de fide inſtrumen.ita Bar. in.l.inficiãdo. §.infans. ff.đ furt.

3.col.nu.5.qđ ſeq- tur Hip.de Marſi, **ros b dellos, y exce-**

in.l.ſi in rixa. ff.ad.l.Corne.đ ſica.nu.19.Ang.in tract.male.in parte, metidore đ mali.đ male.ver ſi.quero ſi ſtatuto.nu.24.& Auguſt.de Arimi.in additio.& idẽ tenet Cardi.in d.Cle.1.§.2.đ priui leg.nu.42. ⁋ Qđ extẽde ſecundũ eundẽ Ang.ꝙ non ſolũ ſi luſit pluribꝰ vicibus,verũetiã ſi mul-

6 ti erãt † luſſores vno inſtãti,& vnus pdidiſſet to tã pecuniã,quã extraxerat, & poſtea ſecũ do extraxit aliã pecuniã,& iterũ luſit,incurrit in pœnam,qa dicitur aliꝰ ludus. Iſtã dicit Auguſti. vbi ſuprà eſſe notabilẽ theoricam Bar. in:l. Põpo niꝰ in negotiis.ff.de negotiis geſtis.&ibi vi.per Bar.nu.4.vbi dicit,ꝙ facit ad multa.⁋ Secundò, extende dictã pragmaticam, ꝙ vltra dictam ſum

7 mam non poteſt quis ludere:ꝙ ſi vnus † ex colluſoribꝰ receſsiſſet,& poſtea reuertatur, licet ſta tim,tũc diceretur alius ludus,& debet puniri.vt in.l.prima.§.ſi rem,ff.depoſiti. Ita tenet Ang.in dicta.l.inficiando.§.infans.quaſi in fine.⁋ Et eodem modo dic,ꝙ ſi lex diceret,ꝙ ſi quis fuerit in

8 uentus † ludendo,puniatur,ꝙ ſi pluries inueniatur ludendo,licet ludus ſit continuatus , punitur pluries,quoniam ſtatutio ad inuentionem ſe retulit,vt in.l.quid ergo.in principio ff.de his qui not.infami.&.l.ſeruꝰ fugi.vt tenet Ang.in dict. §.infans.in fine.⁋ Eodẽmodo dic de ſtatuto loquente de inuento cũ armis.vt Ang.ibi & Aug. vbi ſupra.& Alex.in additio.ad Bar.in.d.§. ſi in

9 fans.⁋ Adde quoq;,ꝙ non valet pactũ † factum inter luſores, ne poſsint à ludo recedere , donec alter eorum totũ perdiderit.vt eſt gl.& ibi Ang. Paul.& Iaſ.in.l.iuris gentium.ff.de pactis.quod tendit,& facit contra illos,qui nullatenus cõſentiunt aduerſarium ſuum recedere à ludo non fini to.⁋ Tamen valet pactum de non ludendo,putà quidam ludebat multum,& promiſit amico ſuo nunquam ludere,& ſi luderet,ꝙ daret amico ſuo centũ nomine pœnæ,& de hoc facit ſibi inſtrumentum,ꝙ valet tale inſtrumentũ,& promiſsio. vt tenet Bar.in.l.ex ea parte.§.mulier.ff.de verb. oblig.& ibi Paul.de Caſt. & Mõtal. in.l.6.tit.5. li.4.qui tex.in dicto. §.mulier. rectè pro-

10 bat in quantum tenet, ꝙ poteſt vxor † ſtipulari pœnam à viro,ſi tenuerit concubinam, quia exa ſperãtur mulieres quantumcunq; caſtiſsimę per retentionem concubinarum.vt in authen.de nu ptiis.§.mitiores.colla.4. ſecundùm Ang.in.d.§. mulier.& hoc,quia intereſt vxori,ꝙ non teneat concubinam , & intendit ad cõſeruandum bonos mores,ſecundùm Paul.de Caſt.ibi.Quod dicit Bar. idem eſſe,

cutẽ las penas đ las etiam ſi ſtipulatoris nõ intereſt ,ſed poti⁹ promiſſoris. vt ſi aliquis ſit magnus luſor, & quidam vt ipſum refrenaret à ludo,ſtipulatur ab eo pœnã,ꝙ valet promiſsio. & ſic dicit Paul. Bar.conſuluiſſe.ꝙ valet promiſsio, quia tẽdit ad conſeruandum bonos mores. Et ad contraria reſpondet Paul. ad ea, quæ poſſunt adduci,ſcilicet , ꝙ non videtur talis promiſsio teneri , quia ſtipulationes inuentæ ſunt,vt quis ſtipuletur,ꝙ ſua interſit.vt in.l ſtipulatio iſta.§.alteri.ff.đ ver bo.obliga.quod non obſtat,ſecũdum eum, quia nos loquimur de ſtipulatione pœnę,in qua non requiritur intereſſe, ſed ſi ſolũ ſtipulatur ꝙ non luderet procederet contrariũ,quia non poſſet agere ad intereſſe,ꝙ nullum eſt,ſed eſt neceſſe, ꝙ pœna adiiciatur ſecundùm Paul.ibi.

Summarium.

1 Tabularium ad ludendum in domo ſua nemo habeat.

2 Domus,in qua luditur, & res quæ ſunt in ea an debeant publicari

3 Retinens ludum,arbitrio iudicis poteſt multari & carcerari,& in compedibus poni.

4 Stans ad ludum videndum, vel dãs materiam ludum videndi.vel docẽs ludẽtem,ſeu mutuans pecuniam ludenti,punitur.

5 Iurans non ludere,& dans alteri pecuniam ad ludendum,tenetur de periurio.

6 Iniuria illata ludenti,eſt impunibilis, ſi occaſione ludi infertur

7 Ad furtum an poteſt agi, qui retinet ludum in domo.

8 Contractus inter ludentes,vel ludentibus : non valet,Nec venditio facta in ludo, nec vẽdens, de euenctione tenetur.

9 Ad mutuum factum in ludo an quis teneatur.

b **Ni tableros.** b Vt in.l 4.tit. ro.lib. 8. in ordina.regali, vbi ca

1 uetur ꝙ nemo † in domo ſua habeat tabularium ad ludẽdũ,aliàs ſi tenuerit,ſoluat qoq; mille marabetinorum

rabetinorum:& si soluendo non fuerit, ꝑ cẽtum dies in cathenis iaceat, secundùm Montal. ibi in parte, ludus. licet dicta lex dicat, ꝙ per quindecim dies in carceris iaceat: quia credo ꝙ sit corrupta. Et per d. l. regiam ordi. corrigitur dicta auth. alearum vsus. C. de religio. sumpti. fune. in fine.
2 vbi tenet, ꝙ domus, † in qua luditur, debet publicari, nisi sit domus pupilli doli non capacis, vel viduæ. argu. notato. in. l. 1. C. de fals. mone. & ibi Cy. in fine. & Saly. siue alterius miserabilis personæ. arg. nota. per Cy. in. l. 1. C. quando impera. inter pupil. & tuto. ⁋ Item. d. authen. alearum limitatur, si hodie obseruaretur, nisi dominus domus sit ignorans ludi. argu. nota. per Salyce. in dicta l. 1. in fine. C. de fals. mon. ⁋ Item nisi domus sit conducta, & dominus ignoraret. vt tenet Ang. in authẽ. de ecclesiasti. titu. §. si quis autẽ. colla. 9. Paul. de Cast. in consi. 42 ⁋ Non tamen confiscãtur res, quæ sunt in domo, nisi sint actæ ad ludendum, vt scanna tenet Bal. in. l. 3. C. naut. ꝙ fœno. & in. l. 3. C. de incestis nuptiis. Bar. in. l. fin. ff. de supell. lega. ⁋ Sed iudicio meo dicta authentica alearum, potest sustineri in casu, in quo quis tenet ludum, & tabularium ad ludendum in domo, ex consuetudine causa lucri, tunc domus cõfiscatur: vt ibi. Secus si tenet ludum in domo causa solatij: quia tunc patitur pœnam dictæ legis ordinaæ scilicet, quinq; mille marabetinorum. vt est glo. in. l. 1. ff. de aleato. in glo. prima. quam sequitur Azo. in rubrica C. de religiosis. & sumpti. funerum. quod est notandum. & tu vide pragmaticam. folio. 260. in libro pragmaticarum, quæ loquitur in domibus, vbi taxilis induuntur. ⁋ Et an si potestas potest facere bannum, ꝙ quicunq; tenuerit ludum in domo, destruatur eius dom^9. Vide L. udo. Roma. in. l. 1. §. si seruus pignori. ff. ad selẽnia. prout refert additio. Paul. de Castr. in l. prima. ff. de iusti. & iure. in additione, quæ est in nu. 11. ⁋ Et vltra pœnam. d. l. ordina credo, ꝙ lu-
3 dum † retinens, potest multari arbitrio iudicis, cùm ludus sit causa multorum malorum, vt est dictum. prout tenet Bartachi. de Firml. in suo aureo reperto. in parte, ludus. versicu. si vbi quoq; dicit, ꝙ potest poni in compedibus. vel in carcere. vt in d. l. prima. §. si. ff. de aleatori. quod exten-
4 dit ad eum, qui stat ad videndum ludum, † & in dante materiam videri ludum. vt Bald. in. l. non. nimi^s. ideo. C. de accus. & in eo. q. docet ludẽtem,
5 & in eo, qui mùtuat pecuniam ludenti. adeò, † ꝙ si quis iurat non ludere, & dat alteri pecuniã ad ludendum, tenetur de periurio. vt Bald. in authentica interdicimus. C. de episcopis & cleri.
6 in principio. ⁋ Idem dic, ꝙ iniuria † illata ludẽti, est impunibilis. vt in. l. prima. §. primo. & ibi Barto. ff. de aleatoribus. quod est verum, si occasione ludi infertur. Si etiam alibi inferatur. vt in l. non solum. §. quamq̃. ff. de iniuriis. ⁋ Item nec
7 retinens ludum in domo † agit ad furtum sibi factum tempore ludi, nec ad pœnam, nec ad rei restitutionem. vt in. l. 1. §. primo. &. §. ait prætor. ff. de aleatori. & ibi Florian. in fine. & propter hoc refert Rainon. de Forli. liberare furẽ dicta de causa. Tamen in foro conscientiæ iste, qui tale furtum committit, tenetur erogare pauperibus illud, quod furatus est. Ita tenet dictus Specul. conscientiæ. in dicto tractatu primo, capitul. 78. §. secundo. per tex. in capitu. cum tu. de vsuris.
8 ⁋ Itẽ contractus † inter ludentes, vel eum videntibus, non valet. vt Bar. in. l. si quis cùm sciret. ff. pro emptor. ⁋ Nec illud, quod quis vendidit in ludo, valet vẽditio, vt in. l. si filiꝰ familias. §. primo. ff. quarum rerum actio non detur. ...
⁋ Nec tenetur vẽdens de euictiõe. vt in. d. l. si. §. primo. ff. quarum rerum actio nõ de. nec potest præscribere emptor. ⁋ Sed si iussor existens in ludo vendidit alteri, bene valet venditio. tenet Montal. in glo. ordi. in parte ludus. ⁋ Adde
9 quoq;, ꝙ ad mutuum † factum in ludo, quis non tenetur. vt Bar. in. d. l. si quis cùm sciret. & in. d. l. si filio. §. 1. ff. quarum actio nõ detur. & l. 1. ff. de aleato. tenet Iohan. Andre. in additio. ad Specul. in rubri. de actio. & solutio. in princi. Bar. in. l. is cui literis. ff. de verb. obliga. Quod intellige verum, nisi mutuans ignoretur. vt in. l. quod verum. §. pẽ. ff. de mino. Et si in aliquo casu mutuũ factum in ludo potest repeti, fallit, si mutuãs est allusor. Item si est aleator. Item si est mutuatum minori ludenti, vel illi, cui bonis est interdictum, secundùm Imo. in. d. l. si quis cum sciret, qa in istis casibus non fit repetitio, nisi ex post interuallum recipiens mutuum promittat restituere, secundùm Ioh. And. vbi suprà singulariter.

Summarium.

1 Ludentium pœna.
2 An quis teneatur restituere qđ lucratur in ludo, & vsq; ad qđ tempus, & cui facienda est restitutio. nu. 4.
3 Qui ludit cum personis prohibitis, furti tenetur.
5 Infra octo dies pars debet petere, quod amisit in ludo, aliàs quilibet de populo infra duos menses, vel iudex ex officio, potest ea repetere.

Leges

[c] Leyes. [c]Quæ ſunt in dicto titu.10.lib.8. in ordi.regali.& tex.in libro pragmaticarum.folio.200.& folio. 101.ſed lex. 3. eiuſd. titu.& libri.in ordina. regali. ſeruatur 1 quia pro
1 prima † vice ludens condēnatur in.600.marabetinis, ſeu diſpondiis. Et pro ſecunda in.1200.condemnatur. Et pro tertia vice.1800. Et hoc vtuntur iudices, & ad execu-

leyes [c] que diſponen ſobre los juegos, fielmente ſin

tionem perducunt, licet dictę leges dicant, ꝙ ꝓ prima vice condemnetur in.500. dipondiis. Et pro ſecūda in.1000. Et pro tertia in.1500. Et ſi nō habet vnde deſoluat iſtam pœnam, nudus ponatur in furca ab ortu ſolis, vſq; ad occaſum. vt in d.l.3.cauetur. & in iſta tertia condēnatione apponitur ſibi pœna, vt deinceps non ludat, aliàs in pœnam verberum, vel exilij, vel in aliam incurrat. ¶ Et duæ partes iſtius pœnę cameræ Regis, & alia tertia pars applicatur iudici, et accuſatori: vt in.d.l.pragmatica.folio.101. ¶ Vltra iſtam pœ
2 nam debet reſtituere † quod lucratus eſt in ludo illi, qui perdidit: quia contra lucrantem datur repetitio vſq; ad quinquaginta annos. vt in.d.authenti.alearum vſus.glo.in ſumma. 35. diſtincti. & glo.in.c.clerici.de vita & honeſtat.cleri. & ꝙ quis teneatur reſtituere illud, qđ in ludo lucratꝰ eſt, tenet latè Archiepiſcopus Florentinus in.2. parte.titu.1.c.23.§.3.& per Ang.in.l.1.ff.quarum rerū actio nō detur.per Bart.& Imol.in.l.ſi quis fulcire.ff. de vſucapi.peremptio.& plenè p Bal. in rub.C de condi.ob turp.cauſ.p Saly.in.l.ea quidem.C.de accuſ.p ſanctum Thomā.2.2.q.32.art. 7.q.68.& vide plenè dictum tractatum de ludo. & Speculum conſcientiæ in.1.tracta.c.77.vbi latiſsimè p Hoſti.in ſumma.de exceſsi.prælat.§.1. & p Alberi.in ſuo dictionario, in parte. Ludus, vbi in omnibus dictis iuribus cauetur, ꝙ lucrata in ludo, ſunt reſtituenda amittēti, & ſi ſeruus, vel filiusfamiliàs amiſsit, datur domino, vel patri repetitio. Et idē dic de monacho: qa datur Abbati repetitio. vt glo.in.d.c.cleri. ¶ Quinimò dicit Bal.in.l.aduocationis. C. de conditione ob cau-
3 ſam dato. ꝙ † ille, qui ludit ad ludos prohibitos cum perſonis prohibitis, nō ſolùm nil lucratur, ſed tenetur de furto. ¶ Tamen ſi quis eſt attractꝰ
4 per † vim, vel nimiam importunitatem ad ludendum, & vincit multa in ludo, non tenetur ea reſtituere, vt tenet Inno.in.c.qa plærīq;. de immunita.eccle.nu.4.& refert, & ſequitur Pala.Rubi. in repetio.de donatio.§.80.folio.58.nume.6. Idē tenet Archiepiſcopus Florenti.in.d.2.parte.tit. primo.capi.23.§.3.in fine.2.colum. ¶ Sed ſecundum eundem ibi, licet non teneatur parti reſtituere, tamen tenetur pauperibus erogare. quod intelligit Specu.conſcientiæ, vbi ſuprà de honeſtate, ſed non de neceſsitate, & ſic, ꝙ in foro conſciētiæ non teneatur reſtituere pauperibus, ſi non vult: vt in.d. capit. 77.

ygualas, [d] y ſin cautelas, ni fraudes.

colum.tertia. Et ibi vide, quid ſi attraxit in principio ludi, vel in medio, vel in fine. vbi ſingulariter per eum. ¶ Quoq; fallit, quando modicum cauſa recreationis ludit: quia non tenetur reſtituere, ſecundùm Innocen. in dicto capitul. quia plęriq;.nume.4. ¶ Et licet dicta authentica alearum vſus.dicat, ꝙ vſq; ad quinquaginta annos,
5 datur repetitio, iam hodie † datur ſolūmodo infra octo dies. vt in.l.2.titulo primo. lib. octauo. in ord.regal. quia ſi infra iſtos octo dies pars nō petit qđ amiſit in ludo, quilibet de populo iſto termino elapſo poteſt repetere ſibi: & ſi popularis hoc non petierit, iudex ex officio ſuo recuperet per dictum in ludo ſub pœna. 600. marabetinorum. vt in.d.l.ordin.cauetur. ¶ Et iſto termino elapſo, ſcilicet, octo dierum, videtur mihi, ꝙ non competat parti victæ repetitio: quia per dictum tempus octo dierum eſt præſcriptum contra eum, & in foro conſcientiæ, & iudiciali, & q lucratus eſt, excuſatur, ſi non fuerit per partem petitum infra dictum terminum, vel per iudicē, vel per alium infra duos mēſes. vt cauetur in pragmatica facta per noſtrum regem Carolū in villa de Madrid, anno.1528.in ordine.116. & in prag. 63.facta p.d. Regem in.d. villa de Madrid. anno 1534. vbi ponitur quoq; quantitas, in qua pōt ludi, vt dixi. ¶ Tamen credo, ꝙ pauperibus teneatur pecuniam illam erogare. vt in.d.authē.alearū vſus.& tenet.d.Specu.cōſcientiæ.in.d.1.tracta.c. 77.col.2.ſed ſcđm eū ibi ſi nō vult pauperibꝰ erogare, nō debet ſibi denegari abſolutio, niſi ſit cōdēnatus ad reſtitutionē: qa tunc p talē condēnationē, & ſententiā, tenetur ad reſtitutionē in foro conſcientiæ. facit glo.in.c.fraternitatis.12.q.2.

[d] Ygualas. [d]Idem tenet dicta pragmatica. fol.101. In lib. pragmaticarum.

Prætorum Caput.29.finis.

Sequitur Caput.30.

Summarium.

1 AN in condemnato ad præstandum computatum virtute istius comdẽnationis fiat executio in eo, qđ apparet debitor.

2 Iudex negligens in exigendo condẽnationes, & alia debita communis, tenetur, maximè si debitores ciuitatis facti sunt non soluendo.

3 Sententia, quæ fertur per iudicem super computationem, an mandetur executioni, non obstãte appellatione.

4 Sententia arbitri, & transactio, an executioni mittatur, seu mandetur.

Calculatio, seu computatio quando non est facta per iudicem, sed per computatores à partibus nominatos, non potest mandari executioni, nisi per iudicem cõfirmetur, vel nisi cõputatores sint per iudicem nominati.

a HAga pagar. [a] Scilicet executado, qñ
1 do fuit cõdẽnatus † ad præstãdũ cõputũ: qa in vim executionis ipsius petitur, ꝙ exequatur in eo, qđ apparebit esse debitorẽ. facit tex. in. l. quamuis. ff. de condi. & demonstra. vbi dicitur, quamuis rationes reddere nil aliud sit, quàm reliqua soluere. Et quia quando leges loquuntur de reddenda ratione, duo continent, scilicet, computum dare, & reliqua restituere. vt in. l. nõ solùm. §. is qui. ff. de libera. lega. & habetur in. l. si ita fuerit. §. quæro. ff. de manumissi. test. et in. l. purè. in fi. ff. de fide liber. l. statu liber. §. si qs nõ dare. ff. de sta. liber. l. boue. §. fi. ff. de verb. sign. facit gl. et ibi Ias. in. l. stipulationum quædam. ff. de verbo. obligati. nu. 1. Et ideo posita ratione in eo quod apparebit fuisse declaratum debitorem, fit executio contra eũ, virtute dictæ sententiæ transactæ in rem iudicatam, etiam sine citatione. vt dicit Ang. in. l. instat. C. de iure fisci. libro decimo. & est text. notabilis. in. l. secunda. §. de frumentaria. & ibi Bart. ff. de administratio. rerum ad ciuitatem pertinen. quod tenet, & sequitur Matthę. de Afflictis. in decisio. Neapolit. 157. in ordine. quẽ vide. ¶ In
2 tantum, ꝙ si iudex † fuit negligẽs in exigẽdo cõdẽnationes, & alia debita communis, tenetur. vt in. l. 1. C. de muri le. libro. 11. & in. l. fina. C. de in possess. legator. maximè si negligentia ipsius iudicis ciuitatis debitores facti sunt non soluendo: quia isto casu debet tantumdem de suo salario retineri: poterit tamen ab his, pro quibus soluit repetere. vt tenet Amo. de. Iusti. in tracta. syndicatus. in parte, an & quando officiales teneantur de negligentia. versi. Item tenetur. & idem probat iste tex. ¶ Et ꝙ sententia, quę
3 profertur † per iudicem super computatione in continenti mandetur executioni, nec contra eã admittitur appellatio, nisi prius facta solutione, est tex. in authen. de sanctissi. episcop. §. œconomis. colla. 9. in parte repetionem. Speculat. in titu. de appella. §. 2. versi. tertio. & tenet Ang. in. d. §. œconomis. in fin. est tex. in. l. 5. titu. de las excepciões. lib. 3. in ordina. regali. facit tex. in. l. 64. de Toro. & doctor del Castillo. i. l. 27. de Toro. in tractat. de ratione reddenda. in fine. & est text. in. d. l. instat. C. de iur. fisci. lib. 10. ¶ Et facit tex. in. l. 45. in pragmati. de Madrid. folio. 41. in lib. pragmaticarum, vbi ait, ꝙ si
4 cut sentẽtia † arbitraria mãdatur executioni, ita transactio facta inter partes coram tabelliõe publico, præstita tamen cautione. vt ibi. & facit istę tex. vt dixi. Executados los alcances. ¶ Sed quan
5 do calculatio, seu computatio † non est facta ꝑ iudicem, sed per quosdam alios cõputatores à partibus nominatos, tunc talis calculatio nõ potest mandari executioni, nisi ꝑ iudicẽ confirmetur. ꝑ d. l. instat. quæ lex secundũ doct. del Casti. vbi suprà in. 4. q. principali. in fin. facit multùm cõtra calculatores, & taxatores domorũ, & aliarũ rerũ. q. ꝓfferunt ꝑ sententiã taxationẽ suã, & aliq iudices imperiti iubẽt illã sententiã exequi: qa executio est nulla, ex quo sententia nulla fuit ex deffectu potestatis taxatorum, & calculatorũ. qđ pluries in facto dicit habuisse, & obtinuisse ꝑ. d. l. instat. iuncta glo. & Bar. ibi. ¶ Tñ dicit, ꝙ si calculatores sunt positi, et noiati ꝑ iudicẽ, vt calculẽtur, vel cõputentur, sua cõputatio facit plenã fidẽ, & executiõi mãdabitur. ꝑ. l. 2. C. de vsufru. leg. & tenet Mõtal. i. l. 2. ti. 7. lib. 3. fo. ll. in gl. De les cuẽta.

Prætorũ Cap. 30.

OTrosi, q̃ ʃepa, si son tomadas. y fenecidas las cuẽtas de las rentas de los proprios, y repartimientos, y contribuciones, & impusiciones de los años passados, y de las q̃ fuerõ fenescidas, faga pagar [a] los alcances, y las que no fueren tomadas, y fe-

Summarium.

1 REuisores rationum communis possunt pronuntiare officialem prætentum esse debitorem communis, eo absente.

2 Calculi rationum sunt reuidendi ad petitonem vnius partis, & iudex tenetur dare arbitrum calculatorem. Et talis rationis redditio syndicorum, & aliorum administratorum publicorum fit in publico, & generali concilio.

3 An ratio iterum sit reddenda, si apparet in computum erratum.

4 Qui aliena negotia gesserunt, possunt petere calculationem, & reuisionem rationis, vt absoluantur ab administratione, ne semper stent in suspenso.

5 An bona administratoris sint pignorata, & obligata pro administratione.

6 Bona, quæ adquisiuit administrator, an præsumantur adquisita ex administratione, ita q à domino repetantur.

b Y acaben de tomar. b Ante oia debet rationem istorum bonorum accipere, seu exigere. vt in. l. 9. titu. 19. parti. 3. in fine. vbi ait, q apochæ expensarum ciuitatis sunt in vno regno ponendæ, vt petenti Regi, earum ratio reddatur, & si per Regem in prouisionibus officiorum iubetur eas accipere. Et quoq; debent reuidere calculationes si sunt factæ, & si opus fuerit nominan-
1 do reuisores, qui reuisores † rationum cōmunis
possunt pronuntiare officialem præteritum esse
debitorem communis eo absente. vt tenet Barto.
in. l. non vtiq;. §. q de frumentaria. ff. de adminis.
rerum ad ciui. parti. & Abb. in consilio. 68. num.
4. in. 2. volum. consiliorum. Idem Abb. in. c. ad
2 nostram. de iure iurā. nu. 4. ¶ Et q calculi † ratio
num sunt reuidendi ad petitionem vnius partis,
& iudex tenetur dare arbitrum calculatorem, &
rationū reuisorē, qui vocantur rationerij; tenet
ad literā Ang. in. l. procura. §. tributio. ff. tributoria qui legit eum iuncta lege. 1. Et in ista redditione rationis receptorum, & datorū à publico administratore, debent omnes vocari, & debet fieri in aperto, & non in secreto: & ideò in pluribus locis rationes syndicorum, & aliorum administratorum publicorum redduntur in publico, & generali concilio. vt tenet Iohan. de Plat. in. l. securitates. C. de susceptori. & Archid. lib. 10. ¶ Et
3 si semel est reddita ratio, † si apparet fuisse erratum in computatione, an debeat iterum fieri cōputatio? Dic q sic, etiam si sæpe sit erratum: quia calculatio non nocet, etiam si stipulatio interuenerit. vt doctor de Castillo in suo tracta. de ratione reddēda. 10. q. situato. in l. 27. de Toro. per tex. in. l. vnica. C. de erro. calcu. & ibi Bal. ¶ Sed contrarium tenet text. in. l. 18. titulo. 22. parti. 3. vbi ait. q error calculi à partibus prouenies,

necidas las tomen, y acaben de tomar no passando en cuēta, saluo lo de que

sententiam non rescindit: sed si in sentētia sit manifestus error calculi, non valebit sententia in quantitate, in quo est error, in aliis autem bene tenet. ¶ Attamen alia lex. parti. totum contrariū tenet in. l. 30. titu. 11. parti. 5. vbi dicit, q licet administrator reipublicæ, vel alterius personæ habeat apocham rationis semel redditæ, & instrumentum liberationis, vel quietationis, cum promissione vlterius de non petendo ratione, vel quicq̄, ab eo poterit conueniri, vt reddat rationē de his, quæ celauit tempore computationis, nec quo ad ista poterit se iuuare administrator de apocha, & liberatione, quin restituat ea cum damnis, & expensis. Et idem dicit esse in omnibus aliis obligatis rationem dare. & istam. l. tene. ¶ Quia dicta. l. 18. tit. 22. part. 3. supra allegata nō obstat: quia ibi loquitur. quando talis computatio est approbata per iudicem: quia tunc habet vim sententiæ, & talis computatio licet sit erronea, non potest retractari, aliàs si per iudicem nō approbatur, retractatur ratione erroris vsq; ad triginta annos. vt in. l. calculi. ff. de administra. rerum ad ciui. parti. Ita tenet Montal. in. l. 2. titu. 7. lib. 3. foro. ll. in gl. De les cuenta. & in. d. l. 30. tit. 11. parti. 5. Bal. & docto. in. d. l. 1. C. de erro. calculi. quem vide. ¶ Quoq; potest intelligi, q error calculi retractatur, si error fuit in magna quantitate, etiam si stipulatio interuenit: si autē fuit erratum in minima quantitate, calculus non viciatur, per. l. quamuis. & ibi doctor. ff. de conditio. & demonstra. tenet Bal. in. l. 1. C. si aduersus solutio. & in. l. pē. versi. Item pone aliud exemplum. C. de condi. insertis. ¶ Tamen licet sit erratum in magna quantitate, si fuisset facta trāsactio, vel sententia fuisset lata super eo, calculus non retractatur, vt Bal. & communiter docto. in. d. l. 1. C. de erro. calcul. & tenet Castill. in dicto tractat. q. 10. versicu. si verò. ¶ Quod intelligerem verum, nisi iudex in sententia reseruauerit vim, dolum, vel errorem, prout assolet fieri: quia tunc vsq; ad triginta

ginta annos, si constat de dolo, vel errore, potest computum retractari, licet per iudicem sit approbatum: qa dicta sententia, seu approbatio est lata sub illo modo, nisi cōstet de errore vel dolo, quæ sententia lata sub tali modo, valet: quia ille modus est rationabilis, & secundum naturā litis. vt est tex. & ibi Bald. in. l. cùm eorum. C. de sententn. & interlo. om. iudi. Et secundùm Bal. ibi. modus appositus in sententiam, obligationem inducit. ☞ Sed post lapsum. 30. annorū, licet sit in sententia reprobatum dolus, & error, non potest peti reuisio rationis. tenet Bar. in. l. 2. versi. & aliud. ff. de iure fisci. ☞ Nota tu in materia vnum dictū Paul. de Cast. mihi singula. in. l. vix certis. ff. de

se mostrare libramiento [c] librado de

4 iudiciis. vbi tenet, † q illi, qui gesserūt aliena negotia, possunt petere calculationem, & reuisionē rationis, vt absoluantur ab administratione, ne semper stent in suspenso, & post mortem hæredes molestentur, siue molestia afficiantur de ina la administratione, q dicit, q frequēter cōtingit, & est sanum cōsilium hoc facere, ne bona admi-
5 nistratoris sint semper pignorata, † & obligata, p administratiōe. vt tex. in. l. 6. ti. 19. for. ll. lib. 3. & in. l. ciuitas. & ibi docto. ff. si cert. peta. tex. in c. illud. 13. q. 2. l. si mater. C. quibus ex causis pig. no. taci. cōtraria. & l. vlti. ff. eod. ti. & facit tex. in l. 23. ti 13. parti. 5. & ibi Montal. in fi. ☞ Et an potest dici cōtra administratorē, † & cōtra suos hæredes, q bona, quæ habet, adquisiuit ex administratione vltra q est sibi datū, & q sibi volunt auferri. vide in. l. deffensionis facultas. C. de iure fisci. lib. 10. & p Bar. & Plat. ibi in § sanè. p Mōtal. in. l. 3. ti. 5. for. ll. lib. 1. p Philip. Dec. cōsi. 6. mirabiliter p And. Sicul. Barb in. c. inuestigandū. 2. col. de peculio cleri. p. 3. col. vbi ponit duos intellectus ad hanc. q. & quoq; per docto. del Cast. in d. l. 27. de Toro. in. d. tracta. in. 13. parte. vbi pro & contra examinat. p Bal. in l. cùm oportet in prin. 4. col. C. de bonis quę libe. versicu. quæro quid in administratore.

Summarium.

1 Receptores, administratores, & officiales publici, non possunt soluere, nisi de mandato iudicis, & rectorum.

2 Administrator, an potest soluere in parua quantitate sine iussu iudicis, vel domini, & an stetur iuramento suo.

3 Quando dicatur solutum esse in parua quantitate.

[c] Libramiento. [c] Nota text. q receptores, † & administratores, & officiales publici, q vocātur maiordomi, non tenentur soluere de pecuniis ciuitatis publicis, vel domini, nisi de mandato iudicis, & rectorū, qui populum representant. vt elegāter notatur in. l. 1. C. de cōtra. iudi. tenet Bal. in. l. etiam. C. de fide. commiss. numero secundo. facit text. in. l. præsens. C. de transac. tenet doct. del Castillo, in dicta. l. 27. de Toro. in dicto tractatu. 8. particu. versicu. & ideo benefaciunt. allegando quoq; text. in authentica de collatio. colla. 9. & singula. d. Bal. in rub. C. de cōst. pecu. versi. vnū enim. nu. 11. vbi dicit, q officialis publicus, nū pōt soluere vnū nummum ex æquitate sui capitis. arg. in. l. is cui. §. flauius. ff. de solutio. & notatur p Bar. in. l. 1. §. hęc verba. ff. ne vis fiat ei. Et ideò dat cōsilium doct. del Castill. administratoribus, ne aliter soluant, quàm de mādato domini, vel iudicis: qa si aliter soluunt, vel sumptus faciūt, forsam tenebūtur resarcire de suo. ☞ Sed

justicia & regidores con carta de pa

2 qñ impensa † est in parua quantitate, vel solutio debiti est facta p dictū administratorē, seu œconomum, vt si est facta minutè, credo q habeatur p data, & soluta, licet nō sit facta, nec soluta mandato domini, vel iudici, & in hoc creditur iuramento administratoris œconomi, seu receptoris, vt pbatur in. d. l. si. C. de alimē. pupil. pręstā. & p Bal. in. l. 1. si. col. versi. qualiter sumptus pbantur. C. de fruct. & litis expēs. & tenet. d. doct. del Castil. vbi suprà. Et hoc vult dicere iste tex. inquātū dicit, Lo q se ouiere gastado por menudo, se informe si se gasto. & cus. ☞ Sicut cōmittitur, e statur iuramēto hęredis de quātitate, & valore rerum mobiliū, & viliū. vt in. l. præsenti. §. sic vbi. C. de his q ad eccles. confug. ☞ Sic etiā statur iuramēto cōmissarij testamēti de paruis distributionibus, sed magnę debēt pbari p testes. de quo p Bar. in. l. diuus. ff. si cui plusquam. per. l. falci. leget. ☞ Item statur iuramēto tutoris de expensis paruis, secus in magnis. l. 1. §. de officio. & ibi Bar. ff. de tuteli. & ratio. distra. vt tenet Iohan. de Plat. in. l. 2. C. quā do & quib. quart. part. debea. libro decimo in fine. vbi quoq; dicit, q ibi est argumen. glo. q vxor suo iuramento tenetur patefacere bona hæredibus. vt ibi per eum de intellectu. Et q libro tutoris in paruis summis credatur, & probet, tenet Bartolus. in. l. ex sententia. ff. de testamentis. tutella. & Baldus in lege iudices. C. de fide instrumentorum. & tene

& tenet Bertachi.in tracta.gabell.in.4.parte,nu. 7.tomo.6.tracta.fol.57.& ibi quoq; in nu.8. dicit,ꝙ idem in libris executorũ testamẽti:qa probant in paruis summis. vt Bal.in.l,id qđ pauperibus.vlti.col.C.de episcopis & cleri.& plenius in rubr.C.de fide instru.& Spec. in tit. de instru. editione.§.13. versic. sed nunqd. & vide Cy.io.l.si quis ꝓ redẽptiõe.C.de dona. & ibi Bar.et Gnid.pap.singul. 489.&siog.545.§. vbi agitur. vbi loquũtur ĩ tutore.et Ang. ĩ.§.fi.Insti. de Atiliano tuto. nu.3.&.4. & Paris de Pu.in tract. syndica. in parte, officialis finito officio.nu.2.fo.224. & Bal.cõsi.69. in 5.volu.Abb.in.c. qualiter & quando.de accusa.el. 2. nu.2. & ibi Felin. col.4.& Bal.in.c.bonę.de electiõe.nu.14.⁋ Sed
3 qñ dicatur fuisse factũ,vel solutũ † in minima, vel magna quãtitate,vt credatur, & libro administratoris,seu œconomi? Dic ꝙ nõ põt dari certa regul.sed relinqtur arbitrio iudicis,inspecta ꝑsonarũ qualitate,& causæ,& bon⁹ iudex arbitratur hoc,& inspiciat an sit defferendũ iuramentũ administratori,vel nõ,vt doct.đl Castil. vbi suprà allegãdo Bal.in.d.l.id qđ pauperib⁹. fi. verbis.C.de epis.& cler.& in.l.captatorias.vers.modo circa hoc quęritur tertiò.C.de testamẽ. milit. ⁋ Sed cõsuetudo est in aliqbus ciuitatib⁹, & villis huius regni,ꝙ vsq; ad sex regalia, seu argẽtea in qualibet vice põt œconom⁹, seu maiordom⁹ illius ciuitatis soluere sine librameẽto, dũmodo soluat de mandato regimenti,seu concilij,in hoc iuramento creditur & statuitur.⁋ Vnum tamen nota,ꝙ licet de iure caueatur, ꝙ de expensis minimis stetur scripturæ tutoris,seu administratoris.vt supradictum est.& in.l.fi.§.licentia. C. de iure delibe.tamen si tutor,seu administrator scripsit tot minuta, quæ ascendebant ad maximam summã,,ꝙ nõ debet adhiberi fides. tenet Barba. singulariter in cõsi.15.in.2.volu.col.1. & Feli: in d.c.qualiter & quando.in.d.4.colum.

go, seyendo la tal librança justa:[d] y lo q̃ se gastare por menudo informese si se gasto verdaderamente, y si fue biẽ gastado, o si ouo algun fraude, y haga tornar lo que hallare mal gastado, y de pena alos que lo ouieren gastado como no deuẽ: de manera, que quando

Summarium.

1 In quibus causis bona ciuitatis debẽt expendi.
2 Deffensor ciuitatis fingitur vice tutoris.

se le tome la residẽcia, esten fenecidas
1 las cuentas, y executados[e] los alcãces, y todo lo que fuere mal gastado. Y haga q̃ los marauedis de las rentas de los proprios solamente se gastẽ en cosas de prouecho cõmun,[f] y no en interesses de los regidores, & de aque-

d Iusta. [d]Quia expenduntur in commoditate ipsius ciuitatis.vt in † deffensione terminorũ. vt in.l.5.tit. 3.lib 7.in ordin. regal. & in aliis legibus eins ti.⁋ Et in carcere,& domo publica facienda. vt in.c.18.suprà eod. & quæ ibi posui in glo.Hagã.⁋ Et in deffensione iurisdictionis,vt dixi in.c.3. in glos: En fauor de su jurisdiction.⁋ Et in reparandis muris, pontibus, & fontibus, & similib⁹. vt dixi.in.c.23. in glo.Den orden.& in.l.20.titu.32.part.3. & Pisa. in sua euria Pisana.in.c.24.p.d.l. Part.tenet, ꝙ đ iure istius regni oẽs redditus ciuitatis debẽt erogari in operib⁹ publicis, etiã si ad ea specialiter nõ sint deputati,& ad hoc est singu. scđm eũ. & vide tex.& ibi Plat.in.l.ad repar.C. de aquę du. lib.11.nu.1.& Mõtal.in.l.1.ti.5.lib.1.fo.ll.in gl.Siẽpre.col.2.vbi latè.& dicit idẽ dicẽdũ,vbi cõis vtilitas,seu necessitas ꝓspicitur.& vi.Rod.Sua.allegatio.15.col.3 ⁋ Et in soluẽdis salariis correctorũ iudicũ,& rectorũ.vt in.l.7.ti.16.lib.2.ĩ ord. reg: & in aliis similib⁹ reb⁹ ciuitati cõueniẽtib⁹,sicut tutor debet facere in boois pupilli: qa † deffen-
2 sor ciuitatis fingitur vice tutoris. vt in authẽ. de eccle.ti.ĩ fi.colla.9.in.l. orphanatrophos. C. de episc.&.cle.tenet Ioh.de Pla.in.l.rem publicã. C.de iure reipubli.lib.11.

e Executados [e]Nota.tex.ꝙ sentẽtia,q̃ ꝓfertur sup cõputatiõe in eo,qđ supest,mãdatur executiõi. vt ĩ.1.gl.isti⁹ c.dixi.Et sic est vnus casus, in quo fit executio. Alios posui suprà in.c.10.in glo.Por ningũos cõtractos,y obligaciones, vbi ad plenum.

⁋ Comun.[f] Vt dictũ est suprà in glo. Iusta.

Summarium

Summarium.

1 Ciuitas an potest facere gratiam, & remittere debitum ciuitatis.nu.2.

2 Tutor, seu curator, an potest bona minoris remittere.

3 Bona ciuitatis, an possunt alienari.

llos, a quiẽ quisierẽ hazer gracias,[g] ni de otras personas no deuidamẽte, ni se gastẽ en dadiuas, ni en ayuda de costa, ni presentes, ni dẽ a los porteros, y reposteros, & aposentadores, y otros officiales de nuestra corte cosa alguna, saluo lo cõtenido en las leyes[h] por nos ordenadas

g Gracias. Quia ciuitas, nec administratores reipublicæ non possunt fa-
1 cere gratiam, †nec remittere debitum ciuitatis. ꝑ Bar. & Paul. de Cast. in. l. Imperator. ff. de pactis. & in. l. præsens. C. de transa. vi. tex. & ibi docto. in. l. prohibere. §. planè. ff. quo vi, aut clam. Bar. & Paul. in. l. continuus. ff. de verbo. obliga. & ideo dicit Paris de Put. in tracta syndi. in parte. iuxta prædicta. nu. 3. folio. 197. ꝙ consiliarij non possunt facere gratiam pœnarum, scilicet, de pœnis statutorũ. & Bal. in. d. l. præsens. & tenet Curia Pisana. in lib. 2. capit. 20. quia exactio alitus pœnæ est debitum liquidum. Quinimo dicit glossa in. l. ambitiosa. ff. de decretis ab ordi. facien. ꝙ ab eo, vel eis, qui remiserunt, posset extorqueri. per l. 3. C. de anno. & tribut. lib. 10. & vi. ibi Plate. numero tertio. ¶ Et similiter exactor tributorum,
2 nec alius administrator, vt tutor, †curator, & syndicus ecclesiæ, vel vniuersitatis non possunt debitum liquidum remittere. vt tenet Ioh. de Plat. in. l. omnes pensitare. C. eo. tit. de annonis. & tribu. lib. 10. & in. l. vacuatis. C. de decurio. eod lib. nu. 5. & glo. ibi. & etiam si sit debitum odiosum, & vsurarium secundum Plat. in. d. l. omnes pensitare. Sed transigendo super debito non liquido bene potest. vt ibi per eum. ¶ Et vide. d. Platea in. d. l. vacuatis, vbi dicit, ꝙ sicut administrator minorum non potest remittere debitum liquidum. l. pactum curatoris. C. de pactis. ita nec ad-
3 ministratores †ciuitatis. per. d. l. præsens. & per d. l. ambitiosa. quam dicit Alexã. in cõsi. 43. in. 4. volu. nume. 9. intelligendam in decurionibus: quia tales decuriones non possunt remittere, seu donare res vniuersitatis, vel populi. vt ibi. Sed tota vniuersitas, vel populus, seu maior pars representans totam vniuersitatem bene potest donare secundum Barto. in dicta. l. ambitiosa per dictam l. prohibere. §. planè. & idem notat Bald. in capitulo primo. §. iniuria. de pace iuramento firmã. in vsi. feudo. & Bald. in dicta. l. præsens. numero nono. ¶ Vide quoq; Alexand. in dicto consilio numero vndecimo, vbi dicit, ꝙ dicta. l. continuus. ff. de verborum obligatione. quæ prohibet alienari res publicæ, vniuersitatis, est verum in rebus, quæ sunt deputatæ ad perpetuũ vsum publicum, vt platea, seu forum, theatrum; Sed ea vero, quæ sunt deputata ad redditum, bene possunt vẽdi. vt glo. in. d. l. sed & celsum. ff. de contrahend. empti. quæ dicit, ꝙ molendina reipublicæ, vẽdi, & alienari possunt. vide Bald. hoc declarantem in rubrica. C. de contrahend. emption. quæstione tertia. numero tertio. ¶ Sed in casu, in quo possunt vendi res ciuitatis, & alienari, debet fieri alienatio cum solennitatibus iuris, de quibus in. l. si quis hæreditatis. C. de vendend. rebus ciuitat. libro vndecimo. & glo. in. l. prima. C. de fide instrument. & iure hastæ fisca. lib. 10. & Platea. in. d. l. si quis hæreditatis. ¶ Quinimo dicit Angel. in. l. si is qui bona. ff. de pignori. in principio. ꝙ in alienatione rerum ciuitatis requiritur subhastatio, & aliæ solennitates, quæ requiruntur in alienatione rei ecclesiasticæ. vt in authen. hoc ius porrectum. C. de sacrosanct. eccle. ¶ Adde, ꝙ officiales debent interesse quando subhastatur respublica, aliàs non valet licitatio. tenet Bal. in. l. si prouincialium. C. noua vectiga. instituti non poss.

Summarium.

1 Ianitores, & metatores quas expensas à ciuitate percipere debent.

h Leyes. Vt in. l. 4. titulo vigesimo. libro secundo. in ordin. regali. vbi loquitur de istis expensis, quas isti ianitores debent percipere

percipere. & l.3.tit.21.eod lib.in eisdem ordina. vbi ponuntur expensę, quas istimet tutores per cipere debentex ciuitatibus, villis, & locis, enim l.4.&.5.&.6.&.l.10.eiusdem tit.quas per te vide.

Summarium.

1 NVntij non debent recipere præmium ab his, ad quos mittuntur ad lętitiam nuntiandam, aliàs recipientes, & dantes puniuntur.

2 Nuntij non debent esse pauperes.

3 Modicum prętium bene potest dari nuntiatoribus propter lætitiam principis nuntiandam. Et quando dicatur modicum. vide.nu.9.

4 Indicanti furem, & nuntiati occisorem domini, vel desertorem militię, potest dari pretium.

5 Pretium datur nuntianti, quando princeps mittit populo, vel personæ aliquam constitutionem, vel literam alicuius exemptionis.

6 Potestatibus an sit licitum dare aliquid nuntiis, dum sibi mittuntur literæ, & prouisiones officiorum.

7 Nuntij qui mittuntur per aliquos magnates, an possunt aliquid recipere.

8 Si sunt plures nuntiatores, an omnes sint gratificandi.

i Alegrias. i Similis tex.in.l.vnica. C.publi.lætitiæ lib. 12. vbi nuntij 1 † non debent recipere præmium ab his, ad quos mittuntur ad lętitiam nuntiandam, & triumphalia, & prospera gesta principis: aliàs recipientes puniũtur, vt ibi: & dantes, vt hic: quia nuntiatio principis debet esse castissima, non venalis. Nec 2 huiusmodi nuntii † debent esse pauperes & indiges.i.indigentes, sed diuites, qui nõ curent de huiusmodi bonis, & hoc ideò, ne turpi colludio quæratur ex miseris pretium gandiorum. vt ibi dicit tex. non enim cum alieno fletu ridendum est. vt in.c.petistis.de priuilegiis. secundùm Iohan.de Plat.in dicta.l.vnica. ℣ Quam.l.& istum tex.intellige in magno pretio. secus est in modi-3 co, † quia modicum pretium bene potest dari istis nuntiatoribus propter lætitiam principis nuntiandam, putà cùm nuntiatur populis, ꝙ bella cessant, & pax facta est, quia hoc debet esse gaudium, & lætitia in populo: quia bellum est perditio corporis & animæ, & homines ad paupertatem perducit, vt notat glo.in authen, de armis.in principio.colla.6.& in.l.prima.C.de offi.præfe.præto.Afri.iuxta principium & glo.in dicta.l. vnica. & facit illud poëticum. Bella nomen gentis delere laborant. Pacis autem tranquilitas, salus est populorum, & multum appetẽda, & à prelatis maxime est compulsio ad pacem faciendam, & seruandam adhibenda. vt in.c.studendum.90. dist.&.c. primo de tregua & pace. ℣ Item potest dari aliquod modicũ præmiũ, & sit gandiũ, & lętitiacũ nũtiatur victoria habita à principe cõtra hostes, & sic est tenendũ, ꝙ principis victoria, est populorum lætitia, ex qua victoria insurgit fastus.i.quędam superbia & extollentia potissimè, propter triumphum quod tribuitur obtinenti in pretio, vt glo.in dict.l. vnica in verbo fastus. ℣ Item datur, cùm princeps acquirit regalem dignitatem, vt quia efficitur rex Hierusalem, vel quia creatur Consul. Et sic est notandũ ꝙ imperator potest etiam alios nouos honores acquirere, non obstante ꝙ sit imperator, quia Iustinianus ter fuit cõsul, ideò dicitur Semper Augustus. vt in proœmio. fforum. in fine. secundũ Iohan.de Plat.in dicta.l.vnica. & ibi glo. in verbo regalium. ℣ Quoq; datur, cùm princeps mittit nuntium populis, ꝙ ibi tenebit publicam curiam per multos dies, & in publicum se omnibus exhibebit. ℣ Et ratio quare istud modicum nũtiatoribus statuitur est, ne omnino vacui cum indignatione recedant, sicut præbetur inuentori rei alienæ. vt in.l. falsus.§.qui alienum. ff.de 4 furtis. ℣ Et datur quoq; indicanti † furem: vt in l.4.§.si tibi ob indicium. ff.de cõdi.ob turp.cauf. Et seruo nuntiãti occisorem domini, vel desertorem militiæ donatur libertas. vt in.l. prima.&.l. fi.C.quibus causis serui.pro præmio liber.acci-5 pi. ℣ Item datur, quando princeps mittit † populo, vel personæ aliquam constitutionem, vel literam alicuius exemptionis, vel concessionis alicuius magni commodi, vel gratiæ. vt Plat. & Lucas de Pẽ.in dicta.l.vnica. ℣ Et per dictam.l. videtur appobari consuetudo illorum, qui dum 6 eliguntur † potestates ciuitatum, vel ad alios honores, vestium nũtiatores, seu electionem, vel prouisionem portantes: tamen non debent dare eis immoderatè, aliàs donans, & accipiens puniuntur. ℣ Patet etiam per dictam. l. ꝙ nuntij, 7 qui mittũtur † per aliquos magnates possunt accipere ab his, ad quos mittuntur, dummodo modicum. secundùm Plat. ibi. Et ex ea nota, ꝙ illud quod datur ambasiatoribus, acquiritur eis, nec tenetur

Y ansimismo no gasten los dichos proprios ẽ justas, ni en en alegrias[i], ni en

nentur illud reddere eis, qui eos miserũt. de quo per Bart. in. l. si verò. §. item quid. ff. solut. matri.
8 ¶ Sed quid si sunt plures nuntiatores, † an omnes sunt gratificandi? Dic ꝙ non, sed tantũmodo primum. secundùm Platea. ibi quasi in fi. ver sicul. cepit. vt sit potior eius conditio, quàm sequacium. l. si pluribus. ff. de lega. 1. in fin. & C. de comminũ. seruo. mag. l. prima. §. primo. &. §. sint autem. ¶ Sed quid si sunt plures nuntiatores qui in vno instante cum dicta lætitia venerunt? Dic ꝙ debet dari pauperiori istud modicum. vt probat glo. in. d. l. vnica. in verbo, numerariis. quod sequitur ibi Plat. nume. 2. ¶ Sed quando dicatur
9 modicum † istud præmiũ, quod dari potest istis nuntiatoribus? Dic ꝙ in hoc quantitas nõ est determinata, sed arbitrio iudicis relinquitur. secundùm Iohan. de Plat. in. d. l. vnica. nu. 2.

Summarium.

1 CONciliũ ciuitatis, an potest inuitare aliquẽ magnatem ad prandium.

k Ni comidas. [k] Intellige inter ipsos correctores, & prętores, nec inter alios: quia populi à conuiuiis quantum fieri potest prohibentur. vt est tex. in. c. nul
1 li episcopi. 42. distinct. ¶ Secus est, si concilium † ciuitatis inuitat ad prandium aliquem magnatem transeuntem: quia tunc bene possunt hoc facere expensis ciuitatis: & si ciuitas non habet bona vnde soluat, viciui rurium debent in hoc contribuere, licet ipsi nõ interueniant ad istum magnatem inuitandum. Secus si aliqui ex concilio per se, cõcilio non vocato illum inuitarent: quia tũc non soluetur conuiuium ex bonis ciuitatis, sed ex bonis illorum, qui illum inuitauerũt. text. est sing. in. l. 226. in. l. del styllo. licet eã nunq̃ vidi obseruare. & cõtra eã videtur tex. in. l. 3. ti. 13. lib. 6. in ordina. regal. vbi ait, ꝙ magnates nõ accipiãt vi prandiũ, quæ nõ obstat: qa loquitur quãdo vi accipiũt, & dicta lex stylli quãdo spõte offertur. Bene tamen vidi aliquãdo, ꝙ qñ senatores cõsilij regalij transitum faciũt p aliquã ciuitatem, cõcilium ciuitatis eis donat aliqua parua comestibilia. ¶ Et de prãdio Regis, qd in Hispania vocatur (yantar) vide in. d. tit. 13. lib. 6. in ordi. rega.

l Lo gastaren. [l] Sine licentia & iussu iudicis, & rectorum. et sine libramento eorum, teneatur ad ea, vt dixi in glo. Libramiento.

m O libraren. [m] Nota text. ꝙ illi, qui librant, vel iubent bona ciuitatis expendi, vt sunt isti correctores, & rectores, tenentur ad ea, si non sunt soluta expensa, & cõsumpta in vtilitatem ciuitatis, & non œconomi, vel maiordomi: qa illi œconomi soluunt, & expendunt mãdato correctoris, iudicis, & prętorũ, quib⁹ obedire tenentur. vt glo. in. c. 1. de matrimoni. contra. cõtra iuter dictũ ecclesię. & tex. in. l. 1. ti. 2. lib. 3. for. ll. & hic tenet innuit.

comidas, [k] ni beuidas, ni en otras cosas no necessarias al bien cõmun de la dicha ciudad, o villa, & si lo gastaren [l], o libraren [m] como no deuen, lo paguen de sus bienes.

Prætorũ. Cap. 31.

OTrosi, q̃ no consientan repartir [a] gallinas, ni perdizes, ni besugos, ni carneros, ni hachas, ni otras cosas semejantes entre la justicia, y regidores, y otros officiales del concejo, so pena q̃ tornẽ lo que lleuaren cõ las setenas: y ansi mismo lo tornẽ los dichos regidores cõ la misma pena, todo para la nuestra camara.

Prætorũ Cap. 32.

OTrosi, se pa de las rentas de los proprios como andan arrendadas,

Prætorũ ca. 30. finis.

Sequitur Caput. 31.

a Repartir. [a] Rectores non debent cõsentire cõtributionem facere ex contentis in isto. c. sub pœna hic posita. Et ratio potest esse: qa bona ciuitatis, nõ debent cõsumi, nec distribui in istis, sed in vtilitatẽ ciuitatis vt dictũ est in. c. suprà proxi.

Prętorũ. ca. 31. finis.

Sequitur Caput. 32.

a No se pierda. [a] Sicut dicitur de rebus pupillorum: quia respublica ęquiparatur pupillo. vt ĩ l. in rẽ publicã. C. de iure reipubli. libro duodecimo.

Summarium.

Summarium.

1 COnducere bona ꝓpria, seu reddit⁹ ciuitatis nō possunt prętores, algazelli, rectores, maiordomi, nec tabelliones, nec in eis partē habere, nec esse fideiussores. quod extende ad sacerdotes, & milites.

y aforadas, y ꝓcura sobre ello de manera q̄ no se pierda lo q̄ se podria auer dellas por negligēcia, y ꝑcialidad: y no cō sietā q̄ las arriēdē a ꝑsonas poderosas, ni officiales[b] del cōcejo por si, ni por interpuestas ꝑsonas: y fagā por manera q̄

b Officiales.[b] Idem tenet tex. in l. 3. ti. 17. lib. 3. for. ll. & simi. & magis amplius in l. 6. ti. 1. lib. 6. in ordina. & tex. in l. 7. & l. 8. tit. 3. lib. 7. in eisdem ordin. vbi in dictis legib⁹ habetur, ꝙ prętores, al
1 †gazelli, rectores maiordomi, seu tabelliones concilij per se, seu per alios non possunt arrendare, vel conducere redditus, seu propria bona concilij ciuitatis, nec redditus ecclesiasticos, vbi sunt officiales, nec in eis partē aliquā habere possunt, nec fideiussores esse possunt, nec securitatē præstare, pro his, qui dictos redditus, vel propria concilij arrendauerint, aliàs, ipso facto officia perdunt, & incidunt in alias pœnas, vt ibi. ¶ Quod extende hodie ad tabelliones numeri dictæ ciuitatis: qa quoq; isti tabelliones nō possunt cōducere istos redditus; & bona, nec gabellas. vt cauetur in quadam pragmatica facta p nostrū Carolum in villa de Madrid anno. 1528. in ordine. 77. Et per istam. l. nouā corrigitur tex. in l. 10. in d. tit. 3. lib. 7. in ordi. regali. vbi contrarium cauebatur. ¶ Et non solùm non possunt cōducere supradicta, verumetiam non possunt esse fideiussores conducentium, vt dictum est. & in l. curialis. C. locati. tenet idem Iohan. de Platea. in l. si quis procuratorem. C. de decurio. lib. 10. in princi. & Boerius decisi. 315. nu. 2. ¶ Quod dicit Plat. esse idem in sacerdotibus. vt in auth. de sanctissi. episcop. § alium. colla. 9. Facit pragmatica 15. in pragmaticis factis per nostrū Carolum in curiis de Madrid. anno. 1534. & glo. in c. qđ quibusdā. de fideiusso. & Plat. in. d. l. si qs ꝓcurationem. in princi. ¶ Idē dic in militib⁹, qa non possunt esse cōductores, nec in talia intēdere, nisi in rem suā, vel coniunctorū suorū in causa liberali. vt in. l. milites. C. loca. & in. l. militū. C. de ꝓcura. & tex. in. l. 2. ti. 8. Parti. 5. & tex. & ibi gl. & Plat. in. l. vnica. C. qbus ad conductionē prædiorū fiscalium nō licet accede. lib. 11. vbi singula. & glo. ibi dicit, ꝙ si cōduxerunt, & cōductores mortui fuerint, si eis hæredes extiterint dicti hæredes remanebūt in eadē cōductione. ¶ Et hoc, ne seruitium regis impediatur. vt ibi. Tñ si nō habēt domū propriā, ꝓ sui habitatione, cōducere possunt, sed domū reficiendā cōducere nō possunt: qa degenerat à militia secūdùm Bal. in. d. l. curialis. & in. d. l. milites. vbi quoq; tenet, ꝙ stabulū ꝓ equis suis bene possunt cōducere. Et ꝙ dixi, de sacerdotib⁹ intelligit Bal. & Saly. in. d. l. milites. in beneficiatis, q debēt vacare diuinis, non in simpliciter clerico qui non sit in sacerdotio.

Summarium.

1 REs plus offerenti datur. nu. 6.
2 Rectores de suo tenentur soluere ciuitati, si fuerunt negligentes in non exigendo cautionem à debitoribus, vel aliqd aliud amittēdo.
3 Rectores habentur ad instar tutorum & curatorum minorum.
4 Administratores minorem potestatem habēt in rebus publicis, quam administratores priuati in rebus priuatorum.
5 Eo ipso, ꝙ quis in termino bannimenti plus offert, remanet obligatus, & cogitur emere, & fiscus, & ciuitas tenetur vendere.
7 Per oblationem magni pretij receditur à licitatione, & primus licitator est exclusus à secundo plus offerente.
8 Vltimus emens res in subhastatione positā, liberat primum emptorem, si intra tēpora venit.
9 Valet lex, seu statutū, ꝙ ciuitates habeāt ius adiectiōis in suis vēditionibus, sicut habet fiscus.
10 In venditione rerum ciuitatis non habet locum adiectio offerētis meliorē cōditionē postquā venditio est perfecta. Ita etiam in locationib⁹.
11 Persona, quæ potest restitui, an potest impetrare restitutionem in integrum, vt maius tēpus in licitatione apponatur, & restitui, vt maius pretium posit offerri.
12 Respublica si læditur in iudicio, seu in cōtractu, subuenitur.
13 Respublica restituta vna vice, iterum in illo casu non restituitur.
14 Si nullus obtulit pretium in primo termino, bene potest res pluries banniri.
15 Primus emptor, vel locator admittitur ad offerēdū & licitādū cōtra secūdū, ne res ei auferatur.

Fructus

16 Fructus rerum, qui licitantur, cuius ſint.
17 Dum bona ciuitatis locâtur ſeu ſubhaſtâtur, poſ
ſunt dari auentagia, ideſt, prometidos.

c s De pujar.

c Et ſic res datur plus offerẽti † vt in tex. iſto. per quẽ text. hodie videtur eſſe ſublata diſtinctio Angel. in l. is qui bona. ff. de pigno. allegando

tengan libertad enteramente de pu-

Bar. i. l. licitatio. ff. de publica. vbi Ang. altercat, an ſi cogatur ciuitas facta ſubhaſtatione dare rẽ plus offerenti. Et dicit, ꝙ verba prȩconij ſunt cõſideranda: quia ſi dicunt, & plus offerenti dabitur, tunc cogitur. vbi autem eſſent verba ſimpliciter prolata, & nõ fuit appoſitum illud verbũ, plus offerẽti dabitur, ad hoc nõ ſe aſtringit. Quã diſtinctionem quoq; tenet Bar. in. l. ſi tempora. C. de fide inſtru. & iur. haſtȩ fiſca lib. 10. quia hodie licet non apponatur iſtud verbum, plus offerenti dabitur, cogitur dare plus offerenti. p illũ tex. aliàs ipſi rectores de ſuo tenerentur ſoluere ciuitati. vt in. l. diui patris. C. de loca. prȩdi. fiſca. lib. 11. tex. & ibi Iohan. de Platea. in. l. contra eos. C. de adminiſtra. reipub. lib. 11. nu. 1. dicens, ꝙ ad
a miniſtrator cogitur † reſarcire de ſuo, ſi reſpublica patiatur aliquod damnũ propter ſui negligentiam in non exigendo cautionem à debitoribus,
3 vel aliquid amittendo, & habetur † ad inſtar tutorum, & curatorum minorum. vt in. l. debitorib⁹. C. de adminiſtra. tuto. Facit qđ notatur in. l. ciuitas. ff. ſi cer. peta. & in. l. periculum. eod. ti. & in. l. fi. §. pẽ. ff. de adminiſtra. rerum ad ciuit. pertinẽ.
4 ❡ Quinimo ij adminiſtratores † minorem poteſtatem habẽt in rebus publicis, quã adminiſtratores priuati in rebus priuatorum, quas adminiſtrant. vt tenet Lucas de Penna. in rubrica. C. de adminiſtratione rerum public. libro vndecimo. per. l. 3. §. non tantùm. &. §. ſequenti. ff. quo vi aut clam. ❡ Et ratio quare tenentur dare plus of-
5 ferenti poteſt eſſe: quia eo ipſo, quod quis † in termino banniments offert plus, manet obligatus, & cogitur emere, & ſimiliter fiſcus, vel ciuitas tenetur ei vendere, vel locare, ſi alius non offert ei meliorem conditionem. & hoc licet plus offerens vadat notario ad hoc deputato, licet officialis non ſit præſens. vt dicebatur in dicta. l. licitatio. ff. de publica. ſecundùm Plat. in dicta. l. ſi tempora. nec vitiatur iſte contractus, propter interuallum inter præconium & obligationem conductoris, ſicut vitiatur ſtipulatio. vt in. l. prima. ff. de verborum obligatione. §. primo. quia iſti contractus, qui fiunt cum incerta perſona, vt eſt hic: quia contraho cum quocumq; primo offerente, ad hoc, vt ipſo offerente contractus perficiatur, vt eſt iactante miſsilia in vulgus, qui videtur donare primo occupanti, vt in l. qua ratione. §. finali. ff. de adquiren. rerum domi. ❡ Et vt eſt in incipiente

c jar, & arrendar las dichas rentas & im

tenere hoſpitium, qui obligatur recipere hoſpites incertos venientes. lege prima. ff. fur. aduer. nau. camp. ſtibula. & ſtatim perficiuntur, cùm ſit impletum ex parte incertæ perſonæ, vt non ſit locus pœnitentiæ ſecundùm Platea. in dicta l. ſi tempora. ❡ Bartolus tamen ibi dicit hoc in-
6 telligendum, ſi fiſco, vel ciuitati † expediebat dare plus offerenti: quia poſsit enim eſſe quo ad eius intereſſe dare minus offerẽti: quia offert faciliorem ſolutionem, vel quia magis idoneus eſt. vt in. l. quarta. in fine. ff. de in diem adiectio. & in. l. Sabinus. eodem. titulo. quia ad hoc vt dicatur plus offerri, requiritur, ꝙ ille, qui offert ſit idoneus ad ſoluendum. tenet text. & ibi Bal. in. l. & ſi proponebatur. ff. eodẽ. titulo. de in di. adie. & in. l. eum qui. §. melior autem. Sed dictum Barto. hodie non crederem verum: quia locatores rerũ ciuitatum debent accipere fideiuſſores idoneos de ſoluendo: & ſi conductores non dant dictos fideiuſſures, redditur res conducta ad primum conductorem, & illud, quod plus eſt offertum per poſteriorem licitatorem, per eum debet ſolui iuxta formam. l. 67. in quaterno gabellarum. & per. l. 64. in eodem quaterno. ❡ Et ſic tene, quod propter oblationem ma-
7 gni pretij † receditur à licitatione, & primus licitator eſt excluſus à ſecundo plus offerente. tenet doctor del Caſtillo in. l. 70. de Toro. in gl. En almoneda. allegando Bald. in quodam conſilio contra Bartolum in dicta. l. licitatio. ff. de publi. Tu vide Hippolyt. de Marſiliis. in. l. prima. §. ſi ſerui. quaſi. ff. de quæſtioni. numero vigeſimo. de quo oblitus eſt Caſtillo. vbi dictam opinionem tenet in materia, quòd vltima derogat prioribus. quod idem eſt in ſubhaſtationi-
8 bus: quia vltimus † emens rem in ſubhaſtatione poſitam liberat primum emptorem. vt ſingulariter conſuluit Baldus in dicto conſilio, qui incipit. quidã Titius de Arimino. vbi dicit, ꝙ quando vnus primus emit datium poſitum ad incantatũ, ſeu ad ſubhaſtationem, & poſtea alter vltimo loco illud merdatium emit in eodem in-

cantatu,seu in eadem subhastatione, si iste vltimo emens ausugit, quod primus est liberatus. allegat tria iura.& idem firmat Paul. de Castro. in dicta lege licitatio.in principio.vbi dicit ipse se recordari vidisse Bald.consulere pro hac parte in ciuitate Arimini,dum esset Papiæ & Cremens.in singula.40. incipiente.tu scis. sequitur Baldus in dicto consilio.de qua materia. vide Paridem de Puteo.in tractatu de syndica.in verbo. si fideiussor officialium.folio. 119.numero duodecimo. ¶ Quod ego intelligo, dummodo plus offerens veniat infra terminum subhastationis: quia tunc obligatur plus offerens. & excluditur primus,aliàs secus.vt tenet glossa. & ibi Bartolus in dicta lege.si tempora.& in.l.secunda.C. loca prædi.ciuili. libro vndecimo: & Iohannes de Platea ibi.& in lege tertia.C. de fundi. patrimonio.eodem libro.& in lege.eos. C. de diuersis prædio.vrbano.eodem libro.quia si est transactum tempus banuimenti, vel res est rematata, non auocatur res à primo emptore, vel conductore,& sic non habebit locum adiectio, vt alteri plus offerenti detur in rebus ciuitatis, nisi propriam habeant.vbi tenet Iohannes de Platea. in dicta lege secunda.C.de loca.prædi. ciuili. libro vndecim.per.l.Lucius.§.finali.ff.ad municipal. & per legem primam.C.de vendi.rerum ciui.eodem libro. vbi tenet Iohannes de Platea. quod

9 valet † lex,seu statutum,quod ciuitates habeant ius adiectionis in suis venditionibus, sicut habet fiscus.sed si tale statutum nõ est locatio per fecta,non reuocatur,licet alius meliorem conditionem offerat.vt in.l.2.C.eod.titu. de vendi.rerum ciuita. Et Plat.ibi dicit,quod sicut in venditio

10 ne † rerum ciuitatis non habet locũ adiectio offerentis meliorem conditionem,postq̃ venditio est perfecta, ita etiam in locationibus pfectis tẽporalibus,vel perpetuis, seu ad non modicũ tẽpus, nõ habet locum adiectio,in fisco autem dicit quod est differentia.vt ibi per eum, & sic quod post lapsum terminum,& præconium,non possit fieri præconium, multò fortius si est res rematata. ¶ Quoq; intelligerem,quod plus offerenti vendere non debet, nisi prius primo emptore requisito, & sic,quod vẽditor debet notificare emptori primo quomodo plus offertur,ad hoc,vt ille possit vnice relicitationem.tex.in.l.necesse.& in.l.licet.& ibi Bal.ff.de in diem adiectio. & est simile in.l. vlti.C.de iure emphite.&.l. si cum quibusdam. ff.de legat.secundo.& in.l.vnum.§.rogo.eodem titulo. ¶ Barto. tamen in.d.l.si tpa.dicit prædi-

11 cta vera,nisi esset † persona, quæ possit petere restitutionem in integrum, tunc enim possit impetrare restitutionẽ in integrum, vt maius tempus apponatur in licitatione.vt in.l. & si fine.§. quæsitum. ff. de mino. & etiam restituitur ipse minor,vt possit offerri maius pretium, postquã fuit in licitatione superatus.vt tenet Iohannes de Platea in dicta lege.si tempora.numero secundo in fine.per.l.si in emptione.ff.de mino. & idem tenet tex.in.l.quinta.titu.19. Parti.sexta. vbi ait, quod iuuatur minor aduersus licitationem rerum suarum, si plus in eius magnum commodum inueniat offerente. (Quod facit ad istas baxas)seu diminutiones delas carnicerias,y pescaderias,y panaderias.quia licet sit elapsum terminum banni,& sic rematata, si alius pretium diminuit,& sic baxa,admittitur diminutio,& iterum præconizatur, & diminuenti datur. vt tenet Bartolus in lege licitatio. numero quinto.ff. de publica.& vectiga.& Albericus de Ro.in.l.2.C. si in caus.iudica.& sic pluries feci, & fuit meus iussus in cancellaria confirmatus: quia est vtilitas reipublicæ,& minori æquiparatur.vt in lege rempublicam.C.de iure reipubli.libro vndecimo.& in capitulo ad audientiam.de in integ.restitu.glo.in.l.prima.§.quibus.ff.quod cuius vniuer.nomi.&tex.in lege decima.tit.decimonono

12 Parti. sexta. & siue sit læsa in iudicio, † siue in contractu succurritur. vt ibi. Et sicut minores sunt sub curatoribus,sic respublica sub administratoribus.vt dicit glo.in.l.respublica.C.ex quibus caus.maio.& casus in quibus respublica iuuatur vt pupillus, vide per additio. Iohannes de Platea.in.l.si secundum C.eodem titulo, de iure reipubli. ¶ Attamen respublica vna vice resti-

13 tuta † in supradictis, postea dum iterum licitatur,si sit elapsum bannum, vel sit iterum rematatum,non debet iterum restitui,licet sit alius, qui plus offerat,vel pretium diminuat.vt per totum titulum.C.vt sæpius in integr.resti.postul. ¶ Et sic nisi in dictis casibus, non potest pluries fieri bannimentum,elapso termino primi bannimenti: quia semel fieri debet. Quod dicit Iohannes de Platea. in dicta.l. si tempora. versiculo. Item quæro,esse verum, quando iam aliquis obtulit illi,cui est ius quæsitũ,infra tẽpus primi bãnimẽti:qa tũc faciẽdo secũdũ fieret præiudiciũ tertij, qđ fieri non debet. vt in.l.2.§.merito.&.§.si qs à

14 pncipio.ff.ne qs ĩ loco pub.fec⁹ si nullꝰ † obtulit in primo termino:qa tũc bene põt pluries bãniri scđm Pla.vbi suprà. ¶ Vbi quoq; tenet,quod prim⁹

15 emptor †, vel locator admittitur ad offerẽdũ, & licitandum contra secundũ,nec res ei auferatur.

l.lic et

l.licet.&.l.necessariè.ff.de in diem adiectio. habebit tamen rem ex secunda emptione, vel locatione, & non per primam, quæ ex secunda est extincta: quia cum res habeat ex nouo pretio, videtur noua emptio, vnde prima rescinditur, & fingitur non facta, & ideo fructus percepti medio tẽpore, scilicet, ante secundam licitationem, debẽt restitui fisco, & econuersò quod ipse impendit in rem, debet sibi restitui.l.item.ꝙ dictũ.§.si qs.& in.l.Imperator.ff.de in diem adiectio. ¶ Per-
16 cepti † tunc post secundam venditionẽ sunt emptoris: quia cùm fructus sint tunc pendentes, censentur pars rerum.vt in.l.fi.§.vt fructus.ff. de his qui in frau.creditur.& in.l.Iulianus.§.si fructib⁹.ff.de actio.empio. ¶ Adde in materia ista, ꝙ quãdo bona ciuitatis locantur, seu arrendantur, incãtantur, & subhastantur, poteruot rectores ciuitatis promissiones facere, per quas introitus habeatur.argu.l.cui iurisdictio.ff.de iur.om.iudi.&.c.præterea.de offi.delega.& accipere pecunias mutuò & dare auẽtagia (quæ in nostra Hispania, prometidos, vocaotur) publicanis, & conductorib⁹, vt melius datia incantententur.arg.l.1.§.non autem.ff.de exerci.&.l.item.§.1.ff.de in diem adiectio.prout tenet Francis.Luca.io tracta.de fisco.in.4.parte.nu.4.& nu.47.tomo.6.tracta.qđ nota &.l.49.in quater.gabella.cum aliis.

d Imposiciones. [d] Iustæ, & quæ possunt percipi.vt in.c.24.suprà eod.& ibi dixi.

e En las leyes. [e] Quæ sunt.l.6.&.l.7.ti.1.lib.6.in ordioa.regal.quas per te vide. Et quoq; vi.l.8.&.9.titu.3.lib.7.in eisdem ordinatio.

Prætorum Caput.32.finis.

Sequitur Caput.33.

Summarium.

1 OPera ciuitatis vetera sunt reficienda, antequam noua inchoanda.

2 Pecunia specialiter legata ad opus nouum, si ciuitas æget illa pecunia, poterit ad vetera recipienda erogari.

3 An ciuitas potest compellere subditos ad laborandum in publicis operibus.

a 1 Hazer [a] Potius opera † ciuitatis vetera suot reficiẽda, anteq̃ noua ĩchoãda, & in eis reficiẽdis pecuniã expẽdere nisi specialiter ad opus nouũ sit relictam. vt tenet Iohan.de Plat. in l.contra eos.C. de administra. reipublic.lib.11. versicu. Item nota. ¶ Vbi quoq; dicit, ꝙ licet sit specialiter
2 legata † ad opus nouum, si ciuitas eget illa pecunia, poterit etiam ad vetera reficienda erogari.vt in.l.decuriones.§.primo ff.de administra.rerum ad ciuitatẽ ptinenti.&.l.fi.ff.de operis & pub. ¶ Et per istũ tex.receditur à dispositione tex.in.l.intra.&.l.nemo.C.de operi.publi.de quibus per glo.in l.quoniam.C.de dignita.lib.12.vbi iudices nouũ op⁹ sua authoritate nõ possunt inchoare: sine principis licẽtia, sed antiqua reparare sic.quod hodie per istum tex.videtur permissum noua inchoare sine iussu principis, dum tamen fiant de consensu ciuita-
3 tis. ¶ Adde, ꝙ ciuitas † si egerit, potest compellere subditos ad laborandum in istis publicis operibus data competenti mercede.vt dixi suprà.in c.17.in glo. A razonables precios.nu.35. Et facit quòd tenet Plat.in.l.fi.C.de fabriter.lib.11.vbi tenet, ꝙ si cõmunitas indiget mittere arma, vel victualia ad campũ gentuũ armorũ, potestas potest

posiciones [d] que quisieren, sin temor alguno. Y esto mandamos que fagan cerca de las rentas, y proprios de los
2 cõcejo, y lugares, y aldeas de la tierra de su corregimiento. Y ansi mismo no consientan que los regidores, y otras pſonas cõtenidas en las leyes [e] de Toledo arrienden las alcaualas, y las otras rentas en las dichas leyes contenidas.

Prætor. Caput. 33.

OTrosi, q̃ las obras publicas q̃ se ouierẽ de hazer [a]

ſcribere literas vicariis, & magiſtratibus municipiorum, vt cogat ſubditos cõducere cum plauſtris, vel perſonis, prout expedit eis, & iſtis debet ſalarium de publico deputari, & ſolui, quia gratis non tenentur ſeruire reipublicæ, niſi ex hoc aliquã cõmoditatẽ, vel exẽptionem ceciperent. ⁋ Dic tamen, ꝙ ſi ciuitas ſeu villa debet facere aliquod opus, ꝙ nõ debẽt quia primo ſunt

a coſta [b] del concejo [c], o de las penas [d], o en otra [e] manera, que ſe fagan a

miſſi ad laborandum, ſtare cõtinuò, ſed debent ſubleuari per alios, & primi quieſcere, vt labor diſpertiatur inter eos. tenet Plat. in. l. placuit. C. de palati. ſacra. lib. 12.

b **A coſta.** [b] Cuius expenſis debent fieri iſta opera publica, & cuius ſollicitatione, & quomodo, vi. quæ latè dixi in. c. 23. ſuprà eod. in gl. Muros. verſi. ſed vtiliter. & in glo. fi. & vi. infra in glo. O en otra.

c **Del concejo.** [c] Nota tex. ꝙ opera publica ſumptu cõcilij ciuitatis deben t fieri. facit. l. ſplẽdiſſimè. C. de operi. publi. quod declara, & intellige prout dixi. ſuprà. in. c. 23. in dict. glo. Muros. verſi. ſed vtiliter.

Summarium.

1 POenæ arbitrariæ cõſummi poſſũt in operib⁹ publicis, & in defenſione iuriſdictionis.

d **O de las penas.** [d] S. arbitrariarum, quas 1 † pœnas arbitrarias, in qbus iudices condẽnant, expẽdunt in iſtis operibus publicis. vt in iſto tex. & in. c. 45. infra eod. ibi. Aun q̃ ſean applicadas a obras publicas. ⁋ Et in defenſione ſuæ iuriſdictionis contra delinquentes, aſſerentes ſe eſſe clericos, vel dicẽtes ſe debere gaudere immunitate eccleſiæ, qñ propter delictũ ab ea per dictos iudices extrahũtuc, vel in ſimilibus. De qua defenſione iuriſdictionis vi. quæ latè dixi ſuprà. in. c. 20. in glo. Vſurpan. & in aliis gloſſis eiuſdem. c. & latiſſimè in. c. 3. in gl. En fauor de ſu iuriſdiction in principio. & in fine.

Summarium.

1 Repetere poteſt iudex ꝙ expendit pro ciuitate etiam finito officio.

e **O en otra manera.** S. qñ ciues illius ciuitatis ſuo ſumptu opera iſta faciunt, vel in aliqua parte contribuunt in iſtis faciendis: quia vt aſſolet fieri dũ viæ publicæ ſternuntur lapidibus ſoluunt tertiam partem ratione ſuæ domus, alia tertia ſoluitur ex condemnationibus deputatis in operib⁹ publicis, vel ex condẽnationibus iuſtitiæ ſumptuũ, alia tertia pars ſoluitur ex bonis ꝓpriis ciuitatũ, & ſic vtitur. ⁋ Dic tamen, ꝙ † ſi iu-
1 dex de ſuo impẽdit in his operibus. poſſit recuperare ab ciuitate, licet ſit remotus ab officio, vel expirauit officiũ eius: quia licet quis remoueatur ab actu, non tamen perdit iura quæ quæſiuit medio tempore. vt tenet Bal. in. l. à tutella. ff. de contrari. tutel. actio. loquendo in rectoribus eccleſiarum qui de ſuo impenderunt, & ſunt remoti, ꝙ recuperant ab eccleſia, quod nota. & idẽ Bal. in. c. à crapula. de vita. & hone. cleri. num. 2. pee dictam. l. à tutella cemotus. idem tenet.

Summarium.

1 OPera ciuitatis debent fieri paruo pretio, & ad hoc officium iudicis pertinet, vt damnis ciuitatis occurrat.

2 Artifex, q ꝓmiſſit facere domũ, ſeu eccleſiá certo pretio, ſi in iſto ope fuit decept⁹, qa paruo ꝑtio ſe cõduxit, an ꝑtiũ iuſtũ ſibi reſtituatur.

3 Scienti, & ſcire debentí non ſit fraus nec dolus.

4 Doctor legũ minor viginti & qnq; annorũ, nõ põt petere reſtitutionẽ in integrũ aduerſus ea quæ omiſſit allegare, vel ꝓbare in cauſa ſua.

5 Locatio & venditio parib⁹ paſſibus ambulant.

6 Deceptus vltra dimidiã iuſtæ mercedis in cõtractu emptiõis, & in oĩb⁹ cõtractib⁹ bonæ fidei agit iuxta formã legis. 2. C. de reſcinde. vẽdi.

7 Opus ſi fuit taxatũ, & talis ſũma taxata nõ ſufficit, potero iubere ne fiat op⁹ et ſi facit, tenetur ceſtituere reſiduũ qđ nõ erat impẽſum, ne teneor ſoluere mercedẽ đ eo, qđ poſtea factũ ẽ.

8 Operis approbatio, & quantitas mercedis, an poteſt committi in arbitrium locatoris, vel conductoris, ſeu tertij.

9 Si op⁹ corruit, an artifex teneatur de vitio opis.

10 Si promiſſi facere opus infra certũ tempus ſub pœna, & iſtud non fuit poſſibile, quia ſaltem ſex menſes vltra requirebãtur, an illi ſex menſes debeant impleri.

11 Artificibus an debeat ſolui opere facto, vel antea.

12 Si locaui tibi domũ conſtruendã pro centũ infra annũ, cũ pacto, ꝙ ſi nõ cõſtrueres poſſim alteri locare, & ſi cõtingat me pl⁹ locare teneaxis ad illud plus, an teneatur ad exceſſum.

13 Promittens facere domum certæ formæ, ſi recedat ab opere, nil poteſt petere.

Promittens

14 Promittens facere domum,& si non facit obligauit se ad interesse,pro tali interesse non habet instrumentum executionem paratam.

15 Qui conduxit opus faciendum, potest alteri locare,si est pares peritiæ, vel si non fuit electa industria personę.

16 Solutio fienda stipendiariis,non est fienda per substitutum.

17 Ad opus publicum faciendum accipiens pecuniam,si in eo non expendit,cum triplo restituit eam.

f 1 A menos costa. Quia ad officiū iudicis † ptinet ciuitatum damnis occurrere.arg.in.c. cùm venissent,de institu.in fi.& tenet Specul.in ti.de offi. om.iudi.§.1.nu.1.& ideo debet,puidere suo posse,vt opera ista paruo pretio fiāt. Sed circa hoc quæritur de quæstione,quæ sæpe occurrit. Ali-
2 quis † artifex, seu magister in canteria promisit facere domum,ecclesiam,vel aliam rē certo pretio sibi dando,qui deceptus fuit in isto opere,qa paruo pretio se conduxit,& se obligauit ad domum constituendā,an restituatur, vt iustum pretium sibi detur.doct.del Casti.in.l.2.de Toro. in glo. De las dichas leyes.3.col.vers.ex quo dicto. dicit,ꝙ multotiens tenuit,ꝙ si approbatus in officio,vel si in eo fuit deceptus,nō restituitur in eo,vt est in artifice,q paruo pretio se conduxit, vel se obligauit cōstituere domū certo pretio:debuit enim suū officiū,qd gerit,& quo vtitur. & sic extenditur tex.in regula scienti.de reg.iur.in
3 6.qa non solùm † scienti,sed scire debēti non fit fraus,nec dolus. Et tenet.d.Castil.plus nō dicat, ꝓ eo facit glo.& ibi Plat.& doct.in.l. professio.
4 C.de muneri.patri.vbi ait,† ꝙ doctor legum minor.25.anno.nō pōt petere restitutionē in integrum aduersus ea,quæ omisit allegare, vel pbare in causa sua, licet alteri minori restitutio detur:qa pōt doctori allegari cōpetitio, seu desyderium suū,& ,pfessio sua inter se discrepāt,vt tex. ibi dicit,cùm debeat esse peritus,& instruct⁹ in arte causidica,ppter quā industriā,& peritiā denegatur restitutio. vt in.l.1.C.q et aduersus quos. & ibi Saly. Et facit qd tenet Ang.in.l.1.§.pueritia.ff.de postulan.vbi tenet,ꝙ doctor minor nō pōt petere restitutionē ex eo:qa est deceptus in iure.Nā dicendo se deceptū in iure,allegat se potius nō esse doctorē,imò potius ,legū dolorem. de quo vi. Anto.de Bardax.in sua solenni repetitio.l.ex diuerso.§.si in iudicio.ff. solut. matrim. 2.colū.& vide Guido pap.in decisione.88.nu. 4.allegando Saly.in.l.si ex legati causa. ff. de verbor.obligation.in sua repeti. Bal.in.l.rem maioris pretij.C.de rescindenda vendi. in sua repeti. & vi.Iaf.in.l.1.C. de iuri. & fact. igno. nume. 5. Sed cōtrariū,ꝙ restituatur, si est deceptus. vl-
5 tra dimidiam iusti pretij videtur: quia sicut † in venditiōe succurritur, ita in locatiōe: quia locatio, & venditio paribus passibus ambulāt. vt in. l.1.ff.locat.& est in

menos f costa, y a

l.si pactione.C.de vsuri.tenet Philip. Dec.consi. 583.i prin.Mōtal.in.l.5.ti.10.for.ll.lib. 3.in gl. La vendida.in princ.& in fi. Et facit qd tenet Bar. in.l.item si pretio.§.quemadmodū.ff. locati. vbi
6 tenet, † ꝙ si aliquis est deceptus vltra dimidiam iusti pretij,vel iustę mercedis,agitur secundum formam.l.2.C.de rescin.vendi.& d.l.5.fori. quæ non solùm habet locū in cōtractu emptionis,sed in omnib⁹ contractibus bonę fidei. Idē tenet Roma.in cōsi.422.in princi.& Mōtal. vbi suprà. & idem videtur tenere pragmatica facta p nostrum regem Carolū in curiis Segouię petitiōe.110. Et sic quotidie vidimus, ꝙ isti artifices sæpe petūt operare videri,vt sibi satisfiat si sunt decepti, sed ꝓ opinione cōtraria. Sed postea fuit facta lex in curiis Vallisoleti p nostrum Carolū.anno.1537. petitiōe.85.vbi in expresso cauetur, ꝙ isti non possunt allegare hāc deceptionē, nec super eā de
7 bēt audiri.quā vide,& nota. Facit,ꝙ si op⁹ † fuit taxatū,& postea talis summa,quæ fuit taxata,nō sufficit, potero inhibere ne fiat opus, pūtā,ego volebam ædificare domum,villā, vel fortalitiū, & mandaui tibi artifici,vt exsequeres quanto ascenderat expensa in ædificando vltra operas, & dixisti ad ducenta,de quibus tradidi centum, & de illis expendidisti quinquaginta in lapidib⁹, & postea comperiatur ꝙ necessaria sunt trecenta,ꝙ potero inhibere tibi,ne in opere procedas, & sit contrarium facias,teneris restituere residuū pretium, quod non erat impensum, nec teneor soluere tibi mercedem de eo, quod postea factum est: quia possum pœnitere, & desistere à contractu. propter mendacium.text.est. & ibi Bar. & Paulus de Castro. in. l. cùm in plures.§.
8 mandaui.ff.locati. Et si approbatio † operis potest committi in arbitrium locatoris,vel conductoris, vel tertij, & quantitas mercedis ante opus factum,vel postea, vide latè Paul. de Castro.in.l.si in lege.ff.locat. & doctor. in.l. si quis arbitratu.ff. de verborum obligatione. & tex. in l.16.titulo octauo. Parti.5. Vbi etiam text. te-
6 net, ꝙ si artifex † fecit opus, & postea corruit, tenetur de vitio operis. & facit tex.in. l. ea lege

§.locaui. ff. locati. vbi ait, ꝙ qui locauit operas
ſuas vt certum opus faceret, tenetur de operis vi
tio, ſiue vna penſio, ſiue ſingulos dies præſtita
fuerit. Secus ſi operas ſuas ſingulis diebus loca-
uit, nec ad certum tempus ſe aſtringit: quia de
vitio operis non tenetur. qui tex. eſt ſingula. &
vide ibi Barto. & Paul. de Caſtro. & Cremen.
ſingula. 80. Roma. ſingula. 31. & de intellectu. vi-
de per Alexand. in additio. ad Barto. in dicto. §.
locauit. & ſingulariter Roman. conſilio. 297. vbi
de materia, an ædificans teneatur de vitio ope-
ris. & vide Iohan. de Plate. in. l. nullus qui. C. de
decurio. libro decimo. nume. 3. vbi extendit hoc,
ꝙ non ſolum artifex teneatur, imò ſi ædificium à
ſubſtituto confectũ ruat ei⁹ vitio tenetur ſubſti-
tuẽs: quia debet ſeruire periculo ſubſtituentis,
& talis artifex vſq; ad quindecim annos, tenetur
de vitio operis. vt text. in. l. oẽs. la primera. C.
de operibus publicis. & tex. in. l. 21. titulo. 32. Par
ti. tertia. vbi vide. ¶ Et an dominus teneatur ſup-
plere aliquid ratione curſus. vide Specul. con-
ſcientiæ in tractatu ſecundo. capitulo ſecundo. §.
1. & 2. & in. l. ſi maritus. ff. locati. & ibi Barto. &
Paul. ¶ Et ꝙ teneatur de operis vitio, intellige
donec opus approbetur: quia poſt approbatio-
nem non tenetur de periculo. vt tenet Paul. de
Caſtro. in. l. opus. ff. loca. vbi quoq; tenet, ꝙ quã-
do dominus eſt in mora menſurandi opus, peri-
culum ſpectat ad ipſum. ¶ Sed quid ſi tale opus
corruit, an habeat totale tempus ad refectionem
talis operis? Dic ꝙ ſic. vt Bart. in dicta. l. ſi mari-
tus. ff. locati. ¶ Quoq; nota, ꝙ ſi promiſit facere
10 opus infra † certum tempus ſub pœna, & perfi-
cere, & iſtud non fuit poſsibile: quia ſaltem ſex
menſes vltrà requirebantur, illi ſex menſes ſup-
plebuntur, nec committitur pœna dum ſint ela-
pſi. tenet Paul. de Caſtro. in. l. inſulam. ff. locati. §.
in operis. vbi in. §. quidam eiuſdem legis. habe-
tur, ꝙ ſi conductori promittitur pecunia ad o-
pus faciendum, poteſt illam primo petere, ſi
ſatiſdat de expendendo illam in opere. vt ait
Barto. & Paul. de intellectu. Et vide Barto. in. l.
aduerſus. C. locati & ibi Baldus. & Pala. Rubios
in repetione. capitulo per veſtras. de donatio. §.
vndecimo. folio centeſimo decimoquarto. nume
11 ro decimoquarto. vbi ait, ꝙ licet artifici † debeat
ſolui regulariter opere perfecto, tamen ædifica-
tores domorum hoc non ſeruant: quia iſta inter-
pretatio eſſet eis nimis oneroſa, & poſſunt ceſſa-
re ab opere. ¶ Adde quoq;, quod tenet Paul. de
Caſtro. in. l. item quæritur. §. ſi in lege. ff. locati.
12 vbi ait, ꝙ ſi ego locaui † tibi domum conſtituen-
dum per centum infra annum, cum pacto, ꝙ ſi
non conſtitueres, poſsim alteri locare, & ſi con-
tingat me plus locare tenearis ad illud plus; &
quia non conſtruebas alteri locaui pro centum
& decem, volo vt ſoluas illa decem, certè ita de-
mum teneris ſi locaui in eadem forma, vel leuio-
ri. Secus ſi grauiori, vt ſi locaui tibi vt faceres
tres cameras, illi verò. vt faceret quatuor: quia
propter illud exceſſum videor dare plus. vt ibi
per eum. Vbi quoque vide, quid ſi non locaui,
ſed ego feci opus conducendo operarios de die
in diem, quod nota. ¶ Vide Bald. in materia. in
l. ædem. C. loca. tertia colomna. numero nono.
13 vbi tenet, ꝙ † ſi aliquis promiſit facere domum
certæ formæ, ꝙ ſi recedit ab opere, nil poſsit pe-
tere, & idem dicit in famulo qui ſeruiuit domi-
no. ¶ Nota in propoſito, ꝙ ſi aliquis promi-
14 ſit † facere domum, & ſi non facit obligauit ſe
ad intereſſe, ꝙ pro tali intereſſe non habebit in-
ſtrumentum paratam executionem. vt tenet Ro-
dericus Suarez in repetitione. l. poſt rem. ff. de re
iudicata. columna. 118. verſiculo. limita. & vide
Iaſon. in. l. certi conditio. ff. ſi certum petatur.
15 ¶ Quoq; dic, ꝙ illæ qui † conduxit opus facien-
dum, poteſt alteri locare. vt eſt tex. in. l. ſi cui lo-
caueris. ff. loca. quod intellige, ſi eſt paris peri-
tiæ, vel ſi non fuit electa induſtria perſonæ, aliàs
ſecus. vt Paulus de Caſtro ibi. de quo per Spec.
in titulo de ſalariis. §. finali. verſiculo. quid ſi do-
ctor. & verſiculo. & eadem quæſtione. numero
nono & decimo. Et vide Plate. in dicta lege nul-
lus qui. C. de decurio. lib. 10. nume. 3. & vi. text.
ſingula. in. l. de pollicitationibus. ff. de pollicita.
vbi promittens facere opus, poſsit, ſi neceſſariũ
fuerit, opus illud per aliũ explicare, commendat
eũ Roma. ſingul. 74. ¶ Tñ qui debet ſoluere ſol
16 daderis, † & ſtipẽdiariis, debet pſonaliter, & ſua
manu ſoluere, non autem per ſubſtitutũ põt ſol-
uere ſtipẽdiariis, & ſimiliter, & ſua manu recipe
re, non autem p ſubſtitutum recipere debẽt. tex.
& ibi Pla. in. l. iubemus per hanc. C. de erogatio.
milit. lib. 12. in princi. ex quo infert, ꝙ ſtipendia-
rij non poſſunt conſtituere procuratorem ad ſuũ
ſtipendium recipiendum. & idem tenet Franciſ.
Luca. in tracta. de fiſco. in prima parte. nu. 99. to-
mo. 6. tracta. folio. 8. ¶ Adde quoq; ad ſupradi-
cta, ꝙ ſi quis † pecuniã accepit ad aliquod opus
17 publicum faciendum, & non expendit, ſed in ſe
retinuit, vel alteri in proprios vſus conuertit, pu
nitur ad reſtitutionem dictæ pecuniæ, & in tri-
plum plus quod habuit fiſco dandum. l. ſecunda.
& tertia. §. ſed & qui publici. ff. ad. l. Iulia. pecula.
prout tenet. d. Franciſ. Luca. in. d. tracta. de fiſ. in
2. parte. nu. 47. tomo. 6. tracta. folio. 10,

g Prouecho. g Quia vniuersitas non debet pati lesionem. vt in.l.
suo. ff. de in integr. restitu. & in.c. primo. eod.
tit.& in.c.primo.de rebus ecclesi.non aliena.

Summarium.

1 AD opus faciendum viri sufficientes debent
constitui.
2 Quæ personæ iurare debent circa administrationem officiorum suorum.

h Tales. h Idem tenet Bar.in.l. prima. C.de
de sacrosanct.eccles.nu.7.dicẽdo,ꝙ
1 ad quodlibet opꝰ † faciendũ debẽt poni viri suf
ficientes ad illud.¶ Et tales præpositi in talibus
2 administrationibus debent iurare † se facturos
officium suum fideliter,& solicitè,& secũdum
iustitiam,& omni fraude & dolo remotis.vt tex.
& ibi Plat.in.l. iubemus per hanc. C. de eroga.
milit. lib.12. ¶ Sic etiam iurare debent aduocati
in principio causarum.l.rem nõ nouam.C.de iu
di.§.patronl.¶ Similiter tutores,& curatores iurant tempore administrationis à iudice decretę.
vt in authẽ.vt hi qui obliga.res perhib.§. fi. col.
6.& Bar.in.l.legitimos.ff.de legiti.tut. ¶ Quoq;
iurant executores testamentorum.arg.c.fi.de testament.in.6.& Plat.in dicta.l.iubemus.¶ Similiter iurant rectores hospitalium.Cle. quia contingit de religio.doml. ¶ Quoq; vendens bona
debitoris authoritate iudicis. l. fi. in fine. C. de
boni aut iudi. possi. ¶ Et est regulare in quolibet administratore, vt iuret. vt in authen. ius in
quod prę.in principio.in gl.2.colla.2.& vi.quę
dixi supra in proœmio in glo. En los casos.

Prætorum Caput.33.finis.

Sequitur Caput.34.

Summarium.

1 PVnitur indicens collectã, vel aliud extraordinarium exigens præter conscientiam
principis.

a LEyes. a Vt in.l.16.tit.1.lib.7.1
ordi.rega.cũ.l. sequenti.& vi.quæ dixi supra.in.c.8.in.gl.
prima.&in.c.25.in.glos.fi. ¶ Alias
1 punitur † indicens collectã, vel aliud extraordinarium,& exigens præter conscientiam principis.vt in dicta.l.regia. & de iuri commum puni
tur in quadruplum. Secus si de impositione ex
conscietia principis facta plus exigat,quam impositã fuerit. tunc punitur in duplũ.
vt tenet Ioban. de Plat.i.l.placet. C.
de excusa. muner.
lib.10.per tex.in.l.
vnica. C.de super exactio.eod.lib.& ibi,gloss.

mas prouecho g del
concejo que ser pu
dicre:y que las per

Summarium.

1 CIuitates sine permissu principis an possunt
inducere munera patrimonialia:
2 Habentes pecunias possunt cogi eas mutuare
reipublicæ tempore necessitatis.

b Sin nuestra licencia. b Quia ciuita-
1 tes † sine permissione principis munera patrimonialia non inducunt.vt in.l.forma. §.si verò.
ff.de censibus,sed contrariũ videtur in.l.omnes
la.2.C.de operi.pub.& qa in his publicis quod
agit princeps in vrbe, idem agit præses in prouincia sibi decreta.C.de expens.in lib.11. l.vnica. Item quia commissa est sibi refectio publicorum,& alia ad hoc pertinentia. vt in dictis iuribus.& in authen.de mãda.principũ §.sed etiam
pro vberta.colla.3.ergo collectę impositio,cum
sine illa nõ potest commodè expediri.l.ad rem.
ff.de procur.facit quod tenet Bar.in.l.prima. C.
de mulieri.in quo loco.lib.10. vbi dicit generaliter collectam pro causa necessitatis possunt ciuitates,quæ superiorẽ habent,imponere, sine permissu principis.vt in dicta.l.omnes. & in.l. prima.§.fi.ff.quod cuius.vniuer.nomi.pro casu verò vtilitatis non possunt. Vnde si aliqua ciuitas
vellet donare principi: non posit proinde collectam imponere.tenet Lucas de Pẽna. in.l. hac
prouidentissima.C.de quibus muneri. vel præstatio.lice.se excusa.lib.10.col.8.versi.24. Istam
quæstionem examinat, & dicit, ꝙ sibi videtur,
ꝙ etiam pro causa modicæ vtilitatis posit vnaquæq; ciuitas impunè,& absq; superiorum promissione pro causa propria collectã imponere,
si tamen omnes consentiant , illis autem inuitis
secꝰ.Et quod dicit de inuitis esse verũ,nisi quando collecta imponitur pro ędificãdis mœnibus
publicis,vel pro refectione pontiũ,aquæductus
& viarum

& viarũ:quia ſi eſt vtilitas, poteſt præſes impo nere collectam ſine permiſſu principis.etiã vici nis inuitis.ſecundũ Lucã de Pẽ.vbi ſupra. Sed hodie per iſtum tex.ſi pecunia inducitur,princi pis licentia reqritur. Et idẽ tenet tex.in.l.placet. C. de excuſa. mu. lib.10. & in. l.pri- ma. C. de ſuper in dicto.eod. lib. te- net Paul.de Cita- dinis in tracta. de iu.patro.in prima parte.num.35. vbi quoq; dicit, ꝙ de iure ciuitas non poteſt imponere collectas, vt prin- cipi donaret, licet de facto ſic, ſed ſi non recognoſce- ret ſuperiorẽ, poſ ſet. vt ibi. ¶ Atta- men licet collecta non poſſet fieri ſi ne permiſſu prin cipis, tamen tem- pore neceſsitatis habẽtes pecunias cogi poſſunt eas mutuare reipubli cę, nõ ſub vſuris, vt pleriq; faciunt qa omni iure ſunt prohibitæ.ſed gra tis,&ad reſtitutio nem ſpectare tenẽ tur, donec fiat col- lecta, ex qua ſibi poſsit ſatisfieri,& ad hoc poſſunt co gi ſine licẽtia prin cipis. tenet Gui- ller. de Cun. in.l. neminem.C.de ſa croſanct. eccle. & ibi Cy. & Saly. & tenet Iohanes. de Plat. in. l. prima. C. de omni agro deſerto. lib. 11. ſe- quitur Ripa. in tracta.de peſte.in.4.parte.num. 162. ¶ Tamen ſi ſub vſuris recipiunt,eſt licitum prout tenet Iaſ.in.l.cunctos populos. C.de ſum-

ſonas que en ello o uieren de entẽder, ſean [h] tales, que lo fagan fielmente; y no fagã coſa dema- ſiada, ſaluo la que fuere neceſſaria, para que la obra ſea bien hecha. Y el que fuere obrero, y veedor dela obra no tenga cargo de recebir, y gaſtar el dinero por ſu ma- no.

Prætorũ Cap. 34.

OTroſi, q̃ no cõſien tan hazer, ni hagan derramas ſobre los pueblos. ſino como quieren las leyes[a] que diſpo nen de tres mil ma rauedis arriba no ſe faga ſin nueſtra licencia [b] y manda- do, aunq̃ digan que

ma tri.& fi.catholi.nu.52.quem vide.Quod ego non credo,quia ſunt prohibitę omni iure, vt di- ctum eſt.vi.quę dixi ſuprà.iii.c.17.in glo. Razo nables precios nu.33.

[c] Coſtumbre. [c] Vi.quæ dixi in.c. 8. eod.in parte. Coſtum bre de lo dar.& quæ dixi in.c.24.in glo. O pre- ſcripcion.

[d] Se entienda. [d] Nota text. quia per eum declaratur dicta l.16.titul.primo.lib.7.in ordina.regali.

Summarium.

1 IN collectis exigendis primò debet incipi à diuitibus, & poſtea deſcendi ad pauperes, & æqualiter fieri debet pro portione poſſeſ- ſionis, & non debet quis grauari vltra mo- dum ſuæ ſubſtantiæ

2 Grauatus in collectis vltra modum, debet offi- cium iudicis implorare.

3 Ciuilia munera pro modo fortunarum ſuſtinen da ſunt,& imponũtur quoq; poſſeſsionibus alienigenarum.

4 Pauperes an excuſantur à muneribus, nedum à patrimonialibus, ſed etiam à perſonalibus.

5 Paupertas excuſat à pluribus,& cæcitas, & in- firmitas.

6 Paupertatem quis debet probare, an excuſans ſe paupertate, an nominans diuitias.

7 Si quis eſt appellatus pauper, vel cęcus, an agat iniuriarum.

8 Pauperes non ſolùm ſunt immunes à collectis, verumetiam plures alij.

[e] Pobres. [e] Quia in iſtis iudex poteſt in fa cto ſupplere pro iſtis perſonis, quæ facta ſua exponere neſciunt, vt pro paupe- ribus, pupillis,& viduis,& miſerabilibus perſo nis, & carceratis, ac ſimilibus, putà infirmis. vt notat Cy.in.l.mulieres. C.ſi mancipit. fuer.alie. & Bal.in.c.bonę memorię de poſtula.præla.nu. 1 6. ¶ Et in iſtis collectis exigẽdis, † primò debet incipi à diuitibus, & poſtea debet deſcendi ad pauperes, facta prius æquali impoſitione pro portione poſſeſsionis,& iugationis, id eſt, iugo rum terræ vniuſcuiuſq;. vt tenet Iohan.de Plat. per tex.ibi in.l.comparationi. C. quibus mune- ri.ſeu præſta.nemi.lice.ſe excuſa.lib.10.&per.l. 2.C.de anno.& tribu.eod.lib.vbi dictus Iohan. de Plat.

estan en costūbre [e] de repartir algunos marauedis para sus gastos, o para otra qualquier cosa. Y el repartimiēto delos dichos tres mil marauedis se entiēda [d], que en toda la ciudad, o villa, y su tierra se no repartā mas de los dichos tres mil marauedis: saluo donde la tierra suele repartir por su parte, y la ciudad por la suya, que alli pueda cada vno dellos repartir los dichos tres mil marauedis y en las que se ouieren de hazer den orden que los pobres [e] no sean mas fatigados, que los ricos. Y los que tuuieren cargo de fazer coger las dichas derramas no puedan cargar, ni consientan que car

de Plat. quoq; in num.2.dicit ꝙ non debet quis grauari vltra quam modum substantiæ suæ patiatur. vt in.l.fi.C.de immunita.nemi.conce.lib.10.quod extendit tam in tributis merè realibus, quam in collectis, quę imponuntur personę pro rebus, qa vtrobiq; est ead. ratio. Et idem Plat. in.l.vltra modū. C. quēadmod.ciuili.mu. inducant.lib.eod.so.dicit idem ꝙ debet fieri, ne quis vltra modum, & quantitatē sui patrimonij grauetur Quæ ęstimatio rerum mobilium & inmobiliū debet fieri deductis sumptibus, & vltra sumptum non debet quis grauari. vt ibi. ¶ Quinimo dicit idē Plat. in l.prima. C.de censi.& censito.lib.11. ꝙ si notarius censitoris per collusionem, & ad complacentiā alicuius potentis scribat maiorem ęstimationem pauperi quā ipsi potenti, vel de æstimatione potentis detrahit, & addit inęstimo impotētis, impotens solū soluit verā æstimationē, & non plus. ¶ Grauatus autem vltra modum de-
2 bet officium † iudicis implorare. vt ibi in dicta l.fi.C.de immunit.nemi conced.lib.10.dum dicit, præses prouincię prospiciet. & Petrus. Antiboli.in tracta.de muneri.in.3.part.§.4.nu.88. tomo.6. tracta. fol. 42. per. d.l. vltra modum.& per.l.1.&.2.C.quemadmo.ciuili.muner.& tenet Bal.singulariter in rub. de appella. in Decretalibus.nu. primo. vbi si alicui imponitur collecta per decuriones ciuitatis, & ex hoc iniustè grauatur, potest à tali grauamine appellari, quia decuriones vicemagistratus fungūtur.l.vbi assunt ff.de tutori.& curat.dat.ab his. ¶ Facit tex.& in l.ciuilia munera.C.de muneri.& honor.lib.10.
3 vbi ait, † ꝙ ciuilia munera per ordinē pro modo fortunarum, vt dictum est, sustinenda sunt.i. per modum facultatum possessionum & diuitiarū etiam possessionibus alienigenarū imponuntur, licet ipsi alieniginæ non sint ibi, nec sortiantur forum eius loci, ratione domicilij possessionibus imponūtur tales collectę, secundū Lucam de Pen. in dicta.l. ciuilia munera. ¶ Quod totum vt dictū est, spectat ad præsidem prouinciæ prouidere, & seruari facere. vt in.l.tercia.§. pręses.ff.de muneri.& honori. vt in de grauati leuamē accipiant, quod ꝑ difformia, & criminosa commercia impositum sibi esse deplorant l.qui grauatos. C. de cēsi.lib.11. ¶ Et quia inęqualiter enim factū in melius est reformandum. vt in.l. maioribus C. communia vtriusq; iudi. vnde dicit imperator, æqualitatis enim, & iustitiæ sumus amatores. vt in au then. de non eligend.secūd.nube. §.si colla.prima.et Plat.in dicta. l.vltra modū. & text. in.l.prima.in dicto tit.de censi.& censito.lib.11. vbi probans esse grauatum in eius æstimo in addito grauamine releuatur.& ibi Plat. quomodo
4 probatur. Quinimo pauper † excusatur à muneribus, nedum à patrimonialibus, sed etiā à personalibus. vt in.l.cūm facultates.&.l.eos qui.C. de his qui muner. libero. lib. 10. quod intellige secundūm Plat. ibi in paupere, qui tota die laborat pro victu quærendo sibi & familię suæ & sic est in inopia intolerabili. vt in.§.sed propter paupertatem. Insti.de excusa.tuto. secus autem si esset inopia tolerabilis, vt quia pauper, non tamen vt oporteat dietim quærere victū quotidianum laborando, quia tunc patrimonialia munera nō soluit, sed corporalia sic, vt in.l.cura.§.inopes.ff.de muneri.& hono. ¶ Et ꝙ propter paupertatem potest collecta remitti, sicut multa, tenet tex.& ibi Bar.in.l.illicitas.§.fi.ff.de offi.pręsid.& Plat.in dicta.l.ad subeunda. C.de decuri. lib.10.& vi. Abb.& docto.in.c.si qui testium.de testib.nu.8. ¶ In tantū, ꝙ dicit Petrus de Vbal. in tracta.de collectis.tomo.6.tracta.num.19. fol. 73. ꝙ exactor collectarum possit gratis remittere onus

re onus soluendi collectam pauperi.per glo.sin gul.in.l.omnes.la primera.C.de annonis & tribu.lib.10.& tex.in.l.si peruenire. ff.de verbo. si gnifi. ¶ Quia supradixi, ꝙ paupertas non excusat ab oneribus personalibus, fallit quando munus personale est honor, quia ab oneribus excusat paupertas: quia licet sint munera personalia, oportet plus aliquid expendi ratione dignitatis, & officij.vt dicit glo.in.l.rescripto.ff.de muner. & honor. & oportet ꝙ quis sit magnificentior, & liberalior. vt in.l.decurionibus.ff.de decurio. ¶ Et in tantum est verum, ꝙ paupertas excusat, ꝙ etiam paupertas superueniens, seu causata etiam ex facto excipientis, vt quia donauit omnia bona sua alteri, non tamen in fraudem prodest sibi quo ad euitationem munerum patrimonialium, & etiam personalium. vt tenet dict. Iohan.de Plat.in dicta.l.cum facultas. C. de his qui muner.libe.lib.10. tamen secundum eum talis excusatio, seu exceptio, non est perpetua, sed temporalis, quia cessat auctis facultatibus. vt in dicta.l.cura.§.deficientium.ff.de muneri.& hono. ¶ Et quis dicatur pauper, arbitrio iudicis relinquitur.gloss. in authen.præterea.C.vnd. vir & vxo.& Iaf.in.l.si constante.ff.solut.matri.col. 25.& Plat. in.l. ad scribenda. C.de decurio. lib. 10. ¶ Non solũ paupertas excusat à publicis mu

5 neribus, sed etiam à pluribus † aliis. Nam excusat fideiussorem iniustè condẽnatum, si non appellat, vt nihilominus agat mandati contra principalem procuratorem.l.si fideiussor. §. si ignorans.ff.manda. ¶ Excusat partem, si diminuit dotem filiæ secundo nubẽti.vt in authẽ.sed quamuis.C.de rei.vxo. actio. ¶ Excusat dominũ non defendẽtem seruum in causa criminali.l. si quis seruus.ff.de custo.reo. ¶ Excusat eum, qui necessitate famis furatus est cibaria, vel vestem.c. qui cum fure.cum sua gl.de furtis. ¶ Et in quibus casibus prodest paupertas, & in quibus nocet, dic vt per Bar.in.l.illicitas.§.si.ff.de offi.præse.& vide.44.priuilegia paupertatis per Lucam de Pẽna in dicta.l.eos qui.vbi ponit quoq;.17. incommoda paupertatis.quæ per te vide. Tamen in fine dicit, obtentu paupertatis non debet quis agere turpem vitam.vt in.c.quoniam simoniaca.de simoni. & in.l.palã. ff.de ritu nupti. ¶ Nec pro fauore paupertatis est iustitia relaxanda. Vnde Exo.23.in principio, Pauperis quoq; non misereberis in iuditio.& Leuit.c.14. ¶ Et an cæcitas excuset à muneribus personalibus? Dic ꝙ sic.vt in.l.prima. C. qui morb. se excus. lib.10. & ibi Plat.& in.c.licet.de censi.secus autem à patrimonialibus.vt Plat.in.l.infamia. C. de decurio.lib. 10. ¶ Et quoq; grauis infirmitas præbet excusationem à muneribus personalibus, non autem à patrimonialibus, vel aliis, quæ pudenti viris consilium requirunt.l.3.§. corporis debilitas.ff. de iure immunit. tenet Plat. in. l. à muneribus.

6 C.de decurio.eo lib.10. ¶ Sed quis † debet probare paupertatem, an excusans, an nominans diuitias, & qualiter probetur paupertas? Dic vt per glo.& Bar.in.l.si verò pro condẽnato.§. qui pro rei qualitate.ff.qui satisdar.cogã. & per Bar. in.l.si constante.ff.solut.matri. Et dic ꝙ fundanti intentionem suam in paupertate, vel diuitiis, siue sit actor, siue reus, illam probare debet.vt in dicto.§. sed & propter paupertatem. Institu. de excusa.tuto.& in dicto.§.qui pro rei qualitate.

7 ¶ An si quis † est appellatus pauper. aget iniuriarum. Videtur ꝙ sic, vt in.l.si creditores. in fine.ff.de priui.credi. Aliqui tamen in hoc distinctionem faciunt, scilicet, quando est pauper à natura, & agit actione iniuriarum: quia sunt enim quidam, quos pauperes natiuitas fecit.prima.q. prima. c. sacerdos & quilibet nascitur nudus. 47.distin.c.sicut hic.& dicitur fieri iniuria, cùm pauper vocatur aliquis, iuxta illud Prouerbiorum.14.Qui calũniatur egentem, exprobrat factori suo.paupertas enim, & honestas à deo sunt. Ecclesiast.19.& ita facilè est in oculis Dei subitò honestare pauperem. ¶ Sed quando est pauper ex scelere vt.C.de boni.proscr.&.ff.de bonis damnat.& Prouerbi.3. Egestas à domino in domo impij. vel quia prodigaliter, & luxuriose dissipauit substantiam suam. Luc.15. tunc non agit iniuriarum. vt in l.cum qui nocentem.ff.de iniuri.quam distinctionem ponit Lucas de Pen. in l.meminimus.C.quand.& quib. quart. pars debe.lib.10.col.5.versi.de facto.& dicit, ꝙ hæc distinctio sit in eo, qui aliquẽ vocauit cæcum, vel claudum. vt per Andre.de Iserni. in libro feud. tit.de pace iura.firma.§.iniuria. ¶ Sed ꝙ indistinctè de iniuria teneatur, qui vocat aliquem pauperem, cæcum, vel claudum à natura, fortuna, vel vitio, dicit Lucas de Penna. vbi suprà. ꝙ est argu.in authen.quibus modi.natura. effi. sui post principium.colla.6.ibi, non enim vltio & interdicto.& tex.in.c.omnis qui.in fine.24.q.prima. & vi.eund. Lucam.de Pen.in.l. errat qui. C. de castren.pecul.lib.12.col.3.versi, vndecimò quæritur. ¶ Et non solùm pauperes sunt immunes à

8 collectis, sed plures † alij excusantur, putà chartularij, qui census scribunt. Itẽ illustres comites consistorij imperialis cubicularij, & similes quędam patrimonialia non subeunt. vt in.l.si. C.de excusa. muner.lib.10.& prætores.eod. tit.l.2.& negotiatores

negotiatores purpuræ imperialis, & præpositi epistolis imperialibus faciendis, libellis ordinandis, & signatores Imperialium responsorum personalia munera non subeunt. eod. titu. l. eos pater pro bonis, qui filio contulit, non tenetur. Et milites extraordinaria munera patrimonialia quoq; non subeunt, vt tenet omnia dicta Luc. de Pen. in d. l. ciuilia munera. C. de muneri. & hono. lib. 10. ⁋ Itē excusatur quis ex longissima cōsuetudine per tantū tempus, cuius nō extat memoria nō soluit collectas, ꝙ possit se tueri ne grauetur ad soluēdum in futurum, contra antiquā cōsuetudinē. vt Pla. in l. 1. C. de exco. ctione & trāslatio sie militā. lib. 12. licet ibi dicat, quòd doctores tenent contrarium: quia non debetur collecta, nisi à tempore, quo fuit inducta. Et ita aduersus futuram præstationem, quę nondum erat inducta, non potest præscribere. vi. ibi. & in. l. a. eius titu. ⁋ Item sunt immunes camerarii, & magistri, iurati, iudices, & baulij ciuitatū durantibus eorum officiis: nam regulariter honorem sustinenti, munus imponi non potest. vt in. l. honori. ff. de mune. & hono. & ibi glo. & tenet Luc. de Pen. in. l. præcepit. C. de cano. largi. titu. lib. 10. in princ. Item excusantur doctores. l. medicos. C. de professo. & medi. lib. 10. & consules. vt Plat. in. d. l. indictiones. C. de annouis & tribut. lib. 10. nu. 8. vbi quoque dicit, ꝙ nullus excusatur, nec masculus, nec fœmina, præter supradicti. ⁋ Vide tu Franeis. Luc. in tracta. de fisco. nu. 38. tomo. 6. tracta. fol. 7. vbi est immunis, qui portat res principis. vt in. l. licitatio. §. res. ff. de publi. & vectigal. & Baldus in lege vniuersa. C. de vectigali. & commis. & Guido. papa. singulari. 8. 48. ⁋ Et idem dicit Luca. vbi suprà, ꝙ potestates, & officiales pro rebus, quas ducunt in officio, non tenentur soluere vectigal. vt in. d. l. vniuersa. ⁋ Et scholares ꝓ libris, vel rebus, quas deferunt, non tenentur soluere vectigal, nec pedagium: quia deferunt causa vsui. vt Alberi. in autheu. habita. C. ne filius pro patre. & Pla. in. d. l. medicos. versi. habent etiam doctores. & vid. l. 22. tit. 4. lib. 4. in ordi. regali. ⁋ Quoq; licenciatus excusatur à muneribus. tenet latè petrus Antibolinus in tracta. de muneribus. in. 3. parte. nu. 56. tomo. 6. tracta. vide per Pala. Rubi. in repeti. rubricę de donatio. §. 38. per totum. fol. 20.

guen a vnos, y alinien, y escusen a otros, y se faga ď guisa, que se pueda todo bien saber, para que se castigue lo que mal se hiziere, y se pueda dar de todo buena cuēta, so las penas cōtenidas en las leyes de nr̄os reynos, q̄ defiendē, q̄ no fagan repartimientos.

Summarium.

1 Collecta imponenda est per ordinem, ita ꝙ nullus releuetur, & debet fieri pro rebus, quas quis habet minores collectas tenentur.

2 Collecta imponitur per solidum & libram magnis & paruis, hoc est (por millares) vt q plus habet, plus soluat. Fallit vt hic.

3 Propter augmentum & diminutionem bonorum fit compensatio, & collecta imponitur.

[f] Alieuen. [f] Idē tenet Luc. de Penna. in d. l. ciuilia munera. C. ď muneri. & hono. lib. 10. dicendo, ꝙ talis collecta † imponenda est per ordinem, idest, ꝙ nullus releuetur, sed omnibus ciuibus, & incolis fiat pro rebus, quas habet, & pro modo fortunarū, & possessionum, quas alienigenæ habent in loco illo, est talis collecta ipsis possessoribus indicenda. vt ibi per eum, & dixi suprà in glo. proxima, in principio. ⁋ Et idem tenet Bal. in rubrica de syndico. in Decret. nu. 2. vbi dicit, ꝙ collecta est imponenda, distribuendo eam secundum æstimū, quod dicit verum, quando imponitur pro munere patrimoniali, sed quādo imponitur pro munere capitum, tunc debet distribui in capita. vt Bar. in. l. 4. §. actor. ff. de re iudi. ⁋ Talis enim collecta, quæ imponitur pro rebus, quas quis possidet, non solùm imponitur possessori bonorum immobilium, sed etiam possessori mobilium. vt tex. & ibi Plat. in. l. patrimoniorum. §. quantum. C. de muneri. patrimo. lib. 10. nam equos tenere, & pascere pro communi, est munus patrimoniale. vt in. l. non videtur. C. eod. & similiter habens pecunias solas ad fœnerandum, vel tractandum, subit onera patrimonialia, sicut habens bona immobilia, vt in. l. fi. §. patrimoniorū. ff. de muner. & honori. secūdùm Plat. in. d. §. quantum. ⁋ Minores quoq; ad dictas collectas tenentur. vt in. l. etiam minores. C. eod. de muneri. patrimo. quo ad patrimonialia, sed non personalia. vt ibi. & tenet glo. in l. ge non tantum. ff. de decurio. & glo. in. l. 2.

in.l.2.C.de fund.patri.& eorum conducto.lib. 11. Dumtamen pro modo fortunarum, vt dictū est, talia munera ab omnibus subeātur, quia æqua esse debet inspectio in istis publicis functionibus persoluendis, & priuilegium contra hoc impetratum nullius momenti est. tenet Petrus Antiboli.in tractatu de muneri. in.3. parte. nu.26.tomo.6.tracta.folio.23. per.l.fi. C. de vectigali.& commiss.& per alia iura. & ibi quoq;
2 in nu.126.per eum. Et talis collecta † imponitur per solidum,& librā, magnis,& paruis (hoc est, por millares) vt qui plus habet, plus soluat. vt glo.in.l.prima C.de apoch.publ.lib.10.& ibi Bar.singulariter,& tenet Iohannes de Plat.in dicta lege indictiones. C.de annonis & tribu.cod. lib.10.nu.4 Quod dicit fallere in tribus casib⁹ in quibus nō imponitur per solidū, nec libram, sed per capita. Primus, quādo imponitur pro satisdando ei, qui mutuauit pro soluēdo salario rectoris quod soluitur per capita. C.de anno.& capit.lib.10.l.prima.cum enim succedat loco illius salarij, & ideō illius impositionis naturam immutatur. vt per Bart.in.l.prima. C. de apochis pub.lib.10. Et idem crederem in salario medicorum, quādo in aliquibus villis soluitur per collectā, quia debet solui per capita. Secūdus, quando imponitur pro euitando aliquo munere sordido, imposito pro euacuandis aliquibus locis fœtidis. Licet enim munera non debeant redimi pecunia.l.illud.C.de excusa.muner.lib. 10.tamen si propter aliquod sordidum redimendū ex permissione superioris imponatur collecta, non fiet per solidum, & libram, sed per capita illorum, qui tenentur ad munera sordida, ad quæ nō tenentur nobiles. vt Plat.in dicta rubri. C.de annnonis & tribu.ideo non debent grauari per collectā iuxta vires patrimonij imponendam.de quo per Bar.in.l.vnica.C.de muneri. in quo loco.versic.quæro qualiter imponatur. lib. 10.& Platea.in dicta.l. indictiones.vbi per eum.
3 Et tene, ꝙ propter augmentum, † & diminutionem bonorum iam diu ęstimatorum reficiendum est æstimum omnium, in quo debet fieri compensatio sterilium cum fertilibus, tam in singulari, quam in communi. vt est text. secundum vtranq; lecturam in.l.omne territoriū.C.de cēsi. & censito.lib.11. Et Plat.ibi dicit ita seruari, & ꝙ propter homines ditatos & depauperatos, & propter prædia facta sterilia, vel caumate, vel alio modo perempta, debent refici æstimi, & grauati, & depauperati releuentur, & ditati in pl⁹ æstimentur: quia secundum augmentum, & diminutionem rerum, fit augmentum, & diminutio tributi.l.forma.§.illam.ff.de censibus, & l.3. C.de iur.emphit. Et in hac renouatione æstimorum debet haberi consideratio, quanto plus vel minus valent, nunc bona vniuscuiusq;, quā primò fuerunt ęstimata secundùm Plat.ibi.& in.l.1.eius tit. Vbi quoq; dicit, ꝙ vnusquisq; prouincialium debet sua bona profiteri, vt ęstimentur secundum ęquam æstimationem soluat tributum, vt prædia meliora plus soluant, ꝗ sterilia: & si vnus est grauatus, quia bona sua caumate perierunt, releuetur à censitore, vt in.d.l. forma. Et isti sic grauati à perequatorib⁹, seu ęstimatoribus infra annum habent facultatem conquerendi, quo elapso, non audiuntur, exceptis minoribus & absentibus causa reipublicę. tex.in.l.qui priuatos.C.eod.tit.de cens.& censito. Quod grauamen potest reparari dupliciter, scilicet, per apellationem, vel per accusationem criminalem, petendo perequatorem puniri pœna.l.peræquatores.eius tit. Item potest reuocari grauamen per viam principalis petitionis, implorando officium iudicis, vt tenet glo.& Plat.ibi.& ita vtitur. Et vide Bald.in.c.clerici, de pactis. vbi tenet, ꝙ augmētatis facultatibus, augmentātur æstimi in communi, & econtra propter paupertatem fit nouum ęstimum.

Prætorum caput.34.finis.

Sequitur caput.35.

Summarium.

1 Correctores ciuitatum, & villarum, secū non teneant alium tabellionē, præterquàm tabelliones numeri dictarum ciuitatum, coram quibus omnia documenta publica transeant. Tamen ad faciendas informationes criminales, & alia acta secreta possunt habere aliū, dummodo post publicationem reintegrentur tabellionibus publicis numeri.
2 An tabelliones creati à principe, vel à papa possint sedere in iudicio cum iudice, & colligere instrumenta, & contractus laicorum.
3 Instrumenta collecta à tabellionibus principis, vel papæ, debent publicari.
4 Ex publicatione testamenti confecti à notario principis, vel papę mittitur hęres in possessione hęreditatis.
5 Si testamentum nuncupatiuum non fuit in scriptis redactum, & solennis numerus testiū ante coram

te competentem iudicem deponat.& in scriptis redigatur vigore talis scripturæ potest hęres mitti in possessione hęreditatis.

6 Testamentum per testes probari potest.

Prætorū caput.35.

OTrosi, que las audiencias,& otros autos de justicia los fagan todos ante los escriuanos del numero[a] dela ciudad, o villa, dōde ouiere de conocer si alli ouiere escriuanos del numero. Saluo si ouiere escriuano nombrado por nos para las causas criminales: y no tome otro ninguno escriuano, saluo vno, si quisiere para rece

DEl numero. [a] Idē tenet
tex. quem vide in
l.9.titu.16.lib.2.in
ordina.regali. vbi
ait, ꝙ correctores
1 † ciuitatum,& vil
larum,secus ad of
ficia non ducant,
nec teneant alium
tabellionem,prę-
ter tabelliones nu
meri dictarum ci-
uitatum, & locorum, vbi sic deputatur, coram
quibus omnes processus,& publica instrumen
ta,seu documenta transeant,vt sua priuilegia fo-
ri,& consuetudines disponunt:tamen dicti cor-
rectores possunt secum habere alium quemcun-
que tabellionem, etiā extra locū, coram quo in-
quisitiones, & actus secreti fiant in causis dumta
xat criminalibꝰ,sed post publicationem talium
inquisitionum,seu actuum reintegrētur,& den-
tur tabellionibus publicis numeri dicti loci,vt
coram illis dicti actus& inquisitiones sequātur.
vt in dicta.l. regia canetur,& hic in nostro text.
¶ Et facit tex.in.l.4.tit.18.lib.2.in ordina.regali.
vbi publici tabelliones đ numero illius loci de
his qui sedent in auditorio, vel in curia publica
&colliguntacta iudicij, debent facere cōtractus
& testamenta, & sedere cum indice:alij autem ta
belliones † publici creati à principe,vel à papa,
vel ab eo,qui habet potestatem creandi tabellio
nes,vt sunt multi domini temporales in suis lo-
cis.vt tenet Innoc.&alij in cap.cùm.p.tabellio.
de fide instru.Abb.& docto.in.c. accedentibus
de prę́scriptio. Isti enim tabelliones, & notarij
non possunt sedere cum iudice, nec colligere in
strumenta, nec contractus laicorum. vt in dicta
l.4.ordi.& in.l.8.eius tit. & tenet doctor del Ca
stillo in.l.3. de Toro.in gl. Escriuano.¶ Tamen
si non inuenitur tabellio de numero , alius Im-
peratoris,vel regis notarius,potest colligere te-
stamenta laicorum. vt in dicta. l. 4. ꝙ in notario
papæ,ego non credo per dictam.l.8.ordinamen
ti.secus in tabellione regali per dictam. l. 4. ibi.
En las ciudades y villas dōde ay escriuanos pu
blicos de numero,o de cōcejo.quia illis deficien
tibus, tabellionis regis datur fides. & hoc teneo,
licet doctor del Castillo in dicta.l.3. indistinctè
tenet , ꝙ notario
papæ,& Impera-
toris non detur fi-
des deficientibus
tabellionibus de
numero , quia di-
ctum suum solum
habet locū in no-
tariis papæ , secus
in tabellionibus
principis, qa istis
datur fides in cu-
ria, & deficiēti de
numero in aliis
partibus. vt in di-
cta.l.4. ¶ Et sic ꝙ
si isti tabelliones
principis in loco vbi sunt tabelliones de nume-
ro,vel si tabelliones papæ aliqua testamenta col-
3 ligunt,debent publicari † coram judice seculari,
ac si collecta essent à priuatis personis. vt ibi per
docto.del Castillo vbi suprà. ¶ Et ex ista publi-
4 catione mittitur hæres in possessione † hæredita
tis. vt tenet Rodericus Suarez in repetitione le-
gis si post rem.ff.de re iudica.col.110.in fine.vbi
tenet, ꝙ si testamentū nuncupatiuum nō fuit in
5 † scriptis redactū,sed solennis numerus testium
ante competentem iudicem testes deponant , &
in scriptis redigantur , ꝙ vigore tales scripturæ
potest hæres mitti in possessione ex edicto diui.
vt ibi per eum.& vi.tex.in.l.4.titul.2. Partita.6.
& Ias.in.l.2.C.de bonorum possess.secundùm ta
bula.nu.4.& .5.& Baldus in sua practica. in par-
te nono quæritur. folio. 62. ¶ Facit quod tenet
Abb.in cap.fi.de fide instrument.in fine.& Hip
polyt. de Marsi.in l.prima.§ præterea.ff.de quæ
stio.nu.123.& Ias.in.l.prima.C.de procur.nu.13.
6 vbi tenent †, quòd testamentum potest probari
per testes& Ias.in.l.publicati.C.de testamen.sci
licet,per quinque testes.vt in lege prima, titulo.
De los testamentos. in ordination. reg. ¶ Et no
ta,quòd si isti testes deponant de testamento, &
sint contestes,tamen nullus eorum deponat nisi
de presentia suæquia interrogati de aliis dicunt
non recordari, tales testes faciunt probationem.
vt tenet Paulus de Castro in lege finali. C.de bo
norum possessio. secundùm tabula. ¶ Sed an-
tea quam tales testes recipiantur , requiritur,
quòd

quòd pars, cui tangit, citetur vt Baldus in dicta lege publicati. & non est necesse, quòd agat ordinariè petitione hæreditatis. Sed solummodo ad receptionem testium. vt Baldus ibi. & Alexander numero septimo dicit, quòd est communis opi. & in hoc non attenditur quod non sint senes, vel validi testes, vt Baldus in consilio 52. in secundo volu. ¶ Et an in defectũ tabellionis judex potest scribere actu vide quę dicã infra in glos. in escripto. ĩ cap. 36. infra nu. 3.

bir quexas, [b] y tomarlas primeras informaciones delos crimines, para prẽder alos que por informacion hallarẽ culpados, por se guardar mas el secreto, Y esto hecho se remita [c] ante el escriuano del numero, o de la carcel, si le ouiere. Y que los
2 processos crimina-

Summarium.

1 ACcusatio nõ debet porrigi notario, sine præsentia iudicis.

b Quexas. [b] Iste tex. est pro dicto Paul. de Castro in. l. hac consultissima. §. fi. in fine. C. de testamen. vbi tenet, quod accusatio
1 non debet porrigi coram † notario sine præsentia iudicis. Et ideò intellige istũ text. vt tabellio accusationes recipiat, scilicet, in præsentia iudicis. vt in. l. si quis se. C. de accus. & quod notatur per Bar. in. l. si finita. §. Iulianus. ff. de dãno infecto. ¶ Vide tu casum in quo corã tabellione potest quærellare in. c. iudicum syndicatus. in cap. 3. in glo. Escriuano.

Summarium.

1 POstquam iudex elegerit notarium, non potest eum mutare vsq; in finem causæ.

2 Si notarius, qui incepit scribere actu se absentauit, alius ex mandato iudicis potest redagere scripturas in publicam formam.

3 Iudex ordinarius nõ põt mutare notariũ, etiã de consensu partiũ, secus est in iudice delegato.

4 Si notarius est suspectus, non remouetur, licet recusetur, sed alius sibi adiungitur.

5 Suspicio notarij potest probari per iuramẽtum partis, sicut probatur suspicio iudicis.

6 Facta recusatione, ligatæ sunt manus notarij, & quidquid ab eo gestum est, non tenet, sicut dicitur de iudice recusato.

c Remita. [c] Nota casum, in quo, fit remissio, processus de vno tabellione in alium, & exceptis istis casibus contrarium
1 est de iure cõmuni: quia postquã † iudex elegerit notariũ, non põt eum mutare vsq; in fine causæ. Ita dicit Bal. in l. 2. C. quomo. & quã iudex circa finem. versi. sed nũquid possit vti. nu. 9. Idem tenet Bal. in. l. fi. colũ. 2. versi. quæro si notari9. C. de re iudicata. vbi dicit quod si notarius, † qui cepit scribere acta, se absentauit, ali9 potest mandato iudicis redigere scripturas in publicam formã. Secus si primus notarius est præsens. arg. in. l. si lõgius. ff. de iudiciis. & ibi Paul. de Cast. nu. 3. & Ang. Idẽ tenet Iohã. de Plat. in l. monetæ. C. de dilatori. lib. 10. & vide docto. del Cast. in. l. 38. de Toro in glos. no qsierẽ. Facit gl. in authẽ. de hæredi. & falci. §. si verò absunt. colla. 1. vbi ait, quod ille notari9, qui cepit scribere acta, debet perficere vsq; in finẽ causæ, & nõ alius. et idẽ tenet. Bal. in. l. 1. C. de sportu. & Bal. & docto. in. l. cũm sententiã. C. de senten. & interlo. om. iudi. idem Bal. in authẽ. si iudex. C. de epis. & cleri. Paul. de Cast. in. l. testamenta. C. de testamẽ. vbi etiam dicit idem de nuntio, allegando. l. in fraudem. §. quotiens in verbo, manu cõmentariensi. ff. de iure fisci. Et idem tenet Baldus in cap. quoniam contra, de probatio. numer. 54. dicendo, quod quando notarius est solenniter deputatus per superiorem, alius non potest se intromittere in officio suo. vt. C. de execut. & exacto. lib. 12. l. quicumque. & ibi bona glo. nisi necessitas vrgeat propter absentiam alterius, nam tunc de mandato iudicis potest supplere vices absentis. argum. in lege prima. ff. de offi. consul. & de ista absentia debet fieri mentio in commissionem iudicis, secundùm Baldum ibi argum. eorum. quæ nota in lege actor. ff. rem rat. hab. Tamen dicit ibi. Baldus in dicto cap. quoniam cõtra. in nu. 55. quòd si iudex non confidit plenè de vno notario, potest adhibere duos, Et quòd notarius eorum, qui est senior, vel dignior, tenebit apud se originale, sed in hoc bonæ famę præfertur omnibus secundum eundem ibi. ¶ Et an si iudex potest mutare
3 † notarium. vide Bartolum in dicta lege, cum sententiam. per Innocen. in capitul. cùm in iure

prope

les se fagan [d] en la carcel, adonde este vn arca en q̃ guarden los dichos processos, losquales esten a buen recaudo. Y aya libro de todos los pressos que vinieren a la carcel, declarando cada vno por que fue preso, y por cu

prope finem. de officio delega. vbi videtur sentire q̃ sic, tamen semel electus non potest, nec debet remoueri, nisi ex causa superuenienti. propter quā remoueatur. vt per Spec. in tit. de citatione. §. 1. versi. sed nunquid. & habetur p Bar. & Bald. & Ang. & Saly. in. l. tres denuntiationes. C. quomodo & q̃n. iud. & p Anto. Frā. & alios ad ditio. in additio. ad Abb. in. c. quoniā contra. de probatio. in additio. quę est, in. 1. colū. in. 3. notabil. nu. 3. quæ incipit, Adde in quartum. ❡ Sed tu intellige verum, q̃ nō potest notarius remoueri, scilicet, per iudicem ordinarium, secus in delegato, quia iudex delegatus potest mutare tabellionē. & alium subrrogare loco sui ad liberum arbitriū, vt tenet Ang. in dicta. l. cùm sententiam. & dicit esse notabile allegando Innoc. in. d. c. 1. & dicit esse casus coniuncta gl. in. c. statutū §. notarius. de rescript. in. 6. ❡ In tātū ordinari⁹ nō pōt mutare notariū. q̃ extende, etiā si fit de consensu partiū, non potest mutare. Ita Bal. in. l. testamenta. 1. col. C. de testamē. & idem Bal. & Ang. in. l. 1. de sponsalibus & Bart. in. l. 1. §. 1. C. de iure delibe. Iacob. Butri. in. l. prima. ff. de officio consul. ❡ In tantum notarius non remouetur, quòd etiam si notarius sit suspectus alicui partium in causa, nō remouetur

4 † sed alius sibi adiungitur, sicut fit de iudice ordinario. vt in. l. apertissimi. C. de iudi. & hoc tene. licet Iohā. de Plat. in. l. nulli. C. de munera. & auctua. lib 12. teneat, q̃ in totum remoueatur. & ita tenet Montal. in glo. ordi. rega. in parte, tabellin. f. ❡ Adde quoq;, q̃ talis suspicio notarii po

5 test probari † per iuramentū partis, sicut probatur suspicio iudicis. vt tenet Hyppol. de Marsi. in repeti. rubricæ. C. de probatio. no. 146. & Alexand. in consilio. 104. in volu. 5. num. 2. & 3. & 4. vbi ait, q̃ ad recusandum notarium ratione suspicionis, sufficit solùm iuramentum, quia ex hac recusatione non infertur magnum pręiudititium. Ita dicit q̃ in specie consuluit Petrus de Anchara. in consilio. 251. incipiente. In Christi nomine amen. & allegat in arg. in. l. thesaurus. ff. ad exhiben. & cap. ex literis. de in integ. resti. & plùs dicit Petrus de Anchara. prout refert dictus Alex. in dicto consilio. q̃ licet in recusatione iudicum sit differētia inter ius ciuile, & canonicum, quia de iure canonico oportet plenè probare causas suspicionis, sed de iure ciuili hoc non requiritur vt legitur in dicta. l. apertissimi. C. de iudi. & in. c. cùm speciali. de apella. & cap. suspicionis. de off. delega. tamen in recusatione notarij, & consultoris, & procuratoris, quia de iure canonico re-pitur immutatū, militabit adhuc ratio posita in dicta. l. apertissimi. & non requiritur expressio causæ, & plena probatio & lites sine suspitione procedent. Facta ergo recusatione prædicta † li

6 gatæ sunt manus notarij, & quidquid ab eo gestum est, non tenet, sicut dicimus in iudice recusato. vt in. l. prima. C. si qua prædi. potesta. Bart. in lege quia poterat. ff. ad Trebellia. glo. in capit. quotiens. el primero. secunda quæst. 6. & capit. quia suspecti. tertia quæst. quinta. & tenent Hostien. & Iohā. Andr. in dicto cap. cum speciali. Saly. in dicta lege apertissimi. Petrus de Anchara. in cap. iudex ab apostolica. de offi. delega. in. 6. per illum tex. qui hoc prouare videtur, saltem in verbo, non potest. prout tenet Alexand. in dicto consilio. magis latè.

Summarium.

1 CArceratorum causæ debent dici, & tractari in carcere, & ibi corā iudice debent comparere carcerati.

2 Carceratio, an sit de processu.

[d] Se fagan. [d] Quia causæ carceratorum in

1 carcere † debent dici & tractari, & ibi debēt duci carcerati, & comparere coram iudice. vt in lege si quis seruus. ff. de exhibē. reis. & in lege prima. ff. de quæstio. tenet Specul. in tit. de accusa. §. primo. versic. præmissa. nu. 29. vbi hoc vult intelligere in seruis. secus in liberis. Sed tu per istum tex. non teneas illam differentiam, sed omnino tales causæ & processus carceratorum fiant, & debent fieri in carcere. nulla data differentia personarum, & attenta qualitate delictorum, cùm carcer ducatur durus arbitrio iudicis, inspecta qualitate causæ & conditione personæ, ex quo in iure aliter non determinatur. tenet Cardi. in Cle. prima. vers. duro. de hereti. nu.

a 12. ¶ Et quia † carceratio est de processu causæ,
& de actis. vt in Cle.prima.d hęreti. vt tenet Car
di.in Cle.prim. de excessi.prælа.& Paris de Pu
teo.in tracta.syndica.in parte, pone q carceratus.
nu.secundo.folio.76.

Summarium.

1 ALgazellus non potest capere aliquem sine licentia iudicis.
2 Licentia capiendi, debet esse in scriptis.
3 Missio in possessionem non potest probari, nisi per scripturam.
4 Algazellus potest capere delinquentem in fragranti delicto sine licentia iudicis.
5 Licet capiatur delinquẽs post delictum in fuga dicitur capi in continenti, & in crimine.
6 Delinquens potest capi à priuato in fragrãti delicto, & impunè ad iudicem duci.
7 Resistens ne capiatur, si inpugna occiditur, impugnè fit, cùm capiens sit executor iustitiæ.
8 Algazellus, qui capit, vel pignosauit sine licentia iudicis in casibus sibi non permissis, licitum est ei resistere.

c Mandado. a Idẽ tenet text.in.l.8.tit.
14.lib.a.in ordi.rega.vbi
1 cauetur, † q algazellus nõ potest capere aliquẽ
sine licentia iudicis. Idẽ tenet tex.in.l.neminem
C.de exhibendis reis. ¶ Quæ licentia capiendi
2 † dbet habere algazellus in scriptis. vt tenet Ias.
in.l.cũ proponas.C.de pactis.nu.4.allegãdo Bal.
in.c.cùm parati.de apella.2.col.& in.l.consentaneũ.
C.quomo. & qñ.iud.in.7. notabil.per tex.
in.l.missi opinatores.C.de exacto.tribu. lib.10.
& in.l.facultas.C.de iure fisci.eod.lib. Et ibi etiã
3 dicit Bal. q missio † in possessionẽ non pôt pro
bari nisi per scripturã.& idem vult Bar.in.l.fi.in
15. oppositione. C. de edicto diui Adria. tollen.
quem sequitur Ias. vbi suprà.& quod licentia iu
dicis in scriptis de capiẽdo aliquẽ requiratur, fir
mat quoq; Roderi.Suarez in repe.l.2.tit. De los
emplazamientos.for.ll.lib.a.in.3.col. in fi.versi.
sed vnũ tene. ¶ Qđ fallit, qñ quis est inuẽtus in
4 fragrãti † delicto, quia tunc pôt capi p algazellũ
sine licẽtia iudicis. vt in.d.l.ordi.& tenet Mõtal,
in.l.11.tit.13.for.ll.lib.4.in glo.quę incipit, De la
la carcel.in fi. ¶ Et licet delinquẽs post dlictũ in
5 fuga † capiatur, dicitur capi in cõtinẽti, & in cri
mine. dictũ est Bal. singul.in.l. ictus fustiũ. vlti.
colũ.ff.de his.qui not.infami.quod dicit notan
dum Hyp.de Mar.in consilio.137.nu.42.& Bal.
allegat.text.quẽ dicit esse notabilẽ in.l.q ait lex.
§ fi.ff.de adulte.qđ nota ad extẽsionẽ.d.l.8.in or
di.rega.& aliorũ iurium similiũ.de quo dixi su
pra in.c.1.in gl. Les fuere mãdado. vers.aliud est.
¶ Et nõ solũ per algazellũ capitur delinquẽs in

yo mandado c, y los
bienes que ouiere
traydo, y quãdo se
soltare, y se ponga
al pie deldicho as-

fragranti delicto,
6 verũ etiã † pôt capi, & impunè ad
iudicẽ duci à quo
libet priuato, non
solũ in fure. vt in
l.si qs in seruitute.
ff. de furt. sed etiã
in quolibet alio d
linqunete committente quodlibet crimen, ita di
cit Bald.in.d.l. ictus fustium. tenere Innoc. in. c.
vt famę.de sentent.excõmu.& Bart.in.l.cum eo.
ff.ad.l.Iulia. Specul.& Ang.in.l.generali. C. de
decur.lib.10. Ex quo infert Bald.in.d.l. ictus fu
stium. q excusati sunt illi, de contra talium, qui
capiunt malefactorem. quod dicit esse notãdum
& vi.Bal.idem tenẽtem in.l.nec timorẽ. ff.quod
metus caus. dicendo, q omnis, qui deprehendi
tur in aliquo scelere, seu delicto, potest à quocun
que capi, tamen ille non detinebit. sed pręsenta-
uit officiali quam citius poterit. vt. C. de mathe
7 ma.l. fi. & si iste resistit † ne capiatur, & inpu
gna occidatur impunè fit. nam cum capiens sit
executor iustitiæ. vt in.l. accusationis. C. quod
metus caus. pro hoc officio sibi cõmisso potest
accipere arma, & pugnare. quod est notandum
scdm Bal. vbi suprà & dicit q facit in simili, l. di
uus.§.fi.ff.de offi.præsi. Et idẽ tenet Plat. in.l.de
sertores.C.đ desertori.mili.lib.11. Dicẽdo. q vbi
cũq; est iusta offensio, ibi repbatur defensio, vt
in.l.4.ff ad.l.aquil.& multo minus, licet resistę
re magistratui, & eius officialibus exequẽtibus
ea, quæ spectant ad eorum officium. Et ita intel
lige glos.in lege vt vim.ff.de iusti.& iur. secus si
extra officium, vel non in forma iudicij. vt latè
per eundem Plateam. in lege deuotum. C. de me
tatis. libro duodecimo. & in lege prohibitum.
C. de iure fisci. libro decimo. Si ergo si homines,
vel satellites iustitiæ, seu magistratus capientes
iustè criminosum, illum resistentem occidant,
non puniuntur, de homicidio secundùm Pla
team in dicta lege prima. vide Paridem de Pu
teo. in tractatu syndicatus in parte, resistentia. fo
lio. 220. & in parte familiaris. folio. 111. & Feli
nus in capitulo vt famę, de sentent. excommu
nicationis & Hippolytus in sua practica, §. vlte
rius, numer. 6. & 7. & Angelus de maleficiis in
parte, quòd fama publica numero. 54. vbi latè.
¶ Sed

¶ Sed quid si algazellus, vel nuntius † capit, vel pignorat sine licentia iudicis in casibus sibi non permissis? Dic φ licitum est ei resistere de facto. vt in lege prohibitum. C. de iure fisci. lib. decimo. & ibi Bar. & singulariter Platea. nu. quarto. & Ias. in. §. quadrupli. Institu. de actio. nu. 4.

Summarium.

1 Carceratus etiam sine causa, & indebitè, non potest relaxari custodem sine licencia iudicis, aliàs tenetur. ¶ Etsi de licentia iudicis facit, non tenetur, sed ipse iudex.

2 Carceratus non debet relaxari sine iudicis licentia, licet debitor sit carceratus pro debito, & creditor consentiant.

f El mandamiento. f Idem tenet Bar. in l. si quis vxori. §. si fugitiuum. ff. de furtis. vbi ait 1 † φ carceratus, etiam sine causa, non potest relaxari per custodem carceris sine licentia iudicis. & Cataldinus in tracta syndi. nu. 182. & quæ dixi suprà. in. c. 18. in. gl. Carcel. nu. 23. Idem tenet Hyp. de Marsi. in. l. circuncidere. §. seruo. ff. ad. l. Corne. de sicca. nu. 24. pro quo dicit, φ facit tex. in c. felicis. §. cū autē. de pœnis. in 6. & tenet Paul. de Cast. in. l. nec impuberes. §. qui in ius vocatus. ff. de in ius vocā. de quo per Bar. in. l. 1. §. & post operis. ff. de noui ope. nuntia. & tenet idem Hippoly. de Marsil. in sua practi. crimi. §. attingam. nu. 18. & Roderi. Suarez in repeti. l. 3. tit. De los emplazamientos, foro legum. lib. 2. col. fi. in fine. ¶ Quod extende, etiam si carceratus fuerit indebitè, non seruata forma statuti, adeò, φ debeat in continenti relaxari, non debet carcerarius relaxare propria authoritate, sed licētia iudicis, vt Hippolyt. de Marsi. vbi suprà. nu. 22. allegando Petrum de Anchara. in consilio. 341. incipiente, viso themate. in fine. ¶ Et vide singulariter Ang. de malefi. in parte, φ fama publica præcedente. versi. & aduertas tu iudex. nu. 90. vbi quoque tenet, φ si custos carceris sine mandato iudicis captum relaxauerit, etiam illum qui sine causa positum est in carceribus, tenetur, aliàs tenetur iudex, si minus iustè mandabit φ relaxetur. vt Bar. in dicto. §. si fugitiuum. & sic custos semper habeat mandatum iudicis in scriptis, dum præcipit relaxare, & iudex sit cautus in relaxando, ne postea teneatur fisco, vel parti ad interesse secundùm Angelum vbi suprà. vbi dicit pluries practicasse. ¶ Vide Amode. Iusti. in tracta. syndicat. numero. 245. versi. Item non tenetur, folio. 189. tomo. 14. tracta. vbi ait, φ nō tenetur miles, socius & alij officiales, & familiares eo, quod fecerunt mandato potestatis illicitè, & iniustè, sed tenetur ipse potestas, & per hoc dicit quòd fuit lacerato Florentiæ libellus contra militem datus de eo, φ indebitè fecerat mandato executoris. Et simili modo fuit delusus, qui dedit petitionem contra militem in ciuitate Asculi, qui tacuit durante tempore, quo potuerunt dari petitiones, & post tempus dixit fecisse mandato potestatis præsente potestate, & consitente, quia terminus erat elapsus, non potuit dare querelam contra potestatem. Sed dicit, φ Angel. tenet contrarium: quia si miles videt mandatum iniustum, non debet exequi & si officiales non resistunt iudici, iniustitiam facienti, tenentur ipsi in syndicatu. vt in lege omnes. C. de decuri. lib. 10. & dixi latè. suprà. in cap. primo. in glo. El derecho a las partes. nu. 31. & 32. ¶ Et licet Ange. hoc dicat, tene quod dicit dictus Amodeus, φ non tenetur miles, quia ipsemet Angelus tenet idem quod Amodeus in lege iniuriarum. §. si quis quòd. ff. de iniuriis, & sic quòd ductus ad carceres de mandato iudicis, non agitur iniuriarum contra ductorem, sed contra iudicem. Et idem dic, si torqueat de mandato iudicis aliquem, siue iustè, siue iniustè, non agit contra torquentem, sed contra iudicem. & ponit Angelus dictam cautelam quem vide. & idem tenet latè Cataldinus in tracta. syndica. numero 67. quem vide. ¶ Et quòd teneatur faciens de mandato iudicis, est text. in lege non videtur. §. qui iussu iudicis. ff. de regul. iuris. & text. in lege quinta. tit. 15. Parti. 7. & lege prima. titul. secundo. foro legū lib. 2. & vi. tex. & ibi docto. in regula, φ qui mandato. de regul. iuris. in. 6. & de materia vide Iohānem de Platea. in lege monetæ. C. de delato. lib. 10. num. 5. & in l. quanquam. in principio. ff. de aqua pluui. arcen. & in. l. si quis id qd. ff. de iurisd. om. iudi. & Platea. in lege euidenter. C. de excusa. mune. lib. 10. num. primo. & singulariter Feli. in cap. ecclesia sanctæ Mariæ. de constitutio. numero. 33. & vide text. in cap. miles. 23. q. quinta. vbi non est reus homicidij miles, qui potestati obediens, hominem occidit. Imò nisi fecerit imperij deserti, atq; contempti reus erit. ¶ In 2 tantum est verum, φ carceratus † non debet relaxari sine licentia iudicis, φ licet debitor sit carceratus pro debito, non potest relaxari de consen-

7 siento el mandamiento porque fue suelto.

su creditoris absq; mandato iudicis. tenet Alex. in dicta lege nec impuberis.§. qui in ius.ff.de in ius vocan.numero primo.

Prætorum caput.35.finis.

Sequitur caput.36.

Summarium.

1 IN processibus requiritur,ꝙ ann⁹,dies,& mensis ponatur,sed nomen imperatoris, vel regis de necessitate non requiritur,& debent esse bene ordinati,aliàs iudex punitur.

2 Tabelliones debent acta fideliter scribere sine fraude vel errore num.5.

3 Tabelliones publicè seruire tenentur, & conficere acta,& instrumenta ad requisitionem cuiuscunque petentis,aliàs ad interesse tenerentur.

4 Tabellio debet facere scripturas, & acta sine interlineatione.

6 Tabellio debet scire iura,vt legaliter faciat acta, & instrumenta,& ab contractibus reprobatis valeat se abstincre:aliàs si contractus prohibitos facit,ad restitutionem tenetur. Et ad idem tenentur aduocati, & prosonetæ istos contractus tractantes,quia conficere instrumenta illicita,est quædam species falsitatis.

7 Notarius banchi nō potest alicui dare copiā actorum,imò nec ostendere sine licentia iudicis.

8 Appellatione actorum, veniunt omnia,quæ facta sunt in pręsentia iudicis.

9 An sit differentia inter acta & gesta.

a ORdenados. [a] Ponendo annū †, mē-
1 sem,& diem.vt in authē. vt nomēn Imperatoris propo.§.primo. & secundo.colla.5.& in authen. quibus modis naturales effi.legi.§.in maioribus.colla.6. & in lege prima.C.de apochis publi.lib.10. non autem de necessitate requiritur nomen imperatoris,vel regis.vt tenet glo.in.l.3. tit.9.for. ll.lib. 2.in glo.prima.Et iudex vel inquisitor. qui non facit scribi acta per ordinem puuitur de neglig ētia arbitrio iudicis.vt tenet Bal.in.c. quoniam contra.de proba.nu.25.ꝙ dicit esse nota.per tex.
2 ibi. ¶ Et debēt fideliter † scribere,& sine fraude vel errore facta hominum.vt in.l.si librarius. ff.
3 de regul.iur. ¶ Et publicè seruire tenētur †,& cōficere acta,&instrumenta ad requisitionem cuiuscunq;petētis.vt Institu.de adoptio.§.cū autem. & in.l.non aliter.ff.eod.tit.de adoptio. ¶ Et hac de causa vocantur serui publici, nō ꝙ sint serui, sed qa publicè seruire tenentur.vt gl. in pœmio tit.19.Par.3.aliàs notarius reqsitus & recusans tenetur ad interesse.vt in.l.iubemus.C.de defenso. ciui.&in.l.placet.in fine.&in.l.fi.C.d colla.fundi.patri.lib.11.nisi sit occupatus, vel habeat iustā

Prætorū caput.36.

ITem q̄ los escriuanos, ansi d̄
4 crimen , como de ciuil, que estuuierē ante el asistente, o gouernador,o ante sus officiales,fagan processos en foja d̄
5 pliego enteros, biē ordenados [a],y q̄ los

causā. vt in authē. d tabellio.§. & nō fingat coll.4. Bar. in.l.1.ff.fur.aduer. nau.& in.d.l.generali. C.de tabula. lib.10. ¶ Taliter d̄bet tabellio facere † acta, & scripturas,ꝙ nulla interlineatio: vel rasura in eis inueniatur, maximè in loco suspecto. vt notat Bal.in.l.si vnus.C. de testa. ¶ Et si legaliter,& bona fide non † conficit acta,vel scripturas vt in.l.1.tit.8.lib.1. in ordina.reg.punitur pœna.de qua in.l.1.tit.12. lib.4.for.ll.& ibi Mōtal. ¶ Et ideò vt legaliter & fideliter faciant acta,& scripturas, debēt tabellio-
6 nes † scire iura.vt in.d.l.generali.&in.l.pē.C.de eunuchis,&in authē.d tabellio.circa principiū. colla.3.& intellige,ꝙ nō requiritur, ꝙ sint doctores,vel legistæ.sed ꝙ sciant bene officium notariatus,& sciant summam,& notas,& alios libros eorum.vt Bar.in.d.l.generali.vt à contractibus à iure prohibitis valeat se abstinere.vt gl. & Plat. ibi:quia scribentes contractus fœneratitios, & à lege prohibitos, tenētur ad restitutionē vsurarū & interesse,& quoq; tenētur aduocati , & prosonetæ istos cōtractus tractātes.glo.est in.l.si sciente,& ibi Bar. ff.de parraci. &.l.ordine. §.in fraudem.ff.ad municipal. & Bart.in.d.l. generali. & tenet gl.Montal.in.l.1.tit.19. Partit.3.quia cōficere instrumēta illicita, est quędā species falsitatis. et gl.in.d.l.fori,in verbo, Lealmēte.quia est præsumptio iuris & de iure contra notariū,qui dicit cōstitutiões principis ignorare gl.in.d.l.iubem⁹ C.de testa. ¶ Ideò notarius,qui imperitè instrumētum fecit,ad interesse tenetur.per.l.fi.§.fi.C. de magistris conueni. Et etiam si scribit instrumentum simulatum,punitur pœna manus.&est infamis. vt Baldus in rub. C.res inter alia acta. ¶ Quoque tene, quòd notarius banchi non po-
7 test † alicui dare copiā actorum, imò nec ostendere

dere fine licētia iudicis. vt tenet Ias. in. l. is apud quem. C. de edendo. prima colū. nu. 3. quia editio actorum spectat ad officium iudicis. secundùm Bal. & Paul. de Castro ibi. Et idem dic de scriptura, quæ fit coram iudice, quia dicitur de actis. vt in. l. illud. in glo. in verbo. actio. & ibi notat Bal. 2. col. C. de sacrosc. eccles. Imò plus dicit Bal. in. l. interrogatā. per illū tex. cum

abogados [b] fagā an si mismo los escriptos, aun que las causas sean summa

8 glo. C. de libera. caus. q appellatione † actorum, veniunt omnia, quæ facta sunt in præsentia iudicis, licet non in figura iudicij, sed si scripturæ factæ sunt per solum notarium absq; commissione iudicis. vel eius præsentia, non sunt de actis. Ita Baldus in authen. quæ supplicatio. C. de preci. Impera. offerre. Et quæ generaliter veniant appellatione actorum, habes text. in cap. quoniam contra. de probatio. & ibi docto. glo. & docto. in. l. acta. ff. de re iudi. & in lege secunda. C. vt lit. penden. glos. in. l. in fraudem. ff. de iure fi-
9 sci. An autem sit † differentia inter acta & gesta. tex. innuit q fic. in. l. prima in principio. ff. de officio procura. Cæsar. Bart. tamen ibi tenet contrarium. Lauren. Vallen. in. 4. libro elegantiarum in cap. 291. aliàs cap. 191. dicit, quod gesta sunt publicę administrationis, vt cùm dicimus gesta Cæsaris. acta aūt priuatos respiciunt. Tamen inter facta & gesta subtilis, videatur differentia, tamen non est secundùm iurisconsultum in lege licet. ff. de verbo. signific. secundùm Ias. in dicta. l. is apud quem.

Summarium.

1 Aduocatus non debet inordinatè loqui, & à superfluis debet se abstinere.

2 Præfactiones prolixæ, confusionem inducunt, & tędium generant in animis auditorum, & multitudo verbosa est onerosa.

3 Melius est pauca idoneè dicere, quā multis inutilibus aures hominum prægrauare.

4 Verbis non est opus, quorum nullus sequitur effectus, licet rustici ad hoc non attendant.

5 Aduocatum garrulatorem & verbosum iudex ex suo iudicio potest excludere, & priuare officio aduocationis.

[b] Abogados. [b] Nam cùm aduocatus inordinatè loquitur,
1 † erroris vulnere audientium corda feriuntur, & sæpe virtus verborū perditur, cùm apud corda audientium loquacitas incauta opportunitate leuigatur, & authorem suum loquacitas coinquinat. vt in cap. si rector. 43. distin. Specula. in tit. de aduoca. §. nunc de exordiis. nu. 9. versicul. præcipim⁹. Ab stinere se debet quoq; à superfluis vt in. l. breuiter. ff. de offi. præfe. prætо. & in. l. instrumentorum. C. de preci. Impera. offerre. tex. in. c. breui sciscitatus est. quæstione de iure iurand. quia breuitas locutionis gratiam parit, & molestias finistramq; suspicionem fugat, immensitas autem econtra. arg. cap. diffinimus. 18. quæst. secunda. in fine. prolixæ enim
2 præfactiones, † confusionē inducunt, & tędium generant animis auditorum. vt in procemi. Decreta. §. sanè. tenet Specul. vbi suprà. nu. 8. versic. item. & in nu. 10. versi. verborum ait, quòd multitudo enim verborum est onerosa, & nil honesti habet, vt in authen. de referen. sacr. pala. circa principium. colla. tertia. Imò est canonibus inimica. vt in cap. quia in tantum extrà. de pręben.
3 & cap. relatum de cleri. non resi. Et melius † est pauca dicere, quam multis inutilibus aures hominum pręgrauare. vt. C. de veteri. iure enuele. l. tanta. §. contrarium. vnde Horatius, Cùm quid pręcipies, esto breuis: compendium quoque approbatur, dispendio reprobatur. vt in cap. dispendia. de rescrip. in. 6. & cap. qualiter & quan-
4 do. el. 1. de accusa. Vnde non est opus † verbis, quorum nullus sequitur effectus. vt in. l. fi. C. de dona. quia fides veritatis, verborum adminiculo non desyderat. C. si vt se ab hęred. absti. l. prima. & quia imperitorum est vociferare de lōge, vt ait Seneca. Licet quidā hoc non attendunt, cùm rustici garrulitatem authoritatem patent. 46. distin. §. primo, & ideò rationis defectum supplent garrulitate clamosa, vt sic clientulo, & salario satisfaciant solo vento. vt Specula. vbi suprà & secundùm eum. numer. 12. versi. nam tu iu-
5 dex. Benefaciet iudex, † si talem ex officio suo excludat tanquam sui auditorij turbatorem. c. in loco. 5. quęst. 4. text. in lege. tertia. §. pē. ff. de his qui testamen. delen. authē. iubemus. C. de iudi. de quibus & alia quæ aduocati debent facere & aduertere, vide per Specul. in dict. §. per totum. Quinimo non solum iudex ex officio suo debet excludere aduocatum à suo iuditio, si est verbosus, imò potest eum priuare officio aduocationis. glo. est singul. in. l. ex ea causa. ff. de postula. secundùm Lodoui. Roma. in singula. 739. idem

 teneat

tenent Additiona. Abb.in procemio Gregoriano.in additione,quę est in numer.quarto in vecbo,secundo,& tenet doctor del Castillo.in. l.secunda de Toro.in glo. De las dichas.colū.tertia. versic. & nota. vbi inter alia allegat dictum Ecclesiastes. cap. 7. post principium. vbi ait. Noli verbosus esse in multitudine presbyterorū, & non iteres verbum in oratione tua.cum quo dicto singulariter concordat tex.in lege.11.titul. De los abogados. in principio.in ordinatione regali.Quod nota.

rias [c], y los escri-

Summarium.

1 Libellus,an requiratur in causis breuibus.
2 Vbi est statutum,q iudex prætermisso ordine pcocedat, est in arbitrio suo seruare, vel non seruare.
3 Libellus non est necessarius cocam officiali ignoranti leges.
4 Vbi in rescripto est apposita clausula, summarie,& de plano, & sine figura iudicij, an potest omitti libellus,& litis contestatio.
5 Inferior à principe non potest committere causam cognoscēdā summariè,& d plano, etiam si sit legatus de latere.
6 Libellus non requiritur in causibus breuibus.
7 In summa.400.marabetinorum,solummodo sententia debet scribi.
8 In omni causa summaria semper requiritur, q plenè constet de mandato comparentis,& habere legitimam personam ad comparendum.

[c] Summarias. [c] Notatext. q in causis breuibus & summariis
1 † requiritur libellus.Sed hoc intellige secundū Bal. in authē.offeratur. C.de litis contesta,nu.5. q nō debet ita formari, vt in aliis casibus, sed sufficit qualis qualis petitio, quæ ponatur in actis, quia ex petitione debet formari sententia, vt in l.2.C.de sentē.experi.cecitan. & ista qualis qualis petitio non dicitur in modum libelli offerri ad ordinariam petitionem, sed ad simpliciem iudicis instructionem. & bonum est hoc protestari.vt Bal.vbi supcā allegando Specula.in tit.de libelli concep.§.restat.versi.fi.& idem tenet Abb. in.c.1.de libelli.oblatio.4.col. nu. 11. idem tenet Alex.in consilio.50.in.2.volu, nu.7. dicendo,q sufficit qualiscūq; petitio in causis in quibus pcoceditur sine figura iudicij.vt in Cle.sæpe.de verbo. signifi. & etiam in causis executiuis summariè proceditur. secundū Alex.ibi.allegādo tex. in. l.à diuo Pio.§ si super rebus. ff.de re iudi. Et licet in summariis non requiratur libellus,& sufficiat intentionem suam apud acta explicare, & deinde in actis redigere.vt in dicta Cle. sæpe.tamen si in hoc casu fuerit libellus porrect° solenniter,non nocebit.vt voluit glo.in. Cle.dispendiosam.de iudi.idem tenet Bar. in authē. offeratur.C.de litis cōtesta. Lanfrā.de Oria.in.c. quoniam cōtra.de probatio.in versi.petitiōes.nu.18. ☞ Et facit qđ tenet Bal.in.c.1. de officio iudi. pē.
2 col.versi,quęro quid si statutū.† vbi ait, q si est statutum,q iudex prętermisso ordine procedat, est in arbitrio iudicis seruare,vel non seruare, tamē seruare debet aliquē ordinē, saltē naturalem. ita perplexitas coarctetur.☞ Adde quoq;,q corā
3 officiali † ignorāte leges, non est necessarius libellus in scriptis.Ita Bal.in.d. authē.nisi breuiores,C.de pericul. recitan. & ibi Celsus in additio; dicit, q ita practicauit, & tenet Lanfran. de Oria.in repet.c.quoniā contra.de proba, in parte petitiones.nu.19. sequitur Zacharias in additio.ad Abb.in cap.scifcitatus.de rescrip. in additio.quæ est in nu. 15. ☞ Dic idem,q vbi in rescri
4 pto est apposita†clausula summariè,d plano,siue strepitu & figura iudicij,potest omitti libellus, & litis contestatio, & valebit sententia. Ita Hip.de Marsi.in singulari,102. allegando Iohā. Monachum in cap.fi.de hæreti.in.6. super verbo.figura,dicens, quòd vigore solius verbi, scilicet, procedat iudex sine figura iudicij. potest ipse iudex incipere ab articulis quibus probatis, statim procedere poterit ad sententiam. Quod dictum refert,& sequitur Roma.consilio 519. Ex quo secundùm dictum Hippolytum de Marsiliis potest limitare titulum vt lite non contestata,cum sua materia,quod nota. ☞ Sed scias,
5 quòd inferior † à principe non potest committere causam cognoscendam summariè,& de plano etiam si sit legatus de latere. vt Hippolytus, vbi suprà allegando glo.in cap. fi. de hæreticis. in,6.in glo.magna. ante finem.& pro singula.allegat eam Aug.de Aretio.in.§.appellatur. Institu.de exceptio. versi.a4.& idem tenet gl. in Cle. sępe.in princip.de verbo.signifi.in verbo mandamus.& tenet Lanfran.de Oria.in.d. repe.nu. 2.&.3.&ibi p eius additio.&alij doctores,quos
6 refert.d.Hyp.vbi s. ☞ Itē dic, q in casibs † breuibus non reqritur libellus.vt in authē.nisi breuiores.C.de sentē.&peric.recitā.&cā breuis est scdm doct.ibi arbitrio iudicis inspecta qualitate psonę & quātitate litis. vt si causa ascēderet.100. aureos,& iter duos paupes haberetur p magna causa

causa:si autem litigaretur inter duos magnos diuites, cēseretur parua.vt tenet Lanfran. de Oria. in dict.repet.c.quoniā cōtra.de probatio: in parte petitiones.nu.18. ¶ Sed iā hodie per quandam pragmaticā factam per nostrū Carolum regem in villa d Madrid

uanos asienten [d] todos los autos que passaren ordinariamēte vno tras otro, sin entremeter otra cosa d fuera del processo en medio, so pena de cinco mil marauedis por cada vez a cada escriuano para la nuestra camara, & todas las sentētias ansi ciuiles como criminales que sean firmadas [e] del, o de sus officiales que las dieren, y del es-

anno.1534.petitione.60.hoc declaratur, vbi cauētur, q ordo iudicij non
7 fiat † in sūma.400. marabetinorū nec tabelliōes acta scribāt, nisi solūmmodo sentētia, quam pte vide, q enim vero recte fuit cōdita, quia est contra iudices, & actorum notarios, & tabelliones huius regni, qui de causis interdū minimis cognoscentes, onerant litigantes grauioribus sumptibus pro modicis, imò pro minimis scripturis, quas per excogitatas vias frequentius quā expediat in ipsis causis procurant fieri, mercedes maximas exigentes, ita q in fine litis agitatæ plus nomine iudicialium sumptuū præter aduocatorum, & procuratorum salaria erogasse inueniuntur, qu im sit summa rei, vel pecuniæ in petitione deductæ. vt tenet Lucas de Pēna. in lege mediterraneæ. C. de anno. & tribu. lib. 10. prima colū. versi. & nota. & dicit esse expressum in authen. de apella. §. illud. colla. 3. & ideò secundum eundem huiusmodi quidem causæ debent ex non scripto audiri, vt in authē. de māda. princip. §. sit tibi. colla. 3. quod expone, i. verbo ten. vt in authen. liceat matri & auiç. §. quia vero. colla 8. & sine actis. vt in authē. vt iudi. sine quoquo suffra. §. necessitate. colla. 2. Item gratis. vt in dicto. §. sit tibi. ne fortè litigatores, maximè paupe res, metu expensarum iura sua reliquāt indiscussa. vt in. l. illud. ff. de peti. hæredi. arg. in cap. baptizādis. prima quæst. 3. & c. placuit. & c. vnusquisq; 18. distin. absit autem; vt pro minimis rebus maximas actiones sustineant homines. vt in authen. de instru. cautio. colla. 6. Et ideo in indiciis attenduntur labores, & expensæ, quę in iudiciis sustinentur, ac more iudiciorum. vt in lege. 3. ff. de compe. in glo. nam etiam verum sine molestia haberi nō potest, vt notatur in lege de minoribus. ff. de mino. potissimè hoc euenit, si extra locum originis euocētur secundū Lucam de Pēna. in dicta lege mediterraneæ. per text. in authē. de defenso. ciuit. §. & iudica. colla. 3. ¶ Ta
8 men nota, † q in omni causa quantumcunque summaria, in qua non requiruntur plenæ probationes, & plena causæ cognitio, tamen semper requiritur, q plenè constet de mandato comparentis, & q plenè constet ipsum habere legitimam personam ad cōparendū. vt tenet Alex. in. l. iudices. C. de iudi. nu. 3. quod dicit esse semper mēti tenendum, allegādo Bar. & Saly. in. l. 2. in fine. C. d edicto diui Adri. tollen. & Bald. in. l. 4. §. ibidem. ff. ad exhibendum.

[d] Asienten. [d] Probat idem tex. in. l. 9. tit. 19. Parti. 3. vbi tabelliones ciuitatum, & locorum debent in registris apponere totum tenorē scripturarum, vel actorum.

Summarium.

1 Subscriptio iudicis, an requiratur in sentētia.
2 Testamentum est sententia.
3 Illiteratus etiā si nō sciat legere, nec scribere, pōt esse iudex. potestas & rector ciuitatis. nu. 7.
4 Sententia potest per tabellionem pronuntiari. numero. 6.
5 An delegatus potest esse illiteratus.
8 An iudex illiteratus potest assumere assessorem ex pensis partium.

[e] Firmadas. [e] Nota tex. q subscriptio iudicis in sententia requiri-
1 tur, † quod intellige, si iudex scit scribere, aliàs secus, per text. in. l. 3. de Toro. ibi. Y el testador si supiere. quia procedit argumentum de senten
2 tia † ad testamentum: quia testamentum dicitur sententia. per. l. primā. ff. de testamen. & in. l. hac consultissima. C. qui testamē. facer. pos. vt tenet ad literam Alex. in consillo. 4. volu. 7. nu. 2. ¶ Et
3 facit, quia illiteratus, † etiam si non sciat legere, nec scribere, potest esse iudex, potestas, & rector ciuitatis. vt est tex. & ibi Bar. in. l. expertes. C. de decurio. lib. 10. & est glo. & ibi Bar. in. l. statutis. C. de senten. ex pericul. reci. Specula. in. tit. de iudice delega. §. excipitur. nu. 17. gl. in. l. a. ff. quod

quisq; iuri.& glo.in.c. ad nostram. de consuetu.
& in.c.qui vult.de pœniten.distin.6.¶ Et impe
ritus literarum dicitur,qui nullas scit literas,vel
scit modicum secundũ Bart.in authen. sed nouo
iure.C.si cert.peta.Et sic videmus tota die, ꝙ est
potestas terrarum
miles illiteratus.se
cundũ Bar.in.d.l.
statutis. ¶ Et per
4 n[illegible] †,vel ta
bellionem potest

criuano ᶠante quien passare, y se assiente en el mismo

pronũtiare,vt tenet Alex.in additio.ad Bart.ibi
in.3.additione. ¶ Cùm iudex illiteratus põt ha-
bere peritiam per suos accessores.& pronuntia-
re de eorum consilio.vt Bart. in.l.1.§. postulare.
ff.de postulando,in fine, & etiam sine assessori-
bus,si sit peritus negotiorum, põt esse iudex. vt
in.l.certi iuris.C.de iudiciis.& ibi glo.Cy.Saly.
& docto.¶ Et similiter delegatus † põt esse illi
5 teratus.vt glo.in.d.l.certi iuris,secundũ Iohã.de
Plat.in.d.l.expertes.licet glo.dicat,ꝙ iudex de-
bet esse literatus,& sciat quid loqui habeat.vt in
c.sciscitatus.de rescrip.& 20. dist.in princip. in
verbo,sciẽtia.& in authẽ.de iudiciis.§.1.colla.6.
qđ intelligit Ias.in.d.l.certi iuris.nu.3. qñ đlega
tio est facta à papa, vel ab Imperatore imperito
iuris,& papa sciret eũ imperitũ,quia tunc valet
& censetur secũ dispensare.secus aũt si delegatio
fit imperitur per inferiorẽ. vt ibi per eum.& li-
cet gl.in.d.l.exptes.opponat,& nõ soluat.tn se-
cundũ Bar.dic,ꝙ cõtraria per eã allegata loquun
tur,qñ in executiõe officij reqritur scientia lite
rarũ,& sic vbi in officiis,inqbus reqritur maior
peritia,ẽ necessaria,vel solue aliter,vt p Plat.ibi.
¶ Et ꝙ illiterat⁹ põt esse iudex,etiã delegatus,te
net Ang.in.l.quidã cõsulebãt.ff.de re iudica. in
princip.& est text.sing.in.l.4.tit.22.Part.3.ibi.
Pero si el juzgador no supiere bien leer, puede
mãdar a otro q̃ lea el juyzio,el estãdo delãte.quę
lex est sing.in materia ista.idẽ tenet Ias.in.d.l.cer
ti iuris.C.de iudiciis.nu.3.vbi dicit,ꝙ ista est ma
gis cois opinio, ꝙ faciãt scribi, & legi señiam p
6 notariũ † & satis est ꝙ ipse dicat.Ita ego ꝓnun-
tio,idẽ cauetur in.d.l. Partitę.in tãtũ valet señia
ꝙ licet in señia,vel ei⁹ prolatiõe contineãtur hęc
verba,quæ scnĩa fuit sentẽtialiter ꝓmulgata, nõ
aũt dicat lecta,nec à iudice ꝓ tribunali sedẽte,va
let.vt tenet Bar.in.d.l.sciendũ.ff.de verb.oblig.
& in.d.l.statutis.& tenet Alex. in.d.l.sciendũ.
in fine.Et ꝙ illiteratus † põt esse iudex, est vera
7 opinio,de quo latè remissiuè per additio. Abb.
in.d.c.sciscitatus.de rescript.in additiõe,quæ est
in nu.15.in parte,illiterat⁹,cùm ex defectu scien
8 tiæ sibi concedatur,vt possit † assumere assesso-
rem expensis partium secundùm Abb.ibi. per
tex.in.c.statutum.§.assessorem.de rescrip.in.6.
Paul.de Castro in.l.in cõsilium.ff.de offi. asses-
so.& tenet Montal. in.l.2.titul.secundo.foro le-
gum.lib.secundo.
in glo. Porque no
lo entiẽde.de quo
vide Bar.in.l.po-
stulauerit. in fine.
ff. ad legem Iulia.

processo so la dicha pena al dicho juez, y los pcessos

de adult. & Archiepis. Florenti. in tertia parte
suæ summæ.titul.9.cap.secundo.§.9. ¶ Sed ista
communis opinio ego crederem non habere lo
cum in correctoribus, & eius locotenentibus,
qui sunt salariati, & habent salarium ex ciuitate,
quia debẽt esse experti,& literati, maximè eius
locumtenentes. vt cauetur suprà.in capitul.4.&
quæ ibi dixi.& quia licet correctores eligantur
illiterati,vt sæpe videmus,debent secum habere
assessores literatos in iure,& sic locumtenentes,
quorum consilio regantur secundùm Bald. &
Salyc.& Ias.in dicta lege certi iuris.& in dicto.c.
quarto.suprà eod.& ibi dixi,quæ scientia requi
ratur in istis officiis.

Summarium.

1 TAbellio debet se subscribere in sententiæ prolatione.

2 Ipsemet notarius,qui scribit in causa, debet esse præsens in pronuntiatione sententiæ, & scribere vsque in finem causæ.

3 Iudex potest scribere & legere suam sententiam coram notario.

4 In causis, in quibus potest iudex proferre sententiam ex non scripto, in istis non requiritur presentia tabellionis.

5 Notarius nomen suum debet ponere in instrumento,aliàs,vitiatur.

ᶠY del escriuano.

ᶠ Non intelli-
gas, ꝙ tabellio
debet se subscribere in sentẽtia, qa tabellio eam
non pronuntiat.sed tantummodo in pronuntia-
1 tione sententię † debet se subscribere, dicendo:
Et ego talis notarius,talis authoritate prolatio-
ni huiusmodi sententiæ interfui. vt Speculator
in titul. de sententia. §. vt autem,versic.notarius
autem.numer.21.& in titul. de instrumento edi-
tione.§.secundo quæ incipit.breuiter.versic.sed
2 in sententia.nu.12.¶ Et quia notarius,qui † scri-
psit in causa, debet ipsemet esse præsens in pro-

nuntiatione ſententiæ.vt in.l.præcipimus.C.đ appellatio.& notarius,qui incepit ſcribere in cauſa ab initio debet ſcribere vſq; in finem,& ſic debet ſcribere ſententiam,& coram debet ꝓnuntiari.Bar. & Bal.in.l.cùm ſeotentiam. C.de ſenten. & interlocu.omn. iudi.numero tertio.per dicta. leg. præcepimus. & per. l. prima. &.2.C.de ſportulis. & in.l. vbi.C.đ iudiciis. & Bar.ibi.Sed circa hoc ſtandũ eſt conſuetudini, cuiuſcunq; fori ſecundùm Bart.Angl.& docto.in.d.l.cũ ſententiam.circa ꝙ vi.quę dixi io.c.25. ſupra eod. in gl.e Remitan. ❡Et vi. Bal.in additio.ad Specul.in tit.de inſtrumento.editione. verſi. notarius.notarius rogatus ſcribere ſententiam,nõ intelligitur teſtificari,niſi de prolatione ſentẽtiæ.

ſean guardados [g] a buen recaudo,para en todo tiempo

3 ❡Et quoq; poteſt iudex † ſcribere,& legere ſuã ſententiam,ſi legit eam coram notario,vt det fidem đ publicatione,ſecũdũ Bal.vbi ſupra.verſi. quæro nunquid.❡Sed fallit in caſibus in quib⁹
4 põt † iudex ꝓferre ſentẽtiã ex nõ ſcripto, quia in iſtis non requiritur preſentia officialis,& ſic tabellionis.ſecũdũ Angl.ĩ.d.l.cũ ſentẽtiã.❡No
5 tarius verò nomen † ſuum debet ponere, ſe ſubſcribendo,etiã in inſtrumento manu ſua confecto.vt Bar.in.l.Diuus.ff.de teſtame.mili.& Paulus de Caſtro in.l.cùm antiquitas.C.de teſtam. & đ forma ſubſcriptionis vi.Specula.vbi ſupra. & eſt tex.in.l.55.tit.18.Parti.3.aliàs,ſi nomẽ ſuũ omittat,vitiatur inſtrumentũ,niſi nomen poſsit colligi ex ſequentibus,vel præcedentibus.ſecũdùm Paul.de Caſtro.conſilio.2.

Summarium.

1 TAbelliones.debẽt eſſe diligẽtes in coſtudiẽdis regiſtris & ꝓtocolis,ꝓceſsib⁹,& actis qui corã eis facti ſunt, ſub pœna amiſsionis officij,& partis intereſſe.
2 Notari⁹ tenetur tenere libros ĩ loco,vbi exercet artẽ notariæ,& ſi ad aliũ locũ remotum tranſfert,eſt in dolo,niſi ex iuſta cauſa faciat.
3 Penes notarium debẽt eſſe acta iudicij, & ſcripturę,etiã ſi iudex dicat, ꝙ vult acta penes ſe remanere.nu.5.
4 Notarij epiſcoporũ,vel comitum,& alij notarij an finito officio cogãtur dimittere actu ĩ camera officij,vel đbeãt dari ſucceſſorib⁹ in officio.
5 Tabellio,qui de mãdato iudicis dat proceſsum actu,ſeu ſcripturas originaliter,excuſatur, & quoq; excuſatur ſi ipſemet iudex ipſamet actu accipiat.

g Sean guardados. [g] Idẽ tenet tex. in.l.5.&.l.8.& l.9.tit.19.Parti.3.& tex.in.c.quoniam contra.de proba.& ibi Abb.nu.4.& ibi Bal.nu.22. &.l.2. tit.8.for.ll.lib.1.&in.c.5.in pragmaticis tabellio
1 num regni,vbi cauetur,ꝙ tabelliones † diligentes debent eſſe in cuſtodiendis regiſtris,ꝓtocolis,ꝓceſsibus & actis, qui coram eis facta fuerint ſub pœna amiſsionis officij,& partis intereſſe.❡Et hac de cauſa dicit Angel.in.l.prætor ait.§.ſed etiam,
2 ff.de edendo.in fine,ꝙ notarius † tenetur libros tenere in loco,vbi exercet artẽ notariæ,& ſi ad aliũ locũ remotum trãſfert,eſt in dolo præſumptio,ꝙ dicit verũ,niſi eſſet iuſta cauſa, putà,bellum ciuile,propter ꝙ veriſimiliter debet timere perditionẽ ipſorum, vt ipſe dicit vidiſſe in Peruſio,tempore cuiuſdam furoris,ſiue rumoris,tunc enim non eſt imputandum dolo, vel culpæ,imò prudentiæ, & ſagacitati, & poteſt etiam eos deferre in villam,& in ſuis ſucceſsibus,& per conſequens non poſſet ex hoc ſolo redargui,ſi contingeret ꝙ perderentur, ꝙ ſequitur Alex.ibi.nu.6.❡In tantum acta iudicij, & ſcripturæ debent ſtari penes notarium, ꝙ ſi iu-
3 dex † dicat,ꝙ vult acta remanere penes eum, & notarius contradicat,imò dicit ꝙ penes ſe, præferendũ eſt ſcriptor:quia ſi de ſua ſcriptura dubitaretur, poſsit ſibi periculum eminere. vnde ſua intereſt,vt penes eum remaneant. tenet Abb.in.c.quoniã cõtra:de probatio.col.3.nu.4 ❡Vbi quoq; dicit,referẽdo Iohã.and.ꝙ đ facto
4 in aliqb⁹ ciuitatib⁹ ſeruatur,ꝙ ſi notarij † ſint officiales epiſcoporũ,comitũ, vel rectorũ,q ciuitatib⁹ præſunt,cogũtur finito officio ipſorũ dimittere,acta in camara officij qđ geſſerũt. Et ꝓ tali more dicit,ꝙ facit tex.in.c.ad audiẽtiã,đ pręſcrip. Dicit tamẽ,ꝙ ęquũ eſſet talia acta duplicari vt penes vtroſq; remaneãt,qđ Abb.placet,& cõſulit ita fieri.Sed circa hoc tu vide ſingula. pragmaticam in libro pragmaticarum.l.37.vbi ponitur forma de hoc,& ſi debent dari ſucceſſoribus in officiis,vel in archiuo deputari,ſeu reponi.& vi.tex.in.l.55.tit.18.Parti. 3.& melius in pragmatica.67.in pragmaticis factis ꝑ nſm Carolũ in villa de Madrid.anno.1534.vbi cauetur,ꝙ qñ tabelliones vẽdũt,vel renũtiãt officia ſua,ſcripturę,& regiſtra,dari debẽt ſucceſſorib⁹ in officio,& trãſeũt cũ renũtiatione,vel vendi
5 tione.❡Tamẽ ſi de mãdato iudicis † proceſſus, acta & ſcripturas originaliter dat,excuſatur, vel

dar cuenta dellos, como dicho es. Y enlas dichas ſenten

si ipse iudex ipsamet acta, vel scripturas accipiat. tex. est in. c. 21. in capitulis iudiciũ syndicat, ibi. El juez de residencia apremie al escriuano de la causa, que trayga el processo original. &c.

Las leyes.[h] cias que dierẽ, guardaren las leyes[h] del reyno y con ellas no dispẽsen[i] sin nuestra licẽcia y mãda

h Idem tamẽ tex. in cap. 19. supra eodem in fine. vbi vt que ibi dixi in glo. Guardaran lo cõtenido en ellas.

Summarium.

1 Dispẽsatio est relaxatio iuris rigoris per eũ, ad quem spectat canonicè facta.
2 Dispensans punitur eadem pœna.

i No dispensen. [i] Quia dispensatio
1 est relaxatio † rigoris iuris per eum, ad quem spectat canonicè facta. vt est tex. in. c. requiritis. §. nisi rigor. 1. q. 7. tenet Specula. in tit. de dispensa. §. primo in principio. & Bal. ibi in additio. vbi quoq; tenet, ꝙ dispensatio hominis propriè loquendo, est in libero superioris arbitrio, & si dispensat, causa suadẽte, est gratia gratis facta, vt ibi. ¶ Et si iudex
2 dispẽsat, punitur eadem pœna †. vt in. l. 3. C. ne sacrorũ bapt. reit. & in. l. si quis. C. de sepulchr. viola. l. vna. C. de priua. carcer. & 1. c. vt clerico. mores. de vita & honesta. cleri. & in. l. 9. ti. De los robos. lib. 8. in ordina. regali. Montal. in. l. 2. tit. 2 for. ll. lib. 2. in glo. quę incipit. Pierda lo que ouiere, & idem Montal. in. l. 8. tit. 7. lib. 1. for. ll. in glo. prima.

Summarium.

1 Dispẽsare potest in omnibus rex, & pœna remittere.
2 Omnis pœna licet sit scripta in iure, in principe est arbitraria.
3 Postquã rex concessit dispensationem, an potest eam reuocare.

k Mandado. [k] Quia ipse assumptus est in plenitudinem potestatis, nec legibus est aff[l]ictus. 2. q. 2. c. de cętero. & c. ad honorem. de autho. vsupatri. l. princeps. ff.
1 de legi. & dispẽsare † potest in omnibus, & pœnam remittere. vt in. l. prima. tit. 32. Parti. 7. in fine. & in. l. 2. vide. l. 1. tit. 11. lib. primo in ordina. regali. ¶ Et quia

2 do, [k] especial, saluo como, y quãdo de derecho se pmite[l] y todos los autos de justicia q̃ hizieren,

2 omnis † pœna licet sit scripta, & statuta in iure, in principe est arbitraria ꝙ arbitrium sumit ex motu cęlesti. tenet Bald. in l. si. ff. de senato. & in. l. virtus legis. ff. de legi. & in. l. cunctos populos. C. de summa Tri. & fide catholi. in princip. & tenet Paris de Pute. in tracta. syndicat⁹. in parte, quid si per statutum. folio. 198. in libro portat. nu. 4. ¶ Sed an
3 postquã rex concessit † dispensationem, post eã reuocare. vbi Bal. in. d. l. fin. ff. de senato. ¶ Et d' materia dispensationis papæ legatorum, episcoporum. & aliorum vide singulariter per Specul. in tit. de dispensatio.

Summarium.

1 Dispensatio in quibus casibus permittitur.
2 Iudex non potest dispẽsare, quãdo ꝓcedit ad instantiam partis.

l El derecho permite. [l] Vt gl. in. l. qd ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui not. infami.
1 in verbo, onerasset. vbi ponitur, † quando liceat iudici dispensare. ¶ Et vltra ibi dicta dispensatio permittitur, vbi multorum strages iacent, & de scandalo timetur. vt in. c. constitueretur. 50. distin. ¶ Item dispensatur ratione temporis, vel personæ, vel pietatis, seu necessitatis, vel vtilitatis, vel euentus rei, vt probatur in. c. requiritis. §. nisi rigor. prima. q. 7. & Specula. in. d. tit. de dispẽsa. §. genera autẽ. ¶ Alios quãplures casus, in quibus iudex potest dispensare pœnam, & rigorem iuris mittigare, posui in. c. primo. supra eod. in gl. Derechamente. versi. ratio minuendi. cum sequentibus, vbi singulariter de ista materia. ¶ Vnũ tamen nota in hac materia, ꝙ licet sit verum, ꝙ pœna statutaria est imponenda, nisi mutetur, & iudex dispenset, tamen istã dispensa
2 tionẽ † potest iudex facere, quando procedit ex officio

officio.Secus si procedit ad instantiam partis.tenet Cardi.in Cle.i. de testamen.3.colũ.q.12. nu. 9.qđ nota.& vi.quę dixi in.d.c.primo.in.d.gl. Derechamente.nu.24.

Summarium.

1 ACta tã in ordinario iudicio,quã in extra ordinario,sũt scribẽda,nisi sit causa modica.

2 Quando dicatur causa leuis,vt in ea posſit procedi sine scriptura.

3 An in causis breuibus poteſt iudex fingi officio notarij.

m En eſcripto. [m]Similis tex.in. c.quoniã cõtra de ꝓbatio.&
1 Abb. ibi.nu.3.vbi tenet,ꝙ acta † tàm in ordinario iudicio,quàm extra ordinario sunt scribẽda.quod dicit intelligendum,nisi sit causa modica,tunc enim nulla scriptura requiritur,nec respectu sententiæ,nec respectu processus,sed creditur simplici informationi iudicis. vt dicit esse tex.notabil.in authen.nisi breuiores.C.de senten.ex pericul.recitan.& ibi per Bar.qui hoc tenet expresſè, & clariùs facit tex.in authen.vt iudices sine quoquo suffragio. colla.2. nam & si in iſtis modicis creditur relationi nuntij. l.ea quidem.C.de accusa.& in.c.cùm parati. de appella.fortius creditur simplici asſertio ni iudicis.facit ad prædicta tex.in.c.si quis cum clerico.11.q.prima.vbi optimus tex.iuncta glo.& qđ notatur in glo.in.c.primo.de libell.oblatione. ¶Qđ eſt verum non solùm in ciuilibus,verum etiam in criminalibus leuibus,quia in iſtis non requiritur scriptura secundùm Abb. vbi suprà per tex.in.leg.leuia.ff.de accusa.& quod ibi notatur.& in.d.authen.nisi breuiores.& quod ibi tenet Bar.dicendo,ꝙ vbi datur poteſtas arbitro seu iudici, vt procedat sine scriptis,videtur partes voluisse, vt ipsius simplici informationi, & relationi credatur,quod dicit esse benenotandũ.de quo per Feli.ibi.prima col.in.d.c.quoniã
2 cõtra.¶Sed quę eſt causa,quę dicatur leuis †,ad hoc,vt posſit ꝓcedi in ea sine scriptura? Dic ꝙ relinquitur arbitrio iudicis respectu qualitatis personarum,& causa,secũdùm Abb.vbi suprà per tex.in.d.authen.nisi breuiores.& glo.in.c. fi.de re iudi.in.6.Sed Lanfran.de Oria.in repet. Cle.ſępe.de verbo.signi.in verbo,de plano.nu. 9.dicit,ꝙ causa leuis dicitur ratione modicè rei, vel ratione personę.vt quia persona eſt domeſtica,putà,filius furatur patri.vt Bar.in.d.l.leuia,đ quo per Bar.& docto.in.l.admonẽdi. ff.de iure iuran.& quę in gl.sequenti dicam.¶Sed hodie de iure regio nouisſimo causa leuis dicitur đ sũma 400.marabetinorũ,seu dipõdiorũ,qa in ea solũ modo đbet scribi sẽtẽcia cõdẽnatoria,vel absolutoria,vt in pragmatica.60.facta in curiis de Madrid per nr̃m regẽ Carolũ.anno.1534.¶Sed dictũ Bart.in.d.authẽ.nisi breuiores.limitatur i

y mãdaren hazer ſeã ẽ eſcripto,[m] por que en todo ſe halle razon dello, y aũ que en algunos

actis ordinariis. Secus in đcisiuis: qa hoc esset valde periculosum, quoniã ex eis pendet decisio iuſtitiæ,secũdù Anto.đ Butrio. in. c. quintaualis.đ iur.iurã.col.26.& Abb.vbi suprà.¶Adde quoq;,ꝙ in iſtis causis breuibus põt iudex
3 †fũgi etiã officio notarij in đfectũ tabellionis, vt tenet Feli.in.d.c. quoniã cõtra. de ꝓbatio.in principio.Qđ dicit esse notãdum ꝓ poteſtatib⁹ terrarũ,& caſtrorũ.& idẽ tenet Abb.in.c.ex literis.de ꝓbatio.nu.11.& hoc licet iudex nõ sit notarius,qa si eſt notarius,regulariter nõ poteſt esse iudex & tabellio,& fungi duplici officio. Sed fallit in casibus,đ quibus p Bar.& pulchrè per Bal.in.l.iubemus.§.ſanè.C.de sacrosanct. ecclesiis.videlicet,in actib⁹ volũtarię iurisdictionis.vnde si iudex insinuationũ eſt notarius,põt ex partiũ cõsensu cõficere instrumẽta insinuationis.Idẽ in causis modicis.Idẽ si facit aliquas literas teſtimoniales ratione officij sui,non in forma iudicij.Idem in poteſtate caſtrorũ & villarũ nõ habentiũ magnas causas,quæ sunt notãda secũdũ eũ.Itẽ fallit,nisi cõsuetudo,vel ſtatutũ loci vellet,ꝙ ſtaretur tali scripturæ.Secundũ Bar.in.l.2.ff.de ſtipula.seruo.de quo p Feli.ĩ.d. c.quoniã cõtra.fi.col.& vide tu,quę dixi suprà in.c.1.in gl.officio.nu.1.allegãdo Bar.& Plat.in l.cõperimus.C.đ proxi.sacr.lib.12.Et vide Plat. in.l nulli scriuiario.C.đ numera actua.lib.12.nu. 2.vbi tenet,ꝙ licet iudex sit notari⁹ antea quam fuerit iudex,nõ tñ scribet acta,quæ fiũt corã se. Et licet in hoc remaneat,ꝙ si eſt ordinari⁹,& occupat⁹ multitudine causarũ,tũc nõ poteſt. Sec⁹ si nõ eſt occupat⁹,vt sũt magiſtrat⁹ municipales, vel delegatus ad vnã causam,tũc posſit,sed đ iure canonico.Secus,quia requiritur,ꝙ ibi sit iudex.& notarius,qui scribat acta, aut duo teſtes loco notarij.vt in.d.c.quoniàm contra. de probatio. tamen remittit se ad Bar.in.d.l.2.ff.de ſtipula.seruo.

Summarium.

5 CAsus,in quibus proceditur summariè,& de plano,& sine figura iudicij.

Casos

n Caſos. [n]Sed qui ſunt iſti caſus, in quib⁹ ꝓceditur ſūmariè †, & de plano, ac
1 ſine figura iudicij. glo. in. l. in hac actione. §. ſciē-
dum. ff. ad exhibendum. ponit vndecim caſus, quos per te vide. ¶ Et tu adde ſequentes, & eſt duodecimum in cauſa decimalis.

caſos [n] ꝓcedā ſūmariamente, no dexē

¶ 13. in cauſa matrimoniali. ¶ 14. ī cauſa vſurarum. ¶ 15. in cauſa beneficialis. vt in Cle. diſpendioſam. de iudiciis. ¶ 16. in cauſa monachatus. vt glo. in. 1. Cle. diſpendioſam. de iudi. in verbo, matrimonio. ¶ 18. in cauſa clericatus. vt glo. in. c. ſi iudex laicus. de ſentent. exco. in. 6. ¶ 19. in cauſa dotis. vt in. l. prima. ff. ſolut. matri. ¶ 20. caſus. in cauſa hæreſis. vt in. c. fi. de hæreti. in. 6. ¶ Eſt. 21. in cauſa electionis. vt in. c. vt in dignitatibus. §. ſi verò. de electión. in. 6. ¶ 22. caſus. in crimine læſe maieſtatis. tex. eſt in extrauaganti. ad reprimendum. vbi Bart. mirabilia dicit. ¶ Eſt. 23. caſus. in crimine ſubmerſæ nauis. tex. in. l. de ſubmerſis. C. de naufra. lib 11. ¶ 24. in bonorum tribuentibus ius in poſſeſsione, non in proprietate. l. prima. § dies. ff. ſi quis ordo in poſſe. obſerue. ¶ 25. caſus. in cauſa poſſeſſionis. vt in. l. momentaneæ. C. vnde vi: & in. l. prima. C. quorum legat. ¶ Eſt. 26. in cauſa miſerabilium perſonarum. vt notatur in. l. prima. C. quando impera. inter pup. & vidu. & notatur in. c. ſignificaſti. de offi. delegat. ¶ 27. caſus. quādo agitur inter libertum & patronum. tex. in. l. nec quicquā. §. de plano. ff. de offi. procōſul. & lega. ¶ 28. caſus. in cauſis ciuilibus leuibus. vt in d. authen. niſi breuiores. C. de ſent. ex pericul. reci. & quę dicentur leuia. vi. gloſſ. in glo. præcedenti. ¶ Et qđ dicatur delictum leue, dic delictū eſſe leue, quando ad eſſentiam delicti non requiritur dolus. vt tenet Lanfran. de Oria. in repeti. Cle. ſæpe. de verbo. ſignifi. in verbo, de plano. đ quo vi. Bart. in. l. non ſolùm. §. ſi mādato. ff. de iniuriis. ¶ 30. caſus. eſt in crimine Abigeatus. vt in l. vnica. C. de Abigeis. ¶ Eſt. 31. caſus. in cauſa cōmentarienſis. tex. in. l. ſed ſi vnus. §. fi. ff. de quæſtio. ¶ Eſt. 32. caſus & finalis, in quo proceditur ſummariè, in cauſa adulterij, quādo maritus per ſe accuſat. vt in. l. miles. §. ſexaginta. ff. de adulte. Quos caſus nota, quia ita recopilaui à doctore de Tapia, dum ille eſſet licentiatus in iure canonico, licet poſtea fuit doctor in vtroq; iure ī vniuerſitate Salmāticenſi, dum legeret Cle. ſæpe. de verbo. ſignifi. ¶ Quibus adde, ꝙ ſtipulatio legatorum, & damni infecti ſunt cauſæ ſummariè, vt tenet Bart. in. l. ſed hæc. §. non ſolū. ff. de procura. ¶ Item omnis cauſa executionis eſt ſummaria, cùm non habeant inſtantiam. vt Bart. in. l. litibus. C. de agricoli. & cenſi. libro vndecimo. Bald. in. l. vnica. ff. ſi quis iuſdicen. non obtēpe. & tenet. l. 5. tit. 8. lib. 3. in ordinare ga. & l. 64. de Toro. Bar. in. l. miſsi

por eſſo de recebir las excepciones [o] le

C. de exacto. tribu. lib. decimo. & Alexan. in cōſilio. 50. in. 2. volumine. num. 8. vbi ait, ꝙ in executinis ſūmariè proceditur. & tenet Lanfran. de Oria. in. d. Cle. ſæpe. de verbo. ſignifi. in parte aggreditur. nu. 16. vbi quoq; dicit, ꝙ in cauſa executionis non poteſt opponi exceptio nullitatis requirens altiorem indaginem. vt ibi per eum. ¶ Et præter illas cauſas omnis cauſa regulariter eſt ordinaria, & requerit plenam cauſę cognitionem. vt eſt gloſſ. in. l. 3. quę incipit. in hac actione. §. ſciendum. ff. ad exhiben. quę eſt notabilis & magiſtra. Illa erit ergo ſummaria cauſa, quando hoc lex exprimit, ꝙ procedat ſummariè, & breuiter, vel quando princeps per ſuum reſcriptum iubet. vt tenet Lanfran. de Oria. vbi ſuprà. num. 19.

Summarium.

1 EXceptiones in cauſis ſummariis admittuntur, & defenſiones.

2 Excommunicato & hæretico exceptiones nō non denegantur.

o Las excepciones [o]Similis tex. in Cle. ſępe. đ
1 verbo †. ſignifi. §. nō ſic. & ibi glo. & Bar. ſingulariter in lectura. extrauaganti ad reprimendū, in parte, & figura. Et intellige de exceptionibus nō fruſtratoriis. Secus đ fruſtratoriis, qa in iſtis cauſis ſummariis non permittuntur ſecundùm Cardi. in. d. Cle. ſæpe. verſi. nō ſic tamē. vbi quoq; tenet, ꝙ admittuntur & defenſiones legitimę. vt glo. ibi. in verbo, legitimæ. & tenet tex. hic. Et facit pro hoc Cle. paſtoralis. §. cęterum. de re
2 iudi. vbi de hoc. ¶ Et quia excommunicato †, & hæretico exceptiones non denegantur. vt in. c. cùm inter. de exceptio. & in. c. filij. de hæreti. in. 6. quia verbum, defenſiones, poſitum in. d. Cle. ſępe ponitur ꝓ exceptionib⁹. arg. in. c. qualiter, & qñ. de accuſa. §. debet, ſecūdū Cardi. vbi ſuprà.

Summarium.

1 PRobationes necessariæ, in causis summariis admittuntur.

gitimas, y prouanças p necessarias.

Prætorũ caput. 37.

OTrosi, q̃ en los pcessos criminales, y en los ciuiles arduos, y de importancia, siẽpre tomẽ, y examinen por si los testigos ante el escriua-

p Prouanças necessarias. Similis tex. C.in.d.Cle.sæpe. de verbo. signifi. versi.non sic.iuncta glo.ibi in verbo, necessariæ. §. actori, vel reo. & iste tex. in quantũ dicit necessarié. Et dicit Zenzeli. q alię probationes non sunt admittendæ quæ nõ releuarẽt probãtẽ l.ad probationem C.de probatio.sed secundũ Cardi. ibi, non est hoc speciale in his.nam idem est in ordinariis. vt in.c.cùm contingat. de offi.delega.ad finem. vbi glo.de hoc notabil.

Prætorum caput.36.finis.

Sequitur caput.37.

Summarium.

1 TEstiũ receptio in criminalibus,non põt cõmitti,sed iudices debent eos examinare, etiam si consuetudo sit in contrarium.

2 Si testis examinandus nõ põt venire ad iudicẽ, vel iudex non potest accedere ad domum ipsius,quia est persona multum honorata,potest committi receptio testiũ in criminalibus.

3 Testium receptio non potest committi in criminalibus,etiam si testes sint egregiæ personæ, debẽt venire coram iudice:quia in causa criminali non habent locum lex. ad personas egregias.ff.de iure iuran. Et idem dic in causa matrimoniali.nu.4.

4 Honor iudicis est præferendus.

5 Receptio testium in criminalibus potest cõmitti,quando agitur de crimine per viam exceptionis,& in causa hæresis.

6 Papa,vel rex potest cõmittere receptionem testium in criminalibus.

7 Receptio testium in criminalibus si sunt forenses,& sic extra prouintiam,potest eorũ examinatio cõmitti. Et etiam propter multitudinem negotiorum,cõmitti potest.

8 Receptio testium in criminalibus de voluntate partium potest cõmitti.

9 In causa criminali minimę importantiæ potest receptio testium committi.

10 In causa criminali ciuiliter intẽtata potest cõmitti receptio testium.

11 Ad innocentiam accusati probandam receptio testium potest cõmitti.

12 Pro informatione habẽda,testium receptio potest cõmitti,& quoq; quando agitur contra rapientem ex naufragio.

13 An in causis ciuilibus potest cõmitti receptio testium,& an si per famulos tabellionum dicta testium possunt scribi.

14 Testis non potest deponere dictum suũ in scriptis,sed viua voce.

15 Quando testes non sunt de iurisdictione etiã in causa ciuili ardua potest cõmitti testium receptio.

16 Receptio testium potest cõmitti,quando occurrit casus,in quo [illegible] iudicem non possunt examinari. Tamen ille,cui cõmittitur nõ potest alteri delegare.

17 An iudex causæ potest compelli cõmittere examinationem testium extra territorium.

18 Receptio iuramenti, an per iudicem potest committi.

19 An tabellioni credatur de cõmissione sibi facta.

20 Si testis fuit examinatus à solo notario, & dicit se dixisse aliter, quam notarius scripsit, cui magis sit credendum.

a Por si. Similis tex.ĩ authẽ.apud eloquẽtissimum. C.de fide instrumentorum.vbi in criminali-
1 b9 † nõ põt cõmitti receptio testiũ.sed iudices d̃bẽt eos examinare.Sec9 est in ciuilib9.vt in.l. iudices.eiusdẽ tit.& ibi Bar.Ange.Bal. & doct.& est similis tex.ĩ pragma.149.ĩ pragmatis d̃ Valladolid.anno.1537.vbi augetur pœna.& Ange.in §.quoniã.in authen.de testib.colla.7.dicit,q in causa criminali nõ debet fieri cõmissio testiũ recipiẽdorũ,etiã si testes sint extra pũinciã,& ideò vocandi

no, y cada testigo por si sin lo cometer al escriuano, ni a otro, sopena que el juez que ansi no lo hiziere, por la primera vez incurra en pena de cinco mil marauedis, y el escriuano de dos mil: y por la segunda doblado, y por la tercera, que sean priuados delos dichos officios que tuuieren.

vocandi erunt ad iudicem causæ. & hoc sentit glo. in. c. constitutus de fideiusso. in verbo, trāsmitētes. secundū Barb. ibi. 4. col. & glo. in. c. testes. 3. q. 9. & ita Angl. in. d. §. quoniam. dicit se vidisse de facto condemnari quemdam recepto rē in ciuitate Perusij, quia in criminalibus cōmissit examinationē testium, & ex illis tulit sententiam. Et φ in criminalibus examinatio testium nō cōmittatur, tenet glo. in Cle. 1. de offi. delega. in verbo ciuili. & est tex. cum glo. in. c. 2. in verbo prohibente. de iudicis. in. 6. tex. in. l. 3. §. diuus. ff. de testi. ibi, nam ipsos interrogare soleo. quam. l. ad hoc notat Bald. in. c. si quis testium. de testi. in principio. & idem tenet glo. in. c. 1. de testibus cogen. & in. d. c. cōstitutus. & glo. in. c. at si Clerici. de iudi. & in. d. c. si quis testium. ¶ Quod ampliatur, etiam si consuetudo esset in cōtrarium, non valet. vt sentit glo. in. c. testes. 3. q. 9. in gloss. 2. & latissime per Hippolyt. de Marsi. in. l. de minore. §. tormentum quoq;. nu. 9. ff. de quæstio. cum sequent. ¶ Sed iste tex. fal-
2 lit & similes, nisi persona†examinanda nō possit venire ad iudicem, & iudex non possit accedere ad domum ipsius, quia est persona multùm honorata. vt probat tex. in. d. c. 2. de iudi. in. 6. versi. aut si talis. & ibi gl. & in expresso. Abb. in. d. c. si quis testium. nu. primo. dicendo, φ licet regulariter sit verum, & cōmunis opi. φ in causa criminali articulum receptionis testium non est delegabilis, tamen si est talis iudex, quē non decet ire ad domum testium, & testes ita grauantur, vt nō possint accedere ad præsentiam iudicis, poterit iudex mittere ad eos, licet causa sit criminalis. per tex. cum glo. in. c. mulieres: de iudi. lib. 6. ¶ In tantum est verum, φ talis re-
3 ceptio non potest cōmitti, φ etiam†si testes sint egregiæ personæ, debent venire coram iudice, & in causa criminali non habet locum. l. ad personas egregias. ff. de iure iuran. vt glo. in. d. c. pē. de testi. cogen. & in. d. c. mulieres. de iudi. lib. 6. quod extendit Barb. in. d. c. constitutus. 4. colū. siue sit principalis persona, quia reatus omnem adimit honorem. l. 2. C. vbi senato. vel clarissi. siue illa persona sit necessaria tanquā testis, quia cūm agatur de maiori præiudicio, debet iudex videre, quo timore testis loquatur. l. de minore. §. tormenta. ff. de quæstio. Et ita tenet Domi. referendo Archidiaco. ita tenere in. c. præsentiū. de testi. in. 6. & facit. d. l. iudices. ¶ Ratio potest esse, licet nō dicat quia concurrente reuerentia harum personarum egregiarum, & honoris iudicis, qualiter cogeretur ire ad domum eorū, cū non posit delega-
4 re, videretur† præferendus honor iudicis, vt in. c. vt debitus. de appella. & sic, φ egregiæ personæ veniant coram iudice in criminalibus ad deponendum. Si vero loquimur de personis priuilegiatis, vt non veniant ad iudicium causa testimonij, non ratione existentiæ, sed ratione impotētiæ, vt sunt infirmi, pauperes, vel ratione indecentiæ, seu inhonestatis euitandæ, vt sunt mulieres istæ. tex. & iura similia. & dicta doctorum non habent locum. sed tex. in. d. c. mulieres. de iudi. in. 6. Et ratio est, quia licet simus in causa criminali, tamen cessat ratio impotentiæ veniendi, prout ad literā tenet Bellenzi. in addi tio. ad Abb. in. d. c. si quis testium. quę mihi vera videtur. Et idē die in causa matrimoniali, in qua debent per iudicem examinari testes, & nō cōmittere examinationem, est communis opinio. vt Abb. in. d. c. si quis testium. de testibus. ¶ Secundò fallit iste tex. & iura similia, nisi ageretur
5 de†crimine per viam exceptionis, secundū Petrum de Anchara. in. c. 2. §. testes. de testi. in. 6. & facit tex. in. c. dilectus. de ordi. cognitio. ¶ Fallit tertiò, in causa hæresis. vt in. c. officium. §. ve
6 rum. de hæreti. in. 6. ¶ Fallit quartò†in papa, vel rege, secundùm Specul. in tit. de teste. §. ius tractandum. in primo versi. Item in criminali. & hoc est clarum per. c. proposuit. de concessi. præben. ¶ Fallit. 5. nisi testes essent extra prouintiā
7 †& sic essent forenses, quia eorum examinatio cōmittitur. secundùm Bal. in. d. authen. apud eloquētissimum. & Iohā. de Anna. in. c. tacitum. 2. colū. de collusio. detegen. & Iohan. Andr. in. c. Romana. §. contrahentes. de foro. competen. in. 6. tenet etiam Bal. in. d. c. si quis testium. in principio. & hoc ne pereat facultas probandi, & vt parcatur expensis. iuxta. l. & si quis ex signatoribus

bus. versi. sæpe cum magna. ff. quemadmo. testa. aperia. præsertim, quia vultus qualitas, & testium vacillatio possunt trãscribi ab examinato re. vt in c. quoniam contra. de probatio. Innoc. ibi. versi. quintò quæro. prout tenet Felin. in c. cùm causam. de testi. p. ẽ. colũ. Et ista opinio placet sibi. licet Abb. ibi, & in d. c. constitutus. & Cy. & Saly. in d. authen. apud eloquentissimũ. & tex. in l. 27. tit. 16. Parti. 3. teneant contrarium. & Lãfrã ð Oria. in d. c. quoniã cõtra. in parte. testiũ ðpositiones. q. 12. nu. 19. qa rationes in cõtrariũ adductę p eos, tollũtur p practicã ĩ cõtrariũ, prout docet Bal. in d. c. si quis testiũ. videlicet, ꝙ scribatur iudici illi⁹ loci, vt ex sua iurisdictione eos recipiat, nec tũc dicitur officiũ committi, sed exigi. iuxta l. cũ vnus. §. his qui. ff. ð bonis autho. iudi. possiden. ❡ Et facit, qa ea, quę sunt meri imperij cõmittũtur, ꝑpter absentiã. l. 1. §. 1. ff. ð offi. eius cui manda. est iuris. Igitur si isti testes absũt à iudice, cùm sint in alieno territorio, iudex à talibus patet cõmissionem fieri posse, quia necessitas facit, ꝓbabile, qđ aliàs nõ esset. Et ita dicit Bal. seruare cõsuetudine. in d. authen. apud eloquẽtissimũ. & ibi Saly. dicendo, ꝙ debet cõmittiri iurisdictionẽ habẽti, qa iste nõ posset eos facere citati, qui in eos non habet iurisdictionẽ, qa in alieno territorio sunt. Et ꝓ ista opinione est tex. in l. 10. & tex. i. l. 15. tit. 8. lib. 2. for. ll. licet Mõtal. ibi aliter dicat, qa secũdũ Barb. i. d. c. cõstitutus, 4. colũ. possũt recipi testes p istã cõmissariã in causa criminali, qa ille, cui cõmittitur, est minister cõmittẽtis. & eũ representat, & est organũ eius, & sic vtitur. licet tex. in l. 27. tit. 16. Parti. 3. cõtrariũ dicat indistinctè, ꝙ in criminalibus iudex, qui cognoscit de delicto, debet testes recipere, tamẽ nõ annullat ꝓbationes factas p commissariã. Et ꝓ opinione Bal. & Saly. & Barb. est tex. in c. 5. infra. in capitulis iudicum syndicat⁹, ibi. Trabaje por embiar a ellos. Itẽ fallit iste tex. ꝑpter multitudinẽ occupationum, & multitudinem causarũ. vt in l. 1. §. huius rei. ff. de offici. eius cui mãd. est iuris. prout tenet Lãfrã ð Oria. in d. c. qm cõtra. ĩ parte, testiũ depositiones. q. 12. in fine. nu. 19. & Saly. in d. authẽ. apud eloquentissimũ. in principio. quæ causa semp præsumitur, vt ibi per eũ, & tenet Alexã. in l. hac cõsultissima. §. fi. C. de testamẽtis. nu. 4. vbi tenet, ꝙ in dubio præsumitur facta, ꝑpter multitudinem negotiorũ. ❡ Itẽ fallit & septimò de voluntate
8 partiũ †, qa põt in criminali cõmitti receptio testiũ. vt Bar. in d. authẽ. apud eloquẽtissimũ. & sequtur Paul. ð Cast. & Angl. in l. iudices. eiusd. tit. qđ extẽdit, ꝙ põt cõmitti ð volũtate partium

etiã iurisdictionẽ nõ habẽti: qa ð volũtate partiũ examinãtur testes p arbitrũ, & valẽt eorũ dicta ppetuò. vt i. l. fi. C. ð testib. ❡ Quinimo ð partiũ volũtate, ille cui est cõmissa receptio testiũ, alteri põt cõmittere. vt Innoc. i. d. c. cũ causã. secũdũ Ange. i. d. l. iudices. vbi quoq; dicit, ꝙ possũt cõsẽtire partes, vt dicta testiũ receptorũ inter alios valeãt inter eos, sicut si inter eos examinati essẽt, vt dicit notare Innoc. in c. veniẽs. ð testib. ❡ Cõtra hoc videtur. qđ tenet Bal. ĩ. tit. ð pace consti. ĩ vsibus feud. versi. mores & leges. vbi ait, ꝙ etiã de cõsensu partiũ, sine præsentia iudicis nõ põt tabellio recipere testes cũ iuramẽta, & eorũ dicta cùm hoc nõ reperiatur cõcessũ. Sec dic, ꝙ dictũ Bal. nõ obstat: qa intelligitur, ꝙ nõ põt de cõsensu partiũ sine cõmissione iudicis, sed bene põt de iudicis cõmissione secũdũ Bal. ibi. qđ nota.
9 ❡ Octauò fallit in causa criminali minimæ † importantię, vt tenet Iohã. Andr. in c. Romana. §. si. ð foro cõpet. in 6. qđ sequitur ibi Domi. & tenet Paul. ð Cast. in d. l. iudices. & dicit, ꝙ causa criminalis parua relinqtur arbitrio iudicis. ❡ No
10 nõ fallit in causa criminali ciuiliter † intẽtata. vt gl. in c. mulieres. de iudi. in 6. in §. 2. in verbo, iure ꝓhibẽte. & ibi Domi. & Abb. in c. cùm causã. el magno. de testi. Sec⁹ si est criminaliter intẽta-
11 ta. vt ibi. ❡ Decimò fallit †, quãdo testes recipiũtur ad probandã innocẽtiã accusati. secũdũ Saly. in d. anthen. apud eloquẽtissimũ. in fine. versi: ad plenã. ibi, sed ad ꝓbationẽ ei⁹, putã, qa re⁹ nõ fuit in loco, de quo dicitur, ꝙto facilius fieri posset. ❡ Vbi ex dictis suis colligitur alia fallentia, & vndecima, ꝙ iste tex. nõ habeat locũ, qñ te-
12 stes recipiuntur ꝓ informatione † habẽda ad ꝓbationẽ delicti ad capturã delinquẽtis, qa tunc potest cõmitti receptio in ista summaria informatione. tenet Hyppolit. de Marsi. in sua practi. crimi. §. 1. nu. 4. in fine. vbi dicit, ꝙ antea quãquis capiatur, debet iudex mittere notariũ ad locũ ð licti, vt videat ostiũ fractũ. & idẽ tenet in l. de minore. §. pluriũ quoq;. ff. de quęstio. nu. 189. sed postea in ordinario requiritur, ꝙ corã iudice se ratificationẽ faciãt, qa in ista plena ꝓbatione nõ põt cõmitti receptio, vt Saly. vbi suprà. Et quoq; adde fallẽtiã. 12. s. qñ agitur cõtra rapiẽtem ex naufragio, qa tũc bene põt cõmitti examinatio testiũ, vt tenet Bar. & Alex. ibi in additi. ꝓ tex. ibi. i. l. 2. C. ð naufragiis. lib. 11. ❡ Et hoc nõ solũ
13 in criminalib⁹, verũetiã in causis ciuilibus † iudex nõ põt cõmmitere receptionẽ testium, sed debent recipi per iudicem. vt tenet Bald. in d. c. si quis testium, dicens de hoc esse duas glossas vnam. in leg. hac consultissima. §. fi. in verbo, de-

ponen

ponẽs.C.qui testamen.facer.poss.& in.l.iubemus. la primera.C.de libera causa.& est tex.in l.solam.secundum vnam expositionẽ glo.C. de testi.& glo.in.l.caret.ff.de testi.& est tex.in.leg. vndecima.tit.8.lib.secundo.for.ll.& ibi Montal.vbi ait,quod iudex cum tabellione debet interesse receptioni,& examinationi testium,reprobãdo opi.Innoc.in.c.cùm Bertoldus. de re iudi. qui tenet,quod solus tabellio. interrogauit testes. approbando opinionem Hosti. Iohã.Andr. & Henri.& Anto. de Butri.in.d.c.cùm Bertold⁹. & Specula.in tit.de teste.§.nunc tractandum.circa principium.versi.pater igitur.quod ad officium receptoris,qui tenet,quod iudex hoc officium examinationis,in quo tota vis causæ est,solo notario non committat,sed per se ipsum examinet, secundum doctrinam.in.d.l.3.§.ideoq; diuus.& §.gabiuo.ff.de testibus.Et est ratio secundũ docto.quia notarius solus in examinatione multa mala põt cõmittere,& partem grauiter lædere, & cùm solus tabellio scribit,non poterit videre ruborem,vel pallorem testis,vel eius trepidationem,& vacillationem,quæ omnia sunt in testium examinatione attendenda.vt in.l.de minore.ff.de quæstio.& latè per Hyppolit.de Marsi. in consilio secundo.numero.27.cum sequentibus,quinimo talis probatio,seu dicta testium dum examinantur,non debent scribi per officiales seu famulos tabellionum , seu receptorũm, aliàs contrarium facientes,pro prima vice per vnum annum suspenditur ab officio tabellio, seu receptor,& pro secunda priuatur in totũ ab officio.Ita tenet.leg.4.in legibus de Madrid. vbi in dictis.ll.ordo iudicialis tractatur. ¶ In tãtum esse verum,quod dictum est,quod testis nõ debet deponere in scriptis,sed viua voce,& sic

14 non valet † testimonium,si testis scripsit dictũ suum,& porrexit Iudici. vt tenet Abb.contra Bart.in.c.à nobis.qui matrimo.accusa.poss. & Lanfran.de Oria.in repeti.c.quoniam contra.de proba.in parte,testium depositiones. nu.7. allegãdo Bald.in.l.iuri iurandi.C.de testi.vbi vi. in nũ.3.concordando Bar.in.l.theopõpus.ff.de dote præliga.vbi tenet,quod valet,& dicit quod opinio Bart.est vera, si legit dictum suum postquam scripsit.Sed si non legit,& dat dictum suum sub sigillo,non valet,quia in teste requiritur viuæ vocis actus,cùm dicatur probatio per viuam vocem.de quo per additio.Bald.in dicta.l. iuri iurandi.¶ Sed supradicta intelligas in causis ciuilibus arduis per istum tex.ibi. En los ciuiles arduos,y de importancia.Et idem tenet Montal.in.l.prima.tit.8.lib.secundo. for.ll.in gloss.

Omes buenos.quasi in medio dicẽdo,quod in grauibus causis,seu quæ non possunt delegari , iudex debet examinare testes.vt in.c.à nobis.qui matri.accusa.pos.Secus est in aliis minimis , quia potest committere.Sed ille tex.& iura similia fallunt,quando necessitas vrget ; vt quia testes

15 † non sunt de iurisdictione,& sic nõ potest eos cõpellere coram se venire, quia etiam in illo casu in causa ciuili ardua potest receptione cõmittere , ne veritas occultetur , vel pereat.vt tenet Paul.de Castro.in.d.l.iudices,nu.primo.de fide instru.& Feli.in d.c.cùm causam.colũ.fi. versi.fallit tertiò.vbi idem tenet,dicendo , quod si testes distarent nullùm à loco iudicij,non solùm potest,imò debet committere receptionem . vt Abb.ibi.& expressius per Specul.in tit.d.teste. §.qualiter.versi.scribit.& versi.potest etiam.& §.nunc tractandum.in principio.& tenet Archidiaconus.in.c.testes.circa principium.2.q.5. & Cardi.in Cle.prima.in.6.q.de offi. delega . nu. 10.dicendo,quod fieri debet,& ordinarius recipiet testes,non authoritate remittẽtis,sed propria authoritate iuris communis , quod dicit Iohan. Andre.esse verum,quando committens erat ordinarius.Secus si delegatus,quia tunc authoritate delegata,recipientur per ordinarium,ad quẽ remittitur.c.significauit.de offi.ordi.&. c.3. de fideiusso. ¶ Lapus tamen in quodam consilio indistinctè tenet,quod ordinarius tenetur ad remissionem faciendam,nec augustetur probandi facultas siue culpa partis,maximè in causa matrimoniali,nec tali prætextu remaneant in peccato. Facit tex.in.c.significauit.de offi.ordi. Fortius ergo iudex ordinarius debet hoc facere,qui non possit cogere testes alibi existẽtes,quia extra territorium ius dicentis non paretur. c.2. de constitu.in.6.Et istam partem putat esse veram dictus Cardi.vbi suprà.quam tenet,dicendo,quod non obstat.c.primo.de consangui.& affini.vbi testes producũtur coram ordinario,quia procedit quando commodè fieri potest,vt quia sunt in loco.Et sequitur Iohã.Butri.in.d.c.1.de consanguini.& affini.& omnia verba ipsorum sunt Lapi.allegã.46.incipiente,an in causa matrimoniali.vbi vide.¶ Et hæc procedunt secundũ Feli.vbi suprà.& Abb.ibi,siue testes fuit in eadẽ prouincia,siue nõ,cùm hodie ciuitates habeant sua regimina,sicut olim prouintię,vnde satis est quod sint diuersæ ciuitates,vt non possint trahi ad aliam ciuitatem.vt in simili notat gloss. singula. in.l.fi.in verbo prouincia.C.de præscrip.30.anno.de qua vi.Bar.multum nominãtem.in.l.prima.C.de metropo.libert.lib.vndecimo.& Abb.

in.c

in.c.coram. de electio. 3. columna. ¶ Quoque
16 fallit nisi occurrisset casus†, ꝙ talis nõ potuisset examinari per iudicem, vt quia erat testis in partibus valde longinquis à iudicio, vel erat in iudicio mortis, adeò, ꝙ si pars, quę volebat testẽ examinari, faceret ire ad iudicem, testis statim perisset, eius testimonio non habito, nam tunc si fuisset examinatus per notarium, valebit dictum eius ad præsumptionẽ aliquam inducendam. secũdũ Feli. vbi suprà allegãdo Bart. in. d. l. admonendi. ff. de iure iuran. column. 12. versi. quid si testis, & sequitur Anto. in. c. fi. de iure iurá. & sequitur Alex. in. d. l. hac consultissima. §. si quis aũt. C. de testamen. nu. 3. tamen iste, cui cõmittitur receptio testium, non potest alteri delegare, quia videtur electa industria personæ. tenet Plat. in. l. §. G. de curiosis. lib. 12. ¶ Sed pulchrum dubium est, an iudex causæ potest com-
17 pelli cõmittere examinationem† testium extra territorium. Archidi. in. c. prȩsentium. de testi. in 6. disputat, an sit de rigore iuris, an sit in arbitrio iudicis, & arguit pro & cõtra, & postea concludit, ꝙ remissio, quę fit de vna ciuitate ad aliam, sit iudicis arbitrio. & allegat. d. §. quoniã. in authẽtica de testi. colla. 7. & si poterit iudex facere testes extra prouinciam venire, & prȩsentare coram se etiam inuitos per. l. quoniam. C. de testi. ex quo sibi sic videtur propter magnitudinem causæ, vel propter suspitionem ipsorum testiũ. Et allegat quod habetur in. §. illud. in authen. de functi seu funera. colla. 5. & c. testes. 3. q. 9. ¶ Et Iohã. de Imol. in. d. l. si quis ex signatoribus. ff. quemadmod. testa. aperia refert se habuisse de facto istam. q. & se consuluisse, ꝙ est arbitrarium. & allegat glo. cum tex. in. d. §. quoniam, & Azo. in summa de testi. & Archi. in. d. c. præsentium. & Hosti. in summa. in tit. de teste. §. quãdo. versi. & ante. vt refert se in ciuitate Forliuij ita cõsuluisse. Tu allega elegantem tex. in. c. cupientes. §. ꝙ si per viginti. de electione. in. 6. vbi est in electione iudicis superioris, an velit examinationẽ committere, an coram suo tribunali facere, vt testes se præsentent. vt ibi est glo. valde singula. de quo p Andre. & Sicul. Barb. in. d. c. cõstitutus. de fideiusso. colũ. 2. cum sequenti. quod nota. ¶ Omnia supra dicta videntur loqui in cõmissione examinationis. Sed quid in receptione iu-
18 ramenti†, an potest iudex delegare iuramentũ deferendum testi nomine suo: & si notarius de mandato & commissione iudicis deferat iuramentum testi, an valeat dictum suum? Dic ꝙ nõ. vt est glo. singula. in. l. hac consultissima. §. si quis aũt. in verbo, depositiones. C. de testamen. quãsequitur Lanfran. de Oria. in repe. C. quoniam contra pe proba. In parte, testium depositiones. nu. 17. Dicit tamen, ꝙ si notarius deferat iuramẽtum præsente iudice, ꝙ tunc valebit dictũ: quia tunc iudex videtur deferre, cùm sit prȩsens. Ita Bal. in. l. videamus. §. deferre. ff. de in lit. iura. ¶ Tamen quoq; dictus Lãfran. dicit dictũ Bal. moderandum esse. & d. glo. ꝙ iudex non potest committere notario iuramentum testis. s. nisi in casibus, in quibus mittitur notarius ad domum testis ad examinãdũ, veluti si sint personę egregię, vel infirmæ. vt in. l. ad egregias personas. ff. de iure iuran. & mulieres non debent inuitè trahi ad iudicium. vt in. d. c. mulieres, de iudi. in. 6. quia hoc casu delegat iuramentum notario, vt dicit videri de consuetudine, & sic ego video, & facio. ¶ Tamen Bal. in. d. l. hac consultissima. in. d. §. si quis aũt. nu. 1. tenet indistinctè, ꝙ de commissione iudicis, tabellio potest recipere iuramenta testium, & idem tenet in tit. de pace constantię. in vsi. feudo. versi. mores & leges. & idem videtur tenere. Alex. in. d. §. si quis aũt. nu. 5. in quantum dicit, ꝙ tenet Bal. vbi suprà ꝙ etiam de consensu partium siue commissione iudicis non potest recipere iuramentum. quod Alex. non putat verũ, quia partes possunt in totũ remittere iuramentum testis. vt in. c. tuis. de testi. & notat glo. in. l. 1. in versi. sententia valebit. ff. de feriis. & tex. in. l. 23. tit. 16. Parti. 3. quanto magis possunt consentire, ꝙ minus solẽniter iure. arg. in. l. 1. §. circa principiũ. C. de rei vxo. actio. ¶ Et ꝙ iudex potest cõmittere receptione iuramenti in casibus, in quibus potest cõmitti receptio, & examinatio testium, tenet Antonius Frã. in additio. ad Abb. in. c. fraternitatis. de testi. in additione, quę est in nu 13. vbi ait, ꝙ testes debẽt iurare in manu iudicis, non aũt in manũ notarij, nisi de commissione iudicis. & idẽ tenet Hippolyt. de Marsi. in sua practi. crimi. §. postquam. nu. 18. & idem tenet ibi nu. 16. in fine, & nu. 17. dicendo, ꝙ si tabellio accepit confessionem partis, non valet, & ex ea non potest dãnari, nisi fiat de cõmissione iudicis. Quod ego intelligerem, quando in præsentia iudicis desert iuramẽtum, vel in casibus, in quibus potest committi receptio testium, vt dictum est. ¶ Sed quoq; potest dubitari, an cre-
19 datur tabellioni ex commissione† sibi facta, putà, quando tabellio, vel secretarius causæ scribit in actis, q iudex sibi cõmisit examinationem testiũ illius causæ. Bar. in. l. ex sentẽtia. ff. de testa. tutela. nu. 3. tenet ꝙ valet, & põt scribere cõmissionẽ. ¶ Bal. aũt tenet cõtrariũ in. l. iuri iurandi. C. de testi. nu. 5. quia talis cõmissio debet scribi

Pretorum caput.38.

Otrosi, q̃ los pceſſos q̃ fuerẽ appellados para ante nos[a], o para la chancilleria, y y las peſquiſas y teſtimonios q̃ embiaren cerrados: deſpues que fueren ſignados, y cerrados y ſellados, los fagã ſobre eſcreuir encima, poniẽdo entre q̃ partes, y el juez delante quien fue appellado, y a quiẽ va remitido, ſi al cõſejo, o la chancilleria, que venga ſellado, y declaren con que ſello viene ſellado, y que el proceſſo que fuere an-

per aliũ notariũ, non per ſe ipſum: vt dicit notatare docto.in.d.c.quoniã cõtra.de proba.& idẽ tenet Abb.ibi.nu.31.& idem tenet Bal.in.d.l.iudices.C.de fide inſtru.in fine.nu.4.vbi dicit, ꝙ tutius eſt, ꝙ alius notarius ſcribat, qa de iſta cõmiſſione nõpoteſt eſſe rogatus preſertim ĩarduis, vel ſublucratibis nõ obſtãte diſtinctione Bart.in.d.l.ex ſẽtẽtia.quę nõ eſt vera, ſecũdùm eum.& idẽ tenet Abb.in.c.fraternitatis.de cleri.nõ reſi.in fine.nu.8.& idem contra Bar.tenet expſſe Saly.in.d.authen.apud eloquẽtiſſimũ.dicendo.ꝙ rationes Bar.non obſtant, & iſta eſt cõmunis opi.secũdũ Hippolyt.de Marſi.vbi vide in.l.de minore.§.pluriũ.ff.de quæſtio.nu.23.&.24.& idẽ tenet Guido papa in deciſi.126.& Philippus Decius in conſilio.42.nu.4.Et ꝙ tabellioni nõ credatur đ cõmiſſione ſibi facta, eſt magis cõmunis opi.vt dictum eſt.& tenet Alex.in cõſilio.213.in.2.volu.conſiliorum.nu.4.verſi.quinimo de aliqua commiſſione.Et ita ego obſeruo, quãdo tabellioni aliquid cõmitto corã alio tabellione cõmitto receptionẽ teſtiũ, vel aliã rem: quia ipſe vt dictũ eſt, nõ põt dare fidẽ de cõmiſſione ſibi facta. ¶ Sed ſupradicta cõmunis opinio fallit, niſi alius notarius nõ reperiatur, quia tunc ipſe poterit eſſe rogatus de tali cõmiſſione ſibi facta, & eam ſcribere. Dictũ eſt mihi aureũ Bal.in.d.l.ad perſonas egregias.ff.de iniu.iura.per tex.in arg.in.l.1.§.fi.ff.de verbo.obliga.qđ dictũ Bald.didici ab Hippolyt.de Mar.in.d.l.1.§.præterea.ff.de quęſtio.nu.126.& in.l.ſi in rixa.ff.ad.l.Corne.de ſicca.nu.72.vbi in iſtis locis idẽ tenet, ſequẽdo Bal.in.d.l.ad perſonas. ¶ Sed quid ſi iſta cõmiſſione tabellioni facta, & teſtis examinat⁹,
20 à ſolo notario dicit ſe dixeſſe † aliter, quam ſcripſit notarius, cui magis ſit credendũ? Abb.in.d.c.cũ cauſam.de teſti.in fine hoc dicit altercaſſe Specula.& determinat, ꝙ de facto creditur tabellioni, licet de iure ſec⁹. Sed ſi iudex fuit pręſens tũc etiã creditur de iure inſtrumẽto: tamẽ ſi teſtis accuſaretur de falſo, & ipſe negaret ſic dixiſſe vt notarius ſcripſit, nõ crederetur tabellionis inſtrumẽto: quia in criminalibus requirũtur pbationes luce clariores.l.ſciant cuncti.C.de probatio. quod dicit Abb. eſſe notandum, cũ quo tranſit ibi Feli.in fine.& de materia remiſſiue ibi per eũ.& Specula.in tit.đ teſte.§.1.verſi.ſed pone ecce iudex.nu.48.& in tit.de inſtrumẽto editione.§.reſtat.verſi.ſed qđ ſi vn⁹ ex teſtib⁹.nu.12.& Saly.& docto.in.l.ſi quis đcurio.C.đ falſ.& Alex.in cõſilio.70.in.1.volu.nu.3.& ĩ cõſilio.66.nu.1.&.2.&.7.volu.2.& ſingulariter Hippolyt.de Marſi.in repeti.rub.C.de pbatio.nu.411.& per Abb in.c.ad audiẽtiã.đ præſcrip.nu.6.&.7.& quid in criminalib⁹.Et quid in ciuilibus, vide ibi per additio.& per Montal.in.l.18.tit.8.lib.2.for.ll.in gl.magna.in fine.

Prætorum caput.37.finis.

Sequitur caput.38.

Summarium.

1 APpellari põt ad principẽ, omiſſis mediis.
2 Appellatio poſtquã eſt recepta p principẽ remittitur ad iudicem competentem.

a
1 Ante nos[a]. Colligitur ex iſto tex.ꝙ ad principẽ põt appellari.† omiſſis mediis. Idẽ tenet tex.in.l.18.tit.22.Part.3.& hoc tã đ iure ciuili, quã đ iure canonico.vt in.l.5.tit.5.Parti.1.in fine.& nõ ſolùm đ iure regni, verũetiã de iure ciuili poteſt omiſſo medio appellari ad principem. Eſt tex.in.l.intra vtile.in prin.ff.de minori.& in authẽ.đ appella.& intra quę tẽpora.§.fi.colla.3.& caſus in.l.marit⁹.ff.de quęſtio.cõiũcta.l.2.ff.de appella.recipiẽ.& tex.in.c.1.in tit.quo tẽpor. mil.inueſtitu. petere debeat, & ibi Bal. ¶ Et eſt eſpeciale in papa, ſeu rege, quia ad eos omiſſo medio põt appellari.vt tenet Abb.in.c.dilecti.đ appellatio.nu.11.p tex.ĩ c.ad Romanã ſedẽ.3.q.6.quia excepto iſto caſu.

& aliis

& aliis notatis per Abb.in.d.c.dilecti regulariter est contra:quia omissis mediis,& iudicibus immediatis,non possit appellari ad superiorē mediatū tam de iure canonico,quàm de iure ciuili.vt in.l.prima.ff.de appella.§.si quis in appellatione.c.anteriorū.2.q.6. Et licet dubitatū fuerit,tamen cōmuniter tenetur,ꝙ ad legatū sedis apostolicæ appellari possit,etiam omissis mediis,vt habetur in.c.primo. de offi. delega. in.6.secūdū Ange.de Aretio.in.l.imperatores in principio.ff.đ appella. Et licet.appellari ad principem omissis mediis,tamen talis appellatio postquā est receptat† per principē,remittitur ad iudicē cōpetentē.per tex.in.d.l. imperatores,& sic vtitur in consilio regali,quia senatores dicti consilij appellationē recipiunt, & ad chancelleriā remittunt cū cōpulsiōne processus & citatione partis,licet videatur,ꝙ de necessitate talis remissio non sit necessaria,quia iudex cōpetens perinde potest cognoscere,ac si fuisset ad eū appellatū,ex quo ad superiorē est appellatum,vt est tex.in.l.1.§.si quis in appellatione.ff.de appellatio.versi. consules amplissime. & ita cōmuniter tenetur ferendū Ange.de Aretio in.d.l.imperatores. Tamē Iohā.de Anna. ibi dicit,ꝙ si appellauit ad superiorem mediatū tunc loquūtur contraria,quia potest cognoscere,licet nō remittatur.Secꝰ si appellatur ad principē,quia tunc loquitur.d.l.imperatores,& tūc talis iudex competens non potest cognoscere, nisi fiat remissio p principē.Et hoc fuit introductum,ꝓpter reuerētiam principis,quasi iura tūc voluerūt,deferri principis.Et istam opi. Iohā. đ Anna.credo verā,licet Ange. Areti.vbi suprà nō transit cū ea. Sed circa hoc est quærēdū,an 3 liceat,& possit appellari † ad dominos locorū de iudicibus positis per ipsos in suis villis,& locis,vel ad regē.Et quia in hac quęstione nullā sententiā mediā intēdo ꝓferre,sed ad maiestatē regalē relinquo decisionē,afferā,quæ in materia ista inuenio,tā ꝓ,quā pro cōtra.Et primò videtur ꝙ nō possit appellari ad dominos ipsorū locorū de iudicibus positis per eos.in dictis locis,sed ad regem.vt est tex.singula.in.l.9.tit. 4. Parti.&.l.5.tit.15.Part.2. vbi singulariter tenēt, ꝙ si rex,seu imperator donat alicui villam,& cū mero imperio,erūt appellationes illius loci principis,seu regis donātis,& suorū hæredū.& facit.l.7.tit.4.lib.2.in ordi.regali.in fine.&.l.1. tit. 1.lib.3.eod.lib. Et facit quod tenet singulariter Iohā.Fabe.in.§.primo.Institu.đ vulgari.substi. nu.3.&.4.vbi ait,ꝙ idem auditorium & tribunal videtur.sicut episcopi,& officialis.vt in.c. non putamus.de consuet. lib.6.& tex.in.c.si cōtra vnum.de offi.delega.in.6.in fine.& quodam modo videntur vices dominorū suorū gerere, & ita,ꝙ non appelletur ad dominos, qui illos in tali loco posuerunt,sed ad illos,qui suos dominos præfecerunt,& constituerunt in dictis locis.& villis.& sic ad regem.vt in.l.præcipimus. C.de appella,& quæ habentur in.c.venientes đ iure iuran.& cùm princeps solus habet gradus appellationum,vt ibi in.d.l.præcipimus. & in authen.de appella.colla.4.videtur.ꝙ nemo aliꝰ hoc posuit.& secūdùm.d.Iohā. Fab.ex hoc possit via reperiri,ꝙ nunquam appellaretur ad eorum superiores,si plures gradus facerent, cùm non liceat tertio prouocare.vt.C.ne in vna ead. caus.ter.lice prouoc.Et ille.§.in prin.Institu.de vulgar.substi.ad hoc nō obstat,quia ibi testator facit plures gradus,nulli faciendo præiudicium, sed in casu supradicto fit præiudicium reipublicæ superiorum,ad quos cognitio causarū appellationum deboluí debet.Et idē tenet.d. Faber in.l.1.C.qui pro sua iurisdi.vbi ab officiali nō appellatur ad instituentē.vt in.d.c. si contra vnū. Et in expressō tenet Ange.in.l.1. §. qui mandatū.ff.de officio eius cui māda.est iuri. in fine.vbi dicit,ꝙ si concedatur alicui ciuitas, villa,vel Castrum,& de imperio nō fit mētio, nec de iurisdictione,ꝙ si concedatur alteri,quàm ecclesiæ Romanæ transit iurisdictio,& imperium qui cohæret territorio.vt in.l.si pupillus.§. territorium.ff.de verbo.signifi.tamen iurisdictio.& imperiū remanet saluum apud cōcedētē. vnde dicit Angel.ꝙ à sententiis latis per donatarium appellari debet ad cōcedentē.& est de mēte Specula.& Iohā. Andr.ibi in tit.de. iurid.om. iudi. in rubric. Sed licet hoc sit de iure cōmuni, & Partitarum. Tamē dominus rex Iohannes in curiis,quas habuit in ciuitate Guadalajaræ . anno dñi nři Iesu chři.1390.mēsis Aprilis.26.die.circa hoc condidit,& ꝓmulgauit quādā legē,& qa nō est impressoribꝰ tradita,hic volui inserere cuius tenor talis est. Grādes y muchas querellas delos nuestros naturales nos acuciā de proueer de remedio cōuenible, por razon q̄ algunos de los señores delos lugares delos nuestros reynos no cōsiētē appelar para ante nos,ni otorgan las alçadas a nos,lo que es mayor sin razō cōtra los nuestros derechos y cōtra la nuestra corona real fierē,y matā,y encarcelā,y despachā alos q̄ appelan para ante nos,o se vienen a querellar q̄ les no otorgan las alçadas que fizieron para ante nos,o para los alcaldes dela nuestra corte. Y comoquier que sobre esta razon el rey don

Henrique nuestro padre que Dios perdone, en las cortes de Burgos hizo ordenamiento, en que todos los moradores y vezinos de los lugares de señorios qualesquier que quisiessen appelar de las sentencias que contra ellos fuessen dadas para ante nos, o para ante los nuestros alcaldes que lo pudiessen hazer, y que los señores, y los sus alcaldes que fuessen tenudos de gelas otorgar, y de les no poner embargo alguno para que no appelassen, y que no les fiziessen mal ni daño por aqlla razõ, ca el los tomana a ellos y a sus bienes en su guarda y en su defendimiento. ¶ Pero fasta aqui algunos de los señores de los lugares y sus lugares tenientes no han guardado la dicha ley, pidiendo nos toda via merced sobre ello. ¶ Nos por ende queriendo templar el rigor de la dicha ley, en tal manera, que los señores de los lugares sientan que les fazemos gran merced (como siempre lo ouimos voluntad de fazer) y los tales naturales no sean supprimidos, ni agrauiados en su justicia y derecho. ¶ Ordenamos, y mandamos, que quando los vezinos y moradores en los lugares de los señorios se sintieren por agrauiados de alguna sentencia que diere el alcalde, o alcades (en que el derecho otorga appelacion) que appelen para ante el su señor, o para ante el su lugar teniente que ouiere de oyr de sus appelaciones. ¶ Pero que es nuestra merced que las ciudades, y villas do se acostũbro yr las appelaciones de algunas villas y lugares que se vse segun siempre se vso. ¶ Otro si que las ordenes que sobre esto han algunos priuilegios que nos los muestren, porque nos mandemos como se deuen guardar. ¶ Y si de la sentencia del señor, o del su alcalde, o alcal les se sintiessen agrauiados, que puedan appelar para ante nos, o para ante los nuestros alcaldes, y los señores, y los sus alcaldes que seã tenudos de las otorgar las tales appelaciones, y de los no poner embargo alguno porque no appeleo, ni sigan las dichas appelaciones, ni les fagan mal ni daño en las personas, ni en los bienes por esta razon. ¶ Ca nos los tomamos en nuestra guarda, y en nuestra encomienda, para que puedan hazer lo que dicho es, y seguir su derecho en esta razon. ¶ Y qualesquier señores, y sus officiales, que por si, o por otro pusieren embargo a los que ansi quisieren appelar, o appelaren, y seguir su derecho, o matandolos, o firiendolos, o prendiendolos, o desterrandolos, o tomandoles alguna cosa de lo suyo por esta razon, que demas de las otras penas en los derechos cõtenidas, ayan las penas que se siguen. ¶ Primeramente, que el que matare, o lisiare, que pierda la jurisdicion que ouiere en la villa, o lugar. ¶ Y si fuere de ferida, que no aya lesion, o prendiere, o desterrare, o tomare alguna cosa de lo suyo, q̃ pague en pena diez mil marauedis: los quales se repartan en esta manera, la tercia parte para la nuestra camara, y la otra tercia parte para el accusador, y la otra tercia parte para los muros de la villa. ¶ Y que toda via sea tenudo el señor de le tornar aquello que le tomare por la dicha razõ. ¶ Et secundum hanc legem hi rex catholicus Ferdinandus, & rex Philippus, & domina Iohanna reges Hispaniæ & Castellæ vnà cum Salmantieę essent. anno. 1506. die. 12. Martij. quandam regalem schedam, siue edictum regale destinarunt, atq; dederunt, in quo insinuata erat, ac q; inserta dicta lex Guadalajaræ, vbi imperabãt dictam, l. ab eorum consilio, & auditoribus curiarum esse seruandam & reuerendam, & eam obseruando, & ad implendo, iubent deinceps nõ cognoscant, nec admittãt probocationes, seu appellationes ciuiles, ac criminales, quæ à vassallis prælatorum, & ecclesiarum, ac personarum ecclesiasticarum suorum regnorum petitæ & interpositæ fuerint ante dictos consilij auditores, ac chãcellariæ, ab iustitiis ordinariis, villarum, & locorum dictorum prælatorum, & ecclesiarũ, ac personarum ecclesiastiearum. Nisi prius dictę personæ appellantes in statu probocationis se ipsas præsentauerint ante dictos prælatos, & ecclesias, personasq; ecclesiasticas, quę iurisdictionem, siue dioecesim in talibus locis ciuilem & criminalem habueriut, vel coram eorum iudicibus probocationis, ac ipsi iudices antea sentẽtiam promulgauerint, siue pronuntiauerint in dicto gradu, seu statu appellationis, & ab ipsis iudicibus prælatorum, seu dominorũ, seu ecclesiarum ex sententia, siue ex mandato eorũ in dicto gradu appellationis prolato fuerit appellatum. ¶ Quæ scheda, siue edictum fuit confirmatum, & corroboratum per dictos catholicos reges ad supplicationem, & petitionem ecclesię Toletanæ Vallesoleti primo die Aprilis. anno. 1506. ¶ Quoque ipsemet rex catholicus Ferdinãdus Vallisoleti. anno. 1509. Septẽbris. 7. die, ad supplicationẽ Archiepiscopi Cõpostellanẽsis p aliã schedã missam, siue allatam ad prętores, & gubernatores, & præfectos regni Gallitiæ imperabat eis, dicendo. q ex primis probocationibus, seu appellationibus, quę fuerint interpositæ coram ordinariis municipiorum, & villarum archiepiscopatus Compostellanensis, tales illas appellationis

appellationes non admittat.nec de eis cognoſcant.ſed ad ipſum Archiepiſcopū.& ante illius iudices appellationum petantur,quāuis reus alleget,& iuramento res ipſas confirmet. & ſentiat nullatenus ſe finem adumpletum iuſtitię coram ipſo Archiepiſcopo, & illius iudicibus poſſe obtinere. excepto ſi tales cauſæ iuſtæ fuerint, aut p teſtes fidedignos cōprobentur. Et ſi lis, ſiue contentio inter aduenas, & incolas, ſiue municipales dictorum oppidorū tractentur, tunc in his caſibus dicti pretores, & præfecti atq; iudices ipſius Gallitię regni cognitionem huius litis habeant in talibus appellationibus, & ad executionem proferāt quicqd iure & iuſtitia ſenſerint, & indicauerint. ¶ Quā l. Guadalajarę. & dictas ſchedas ali qui intelligunt, quando appellatur à iudicibus ordinariis, poſsitis, & electis p dictas villas, & loca. Secus quādo ponūtur per dictos dominos. Cogita qa (vt dixi) nullam ſententiam in hoc intendo proferre, ſed maleſtati regali relinquo deciſionem. quia duces, & magnates huius regni ad eā clamāt, ſuper hoc incipiatur eius.

tenos[b]; ſe preſentē ante los del nueſtro conſejo, o ſi ſe preſetare ante las puertas de nueſtra camara, q̄ faſta otro dia ſiguiente ſe preſente en cōſejo, y que todos los proceſſos y peſquiſas ſignados vengan a nueſtra corte en foja đ pliego ētero, y pueſtos los đrechos en las eſpaldas[c], ſo pena, que el eſcriuano, que de otra manera lo hiziere, torne lo q̄ lleuare del proceſſo cō el quatro tanto para nueſtra camara.

Prætorū caput. 39.

ITē que no conſientan, que ſus eſcriuanos, ni el eſcriuano de cōcejo, ni los eſcriuanos del numero, ni otros lleuen[a]

b Ante nos.[b] Vide.l.8.tit.4.lib.3.i ordina.regali.&.l.27.in legibus de Madrid.

c Eſpaldas.[c] Idem cauetur in aranzel tabellionum regni, & in pragmatica per noſtrum Carolū.regem, factam in villa de Madrid.anno.1534.peti.69.& ſicvtitur,

Prætorum caput.38.finis.

Sequitur caput.39.

Summarium.

1 TAbelliones an debeant recipere mercedem pro ſcripturis à ciuitatibus.
2 Tabellio mercedem debet habere de ſuis ſcripturis, & rogitibus, & quoq; pro exemplari.
3 Tabellio non edit inſtrumenta niſi accepta pecunia, & ſi edit, poteſt petere ꝙ ſibi ſoluatur.
4 Tabellio à pauperibus & afflictis non recipiet mercedem.
5 Ciuitas guadet priuilegio eccleſiæ, quinimo eſt magis priuilegiata, quam imperator.
6 Notario ab eccleſia pro ſcripturis mercedem nō debet recipere.
7 Tabellio, ſi ad mandatū iudicis nollet facere inſtrumenta, vel nollet eſſe rogatus de actis, poteſt officio priuari.

a Leuen.[a] In quantū iſte tex. tenet, ꝙ tabelliones conſilij ciuitatis, vel villæ, ſeu tabelliones numeri †, & cæteri tabelliones non re-
1 cipiant mercedē à ciuitate, ſeu à villa pro ſcripturis, & proceſsibus per eos factis, videtur contra ius diuinū, & humanū: quia dignus eſt mercenarius mercede ſua, vt in Euangelio teſtatur: & quia nemo cogitur ſuis ſumptibus militare. vt in c.iā nunc.28.q.1.in fi.& in.c.cū ex officij.de præſump.c.cū ſit Romana.de ſimon. & de ſuo nō tenetur quis facere beneficiū.c.peccare.10.q.2.tenet gl.in.c.cū ab omni.de vita & honeſt.cleri. in verb.præter.& munera enim nō ſumptibus prohibētur. ¶ Et quia tabellio mercedē † debet habe-
2 re de ſuis ſcripturis, & rogitibus.tex.& ibi gl. in l.prętor.ff.de edēdo.& in.l.1.C.de tabula.lib.10. in.l.1.§.1.ff.aduerſ.naut.caup. ¶ Quinimo tabellio pro prima ſcriptura debet habere vnum ſalariū, & aliud pro exēplari, vt tenet Par.de Put.in tract.ſynd.in part.ſalariū.fol.226.num.3. in.lib. portat.quia geminato labore, ſalariū creſcit. vt in authē.vt iudices ſine quoquo ſuffra.§.illud.col. la.2.tenet Lodo.Rom.cōſi.25. & tenet Bart.in l. argētarius.ff.de eden.nu.2.& Plat.in.l.fin.C.de

princi. agẽti.ĩ reb⁹.lib.12.nu.4.tñ dicit,ꝙ scriptu rã publicã nõ cogitur pars recipere,nisi mãdauerit,qđ est notãdũ.& facit tex.in pragm.đl Aranzel tabellionũ regni.c.3.ibi.Selo pidierẽ.⁋ Qui
3 nimo notari⁹,seu tabellio nõ edit† istrumẽta,nisi accepta pecunia glos.& ibi Bar.& Bal.in.l.argẽtari⁹.ff.de edendo.& ibi Paul.de Cast.in.§.edi aũt.nu.3.vbi ait, ꝙ notarij non tenẽtur edere instrumẽta nõ data pecunia,& si edit,põt petere sibi solui suũ laborẽ,qa cẽsetur locasse operas suas,vnde posset agere actione locati ad id,qđ cõsuetũ est.arg.l.excepto.C.locati.đ quo.vi gl.& ibi docto.in.c.1.de simonia.& Ias.in.d.l.argẽtari⁹.nu.1.& tex.in.c.statutũ.§.notariũ.đ rescrip.in.6.vbi est tex.& gl.Specula.in tit.đ instr.editione.§.videndũ.vers.& nota.& ĩ tit.đ salariis.§.2.vers.sed qd erit.p Bal.ĩ.l.1.C.mãdat.& ĩ.l.fi.col.6.eod.& Saly.in.l.1.C.eod.pẽ.colũ.adde.d.l.vlti.C.đ prin.agen.in rebus.lib.12.& ibi Plat.nu.4.tenet,ꝙ notarius non debet differre restituere partibus scripturas & instrumenta causæ satisfacto,sibi idoneè de salario:ante satisfactionem potest retinere scripturas loco pignoris,donec sibi satisfiat. Et idem in procuratore,qui potest retinere scripturas penes se.vt Bar.in.l.quæ omnia.ff.de ꝓcura.nec anteaquam satisfaciat ipsi notario de mercede sua,potest iudex eum compelere edere parti acta causæ.vt Plat.ibi.& in.l.fi.C.de colonis illiaricis.lib.11. ⁋ Tamen hoc nõ procedit
4 in paupere †, vel aliter afflicto,quia tunc notarius non recipiet mercedem ab eo propter scripturam.vt est gl.in.l.tàm dementis.C.de episc.audien.& tenet Alex.in.d.l.argentarius.in fine. ⁋ Et licet supradicta sint vera,& sunt intelligẽda in priuatis,tamen iste tex.credo habuisse ortum à dicto Ange.in anthen.de alien.& emphi.
5 §.hoc etiam.colla.9.vbi ait,ꝙ notarius† ab ecclesia pro scripturis mercedem non debet recipere,& tex.in pragm.ti.56.in libro pragmaticarũ.
6 Sed si est,ꝙ ciuitas† & villa,guadet priuilegiis ecclesiæ.vt in.c.1.de in integr.restitu.& in.c.auditis.eod.tit.quinimo respublica est magis priuilegiata,quã imperator.vt Paul.de Castro.in.l.Pampinianus.§.si quis.ff.de in offi.testamen.illico ab istis rebus publicis notarius mercedem recipere non debet,vt hìc cabetur. ⁋ Sed post istum capitulum fuit conditum Aranzel tabellionum per istam nostram serenissimam reginam,vbi permittit in aliquibus mercedem percipere pro suis scripturis,vt ibi per te vide.& per illãm.l.posteriorem fuit visa,vt recederetur ab ista priori.vt in.c.primo de constitu.in.6.nisi soluatur,ꝙ illud Arãzel intelligitur,ꝙ debet ꝑcipere mercedem à partibus priuatis. Secus à ciuitatibus. ⁋ Ad đ quoq;,ꝙ si tabel
7 lio ad mãdatũ† iudicis noliet cõficere instrumẽa,vel noliet esse rogatus de actis,potest priuari officio.tenet Bald.in.l.prouidẽdũ.C.de postula. ⁋ Et iudex,q nõ inquirit contra notarios difamatos, vel denunciatos à custodibus territorium,debet puniri similitudine supplicij.vt tenet Bal.in.c.super literis.de rescriptis.nu.a 8.

derechos algũos đ las escripturas, y ꝓcessos, q̃ ante ellos passarẽ, ꝑtenecientes al concejo dela parte del dicho cõcejo: porq̃ nos q̃remos, q̃ por razõ de sus officios sean tenidos a ello.

Pretorum.caput.40.

Otrosique no cõsiẽtã a nr̃os commissarios ni a otros juezes algunos,ni executores lleuar derechos algũos de execuciõ

Prætorum caput.39.finis.

Sequitur caput.40.

Summarium.

1 Iudicẽ delegatũ,seu perquisitorẽ quis põt dare.

a Cõmissarios. ᵃNota tex.ꝙ iudex cõmissarius, seu delegatus qui vocatur perquisitor, debet dari ꝑ regẽ.vt in.l.2.tit.17.Parti.3.vel per dominũ habẽtem merum & mistũ imperiũ.In loco,in quo vult inquirere.vt ibi. ⁋ Sed dominus loci licèt det ꝑquisitorẽ,non tamen cum salario,ꝙ possit à delinquẽtibus habere,sed ille dominus debet perquisitori soluere de suo,& sic vtitur.Ad qđ facit glos.in.c.cùm ab omni.đ vita.& honesta.cleri.in verbo.præter expensas.in fine.loquendo in ordinario dante delegatum iudicẽ,qa tunc ordinarius debet ei facere expẽsas. vt in.c.inter cętera.de offi.ordin.Et licèt quidam faciant contrarium,non bene faciant,quia posset ab eis repeti tanquam indebitum.arg.dicit esse in.c.ꝓhibeas.de magistris.&.c.procuratores.de censi.&.c.quoniã.18.distin. ⁋ Et quis debet istas expensas ministrare isto perquisitori.vi.l.7.tit.17.iam allegat.Parti.3.vi suprà.in.c.6.in glo.Salario.nu.a. ⁋ Et isti perquisitores à dominis locorum dati non possũt exire extra territorium

domini

domini mittētis:quia eius iurisdictio territorio cohartatur.s.territorio ordinarij.vt i.l.si loc⁹.ff. de iudi.tenet Bal.i.c.đ causis.đoffi.deleg.nu.21.

Summarium.

1 EXecutor,habēs salarium,an habet decimam executionis,& vi.hic qd debet percipere.

b **No lleuando salario.** [b] Nota tex. ꝙ executor habēs salariū non debet habere spor
1 tulas†,hoc est,decimā executionis: qa esset pro vno officio,habere duo salaria,ꝙ esse non debet: quia etiā si haberet duo officia, non haberet nisi vnū salariū.vt tenet Par.de Put in tract.synd.in part.officiū nemo.fol.192.& Fel.& Ab.in. c. cū olim.de re iudi.& ibi p eos.¶ Vi.tu.c.5.in capi, del arāzel algazellorū.vbi vide,quid debet habere algazeli⁹ executādo extra ciuitatē.vbi tenet, ꝙ debet percipere quinq; marabetinos pro qualibet leuca,qñ sportulę executionis nō excedūt itineri:qa si excedūt, nō debet percipere salariū itineris.Sed postea fuit cōdita lex.in villa đ Madrid.anno.1552.Madij.24.die.vbi cabetur, ꝙ algazellus,siue officialis prefecti ꝓ qualibet leuca non recipiat nisi dimidium argenteum, tàm ex discessu,quàm ex regressu,dummodo nō recipiat iura executionis,quia si iura ista recipit, nullo modo expensas itineris debet accipere. Et tabellio,qui simul cum ipso algazello profect⁹ fuerit,pro vno quoq; die duo argentea recipere posit,vltra iura suarum scripturarum. Atq; huiusmodi expensas,tàm algazelli,quàm tabellionis ipse teneatur diuidere inter personas,cōtra quas pergerint ad dictam executionem faciēdam pro rata:& si plus tales officiales recipiant teneātur illud restituere septuplū camerę regis. ¶ Et vi. Parid.de Put.in.d.tract.in parte,salariū. fol.226.in libr.portati.vbi vid. an iudex, vel capitaneus,seu executor creatur in ciuitate, ad certum salarium sibi deputatum, si potest de iure percipere aliqua emolumenta.

c **Por la [c] tabla.** Vt in.c.7.ī.d. Arāzel algazellorū,qui incipit,Que los derechos delas execuciones.

Summarium.

1 IN executiuis debent attendi statuta, & cōsuetudines illius loci,in quo fit execucio, & sic consuetudo fori,&non contractus

2 In modū procedendi in litem semper debēt attēdi statuta illius loci in quo iudiciū agitur.

3 Ferię,quæ vigēt in loco,vbi iudiciū agitur,sunt concedendę,& nō ferię loci partiū,vel testiū.

d **Dōdese hiziere.** [d] Nota tex.sing. ꝙ executor expēsas,quas debet habere ratione. executionis, eas percipere debet secūdum Arāzel,& consuetudinem loci,vbi executio fit, & non secundū

lleuando salario,[b] y no lleuando salario los lleuen por la [c] tabla delos derechos del cōcejo dōde se hiziere [d] la execuciō: y no en otra manera, y q̄ no lle-

cōsuetudinem fori iubētes,vel requirentis executionē fieri. Idem tenet Bart.in.l.1.C. de sum.tri.& fi.cath.
1 vbi ait†,executiuis debet attēdi statuta illius loci vbi fit executio,& nō alterius, vt tenet Ias. in.l.cùm qdā ff.de iurisdi. om. iudi. in fine.Et facit qđ tenet Bal.in.c.fi.de cōfessis.in fine.vbi dicit ꝙ in executionib⁹ attēdēda est cōsuetudo fori,non contractus.per tex.quē dicit esse vnicum in iure in.l.missi opinatores.C.de exacto.tribu. lib.10.& ibi vide Iohā.de Platea.nu.7.& idem vult sentire Bal.in.l.1.4.q.C.ne filius ꝓ patre.licet Anto.de Butrio.in.c.fi.de confessis.10. col. videatur sentire contrariū.Tu tene opinionem Bal.in.d.l.prima.quia eam tenet Alex.in.l.à diuo pio.§.sententiam.ff.de re iudi.4.colū. nu. 6. versi.secundo limita.& sequitur Ias. in.d.l.cùm quidam.nu.20.& in.l.properandum.§.sint autem reos.C.de iudiciis.nu.4.Et per supradicta limitantur notata per Bart.& cæteros doctores in.d.l.à diuo pio.§.1.prout tenet additio.Bal.in l.vnica.C.de confessis.in finali additione.

¶ Et quia in recipientibus ordinē iudiciorum,
2 & modum procedendi†in lite semper debeant attēdi statuta illi⁹ loci,ī quo iudiciū agitur.adde tex.cū gl.in.l.cū clericis.C.de epis & cleri.& ī l.1.C.de emācip.libe.&.§.fi. Institu.de satisdatio. & tex.expressus.in. c. sequēti,ibi.Saluo por la dicha tabla del concejo donde se conociere de la causa.& ibi dicā.¶ Sed vide tu Ange.in.l.si fundus.ff.de euictioni.vbi dicit,ꝙ ordo iudicij in executione,& statutum seruabitur illud, qđ est in loco cōtractus,qñ executio fit ad mādatū alterius iudicis.s.cōtract⁹,qa tūc īspicitur cōsuetudo iuuētis. Aut fit mero officio iudicis,& tūc inspicii cōsuetudo loci,vbi fit executio,siue mod⁹ exequēdi.¶ Ex quo secūdū Ias.in.d.l. cūctos populos.C.đ sūma tri.& fide catho.nu.20 infertur,ꝙ si est statutū in loco,vbi iudiciū agitur.ꝙ instrumētu habeāt execut…ē paratā,hoc est,ꝙ nō requiratur libellus,nec litis cōtestatio. certè instrumētū

inſtrumentũ alibi factũ ꝓductũ in iudicio ĩ hoc loco habebit executionẽ paratã, cùm iſtud reſpiciat ordinem indicij. Ita Bal. in. d. l. 1. C. ne filius pro patre. & in. d. c. fi. de cõfeſsis. Petrus de Anchara in cõmento. c. Canonũ ſtatuta, de conſtitu. verſiculo. iuxta prædicta quæro, quid ſi ſtatutum. Roma. conſilio. 243. Paul. de Caſt. in. l. a. C. quẽ admo teſtamen. aperian. Bart. & Moder. in. d. l. à dino pio. §. ſententiam. ¶ Facit pro iſta parte; quod tenet Anto. de Butrio. in. c. qđ clericis de foro compe. circa mediũ. poſt gloſ. ibi, ꝙ vbicunq; cõtingit corã iudice eccleſiaſtico tractari cauſam laici, de qua potuiſſet cognoſci à iudice ſeculari, etiã quo ad appellãdum, & an appellatio procedat, attendit ur ius canonicũ, & nõ ciuile, qa iſtud recipit ordinem iudiciorũ. qđ ſeqtur Alex. in conſi. 188. in vol. 2. in fin. ¶ Tertio facit pro iſta parte, qđ dicit Bal. poſt Innoc.
3 in. c. fi. pẽ. colũ. de feriis, ꝙ index † debet ſolùm pronuntiare ferias, quæ vrgent in loco, vbi corã eo, iudiciũ agitatur, & nõ ferias loci partiũ, aut teſtiũ, cùm iſtud reſpiciat ordinem indiciorum. Et idẽ latè ponit Specul. in tit. de feriis. §. 1. verſi. ſed pone ꝙ in loco. ſecundùm Iaſ. vbi ſuprà.

uẽ aſſeſſorias[c] ni viſtas de ꝓceſſos, ni otro ſalario algũo, ſaluo lo contenido en nueſtras cartas, ſo pena que los eſcriuanos que lo lleuaren, lo tornen todo con el quatro tãto para la nueſtra camara.

Pretorũ caput. 41.

ITẽ que no conſientan, que los eſcriuanos nombrados en las nr̃as cõmiſsiones que para el o para otros juezes diremos, lleuẽ los derechos delos ꝓceſſos, y eſcripturas, que por ante ellos paſſarẽ: ſaluo por la dicha tabla del concejo donde ſe conociere[a] dela cauſa q̃ fuere cometida, y no doblados[b] ſo la dicha pena del quatro tanto para la nueſtra camara.

c Aſſeſſorias. Similis tex. in. c. 9. ſupra. & ibi dixi. in. gloſ. 1.

Prætorum caput. 40. finis.

Sequitur caput 41.

Summarium.

1 Caſus in quib⁹ ſeruãda eſt cõſuetudo regionis.

a Se conociere. Iſte tex. facit ad ea quæ dixi ſuprà. in. c. 40. in gl. Donde ſe hiziere. ſ. ꝙ tabullarij. & officiales in ſportulis & expenſis exigendis debent ſeruare formam, tabulam, & aranzel, conſuetudinemq; regionis, in qua officia gerere debent. Et facit tex. in. l. 4. §. obſeruare. ff. de offi. proconſu. & in. l. ſi in aliquam. prout tenet Lucas đ Pẽna. in. d. l. miſsi opinatores. C. de exacto. tribu. lib. 10. colum. 2. & ibi Bal. dicit, ꝙ in executionibus, & in modo exigẽdi debet obſeruari conſuetudo regionis, in qua fit exactio. & ibi ponit Luc. đ Pẽ. multos modos & caſus 1 †, in quibus eſt ſeruanda conſuetudo regionis. ſ. in tributis exigẽdis & in ſuceptoribus eligendis, & ſumptibus de publico ſibi dandis, in muneribus ſubeundis in criminibus puniendis in iudiciis, & cauſis decidendis, in cõtractibus, in vltimis volũtatibus, in exigendis reditibus, in immunitate ſeruanda, in inſtituẽdis vectigalibus, in ſpectaculis & certaminibus ciuitatum exercendis, in vectigalibus exigendis, in rebus publicis diſtrahendis, in calumniantibus puniendis. vt ibi per eum. Et alios plures caſus, in quibus conſuetudo tribuit multa, vi. ꝑ dictũ Lucã de Pen. vbi ſuprà per duas colũ.

b Doblados. Non dicuntur expenſæ duplicatæ, quando pro prima ſcriptura recipitur ſalarium, & aliud pro exemplari, prout dixi in. c. 39. ſupra eodem. in gloſ.

Prætorum caput. 41. finis.

Sequitur caput. 42.

Summarium.

1 INsignia iurisdictionis officiales debent portare, aliàs porest eis resisti, si nō constat eos esse officiales.

2 Insignia iurisdictionis nemo debet portare sine pmissu principis, nec iurisdictionē exercere.

3 Furca est signū meri & misti imperij, & illā non debet qs erigere sine principis permissione.

4 Etiam si per centum annos non fuerit aliquis homo suspensus in furca, quam habet, sufficit ad iurisdictionem habendam, quia non requiritur actus sed aptitudo.

5 Si duæ ciuitates contendūt de imperio, pendente lite, non potest altera erigere furcam in confinio in præiuditium alterius.

6 Furcas erigere iudex sinere non debet, licet sit erectio furcarum inuenta vt homines conspectu earum terreantur, & licet in creatione earum publica vtilitas vertitur.

7 Erectio furcarum non competit cuilibet, nisi illi cui competit pœnę impositio.

8 Dominus soli potest compelli ad vendendum, vt ibi furca erigatur, si alter locus non reperiatur, in quo commodè ponatur.

9 Si vnus habet iurisdictionem mistum & merum imperium, alter habet merū, quis eorum possit erigere furcas.

a VAras. [a] Quæ virga denotat potestatē regēdi, quę sibi à principe data est. Facit illud. Exod. 4. Virgam quoque hanc sume in manu tua, in qua facturus es signa. Etenim virga, seu baculo corriguntur peruersi, de baculo autem dicitur. primo Regum. c. 17. Et tulit baculum suum quem semper habebat in manibus. Nec illā virgam iudex deponere, seu proiicere debet, ne illa quæ pulchra est, & recta, si proiiciatur in terra, vertatur in colubrum, sicut scriptum est de virga Aaron. Exod. c. 7. quod intelligitur ne virtus iustitiæ, quæ per correctionē exercetur, & illius fortitudinē, seu metū si abiiciatur, in iustitiā conuertatur. l. Sine enim correctione iudex bene regere non pôt l. cōgruit. ff. de offi. pręsi. & ideò si proiiciatur virga, id est, si nō fertur cōtra malos sentētia, filij hominū absq; vllo timore perpetrāt mala. Et facit quod notatur in. c. puenit ad duos circa finē. 93. dist. prout tenet Guiller. Rouil. in tracta. de iustitia & iniustitia. in. 3. lib. c. 3. de iudice. tomo. 17. tracta. fo. 105. ¶ Et q virga sit signū iurisdictionis, tenet Bart. in. l. prohibitum. C. de iure fisci. lib. 10. & ibi Inhan. de Plat. dicendo q

1 officiales † debēt portare insignia officialiū, ex quibus cognoscātur, aliàs posset eis resisti, quod reputat multū menti tenendū. Idem tenet Bart. in. l. eum qui. §. fi. ff. commo. & ibi Alex. in additio. tenet Ias. in. §. quadrupli. Instit. d actio. col. 3. nu. 25. & Mōt. in l. 1. tit. 7. lib. 1. fo. ll. in gl. quę incipit. Concejo. in principio. & Paris de Puteo, in tractat. syndica. in parte, quia suprà. folio. 113. numer. quinto. ¶ Quod intelligit verùm, quando non constat eum esse iudicem, vel familiarem, quia tūc non punitur, licet ei resistat. secus si constabat, licet nō portet signū punitur, quia ei nō potest resisti. vt ibi sup. per eos. Et idē tenet. d. Par. de Put. in. d. tracta. in parte familiaris, siue familia potestatis, folio. 111. num. 5. & Angel. per tex. ibi in lege apud. §. si quis virginem. ff. de iniur. Et concordat lex. Si quis ignorans, ff. locati. tamen si percussit illum, qui ignorabat esse iudicem, vel familiarem, licet excusetur, non habet locum, si ignorātia esset crassa, & supina, quia paria sunt, scire, & scire debere. l. q te. ff. si cert. peta. secundū Pari. de Put. vbi su-

2 prà. ¶ Quę insignia iurisdictiōis † siue permissu principis nemo debet portare, exceptis psonis hîc. nec iurisdictionem exercere sine suo mandato. vt est tex. & ibi dixi suprà in cap. 1. in glos. t. & in cap. 5. supra eod. Et licet quis sit iudex in aliqua ciuitate, insignia, per quæ notatur iurisdictio, vel præeminētia, nō videtur posse portari, seu deferri extra limites iurisdictiōis, etiā in his quę sunt volūtarię iurisdictiōis. vt tenet Abb. in c. 1. de authorita. & vsu pallij. nu. 4. & tex. & ibi Abb. in. c. ex tuarū. eod. tit. & nō valet cōsuetudo in contrariū, vt ibi. ¶ Et nō solū virgā iustitię iudex nō debet pmittere portandā, verumetiā fur-

3 cam † erigere nō debet sinere: qa furca est signū meri impij, & merū imperiū designatur per furcam. vt tenet Bal. in. l. prima. C. vt nemo lice. sig. impo. & in. l. 1. §. initio. ff. de offi. pręfe. vrbis. nu. 2.

Prætorū Cap. 42.

OTrosi, q̄ no consientan traer varas [a] a otra persona, saluo a el, y a sus officiales, y a los alcaldes de la hermandad y a los alguaziles d̄la inquisicion, y a los alcaldes y alguaziles de nr̄a corte dē tro de las cinco leguas de la corte, o al q̄ nos dieremos

nu.1.& Bal.in.c.quid ſit inueſtitura. verſ. corpo
reum.nu.5.& .6.in vſi.feud.tenet, ꝙ erectio furca
rum ſignificat imperium eius, quaſi poſſeſsionē
& vſum. & idem tenet idem Bal.in.l.à procurato
re.C.mādati in fine. ¶ Quod eſt etiā verum,etiā
ſi per centum an-
4 nos † non fuerit
aliquis homo ſu-

eſpecial[b] poder pa-

ſpenſus in illis furcis, quia non requiritur actu[s]
ſed aptitudo, & ſuficit ſignum, licet deficiat ſi-
gnatum. vt tenet idem Bald. in lege arboribus. §.
nam & ſi agrum.ff.de vſufru.&quemadmo.quis
vtatur facit gloſ.in capit.cùm eccleſia Sutrina.de
cauſa poſſe.& propriè.& Bar.in lege in filiis.C.
de decurio.lib.10. Innoc.in cap.cùm dilectus. de
capelli.monachorū. ¶ Et facit in ſimili illud.qđ
tenet Bar.& Iohan.de Plat.in dicta lege in filiis.
ꝙ ſi quis habet ius eligendi rectorem in eccleſia,
vel aliqua ciuitas dare gentem domino bellum
facienti, vel vti iuriſdictione vel colligendi col-
lectam.ꝙ ſi ſtetit per centum annos,quia non ele
git,quia non fuit expediēs,vel non fecit bellum,
vel non fuit vſus iuriſdictione, quia non occur-
ruit caſus,in quo debet vti,nō per hoc perdit ius
ſuum. ¶ Et in tantum furca non poteſt erigi, ꝙ ſi
5 duæ ciuitates † contendunt de imperio,non po
teſt altera,lite pendente,in præiuditium alterius
in confinio,de quo dubitatur,& diſputatur, eri-
gere furcas:& ſi erigit,ille,qui eſt in poſſeſsione
illius loci,poteſt impunè euellere furcas, prout
tenet Bal.in dicta lege prima.C. vt nemini liceat
ſig.impo.quod dicit vidiſſe de facto. ¶ Ideò iu-
6 dex non debet ſinere † furcas erigere. vt Paris
de Puteo. in dicto tracta in parte.contumacia.nu
mer.8. folio. 89. Licet erectio furearum fuit in-
uenta,vt homines conſpectu earum terreātur, &
delinquentes accedant ad pœnam. l.capitalium.
§.fi.ff.de pœni.& Paris de Put.vbi ſuprà. Et li-
cet in tali erectione furcarum publica vertatur
vtilitas,vt in eis malè meriti publicè puniantur.
vt in lege ita vulneratus.ff.ad legem Aquil.& in
l.bona fide.ff.de poſs.& vtilius ſit à toto princi
pio homines terreri, ne ad maleficia prolabātur:
quia melius eſt occurrere in tempore, quā poſt
exitum vendicare.vt in lege prima.C.quando li-
ce.vnicum.ſine iudi. vendi. & in lege vlti. C. in
quibus cauſ.in integr.reſti.nō eſt neceſſ. Et quia
impoſitiones pœnarum actu tranſeūt,& per con
ſequens à memoria decidunt,humana inuenit in
duſtria publicè furcas erigi,vt ſuppliciorum re-
nouaretur memoria:ſicut & monumenta inuen-
ta ſunt in memoriam conditionis humanæ. vt in
lege quidam in ſuo.ff.de conditio.inſtitu.& qua
ſi quædam lectione continua, quæ etiam melius
per viſum imprimitur,quam per auditum, ſolui
à maleficiis homines arceantur. vt tenet Oldral.
conſilio.161.incipiente. Thema tale eſt. ¶ Et li-
cet ſit licita & vtilis erectio furcarum, non com-
petit † cuilibet,
7

ra la traer por nue-

niſi illi, cui cōpe-
tit pœnæ impoſi-
tio.ſecundùm Odral.in dicto conſilio.Quia ſi al
teri liceret ponere quam ei,cui competit impoſi
tio pœnę,nulla eſſet inter imponentem ſignum,
& ipſum impoſitum conformitas, ſiue propor-
tio,ſed magis videretur illuſio.vt.C.de lati.liber.
tolle.l.vnica.§.ſed & qui domini cū vmbra quę
dam oſtendatur in opere veritas autem non ſu-
beat in effectu.vt in cap.quāto. ad finem. de con
ſue. ſecundùm Oldral.in dicto conſilio. & ideò
quia eſt ſignum iuriſdictionis, iudex non debet
pati eam erigere,vt dictum eſt, ſi non habet me-
rum imperium. ¶ In tantum ille, qui habet me-
rum imperium, poteſt furcam erigere, ꝙ ſi non
reperiatur locus, in quo cōmodè ſine cuiuſque
8 incōmodo ponatur,poterit dominus † ſoli com
pelli ad vendendum propter publicam vtilita-
tem.vt.ff.quemadmo. ſeruit. amitta.l. ſi locus.§.
vlti. &.ff.de rei vendi.§. item ſi verberatum.§.
præterea. vt tenet Oldral.& Paris de Puteo.vbi
ſuprà. ¶ Sed quid ſi vnus habet iuriſdictionem
9 † & miſtum imperium,& alter habet merum im
perium,quis eorum poſsit erigere furcas. Vide
Oldral.in dicto conſilio.& Bal. in dicto capitul.
primo.quid ſit inueſtitura. in vſibus feudo. nu-
mero ſexto.vbi tenet, ꝙ ille, qui habet merum
imperium poteſt furcas erigere, & econtra ſi
vnus habet condēnationē, alius executionē, iſte,
ad quē pertinet executio,pōt furcas erigere ſecū
dùm Bald.vbi ſuprà. & vide Philip.Deciū con
ſilio. 249. vbi ſingulariter. & ibi quoque tenet
quòd quādo iuriſdictio eſt communis inter plu
res,nullo modo videtur, quòd vnus, aliis inui-
trix, poſsit pro adminiſtratione iuriſdictionis
furcas erigere,niſi ei competat executio, & aliis
non,ſed quando eſt communis executio,aliis in
uitrix,non poteſt erigere,vt videtur notare An-
gel. in lege ſecunda.§. ex his. ff.de verborum
obliga.& Abb.in cap.fi.de re iudi.col. fi. vbi al-
legat ad hoc gloſ.in cap. licet.16. quæſtio.tertia.
tradit Alex. in.d.l.2.§.ex his ſuprà allegatis.

b **Eſpecial.** [b] Nota caſum, in quo ſpeciale mandatum requiritur,aliū
vide in.c.a.ſupra eod.in parte, Eſpecial. & quæ
ibi dixi.

De nueſtro

De nueſtros nombres.[a] Alios caſus, in quibus regis ſubſcriptio requiritur, vide per text.in.l.24.tit.3.lib.2.in ordina.regali.

Prætorum caput.42.finis.
Sequitur caput.43.

Summarium.

1 Algazelli & executores eũtes extra ciuitatẽ ad executionẽ faciẽdã, ꝓ eũdo, & redeundo, nõ debent percipere niſi pro vno itinere, licet facere debeãt plures executiones in diuerſis locis.

2 Algazellus recipiens vltra ſuas expenſas, ad reſtitutionem tenetur.

3 Medicus an debeat habere ſalarium pro eundo, ſtando, & redeundo.

4 Executor vadẽs per viã trãſuerſam, & magis longam, ſalarium maius non debet habere.

No conſientan.[a] Iudices & correctores conſentire non debent algazellos & executores † euntes extra ciuitatem, ſeu villã ad executionẽ faciendã pro eundo & redeundo percipere, niſi pro vno itinere, licet facere debeant plures executiones, & in diuerſis locis, & iter debent diuidere pro rata inter omnes executiones. Idẽ debent cuſtodire tabelliones, aliàs eum quadruplo reſtituãt pro prima vice, pro ſecunda, vltra dictã pœnã, per ſex menſes ab officio ſuſpendãtur, pro tercia, officio priuentur. Et ſi iudex in hoc executando negligens fuerit, ipſe dictã pœnã ſoluat. Hoc dicit. Quod intellige, vt in c.40.ſupra eod. quando non recipiunt expenſas executiõis, quæ eſt decima, vel alia minima ſumma, quia ſi percipiũt, nõ debent habere ſalarium itineris, & ibi dixi. & vi. Plat. ſingulariter in.l. Sancimus.C. de exẽtoribus, & exacto.lib.12. vide quæ dixi ſupra. in.d.c.40. in glo. No lleuãdo. ¶ Quòd ſalariũ debet algazellus, vel executor habere pro eundo, ſtando, & redeũdo, tenet Domi.in.c. ſtatutũ. §. proferẽdo. de reſcrip. in.6. quod dicit eſſe notandũ propter ea, quæ tangunt in.l. properãdum. §. ſin autẽ alterutra. C. de iudiciis. & ibi docto. ſed ibi intelligitur in teſtibus. & in partibus, hîc in tabellionibus, & executoribus. Et per iſtum tex. reprobatur gl.in.c. mulieres. de iudi.in.6. in parte, producentis. vbi tenet, ꝙ ſicut producens teſtes miniſtrare debet expenſas teſtibus, ita tabellioni, vel iudici, q̃ ad eas vadit: quia tabellioni, vel iudici, non debent miniſtrari, niſi vt dictũ eſt. ¶ In tantum, ꝙ recipiẽs 2 aliquid vltra hic contenta, ad reſtitutionẽ † tenetur: quia eſſet receptio contra iuris prohibitionẽ. vt in.c. qa ſæpe. de ele. in.6. & in.c. qa pleriq;. de immunit. eccleſi. & ibi ꝑ Innoc. & tex. et ibi Dom. in d.c. ſtatutũ. §. ſi q̃ dã. in tãtũ, ꝙ nõ ꝓdeſſet remiſsio partis, d quo ibi ꝑ eũ. ¶ Idẽ dic in medico, q vadit ad locũ 3 ꝓ tãto † ſalario in die, ꝙ dbet habere ſalariũ tp̃e itineris vt Bar. in.l. ſuo vi ctu.ff. d opis liberto. in fi. idẽ tenet Bal. in.l. liberti.C. eod. de opi. libert. 4. col. nu.15. vbi ꝗ ꝙ dicit, ꝙ medico dbetur ſalariũ etiã ꝓ diebus itinerũ, qa ꝓ diuina opa dbetur. Et eſt rõ ſcdm eũ, qa tp̃s abſentię ꝓ ſeruitio cõputatur. vt notatur i.l. q mittũt. ff. ex qb' cauſ. maio. §. pẽ. nõ tñ ſi qs deſero diſcedat, totũ diẽ cõputat, & ſic nõ habebit ſalariũ ꝓ illo die, ſcdm Bal. vbi ſuprà p. l. 2 ff. de annuis lega. quod facit ꝓ locatiõe iumẽtorũ. ¶ Sed qd ſi iſte executor, 4 vel alius vadit ꝑ tranſuerſam, & † magis longam viã, vt habeat maius ſalariũ? Dic ꝙ nõ debet eon ſequi illud plus. vt Bar. in.l. qui fiſcales. C. de eur ſu publi. & in.l. eos. de falſ. ¶ Et quid ſi nõ vadit per viã rectã propter timorẽ, & ſi in vna die expendit, qd erat expediendũ duobus, an duplicetur ſalarium? Vide in.d.l. eos. de falſ. & Paris de Puteo. in tractat. ſyndica. in parte, Iudex in officio. folio.183. nu. 4. & vide quæ ponam in cap. 54. infrà eod. in gloſſa. El ſalario.

Ꞩtra carta firmada de nr̃os nõbres[a], y ſellada cõ nr̃o ſello.

Prætorũ Cap. 43.

3 Otroſi, q̃ no conſientan[a], q̃ qualeſquier alguaziles, o executores quãdo fuerẽ a fazer execucion fuera d la ciudad, o villa, de que tienen cargo, lleuen derechos de layda y tornada, mas d' por vn comino, aunq̃ ayã de facer, y fagã muchas execuciões y en diuerſos lugares y aq̃l lleuẽ, y repartã por rata d'las execuciões q̃ hizierẽ. Y q̃ eſto miſmo guarden los eſcriuanos,

¶ Et in.

¶ Et in quãtum iste tex. dicit, Aunque aya de fazer y faga muchas execuciones, y en diuersos lugares, vide tex. in lege fi. qui incipit. Sancimus. C. de exacto. & executo. lib. 12. Et Plat. & Luc. de Pẽ. ibi videntur tenere contrariũ, dicendo, ꝙ si alicui cõmittitur exactio publicarũ pecuniarũ præfectum prætorio, non potest alia executio sibi committi, prius quam reuertatur, & de his. quæ per eum gesta sunt, debitam rationem, seu instructionem assignet. Si tamen sors obtulerit, vt in eadem prouincia occurrant duæ executiones faciẽdæ, possunt duæ executiones eidẽ committi, tertia tamẽ executio non potest committi, priusquam de his primis duabus rationẽ reddat, aliàs punitur executor qui secundã executionem, aut tertiam suscepit, & numerarios, & adiutores eius, ad quorum curã pertinet tales executores mitti, similiter puniuntur. Quod dicit ibi. Plat. esse notandum contra nuntios, & executores sententiarũ, quia non possunt plures assumere executiões, videlicet, vnam in vna prouincia, & aliam in alia prouincia, vel etiam in eadem prouincia nõ possunt suscipere plures executiones diuersis temporibus occurrentes. secus si eodem tempore, tres autẽ simul summere non possunt, nec in eadem, nec in alia prouincia, vt ibi patet. Et sic videtur, quòd iste textus licet dicat, Muchas. restringatur ad duas tantummodo executiones, & non ad plures, & quia pluralis locutio duorum numero est contenta. text. in cap. is cui. de præben. in. 6. & in regula pluralis. de regul. iur. in. 6. licet contrarium seruetur, & malè.

Y al que lo contrario hiziere, gelo fagan[b] pagar con el quatro tanto por la primera vez, y por la segunda de mas desto que sea suspẽso del officio por seys meses, y por la tercera que pierda el officio, y que lo execute ansi el juez: y si fuere negligente en ello, que el dicho juez pague[c] la pena.

b Ge lo fagã. [b] Alios casus, in quibus officio durante iudex potest punire suos officiales, & magistratu durante conueniri, vide in. c. 9. suprà eod. in glo. Que los castigue, & in capit. 3. in glo. prima.

c Lo pague. [c] Similis tex. in lege. 3. C. ne sacr. baptis. reite. & in lege si quis. C. de sepul. viola. & l. vna. C. de priua. carceri. & in lege. 9. tit. De los robos. lib. 8. in ordina. regali. Montal. in. l. 2. tit. secundo. for. ll. lib. 2. in glo. quę incipit. Pierda lo que ouiere. & eundem Montal. in. l. 8. tit. 7. lib. primo. for. ll. in. glo. prima. vbi iudex negligens in imponendo pœnam à iure statutum, punitur eadem pœna.

Prætorum caput. 43. finis.

Sequitur caput. 44.

Summarium.

1 IN concilio ciuitatis, quis debet prius suffragium dare, an seniores, vel iuniores.
2 Doctores, & clerici antiquiores, debent habere primum locum.
3 Decurio, seu rector, qui expulsus est de concilio ciuitatis, & postea restitutus, an recuperet locum, & vocem, quam prius habebat.

Prætorũ Cap. 44.

ITem, q̃ cada, y quando se platicare[a] alguna cosa en concejo, que particularmente toq̃ a alguno de los regidores, o a otras personas que ende estuuieren, se

a PLaticare. [a] Quis autem in isto concilio ciuitatis debet prius suffragium dare,
1 an seniores, † vel iuniores. Bal. in c. primo. de controuer. feud. apud pares termi, in vsi. feud. in principio. tenet, ꝙ seniores, & prudentiores debent prius suffragari. Vnde in Ecclesiastico legitur. Loquere maior natu, te ergo decet primum verbum & Ludo. Roma singul. 81. ¶ Sed Nicola. de Lira supra. Exo. cap. 27. in glo. in versi. nec iudicio. dicit, ꝙ debet incipi ab illis, qui sunt minoris authoritatis, & vltimò

mò à maioribus, ne minores formidētur declina re à sententia maiorum, quod posset esse, si maio res primò dicerent. Et dicit, quod hunc modum tenent theologi in deliberationibus vniuersitatis Parisiensis. s. incipiendo ab illis, qui sunt iuniores in magisterio, sic secundum eum illi, qui sunt iuniores in doctoratu, debēt incipere in cōcilio ad votandū, seu suffragandum & senior vltimo loco debet votare, quia honor in hoc in fine cōsistit, quia dicit Isidorus: Finis plus habet honoris. Aliqui dicunt, quod digniores debēt incipere. per tex. in. c. quia tua. 50. distin. & per ea, quę notantur. in. l. si quis ex argentariis. §. primo ff. de edendo. Sed Matthęus de Afflictis in de cisio. Neapoli. decisi. prima, tenet, quod qui vltimò ingressus est in consiliū, ille debet incipere, & sic debent, prosequi alij ordine successiuo, & sic obseruatur & pro hoc dicit quod facit illud, quod tenet reuerēdus Domi. Iohā. de Voragi. Archieps Ianuē. in suo festiuo in legēda sanctorū Philippi & Iacobi, vbi dicitur, quod mos est in plerisque regionibus, vt ille, qui prior ingreditur, maior vocetur, & ille qui posterior ingredit, minor, licet sit prior aut ætate maior, aut sanctitate dignior, sicut dicit de sancto Iacobo minore, qui fuit maior ætate, sed intrauit in apostolatū post Iacobū, qui fuit maior ætate, & dicitur maior. Et vide tex. & ibi Plat. in. l. 1. C. de consuli. & nō spargē. lib. 12. vbi tenet quod inter pares dignitates præferēdus est, qui eā primo adeptus est, & sic ille qui prior est tpe in dignitate, potior est in honoribus, & priuilegiis dignitatis vt in. l. si. C. de præfe. præto. eod. lib. 12. Et sic patet scdm Plat. in. d. l. 1. quod antiquior, seu prior doctoratu, militia cōsulatu, vel alia dignitate, debet præferri alteri in eadē dignitate secūdario cōstituto, in eundo, loquēdo, sedēdo, discernēdo, & similibus. de quo ibi per eum. Et vide eundē Plat. in. l. 1. C. eod. de præfe. præto. lib. 12. vbi ait, quod dignitates possunt esse in pari gradu, & in eis habet locum regula. Qui prior est tempore, potior est in prælatione, & idem & latius tenet idem Plat. in lege vnicuiq;. C. de proximi. sacr. eodem lib. 12. prima colū. quem omnino vide, nisi princeps hoc alteret ex causa, vt ibi dictus Platea. & eundem in lege fi. C. de tyroni. lib. eo. 12. & ibi text. Et facit quod tenet Bald. in capit. cùm olim. de consuetu. in principio. vbi ait, quod antiquiores
2 clerici, & doctores, debent habere primum locum, deinde cęteri per ordinem. De quo vide, quę accumulat Ias. & doctores in lege cùm quid ff. si cert. peta. numer. 11. Et hoc credo esse seruandum de iure, & in multis conciliis ciuitatum seruatur, nisi aliud de consuetudine, vel statuto ipsius ciuitatis caueatur. Et facit in simili quod tenet Speculator in titulo de aduoca. §. Iam nunc videndum. versicul. iuniores. numero vndecimo vbi tenet, quòd iuniores debent in iudicio primò loqui, & maiores vltimò, vt eorum dicta speciosa melius iudex memoriæ commendet, quia vltimò audita efficacius retinentur. Et sic non debet minor maioris locum occupare, alias debet poni in loco viliori, & priuari loco assumpto. casus est singularis in capitul. præcipimus. 63. distinctione. tenet Roma. singulari. 389. & sic debemus cedere alteri secundum gradus prærogatiuam, quod sæpius venit in disceptatione. Quinimo dicit Angelus in. §. cùmque antea. Institu. de bonorum possessio. in fine, quod si minor in dignitate non cedat maiori in dignitate incedendo, & sedendo, potest implorare officium iudicis, vt ei inhibeatur. vt in capit. primo. de maio. & obedi. & in lege prima & secunda. C. vt dignit. ord. seruc. licet non posit agi iniuriarum. vt in lege si quis de honoribus. ff. de iniuriis. Et vide glo. & ibi Fab. in. §. aliam. Institu. eodem. titul. de bonorum possess. de quo vide Bal. latè in cap. licet causam. de probatio. numer. sexto. & ibi tenet, quòd honorantia potest vendicari. Et adde, quod quis potest habere, etiam si sit laicus, sedem, seu bancham in ecclesia quoad vsum. vt tenet Abbas in capit. abolendæ, de sepultur. numero quinto. & sequitur Stephanus Aufrerius. in tractatu de potestate seculari contra ecclesiam. quarta regula. numero. 51. tomo, quinto tractatū. folio. 436. Attamen talis consuetudo in contrarium nisi esset inducta ex causa legitima, de qua constaret tanquam scandalosa. & contra naturalem æquitatem. non valet, secundùm Hosti. & Anto. in cap. primo de maio. & obedi. Ita tenet Fran. de Areti. in consilio. 23. versi. ad tertiū. & tenet & sequitur Anto. de Lan driano in additione. ad Alexā. in dicta lege. cùm quid. ff. si cert. peta. in parte, antiquiorem. Sed
3 quid si aliquis decurio (idest Regidor) expulsus est de cōcilio ciuitatis (.i. de regimiēto) & postea est restitutus, an recuperet in collegio, vel in dicto regimento locum, seu vocem, quam antea habebat. Dic quod non, quia habebitur vt quidam de nouo perueniens in collegio. tenet Barto. in lege qui ad tempus. ff. de decurio. quod nota, quia iam de facto accidit. Et quòd restitutus non recuperet locum per alium occupatū, facit. l. prima, ff. de decurio. et. l. si fine. §. sed quid. ff. de minio. & tenet Guido singula. 365. §. fi. Sed contrarium videtur tenere Bald. in lege in his rebus. §. vxor diuortio. ff. soluto matrimonio.

Sed

☞Sed pro Bart. facit quod tenet glos. in capit. si. qui incipit. Præcipimus. 93. distin. iam allegato, vbi tenet quòd qui delinquit in aliquo ordine, in hoc punitur, quod postponitus aliis sui ordinis. Et si scholaris doctor cõfinetur & restituatur ad gratiam, debet iterum matriculari, & non recuperat primum locum, sed habetur pro nouitio. tenet Bertachi. in tracta. gabella. in. 7. parte. nu. 53. tomo. 6. tractatu. folio. 63. &

salga [b] luego la tal persona, o personas a quien tocare el negocio, y no torne entre tanto que en aquel negocio se platicare. Y esto mismo se faga, si el negocio tocare a otra persona que cõ

Barto. in. l. prima. C. de his qui in exili. dati sunt. lib. 10. & in. l. qui ad temporis. ☞Et facit quod tenet Iohan. de Plat. in lege. metallarij. C. de metalla. lib. 11. vbi ait, quod quando quis reducitur ad corpus, à quo aufugerat, ponitur in deteriori statio quia vbi erat in primo loco, propter eius absentiam vel delictum ponitur in vltimo. Quod intellige, quando aliquis deponitur in deteriori loco, seu eximitur ab ordine in officiis, in quibus est honor oneri admistus. Secus si contineret solum onus, tunc remouendo delictum, non præbet immunitatem secundùm Plat. ibi. quod nota.

Summarium.

1 Quod in conciliis tractatur, an debeat reuelari.

2 Existens in concilio, quando aliquid malum tractatur, an sit culpabilis.

b 1 Se salga. [b] Nec impediatur quod ibi debet tractari, quod debet esse secretum, & nõ debet reuelari, nisi habita licentia. tenet Bal. in. c. de noua forma fideli. in vsi. feud. num. 7. ☞Quia quando quis recipitur ad officium rectoriæ, ita debet iurare. text. in cap. Ego enim. de iure iurã. ibi. nulli pandam. & tenet beatus Florenti. in prima parte. tit. 4. cap. 8. de consilio. §. 4. vbi ait, quod ea, quæ tractantur in conciliis alicuius ciuitatis, vel vniuersitatis, debent esse occulta, quia aliàs scandala multa possunt oriri, prout dixi suprà in procemio istorum capitulorum in glo. Auemos acordado. 2. colũ. ☞Sed intellige de honesto concilio, & non de alteri nociuo, quia tunc potest reuelare, etiam sine metu periurij, secreta concilij illiciti, secundùm Abb. in dicto cap. ego enim. nu. 7. quod sequitur Lodoui. Roma. singul. 706. & ibi eius additio. ☞Et facit secundùm Roma. illud, quod dicimus, quod iurans seruare statuta, intelligitur de licitis, non de illicitis. vt in capit. primo. de iure iuran. in. 6. & in lege nemo. §. si iussu. ff. de regul. iuri. in gloss. facit glo. in cap. nec vi. 13. distin. ☞Sed vtrum existẽs 2 † in concilio, & tacet quando aliquod malum tractatur, sit culpabilis? Dic quod quando obuiare potest, & tacet, tenetur, & de damno tenetur, qui tenetur loqui, & tacet, consentit in eius præiudiciũ. l. de etate. §. qui tacuit. ff. de interroga. actio. & c. c. si post præstitum. de confessis. in. 6. quilibet enim de vniuersitate tenetur votum suum exprimere in concernẽtibus facta communitatis ex debito officij. arg. in cap. primo de his quæ fiunt à maio. part. capitul. vbi dicit Innoc. quod nisi contradicat, si ibi aliqua malè agerentur, habetur pro consentiente quo ad peccatum & ad pœnam, sed intellige quo ad culpam, sed de pœna non nisi in his, quibus ex officio competit, vt in prælato, & habẽtibus vocem. Et secundum hanc distinctionem limitat Bar. in lege vtrũ. ff. de parraci. vbi vult, quod solùm teneatur obuiare qui est subiectus illi, qui debet offendi, sicut seruus, filius. glo. in. l. culpa caret. ff. de regul. iur. text. in. §. alia. Instit. de publi. iudi. qui vult, quod conscius, quamuis extraneus, puniatur. Quod intellige, quando tenetur ex officio, vel quando dolosè non prohibuit, vel in crimine læsæ maiestatis. vt in. l. quisquis. C. ad. l. Iulia. maiesta. ☞Sed sine ista limitatione est verum, quod præsens in collegio, & tacens, incurrit pœnam in damnatis & iniquis approbatis. Abb. in cap. primo de his quæ fiunt à maio. part. capitul. & in. c. continebatur. de his quæ fiunt à præla. & in cap. in causis. de elc. & in cap. 2. de locato. Feli. in. capit. cùm Bartoldus. de re iudi. & in. cap. cùm omnes. de constitut. & tenet summa Syluestri. in parte, consensus. §. 3. ☞Imò si aliquis ex consilio communicato consilio delinquit, magis puniuntur cæteri consiliarij, quàm ipse: quia data est libera facultas toti officio resistendi suæ pertinaciæ, & si non resistit puniuntur. vt tenet Iohannes. de Platea. in lege omnes iudices. C. de decurio. libro decimo. numer. secundo. loquendo in delicto præsidis, seu iudicis, quia omnes alij sui

alij sui officiales puniuntur ex delicto suo pecuniariter, plus quam ipse iudex.

Summarium.

1 Amicitia maxima idem operatur, quod affinitas, seu coniunctio sanguinis.
2 Affectio facit, quod legata debeantur ex testamento non solenni.
3 Sicut propter coiunctionẽ, vel affinitatẽ dolus tollitur praesumptiuè: ita propter magnã amicitiã.
4 Amici veniunt appellatione suorum.
5 Iura loquentia in affine, vel coniuncto sanguine, habent locum in amico magna amicitia coniuncto.
6 Amicitia magna quae dicatur arbitrio iudicis relinquitur.
7 Sicut qui receptabit affinem, non punitur, ita si receptabit amicum.
8 Sicut ratione sanguinis minuitur poena, ita minuitur ratione amicitiae.
9 Sicut possum occidere impunè illum, qui fecit insultum contra consanguineum cum armis, ita potero occidere insultantẽ amicum meum cum armis.

c **Amistad.** Nota text. expressum, & non est alibi de iure istius 1 regni, quod idem operatur † maxima amicitia, quod operatur affinitas seu coniunctio sanguinis, est tex. simul. in l. cum allegas. C. de castren. peculio, mili. lib. 12. & voluit glo. in c. 1. de testament. lib. 6. facit glo. & quod ibi dixit Abb. & Barb. col. 25. in c. requisisti. de testa. Cy. Saly. Alex. & Ias. in l. exigendi. C. de procurato. Pro quo facit optimè tex. in l. 2. in princip. in verb. amici. ff. quod pet. tuto. Cy in l. inuitus. C. de pecura. col. 3. Facit tex. cum gl. singul. in l. testamento. ff. de fid. cômi. liber. quae dicit, quod affectio facit, quod ex testa 2 mento † non solẽni, quęcunq; legata debeãtur. de quo tex. dixit singularia Ias. in l. non dubium. a. col. C. de testamen. & faciũt ea, quae tradit Hippoly. de Marsi. in repete. l. vnicae. C. de raptu virgi. nu. 206. cum sequentibus. Et facit glos. in l. 3 1. C. de sicariis. quae dicit, quod sicut † dolus tollitur praesũptiuè, propter cõiunctionẽ, vel affinitatẽ, ita etiã tollitur propter magnã amicitiã. & dicit Bal. in repertorio suo, in verb. amicitia, quod maxima amicitia copulatus propinquo similis est, ad quod allegat l. latẽ. §. amicos. ff. de verb. signi. & idẽ tenet ipse in l. 1. 13. col. versi. quo ad primũ. C. quod accusa. possunt & ibi in 22. col. quod amici † veniunt appellatione 4 suorum, & in addi. ad Spec. in tit. de citatiõe. in verbo, quando citatus, dicit, quod amicus cõparens, pro amico audiendus est. Et ex istis apparet, quod iura loquen 5 tia in † affine, vel coniuncto sanguine, habent locum in amico magnã amicitia coniuncto. Sed 6 quae dicatur magna amicitia? † dic. quod relinquitur arbitrio iudicis. vt tenet Andre. Sicul. Barb. in d. c. requisiti. col. 25. Facit quoq;, quia sicut qui rece 7 ptat † affinem, nõ punitur, vt tenet Hyppol. de Mar. in singula. 269. ad minus punitur mitius, vt Gandi. in tract. malefi. § parte. de furibus & latro. nu. 14. versi. & sic dic ita, si receptat amicũ, prout tenet Hip. vbi supra. in. ... reprobando ... qui contrariũ tenet in l. 1. nullus. C. de maledi. & materna. Et sicut ratione sanguinis 8 minuitur poena, † vt quando quis in cõtinenti prorrumpit vt in d. l. prima. C. de emendatio. propinquo, & dixi suprà. in c. primo. in glo. Detechamente. versi. vel si consuetus ita minuitur poena ratiõe amicitiae, vt ibi dixi. versi. quoq; ego bene dere. Quoq; infertur ex supradictis, quod infert d. Hip. de Mar. in d. repeti. l. vnicae. C. de raptu. 9 virgi. nu. 210. quod sicut ego impunè † possum occidere illum, qui fecit insultum contra consanguineum meum, vel affinem cũ armis pro defensione sua, sic ego possum pro me tali casu talẽ insultantẽ occidere impunè, vt dixit Bal. in l. raptores. in 2. notabili. C. de epis. & cleri. quẽ refert & sequitur Ias. in l. prima. 2. col. C. de indiuidui. tol. lẽ. vbi plura adducit in corroboratione huius dicti: ita potero impunè occidere insultantẽ cum armis amicum meum maxima amicitia coniunctũ per praedicta. Quod firmat Hippolytus. vbi supra audaciter, quia hoc expressẽ voluit Bal. in l. vt vim. ff. de iusti. & iure. 2. colũ. versic. quintò quaeritur. nu. 6. vbi in expresso dicit, quod licet defendere amicum irrita amicitia cõiunctũ: quia aequiparatur illis, qui sicut de suo sanguine l. cum alienam. C. de lega. nam veri amici sunt vna anima in pluribus corporibus secundum Aristo. & est glo. expressa in cap. dilecto. de senten. excõmu. in 6. in verbo vicino, & facit quod tenet Paul. de Cast. in l. refectionis. C. cõmunia praedi. nu. 4. & Caepola in tracta. de seruitu. & in cautela. 23. & vide quoque Hip. de Marsi. in singulari. 351. incipiente. Amicitia magna. vbi quasi omnia congerit.

el tẽga tal deudo, o tal amistad, o razon por cuya causa deua ser recusa-

Summarium.

1 Recusationis causae.

Recusada

d 1 Recuſada. [d] Aliquas cauſas recuſationis † vi, per gloſ. in capit. cauſamque. el. 2. de offi. delega. Alias plures ponit Philippus Fran. in capit. poſtremo. de appella. & Specula. in tit. de iudice delega. §. ſupereſt. quem ſingulariter vide. ¶ Quibus adde, quòd non ſolum ex dictis cauſis poteſt iudex recuſari, ſed etiam ex cauſis in iure nõ expreſsis, quia iuſtæ cauſæ ſuſpicionis non ſunt omnes in iure expreſſæ, quia non poſſunt de facili omnes exprimi ſed iudex, vel arbiter, arbitrabitur eam iuſtam, vel iniuſtam, ſecundum alias cauſas in iure expreſſas, vt tenet Abb. in cap. cum ſpeciali. de appella. nu. 7. ¶ Et q̃ cauſa recuſationis ſi eſt iuſta, vel iniuſta, relinquatur arbitrio iudicis, tenet Angel. in l. apertiſsimi. C. de iudi. in fine. & probat tex. noſter ibi, O razon. & per additio. Abb. in dicto. c. cum ſpeciali. Vide alias cauſas, ex quibus iudex poteſt recuſari, in additione, quæ eſt in numero decimo.

da [d], y los autos que ſe hizieren contra eſto, que no valgã [e].

Prætorũ Cap. 45,

Otroſi, q̃ las penas, q̃ pertenecen a nueſtra camara que fuerẽ adiudicadas, por vos, o per vr̃os officiales para la nueſtra camara, o para la guerra, y las otras penas arbitrarias, que vos puſierdes de vueſtro officio, aun que ſeã applicadas a obras publicas, o pias, que vos o vr̃os officiales no las podays gaſtar, ni tomar en ninguna manera, aunq̃ digã, q̃ los corregidores que fueron antes q̃ vos, eſtuuierõ en coſtumbre de las lleuar. Y todas anſi las vnas como las otras ſe condenen ante vn eſcriuano publico del numero, q̃ pa-

Summarium.

1 Retractio actus an ſit pœna.

e 1 No valgã. [e] In pœnam faciẽtium contrarium: quia retractatio † actus pœna eſt. gl. in cap. decet. §. ordinarij. de immunit. eccleſi. in. 6. in parte, proceſſus. Et tex. in cap. diſpendia. de reſcriptis in. 6. cõmen. in illum tex. Abb. Barb. & Feli. in cap. cognoſcentes. de conſtitu. tenet Bal. in. l. nemo martyres. C. de ſacroſanct. eccleſiis. licet Abb. in dicto cap. cognoſcentes. nu. 5. teneat cõtrarium per illum tex. Tamen concordando referendo Bal. dicit, q̃ aut nullitas alicuius actus inducitur in odiũ alicuius & tunc dicitur pœnalis, aut in defectum ſolẽnitatis inducitur nullitas. & nõ eſt pœnalis, contra quã diſtinctionẽ videtur tex. in. l. fi. C. de liber. præte. vbi eſt nullitas actus propter defectũ ſolẽnitatis & text. ibi pœnã appellat. Et q̃ ſit pœna annullatio actus, tenet Bar. in. l. prætor ait. ff. de noui. ope. nũtia. & ibi Alex. nu. 5. facit tex. in. l. ſenatus. ff. de contrahen. emptio. de quo p addi. Abb. in. d. c. cognoſcentes. ¶ Et licet ſit pœna irritatio contractus, non eſt naturalis pœna cõtrahentium contra legem, vel mandatũ ſuperioris, imò eſt contra ius, qui dicit pacta ſeruabo: quia naturalis autem pœna eſt, vbi ponitur pœna corporalis, vel pecuniaria, vel ꝓnt iudici videtur, vbi pœna non eſt ſtatuta. vt reſidet Fel. in. d. c. cognoſcentes. 3. col. verſi. in contrariũ. per. d. Innoc. c. ſi verè. de ſent. excõmu. de qua materia p. d. Barb. in. d. c. cognoſcẽtes. 8. col.

Prætorum caput. 44. finis.

Sequitur caput. 45.

Summarium.

1 PEcuniam publicam, vel priuatam Cæſaris iudex non debet vſurpare, nec ad publicos vſus cõuertere.

2 Solutio regularis facta de reb' priuatis principis & eorũ titulis, nõ debet à iudicibus vſurpari.

3 Pœnas ſoluendas camerario vel ad certas cauſas deſtinatas, iudex non põt ad alios vſus, etiam publicos deſtinare, niſi ex licẽcia ſuperioris. Et idem in aliis habentibus publicam adminiſtrationem.

a 1 NI tomar. [a] Non licet officiali pecuniã publicã †, vel priuatam ipſius Cæſaris ad vnam cauſam deputatam vſurpare, vt inde conſequatur

ra ello fagays escoger y poner[b] el qual sea el que vierdes que es mas fiable: y que este escriuano tenga cargo de escreuir todas las dichas penas, q̄ vos, y vr̃os officiales condenaredes a algunos: y que luego otro dia despues q̄ fueren cōdenadas de copia dellas al escriuano de concejo, el qual tenga cargo de las recebir todas, paraque procure la execucion dellas. Y si el processo

sequatur aliquam commoditatem, nec etiam ad alios vsus publicos, vel alias publicas necessitates conuertere. tex. est similis in lege sciant iudices. C. de his quæ ex publi. collatione illata sunt. lib. decimo. & ibi Iohan. de Platea. & facit tex. in lege finali. C. de locatio. fundo. patri. lib. 11. & in lege. 2. C. de frumento vrbi. constantinop. & in authen. de colla. §. iubemus nullā. colla. 9. l. legatum. ff. de administra. rerum ad ciuit. pertinen. Et sic patet, ꝙ nedum est prohibita vsurpatio publicarum pecuniarum, sed etiam regularis † solutio
2 facta de rebus priuatis principis, & eorum titulis, nō debeat vsurpari à iudicibus maximè, vel ab aliis officialibus exigentibus, sub pœna grauissima secundùm Iohan. de Platea. in dicta lege sciant iudices. ☞ Et dicit ibi esse arg. ꝙ iudex
3 † pœnas soluendas camerario vel ad certas causas destinatas non potest ad alios vsus, etiam publicos destinare, nisi ex licentia superioris, vel nisi sit modica pecunia ex multis redacta, quę in necessariam operam sui officij conuerti potest: vt in lege præcepit. C. de cano. larg. titul. lib. decimo. & idem tenet Iohan. de Platea. ibi. Et vide glo. & ibi Ang. in. §. sunt præterea. Institu. de publicis iudi. vbi tenet. ꝙ si aliquis habebat aliquam administrationem publicam, & ex ea aliquid conuertit in suum, incidit in pœnā tertiæ partis. ☞ Et idem dicit, ꝙ si isti camerarij finito officio aliquid retinent, tenentur eadem pœna. ☞ Et quoq; ista pœna tenetur officialis, qui colligit vnam collectam destinatam ad vnum vsum, & ipse cōuertit in alium vsum, etiam si esset pro necessitate communis. vide text. in lege hac lege. C. de aquæductu. lib. 11. & ibi Iohan. de Platea. & text. in lege. 14. titul. 14. Parti. septima. ☞ Et Bartolus in lege missi opinatores. C. de exactoribus. tribu. libro decimo. vbi dicit, quòd ille text. facit contra officiales. & collectores collectarum, & sordidorum, quòd si aliquid retinent de eo, quod exercuerunt, vel aliquod seruitium acceperunt, ab his, qui debent aliquid à communi recipere, vt eis fiat solutio puniuntur in duplo. & Iohannes de Platea. ibi nume. septimo. versicul. quintò noto. ☞ Et facit in simili quod tenet. textus in lege nulli. C. de conditis in publicis horreis. libro decimo. vbi nullus debet in suam vtilitatem conuertere species in horreis publicis reconditas, aliàs deportatur. Caueant ergo officiales abundantiæ, qui habent custodire frumentum in publicis horreis reconditis, nec occultè conuertendo in suos vsus, incidant in pœnam, secundùm Plateam. ibi. ☞ Et idem, si quantitas sit deputata ad emptionem frumenti non potest minui, nec in alios vsus conuerti. tenet ipse Platea. in lege secunda. C. de frument. vrbi. Costantinop. lib. 11. aliàs in duplum tenetur. vt ibi. ☞ Et an officialis public⁹ camerarius, vel exactor publicus potest negotiari cum pecuniis publicis. & an lucrum adquiratur ei, vel publico? Vide Philippum Decium consil. 6. & vide Montal. in glo. ordinamēt. in parte, Officiales. Vide in cap. 19. in capit. iudi. syndicatus. in glos. Cobrar.

Summarium.

1 Correctores prouinciarum possunt facere susceptores & thesaurarios.
2 Receptores, camerarij, & thesaurarij sunt immunes à collectis.
3 Receptores debent exigere, non solùm debita noua, verùm etiam antiqua.
4 Administrator, an potest exigere ab alio administratore.
5 Si susceptor, vel camerarius regis, seu Baronis scripsit se recepisse aliquid ab eo, qui tenebatur regi, vel Baroni vel ciuitati, an debitor sit liberatus.

b Poner. [b] Nota tex. ꝙ correctores prouin-
1 ciarū posśūt† facere susceptores & thesaurarios. Idem tenet Bar. in l. pręcipit. C. de cano. larg. tit. lib. 10. & ibi Iohā. de. Plat. nu. 6. vbi dicit, ꝙ similiter legatus, q eſt in prouicia, q

 proconsuli

passare ante otro escriuano, q̄ toda via para dar la sentēcia llame al escriuano que fuere diputado por ante quien passen las condenaciones, y las reciba: y si el dicho escriuano fuere negligēte en dar la dicha copia al escriuano de concejo a otro dia, que pague lo q̄ montarē las dichas penas con el quatrotanto y el dicho escriuano de cōcejo tenga y cobre las dichas penas pertenesciētes ala camara, o para guerra para acudir con ellas a quiē nr̄o poder ouiere[c] firmado d̄ nr̄os nōbres, y no a otra persona alguna. Y si no pusiere la diligēcia que deue en las cobrar, q̄ las pague de su bolsa, Y q̄ el di-

drocōnsuli equiparatur, vt solet notari per doct. in.c.v.de offi.deleg.in.6. Sed hoc intellige, quòd potest thesaurarios eligere, scilicet specialem in prouincia sibi commissa. Secus est in generali, quia thesaurarium, & receptorem generalem elegit rex, vel procurator fisci, & postea consensu curiæ.i.principis, cōfirmatur. vt in.l.supercreandis. C.de iure fisci.lib.10.& in.l.exactores. C. de exact.trib.eod. lib. ¶ Ex quo infert Bar.in.d.l.pręcipit. q̄ potestas non potest facere, seu mandare, q̄ pecunia in communi redigenda soluatur alteri, quàm camerario, seu thesaurario cōmunis. quod sequitur ibi Iohan. de Plat. in fine. ¶ Adde quoque, q̄ isti camerarij, seu receptores, & thesaurarij ciui-
2 tatum, sunt † immunes à collectis, durantibus eorum officiis: quia regulariter honorem sustinenti, munus imponi non potest. tenet Lucas de Pēna in dicta lege. præcipit. prima col. per legem honor. ff. de muneri. & hono. & ibi gl. ¶ Itē dic q̄ isti suscepto-
3 res, & † exactores, qui de nouo creantur ad istas collectas, & tributa recipienda, non solū debent exigere, suscipere ea, quæ debetur ratione præsentis anni, sed etiam ab his, qui pręteritis annis nondum soluerunt, & etiam id, quod antiqui susceptores, seu exactores remanserunt debitores: & sic antiqua debita potest nouus exactor exigere tam à debitoribus, quàm etiam reliqua ab antiquis exactoribus. vt est text. & ibi Platea in lege susceptorem. C. de susceptoribus, præposi. archa. lib. decimo, & tenet Montaluus in lege tertia. titulo decimoseptimo. libro tertio. foro legum. in glossa. Por arrendar. in fine. ¶ Et quan-
4 do vnus administrator † potest exigere ab alio? Dic vt per Bartolum in lege qui proprio. §. finali. cum lege sequenti. ff. de procuratoribus. & in lege cum plures. ff de administratione tutorum. & in lege secunda. C. eodem titulo.
¶ In proposito nota, quòd si talis susceptor, vel
5 camerarius † regis, vel baronis, seu ciuitatis scribat se recepisse aliquid ab eo, qui tenebatur Regi, vel Baronis, vel ciuitati, licet in veritate non receperit, tamen quòd se tenebitur prius, & debitor liberatur, nisi fortè iste camerarius desinit esse soluendo, quia tunc habetur recursus ad primum debitorem. prout tenet Iohan. de Plat. in lege securitates. C. eod. tit. de suscep. & arca. lib. decimo.

Summarium.

1 POenas applicandas cameræ Regis non potest rex donare, seu dare. donec prius per sententiam diffinitiuam sint terminatæ.

c 1 Ouiere. [c] Quas quidem pœnas rex non potest † donare, nec dare, donec prius iuditio sint terminatæ per sententiam diffinitiuam, quæ in rem transeat iudicatam. Et si fortè de facto per quodcunq; rescriptum, vel literam tales pœnas donauerit personæ cuiuscunque sit status, vel conditionis, non valet tale rescriptum, seu litera, nec debet obediri, nec adimpleri, non obstantibus quibuscunq; clausulis derogatoriis, & firmitatibus. Et tabellio autē regis, seu cancellarius, qui tale expedierit rescriptum, ipso facto officium debet perdere & vlterius eo punitur. vt tenet latè Montal. in glo. ordi. regali, in parte, Pena, seu etiā calonia, vbi vide. Sed tu vide pragmaticam. 49. in pragmaticis factis in ciuitate Segobiæ per nostram Imperatricē atq; reginam, anno. 1531. & vi. Iohā. de Plat. in lege in rem suam. C. de pœnis fiscali. lib. 10. versic. nota, & vide eundem Plat. in lege prima. C. de petitis bono. subla. lib. decimo.

Las

Las pague con las setenas. [d] y el dicho corregidor cobrare las dichas penas, o parte dellas por via directa o indirecta, que las pague con las setenas [d] y se cobren del tertio postrero de su salario, o de sus bienes. Y las otras penas, que se aplicaren a alguna obra publica, o pia el escriuano de concejo por vuestro mãdado gaste aquella parte, que de las penas arbitrarias por la ley de Toledo [e] es aplicado a la tal obra, y cõ la otra parte acuda a nr̃a camara, segun la dicha ley lo dispone, y que se gaste en aquello para q̃ fuere aplicado, y no en otra manera. Y en el fin del año que vos tomeys la cuẽta de las dichas penas a los dichos dos escriuanos, y firmada de vr̃o nõbre, y de los [a] dichos nõbres de [1] llos la embieys vna a los cõtadores mayores, y otra al nr̃o thesorero, pa q̃ pueda embiar por lo q̃ ouiere ď cobrar. Y ansi mismo deys la dicha cuẽta al q̃ vos fuere a tomar la residẽcia por ante los dichos. 2. escriuãos. Y el dicho escriuano no acuda, ni cõsienta acudir cõ ellas a otra persona algũa. Y si

[d] Ius est nouum, quia de iure digestorum in quadruplum tenebatur. per textum in lege aufertur. §. final. ff. de iure fisci. de quo per Paridem de Puteo. in tractatu syndicat. in parte. Syndicatur etiam officiales de subtractis. ex pecunia publica. folio. trigesimo quarto.

De Toledo. [e] Quæ est lex quadragesima octaua. titulo decimonono libro octauo. in ordinationi. regali. in fine. ¶ Sed hodie dictæ pœnæ arbitrariæ debent expendi cum interuentione regis juenti. vt in pragmatica trigesima octaua. in curiis Vallisoleti anno 1537.

Prętorũ ca. 45. finis. Sequitur caput. 46.

Sumariũ

1 Exemplo instrumenti de mandato Papæ, vel Regis, creditur.

L traslado. [a] Nota tex. q̃ exemplo † instrumenti, de mandato Papæ, vel regis exẽplato creditur, & statur, sine citatiõe. Idẽ tenet Feli. in cap. si. de fide instru. 3. col. versic. fallit quartò. allegãdo Host. & Imol. in c. peruenit. de fideiuss. Circa quod vide quæ posui in. c. 19 suprà cod. in glo. Que se trasladen.

Prætorum Caput. 46.

Otrosi, mãdamos, que el q̃ assi fuere por assistente, o gouernador, o corregidor lleue el traslado [a], que le sera dado de las pragmaticas, y leyes, que disponen cerca de lo contenido en estos capitulos, y de las cosas, q̃ los corregidores, y officiales de cõcejo deuẽ hazer y guardar, especialmente las que cõciernen al regimiẽto, y buena gouernaciõ de las ciudades, y villas, por q̃ por ellas se pueda cũplidamente informar de que manera ha de

Summarium.

1 Intẽtio finalis regẽtis ďbet eẽ pax, & vnio ciuiũ

2 Pax, & vnitas magis potest effici, si ciuitas regatur per vnum, quam per plures.

3 Ciuitas magis est potentior, quãdo regitur per vnum, quam si per plures.

4 In bene regente, tria requiruntur.

b Regir. b Aristo.3.Politicorum,tractat modos regēdi ciuitatem. & Aegidius Roma.de ordine fratrum sancti Augusti.in lib. quem fecit de regimine principum. ℣Sed tene, 1 quod intentio† finalis regentis debet esse pax,& vnio ciuiū.vt.ff.de offi.præfi.l.congruit.in princip.& in authē.de mādat.princi.§.dein de conueniēs.col la.3.quæ pax†.& vnitas magis potest effici,& obseruari,si populus regatur per vnum quàm per plures. ergo est melius regi per vnum. Quod probatur. in principatu plurium non potest esse capax,nisi quatenus illi plures sunt vnum per voluntatem.Quod patet: quia si discordant, impeditur eorum actio per concursum.vt in.l. cōsilio.§.fi.ff.de cura furior.&.ff.de seruit.vrba. præd.l.itinere.cum similibus.& sic nō debent esse plures iudices in ea.Quod probatur quoque: quia ex hoc ipsa ciuitas,& respublica redderet,

regir b, y gouernar lo que a su cargo estuuiere.

Prætorū cap.47.

Teque tenga cargo especial de castigar los pecados publicos a,

3 †& potentior. Quod probatur. Virtus quantò magis est vnita,tantò fortior est,quā sit in plures dispersa.vt authen.de san.& vlter.fra.§.quia igitur,colla.6.si igitur tota ciuitatis potentia cōgregaretur in vnum,esset efficatior,& per illā princeps propter maiorem potentiam melius poterit gubernari.vt tenet Bar.& hæc alia in tract.de regi.ciui.2.colum.Et melius regitur per vnum, quàm per plures: quia multitudo ad aliquod negotium exequendum,magis est ad damnum, quàm commodum,quia confusionem inducit, & segnius expedit,& maior machinatio potest induci.vt tenet Platea in.l. nam collatores.§.eo scilicet.in fine.C.de re milita.libr.12.text.in.l.3. §.apparet.C.quando,& quibus quarta pars debe.libr.10.& ideo non est vtile plures mittere executores ad bona debitorum capienda,secundùm Plate.ibi in dicto.§.eo scilicet.℣Vbi quoque dicit Bartol.in dicto tractatu,quòd quilibet
4 bene regenti tria† requirūtur.℣Primum,quòd perfectam rationem habeat ad discernendum,vt sciat iustum ab iniusto,licitum ab illicito separare vt.ff.de iusti.& iure.l.prima.℣Secundò,debet habere rectam intentionem.℣Tertiò debet habere perfectam stabilitatem. Ista probantur per definitionem iustitiæ,dum dicitur,est constans,& perpetua voluntas ius suum vnicuique tribuens.vt in.l.iustitia.ff.de iusti.& iure.Cætera circa istam materiam.vide per Bar.in.d.tract. vbi.vi.de malo & bono modo regendi.

Prætorum caput.46.finis.

Sequitur caput. 47.

Summarium.

1 Delictum publicum quod dicatur.
2 Si agitur de delicto publico,& de pœna applicanda fisco,quilibet admittitur ad querelandum contra potestatem,& eius officiales.

a Pvblicos. a Quę delicta publica dicuntur,
1 †altero de tribus modis secundùm Bartol.in.l.prima.ff.de publicis iudiciis.Et vno modo largißimè,vt est,quādo punitio fit ad vindictā,seu ad vtilitatem publicam. vt in.l.interdū.& in.l.quod senatus.ff.de iniuriis. ℣Alio modo,quando quilibet de populo potest accusare. vt in.§. consequens.Institut.de suspe.tuto. ℣Sed tu tene, remissis omnibus,quòd omne delictum dicitur publicum,quod non respicit offensam certę personæ principaliter,& de illo potest accusare quilibet de populo.prout tenet Bartol.in dicta.l.1. ff.de publicis iudiciis.column.2.versiculo,pro cuius declaratione.& idem Bartol.in.l.lex Cornelia.§.si quis libellum.ff.de iniuriis. in fine.& eundem Bartol.in.l.2.§.si publico.column.2.versicul.pro cuius declaratione. vsque in finem.& in Rubrica.ff.de pupul.actio.melius per totum titulum Institut. de public.iudic.§. publica autem iudicia. cum sequentibus. Et ibi Angel. in principio.num.2.dicit,quòd publica iudicia dicūtur:quia cuilibet competit publica accusatio. Ergo quotiēs vnicuiq; competit publica accusatio,dicitur crimen publicum.Dicit,quòd facit tex.in.d.§.consequens,& sic omnia iudicia,quæ tendunt ad vindictam publicam,possunt dici publica.& ita loquitur.d.l.senatus.& tenet Azo in Summa.de publicis iudi.ff. ℣Et licet pœna sit pecuniaria,si applicatur fisco,dicitur crimen publicum.vt tenet Bar.in.d.rubri.ff.de popul.acti. licet contrariū.& malè,teneat Bal.in rubr.C.qui accus.nō pos.℣Sed idē Bal.in tit.de pace iuram. fir.

fit.in vsi.feud.§.iniuria.nu.4.Dicit, ꝙ quando propter delictum venit ponenda pœna arbitrarii,non dicitur crimẽ publicũ. ⁋ Vide tu Amo. Iusti.in tracta.syndi.in parte,in termino compa
2 ruisset Iacobus.vbi dicit †, ꝙ si agatur de iure publico,& de pœna applicanda fisco, quilibet admittitur ad quere
3 landum cõtra potestatẽ. & eius officiales.vt dicit notare glo.in.l. iubemus.C.ad.l.Iul.repet.& in.l.a.ibi,à quocunq; pulsante.C.vbi ratio. agi opor.posset tamen secundum eundem cõtra personas talium querelantium opponere exceptiones,quæ possunt poni contra personas accusatorum de quibus per Bal.in rubric.& in.l.1.C.qui accusa.non possunt.

y juegos[b], y amancebados, y blasphemias[c], y otras cosas semejantes. Y cerca de los marcos q̃ se han de lleuar a las mancebas de

b **Juegos.** [b] Vt in.c.29.supra eodem. & ibi dixi.

c **Blásphemias.** [c] Vt in.c.25.supra eodem.& ibi vide.

Summarium.

1 Conrubina publica clerici,monachi,religiosi,vel vxorati,quæ dicatur.
2 Mulier coniugata, licet sit publica concubina clerici,vel vxorati,non punitur.
3 Maritus consentiens vxorem publicè adulterari,punitur.
4 Si concubina clerici contrahit matrimoniũ cum famulo ipsius clerici, & stat in domo ipsius clerici,punitur.
5 Officialis an potest tenere concubinam.
6 An potestas,vel officialis,qui cognouit carnaliter mulierem captam,puniatur.
7 Concubinatum dicitur vitium dissolutum.

d **Manceba publica** [d] Sed quę dicatur publica cõcubina ad hoc,vt pœna istius tex.habeat locum,& quia secundùm doctorem de Pala.Rubi.in loco infra,allegando. nonnulli errãt in intellectu & executione istius legis, & similium. Dicit,ꝙ vult declarare,ne imperiti iudices in futurum errent,sicut hactenus errauerunt, & consueuerunt aliquas mulieres , & nonnullos clericos infamare multis insidiis , & cauillationibus vtentes , vt clericos , & mulieres occultè simul coëuntes,& in eodem lecto iacentes capiant. Et omissis omnibus,tenet,attentamente istius tex. & cæterorum in materia loquentium , qui publicitatem requirunt. ⁋ Quòd concubina publica clerici †, monachi,religiosi , vel vxorati dicitur, quæ cõmuni opinioni vicinorum pro tali eius concubina reputabatur:quia scientibus , & videntibus vicinis , ille domus eius intrat,& conuersatur, & econtra illa in domum eius frequentat,& alimẽta, & alia necessaria recepit. Ista ergo dicitur publica concubina, vt debeat puniri per leges regni. vt concludit dictus Palat.Rubi.in repetitio. c. per vestras.de dona.§.21.qui incipit,ex his patet.fo.93 nu.17. ⁋ Et licet mulier inueniatur in lecto , vel in mensa cum clerico,vel religioso, seu vxorato, prout aliqui opinantur , & malè , vel si fuerit in delicto,& accessu deprehensa,talis deprehensio non dicitur,nec reddit delictum & concubinatum publicum,vel notorium,nisi aliter conuincatur secundùm Pala.Rubi.vbi supra. Ad quod dicit esse gl.notabil.iuncto tex.in.c. ex literarũ. de eo qui ducit in matri.quam polluit per adul. & ibi notãt Host.Ioh. And.& Ab.& est bonus tex.in.l.1.C de petitis bono.subla.lib.10.vbi deprehensus in crimine,dicitur de eo conuinctus, vt ibi Bar.Plat.& Luc.de Pen.Non ergo secundùm Pala.Rubi.sufficit,ꝙ mulier sit deprehensa in lecto ad hoc,vt dicatur publica concubina: sed oportet aliter de publicitate cõstare, putà, ꝙ multitudini se patere,non exponẽs,sicut de meretrice publica.34.distin.c.vidua,sicut etiam dicitur publicus aleator,vsurarius,& maledicus,& excõmunicatus.c.exceptionem.de exceptio. & in.c.2.de maled.& in.c.inter dilectos.de excess. præl.&.c.1.de vsur.nu.6. ⁋ Secus ergo, si secretè intrat domũ propriam, vel alienam detineat cõcubinam. nam tunc pœna publicæ concubinæ non incurrit secundũ Pala.Rubi.vbi supra.cum vnius rẽ secretã publicã denotet.vt dicit, ꝙ legitur, & notatur in.l.si quis domũ.ff.de iur.iurã.& Guiller.in Cle.quoniã.de vita,& honest.cler.in ver.publice. ⁋ Nec enim ad hoc, ꝙ aliquod dica

los clerigos, y frayles, y casados. Mandamos, que por la primera vez q̃ fuere hallada alguna muger ser manceba publica[d], de

tur publicum, sufficit quod sciatur ab aliquibus tantùm, vt notat idem Guill. in Clem. 1. §. fi. de concess. præben. dicit est aliquid publicè sciri, i. communiter, quando fit corã multis. vt Iohã. And. in c. præterea. de spon. Non ergo secundũ eund. Pala. Rubi. sufficit, quod semel, vel bis talis publicè videatur. vt notabiliter dicit glo. in constitutionibus Anglicanis de concubinis clericorum, super verbo, publicè. ¶ Tunc igitur fornicatio, vel concubinatus dicitur notorius, vel publicus quando quis habet concubinam sicut vxorẽ, publicè nutriendo filios ex ea procreatos, ita, quòd non audet diffiteri, aut negatio nulla esset. vt dicit gloss. vel dando ei publicè necessaria. vt dicit glo. in. l. sententiam. in versi. cælari. C. de pœnis. Facit. l. illud. §. sed & si. ff. de tritica actione, & c. nullus. & c. præter. 32. distin. Si autẽ non est ita notorium, sed probabiliter, potest tergi sciri. vt quia tenet concubinam cum matre, & dicit esse pedisequam matris, non dicitur huiusmodi cõcubina publica. vel manifesta, nec ille cõcubinarius publicus, vel manifestus. c. sicut. de cohabi. cleri. & mulier. & c. si qui. 81. distin. tenet Abb. post alios in. c. vestra. de cohab. cleric. & mulier. Ange. de Clauasio in sua Sũma. in parte, concubina. uers. 4. & Sũma Syluest. in parte, concubinarius. §. 4. Facit tex. in. c. interdicimus. ibi, missas publicas. 16. q. 1. vbi exponit Innoc. publicè. i. coram populo. facit. c. 1. de clandest. desp. quod nota: quia sæpe accidit, ne erres. ¶ Et facit quod tenet Innoc. & Abb. in. c. qualiter & quando. el 1. in fine. de accusa. vbi tenet, quod super fornicatione clerici, vel alterius, interrogari non potest de nomine mulieris, nisi sit notoria fornicatio eum illa, secus si est occulta. vt ibi per eos. & in auditorium doctoris de Pala. Rubi. facit dictũ Ang. in authenti. de trien. & semiss. §. consyderemus. colla. 3. num. 10. vbi tenet idem dicendo, quòd ad probandum concubinatum, debet articulari, quod talis, talem tenet mulierem liberæ conditionis in domo sua in suam concubinam, habitu concubinali, & ea vtebatur, & eam tractabat vt suam concubinam vicinis scientibus, & audientibus. Et eodem modo debet articulari de filiatione vxorata & fraternitate. Et facit quod tenet Bal. in c. cùm non ab homine. de iudiciis. in principio. vbi dicit in simili, quòd ad puniendum clericũ, vel alium de crimine, non sufficit sola deprehensio, nisi post deprehensionem conuincatur. vt in. c. primo de pœnis. & talis deprehensio non sufficit, nisi quo ad infamiam. vt Bald. ibi per textum. in. l. palàm. ff. de ritu nuptiar. ¶ Sed pœna istius text. non habet locum in muliere con-

2 iugata†: quia quamuis esset publica concubina clerici, monachi, vel vxorati. ut est text. in pragmati. 9. in libro pragmaticarum. folio. 88. est tex. in argument. in. l. si vxor. §. diuus Seuerus. ff. de adulter. vbi meretrix vxorata potest accusari de adulterio. ¶ Et sic statutum loquens de meretrice, non habet locum in ea, quæ est vxorata. secundũm Iohannem Andr. in additione ad Specula. in titu. de iniuriis. in rubric. de quo fecit festum Andre. Sicul. Barbat. in. c. lator. de pignor. 1. colum. versi. & adde Iohan. Andr. ¶ Vbi infert, quod mulier nupta non potest carcerari pro debito. Quod expressè voluit Bald. in. l. consentaneum. C. quomo. & quando iudex. de quo vi. quæ dixi supra in Procemio istorum capitum. in glossa. 1. Sed in casu nostro agitur de odio, & pœna, meritò non punietur pœnis legalibus disponentibus contra concubinas. Et sic aliàs dicit Pal. Rubios practicasse. ¶ Tamen dicit, quòd si tanta esset notorietas, quòd maritus illud sciat, & patia-
3 tur†, quamuis ipso tacente, & consentiente nemo possit adulterium accusare. vt in. l. 3. titul. 7. for. ll. libr. 4. & in. l. 2. titu. 17. Partit. 7. quæ aliter disponit corrigendo. l. quamuis. C. de adulter. §. 1. Institu. de publi. iudiciis, ille maritus venit puniendus, si fuit adulterij causa. vt in. l. 7. titu. 17. Parti. 7. quæ incipit, Rematar. Imò si ille fuit leno vxoris suæ, mortis pœnam incurrit. vt ead. 7. Part. tit. 22. l. 2. quæ incipit, Los alcaguetes. & traditur. in. l. mercalem. C. de conditio. ob turp. caus. & iudices hanc pœnam contra tales libenter deberent imponere, ex quo ita impudenter matrimonij fœdus & indiuiduitate fœdare, & diuidere non erubescunt vxorem & carnem, vt ita dixerim propriam polluendo, peccatũ quasi contra naturam committunt, secũdùm Pal. Rubi. vbi supra, & per suũ dictum Plazentiæ, & in Elbora (id est, Talauera) condemnaui quosdam homines, vt publicè verberarentur per vxores suas cum ristris alliorum, & lineis cornuum in collis, & executioni iussi: quia asentiebant vxoribus suis publicè esse in lupanari, & quia de adulterio vxoris nõ indignatur, præsumitur leno vt tenet Ferra. cautel. 14. & dicta pragm. 95. in fine. versi. Por quanto se dize. vbi iubet procedi cõtas viros consentientes vxores adulterari, & in cõcubinatu esse. ¶ Vide tu quoq; pragm. 97. in li. prag. fo. 89. vbi tenet, quod si concubina clerici
4 †cõtraxit matrimoniũ cũ famulo clerici, & stat in domo, & seruitio ipsius clerici in ipso delicto quod puniatur, sicut si non esset nupta, licet maritus eã nõ accuset. quod nota, & vi. ¶ Sed an officialis,
5 & sic iudex pôt† tenere concubinã, & habere in

ciuitatis

ciuitate quam regit. Par. de Put. in d. tract. synd. parte. adulteriũ fo. 43. nu. 8. & in fine tenet, ꝙ sic per. l. fi. ff. de concubi. Et est text. in. l. 1. tit. 14. par ti. 4. Sed tu iudex ab hoc peccato recede, & eam non habeas, quia, vt dicit Bald. io lege secunda. §. & cùm placuisset. ff. de origine iuris amor puellarũ subuertit rectũ iudiciũ. & Io hã. And. in. c. quorũdã. de electio. in. 6. in nouella. dicit, ꝙ non solũ prætoris manus à pecuniæ lucro, sed etiam oculi à libidinoso aspectu, cõtinentes esse debent. prout additio Bal. ibi tenet. ¶ Et vide per dictum Pari. de Put. vbi suprà. an pote

clerigo[e], o frayle,

6 stas puniatur, † vel custos carceris, q carnaliter cognouit mulierem carceratam. & ibi vi. quid si ista carcerata erat honesta, vel leuis, vel inhonesta. & vide tu Iohan. Fab. in. §. Item lex. institu. de publi. iudi. & Guido. papa. decisio. 448. & di cisio capell. Tolosa. 446. quasi in medio. & Hyppolyt. de Marsi. in. l. prima. ff. de. sicarii. nu. 8. & eunde in Hippolyt. de Marsi. in sua practi. crimi. in §. agredior. num. 33. & num. 26. ¶ Adde, quòd concubinatus dicitur vitium dissolutum. tenet Bal. per tex. ibi in cap. lator. de re iudica. in principio.

Summarium.

1 Contra concubinas clericorum, an iudex secularis potest procedere.
2 Concubina clerici non gaudet priuilegio fori.
3 An concubina clerici in minoribus beneficiati in pœnam incurrat.
4 Clericum concubinarium infragrãti delicto inuentum potest familia potestatis capere, & ducere ad suum iudicem.

[e] O clerigo[e] In quantum iste tex. iubet iudicibus secularibus
1 contra concubinas clericorum † procedere, non potest stare, quia est contra ius. prout tenet Petrus de Ancharra. in consilio. 192. incipiente. magnifice & illustrissime princeps. & in repeti. regul. ea quæ. in. 23. colũ. de regul. iu. 6. vbi consuluit, & tenet nõ valere statutũ conditum à laicis contra cõcubinã clericorũ, & sic debent puniri per iudicẽ ecclesiasticũ, quia committit sacrilegiũ clericis in hærendo. vt tenet Pala. rubius in repeti. rubricæ de dona. §. 39. fol. 21. nu. 7. per tex. cum glo. in. c. eos. 32. distin. & c. cùm multæ. 15. q. fi. & licet Pala. rubius non allegat, tenet in expresso Iohã. de Pla. in. l. 1. C. de mulieri. in quo loco, lib. 10. nu. 2. vbi ait, ꝙ concubina sacerdotis licet sit laica, tamen dicitur de familia sacerdotis, & ideo episcopus, & non potestas loci sui originis habet iurisdictionẽ in ea. per glo. in. d. c. eos. & idem tenet Hippolyt. de Marsi. in consilio. 84. nu. 43. dicẽdo. ꝙ si mulier laica cõmisit fornicationem cum aliquo sacerdote, ꝙ iudex ecclesiasticus non secularis puniet eam. Et Ias. in. l. cum quædam puella. ff. de iuri. om. iudi. nu. 17. tenet, ꝙ concubina est de familia cleri. arg. in. l. 1. § familię. ff. de public. ergo gaudet preuil. clerici. vt in. l. 1. & 2. C. de epis. & cleri. Et licet illud parũ faciat, q a debet intelligi de familia clerici licita. arg. in. l. relegatorum. in fine. ff. de interdictis & relega. ¶ Sed ꝙ concubi na clerici sit de foro clerici. tenet Abb. post An to. in. c. cùm sit generale. de foro compet. nu. 26. vbi per additio, & singulariter Ludo. Roma. in singula. 658. gl. in. d. c. eos. & in. c. clericum. n. q. 1. per rationem, qua ibi per eum. Et Ias. vbi suprà illam opi. tenet alia ratione. s. propter honorem clericorum, ne aliàs per laicos scandalizentur, quibus sunt exosi. vt in. c. nullus laicus. & cap. laicos. 2. q. 7. & quia familia clerici etiam si fit, ꝓ hibita retineri dicitur de foro ecclesiæ allegando Gemini. ¶ Sed supradictis nõ obstantibus, tex. noster procedit, & rectè fuit conditus, quia adducta in cõtrarium intelliguntur, quãdo concubina clerici nõ esset publica, nec notoria, aliàs secus, prout tenet dictus Petrus de Ancharra. in. d. repe. c. ea quæ ad finem. dicendo, ꝙ constitutio laicorum nõ potest disponere contra cõcubinas clericorũ, quia clerici infamarentur, procedit, quando occultè tenerent illas in concubinas. arg. in. c. scripturis. 96. distin. Secus si essent notoriæ, & ita dicit se consultum ab illustri domino Carolo de Mala testis de Arimino, & in facto respondisse quod refert, & sequitur Andre Siculus Barb. in. c. ecclesia sanctę Mariæ. de constitu. colũ. 11. & sequitur quoq; Feli. in. c. si si concubine. de sent, excom. dicendo, ꝙ iudex secularis potest punire concubinas clerici, si est concubina notoria. Secus si est occulta, quia tũc episcopus potest prohibere. & ideò rectè fuit dictũ in nostro tex. Mãceba publica. & sequitur Iohã. de Anna. in rub. de adulte. 2. colũ. versi. & faciũt prædicta ad. q. vbi ait, ꝙ publicã, & notoriã cõcubinã clerici iudex secularis põt punire, & statutũ facere cõtra tales. q a clerici enim publicè cõcubinas retinentes, grauius puniuntur, q; alii simplices fornicatores. c. præter hæc. 32. dist. & c. vestra. de cohabi. cleri. & mulierũ. & ĩ l. eũ qui probabilis. C. de epis & cleri. & ĩ authẽ. de sancti. epis. §. presbyteros. colla. 9. & Stepha. & Aufre. in tractr. de poste. Secul. regula secunda. nu. 34. tomo. 5. tracta. fo. 431. idẽ tenet dicẽdo,

ꝙ princeps secularis possit facere statuta pœnalia contra manifestas & notorias concubinas clericorum: quia in hoc honestas ecclesiæ non maculatur, sed potius defenditur, & sacri canones melius custodiuntur, & quia dictæ concubinæ crimen sacrilegij committunt, quod est crimen commune, iudex secularis in illo regno, illarum recipit cognitionem, & punit illas, sicut in isto: licet puniri possunt per iudicem ecclesiasticum: vt per glo. Abb. in.c. quisquam. de cohabi. cleri. & mulieri. num. 4. Et quod opi. Anchar. maximam continet æquitatē. ☞ Tamen dicit Anna. ꝙ iudex de facili in isto casu ad pœnā corporalem non debe prosilire: quia etiā adulteria hodie non puniuntur personaliter, sed detruditur in monasterio. C. de adulteriis. authē. sed hodie. & quia secundùm Iohā. de Anna. non videtur possse reddi ratio: quare hoc casu non posit per iudicem secularem puniri, à cuius iurisdictione non videtur exempta, ex eo, ꝙ delinquerit cum homine non subiecto ipsi iudici. allegat notata in l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. nec per hoc, vt dictum est, offenditur libertas ecclesiastica, nec honestas clericorū violatur. Imò iuuatur, & sacri canones custodiuntur. vt in.c. in adiutoriū. 10. distin. & in.c.1. de noui operi. enunt. ☞ Præterea licet iura eximant à iurisdictione laicorū clericos, & eorum familiam, vt notatur in.c.2. de foro compet. tamen appellatione familiæ, non numeratur concubina: nec mirum, quia nec iniusta vxor. vt in. l. de iure. §. fin. ff. ad municipal. prout notant docto. in. d.c.2. vbi tenet Iohan. de Imol.
2 ꝙ concubina † clerici non gaudet priuilegio fori. & vi. per Fel. in.c. ecclesia sanctæ Mariæ. de cōstitu. col. 76. versi. decimosexto. vbi per duas colū. dicit aduertendum ad rationes & fundamēta Petri de Anchara. in. d. consilio. & in. d. regul. Et in ciuitate Plazentiæ, cùm ibi fuissem iudex, inueni quandam prouisionem senatorum regaliū, vbi expressè cauebatur, seu mandabatur, ꝙ episcopus illius ciuitatis, seu eius vicarius, & prouisor, non cognosceret contra dictas concubinas clericorum super dicto concubinatu, sed tantum modo iustitia secularis illius ciuitatis. Et rectè fuit decretum, & iussum per dictos senatores regalis consilij, & lex generalis debebat supra hoc promulgari. ☞ Secus est, quando occultè mecharetur cum clerico, quia tunc iudex secularis non potest eam punire, procedendo ex officio contra eam: quia isto casu clericus disfamaretur, saltem infamia facti. vt Iohānes de Annania vbi supra. per text. in capit. tantis. Daniel. 82. distin. & talis infamia esset valde periculosa clericis. vt in capit. præsbyteris. 2. quæstio. 5. & de tali debet intelligi, quod legitur Constantinum dixisse, ꝙ chlamyde sua cooperiret clericum peccantem. vt in cap. scripturis. 96. distinct. Hinc dicitur, quòd latentia peccata non habent vindictum. c. christiana. 32. quæst. 5. oportet enim cum fornicatoribus & peccatoribus viuere, sicut Christus cum Publicanis, & peccatoribus conuersatus est: & sciens Iudam furem, non publicauit. iuxta ea, quæ habentur in.c. multi. 2. q.1. ꝙ est notandum secundū Anna. vbi suprà. ☞ Sed an pœna istius
3 tex. habeat locū in concubina † clerici in minoribus beneficiati? Videtur ꝙ non, cùm ista pœna sit odiosa, & debet restringi. vt in.c. odia. de reg. iuris. in. 6. ☞ Contrarium credit Pala. Rubi. in.c. per vestras. de dona. §. 21. qui incipit, Ex his patet. fol. 93. nu. 21. per id, quod notat Iohā. Andre. in regula. Nec culpa. de reg. iur. in. 6. in mercurialibus. loquendo in filio clerici in minorib⁹ beneficiati, quia nō legitimatur per subsequens matrimonium, quòd est notādum. & idem tenet Bal. in. l. parentes. ff. de in ius vocan. nu. 2. versic. tertia regula. quem vide, & alios docto. allegatos per. d. Pala. Rubi. ☞ Et vide Bal. in.c. si autem de cohabi. cleri. & muli. vbi tenet, ꝙ etiam ille, qui habet beneficium sine cura, non potest habere concubinam. Secus si est clericus in minoribus, & nō habet beneficium, quia non compellitur ad continentiam. vt Bal. ibi. ☞ Et adde, ꝙ si pote-
4 stas, seu eius familia inuenit † clericum cum sua concubina in fragranti delicto, & sic in prostibulo, vel adulterio, potest capere ipsum sic inuentū, & captū ducere ad episcopū, secundū Bal. in l. si qua per calūniam. C. de epis & cleri. vers. sed quæro. & etiā si sit inuentū cū habitu & tōsura. licet Innoc. in.c. vt famæ. de sent. excō. nō firmet, ipse firmat & Iohā. And. in.c.2. d crimi. falsi. nu. 4. tenet cū. Bal. nā si hoc pmittitur cuicūq; priuato, secūdū Innoc. multòmagis permitteretur ministro reipublicæ. vt in. l.1. §. quies. ff. de offi. præfecti vigil. & p. l. fi. C. de maledi. & math. & propter hoc qs nō incidit in excōmunicationē, nisi per dolū. vt in.c. si quis suadēte. 17. q. 4. sed hic nō est dolus, qa fit, ppter quietē publicam, ergo cessat excōmunicatio. p. l. si qs in seruitute. ff. de furtis. ☞ Et idē pōt capi cleric⁹ de nocte illicitè incidēs à familia potestatis, & suo iudici pſentari. vt Bal. vbi. s. & p additionatorē Iohā. d Anna. in. d. c.2. ☞ Et licet possint capere clericum, non tamē possunt eam laici verberare, nec torquere, etiam de mandato prælatorum secundū Anchara. in.c. vniuersitatis. de senten. excōmu. Et facit qd notatur in cap. clericos. de senten. excom. lib. 6. quod est notandum secundùm Iohannem de Ananania. in dicto cap. secundo. nu. quarto. ☞ Et de materia

teria an poteſt iudex ſecularis capere & detinere clericum repertum in crimine fraganti? dic, ꝙ ſic, per viginti horas ſecundùm Berna. & Iohã. Andr. in. d. c. vt famæ. & Archi. in. c. præſbyter. 81. diſtin. & Luca. de Pēna. in. l. generali. C. de decurio. lib. 10. & Bernar. Laurenti. in tracta de poteſtate ſeculari. ſuper eccleſiaſticas perſonas. nu. 20. tomo. 5. tracta. folio. 442. vbi dicit, ꝙ iſta opi. eſt approbata conſuetudine. ¶ Et quoq; dicit. nu. 19. ꝙ quando iudex laicus videt clericum ad alterius iniuriam preparatũ, & nõ adeſt prælatus ſuus, ſi ipſum clericũ aliàs cõpeſcere non põt, nam tunc poteſt eũ ſine metu excõmunicationis ligare, vel incarcerare, ſecundùm Innoc. in. c. ſi verò. de ſenten. excõm. quē ſequitur Lucas de Pēna. in. d. l. generali. ꝙ nota.

o caſado, y la cõdene a pena de vn

Summarium.

1 AN concubina ſponſi de præſenti incurrat in pœnam legis.

2 Matrimonium ſolus conſenſus facit, nec eſt neceſſarium ductio ad domum, nec copula carnalis.

3 Statutum in vxore habet locum in ſponſa, & econtra.

4 Caſus in quibus requiritur, ꝙ filius ſit velatus.

5 Mulier tranſiens ad ſecunda vota perdit tutelã filiorum. Idem ſi eſt deſpõſata per verba de præſenti, licet nondum ſit cognita.

6 Concubina ſoluti an puniatur.

O caſado. Sed quid ſi eſt concubina † ſpõſi de præſenti, an in
1 pœnam iſtius tex. incurrat? Dic ꝙ ſic, quia ſolus enim cõſenſus † facit matrimonium. vt in. c. 1. &
2 c. ꝙ locũ. de ſponſa. & c. ſi. de ſponſ. duo. & c. ſufficit. & c. cùm imitatur, cum multis ſequentibus. 27. q. 2. & c. vnico. de voto. lib. 6. & ad validitatem matrimonij nec de iure canonico, nec de iure ciuili eſt neceſſarium ductio ad domũ, nec copula carnalis. vt voluit glo. in. l. cùm te. C. de dona. ante nupt. & tex. ĩ. l. mulierē. & in. l. deniq; ff. de rit. nup. & in. l. nuptias. ff. de regul. iuri. & eſt glo. ſingula. in. l. cui fuerit. ff. de condi. & demonſtra. & tex. iuncta glo. in verbo, concubinæ. in. l. 3. ff. de donatio. vbi dicitur, ꝙ matrimonium dicitur, & maritus & vxor dicuntur contractis dumtaxat ſponſalibus, per verba de præſenti, licet copula nõ interueniat. circa ꝙ vi. quæ latè dixi in. c. 1. in glo. Ni ſus mugeres. ſupra eodem. facit glo. in. §. pē. Inſtitu. de excuſa. tuto. in verbo maritum. & ibi Ange. nu. 1. vbi ait. ꝙ ſtatu
3 tutum † in vxore, habet locum in ſponſa, & ecõtra. Idem tenet tex. in. l. 82. in. ll. ſtyli. & tenet Palat. in repeti. rubricæ. de dona. §. 55. qui incipit. limita ſeptimò. folio. 33. numero tertio cum ſequentibus. eſt glo. in. c. iuuenis. de ſponſali. & in. c. canonica. de ſent. excõm. Paul. de Caſtro. in. l. non ſine. C. de bonis quæ liber. per Hippolyt. de Mar. in ſingula. 106. & in iſto caſu hoc tene, quia ſic practicatur, licet dictus Hippolyt. in conſilio. 54. nu. 3. cum ſequentibus, tenet, ꝙ ſtatutum loquens in vxore, nõ habet locum in ſpõſa, quia loquitur in ſucceſſionibus, ſicut dicimus in. l. 47. de Toro, ꝙ ad hoc, vt filius ſit emancipa
4 tus †, requiritur, ꝙ ſit velat⁹, & ſicut in caſu. l. 48. in eiſdem. ll. de Toro, ꝙ ad hoc, vt filius habeat vſumfructum bonorum ſuorum, requiritur, ꝙ ſit quoq; velatus, & ſic in caſibus ſpecialibus. vt habes alium in. l. prima. titul. De las ganãcias. for. ll. ſecundùm glo. ibi. ¶ Et facit in ſimili huic quæſtioni: quia ſicut mulier tranſiens ad ſecun
5 das † nuptias, perdit tutelam filiorum. vt in. l. matre. & in. l. omnē. C. ad Tertulia. idē eſt, ſi eſt deſponſata per verba de preſenti, licet nondũ ſit cognita tenet Montal. in. l. 3. titulo ſeptimo. for. ll. lib. 3. in gl. Sin guarda. & idem tenet ipſe Montal. in. l. 13. titulo primo. eod. lib. 3. for. ll. in glo. Pierda. & Bal. in. d. l. omnes. loquēdo in ſucceſſione, & in tutela loquitur Bar. in authen. ſacramentum. C. quando muli. offi. tute. fungi. poteſt. nu. 3. allegando Specul. ĩ tit. de tutelis. §. nũc dicendum. verſi. ſed necdum. & Alex. ibi in ad
6 ditio. ad Bar. ¶ Sed quid ſi eſt concubina † ſoluti, an puniatur? Dic ꝙ nõ, q̃a concubinatus inter ſolutos non eſt punibilis. vt Bar. & docto. in. l. in concubinatu. ff. de cõcubi. & Bal. in. l. eã quã. C. de fideicõmiſsis. 9. colũ. & eſt tex. ſingula. in. l. 11. de Toro, ſed iubētur ſeparari ſub pœna iſti⁹ tex. Nec inter ſe habeant conſortiũ in ſuſpectis locis & colloquiũ. argu. tex. ĩ authē. ſi quis ei. C. de adulte. & in. c. ſi quiſquã. de cohabita. cleri. & mulie. & l. 12. tit. 17. Parti. 7. ¶ Quia coniugati grauius peccant in crimine carnis quàm ſoluti. vt Bal. in. c. vt clericorum. de vita & honeſt. clери. in fine. vbi quoq; dicit. ꝙ clerici græcorũ, qui poſſunt habere vxores grauius peccant tenendo concubinas, quàm clerici Romani, quia illi poſſunt prouideri ſibi de vxoribus, iſti non.

Marco

rea.ff.ad.l.Corneliam.de Sica.nu.14.allegando plura iura dicat contrarium.ſ.ꝙ ſi quis dixerit falſum teſtimonium doloſe,& illud teſtimoniũ nõ valuit aliqua de cauſa,vel dixit aliquod falſum teſtimonium,ꝙ nemini nocet,talis nou punitur de falſo,allegando gloſſ.& docto.in.l.diuus Adrian.ff.de falſis.& in.l.Deunus C.eod. Bart.in.l.prima.§.fin.ff.eodem glo.in.c.quãto,de iure iuran. ¶ Quia tradita ꝑ Hippolyt.d.Mar. non obſtant,quia intelligũtur quãdo non nocet.Secus eſt ſi dictum ſuum poteſt nocere,quia tunc punitur de falſo.tenet Angl.in tracta.malefi.in parte.falſario.verſi.quæro quot modis.nu.3.allegando Bar.in.d.l.ſi quis legatum.& alia iura. & ibi Auguſti.de Ari.i additio.vbi allegat Bal. in.l.ſi.C.ſi ex falſis inſtru.qui dicit.ꝙ ſi teſtis ꝺ ponit nulliter,& nullum præiudicium paratur aduerſario,nec aliqua vtilitas adducitur illi,qui produxit,ꝙ nihilominus punitur de falſo.per. l.3.§.primo.ff.de falſis.& vide Iohã Andre.in regula. Non eſt ſine culpa.de regul.iuris.in. 6.¶ Facit tex.& Bald.ibi dicit eum ſingula.in.l. ſi falſo.§.codicillos.C.de falſ.per quem dicit,ꝙ falſus punitur,licet nemini damnum inferat.ſufficit enim,ꝙ potuit damnum dari.pro quo etiã allegat,quod habetur in.l.3.§.primo.ff.qď quiſq; iuri,& quod notat Innoc.in.c.ex cõ quæſtione de reſtitu.ſpoliato.& ſufficit,ꝙ damnum inferat & noceat,vel quo ad ſemipleuam probationem,vel quo ad aliquod iudicium.vt Bar.in. d.l.Dam⁹.& ibi Saly.dicit,ꝙ ſufficit,ꝙ poſsit habere aliquem effectum.& Bal.in.l.veluti.C.eodem dicit,ꝙ ſi falſum punitur,dummodo qualẽ qualem præſumptionem faciat,Idem voluit idẽ Bald.in rubric.C.de fide inſtru.15.colum. verſi. ſed quæritur.vbi ait,ꝙ ſi quis ſcripſit falſam ſcripturam,licet illa non faciat plenam fidem,dummodo faciat aliquod adminiculum,punitur pœna falſi. Ad quod allegat.l.prima.§.qui rationibus.ff.de falſis.prout tenet magis latè Iohan.de Anna.in.d.c.primo.ď crimi.falſ.5.colũ.in fine. vbi alia in propoſito adducit.& eſt tex.in.l.83. de Toro.vbi teſtis falſum deponens,licet ſuum dictum non ſortiatur effectum,punitur eadem pœna.Et videtu quoq; dictum Hippolyt.in.d. l.1.§.præterea.ff.ad.l.Cornel.de Sicariis.nu.29. vbi quoq; dat concordiam & ſolutionem,dicẽdo,ꝙ licet teſtis dicat falſum,quando eius dictũ eſt nullum,vel quandò talis falſitas nemini nocet,non punitur ſcilicet pœna ordinaria falſi.& ita procedãt iura primò allegata tamẽ talis teſtis punitur extraordinariè crimine ſtellionatus. Ita tenet Cy.in.l.1.C.de ſepulchr.violat.& Iohã.Andr.in regula.Non eſt ſine culpa.de regul.iuris.in mercuria.& Alberi.de Roſa.in tracta.ſtatu.2.parte,q.147.& dictus Angl.de Aretio.in d.tracta.maleficiorum.in.d.parte falſario.num. 21.vbi dicit,ꝙ crimen ſtellionatus eſt pœna pecunaria.Et iſtam diſtinctionem ſupradictũ dicit eam cõmunem dictus Hyppolit.in.d.§.nu. 29.quem vi.vbi refert alios eam dicentes cõmunem.

Prætorũ caput.48

Otroſi porque porno auer punido,y caſtigado los teſtigos q̃ han depueſto falſedad,ſe ha dado ocaſiõ,q̃ otros hõbres de mala conciencia ſe atreuan a deponer falſedad dõ de ſon preſentados por teſtigos,porende mandamos,que los del nr̃o cõſejo,

3 ¶ Sed ſi quis ſine dolo falſum † teſtimonium dixit,non punitur,vt ſi quis credit dicere veritatem,& iurat,non eſt periurus,licet veritas ſit in contrarium. Ita dicit Bald.in.l. 2.§. quod obſeruari.in.3.notabil.C.de iura.calumn. quod ſequitur Petrus de Ancharra.in.c.2.de iura.calũ.in.6.& ſequitur Feli.in.c.1.circa finẽ ď litis conteſta.vbi etiam ſubdit,ꝙ credulitas vehemens,habetur pro certitudine,ad quod allegat Innoc.in.c.ſi.poſt medium.de iura.calumn. & Archidi.in.c.beati.2.q.7.tenet Hippolyt.de Marſi.in.d.l.1.§.præterea.nu.23.ff.de ſicariir.& idem tenet ipſe Hippolyt.in rubric.ff.ad.l.Cornel.de falſis.numero ſecundo,vbi latius hoc dicit.& ait,ꝙ licet Bald.in dicta lege ſecunda.§. quod obſeruari dicat,hoc non habere locum in teſte,qui deponere debet de veritate,ſed habere locũ in iuramento credulitatis,Bal.non rectè loquitur ſecundum eam,quia etiam in teſte iſtud debet habere locum.Nam ſi teſtis iurat aliquid verum eſſe,ductus iuſta credulitate,licet veritas ſit in contrarium,non debet dici periurus, nec falſus.& ponit exemplum in habente ſecũ mulierem inductam veſte virili,qui primò aſpectu videbatur vir,vt ſæpe iſtis temporibus contingit:& facio actum vel contractum coram illa muliere,teſtes aũt ſuper hoc examinati,dicunt

cunt.ꝙ quando contraxit,erat mecum in societate quidam homo,seu quidam vir,an sint proui rii,quia illa erat fœmina? Certè non.vt ibi latè per Hippolyt.vbi alia exẽpla ponit. ¶ Quoq;
4 dic,ꝙ ita punitur† de falso si verum tacet,sicut si falsum dicit tex.est in.c.primo.de cri.fals. concordat quod notatur in.l.presbyteri.C.de epis,& clericis.trãsũptiuè.in.c.presbiteri.2.q.vlti. & ibi plenè per Archidi.& Bar.& Ias.in.l.præscriptione.C.si cõtra ius vel vtilit.publicam.nu. 3. Quod intelligitur, quando interrogatus super certo articulo,& dicit se nil scire,vel quando iurauit dicere puram,vel meram veritatem,& multa tacuit.vt in.c.dilecti de accusa.Secus aũt vbi non iurasset,vel non fuisset interrogatus, tunc enim non tenetur,si non dixit veritatem,quia testis non debet esse verbosus,satis enim est,ꝙ ad interrogata respondeat.prout Abb.in.d.c.1.nu. 3.&.4.& idem tenet Feli.in.c.causam.de testi.cogen.versi.sed istud limitatur primò. ¶ Et Abb. vbi suprà dicit idem esse de teste, qui studiosè assignat causam non concludentem.& idẽ,quando testis dicit se non recordari.prout tenet Ias. in.d.l.præscriptione.nu.4.Secus si est probabilis causa obliuionis.vt Iohan.de Anna.vbi suprà.Et idem dic in notario, qui principaliter. omittit scribere.allegat Ias.vbi suprà,Bal.in.l.facultas.circa finem.C.de iure fisci.lib.10. ¶ Quoq; intellige verum,ꝙ testis, qui tacuit veritatẽ, punitur de falso,si iurabit,quia si nõ fuit iuratus non tenetur de falso,tacendo veritatem. secũdũ Bal.in.c.si qui testium.in.2.colũ.de testi.&in.c. 1.si de inuestitu.inter domi.& vasallis oriatur.in vsi.feudo.nu.5.& vi.tex.in.l.1.tit.7. Parti.7. vbi singulariter ponuntur modi committẽdi falsum. ¶ Tamen dicit Bal.in.l. data opera. C.qui accusa.non poss.10.colũ.& in.d.l.presbyteri. ꝙ ratione doli punietur pœna criminis stellionatus.per.l.3.ff.de crimi.stellio sed ista limitatio impugnari potest secundùm Feli.vbi suprà ver si.2.limitatur.quia eo ipso, ꝙ assumpsit officiũ testificandi,non attenditur, an iurauerit,vel nõ, ad hoc vt puniatur de falso,secundùm Bar.in.d. l.si quis legatum.ff.de falsis. ¶ Quoq; intellige, nisi taceat veritatem,ex eo,quia subtrahit se à testificando:quia licet peccet,non tamen punietur vt falsarius.vt Bal.in dictis locis.maximè in d.l. presbyteri,quia nondum videtur esse talis, nisi pecuniam accepisset,vt se subtraheret.vt in l.prima.§.sed & si quis. ff. de quæstio. & ibi notat Bar.tradens practicam procedendi contra talem testem,& pro hac limitatione vi. glo. plenam in.c.notificamus.35.q.6.quæ dixit,ꝙ testis non punitur de falso antea quam dixerit testimonium.& eam notat Bal.in.d.l.data opera. ¶ Et adde,ꝙ testis tacens veritatem debet puniri criminaliter, & tenetur ciuiliter ad interesse partis.secundùm Bal.in.d.l.nullum. C.de testi. prima colũ.secũdùm Feli.vbi suprà.& aliquid per additio. Abb.in.d.c.1. & has limitationes Felin . ponit vnico verbo Iohan . de Anna. vbi suprà.2.colũ. ¶ Vbi quoq; ponit, quid de
5 eo,qui celauit aliquod† instrumentum,ne veritas appareat.dic vt habetur in.l.Paulus.ff.d fal si.vbi habetur,ꝙ qui subtrahit instrumẽtum,nõ incidit in pœnam falsi, nisi sit testamentum. Sed si quis furatur & corrumpit instrumentũ, quia ponit in igne,vel alio modo destruit, pro quolibet instrumento subtracto.& ita destructo quis incidit in pœnam falsi. vt ibi per Bart. qui etiam prosequitur,an,& quando qui celat aliquod,vt verum non appareat.incidit in pœnam
6 falsi. ¶ Sed quid si accepit pecuniam†,vt non diceret testimonium,vel vt dicat testimonium,an teneatur pœna falsi? Dic ꝙ sic.vt tenet Abb.i.d. c.1.in fine.de quo per Bar.in.l.1.ff.de falsis ¶ Circa quod adde vnum dictum singula.Bal.in.c.1.si de inuestitu.inter domi.& vasal.oriatur. in vsi. feudo.nu.7.vbi ait,ꝙ testi,qui accepit pecuniã, ne testimoniũ dicat,creditur,ex quo productus est in causa per eum,in cuius preiudicium pecuniam accepit.quod dicit esse menti tenendum. pro quo facit quod habetur in.d.l.1.ff. de falsi. vbi Bart.instruit assessorem,qui fecit processũ contra tales testes,qui acceperunt pecuniam,ne testimonium dicant,quia poterit illos tanquam corruptos punire leg. Cornelia.de falsis ¶ Quid
7 si testis deponit,non iuratus† an cõmittitur falsum? Bar.in.d.l.legatum.ff.de falsis.2.colũ.versi. quæro.tenet ꝙ sic,& idem tenet Alex.ibi in additio.ad Bar.Idem tenet Iohã.de Plat in.l.1.C.de petitis.bono.subla.lib.10.num.5.& tenet in expresso Abb.in.c.de testibus.de testi.num.9. Tamẽ doctor del Castillo in.l.83.de Toro.in glos. enlas otras.dicit,ꝙ non teneatur de falso.sed pœna stellionatus.vide tu Bal.qui istam.q.altercat in.l.prima.C.de sepulchro violato.& idẽ Bald. in.l. iurisiurandi.C.de testibus.dicit ꝙ in hoc veritas est, ꝙ si nullo modo iurauit, & punitur crimine stellionatus,non crimine falsi:aut iurauit,sed minus solẽniter,& tunc punitur pœna directa legis Corneliæ.de falsi.quia licet testificatio non habeat effectum,tamen habet figuram: esse iuramento aũt non interueniente , non habet figuram,nec substantiam,& ideò non punitur ex hoc,quia offendit aures iudicis,&ita dicit esse

esse tenẽdum. quam distinctionem videtur tenere Iohã. de Anna. in. d. c. 1. 4. & 5. colũ. ¶ Quibus adde vnum dictum notabil. Bal. in. d. l. 1. C. de se
8 pul. vio. vbi ait, q si dictum testis est nullũ † ratione personæ, putà quia est infamis, vel qa est impubes, vel excõmunicatus, licet talis testis dixerit falsum, non punietur de falso, & nimirum: quia dictum testis est nullum ratione formę, pro forma aũt requiritur, q persona testis sit idonea ad testificandum. vt in. l. 3. in principio. ff. de testi. quod dictum Bal. sequitur Lanfran. de Oria. in c. quoniam contra, de probatio. in parte, testium depositiones. nu. 84. in fine. Idem tenet doctor del Castillo. in. l. 83. de Toro. versi. ad eum. vbi alia iura allegat. vbi de materia periurij vide. ¶ Et an si potest vno eodemq; libello quis accusare
9 † testes, qui deposuerunt falsum, & producentem ipsos? Vide Hieronym. Calcul. Hispanum in additio. ad Angl. de Aretio. in tracta maleficiorum. in parte, erat querelã Titij. in additio. quæ est in versicu. quæro amplius. nu. 65. 1. col. cum sequenti.

y el presidente, y oydores, y otros qualesquier [b] juezes prouean como ningũ testigo falso en causa ciuil y cri

Summarium.

1 PEriuros & falsarios, qui iudices possunt puniri.
2 Periurus an potest puniri ex eodem processu.
3 Periurus, & falsarius non potest condemnari sine citatione.
4 Si periurus est punitus iudicis officio, an põt iterum accusari.
5 Si clericus dicit periurium coram seculari iudice, an potest per eum puniri. Et quid si laicus deponit falsum corã episcopo, an episcopus puniat eum. Et quid si testis deposuit falsum in alio territorio ad requisitionem iudicis requirentis.

[b] Qualesquier [b] juezes. Scilicet or
1 dinarij †, quia isti habent mixtum & merum imperium, & possunt punire periuros, & testes falsos ordinariè, & extraordinariè, & in hoc non est dubium secundùm Abb. in. c. 1. de crimi. fal. nu. 9. & ibi Iohã. de Anna. 6. colũ. & tenet Bar. in. l. nullum. C. de testi. & sic, q Iudex secularis potest puniri periurum pœna iuris ciuilis doctor. in. c. testimoniũ. de testibus. & Iohã. Andr. in. c. cum. C. laicus. de foro compe. in. 6. in nouella. & in. c. licet mulieres. de iure iurã. eod. lib. & Anto. in. c. cùm sit. de foro cõpeten. & vi. Roma singula. 421. ¶ Sed si est iudex causarum ciuilium tantùm, est dubium. quia Bar. in. d. l. nullũ. credit, q licet talis iudex non possit de crimine cognoscere, tamen contra eum, qui coram eo committit falsum, vel dicit falsum tanquam testis, vel producit falsam chartam, poterit procedere, qa p illã legẽ est data sibi iurisdictio remota omni fori pręscriptionem. Sed ipsemet Bar. in. l. diuus. la. 2. ff. de fals. in fine. tenet cõtrarium eius, quod dixit in. d. l. nullum. allegãdo Innoc. in. c. pẽ. de pœnis. & melius in. c. dilectus. eod. tit. vbi ad literam tenet, q si non habet authoritatẽ puniendi, debet remittere ad maiorem iudicem, & hoc putat verius. Et pro ista opinione Bar. est tex. expressus in. l. 42. tit. 16. Parti. 3. in fine. ¶ Abb. tamen in. d. c. 1. de cri. fal. nu. 9. tenet contra Bart. in. d. l. diuus. & dicit, q est verior opinio, q possit eum punire extraordinariè. per. d. l. nullum. & dicit, q sentit Specula. in tit. de teste. §. primo. versi. sed nunquid iudex. nu. 47. & hoc in ordinario. ¶ Delegatus verò principis quoq; potest punire extraordinem. vi. glo. Montal. in. d. l. 42. dictæ Partitæ. ¶ Sed delegatus inferioris, debet remittere puniendum ad delegantem. vt tenet Abb. vbi suprà. sequendo distin. Iohã. Andr. ¶ Ange. tamen in. d. l. nullum. dicit quasi idem, quod Abb. dicendo, q si est ordinarius, & vult procedere via ordinarià ad impositionem pœnę, & non potest, quia ipse caret imperio, quia solùm cognoscit de ciuili. si verò vult eum punire extraordinariè, & inferri sibi extraordinariã pœnam, & tunc potest. Nec obstat secundum eum. d. l. diuus. & dictum Bar. ibi. quia ibi volebat iudex aliam pœnam inferre, quàm statutam per. l. Corneliam propter immunitatem criminis, & ideo non potest, sed rescribit principi, & sic potes intelligere dictũ Bar. &. d. l. Partitæ. ¶ Sed si est delegatus, non cognoscit, sed remittit ad delegantem secundùm Angl. ibi. Quod intelligo secundùm Abb. vbi suprà si est delegatus ab inferiore: Secus si à principe, quia põt punire, & hoc credo verius. & cum hoc videtur transire Iohã. de Anna. in. d. c. primo. fi. col. Sed si iste delegatus inferioris cognosceret non ordinariè ad pœnam infligẽdam, sed si ageretur de repellẽda

de repellenda persona ratione inhabilitatis,tūc delegatus cognoscet de tali crimine. Ita tenet Petrus de Anchara. consilio.173.incipiente circa primum.§.colū,prout tenet additio. Abb.in. d. c.dilectus.de pœnis. ☞Sed circa istū tex. quæritur iudex,corā quo vētilatur causa đ necessitate iuris,vel de cōsensu partiū remissit examinatione cuiusdā testis cuidā iudici, vbi degit testis,q falsum deposuit: quis erit iudex in puniendo, an iudex causæ,qui remisit examinationē., an iudex corā quo deposuit?Dic ꝙ iudex causæ,q receptionem cōmisit,est iudex,licet testis depo suerit falsum extra territoriū ipsius iudicis.vt tenet Bal.in.d.l.nullū.nu.6.qa tūc est effecto subditus illius iudicis ratione delecti,licet deponat extra territorium cū effectus sui testimonij con fertur intra territoriū,& qa iudex extra territoriū recepit illū testē vice & nomine iudicis causæ,& ex ipsius cōmissione.vnde est,ꝓ inde, ac si iudex ipsius causæ illū recepisset. Hoc dictū Bal.sequitur Hippolyt.deMarsi.in repet.l.§.ff. de iurisd.om.iudi.nu.145.& tenet Iohā.đ Annā. i.d.c.1.§.colū. ☞Quinimo talis testis piurus ex

2 eodē ꝓcessu pōt puniri†.vt tenet Ange.i.l.2.§. si publico.ff.ad.l.Cornel. de adulteriis.in fine. dicēdo,ꝙ cū testisđponit falsum,vel si i iudicio ꝓducitur falsa charta ad ꝓbationē falsæ causæ post test sequi punitio extraordinē ex eodē ꝓcessu. p.d.l.nullū.& p.c.cūm dilectus.de ordi.cogni i fine.idē tenet latè Bar.in.l.si quis obrepserit. ff. ad.l.Cornel.de fals.in fine. quem vide. ☞Sed in quantum Angel. tenet,ꝙ potest cōdemnari ex eodem processu contrarium tenet Bald.in. l. ꝙ euitandi,nu.1.& io.leg. mercalē.C.de conditione ob turp. caus. vbi ait, ꝙ non ex eodem processu , & eadem instancia,sed erit locos alia de nuntiatio,&eam probare per suam cōfessionē, vel per delictum . & licet Bald.in.d.l.nullum. numero quarto. dicat, ꝙ periurus punitur ex eadem instancia,ex officio debet intelligi , scilicet, de nouo procedendo contra eum per acta facta in prima instācia,& tūc datur piuro termi nus ad faciendā suā defensionē.vt tenet Bart. in l.athletas.§.caluniator.ff.de his qui no t.infami. nu.6.& tenet Abb.in.c.cūm super.de cōfessis. nu.12.vbi tenet,ꝙ quando incidenter ex ꝓcessu constat confessio , & ex ea potest condemnari, potest iudex incohare nouū processum.& adducere illā confessionē ad probationem delicti.de quo per Abb.in.d.c.dilectus.de ordi.cog.nu.28 & ibi per additio.de materia.nu.29. ☞Et licēt sit falsus,& liqueat iudici,nō potest eū condēnare

3 †sine citatione:qa qñ factū est tale,in quo certæ personæ condemnatio exigitur , tunc quantumcumq; sit indicij notorium , non procedit ad condemnationem,non præmissa citatione. Ita Bald.quem vide in.d.lege præsbyteri. C.de episcopis & cleric.num.10. ☞Qua punitione

4 facta † , præclusa est via accusandi ad pœnam ordinariam. secundum Ange.vbi supra.in d.§.si publico.allegādo Cyn.io.l.vbi pactū.C.đ trāsa.Bart.in.d.l.nullū.reprobando gl.ibi per. l. senatus.ff.de accus.Bal.ibi.nu.4.dicit , ꝙ est verū, si fuit imposita integra pœna , aliàs secus. Et sic trāsit Iohā.de Anna.in.d.c. 1.colū.4.vbi hoc altercat allegādo Ange.in repet.l. si vacantia.C. de bonis vacan.lib.10.in decimo mēbro.vbi istū articulū pro & cōtra examinat , & concludit, ꝙ pœna ordinaria nō tollitur io eo , ꝙ est plus in ordinaria,& ita dicit de facto se cōsuluisse.& sic videtur intelligi dictum Bal.in.d.l.nullū.in fin. vbi ait,ꝙ punitio facta piudicē,q cōmissionē remisit,excludit iudicē,q dictū eius recepit. de quo ibi p eius additionatores. ☞Sed quid si corā iudice exceptionē falsi quis opposuit,an ipsi excipiēti sit præclusa accusandi via đ falso?Bar. in.d.§.si publico.in fine.bene declarat, dicendo vt iudicio pendente non sit præclusa via,sed si punitus est falsator,præclusa est via.Secus non est punitus,quia tuoc nō est via præclusa:qa exceptio fuit opposita solùm ad repulsam.Secus si vt fiat punitio secūdū Ange.ibi i fine. ☞Sed qd

5 si clericus dicit piuriū† corā iudice seculari, an pōt puniri piudicē secularē?Dic ꝙ nō.p. c.dilectū.de foro cōpe.licet cōtrariū teneat Bal.&non bene in.d.l.nullū.nu.6.versi.quæro hic de clericis.vbi dicit,ꝙ est speciale,vt cleric⁹ đlinquēdo in iudicio seculari astringit se foro ipsius,qđ dicit menti teneodum, quia hoc est contra sic diligenti. de foro competent.& dictum suo procedit, si clericus vacillauerit , vel falsum testimonium diceret coram iudice ecclesiastico, non suo proprio, vt voluit Cy. & probatur in d.c. dilecti . & Saly. in.d. l.nullum.versic.quæro an hęc lex habeat locum in clerico testificante? Et dicit,ꝙ indubitanter credit , ꝙ si clericus testificatur coram iudice ecclesiastico, illa lex habet locum , etiam si clericus esset exemptus ,`qa tunc perdit priuilegium exēptionis. per illum tex.& per.l.pen. ff.si quis in ius vocanō ierit.Sed si testificaretur corā iudice ciuili, & seculari dicit Sec⁹.p id, qđ habetur i.d.c.si diligenti.& in authen. clericus . C. de epis. & clericis. Et hanc opiuionem tenet Matthæ.de Afflictis decisi: Neapoli.230 . in ordine referēdo opiniones plures:qa ista est magis secura quo

quo ad conscientiam.& idem tenet Aretinus in tracta.maleficiorum.in verbo,falsario.& Augu sti.ibi in additio.& Bar.in.d.l.diuus.ff.de falsis. ☞Fatetur tamen,ꝙ debeteū remittere ad iudicē ecclesiasticum.quod sequitur Iohā.de Anna.in d.c.primo.1.colū.

& vi. eādē Iohā. de Anna.in.c.1.ꝺ de calumniato.fi. minal quedē fin pu niciō,y castigo,y q̄

colū.allegando Ange.in.l.1.C.de calumnia.vbi dicit,ꝙ si ille,q depofuit falsum fuisset clericus, vel laicus,qui coram iudice maleficiorum laico falsum tulisset testimonium,tunc potuisset per officium nobile eum punire,quia tunc procede ret tanquam super quodam notorio apparente sibi ex actis,nam tunc posset inquirere.per nota ta in.c.qualiter & quādo.el.2.de accusatio.& in l.ea quidem ꝺ accusa.& ita dicit,ꝙ vidit pluries seruari,& practicari.& est perpetuò menti te nendum,quia secundum eum faciet tibi magnū honorē.Qd ego intelligerē,quando non proce ditur contra clericum,quia tunc remittitur,vt di ctūm est.&tenet,l.fi.tit.16.Parti.3 ☞Sed si laicus depofuit falsum coram epō.an episcopus,vel ec clesiasticus iudex coram quo depofuit,pōt eum punire? Dic ꝙ sic,& in hoc non est dubium,quā do punit eum pendēte iudicio.vt in.d.l.nullū. & tenet Iohā.de Anna.in.d.capit.primo.de fal. in fine.& in capit.primo de calumnia.fi.colum. ☞Secus si post finitum iudicium vult illum pu nire,quia tunc non posset de delicto laici directò cognoscere,sed debet agi coram iudice laico.de quo per Bar.in.l.prima.C.de calumnia vbi ait ꝙ officium mercennarium episcopi, quo pote rat illum punire expirauit,lata sententia . quod sequitur ibi Ange.allegans,l.quarta. C. deposi ti,& lex.prima.C.de iudi. Quod procedit se cundùm Bal.ibi.etiam si episcopus reseruasset sibi potestatem puniendi in sententia,quia non potest sibi reseruare ea,quæ sicut iurisdictionis, licet possit illa, quæ non sunt iurisdictionis,pu tà taxationem expensarum iuxta ea, quæ ha bentur in.l.terminato.C.de fru.& litis expens. & ꝙ taxatio expensarum non fit iurisdictionis. patet,quia potest committi tabellioni.vt in.l.in stat.C.de iure fisci.libro decimo. prout tenet Iohan.de Anna.in.d.capit.primo de calumnia to.quod nota. ☞Adde tamen,ꝙ si testis exami natus extra territorium iudicis alicuius causæ ad requisitionem ipsius iudicis,ꝙ si talis testis falsum depofuerit,poterit puniri per dictum iu dicem dictæ causæ,licet testis depofuerit falsum extra territorium ipsius iudicis.Ita Bal.in.l. ne-

ganda.6.colum.C.qui accusatio.possunt. & te net Hippolyt.de Marsi.in repeti.l.fi.ff.de iuri. om.iudi.nu.145.& idem tenet Iohan.de Anna. in.c.primo ꝺ crimi.falsi.fina.colum.& vi. singu lariter Bar.in.c.9.in suo aureo reperto.in parte

encesto se téga mu cha diligencia. falsario.versi.7.vbi de hoc, tamen dicit Bal.in.l.fi vt preponitur.ff. de

fideiussori,ꝙ iudex vterq; potest cognoscere, & præuentio facti ab vno,excludit alium,& si sit condemnatus vtrobiq;.melior est conditio condemnantis.& exigentis pœnas.

Summarium.

1 Falsum deponēs in criminali,qualiter punia tur.nu.3.

2 Potestas compellens testem ad deponendū fal sum punitur,sicut si non admittit defensio nes iuris.

4 Falsus testis debet puniri,siue secuta fuerit con demnatio contra illum,quem falsè depofuit, siue non.

5 Testis falsus in causa ciuili, quomodo punia tur.

6 Testis falsus,in casibus,in quibus potest accu sari de periurio,in eisdem casibus incurrit in famiam.

7 Periurium,an infamet ante sententiam.

8 Testis falsus,licet corrigat dictum suum,nō ex cusatur à pœna falsi.

Punicion. Qualiter aūt puniatur te stis falsum deponēs in cri

1 minali? Dic ꝙ punitur pœna talionis. vt est tex.in.l.1.§.1.ff.ad.l.Corne.de Sicca.glo.ordi.in c.primo.2.q.3.& tenet Bal.in.l.presbyteri.nu.9. C.de episcopis & cleri.idem Bal.in tit.de pace tenen.& iura.fir.in.§.in iniuria.nu.20.in vsi.feu do.vbi dicit,ꝙ illa lex prima.ff.ad.l.Cornel. de Sicca.singulariter probat,ꝙ falsus testis in casu homicidij punitur tanquā homicida,si depofuit contra innocentem dolo malo.Istud voluit etiā in tit.de pace tenenda.in.7.colū.versi.scias. vbi ait,ꝙ testis falsus de iure communi punitur ea dem pœna,qua puneretur reus de crimine in tentato,putà capitis,vel furcarum. Idem dicit Bal.in.l.data opera.C.qui accusa.nō pos.10. col. versi.ex his interpositis. vbi ait, ꝙ falsus testis pœna talionis tenetur.vt est dictum,& ideo pu nitur

nitur morte, vel mēbri abscissione, pro quo alle
gat notata per glo. in summa. 2. q. 3. & idem te-
net Ias. in. §. Itē si quis postulāte. Institu. d actio.
nu. 64. & est vera opinio, & de iure regio cōfir-
matur per tex. in. l. 83. de Toro. & tenet Mōtal. i
l. 42. tit. 16. Part. 3. in gl. magna. post mediū. vers.
Itē nota q testis falsus. ¶ Ex quo infert Bar. in. d.
a l. 1. ad. l. Cor. d Sicar. q eadē pœna punitur † po
testas compellens testē ad dicēdū falsum. ¶ Cui
est addendus tex. in. l. 1. §. fi. ff. ad. l. Iulia. pecula.
vbi potestas non admittens defensionem iuris,
punitur, ac si non admitteret defensiones veræ
innocentiæ, & non est alibi secundū Bal. in. d.
l. presbyteri. num. 9. ¶ De iure aūt Partitarum si
3 est liber, exulatur †, si est seruus occiditur. vt in
l. 6. tit. 7. Parti. 7. & tex. & ibi Bart. In. l. 1. §. fi. ff.
ad. l. Corneli. de falsis. & tenet Ias. in. l. si duo. §.
fi. ff. de iure iurā. nu. 6. vbi ait, q testis falsus in
causa homicidij debet puniri pœna homicidij.
si vero fuit periurus in aliis casibus, tunc puni-
ri debet lege Cornelia. de falsis, quę est deporta-
tio cum publicatione bonorum, etiam si testi-
monium falsarij non habuit effectum. ¶ Vide
tu Guidonem papā. decisio. 44. vbi tenet, q de-
bet similis pœna puniri. p allegat. l. 1. & per glo.
Decreti. in. c. rex debet. 23. q. 5. & sic dicit, q si te
stis falso deponat in crimine publico tantùm,
& non capitali, tunc non debet talis testis pœna
capitali puniri, sed incidit in crimen falsi, per.
d. legē primā. §. primo. ff. de fal. ita declarat glo.
in lege prima. §. prçterea. ff. d siccariis. super ver
bo, publico iudicio. & sic q omnia iura supradi
cta quasi videntur concordare cum. d. l. Tauri-
na, quę ad literam seruatur. ¶ Et talis testis fal
4 sus debet puniri †, vt dictum est, siue secuta fue
rit condemnatio contra illum, contra quem fal-
se deposuit, siue non. vt voluit glo. in. d. capit. pri
mo. de crimi. fal. & tex. in. d. l. 83. de Toro. & ita
fuit conclusum in parlamento Gracionepolit.
vt tenet. d. Guido. vbi suprà. & dicit, quòd pro-
pterea fuit in furcis suspensus quidam falsus te
stis, & q similis sententia fuit lata per Danie-
lem prophetam, qui condemnauit ad mortem
duos, qui falsò deposuerunt beatam Susannam
in adulterio reperisse, vt legitur sancta scriptura.
5 Daniel. c. 13. ¶ Quid in causa ciuili †, an in ea fal-
sò deponens puniatur? Dic q glo. in. d. c. rex de
bet. 23. q. 5. tenet, q notetur infamia. vt in. l. si qs
maior. C. de transactio. aliàs solum Deum habeat
vltorem: vt in l. secunda. C. de rebus credi.
¶ Vel quoq; potest fustibus castigari. vt in. l. si
duo. §. vlti. ff. de iure iurā. & glo. in dicto capit.
rex debet. & tenet Specula. in titul. de teste. §.
iu: in

primo. versi. sed nunquid iudex, num. 57. vbi
ait, q iudex ex officio suo potest falsum testem
punire pœna. l. Corneliæ. de Siccariis. & etiam
extraordinem, scilicet, verberibus puniri, & idē
tenet Henri. in capit. primo de crimi. fal. & glo.
in. c. rex debet. 23. q. 5. Et idem tenet Montal. in.
l. 9. titulo octauo. libro secundo. for. ll. in glo. Fal
so testimonio. vbi plus dicit, q per illam pœnā
verberationis, quam iudex ex officio suo extra
ordinariè facit, non tollitur ordinaria pœna si su
perueniat accusatio. Et ista est cōmunis opinio,
vt tenet Ias. in. l. si duo patroni. §. fi. ff. de iure iu
rā. vbi ait, q si pars deliberatè periurauit se in
præiudicium tertij, debet puniri extraordinem
arbitrio iudicis, & poterit eum facere castigari,
vel mitrari, vel poni ad catenam, sed vult intelli
gere quantum ad pœnam criminalem. ¶ Et non
obstat quod dictum est, q Deū habeat vltorem:
quia intelligitur, quando iuramentum non ce-
dit in pręiudiciū alicuius. vt glo. in. c. quicūq;
6. q. prima. ¶ Et q periurus puniatur arbitrio
iudicis, tenet Archidiaco. in dicto. c. rex debet.
per tex. in. c. qui falsa. 4. q. 3. cum quo dicto Ar-
chidi. concordat tex. singula. in. l. 42. titulo. 16.
Parti. 3 vbi iudex arbitrariè, causa, & persona
cōsyderata, puniet testem qui falsum testifica-
tur, vel subticuit veritatem, & hoc sine accusa
tore. ¶ Et vide Abb. in. d. c. primo. de crimi.
fal. numero sexto. vbi dicit, q tenetur ad satisfa
ctionem in quantum lęsit. vt in. l. qui nomine. ff.
de falsis. & poterit postea accusari criminaliter.
& vi. tex. in. leg. 115. in. ll. styli. & vi. tex. in lege
prima. titulo. 6. libro octauo. in ordi. regali. & est
melior tex. in. l. 3. tit. duodecimo. lib. 4. for. ll. vbi
testis falsus in ciuilibus tenetur ad satisfactio-
nem, parti cui læsit, & nunquam amplius in te-
stem recipiatur. & Montal. ibi in glo. in parte,
Que la perdio. & tex. in. l. 13 titulo octauo. libro
secundo. for. ll. & etiam post peractam pœnitē-
tiam non admittitur ad testificandū. glo. in. c. cū
impositionibus. de iure iurā. in. 6. in parte, per
iurio. & glo. in. c. testimonium. de testi. glo. in. l.
testium. §. lege Iulia. ff. de testi. in parte, impu-
bes, & tenet Ias. in. d. l. si duo. §. fina. & hoc nisi
veniat in suum præiudicium. vt Abb. in. c. si-
cut nobis. de testi. in principio. licèt Bart. vult te
nere contrarium in. l. imperialis. C. de secundis
nuptiis. ¶ Quòd dicit Mōtal. verū, si testis fal-
sus est soluēdo, aliàs, punitur. vt in. d. l. 13. titulo
octauo. De las testimonias. foro. ll. lib. 3. vbi per
eum: quia si est soluendo ad interesse tenetur. vt
dictum est. & tenet Ias. in. d. l. si duo patroni. §.
fina. in fine. quinimo in foro conscientiæ tene
tur

Prætorū caput. 49

OTroſi, mādamos q̄ los corregidores, y jueзes de reſidencia, y alcaldes, y otras juſticias qualeſquier q̄ ſeā delas ciudades, y villas, y lugares d̄ nueſtros reynos, y ſeñorios, ni los alguaziles y merinos no puedā lleuar para ſi parte de las ſetenas, que ſe ſenteciarē publica, ni ſecretamēte, directe, ni indirecte, ſaluo q̄ ſeā para la nr̄a camara[a], y q̄ jurē al

tur. vt Curſetus in ſingula. ſuis. in parte, teſtis. & Iaſ. vbi ſuprà. vbi in num. a. ponit ſeptem pœnas ciuiliter agendo contra periurum, quas per te vide. ¶ Tu adde aliā & eſt, q priuilegium nobilitatis (hoc eſt hidalguia) perditur ex periurio & falſo teſtimonio. vt tenet Lucas de Pēna. in. l. mulieres. 3. colū. C. de dignita. lib. 12. & Matthæ. de Afflic. idecisi. Neapol. decisione. 404 num. 23. ¶ Adde quoq; q in caſib⁹ inquibus quis poteſt puniri de per
6 iurio in eiſdē † caſibus quis incurrit infamiam. Illa eſt gl. in. l. Luci⁹. in verbo, debeat. ff. de his qui not. infami. & ibi Bar. & Bal. traditur per ſcribent. in. d. l. ſi quis maior. de tranſa. & tenet Iaſ. in. d. §. Item ſi quis poſtulante. de actio. no. 66 vbi ex hoc infert, q repelliendus eſt à teſtimonio, & à qualibet dignitate. in terminis tenet Bal. & alij in. l. 2. C. de rebus credi. & Angel. in. d. §. ſi quis poſtulāte. & Iaſ. in. d. l. ſi duo patroui. §. fi. nu. 2. ¶ Sed hoc licet ipſi nō dicant, ego intelligerem quando quis eſt cōdemnatus per ſententiam de
7 periurio, quia periurio nūquam infamat †, niſi
per ſententiam. vt tenet ſingulariter Archidi. in c. quicūq; 5. q. prima in principio. & ſic dicit, q intelligunt omnes. d. l. ſi quis maior. vbi dicitur notetur, ſcilicet, per ſententiam. ¶ Contrarium vult tenere Bald. licet de Archidi. nullam faciat mentionem in. l. ſi veteris. C. de fide inſtru. nu. 4. vbi ait, q ex quo tulit primò falſum teſtimoniū, eſt periurus: ſi periurus, ergo repellitur, licet nō ſit condemnatus, & dicit eſſe expreſſum in cap. teſtimonium. de teſti. quia ſpeciale eſt in periurio, q repellitur teſtem, licet ex hoc non ſit infamatus. & ſequitur Iaſ. in. d. l. ſi duo. §. fi. nu. 2. & Ant. Fran. in additio. ad Abb. io. c. teſtimoniū. de teſti. prima additione. ¶ Sed quidquid dicat Bald. mihi verius videtur dictum Archidi. & cum eo teneo, per ea, quæ tenet Alex. in. d. l. ſi qs maior. num. 13. vbi ait, q periurus nunquam habetur pro infame anteaquam declaretor per ſententiam. ſecūdum Bald ibi. qui pro hoc allegat Leius qui delatorē. in principio. ff. de iure fiſci. & q in ſimili notat glo. in authen. de tabellio. §. pē. in verbo documentis. colla. 4. & q dicūt Archi. & Iohan. Andr. in. c. 1. de homi. in. 6. ſignanter dicunt, q omnia iura mundi, quę dicunt pœnam imponi ipſo iure, vel facto, debent intelligi, dummodo ſit ſecuta ſentētia declaratoria, ꝓpter quā declaratur fuiſſe commiſſum id, propter qood veniebat imponenda pœna illa, aliàs illa pœna effectū, & executionē nō ſortitur. allegat plura iura, præſertim tex. in. c. cū ſecundum leges. de hæreti. in. 6. & alia de quibus per Alex. ibi. & vult tenere Roma. conſilio. 324. ¶ Sed ſi vis dictum Bal. in, d. l. ſi veteris. tenere, intellige, q repelitur ſine ſententia. ſ. qñ ex proceſſu conſtat eſſe periurum, & ipſe repellitur à teſtimonio tanquam falſarius, quo caſu ſententia repulſionis potius eſt lata contra ꝓducētem, quàm cōtra teſtē, & nō eſt infamis, & ideo non repellitur à teſtimonio alterius. vt in d. l. Lucius. ff. de infami. niſi ſit lata ſententia de falſo, vel de periurio contra eū. vt colligitur ex dictis Paul. de Caſtro. in. d. l. ſi veteris. nu. 10. quia tunc repellitur in alia cauſa. vt Abb. in. c. ex parte. de teſti. col. 2. nu. 3. aliter non repellitur. quod nota. ¶ Itē adde, q teſtis, qui falſum deponit, nō
8 excuſatur à pœna † falſi licet poſtea corrigat di
ctum ſuū, qa nō præſumitur recordatio veritatis niſi fiat anteaquā teſtis loquatur cū parte, & ante aperturam proceſſus. vt tenet Mootal. in. d. l. 42. Parti. in fine.

Prætorum caput. 48. finis.

Sequitur caput. 49.

Summarium:

1 PEcunias publicas, vel fiſci, iudices non poſſūt ſubtrahere, nec quoquomodo intercipere, nec ī reb⁹ ſuis cōuertere, aliàs puniūtur

2 Camara[a] Similis tex. & quæ ibi poſui in capit. 12. ſopra. eod. & de iure communi eſt pœna peculatus, quæ eſt capitalis,

II

tiēpo q̃ fuerē recebidos al officio delo guardar ansi, y que las personas que le fuerē a tomar residēcia, se informē si hā lleuado para si parte alguna delas dichas setenas, y lo que hallare q̃ hā lleuado dellas, gelo fagan restituyr con el quatro tanto para la nuestra camara. Pero que los dichos juezes y alguaziles puedā lleuar para si la parte de las dichas penas q̃ les dā[b] las leyes de nr̃os reynos en aq̃llos casos, q̃ gelas dā y no ē otros algũos.

Pretorum caput.50.

OTrosi, tened mucho
cuydado y poned
mucha diligēcia en
castigar las blasphe 1
mias[a] y las vsuras[b] y
los juegos, de ma- 3
nera que cessen en

capitalis, & imponitur contra iudices, qui tēpo
1 re suę administrationis † publicas, vel fisci pecunias subtrahunt, & contra facientes, & qui scienter ab his pecunias subtractas susceperint. vt in l. vnica. C. ad. l. Iulia. pecula. ℣ Et quoq; puniuntur officiales, nō solū si subtrahunt pecunias publicas & fiscales, sed etiā si eas quoquomodo intercipiat, vel alio metallo contaminent, vel radāt, vel in rem suā cōuertant, vel si in libris, vel tabulis publicis deleuerint, vel mutauerint, vel minorem pecuniā in libris scripserint, quàm perceperint, vel quàm vendiderint, vel locauerint. vt in. l. prima &. 4. & in. l. qui tabulā. ff. ad. l. Iulia. pecula. & tenet Paris de Put. in tract. syndicat. in parte, syndicantur officiales. fol. 34. Et idem tenētur, si ruptis thesauris dictas pecunias substulerūt, aut fūt negligentes. vt in l. hac lege. ff. eod. ℣ Vbi quoq; dicit, sētiri id quod tenetur in quadrupulum, quantū est pœnatum in fiscū incorporatum palàm, vel clā. vt in d. l. prima, & in. l. aufert. ff. de iure fisci. in fine. & C. de his qui ex publi. ratio. Sed quæ non erat incorporata in fiscum, putà quia exigit in fraudem fisci. tenetur in duplum. vt in. d. l. aufertur. §. qui ad aliquid. secundùm Bar. in. l. sacrilegij. ad finem. ff. ad. l. Iulia. repetun. de iure verò huius regni punitur, vt hîc. de quo per Par. de Pu t. vbi suprà

b Que les dan.[b] Intellige vt dixi in. c. 11. supra eod. Sed qd si lex, vel statutum dicit, q̧ liceat cuilibet accusare, & q̧ accusator habeat tertiam partem, si officialis curię, vel eius familiaris accusat, an recipiet dictam partem à statuto concessam. vi. Bal. in sua practi. in rubr. de statutis. q. 12. & quę dixi supra in capit. primo. in glo. Ni consentira. versi. q̧ facit ad illud, quod tenet Bald. in. c. ex parte.

Prætorum caput.49.finis.

Sequitur caput.50.

a BLasphemias.[a] Vt in. c. 25. supra eod. & ibi dixi.

Summarium.

1 CAusa, & quæstio vsurarū, an spectet ad iudicem laicū, vel ad ecclesiasticum.

2 Inquisitores hęreticę prauitatis, an possunt cognoscere de causa vsuraria.

3 Populus, an pōt facere statutum, q̧ sententia lata per iudicē secularē super vsuris sit seruanda.

4 An de causa vsuraria fiat cōpromissum in arbitrum, vel arbitratorem laicum.

5 An contra laudum per laicum arbitratorem latū posit opponi exceptio, q̧ debitū est vsurarium, & impedire eius executionem.

b Vsuras.[b] Nota tex. q̧ causa, seu quæstio † vsurarū ad iudicem secularem spectat. Idē habetur per titulum de vsuris lib. 8. in ordi. regali. & de iure canonico est simil. tex. in. c. ad nostrā. el. 2. de iure iuran. licet Abb. ibi. num. 1. dicat, q̧ Iohan. Andr. ibi dicit hoc non probari, quia sunt verba partis, tamen est iuris
1 manifestum. vt habetur in. c. post miserabilem. de vsu. & tenet Bald. in. l. eos. C. eod. tit. in fine. nu. 4. ℣ Et facit qa vsura est species furti. qa qui
3 vsurā accepit, rapiuā facit. 14. q. 4. c. si quis vsurā. & q rapit, fure improbior est Institu. vi bono. rapto. in prin. & in decalogo supra prohibitione furti

ne furti continetur rapina.14.q.5.c. pœnale.sicut furtum est secularis fori, sic est rapina quæ est eius species.tenet Bald.in.l.cùm oportet.2.column.C.de bonis quę libe. num.sexto. Et φ vsura, & rapina æquiparentur, tenetin expresso Specula.in.tit.de feriis.§.2.versi.quid de causa vsurarum. num.10. ☞Sed in contrarium videtur, φ solùm iudex ecclesiasticus de vsura cognoscere debeat.Quod patet, quia concernit periculum animarum,& quia leges tale crimen non prohibebant imò permittebant,attēdendo vtilitatem,& necessitates hominum,ideò necessarium fuit, φ canones se intromitterent, ne crimen vtroq; testamento prohibitum,impunè trāsiret. Et φ iudex ecclesiasticus cognoscat qualitercumq; agatur de vsuris, siue dubitatur an contractus sit vsurarius, siue certum,vt quia repetuntur vsuræ solutæ, vt tenet glos.in Clemē.dispendiosam.de iudiciis,& glos.in cap.ex literis.de iure iuran.quæ dicit,φ causa vsurarum est spiritualis.& glos.in capit.cùm sit generale.de foro compet.quę dicit,φ est crimen ecclesiasticum.& in capit primo.de offi.ordi.&.11.q.prima.in summa.& Cle.prima.de vsuri.§.cæterum.vbi censura ecclesiastica compellitur vsurarius,seu hęres ad edendum libros,vt fiat restitutio vsurarum. ☞Domini.de Sancto Gem.in capit.primo.de vsu.in.6.conclusiuè in hoc putat dicendum. ☞Aut consuetudo disponit solum iudicem ecclesiasticum cognoscere,& est planum,φ laicus non poterit se intromittere. ☞Aut consuetudo nil disponit,& tunc aut quæstio vsurarum deducitur in iudicio non vt vsura,sed vt interesse.putà, quia ego fideiussi pro te,quare à te peto,tūc poterit agere coram iudice laico,quia vsura petitur vt interesse. Quod est licitum.vt in capit. conquestus.de vsur.non autem vt vsuræ,ergo iudex laicus potest cognoscere. Et dicit esse conclusio Guiller.in Cle.prima.de vsu.in fine. ☞Aut deducitur vt vsura,& tunc aut in foro pœnitentiali, & planum est, φ ecclesiasticus cognoscet,quia laicus non vtitur isto foro.arg.in capit.noua quædam.de pœni.& remi.& videtur sentire dicta Clem.prima. ☞Aut in foro contentioso, & tunc si quæstio est de vsura soluta,vel non soluta,& cognoscit iudex secularis,ex quo nō dubitatur,& de hoc videtur casus in dicto capit.post miserabilē, qa ibi præsupponit certè,quia contractus erat vsurarius. ☞Aut est quæstio super dubio, an sit contractus vsurarius, vel non, & de hoc cognoscit iudex ecclesiasticus.vt Iohā.de Liui.& Domi.vbi suprà. ☞Cum qua opinione,& distinctione tenet Abb.in capit.cùm sit generale.de foro compet.numero.17.versi.secunda principalis,vbi ait, φ si dubitatur de substantia contractus,an sit vsurarius,vel non,solus ecclesiasticus cognoscit,quia hæc est determinatio peccati,& prohibitio habuit ortum à iure diuino,& canonico,vt dictum est.& facit. C. super. de vsur. ☞Aut non dubitatur, φ contractus sit vsurarius, sed tantùm immineret quęstio facti, vt quia repetuntur vsuræ solutę, & sic solùm agitur de soluto,vel non soluto,vel an interuenerit contractus,vel quia agitur dissimulatione contractus, quia allegatur φ simulatè fuit facta venditio,cùm esset contractus pignoratitius, & clarè vult hoc probare per testes.ita φ non dubitatur de vsura,tunc vterq; iudex potest cognoscere ecclesiasticus,vel secularis. Et hanc opi.tenet Paul.Leaz.in Cle.prima de vsu.& ibi Cardi.q.18.num.19.& Bart.in.l.titia.ff.solut.matri.& in.l.secunda.ff.de iuri.om.iudi.Archidi.in capit. qui dicam.14.quæst.quarta. Et ista opinio est communis secundùm Abb. in dicto capit.cùm sit generale.num 17.& Alexan.in consilio.9.volumi.quarto. num. tertio. & Bart.in.d.l.titia.quem sequitur ibi Alexan.nu.13.& Cardi.in.dicta Cle.despendiosam.quæst.31.& Bald.in consilio.169.libro primo.& faciūt ea,quæ tradunt docto.in leg.quotiens.C. de iudiciis.& ibi Ias.numero septimo.& quoq; Bal.tenet distinctionem Abb.in.d.cap.ad nostram.& sequitur Felin.in dicto capit.cùm sit generale.column.secunda.versi.respectu vsurarum. & Alexan.in.l.si non sortem.ff.de conditio.indebiti.num.tertio. De quo vide Celsum in additio ad Lanfran.de Oria.in repeti.c.quoniam cōtra.de probatio.in parte confessionēs. num. 16.in parte,quare ista causa spectat ad ecclesiam. de quo latissimè per Iohan.de Anna.in dicto cap.post miserabilem.in fine.secunda column. vbi quoq; transit cum dicta distinctione Abb.& sic credo,φ intelligatur iste tex.& lege quarta.tit.octauo.lib.3.in ordi.regali. ☞Quia tunc iudex secularis potest punire vsurarium, vel admittere exceptionem vsuræ,quando nō dubitatur de vsura,nec de contractu vsurario, sed tantummodo imminet quęstio facta. ☞Et vide Saly.in. d.l.eos.C.de vsu.in fine.vbi dicit,φ anteaquam essent Decretales,& Decreta,iudex laicus cognoscebat de vsura illicita. Cùm igitur hodie omnis vsura sit illicita,sequitur φ iudex secularis cognoscere potest,ex quo non reperitur expressè prohibitum,sed debetq intelligi secundū distinctionem supra dictam. Et licet ipse Saly.dicit,φ in casibus,in quibus de iure ciuili nullo

modo censetur vsurarij,sed de iure canonico iudex ecclesiasticus tantummodo cognoscere potest,sed in casibus,in quibus de iure ciuili censetur vsurarius cognoscit secularis,tu tene dictam distinctionem,& opi.communem,quam sequitur Montal.in.l.fi.tit.2.lib.4.for.il.in glos. magna.penult.column.versi.& circa. Ex quo infert Saly.in.d.l.quotiens,ꝙ si contra instrumentum opponatur exceptio vsuraria, debet illam remittere probandã corã epõ,vel eius vicario, vt notatur in simili in capit.si iudex laicus. de senten.excom.in.6.& tenet Iohã. de Anna.in d.c.post miserabilem.4.colũ. Et licet Archidi.in.d.c.quid dicam.14.q.4.vult tenere,ꝙ laici possunt conueniri coram iudice seculari, etiam si quęstio vsuraria sit de iure,vel facto,& clerici coram ecclesiastico. vi.d. Iohan.de Anna.in d.c.post miserabilem.2.colũ.cum quinq; sequẽtibus.vbi diuersas opiniones ponit tamẽ dicit, ꝙ non videtur tutum vsuras repetere coram seculari,ideo tutius videtur tenere glo.in.d. Cle. dispendiosam.Sed quiquid dicat,tu tene distinctionẽ Abb.qa est cõmunis,vt ibi per eũ. Et vi.tu Bal.in capit.1.§.similiter.in tit.de cõtrouer. inuesti.in vsibus feudo.nu.1.vbi tenet,ꝙ iudex secularis potest cognoscere de vsuris,quãdo causa vsurarum incidit actioni pignoratitiæ:qa diabolicũ esset dicere,ꝙ iudex secularis non possit plene cognoscere inter laicos de pignoratitia actione.Secus si principaliter,& per se moueatur quęstio vsurarum. Et vt intelligas dicit aduertendum,si pignoraui tibi rem pro cẽtum, & nõ est dubium de quantitate mutuata, sed de fructibus redactis ex re,quos creditor prætendit tanquam lucrum sortis,iudex secularis tunc cognoscit.vt in.d.l.titia. Sed si petitur contractus rescindi tanquam vsurarius,& hoc negat,quia nõ apparet,ꝙ sit vsurarius ex sua qualitate,tunc ecclesiastica est cognitio,vt notatur in summa.11. q.1. Item de reatu vsurariorũ nõ cognoscit iudex secularis,sed de cõputo,siue calculo sic, secũdũ quosdã.& vi.eundem Bal.in.l.omni nouatione.C. d sacrosãct.ecclesi.nu.1. Et an inquisi
2 tores hæreticę prauitatis † possunt cognoscere d causa vsuraria? Dic ꝙ non.vt est tex.in.c. accusatus.§.de quęstionibus.de hæreti.in.6.dequo per Federi.de Senis.consilio.157.& per Domi.in.d. §.de quęstionibus.versi.quęro quare inquisitor. Quærit etiam Bald.in.d.c. primo. §. similiter.
3 in tit. d controuersi.inuesti.an populus † possit facere statutum,ꝙ sententia lata per iudicem secularem super vsuris sit seruanda inter se. Et
4 an de causa vsuraria potest compromitti † in arbitrum,vel arbitratorem laicum? Dic secundũ Iohan.de Anna.in dicto capit.post miserabilẽ 7.col.in fine.ꝙ in illis casibus,in quibus potest cognoscere iudex secularis,possit & arbiter, & multò magis arbitrator.Facit.l.1.ff.de arbitris. Nam in illis casibus causa vsuraria non dicitur spiritualis,& sic dicit non obstare.c. cùm contingit.de arbitris. Circa quod vi.Bal. in.d.c.1. §.similiter. de controuersi. inuesti.vbi quęrit, an super causa vsuraria possit compromitti in arbitratorem? Et concludit. Aut compromittitur de dolo præterito vsurarij,& valet comprõmissum, Aut de dolo futuro,& non valet.ff. de pactis.l.si vnus.§.illud nulla. & idem dicit , si dolus præteritus radices tenderet in futurum,qa tunc compromissum non valeret tanquam factum in fraudem vsurarum. Quibus adde illud,quod tenet Lapus allegatione.55.incipiente.Quidam coram iudice ecclesiastico.vbi quærit.Pone,ꝙ aliquis mouet causam vsurariam coram episcopo,& lite pendente actor & reus fecerunt compromissum in certos laicos de omnibus causis & litibus nulla facta mentione dcã causa vsuraria ita pendente coram episcopo,dubitatur vtrum in dicto compromisso generali de ueniat dicta causa vsuraria:& an dicti laici de ea possunt cognoscere & terminare. Et videtur sentire ꝙ non,de quo ibi per eum per.5.colũ. vbi prosequitur intellectum.c.quia frustra.de vsur. Item circa supradicta facit quęstio examinata per Petrum de Anchara.in consilio.94. vbi quærit,an contra laudum latum per laicum ar-
5 bitratorum possit † opponi exceptio,ꝙ debitũ erat vsurarium,& sic impedire eius executionẽ. Et videtur ꝙ sic,qa ista via cognoscendi de plano de causa spirituali videtur laicis interdicta.c. decernimus.de iudiciis.& facit tex.in.l.4. tit.8. lib.tertio.in ord.regal. Iam allega.& ꝙ per talẽ exceptionem tanquam pręiudicialem impediatur sententia,siue laudum,& eius executio,& ꝓ hoc videtur casus in capit.tuam.de ordi.cog. & c.lator.& c.causamq;.qui filij sint legiti. Sed his non obstantibus,dictus Petrus de Anchara contrarium concludit:quia posito sine pręiudicio,ꝙ ista exceptio sapiat spiritualitatẽ tamẽ non potest opponi ad impediendam executionem laudi.constat enim,ꝙ licet coram laico,corã quo quęstio pendet,non possit ventilari causa spiritualis.vt in.d.c.tuam.tamen de mente dictorum iurium videtur esse, ꝙ coram laico allegari debeat & opponi,vt probant illa capitula, & alia , quæ de materia ista loquuntur. Et est ratio , quia est exceptio peremptoria

pertinens

pertinēs ad negotiū principale, & intētionē agē tis. vt in. d. c. tuā. & hoc pro nunc præsupposito, si deuitū, qd descendit ex sententia arbitramen tali dicatur habuisse originē ex causa vsuraria, d buit coram arbitratoribus tunc opponi, nō aūt post laudum ad eius executionem impediendā, quā-

toda la tierra d' vue

tum igitur ad effectum reuocandi, sicut per sen tentiam est præclusa via exceptionibus perēpto riis. vt in. l. perēptorias. C. senten. resci. nō poss. & in. c. suborta. de re iudi. ita post laudū est præ clusa via exceptionibus, quę habēt eius effectū impedire. Nam licet arbitrator de tali exceptio ne specialiter cognoscere nō potuisset, audire ta mē eā, & recipere debuisset, & p cōsequēs corā eo allegari dbuit, & deduci. Et ꝙ in hoc sit com petens iudex secularis, dicit tenere doctorē suū Bal. in. d. l. quotiens. C. de iudiciis. præterea corā arbitratore deducere, & pbare exceptionē, quæ sapiat spiritualitatē, nō videtur phibitū, sed cō-cessum de iure. Nā qū nō per modū disceptatio nis de tali quæstione spirituali est contentio in ter partes, potest nedū arbitrator, sed iudex lai cus de ipsa cognoscere. vt notat Specula in tit. de reconuen. §. nunc dicamus. versi sed nūquid. hoc est, ꝙ super probatione legitimationis fiūt articuli, & positiones corā seculari iudice, & valet super eis confessio, quod non esset, si non posset cognoscere dicto modo de plano. vt in. c. ac si clerici. de iudi. Ita in ꝑposito, ꝙ arbitrator & amicabilis cōpositor cognoscit de plano, & & sine figura iudicij, maximè hoc procedit, quā do datur latissimū in cognoscendo & terminan do arbitrium, sicut cōmuniter fit. p quę datur ex tensio ad l. fi. in. ll. de Madrid, vbi cabetur, ꝙ sen tentia arbitraria mittatur executioni, nō obstā-te reductione. vel nullitate. ꝙ etiā si exceptio v-suraria opponatur contra eam, non obstante di-cta exceptione, mandetur executioni, qd nota.

Summarium.

1 AN iudex naturalis domicilij potest puniri delinquētē extra locū suę iurisdictionis.

La tierra de vuestro cor-regimiento.

1 Sed quid † si extra locū suę iurisdictionis subditi sui luserunt, vel vsuram fecerunt, an talis cor rector, & sic iudex naturalis domicilij, possit pu nire subditos alibi delinquentes. vi. Bar. in. l. prę ses. ff. de officio præsi. in fine. vbi dicit, ꝙ accusa ri possunt coram iudice suo de suo delicto, & pu niri. ff. de interdi. & relega. §. interdicere. & ibi notatur. & tex. in. l. 1. C, vbi de crim. agi opor.

stro corregimiēto.

Sed iudex ex officio suo de hoc non potest inquirere, nec procedere, & sic per viam accusationis potest procedere, non per viam inquisitionis, nisi ille iudex, in cuius territorium delictū esset commissum, quia illa tantum respublica est offē sa. & ita tenet Paul. de Castro in. l. si quis in hoc genus. C. de episcopis & cleri. & Hippolyt. de Marsi. in repeti. l. fi. ff. de iuri. omn. iudi. nu. 134. & 135. vbi latè remissiuè. & per Alex. in consi-lio. 111. in primo volu. & eundem Hippolyt. de Marsil. in practi. crimi. §. constante. nu. 90. dicit, ꝙ licet in hac quæstione doctores sint varij: qa Iohan. Andr. in additio. ad Specul. in tit. de cō-pet. iudi. additione. in. §. 1. in additione, quæ inci pit, anteaquam examinemus. & Bal. in. l. 1. C. de ædili. actio. Saly. in. l. seruos. C. ad. l. Iulia. de vi, Albert in tracta. statu. in. 3. part. q. 36. teneāt par tem negatiuam. & sic, ꝙ non potest inquirere. & Angel. de Aretio. In tracta. maleficiorum. in ver bo. hæc est quædam inquisitio. vers. quærit hic. Angel. an in delictis. & ibi Augusti. de Arimi. plures contrarios doctores adducit, tamē magis communis opinio est, ꝙ nō possit inquirere se-cundū eūdem Hippolyt. in. d. practi. quem vi-de. in. d. §. cōstāte. & ita tenet Iohā. de Plat. in. l. dum virū. C. de decurio. lib. 10. in fine. dicēdo, ꝙ iudex potest punire subditū de delicto extra territorium cōmisso per viam accusationis, nō aūt per viam inquisitionis: & sic dicit, ꝙ cōclu-dit Bar. in. l. 1. C. de summa tri. & fide. catho.

Prætorum caput. 51. finis.

Sequitur caput. 52.

Summarium.

1 QVæstores, ad eleemosynam petēdā non ad mittūtur, nisi habeāt literas apostolicas, vel diœcesanas, nec permittūtur populo pre dicare.

2 Literæ apostolicæ debet diligenter p diœcesa-nū examinari, tn̄ de ipsis nō potest iudicare, & si de ipsis dubitatur, cōsulēdus est papa:

3 Prælati non debent vendere literas apostolicas quæstoribus.

4 Mēdicātes validi ſunt arcendi, & puniendi.

5 Quæſtores ſancti Antonij, & ſancti Lazari, an admittantur ſine literis.

6 Epiſcopi an poſſunt facere ſtatuta, vt nulla litera apoſtolica admittaẽ ſine ipſiꝰ examinatiõe.

Prætorũ caput. 51.

San cto padre.[a] Trosi, porq̃ ñro muy ſãcto padre cõcedio vnas letras apoſtolicas, ẽ q̃ mãda, q̃ todas qualeſquier indulgencias y facultades para predicar perdones, y demardar limoſnas cõcedidas, y que de aqui en adelante ſe cõcedieren por la ſancta ſede apoſtolica, eſtẽ, y ſean ſuſpendidas faſta q̃ por el dioceſano de donde fueren los lugares en que ſe ouieren de predicar, ſean primeramente viſtas, y examinadas, y d̃ſpues por el nuncio del papa, q̃ en los nueſtros reynos eſtuuiere, y por ñro capellan mayor, y por vno o dos prelados del ñro cõſejo, los que para ello por ños fuerẽ diputados, los quales ſi examinando las dichas bullas fiel y diligentemente, hallaren q̃ ſon verdaderas letras apoſtolicas, y careceẽ de toda falſedad, y ſoſpecha, las dexẽ publicar, y predicar a aq̃llas perſonas, a quiẽ lo tal pertenecierẽ, delas quales letras apoſtolicas los dichas paſſados mandamos embiar traſlados ſignados a todos los corregidores de ñros reynos y ſeñorios para q̃ cada vno la intimaſe al p̃lado dela tierra de ſu corregimiẽto, y d̃ſpues la hizieſſe luego publicar, pa q̃ ſe guardaſſe lo q̃ por ella pueyo y mando ñro muy ſancto padre. Por ende mandamos,

a S. Alexandri, vt cauetur in pragmatica. 24. folio. 15. in libro pragmaticarũ. quã p̃te vide, q̃a omnia cõtinẽtur quæ hic in iſto tex. habentur & habuit ortũ à tex. i Cle. abuſionibꝰ. d̃ pœnit. & remiſsio. vbi quæſtores nõ admittũ-

b turꝉ, niſi habeãt literas apoſtolicas, vel diœceſanas, nec tũc etiã p̃mittũtur populo prædicare. Et tales literæ debẽt p̃ diœceſanũ diligẽter examinari, ne aliquid fraudis cõmittatur. Et ſi diœceſanꝰ timeat de abuſu, nõ debet illos admittere, niſi cõſtet de approbatione ſedis apoſtolicę, vt ibi. & dicit Card. ibi. nu. 4. p̃ in illis poſſit fraus cõmitti, vt q̃a aſſerẽt plꝰ cõtinenti literis, quã contineretur, vel vterẽtur falſis literis, p̃ veris, qđ ſępe euenit, ꝙ talia ſũt periculoſa,

a ideo debẽtꝉ literę examinari diligẽter in bulla, charta, dictamine, & in aliis, maximè quando exohorbitant à communi forma, ſecundùm eundem Cardi. ibi, allegando capitul. licet. de crimi. falſi. &. C. quem graui. de reſcrip. & capit. ſecundo. de offi. ordi. Sed cum diœceſani examinant literas apoſtolicas quæſtoribus, vel aliis conceſſas, nõ poterunt de ipſis iudicare. vt in capit. cùm veniſſent. de iudi. Sed ſi dubitatur de ipſis, conſulendus eſt papa, cuius eſt extimare quem modum ſui priuilegij eſſe velit. vt in capit. ordinarij. §. ſi verò. de officio ordi. lib. ſexto. Si autem apparent veræ, & ſine defectu dabunt eis literas teſtimoniales: ſed ſi apparent defectuoſæ, eas repellent. Facit quod notatur in dicto capit. cùm veniſſent. & in dicto capit ordinarij. ſecundùm Cardi. vbi ſuprà. numero decimo. q. quinta. vbi dicit, ꝙ ex his infert Lapus, ꝙ quis cognoſcere poteſt d̃ re, de qua nõ poteſt iudicare ſimil. in. capit. cùm contingat. de reſcrip. in fine. & capit. cùm perſonæ de priuil. in ſexto. & quod notatur in capit. frater. 16. quęſt. prima. in gloſ. pen. regulariter

regulariter tamen minor non cognoſcit,nec iu
dicat de facto maioris.c.inferior.21.diſtin.& in
e.cùm inferior.de maior.& obedi . licèt videa-
tur contra illud,quod notatur de offici.vica.lib.
6.tũ non eſt contra:quia minor de facto maioris
cognoſcit,vel iu-
dicat,qñ in iure
hoc exprimitur,
vel niſi ſit ita no-
torium,ꝙ eſt nul-
lũ;ꝙ nõ egeat exa
minatione,nec in
ficiari põt,quo ca
ſu minor nõ iudi-
cat de facto maio-
ris,nec iudiciali-
ter cognoſcit,ſed
tantum declarat il
lud non obſtare.
& eo nõ obſtante
cõtrariũ facit,vel
impedit illud effe
ctum.vt in.c.eam
te de ętate & qua-
lita.& facit tex.in c. ſolicitudinem. de appella.
in.6.& in.c. ſtatutũ. in fine.de reſcrip.eod.libr.
¶ Et de ipſa examinatione debet cõſtari p lite-
ras diœceſani,aliàs, prælati inferiores tales non
debent admittere ſecũdùm Lapum,prout tenet
ipſe Cardi.vbi ſuprà.num.4.¶ Et licet prelati.
debeãt examinare literas apoſtolicas quęſtorũ,
3 non tamen † debent eas vendere,quod aliqui nõ
ſeruant,non attendentes,ꝙ in talibus cõmittũt
ſimoniam,vt in.c.primo de ſimoni.& quia quę
ſtores carè emunt, per fas,& nefas quærunt vñ
de ſoluant,& grauamina inferant.ſecũdùm Car
di.ibi.¶ Licèt contra iſtum tex. videatur,quia
quęſtores eleemoſynarũ liberè permitti debeãt
eleemoſinas quærere,cũ eleemoſynæ procedãt
ex charitate dantium,quę non eſt reſtringenda.
arg.in.c.1.de dona.potiſsimè quia videtur con
cernere forum pœnitentiale, in quo procedit,
quod dicitur,ꝙ lex non eſt impoſita iuſto.vt in
c.licet.de regula.¶ Quod non obſtat , quia hoc
enim fit ad obuiandum fraudibus. Et dicit etiã
4 Petrus de Anchara ꝙ ſicut † mendicantes validi
ſunt arcendi,& puniendi.C.de mendi.vali.lib.
11.ita quæſtores non debent admitti,niſi primũ
diſcutiatur,vtrum eccleſia,pro qua quęritat, in
digeat:nã ſi non indiget,non videtur admitten-
da,& licet iſta inquiſitio ſit laudabilis,non de-
bet fieri per diœceſanum,niſi quando de nouo
aliqua eccleſia vellet icipere quęſtũ.¶ Sed quo
ad ordines mẽdicãtiũ,& nõ nulla hoſpitalia ab
antiquo exercẽtia quęſtũ apoſtolicę ſedis,ſaltẽ
tacita,hęc inquiſitio fieri nõ põt p diœceſanũ
ad effectũ impediendi quęſtũ, ſed prohibendi
fraudes,ſecundũ Cardi.in.d.Cle.abuſionibus.
nu.6.ĩ tertia oppo
ſitione.¶ Et vide
Abb.in. c. cũ ex
eo. de pœnit. &
remiſsi.nu.1 . vbi
ait, ꝙ quæſtores
5 † eleemoſynarũ,
vt ſicut illi,q mit
tũtur ab iſtis prę
ceptoribus ſancti
Antonij,ſiue ſan
cti Lazari, ſiue a-
liorũ hoſpitaliũ
ꝓvotis,& eleemo
ſynis petẽdis, nõ
debẽt admitti ad
petẽdũ eleemoſy
nas nomine illorũ
hoſpitaliũ, niſi ha
beãt literas veras apoſtolicas,ſiue epi diœceſani
qđ ꝓcedit quãtũ ſint exẽpti.vt in.d.Cle.& fuit
hoc ſtatutũ ꝓpter eorũ intẽperãtiã nimiã,nam
multi mẽtiebãtur ſe eſſe alios,qa falſè portabãt
religionis,vel illius hoſpitalis habitũ , aſſerẽtes
eſſe fratres illorũ ſociorũ,vbi ĩ veritate nõ erãt,
ideo debẽt prius examinari à papa , vel ab epo
loci.¶ Secus dicit de aliis volẽtibus petere elee
moſynas ꝓ ſe ipſis,iſti enim nõ indigẽt literis.
c.quieſcamus.42.diſtin. & in.c.nõ ſatis.86, di-
ſtin.¶ Et p iſtũ tex.videtur eſſe verũ,qđ tenet
Abb.in.d.c.cũ ex eo.de pœnit.& remi.in fine.
6 qđ † ſolent epi facere ſtatutũ,vt nulla litera a-
poſtolica admittatur ſine ipſius examinatione,
ſed dicit,ꝙ epiſcopus caueat non faciat in frau-
dem,aliàs debet puniri,vt ibi per eum.

q̃ el dicho gouernador o corregidor,o aſsiſtẽte,y ſus alcaldes tengan mucho cuydado de fazer guardar lo contenido enla dicha bulla cuyo traſlado ouimos mandado embiar,como dichoes y de no conſentir[b] que ſe prediquẽ ni publiquẽ bullas ni indulgencias algunas enla tierra de ſu corregimiento, ſin que primeramẽte ſean traydas , y examinadas en la forma y manera en la dicha bulla cõtenida,por q̃ anſi cõuiene al ſeruicio đ Dios y nueſtro.

Summarium.

1 AN puniantur quæſtores petentes eleemoſynas ſine conſenſu papæ, vel diœceſani.
2 An datũ cauſa eleemoſynarũ virtute literarum falſarum poteſt repeti.
3 Soluens aliquid virtute falſę indulgentię,an indulgentiam conſequatur.

b No conſentir[b] Aliàs ſi iudex cõſentit punitur. vt

est tex.in.l.pē. C.de cano.largi.lib.10.vbi formaliter ait, ꝙ pari pœna punitur officialis, q nō inhibet extorsiones illicitas, & sic, qui negligit, sicut punitur officialis, qui eas facit. & tenet Ias. in.l.si mora.ff.solut.matri.num.24. ¶ Imò po-
5 test punire † istos quæstores eleemosynas petētes sine consensu papę, vel diœcesani, si sunt laici, tāquam excedentes in suo territorio. vt in.c. ex literis. de excessi. præla. & in.d. Cle.2. de pœnit.& remissi.tenet Abb. in.c.cùm ex eo.đ pœnit.& remissi.nu.3.& facit.c.officium.§.cōpescendi.de hęreti.nu.6.Secus si isti quæstores sunt clerici, quia tunc debet capere eos, & remittere ad episcopum loci, vt eos puniat. vt in iuribus supradictis.& facit tex.& quæ ibi tradit Domi.in.c.iudex laicus.de sentent. excommu.lib.6. Innocen.in capit. si verò.de senten.ex com. & & facit tex.in.c.53.infra eod. & in.c. vt famæ.& ibi docto.de senten.excommu.& tenet Bald.in.c.primo.§.si quis vero. de pace iura.firma.in vsi.feudo. num.septimo.& idem in l. grachus.C.de adulte. ¶ Quinimo de iure communi quæstuarij, qui falsò quærunt eleemosynas, etiam si laici sint, per episcopum possunt puniri. vt est tex.in.c.tuarum.de priuilegiis.& ibi Abb.& Oldral.cōsilio.86.& Philippus Decius consilio.276.nu.1.Et facit qđ tenet Feli.in prœmio Grego.colū.8.nu.38.vbi dicit, ꝙ mentiens se clericū, punitur arbitrio iudicis. Sed si vltra hoc faciat actus clericales, punitur pœna falsi. Bal.in.l.sub prætextu.C.de sacrosan.eccle.in fine.& in.c.in decorem.de vita & hone.cler.quasi in fine.vbi talis pōt puniri nō solū p secularē sed p episcopū.Idē tenet Feli.in.c.3.loco de ꝓbatio.nu.1.qđ facit cōtra istos Gallos mēdicantes, qui asserūt se clericos esse qđ ego cōtra eos iudicaui, & executioni iussi, aliquādo iubendo
2 eos verberare. ¶ Et datū ob causam hanc †, đbet repeti tanquā datū ob causam, causa nō sequuta. vt.ff.&.C.de conditi ob causa.quod intellige, si pecunia est penes decipientē.Secus si traslata est in ecclesiā, nā tūc ecclesia non tenetur, nisi facta sic locupletior, imò etiam si facta sit locupletior, videtur non teneri, qa solutū falsa opinione causa pietatis, nō repetitur.l.cū his.§.mulier. ff.de cōditiu.in debi.& licet hoc sit sub dubio, tn̄ est verū indistinctē, ꝙ non est locus repetitioni, etiā si pecunia sit apud decipientē, qa intuita Dei soluta fuit, & sic applicāda est piis vsibus. Et quāquā soluēs nō esset aliàs soluturus, tamē nō frustra soluit: qa licet nō habeat indulgētiam, habet tamen meritū eleemosynæ.& qa talis dolus respectu ipsius đcepti dicitur bonus, ex quo prouocat ad melius. vt in.c.cū dilecti. de dolo & contu. secūdū Cardi.i.d. Cle.2.đ pœnit & remi.§.ad hoc multiplici.6.q.nu.27. ¶ Et in quā
3 tū tenet, ꝙ non habet † indulgētiā licet eleemosynā soluat, vide quę in cōtrariū posui in.c.1.supra in glo.1.in fine.

Prætorum caput.51.finis.

Prætorū caput. 52

OTrosi, mādamos que cō mucha diligēcia tenga cargo de guardar los puertos de su corregimiento, para que no se saque moneda [a], ni cauallos [b], y de hazer

Sequitur caput.52.

a **Moneda** [a]. A regno nō đbet extrahi aurum, argētū, vel moneta in mouetā, vel in massa, aliàs puniūtur extrahētes. vt i.l.23 tit. 9.lib.6.in ordina.regali. & in.l.24.& in.l.17.& 18.eius tituli.

Summarium.

1 EXtrahi non debet à regno aurum, nec argentum, nec equi, & alia iumenta, nec pāni, nec coria, nec carnes, nec sericum, nec alia, vt hîc.

b **Ni cauallos** [b]. Vt in.l.1.& in.l.6.& 7.&.8.&.10.& in.l.33 cum aliis legibus sequentibus.tit 9.lib.6.in or-
1 dina.regali.vbi extrahēs à regno equum †, equā, vel potrum, mulum, seu iumentum fræni, seu clitellæ, siue sit generosus, siue custos castri, siue merinus, vel quiuis alius officialis, seu alius quicumq; cuiusq; sit statutus, vel conditionis, perdit quod extraxerit cum omnibus suis bonis, & vltimo suplicio puniatur. Et si multunt ad hoc adunati vt defendi possent à prętore de las sacas, debent per consilia locorum insequi cum armis, & debent per loco campanæ pulsari, & omnes, qui sunt ad arma habiles, exire ad dictos delinquentes capiendos. vt in dictis legibus, & in

& in aliis eios ti. continentur. ¶ Et quoque hodie per pragmaticam factam in villa de Madrid anno. 1552. Madij. 25. die ab isto regno non possunt extrahi pãni, oec alia, quibos fit dictus pannus, seu texitur, nec coria, nec calceamenta, nec opera consuta, & perfecta, nec siricum, nec coria aurea (quę goadamecij vocantur) nec manicæ seu chirothecæ, vt ibi vide.

pesquisa * por toda la tierra de su corregimiento, y saber la verdad dos

Summarium.

1 INquisitio fit contra extrahentes res vetitas de regno.
Et fardels eorum dissoluuntur.

c Pesquisæ. * Idem cauetur in dicta lege 23. & in lege. 31. tit. 9. libr. 6. in ordina. regali. & in aliis legibus eiusdem tit. vbi dicitur, ꝙ inquisitio† fit per custodes super
1 pane, & aliis rebus vetitis, quæ extrahũtur à regno, & detur eius copia his, qui culpabiles repe riuntur, vt aodiantur, & capiantur pro pœnis, quas soluere tenentur. Et talis inquisitio quoq; fit per prætorem de las facas, cũ tabellione contra extrahẽtes à regno res vetitas, etiam, si secum prætor assessorem non assumat, & per suas citationes pôtest cogere testes ad veritatis informationem habendam, vt coram eo compareant. vt in dictis legibus latè caoetur. ¶ In tantum, quòd denuntiatores maleficiorum debent insistere, aliàs puniuntur, tenet Iohan. de Platea in lege iubemus per hanc. §. hoc videlicet. C. de erog. mil. lib. 12. ¶ Et potest compellere viatores transeuntes, vt dissoluãt fardelos suos, quia in eis potest committi falsitas, tenet idem Plat. in lege secunda. C. quando & quibus quarta pars debe. lib. 10. in fine. per glo. in lege prima. §. qoi rationibus. ff. de fals. & in. l. diuus. ff. de seruis fugi. ¶ Quinimo si ex mandato regis vetita portet, potest dissoluere fardelos: quia mandatum principis non derogat iurisdictioni officialis super eo, quod mandatur iurisdictionem habentis. Et sic est argu. ꝙ talis custos, vel gabellarius potest inspicere, & videre ea, quæ vehuntur de mandato principis: quia sub illo colore posset fraus committi. vt in. l. vnica. C. nec liceat in fręni. & eques. lib. 11. nec excusatur vehens aliqua dignitate vel contumacia. i. inobedientia quasi non teneatur ei obedire, cùm faciat iussu principis prout tenet dictus Platea in lege secuoda. C. de decurio. lib. 12. numero primo. ¶ Et etiam dicit Platea. in lege vnica. C. de litori. itine. custo. lib. 12. quòd in talibus partibus, & litoribus maris, & itineribus terrarum sunt apponendi custodes, vt possent merces illicitas portare, & portantes detineri, dooec declarent ad quam prouinciam delaturi sont. de quo stabitur iuramento ipsorum deferentium. arg. in lege pręsenti. §. siecubi. C. de his qui ad eccle. confug. & in Cle. religiosi. de decimis. & ideò secundum eum consilium est pro mercatoribus, vt euitent concussiones, & molestias, dom portant mercantias, vt vadant coram iudice & declarent ei ad quam partem pergere voluerint, & iudicis habita licentia nullam detentionem, vel arestationem patiuntua, aliàs possunt detineri, maximè si est præsumptio contra eos. ¶ Imò Publicani, custodes, & exactores vectigalis nullum portantẽ merces prohibitas portari sine serie. i. litera vel bulleto debent permittere transire, nisi prius literam licentiæ inspexerint, vt tenet Platea in lege euentiones. C. de curso publi. libro duodecimo. vbi quoque dicit, ꝙ debet scribi litera licentiæ in libro, & dies quo datur, & infrà quantum tempus durat.

vezes en cada año de seys en seys meses, quien y quales personas son las que

¶ Et pro animalibus iu vehetione non appositis non debet officialis, nec priuatus pecuniam recipere. Si ergo officialis colligat pecuniam pro centum mulis, vel equis in cursu adducendis, & non sunt nisi quinquaginta, vel priuatus recipiat pecuniam pro decem mulis, & conduxit pautiores, punitur in quadruplum. Et idem si submittat alium pro alio, vel in suum vsum vsurpat. & contra ordinem faciat. quod nota. & vide Plateam in dict. lege. 2. C. de curiosis libro. 12.

Summarium.

1 SI contra deuentum quis portat res vetitas, & illicitas simul cum licitis, solum illicitæ publicantur.
2 Si res aliena portatur cõtra statutũ, an publicet.
3 Si famulus alicuius transit mercantias dñi absq; soluendo pedagiũ, an tales mercantiæ cōfiscẽtur

Gabellarius

Gabellarins debet exigere pedagiũ anteaquã mercator exeat de territorio ſuo.

4 Licet res incidat in commiſſum, debitor non tenetur de caſu fortuito,nec de leni culpa.

5 Si ſuper eadem beſtia diuerſi homines diuerſis temporibus res vetitas extraxerunt, an quilibet debeat perdere vnam beſtiam.

Quid ſi de nocte pœna duplicatur.

6 Si quis plura delicta facit cum vno enſe, vnam enſem perdere debet.

7 Forenſis,qui repertus eſt portare res cõtra deuẽtũ,& cõtra formã ſtatuti,an in pœnã incidat.

8 Statuta in forẽſe habẽt locũ ĩ nouo ciue. Et noui ciues excuſatur,ꝑpter ignorãtiã ſicut forẽſis.

9 Forenſis poteſt petere reſtitutionẽ in integrum aduerſus ſtatutum,quod ignorauerat.

10 Minor licet extrahat res vetitas cõtra ſtatutum, non debet puniri.

11 Iuramento portantis,vel facientis contra ſtatutum ſtatur,an ſciuerit,vel ignorauerit.

12 Statur iuramẽto forẽſis trãſeũtis per aliquẽ locũ collectã non ſoluẽtis,ſi iurat ignorare ſtatutũ.

13 Ignorantia probatur per iuramentum, niſi in contrarium probatio appareat.

14 Quando lex, ſeu ſtatutum dicit, ꝙ ſtetur dicto, vel iuramento alicuius pro plena probatione tunc in contrarium non admittitur probatio.

15 Probatio qualis debet eſſe contra forenſem,ad hoc,vt incidat in pœnam ſtatuti.

16 Quando propter timorem iuſtum inimicorum quis exceſsit fines comitatus,ſeu diſtrictus fugiendo,in pœnam non incidit.

17 Occidens aliquem ad ſui defenſam propter iuſtam cauſam timoris non punitur.

18 Extrahens cauſa ſui victus,vel ſuæ familiæ, non incidit in pœnam.

Quid ſi extrahit farinam.

19 An extrahens hordeum,incidat in pœnam.

20 Quid ſi extrahit pro victu ſuæ familiæ, & mutato propoſito,& animo vendidit.

Quid ſi vendidit quod ſupereſt, obligatione ſua completa.

21 Deprehenſus in itinere quaſi in confinibus, & dicat ſe pœnitere portare illas res vetitas, an excuſetur à pœna.

22 Inuentus in via cum equo portare res vetitas, an debeat puniri.

23 Repertus in limine territorij, ſeu in confinibus ciuitatis vt vix negare ſufficiat, an puniatur.

24 Repertus in via nõ recta,nec cõſueta portare res vetitas,ita ꝙ eſt ſuſpect⁹,ꝙ extrahere velit,tenet.

25 Si alicui eſt data licẽtia extrahẽdi res vetitas ſine præfinitione temporis, an duret perpetuũ.

26 An licentia data per iudicem extrahendi dictas res vetitas,excuſet à pœna.

27 Stante ſtatuto,quòd nullus forenſis emat,vel extrahat res extra territorium,ſi emit, an perdat pretium.

Ænla tierra.[d] en la tierra [d] de ſu corregimiento y

[d] De iſtis rebus non portandis contra deuentũ, vide ſingula per Gand. in tract. maleficiorum,in parte. De rebus non porta. contra deuentum. vbi in principio quærit, ꝙ ſi ſtatuto ciuitatis caueτur,ꝙ nullus de diſtrictu, vel ciuitate extrahat bladum,aurum,triticum, vel carnes, vel qd ſimile ſub pœna amiſsionis rerũ,quæ portarentur,&equi &plauſtri,& bouũ,ſuper quibus
1 portarentur,accidit †, ꝙ portantur res illicitæ, & res licitæ: nunquid omnes illæ res ſint deperditæ? Et dicit ꝙ ſolummodo res illicitæ ſunt publicandæ,vt.ff.de aqua quotidi. eſtiu.l.prima.§. Trebatius. idem tenet Bar. in.l.cotem.§.dñs. ff. de publica.& vectigal.& in.l.ſi Publicanus.§.de rebus.ff.eod.idem tenet Ang.in.l. vſuras. ff. de 4
vſuris.& Bal. in.l.cùm proponas. C.nauti. ꝙ fœno. ¶ Et Gandi.vbi ſupra quoq; dicit, ꝙ ſi lege, vel ſtatuto cauetur, ꝙ portãs aurum,argentum, monetam,vel ſal extra regnum, vel extra territorium puniatur certa pœna: & nihilominus currus & boues,& equi, ſuper quo portãtur,publi
2 centur,ꝙ ſi equi vel boues †, fuerint alterius,& ignorantis,non debẽt publicari,tenet hoc Montal.in glo.ordi.regali.in parte,extrahẽs. allegando.l.prima.C.de eunuchi.et.l.5.ff.de publica.& vectiga.arg.in.l.prima C.vt nemo priua. & ibi glo.&.l.quicunq;. C.de ſeruis fugiti.§ minorũ. idem tenet Plat.in.l.prima.C.de ſeruitori.mili. lib.12.nu.4. ¶ Tamen dicit,ꝙ Salyce.dubitat de hoc in dicta lege prima. C. vt nemo priua.fatetur tamen,ꝙ teneuetur portans ad æſtimationẽ. Idem tenet Bald.in dicta.l.cùm proponas.nu.5. dicendo,ꝙ ille,propter cuius culpas res alterius confiſcantur,tenetur domino ad intereſſe.per.l. fi.in fine.ff.de pigno.actio.&per alia iura.vt ibi per eum. ¶ Et vide Alex.in dicta.l.prima. C.vt nemo priui.nu.3.vbi tenet idem,ſcilicet,ꝙ talis animal alterius ignorantis non publicatur. vt glo.& ibi Bar.in.l.fi.quę incipit.iubemus.C.de nauis non excuſan.lib.11.Dicit tamen Alex.qd
5 ſubdit eleganter Iohan.Butri.ibi ꝙ ille, qui portat,tenebitur fiſco ad extimationem animalis.argum.glo.in dicta lege prima. C. vt nemo priua. & arg.in.l.quicunque verſi.quid ſi ad predicta,

C.de

C.de seruis fugi. facit secundùm Saly. lege prima.C.de falsa mone.quam opinio. Alex.credo verã. ☞Cui non obstat dictum Saly. & Bal.ꝙ ille, propter cuius culpam res alterius confiscantur,ad interesse teneatur domino:quia procedit, quando lex,vel statutum dicit quod confiscantur, licet non sint res portantis, sed alienæ: & quando domino ignorante res vetitas portat, tunc tenetur ad interesse parti,seu domino. Sed quando lex,vel statutum hoc non dictat, res ignorantis non confiscantur, sed portator tenetur fisco ad æstimationem secundùm Alexandr. vbi suprà,& est vera concordia. ☞Et facit in simili quod tenet Bartolus in lege fraudati.ff.eodem de publi.& vectigal. vbi si socius portauit rem communem contra deuentum, perdit partem suam tantùm. quod intelligit Bertachi.de Firmi.in tractatu gabella.in nona parte. numer. 34.tomo sexto,tractat.folio. 78. si socius fuit inscius, secus si fuit sciens. ☞ Et istud meum intellectum postea inueni per Bertachi. de Firmi. in tractatu.gabel.in nona parte. quinta colunm. quæstione nona.dicendo, quòd si est statutum prohibens exactionem farinæ, vel mercis sine solutione gabellæ sub pœna confiscationis rerum,& mulorum,vel currus,etiam si sint alienę, quòd dominus bestiarũ, vel currus fuerit sciẽs, confiscantur, aliàs secus,nisi statutum, vel consuetudo sit, quòd etiam alienæ bestiæ confiscentur cum mercibus portatis in fraudem gabellarum, quia tunc etiam in alienis statutum, vel consuetudo seruatur. Sed domino bestiarum soecurritur contra portatorem, vel mittentem bestias cum mercibus contra deuentum per dictam legem finalem,ff.de pignora. actio. & facit quod tenet Paulus de Cast. in.d.l. iubemus. C.de sacrosanct. ecclesi. ☞Et tenet in expresso Angelus in additione ad Bartolum in dicta lege finali.C.de nauis non excusa.vbi ait,quòd facit ista lex in argument. ad statutum quòd si pro rebus immissis in ciuitate non fuerit solutum pedagium,quòd omnes res debeãt confiscari,ꝙ si mulio super mulum suum res meas portabat,& fraudauit, & non soluit pedagium, res meæ non publicantur,sed ipse mulio præstabit quantum res meæ valent. & sic dicit idem quod Alexand. licet Alexand. Angel.non allegauit. ☞ Et vide eundem Paulum de Castro. in lege colonus. §. nauem.ff.locati. vbi idem tenet dicendo, quòd dominus muli potest impedire venditionem, quia non debet sibi nocere delictum conductoris,& ille qui ducebat,debet soluere fisco ęstimationem muli,& mulus restitui domino. Tamen si de consuetudine seruaretur contrarium, quod talis mulus perdatur,& domino non restituatur, poterit dominus muli recuperare à conductore, cuius culpa perditum est, vt dicit notare Bar. in dict.l.colon.§.dominus. hoc verum, si ignoranter cõduxit mulum ad portandum istas res vetitas,secus si scienter,quia tunc perdit eum,& non habet actionem contra conductorem. tenet Gandi.in dict.tit.de rebus portan.contra deuentum.

3 nu.2.☞Quoq; est notandũ, ꝙ si famulus † alicuius transit mercancias domini absq; soluẽdo pedagiũ,non propterea mercãtiæ domini debent confiscari. tenet Guido papa.singula.21. allegando docto.in dicta lege prima. C.de seruis exportant.☞Et ad de,ꝙ in solutiõe ista pedagij, seu gabellæ gabellarius vnius territorij stans in confinibus,debet exigere pedagium antea quam mercator exeat de territorio suo, & intret in territorium vicinum,sicut dicitur in simili de nauta passagerio,quia antea quã cum phasello transuehat viatorẽ in aliud litus fluminis vel maris potest petere sibi solui mercedem passus,vel transfretationis secundùm Bal. & Flori.in lege venditor. §.si constat.ff.comuni præd. & ita ferust vsus secundùm Bertachi.in tracta.gabella.in sexta parte.numer.14.in fine tomo sexto.tractat.folio.60.

4 ☞ Item nota, quòd licet res incidat in † commissum, non tamen debitor tenetur de casu fortuito, nec de culpa leui, vel leuissima. Ideò si quis portat frumentum, vel res vetitas extrahit, & in itinere obuiauit piratis,& derobarunt eum non tenetur fisco ad æstimationem rerum vetitarum. quod est notandum secundùm Moutaluum in dict. glossa ordina. in parte, extrahens à regno.& dicit, quòd probatur in lege secunda. C.de vectiga.& commi.& ibi Baldus in terminis. ☞ Sed circa istum textum pone, quòd duo

5 homines diuerso tempore † extraxerunt aurum,argentum,vel frumentum, vel alias res vetitas extra regnum, vel comitatum, seu districtum, & territorium super eodem mulo, vel super eadem bestia,vtrum quilibet debebit perdere vnum mulum,seu vnam bestiam? Dic quòd si primus soluit mulum,alius liberatur. Secus si primus soluit æstimationem muli, quia secundus ad mulum tenetur. vt tenet Paulus de Castro & Bartolus in lege meuius.§.duobus. ff. de lega.secundo.numero.23.vbi per eos.

☞ Vbi quoque tenet, quòd si vno statuto caueatur, quòd si quis portauerit monetam, vel bladum extra regnum, seu comitatum, perdat animal, super quo portaretur, & condemnetur in decimã, & alio statuto cauetur, quòd in omnibus

bus maleficiis de nocte pœnæ duplicentur & quidam super mulum extraxit frumentum, vel aurum de nocte, φ non teneatur ad duos mulos, sed tantummodo ad vnum, ne duæ causæ lucrati uæ concurrant, nec distinguit vtrum primo soluit rem, vel æstimationem, cum hoc sit debitum ab eadē persona. vt in l. huiusmodi. §. primo. ff. de lega. primo. Et idem si aliquis pluries cum eodem mulo, vel asello extraxerit res vetitas, non debet perdere pluries animal. vt Bart. ibi & Bertachi. in tracta. gabella. in. 9. parte. nu. 30. tomo. 6. tracta. folio. 72. quia in speciebus non cadit duplicatio pœnę, vt ibi. & in nu. 31. & in. l. Lucius. §. impuberem. ff. de lega. 2. & in. l. fideicommissi. §. si quis decem. ff. de lega. 3. & Bal. in. l. prima. vlti. col. C. de senten. quæ sine cert. quā prose. Bal. & Imol. in. l. ex facto. §. primo. ff. d vulgar. & pupil. ¶ Et per istum dictum Barto. pluries iudicaui,
6 φ si aliquis † cum vno ense plura delicta fecit, tantummodo vnum ensem perdere debet, & non plures. ¶ Præterea circa illum text. ponitur, φ est statutum, seu lex, prout hic, φ de regno, seu districtu non portarentur istę res, vel alias res sub pœna amissionis earum, & bestiarum: qui-
7 dam † forensis repertus est portare rem contra formā legis, vel statuti, an incidat in pœnā. Hāc quæstionem altercat Gandi. in dicto titulo de rebus por. contra deuen. nu. 7. & dicit, φ forensis modò fuerit sciēs, modò ignorauerit statutū perdit res, sed si ignorauerit, excusatur ab alia pœna sed si sciuit statutū, tūc etiā in alia pœna punit. Quę ignorātia statutorū pręsumitur in dubio, sicus in aliis prohibitis à iure cōmuni secundū eūdem ibi. qd sequtur Alex. in cōsi. 86. in. 4. li. nu. 6. allegando Bal. in. l. ius ciuile. in fine. ff. de iusti. & iure. & in lege prima. ff. de legi. vbi concludit, φ si forensis committit sd, quod erat tantummodo delictū ex forma statuti ciuitatis, talis forensis habens ignorātiam dicti statuti, excusatur, si ibi in loco statuti non traxit magnam moram. vt in cap. primo de constitu. in. 6. & in. l. fi. ff. pro suo. ideo non est puniēdus, Si tale nō erat prohibitum communiter per alias ciuitates. vt notat Iohan. Andre. in cap. vt animarum periculis. de constitu. in. 6. in nouella. Facit. l. fi. ff. de decreti. ab or. di. faci. vt. Paul. de Cast. consil. 148. & Specul. in tit. de cōstitu. versi. 2. doct. in. c. canonum statuta. de constitu. vbi maria, & motes colliges. ¶ Et scientia probatur contra eum, quando erat homo qui sæpe, & continuè ibi conuersabatur, vel vtebatur, quia non est verisimile eum hoc ignorasse, quia ad aliquem obligandum scientia & supina ignorantia æquiparantur. l. iubemus. ff. de libera causa & in. l. ocłaui. ff. vnde cognati. & quia scire debuit, φ omnes de ciuitate sciebāt vt in. l. regula. §. sed facti. ff. de iuris & facti ignorant. ¶ Sed si esset de loco remoto, ita φ iuste proba biliter potuit ignorare, non punitur secundum Marti. de Fano. & Iohā. de Lar. quos sequitur Gādinus vbi suprà. quę opinio mihi videtur, & pro ea facit, quod tenet Hippolyt. de Marsi. in repe-ti. l. fi. ff. de iuri. om. iudi. nu. 81. allegando Bar. in lege cunctos populos. in. 5. col. C. de summa tri. & fide catholi. vbi distinguit. ¶ Aut illud, quod commisit forensis in hac ciuitate, est delictum de iure communi, & punitur secundum statum huius ciuitatis, ad quod allegat authen. si qua in prouincia. C. vbi de crim. agi opor. & alia iura. ¶ Aut non erat delictum de iure communi, & tunc aut ille forensis ibi tantam moram traxit, φ verisimiliter debet scire tale statutum, & tunc idē, scilicet, quòd obligatur tali statuto pro qua adducit. l. 2. & quod ibi in gl. vlti. notatur. C. vbi de cri. agi opor. ¶ Aut ibi non traxit tantam moram, & tunc aut illud factum erat communiter per omnes ciuitates prohibitum, vt putà, non extrahere frumentum extra territorium, quod est communiter prohibitum per totam Italiam, licet in nostro regno Castellę contrarium dispo natur per legem tertiam. tit. 9. lib. 6. in ordi. regalis to casu quando scit esse communiter prohibitum, non licet allegare talem ignorātiam, seu ex cusationem. allegat. l. fi. §. licet aliquis. ff. de publi. ¶ Aut est tale quid, quod non est ita generaliter prohibitum, & tunc non tenetur, nisi fuerit sciens, vt in dicta lege fi. ff. de decreti. ab ordi. faci. & dicit, φ de hoc est tex. in dicto cap. vt animarum periculis. vbi ignorās non tenetur, quia ignorans non videtur actum gerere, & qui ignorat, non habet voluntatem. vt Paul. de Castro in lege legitimam. ff. de peti. hęredi. nisi ignorantia fuerit crassa, & supina, & ita residet Bart. in dicta lege cunctos populos. circa hanc dubitationem. Quam distinctionem sequitur ibi Fulgo. et Petrus de Anchara. in dicto cap. canonum statuta. 12. quæst. & in cap. 2. de constit. in. 6. glo. in cap. à nobis. el primero. & ibi Anto. de Butri. de sent. excō. idem tenet Iohan. de Imol. in cap. cognoscentes. de constitu. in. 6. & in cap. fi. 4. col. eod. tit. Specula. in dicto tit. de constitu. versi. qd si extraneus. Et licet aliqui doctores teneant contra distinctionem Bar. prout tenet Iaſ. in dicta lege cunctos populos. nu. 69. tamen opinio, & distinctio Bar. est communior, & æquior, & est magis ratione munita secundùm Hippoly. de Marsi. in dicta lege. fi. ff de iuri. om. iudi. quam tene,

& vide

& vide. ¶ Et adde, q ea, quæ dicta sunt in foren-
8 se, habent locum etiam in † ciue nouo. secūdùm Iaſ. in d. l. cunctos populos. nu. 70. pro quo alle gat tex. ſingula. in. l. qui cum vno. §. ti. ff. de re mi li. ſed dicit eſſe meliorem tex. in. l. qui commea tus. §. tyroni. ff. eod. tit. de re mili. & Roma. ſingu la. 73. firmat Bal. in. l. data opera. col. II. C. qui ac cuſa. non poſ. idē tenet Hip. de Mar. in. d. l. ſi. ff. de iuri. om. iudi. nu. 84. & in. l. qui ignorās. ff. ad l. Cornel. de falſis. nu. 13. vbi ciues noueIli cōtra uenientes ſtatutis ciuitatis, excuſantur, q a in eis præſumitur ignorantia per. d. §. tyroni. vbi parci tur nouo militi tanquā iuſtè ignoranti leges mi litares. ¶ Nota tamen perpetuo, q forenſis po
9 teſt petere reſtitutionē † in integrū aduerſus ſta tutum, quod ignorauerat probabiliter, & hoc ex clauſula generali ſi qua mihi iuſta cauſa. ita tenet Iaſ. in. l. quādiu. C. qui admitti. in fine. dicendo, q iſta eſt deciſio ſolēnis Innoc. & Iohā. And. & Anto. de Butri. in rub. de cōſuetu. & plenius An to. de Butri. in. c. I. de cōſtitu. & Iohā. Fab. in. d. l. cunctos populos. 6. col. & Alex. in conſil. 37. in 2. volu. incipiente, Viſo. & optimè diſcuſſo pro ceſſu. in. 8. col. & Fran. de Aretio. in conſi. II. qui incipit, procedendum eſt breuiter. in. 3. col. ad ſi nem. ¶ Et idē dic in minore, † quia licet minor extrahat res vetitas contra ſtatutū, nō debet pu niri. vt tenet Lodo. Roma. in ſingula. 808. qui eſt finalis. in ordine. & idē tenet Cremenſis in ſing. 29. vbi ait, q ſi minor portat res, de q buſ ſolui de bet gabella, vel ſit prohibitū ſtatuto, q nullꝰ poſ ſit portare tales res, q minor non cadit in cōmiſ ſum, qd dicit eſſe notādū. Idē tenet Bal. in. l. ſi ex cauſa. §. ſi in cōmiſsū. ff. de mino. & vi. eūdē Bal. in tracta. ſtatutorū. in parte, frumentū. ¶ Sed hoc intellige verum, quando ſtatutū ponit aliquid, qd de iure cōmuni nō eſt punitū, tunc enim mi nor non includitur in ſtatuto, ſecus ſi punit. vt doct. ſuprà & vi. Sebaſti. Sapi in addit. ad Abb. in. c. 2. de delictis puero. in. I. additione. ¶ Quoq; intelligerē (ſaluo meliori iudicio) niſi ſtatuto ca ueretur, q etiā minor in pœnā incurrat: quia ſta tuta terrarum poſſunt ampliare, & diminuere tē pus legitimę ætatis, prout placet, quia non ſunt minoris authoritatis ſtatuta, quàm leges Lom bardorum. tenet Bal. in. l. prima. ff. de minorī. in
10 fine. ¶ Adde, q ſtatur iuramento portantis † res prohibitas, vel facientis contra ſtatutum, an ſci uerit, vel ignorauerit, tenet Montal. in glo. or di. rega. in parte, cuſtodes, dicens, q ſi portauerit quis extra ciuitatem res per ſtatutū prohibitas, perdit illas, & illud, ſuper quo portantur, licet ſit receptū, vel cōmodatū, vel conductū ad vecturā, niſi dñs curri, vel muli fuerit ignorās, quæ igno rantia præſumitur. vt Abb. in. c. ſępe. de reſtitut. ſpolia. 4. col. nu. 14. & idem Abb in. c. venien. de filiis preſbyterorum. vbi in dubio præſumitur ignorātia: & ille q dicit ſcientiā, pbare debet. & glo. in. l. verius. ff. de probatio: & ſuo iuramento ſtatur. vt in. l. prętor. ff. de edendo. §. ſed ſi iuſiſtō. & in. l. fi. §. licentia. C. de iure delıberā. vbi gl. di cit, q hoc iuramentū referri non pōt. & tenet Io hā. de Plat. in. l. I. C. de ſeruito. & occulta. eorū. li. 12. ¶ Et facit quod tenet Abb. in conſilio. 35. in
11 in primo volu. nu. 2. in fine. vbi ait, † q ſi foren ſis tranſierit per aliquem locum, & gabellam re rum, vel mertiū ſuarū nō ſoluerit propter qd in cidit in cōmiſſum, iuuatur, ſi nec ſciuiſſe ibi eſſe aliquod datiū ſoluendū, & tale iuramentum ple nè probat ignorantiā ſuam. & hoc modo res ſuæ non cadunt in cōmiſſum. allegat Abb. gloſ. ſin gula in cap. propoſuiſti. 28. diſtin. quod dictum Abb. dicit notabile. & lucroſum Hip. de Marſi. in repeti. rub. de probatio. nu. 124. Et facit, quod tenet Martinus Lauden. in tracta. de ſiſco, quæ ſtio. 231. tomo. 6. tract. folio quinto. vbi ait, quod ſtatur iuramēto portantis, qui dicit portare pro vſu ſuo, vt non ſoluat gabellā. per glo. in Cle. ſi. de cenſi. Bal. in authē. habita. C. ne filius, p patr. quod dicit eſſe contra datiarios, & publicanos.
12 ¶ Et q ignorantia † tanquā dependens ab ani mo probetur per iuramētum, eſt tex. in. c. nulli. in ſi. de electio. in. 6. & in. c. cū in tua, qui matri. accuſa. poſſ. & in. c. ſi vero. el. 2. de ſenten. excō. c. paſtoralis. de exceptio. & voluit gloſ. in. c. in le tum. 34. quæſtio. 2. glo. in. c. innotuit. de electio ne, & ibi. Abb. numer. ſecundo. & alios docto res relatos per Hippolytum vbi ſuprà quibus adde gl. Caſtelli. in lege ſecunda. in. li. de Toro. in glo. pē. in fine. & glo. in cap. accedens. decri mi. fal. & Hippolytus. in lege ſi quis nec quæ ſtio. ff. de queſtio. num. 46. & in conſilio. 51. & Alex. in. l. qui bona. §. ſi alieno nomine. ff. de dā no infecto. ¶ Sed ſupradicta intelligo vera, niſi probatio in contrariū appareat: q a licet ignoran tia, vel ſciētia, pbetur per iuramentū, admittitur probatio in contrarium. tenet Bart. in. l. ſi eui. §. hiſdem. ff. de accuſa. & eſt gloſ. ordinaria. in cap. ſecundo. in verbo. effetata, de tempo. ordi. in. 6. tenet Iaſon. in lege prima. §. ſi abſens. ff. ſi ex no xal. cauſ. agatur. nu. quinto. ¶ Quod dicit ibi. nu.
13 ſexto. limitari †, niſi lex, vel ſtatutum diceret, quòd ſtetur dicto, vel iuramento alicuius pro plenaria probatione, tunc non poſſet, pbari con trariū, quia haberet vim preſcriptionis iuris, & de iure

de iure.glo.est ad hoc singula.secundũ eundem
Ias.in Cle.prima.iu glo.pẽ.in verbo,fecisse nar
ranus.de probatio.per quam glos.ita dicit limi
tari Lodoui. Roma. in.l. si duo. ff.de adquiren.
hęredi.& dicit mirabiliter intelligi, quando sta
tutum diceret,ꝙ haberetur pro plenaria proba-
tione, tunc non admittitur probatio in contra-
rium, ita loquitur glo.pręallegata, secus si statu
tum diceret, ꝙ habeatur pro plena probatione,
tunc posit probari cõtrarium, & ita limitat no-
uiter Alex.in consilio allegato ibi per Ias.
¶ Quoque limita vt per Bald. in cap.nulli. pẽ.
col.de rescrip.vt non procedat, quando lex, vel
statutum disponeret stare alicuius probationi,
quia facit vt non admittatur probatio in contra
rium.Secus si disponat,vt sufficiat ad probãdũ,
quia tunc bene potest probari contrarium.Quę
limitatio non placet Ias.vbi supra.nu.7.vbi per
eum.¶ Et probatio contra forensem debet esse,
15 ꝙ debet † probari,ꝙ habebat conuersationem in
dicta ciuitate,vel moram traxit in ea,ꝙ verisimi
liter debet scire tale statutum, vel illud factum
communiter per omnes ciuitates.& villas regni
erat prohibitum.secundùm Hyppol. de Marsi.
vbi suprà.¶ Sed iste tex.& similes, non habent
16 locum,quando aliquis † propter timorem iustũ
inimicorum excesit fines territorij, comitatus,
seu districtus fugiẽdo, quia tunc non incidit in
pœnam.tenet Ang.in.l.quod.per tex.ibi. ff. de
delicti edicto.& dicit concordare tex. in. l. Ti-
tios seruus.ff.de seruis exportan. ¶ Quia secun
17 dùm Ang.ibi,quando aliquis ad sui † defensam
interfecit aliquem propter iustam causam timo
ris,non est locum pœnę,quando posuisset se in
discrimine vitæ fugiendo, maximè cùm non sit
ratio,ꝙ ille magis fugisset,quàm ille, qui eũ fuis
set insequutus,cùm homines conditionis æqua
liter incedere præsumantur. vt in. l. continuus.
ff.de verbo.obliga.§.cùm ita.& facit tex.in dict.
lege quod.§. idem Celsus.ff.de ædili.edicto.ibi,
non potest euadere.¶ Item dicit Ang.in dict. le
18 ge quod.ꝙ fallit,quãdo portat,vel extrahit † cau
sa sui victus, quia tunc prohibitus portare, vel
extrahere granum,seu aurum,vel monetam ex-
tra ciuitatem, non incidit in pœnam, quatenus
portat causa sui victus,tenet idẽ Ang.in.l.prin-
cipalibus.ff.si certum peta.& est text.expressus
in lege.23.tit.9.lib.6. in ordi. regali. in fine. ibi.
Pueda sacar, y saque consigo la moneda de oro,
o plata que ouiere menester para el gasto conti-
nuo.¶ In tantum hoc procedit,ꝙ si causa sui vi-
ctus extrahat. & deinde mutato proposito ven-
dat,non incidit in pœnam,tenet Plat.in lege.v-
nica.C.de imponen.lucra discri.lib. 10. in fine.
& vide infra nu.20.& Bar.in.l.cętera.§.fi.ff.de le
ga.primo.§.sed & si quis. & Ias. in. l.si quis nec
causam.ff.si cert peta.nu.4.& melius tenet An-
gel.in lege prima.§.nõ autem.ff.de exercito. vbi
quoque dicit, ꝙ statur iuramento suo an habuit
bonum animum à principio. vide Alex. in con
silio.7.in.3.volu.in fine. & vide infra versic. &
quoque statur suo iuramento. vbi de intellectu.
sed tex. Facit in contrariũ in lege.5.tit.7. Partit.
quinta.ibi, Y no los vendiere. ¶ Quoq; potest
extrahere non solùm causa sui victus, sed etiam
causa suæ familiæ.glo.in. l.vniuersi. C.de vecti-
ga.& commis.cõmendat eã Alex.io.l.fi.§. diuus
ff.eod.tit.sequitur Bal.in lege cùm proponas.C.
naut. ꝙ fœnor.& faciunt notata per docto.in si-
mili in lege, si ita stipulatus fuero. ff. de verbo.
obliga.de quo vide.glo.& ibi Paul. de Castr. in
lege fi.§.quotiens.ff.eod.de vectiga.& commis.
& in lege si Publicanus.§.primo.vs.dictam legẽ
5.tit.7.Parti.5.& glo.in authen. habita. C.ne fi-
lius pro patre.¶ Sed hoc intellige,dũmodo non
extrahat pro suo victu, vel necessitate plusquam
egeat.vt tenet Iohã.de Plat.in lege eos qui.C.de
aquæductu.lib.11.nu.2. loquendo in statuto dis-
ponente,vt nemo posit extra ciuitatem portare
vinum nisi pro suo vsu,& aliquis,cui sufficiebãt
quatuor dolia pro suo vsu, portauit viginti,ꝙ to
tum amittit. ¶ Et quoque statur suo iuramento,
an causa sui victus, vel vsus, vt dixi, vel negotia-
tionis deferatur, scilicet, deferentis, nisi qualitas
personæ dissuadeat, vel probatio de opposito sit
in promptu.tenet Plate.in lege vnica.C.delicto
rum custo.lib.12.& Hippoly.de Marsi. singula.
86.& in repetit. rubricæ de probatio. nu. 145.&
Bal.in l.3.C.naut.ꝙ fœno,& gl.in Cle.fi.de cen
si.quæ dicit iuramento probari, ꝙ clericus por-
tet res suas causa sui vsus, & familiæ suæ, nisi re
rum,& personarum qualitas aliud suaderet.secũ
dùm Cardi.ibi.in.4. questio. & tenet Bertachi.
in tracta.gabellarum.in.8.questio. principali.in
secundo membro,num.4.tomo.6.tracta. ¶ Sed
quid si cauetur,ꝙ nullus extrahat à regno,seu ci-
19 uitate frumentum,& aliquis hordeũ † extraxit,
an incidat in pœnam? Dic ꝙ non:quia appella-
tione frumenti,non continetur hordeum. Et si
aliquis accusat de furto frumenti, si probat de
hordei furto,non nocet.vt tenet.Ang.in.l.triti-
cum.ff.de verbo. obliga. qua de speciali & pro-
pria significatione,& simplici appellatione fru-
menti propter excellentiam intelligitur de gra-
no,quo vtimur ad panem faciendum secundùm
glo.in.l.frugem.ff.de verbo.signifi.& de isto in
telligitur

telligitur, si quis promitteret decē corbes frumēti secundum Bar. in. d. l. frugē. sequitur Iohā. de Plat. in. l. modios. C. de susceptori & arca. li. 10. nu. 1. ¶ Sed quid si extraxit farinā? Vide tu Gandi. in tract. malefi. in parte de rebus nō portandis contra debent. nu. 4. & gl. in. c. 1. supra eod. in gl. De cuya mano. & Bar. in. l. quæsitū. §. illud. ff. de lega. 3. & latè in proposito per Rotā. decisi. 834. in antiquis & quod incidat in pœnam extrahendo farinam, tenet Bar. in. d. l. quæsitum. §. illud. & sequitur Ang. in. §. cū ex aliena. Institu. de rerum diui. nu. 3. & Plat. in. l. 1. C. de frumen. vrb. Constantinop. lib. 11. & Alberi. in. 2. part. statu. q. 5. ¶ Et tenet latè Bertachi. in tracta. gabellarum. in 8. parte. in. 2. mēbro. nu. 16. tomo. 6. tracta. fol. 65. Sed nō prohibetur portare panē coctum. nisi fieret in fraudem. vt Plat. in. d. l. 1. de frumen. vrb. Constanti. C. in principio. ¶ Stante ergo ista. l. quod nullus extrahat res vetitas, nisi pro victu suo
20 sub pœna, si aliquis † extraxit hoc animo, & eo extracto, mutabit animum, & vendidit, an incidat in pœnam? Dic quod non. vt suprà dixi in nu. 18. vbi de intellectu vt dixi tenere Ang. in. l. prima. §. nō autem. ff. de exercito actione. Facit text. in. l. Cæsar. ff. de publica. & vectig. & in. l. senatus. ff. de contrahen. emptione. & l. cætera. §. fi. ff. de lega. primo. iurauit tamen, quod bonam mentem habuit à principio. vt in. l. fi. cum similibus. C de iure deliberan. secundū Ang. & idem tenet Bertachi. in. d. tract. gabella. in. d. 8. parte principali. in. 2. membro. nu. 2. 3. & 4. tomo. 6. tractat. fo. 64. allegando Bar. & Iohan. de Porta. in. d. l. cætera. §. sed si parauerit. dum dicūt scholarem emētem frumentum pro toto anno, & postea pœnitētem & reuendentem illud, non teneri ad pœnam statuti prohibentis emi frumentum in platea causa reuendendi. quod dic verum. secundùm Bar. ibi si cōstat de primo proposito, aliàs ab initio præsumitur fuisse ementis propositum reuendendi, sicut postea fecit. vt in. l. prima. §. idem officiilius. ff. de exercito vbi per Guiller. de Cū. & ibi tenet Bald. in. §. nec autem. ¶ Quod tendit in fauorem illorū, qui obligantur ad macella, & pānificia reficienda, & cōplenda ciuitatū, villarum, & locorum huius regni Hispaniç, quia tales carnifici possunt emere carnes viuas, & etiam sues ad reficiendum dicta macella, non tamen ad iterum vendēdum, vt patet in. ll. regni. quod si aliquid ex dictis carnibus, & rebus supersit completo tēpore suæ obligationis, poterunt vēdere sine pœna dictarum legum, & pragmaticarum, quç prohibent triticum, carnes, & sues emantur ad iterū vendendum, quia initium suæ primæ emptionis consyderandū, & attendendúm est, quæ fuit facta pro victu, & sustentatione ciuitatis, seu loci, atq; illorum incolarū. & tenet doctor del Castillo in. l. 1. Tauri. in glo. En los dichos lugares. 9. col. versi. qđ etiā facit ad ea quç dicunt. ¶ Sed
21 quid si aliquis est deprehensus in itinere † quasi in confinibus, & dicit se pœnitere portare illas res vetitas, an excusetur à pœna? Dic quod est puniēdus, sed nō pœna statuti, vt per Gandi. in d. tit. de rebus portan. contra deču. nu. 6. ¶ Iohā. And. in additio. ad Specul. in tit. de cōstitu. in additione, quæ est, in medietatem, videtur melius loqui. dicēdo, Aut enim iste inuentus fuit continuando iter suum, vt exiret districtum, & allegatio pœnitentiæ patet falsa. Aut reuertebatur spōte, & tunc iuuari deberet per pœnitentiam. Aut repertus est quiescere in hospitio, vel in tugurio pro quiete sui, & animalium, non saluatur, ex quo de pœnitentia, quam asserit, nulla sunt iudicia. & verbo statuti in hoc sont ponderanda secundùm Iohā. Andr. quod nota, & vide. & sequitur additio. Bar. in. l. qui ea mente. ff. de furt. in finali additione. & dicit, quod si quis inuentus fuerit reuertendo, quia pœnituit, debet mitius puniri. ¶ Item quçritur. si quis est inuentus † cum
22 equo in via portare res vetitas, an debeat puniri? Gandi. vbi suprà in dicto titul. de rebus. porta. numero. dicit, quòd sic, quando confitetur, quòd ipse portabat res illas extra, sed si neget, & dicat se portare illas res ad molendinum. vel ad villam, & illa sit via & iter ad molendinum, vel ad villam, & bene sit hoc verisimile, non punitur. Angelus tamen in lege si vehenda. ff. ad legem Rhodi. de iactu. dicit: quòd verba statuti in hoc sunt attendēda. Nam si statutum dicit, quòd si quis portauerit bladum. &c. Tunc intelligitur perfectè, & executiuè portabit, nec sufficit, quòd inueniatur in itinere. vt in lege prima. ff. quod quisque iur. secus si dicit si quis portabit bladum, vel inuentus fuerit portare, vel similia, quod dicit esse notandum, & idem tenet Bal. in dicta lege cùm proponas. C. naut. quod fœno. nu. 2. versi. quidam dicunt. & in lege si fugitiui. C. de seruis fugiti. numer. 5. & in lege arboribus. ff. de vsufructu. quod sequitur Franciscus Lucanus, in tractatu. de fisco. in quarta parte. num. 12. & 13 tomo sexto. tractatu. folio. 15. & vide Ias. in lege cui iurisdictio. ff. de iur. omni. iud. in fine. vbi tenet allegando Bal. in capitul. concupiscentia. in secunda. columna. de constitu. quòd quando aliquid prohibetur in termino, intelligitur etiā prohibitū in via. & ideò secundū eundē Bal. prohibitus ex forma statuti deferre frumentum extra territorium

territorium ſub certa pœna,repertus in via po
teſt puniri.quod dicit Iaſ.non videri verum.&
dicit videndũ.Cy.& Bal.ibi.& ideo tene,ꝙ põ
deranda ſunt verba ſtatuti, vt dictũ eſt, & idem
tenet Bal.in.l.cũ te.C.de dona.ante nup.in fine
¶ Idem tenent Bar.& Plat.in.l.qui fiſcales.C.de
naucula.lib.11.dicendo,ꝙ ſi qs reperiatur cũ ſar
cina frumẽti, vel aliis rebus vetitis portari extra
diſtrictũ in aliqua via non recta, & non conſue
ta,eſt ſuſpectus,ꝙ eas vellit portare contra deuẽ
tum.C.d curſu pub.lib.11.nam ex qualitate loci
vbi inuenitur, præſumitur, & probatur contra
eum.vt in.d.l.ſi fugitiui.C.de ſerui.fugi.¶ Vbi
quoq; tenet Plat.ꝙ attẽdenda ſunt verba ſtatuti,
aut loquantur per verba præteriti temporis,vt ſi
quis portauerit bladũ extra diſtrictũ,tunc requi
ritur actus cõſummatus, nec ſufficit eſſe in fieri.
vt in.d.l.arboribus.ff.de vſufru.§.de illo.dũ di-
cit.lupus exit ſyluã,non tamen exibit,punietur
tunc extra ordinẽ in limine diſtrict⁹ portare re-
pertus.l.1.§.expilatores.ff.de effracto. ſi autẽ lo
quitur per verba præſentis temporis,vel præte-
riti imperfecti,putà,portantes bladum extra di-
ſtrictũ,puniantur, tunc punientur pœna ſtatuti
per.d.l.ſugitiui.& ibi p Saly.& Bal.& vide Fe-
li.in tracta.quando cognatus puniatur.col.4.fal
len.8.¶ Et vide.d.Bertachi.in tracta.gabella.qui
hoc ſingulariter altercat in.9.parte pricipali.nu.
18.&.19.tomo.6.tract.fol.71.vbi idẽ tenet,dicen
do.ꝙ inuẽtus portare res prohibitas, & extrahi
per viã non rectã,ſed inuſitatã,tenetur.vt Bal.in
l.3 C.naut.fœno.& in.l.1. col.3. de ædilitio edi-
cto.niſi qs iuſta cã mot⁹, qs iuerit p viã inuſita-
tã, & nõ rectã,putà, ſi via erat ab aqs innudata,
vel à latrũculis occupata, vel ab hoſtib⁹.ſecũdũ
Saly.in.d.l.3.qd̃ eſt verũ,ꝙ tenetur,etiã ſi extra
ctio nõdum ſit cõſumata, quia ſufficit eſſe reper
tum in via non recta,licet nondũ exierit de terri
torio.vt per Alber. de Roſa.in tract.ſtatu.in.2.
parte.q.3.& Bar.in.d.l.qui fiſcales.C.de naui.li.
11.¶ Sed hoc intelligit.d. Bertahi.ſi ſtatutũ dicat
de extrahente,ita,ꝙ loquatur per verbũ præſen
tis temporis,vel pręteriti imperfecti, vt dictum
eſt.Secus ſi per verba præteriti imperfecti, pu-
tà,extraxerit,quia tunc ſtatutum non habet lo-
cum,ſed requiritur actus perfectus, & conſum-
matus.ſecundũ Bal. & Iacob. Butri.in.l. ſi quis
non dicam rapere. C.de epĩs.& cleri.col.2.& in
d.l.ſi fugitiui.& idẽ tenet Bal. & Alex. in.l.qui
Romæ.§. Callimachus.ff.de verbo.obliga. vbi
etiam notãt, ꝙ dicitur proficiſci,qui arripit iter.
¶ Tamen eſt notãdum, ꝙ in iſto caſu eſt minor
pœna imponenda.ſ.arbitraria,vt dictũ eſt ſcd̃m
Bal.in.d.l.ſi quis non dicã rapere.& in.d.l ſi fu
gitiui.videlicet dimidia pœna eius quę ab ſtatu
to ſit impoſita pro actu conſummato,ſecundum
Bal.ſignantur in.d.l.3.C.naut.ꝙ fœnor. ſed fuit
originale dictũ Specul.quem Bal.non allegat in
in tit.de cõſtitutio.§.1.verſi. pone ergo ſtatutũ,
nu.8.in fine.& ibi dicit, ꝙ pœna debet mittiga
ri,vt ſi pœna ſit dupli,ſimplũ amittat, ſi ſimpli,
tunc medietatem. Et hanc doctrinã tradit etiam
Saly.in.l.prima.verſi. ex prædictis infero. C.de
rapt.virgi.quod dicit Bertachi. vbi ſuprà notan
dum perpetuò,quia pauci ſciunt,& eſt cotidia-
num.¶ Sed ſi repertus in via non recta cũ rebus
prohibitis confiteatur ſe velle extrahere pœna
cõmittitur.vt dictũ eſt.& tenet.d. Bertachi. vbi
ſuprà nu.20.¶ Et etiam conuincitur de fraude,ſi
probatur per teſtes,quib⁹ ipſe dixit, ſe velle ex
trahere contra deuentum, vel per alias coniectu
ras ex qualitate perſonarũ,& rerum,ex arbitrio
iudicis.quod dicit bene notandum Bertachi.ibi
allegando Flori.in.d.l.arboribus.§.idem tractat.
& ideò dat cautelam ſecũdũ Bar.in.l.1. C.de iti.
cuſto.lib.12.ꝙ volẽs portare frumentũ, vel alias
res prohibitas vadat ad officiales,&eis notificet
locum,ad quem iturus erit, & de extractione ac
cuſari nonpoſsit.¶ Idẽ dic ꝙ tenetur,ſi eſt reper
23 tus in limine † territorij.ſeu in confinibus illius
ciuitatis.vt vix ipſum negare ſufficit.vt in.l.qui
ſententiã.ff.de pœnis.& iudex, q de hoc debet
cognoſcere,debet circũſpicere qualitatem perſo
næ.& attenta illa,vel molendinũ.ad quod dicit
ire ſint vicinia vel non,ſecundũ Gandi. vbi ſu-
prà in.d.tit.de rebus portan.nu.11.& Bal.in.d.l.
qui fugitiui.nu.4.&.l.42.§.1.&.2.tit.9. libr.6.in
ordi.rega.vbi probatur,ꝙ ſi intra vnã leucã, vel
duas leucas quis deprehenditur iuxta aliũ terri
torium,præſumitur extrahere.¶ Et (vt dixi) idẽ
24 tenetur,ſi reperiatur † cum argento, frumento,
vel cum aliis rebus vetitis portare extra territo
rium in aliqua via non recta, nec conſueta, quia
eſt ſuſpectus,quod ea vellit extrahere extra ter-
ritorium contra deuentum.facit.l.eos.in fine.ff.
ad.l.Corne.de falſ.& tenet Montal.in gloſ.ordi.
in parte.extrahens à regno.quem vide. & Hip.
de Marſi.in.l.de minore.ff.de quæſtio.nu.39.al
legando Bar.in.d.l.qui fiſcales. C. de nauicula.
lib.11.& ſequitur Iohã.de Anna.in.c. ſignifica-
uit.ſi.col.de Iudæis.verſi.in contrarium. vbi di
cit,ꝙ minor pœna imponitur,quam ſi portaſſet.
vt Butri.& Bal.in.d.l.ſi fugitiui.C.de ſeru.fugi.
ſed omnino dicit ponderanda eſſe verba ſtatuti
& ſic remanet cum Ang.& Bal.¶ Facit quod te
net Plat.in.l.pręſidib⁹. C.de curſu publi.lib.12.
vbi

vbi ait quod itinerantes non debent recedere à recta via publica consueta, aliàs est præsumptio contra eos. quod dicit notari contra volentem porta re bladum, oleum, & aliud prohibitum, vt sit præsumptio contra eos, quòd contra deuentum portent. & ideò possunt arrestari, donec excutiatur veritas.

¶ Et idem dicit esse in eo, qui ingreditur, vel egreditur ciuitatem aliunde, quàm per portam publicam, & consuetam. vt in lege fina. ff. de rerum diuis. Quod fallit in præside superiori, vel gubernatori, si aliquãdo per deuiam mittit, quia contra eum non est mala suspicio, sed quod iusta ratione & causa faciat. vt Plat. ibi per tex. ibi.

¶ In tantum habent locum supradicta, quæ extenduntur contra eum, qui recedēs de loco com missi malefici, si non vadit per viam rectam con suetam, sed per deuiã, est enim præsumptio contra eum de maleficio commisso, vt sit sufficiens reditium ad torturam simul cum aliis iudiciis, nisi subsit iusta causa eundi. ts ne dictus Platea. in lege si quis. C. eod. tit. de cursu publico.

25 ¶ Sed quid si alicui est data licentia extrahendi sine præfinitione † tēporis, an duret perpetuum? Dic quod non, sed solummodo talis licentia data ex trahendi res vetitas, durat per septem dies: & si extrahit elapsis istis septem diebus punitur. vt Bar. & Iohan. de Platea. in lege prima. C. detractoribus. & statu. libro. 12. ¶ Et adde, quòd si gabellarij portarum dederunt mihi licentiam exportandi res vetitas extra ciuitatē & districtum potero tradere mulioni literam licentiæ, in qua ego solus & non ipse descriptus est, & illam licitē portauit sine me. tenet Plat. per tex. ibi in le ge parsipium. C. de cursu publi. lib. 12. & Bar. in lege corpus. eod. tit. & Fran. Luca, in tracta. de fisco. 4. parte. nu. 7. tomo. 6. tracta. folio. 15.

26 ¶ Item nota, quod si iudex, seu potestas, seu gabellarius, siue Publicanus dedit licentiã † extrahendi contra talia statuta, talis licentia non excusat à pœna, sicut nec potestas excusatur. vt in lege. 1. C. de cōmeat. lib. 12. & ibi docto. & tenet Gandi. vbi supra. nu. 9. versi. hoc tamen quæro. & potestas debet illi, cui dedit licentiam extrahendi restituere omne damnum. vt in. l. per hanc. §. non danda. & §. sciãt vero. C. de erogatio. milit. anno. lib. 12. & tenet Montal. in glo. ordi. in parte, pœna per sententiam. Et quod puniatur officialis, qui permittit apportari rem cōtra deuentum, tenet Bal. per. tex. ibi in lege mercatores. C. de cōmer. & mercato. & vide quæ latè posui suprà in cap. primo. in glo. Salario. fi. col: & vide Parid. de Puteo. in tracta. syndicatus, in parte. licentia officia

28 lis. folio. 164. ¶ An stante tali lege, vel statuto † quod nullus forensis possit emere, & extrahere extra territorium, an si emit, perdat talis forensis pretium exbursatum? Dic quòd non vt est textus in lege prima. C. non licere habitatori metracomiæ loca sua ad extrane. trāsfer. lib. 11. & tenet singularitet Bal. in lege fi. §. fi. num. 2. C. communia. de lega. & dicit, quòd potest retinere rē emptam donec ei restituatur suum pretium. per tex. in. l. si non fortem. §. si centum. ff. de conditi. indebiti. quod sequitur Fran. Cremen. in singula. 95. & Feli. in cap. cùm causa. de re iudicata. 9. col. Barb. in capit. audientiam. de rebus ecclesi. non alienan. in fine. Quod intelligo verum, nisi lex, seu statutum dicat, quod perdat pretium, quia tunc perdit vt Bal. in dicta lege fi. §. fi. C. cōmunia. de legatis. & facit tex. ibi. in quantum dicit, quod habet actionem ad pretium. & facit quod tenet Bald. in lege tutor. §. curator. ff. de minori. vbi tenet, quod rescisso cōtractu, pretium debet restitui ab illis, ad quos peruenit. ¶ Sed Innoc. in c. si qs præsbyterorū. de rebus ecclesi. non alienã. dicit. quod d. §. fi. l. si duobus. est casus specialis, in quo emptor recuperat prætium, re euicta. & Ang. ibi in dicto. §. fi. idem tenet regulariter contra: quia faciens contractum à lege prohibitum, perdit pretiū. vt tenet Plat. in l. nemo. C. de fundi. rei priua. & salti diui Dom. lib. 11. & idem Plat. in. l. prima. nu. 2. C. de prædi. curia. sine decret. non aliē. lib. 10. vbi tenet, quod quãdo contractus est nullus à lege interdictus, emptor, possidens non lucrabitur fructus, & rē restituit emptori, & perdit pretium. & idem tenet Ang. in. l. 1. C. de præscrip. 30. vel. 40. anno. dicendo, quod quando res aufertur ab emptore mercante contra iura, non debet sibi restitui pretium. vide gl. in. l. 3. C. quod metus cau. & Plat in lege temperēt C. de vestib. & olobe. lib. 11. in fine. vbi tenet, quod qui mercatur contra legem, perdit pretium. & vide Abb. in dicto cap. cùm causa. de re iudi. in fine. nu. 17. & ibi Feli. & Iohã. Fab. in. §. loca. Insti tu. de emptio. & venditio. Et non solùm perdit pretium solutum. sed etiam soluendum. vt Plat. in lege quēadmodū. C. de agricol. & censi. lib. 11. & applicatur fisco, nec agit contra vēditorem de euictione, nisi fuerit stipulatus. vt ibi quod fallit in casibus vt ibi per Plat. num. 11. & 14.

Summarium.

1 FAciens transitum cum rebus vetitis per alium regnum, seu ciuitatem, non incidit in pœnam, si res vetita portari non sit de illo regno, seu ciuitate.

[e] Y por ella han sacado.

Dũmodo moneta, & equi sint de isto regno Hi-
1 spaniç, quia si sunt de alio regno, & transitũ fa-
ciunt per regnũ illud ad aliud, non incidĩ in pœnā. vt tenet Andre. de Iseruia. in titul. quæ sint regalia. fi. col. in vsibus feudo. dicendo, ꝙ si aliquis veniret de vltra mare, cum equis & armis vadens Romam, & transiret per regnum Siciliæ, vnde equi & arma non possunt extrahi sine regis mandato, libere sine pœna tales eq de vltramare portati extrahebũtur sine regis mãdato, & ad hoc allegat tex. in. l. si qs post hac. c. de ædificiis priua, vbi dicitur, ꝙ & si quis nõ possit marmores đ ciuitate ad rus deducere, si tñ de vno rure ad aliud traducere voluerit, poterit etiã per medium ciuitatis. prout tenet Pala. Rubi. in repeti. rubricæ de donatio. §. 38. fo. 21. nu. 3. & tenet Saly. in dict. l. si quis post hanc. quem vide. & ibi est glo. & glo. in. c. cũns apostolica. de his, quæ fiunt à prælat. sine consen. capi. & per docto. in lege senatus. §. marcellus. ff. de legatis primo. ¶ Facit in simili quod tenet Bar. Angel. & Paul. de Castro. in lege cætera. §. sed & si quis. ff. de legatis. primo. nu. 3. & 4. vbi ait. ꝙ si est statutum in ciuitate, ꝙ nullus possit extrahere victualia de territorio sub certa pœna, & aliquis facit transitũ per territorium alicuius ciuitatis ad aliud territorium cum victualia, non incidit in pœnam: quia debet intelligi de illo, qui originaliter extraheret đ isto territorio, non defaciente transitum. ¶ Et idem tenet Paul. de Castro. ibi, ꝙ si est ordinatum in ciuitate, ꝙ panni forenses non mittantur in ciuitate sub certa pœna, debet intelligi de illis, qui intromitterentur, vt ibi operarentur: secus si cum illis faciant transitum ad alium locum. quod nota, & vide. idem tenet Gandi. in dicto tracta. malefi. in parte, de rebus portan. contra deuent. versi. sed pone statutum est Cremonę. nu. 8. et. 9. versi. sed quid si bladum ciuitatis, & iohã. de Imol. in cap. primo de cleri. non resi. ¶ Quinimo Iohã. de Imol. in dict. l. cætera. §. sed & si quis. extendit etiam si statutum diceret, ꝙ nemo possit portare, seu deferre frumentum, vel alias res vetitas per districtum extra territorium: quia etiam illa verba non intelligerẽtur de blado, frumento, vel moneta, seu đ equis, qui fuerunt portati de alia ciuitate ad locum statuentium, vt ab alio conduceretur. qa de portatiõe bladi extra ẽti ab initio đ alio loco noo videtur interesse ciuitatis statuentium, ꝑut refert, & sequitur Alex. in consilio 86. in. 4. libr. nu. 2. & 3. quem vide. ¶ Vbi quoq; dicit đ statuto Bononiæ, vt nullus conducat sal ad ciuitatem, vel comitatum, quia faceret prçiudicium conductoribus datij salis, ad quos solum spectat vendere sal. quod debet intelligi de sale ibi remansuro, non de eo, qui facit transitum, quia tunc ratio cessat, quando sal conduceretur causa portandi ad alia loca, ergo debet cessare dispositio. vt in lege adigere. §. quamuis. ff. de iure patro. cap. cum cessante. de apella. secundũm Alex. vbi suprà num. tertio. & tenet singulariter Berthachi. in tractatu gabella. in octaua parte. in primo membro. numero secundo. tomo sexto tractatu. folio. 64. quem vide.

por ella han sacado monedr y cauallos fuera de nuestros reynos. Y ẽ los que hablaren que los ayan sacads, executen las penas contenidas en las leyes de lordenamiento de Toledo [f], y en las otas leyes se haze mencion. Y de las penas delos bienes de los culpados se de la quarta parte a quien lo denunciare, si pareciere que es verdad, y lo restante lo aplique a quien las dichas leyes lo dan. Y faga pregonar esto en la tierra de su corregimiento. Y qualquiera que lo supiere, y no lo descubriere a la justicia, que

[f] De Toledo.

[f] Quæ est lex. 23. titulo nono. libro sexto. in ordination. regali. cum aliis legibus eiusdem tituli.

Summarium.

1 Non reuelans crimen, punitur.

Incurra;

g 1 Incurra. g Et sic est casus, in quo non reuelans crimẽ, puoitur † eadem pœna. Alium habes in.l.quisquis.§.sanè. C.ad l. Iulia maiesta. quia qui non detegit crimẽ commissum ab alio, cõscius est cũ illo. vt in.l.2. C.de commer. & tenet Plat.in.l.1.C.d priuileg. scholari.lib. 12.in fine. De quo vi. quę posui in.c. s. suprà eod. in gl. Ni cõsentira. versi. idẽ dico in non reuelante. de materia vi. Bar. & ibi Alex.in.l.vtrũ.ff.ad l. Põpe. de parra. Fel.in.c.quante.d senten.excõ.quasi in fine. Iohã.d Anna.in rub.de his q fili.occide.in fine. Anto. Fran. in additio.ad Abb. latè in.c.insinnauit. de testi. in additione prima. quasi in medio. Philip. Decius in regula.culpa caret.ff.de regul.iuris. Ang.in tracta. malefi.in parte.& ha tradito la tua patri.versic.q crimen lęsę maiesta. num.10.& ibi Augusti. in additio. Fels.in.c.de caetero.de re iudi. Bart. in.l.prima.§.occisorum.ff.ad senat. consul.seleni. Dy. in.d.regula nõ est, sine culpa. de regul.iur.in.6. Vi.tex.expressum in.l.sciendum.ff ad.l. Aquili.& ibi glo. ℣ Et vi. Guido.papam singula.504.§.quid si sciasvbi tenet q si sciam, q alius vult te interficere, non teneor tibi reuellare, nec punior, dumtamem alias non esset conscius, vel participes.l. prima. ff.ad l.Pomp.de parra.& l. sequenti & consueuit notari in.l.vt vim.ff.de iusti. & iur. & vi. Abb.& docto.in cap. Petrus.de homici.

incurra g por el mismo hecho en las penas que caen y incurren los que sacan moneda, o cauallos fuera del reyno sin nuestra licencia, contra el tenor y forma de las dichas leyes.

Prætorũ Cap.53.

Otrosi se informen, si alguna persona dize en la dicha ciudad, o sus comarcas cosas de por venir a o otras cosas semejantes. O si son adeuinos b: y los que hallaren culpantes legos, los prendã los cuerpos, y tengan

Prætorum caput.52.finis.

Sequitur caput. 53.

Summarium.

1 Diuinare, est futura prædicere.

a Por venir. a Est enim diuinatio, velle Dei potestatem recipere ad futura prę sciẽda †. vt est tex.in.l.1.tit.23. Par tit.7. quæ est duplex. Vna, quę fit per artem liberalẽ astrologiæ, & ista non potest vetari peritis, quia procedit secundũ cursum naturalem planetarũ. Alia est augariorũ, sortiũ, fictionũ, & similia, & ista est prohibita, putà, qũ diuinatio fit in terra, vel in aqua, in aëre, in igne. & in aliis rebus. vt in.d.l. Part. versi. la segunda. & exercentes, in regno habitare nõ debent, nec aliquis eos in domo sua recipere dbet. vt ibi.& est tex. singula. in.l.3. in libro pragmat. folio.2. vbi magis latè disponitur & vide infra.

Summarium.

1 Diuinatio quid sit.
2 Sortiligium quid sit.
3 Omnis diuinatio, & omnis sors, & omis phantasia, est prohibita.
4 Diuinationes, an faciant inditium.

b 1 Adeuinos. b Quę diuinatio proprie est † indebita pronũtiatio futurorũ, qua pnũtiatur indebito modo futura cũ inuocatiõe dęmonũ expressa, vel tacita. ℣ Diuinatio, aũt proprie loquendo semper in malũ sonat.c.nũquã.1.q.1.& omnis diuinatio proprie loquendo de ipsa qualitercũq; fiat, & quomodo cunq; vocetur, est prohibita, & dãnata.27.q.5.p totũ in quibus omnibus expresse diabolꝰ vocatur, vel pręter inuocationẽ nominis diabolus se occultè ingerit, & interponit ad pronuntiandũ futura. Quędã, quæ omnibus sunt incognita. Et sunt decem species, in quibus omnibus, vel diabolus expresse vocatur, vel præter inuocationẽ hominis se occultè diabolꝰ interponit, vel ingerit ad pronuntiandũ futura quędã, quę hominibus sunt ignota. ℣ Et sortilegiũ †, siue sors, idest
2 quòd ars diuinandi, secundũ habitũ. Et isto modo differunt sicut magis coẽ, & minus coẽ, vel sicut species, & genus: quia sors, vel sortilegiũ, est quædã species diuinatiõis, & ipsa diuinatio est genus, & isto modo loquitur.c.illud.26.q.3. in fine. & illo modo loquendo dicimus, q omne sortilegiũ est diuinatio, sicut omnis homo est animal. sed non omnis diuinatio est sortilegium, si

cut non omne animal est homo, quia sic asinus esset homo. Et sic patet, quod sortilegiū idem est quod diuinatio. vnde quædam apostilla. 26. quæst. prima, dicit sortilegi, i. diuinatores. vel quod sors, siue sortilegiū est ars, qua proponuntur, vel pronunciātur futura. vt in c. 1. in fine. 26. q. 1. ¶ Sed ista pnūtiatio futurorū, quæ fit p sortes, vel sortilegia, non fit cum innocatione dęmonū, vel cū consilio, vel auxilio, sed fit ex quadam consyderatione eorum, quę veniunt ex quibusdam, quæ sunt ab hominibus seriose, & secretè ad aliquid occultum inquirendum siue per proiectionem punctorum, quę pertinent ad actum, seu ad scientiam, vel artem geometriæ siue per consyderationem figurarum, quæ fiunt ex plūbo liquefacto, & in aqua proiecto, siue ex quibusdam scedulis scriptis, siue non scriptis in occulto loco positis & consyderatur quā quis accipiat, & sic de multis aliis, quæ omnino sortes sunt & sortilegia vocātur, in quibus nulla est inuocatio, nec familiaritas eum dæmone, nec consilium, nec auxilium eius. de quibus habetur in titul. de sortileg. & in c. primo. 26. q. 2. ¶ Ex quibus apparet, quod sortes, siue sortilegia non sonant in malum de sui natura, nec prohibentur propter se, sed propter sequelā vt ibi notatur in glo. & nō accipiūtur in malum vt tenet Federicus de Sēni. consilio. 284. licet in fine cōsilii dicat, quod hoc dicit sub correctiōe meliꝰ sentiētis. quam distinctionē sequitur Iohā. de Anna. in d. rub. de sortil. 1. col. versi. vtrū aūt & sic noster tex. videtur facere differentiā inter sortilegia & diuinationes, in quantum dicit. Ay personas que dize cosas de por venir, y otras cosas semejantes. & in quantum dicit, O si son ade uinos. quod accipitur in malū. ¶ Et omnis diui
3 natio † & omnis sors, & omnis phātasia est prohibita, quia ad solum deū pertinet notitia futurorum, vnde appetens talia, peccat non modicū quia vult videri similis deo, propter quod Lucifer à cælo cecidit, Adā paradisum amisit & pro hoc etiam facit per dęmonem fallatiam, illa dicitur curiositas humana, quando homines impedientes scire appetunt, quod nulla eis ratione cōpetit inuestigare. vt i. c. nimirū. 26. quæst. 5. pē. col. vt Iohā. de Anna in c. fi. in fine. de sortile. & dicit tenere Hosti. in summa. ¶ Pro quo etiam facit quod papa non sustinet, quod aliquis attentet ea quę sibi reseruauit priuilegio speciali. vt in cap. 1. de transl. de quo per summā Syluestri. in parte superstitio. & latissimè 26. q. prima. & 26. q. 2. cum sequētibus causis & singulariter per Bonifa. de Vitali. in tract. malefi. in parte, de sortileg. & mathema. & vide Paulū Grillandi, in tracta. de sor-
4 tilegiis. ¶ Quinimo iste diuinationes † non faciunt iudiciū ad torturā, nec probāt, vt tenet Angel. in l. item apud labeonē. §. si quis astrologꝰ. ff. de iniuriis, & ideo dicit quod iudices debent cauere ne errent, moti ex prędictis diuinationibus ad ponendum ad torturam. concordat. l. verbum præcibus, C. de falsis. & vide. Hip. de Marsi. in sua practi. crimi. §. diligenter. nu. 181. vbi de hoc. & dicit, quod licet talis diuinatio, non sufficiat ad torturam, sufficit ad faciendā inquisitionem. vt ibi per eum. & per Fran. Brun. in tracta. de indicis & tortura. in. 4. charta. 2. column. versicul. quæro an diuinatio.

> pressos y castigueˢ los. Y si clerigos

> lo notifiquen a sus prelados y juezes

Summarium.

1 Iudex secularis an potest procedere contra diuinatores.
2 Inquisitor hæreticæ prauitatis, an potest se intromittere de diuinatoribus, & sortilegiis.
3 Diuinatores, qua pœna puniuntur.
4 Salarium an detur per incantationibus.

c
1 **Castiguen los.** ᵉEt sic iudex secularis † potest procedere contra diuinatores. & sortilegos. Idē tenet Abb. in. c. cūm sit generale. de foro cōpe. nu. 26. per tex. in. l. 3. C. de male. & mate. & per cap. rex debet. 23. q. 5. idē tenet Abb. in c. 1. de sortilegiis. nu. 3. vbi dicit, qa cū sit crimē ecclesiasticū vt in c. cōtra idolorū. 26. q. 5. est locꝰ preuētioni inter iudicē ecclesiasticū & secularē, quia vtroq; iure hoc crimē est damnatū, & acerrime punitur per ius ciuile. vt Abb. in. d. c. 1. nu. 3. quia non est merè crimen ecclesiasticū. vt ibi. ¶ Inquisi-
2 tor autē hęreticæ † prauitatis de his sortilegiis, & diuinationibus intromittere se nō potest. tex. est in. c. accusatus. §. sanè. de hæreti. lib. 6. sed suis iudicibꝰ hoc relinquatur. vt sunt epi, & legati, & iudices seculares. scdm Iohā. And. ibi. ¶ Qd intellige, nisi saperet heresim manifestā. vt Abb. i d. c. 1. de sortile. nu. 4. & dicit, quod sapit heresim manifestā huiusmodi sortilegia, & diuinatiões, qñ consulūtur dęmones, & spectātur eorū respōsa, & fiūt eis preces & sacrificia, nā cōmittitur idololatria. Idem vbi fiunt cum hostia consecrata, seu

seu rebaptizádo aliquem. Secus autē vbi ista vel similia non accidunt. & idem tenet ibi Iohā. de Anna. finali col. in fine. ¶ Sed quid si dæmones inuocarentur, vt promouerent, putā, animū mulieris ad impudicitiā? Dic φ licet illud sit grauissimum peccatum in se, non tū sapit hæresim, quia pro

ecclesiasticos, para

priū dęmonis est tentare creaturā, vt habetur in Euangelio, Et accedens tentator. & c. vt patet in. c. visis. 26. q. 2. vi. glo. in. d. c. arcusatus. & sanctus Thom. secunda secundæ. q. 92. c. de superstitionibus. & idem tenet Ias. in. l. huiusmodi. §. fi. qui. incipit. si is cui. ff. de lega. primo. vbi ait, φ sortilegia simplicia, & imagines, quę fiunt ad prouocandum amorem mulierū, & similia, licet sunt illicita, & ab eis sit abstinendū, non tñ sapiūt hęresim manifestā, & sunt magis superstitiosa, quam hæretica, allegando Augusti. & S. Tho. & ideò inqsitor nó debet se intromittere circa ea vt ibi Ias. in. 1. 1. & sic inquisitor non pōt se intromittere, etiam si sapiat hæresim nó manifestā, nec potest cognoscere an sapiat hæresim, qa iurisdictio est sibi tributa, existente illa qualitate notorietatis, scdm glo. in. d. c. accusatus. §. sanè & bene secundū Abb. in. d. c. primo. Secus dicit, si vellet cognoscere an sapiat manifestā hæresim. & ita dicit intelligendū. c. fi. de officio delega. in. 6. quæ iura sunt contraria illi glo. in dict. c. accusatus. de quo per Abb. in. c. si clericus laicū. de foro cōpeten. 7. col. & Fel. in. c. sup literis. col. 13. d rescrip.

3 ¶ Sed qua pœna sunt puniēdi † isti diuinatores & sortilegii, qa tex. hic dicit. Castiguen los. Dic φ de iure Canonico si est peccatum occultū, imponitur pœnitētia. 40. dierū. vt in. d. c. 1. d sortili. si vero sit notoriū, & eucharistia negatur. vt in. c. p̄ deletiōe. de cōsecra. dist. 2. & infames sunt, & etiā qui ad eos cōcurrūt. vt in c. quisquis. 2. q. 8. & c. testimoniū. de testi. & si sit cleric⁹, deponēdus est, & in monasterio detrudēdus: si laic⁹, excōmunicādus, si renuit agere pœnitētiā, vt in. c. nō oportet. 26. q. 5. & c. si quis eps. & vltra istas pœnas potest eps, vel iudex istos falsos sortilegos, & diuinatores dehonestare, vt putā mitrando, vt fit in quibusdā locis, vel ponendo ad scalam cū vituperio, & eiicere eos extra diœcesim. Vi. bonū tex. in. c. epi. 26. q. 5. & qd notatur in. c. d beneficio. 32. q. 1. put tenet Abb. in. d. c. 1. d sortilegiis. nu. 2. & tenet Lodo. Roma. in sing. 660. incipiente. tu scis, vbi quoq; dicit, φ possūt fustigari, cū ista pœna sit iuris ciuilis, & canonici, & de iure canonico puniātur, dūmodo nō sint hæretici, pœna fustigationis, si est vilis psona: si aūt est nobilis, debet dānari persona perpetui carceris, & dicit esse tex. singula. & non alibi in. c. cōtra sortilegos. aliās incipit. contra idolorū. 26. q. 5. Et sic ego video, & ego aliquando iussi mulieres verberari cum matris, quia erant venefięs, i. hechizeras. ¶ Sed

que los castiguen [d].

secundū leges tales malefici, & diuinatores capite plecti debent. Et si ad domū alterius accedat, debent cremari. l. nullus. & l. nemo. & l. culpa. C. de maledi. ¶ De iure huius regni Hispaniæ dicit lex. 1. tit. 4. lib. 8. in ordi. reg. φ isti diuinatores, & malefici, puniantur pœnis legum Partitarū, quę leges sunt in. 7. Partit. tit. 23 & ibi in. l. si dicitur, φ isti malefici mori debent. & sic concordat cum legibus iuris cōis. & ibi Montal. dicit, φ est pœna decapitationis, & publicationis bonorum. ¶ Sed crederem, φ quādo ex istis sortilegiis, & diuinationibus aliquis moritur, φ talis maleficus moriatur, vt dictum est in. ll. Partit. & in dictis iuribus. Secus autem si non moritur, quia tunc debet verberari, & mitrari, & exulari. quod colligitur ex tex. notabili in. l. si quis aliquid. § qui abortionis. ff. de pœnis. probat tex. in. l. 2. tit. 35. Parti. 7. & facit tex. & ibi glo. in constitutio. Neapol. lib. 3. tit. 70. cōstitutione vnica, quę incipit, poculū amatoriū.

4 ¶ Sed nunquid sit licitū recipere † aliquid pro istis incantationibus? Vi. Bal. in. c. primo de officio iudicis. in finalibus verbis. vbi remittit se ad notata in. l. prima. ff. de variis cogni. sed theologi dicunt, φ nulla incantatio est licita. Tu vi. Iohan. de Anna. in rub de magistris. colū. 2. versic. vtrum autē. vbi indistinctè tenet, φ incantator non dicitur magister, seu medicus, ideo mercedem pro labore petere non possit. per dictam legem primam & ibi Bartol. ff. de variis extraor. cogni.

Summarium.

1 Clericus coram suo iudice debet conueniri.
2 Iudex laicus potest capere clericum delinquentem, & ducere ad episcopum.

d Castiguē. [d] Quia clericus coram suo iudice, & sic coram suo episcopo † debet conueniri. vt in. c. primo. de foro compet. quia iudex secularis ecclesiasticas personas iudicare, vel cōdemnare nō debet. vt in. c. nullus. eod. tit. & in. c. fi. & i. c. significasti. eod. tit. & vtrobiq; docto. etiā si clericus consentiat,

 vt ibi

vt ibi & tex. singula. in. c. clericum. 11. q. 1. quę est
2 palea. ¶ Sed bene potest iudex laic⁹ rapere † clericum delinquentē, & ducere, vel duci facere ad episcopū. vt Bar. in. l. si quis seruitute. ff. de furt. allegat. Innoc. in. c. vt famæ. de sent. excō. & tenet Paris de Put. in tracta. syndica. in parte cleri eus officialis. folio. 110. num. 4. & vide quæ dixi suprà. in cap. 47. in glo. O clerigo. in fine.

Prætorum caput. 53. finis.

Sequitur caput. 54.

Summarium.

1 NVntius à ciuitate est mittendus, vel à maiori parte illorum de concilio, & solus potestas mittere non potest.

2 Ad ambasiatam, & procurationem potest quis compelli.

3 Ad consulendum pro ciuitate quis cōpellitur.

4 Ambasiatam quis non cogitur recipere, si est locus sibi suspectus, vel paratur sibi inimicitia:

5 A legatione nemo potest se excusare, etiā si sint alij, ad quos primò tangit.

6 Officialis de nouo electus pro acceptando officio, potest cogi, & inuitus de domo extrahi.

7 Ambasiatam, vel procurationem recipiens pro republica, habet vacationem ab oneribus, si illam non procurauit.

a MEnsajero. [a] Qui est mittēdus à ciuitate,
1 † vel à maiori parte illorum de concilio, & potestas, seu rector ciuitatis vel loci non potest solus sua authoritate talē nunntiū mittere sine expressa deliberatione consilij, vel maioris partis. vt tenet Iohā. de Plat. in. l. qoid extraordinariū. C. de legatio. li. 10. in fine. ¶ Et qui nominatur, inuitus † cōpellitur ad istā ambasiatā, si spōte nō vult eā facere. vt tenet Bal. in. l. veluti. nu. 2. ff. de iusti. & iur. dicēdo, ꝙ si patria mādat alicui ambasiatā, tenetur eā facere. vt in. l. si quis. C. de decurio. li. 10. & in. l. 2. C. de præposi. agenti. in reb⁹ lib. 12. vbi de hoc & idē tenet Bal. in. d. l. veluti. esse, si † mādat alicui, ꝙ consulat, quia tenetur consulere per dicta iura, nā est publicū munus secundū eundē. ¶ E. ꝙ ambasiator potest cogi ad recipiendā ambasiatam, tenet in expresso gl. cōmuniter ibi approbata per Bar. Plat. & Luca. de Pē. & Bal. & Ang. in. d. l. si quis decurio. & est text. in. l. sciendū. §. si accusatio. et. §. ordine. ff. de legatio. licet contra riom teneat tex. in lege curiales. C. eod. tit. de decurio. vbi dicit, ꝙ potestas non potest cogere aliquem ciuem exire territorium ciuitatis. quia fallit, nisi ratione publicę vtilitatis secundū Iohā. de Plat. ibi. ¶ Sed si propter hoc paratur sibi ini-
4 micitia †, vel est sibi locus suspectus non cogitur recipere. vt in. d. l. sciēdū. §. accusatio. & Iohā. de Plat. i. d. l. si qs decurio. nu. 1 ¶ Et i tātū ab ista legatiōe, seu ambasiata, & procuratione nemo pōt se excusare, etiā si sint
5 † alij, ad quos primò tangit, quia si legatio virum talem requirit, tunc ordo non erit seruandus, aliàs sic secundùm Plat. ibi nu. 2 per tex. in. d. l. sciendū. §. ordine. versi. sed si legatio. & est glo. singula. in. c. quid ergo mirum. 11. q. 3. vbi ait, ꝙ si episcopus præcepit alicui, vt eat Romā, & iste se excusat, ideo, quia alij inueniuntur meliores, hæc excusatio nō valet, quia in legationibns ordo non est seruandus. & facit glo. in. c. si. 23. q. 2. vbi quoq; dicit, ꝙ si episcopus præcipit clerico Romā ire, p vtilitate suę ecclesiæ, ꝙ tenetur obedire: & si se excusat, dicendo, ꝙ mittat illum, qui ditior est illo, respondet ei episcopos, sicut Christus respondit Petro, Tu me seqoere, & respondit Petrus. Domine, hic autē quid? (demostrato Iohāne.) & dixit ei dominus. Quid ad te? sic eū volo manere, tu sequere me. ¶ Et sic infert Ang.
6 in dicta lege si qois decurio. ꝙ † quilibet officialis de nouo electus pro acceptando officio pōt cogi, & inuitus de domo extrahi, vt in. l. ex domibus. C. eod. & vide. l. 8. tit. 23. Parti. 3. & . l. si ad magistratum. C. de decuri. lib. 10. & Roma. sing. 185. & Bal. in. l. præsens. C. de suspe. tuto. & gl. in l. quamquā. C. de excusa. tuto. Ang. de Aretio. in l. 1. §. si quis tutor. ff. quando appellā. sit. 1. col. vbi cōpellitur acceptare per multā, & bānū, & incarceratione. ¶ Item nota, ꝙ ille, qui recepit procu-
7 rationē †, vel ambsiatā pro republica, habet vacationē ab oneribus, nisi ille procurauerit illam ambasiatam, vt in. l. qui data opera. ff. ex quibus caus. maio. & est tex. & ibi Aug. in. §. itē tria. Insti. de satisda. tut. & tenet Roma. singula. 591.

Prætorū Cap. 54.

ITem mādamos, q̄ quando la tal ciudad villa, o lugar ouiere de embiar algun mensajero [a], o procurador a nos, o al nr̄o cōsejo, que traya por escripto, y peticiōlo q̄

¶ Quinimo

Quinimo si aliquis casus acciderit in itinere, non cogitur respublica ei reficere damna, quia si bi dbet imputari, ex quo procurauit. vt Bar. in. l. inter causas. §. non omnia ff. mādati. & vi. Plat. in. l. 1. C. de re mili. lib. 12. vbi si quis cū licentia proficiscitur, & capitur à latronib⁹, vel inimicis sua culpa, vel negligētia, q̄ tēpore captiuitatis non debet habere salariū, nec damna refici vide Abb. in. c. cui pro causa. de procura. Es præsumitur affectanter & data opera causa reipublicæ abesse, si est in officio pauci valoris. tenet Lodoui. Roma. in dicto singula. 591. per text. in lege spadonem. §. fi. ff. de excusatio. tuto. quod dicit esse notādum & menti tenendum.

ha de hazer [b], o procurar firmado del escriuano de concejo de la ciudad, o villa, o lugar. Y que el dicho escriuano de concejo afsiente en el libro de concejo el dia, que el tal procurador, o mensajero partiere [c]. Y que el dicho mensajero, o procurador el dia que llegare a nue-
3 stra corte presen-

Summarium.

1 Ab instructione, seu mandato quis non debet recedere, aliàs si aliquid agat vltra, etiam si bene gerat, est puniendus.
2 Ambasiator, seu procurator, qui vnà cū negotiis ciuitatis sua negotia tractat, an habeat salariū.
3 Recipiens mādatum, potest repetere expensas, quas fecit pro negotio sibi iniuncto.
4 An valeat statutum; q̄ quilibet teneatur ire in legatione suis sumptibus.

b Ha de hazer. [b] Idem tenet Bart. in. l. si quis. C. d̄ decurio. lib. 10. dicendo, q̄ ambasiatores debent portare literas, per quas appareat, q̄ de licētia, & mandato suæ ciuitatis vadant. & idem tenet Bart. in. l. quotiens. C. de legatio. eod. lib. in fine. à qua instructione, & mandato talis nuntius, vel procu
1 rator nō debet recedere†, aliàs si aliquid agit vltra quā in mādatis, etiā si bene gerat, est puniendus, vt est tex. in. l. 3. §. in bello. ff. de re milita. & tenet Iohā. de Plat. in. l. seruum. C. de delato. lib. 10. nu. 1. versi. secūdò nota. & tenet Barb. in. c. prudentiā. de officio deleg. 6. col. Sed quid si talis
2 ambasiator, vel procurator tractat negotia † sua in curia, vel in chancellaria, vel in alia parte, vbi mittitur, an repetat expēsas, q̄ habebit salarium, licet in consequentiā negotia dñi, vel ciuitatis agat? Dic q̄ solū repetet salariū, & expēsas. quatenus fecisset pro negotio dūtaxat sibi iniūcto, & nō amplius. vt tenet Abb. in. c. cū pro causa. d̄ procura. nu. 2. contrariū vult tenere Bal. in. l. nō vere. ff. ex quib⁹ cauf. malo. dicēdo, q̄ pōt in ambasiata etiā suā priuatā vtilitatē, procurare, cuius contrariū tenet ibi additio. Bal. dicēdo, q̄ ambasiator dbet vacare solū circa expeditionē ambasiatę, non circa alia sed gl. ibi tenet, q̄ inspici, & iudicari dbet sed; q̄ principali⁹ intē debat & sic vult tenere idē qđ Abb. vbi sup. Vbi īquę nu. 1. tenet, q̄ susci
3 piēs spōte † mādatum, licet nil fuerit dictum de expensis, pōt postmodū repetere expensas, quas fecit, p negotio sibi iniūcto. & ibi in nu. 5. vi. an si aliquis gessit negotia alicuius, habeat actionē mādati. Et idē dicit de rectore ciuitatis, vel de alio, qui expēdit de pprio patrimonio ad vtilitatē ciuitatis, vel ecclesiæ, q̄ pōt illud repetere. fa cit. c. quicūq; 12. q. 4. & vi. ibi Bal. in. d. c. cūm, p causa. vbi facit quatuor casus in hoc. s. de mandato, iuxta mandatū, cōtra mandatū, absq; mādato.
4 vi. ibi per eū. Attamen valet statutū†, ordinatio, seu, pbi sio, q̄ quilibet teneatur ire in legatio ne suis sumptibus, & nō cōmunis, seu populi, & sic pōt esse munus personale, & etiā patrimonia le, siue mistū. glo. est notabilis in. l. honor. §. 1. ff. d̄ muneri. & honor. & tenet Iohā. de Plat. in. d. l. si quis decurio. C. de decurio. lib. 10. num. 2.

Summarium.

1 Ambasiatores, & procuratores debent portare literas, per quas appareat, q̄ de licentia, & mandato ciuitatis vadunt.
2 Decurio, seu rector non debet patriam exire, etiam si pro ambasiata ad principē mittatur, nisi de licentia iudicis.
3 Decurio, seu rector nō potest acceptare rectoriā extra ciuitatem, sine licentia.
4 Medici salariati non debent recedere de ciuitate absq; licentia priorum.

c Partiere. [c] Nota tex. q̄ ambasiatores, & procuratores, seu nuntij debēt
1 portare † literas, per quas appareat q̄ de licentia & mandato suę ciuitatis vadant. vt est tex. & ibi Bar. Bal. & Ang. & Plat. in. d. l. si quis decurio. C. de decurio. lib. 10. & Iohā. de Plat. in. l. palatinos.

C. de colla. fundo. fiscali. lib. 11. ait, per tex. ibi, quod ambasiatori non creditur sine literis suæ ambasiæ, nisi sit vir nobilissimus. ¶ Et vi. Bal. in. d. l. si quis decurio, vbi dicit, quod procuratores, & ambasiatores ex tunc computant tempus ad habendū salarium, cū sit eis preceptum de eūdo, & quod stare debent in curia donec rex, vel papa det eis responsum et licentiā remeandi, & sic non debet quis patriā reuerti, nisi licentiatus ab eo, ad quem mittitur. i. finita ambasiata, respōsione recepta, alioquim punitur, vt ibi. ¶ Quinimo decurio. i. rector ciuitatis † non debet patriam exire, etiam si mittatur pro ambasiata ad principē siue destinetur causa rei publicæ propriç. s. illius ciuitatis, vnde mittitur, nisi de licētia sui iudicis. & dbet portare scripturā, qua contineatur eum licentiatū, & eū decurionem esse secundūm Bal. ibi per. l. si qua per calumniam. in fine. C. de epis & cleri. ¶ Et Angel in. d. l. si quis decurio tenet, quod similiter talis decurio (qui regidor vocatur) non potest acceptare rectoriam extra ciuitatem sine licentia. vt tex. & ibi gl. in. l. dū virū. C. eod. de decurio. Quod facit contra istos regidores Hispaniç, qui acceptāt rectorias. i. corregimenta, sine licentia ciuitatis, quia non possunt acceptare officium extra terminum suç ciuitatis, ne publica vacillet vtilitas. vt dicit text. in. l. humilioribus. C. de suscep. & arca. lib. 10. idē tenet Bart. & Plat. in. d. l. dū in virum, vbi infert, quod priores, seu anciani ciuitatis non possunt acceptare aliquā signoriam. seu rectoriā extra suā ciuitatem. & idem dicit de omnibus cōsiliariis curiæ. vt in. l. oēs. C. eod. tit. nec debent acceptare, seu ire sine licentia superioris vt in dicta. l. si quis decurio. quod dicit Bar. esse menti tenendum. Idem tenet tex. & ibi Iohā. de Plat. in lege omnes omnino. C. eod. tit. Ex quo potest sumi cautela secundūm Iohan. de Platea in dicta lege dum in virum, quod quādo quis est electus in potestatem alicuius loci inimici, vel exsi terræ electi, de quo est suspicio ne capiat ibi domesticitatem in damnum suæ terræ, nam vt non valeat ad dictum officium accedere est cautela, vt eligatur de prioribus ancianis, vel consiliariis, & tunc non poterit per dictam legem. Quinimo sine hac cautela potest sibi interdici secūdūm Plat. ibi, ne vadat ad dictum officium ex hac causa: quia iste locus non est amicus, nec conformis loco electi. & sic interest reipublicæ ipsius electi, quòd non acceptet, sicut & aliàs ex iuxta causa potest interdici ciuibus, ne ad certam aliam terram accedant, ne suæ patriæ propalentur arcana. vt per Bar. in. l. relegatorum. §. interdicere. ff. de interdi. & relega. ¶ Idē dic de medicis, † quia medici salariati nō debēt recedere de ciuitate absque licentia priorum. secundū Baldum in dicta lege si quis decurio.

te ͨ en el nr̃o cōsejo ante vno d̃ los nr̃os escriuanos d̃ camara que en el reside el tal memorial. Y saque se del dia que lo presentare. 4 Y del dia q̃ fue despachado ͤ porq̃ por aquella le paguen

d Se presente. ᵈ Idem tenet tex. in leg. nemo. C. de re milita. libro. 12. vbi quando aliquis miles mittitur ambasiator ad principē à suis numeris, vel tribunis, debet in continenti se præsentare viris illustribus, sub quorum regimine est, qui exposita causa legationis, faciant eū habere responsum principis, & citum, idest, velocem remeandi licentiam. vi. ibi Plat. & Bar.

Summarium.

1 Nuntij, qui ad principem mittuntur, an debeant recedere absque eius licentia.

e Despachado. ᵉ Consiliarij, vel nūtij, vel procuratores ciuitatis, qui mittuntur ad principem, non debent redire, nec recedere absque licentia principis. vt in dicta lege si quis decurio. C. de decurio. lib. decimo. & dixi suprà in glo. quod intelligo, quando tendunt ad curiam ex mandato regis: quia si ex mandato ciuitatis mittuntur, non debent ad ciuitatem redire sine ipsius ciuitatis licentia. vt in lege nullus. & ibi per Bartolum. C. de officio. recto. prouinci. secundūm Platea. in dicta lege si quis decurio.

Summarium.

1 Si nuntius, vel procurator stat plus in negotiis, quam expedit, non debet ei solui illud plus, imò si recipit, tenetur restituere.

Si nuntij

2 Si nuntij,& ambaſſatores infirmentur, debetur eis ſalarium. Et quid ſi derrobatur in via; an mittens teneatur ad emendationem damni.

3 Si procurator,nuntius,& ambaſiator vadit ꝑ viã tranſuerſam,& magis longã, vt maius ſalariũ habeat,non poteſt conſequi illud. Et quid ſi vna die expediuit, quod erat expediendum duobus an ſalarium duplicetur.

4 Donatio facta nuntio,procuratori, vel accuſatori,an adquiratur ſibi,vel ciuitati.

ſu ſalario[f]. Y que ſi aſsi no lo lleuare,q̃ no le paguen ſalario algũo,ſopena q̃ los que lo libraren el dicho ſalario paguen el dicho ſalario de ſus caſas con el doblo para nueſtra camara. Y que ſi de otra manera truxere las peticiones,que no ſean recebidas,y que el dicho corregidor pague d ſus bienes la coſta,que el dicho mẽſagero o procurador hiziere.

[f] Salario[f] Quando iſti nuntij, ſeu procuratores ſtant in negotiis, illud, quod expedit. Secus ſi ſtant pluſquam expediat
5 doloſe,& voluntate ſua,quia tunc nõ debet † eis ſolui illud plus,imò ſi receperunt,tenentur reſtituere expenſas ciuitati. tex. eſt in.l.& qui data opera.ff.ex quibus cauſ.maio.& ibi glo.& tenet ſumma Syluestri.in parte,abſens.vbi quoq; dicit,ꝙ qui in officio modici valoris eſt abſens cauſa reipublicę,præſumitur abſens affectatè,& data opera.arg.tex.ſingula.in.l.ſpadonẽ.§.ſi. ff. de excuſatio tutor. ¶ Sed ſi iſti nuntij,vel procu-
2 ratores infirmantur †,debetur eis ſalariũ & quo ad reddire poſſunt.tenet Bar.t& dicit eſſe notãdum,quia ſępiſsimè occurrit.in.l.hic qui.§.tandiu.ff.ex quibus cauſ.maio.& vi. Parid.de Puteo.in tracta.ſyndica.in parte,iudex in officio. folio.183.numero quinto,vbi ait,ꝙ ſi ambaſiator infirmatur in itinere, debet curari expenſis reipublicæ. Vide tu Abb.in dicto capit.cum ꝑ cauſa.numero quarto.de procurato.vbi tenet cõtrarium,dicendo, ꝙ procurator non recuperat extrinſecas expenſas factas in itinere,dum iret pro domino,vt putà expẽſas in infirmitate,vel ſi incidit in latrones,& fuit derrobatus.& dicit eſſe tex.in.l.inter cauſas.§.non omnia. ff. manda.& ibi Bart.quia hæc ſunt extrinſeca mandato,& potius ſunt imputanda caſu fortuito.quod dicit ſecus in duobus ſociis. ¶ Sed pro concordia die,quia licet non debeantur expenſæ infirmitatis,vt Abb.dicit maximè ſi ſũt magnę.vt Bartolus in.leg.ſi cùm dotem.§.ſint autem.ff. ſolut.matrimo. & in.l.in rebus.ff.commodati. & docto.in capit primo.de cleri.ęgrotant. tamen ſalarium bene debetur,quia infirmus ſeruire intelligitur.gloſ. in dicto capit.primo de cleri. ægrotan.alia in capit.ad audientiam. de cleri. non reſi. Et ꝙ debeat habere ſalarium. tenet Iaſ.in.l.diem furto.ff.de offi.aſſeſſo.numero.38 & Barb.in capit.ſi propter ſterilitatem.de loca. to.columna nona.& idem tenet Iohan.de Anna,in capit.quàm ſit.de Iudęis.vbi quoq; ponit quid ſi duo ambaſiatores erant pro ſua ciuitate, vnus infirmatur,alius expectat eum in itinere, vtrum iſte expectans debet habere ſalarium. ¶ Et ꝙ talis procurator,ſeu nuntius,vel ambaſiator tempore infirmitatis habeat ſalarium, intellige, niſi iſte ambaſiator dederit cauſam ſuæ infirmitati.vide deciſsionem capellæ Toloſæ. 360. vel ſi fuit infirm⁹ magno tempore, ſi verò modico, Secus, & hoc ſi magnam percipiebat pẽſionem, vel ſalarium,Sec⁹ ſi modicam.vt per Innocen. in cap. ſępe.de locato.ꝑut tenet.d.decimo Tolo.360. quam vide. ¶ Sed quid ſi ambaſiator, ſeu nuntius derrobatur,an mittens teneatur ad emendam? vide Bart.in lege inter cauſas. §.non omnia. ff. manda.& melius, vbi ſingulariter diſtinguit in.l.ſi ſeruus cõmunis. §.quod verò ad mandati.ff.de furtis.& vide ſingulariter diſtinctionem Petri Antiboli.In tracta.de muneribus.in.3.parte §.primo. numero. 40.tomo ſexto tra.folio.30. ¶ Sed quid ſi iſte nuntius, vel ambaſiator vadit per viam tran-
3 ſuerſam, & magis † longam, vt habeat maius ſalarium? Dic ꝙ illud plus non poteſt conſequi.ſecundùm Pari.de Puteo.vbi ſupra.& facit quod tenet Bartolus in.lege qui fiſcales. C. de nauicula.libro vndecimo.& idem dicit ſi vadit per viam non rectam propter timorem,quia non debet habere ſalariũ pro via,quã fecit,ſed ꝑ ea,quam facere debet.facit.l.fin.C.eod.de nauicul.&.l.ſecunda.§.pẽ.ff.ſi quis cautio. ¶ Et ſi pro quolibet miliari debet habere decem,tàm pro eundo quàm redeundo, ſi in vna die expediuit quod erat expediendum in duobus, duplicatur ſalarium ſecundum gloſſam.& Dy.

in.l.

in.l.eos.ff.de falsis.secundùm Parid.de Put.vbi
4 suprà.¶ Sed quid si donatio est facta † ambasiatori, vel procuratori, an acquiratur sibi, vel ciuitati? Bart.in.l. socium qui in eo.§. socius. ff. pro socio. tenet quod ambasiatori adquiratur. de quo ibi per Alex.in additio. latè distinguentè. s. an talis donatio fuit facta contemplatione mittentium. vel ipsius ambasiatoris, quod potest percipi ex

Sequitur caput.55.

Otrosi, que estos capitulos fagan leer^a en concejo al tiempo que fueren recebidos enel officio, y que fagan poner el traslado dellos enel librode

qualitate doni. & vide Paul.de Castro. in.l. qui proprio nomine.§.procurator.ff.de procura.nu. 4.& Pla.Rub.in repeti.rubr.de dona..§.45.folio.25.num.6.vbi indistinctè tenet, quod cedit ambasiatori allegando Abb.in.c.postulatis.de concessi.præben.& Bart.in.l.si verò.§. Item quid. ff.solut.matr.& tu vi.Bal.in.l. manifestissimi.§. secundum in secunda.num.5.C.de furtis.vbi indistinctè tenet, quod in dubio nõ tenetur redere ciuitati.& facit ratio Bar.in.d.§. Item quidquid. quia donationes, quæ fiunt ab imperatore, vidẽtur fieri contemplatione eius, cui dantur. vt in l.cùm nulla.C. de bonis quælibe.& inducit pro hoc.l.diuus.ff.de bonis damna.vbi patet quod tales ambasiatores consueuerunt remunerari, & sic quod nullomodo debent restitui communi. nisi expressè fuerit eis datum, vt communi redderent.secundùm Bar.vbi suprà.& hanc opinionem Bart.reperio sequi & tenere Bald.in consilio.57.in primo libro.reiecta distinctione communi, an fuerit donatum contemplatione ciuitatis, vel ipsorũ, vel habeat eos notos, vel ignotos, aut sint congruentia eis, vel non. & dicit, quod pro opinione Bar.est casus in.d.l. socium qui in eo §.fi.& per illa iura, vt ibi per eum. & quia consuetum est sic fieri, & hoc potissimum inspiciendum est. vt in.l.iuris gentium.§.pactorum. ff.de pactis.& quia etiam in honorem alterius datur alteri. vt in.l.cùm filius. §. pater. ff.delega. secundo.& quia illud, quod donatur bene merito, non censetur contemplatione officij donatũ sed tanquam extraneo. vt notatur in authen. vnde si parens.C.de inoffi. testa.& in.l.si donatione.C.de colla.de hoc putat Bal.in.d.cõsilio. nõ debeat fieri quæstio inspecto iure cõmuni, nec etiam inspecta ęquitate naturali, quia boni sunt pręmiandi. vt C.de statuis & imag.l.& virtutẽ. & in.l.prima.post principium.ff.de iusti.& iure.maximè à regibus, & nobilibus. vt. ff. de dona.l.Aquilius. & in hoc Bal.nil aliud dicit, nisi quia ita dicit se tenere. quem vide. & licet Bal. non dicat, ilta minet opinionem tenet. Cyn. in d.l.manifestissimi.fin. colũ. versi.5. colligitur hic arg. quia secundùm epm ambasiatores fuerunt liberæ personæ, & poterant sibi acquirere & nunquam intelligitur alia persona in huiusmodi donatione nisi fuerit expressa. arg. tex.in.l.ita stipulatus.§. Grisogonus.in fine. ff.de verbo.obliga.& quia, vt dictum est, sic fieri solet. Et ista ratio magis mouet secũdũ eum, quia præsumendum est ex eo, quod fieri solet.per.d.l. iuris gentium.§.pactorum.& quod ambasiatores non teneantur restituere sibi donata illis, qui eos miserunt, & dicuntur propria ipsorum ambasiatorum, est communis opinio secundùm Alex. in d.l.si verò.in.d.§. Item quidquid.licet de Bal.in d.consilio, nullam faciat mentionem. & quia secundu n eundem non videtur recipere tanquã ambasiatorem, cùm mandatum suum ad hoc nõ extendatur. de quo per Angel.& Imol. in. l. si plures.§.in arrogato.ff.de vulgar.& pupil. quod est notandum pro istis procuratoribus, qui à ciuitatibus mittuntur ad curiam regis, quãdo vocantur ad dictas curias, quia cotidiè rex eis donat iura, seu habita sancti Iacobi, vel similia. qa sunt sua, & non ciuitatum. ¶ Imò si isti nũtij prolixo tempore pro republica laborem sustulerũt remuneratio est tribuenda eis vt fructus laborũ præteritorum consequantur. vt tenet Iohan. de Plat.in.l.finali.C.de decuri.lib.10.in fine.

Prætorum caput.54.finis.

Sequitur caput . 55.

a LEer. In quãtũ iste tex.dicit, quod iudex dũ in officio recipitur, debet facere legere capitula ista, & copia ipsorum in libro concilij remanere, idem cauetur in prouisionibus officiorum, non seruatur, quia iam capitula ista sicut notoria, & scripta in corpore iuris, & quis non debet ignorare. vt per totum titulum. C. &. ff. de iuris & facti ignoran.& Ias.& docto.in.l.iuris. C.qui admitti.

Guarda

[b] Guardar[b]. Vide tex. in c. 1. supra eod. & ibi dixi in glo. Y cūplir todo lo dicho.

Summarium.

1 IVdices, & officiales, qui in principio suorum officiorum iurauerūt iustitiam administrare, & vtilia ciuitatis facere, non requiritur q̄ iterato iurent.

2 Iuramentum de preterito obligat in rebus in futurum faciendis sub virtute iuramenti de præterito.

[c] Que se juren[c]. Vide tex. in c. 1. supra eod. & ibi dixi in glo. Fagan juramento. & in gl. Cumplir. & in proœmio istorum capitulorum in fine. & ibi dixi in glo. Fagan juramento. vbi latius. ¶ Et vltra ibi dicta dic, q̄ quādo rectores, iudices, & decuriones †, & alij habētes iurisdictionem, & administrationem, qui in principio suorum officiorum iurauerūt iustitiam administrare, & vtilia ciuitatis facere, nō requiritur iterato q̄ iurent, sed sufficit sola præpositio scripturarū ad memoriam precedentis iuramenti, sicut in epo. vt in authen. sed iudex. C. de episcopis & cleri. & hoc modo potest saluari glo. in l. 1. ff. de ventre inspicien. & c. fraternitatis. de frigi. ¶ Ex quo infertur, q̄ iuramentum † de præterito obligat in rebus in futurum faciendis sub virtute iuramenti de præterito præstiti secundū Iohā. de Plat. in l. si quæ hereditatis. C. de venden. rebus ciuita. lib. 11. nu. 3. quod dicit esse verū, quādo iuramentum fuit generale. vt ad futura extēdi possit. Secus si sit speciale, super obseruantia vnius statuti, quia tunc non extenditur ad futura statuta. vt in c. 1. de iure iuran.

Prætorum caput. 55. finis.

Sequitur caput. 56.

Summarium.

1 IVdex non tenetur recipere successorē in officio, si ante suū tēporis finitū successor fuit de illo prouisus.

[a] DEl dia[a] concejo al pie del auto d' su recibimiē to, para que mejor se acuerdē de todo lo q̄ ouierē de proueer. Y alli en consejo prometan de guardar, y hazer guardar[b] los capitulos, y ordenāças de suso contenidas, q̄ por ellas se les mā da q̄ prometan. O trosi jure ansi mismo de guardar las otras q̄ disponen q̄ se juren[c].

Prætorū caput. 56.

OTrosi que embien la fe del dia[a] que fueren recebidos al officio de asistente, o gouernador o corregidor.

[a] Iudex debet mittere ad consilium regis fidem diei, in qua fuit receptus ad officium prętoriæ. Et rationem credo esse, vt ista fide rex, seu senatores consilij sciant in quo tēpore expirat officiū, vt de illo alteri probideant. vt tenet Amode. Iusti. in tracta. syndi. in parte īchoata & formata fuit dicta inquisitio. ¶ Quia ante † tēpus finitum non debet rex prouideri alij de illo officio: & si ante finitum rex prouideat de illo officio alteri, non tenetur recipere successorē ad officiū, quia talis prouisio, vel creatio ante dictū suum tēpus finitum ipso iure non valet. vt tenet Bald. in l. scire oportet. §. consequens. in fine. ff. de excusa. tuto. vbi ad literā ait, q̄ si officialis est creatus in aliquo officio, & ante eum dimissum vel remotū, alius est creatus loco eius ipso iure no valet eius creatio. vide quę dixi in capit. quinto. supra eod. in gl. prima. & sic ad laudem Dei in Arce del Adrada illustris Antonij de la Cueba Abulensis diœcesis finiui, vigesima secunda die Nouēbris. Anno. 1542. & ideo capita iudicum syndicatus sequitur.

Finis capituum Prætorum.

Lo que mandamos que guarden los que van a recebir la residencia.

Iudicum syndicatus. Caput. I.

Summarium.

1 IVdices syndicatus ad omnia contenta in literis, quas portat, debent attendere, & eas implere, & executioni mandare.
2 Iudex syndicatus vocatur ratiocinator, qa rationem gestæ administrationis cognoscit.
3 Syndicatores rei syndicantur.
4 Syndicus ad reuidẽdum gestionis rationem, & iudicandum officiales, eligitur & deputatur.
5 Syndicatio est experimentum totius iustitiæ.
6 Iudex debet syndicari, licèt officium exerceat gratis.
7 Iudex debet syndicari, licèt rex decreuerit ꝙ nõ debeat syndicari.
8 Si liberatio redditionis rationum est alicui remissa, & onus alicuius administrationis, dolus non videtur remissus.
9 Officialis non debet syndicari de negligentia si est leuis. Secus si sit dissoluta, & proxima dolo.
10 Officialis electus cum pacto, ꝙ non teneatur stare ad syndicatum, nisi de furtis, & barateriis, & illicitis extorsionibus, syndicatur de omnibus iniustis sententiis. Et contra obligatum stare ad syndicatum non currit præscriptio.
11 Dolus non præsumitur contra iudicem, sed imperitia, & iniustitiam non præsumitur facere.
12 Fauendum est iudicibus, & officialibus in syndicatu, & non sunt calumniandi, nec contra eos facienda est scrupulosa inquisitio.
13 In iudice, seu decurione amoto de officio sine turpitudine durant reliquię prioris dignitatis.
14 Offendens iudicem officio finito, punitur, ac si offendisset ipsum tempore officij.
15 Iudex, qui in officio bene se habuit, laudandus est.
16 An iudice defuncto suus hæres teneatur stare in syndicatu.

1 MAndamos. a Iudices syndicatus † ad omnia contenta in literis, quas portant, attendere debent, & eas ad implere, & executioni mandare, sicut in dictis literis continentur. Idem tenet. Amodeus. Iusti. in tracta. syndica. in parte. Itẽ in eo ꝙ dictus potestas, & officiales non fuerunt continuam residẽtiam, dicendo, ꝙ de residẽtia facienda durante officio, & tẽpore syndicatus communiter prouidetur per statuta, & per formam electionis, à qua non est recedẽdũ. dicit esse arg. in. l. eum ij. §. si prætor. ff. de transa. & in. l. diligẽter. ff. mandati. quia superiorẽ debent syndicari officiales. vt tenet Bal. in. c. quoniam cõtra. de probatio. uum. 25. per tex. ibi in quantum dicit per superiorem iudicem animaduersione debita castigetur.

Iudicũ syndicatus.

Caput. I.

PRimeramente mandamos, q̃ miren todas los cosas que les mandamos enlas cartas q̃ lieuan, y aquellas

2 ¶ Et talis iudex syndicatus † vocatur ratiocinator, quia rationem gestę administrationis cognoscit, vt in lege secunda. C. vbi de ratio. agi opor. & si iniustè condemnat, debet puniri, & processus per superiorem reuideri. vt in c. ea quæ. §. sequentes. de statu. mona. facit. l. tutor. §. si. ff. de fideiusso. ideo in multis locis syn-
3 dicatores † resyndicantur secundùm Amode Iusti. in d. tracta. octaua columna. vers. syndicos, & syndicatores. & est tex. in capit. 22. infra eod. ¶ Quoq; dicitur syndicus, qa iudicat & cognoscit de causis officialiũ quasi singulorum, dicens causam secũdũ Bal. in. d. l. 2. C. vbi de ratio. agi oportet. & sunt syndicus ad agẽdũ & defendendũ causas vniuersitatis constituitur ab vniuersi

tate

4 tate & consilio,ita syndicus ad reuidendum† rationem gestionis,& iudicandum officiales eligitur,& deputatur. ¶ Et Paris de Put.in tracta. syndica.in parte dicitur.folio.27.in principio. dicit,q syndicatus dicitur quasi de quetelis singulorum sermo.secundum docto.antiquos.arg. glossæ in.l.1 §.1.ff.quod cuius vniuer.nomi.vel syn
5 dicatio† est experimentum totius iustitiæ.secundum.d.Paride de Put.in.d.tracta.fol.1.in parte syndicatui.nam æquum visum fuit,vt,q officialis in officio comedit,tpe syndicatus ad instar cibi digerat.vt gl.in.l.2.C.de cohartali.lib.12.& tenet Ias.in.l.1.C.vt omnes iudici tā ciui.quàm crimina.nu.5.& quia arctandus est vbi administrauit.secūdū Parid.d Put.vbi supr.& quia sicut homo post sumptū pastum habet necesse illū digerere,ita post assurptū & cōpletū officiū oportet officialē illud digerere,& rationem reddere.vt si malè gessit,luat pœnas,stando ad syndicatum.prout tenet Plat.in.l.priuilegia.C. de coharta.princip.lib.12. ¶ In tātū iudex dbēt
6 syndicari q syndicatur† licet exerceat officium gratis & sine salario prout tenet Amode.Iusti. vbi supra.versi.ad syndicandum.per.l.licet.§.1. ff.nau.caupo stabula.Et ibi idem tenet q debet
7 syndicari licet rex,vel priores† decreuerūt,q nō debeat potestas syndicari allegando Bal.in.legē mancipia.C.de seruis fugiti.& vi,Alex.in.l.si mora.ff.solut.matri.numero secundo.vbi tenet q licet concessum est arbitrium potestati cum hoc,q non teneatur stare in syndicatu, q per hoc solū intelligitur remissa leuis,& leuissima culpa.de qua tenebatur.vt in.l.non aliter.& in l.magistratibus.& vtrobiq; notant docto.ff.de magis.conueni.dolus vero,& lata culpa, non remittitur.ad quod benefacit,quod notat Bal.per illum tex.in.l.1 vēditione,§.1.in versi.de tpe.ff. de bonis auto.iudi.possi.vbi vult,q ille,cui conceditur arbitrium,videtur indistinctè culpa leuis remissa,non dolus.de quo latè per Paridē de Put.in.d.tracta.syndica.in parte electio officia
8 lium.fol.107.vbi in nu.6.dicit†,q facit,q si alicui est remissa liberatio à redditione rationum, & omnis alicuius administrationis,non videtur remissus dolus.vt in.l.Aurelio.§.Gaio.ff.de liteatio.lega.cum multis legibus eius.tit.& vide doctorem del Castillo in.l.27.de Toro.in tractatu de ratione reddenda.in.5.parte.& per Alexan.in consilio.74.num.2.libro septimo.vbi latè.& Philippus Decius.consilio.343.in fine.Saly.in.l.necessitatem.C.de fideicommiss.Bal.consilio.48.primo volu.versi.tertio. ¶ Facit quod tenet Ange.in.l.si seruus vetitus.ff.de lega.1.vbi

9 ait†,q officialis non debet syndicari de negligētia,quando est leuis,secus si sit dissoluta,& proxima dolo. ¶ Et facit quod tenet idē Angel.in.l.
10 si seruo.ff.de hęredi.institu.vbi ait†, q si officialis est electus cum pacto,q nō teneatur stare ad syndicatū nisi de furtis,& baratteriis, & illicitis extorsionibus, q propter prægnantiam istius verbi extorsionis,syndicatur de omnibus iniustis sententiis,quarum vigore aliquid erat exactum iniustum. Tamen Iohā.de Imol.ibi sub dubio fortè tenet contrarium,prout tenet Alex. in.d.l.si mora,nu.2.de qua quæstione an possit fieri pactū cū aliquo officiali,nec teneatur stare ad syndicatū, vide Cataldi.in tracta.syndica q. 15.vbi idē videtur cōcludere,q ex gestis ex dolo teneatur quinimo cōtra obligatū stare,ad syndicatū ratione administrationis officij nulla currit præscriptio,etiā si steterit.40.annis,post finitū officiū. Facit tex.& ibi Plat.in.l.ordinariorū. C.de cohartalibus.lib.12.nu.3. ¶ Sed tene, q in
11 dubio non præsumitur† dolus contra iudicem, sed imperitia.vt in.l.1.in principio.ff.de appel la.& non præsumitur iudicem facere iniustitiā. vt notatur in.l.non cogēdū.§.1.ff.de procurato. secūdū Bal.ibi.quia est legis minister,qui debet sequi formā legis, & ab illa non discedere.secūdū Bal.in.l.quę sub conditione.ff.de cōdi.institu.& præsumitur in eo cessare omnis fraus. vt in.l.1.C.de prędiis curiali.li.10.& p gestis in officio habet præsumptionē iuris p se,& p ipso semper præsumitur.vt est tex.singul.in.l.2.d officio ciuil.iudi.aā in subditis paternè agit. vt Bal.in.l.pacta nouissima.C.de pactis.& ipse iuste præsumitur facere omnia,quæ facit.vt i.c.bonæ memorię.de elec.& Bal.in.l.generaliter.C.de ēpis.& cleri.qa lex ęquiparet factū iudicis,& dispositionē legalē.vt Bal.i.l.qd ergo.§.pœna gra uior.ff.de his q not.infami.& ideo dixit Bal.in l.si filius.ff.de iudi.q pro iudice præsumitur, vt non videatur dolo pronuntiare,nisi euidenter probetur contrarium,& quia est verisimile, q iudex subiecta veritate partium faciat, qd iuris est,vt in.l.1.& ibi Bal.C.vbi pupillus educat.debet,& facit tex.in.c.super literis.de in in
12 tegr.restitu. ¶ Et ideo iudici† & officialibus in fine officij in syndicatu fauēdum est per syndicatores,& in dubio non sunt calumniādi,nec contra ipsos facienda scrupulosa inquisitio in reuerentiam prioris officij. arg. tex. in lege diuo Marco. C. de quæstio. & tenet Paris de Puteo. in tracta. syndi. in parte,per syndicatores.folio.18.& dicit allegando Angel.in authē. vt iudices sine quoquo suffrag.§.oportet.coll.2.

per illum tex.q̃ si iudices puras manus habuerunt, magna fulgebunt gloria, econtrà si furta cõmiserunt, punietur. Is ergo qui mundas habuit manus in officio, & qui non diffamatur de corruptione, & barateria, non debet pati scrupulosam inquisitionem. per.d.§.oportet. nam magistratus datur propter vtilitatem publicam. & nõ ita protinus contra ipsum subuenitur

executen y cumplan[b], segun que en ellas fuere contenido.

vt in lege prima.in fine.ff.de magi.conueni. Dicit ergo de Paris Pute. vbi suprà.numero sexto.q̃ si permittatur contra officiales in fine officij & in syndicatu fieri scrupulosas inquisitiones, & in iniuriari, & ipsos calumniari, & insolentias fieri frangetur nerbus iustitiæ, & authoritas iudicium deprimetur, & vilescent, malefiei vires audacia assumet, & successores in officio lenta calle procedunt. Igitur iudicibus ficientibus residentiam semper est eis fauor præstãdus, quia pro iudicibus etiam in arbitrariis sempee præsumitur, non solùm in diffinitiua, verù etiã in interlocutoria. secundùm Innocentiũ. c. innotuit. de eo. qui furti. ordi. sus. vt refert Bal. in authen. sed & si quis. C. de testibus. nisi in contrarium appareat, vt Bal. in. l. fi. C. de fideicommiss. liber. vt per. d. Pari. de Put. vbi supra. nu. duodecimo. vbi concludit, q̃ in memoriam dignitatis, & officij. & quia lex de ipsis bene præsumit, non debent iudices, & officiales in syndicatu nimis vexari, aut calumniari, & fieri scrupulosa inquisitio contra ipsos. Dicit esse arg. in l. fi. ff. de diuortiis. & Bal. in. c. cùm te. de re iudi. in principio, vbi dicit, q̃ rector ciuitatis nõ est de minimis syndicandus. & non debet fieri scrupulosa inquisitio de minoribus, propter liberũ arbitrium voluntatis, quod natura hominibus, tribuit. l. si. seruus vetitus. ff. de lega. primo. & in
13 l. pen. ff. de quæst. vbi dicitur †, q̃ in decuriones moto de officio sine turpitudine, durãt reliquiæ prioris dignitatis, quia non sunt torquendi. satis enim torquentur officiales. contra quæ multæ iniustę, & contra famam & honorem suum querellæ offeruntur, quia inuitus ad iudicium protrahitur. vt in. l. properã dum. C. de iudiciis, arg. in. l prima. §. persuadere. ff. de seruo. corru-
14 pto. ¶ Et si finito officio † offendatur, punitur offensor, ac si offenderet ipsum tempore officij vt tenet Bald. in. l. obseruare. §. proficisci. ff. de officio proconsul. & lega. in septima quæst. qđ intelligit verum, si fuit offensus ratione præ-
15 teriti officij. ¶ Et adde, q̃ si bene in † officio se habuerit, laudis pręmia consequatur, sint autem male puniatur, vt Paris d Puteo in. d. tracta. syndica. folio secundo, vbi per totum tractatum. vide plura in materia syndicatus. quæ commode in istis capitibus adaptari non possunt. ¶ Sed
16 quid si potestas est defunctus † quomodo literæ commissionis, & residentiæ executioni mãdabuntur contra eũ, an hæres eius teneatur stare in syndicatu? Dic q̃ regulariter hæres non tenetur stare ad syndicatum officialiũ, cùm iurisdictio ad hęredes nõ transit. vt in. l. si filius. ff. de iudi. & ibi Bal. num. 3. Idem tenet Angel. in. l. dies cautioni. §. hæc autem. ff. de damno infecto. Qđ dicit, q̃ fallit, nisi in casu illius tex. & in casu in authen. vt scenicas mulieres. circa finem colla. 5. & ibi vi. Paul. de Castro in. d. §. hæc autẽ. & vi. Cataldi. in tracta. syndica. q. 27. & sic, q̃ hęres iudicis, qui male iudicauit, ad syndicatum stare non tenetur. vt Angel. in. l. Iulianus autem. ff. de iudi. ¶ Quod limita, nisi conueneretur pro eo quod peruenisset ad hæredem. secundùm glo. ibi & bene secundùm Ange. ibi & vi. Paul. de Castro. in. d. l. si filiusfamiliãs iudex. num. 11. & vi. tex. in. l. in hæredem. ff. de calumniato. & vi. singulariter Angel. in. l. 1. ff. de priua. delen. vbi tenet, q̃ hæres potestatis nõ tenetur stare ad syndicatum pro eo, nisi cum potestate primitus fuit lis contestata, saluo si nõ potuerit lis cõtestari cum eo, forsitam propter eius subterfugia. quod nota & vi. Angel. in. d. authẽ. scenicas. colla. 5. in fine. vbi tenet, q̃ pœna iudicis facientis litem suam, non transit cõtra suum hæredem, nisi primus contra iudicem fuerit lis contestata. ¶ Sed vi. tu Angel. Areti. in tracta. malefi. in parte, per iudicem maleficiorum. in fine. vbi ait, q̃ si iudex recipit aliquid per cõmissionem, vel barateriam, talis pœna transit ad hæredem, etiam si cum eo non fuerit lis contestata. vel ad hęredem eius nil perueneriť de quo vi. Bar. in. l. datur. ff. ad. l. Iulia. repet. & singulariter per Pari. de Put. in. d. tracta. in parte, hęres. fol. 126. vbi ad longũ. & vide quæ dixi in cap. 4. supra in capit. corre. in glo. Entregue. nu. 12. & 13.

Y cumplan[b].

b Simil tex. & ibi latè dixi in capitulis correctorũ. c. 1. in glo. Les fuere mandado.

Iudicum syndicatus. Caput. 1. finis.

Sequitur

Sequitur caput.56.

a Fielmente. a Similis tex. & ibi latè dixi in cap. primo. in capitibus correctorum glo. Guardando nuestro seruicio.

El derecho a las partes. b Simil tex. & ibi dixi in c. primo. in capitibus correctorū. in glo. Y el derecho alas partes. & in glo. Y derecha mente.

Iudicū syndicatus. Caput. 2.

Otrosi, q̃ durāte el tiē po q̃ tuuierē el dicho cargo q̃ les es encomēdado vsen biē del, y fielmēte[a] guardando nr̃o seruicio, y el derecho alas partes[b], y que guarden todos los capitulos que man damos guardar a nuestros corregidores.

Iudicū syndicatus. Caput. 2. finis.

Sequitur caput.3.

Summarium.

1 Præconium, quod iudex syndicatus mittere debet per ciuitatem, & villas contra iudicem, qui syndicatur.
2 Præconium, quod mittitur contra iudicem, debet poni in scriptis in valuis audientię, vt ll get omnes. vide hîc.
3 Præconium quoq; debet fieri in villis, & locis ciuitati adiacentibus.
4 Rusticis non habentibus notitiam bāni, nō current tempora banni.
5 Si contra rusticos aliquid statuatur, non tenetur si contra faciant, nisi statutum illis fuerit publicatum.
6 Rustici per se faciunt plebem.
7 Officialis debet procurare, vt causa sui syndicatus tempore debito expediatur, & vt fiāt talia banna cum cōminatione, vt hîc.
8 Bannum est quędam cōminatio.
9 An à banno potest appellare, & in integrum restitui aduersum eum.
10 Officialis euaditur à syndicatu, si querelę non fuerunt datæ in tempore bāni.
11 Officialis, qui stetit in syndicatu, an potest amplius conueniri.
12 Sentētia debet ferri de officio bene gesto, & debet iudex in tali sententia cōmēdari, & si malè gessit, est vituperandus.
13 Quòd tp̃s per syndicatores statuitur ad dādum illas querelas contra officiales.
14 In termino syndicatus feriæ etiam in honorem Dei non obseruantur, imò proceditur in eis die feriato.
15 Causę syndicatorum debent breuissimo tempore expediri, & propter breuitatem instantiæ possunt ferè omnes termini cumulari, videlicet ad excipiendum, probandum, & probatum habendum, & similia.
16 Potestas, & eius officiales possunt impunè recedere finito tempore legis, vel statuti syncatus, quod tp̃s etiam de partium cōsensu nō potest prorrogari.
17 Licet causa deducta in libello tempore syndicatus non finiatur, & postea duret, rector nō tenetur stare in ciuitate.
18 An per procuratorem iudex, qui est in syndicatu potest litigare, intellige, & limita, vt hîc.
19 Fideiussores debēt dare iudex de bene administrando, & stando ad syndicatum. Et hic vide ad quid non teneantur isti fideiussores.
20 An statu cautioni officialis cum generali hypotheca bonorum, si est idoneus facultatibus.
21 Si fideiussores in loco, in quo residentiam facere tenetur, potestas non inuenit, non debet p̃sonaliter detineri. sed debet commiti suę iuratorię cautioni. fallit vt hîc.
22 Fideiussores, qui fideiusseruot pro iudice, & pro residētia facienda, an possunt tempore syndicatus petere, vt liberentur à fideiussione, & donec faciat, petere q̃ carceretur iudex.
23 An fideiussor potest esse iudex.

Pregonar

Iudicū syndicatus.

ITē, si la ciudad, o villa, o prouincia dōde fuere el juez de residencia tuuiere algunas villas y lugares de su jurisdicion luego q̄ comē-

Caput. 3.

çare a tomar la residencia, embiara vn escriuano, o dos que sean personas fiables, para que vayan por las dichas villas y lugares a hazer pregonar[a] la residēcia, para que si

a Pregonar[a] Isti iudices syndicatus illi
co dum in cōcilio ciuitatis recipiū
tur, exire debent in forū, & banna
1 publica† emittere per totam ciuita
tem. s. per loca publica cōsueta eiusdem, videlicet, vt si qs voluerit quę relā exponere cōtra iudicē antiquū & eius officiales, & famulos, & contra rectores ciuitatis, & tabelliones, compareant infra triginta dies. vt in lege sexta. titulo. 16. libro secundo. in ord. regali. quę habuitor ex à lege. 135. styli
in fine. & administrabitur eis iustitia, aliàs hoc termino elapso non audientur. Quæ banna debent fieri taliter, vt omnibus in notitiā eueniāt. quia vox preconis paucis innotescit. l. pen. ff. de in integr. restitu. & ideo vt omnes ligēt etiā surdos. vt in. l. 1. §. 1. ff. de postulā. fieri debēt per totam ciuitatē. secundùm Bal. in. c. 1. de milite. vas. qui contu. est. vbi allegat Archidiaco. in. c. q dictis. 16. distin. vbi in fine hoc tenet. & idem Bal. in authen. qui semel. C. quomo. & quā. iud. & in. l. diffamari. C de ingenu. & manumi. & tenet Amode. Iusti. in tracta. syndica. ibi. de inde dicitur dni syndici. & Par. de Put. in tract. syndica. in parte de inde vero eligūtur. fol. 29. vbi quoq;
a dicit, q tale præconiū† debet fieri in scriptis & poni in valuls audiētiæ corā testib', vel p instrumētū publicū, vt edictū: quia edictū est tantę authoritatis, q ignorātia priuatorum non patrocinatur, & vi. gl. notabil. in. l. pen. C. de periculo tuto. ¶ Et talis publicatio banni non solùm debet fieri in publico, vt dictum est, sed in actu populoso, & sic congregato cōcilio. vel in die mercati glo. in Cle. tamen. de electio. Et affixio talis banni. debet esse de originali scriptura ipsius banni sigillatus, hoc est. firmata per iudicem syndicantem. & debet ibi persistere durante termino banni. vt in. l. si pupillus. § præscribere. ff. de iusti. vel eius vigor non deficiat, vel debet seruare tale bannum in archiuo. vt Bald. in lege prima. C. quom. & quando. iu. dex. vel in scriniis curiæ, vel penes scribas. vt in authen. ad hær. C. de fide instrumento. & in capit. ad audientiam. de de fide instrumento. §. primo. Et licet lex sexta. titulo quarto. Partit. tertia. teneat, q in qualibet die debet residentiam preconizari, non vtitur. sed solùm in diebus mercati post latum primū preconium, quod fieri debet in die assumptionis officii. ¶ Debet etiam fieri hoc præco-
3 nium in† villis, & locis ciuitati adiacentibus, vt in isto tex. disponitur. & idem tenet Paris de Puteo, vbi suprà in dicta parte, de inde. folio. 29. num. sexto. Et ratio potest esse secūdum eundem, quia ru-
4 sticis non habentibus† notitiam non currēt tēpora banni. dicit esse arg. in. l. prouincialium. C. de eroga. mili. anno. libro duodecimo. & ibi dicit Luca de Pen. q si contra rusticos aliquid sta-
5 tuatur, nō† tenentur si contra faciant, nisi statutum illis fuerit publicatum. arg. illius. l. & C. de in die. l. secunda. nā & ipsi de plebe sunt. arg. in. c. rogationes. de consecra. distin. quarta, imò
6 plebem† per se rustici faciunt, & constituunt. vt in authen. quibusmodis natura. effici. legiti. §. legitimi, si quidem. collatione septima. quæ dicitur plebs rusticana ad differētiam plebis vrbanæ. Et licet alibi dicatur, q rustici sunt de plebe ciuitatis. vt in capit. decernimus. 18. distin. non tamen quo ad causandam notitiam eorum, quæ ad ipsos peruenire debent. secundùm Parid. de Puteo, vbi suprà. ¶ Vbi quoq; ait, q officialis de-
7 bet procurare† vt causa sui syndicatus tempore debito expediatur, & fiant talia banna, cum cōminatione, q omnes volentes proponere, vel quęrelare contra officialem, & familiam, compareat infra dictum terminum cum peremptorio, & comminatione, q aliàs eo elapso, non au-
8 diantur: quia bannū† est quædam comminatio. vt Bal. in. l. cùm mulier. ff. solut. matri. allegat authen. Item nulla cōmunitas. C. de episcopis, & cleticis. & idem Bal. in. l. certa ratione. C. quando prouocat. non est necess. & debet fieri hoc bānū de cōsilio assessoris. vel sapientis syndicatorū. secundū glo. in. l. 1. ff. de offi. asse. qa negligētes ad quęrelādū semper dicit Pari. d. Put. vbi

suprà

ſupra q vidit, q opponût ſe contra bannum,& aliquando † appellant,& aliquando petunt reſtitutionem in integrum adverſus banna,ad vexandum officialem,& ideo cum omni cautela debet fieri bannum. ¶ Et quoq; dicit ſe vidiſſe

10 † multos officiales euaſiſſe ſyndicatû, & fuiſſe abſolutos,quia querelę non fuerunt datę in tẽpore bãni. Et idem tenet Abb.quem vide in.c. venerabilis.de iudi.nu.13.dicendo in iſtis officialibus ſyndicandis,q ſi eſt ſtatutus terminus ad agendû,& ſubeſt iuſta cauſa ſtatuẽdi, cõpellitur quis agere,ſi vult ius ſuum conſequi,aliàs ſi iudex declarat neminem amplius audiendû, non debet aliquis audiri,ex quo notitia termini ad eum peruenit.vi.Bal.in.l.vnica.C. vt nemo inuitus. & vide ſingulariter Feli.in.c. cûm legebatur. de maior.& obediẽtia.in hnc.quini modicit. Bal.in tract.ſyndicatus.nu.24.tomo.14 tracta.folio.70.q ſi ſtatuta determinant certum tps ad quærelandum contra ſyndicandos, poſtea quærela propoſita elapſo tempore eſt ipſo iure nulla,& ad eam non tenetur reſpondere: qa tps iſtud.30.dierû apponitur iuri proponendo, & elapſo tempore legali,nõ poteſt poni.vt in.l. ſcire oportet.§.conſequẽs.ff.de excuſatio. tuto. & facit.l.cûm titia.de accuſa.&.l.ſi ex ea,C.qui accuſare poſ.vel nõ.c.cû in tua.qui matr. accuſ. poſt.& nota in.c.3.de accuſa. ¶ Et idẽ tenet ſingulariter Pari.de Put.in.d.tracta.in parte officialis finito officio.ſol.26.in.d.lib portatil. vbi

11 ad literam dicit †,q ſi officialis ſtetit ad ſyndicatum,& fuit abſolutus per ſyndicatorem,nõ põt amplius cõueniri,etiã in patria,qñ in loco officij fuiſſet facta ꝓclama,vt omnes qui vellẽt cõparere,cõpareãt, & poſt terminû prędictû per ſyndicatores ſit pronûtiatû in contumacia cõparẽtum,& abſolutus poteſtas,q amplius non audiantur. Et iſtã opi.tenet ibi additionator allegãdo Feli.in.c.pẽ de iudi.in.3.colû.in principio. verſ.circa cautelã.& ſic dicit tenere dictã cautelã pro vera,quo ad euitandû ne officiales cõueniãtur,perpetuò faciant fieri dicta proclamata, quia terminꝰ iſte triginta dierû abſoluit iudicẽ, ſicut ſententia.ff.de iure iur.l.ſi vnius.§.ſi ante.& arg.l.facta.§.ſi quis bonorû.ff.ad Trebelli.& credit verum Bald.in.d.tracta.numero.29.&.30.& Catal. in tracta ſyndi.num.184. vbi vide. Et ſic per iſtam ſententiam probabitur officialem ſtetiſſe ad ſyndicatû,& talis ſcriptura,vel ſentẽ

12 tia † debet fieri de officio bene geſto.per tex.in l.per hanc,C.de nu.actu. lib.12. vbi imperator Anaſtaſius pronidit,q in fine officij detur ſententia abſolutoria,quæ ſententia probabit, & erit ſufficiens ad promotionem aliorum officiorum,& vocatur iſta ſententia litera ſyndicationis. Et ſic in ſententia,quæ fertur in inquiſitione ſecreta contra iudicẽ,ſi in officio laudabiliter ſe habuit,eſt publicè cõmẽdandus.vt in.l.iuſtiſſimos.de offi.recto.prouin.vt Pari.de Put. in.d.tracta.in parte,cõmodo aût.folio.37.& ex hac laude virtuoſi iudices diſponuntur magis ad virtutem,& econtra ſi malè geſſerunt,ſunt vituperandi,ſecûdum Pari.vbi ſuprà.& facit tex. & ibi Plat.in.l.vnica.C.de quęſtoribus. & magiſ.officiorû.lib.12.vbi qui in adminiſtratione publicorum officiorum ſe benegeſſerunt,debẽt clamoroſis laudibus populi commendari, concordat.d.l.iuſtiſſimos.& in authẽ.vt ordinariæ præfecturę.§.renouamus igitur.colla.5.& econuerſo qui malè ſe geſſerunt,tanquam iniuſti,& malefici quęrelarum vocibus ſunt vno ore accuſandi.vt in.d.l.iuſtiſſimos.&.l.quoniã venerabilis.C.de epiſcopis & cleri.& ratio prædictorum eſt,vt alij inducerentur ad bene agendû.vt in dictis iuribus iuxta illud,Oderût peccare mali. &c.vt in.l.1.§.1.ff.de iuſti.& iure.& in. l.1. §.proinde.ff.de variis extraordi.cogni.& ſic q de bonis operationibus in republica exhibitis ſunt homines publicis vocibus collaudãdi, ne per ſilentium bonum quod fecerunt, videatur incognitum. Qui enim non regratiatur amico de beneficio ſibi impenſo,videtur immemor & ingratus beneficij. Quinimo rex delectatur,cû audit officiales ſuos collaudari à ſubditis de bono regimine officij.& hoc caſu admittit voces populi.vt Plat.in.d.l.vnica. ¶ Et q officiales elapſo termino dato ad producendas petitiones contra ipſum iudicem amplius nulla petitio admittatur, & ita debet proteſtari. tenet dictus Paris de Puteo,in.d.tracta.in parte bannum.folio.63.in fine,allegando Bald.in.l.his qui. C.ad turpilia.& in lege ſi tutela.de tutelis.& ratio. diſtrahen.& quia iſto termino elapſo perit inſtantia, & vlterius iudicare non poteſt. tenet Amode. Iuſti.in dicto tracta.ſyndi.in parte inchoata & formata fuit dicta inquiſitio. & ibi quoq; tenet, q abſolutos ab inquiſitione generali degeſtis in officio, & pertinentibus ad officium, non poſſet amplius conueneri, etiam ſi non ſit per ſyndicatores lata ſententia. Secus dicit de contratibus non pertinentibus ad officium, de quibus non fuit cognitum, quia poteſt perpetuò conueniri. ¶ Sed quod tempo-

13 ris eſt ſtatuendum per iſtos ſyndicatores † in bannis iſtis,& edictis pręfigendis ad proponẽdum has quęrelas contra iudicem,& officiales.

tex.in lege prima.C. vt omnes iudi.tàm ciui.
quàm cri.dicit,ꝙ eſt terminus quinquaginta die
rum.& idem tenet tex.in.l.6.titulo quarto. Par
ti.3.ſed iſtę leges corriguntur,quia ſolùm ſtatui
tur,& iudex debet ſtare in ſyndicatu triginta
dies.vt in.l.6.tit.16.libro ſecundo.in ordina.re-
gali.Sed ſi eſt iudex ſyndicatus qui ſyndicatur
arbitrio regis ſyndicatur,attento eo ꝙ in officio
ſtat,ſtat aliquãdo anno,ſtat anno aliquãdo biẽ-
nio,aliquando dimidio,& ſic ꝙ ad arbitriũ prin
cipis relinquintur.vt tenet Paris de Put.in.d.
tracta.in parte,& modum videndum . folio.30.
& ſic vtitur.& eſt tex.in.c.22.infra eod. ¶ Et in
14 iſto termino ſyndicatus feriæ † etiam in hono-
rem Dei non obſeruantur,imò procedit in eis,
& officialium cauſæ poſſunt agitari die feriato,
quia agitur de publico intereſſe.vt in.c.fi.de fe
riis.& Bal.in rub.de re iudi.& Paris de Put.in
d.tract. in parte feriæ,fol.123.in libro portat.&
idem tenet Bal.in.l.obſeruare.§. proficiſci . 10.
q.ff.de offi.proconſu. & lega.& idem tenet A-
mode.Iuſti.in.d.tracta .in parte inchoata & for
mata.nu.182.&.183.tomo.14.tracta.fol.185.& Ca
15 tald.in ſuo tracta.ſyndi.nu.22.vbi aiũt † ꝙ cauſa
ſyndicatorum debet breuiſsimo tempore expe
diri,& poteſt procedi diebus feriatis,etiam in
honorem Dei. ¶ Quinimo dicit, ꝙ propter bre
uitatem inſtantię poſſunt ferè omnes termini
cumulari,videlicet ad excipiendum,probãdũ ,
& probatum habendum,& ſimilia, ſecundùm
Bal.in.l.properandum.in principio.C.de iudi
ciis.& ibi Iaſ.num.14.& facit.c.paſtoralis.đ ex
ceptio.& Cataldi.in tracta ſyndi.q.76.num.46.
vbi ſingulariter.Et facit quod tenet Iohan . de.
Plat.in.l.generali.C.de decurio.lib.10 . in fine.
vbi ait,ꝙ iuxta breuitatem inſtantię cauſæ de-
bent ſtatui breues dilationes. vt in lege prima.
ff.de glaud.legen.& ſingulariter Bald.in. c . de
cauſis.de offi.delega.nu.11.dicendo,ꝙ iudex ꝓ
pter brebitatem ſui temporis poteſt abbreuiare
dilationes partium,& hoc dummodo ſit tempo
ris abbreuiatum à ſuperiore,ſeu à lege,vel ſtatu
to municipali,quia non debet ſpectare,ꝙ iuriſdi
ctio ſua expiret,vnde tacitè videt ſibi cõceſsũ, ꝙ
poſsit abbreuiare dilatiões.arg.ĩ.d.l.1.ff.đ glaud.
legen.& quod ibi notatur. ¶ Et finito tempore
16 legis,vel ſtatuti,poteſtas †,& eius officiales poſ
ſunt impunè recedere.Quinimo ſecundũ eũdẽ
Amode.iſte terminus ſyndicatus non poteſt ꝓ
rogari de conſenſu partiũ.vt ibi per eũ. ¶ Et li-
17 cet cauſa deducta † in libello dato tempore ſyn
dicatus non finiatur infra tp̃s.30.dierũ ſyndica
tus,tñ adhuc poſtea durat,licet corrector non
teneatur ſtare in ciuitate.prout tenet Cataldi.in
d.tracta.q.71. ¶ Sed optimum eſt ſcire,an iudex
18 qui eſt in ſyndicatu,poteſt litigare † per procu-
ratorem. Amode. Iuſti.in.d. tracta.in parte,qui
dominus Iohannes.nu.218.dicit,ꝙ in cauſa ſyn
dicatus poteſt ſe defendere per procuratorem,
cum ſit regulariter pecuniaria.Secus aũt ſi eſſet
capitalis,quia in tali cauſa non admittitur pro-
curator.vt in.l.pen.§ ad crimen. ff.de publi.iu-
di.& in.l.ſeruum quoq;.§.publicè.ff.de procu-
ra.elapſo tamen tempore ſyndicatus ſi cauſa nõ
eſſet expedita,poteſtas poteſt recedere,procu-
ratore relicto de cauſa inſtructo.vt eſt caſus no-
tabil.in.d.l.1.§.ꝙ ſi intra.C.vt omnes iudi.tã ci-
ui.quàm cri. ¶ Sed tu vide.l.12.tit.5.Parti. 3.vbi
indiſtinctè tenet,ꝙ officialis in ſyndicatu ꝑ ſe
debet reſpõdere,vel defendere ſe,& nõ põt ad
hoc ꝓcuratorẽ cõſtituere durãte termino quin-
quaginta dierũ.i.triginta dierũ.qđ intellige vt
dictũ eſt.per Amode.Iuſti.vide quoq; Pari.de
Put.in.d.tract.ſyndic.in parte ꝓcurator officia-
lis.fol.217.nu.5.vbi dicit,ꝙ vidit pluries in re-
gno obſeruatũ,ꝙ officialis in ciuilibus cõſtituit
procuratorẽ.Tñ qñ eſt cauſa criminalis nõ gra
uiſsima,lite cõteſtata.poſſet cõſtituere ꝓcurato
rẽ ad media,volẽtibus iudicibus ſyndicat9.ꝑ no
tata.in.l.accuſatorẽ.§.ad crimẽ.ff.de publi.indi.
& ita ſecũdũ eum practicatur.tñ nõ põt recede-
re ante dies.30.ꝓcuratore dimiſſo,ſed debet ſta
re in ciuitate.& ipſo ſtãte in ciuitate in tp̃e ſyn
dicat9,põt per ꝓcuratorẽ reſpõdere,& nõ cogi
tur corã iudice ſyndicatore cõparere ad reſpõdẽ
dũ,& poſt.30.dies põt recedere, procuratore de
miſſo in ciuilibus.ſecũdũ eundẽ Par.de Put.qđ
eſt notãdũ,quia ita quoq; in nr̃a Hiſpaniæ pra
cticatur. ¶ Sed hoc fallit,qñ officialis vocaretur
ad aliã adminiſtrationẽ à principe,quia tũc põt
cõſtituere procuratorẽ ad reſidẽtiã faciẽdam.vt
Par.de Put.vbi ſuprà.in.d.parte.ꝓcura.qđ non
habet locũ, qñ talẽ adminiſtrationẽ procurauit
cauſa ſubterfugiẽdi de ſyndicatu, & data opera,
vel doloſè tale officiũ obtinuit, vel ad eius po-
ſtulationẽ hoc actũ eſt: quia nec priuilegio tali,
nec aliqua immunitate gaudebit,nec procurato
rẽ cõſtituet:quia tunc non dicitur cauſa reipu-
blicę abeſſe,nec reuocat9 à principe recedere.ſe
cũdũ Pari.vbi ſuprà.nu.5.ꝑ.l.pẽ.&.l.his q rei-
publicæ.&.l.quę data opera.ff.quibus ex cauſ.
maio.đ quo ꝑ Bal.in.l.quæ fortuitis.C.đ pigno.
actio.vbi ait.ꝙ ille,q procurauit officiũ , magis
obligatur ratione culpę,quã ille,q nõ procura-
uit. ¶ Item limita non habere locũ in eo,qui o-
btinuit tale officium per ambitionem , vel data
pecunia,

pecunia,quia pro hoc debet puniri,&non habe
re priuilegium.per.l.primã.ff.ad.l.Iuli.repe. &
melior tex.in.d.l.1. C.vt omnes iudi.tàm ciui.
quã cri.in versiculo. nonnulla virtute,ꝙ ꝓ qua
cunq; alia administratione obtenta,non pote-
rit infra illud tps recedere,nec aliquo alio colo-
re quæsito.vt ibi in tex. ¶ Itẽ limitatur& tertiò,
quando tale officium,ad quod diceretur euoca
tus,obtinuisset causa cõmercij,vel propriȩ vtili
tatis,quia illud cõduxisset pro certa mercede,
& sui lucri causa.per tex.notabil.in.l.milites cõ
meatu.ff.ex quibus caus.maio . per quæ dicit
Pari.de Put.vbi suprà ꝙ dicunt doctores regni,
ꝙ illi,qui emunt bastulationes excariatus nullũ
habent priuilegium in iudiciis,quod facit con
tra istos rectores,qui emunt regimenta,& con-
tra tabelliones,& secretarios,qui emunt officia,
ꝙ non debeant gaudere priuilegiis eorũ officio
rum,sed rex istas venditiones bene permittit ho
die,vel(vt melius dicam)dissimulat eas fieri, de
quo & an si vocatus ad alium officiũ potest con
stituere procuratorem ad residentiam facien-
dam.vide.d.Pari.de Put.in.d.parte procurator.
¶ Adde quoq;,ꝙ iudex,qui habet administra-
19 tionem cum iurisdictione † debet dare fideiusso
rem de bene administrando,& stando ad syndi
catum, finita administratione. vt tenet Luca.
de Pẽna.in.l.si quis decurio. C.de decurio.lib.
10.& tex.in.d.l.6.tit.16.lib.2.in ordi.regali. Et
hanc fideiussionem debet dare infra triginta
dies.vt in pragmatica.101.in pragmat.Valli. an-
no.1537. ¶ Isti fideiussores potestatum,seu ma
gistratuũ tenentur ad interesse,non ad pœnam,
quam magistratus incurrit delinquendo.vt tex.
& ibi Bar.& Plat.in.l.vnica.C.de pericul. eo-
rũ,qui pro magistra.interl.lib.11. ¶ Et ibi quoq;
tenet Plat.ꝙ isti fideiussores non tenentur ad
id,quod illi magistratus debent singularibus p-
sonis,nec tenentur ex mala nominatione,quam
faciunt ipsi magistratus de successoribus suis,
quod nota & nec tenentur de malegestis extra
officium.vt Hippolyt.de Marsi.in repeti.rubr.
de fideiusso.nu.182.& de ista materia vi.quæ di
xi supra in.c.4.prætorum.in gl.Sea obligado.
¶ Sed prȩdicta intellige vera,nisi promissio fi-
deiussoris fuisset recepta in omnem causam. vt
in.l.quæro.ff.locati.& tàm generaliter,ꝙ omnia
prȩdicta comprehenderentur,vt quia promit-
tunt soluere omnem cõdẽnationẽ,quæ fieret de
prȩdictis officialibus qualitercũq;,& quomo-
docunq; tã respectu sortis,quã pœnȩ delicti,&
contumaciæ,tã respectu reipublicæ.quã priua-
tarũ personarum.vt Bar.& ibi latius Plat.quem
vide in.d.l.vnica.& in.l.1.C.de conuenien.fisci.
debito.lib.10.nu.3. ¶ Tamen si officialis est ido
20 neus † facultatibus statur suȩ cautioni,cũ gene
rali hypotheca bonorum, & etiam si non sati-
sdet,poterit administrare.tex.est singula. & ibi
Bar.in.l.quicunq;.la.2.C.de fundi patri.lib.11.
& facit tex.in.l.sciendum.in principio. ff. qui
satisdare cogantur.& idem tenet Paul. de Ca-
stro.in.l.diuortio.§.interdum.ff.solut matr.dicẽ
do,ꝙ vbi ex dispositione legis,vel statuti quis
teneatur ad dandum fideiussorem , releuabitur
ad hoc,si est manifestè idoneus.& soluẽdo. qđ
sequitur Alex.in consilio.37.in.2. volu.nu.12.
¶ Tamen ipsemet Alex.in.d.l.1.ff. qui sat.coga.
nu.12.&.13.putat hoc non procedere ; quia est
cõtra casum in. l.1.inprincipio.vt lega.nomi.ca
ue.vbi hæres cuiuscumq; sit dignitatis,vel quã
ticumq; facultatum teneatur præstare satisda-
tionẽ legatorũ nomine.ad idẽ tex.in.l.minor.
§ si,cum duabus.ll.sequentibus.& ibi notatur.
ff.de procura.& in.l.1.§.magistratus.ff.de magi
stra cõuenien.& Institu. de satisda.tuto , iuxta
principium. ¶ Et nõ obstat.d.l. quicunq;: quia
respondet.vt Bart.in.l.priuationes.C.de mulie
ri.lib.11.ſ.ꝙ in casu.d.l. quicunq; casus de quo
ibi non erat exceptus à regula aliqua volente,ꝙ
esset præstanda satisdatio,imò regulariter non
erat prȩstanda satisdatio,nisi propter inopiam,
& non est verum,ꝙ istud qđ scribitur supra.d.l.
quicunq;. Sit de cõmentu Bar.quia Bar.non le
git nisi vsq; ad titul.de pericu.eorum qui ꝓ ma
gis.inter.vt ibi dicit Ange.tamen Ias.in.d.l.di-
uortio.§.interdum.ff.solut.matri.nu. 9. p duas
col.examinat istam quȩstionẽ,& remanet cum
opinione.Bar.& dicit eãm esse cõmunem . quẽ
vide.& sic,ꝙ si officialis est idoneus facultati-
bus,statur suæ cautioni cum generali hypothe-
ca bonorum,quod non seruatur.Imò debet da-
rȩ fideiussorem,licet,sit idoneus facultatibus su
pra dicta possunt habere locum,dũ quis habet,
vel potest habere officiũ in propria patria, sed
21 non in alia. ¶ Nota tamẽ vnum,ꝙ si talis † pote
stas fideiussores non reperiat in loco,in quo re
sidentiam facere tenetur,non debet personaliter
detineri,sed cõmittitur iuratoriæ cautioni . nisi
esset causa capitalis.vt ĩ.d.l.1.C.vt omnes iudi.
tam ciui.quam crimi.& tenet Montal.in glo.or
di.in parte correctores.& Amode. Iusti.in.d.
tracta.in parte,supradict⁹.dominus.versi.4. vbi
tenet,ꝙ facta responsione ad inquisitionem,po
testas,& officialis non debet carcerari,nec per-
sonaliter detineri , sed fideiussoribus relaxari,
& si eos non inuenerit iuratoriæ cautioni di-

mitti,niſi grauiſsimo crimine, putà,lęſę maieſtatis homicidij,vel capituli,quo caſu ſi eſt familiaris, debet carcerari, & poteſtas, iudex, vel miles fideiuſſoribus relaxari, & hoc, niſi ſit crimen capitale,quia tunc debet incarcerari. vt tenet Bal.in dicta lega obſeruare,§. proficiſci. octaua quæſt. ℣ Sed contrarium tenet Bald.in l.aduerſus.C.de vſuri.& fructi.lega.numero ſecundo,dicendo,ꝙ non ſtatur tali iuratoriæ cautioni ſed quidquid dicat Bald.ibi opinio Montalui eſt vera,& eam tenet Iaſ.in dicta lege prima.ff.qui ſatiſdat.cogan.numero.16.& Alexan. ibi.& pro Montal.eſt communis opinio ſecundum Hippoly. de Marſil.vbi multa iura ſimilia allegat in repet.rubr.ff.de fideiuſſo.numero 166.vbi in nu.167.dicit iſtam communem opi. limitari,& non habere locum in illo, qui aliàs pręſtabit iuratoriam cautionem,ſeu fideiuſsionem,& poſtea fuit periurus,& non ſeruabit ꝓmiſſa per eum, quia talis hoc caſu non admittitur ad præſtandum talem fideiuſſoriam cautionem,iurãdo. vt ibi per eum. ℣ Et idem quod Montal.tenet Cataldius in dicto tracta.q. 279. dicendo, ꝓ ſi tempore ſyndicatus non poteſt iudex cauere, tenetur dare iuratoriam cautionem, niſi eſſet cauſa capitalis, inter quas etiam baratería computatur, quia tenetur crimine falſi. & idem tenet ſingulariter Hyppolit. de Marſil. in lege prima.§.pręterea.ff.de quæſtio.numero 115.& idem Hipolyt.in repeti.leg. fin. ff.de iurſ.om.iudi.numero.124.& vi.Pari.de Puteo in dictò tracta.iis parte,fideiuſſor officialium. folio.119.numero ſexto.vbi dicit,ꝙ ſatis æquum & iuſtum eſt,ꝙ committatur iuratoriæ cautionis,nec iudex extra patriam ſuam officium gereni,& in partibus remotis & iuſtitiam rigidè in maleficiorum punitione ſeruans, tributa vehementer exigens, & perinde odio habitus ab ſubiectis grauetur onere fideiuſsionis, quæ dicitur concuſsio.l.quotiens.C.de dignita.qua in ioco.in colla.proprij.eſt dificile inuenire. vt in.l.cùm non facilis.ff.ſi cui pluſquam.per.l.faciles ℣ Vnum tamen in iſto caſu tene, ꝙ quando aliquis liberatur, præſtando iuratoriam cautionem, debet obligare bona ſua.vt tex.in lege multis.C.de princi.agenti.in rebus.libro duodecimo.& tenet Alexander in dicta lege prima.ff. qui ſatiſdare cogantur.in fine.& in numero octauo. ℣ Circa ſupradicta dubitatur
22 de quæſt.quæ ſæpe occurrit†, dum iudex eſt in ſyndicatu, propter æmulationem illius, illi,qui pro eo fideiuſſerunt pro reſidentia faciẽda, comparent coram iudice ſyndicatus,& petunt,vt ille det alios fideiuſſorer,vt illi liberentur à fideiuſsione,& illo renuente, capiat eum, & in carcerem deducat. Ad qđ dic,ꝙ ille iudex, qui ſtat in ſyndicatu,non tenetur nouos fideiuſſores dare, maximè ſi tempore ſyndicatus non dilapidat,nec traſportat bona ſua.vt in.l.ſi,ꝓ ea.C mandati.& ibi docto.tex.in lege octaua.titulo.18.libro tertio.for.ll. & ibi Montal.& tenet Pala.Rubios.in repeti.capit.per veſtras.de dona.§.9.numero. 15. & non poſſunt agere contra eum antea quam ſoluant.vt in dicta lege fori.& In lege Lutius.ff.mãda.de quo per Hippolyt.de Marſil.in repetitione rubricæ.ff.de fideiuſſ.numero.216. & vide Guido.deciſione. 113. & ſi dilapidat, vel tranſportat,& poſt iſtam trãſportationem,& delapidationem redeat ad bonos mores, non poſſunt agere contra eum fideiuſſores reſpectu dilapidationis. vt tenet dictus Hippolyt. vbi ſuprà. numero. 219. allegando Baldum in dicta lege.ſi pro ea.quęſt.octaua.
23 ℣ Et an iudex †,qui eſt perſona publica,poſſit fideiubere pro vna partium, & teneatur in ſyndicatu pro ipſa fideiuſsione, & eam ſoluere? Dic ꝙ ſic. Et ad hoc eſt tex.notabil.in lege ſi quis vxori. §. ſi fugitiuum, ſecundum vnã lecturam. ff. de furtis.& quod notatur in lege Romanus appulus. ff.de tutori. & curato. datis ab his. vt tenet Paris de Puteo.in tracta ſyndica. in parte, fideiuſſor officialium.folio. 119. numero ſeptimo. Et hac authoritate ductus pluries ego fideiuſsi pro pauperibus, dum iubebam executionem fieri, & ſolutionem cum fideiuſſore,iuxta formã legis Toleti: quia ſi tales pauperes, vel miſerabiles perſonæ propter potentiam aduerſariorum non inueniebant fideiuſſores, vt ſolutio eis fieret:ego fideiubebam, & in proceſſu cauſę deſcribebatur dicta fideiuſsio, vt dicti pauperes conſequerentur quod ſuum erat. Et facit quod dicam infra in.c.10.in glo.Nõbrare. vbi teneo,quòd iudex poteſt ſe eligere in depoſitarium.quem vide.& illum textum.in dicto. §. ſi fugitiuum.allegat Nicola. Boërius in deciſione. 315.numero ſecũdo.licet dicat qđ de ſtyllo ſuę curię & Neapolitanę officiales ipſius curię non recipiuntur in fideiuſſores, vt ibi per eum.

Summarium.

1 QVerellare,& libellum porrigere,an poteſt coram tabellione.

Eſcriuano.

b Eſcriuano.[b] Nota caſum, in quo coram † tabellione poteſt
1 quis quęrelare, & libellum porrigere, ſicut etiã inſtrumenta poſſunt produci ſoli notario. vt tenet Abb. in c. quoniã contra. de probatio. nu. 12. in caſu iſtius tex. ſcripturę. vel acta facta per notariũ ſunt de actis. vt ꝓbatur in iſto tex. in quãtum dicit, Y lo junte con lo otro. & excepto iſto caſu cõtrariũ eſt de iure cõmuni. vt Bal. ĩ authẽ. quæ ſupplicatio. C. de precibus imperat. offeren.

ouiere algunas quexas del aſsiſtente, o gouernador, o corregidor, o de ſus officiales, para q̃ las vengan a dar ante el juez de reſidencia, o ante el dicho eſcriuano[b] ſi quiſiere. Y el dicho eſcriuano por dõde q̃ era que fuere aya toda la informaciõ q̃ pudiere delo contenido en las dichas quexas[c], y demas d̄

Summarium.

1 Libellus, an in cauſa ſyndicatus requiratur.
2 Quilibet de populo põt agere cõtra iudicẽ.

c Quexas.[c] In quantum ex iſto tex. notatur, ꝙ contra officialem offerri, d̄bet † libellus in ſyndicatu. ¶ Cõtrariũ tenet
1 tex. in authẽ. vt iudices ſine quoquo ſuffragio. §. neceſsitatẽ. colla. 2. & glo. in authen. niſi breues. C. de ſenten. & periculo recitan. in glo. fin. vbi ait, ꝙ quando agitur contra præſidem. finito officio, non datur libellus. per tex. in. d. §. neceſsitatem. Bar. ſimpliciter. ſequitur illam gl. & Anto. de Butrio. in. c. 1. de libelli. obla. dicit, ꝙ in cauſa ſyndicatus non datur libellus. per. d. §. neceſsitatem. & per. l. 1. C. vt omnes iudi. tã ciui. quã cri. q tex. hoc non probat, ſed probat. ꝙ debet lis conteſtari, dum dicit, poſtquam lites ortæ fuerint. ¶ Sed pro noſtro tex. facit quod tenet Bal. in. l. 2. C. de ſenten. quæ ſine certa quan. profer. vbi ponit formam libelli, quando agitur cõtrã iudicẽ in ſyndicatu de negligẽtia, dicẽdo ꝙ d̄bet dari libellus. vt condẽnetur, quatenus religioni iudicis æquum videbitur. & Bart. in. l. ſi filiusfamiliãs. ff. de iudiciis. dicit. ꝙ debet dari libellus, & à parte concludi. & idem tenet Bal. in. l. quę fortuitis. C. de pignora. actione. vi. Specula. in tit. de accuſatio. in. §. 2. vbi ponit libellũ cõtra iudicẽ. l. Iuli. repet. ad q̃d facit quod tenet Bar. in. l. 4. §. hoc aũt iudiciũ. ff. de dãno infecto. vbi ait, ꝙ in cauſis deſiderãtibus celeritatẽ requiritur libellus. per Cle. ſæpe. de verbo. ſignifi. de quo vi. quæ dixi. in c. 36. in capitibus correctorũ. in gl. ſummarias. licet Speculator in tit. de libelli concep. §. nunc dicẽdũ teneat, ꝙ in iſtis deſiderantibus celeritatẽ, requiratur talis qualis petitio ſine ſcriptis, tamen quando iudicaliter expediuntur iſtæ cauſæ libellus requiritur ſecũdũ docto. ĩ. d. l. 4. §. hoc aũt iudiciũ. & vide Pari. de Put. in. d. tract. ſyndi. in parte, ian cõtra officialẽ. fol. 169. nu. 4. vbi dicit. ꝙ qñ cauſa ſyndicatus eſt maximi præiudicij: q̃a iudex debet cõdẽnari, taliter, ꝙ amplius nõ aſpirabit ad officiũ, tũc debet dari talis petitio, ſeu libellus, q̃a eſt fundamẽtũ cauſæ. vt in authẽ. offeratur. C. de litis cõteſta. q̃a libellus offertur nõ ſolũ ad inſtructionẽ partis, vt poſsit ſe defendere, ſed etiã iudicis, vt poſsit certã formare ſentẽtiã. vt dicit ibi Bald. vnde dicit Pari. de Put. ibi. nu. 5. ꝙ cũ officiales diuerſi mode in ſyndicatu impetãtur de barateria, de iniuriis perſonalibus, & realibus, & extorſionibus d̄ dolo, de culpis, de negligẽtiis, d̄ aliis præiudicialibus, nõ vidit, quim nõ ſit d̃adus libellus, vel petitio ad inſtructionẽ partis, & iudicis, præſertim in illis præiudicialibus. & ita dicit de cõſuetudine ſeruari. ¶ Sed ſi cauſa eſt leuis, & modici præiudicij, non datur libellus. per. d. §. neceſsitate. & in authẽ. de mãda. princip. §. ſit tibi. vbi dicitur, ꝙ in quęſtionibus viliũ perſonarũ, vel rerũ, aut vitiũ cauſarũ, nõ ex ſcripto proceditur, quia ſunt celeriter expediẽdę. vt gl. ibi exẽplificat in cauſis fœni, & paleæ, vel qñ diceretur, ꝙ poteſtas illi abſtulit caldareã pignus, & etiã qñ eſſet pauper, vel vilis, quia licet eius cauſa eſſet magna, libellus. nõ dabitur. vt in. d. §. ſit tibi. vbi dicit Ange. ꝑ illũ tex. ꝙ cauſa magna vilium, & pauperũ ex nõ ſcripto deciditur, ſicut etiã cauſa brebis, dicẽs, ꝙ cauſa pauperũ in ſyndicatu expeditur ſine libello, & ſine ſcriptura. Tñ tene, ꝙ ſufficit, ꝙ in actis ſcribatur ſaltẽ petitio verbalis. vt Bal. in. l. ſi quis. C. de accuſatio. & idẽ Bal. in. l. 1. C. vt in poſſe. legato. & etiã ſi cauſa ſyndicatus eſt mediocris, ſufficit, ꝙ pars verbo petat, & actorum magiſter ſcribat in actis, ꝙ talis compareat coram ſyndicatore, & per modum ſimpli-

su officio sepa todo lo que pudiere saber de como los dichos officiales han vsado delos dichos officios, para que la pesquisa, & informacion de todo, lo traya al juez de residencia, y lo junte con lo otro, que por el se hiziere, para que de todo se informe dela verdad. Y reciba el descargo[d] que dello se diere, y lo prouea de justicia, como le esta mandado.

cis petitionis petit ab officiali ibidem præsente tale quid, vel sufficit contra ipsum offerri citationē emanatā. si illa cōtineat rē, & causam, & id, quod petit ab officiali. arg. glo. in. l. quotiens. C de priui. schola. quæ dicit, ꝙ citatio potest offerri loco petitionis. quod tenet Io han. Andr. in capit. primo de litis contesta. in sexto. quando pars non contradicit. & referūt doctores in d. authen offeratur. licet Bal. ibi dicat, ꝙ talis citatio ablata, non habet vim libelli, nec alij effectus sequātur, qui ex libello sequeretur, qui loquitur in causis ordinariis, in quib⁹ requiritur expressus libellus secundū Pari. de Put. vbi suprà. nu. 9. vbi in nu. 10. dicit, ꝙ causa syndicat⁹ est extraordinaria. vt glo. in. d. authen. nisi breues. quam allegat Bal. in. l. 1. §. 1. ff. si cui. plusquam. per. l. falci. & in ea causa iurisdictio est modico tempore duratura. vt dixit Bar. in. l. 2. ff. de re iudi. & alij doctores dicūt, ꝙ in ea proceditur leuato velo. ¶ Sed tu tene supradictam distinctionem circa libellum dandum, vel nō dādum. quia aliàs si petitio non esset necessaria, iudex nō posset pronuntiare, nec reus se defendere, & si causa syndicatus expediretur solo verbo, mille petitiones fierent contra officialē. ¶ Nec obstat tex. in. d. §. necessitate, quia ille tex. loquitur in casu speciale. s. contra officialem fugientē à syndicatu, contra quem ex non scripto proceditur. vt tenet. d. Pari. de Put. vbi suprà. num. 7. & 8. vbi per totum capitulum de ista materia. ¶ Item adde, ꝙ non solùm quilibet pro suo in-
a teresse potest agere contra iudicem, verū etiā † quilibet de populo admittitur ad querelandum cō-
tra iudicem, quando pœna venit applicanda fisco. vt notat gl. in. l. iubemus. C. ad. l. Iulia repet. & in. l. 2. ibi, à quocumq; propulsante. C. vbi de ratio. agi. opor. ¶ Tamen contra dictas personas talium querelantium cōtra potestatem possunt opponi exceptiones, quę possunt opponi contra personas accusatorum. de quo per Bal. in rubri. & in. l. 1. per totum. C. qui accusa. non pos. vt tenet Amodeus Iusti. in tracta. syndica. in parte, in termino comparuit. quem vide, & dixi in c. 47. in capitibus correctorum. in gl. Publicos. in fine.

Summarium.

1 Defensio inquisito reseruatur, nec papa, nec imperator potest eam tollere.
2 Statutum tollens facultatem opponendi exceptionem nullitatis contra sententiam, non intelligitur exclusa exceptio nullitatis surgens ex defectu citationis.
3 An à captura potest incipi, nulla citatione facta, quando quis est debitor ex cōtractu guarentigio.
4 Defensioni quis non potest renuntiare.
5 An princeps potest procedere cōtra partem nō citatam.

d
1 El descargo[d] Et sic inquisito defēsio † reseruatur. Idē tenet tex. in. c. qualiter, & quando. el. 2. de accusatio. versi. debet igitur. & ibi Feli. dicit, ꝙ debet sibi statui terminus ad defensam. quod est verū secundum eum, quando inquiritur contra certam personam. Secus si fiat generalis inquisitio super statu ecclesiæ. per. c. fi. de purg. cano. & talis defensio inquisito nunquam est subtrahēda, eum sit de iure naturali: nec papa, nec imperator potest eam tollere. vt in Cle. pastoralis. de re iudi. facit. l. defensionis facultas. C. de iure fisci. libro decimo. & etiam diabolo nō denegaretur defensio, si esset in iudicio. vt Specula. in tit. de inquisitione. quasi in fine. ¶ Et ideo si statutū
2 † tolleret facultatem opponēdi exceptionē nullitatis contra sententiam, nūquā intelligitur exclusa exceptio nullitatis surgens ex defectu citationis, vel alterius defectus perueniens à iure naturali. secūdū Feli. vbi suprà. vbi dicit, ꝙ ita cōsuluit Auchar. consil. 207. qđ incipit. đ iure cōmuni. & vi. Bal. in. l. 1. i. 4. col. C. quomodo & qn̄ iudex. vbi expresse dicit, ꝙ nō valet statutū disponēs quem debere cōdēnari absq; citatione per. d.

per.d.Cle.pastoralis.¶ Sed Angc.& Imol in.l.
si sic.ff.de lega.1.per illũ tex.volunt tenere cõ
3 trarium.dicendo,ꝙ si statuto cauetur†,ꝙ pro-
pter instrumentum guarentigium capiatur de-
bitor ad merã volũtatẽ creditoris,poterit incipi
à captura.ostenso instrumento,etiam nulla præ
cedente citatione.per illum tex. iuncta.l.cui
quidam.La grandc.ff.de lega.2.¶ Quod non o-
bstat,quia citatio,& defensio velut inducta de
iure naturali non posſit tolli.quia ibi per.d.sta-
tutum non tollitur defensio,sed potius defen-
dendi,modus variatur,quia defensiones reseruã
tur ex post facto ꝙ fieri potest de iure. vt in.l.
fi.C.de compensa.& in.l.2.C.de edicto diui A
dri.tollen:quia defensio iuris ex causa tolli po-
test.vt in.l.seruus.C.de his qui ad eccles.cõfug.
& in.l.prima.& 2.C.quãdo lice.sine iudi.se vẽ.
multò fortius potest talis defensio modificari.
secundùm Ange.& Paul.de Castro in.d.l.si sic.
& facit tex.in.l.5.tit.Delas excepciones.lib.
tertio.in ordina regalibus.& Paul.& Angc.al-
legant.quod nota glo.singula in.l.de pupillo.§.
meminisse.ff.de noui.operi.nuntia. vbi poni-
tur an posſit inchoari à præcepto cũ iustifica-
tione,si senseris te grauatum.quæ responsio est
notabilis secundùm Feli.vbi supra.Et in tantũ
est prohibitum tollere reo defensionem,ꝙ etiã
4 si ipse renuntiaret† defensionibus,talis renũtia
tio non tollet suas defensiones,iuxta notata per
Bar.in.l.custodias.ff.de publi.iudi.& in.l.sti-
chus.ff.de pẽnul.lega.de quo per Feli.in.c.dile-
cti.de accusa.3.colla.versi.nota quintò.& ibi vi.
per eum quid in criminalibus,& quid in ciuili
bus.& vi.glo.in.l.pactum inter hæredem.ff.de
pactis.& ibi docto.Et illã glo.dicit vnicã Bald.
in.c.quoniam contra.de probatio.nu.63.vbi te-
net,ꝙ etiam reis confitentibus,debet dari termi
nus ad defensionem faciendam,& etiam si reus
renuntiet defensioni,quia in causa capitali non
valet renũtiatio,quia est cõtra ius naturale.per
d.glo.quia nemo est dominus vitæ,vel necis.
Termino autem,qui datur ad defendendũ,be-
ne potest renuntiare,quia iste terminus non est
de iure naturali,sed de iure positiuo:quod patet
quia statuitur arbitrio iudicis.& ideo Bal.cõsu-
luit magistratibus,ꝙ ad omnẽ malitiã superan-
dã expectent terminũ,nisi fortè esset periculũ
in mora,putà,tumultus populi,tũc potest illud
accelerari,dumtamen iustum sit fieri.¶ Et.d.gl.
in.d.l.pactum inter hęredem cõmo.idem Bald.
in.c.1.de offi.delega.in fine.& in rub.de pactis.
in Decretali.numero vndecimo.quod intelligit
ibi,nisi sit sponte & solenniter confessus in iu-
dicio dummodo non sit confessus extraiudiciũ
per torturam.& ita dicit,ꝙ obseruat totus mun-
dus.¶ Vide Guid.pap.singula 489.§.i criminalibus.vbi tenet,ꝙ non debet fieri renuntiatio,&
conclusio in causa quia quocunq; tempore ante
sententiam si quis se velit defendere,debet audi
ri.casus dicit esse in.l.vnius.§ cogniturum.ff.de
quæstio.& Bar.in extraua.ad reprimendum,in
gl.sequentia.& Alex.in additio.ad Bar.in.l.1.§.
si quis vltra.ff.de quæstio.in additione,in ver-
bo,post cõclusionẽ.& p Bar.& eius additio.ibi
in.l.diui fratres.ff.de poenis.¶ Sed Paul.de Ca
stro.in.l.sed & si quis.§ quæsitum.ff.si quis cau
tio.dicit,p contrarium,seruant asseſſores, quia
faciunt vt cõfeſsus crimẽ renũtiet omnibus de-
fensionibus,dicendo nullas habere,& statim p
feruit sentẽtiã per gl.in.l.1.ff.de furti. balnea.
quod Paul.intelligit ibi,quando constat nullas
habere defensiones,aliàs procedit.quod dictum
est,ꝙ nõ põt renũtiare.& talis practica asseſſorũ
non placet.Bal.in.l.si accusatoribus.C.de accu-
satio.1.colũ.nu.11.& quoq; non placet Bar.in.l.
custodias.ff.dẽ publi.iudi.quia nemo est do-
minus mẽbrorũ suorũ,vt dictum est.quinimo
reus cum iuramẽto non potest renũtiare defen
sionibus,& probationibus.tenet Bal.in.l.1.C.de
confeſsis.colũ.15.& sequitur.Feli.in.c.cùm ve-
nissent.de testi.colũ.vlti.& Hippolyt.de Mar-
si.in sua practi.§.vltima.nu.13.& in.l.vnius.§.co
gniturum.ff.de quæstioni.nu.73 & non obstã-
te renuntiatione potest reuocari.vt.d.Hippo-
lyt.in.d.practi.§.examinanda.nu.31.& sic,ꝙ au
ditur ea,non obstãte.secundũ eum.¶ Et licet ali
quę fallentię ponantur per doctores,putà si cõ
fessus cõmittit inorme delictũ.vt.d.Hippoly.in
d.practi.§.diligẽter.nu.162.vel si est cõfessus de
lictum spõte solẽniter in iudicio,& si euidẽter
est culpabilis,vel quando constat nullas habe-
re defensiones,& in exceptionibus declinatio-
nis fori,& in aliis.vt per Ias.in.l.si quis in con
scribendo.C.de pactis.nu.17.& per Hippolyt.
in.d.§.cogniturum.vbi per eum de ista materia.
& per Feli.in.c.si diligenti.de foro competen.
nu.3.& ibi latè p eius additiona.& in.d.c.cũ ve
nissent.de testi.& ibi Bal.in fine.¶ Tamẽ ex o-
mnibus istis fallẽtiis vna sola mihi placet.s.quã
do reus in.d.causa criminali paſſus est labi ter-
minũ probatoriũ,seu dilationẽ sibi datã ad pro
bãdũ,quo casu non debet ampliùs admitti.vt te
net Alex.in additio.ad Bar.in.d.l.1.§.si quis vl
tro.ff.de quęstio.& Bal.i.l.1.C.q accusa.nõ pos.
& est glo in.d.l.1.ff.de furtis balnea.iã allegata.
& tenet Hippolyt.in.d.§.cogniturũ.nu.71.vbi

ponit istos nouẽ casus. ❡ Sed ĩ ciuilib⁹ bene põt renũtiare terminũ ꝓbatoriũ. gl. in. d. c. cũ venissem. de testi. & ibi docto. ❡ Et talis renuntiatio nõ extẽditur in causa appellationis. vi. ibi p eos & per Feli. ❡ Videtu Bal. in. c. significãte ð appellatio. nu. 4. vbi quoq; intelligit. d. gl. pactũ inter hæredẽ. s. ꝙ loquatur de innocente, qa iste nõ põt renũtiare, nõ ð eo, q cõstat esse culpabilis. ❡ Et de materia, an princeps,
5 vel † interior possit, ꝓcedere, ꝑtenõ citata, nec ðfensa, maximẽ qñ cõstaret nõ competere parti defẽsionem, vi. semper Abb. in cap. primo. de causa poss. & proprieta. 2. column. & Bal. in. l. executorem. col. octaua. versi. modo facio. C. de execu. rei iudica. & Card. in. d. Cle. pastoralis. §. deniq;. in prima opposi. & p alios doctores relatos p Feli. in. d. c. qualiter & quando in versi. debet.

Iudicũ syndicatus. Caput. 4.

ITẽ q̃ el juez de residencia, quando recibiere la pesquisa[a] secreta si algun testigo dixere algũa cosa general, ansi como q̃ era parcial, o q̃ no executaua la justicia, o que cohechaua, o que era negligente enla administrar, o no castigaua los peccados publicos, y otras semejantes cosas, q̃ pregunte alos testigos

Iudicum syndicatus. Caput. 3. finis.

Sequitur caput. 4

Summarium.

1 INquisitio generalis, quę fit cõtra officiales, & iudices, finito officio, est inuẽta ð iure, licet dãnati ex inquisitione non sint infames.

2 In inquisitione, quæ fit cõtra iudicẽ, interrogãtur, & examinãtur causidici, ꝓcuratores, aduocati, & eorũ scriptores, & alij, qui corã officialibus causas habuerunt.

3 Iudex syndicatus debet facere suũ interrogatorium, qñ cõtra iudicẽ inquiritur, & capitula, quę ex ipsa inqsitione resultãt, exponere reo ne subtrahatur sibi facultas defensionis, & latius. nu. 9.

4 In inquisitione, quæ fit cõtra iudicẽ, debẽt recipi testes idonei, & nõ inimici, nec suspecti iudici. Et si aliquis fuit carceratus ab eo nõ est idoneus testis contra eum in syndicatu.

5 Capitulis inimitia ꝓbatur ex verbis minatoriis.

6 Testis, q est cõsanguineus querelãtis repellitur.

7 Minor, & mulier an repellãtur à testimonio.

8 Omnes, q nõ sũt ꝓhibiti, in testes admittũtur.

10 Iudex debet facere tradi inquisito, vel accusato copiã inquisitionis.

11 Si aliquæ culpæ ex inquisitione secreta cõtra iudicem resultã., & iudex qui stat in syndicatu, facit porrigi super eas petitionẽ p aliquẽ amicũ, vel per aliũ, an erit audiendus petitor, & inquisitio cesset.

12 Inquisitio an cesset, superueniẽte accusatore.

a PEsquisa[a]. Forma istius inquisitionis, quę fit cõtra iudices, & officiales, nõ est inuẽta à iure cõmuni, sed à statutis, & cõmuni obseruãtia. secũdũ Amode. Iusti in tracta. synd. in. 3. fol. in ꝑte, in materia inqsitionis. vers. 7. & sic fit in nostra Hispania: qa fit dicta inquisitio secũdũ formã horũ capitũ. ❡ Et licet forma de iure communi non fuerit inuenta, tamen in-
1 quisitio † generalis, quæ fit contra iudices, & officiales, finito officio, est inuenta de iure. secundũm Bal. in. l. obseruare. §. proficisci. ff. ð offi. ꝓcons. & lega. dicendo, ꝙ contra omnẽ officialẽ ꝓcedi põt p inqsitionẽ licet dãnati ex ĩ inquisitione nõ sint infames, qa grauãtur præter legẽ ideo pręter legẽ subleuãtur. ❡ Nec in tali generali inquisitione oportet ponere locũ certũ, Secus in speciali Bal. ibi. ❡ Ange. in. l. si vacãtia. C. de bonis vacã. lib. 10. col. 14. dicit, ꝙ syndicatores potestatũ. & capitaneorũ, qui syndicãt iudices, & eorũ officiales, possũt cõtra eos inquirere de delictis cõmissis p eos in officio, nõ præcedẽte fama publica, vel clamosa insinuatione. p notatã per Innoc. in. c. 2. ð offi. ordi. & . c. qualiter & qñ. el. 2. de accusa. & in summa eiusdẽ tit. vbi dicit de inquisitione, quę fit contra caput, aũt mẽbra alicuius ecclesiæ, vel ciuitatis, vel loci ð delictis in genere. & est tex. in. c. 20. infra eod. ibi, La pesquisa secreta. ❡ Et de ista forma vide latius & melius per Amode. Iusti. in. d. tracta. in parte, hęc est quedã inquisitio quę fit & fieri intenditur, per talẽ syndicatorẽ electũ ad syndicãdũ nobilẽ militem dominũ talem, olim potestatẽ, seu capitaneũ ciuitatis Neapolis, et cõtra omnes iudices, eiusq; domicellos familiares, & cõtra vniuersam

niuersam familiã dicti potestatis. ☞ Et vi. Parid. de Put. in d. tracta. syndica. in parte, procedũt au
a tem in syndicatu. fo. 30 vbi ait †, ꝙ in ista inquisitione interrogantur cũ iuramento causidici, procuratores, & aduocati, & eorũ scriptores, & alij, qui coram officialibus causas habuerunt. qui verisimiliter scire debẽt, & qui aliquid pon̄ntur dedisse. ☞ Et aliquando barones solent mittere per omnes vicinos illius terræ ad perscrutãdum si quid dederint officiali, vel si q̃s extorserit ab his, quæ dicitur scrupulosa syndicatur secũdum eundem. ☞ Vide quoque singulariter Bonifacium de Vitali. in suo tract. maleficiorum. in parte de inquisitionibus. in versi. In nomine domini. Hęc est quædam inquisitio, quę fit, & fieri intenditur per dominum Anto. syndica. vbi ait. ꝙ in ista generali inquisitione nõ debet poni asserti uè, quòd iudex deliquerit in suo officio, propterea, quia ius pręsumit pro ipso, ꝙ bene gesserit officium ꝙ iurauit. vt in. c. illud. & c. ad audiẽtiam d præscrip. ☞ In ista inquisitione secreta iu
3 dex syndicat⁹ debet facere suũ † interrogatoriũ, seu capitula ad testes cõtra iudicẽ examinãdos. quæ capitula infra in fine opis ponũtur, & talia capitula debet exponere reo, ne subtrahat sibi facultas defensionis. vt infra dicetur: quia regulariter etiã p principẽ in criminalibus auferri non põt, vt tenet Frã. de Aretio. in. d. c. quiliter & q̃n. de accusa. el. a. §. debet, versi. tertiò nota. ☞ Et in
4 tali inquisitiõe iudex † recipere dbet testes idoneos, & non suspectos iudici: quia si aliquis fuit carceratus ab eo, non est idoneus testis rõtra cũ in syndicatu, secundũ Bal. in. l. si ipsius. C. famil. hereisc. qa præsumitur ei odiosus. & hoc tene, licet Oldral. i quodã suo cõsi. vult tenere cõtrariũ. ☞ Item repellitur inimicus inimicitia capitali. vt in. l. licet. ff. de arbi. & in. c. per tuas. el. a. de simo. & etiã repelluntur, qui habitãt cũ tali inimico, vt Specul. in tit. de teste. in principio. & in. §. 1. versi. ꝙ si ab vno. ☞ Et non solũ qui est inimicus verè, sed etiã putatiuè apud vulgus secundũ doctor: in. l. athletæ. §. dat remissionem. ff. de excusa. tuto. & non solũ qui est inimicus mẽtis, sed qui pręsumitur esse, putà quia habet causam inimicitiæ secundũ Innoc. in. c. cũ. 1. era. d re iudi. & etiã repellitur, si est suspectus de inimicitia secundũ Innoc. in. c. cũ. p. manconela. de accusa. hoc tamẽ relinquitur arbitrio iudicis secundũ Innoc. in. c. cũ oportet. de accusatio. ☞ Capitalis inimicitia
5 † probatur ex verbis minatoriis. vt notat glo. in §. item propter Institu. de excusa. tuto & extẽditur vsq; ad quartum gradum. l. lex Cornelia. ff. de iniuriis. ☞ Item consanguineus quærelantis re-
6 pellitur †, quia nõ est idoneus testis contra potestatẽ, quia detrahitur eius fides. vt in. d. l. lex Cornelia. in principio. ff. de iniuriis. ☞ Et si talis consanguineus interrogatus si attinet quærelanti, & dixit ꝙ non, & postea probatur, ꝙ est coniunct⁹ tanquam falsus repellitur. vt tenet Amod. Iusti. in. d. tracta. syndica. in parte, supradicta dñs potestas, & alij supra nominati negauerũt omnia. versi. item cõsanguineus, & secundũ eũ præsumitur ꝙ scienter dixerit falsum, cũ inter coniũctos non cadit ignorantia. l. octaui. ff. vnde cogna. & in lege de tutella. C. de in integr. resti. mino. & in. l. qui falsa vel varia. ff. de testi. & in lege eos. & ibi nota. ff. de falsis. & per Innoc. in. c. fraternitatis.
7 de hæreti. ☞ Item repellitur minor † viginti annis, si agatur criminaliter. l. testimonium. ff. de testi. sicut etiã repellitur in aliis causis criminalib⁹ vt ibi. Mulier aũt de iure ciuili in causa criminali admittitur. l. ex hoc. ff. de testi. sed de iure canonico repellitur, quãdo agitur criminaliter de crimine. secus si ciuiliter, vt notat glo. in. c. super eo. & in. c. ex literis. de testi. vnde in terris ecclesiæ repellitur. vt notat glo. in. c. forus. de verb. signi. §. fi. & Floria. in dict. l. ex eo. & Bar. in. l. priuilegia. C. de sacrosanct. ecclesi. ☞ Conclude ergo in hac materia, ꝙ cũm edictũ de testibus sit permis-
8 sorium. vt in. l. prima. ff. de testibus. omnes †, qui non sunt expresse prohibiti pro econtra admittuntur. vt tenet Amod. Iusti. vbi suprà. versi. conclude. vbi quoq; ait, ꝙ est aduertendũ in examinatione testis, quia debet scribi dictum eius, & cuiuslibet extense, & non debet notarius vnum extendere, & alium scribere quòd dixit vt alius: quia si tales testes sunt suspecti, non probant, quando producuntur à parte. Secus si à iudice in inquisitione, quia in iudice cessat timor subornationis, vt notatur in authen. qui semel. C. de probatio. & ita dicit Bald. in lege præcipimus. C. de
9 appellatio. ☞ Recepta igitur, & impleta † inquisitioni vt cõtinatur de teste in testem, vt veritas elucidetur, capitula, quæ contra iudicem, & officiales resultarent ex dicta informatione (quæ in nostra Hispania, Cargos, vocantur) extrahat à dicta inquisitione, & exponat iudici, & officialibus suis, & det eis terminum ad respondendum, & ad se defendendum, & debent dari iudici, qui syndicatur nomina, & dicta testium, simul, & non separatim cum dictis cargis, & oneribus, quia si separatim darẽtur, nesciret quid & à quo sit dictum, vt in dicto termino sibi dato ad respondendum possit respondere ad omnia, vt est textus singularis in dicto capitulo, qualiter & quando. el segundo. de accusatio. §.

debet & ibi Feli.in.2.notabili.& Iohan.de An-
na.ibi prima col.& est tex.in lege.12.tit.10. for.
ll.lib.4 & tenet Paul.de Cast.in.l.is apud quem
C.de edendo.nu.5.allegando Bal. ibi dicendo,
10 ꝙ † iudex debet facere tradi inquisito, vel accu
sato copiam inquisitionis, vel accusationis, & o-
mniū actorū contrà eū. quod sequitur ibi Ias. in
dicta lege.is apud quem.nu.5. vbi quoque dicit,
ꝙ similiter debet dari copia iudiciorum, & inte-
rim debet supersederi à tortura, & potestas qui
secus fecerit, tenetur in syndicatu. Et ꝙ copia atte
stationum debet dari iudici, vt possit se defen-
dere: & si denegatur potest appellari, tenet A-
modeus Iusti.in dicto tracta.in parte, coram no
bis.versi.item si petitur.nu.220.tomo.14. tractat.
Idem tenet Gandi.in tit. quomodo cognoscitur
de malefi.nu.18.dicendo, ꝙ facta & completa in
quisitione, testes, & totus processus debet publi
cari, & de eis debet fieri copia ipsi reo.argum.l.
si.C.de boni.vaca. ibi, data copia reclamandi &
l.diuus.ff.de custo.reorum. ¶ Circa quod nota,
ꝙ si ex informatione secreta aliquę culpę, idest,
cargi resultarent contra te iudicem, qui stas in
11 syndicatu, vel cogitas resultare, facias † porrigi
petitionem per aliquem amicum secretè, qui pe
tat tibi tales res, vel accuset te de tali delicto, qui
accusator, seu petitor est audiendus, quia præue
nit, & ratione præuentionis alij maleuoli exclu
duntur. vt in lege seruus plurium. ff.de lega.pri
mo. & deinde si ille, qui dedit quęrellam, omittit
eam probare, potestas, vel officialis absoluitur.
vt in lege qui accusare. C.de edendo. cum simili
bus. Et hanc cautelam ponit Amode. Iusti.in di
cto tracta.syndica.in fine sui tractus. versicul.erit
etiam cautela. ¶ Ex qua sumitur practica hodier
na, quam iudices syndicatus habent: quia si ex di
cta inquisitione secreta resultāt aliquæ culpę cō-
tra iudicem, vel officiales, & petitio publica su-
per aliquem quærelantem data in sententia di-
ctæ secretæ inquisitionis, remittūt dictas culpas
ad dictas causas publicas, vt in illis super eis iu-
dicent publicis causis pronuntiare, & sic pluries
euadunt à condemnatione, quæ debet fieri ex
ipsa inquisitione secreta, quod nota. ¶ Quæ pra
ctica quoq; procedit ex dictis Bart.in.l. si mari-
tus.§.si autem extraneus.ff.ad.l. Iulia. de adulte.
12 ver.vltimo.vbi tenet, ꝙ inquisitio † cessat, super
ueniente accusatore ante sententiam latā, vt Dy.
in regula. Actum legitimè. de regul.iur.in.6. la-
tè Hippol. de Marsi. in sua pract.crimi. §. con-
stante.nu.92. vbi singulariter.idem tenet, quòd
si ante sententiam superueniat accusatio, tūc ces
sat inquisitio tanquam remedium extraordina-
rium. de quo vi. Montal.in lege.15.tit.10. foro le
gum lib.4.in glo. Que demande. & per Ang.de
Aretio.in tract.malefi.in parte, hæc est quædam
inquisitio.versic.quęro an inquisitus possit op-
ponere exceptionem. & latissimè per Iohan.de
Anna.in dicto cap.qualiter & quando, de accu-
sa.§.licet autem.col.3.in fine. vbi per.3.col. & per
Bar.in dicto.§.si autem extrāneus. & licet Bar.ibi
dicat, ꝙ prędicta vera de iure communi, tamen si
per formam statuti, seu legis, permittitur inquisi
tio, vt in illo tex. permittitur, tunc est auxilium
ordinarium, & tunc accusatore superueniente,
non tollit inquisitionem precedentem, sicut nec
aliam accusationem legitimè institutam. quod se
quitur ibi Ang.de Perusio. & Bald.licet nullam
faciat mentionem de Bar.in cap. quoniam con-
tra.de probatio.num.6.tamē licet hoc sit, & non
est equum ex vno prætenso dilicto. quē subiici
diuerso examine, maximè coram diuersis iudici
bus, sed nec coram eodem, iudex supersedeat in
altera, qua vult, & in alia procedat via sua. Et sic
practicatur, ꝙ superseditur in inquisitione, &
proceditur in accusatione, seu petitione partis:
quinimo habet locum, etiam si petitio fiat ad de
nuntiationem officialis correctoris, seu iudicis
syndicatus, contra eū, qui syndicatur: quia si pars
superuenit, debet cessare petitio officialis: quia
omnis inquisitio, quæ fit ex officio iudicis, etiā
ad denuntiationē officialis est iudicium extraor
dinarium. quod dicit notandum Bald.in dicto c.
quoniam contra.num.5.& in casu, quòd est con-
demnatus tām super accusatione, quàm super in
quisitione. vel denuntiatione officialis, vna solu
tio sufficit. vt in lege senatus. ff. de accusatio. de
quo per Bald.in dicto cap. quoniam contra. nu.
7. ¶ Tamen vi.tu ibi Bal.nu. 58. vbi vnum ver-
bum singul.tenet, scilicet, quòd contra rectores
terrarum fiunt inquisitiones generales, sicut pro
cedit libellus generalis contra tutorem, & cura-
torem, ita contra magistratum, qui tenetur reipu
blicæ reddere rationem generalem de omnibus
gestis tempore sui officij. Vnde si super ista ge-
nerali inquisitione fiant probationes speciales,
condemnabitur ex ipsis probationibus in alia
facta inquisitione, seu petitione speciali. Et ita di
cit, ꝙ seruat consuetudo, quæ est optima legum
interpres. Et ex hoc dicto Bald. potest oriri pra-
ctica, quam habent aliqui iudices syndicatus, ma
ximè in delictis, & extorsionibus, & barateriis:
quia licet superueniat petitor, seu accusator, ac-
cumulant probationes per se ex officio factas in
secreta cum processi publicæ petitionis ad eum
determinandum, & pronuntiandum. ¶ Et facit
quod

quod tenet idem Bal.in.c.cũ speciali, de appell. nu.3.vbi ait,ꝙ licet dum apparet accusator, non debet inquiri, si tamen fuit accusator, & modò non est,iudex potest prosequi litem incohatam ex mero officio:quia sufficit,quòd semel intrauit iodicium. arg. l.nullum.C. de testi.& hoc casu erit inquisitio,& processus subsidiarius ad adiuuandum accusationem,ex quo concluditur secundũ eum,quòd possibile est,quòd vnus,& idem pro cessus fit,ꝑ parte ordinarius,&ꝑ parte extraordinarius,& subsidiarius.¶Et vide eundem Bal. in.d.c.quoniã cõtra.nu.57. vbi quærit,si iudex inquisiuit cõtra aliquẽ de aliquo delicto,putà homicidij,incẽdij notorij,&princeps cõmisit causam alteri,qui index cõmissionis absoluit inquisitũ,an iste absolutus põt accusare primũ iudicẽ inquirentẽ,& tenet ꝙ nõ, per iura, vt ibi per eũ, nisi dolus pręcedit,quia tunc tenetur,& dolus ꝓbatur ex inimicitia capitali,quia fortè hoc iudex dixit,vt notatur in.l. fulcinus.§.quid sit latitare. ff.qui ex cau in posse.ea.& glo.in.l.apud celsum ff.de doli excepti. Attamẽ hoc crimen in iudice non dicitur propriè crimẽ falsi,sed crimẽ imposturæ,& punitur extraordinariẽ arbitrio iudicis vt in.l.saecularij.§.1.ff.de extraord.criml.& in.l. fi.C.de pœna iodi.qui mal.indica.¶Vnũ tamen nota,ꝙ si ipse qui venit accusando, primò procurauit inquisitionẽ fieri,tunc inquisitio non tollitur per accusationẽ.tenet Bal.in additio.ad Specul.in tit.de inq̃stione,in additio.seu versi.qdã denũtiauit.& tenet Hip.de Mar.in.l.1.§. cũ quis latrones.ff.de quæstio.nu.14.& probat Bar.in.d. §.si aũt extraneus.¶Quoq; non procedit,si time tur de collusione,vel præuaricatione,quia possit iudex accusatorẽ repellere sc̃dm Bar.in.d.§.si aũt extraneus.& Iohã.d Anna,in.d.c.qualiter.§.aũt, col.3.ꝑ tex.in.l.3.§.hoc iuterdictũ. ff. de liber.hó mi.exhiben.& fertur sententia sc̃dm processum in quo melius est probatũ.Ideò rectè dixit dict⁹ Amod. Iusti. vbi suprà ꝙ facias porrigi per aliquẽ amicũ secretũ,ne hoc pandatur : quia detegitur,reiecta accusatione,vel petitione, iudex procedere potest super sua inquisitione.quod nota.

y haga[b] q̃ declaren

b **Haga.** [b] Quia iudex tenetur interrogare
1 † testẽ de causa sui dicti,& si interrogatus nõ reddit causam legitimam,nõ valet dictum suũ.vt glo.& ibi Abb.in cap.cùm causam de testi.glo.in.c.si quãdo.de rescriptis.tex. in.§. item in criminali.versi.sola.4.q.3.Abb.& ibi ad ditio.in.c.ex literis.de cõsuet.& doct.in.l.testiũ facilitate.& in.l.solam.C.de testi.& Hip.d Mar. in sua pract.crimi.§.diligẽter.nu.31. ¶Qđ extendit Abb.in.d.c.cũ causam.nu.6.qđ nõ valet non solũ quo ad ꝓbationem,verũetiã nec ad pręsumptionẽ,&idem dicit si reddit,sed inutilẽ.quia paria sunt nõ reddere & inutile reddere.vt in.c.2.đ trãsla.epi vel electi.¶Et sequẽdo Iohã.And.ibi dicit,ꝙ est optimũ cõsiliũ,vt pars semper det interrogatoria sua, & petat de causa scientiæ super illis examinari,& in actis redigi,sed q̃n pars nõ petit,& iudex nõ interrogauit. tunc valet dictũ in pręceptibilib⁹ sensu corporeo,vel modico discursu rationis.vt Innoc.in.d.c.cũ causam.& vi. singulariter regulã cũ fallẽtiis ꝑFeli. in.d.c.cũ causam.2.&.3.col.& vi.tex.in.l.26.tit.16. Parti.3.vbi tenet,ꝙ valet dictũ testis. licet nõ reddat rationẽ q̃n de ratione nõ fuit interrogatus.& idem tenet glo.in.c.sicut.de re iudi.in verb.de causis. ¶Sed hoc intelligerẽ,q̃n vnus testis nõ reddit causam scientiæ.Secus si duo testes,vel plures deponũt & sunt concordes, & contestes in dicto,& facto faciunut plenã probationem, licet nõ interrogati de causa,nec rationẽ reddãt,& vnus tantũ non facit semiplenã.vt tenet Bal.in.c.de consuetu. re ti feudi.§.sacramentum.in vsi.feud.nu.12.¶Sed
2 an teneatur iudex † parti ad interesse,si de causa non interrogauit.Quidã dicunt ꝙ sic.arg.in.l. si quando.C.de testibus,& in.l.si quos indices.ff. de offi.pręfe.pręto.sed Iacob. Aegidius in tract. de reprobatio.testiũ.qui est situatus in volu. tracta.Bar.in.4.col.vers.reprobãtur. distinguit, aut iudex propter multas occupatiões sui officij,& oppresiones subditorum non potuit testes examinare,qa pluribus intẽtus,minor est ad singula sensus,parcit sibi, aliàs tenetur,qa cũ diligẽtia testes examinare dbuit.vt dicit.l.famosã.in.l.nullũ.C.de testibus.& facit in arg.tex.in.c.nulla.de appel.& in.c.plures.26.q.1.¶Et vi.quoq; Abb. in.d.c.cũ causã.de testi.nu.7.vbi de hoc.&dicit ꝙ q̃n test dolosus i hoc & malicioſe nõ interrogasset,qa sciebat testẽ nõ redditurũ sufficientẽ causam,vel testis hoc confitetur,& iudex omisit ex dolo,vel lata culpa.tunc tenetur tàm in foro iudiciali,quã in pœnitentiali. vt ibi per eũ quod sequitur Anto, Frã.in additio.ad Abb.in.c.2.de consuetudi.in additione videntiũ.Et quoq;,ꝓcedit

Summarium.

1 AN index teneatur interrogare testem de causa sui dicti. Et an si testis non reddit causam,valeat eius dictum.

2 Si testem de causa non interrogat iudex,an teneatur iudex parti ad interesse.

dit secundùm Feli. ibi in dicto.c.cū causa quando fuisset petitum à iudice,ꝙ interrogaret testes quia tunc si nō interrogaret,teneretur ad interesse,aliàs secus,de quo vide eundē Fel.in capit.sint autem.col.3.de rescrip.vbi multa de negligentia iudicis.& per eundem Feli.in capit. tua nos. de homici. Et ratio potest esse,quia quando lex,vel statutum astringit iudicem sub pœna,vt aliquid faciat,quod est ad vtilitatem priuatam,intelligitur si est petitus, vt notant docto. & Abb. in cap. venerabilis.de iudi.& Bald.in lege prima.§. magistratibus.ff.de magistra.conueni. secūdùm Feli.in dicto cap.cū causam.2.col.prima fallētia.

Summarium.

1 Iudex prudēter debet inquirere de causis, personis,loco,& tempore,& de aliis, vt hic.

2 Testis interrogatus de causa scientiæ, nō respondens, non est necesse ꝙ de circunstantiis interrogetur.

c Particularmente. c Et sic d sin gulis circun 1 stantiis iudex † prudenter debet inquirere,& de causis,personis,loco & tēpore,visu,auditu,scientia,credulitate,fama,& certitudine,& cuncta plenè conscribere. vt tex.in cap. cùm causam. de testi.& sic debet interrogare.in quibus fuit partialis,& in quibus fuit negligens in iustitia administranda,& in quibus barataiuit,& sic de similibus vt in isto tex, aliàs secundum glo.ibi non potest peruenire ad veritatem.cap.occidit.23. quæst.8. & Bald.in Margari.Innoc.in parte,testes.col.7. ¶ Et licet testis debeat interrogari de causa scien 2 tiæ,tamen si interrogatus † nō respondit,vel non bene respondit,non est necessariò interrogand⁹ de circunstantiis necessariis,vel de loco, & tempore,& contestibus , aliàs sic : & si de prædictis non interrogantur sunt repetendi. vt Innoc. in cap.per tuas.de testi.& Bal.vbi supra.& Specul. in tit.de teste.§.primo.versic.sed quid si causam. & ibi Iohā.And.in additio.

Summarium.

1 Testis pro vtraque parte dicere debet veritatem.

d Lo malo. d Testis, qui in ista inquisitione examinatur, est interrogandus,non solùm contra iudicem verùetiam 1 in fauorem illius , quia pro vtraque † parte debet dicere veritatem.tex.est & ibi Bar. in authē. sed & iudex. C.de epis & cleri.tenet Specula. in tit.de teste.§.sequitur.nu.primo.versi.item ꝙ dices. & text. in capitul.nec honore, 11.quæstio.prima. & in capit. non sa nè.14.quæst.5. est glos.in capit. cum nuntius. de testibus.& in cap. fraternitatis. eod. tit. & Abb.in cap.de testi. num,2. cod. tit.& est text.in lege.24.tit.16. Part.3.& glo.in cap. cùm nuntius. de testi.

particularmēte c en que cosas y causas eran parciales , y en que dexo de executar la justicia, y que cohechos hizo , y a que personas,y en que casos fue negligente, y que peccados publicos dexo de castigar , y por que causa , y ansi de todo lo otro , que generalmenne depusieren,yendo de testigo en testigo, hasta hallar,y saber la verdad particularmente de cada cosa , y esso mismo procure de saber lo bueno como lo malo d.

¶ Et vide Bald. in lege,2. C. de edendo.num.3.vbi quærit quòd si testis pro vna parte deposuit,& interrogatus pro alia dixit,quod nollet respondere , ꝙ ei non adhibetur fides,quia præsumitur contra eum, ꝙ dolo supprimat veritatem. vt in lege.2.§.diuus. ff. de iure fisci.præsumitur ergo testis ille criminosus, & dolosus , & ideò ei non adhibetur fides,quod dicit esse valde menti tenendum.

¶ Et vide Baldum in lege etiam.C.de testib.columna secunda,numero quarto. versiculo.sed re uoco. vbi tenet , quòd licet Beroarij possunt testificari contra potestatem eorum in syndicatu, quia contra domesticum possunt produci : tamen si dixerint partim pro eo , partim contra, non posset diuidi fides testimonij.

¶ Et testis debet dicere pro vtraque parte, nisi super certo articulo sit receptus. Speculator.in titulo.

titulo.de teste.§.Iam de interrogatoriis.versi.in summa.tenet Guido singula.681.

Iudicũ syndicatus.Caput.4.finis.

Sequitur caput. 5.

Summarium.

1 PRobatio sufficiens requiritur in iudice condemnando.

a ENtera prueua.[a] Et sic tene, q pro
1 batio † sufficiens requiritur in iudicẽ condẽnando, quia pro eo nullum pręsumitur. vt in lege si quis. C. de officio ciuil. iudi. tenet Bal. in. l. obseruare. §. proficisci. in. 10. q. ff. de offi. proconsul. & iega. & Ias. in. l. vnica C. vt omnes iudi. tàm ciui. quàm cri. num. 7. ¶ Et quę probatio requiratur contra iudicem. vi. quę dixi in cap primo. in capitibus corre. in glo. No recibira dadiuas. versi. sed vtile est scire. & vi. infra in glo. De vno en vno.

Summarium.

1 IVdex debet esse diligẽs in examinatione causæ, & eam non debet præcipitare.
2 Inquirere potest iudex à teste, an sit talis, q possit testificari.
3 In inquisitione contra iudicem, non debet quis esse curiosus, quia aliquid dissimulare debet.
4 Aequitatem iudex debet habere ante oculos.
5 Testes sunt examinandi in secreto, & circa eorum examinationem debet index habere vigilantiam, inspecta eorum qualitate, conditione, & ætate.
6 Sententiam debet iudex ferre cum diligentia, & plena causę cognitione.
7 Sentẽtia lata in tam breui tempore, quòd acta non potuerunt verisimiliter bene videri, est ipso iure nulla.
8 Senteutia non debet pronuntiari nimia festinatione.
9 Te npore egemus, vt aliquid maturius agamus.
10 Si curator creatus à iudice, & eò tempore cum creatur authoritatẽ alienationi minoris interposuit, nil valet ex breuitate temporis.
11 Post compromissum immediatè non possunt arbitri pronuntiare.

b Trabaje. [b] Quia iudex debet esse diligens in examinatione † causæ. l. iudices oportet. C. de iudi. vbi bonus iudex non debet præcipitare causas, sed debet inquirere veritatem plena inquisitione. & tenet Ias. in. l. is apud quem. C. de edendo. numero octauo. per tex. in capit. iudicantem. 30. quęstio. 5.

Iudicũ syndicatus. Caput. 5.

OTrosi si por algunos testigos hallare alguna culpa general cõtra el assistẽte o gouernador, o corregidor, y sus officiales, o qualquier dellos, de q̃ no aya entera prueua[a], q̃ el de su officio trabaje de saber la verdad de aquello, preguntando a todas las personas que dello
2 puedan saber de

¶ Veritas sæpius examinata, magis splendẽscit in lucem. vt in cap. graue. 35. quæstio. 9. gloss. pẽ. in capit. cùm Iohannes. de fide instrumento. Et facit quod tenet Bald. in capit. primo de officio iudicis, finali columnum. vbi ait, quòd boni prætoris est veritatem non dimittere indiscussam. per text. quẽ dicit notabil. in lege secũda. C. de abolitio. ¶ Et in dicto capit. iudicantem. dicitur, q iudex potest inquirere † à teste, an talis sit, vt pos-
3 sit testificari. ¶ Et in ista † inquisitione nouerit in omnibus ita curiosus, quia quædam licet sciamus dissimulare debemus. vt. ff. de nouationi. l. gis doli. in fine. & cap. vtiiem. 22. quæstio. 2.
4 ¶ Et summam † æquitatem debet habere ante occnios. l. quòd si Ephesi. §. in summa. ff. de eo. q certo loco & hanc æquitatem debet rigori præferri. l. placuit. C. de iudi.
5 ¶ Et iudex istos † testes debet secreto examinare, & eorum depositiones secretò recipere lex si quando. C. de testibus. lege si quando. C. de testibus. & in lege nullum. C. eodem & eos variantes, & falsa dicentes, & fraude non carentes, punire, vel ordinariè pœna legis Corneliæ de falsis. vel extraordinariè officio iudicis, & eius motu vel occasione legis qui varia. ff. de testibus.
¶ Circa quorum examinationẽ & receptionem iudex

iudex habere debet vigilantiam in eis inſpecta eorum qualitate, conditione, ætate, diſcretione, ſama, fortuna, & fide. Vnde ſolet dici, ętas, conditio, qualitas, diſcretio, fama, fortuna, fides, in teſtibus iſta requires. vt colliguntur. in. l. 2. & .3. ff. de teſti. ¶ Et cum eadem diligentia
6 † & cũ plena cauſæ cognitionẽ debet iudex ferre ſententiam. vt in

vno en vno haſta ſaber [d] la verdad, aun que no eſten preſentes en el lugar ſi pudiere ſer trabaje por embiar

dicto cap. iudicantem. aliàs ſententia eſt iniqua, & ab ea põt appellari: & iſtud perpẽditur ex breuitate temporis, ſecundùm Angel. in dicta lege iudices. C. de iudi. ¶ Imo dic melius ſecundùm Iaſ. ibi. in dicta lege iudices. num. 2. ꝙ dicta ſen-
7 tentia lata † in tam breui tempore, ꝙ acta nõ potuerunt veriſimiliter bene videri, eſt ipſo iure nulla ſecundùm Bart. in lege prolatam ad finem & in lege ſtipulatione. C. de ſentent. & interlocu. om. iudi. & ſequitur Anto. & Abb. in cap. 2. de re iudi. & in cap. eccleſia ſanctæ Mariæ. de cõſtitu. & ibi latiſsimè per Barba. col. 27. quem vide. & in cap. tunc ex literis. de in integr. reſtitu: vbi ponit Abb. limitationem. vi. glo. in lege prima. tit. 13. lib. ſecũdo. for. ll. in glo. Mas de luego. & vide Hippolyt. de Marſi. in ſua practi. criminal. §. occurrunt. nu. primo. & .2. vbi tenet, ꝙ ſen-
8 tentia † non debet pronũtiari nimia feſtinatione: ſed in talibus eſt cogitandum & animaduertendum, & cuncta maturè rimari: quia fructus diuinus eſt iuſtitiam ſæpius recenſeri vt in dicto cap. graue. 35. quæſtio. 9. quia præcipitata voluntas iudicis eſt nouerca iuſtitiæ, & dicit, ꝙ facit illud vulgare, repentinæ reſponſionis comes eſt pœnitentia. vbi accumulat multa in propoſito. quem vide. ¶ In ſimili facit tex. per quem prędicta confirmantur in cap. ponderet. 50. diſt. & ibi
9 glo. dicit †, ꝙ tẽpore egem⁹, vt aliquid maturius agamus. Per quam gl. ibi Gemi. arguit contra iudices quibus de manè mittitur proceſſus, & in veſperis ferunt ſentẽtias. ꝙ ſint ipſo iure nullæ, quia non præſumitur, ꝙ de cauſa cognouerint. ¶ Facit quoq; tex. in cap. ad noſtram. de conſuetu. per quem Bald. ibi inuehit contra iudices fabricantes ſententias nõ ruminato proceſſu. ¶ Facit quoque quod ſingulariter conſuluit Anchara. conſi. 72. incipienter viſis diligenter vbi ait,
10 ꝙ ſi curator † creatus à iudice eò tunc interpoſuit authoritatẽ alienationi minoris, ex breuitate temporis, nil valet cũ requiratur cauſæ cognitio. l. magis puto. §. nec paſim. ff. dẽ rebus eorum. tenet Anto. Corſe. in notabilibus ſuis. in parte minor. & Alex. in conſilio. 118. in. 2. volu. nu. 8. & vide Ange. de Atetio. in. §. tripli. vero. Inſtit. de actio. nu. 6. verſi. aduertas tamen. ¶ In ſimili facit ꝙ voluit Bal. in. l. prolatam. vlti. colum. C. de
11 ſent. & interlo. om. iudi. vbi ait †, ꝙ ſi compromiſſum ſit factum cum plenaria poteſtate, non poteſt tamen immediatè poſt compromiſſum pronuntiare: quia faceret contra ius. Quod ſequitur Rapha. Fulg. conſi. 11. & Iaſ. in. d. l. iudices. C. de iudi. & dicebat in voce, ꝙ hoc facit contra ruſticos, qui illamet die qua factum eſt compromiſſum, proferunt laudum, quia nil valet, vt ibi.

Summarium.

1 PEr teſtes ſingulares deponentes de per ſe de furtis, & barateriis, & extorſionibus, contra iudicem probatur.

[c] **En vno.** [c] Hic eſt text. per glo. in. §. neceſsitatem. in authẽ. vt iudices
1 ſine quoquo ſuffr. coll. 2. quę tenet †, ꝙ per teſtes ſingulares deponentes de per ſe de furtis, & barateriis, & extorſionibus probatur contra iudicem vide tex. qui idem tenet. in. l. 8. tit. 15. libr. 2. in ordi. regali. & approbatur per. l. 7. tit. 14. lib. 3. in eiſd. ordin. & per. l. 13. eius tit. & libri. vi. quæ dixi in iſto tex. in glo. 1. ¶ Quoq; adde, ꝙ iudex poteſt interrogare teſtem, ſi erant aliqui præſentes cũ eo ad hoc, vt ex illis iudex poſsit ſe informare. vt eſt tex. in. l. 28. tit. 16. Parti. 3.

Summarium.

1 POſt aperturam teſtium iudex ſyndicatus, & alius iudex in cauſis criminalibus poteſt de nouo teſtes recipere, tàm ad offenſam, quã ad defenſam. Et etiam quando cauſa eſt decidenda per iudicium peritorum.

[d] **Saber la verdad.** [d] Etiam publicatione inquiſi
1 tionis facta, poteſt iudex † ſyndicatus, & alius iudex in cauſis criminalibus poſt aperturam teſtium de nouo teſtes producere, vel recipere, tã ad offenſam, quàm ad defenſam. vt in. l. 1. in fin. §. ſi quis vltro. ff. de quæſtio. & ibi Bartol. tenet Montal. in. l. 12. tit. 20. lib. 4. for. ll. in glo. Señaladamente. in fine. & idem Montal. in. l. 18. tit. 8. libr. 2. for. ll. in glo. 1. verſ. Item ꝙ iſta. l. vbi ait, ꝙ il
la lex

la lex fallit quando iudex procedit per viam inquisitionis, quia tunc etiam publicatis attestationibus, & potest iudex recipere nouos testes ad offensam, vel defensam: quia testium publicatio impedit testium productionem, quæ fit à parte, non quæ fit ab inquisitore. vt notat Innocē. in c. cùm clamor. de testi. & tenet Bald. in lege fi. ff. de feriis. quod est menti tenendum, secundū Mōtal. & est tex. sing. in lege. 54. in. ll. styllı & in. l. no. de quo vide Abb. in cap. qualiter, & quando. el. 2. de accusa. 4. col. nu. 17. & ibi Enea. de Falco in addi. & apostilla. Abb. in cap. primo. de iudi. in additione, quę est in col. 2. in verbo, partem inter: o: a. re. vide Guido. papam decisione. 72 ℣ Et ratio potest esse, vt dicta lex. 54. styllı dicit. qa officium iudicis semper durat vsq; ad sententiam. Et circa supradicta vide singulariter Hippolyt. de Marsi. in sua practi. eri mi. §. sequens. in principio. vsque in finē. vbi latissimè & per eundem Hippolyt. in lege prima. §. si. de quæstio. ff. numer. 40. cum sequentibus & Angel. de malefi. in parte, qui iudex dictum processum publicauit, versi. finali. ℣ Quibus adde vnū mi-

a ellos para que le embien[e] sus derechos, en manera q̄ haga fe, y haga toda la diligēcia que fuere possible, para que sepa la verdad. Y enlo que hallare probado condēne no tansolamēte en la satisfacion de la parte, mas en la pena segun que hallare que en tal caso disponenlas leyes del reyno. Y la otra pena que mereciere, que es arbitraria, o el la condēne o la remita al cōsejo si tuuiere sobre ello alguna duda. Y en el caso que la condēnare en qualquier pena, to da via quede reseruada alos del consejo, o para quellos la dē mayor, o menor, si vieren que se deue dar.

hi singulare, ꝙ vbicunq; causa est dicidenda per iudicium peritorum, ita ꝙ testes non possunt deponere de veritate, sed de credulitate, secundum peritiam artis possunt testes peritiores (publicatione priorum non obstante) recipi, quia primi de facili potuerunt decipi, quo habet locu non solum quando proceditur ex officio iudicis, sed etiam ad partis petitionem, & instantiam prout tenet Abb. in cap. causam matrimonij. de probatio. col. secunda.

[e] Para que le embien. [e] Nota tex. ꝙ examinatio testium potest committi extra prouinciam, quando testes sunt extra prouinciam, vel sunt forenses. Ita Bal. in authē. apud eloquentissimum. C. de fide instru. de quo vide quæ latè dixi in capitibus correctorum. in cap. 37. in glo. versi. fallit. 5. & in versi. sed iste tex. & similes.

Summarium.

1 Condemnare an debeat iudex syndicatus in satisfactione partis, quando non est probatum per testes, sed per iuramenta partium.

2 Mediator barateriæ in syndicatu, an potest esse testis contra iudicem.

[f] Satisfacion. [f] Intellige, ꝙ iudex syndicatus 1 † debet condēnare iudicem in satisfactione partis, quādo est probatum per testes. vt in lege. 8. tit. 15. lib. 2. in ordi. regali. in fine. Secus si probatio est facta per illorum iuramēta, & testimonia, qui dona iudicibus contulerunt: quia licet valeant sua dicta, & testimonia, licet quilibet in proprio facto deponat, est verum quo ad condēnandum iudicem in poenam, secus in restitutione rei: & sic talis testis nō recuperat id, ꝙ dicit se iudici dedisse, nisi legitimè probasset. vt in dict. l. ordinamēti. & Mōtal. in glo. illius. l. in parte, pretores. & sic vtitur. Qd probat iste tex. in quantum dicit. En lo que halla re probado. &c. ℣ Et an ille, qui est mediator 2 † barateriæ possit esse testis in syndicatu, contra iudicem. Tex. in. c. primo. de testi. in. 6. videtur tenere, ꝙ sic. Quod est inteligendum, quādo agitur ciuiliter propter pecuniam datam dicta occasione. Secus si ageretur criminaliter, quia cùm sit particeps delicti, non admittitur. vt in. c. per tuas de simoni. tenet Cataldi. in. d. tract. syndica. q. 64.

Iudicū syndicatus Caput. 5. finis. Sequitur caput. 6.

El tenor.

a El tenor. [a] Vt in capitul. primo ſupra eodem & ibi dixi.

Summarium.

1 FAmilia iudicis, an poſſit pro eo in ſyndicatu teſtificari.

Iudicũ ſyndicatus.

OTroſi, q̄ deſde el comienço el q̄ va a tomar la reſidēcia ſecreta la comiēce a hazer ſegũ el tenor[a] dela carta de poder q̄ lleua, y ſi hallare culpãte al aſſiſtēte, o gouernador, o corregidor, o a ſus officiales les notifiq̄ las coſas en que les hallare culpantes para que den ſus deſcargos[b]. Y aueriguada la verdad determine y execute lo q̄ buenamēte pudiere y en lo que no pudiere determinar lo remita al nueſtro conſejo con la mayor informaciõ que pudiere hauer de manera que aca ſe pueda determinar por la informaciõ y proceſſo que el embiare ſin hauer mas informaciõ ſobre ello, y ſin mas le tornar a remitir alla. Y ſi hallare culpante al dicho aſſiſtente, o gouernador, o corregidor, o a ſus officiales, o qualquier dellos execute[c] alla el derecho dela parte dãnificada, o ſi tal fuere la culpa faga venir a la corte

b Deſcargos. [b] Similis tex. in c. 3. ſuprà eod. & ibi dixi in glo. El deſcargo. ¶ Et in iſtis defenſionib⁹, quæ dantur iudici cui ſyndicatur, familia † eius poſsit in
1 ſyndicatu pro eo teſtificari, ſi quæſtio non tangit teſtificantes. vt in l. conſenſu. §. ſuper ſerui. C. de repud. prout tenet Bal. in lege obſeruare. §. proficiſci. ff. de offi. proconſul. & lega. q. 18. numer. 12. quia in factis domeſticis non repellitur domeſtici teſtimoniũ, vt in c. veniens. in fine. de teſtibus. ¶ Et facit quod idem Bald. in l. etiam in re. C. de teſti. col. prima. num. 4. vbi ait, q̄ Berroarij poſſunt in ſyndicatu teſtificari pro poteſtate, quia non ſunt amplius familiares, ergo inſpecto ſtatu, pro quo producuntur, poſſunt teſtificari, dummodo nõ ſint ita viles, q̄ ſint ſuſpecti ex vilitate vitæ. Et quoque poſſunt recipi contra iudicē ſecundùm eum ibi. quod ſequitur Ang. in l. ſciendum. ff. de vſuris. verſi. tertiò nota. Et dicit ita eſſe conſultum pro Iacob. de Murſia ſuo officiali, quem vide. Et vult dicere q̄ tales Berroarij, & officiales poteſt poteſtas pro ſe producere, ſi receſſerunt ab eo, aliàs ſecus: quia ſi non receſſerunt ab eo. licet eſſent receſſuri, tamen adhuc durat eorum familiaritas, & non valet eorum dictum, ſecundum q̄ dicit notari dominus ſuus Bal. in dicta lege etiam. ¶ Tamen Saly. ibi tenet contrarium. Imò q̄ indiſtinctè admittantur pro poteſtate, ſi non ſtant amplius cum poteſtate, nec ſunt receſſuri cum eo. ¶ Tu tamen vide Amode. Iuſti. in in tracta. ſyndi. in parte. ſupradictus domin⁹ poteſtas. & alij ſupra nominati. col. 4. verſ. an autem officiales. vbi dicit, q̄ dictæ opiniones debēt cõcordari, quia ita demum berroarij admittuntur ſi nõ ſunt alij teſtes, & ſic in ſubſidiũ arg. in dicta. l. conſenſu. & in cap. quanquam. 14. quæſt. 2. & quod notatur in cap. inſinuante de offi. delegat. in glo. prima. & in c. licet. de priui. in. 6. in gl. ſuper verbo. familia. & in cap. dilecto. in gl. familiares. de offi. archidi. & in c. vlti. de verb. ſignifi. in. 6. & in c. magnæ. in fine. de vota. in quibus iuribus dicitur, qui familiares admittantur ad teſtimonium, & qui repellantur. ¶ Tu tamen tene, q̄ tales Berroarij poſſunt compelli ad teſtificandum contra poteſtatē, propter reuerentiam quam ſibi debent ſecundùm Amod. Iuſti. vbi ſuprà allegando Bal. in dicta lege ſecunda. ff. de excuſa. tuto. & dicit eſſe menti tenendum.

Caput. 6.

c Execute. [c] Intellige ſi iudex condēnatus non appellat, vel ſi appellant, ſententia executioni mittitur, ſi condemnatio

cio eſt trium millium marabetinorū, ſed ſi eſt vltrà, debet depoſitum facere, iuxta formam, cap. 10. infra eod. & ibi dicam.

[d] Perſonalmente. [d] Vide tex. ſing. circa hoc in. l. 6. tit. 4. Parti. 3. in fine. ibi, Pero ſi tal yerro ouieſſe fecho alguno dellos porque mereecieſſe muerte, o perdimiento de miembro, deuē lo recaudar, y ēbiar al rey y otro ſi la razō eſcripta, por que la merece: ca a tal juyzio como eſte al rey perteneſce de dar, y no a otro alguno. Quod nota, quia ſic vtitur. ſimilis tex. in. l. 4. in fine. tit. 15. lib. 2. in ordi. regali.

Iudicū ſyndicatus Caput. 7.

OTroſi q̄ el juez de reſidēcia ſe informe como los regidores y fieles y ſeſmeros, y procuradores y otros officiales d̄ cōcejo ſegun que los ouiere en los lugares de ſu cargo vſan de ſus officios y guardan las leyes del reyno q̄ en lo q̄ tocan a ſus officios diſponen, y ſi por la peſquiſa q̄ ſobre ello hiziere hallare alguno culpante le ſuſpēda del officio y le d̄ traſlado y auerigue la verdad paraq̄ le pueda condēnar, o abſoluer ſegū el caſo fuere y la relaciō q̄ de todo ello ſe hiziere la embie a nueſtro conſejo.

OFficiales. [a] Nota tex. q̄ non ſolū correctores, & fieles, ſeu ædiles, ſexmerij, & procuratores, & tabelliones debent ſyndicari, & contra eos debet fieri ſecreta inquiſitio, ſed quoque fit contra iudices fraternitatis, vt in curiis Segobiæ cauetur, petitione. 75. ſed in hoc requiritur ſpecialis prouiſio, vt ibi. Et quoque iudices Meſtæ ſyndicari debēt. vt in dictis curiīs. petitio. 54.

Summarium.

1 Suſpenſio eſt temporalis.

2 Suſpenſio an poteſt eſſe ſine monitione, & ſine cauſæ cognitione.

3 Qui ſuſpenditur, pendente proceſſu, non poteſt ad nouum honorem, nec officium vocari.

[b] Suſpenda. [b] Quæ ſuſpenſio eſt 1 temporalis † vt in lege imperator. ff. de poſtulan. & in lege fratres. ff. de pœnis. cap. ex literis. de conſtitu tenet Bal. in authen. habita. C. ne filius pro patre. 6. colū. nu. 31. ¶ Et iſta ſuſpenſio quando fit propter crimē ad pœnam criminis, 2 poteſt † fieri ſine monitione. vt Innoc. in cap. primo. de exceſſi. præla. in glo. ſuſpendere & etiam ſine cauſæ recognitione, ſi culpa, vel delictū coram iudice fiat. ſecundùm Innoc. ibi. & idē tenet in c. ad hoc. de appella. & iſte text. ibi, Si por la peſquiſa le hallare culpado le ſuſpenda. & ſic q̄ ſine citatione, et ſine monitiōe, habita informatione poteſt eū ſuſpendere ab officio. Sed ſic ſuſpenſo debet audiri in dicta cauſa, & in ea iudex debet procedere vſq; ad condēnationem, vel abſolutionem, vt hîc. ¶ Et 3 iſte †. qui ſuſpenditur, non poteſt proceſſu pendente vocari ad nouum honorem, nec officium. vt in. l. vnica. C. de reis poſtul. lib. 10. & ibi Bart. Plat. & doct. & Plat. in. l. fi. C. de iure fiſci. lib. 10. vbi extēdit etiā ſi non ſit lata ſententia cōtra eū. per tex. in. l. reus delatus. ff. de muneri. & hono.

Iudicū ſyndicatus Caput. 8.

Otroſi que ſe pa q̄ derramas ſe hā hecho ſobre los pueblos y que formas ſe han tenido en las repartir y cobrar y ſi ſe han cobrado en que ſe hā gaſtado y embiere relacion de todo ello al nueſtro cōſejo. Y ſi hallare que algunos repartimiētos, o d̄rramas ſe hā hecho ſin nr̄a licencia y eſpecial manda-

Summarium.

1 COllectam vnam ſolus dominus familiæ debet ſoluere, intellige vt hic.

LEy do de mas de tres mil marauedis arriba condẽne a los que lo hizieron en las penas dela ley[a].

Iudicũ ſyndicatus Caput. 9.

Otroſi ſe informe de los agrauios y ſinrazones y cohechos q̃ han hecho los que lleuaron cargo de los

a Quæ eſt.l.16. tit.primo.lib.7.in ordina.reg. cum l.ſequenti. vi.text. ſimil.huic.in cap. 34. in capitibus correcto. & quæ ibi latè dixi. ¶ Et vltra ibi dicta dic, 1 † q ſolus domin⁹ familiæ debet poni in extimo, & vnam ſolã collectã ſoluere debet. Et ſic, quod pater ſolus debet taxari, nõ aũt filij, nec ei⁹ familia in poteſtate exiſtentes. Sec⁹ in emancipatis. vt tenet Iohã. de Platea.in.l.ſi hi qui.C.de filiis famil. & quẽadmo. pater pro his tenea.li.10. Quod dicit ibi eſſe verũ patre viuente, ſed eo mortuo, quia filij remanẽt, tot incipiũt eſſe patresfamiliâs. vt in.l.pronũtiatio.verſ.cũm paterfamiliâs.ff.de verbo.ſignifi.& tot demonſtrãtur bonorum poſſeſſores.vt in.l.ſi.§.ſi.ff. de bonis damnat.& ideo tot debent fieri libræ collectæ, ſeu extima, quot ſunt fratres. vt dicit tenere Bar.in.l.qui fundum.§.cohæres.in.fi. ff.de excuſa.tut.Sed Bar.ibi nil dicit. ¶ Tamen hoc intelligerẽ, quãdo bona ſunt diuiſa inter eos, aliàs ſolummodo pro vna collecta, ſeu extimo debet ſolui: per ea, quæ tenet Specul.in titu.de clericis coniug.verſ.quid ſi clericus habens bona communi.nu.13.& tenet Bar.in.l.tria onera.ff.de excuſ.tuto.& Iohan.de Plat.in.l.licet.C.de decur. lib.10. vbi dicit non habere locum in oneribus perſonalibus, ſed in realibus. quod nota.

Summarium,

1 Ad bellum, an cogantur ire ſubditi.

a SAcar la gẽte. empre[illegible]dos, y de ſacar[a] la gente para la guerra d̃los moros, y d̃ traer las beſtias y lieuas de pan y vino, y las otras coſas, y de cõprar mantenimiẽtos en los lugares de que lleua el cargo y en ſus comarcas, y embie la informacion dello al nueſtro cõſejo.

a Et ſic, q ſubdi- 1 ti †coguntur ire ad bellum. ¶ Sed in hoc diſtinguẽ. Aut dominus vult inuadere [illegible] pro libito voluntatis, non labo[illegible] reipublicæ, & [illegible] tenentur eũ ſe[illegible] etiam vaſſalli p[illegible]riè. i[illegible]udũ te[illegible]tes al[illegible]o.argu[illegible].c.de [illegible]rma. 22. q. 5. niſi aliud habeat cõſuetudo, vel pactũ. ¶ Aut dominus inuaditur, & tũc ſi timor eſt ſubitaneus, & improuiſus, oẽs apti ad pugnam, vel ad cuſtodiam, tenẽtur fauere reipublicæ: quia hoc caſu etiam clerici tenentur ad cuſtodiam, vt in.c. peruenit.de immuni. eccleſiar. Et facit.c.omni timore. 23. quæſt. 8. ¶ Aut non eſt timor talis, & tunc tenentur vaſſalli propriè dicti. per dictum.c. de forma. & ſimiliter milites veri, id eſt, qui iurant ea, quæ po[illegible]nit gloſ.in.l.penult.ff.ex quibus cauſis maio. ¶ Vaſſalli autem impropriè, id eſt, ſubditi ratione originis, aut domicilij, nil tamen ab eo tenentes, & milites non veri, ſed tantùm reſpecta honoris, quæ prædicta non promittunt, & alij propter hoc non ſunt compellendi. vt tenet Summa Syluestri.in parte, bellum primum.in. 5. q. in fine. quòd intelligit, dummodo dominus de per ſe ſufficiat ex reditibus ſuos, quos habet à loco: quia propter hoc habet gabellas, & reditus, vt eos defendat. dicit eſſe argumet.in capit.princeps.23.quæſti.5. & capit.regnum. Si vero non ſufficit per ſe, tunc omnes tenentur pro ſalute domini. vt patet in capit.ſi nulla.& in dicto capit.omni timore.23.quæſt.8.de qua materia belli, vide Syluestrin. vbi ſupra. & Paul.de Caſtr. & Iaſ.& cæteri docto.in repetio. l. ex hoc iure. ff.de iuſti.& iure.

Summariũ.

Summarium.

1 APpellare an potest iudex condẽnatus à proprio iudice de malè gestis in officio.

2 Appellari an potest à sententia syndicatorum, & an appellatione pendente in executione supersedeatur.

3 Appellari potest à grauamine, vel interlocutoria sententia lata in syndicatu super incidentibus, vel emergentibus in lite.

4 Executioni an mittatur prius sententia contra officialem, quàm contra suos fideiussores.

a APpelle. a Quia officialis condemnatus † à proprio iudice de malè gestis in officio non appellat, & licet appellet, sententia mittitur executioni contra eum. vt est tex. & ibi docto. in. l. nulli officialium. C. quorũ appella. non recipi. & est canonizata in. c. ei q appellat. §. nulli quoq;. 2. q. 6. ☞ Qđ intelligit glo. ibi, qñ officialis, putà nuntius, vel notarius, vel executor condẽnatur ab illo iudice, cuius erat officialis, quia nõ est verisimile, ꝙ iudex ferat cõtra eum sententiam, nisi clarè reperisset delictum, quod sequitur ibi Bartol. in fine. & clarius Paul. de Castro. vbi quoque intelligit, quando condemnatur de delicto commisso in officio. ☞ Secus si condẽnatur super alio, quod concernit patrimoniũ, quia tunc bene potest appellare, licet condẽnetur à iudice, cuius officialis est & gl. in. d. §. nulli quoq;. ☞ Et p illã. l. dicit, ꝙ aliqui dicunt, ꝙ officialis cõdẽnatus à syndicatoribus, nõ põt appellare, quæ lex secũ doct. nil facit, qa illi nõ sunt proprie iudices, sub quibus ipse militauit, nec istud est delictũ cõmissum in officio, qđ ipse exercet sub eis & sic secundũ eũ cessat ratio. Et ita, ꝙ de iure coĩ officialis cõdẽnatus in syndicatu põt appellare, tenet Ang. ibi in quãtũ dicit, si syndicaretur per aliũ. Sed Amod. Iusti. in tract. syndi. in parte, saluo semper, & reseruato, vers. an aũt à sentẽtia. nu. 236. tomo. 14. tract. fo. 189. & hoc intelligere vult in ciuilibus, vel in criminalibus pro delictis nõ pertinentibus ad officiũ, putà de adulterio, furto, & homicidio, vel alio delicto extra officiũ, qa tunc de iure coĩ poterit appellare. vt dicit probare tex. in. d. l. nulli in vers. in eo tantũmodo negotio. iuncta gl. ibi. ☞ Secus est si condẽnatur criminaliter de delictis circa officium, & occasione officij, quia tunc nõ põt appellari. vt Specul. in tit. de appell. §. in quib⁹. versi. tertiò nota. ☞ Et licet supradicta sic teneant dicti doctores cõmuniter,

2 † sunt statuta generaliter disponentia ꝙ à syndicatorũ sententia potestas, & eius familia nõ possit appellare. vt tenet Amod. Iusti. vbi suprà. versi. aduerte. & Paris de Put. in tracta. syndi. in parte, an si statuto. folio. 48. Et ita dicit seruari in capitulis quæ mittũtur in electione. i. in prouisiõe. prout cauetur in nr̃o tex. ꝙ sententia lata in summa. 3000. dipõdiorũ, executioni mãdetur, non obstãte appellatiõe: & si vltra istã summã cõdẽnat, depositũ đ cõdẽnatiõe faciat. Et sic vtitur, si qs nõ impetrat literã cõmunicatã inter senatores cõsilij, in qua cauetur, ꝙ in illis sentẽtiis, quę non sunt de furto, & barateria, sed fuit processum ad sententiam ex officio iudicis, vel ad partis petitionẽ, licet condẽnetur in summa dicta triũ milliũ marabetinorũ, si à cõdemnatiõe appellat in forma, appellationem deferat iudex, & in executione supersedeatur cũ fideiussione data à iudice đ soluendo dictam condẽnationem, si sententia fuerit confirmata per dictos senatores: quę prouisio certè fuit acordata, ad euitandas molestias iudicum, & semper dictam prouisionẽ obtineo anteaquã syndicarem. Et ista prouisio, quæ solet dari iudicibus, iubetur custodiri per. l. 15. in pragmaticis factis Toleti, anno. 1539. per nostrum Carolum. & quia nõ est impressoribus tradita, eius tenor talis est.

Iudicũ syndicatus Caput. 10.

OTrosi faga executar las sentencias que diere contra el assistente, o gouernador, o corregidor y sus officiales. Y que restituyã y paguen qualquier quantia seyendo la condemnacio de tres mil marauedis y dẽde a yusso aunque el condẽnado appelle [a] y el le otorgue la appellacion que de la tal sentencia se interpusiere. Reseruando despues de pagada la tal cõdemnacion su derecho a saluo al dicho assistente, o gouernador, o corregidor, o sus officiales para q̃ la puedã

Don Carlos Por la diuina clemencia emperador semper Augusto, rey de Alemaña, y el mismo don Carlos por la gracia de Dios rey de Castilla, de Leõ, de Aragon, de Nauarra, de Granada, de Toledo, de Valẽcia, de Galizia, de Mallorcas, de Seuilla, de Cerdeña, de Cordoua, de Corcega, de Murcia, de Iaẽn, de los Algarues de Algezira, de Gibraltar, conde de Flandes y Tirol. &c. A vos el q̃ es, o fuere nro corregidor, o juez de residencia de la ciudad de tal, o vro lugar teniẽte enel dicho officio y a cada vno de vos. Salud y gracia sepades que fulano corregidor dessa dicha ciudad nos hizo relacion por su peticion, diziendo, que el se temia y reclaua que en la residencia que le haueys de tomar, o haueys tomado y tomays en las condemnaciones que le han sido y fueren hechas que fuessen de pleytos sentenciados entre partes, diziendo hauer mal sentenciado, o hecho de pleyto ageno o suyo proprio, que le apremiariades a que pagasse, o depositasse las tales condemnaciones en lo qual recibiria mucho agrauio suplicando nos vos mandassemos que las condemnaciones que no fuessen de cohechos, ni baraterias, que sentenciassedes contra el y sus officiales si en tiempo fuesse appellado no le apremiassedes a que depositasse, ni pagasse, las tales condemnaciones conforme a los capitulos de corregidores, y juezes de residencia, o como la mi merced fuesse. Lo qual visto por los de mi consejo fue acordado que deuiamos mandar dar esta nuestra carta para vos en la dicha razon & nos tuuimos lo por biẽ, por la qual vos mandamos que las condemnaciones que ouierdes hecho en la dicha residencia que tomardes, tomays, o haueys tomado al dicho fulano corregidor que ha sido, y a sus officiales en essa dicha ciudad y a qualquier dellos que fueren de cohecho y barateria, o cosas mal lleuadas hagays que las que fueren de tres mil marauedis abaxo las paguen luego, y las que fueren de tres mil marauedis arriba, hagays que las depositen, segun y como se contiene en los capitulos de corregidores, y juezes de residencia que cerca desto disponen sin embargo de qualquier appellacion, o appellaciones que por parte del dicho fulano, y sus officiales, o qualquier dellos hayan sido y fueren interpuestas de las dichas condẽnaciones, y en quanto a las otras condemnaciones que ouierdes hecho, o hizierdes contra el y contra los dichos sus officiales de los pleytos que les han sido mouidos sobre las sentencias y mandamientos que dieron en las causas que ante ellos pendieron entre partes, o de officio en el tiempo de sus officios, diziendo hauer mal sentenciado, o hecho de pleyto ageno suyo proprio si ellos, o qualquier dellos appellaren, o ho uieren appellado de las dichas condemnaciones o otorgaldes la tal appellacion, para que la puedan proseguir ante los de nuestro consejo y sobreseed en la execucion dellas durante la pendencia de los tales pleytos, y si contra el tenor y forma de lo susodicho houierdes hecho alguna execucion contra el dicho fulano y contra sus officiales y fiadores lo repoued y hazed restituyr lo que les estuuiere executado y houieren pagado, dando primeramente fianças llanas y abonadas en essa dicha ciudad que pagaran todo lo que contra ellos por los del nuestro consejo fuere juzgado y sentenciado, y no fagades ende al por alguna manera so pena de la nuestra merced, y de diez mil marauedis para nuestra camara. Dada en tal parte, a tantos dias de tal mes y de tal año.

¶ Et an potestas poterit appellare, non obstante statuto, & capitulo in prouisione, seu electione posito, vide dictum Amod. & Parid. de Puteo. vbi supra. ¶ Et dictum Pari. de Puteo folio. 50. in parte, an stante. vbi si stante. l. vel priuilegio. ꝙ à sententia syndicatorum quis non possit

3 appellare, si ipsi iudices proferant † aliquam interlocutoriam in incidentibus, vel emergentibus in lite, vel aliud grauamen inferant super aliquo articulo, si potest appellare. Et tenet ꝙ sic saltem cum causis legitimis authoritate Bald. in lege incerti, C. de interdi. vbi dixit in repeti, in fine, ꝙ licet non appelletur à sententia lata in possessorio, potest appellari ab emergenti, vel incidenti. secundùm Innocen. in capit. significauerunt. de testibus. quando emergens non habet naturam principalis quia examinatur iustitia eius seorsum, à principali secus si ex eadem non dependebat, quia tendit ąd idem, & sit eadem ratio. argumen. legis finalis de senten, facit lex si ex causa. §. nunc videndum. de mino. secundùm Baldum ibi. & in lege prima. C. si de moneta posse. fuer. appellat. de quo per dictum Paridem de Puteo. vbi suprà.

¶ Sed circa istam executionem, quæ debet fieri ex sententia lata contra potestatem, quæri po-

4 test, an † mittatur prius executioni contra eum, quàm contra suos fideiussores. In hoc teneo indubitanter, quòd prius debet mitti executioni contra potestatem, quia fideiussor non potest cõueniri, nisi excusione pręcedẽte, dato ꝙ renunciasset beneficio ꝺ fideiusso. vt tenet Rodericus Suarez

Suarez in lectura.l.2.titul. De los emplazamientos. for.ll.lib.2.col,55.versi.ex prædictis.in foro per tex.quem dicit esse famosum in.l.*.§.fi.ff.de administra.rerum ad ciui.pertinen.& ibi Bar.& Alex.in additio.& tex.& ibi Bart.in.l.prima.C. de conueni. fi.debito.lib.10.& Bertachi. de Firm. in suo aureo repertorio.in parte.fideiussor officialis. & Paris de Puteo in dicto tract. syndicat. in parte subiicio.nu.11.in fine. folio.121.in libro portatil.& ibi additio. & Amodeus Iusti. in dicto tract. in parte, pro quo domino Iohanne & officialibus solẽniter fideiusserunt.versi. 5.cũ sequentibus. num.207, &.208. tomo.14.tracta. folio.187.allegando Bart.in. l. prima. ff. de administra. rerum ad ciuita. pertinen ☞ Tamẽ dicit, ꝗ si in obligationibus fideiussorum renũtiatur priuilegio excussionis, & omnib' aliis beneficiis poterunt conuenlri, non excusso principali, secundum doct.in authen. præsente. C.de fideiusso. & quia hodie in instrumentis renũtiatur, sentẽtia lata contra principalẽ, mãdatur executioni cõtra fideiussorẽ.l.fi.C.de re iudi. dũ modo sit lata intra tps à statuto pręfixũ. & petitum sit intra.30.dies, vt dictum est suprà in. c. 3. in glo. Pregonar.nu.10.& ideò consulet syndicis vt capiant fideiussionem latè vt comprehendat dictis renuntiationibus, & omnem causam, & quòd potestas, & officiales promittant soluere omnem condemnationem, quæ fiet de ipso potestate, & officialibus, & familiæ quomodocunque & qualitercunque, & ex quacunque causa in dicto syndicatu, & etiam si fuerit appellatum per iudicem appellationis iudicatum, aliàs fideiussores non tenentur ad condemnationem latam per iudicem appellationis lege Græcæ. §. post litem. ff.de fideiusso, & per alia iura, vt ibi per eum.

seguir en el cõsejo[b] y no ẽ otra parte alguna. Pero si la condenacion fuere de mas quãtia y el condenado appellare de la sentẽtia en tiẽpo y en forma dui da, mandamos que el pesquisidor le otorgue la appellacion, y el condẽnado sea tenido de poner y põga en depo sito antes q̃ le sea otorgada la appellació, lo q̃ mõtare la condẽnació en poder de persona fiable[c] q̃ el juez de re-

b **En el consejo.** [b] Idem cauetur de iure cõmuni, quia talis causa appellationis debet tractari coram superiori administranti officium. vt tenet Amod. Iusti.in tracta.syndica.in parte, Saluo semper reseruato.versi.& quando liceat appellare.per tex. in lege prima. C. vbi de ratio. agi opor. & dicit notare glo.in lege prima. C.ad legem Iuli.repetend. ☞ Et debet se præsentare cum processu, vt hic. ☞ Et an appellatio sit deserta, quia non præsentauit processum infra terminum styli curiæ, vide Matthæ.de Afflictis decisione.79.

Summarium.

1 Depositarium tutum iudex non eligens, est in culpa, & tenetur.

2 Iudices recipientes malos fideiussores, qui ex officio tenentur recipere bonos, obligantur ad interesse partis, vel reipublicæ, quando respublica læditur, nisi fideiussores appobentur pro idoneis.

c 1 **Fiable.** [c] Aliàs si iudex depositarium tutum non † eligit, est in culpa, & tenetur.tenet Bar.in.l.si soluturus.ff.de solu. nu. primo, & Bal.in.l.acceptam.C de vsuri.col.4.q. 9. ☞ Tamẽ putat Bar.in.d.l.si soluturus.ꝗ si quis elegerit in depositarium numularium talem, de quo omnes diligentes communiter confiderent, ꝗ satis sit, & excusatur vt nõ possit imputari culpa, dicit ꝗ facit ad hoc.l.eũ.§.fi.ff.cõmoda. ☞ Et facit in simili, quod tenet Bald.in tractat.statu.in parte, caueré.& in authen. generaliter. C.de episcopis & cleri.ꝗ iudices † qui recipiũt malos fi- 2 deiussores, qui ex officio tenentur recipere bonos, obligantur ad interesse partis, vel reipublicę quando respublica læditur, quod dicit esse mentitenendũ, & idem tenet Hippol.de Marsi.licet de supradictis nullam faciat mentionem in repeti.rub.de fideiusso.nu. 345. per tex.in.l.fi. & ibi docto.C.de magistratis conuenie. ☞ Tamen dicit, ꝗ est dare remedium, vt iudex non teneatur parti ad interesse, etiam si receperit fideiussorem minus idoneum, putà, ꝗ faciat, ꝗ approbetur fideiussor ꝓ idoneo, & sufficiẽti anteaquã ipsum pro sufficienti acceptet, & tali casu in nullo tenetur, sed tenetur ille approbator. Ad quod dicit

eſſe tex.notabil.in.l. cū oſtēdimus.in fine. ff.de fideiuſſo.tuto.& facit tex. in.l.1.§. ſciendū.ff.de magiſtris cōueni.& tenet Iohā.de Plat.in.l.1.C. d̄ diſcuſſori.lib.10.nu.4.& Bar.in.l.1.C.d̄ periculo nomina.lib.11.& tenet Fran.Luca.in tract. de fiſco.nu.63.tomo. 6.tract.fo.8.&hāc partē firmat Alexā.in.l.ſi verò.§.q ꝓ rei qualitate. ff. qui ſatiſdare cogā tur.2.col. & Ang. in tracta.malefi. in parte. pro quibus Antonius fideiuſ ſit.pē.colū.in primo verſ. Et ad intellectum. d.l.cùm oſtendimus.§.fi.vide Iohan. And.in regula.qui tacet.de regulis iuris.in.6.& Cy.in lege inuitus. C.de procurato. & Abb.& docto.in cap.nonne.de pręſumptio.& per alios doctores relatos per Hippolyt.de Marſi.vbi ſupra.quem vide.Cuius opera in mente habeas, licet parum ex bonis ſortunæ habuit,ſicut omnes literati habemus. & vide latiſsimè per Parid.de Puteo.in dicto tracta.ſyndica. in parte, ſi iudex maleficiorum.folio.121.

ſidencia nombrare[d] para que ſi fuere confirmada por los del nueſtro conſejo la ſentencia ſe pague la condēnaciō del tal depoſito

Summarium.

1 ELectio depoſitarij pertinet ad iudicē,& ille intelligitur locus legitimus,vel tutus,vel depoſitarius ſufficiēs,qui iudici videtur congruus.

2 Depoſitum factum apud eum, de quo omnes diligentes communiter confidebant,licet fiat ſine iudicis authoritate,valet.

3 Iudex poteſt ſeipſum eligere in depoſitarium, & poteſt eſſe fideiuſſor partis.

4 An quis cogatur eſſe ſequeſter.

5 Si ſequeſter reſtituitur mandato iudicis, ſtatim eſt liberatus.

6 Si ſequeſtrum fiat penes perſonā eccleſiaſticam iudex ſecularis poteſt præcipere,ꝙ illud reſtituat.

d **Nombrare.** [d] Idem probat text.& ibi Bar.in.l. ſi ſolutur⁹.
1 ff.de ſolutio. vbi electio † depoſitarij pertinet ad iudicem. Et ſic quando dubitatur de depoſitario, vel de loco tuto,iudex eligit ad petitionem partis,vel offerentis, & ille intelligitur locus legitimus,vel tutus,vel depoſitarius ſufficiēs,qui iudici videtur cōgruus,& etiā debet poni in tali pſona,& in tali loco,ꝙ creditori ſit facilis pſecutio.vt notat Bal.in.l.acceptā. C.d̄ vſu.1. col.nu.2. qd̄ dicit ibi eſſe verū in d̄poſito iudiciali.Sed in extraiudiciali d̄ponēs eligit locū,vel pſonā,put ſibi placet:q̄a d̄ eo,qd̄ d̄ponitur,nō eſt cōtrouerſia.vt dicit notari in.l.ita aūt.in princip.ff. de admi.tuto.& in.l.debitor.ff.d̄ nego.geſtis. ¶ Adde tñ,ꝙ
2 ſi depoſitū fiat † apud eū,d̄ quo oēs diligētes coīter cōfidebāt,licet fiat ſine iudicis authoritate,valet qa videt̄ id eſſe.vt additiōator Bal.in.d.l.acceptā.in.2.additiōe.

cō las coſtas. Y eſto fecho ſea oydo el cōdēnado enel nr̄o conſejo preſentandoſe cō el proceſſo en tiēpo y d̄ otra guiſa no ſea oydo.

allegādo Bar.& alia iura in.d.l.ſi ſoluturus. ¶ Et
3 ibi quoq; tenet,ꝙ iudex pōt ſeipſum † eligere in depoſitariū,allegādo Fulgo.in.l.ſi fideiuſſor.§.fi. ff.qui ſatiſdare cogā. de quo vi.ibi Iaſ. nu.2.vbi Iaſ.dicit,ꝙ pro iſta parte eſt gl.ordinaria in.l.ſenatuſcōſulto.§.fi.in glo.fi.in verſi.deponatur.ff. de offi. præſi. qd̄ pōt fieri vel penes iudicē, vel penes aliū.& ita tenet Bal.Roma.& Alex.in.d.§.fi.qui incipit,ſatiſdatū.& facit tex.in.d.l.acceptā. ¶ Et facit quoq;, ꝙ iudex pōt eſſe fideiuſſor partis,vt dixi ſuprà.in.c.3.in glo. Apregonar.in
4 fi. ¶ Sed dic, ꝙ nemo † cogitur eſſe ſequeſter cū ſuo damno,vt tenet Bal. in.d.l. ſi fideiuſſor in.2. lectura.nu.2.per tex.in.l.fi..C.de bonis autho.iudi.poſsi.ibi,non concedentur. & idē tenet Bart. in.l. Iulian⁹.C.de agricol.& cēſitis.lib.10. & Angel.& Alex.in.d.§.ſi ſatiſdatum.nu.10. & Iaſ.ibi nu.3. ¶ Quia ſeq̄ſter obligatur ex quaſi cōtractu, vnde tenetur actionē præſcriptis verbis.vt in.l. ſi oleū. in principio.ff.de dolo.& ibi Bar.ſed nemo inuitus cogitur cōtrahere,vel quaſi contrahere, vt in.l.nec emere.C. de iure delibe. Poſtquā aūt voluntariè accepit,nō pōt propria authoritate relaxare,niſi ex iuſta cauſa.ſecundū Iaſ. ibi in d.§.ſi ſatiſdatū.nu.4.& Bal.in rub.C. ꝙ cum eo.
5 ¶ Tamen ſi ſequeſter mādato † iudicis reſtituitur,ſtatim eſt liberat⁹,ſecundū Iaſ.vbi ſupra per tex.notabil.in.l.fi.§.pē.verſi. per ſuam interlocutoriā.C.de bonis authori.iudi.poſsid. Qui text.
6 eſt notabi.ad aliud, ꝙ ſi ſequeſtrū † fiat penes pſonā eccleſiaſticā,ꝙ iudex ſecularis pōt p̄cipere, ꝙ illud reſtituat.& vi.Bal.ī.d.l.acceptā.1.col.vbi tenet, ꝙ talis cleric⁹ depoſitari⁹ pōt cogi ad reſtitutionē depoſiti officio iudicis ſecularis,ſed non proceditur cōtra eum per modū iudicij,ſed executiuè ſecundùm Iaſ.vbi ſupra.quod nota.

Ropa

Iudicũ ſyndicatus Caput. 11.

Otroſi, q̃ ſe ſepa ſi el aſsiſtente, o gouernador, o corregidor o ſus alcaldes y ſus officiales han lleuado ropa, o poſada[a] ſin la pagar, y ſi hã lleuado otro salario de alcaldias mayores y ordinarias y alguazilazgos, o merindades, o mayordomias, o almotacenias d̃ mas de ſu ſalario[b], o por otra razon alguna, y ſi lo ouiere lleuado lo faga reſtituyr a quien hallare que perteneſce.

[a] Ropa, o poſada. Id tenet tex. in cap. 8. ſu fine. in capitib' correctorũ. & ibi latè dixi in gloſſ. Saluo por ſus dineros.

[b] Salario. Simil. tex. & ibi dixi in. c. 1. in capitibus correctorũ in gl. Mas ſalario. vbi latè de iſtis ſalariis.

Iudicũ ſyndicatus Caput. 12.

Otroſi que ſe ſepa ſi ſe han viſitado los terminos por el corregidor, y executando las ſentencias ſegun le fue mãdado[a]. Y anſi miſmo ſe informe como y de que manera el dicho corregidor y ſus officiales han guardado y fecho guardar todo lo que les fue mandado en los capitulos del memorial, que ſe da a los corregidores. Y la informaciõ d̃ todo eſto la traya, o la embie al nr̃o cõſejo.

[a] Mandado. Vt in cap. 6. in capitibus correctorum. & ibi dixi de iſta viſitatione terminorum.

Iudicũ ſyndicatus Caput. 13.

Otroſi que el ni ſus officiales no lleuẽ derechos doblados[a] ſaluo como los lleuan los ordinarios no hauiendo corregidor.

[a] Doblados. Vi. text. in. c. 1. in capitibus correcto. & quæ ibi dixi in glo. Ni lleuara. & in glo. Ni cõſentira. & in gloſ. Fueren pueſtos. tex. in. c. 7. quæ & ibi dixi.

Iudicũ ſyndicatus Caput. 14.

Otroſi que no lleuen ni conſientan lleuar a ſus officiales acceſſorias, ni viſtas de proceſſos por las ſentencias q̃ ſe dieren.[a] Y q̃ eſto aya lugar aſsi miſmo aun que los tales juezes de reſidencia conozcan por cõmiſſion nr̃a.

[a] Dieren. Similis tex. & ibi latè dixi in cap. 9. in capitibus correctorum. vbi vide in glo. aſſeſſorias. & in glo. Por comiſſion. & in glo. De la ley.

Iudicũ ſyndicatus Caput. 15.

Otroſi que no lleuen ni conſiẽtan lleuar a ſus officiales los derechos de execucion por ningun cõtracto, ni obligacion, ni ſentencia de que le pidieren execuciõ faſta que el dueño de la deuda ſea pagado[a], o contento, o las partes ſe concertaren y no lleue mas de vn derecho ſegun lo quieren y diſponen las leyes.

[a] Pagado. Similis text. in. c. 10. in capitib' correctorum. vbi de tota iſta materia iſtius capituli ſcripſi.

a Iuzgada. a Similis text.& ibi dixi in c. ii. in capitibus correctorum. Sed iam istæ septenæ sunt cameræ regis, & nõn iudicum,nec algazelorum,nec merinorum.vt in cap.12.in dictis capitibus correctorũ.& ibi dixi.

Sũmariũ

1 IVdex an potest condẽnare in quisitum ad restitutionem dãnum passo sine eo,q pars petat.

Iudicũ syndicatus. Caput. 16.

OTrosi q no lleuẽ se tenas d ningũ furto sin q primero sean cõdẽnadas por sen tẽcia passada en co sa juzgada y la par te que recibiere el hurto sea primera mente contenta y pagada b del hurto,

b Pagada. b Facit tex.in l.2.titul.13.lib.4. for.ll. Sed circa hoc põtest dubitari de quæst. quæ occur rit quotidiẽ,quan do iudex procedit ex officio suo contra furem propter res furatas,si 1 iudex † potest cõ demnare inquisitum ad restitutionem damnum passo sine eo,q pars petat.Quod videtur per text.in l. prima.ff. de concussio.ibi ablatum eius, & omni tempore præses prouinciæ iubet, & delictum coërcet. & in lege pẽ.ff.de calumnia.ibi , restitui iubeat: & pœnam irroget.& in lege si quis seruũ. C. ad l.Fauí.de plagia. ibi , soluta pœna restitui faciet. & tenet Bald.in l.prima.C.de appella.&dicit,q fur in eadem sententia mittitur ad furcam,&con demnatur ad restitutionẽ male ablatorum,& dicit se ponere vnũ nouum ibi,q vbi ponitur pœ nã mortis.potest cumulari ciuilis,& criminalis: De quibus omnibus vide per Feli.in.c.cũ opor tẽt.de accus.pẽ.col.vsq;ad finẽ.addeũdo Ang. in l.si vacantia.C.de bonis vacan.lib.10.in fine. vbi arguendo pro & contra concludit, q iudex potest condẽnare inquisitus ad restitutionem dã num passo,pro quo vi.Bar.in l.defuncto.in fine. ff. de publi.iudi. & in l.pẽ.ff.de calũnia. Bart. & Bal.in l.2.C.de edendo.ad finem.dicens,q si ex processu inquisitionis probatur damnũ,vel inte resse partis,qui non interfuit processui , & quis condẽnatur super eadem inquisitione, potest con dẽnari super interesse partis sine alio processu.al legat Innoc.in cap.cũm oporteat.de accusatio.la tè & eleganter idem Bal.in repeti.l.cunctos populis. C.de summa tri.& fid.catho. versi.incidenter iuxta hoc quero.vbi hoc limitat, & dicit hoc esse verum,dummodo delictum constet ex confessione inquisiti,quia tunc condẽnatur ad resti tutionem ablatorum: secus si delicto cõstet ex contumacia, vel per testes,per ratiões, de quibus ibi per eum. Ex quibus est confirmata opi.Innocẽ. in dicto cap.cum oporteat.de quo per doctorem del Castil lo in l.48.in legibus de Toro.in glo.A restituyr.3.&.4.col. vsq; in fine.de qua materia vltra eũ vide Pãrid. de Puteo. in tracta. syndicat.in parte, sequitur modo alia questio.fo lio.82.vbi latè. & Alex.in additio.ad Barto.in lege.interdũ.§. qui furem.ff.de furtis.& decisio.Tolosa. 22.in ordine. & per Angelum. in lege prima. ff. de publi. iudiciis.

Iudicũ syndicatus. Caput. 17.

Otrosi que no lleuen ni executen penas algunas de las que disponẽ las leyes sin q primeramente las partes sean oydas y vencidas y sentenciadas como se contiene en el memorial de los corregidores.

Iudicũ syndicatus.Caput.16.finis. Sequitur caput. 17.

a Corregidores. a Vt in cap.11.in capitibus correctorũ & ibi dixi.

Summarium.

1 GAbellæ debent diuidi inter diuites & pauperes secundũ facultatẽ,& tractus,& non secundũ munus personarũ. Et si perperã æstimãtur,restituitur qs,pbãdo verã ęstimationẽ.

2 Gabellę anteaquam exigantur à vicinis debet eis fieri notificatio, vt præparent se ad solutionem.

3 Aestimatores gabellarum tenentur ad id,in quo male æstimant.

Demandar.

Iudicum syndicatus.caput.18.

Otrosi, que guarden y fagã guardar a sus officiales las leyes de nuestro quaderno d̃las alcaualas q̃ dã orden enel de mandar[a] proceder, y executar, y lleuar d̃ los derechos enlos pleytos delas alcaualas, de manera q̃ los labradores y officiales y gente del pueblo no sean fatigados contra el tenor y forma de las leyes del quaderno.

Iudicum syndicatus.caput.19.

Otrosi mãdamos que el dicho juez tome las cuẽtas delas penas al escriuano del concejo presente el corregidor[a]. Y delante el escriuano q̃ fuere diputado, para escreuir las

a Demandar[a] Similis ex tex.ad literam in.c.1.4.in capitibus correctorũ. Et vltra ibi dicta dic, ꝙ quando ciuitas accipit istas gabellas, hoc est. Se encabeçona, debent diuidi, & exegi † inter diuites &
1 pauperes secundum facultates, & tractus, & non secundum munus personarum. vt est glo.in.l.1.C.d apochis publi. libro.10.in parte in opes.cuius contrarium aliquando assolet fieri, & malè.nam plures diuites releuãtur, & pauperes grauantur. & super hoc prouidet dicta.l. debet enim equaliter fieri distributio æstimi collectarum, & gabellarum.de quo per Bar. & latius per Plat.ibi, quia potentiores consueuerunt minores opprimere.vt i.l.1.C.ne lice. poten.& in.l.1.C.de censi.lib.11. ideo rectores prouidere debent, ne fiant eis oppressiones.vt in.l.illicitas, ǁ ne potentiores.ff.de offi præsi.vi.tex.& ibi latè dixi in.c.6.correctorum.in glo. Los pobres. In tantum, ꝙ ille cuius bona sunt propter eam estimata, poterit infra annum restitui, probando verã æstimationem, quæ erat tempore estimationis, nõ quę fuisset ante, cum pretia rerum varientur.vt in.l.3.C.de rescin.vendi.post annum. verum nõ restituitur, nisi sit minor, vel absens.vt tenet Iohan.de Plat.in.l.susceptores.la.2.C.de suscepto.& arca.lib.decimo. Et adde, ꝙ antea quàm istę
2 gabellę exigantur † à vicinis quãdo sunt cõuẽti cum arrendatoribus, & publicanis, vel qui sunt taxati à ciuitate, debet eis fieri notificatio, vt se præparent ad solutionem dictarum gabellarũ, & tributorum faciendam, aliàs exactores puniẽtur. vt est tex.iuncta glo.in parte, quot annis. in l. precipimus.C.de cano. largi.tit.lib.10. & ibi Iohan.de Plat. Item dic, ꝙ isti taxatores bono
3 rum & patrimoniorum †, & aliorum remanent obligati, & tenentur ad id, in quo malè æstimãt, siue æstiment pro gabellis, & collectis publicis imponendis, qui etiam vocantur per equatores, siue ad priuatum commodum. vt est tex.& ibi Iohan.de Plat.in.l.prima.C.de discusso.mi. Et & sic patet, ꝙ si pauperes grauantur in talibus æstimationibus, possunt agere contra estimatores.quod nota.

Summarium.

1 RAtiones syndicorum, & aliorũ administratorum publicorum, redduntur in publico, & generali consilio.

a Corregidor[a] Quia redditio rationis receptorum, & datorum à publico administratore, debet fieri in aperto, & non in secreto. Et ideo in pluribus lo
1 cis rationes † syndicorum, & aliorũ administratorũ publicorũ reddũtur in publico, & generali concilio. vt tenet Iohan.de Plat.in.l.securitatis.C.de susceptori.& arca.lib.10.& ideo in multis ciuitatibus, & villis, dum hæc cõputatio redituum ciuitatis, vel fisci redditur, tangitur cymbalum, vt omnes ipsius populi, si volũt, veniãt ad dictam rationem videndam.

b Mandado[b] Circa hoc vi.tex.i.c.45.in capitibus corrector.& ibi dixi.

Summarium.

1 IVdex, qui liberat captũ à carcere, sine eo, ꝙ soluat cõdẽnationem, tenetur, si cõdẽnatus non est soluendo.

2 Fisco cõpetit duplex remediũ, p debito fiscali.

3 Iudex extrahens captum à carcere ante sententiam non tenetur, si fideiussoribus relaxauit: quia in pœnis habet fiscus ius post sentẽtiã.

Cobrar,

dichas penas. Y se informe si ha cobrado el dicho escriuano de cōcejo todas las penas en que el corregidor y sus officiales hā cōdēnado. Y si el dicho escriuano, que para ello fuere diputado ha assentado en su libro todas las condēnaciones y las ha notificado al dicho escriuano de concejo en el termino q̄ deuia, o si el dicho corregidor ha condēnado algunas penas ante otro escriuano, y no ante aq̄l como le esta mādado[b], o si a culpa, y cargo de algūo dellos se ha perdido y dexado de executar algo d̄las dichas penas, y tēga cargo delas cobrar[c] assi aquellas como las q̄ cōdēnare el tp̄o q̄ alli estuuierē, y las embie cō qen ēbiare la residēcia y embie la cuēta[d] y razō

teutiam, quia tunc non tenetur, si fideiussoribus relaxauit: quia in pœnis fisc⁹ habet ius post sententiam, non ante. vt Bald. in. l. fi. quarta colunm. C. de fructi & litis expen. per authen. bona dānatorum. C. de bonis damna. plenius per Alex. in. l. rescriptum. ff. de pactis. numero octauo. & ibi glo. vbi allegat Bar. in. l. post contractum. ff. de donatio. vbi tenet, ꝙ ante sen tentiam non habet fiseus bona hypothecata, quia ante dictā sententiam nullum ius habet. vt in. l. iudiciorum. ff de actio. & obliga. & in. l. ejus qui delatorem. in principio. ff. de iur. fisci. & in. l. si qua pœna. ff. verbo. signifi. sed post sententiam sic: qoia cùm per sententiam quasi contrahatur, vt in. l. 3. §. idē scribit. ff. de pręt. & pari ratione per quasi contractu, fiscus habet habet hypothecam, vt in. l. aufertur. §. fiscus. ff. de iure fisci. Quæ opinio est verior. secundùm Alexand. vbi suprà tenet Angel in. l. si quis post hac. C. de bonis præscrip. in fine. teneat, ꝙ à tempore litis contestatæ bona intelliguntur confiscata fisco: quia sua ratio non obstat. Nam licet per litem contestatam quasi contrahatur, est verum quantum ad hoc, vt quis sit astrictus instantię, non autem pœnæ, in qua quis condemnandus est per sententiam. vt declarat Bar. in. d. §. idem scribit. secundùm Alex. in. d. l. rescriptum. quem vide. & similis glo. in in. d. l. aufertur. §. fiscus. ff. de iur. fisci. & in. l. in summa eius. tit. & Guido pap. singul. 505. & Iohan. de Plat. in. l. vnica. C. de pœnis fiscali. lib. 10. nu. 2. & ibi Luc. de Pē. & Fr̄acis. Lucanus in tracta. de fisco. in prima parte, num. 74. tomo. 6. tracta. folio. 8.

[c] Cobrar[c]. Scilicet ex condē natis, si soluendo
1 sunt †, alias recuperet: ab ipso iudice, qui captum liberauit à carcere sine solutiōe pœnæ. tex. in. l. 1. C. de magistris conuenien. & in. l. aduersus. C. eod. & iudici incumbit probare esse soluendo. tenet Saly. in. l. magistratib⁹. C. eod. tit. qa pœnæ maleficiorum dicuntur fiscalia, & bona vacantia, & turpia lucra vt per Bald. in. cap. primo. vltima columna. in tit. quæ sint regalia in versi. feudo. ¶ Et pro tali debito fiscali
2 cōpetit fisco † duplex remedium, scilicet excussio personalis, & realis. & potest vti successiuè quo vult vt tenet Iohā. de Plat. in. leg. nemo carcerē. C. de exacto. tribu. lib. decimo. column. 4. numero. 16. versi. tertiò collige. ¶ Et si iudex extraxit à carcere cōdēnatum, solutione pœnæ non facta, quia sibi competebat dicta excussio personalis, & realis, soluat fisco de suo arg. in d. l. prima. Secus si iudex extraxit
3 † à carcere ante sē.

Summarium.

1 IN rationibus debent officiales scribere quantum sit acceptum, & quantum sit & erogatum.
2 Officiales syndicantur de subtractis ex pecunia publica.
3 Bona dicuntur in fiscum incorporata per apprehensionem, vel descriptionem in libro.
4 Receptores non possunt pecuniam publicā in suos vsus conuertere, vel mutuò accipere.

[d] Cuenta y razon[d]. Officiales isti, ad cuius
5 officium spectat publicas describere † rationes, debent scribere quantum sit acceptum à collectoribus, quantùm verum sit pro annos & salariis militantium erogatum, & alia, de quib⁹ per Iohā.

Iohã. de Plat.in.l.nullus.C.de tabula.& scribis.
lib.10.❡Et illi officiales syndicantur de subtra
2 ctis†ex pecunia publica,si ea quoquomodo in
tercipiant,vel alio metallo contaminent.vel ra
dant,vel si in libris,seu in tabulis publicis dele
uerint,vel mino-
rem pecuniã scri-
pserint,quàm per
ceperint.vt in.l.1.
&.4.ff.ad.l.Iulia.
pecula.& in.l.qui
tabulam.vt tenet
Pari.de Puteo.in
tract.syn.in parte
syndicantur etiam
officiales.fol.34.
vbi vide de pœ-
na imposita con-
tra supra faciẽtes.
❡Et ibi quoq; in
num.3.dicit,ꝙ hę
3 †pœnę,seu bona
dicuntur in fiscũ
incorporatæ ꝑ ap
prehensionẽ, vel
descriptionem in
libro.vt in.l.si qñ.
& in.l.fi.C.de bo
nis vacan.lib. de-
cimo.& in.l.facul
tas.C.de iure fisci.
eod lib.vbi Bar.te
net,ꝙ per dpictio
nem armorũ etiã
sit incorporatio.
& glo.in.l.pacta
conuenta.in fine.
ff.de contrahen.
emptio.& dicit,ꝙ
quãdo est scripta
in libro procura-
toris Cæsaris.
❡Quinimo tenet
Paris de Puteo.
vbi suprà,ꝙ rece-
ptores†non pos-
4 sunt pecuniampu
blicam in suos vsus conuertere,vel mutuò acci
pere,nec in aliam vtilitatem trãsferre.& Plat.in
l.minimè.C.de susceptori.& archar.lib.10.nec
eius officiales possunt talem pecuniam in vsus
suos conuertere,nec cum ea negotiare.vt.d.Io-
hã.de Plat.in.l.cõperimus.C.de nabicula.lib.11.

de todo ello alos del nuestro consejo para que se faga cargo dellas al nuestro limosnero, y la dicha cuenta vẽga firmada de los dichos dos escriuanos, y del corregidor, si alli estuuiere. Y sepa si enel cõdẽnar, y el escreuir y recebir delas dichas penas se ha guardado en todo lo que se mãda guardar por el memorial[c] delos dichos corregidores.

Iudicũ syndicatus. Caput. 20.

OTrosi, mãdamos que luego[a] acabados los dias dela residencia embie la

in fine.& Philippus Deci.consi.6.& Bonifa.de Vitali.in tract.maleficiorũ.in parte,de residuis.& Angel.de Aretio.in.§.sunt præterea.Institu.de publi.iudi.vbi tenet,ꝙ si aliquis habet aliquam administrationem publicam,& ex ea aliquid in suum vsum cõuertit,incidit in pœnam tertię partis.vt posui in.c.45.in capit. prætorũ supra in glo.Ni tomar.& ibi vide.❡Quibus adde,ꝙ administratores,qui non reddiderunt domino plenè rationes,& nõ perfectè omnia,quę ex publico acceperunt,in libro scripserunt,appellantur prædones,& condẽnantur in quadruplum. tex.in.l.excellentia.C.de erogatio.milit.lib.12.& Paris de Puteo.in tract.syndica.in parte officiales finito officio.fol.224.quasi in fine.

c Memorial. Vt in capit.45.in capitibus correctorum.

Summarium.

1 MOx,illicò,statim,quando dicatur.
2 Legatione finita,an statim amittatur priuilegium.
3 Quousq; quis non potest recuperare possessionem dicitur quis recuperare incontinenti.

a LVego. Quando in isto tex. dicatur statim, mox,illi-
1 cò†.Bar.in l.prima.§.qui præsens.ff.
de verbo.obliga.tract.& ibi ꝑ Imol.latius.Adde tu dictis eorum ea,quę pulchrè notat Bar.& alios in.l.fructos.ff.solut.matri.& per Bald.in.l.Gallus.§.ille casus.ff.de liber.& posthu.vbi dicit,ꝙ variis modis accipi possunt dictæ dictiones,& aliquando denotant longum interuallũ.vt in.c.si quolibet.20.q.2.& in capit.si puella.& est bonus tex.in.l.sed si sub conditione.§.si seruus.ff.de hęredi.institu.vbi dictio,mox,triennium importat.vt notatur plenè per gl.in.c.quia propter.de ele.ad finem.❡Tamen in dubio.secundùm Bald.importat idem,quod incontinenti,& sic modicum interuallum.allegat notata per gloss.in authentica de incestis nuptiis.in principio.in gloss.quę incipit,sed nunquit,& idem sentit glo.in dicto capit.quia propter. Quam etiam ad hoc allegat Iohan.de Imol.in.l.diuortio.in prin.in.8.col.ff.solu mat.❡Sed hoc modum interuallum interpretabitur arbitrio

arbitrio iudicis.ſecundũ Alexan.in.d.l.1.§. qui
præſens.numero.9.per glo.quam dicit eſſe no
tabil.in.c.quam ſit.de electio.in.6.verſi. quàm
citius,& in.c.an ſit de appella.plura enim d̄ præ
dictis dictionibꝰ ponit Specula.in tit.de diſpu
ta,& allega.§.poſt hoc.verſi. Item clauſula. Sed
iſta opin. Alexan.antea fuit Abbat. licet de eo
Alexan.mẽtionem non faciat in.c.potuit.de lo
cato.numero duodecimo.per tex.& glo.in.l. ſi
ita quis.§.ſi iactura.ff.de verbo.obliga. vbi tex.
dicit,ſtatim.& ibi dicitur,ꝙ communiter iudi-
cis arbitrio relinquitur,& ille tex.eſt optimus
in materia.& ibi Bart. ſecundũ Abb.vbi ſuprà.
¶ Et ſic i iſto caſu,licèt iſte tex.dicat,ſtatim. hoc
relinquitur arbitrio iudicis:& quia qñ facit mo
ram in mittendo reſidentiam ad conſilium,ſæpe
video,ꝙ ſenatores ad petitionẽ iudicis, qui fuit
ſyndicatus,decernut ſuam prouiſsionem, iuben
do dictam reſidentiam mitti ſub pœna in dicta
iuſsione contenta,quod ſatis colligitur ex ver-
bis Bar.in.d.§. qui præſens.in fine.in quantum
dicit,ꝙ dictiones ſupra dictę,non excludunt tẽ-
pus conueniens arbitrio iudicis. ¶ Quia , vt
dicit ibi Franciſ.de Are.ſin.columna.quia ſi ali
ter eſſet, videretur,ꝙ lex obligaret ad impoſsibi
le,proquo dicit ꝙ eſt tex.in.l.cùm res.§.itaq;.ff.
de legat.1. iuncta.l.ſi conſtante. §. ſi verò . ff.
ſolut.matri.vbi in.d.§.itaq;.dicitur , ꝙ ſi hæres
amiſsit rem legatam culpa ſua.ſtatim condemna
tus eſt ad æſtimationem,& tamen iſta verba nõ
excludunt,quim detur temporis conueniens ad
quærendum ſeruum,qui eſt in fuga.vt in.d.§. ſi
verò.& ita dicit,ꝙ intelligitur. Bart.in.d.l.cùm
res.§.primo.verſus finem commenti. ¶ Secun-
dò dicit,ꝙ bene facit tex.in.l.ſi cui.§. tandiu. ff.
ex quibus cauſi.maio.vbi dicitur,ꝙ finita lega-
2 tione †,ſtatim amittitur priuilegium legationis.
& tamen ſecundum glo.ibi,qui allegat bona iu
ra,illa dictio,ſtatim temperatur, vt habeat priui-
legium,etiam eo tempore,quo colligit ſarcinu
las. ¶ Quoq; facit,quod tenet Ange.in diſputa-
tione ſua,incipiente,reuouata guerra. ſequẽdo
Bar.in.3.§.cũ igitur.ff.de vi & vi arma.vbi dicit,
3 ꝙ quouſq; quis † non poteſt recuperare poſſeſ
ſionem , dicitur quis poſſe recuperare in conti-
nẽti:quia tempus,quo non potuit,non imputa
tur ſibi.quod debes intelligere ex mente Barto-
li , quando poſtquam aliquis fuit expulſus,
incontinenti cœpit præparare ſe. Sed præpara-
tio vt poſsit recuperare poſſeſsionem,non po-
tuit fieri in paucos dies , propter qualitatem ad
uerſarij, & rei recuperandę, vnde totum illud
tempus , quod eſt conſumptum in præpara-
tione,etiam ſi tranſiuerint plures menſes,non fa
cit,quin recuperatio dicatur facta in continen
ti. Et hoc credit veriſsimum dictus Franciſcus
de Aretio.in dicto.§.qui præſens tertia colum.
¶ Sed ſi ille,qui fuit eiectus , nullam fecit præ
parationem de præſenti , vel ſi aliquam fecit,
certum erat,ꝙ inſpecto tempore præſenti nul-
lam poterat facere talem præparationem,quę eſ
ſet ſufficiens , tunc ſi intelligis eum non perdi
diſſe poſſeſsionem hoc caſu,ſed poſſe eam recu
perare quandocunq; dabitur potentia , & ſic
credo, ꝙ iſte text.ſit intelligendus , in quan-
tum dicit, Luego que acabados los dias,ſcilicet,
ꝙ iudex faciat dictam præparationem ad di-
ctam reſidentiam mittendam , & illico faciat
tranſumptari, & ſic tranſumptata,quã primum
poteſt mittat ad conſilium regale.
¶ Et aliquando dictę dictiones ſignificantes ſce
leritatem,operantur varios effectus. Nam pri-
mò ſignificant canonem latæ ſententiæ , ꝙ ali-
quis cenſeatur condemnatus ipſo iure, ſeu pri-
uatus iure ſuo . ſuper quo eſt gloſſa.in authen-
tica de inceſtis nupt.§.& quod ſcribit Bart. in
lege imperator.ff.de iure fiſci. Tu quoq; vi.
eundem Bart.in leg.iubemus.§. ſanè . C.de ſa-
croſanct. eccleſ.Bald.in leg.in criminali.C. de
iuri omn.iudi.pleniſsimè Anton. de Butrio.in
capit.ſi diligenti.de foro comp.
¶ Et quid ſignificet verbum , ipſo facto , vel
eo ipſo , vi.gloſſ. in Clement.ne in agro.§. pri-
mo.de ſtatu. mona.Archid. in cap.eum qui.de
præben.libro ſexto.in authentica habita. C.ne
filius pro patre,& in leg.final. C.de ſacroſanct.
eccleſ.
¶ Quoq; quando dictę dictiones ponuntur. in
lege, efficitur iudicium ſummarium . gloſſ. in
l.momentaneè.C.vnde. vi.Bart.in leg.pẽnulti.
C. depoſi . contra quam opin. videtur tenere
Bald.in.l.nec quicquam.§.de plano. ff. de offi.
proconſ.& lega. dicens , ꝙ per iſta verba po-
teſt ſolum abbreuiari dilatio,ſicut dicimus in ſi
mili.in capit ſuper eo.de appella.ſed pro di-
cta concluſione eſt ſententia Bart. in lege pri-
ma.ff.iudi.ſol.& vi.Bald.in.l.ſecunda.C.vt li-
te penden.verſic.protinus. vbi iſtæ dictiones,
quæ ſignificant idem,qđ in continenti operan-
tur , quòd ſi conſtat iudice de crimine commiſ-
ſo , in iudicio poſsit punire , & imponere pœ-
nam ordinariam abſque oblatione libelli,& or-
dine iudiciorum. Sed iſtam doctrinam dicit
Franciſcus de Aretio.in dicto.§.qui præſens.co
lumn.2.eſſe dubiam , per ea,quæ ibi dicit. quem
vide.

b La pesquisa. b Hic est text. pro opinione Bald. Ex qua credo habuisse ortum in. l. obseruare. §. proficisci. ff. de offi. proconsu. & lega. vbi tenet, ꝙ contra officialem procedi potest per inquisitionẽ. Simisis tex. & ibi dixi in. c. 4. supra eo. l. in glo. La pesquisa.

pesquisa b secreta cõ todo lo que acerca dello ante el passare con la relaciõ de la cuẽta y gastos de los ꝓprios, y delas penas dela camara que ouiere tomado a su costa c so pena q̃ pague las costas al que fuere por la residencia.

c A su costa. c Nõ intelligas, ꝙ d bet dictum processum residentiæ secretę transsumptari, vel exemplari sumptibus iudicis, sed expẽsis publicis, vel melius ex condẽnationibus, & ex multis extraordinariis, quas iudex applicat dictę exemplationi. Sed ꝙ solum sic exemplata debet mittere iudex aliquem nuntium cũ ea suis sumptibus ad dictum consilium, & sic vtitur, & practicatur.

Iudicũ syndicatus. Caput. 21.

Summarium.

1 Relationem solam sententiarum debet iudex syndicatus ad consilium mittere, & non relationem quærelarom.

2 Per relationem sententiarum probatur quis stetisse in syndicatu, & probatur de officio bene vel malè gesto.

3 In sententia est cõmẽdandus iudex, qui laudabiliter se habuit in officio.

a 1 Sentẽcias a. Solam relationẽ † sentẽtiarum debet iudex syndicatus mittere ad consilium. vt hic, & non relationem quęrellarum, vt aliqui iudices faciunt, & malè, imò maliciosè. Quia multi propter odium, quod habent iudicibus, qui syndicantur, conuocant maria, & montes contra eos, & quotidie ponũt falsa, non animo probandi, quia non possunt, sed solùm vt relatio quęrelarum consilio regali mittatur, vt dicti iudices apud dictos senatores infamarentur. Et ideo sit cautus, vt non mittat relationem quærellarum, sed tantummodo relationem sententiarum, vt iste tex. dicit clarè. ¶ Quia per relationẽ istarum sentẽtiarum, 2 † probatur istum officialẽ stetisse in dicto officio ad syndicatum, & ꝓbatur d officio bene vel malègesto. facit tex. in. l. per hác. C. de numer. actu. lib. 12. vbi imperator Anastasi9 prouidit, ꝙ in fine officij detur sẽtẽtia absolutoria, quę sententia probauit, & erit sufficiens ad promotionem ad alia officia, & vocatur litera syndicationis & facit lex finalis de profess. 3 & medi. in qua litera syndicationis †, hi qui se in officio laudabiliter habuerunt, sunt publicè commedandi. vt in. l. iustissimos. ff. de offi. recto. prouici. & psalmo. 32. Rectos decet collaudatio. & in. l. 1. de statu. & imagi. vbi dicit Bart. de honore faciendo officiale in fine officij, nã ex hac laude iudices virtuosi disponuntur magis ad virtutem. Et econtra si malègesserint, sunt vituperãdi. vt in. d. l. iustissimos. ¶ Sed ista commendatio, seu vituperatio debet fieri in sententia, quæ profertur in inquisitione secreta. Secus si profertur super petitione publica. tenet Pari. de Put. in tracta. syndica. in parte quomodo autem probauitur. fol. 37. in libro portali.

Otrosi mandamos que embie la relacion de las sentencias a que diere en la residencia publica al nuestro consejo a su costa, signada y cerrada con la dicha pesquisa secreta. Y mandamos que el escriuano ante quien passare no lleue derechos b

Summarium.

1 Acta syndicatus debent scribi à notariis gratis.

b Derechos. b Idem tenet Amodeus Iusti. in tracta. syndic. in parte, coram nobis Quiriaco de Anchona. versi. aduerte. nu. 219. tomo. 14. tract. folio. 187. vbi tenet, ꝙ acta

1 pactat † in ſyndicatu, de iure communi debent ſcribi a notariis ſyndicorum gratis, & ſine expē ſa. vt dicit notare tex. §. neceſsitatem. in authen. vt iudices ſine quoquo ſuffra. colla. 2. ¶ Sed ego intelligo hoc, & ſic video practicari in inqſitione ſecreta originali, quæ fit contra iudicem, & ſuos officiales, quia iſta gratis fit. Secus eſt in exemplatione iſtius inquiſitionis, quia quando exēplatur, vt ad conſilium regis mittatur. vt in. c. ſupra proximo, tunc non exemplatur gratis, nec expenſis tabellionis, nec iudicis, ſed ex multis extraordinariis, quas iudex imponit delinquē tibus exemplatione iſtius reſidentiæ ſecretæ & ex iſtis ſoluitur tabellioni, vt quotdie fit, & per dictos ſenatores permittitur, nunquam vidi contrarium iubere. Et pręter hoc tex. noſter ſeq natur, vt in eo continetur.

ᶜ Pagar. Vt in aranzel regio cauetur.

Summarium.

1 APpellans, tenetur appellationem proſequi, & cum proceſſu ſe pręſentare coram appellationis iudice in termino, aliàs ſententia remanet firma.

2 Appellans à ſyndicatu, poteſt ſe præſentare coram conſilio regali.

3 Appellans, ſi eſt pauper, & non poteſt appellationem proſequi, an ſentētia tranſeat in rem iudicatam.

ᵈ Se preſente. Vt in. l. a. tit. 16. lib. 3. in ord. regali. vbi cauetur,
1 ꝙ appellans † tenetur appellationem proſequi, & cū proceſſu præſentare coram appellationis iudice in termino ſibi per iudicem à quo aſsignato. Si verò terminus non ſit per iudicem aſsignatus appellans ſuam appellationem vſq; ad quadraginta dies proſequi tenetur, ſi rex vltra portus fuerit, & vſq; ad quindecim dies, ſi rex intra portus ſteterit, & ſi fuerit rex in villa, vſq; ad triduum. Et in dictis terminis pars, quę appellationem proſequitur, cum toto proceſſu ſe debet coram appellationis iudice pręſentare: & niſi fecerit, nō audiatur ad proſequendam appellationem, & ſententia manet firma, nec poteſt appellans, nec eius procurator excuſari prętextu ino pię, vel ꝙ dominus litis procuratori pecunias non dedit ad ſoluendum, proceſſum. ¶ Si tamen procurator probauerit paupertatē domini, & ꝙ non eſt ſoluendo, proceſſum ſen-

algunos por ella. Saluo q̄ enlos proceſſos dela reſidēcia publica paguen las partes ſus derechos, como los deuē pagarᶜ. Y el que appellare ſaque el proceſſo a ſu coſta y ſe preſenteᵈ cō el como lo deue fazer. Y ſi ſe diere alg ūa quexa del corregidor o ſus officiales, en que ſe diga que ha mal juzgado el corregidor o ſus alcaldes, que el juez de reſidencia apremie al eſcriuano dela cauſa, q̄ le traya el proceſſo original dela cauſa. para que lo vea ſin lleuar d̄rechos. Pero ſi por el dicho proceſſo el dicho juez de reſidē cia condēnare o abſoluiere, q̄ la parte que appellare, ſaque el traſlado del proceſſo a ſu coſta con todo lo que ſe ouiere fecho ante el juez de re-

tentia non tranſit
in rem iudicatam,
& poteſt appella-
tionem proſequi,
& in hoc caſu cō-
pellitur tabellio ꝓ
ceſſum ſine pecu-
niis dare, & quo-
q; ſententia non
tranſit in rem iudi
catam, ſi appellās
aliud legitimum
oſtendat impedi-
tum. vt in. d. l. re-
gia cauetur. ¶ Tñ
nota. ꝙ licet in ca-
ſu reſidentiæ ap-
pellatio debeat in
terponi ad regem.
vt in. c. 10. ſupra eo
2 dem ſatiſfacit † ap
pellans ſe præſen
tando coram con-
ſilio regis. vt in l.
pręcipimus. §. hinc
ſaluberrimè. C. de
appella. glo. & do
cto. in. l. a. procon
ſulibus. C. eod. cō
cordat tex. in. c. cū
ſit Romana. & c.
ſæpe. eod. tit. d̄ ap-
pella. ¶ Et in quā
tū. d. l. ordinamen
ti tenet, ꝙ ſi appel
lans eſt pauper, &
propter paupertа
3 tem † non poteſt
ſequi appellatio-
nem, ſententia nō
tranſit in rem iu-
dicatam. Idem te-
net Innocen. in. c.
ex ratione. de ap-
pella. num. 2. verſ.
Item nota. & illud
dictum Innoc. eſt
tenendum tanquā
æquior, licet Bal.
in. l. fi. C. de con-
di. inſertis. eliciat
vnum contrariū.
Et iſtud dictū In-
nocen. commen.

Montal.in.l.fin.in glo.fin.in fine.tit.10. De los personeros.lib.1.for.ll.de quo vi.Bar.& Zacharı.in additio.ad Abb.in.c.olim vobis.de restitu.spolia.& propter hoc liberauit Guiller. de Cũ.quemdam à morte, qui cùm appellâsset, & propter paupertatē profecutus nõ erat appellationē, vt ipse notat in.l. eos.C.de appella. & per Hippolyt. de Marsil.in sua practi. crimina.§. ordiue.num.12.& 13.& ibi vide qd si ex culpa sua incidit in paupertatem,& vi.additio. Abb.in capit. cũ dilecti de dolo & contu.in additione,quæ est in nu. 14.

fidencia. Y sea tenido de se presentar cõ todo enel termino dela ley[e] sopena de desercion,y de las costas.

Judicũ syndicatus. Caput. 22.

Trosi se pa,q̃ el mismo hadc hazer[a] residencia por el tiẽpo que le fuere mãdado:

[e] Ley. Quæ est.d. lex.2.tit.16.lib.3.in ordi.regali.

Summarium.

1 Expensarum condẽnatio potest fieri à iudice principali,& à iudice appellationis.

[f] Costas. Similis est tex.i.l.3.tit. 15.lib.2.for.ll.& tex.in.c.cordi.§.ꝙ si appellator de appella.in.6.vbi glo.dicit,ꝙ non 1 solùm iudex principalis † causæ,sed etiam iudex appellationis potest istam condẽnationẽ facere.vt in.c.cùm appellationibus.eius.tit. Circa quod vi.Abb.in.c.reprehensibilis.de appella.nu.14.vbi tenet,ꝙ vera conclusio est,ꝙ si iudex ad quem pronuntiauit malè appellatum,in dubio faciet cõdẽnationem expensarũ.vt in.c. vt debitus.eod.tit.si verò plenè non cognouit, sed pronuntiauit appellationem desertam esse, & se non esse iudicem cõpetentem,idẽ est dicẽdũ:quia ex quo fuit iudex in cognoscendo an sua esset iurisdictio,est etiã iudex in accessorio,vt condẽnet temere litigãtẽ in expẽsis.vt in Cle. 1.de rescrip.si verò iudex ad quem nunquã fuit additus,sed iudex à quo reasumit iurisdictionẽ deserta appellatione,tunc ipse faciet hanc condẽnationem,& agetur ad istas expensas,non solùm officio iudicis,sed conditione illius text. & sic credo,ꝙ intelligatur gloss.in.d.c.cordi.§.ꝙ si appellatione.quę indistinctè tenet,quòd verùq; iudex habeat hanc condẽnationem facere ¶ Et ista cõdẽnatio debet fieri à tempore appellationis interiectæ, quia tunc cœpit expectare differre negotiũ.vt in.c.auditis.de procura. & in.c.dilecti.de dolo & cõtu.Et ratio huius cõdẽnationis est.s.culpa,& contumacia appellantis secundùm Domi.in.d.§.ꝙ si appellator.& vi.tex.in dicto ca.pit.reprehensibilis.& in.c.sæpe. de appell.

Summarium.

1 Syndicus vocatur ratiocinator,& si iniustè cõdẽnat,debet per superiorem puniri.

2 Syndicatores rei syndicantur.

3 Delinquentes in officio post eum depositum, possunt inquiri,& puniri de malègestis.

4 Syndicatus est de iure diuino.

[a] Hazer. Quia syndicator vocatur ratiocinato †, quia 1 rationem gestæ administrationis cognoscit,vt in.l. secunda.C.vbi de ratio.agi.opor.& si iniustè condẽnat,debet puniri,& processus per superiorem reuideri.vt in.c. ea quæ.§.sequentes.de statu.mona.facit.l. tutor. §.fi.ff de fideiusso.¶ Et ideo dicit Amode. Iusti.in tract.syndi.8.col.in parte,syndicus,& syn 2 dicatores. ꝙ in multis locis † syndicatores rei syndicantur,vt Mursię,& Ammuli,& ex illo dicto credo istum tex.ortũ habuisse,& est text. singula.in.d.c.ea quę.i.d.§.sequẽtes.& ibi Abb. nu.4.dicit,ꝙ visitatores,& præsidentes renouãtur & de negligentiis & delictis commissis in 3 officio debẽt inquiri.¶ Ex quo infert † ꝙ delinquens in aliquo officio,potest post depositum inquiri,& puniri de malègestis. Ad quod dicit videndum bonum tex.in.l.magistratibus.ff. administ.rerum ad ciui.pertinẽ.& ibi tex.dicit, ꝙ magistratus ciuitatis tenetur de dolo, & lata negligentia,Item tenetur impendere accuratã diligentiam.¶ Et quia residentia siue syndica- 4 tus est de iure diuino †.vt legitur Lucæ.c.18.ibi Tamẽ quia molesta est mihi hęc vidua vẽdica bo illam,ne in nouissimo veniens sugillet me.

Iudicum syndicatus. Caput. 22. finis.

Leer

necesse,ꝙ apponatur tempus. Et adcontraria solue vt per Bal.in.d.cõst.& idẽ tenet Alex.in cõsi. 105.in.3.vol.nu.4. ¶ Et istam opi. ꝙ in scriptura priuata non requiratur dies, tenet Iasõ.in. l.si quabeneficiis. C. de diuersis rescrip. Speculat. in tit. de procurat.§. ratione autem forme.versi.sed quid in priuato. Ange. in authen. ꝙ sine. C.de testi.& dicit ꝙ fallit in libr.priuatarum rationũ, secundũ Bal.in rubric.C.de fide instru.8.col.& vide Bal.in. l.admonẽ. ff.de iure iur. ¶ Et ideo dicit Bald.in d. l. scripturas. ꝙ scriptura priuata, quę fit interuenientibus amicis, debet fieri in secreto. ¶ Et dic,ꝙ talis obligatio literarũ potest cõtrahi chyrographis manu sui debitoris, siue alterius d̃ eius voluntate confectis: per quancunq; ergo scripturam cõtrahitur obligatio literarum, secundũm Bald. vbi supra. licèt non habeat diem quãdo non inducitur ad probationem temporis, vbi ex tempore ius oritur. vt prælatione hypothecariæ, vt dicit tenet Bald. & docto.in,d.l. scripturas.& in.d.cõsti.C. ¶ Et q̃ a plura alia in materia syndicatus se offerebãt,tã de his quę Par.de Put. & Amo.d Iust.,& Catal.& cęteri doctores tradũt,quæ non attinẽt ad materiam horum capitum, vbi videre poteris per eos: et ne longior, quàm putaram tractatus efficeretur, finem posui ad laudẽ saluatoris dñi nostri Iesu Christi,& eius genitricis semper virginis Mariæ, præbẽdo aliis occasionem addendi corrigendiq;,non detrahẽdi: quia vt dicit textus.& ibi Ang.in.§.cæterũ. Instit.de legitima agnato.succes. ibi, Laudamus quidẽ prętores.ꝙ illę est laudandus,qui est inuentor alicuius ordinationis, siue dispositionis, licet non ęquè perfectè adinuenerit: quia facile est adinuentis addere. l. 1.C.de veteri.iur. enucleãd. & facit quod tenet Bal. in c.ex literis. de rescrip.nu.6. vbi dicit,ꝙ ille, qui incipit facere videtur licèt nõ perficiat. & quod tenet Bertachinus in tracta. gabellar.in procemio.nu.2.tomo,6. tractat. folio. 49. vbi ait,quòd conatus cuiuscunque scriptoris est laudandus.

gimiento, o corregimientos,que vos los del nuestro consejo recibades de ellos,y de cada vno de ello promessa,y obligaciõ,que ternan, y guardaran, y cumpliran, & haran tener, y guardar, y complira a todo su leal poder los dichos capitulos, y ordenanças de suso contenidos cada vno en lo que toca, y atañe a su cargo.

Y en los capitulos en que mandamos que para cumplimiento de ellos fagan juramento lo recibades de cada uno de ellos en el nuestro consejo si estuuieren presentes en nuestra corte. Y los que estuuieren absentes de nuestra corte los concejos adonde fueren reciban de ellos la promessa, y obligacion & juramento de suso cõtenidos.

Y los vnos ni los otros no fagades, ni fagan ende por alguna manera sopena de la nuestra merced, y de diez mil marauedis para la nuestra camara. Dada en la muy noble ciudad de Seuilla a nueue dias del mes de Iunio año del nascimiento de nuestro señor Iesu Christo de mil y quinientos años. Yo el rey, yo la Reyna. Yo Miguel Perez de Almança secretario del rey,y de la reyna nuestros señores la hize escre

dandus. ¶Quod opus incepi in dicta arce del Adrada illuſtris Antonij de la Cueua, Abulenſis dioeceſis. 24. die Septembris anno à natiuitate domini noſtri Ieſu Chriſti. 1539. & finem poſ-

uir por ſu mādado. Iohānes epiſcopus Ouetenſis. Philippus Doctor. Iohannes Licentiatus. Martinus Doctor.

Ferdinādus Tello Licentiatus. Regiſtrada Alonſo Perez. Franciſco Diaz chanciller.

ſui in dicta arce. 7 die Februarij, anno. 1543. ętatis meę 40. annorum. Gloria, laus, & honor tibi ſit Chriſte redemptor. Amē.

Doctor Auilles.

Finis in capitulis iudicum ſyndicatus.

Sequitur brebis forma ſyndicationis ſecretę, per me dictum Franciſcum Auilles.

EL juez que fuere a tomar reſidẽcia a alguna ciudad, villa, o partido, haga luego hazer regimiento, o concejo, y enel tal conſiſtorio, o regimiento preſente ſu prouiſiõ[a], y aſsi preſentada requiera al corregidor, juez, & regidores q̃ la obedezcã y cumplan, y cũpliẽdola le mandẽ entregar las varas dela juſticia de corregidor, teniẽtes, alcaldes, y alguaziles, y aſsi lo pida por teſtimonio. El corregidor, juſticia, y regidores, tomen la prouiſsiõ, y el corregidor, & juſticia en nõbre de todos, y la beſe, y põga ſobre ſu cabeça, ſu bonete quitado, y diga que la obedece, coñ el acatamiento deuido, y en quanto al cumplimiento della, q̃ ellos eſtan preſtos de complir, haziẽdo el juramento que ſu Majeſt. o Alteza manda. Y luego el dicho juez de reſidẽcia diga, que eſta preſto de hazer el dicho juramẽto, y el corregidor ſe le tome, y tomado en forma el corregidor & juſticia le entregue[b] luego las dichas varas dela juſticia de corregidor, alcalde, teniente, y alguazil. Y aſsi entregadas, el tal juez de reſidencia nombre luego ſu teniente, o alcalde, y alguazil, y dellos, y de cada vno dellos, reciba el juramẽto en forma, que bien y fielmente vſſaran delos dichos officios, y todo eſto ſe ponga conel traſlado dela prouiſsion en el libro del regimiento.

[a] Prouiſsion. a ¶ Cuius tenor ponitur in fine iſtius operis, vbi quoq; ponitur prouiſsio prętorum: quia ad eas dicti iudices attendere debent, vt in.c.1. prætorum, ibi, Miren bien todas las coſas q̃ les mandamos en las cartas de poder. & in.c.1. iudicum ſyndicatus.

[b] Entregue. b Vt tenet prouiſsio, ſeu electio officiorum, ibi, in quantum dicit, Que por eſta nueſta rarta mandamos a qualquier perſona, o perſonas, que tienen las varas de la nueſtra juſticia, y de los officios de alcaldia, y alguazilazgo, deſſa dicha ciudad, y ſu tierra, que luego las den y entreguen al dicho nueſtro corregidor, y que no vſſen mas de ellas ſin nueſtra licencia, ſo las penas en que caẽ las perſonas priuadas, que vſſan de officios publicos, para que no tienen poder, ni facultad. Et ſic ꝙ vetus poteſtas, ſeu prætor debet ponere in manibus noui poteſtatis, baculum, ſeu virgam iuſtitię, & non rectores ciuitatis, vt ipſi aliquando volunt & malè, cõtra dictam prouiſsionem, & ꝙ vetus poteſtas, ſeu prætor debet tradere baculum iuſtitiæ, poteſtati de nouo venienti. Tenet Paris de Put. in tractat. ſyndicat. in parte, ſequitur de modo. nu.3. fol.29. dicendo, ꝙ ſucceſſor in officio aduenіens, ſedebit ad latus eius in locum aliquantulum infimo, & leguntur cõmiſſiones, ſeu prouiſsiones noui officialis, & præſentantur literæ deſiſtẽtię deceſſori, quibus rex ſignificat, ꝙ officium deponat, & virgam, ſeu baculũ in manibus noui, & ſibi aſsignat tribunal,

& vide quę dixi in.c.5.prętorũ.in glo.1.in princip..quo acto deceſſor,ſiue eius locum tenẽs,orationem habebit in publico(ſi voluerit) de aſsignatione officij. deque laudibus ciuitatis,& obedientia,ciuium pollicendo de geſtis reddere rationem.vt dixi in.c.1.prætorum. in glo. Cartas. ꝑ Et non denegent prebere baculum ſucceſſori vt officium poſsit exerceri,aliàs, in crimen læſæ maieſtatis incurrit,vt dixi in.d.c.5.prætorũ. in glo.Suſpendidos.nu.12.& hoc verùm ſi tempus prædeceſſoris eſt finitum,vel ſi ſit ad beneplacitum principis,aliàs ſecus.vt ibi nu.7.

ANſi tomadas las varas el tal juez,ſalga luego a la plaça,y pregone la reſidẽcia,o el miſmo dia, y mande dar tal pregon.

Pregon.

SEpan^a todos los vezinos,y moradores deſta ciudad de tal,& delos lugares de ſu tierra, como fulano vino a ella a tomar reſidencia a fulano corregidor que ha ſido della,y a ſus officiales,por mãdado de ſu Majeſt.Por tãto, quiẽ contra el dicho fulano, y contra los dichos ſus officiales, algo les quiſiere pedir,demandar, y accuſar,parezcan ante el dicho ſeñor juez de reſidencia,dentro de treynta dias,que corren,y ſe cuentã dende hoy q̃ ſon tãtos dias de tal mes,y de tal año,quel los oyra y hara breuemente juſticia,cõ apercebimiento,quel dicho termino de los dichos treynta dias paſſados no les oyra, ni admitira ſus demãdas,ni querellas, y los aura por excluſos, y dende agora los pronũcia por no partes, y pronũcia ſus demandas y querellas por excluſas, y no ſer admitidas^b. Y mandolo apregonar porque venga a noticia de todos.

a SEpan. a De iſto præconio.vi.tex.& quæ ibi dixi in.c.3. in capitulis iudicum ſyndicatus.in glo.Apregonar.

b Admitidas. b Vi.quæ poſſui latè in.d.c.3.iudicum ſyndicatus.in.d.glo.Apregonar.verſic. quoq; ait.quam vide:quia eſt optima cautela vt verba iſta ponantur in banno:quia iſto termino elapſo banno ſic emiſſo, querellantes non poſſunt accuſare iudicem,nec contra eũ ponere petitiones,ꝙ nota, & vide.

Luego comience a tomar la peſquiſa ſecreta por el interrogatorio ſiguiente.

Interrogatorium.

POR las preguntas ſiguientes,ſean preguntados los teſtigos,que por mi fulano juez de reſidencia de eſta ciudad d̃ tal, cõtra fulano corregidor q̃ ha ſido, y contra ſus officiales fuerẽ tomados para la informaciõ,y peſquiſa ſecreta q̃ cõtra ellos de mi officio hago.

I.

PRimeramente, ſeã preguntados,ſi conocẽ a fulano corregidor q̃ ha ſido por ſu Maje.en eſta ciudad de tal,y ſi conocẽ a fulano ſu alcalde, o teniẽte, y a fulano ſu alguazil,y a fulano carcelero, y a los regidores,o veinte y quatros & jurados, y eſcriuanos de regimiẽto, y eſcriuanos publicos del numero deſta dicha ciudad.

Item

II

ITem, si sabē, que el dicho fulano corregidor que ha sido en esta dicha ciudad, o los dichos sus tenientes, y alguaziles ayan dexado de cumplir, y no ayan cumplido [a] algunas cartas, cedulas, y prouisiones de su Majestad, y de los señores de su muy alto consejo. Y si dixeren que si, declarē porq̃ causas no las han cūplido.

a CVmplido. a De isto articulo, & interrogatiōe vi. tex. & quę ibi latè dixi in. c. 1. prętorum. in gl. Y cumplan nuestras cartas y mādamientos que les embiaremos.

III

ITem si sabē. &c. Que el dicho fulano corregidor, ha residido todo el tiēpo de su officio enel dicho su corregimiēto, o si ha estado absente [a] algū tp̄o desta ciudad y de su termino, y si ha lleuado salario estando absente.

a ABsente. a De hoc articulo, & interrogatione vi. tex. & quę ibi dixi in. c. 1. prætor. seu correctorū. in gl. Mas salario. ver. quid si corrector se absentat. vbi latè posui.

IIII.

ITem, si sabē. &c. Que el dicho fulano corregidor, o su teniēte, hā lleuado por razō del dicho officio mas salario [a] delo que es tassado y se le acostūbra dar, por razon del dicho officio.

a SAlario. a Vi. in. d. c. 1. correctorū in glo. Mas salario.

V.

ITem si sabē. &c. Que el dicho corregidor, al tiēpo que fue recebido al dicho officio, se informo si auia aranzel [a], y tabla delos derechos que auian de lleuar las justicias, y escriuanos, y sino le auia si fue, y ha sido negligente en le hazer de nueuo con los para ello diputados, segun la tassa antigua. Y si le hizo si ha sido negligente enlo embiar a confirmar al cōsejo de su Majestad. Y ansi mismo ha sido remisso y negligente en no le tener puesto el tal arāzel enel auditorio de su audiencia.

a ARanzel. a De hoc vi. tex. & quæ ibi dixi in capit. septimo in capitulus prætorum.

VI.

ITē si sabē. &c. Quel dicho corregidor, y su teniente han lleuado [a] mas derechos por los autos, y sentēcias, y por las otras cosas, de los contenidos enel aranzel dela dicha ciudad [b] y prouincia: y si el dicho corregidor los ha consentido [c] lleuar a sus officiales, y si sabē que aya lleuado la dicha justicia parte [d] delos derechos, que pertenescen alos escriuanos, o ayā hecho partido sobre ello con ellos.

a LLeuado. a Vi. tex. & quæ ibidixi in capi. 1. prætorum, seu correctorum, in parte. Ni lleuara.

b Ciudad [b]. Vi. in. d. capit. 1. in gloss. Fueren puestos.

c Consentido [c]. Vi. quæ dixi in dicto capit. primo. in parte. Ni consentira. & in gloss. Que no lo supo.

d Parte [d]. Vi. tex. in capit. septimo correctorum, &

 quæ

quæ ibi dixi in glo.fin.quæ incipit, Ni haga partido.

VII.

Itē, si sabē. Que el dicho fulano corregidor[a], que ha sido, y el dicho su teniente, y alguazil, y officiales, o sus mugeres[b], o hijos[c], o criados, y familiares, por si, o por personas interpuestas[d], directe[e], o indirecte han recebido dadiuas[f], y presentes de algūas personas[g], o les hā hecho alguna donacion[h], o prometidoles[i] de les dar alguna cosa,

a Corregidor. a Vi.tex.& quę ibi dixi in. c.1. correctorum, seu præt.in glo. Ni recebira.
b Mugeres. b Vi.text.& quę ibi dixi in. d.c.1.in parte, Ni sus mugeres.
c Hijos. c Vi.in.d.c.1.in parte, Ni hijos.
d Interpuestas. d Vi.quæ dixi in.d.c.1. in glossa, Ni por otro.
e Directe. e Vi.in.d.c.1.in glo.Directe.
f Dadiuas. f Vi.in.d.c.1.in parte, No recebira dadiuas.
g Algunas personas. g Vi.in.d.c.1.in glo. De ninguna persona.
h Donacion. h Vi.latissimè in. d.c.1.in gloss. Ni donacion.
i O prometidoles. i Vi.in.d.c.1.in gloss. Ni aceptara.

VIII.

Itē, si sabē.&c. Quel dicho corregidor, o sus officiales durante el tiēpo de su officio se han juntado[a], y tenido confederacion, y parcialidad con algunos[b] regidores, o caualleros, o otras personas desta ciudad[c], y su tierra, o de los que vienen a contratar, y conuersar en ella. Y si dela dicha cōfederaciō, y parcialidad ha venido daño ala republica, o a otras personas, y el dicho corregidor, y sus officiales le hā hecho por razon de la dicha parcialidad.

a Iuntado. a Vi.tex.& ibi dixi in.c.2.prętorū, seu correctorum.in gloss.1.quę incipit, No se juntaran.& in glo. Confederacion.& in glo. Ni parcialidad.& vi.tex.in.c.3.in capitul. iu di.syndicat. vbi docet te interrogare testes.
b Con algunos. b Vi.glo.in.d.c.1.in parte, Con ninguno.& in glo. Algunas.
c Desta ciudad. c Glo.in.d.c.1.in parte, De los tales pueblos.

IX.

Itē, si saben.&c. Si el dicho corregidor, o sus officiales durante el tiēpo de su officio, por si, o por otros han comprado alguna heredad[a], o edificado casas[b] en esta ciudad, o en los lugares de su tierra, & jurisdiction sin licencia[c] de su Majestad.

a Heredad. a Vi.tex.in.c.2.correctorū, seu prętor.& ibi dixi in parte, Heredad algūa.
b Casas. b Tex.& ibi dixi in.d.c.2. in parte, Ni edifique casas.
c Sin licencia. c Vi.tex.in.d.c.2.in parte, Y especial mandado.

X.

Item, si sabē.&c. Que el dicho corregidor, y los dichos sus officiales durāte el dicho tiempo de su officio han vsado de trato de mercaderia[a], de comprar, y vender, por si o por interpuestas personas. O si han traydo ganados[b] en los terminos y baldios de esta ciudad, y tierra.

a Mercaderias. a Vi. tex.in.c. 2.corrector.& ibi latè dixi in glo. De mercaderia.
b Ganados. b Vi.in.d.c.2.in parte, No traya gana dos.cum aliis glossis sequentibus.

XI.

Item ſi ſaben.&c.Que el dicho corregidor,o ſus officiales,o familiares[a], el tiempo de ſu officio durante hã ſido abogados[b],o procuradores[c],o ſolicitadores[d] delos pleytos y cauſas[e],que dentro de ſu juriſdiction ſe hã tratado ante juezes ſeglares,o eccleſiaſticos,y ſi hã[f] lleuado algo por razon delo ſuſo dicho:

a FAmiliares a.Vi.in.c.3.correctorum,ſeu prætorum.in glo.Familiares.

b Abogados[b].Vt in.c.3.in dict.c.correcto.in gl. Abogados.

c Procuradores[c].Vi.in dicto.c.tertio.in glo.Ni procuradores.

d Solicitadores[d].Vt in dicto.c.3.in parte,Solicitadores.

e Cauſas[e].Vi.in.d.c.3.in gl.Delos pleytos.& in gl.Pueda ayudar.& in gl.En fauor de ſu juriſdictiõ & in glo.O del bien publico.

f Hã lleuado[f].Vt in.d.c.3.in gl.No lleuara dineros.

XII.

ITem ſi ſabẽ.&c. Que el dicho fulano,corregidor que ha ſido, el tiempo de ſu officio aya tenido alcaldes,tenientes,o alguaziles vezinos y naturales deſta ciudad y tierra[a].O ſi los que ha tenido, hã ſido parientes[b] dentro del quarto grado,o han ſido yernos,o cuñados,o caſados con ſu hermana, o hermano de ſu muger. Y ſi en la election,y eſcogimiento dellos, los buſco tales quales cũplieſſen[c], al deſcargo de ſu cõſciencia,y para adminiſtraciõ dela juſticia,o ſi fue remiſſo,y negligente enello.

a TIerra a.Vide in.c.4.prætorũ.in gl.quæ incipit.Dela tierra.vbi latiſsimè de hoc.

b Parientes[b].Vi.in.d.c.4.in parte.Que no ſeã parientes.

c Cumplieſſen[c].Vt in.d.c.4.& ibi dixi in gloſſ. Que les dieren.& in glo. Por ruego.& in gl.Que el eſcoja.& in gl.Que le cumple.& in gl.Adminiſtracion dela juſticia.& in gl. Guarde la pragmatica.¶ Et ratio electionis eſt:quia tenetur pro eis.vt ibi in glo.Por los quales ſea obligado.vbi latiſsimè.& in gloſſ. Que los entregue.

XIII.

ITẽ,ſi el dicho corregidor, o ſu tenientẽ,y alcalde ha dado lugar, q̃ otros ſin tener poder de ſu Mageſtad, ni delos ſeñores de ſu cõſejo,ayan vſado[a] dela juriſdictiõ ciuil,y criminal eneſta ciudad, y ſu termino.

a VSado a. Vi tex.in.c.5.correctorũ,ſeu prętorum.& quę ibi dixi.& in.c.42.

XIIII.

ITem,ſi ſabẽ.&c.Que el dicho corregidor durãte el tpõ d̃ ſu officio, ha viſitado[a] los terminos d̃ ſta ciudad vna vez en cada vn año[b],y los lugares y vẽtas,y meſones della,ſin lleuar por ello ſalario[d]. Y ſi ſe ha informado como ſõ regidos,y adminiſtradas la juſticia,y gouernaciõ dellas.Y ſi hã eſtado biẽ pueydas,y baſtecidas. Y ſi ſabẽ q̃ enla viſitaciõ della hã hallado algunas deheſas, prados, mõtes,exidos,y abreuiaderos, q̃ pertenezcan ala dicha ciudad , y eſtẽ occupados[c] por terceras perſonas,y no ſe le ha hecho reſtituyr ala dicha ciudad,y enello ha ſido remiſſo y negligente.

a VIſitado a .De iſto articulo,& iterrogatione. vide tex.in.c.6.orrecto.ſeu prętо.c& ibi dixi in omnibus gloſsis.

b Año. b Vt in.d.c.6. in gloſſ. Vna vez enel año.
c Ventas. c Vi. in.c. 28. in capitibus correctorũ.
d Salario. d Vt in.d.6. in glo. Salario alguno.
e Occupados. e Vt in.d.c.6. in parte, Occupados

XV.

ITem, ſi ſaben. &c. Que enla dicha ciudad aya algunas perſonas poderoſſas, que ayan hecho agrauio alos pobres[a] della, y de ſu tierra, y ha venido a ſu noticia, y ha ſido remiſſo, y negligente en lo remediar, y deshazer los tales agrauios.

a Pobres. a Vt in.d.c.6. & ibi latè dixi. in gl. Emendar. & in gl. Pobres. & in glo. Notifique. & in glo. A ſu coſta.

XVI.

ITem, ſi han lleuado algunas dadiuas, y repartimientos[a], de la tal ciudad, o de ſu tierra, y partido, aſsi como beſugos, perdizes, gallinas, eſpaldas de carnero, o otras coſas ſemejãtes de mas del ſalario q̃ ſe les da por ſus officios.

a Repartimientos. a Vi. tex. & ibi dixi in.c. 8. vbi ad plenum. & in.c.31. in dictis capitibus correctorum, ſeu prætorum.

XVII.

ITem, ſi ſaben. &c. Si han tomado ropa, o poſſadas, o camas de la tal ciudad, y vezinos della, y de ſu tierra ſin lo pagar[a].

a Pagar. a Vi. in.c.8. correctorũ. & ibi dixi in glo. Saluo por dineros.

XVIII.

ITem, ſi han lleuado, o conſentido lleuar a ſus officiales, aſſeſſorias[a], y viſtas de proceſſos, por las ſentencias que han dado, aũ que ayan conocido por commiſsiõ[b] de ſu Mageſtad.

a Aſſeſſorias. a Vt in.c.9. in.c. correcto. & ibi latè dixi in glo.1.
b Commiſsion. b Vt in.d.c.9. in parte, Por commiſsion. vbi ad longum.

XIX.

ITem, ſi ſaben. &c. Quel dicho corregidor, y ſus officiales, durante el tiempo de ſu officio han ſido juezes arbitros, o arbitradores entre algunas partes, y han recebido en ſi compromiſſos[a] de algunos pleytos, que ante ellos hã eſtado pendientes, de los quales ellos podian conocer.

a Compromiſſos. a Vt in.c.9. correctorũ, ſeu prætorum. & ibi vide quæ dixi.
b Podian. b Vt in.d.c.9. & ibi glo. in verbo, Ni de los que podian conocer.

XX.

ITẽ, ſi ſaben. &c. Si el dicho corregidor ha lleuado, y conſentido lleuar derechos de execuciones[a], a ſus alguaziles, y officiales, y ellos los han lleuado por razon de ſentencias, o cõtractos[b], y obligaciones, y conocimientos reconocidos, que ante ellos ſe ayã pedido antes que el dueño de la deuda ſea ſatisfecho, pagado[c], o contento de la deuda porq̃ dio a executar. Y ſi ſaben, que por razõ de eſto hã lleuado mas derechos de los contenidos enel aranzel, y ordenanças deſta ciudad[d], y coſtumbre[e] della. Y ſi ſabẽ, aſsi miſmo, q̃ por vna deuda ayã lleuado dos, o tres vezes los derechos de la tal execucion.

a Execuciones. a Vi. in.c.10. in cap. correct. & ibi in glo.

in glo.1.& in.c.40. in glo. Lleuando salario, cum glo.sequentibus.& in.c.43.
b Contractos. b Vt in. d.c.10.in glo. Contractos, y obligaciones. vbi latissime,an instrumētū habet executionē paratā,& de alijs.quā vid.
c Pagado. c In.d.c.10.in gl.O se diere por cōtēto.
d Ciudad. d In d.c.10.in parte,Deuiere lleuar.
e O costūbre. e Vt in.d.c.10.in parte, Dōde ay costūbre.& in gl.q̄ se guarde la costūbre antigua.
f Dos. f Vt in.d.c.10.in glo.fin.

XXI.

Item,si sabē.&c. Que el dicho corregidor, o sus officiales, o qualquier dellos,ayan lleuado algunas penas de las que disponen las leyes destos reynos,y ordenāças dsta ciudad,sin primero auer las sentenciado[a], y las partes q̄ enellas incurrieron auer sido primero oydas, y la tal sentēcia aya sido passada en cosa juzgada. O las tales penas applicadas a la camara, o a otra parte las aya tomado para si[b]. Y si saben,q̄ por razō de lleuar las dichas penas,ellos,o otros por ellos antes que ayā dado las sentencias han hecho igualas[c] con las partes.

a Sentēciado. a Vt tex.in.c.11.correct. & ibi dixi.
b Para si. b Vt in.c.45.in capit. correcto.
c Ygualas. c Vt in.c.11.in capit.correcto. seu prętorum.in glo.No haran auenencia.

XXII.

Itē,si saben.&c. Si el dicho corregidor,o sus officiales han lleuado setenas[a] o parte dellas delos que hā sido condēnados en ellas. O si han lleuado parte de las alcaualas[b], sisas, imposisiciones, o descaminados por los sentenciar o executar, o en otra manera alguna, o por firmar los recudimiētos delas rentas,mas de lo que disponen las leyes del quaderno.

a Setenas. a Tex.& quæ ibi posui in.c.12.in capitibus prætorum.
b Alcaualas. b Tex.in.c.13. in capitibus correctorum,seu prætorum.

XXIII.

Item,si saben.&c. Quel dicho corregidor, o sus officiales,ayā lleuado derechos de homezillos[a],en rebeldia,sin auer costumbre enesta ciudad de los lleuar,y sin q̄l culpado merezca muerte.

a Homezillos. a Vt in.c.14.in capitulis correcto.& ibi latissime in glo.1.& in glossa. Merezca muerte.

XXIIII.

Item,si saben.&c. Quel dicho corregidor,directe o indirecte ha arrēdado los officios de alcaldias,alguazilazgos,y entregas,y carcel,y los otros officios que tiene, y auia de proueer por razon de su corregimiento. O si ha hecho partido con sus officiales, & lleuado les los derechos, o parte dellos contra la prouisiō que tenia del officio de su Majestad.

a Arrēdado. a Vt tex.& quæ ibi dixi in.c.16. in capitibus correcto.seu prętor.

XXV.

Itē,si sabē.&c. Quel dicho corregidor,ha tenido esta ciudad,y tierra el tiempo de su officio biē bastecida [a] de carne, pescado, pan, y otros mantenimientos,

a precios

a precios razonables, o ha ſido remiſſo y negligente en ello.

a BAſtecida [a]. Vide tex. in. c. 17. in capitib. correcto. in fi. & ibi latè dixi in parte. Bien baſtecida.

XXVI.

Item, ſi ſaben. &c. Si ha tenido las calles y carreras, y carnecerias limpias, y deſocupadas, y anſi miſmo las ſalidas [a] dela dicha ciudad, o ha ſido remiſſo y negligente enello.

a Salidas. [a] Vide. in. d. c. 17. in glo. Las ſalidas.

XXVII.

Item, ſi ſaben. &c. Que aya carcel, y caſa de regimieuto qual conuenga en eſta ciudad, y ſi el dicho corregidor ha dado ordẽ como ſe haga [a], o ha ſido remiſſo y negligente en ello. Y ſi ſaben que por la mala guarda de la dicha carcel ſe han ydo y ſoltado los preſos, yquedado ſe ſin punicion y caſtigo dela pena que mereciã.

a SE haga. a De iſto articulo, & de interrogatione vi. tex. in. c. 18. in capitib. correcto. & ibi dixi latè de materia carceris, & carceratorum & cuſtodum, & ibi vide, cuius ſumpta debet fieri.

XXVIII.

Item, ſi ſaben. & c. Que en eſta ciudad aya arca [a] de concejo, en que eſtã [b] los priuilegios [c], y eſcripturas deſta ciudad, y que tienen tres llaues, la vna dellas que tiene la juſticia y la otra vn regidor, y la otra el eſcriuano de concejo Y ſi no la hay, ſi ha ſido el dicho corregidor negligente en no la hazer. Y ſi ſaben que ſe aya ſacado alguna eſcriptura y priuilegio della, y no ſe ha buelto, y el dicho corregidor ha ſido remiſſo en no la hazer boluer.

a ARca. a Vi. tex. in cap. 19. in capitibus correcto. ſeu prætо. & ibi dixi in parte, Arca.
b Que eſten. [b]. Vi. in dicto cap. 19. in glo. En que eſten.
c Priuilegios. c Vi. in dicto. cap. 19. in gloſſ. Los priuilegios. & in omnibus gloſsis.

XXIX.

Item, ſi ſaben. &c. Que el dicho corregidor, y ſus officiales han ſido remiſſos, y negligentes en la defenſion [a] de la juriſdiction real, y la han conſentido vſurpar. Y ſi han procurado que le ſean leydas cartas de los juezes eccleſiaſticos, para ſe inhibir, y por ello ſe ha impedido la dicha juriſdiction real, y ſi ſabẽ que ayan acceptado ruego [b], que algunos caualleros, o otras perſonas les ayan hecho, o eſcripto para no hazer derechamente juſticia.

a DEfenſion. a Vi. tex. de materia interrogationis in. c. 20. in capitibus correctorũ. & ibi dixi latè. in gloſſ. Leydas. & in glo. Vſurpan. & in gloſſ. Les haga requirimiento. & in glo. En nueſtro perjuyzio. & in gloſſ. De nueſtra juriſdiction.
b Ruego. [b]. Vi. tex. in. cap. 21 in capitibus correctorum. ſeu prætorum. in glo. Ruego.

XXX.

Item, ſi ſabẽ. &c. Si el dicho corregidor ha conſentido edificar,

y ha zer

y hazer enesta ciudad, y tierra torres[a], y casas fuertes. E si saben, q̃ delas hechas los vezinos de esta ciudad han recebido, & reciben algunos agrauios[b], y el dicho corregidor no lo ha remediado. E si saben asi mismo que aya hecho que las cercas y muros[c] desta ciudad, cauas, y puentes, y calçadas esten, y ayan estado bien reparadas, o ha sido remisso, y negligente enello.

a Torres. a Tex. in. c. 22. in. capit. correcto. & ibi vi. in parte, Torres.
b Agrauios b. In. d. ca. 22. in parte, La paz.
c Muros. c Tex. in. c. 23. in gl. 1. vbi latissimè de ista materia murorum, & de omnibus istis, quæ in ista interrogatione, & articulo continentur, & in glo. Con toda diligencia.

XXXI.

Item, si ha consentido, que en esta ciudad, y su tierra aya imposiciones[a], y portazgos, y que algunas personas los ayan lleuado sin tener titulo para ello.

a Imposiciones. a Vi. in. d. c. 24. & ibi latè dixi in glo. Titulo. & in parte. Prescripcion. & in glo. En las leyes.

XXXII.

Item, si saben. &c. Quel dicho corregidor, y sus officiales, ayã dexado de castigar los peccados publicos, asi como los que han blasphemado[a] de Dios nuestro señor, y de su bendicta madre, o si enesto han dispensado con algunas personas.

a Blasphemado. a Tex. & ibi dixi latè in. c. 27. in glo. La pragmatica. & in glo. Dispensaren. & in gl. Passe. & tex. in. c. 47. & in. c. 50

XXXIII.

Item, si saben. &c. Quel dicho corregidor, y sus officiales ayã sido remissos, y negligẽtes en castigar los jugadores[a] de naypes, y dados, y de otros juegos prohibidos quando han jugado, de mas y allende de los dos reales en la pragmatica contenidos.

a Iugadores. a Text. & ibi latè dixi in capi. 39. & capit. 47.

XXXIIII.

Item, si saben. &c. Que asi mismo, han sido remissos y negligẽtes en no castigar los amancebados publicos[a], y alcaguetes, hechizeros, adeuinos[b], y sorteros, falsarios[c], y vsureros[d].

a Amancebados. a Vi text. & quæ ibi dixi in c. 47. in parte, Manceba publica. vsque in finem capituli.
b Adeuinos. b Vi. tex. in. c. 53. & quæ ibi posui.
c Falsarios. c Vi. tex. in. c. 48. in capitibus correctorum, seu prætorum.
d Vsureros. d Tex. in. c. 50. & ibi latè.

XXXV.

Itẽ, si sabẽ. &c. Quel dicho corregidor, y sus officiales hã sido remissos, y negligẽtes, en perquerir, y saber dõde se acogẽ y receptã a los delinq̃ntes de su jurisdictiõ. Y si en algunas fortalezas se hã acogido, si ha hecho los req̃rimiẽtos, y diligencias q̃s obligado

para

para que se los restituyan, y entreguen [b]. O han sido en ello negligentes.

a Receptan. a Tex. in c. 27. in capitibus correctorum, seu præto. in glo. Fortalezas.
b Entreguen. b Tex. in cap. 27. in parte, O los entreguen. vbi latißime posui de materia remißionis.

XXXVI.

Ité, si sabé. &c. Si el dicho corregidor ha dexado de tomar las cuentas [a] de los proprios desta ciudad, y repartimiétos y contribuciones della. Y si las ha tomado, si ha sido remisso en executar los alcances dellas.

a Cuentas. a Vi. tex. in c. 30. & ibi dixi de isto articulo.

XXXVII.

Ité, si sabé. &c. Si el dicho corregidor ha permitido que los marauedis, y rentas del concejo se hayan gastado en cosasque no pertenescen al bien, y pro [a] comun desta ciudad. Y si se han gastado en prouecho y interesse de los regidores. O si ha hecho gracia [b] dellos. Y si los han gastado en dadiuas y ayuda de costa, o en justas, alegrias [c], o comidas [d], o beuidas. Digan lo que saben.

a Pro. a Tex. & ibi dixi in cap. 30. in capitibus correcto. in glo. Iusta. & in glo. Cómun. & in cap. 32.
b Gracia. b Vi. in dicto cap. 30. in parte, Gracias.
c Alegrias. c In dicto cap. 30. in glo. Alegrias.
d Comidas. d Vide in dicto cap. 30. in parte. Ni comidas.

XXXVIII.

Item, si saben. &c. Si el dicho corregidor, o sus officiales, y regidores [a], y jurados, y escriuano de concejo, y escriuanos del numero desta ciudad, por si, o otros por ellos han tomado a renta los proprios, y rentas desta ciudad, o las alcaualas [b] de su Majestad, o las rentas ecclesiasticas, o han sido fiadores dellas.

a Regidores. a Vide tex. in cap. 32. in capitibus corrector. & ibi dixi in parte, Officiales.
b Alcaualas. b in dicto ca. 32. in fine. in parte, En las leyes de Toledo.

XXXIX.

Ité, si sabé. &c. Si el dicho corregidor ha procurado, y tenido especial cuydado que las obras [a] desta ciudad se ayan hecho a menos costa, y a prouecho della, o si ha sido remisso, y negligente en ello.

a Obras. a Vide de hoc in cap. 33. in omnibus glossis.

XL.

Ité, si sabé. &c. Si el dicho corregidor ha hecho repartimientos por los vezinos desta ciudad, y su tierra de mas delos tres [a] mil marauedis que la ley permite en cada vn año. Y si en los repartimientos han sido mas agrauiados y cargados los pobres [b], que los ricos.

Tres mil

a TRes mil. a Textus in capitul. 34. in glossa. En las leyes.

b Pobres. b Vide in dicto capitulo trigessimo quarto, in glossa. Los pobres. & in glossa. Alleuen.

XLI.

ITem, si saben. &c. Que los autos de justicia ha dexado de hazer ante los escriuanos del numero[a] de esta ciudad, y ansi mismo han dexado de hazer los processos criminales en la carcel, y ha sido remisso, y negligente en tener libro de carcel en q̃ se escriuan, y assienten los presos que a ella vienen.

a DEl numero. a Tex. in cap. 35. & ibi dixi in parte, Del numero. vbi singulariter de ista materia.

b En la carcel. b Vide in dicto capit. 35. in gloss. Se fagan.

XLII.

ITem, si saben. &c. Si el dicho corregidor no aya guardado las leyes[a] de estos reynos, antes ha dispensado con ellas, y puesto menores penas que ellas ponen.

a LEyes. a Textus in capitulo trigesimosexto. & ibi dixi in parte, Leyes. & in glos. No dispensen. & in glossa, Mandado. & in glo. El derecho permite.

XLIII.

ITem, si saben. &c. Si el dicho corregidor, y sus officiales han tomado, por si mismos los testigos[a] en las causas criminales, y en las ciuiles arduas, sin lo commeter al escriuano, o si se lo han commetido la tal recepcion, y examinacion.

a LOs testigos. a De isto articulo, & interrogatione vide in capitulo trigesimoseptimo, & ibi latissimè dixi de ista commissione, quid in criminalibus, & quid in ciuilibus.

XLIIII.

Itẽ, si sabẽ. &c. Quel dicho corregidor ha sido negligente en no tener

ner libro[a] delas condemnaciones que ſe han hecho, y adjudicado para la camara, y obras publicas, y gaſtos de juſticia, o en otra manera. Y ſi le ha tenido ſaben ſi en el ſe ayan dexado de aſſentar, y eſcreuir todas las dichas penas. Y ſi el receptor nombrado los ha recebido, o en eſto ha auido alguna fraude y engaño.

[a] Libro. a Tex.in.c.45. & ibi latè de iſta materia.

XLV.

Item, ſi ſabē. &c. Que el dicho corregidor no ha tenido cuydado, ni procurado que ſe lea, y publique los tres domingos primedomingo de Quareſma la bulla[a] que habla ſobre el habito y tōſura clerical, que han de traer los clerigos para gozar de la immunidad eccleſiaſtica.

[a] Bulla. [a] Tex.in.c.51.prætorum, & ibi dixi in parte, Sāćto padre. & vltra ibi dićta dic, ꝙ iſta Bulla, inſerta eſt in volumine pragmaticarum.fol.14.&.15.&.l.21.&.22.&.l.23 & idem cauetur in prouiſsionibus officiorum. ❡Sed dićtam bullam nunquam vidi praćticari. Imò etiam ſi non defferant veſtes, & tonſuram gaudent priuilegio clericali, & allegant conſuetudinem, quę conſuetudo, vt clerici coniugati, non defferant habitum, & tōſuram valet, & gaudent ſuis priuilegiis. tenet Fulgo.conſi.124.incipiente, prępoſitis ſtatutis. in primo dubio, ꝙ ſequitur Sabaſt.Sapi.in additio.ad Abb.in.c.1.de vita & honeſta. cleric.in addit. quę eſt in nu.6. in parte, in duobus, & tenet glo.in.c. ſi quis virorum.30.diſtin.& glo.in ſumma.3.q.4.vbi ait, ꝙ poſſunt clerici, ſecundum conſuetudinem regionis pretioſis veſtibus vti, vt conforment ſe moribus eorum inter quos vibunt, & nec vileſcat dignitas clericalis, & tenet glo.in. c. clerici. el magno, de vita, & honeſta, cleri. in verſi. decuratis. & ibi Abb.nu.13. vbi dicit, ꝙ.d.glo. eſt bene notanda ad hoc, ꝙ in veſtibus ſit multum attendenda dićta conſuetudo locorum: quia clericus in veſtibus debet attendi, ne vileſcat dignitas clericalis, dummodo non vtatur veſtibus laceratis, cauſa humilitatis quia ex hoc vileſcet dignitas. vt dicit tex. ornatum, infuſcatū, propter corporis diligentiam approbamus, fraćtos veſtibus non recipimus. vt in.c. parſimoniam.41. diſti.& quoq; dicit alibi tex. affećtate ſordes, nec exquiſitæ delitię laudem pariunt, ꝙ tàm de veſtibus, quàm de ciuis intelligendum eſt.41. diſtin.in ſumma. de quo vi.glo.in ſumma. 21.q.4. vbi diſputat ſi clericus poſsit vti veſtibus fulgidis, maximè ſiricis, ſi hoc habet conſuetudo. ❡Sed in quantum glo.in.d.c.clerici. dicit clericos conformandos in veſtibus conſuetudinis regionis. intellige ſecundùm Abb.ibi.d. nu.18. quando ſunt tales veſtes, quæ non portantur ad pompam, ſed ex conſuetudine illorū, & ſint honeſtę. aliàs.dićt.text. de nihilo prouideret. facit Clem.2.eod.tit.& tenet Bald.in margari. Inno. in parte, clerici. & vide Zacharia. in additio. ad Abba.in.c. cùm non à homine. de iudiciis. in.1. additione, de quo ſingulariter, per additio. eiuſ. Abba.in.c. cùm conſuetudinis. de conſuet.in.1. additio. in verbo, non eſt læuis. vbi tenet allegādo glo.in.d.c. ſi quis virorum.30.diſtinćt.&.21. q.4.in ſumma, ꝙ clerici poſsūt vti veſtibus pręcioſis, ſecundum cōſuetudinem ſuæ prouincię. & poſſunt facere veſtes fœderatas de cendalis adeo, ꝙ dixit Benedićtus de Capra doćtor Peruſinus.in.d.c. clerici.in.d glo. ꝙ in veſtibus attendenda eſt conſuetudo locorum. Vnde ſi conſuetudo non haberet diuerſitatem aliquam inter habitum clericorum, & laicorum, ipſa eſſet attendenda, adeo, ꝙ tunc clericus diceretur incidere in habitu clericali honeſto, & clericis conſuetudo, ad ꝙ dicit, ꝙ facit tex.in. c. ſi iudex laicus. de ſent. excom. lib.6. Et idem, dicit. ꝙ veſtes variantur de ætate ad ætatem. ❡Facit quod notat Cępol.conſi.10.&.11.& Alexand.conſi.8.vlti.col.volu.1. vbi dicit, ꝙ per iſta defendit quoſdam nobiles Brixenſes clericos, accuſatos de homicidio: quia ſatis dicuntur detuliſſe habitū clericale. ex quo deferebant habitum ſcholaſticum ex quo conſuetudo eſt, ſcilicet, ſcholarium clericorum in minoribus deferre habitum ſcholaſticum, nam clerici ſeculares, non habēt certum habitum, vnde largè dicimus habitum clericale

con

conuenientem.& nō prohibitum clericis. vt dicit glo.in Clem.1.in verbo,ſeculares.de electione. ¶ Nam quę veſtis dicatur ſecularis relinquitur arbitrio iudicis,& in dubio interpretabitur magis veſtem eccleſiaſticam, quàm ſecularem, propter pœnam ſecundùm Guiller. & Imol.in d.Clemē.2.in principio.de vita & honeſt.cleri. Etiam ſi clericus portaret veſtem prohibitam, putà, de roſato, vel ſcarleto, nō continuè, nec cauſa viſus proprij, ſed ex alia ob feſtū licitum doctoralem, vel vxorale. vel honorē alicuius magiſtratus, ſecundùm Imol. poſt alios in. d. Clem. colu.3.& ita de facto obtinuit, quod nota.

XLVI.

ITem, ſi ſabē. &c. Que el dicho corregidor, y ſu teniēte, y alcalde, han conſentido que ſe prediquen bullas[a], & indulgencias, y han admitido queſtores, y demādadores de limoſnas, ſin ſer viſtas y approbadas por el diœceſano, o por el conſejo de ſu Mageſtad.

a BVllas. a Vide in capitulo.51. in gloſſa. No conſentir.

XLVII.

ITem, ſi ſaben.&c. Que ayan ſido remiſſos, y negligentes, en no guardar los puertos de ſu corregimiento, y por ſu negligencia ſe ha ſacado por ellos fuera de eſtos reynos moneda[a], y cauallos[b], y las otras coſas prohibidas de la ley. Y ſi han tenido cuydado de hazer peſquiſa[c], ſobre eſto dos vezes cada vn año, y alos que han hallado culpados, ſi los han punido, y caſtigado, o han ſido remiſſos enello.

a MOneda. a Vi.tex.in.c.52.& ibi glo.in parte, Moneda.
b Cauallos. b Vi.in.d.c.52.in parte, Cauallos.
c Peſquiſa. c Vt in.d.c.52.& ibi latiſsimè poſſui in glo. Peſquiſa.cum aliis gloſsis eius.c.

XLVIII.

ITem, ſi ſaben. &c. Que el dicho corregidor, officiales, y regidores ayā librado[a] algunos marauedis delos proprios deſta ciudad, algun menſajero q̄ aya ydo al cōſejo de ſu Majeſtad, por mandado de la dicha ciudad, ſin que aya lleuado inſtruction delo que ha de hazer, y ſin tener, ni traer teſtimonio del dia que partio, y llego ala corte, y ſe preſento en el conſejo, y del dia que fue deſpachado.

a LIbrado. a Vi.tex.in.c.54. in capit.corrector. ſeu prætor.& ibi dixi in glo. Menſajero. & in gloſſ. Que ha de hazer.& in gloſſ. Partiere. & in parte, Deſpachado. & in verbo. Salario.

XLIX.

ITem, ſi ſaben.&c. Quel dicho corregidor, teniente, o alcalde, han ſido remiſſos, y negligentes en condemnar[a], y executar la pena dela ley alos regidores de eſta ciudad, que han ſido nombrados por el regimiento, y ajuntamiento della por juezes en grado de appellacion, en las cauſas ciuiles de ſeys mil marauedis, y den de ayuſo. Que no han ſentenciado las dichas cauſas dentro delos diez dias dela ley, paſſados

los

los treynta y cinco dias, en q̃ puede appellar, y seguir la dicha causa, y fenecerla. Declaren en que causas fuerõ remissos y negligentes a cerca de lo susodicho.

Summarium.

1 Appellari debet ad consiliũ ciuitatis, ex causis ciuilibus sex millium dipondiorum. Consilium ciuitatis, seu villæ, nominare debet duos iudices, qui vnam causam debẽt terminare cum iudice, qui primò tullit sententiam, & infra decem dies ellapsis triginta, & quinque diebus. quæ partes habent ad appellandum, & ad causam finiendam, & concludendam.

2 Terminus datus iurisdictioni, infra quem causa debet expediri censetur etiã partibus præfixus ad probandum, & iura sua producẽda.

3 Constare debet de summa, vel estimatione sex millium dipondiorum, ad hoc, vt de causa rectores ciuitatum cognoscant in gradu appellationis.

4 Rectores ciuitatum in gradu appellationis debent pronunciare simul, & non vnus hodie, alter cras.

5 Sententia lata per istos iudices regimenti, seu consilij, lapsis terminis an valeat.

6 Instantia, quando est perempta, licet pars non petat, an iudex ex officio suo debeat sententiam ferre.

7 Si causa committitur consulenda per istos iudices regimenti, antea quàm cõsilium detur officium eorum expirat, an tale consilium detur successori.

8 Iudices regimenti, seu consilij ciuitatis, qui primis iudicibus successerunt non habent totũ tempus ad iudicandum, sed tantummodo quod superest.

9 Iudices si sentẽtiam non possunt proferre: quia non sunt informati, & tempus labitur vt pœnam euitent, ferant sententiam sub conditione condemnando, vel absoluendo.

10 Si iudices miserunt pro consilio sapientis, & instat tempus instantiæ, & nondum consiliũ venit, euitent pœnam pronuncient in omnibus, & per omnia, secundum formam consilij venturi

11 Si partes infra terminũ instantiæ causam compromittunt, licet iudices non pronuntient, in pœnam non incidunt.

12 Restitutio non datur minori, nec piis locis aduersus instantiam.

13 Prorrogari, an potest iurisdictio in maiorẽ summam, & quantitatem, & tempus istius legis, & pragmaticæ de consensu partium.

14 Sententia lata in maiorem summam sex milliũ dipondiorum, an valeat in summa sex milliũ.

15 A quo tempore currant isti triginta dies ad causam finiendam.

16 Iudices regimenti, in pœnam non incurrunt, licet sententiam infra terminum non proferãt si à parte non fuit petitum, seu requisitum.

17 An debeant infra terminum decidere causam, condemnando, vel absoluendo.

18 An iudex loci debeat executioni mandare sententiam latam per iudices regimenti.

a Condemnar. a Iste articulus qui fit & fieri debet in ista syndicatione, non habet ortum à capitibus prætorum, seu correctorum, nec à capitibus iudicum syndicatus, sed à pragmatica facta per nostrum regem Carolum, in primis curiis quas habuit, postquam cepit regnare, in villa Vallissoleti, anno. 1523. die. 24. mẽsis Augusti, petitione 95. per quam fuit amplia in summa, & in tempore lex Toleti, quæ est. l. 6. tit. 16. De las appelationes. lib. 3. in ordina. regali. quę lex solũ permittebat appellare ad cõsilium ciuitatis in summa trium millium dipondiorum, & appellans habebat quinq; dies ad appellandum, & quindecim ad concludendum, & iudices habent decem ad pronunciandum, ꝙ dicta noua pragmatica ampliauit†, non solum in termino, sed etiã
1 in summa: quia possũt cognoscere in causa quãtitatis sex millium dipondiorum, & pars habet triginta dies ad concludendum, & si dicti iudices infra dictum terminum decem dierum elapsis. 35. diebus non finiunt causam incurrunt in pœnam quam debet prætor, seu corrector, seu iudex populi illico executioni mãdare, contra dictos iudices, qui sic in dicto termino non pronunciauerunt, & sic corrector, vel iudex loci, ita non facit, nec exigit dictam pœnam, cum quadruplo cameræ regis soluat, & ponatur sibi pro capitulo cum aliis capitibus iudicum syndicatus. vt in. d. pragmatica cauetur. ¶ Et quando quis appellat ad populum vt in istis legibus satis est, si dicat appello ad decuriones (id est, ad regidores) quia decuriones sunt populũ, & caput ciuitatis

ciuitatis,& tota ciuitas esse videntur. tenet Bal. in Rubric.de appella.in Decreta.nu.2. ¶ Tene
2 quod iste terminus datus iurisdictioni †, infra quē causa debet expediri, censetur etiam præfixus partibus ad probandum, & procedendum omnia iura sua,& habet vim peremptorij. vt tenet Paul.de Cast.in.l.admonēdi. ff. de iure iur. nu.34. ¶ Et quia materia istius.l.sępe in praxim deducitur,& occurrunt plures dubitationes,ex quibus mihi aliqua venerunt in facto, aliquid ad materiam dicam. ¶ Et primò, debet constare
3 de dicta summa sex milliū † dipondiorum: quia habens iurisdictionem solum in certo casu, seu summa,non potest cognoscere,nisi per informationem summariam cognitum sit, an illam causam comprehēdat sua iurisdictio, aliàs nil valet quod agitur,& ista est cōmunis opinio. vt Cur. Iuni.consi.124.nu.6. ¶ Et licet.d.l.ordinamenti, & aliæ pragmaticę,loquantur in causis pecuniariis trium & sex millium dipondiorum,quoq; habent locum in ęstimatione illius summę: quia si causa vertitur corā iudice,super aliqua re mobili,vel immobili,dūmodo estimatio ipsius rei non excedat dictam summan sex millium dipondiorum à sententia prætoris potest appellari ad consilium ciuitatis,& ita tenet.d.l. Toleti in antiqua,& in originali,in quantū dicit, Mandamos que de la sentētia difinitiua, q̄ qualquier juez diere en qualquier ciudad, o villa, o lugar de nuestros reynos que sea de quantia, y estimacion de tres mil marauedis.&c. Quę hodie sunt sex millium,& pondera verbum.d.l. in quantū dicit.Y estimacion.& ideò debet prius constare de ista summa,& ęstimatione, antea quàm dicti iudices regimenti de causa cognoscant,& eā
4 difiniant. ¶ Adde quod si isti iudices † consilij ciuitatis non se concordant in pronunciando cū ordinario,& illi volunt de per se prounnciare, debent simul pronunciare, & non vnus hodie alter cras.tenet Bal.in.c.non potest. de re iudi.nume.2. ¶ Secundò,circa istam. l. & pragmaticam
5 quæritur,an si isti iudices sic nominati † per dictum concilium ciuitatis, post dictum terminū sententiam protulerunt,an valeat dicta sentētia. quòd videtur: quia dicta lex ponit pœnam iudicibus, non decidētibus causam infra dictum terminū,& quando lex, vel statutum ponit pœnā iudicibus nō decidētib⁹ causam infra terminū, sententia valet,sed iudices in pœnā legis vel statuti incurrunt. Ita in terminis tenet Abba. in.c. de causis.de offi.delega.nu.10.allegando Iohan. Andr.in addit.ad Specul.in tit.delegat.§.restat. versi.quid si statuto. vbi post multa concludit, quod autem statutum apponit pœnam iudici non dicidenti causam infra terminum,& tūc valet sententia post terminum dummodo proferatur infra terminum iuris: quia non videtur recessum à dispositione iuris, facit quod notatur in l.non dubiū. C. de legi. Sed si lex vel statutum non apponit pœnam, & in dubio præfixendo terminum ad decisionem causæ videtur præfigere ipsi instantiæ,& hoc maximè tenēdum est propter odium litis.quā distinct. Ioban. Andr. sequitur Abb. vbi supra. ¶ Et Petrus de Ferrar. in forma libelli sententiæ diffinitiuæ.nu.9.indistinctè tenet, quod valet sententia, etiā si sit lata post lapsum instantiæ. ¶ Paul.de Cast.in.l.properādum.C.de iudi.nu.9.in hoc distinctionem trimembrem facit,dicendo, quod aut statutum dirigit verba instantię,dicendo, quod instantia causarum duret.40.dies,& tunc postea expediri non poterit,quia instantia perimitur, & illud tēpus statuti succedit loco temporis iuris communis,argu.l.in contractibus. C.de non numer.pec.post principium. ¶ Aut dirigit verba in iudicē, putā: quia potestas debeat expedire causas infra talem terminum,& tunc tale tempus censetur pręfixus, potius iudici quàm instantiæ, & ideo si est iudex ordinarius, debet puniri, si non expediuit,tamen si est delegatus,non potest expedire: quia finita est iurisdictio sua, instantia tamen non est perempta. ¶ Interdum statutum loquitur impersonaliter, putà, causę expediuntur infra.40.dies,& sic est dubium, an tempus censeatur præfixum iudici,an instantię, & in hoc fuerunt opiniones, nam Specul. in tit. de iudice delega.§.restat.versi.quid si statuto. circa finem videtur velle,quod videatur pręfixum iudici.sed Cyn.in.d.l.properandum.§.sint vtraq;.in additione.videtur tenere contrarium,& sic quod videatur pręfixum instātię,& succedat loco triennij. allegat.l.scire.§.consequens.ff.de excusa.tut. & ista pars secundùm Paul.de Cast.est verior, & communior,& ita vidit consultum. ¶ Sed tene, quod sententia lata post illum terminum.d.l.ordina.& pragmaticæ,est nulla vt tenet Alex. in cōsi.82.in.3.volu.nu.1.& Abb.in consi.16.in.2.volu.in fine. quinimo dicit Abb.ibi, quod non valet etiam si de consensu partium prorrogetur terminus instantiæ: quia cum sit contra statutum, vel legem nō valet prorrogatio: quia peremptio instantiæ non dependebat à facultate partium, & iudicis, imò eis etiam inuitis currit tempus. vt in.d.l.properandum. ¶ Cuius contrarium vult tenere Bal.in.l.petende.C.de tempori.in integ. resti.in fine,vbi ait, quod quando meta est præfixa

iudici, & est pœna ei apposita, si non expedit causam infra certum tẽpus, ꝙ ex post facto partium istud tempus potest prorrogari, & nõ incidit in pœnam iudex, circa ꝙ dicit videndum. Cy.in.l.1.C.qui acusa.non pos. ¶ Quod non obstat: quia loquitur quando terminus est præfixus iudici, & dictum Abb.loquitur quando terminus est præfixus iudici & instantiæ, vt hic in istis pragmaticis.vt tenet ipse in.c.venerabilis.de iudiciis. ¶ Et quoq; terminus instantiæ, non potest renuntiari, cùm sit præfixum causa publicæ vtilitatis.vt Paul.de Cast.in.l.2. §.sed si iudex.ff. de iudi.nu. 7. & ꝙ non valeat dicta sententia lata post.d. terminum, tenet Abb. in d.c.venerabilis.nu.17.& Roma.consil.322. versicul.2.vbi ait, ꝙ hoc ponit gladium ad radicem: quia quamuis ius dicens circa factum ipsius cognitionis habeat amplissimam potestatem, non tamen censetur habere propter hoc potestatem vt extendere possit, seu prorrogare ipsius termi num cognitionis, vt dicit esse tex. in proposito valde notabil.in.l.si in lege. in princi.ff. locati. dans regulam, ꝙ habens plenum arbitrium circa factum, nõ censetur propter hoc posse prorrogare terminum facti, ex quo terminant Bart. & Bal.ibi.ꝙ iudex authoritate statuti habẽs plenum arbitrium circa processum, seu cognitionem non habet facultatem prorrogandi terminum illi præfixum, & facit quod tenet Petrus Ferra. in forma libelli. declina. iuris. in parte. nec fuisse iudicem competentem.& Bal.in.c.1. §.hoc ꝙ nos.de pace constan.in vsib.feud.num. 20.tenet, ꝙ non valet sententia lata lapsu instantiæ, & ꝙ causa non finita infra tempus à statuto requisito, non possit postea finiri, tenet Lucas de Penna.in.l.vtilitas.C.de primi.pill.libro.12. versi.secundò quæritur.& est tex.expressus.in l.4.titu.26.Parti.3.quem vide, & sic tenet, ꝙ si dicti iudices regimenti, infra terminum.d.legis sententiam non protulerunt, in pœnam eiusdẽ incurrunt, & sentẽtia lata per eos dicto termino elapso est nulla: quia vbi quis facit contra legẽ quamuis incidat in pœnam à lege impositam, tamen actus remanet inualidus. tenet Iohan. de Plat.in.l.prędia.C.de locatio.prædi.fiscali.ciuili.lib.11.nu.6.de quo per Bart.in.l.prætor ait.§.1.ff.de noui.oper.enuncia. & licet actus non teneat, tamẽ faciens actum prohibitum incidit in pœnam.l.3.§.si quis codicillos. ff. ad selennia. ¶ Quinimo, quando instantia est perempta, iu-
6 dex ex officio, † licet pars non petat, nec aleget, debet sententiam difinitiuam ferre, sic pronunciando, vt Abb.in.d.c.venerabilis.nume.16.& ibi Aeneas de Faleo.in additione quę est in nu. 9. in parte, restitutio.& vide singulariter. Alex. vbi idem tenet.in consilio.136.in.2.volumi.numero primo, dicendo, ꝙ licet sit perempta instantia iudicis, officium superest, vt possit super peremptionem instantię pronuntiare, & iudex potest in expensis condemnare. allegat. l. 1. & 2.C.vt infra certum tempus.& in. l. si præsens. C.quomodo iud. & glo.optima. & ibi legistæ. in.d.l.properandum.§.illo proculdubio.& singulariter Paul.de Castr.in.l.non idcireo.§.cùm postea. ff. de iudi. vbi ait, ꝙ licet processus sit nullus, & instantia sit perempta, potest iudex ab obseruatione iudicij absoluere, & etiam in expensis condemnare. Facit tex.in Cle.1. de rescrip.& ꝙ tenet Bar.in.l. eum qui tenere. ff. de iudi.in fine.& Paul.de Cast.in.l.non idcirco.§. cùm postea.ff.de iudi.& glo.in.l.3.titu. De las deudas.foro.ll.lib.3.in glo.fi.& lex stylli.196. ¶ Sed Abb.in.d.c.venerabilis.nume.18.dicit dictam regulam limitari, nisi pars fuisset confessa, nam tunc cùm factum sit notorium, poterit iudex ferre sententiam post peremptam instantiam: quia in notorio non requiritur iudicium, ita dicit tenere Bal.notabiliter in.d.l. properandum.& Angel.in tractatu maleficiorum, in parte comparent dicti inquisiti, & confitentur totum.versi.ex quibus infertur. ¶ Abb. quoque ibi in.d.c.venerabilis.numero.10.dicit, ꝙ.d. lex non procedit in magna causa, ꝙ si lis protrahatur vltra terminum præfixum instantiis, à iure communi, vel statuto municipali non ex impedimẽto alicuius, sed ex magnitudine causæ, vel propter multas appellationes ab interlocutoria vt potest exemplum poni, cùm statutum præfigat duos menses, & actor dicit se habere testes vltra mare, ita ꝙ requiritur maior dilatio, quàm sit terminum totius instantiæ, vt in.l.1.C. de dilatio.credit, ꝙ tunc vltra terminum potest ferri sententia, ex quo enim non potest imputari partibus, vel iudici: quia terminus debet recipere interpretationem à iure, scilicet, si causa infra illũ terminum expediri potest. vt in.l.1.& in. l. gradatim.§.1.ff.de muneri. & honori. & in.l. 2. C. de noxali.& tenet Bald.& Iohan. Andre. in additio.ad Specul.in titulo.de elle.§.restat. versi. quid si statuta.vlti.q.& Cy.in.l.fi.C qui accusa. non poss.in vltimis tribus quæstionibus. ¶ Ex quo infert Abb. vbi supra.ad.q.quotidianam, ꝙ si pendente quęstione coram laico excipiatur, ꝙ instrumentum est vsurarium, vel de defectu natalium, & sic articulus ille incidens, remittitur ad ecclesiasticum, per quem fit inhibitio seculari

culari, vt interim non procedat in negocio prin cipali, vt notatur in c. tuā. de ordi. cogni. ꝙ si labitur terminus instantiæ, anteaquā finiatur ille articulus incidens, vel ita remansit modicum de termino, ꝙ non potest iudex infra illum terminum causam principalem terminare, ꝙ poterit causam finire post terminum, facit ꝙ tenet Bart. & Bal. in. l. cùm ipse. ff. de excusa. tuto. & idem Paul. de Cast. in. l. interdum. ff. de iudi. in prin. de quo ibi per eum. Circa. d. l. Toleti nota, ꝙ
7 si per dictos iudices † datos per regimentum, ali qua causa consulenda committatur, & anteaquā consilium detur officium eorum expirat, dic ꝙ tale consilium potest dari successori. vt text. & ibi Bar. in. l. verū. §. ex facto. ff. de minori. & idē Paul. de Cast. in. l. 1. ff. de iudi. num. 3. vbi ait, ꝙ si potestas finiat officium anteaquam causa termi netur, successor eius poterit eam determinare, vt ibi per eū. Et tene ꝙ isti iudices qui succes-
8 serunt, † nō habent totum tempus ad cognoscē dum, & pronunciandum, sed tātummodo illud ꝙ superest: quia tale tempus statuitur à lege instantię. Secus verò si statueretur à iudice delegā te iurisdictionem: quia tūc tempora apposita in primi delegatione videtur repetita in personam eius, qui in locum primi est delegatus. vt tenet tex. & ibi Bar. & Paul. de Cast. in. l. si iudex. ff. de iudi. & Cataldinus in tracta. syndicat. nu. 26. & 27. Adde quoque, ꝙ si dicti iudices, infra
9 dictum terminum † non possunt ferre sententiā: quia labitur terminus, & non sunt informati de meritis causæ, & nō possunt videre processum. vt euitent pœnam, remedium est, ꝙ ferant sententiam sub conditione, & condemnet reum, si actor probabit suam intentionem, & si non pro babit absoluat reum, ita tenet Bal. in additio. ad Specula. in tit. de sententiis. versic. Item ex his patet. quæ est in. 4. col. & latè Thomas Ferra in cautela. 47. vbi plures doctores allegat, licet de Specula. nullam faciat mentionem. & Paul. de Cast. in. l. non quemadmodum. ff. de iudic. nu. 7. dicit, ꝙ hoc quotidiè faciunt assessores, quan do instat tempus instantiæ, & ipsi maturè non potuerunt videre processum, ne cadant in pœnam statuti. Et Thomas Ferra. vbi supra, quo que dicit, ꝙ est alia cautela, vt pœnam euitēt, ꝙ absoluant partes ab obseruatione iudicij, iurando de causa sibi non liquere, secundùm Alexā. & Paul. in. l. si vnialàs incipit Pōponius. ff. de re. iud. & ista est melior cautela. secūdū. d. Paul. in. l. non quemadmodum. eo. ti. de re iudi. referē do Ang. ibi tamē ista cautela est intelligēda, quā do ipse iudex non possit redargui de culpa. vt Fēli. in. c. pē. de iudi. secundū Ferra. in. d. cautela. Idē dic, ꝙ isti iudices sic nominati per conci
10 lium † ciuitatis, sæpe processum causę cōmittūt vt consilio sapiētis decidatur, & instat tempus instātię, & cōsiliū nōdum venit, remediū est vt pœnā euitēt, vt pronūcient in omnib⁹, & p oia secundū formā cōsilij vēturi, & valebit sententia, licet ex interuallo veniat, tenet singulariter Pau. de Ca. in. d. l. nō quēadmodū in fi. Bal. in. l. cū iu dex. seu in. l. cū eorū. C. de senten. & alia iura, ꝙ nota: quia in practica mihi euenit. Itē tene, ꝙ
11 si infra terminū. d. legis. Toleti, † & pragmatię, partes cōpromiserūt causam, licet iudices nō pronūtient infra terminū, nō incidūt in pœnā. Ita tenet Iohā. de Pla. in. l. nec sacrariū. C. d can. largi. tit. lib. 10. in fi. & vi. Bal. in rubr. de mutuis petitio. in decretalib⁹, 1. col. versi. Item nota, vbi tenet, ꝙ vbi partes decidū: litē per cōcordiā, sen tētia iudicis vel arbitri nō est necessaria, & ideo si statutū diceret, ꝙ iudices teneātur infra mensem pronunciare sub certa pœna, & partes inte rim trasigunt, nō tenetur pronunciare: quia nec possunt cū lis sit sopita. vt in. l. elegāter. §. si quis post. ff. de cōdi. indebi. Quoq; dic, ꝙ si instan
12 tia. d. l. & pragmaticę est lapsa, nō restituitur † cō tra eam minor, nec pia loca restituūtur, vt tenet Cardi. & dicit esse verius. in Cle. 1. de in integr. restitu. q. 10. tenet singulariter. Alex. in consi. 23. in. 3. vol. nu. 3. versi. & posito. & sequtur Aeneas de Falco. in additio. ad Abb. in. d. c. venerabilis. de iudi. in additione quæ est in parte, restitutio.
13 Sed quæritur, an de consensu † partiū, ista iurisdictio potest prorrogari, in maiorē quātitatē, & sic, ꝙ isti iudices regimēti, seu cōsistorij possent in maiorem summam istorū. 6. millium di pondiorū cognoscere de partiū consensu? Dic ꝙ sic loquendo in istis magistratibus municipa libus. vt tenet Paul. de Cast. in. l. de qua re. ff. de iudi. §. iudex. vbi quoque dicit, ꝙ potest prorro gari non solum expressè, sed etiam tacitè, putà, si actor dedit libellum super maiori summa, & reus exceptionē non opposuit, & sic correctior, seu eius locumtenens, vel alius ordinarius pro nunciauit sententiā contra aliquem, & ille condemnatus appellat ad regimentum, vel consiliū ciuitatis, licet ista cōdemnatio, sit in maiori sum ma. si pars appellata non cōtradicit, vel non opposuit, videtur, ꝙ dicti iudices regimenti possunt pronūciare: quia tacitè prorrogauit in eos iurisdictionem in dicta summa. Idem tenet Gui do pap. decisio. 485. allegando Saly. in. l. certa ratione. C. quando prouocare non est necess. & ita dicit se vidisse in iudicando seruari in curiis

OO 2 parlamēti

parlamenti,& quot modis prorrogatio fiat. vi. Bar. Paul.& docto.in.l.2.§.fi.ff.de iud. Et licet sit verũ,φ partes possunt prorrogare iurisdictio nem in dicta maiori summa,secus est in tempore:quia non possunt prorrogare, vt vltra terminum illius.l. & pragmaticę dicti iudices de causa cognoscant,& pronuntient: quia licet valeat prorrogatio de tempore ad tẽpus, est verũ,quãdo tempus est appositum à homine, secus si est appositũ à lege,vel statuto ratione publicæ vtilitatis.s.ne lites fiant immortales. vt in.l.properandum.C.de iudi.ita tenet Bal.in.c. de causis. de offi.delega.nu.15.& dicit ibi tenere Innocẽ. Quęritur, an si isti iudices per cõciliũ ciuitatis dati proferunt sententiam in maiori quantitate istorum sex millium dipondiorum,au valebit,†saltem in summa sex milium? Dic φ de consensu partium bene valet, vt dictũ est:quia potest prorrogari iurisdictio de re ad rem, & de infimo gradu iurisdictionis ad summum. vt in. l. interconuenientes.ff.ad municipa. & ibi est bona glo.licet non de iurisdictione ad imperium. Sed quid si non interuenit consensus partiũ? Dic aut erant capitula diuersa, & potest valere in vno,& in altero nõ.vt in.l.etiam.ff. de mino. aut erat vnum tantum,& vna sententia, & tunc non valet in aliquo : quia super illa nullam habet iurisdictionem,nec in aliqua parte illius,cũ sit vna,vt colligitur ex tex.in.l.extra territoriũ. ff.de iur.om.iud.& Bart.ibi hãc distinctionẽ tenet in fine,& Pau.de Cast.& Ias.& est glo.in §.Item cùm certa.2.q.6.& hoc est tenendum secundùm Ias. vbi supra in fine. & hãc distinctionem.Bar.quoq; approbat Abb.in.c. cùm inter. de re iudi.in fine.dicẽdo rã esse notabilem:quia nemo ita clarè tãgit materiã,& hoc tenẽt omnes. Sed ipsemet Bart.in tracta.de iurisdi.versi.ex prædictis.tenet,φ verius est.φ illud tantũ inutile viciatur,quod sequitur Rom.in consi.66. vbi ait allegando,c.ea quę fiunt.de reg.iur.in.6.φ si iudex qui in tantum decem iudicare potest,iudicat in viginti,φ valet sententia in decem. Sed tu tene distinctionẽ Bar.supradictã:quia oẽs tenent,& quia vbicunq; respectu formę actus est indiuiduus , & inseparabilis, licet sit diuiduus respectu essentiæ,semper vtile per inutile viciatur,vt Bar.in.l.græcè.§.illud.ff.de fideiusso.per illum tex. Et dictã distinctionẽ Bart.sequitur Barb.in.c.cùm super.de offi.deleg.col.11. versi. ex hoc potest.& secundũ eũ debet intelligi.d.l. certa forma.C.quando prob non est.nec secundùm dictam distinctionem.& Bar.in.l.quidam ęstimauerunt.ff.si cert.pet.& ibi Ias.in fine vbi dicit,φ cõmunis conclusio est, φ actor non põt summam diuidere in petendo , sed cogitur totã summam petere,nec continentia causæ,vel iudicium diuidatur,& ibi per Alex.& Plat.in.l. fi. C.de apochis publi.lib.10.in fine. Et quando iudex cognoscit de maiori summa, quàm sua iurisdictio sit, sententia in minori summa non valebit:quia instantia iudicij non potest pro parte valere,vt dictũ est,prout tenet in expresso Bal. in.d.l.certi conditio.§.quoniam.ff.si cert.petat. col.3.nu.3.& idem Bal.in.c.inter cętera.de re iudi.nu.2. Circa istã.l.dubitatur quotidie,dicit

15 d.lex.† φ habet quinq; dies ad appellãdum, & triginta ad finiẽdum , & condẽnatus appellauit in prima die quinq; dierum, in qua sibi fuit notificatio sententię facta,an ex isto die in qua appellationem interposuit currãt sibi triginta dies ad finiendum.aut non. Pau.de Cast.in.l. si quis hæres. la.2.ff.de adquir. hæred.nu.7. tenet formando hanc. q. φ statim currant triginta dies: quia non debet spectari lapsus,postquã appellatum est.arg.ibi aliàs interim nil fieret:quia esset inutilè vtriq; litigantium,& hoc tenet Paul. de Cast.licet aliqui teneant contrarium:quia dicebat statutum post decẽ dies : sed dicit φ habuit respectum ad casum quo vltima dies dierum appellat,vt cõmuniter consueuit fieri, & idem tenet.d. Pau. de Cast.in.l.vt verborũ.§.eo addito. C.qui admitti.& sequitur Feli.in.c.quo ad consultationem.de re iudi.col.19.in fine. & idem tenet Bal.in.c.ad hęc.de appella.per tex.quem dicit notabilem.in.c.ex ratiõe. eiusdem tit, vbi dicit,φ tempus appellationis prosequendę currit post interpositam appellationem,& plenè notatur in Cle.si appellationem.de appella. quia an teaquam appellatio sit interposita,non est aperta prosecutio anteaquam appelletur, est similis posthumo qui est in vtero matris secũdùm Bal. ibi. Item tene,φ dicti iudices consistorij, seu regimenti,non incidũt in pœnã.d.l.& pragma. licet causam non finiant infra dictum terminum

16 si pars † non instat, & petit,tenet Abb.in.d.c.venerabilis.de iudi.nu.19.& ibi per additio.& idẽ tenet.d.l. Tolleti ibi , Para la parte que se lo requiriere. De quo vide quæ latè dixi in.cap.1.in capit.prætorũ.in glo. V sen bien del. Et an isti

17 iudices debent infra istum terminũ † causam decidere,condemnando,vel absoluendo. Iolã. de Plat.tenet,φ sic.in.l.generali.C.de decur.lib.10. in fine.aliàs si absoluunt ab instantia iudicij , vt quilibet remaneat in statu suo per hoc non euitant pœnam,contrarium tenet,d.l.6.ordinamenti,ibi, Como fallarẽ que se deue hazer. Adde

circa

circa supra dicta, q̄ si iudices regimenti, seu con
18 cilij ciuitatis †in prolatione sententiæ, non se cō formāt cum iudice, qui primo tulit sententiam, & ipsi sine ipso iudice requisito proferunt sententiam, reuocando sententiam iudicis, vel eam moderando, q̄ ista talis sentētia lata per istos iudices regimenti debet mitti executioni, per dictum iudicem ordinarium loci, tenet pragmatica Vallissoleti anno. 1537. & tenet. d. l. 6. ti. 16. lib. 3. in ordi. rega. ibi, O los dos dellos, si los tres se concertaren, den, y pronuncien sentencia, en el dicho pleyto, aprobando, o reuocando, o añidiendo, o amenguando la primera sentencia como fallaren que deuen hazer, y lo que estos determinarē sea firme y executado, scilicet, per. d. iudicem ordinarium, vt dictū est per. d. pragma. Vallissoleti. & quia de iure, sententia lata per istos iudices regimēti, nō potest per eos executioni mandari, sed executio committi debet ordinario: quia instantia de iure communi non est, nisi vsq; ad sententiam inclusiuè, tenet Bald. in margarita. & Innoc. in parte instantia.

L

Item si saben. &c. Que los regidores, veynte y quatros, & jurados han dado sus votos & vozes por dineros,[a] & promessas, en los officios & otras cosas que han proueydo, de que ellos pueden proueer.

[a] Dineros. [a]Vide tex. in pragmatica. 65. in libro pragmati. fol. 68.

LI

Item si saben. &c. Que los regidores, veynte y quatros, alcaldes, alguaziles, merinos, o jurados, o fieles executores, o escriuanos de concejo, o contadores, o mayordomos desta dicha ciudad viuā[a] y moren cō algun prelado, o cauallero, por cōtino, & lleuē acostamiento por racion, & quitacion, o por ayuda de costa, o en otra manera alguna, secreta, o publica mente, directe, o indirecte.

O si los tales viuen cō otros regidores, o alcaldes, o alguaziles, o jurados, y en la manera suso dicha lleuan salario dellos, o de alguno dellos,

[a] Viuan. [a]Vide tex. in pragmati. 63. in lib. pragmatica. fol. 66.

[b] Otros regidores. [b]Text. in. l. 17. titu. 2. lib. 7. in ordina. regali.

Alij articuli, & interrogatiōes possunt fieri in ista inquisitione secreta syndicatus, secundùm dispositionem prouincię, ciuitatis, seu villæ, quæ sibi decreta est, & ideò tu iudex discretus sis in eis faciendis. ¶ Quam inquisitionem debet iudex recipere secretè, ex personis honestis, & probis, & non ex inimicis, nec ex amicis iudicis, nec suorum officialium, & debet quoq; scire bonum & malum, & in effectu eis tres interrogationes faciat. s. quomodo puniverunt delicta publica, & quomodo adimplerunt iussa regis, & quomodo officia gesserunt, & si aliquis testis dicat q̄ scit: quia audiuit à Titio, non examinet aliū si potest, donec recipiat dictum illius, cui dixit ille à quo audiuit. Et finita dicta inquisitione secreta, publicè eā, & onera quæ ex ea resultant quæ in nostra Hispania (cargos vocantur) & det copiam iudici de eis, & de dicta informatiōe secreta, cum hominibus testium, & terminum ad respondendum, ita q̄ causa finiatur infra terminū syndicatus. ¶ Et si corrector, vel aliquis ex suis officialibus, aliquod delictum graue commiserunt, capiat illos, & cum processibus mittat illos, sic captos ad cōsilium regis, vt in c. 2. in capit. iudi. syndicat. & ibi dixi, & est tex. in. l. 6. ti. 4. Parti. 3. Et sic totū opus ad laudem Dei finitur, in dicto arce del Adrada docti illustris Antonij de la Cueba, tē pore supradicto. Laus Deo.

Finis.

Excuſſum Methinæ Campi, apud
Mathæum à Cantò:
15. die Aprilis
1552.

DOn Carlos por la diuina clemencia emperador ſemper augu ſto,rey de Alemaña,y el miſmo don Carlos por la gracia de Dios rey de Caſtilla,de Leõ,de Aragõ,de las dos Sicilias.&c. A vos el concejo,juſticias,regidores,caualleros,eſcuderos,officiales, y hõbres buenos de la ciudad de   Salud y gracias ſepades,q̃ nos entẽdiendo ſer cũplidero a nueſtro ſeruicio,y a la execució de nr̃a juſti cia,y ala paz y ſoſsiego deſſa dicha ciudad,y ſu tierra,nr̃a merced y volũtad es q̃   tẽga por nos el officio de corregimiẽto deſſa dicha ciudad,y ſu tierra,por tp̃o de vn año primero ſiguiente, cõtado deſde el dia q̃ por voſotros fuere recebido al dicho officio, haſta ſer cũ plido,cõ los officios de juſticia,& juriſdiciõ ciuil,y criminal,y alcaldia, y aguazilazgo deſſa dicha ciudad,y ſu tierra:porq̃ vos mãdamos a todos,y a cada vno de vos q̃ luego viſta eſta nr̃a carta ſin otra luẽga ni tardança algũa,& ſin vos mas reqrir ni cõſultar, ni eſperar otra nr̃a carta, ni mãdamiento,ſegũda,ni tercera juſsion eſtãdo juntos en vr̃o cabildo, y ayũtamiento ſegũ q̃ lo aueys de vſo,y de coſtũbre tomedes & reciba des del dicho   el juramẽto y ſolẽnidad q̃ en tal caſo ſe acoſtũ bra hazer, el q̃l por el fecho le recibades y tẽgades,por nr̃o corregidor deſſa dicha ciudad y ſu tierra,y le dexedes y cõſintades librem̃ẽte vſar el dicho officio,y cumplir,y executar la nueſtra juſticia por ſi,y por ſus lugares teniente, y officiales q̃ es nueſtra merced que en los dichos officios de alcaldia y alguazilazgo,y otros officios al dicho corregimien to anexos pueda poner,los quales pueda quitar,y admouer cada y quã do que a nueſtro ſeruicio,y a la execuciõ de la nueſtra juſticia cumpla, y poner y ſubrogar,otro y otros en ſu lugar,& oygan,& libren,& determinẽ los pleytos,y cauſas ciuiles,y criminales, que en eſſa dicha ciu dad, y ſu tierra eſtan pendientes, començados, & mouidos, & que en quanto por nos tuuiere el dicho officio ſe començare,y mouiere,& auer,& lleuar los derechos, y ſalarios acoſtumbrados, & a los dichos perteneſcientes,y hazer qualeſquier peſquiſas en los caſos de derecho permiſſas,y otras coſas al dicho officio perteneſcientes,y que el entien da que a nueſtro ſeruicio,y a la execuciõ de la nueſtra juſticia cũpla, y pa vſar y exercer al dicho officio,y cũplir y executar la nr̃a juſticia todos vos conformeys con el,y con vr̃as perſonas,y con vr̃as gentes le de des y hagades dar todo el fauor & ayuda que vos pidiere, & meneſter ouiere, & que en ello, ni en parte dello embargo ni contrario alguno le no pongades, ni conſintades poner, que nos por la preſente

le recebimos & auemos por recebido al dicho officio, y le damos poder para lo vsar y exercer, & para cũplir y executar la nr̃a justicia, caso q̃ por vosotros, o por algũo de vos no sea recebido por quãto cumple a nr̃o seruicio q̃ el dicho tẽga el dicho officio por el dicho vn año, no embargante qualesq̃er estatutos & costũbres q̃ cerca dello tẽgades q̃ por esta nr̃a carta mãdamos a qualquier p̃sona, o personas q̃ tienẽ las varas de la nr̃a justicia, y d̃ los officios d̃ alcaldia & alguazilazgo d̃ssa dicha ciudad, y su tr̃ra, q̃ luego las dẽ y entreguẽ al dicho nr̃o corregidor, y q̃ no huse mas d̃llas sin nr̃a licẽcia, so las penas en q̃ caẽ las p̃sonas priuadas q̃ vsan d̃ officios publicos, pa q̃ no tienẽ poder ni facultad, ca nos por la presente los suspẽdemos, y auemos por suspẽdidos de los dichos officios. Y otrosi es nr̃a .m. q̃ si el dicho nr̃o corregidor entẽdiere q̃ es cũplidero a nr̃o seruicio, y a la execuciõ de nuestra justicia q̃ q̃lesquier caualleros, y otras p̃sonas vezinos dessa dicha ciudad & su tierra, o de fuera parte q̃ a ella viniere̋ o en ella estã se salgã della, y que no entrẽ ni estẽ en ella, & q̃ se vengã a presentar ante nos que lo el pueda mãdar de nr̃a parte, y los haga della salir a los q̃les a quiẽ lo el mandare nos por la p̃sente mãdamos que luego sin nos mas requerir ni cõsultar sobrello, ni esperar otra nuestra carta ni mãdamiento, & sin interponer dello appellaciõ, ni suplicacion lo pongã en obra, segũ q̃ lo el dixere & mãdare, so las penas que les el pusiere de nuestra parte, las quales nos por la presente les ponemos & auemos por puestas, y le damos poder y facultad para las executar en los que remissos & inobedientes fuerẽ, y en sus bienes. Y mãdamos al dicho nuestro corregidor que conozca de todas las causas, & negocios que estan cometidos alos corregidores y juezes de residencia sus antecessores, aunque seã defuera de su jurisdiciõ, y tome los processos enel estado en que los hallare, y attento el tenor y forma de las cartas de cõmissiones q̃ les fuerõ dadas, hagan a las partes cũplimiẽto de justicia q̃ para ello le damos poder cũplido. Y otrosi por esta nuestra carta mãdamos a vos el dicho cõcejo, justicia, regidores, caualleros, escuderos, officiales, y hõbres buenos de la dicha ciudad de

q̃ fagades dar y dedes al dicho corregidor este dicho año, otros tãtos mr̃s como aueys acostũbrado dar y pagar a los otros nr̃os corregidores q̃ hasta aqui hã sido para los quales auer & cobrar de vosotros, y vr̃os bienes, y para hazer sobrello todas las prẽdas, y premias, y execuciones, prisiones que necessarias seã, y para vsar y exercer el dicho officio, y cũplir, y executar la nr̃a justicia le damos poder cũplido por esta

nuestra

nuestra carta,cõ todas sus incidēcias,depēdencias,anexidades, y conexidades. Y otrosi vos mādamos q̃ al tp̄o que recibierdes por nr̄o corregidor dessa dicha ciudad, & su tierra al dicho tomedes y recibades del fianças llanas & abonadas,q̃ hara la residēcia q̃ la ley de nr̄os reynos māda,y que residira enel dicho officio el tp̄o q̃ es obligado sin hazer absencia algūa por algūa causa que sea,y si la hiziere q̃ de mas de la pena que por ello incurre caya en pena de vna dobla de oro, por cada vn dia de los q̃ hiziere de absencia d̄l dicho officio, la qual aplicamos p̄a las obras publicas dessa dicha ciudad. Y mādamos a las personas q̃ le tomarē residēcia,que tegā especial cuydado,si el dicho nr̄o corregidor ha incurrido en la dicha pena,y aueriguada la verdad,la execute enel y en sus fiadores sin embargo de qualquier causa & razō q̃ cōtra ello alle gue,y de las appellaciō,o appellaciōes q̃ dello interpōga porq̃ nr̄a merced y volūtad es q̃ sin embargo de todo ello se execute la dicha pena,y otrosi tomedes & recibades del juramento,q̃ durante el tp̄o q̃ por nos tuuiere el dicho officio de corregimiento visitar a los terminos dessa dicha ciudad y su tierra, alomenos dos vezes en el año, y q̃ renouara los mojones si menester fuere, y restituyra lo que injustamēte estuuiere tomado,& sino lo pudiere buenamēte restituyr embiara ante nos al nr̄o consejo la relaciō dello para q̃ lo proueamos como cūpla a nuestro seruicio. Y otrosi mādamos al dicho nr̄o corregidor,que las penas ptenescientes a nuestra camara & fisco,en q̃ el y sus officiales cōdenare,y las que el pusiere p̄a nuestra camara q̃ ansi mismo condenare que las executen,y las pōgan en poder del escriuano del cōcejo dessa dicha ciudad por inuētario,y ante escriuano publico, porq̃ las de y entregue al nuestro receptor de las dichas penas,o a quiē su poder ouiere. Y otrosi mandamos al dicho nuestro corregidor que se informe que portazgos, o imposiciones nueuas y acrescentadas se lleuan enessa dicha ciudad, y su tierra, y los dessa dicha ciudad, y su tierra remedien, y ansi mismo lo de sus comarcas que se pudieren remediar, y lo que no se pudiere remediar nos lo notifique, y nos embie la pesquisa, y verdadera relacion dello para que lo mandemos proueer, como cō justicia deuamos. Y otrosi mandamos al dicho nuestro corregidor, que durante el tiempo que por nos tuuiere el dicho officio tēga mucho cuydado y diligencia que se guarden, y hagan guardar las bullas de nuestro muy santo padre, que disponē sobre el habito y tonsura que han de traer los clerigos de corona destos nuestros reynos y señorios, ansi los que fueren

conju-

conjugados, como los que no fueren conjugados, y la declaracion que sobre ello fue hecha por los prelados destos nuestros reynos, & que tenga manera con el obispo, o con el prouisor dessa dicha ciudad que haga publicar las dichas bullas publicamente los tres domingos primeros de la Quaresma segun & como en las dichas bullas, & declaraciones se contiene, y en caso que no lo quiera hazer, lo tome por testimonio, & lo embie ante nos para que lo mandemos proueer, & remediar como conuenga. Y otrosi mandamos al dicho nuestro corregidor que reciba residencia del nuestro juez de residencia q̃ fue dessa dicha ciudad y su tierra, y de sus officiales por termino de dias primeros siguiẽtes segun q̃ la ley fecha en las cortes de Toledo lo dispone, y cũpla d̃ justicia, a los que dellos ouiere que rellosos, sentenciando las dichas causas sin las remitir ante los del nuestro consejo, saluo las causas que por los capitulos de los juezes de residencia, y leyes del reyno se permite que remitan, la qual dicha residencia mandamos al dicho fulano y a sus officiales que hagan ante el dicho nuestro corregidor segun dicho es. Y otrosi le mandamos q̃ se informe como por que manera el dicho nuestro juez de residencia, y sus officiales han vsado el dicho officio de corregimiento, y executada la nuestra justicia, especialmente en los peccados publicos, y como se han guardado las leyes hechas en las cortes de Toledo, y fecho guardar y cũplir y executar las sentẽcias que son dadas en fauor dessa dicha ciudad, y su tierra sobre la restituciõ de los terminos, y si no estuuieren executadas execute las el attento el tenor y forma de la dicha ley de Toledo, y instrucion sobrella fecha, & si en algo los hallare culpantes por la informacion secreta, llamadas, & oydas las partes auerigue la verdad apercibiendo al dicho nuestro juez de residencia, & sus officiales que haga ante el sus prouanças, y les den sus descargos, porque aca no hã de ser mas recebidos a prueua sobrello, y assi aueriguada haga sobre todo ello cũplimiento de justicia, y lo embie todo ante nos, & ansi mismo aya informacion si ha residido en el dicho officio el tiempo que por la prouision ael le fue mandado, & si hallare que no ha residido, execute luego la pena contenida en la dicha prouision, sin embargo de qualquier appellacion que del interpõga, & todo aueriguado, & determinado en la manera que dicha es embie lo ante nos, & ansi mismo aya informacion, especialmẽte que personas son las que en essa dicha ciudad

tienen

tienen mas parte & mando,& particularmēte auerigüe si el dicho nr̃o juez de residēcia,y sus officiales tuuierō su amistad el tp̄o q̄ tuuierō los dichos officios,y despues q̄ les mādamos tomar residēcia, & si los han fauorescido pa hazer la dicha residēcia,y ꝓcurado q̄ no se les pōgā demādas,ni seā testigos cōtra ellos,& si los dichos juezes se hā cōcertado cōellos,pa q̄ no les seā cōtrarios en la dicha residēcia,y tēga mucho cuydado si las tales ꝑsonas,o otros algūos procuran de ygualar cō el dicho juez de residēcia,y sus officiales los q̄ dellos estā q̄rellosos: porq̄ no les pidā en la dicha residēcia,y estoruā por algūa via q̄ no se sepa verdaderamēte lo q̄ mal ha hecho enla gobernaciō y administraciō d̄la justicia, y embie ante nos la relaciō de todo ello cō la dicha residēcia,y ansi mismo aya informaciō de las penas en q̄ el dicho juez de residēcia,y sus officiales,& los alcaldes d̄ la hermādad hā cōdenado a qualesquier cōcejos & ꝑsonas ꝑtenesciētes a nr̃a camara,& fisco,y cobre las dellos,y las de,y entregue a nr̃o receptor general de las dichas penas. o a quien su poder ouiere,y ansi mismo tomē las cuētas de todas las dichas penas a las ꝑsonas q̄ hā tenido cargo d̄ las rescebir,y pagar por el dicho nr̃o receptor general el tp̄o q̄ las tuuierō por dar, y otrosi tome & resciba las cuētas de los proprios,y rētas,y sisas, reꝑtimiētos,y derramas q̄ en essa dicha ciudad y su tierra se hā hechado despues q̄ las mādamos tomar y recebir,y fuerō tomadas y recebidas,y todo lo q̄ hallarde mal gastado no lo reciba,ni passe en cuēta y esto,y los alcāces q̄ hiziere lo execute todo,y lo pōga en las dichas cuētas en poder del mayordomo dessa dicha ciudad,pa q̄ lo gaste en lo q̄ fuere vtilidad y ꝓuecho della,sin embargo d̄ qualq̄er appellaciō q̄ d̄l se interpōga,& despues d̄ executado si algūa ꝑsona se sintiere por agrauiado y appellare d̄l,otorgue le su appellaciō pa ante los del nr̃o cōsejo,y no pa ante otro juez algūo,& dētro de.xc. dias primeros siguiētes como fuere recebido al dicho officio, embie al nr̃o cōsejo todas las dichas cuētas de penas de camaras,y ꝓprios,y sisas y derramas q̄ como de suso se cōtiene,ha d̄ tomar poniēdo los cargos y las datas dellas de cada cuēta sobre si por menudo,& particularmente: porq̄ se sepa q̄ penas son las q̄ se cobrā y porq̄ razō, y lo q̄ ay d̄ ꝓprios, y como,y de q̄ manera se gastā,& si ouiere algunas cosas para q̄ adelāte no se gastē,o se modere,lo mandamos hazer con apercebimiento, q̄ sino lo hiziere,& cumpliere a su costa embiaremos juez que tome las dichas cuentas,& haga la aueriguacion dellas, & la traya ante nos,para que lo mandamos proueer, & hazer sobre ello cumplimiento de

justicia

justicia, y ansi mismo tome & reciba residencia de los regidores, escriuanos, y concejo, y escriuanos publicos dessa dicha ciudad, como o de q̃ manera hã vsado, y exercido los dichos officios, & si hã ydo, o passado cõtra las leyes hechas en las dichas cortes de Toledo, en lo q̃ a ellos incumbe, & si en algo los hallare culpantes por la informacion secreta, les de traslado dello, y reciba sus descargos, y aueriguada la verdad de todo ello, cũplidos los dichos dias de la residencia, la embie ante nos cõ la informaciõ q̃ ouiere tomado, de como el dicho y sus officiales hã vsado y exercido el dicho officio de corregimiẽto. y mãdamos q̃ el alcalde q̃ pusiere enesa dicha ciudad, aya d̃ salario por el dicho vn año otros tãtos mr̃s como se hã dado a los alcaldes q̃ hasta aq̃ hã sido d̃ mas, y allende de sus derechos ordinarios q̃ como alcalde le pertenesce. Los quales mãdamos a vos el dicho cõcejo q̃ deys y pagueys al dicho alcalde del salario del dicho corregidor, y q̃ no le deys, ni pagueys al dicho corregidor, saluo al dicho alcalde, y q̃ el dicho alcalde jure al tp̃o q̃ lo recibieredes por alcalde q̃ sobre el dicho salario y derechos q̃ le ptenesciere, no harã ptido algũo cõ el dicho corregidor, ni cõtra psona algũa por via directa, ni indirecta, y el mismo juramẽto recebid del dicho corregidor. Y otrosi mãdamos al dicho corregidor, q̃ saque y lleue los capitulos q̃ mãdamos guardar a los corregidores destos reynos, y los p̃sente enesse dicho cõcejo al tp̃o q̃ fuere recebido, y q̃ los haga escreuir en pgamino, o papel, y los haga poner, y põga en las casas del ayũtamiẽto dessa dicha ciudad, & q̃ guardelo cõtenido en los dichos capitulos, cõ apcebimiẽto q̃ sino los lleuare y guardare, q̃ sera pcedido cõtra el por todo rigor de justicia por qualq̃era d̃ los dichos capitulos q̃ se hallare q̃ no a guardado, no embargãte q̃ diga o allegue q̃ no supo dellos. Y otrosi mãdamos al dicho nr̃o corregidor q̃ tẽga especial cuydado q̃ se guardẽ y cũplan las nr̃as cartas, y sobrecartas q̃ mãdamos dar pa q̃ los regidores, y otros officiales de cõcejo, no viuã con señores, y haga sobrello las diligẽcias necessarias, y q̃ põga tal recaudo q̃ los caminos, y campos estẽ todos seguros en su corregimiẽto, y haga sus req̃rimiẽtos a los caualleros comarcanos q̃ tuuierẽ vassallos, & si fuere menester hazer sobrello mẽsageros q̃ los haga a costa dessa dicha ciudad, cõ acuerdo d̃los regidores della, y q̃ no pueda dezir q̃ no vino a su noticia. Assi mismo haga guardar y cũplir las nr̃as cartas, y puisiones q̃ dispõnẽ q̃ se plãten y cõseruen los mõtes, y los vnos ni los otros no fagades, ni fagã ende al por algũa manera, sopena d̃la nr̃a.m. y de.x.mil mr̃s pa la nr̃a camara a cada vno de vos q̃ lo cõtrario hiziere. Dada en

Iudicum syndicatus prouisio, seu mandatum.

DOn Carlos por la diuina clemēcia emperador semper augusto rey de Alemaña.&c. A vos fulano, salud y gracia sepades, q̄ nos es fecha relaciō, q̄l tiēpo porq̄ fulano fue proueido dl officio de corregimiēto dela ciudad de tal escūplido, o se cūple muy presto, y por q̄ nr̄a merced y volūtad es de saber como el dicho fulano nr̄o corregidor a vsado y exercido el dicho officio de corregimiēto, enl tiēpo q̄ lo a tenido, y q̄ ante vos fagā el y sus officiales la resideēcia que la ley fecha enlas cortes de Toledo en tal caso māda, vos mādamos, que vais ala dicha ciudad, y tomeis en vos las varas de corregimiēto, y alcaldia, & alguazilazgo della, y ansi tomadas y recebidas, tomeis, y recibais, del dicho fulano nr̄o corregidor, y de sus officiales la dicha residēcia, por termino de treinta dias, segū la dicha ley lo dispone, y cūplid de justicia a los q̄ dellos ouiere querellosos, sentēciando las dichas causas, sin las remitir ante los del nr̄o consejo, saluo las causas q̄ por los capitulos delos juezes de residēcia y leyes del reyno se permite q̄ remitais. La qual dicha residēcia, mandamos al dicho nr̄o corregidor, y sus officiales q̄ hagan ante vos, segun dicho es. E otro si vos informad de vr̄o officio, como y de q̄ manera el dicho nr̄o corregidor & sus officiales hā vsado y exercitado el dicho officio de corregimiēto, y executado la nr̄a justicia especialmēte en los peccados publicos, y como se hā guardado las leyes fechas en las cortes de Toledo. Y otrosi vos informad, si hā visitado los terminos dela dicha ciudad y su tierra, & si hā fecho guardar, y cūplir, y executar las sentencias q̄ son dadas en fauor dela dicha ciudad y su tierra, sobre la restituciō delos terminos, & si no estuuierē executadas executaldas vos, attento el tenor y forma dela ley de Toledo, q̄ habla sobre la restituciō delos terminos, y ala instruciō sobrella fecha por los del nr̄o consejo, y si en algo hallaredes culpātes por la informaciō secreta al dicho corregidor y sus officiales, llamadas las partes aueriguéis la verdad, apercibiēdo al dicho nr̄o corregidor y a sus officiales, q̄ hagā ante vos sus probanças, & vos dē sus descargos, porq̄ aca no hā de ser mas recebidos a prueua sobrello, y todo aueriguado, y determinado enla manera q̄ dicha es embialdo ante nos. Y ansi mismo vos informad (especialmēte) q̄ personas son las q̄ enla dicha ciudad y su tierra tienē mas parte y mādo, y particularmēte aueriguéis si el dicho nr̄o corregidor y sus officiales tuuierō su amistad, el tiempo q̄ tuuieron los dichos officios, y despues q̄ los mādamos tomar residēcia, y si los hā fa uorecido

fauorecido para hazer la dicha residēcia,y procurado q̄ no se les pongan demādas,ni seā testigos cōtra ellos,y si los dichos juezes se hā concertado con ellos,para q̄ no les sean cōtrarios enla dicha residēcia, y tened mucho cuidado si las tales personas , o otros algunos procuran de igualar cō el dicho corregidor y sus officiales,los q̄ dellos estā querellosos,porq̄ no les pidā enla dicha residēcia,y estoruan por alguna via que no se sepa verdaderamēte lo q̄ mal han fecho en la gouernaciō, y administraciō dela justicia,y embiad ante nos la relaciō de todo ello juntamēte cō la dicha residencia. Y otrosi vos informad delos regidores que ay enla dicha ciudad,y si residen en sus officios, y como vssan dellos en todo lo q̄ es a su cargo,especialmēte,en lo q̄ mandā y disponē las leyes fechas enlas cortes de Toledo. Y hazed pregonar si alguno tiene quexa dellos,de algunos agrauios q̄ por razō de sus officios ayā fecho,q̄ lo vēgan a demādar ante vos.E hazed justicia alos q̄rellosos , y embiad ante nos la dicha informaciō juntamente cōla dicha residēcia.E otrosi aued informaciō delas penas en q̄ el dicho corregidor y sus officiales y los alcaldes dela hermādad han cōdenado a qualesquier cōcejos,o personas pertenesciētes a nr̄a camara y fisco,y cobrado dellos daldos y entregaldos a nr̄o receptor general d̄las dichas penas,o a quiē su poder ouiere. Ansi mismo tomad las cuētas de todas las dichas penas alas personas q̄ hā tenido cargo delas recebir y pagar,por el dicho nr̄o receptor general dellas del tp̄o q̄ las tuuierō por dar. Y otrosi tomad y recebid las cuētas delos ꝓprios y rētas,sisas,y repartimiento,y derramas,q̄ enla dicha ciudad de tal y su tierra se hā hechado despues q̄ las mādamos tomar ,y recebir,y fuerō tomadas y recebidas,y todo lo q̄ hallaredes mal gastado no lo recibais,ni paseis en cuēta:y esto y los alcāces q̄ hizieredes los executad todos,y los poned cō las dichas cuētas en poder d̄l mayordomo dela dicha ciudad,pa q̄ lo gaste enlo q̄ fuere vtilidad y ꝓuecho della sin embargo de qualquier apellaciō q̄ de vos se interpōga,y despues de executado,si algūa persona se sintiere por agrauiada y apellare de vos otorgalde su apellaciō pa ante los del nr̄o cōsejo, y no pa ante otro juez algūo,y dētro d̄.xc.dias primeros siguiētes como fuere des recebido al dicho officio,embiad al nr̄o cōsejo todas las dichas cuētas d̄ penas d̄ camara y proprios,sisas,y derramas q̄ como d̄ suso se cōtiene aueis de tomar, poniēdo los cargos y datas dellas d̄ cada cuēta sobre si por menudo,y particularmēte porq̄ se sepa q̄ penas son las q̄ se cobran, y porq̄ razō,y lo q̄ ay de ꝓprios,y como,y d̄ q̄ manera se gastā,y si vuiere algūas cosas para q̄ adelāte no se gastē,o se moderē lo mādamos hazer cō apercebimiēto,q̄ si asi no lo fizierdes , a vr̄a costa embiaremos juez q̄ tome

la

las dichas cuentas,& haga la aueriguació dellas,y la traiga ante nos,& cũplidos los.xxx.dias dela dicha refidēcia embialda ante nos cõ la información que vuieredes tomado de como el dicho fulano y fus officiales han vfado y exercido el dicho officio de corregimiento dentro de otros treinta dias.E otro fi vos mãdamos,que vos informeis, como, y de q̃ manera,los fieles,y efcriuanos de concejo, y efcriuanos publicos del numero,y otros officiales dela dicha ciudad hã vfado, y exercido fus officios,y fi hã lleuado alguna cofa de mas y allẽde de lo q̃ podiã,y deuiã lleuar,cõforme al arãzel,y fi en algo los hallaredes culpãtes dal des traflado dello,y recebid fus defcargos,y cũplid de jufticia alos querellofos,& la información que fobrello vuieredes,y la verdad aueriguada de todo embialdo anfi mifmo ante nos,para que lo mãdemos ver,y hazer fobrello lo q̃ fuere jufticia.Y tened en vos las varas de la nr̃a jufticia hafta q̃ nos proueamos del dicho officio de corregimiento a quien nr̃a merced y voluntad fuere.Y es nr̃a merced q̃ayades de falario por cada vn dia delos que tuuieredes el dicho officio otros tãtos mr̃s como dauã y pagauan al dicho nr̃o corregidor, los quales vos feã dados y pagados por la via,forma y manera, q̃ los dauã y pagauã al dicho nueftro corregidor,y mãdamos al concejo,jufticia,regidores,caualleros,efcuderos,officiales,homes buenos deladicha ciudad de tal,q̃ luego que cõ efta nr̃a carta fuerẽ requeridos, fin efperar otra nr̃a carta ni mandamiẽto,fegunda ni tercera jufion, y fin poner en ello efcufa,ni dilacion alguna,recibã de vos el juramento q̃ en tal cafo fe requiere, y deueis fazer, el qual por vos fecho vos entreguẽ las varas de nr̃a jufticia y alcaldia, para que vos las tẽgades y vfedes dellas durante el dicho tiẽpo dela dicha refidẽcia, y defpues fafta tãto que proueamos del dicho officio de corregimiẽto a quien nr̃a .m. y volũtad fuere. Y mãdamos q̃ durãte el dicho tiẽpo conozcais d̃ todos los negocios,y caufas, ciuiles y criminales dela dicha ciudad y fu tierra,y hazer y hagais todas las otras cofas, y cada vna dellas q̃ el dicho corregidor podria y deuria hazer, ca nos por la p̃fente vos damos otro tal poder,y tã cũplido como el dicho fulano tenia para vfar del dicho officio.Y fi para lo anfi hazer,cũplir,y executar,fauor y ayuda ouieredes menefter, por efta nueftra carta mandamos al dicho concejo,jufticia, regidores,caualleros, efcuderos, officiales,y hombres buenos dela dicha ciudad, que vos la dẽ y fagan dar luego, y q̃ en ello,ni en parte dello embargo, ni contrario alguno vos nõ pongã,ni confiẽtã poner,y mandamos,q̃l alcalde q̃ pufieredes aya, y lleue de falario en̄l dicho officio a refpecto de otros tãtos mr̃s como

fe han

se hã dado y pagado alos otros alcaldes,que hã sido,los quales mandamos que les seã dados y pagados de vr̃o salario,y q̃ no los dẽ,ni paguẽ a vos saluo al dicho alcalde.E quel dicho alcalde jure al tiempo q̃ le recibieredes por alcalde,q̃ por el dicho salario,y derechos q̃ le pertenesce por razon de su officio no hara partido alguno cõ vos,ni cõ otra persona alguna,por via directa,ni indirecta,y el mismo juramento hazed vos.Y otro si vos mandamos que saqueis,y lleueis los capitulos de los juezes de residencia,y los fagais escreuir en pergamino,o papel, & lo pongais donde esten publicamente en las casas del ayuntamiento,y regimiento dela dicha ciudad: y que guardeis lo cõtenido en los dichos capitulos,cõ apercebimiẽto que vos hazemos,que si no los lleuaredes, y guardaredes,que sera procedido cõtra vos por todo rigor de justicia, por qualquier delos dichos capitulos que se hallare q̃ no aueis guardado,no embargante q̃ digais,o allegueis que no supistes dellos. E otrosi vos mandamos,que tẽgais cargo especial de poner tal recaudo,que los caminos,y campos estẽ todos seguros enel dicho corregimiento,y sobre ello hagais los requerimiẽtos alos caualleros comarcanos q̃ tuuieren vassallos,y si fuere menester fazer sobre ello mẽsajeros los fagais a costa dela dicha ciudad,cõ acuerdo delos regidores della,y que no podais dezir que no vino a vr̃a noticia.E otrosi vos mãdamos,que durante el tiẽpo que tuuieredes el dicho officio tengais mucho cuydado,y diligẽcia que se guarden,y hagan guardar las bullas de nuestro muy sancto padre,que disponẽ sobre el habito y tonsura que hã de traer los clerigos de corona destos nr̃os reynos,y señorios,assi losq̃ son cõjugados, como losq̃ no fuerẽ cõjugados,y la declaraciõ q̃ sobrello fue fecha por los prelados destos nr̃os reynos,y que tẽgais manera cõel obispo,o cõ el prouisor dela dicha ciudad que haga publicar las dichas bullas publicamẽte los tres domingos primeros dela Quaresma, segũ y como en la dicha bulla,y declaracion se cõtiene. Y en caso q̃ no lo quierã hazer lo tomeis por testimonio,y lo embieis ante nos,para que nos lo mãdemos proueer,y remediar como conuenga.E ansi mismo hazed guardar,y cũplir las nuestras cartas y prouisiones,que disponẽ,que se planten y cõseruen los montes,y otras cartas que mãdamos dar para que los regidores,y otros officiales de concejo,no viuan con señores, y sobre ello hagais las diligẽcias necessarias. E los vnos,ni los otros no fagades ni fagan ende al,por alguna manera, sopena dela nr̃a merced,y de diez mil mr̃s para la nuestra camara,a cada vno q̃ lo contrario hiziere. Dada en la muy noble:

Errata quę in hoc opere continentur.

In procemio, in colum.1.lin.16.ibi eſſe.lege eſſet.ibi col.2.lin.22.deponatur q;.

Fol.8.col.3.in ſummario.nu.5.lin.48.ibi naſculo lege maſculo.

Fol.17.col.3.lin.25.ibi banni tenet lege bannito.Ibi ead.col.lin.46.ibi omnino lege non.ibi col.4.lin.13.ibi limitat habere.lege non habere.

Fol.18.col.1.lin.5.ibi ciuitatus.lege ciuitatis.

Fol.23.col.4.lin.43.ibi mundati.lege mandati.

Fol.24.col.2.lin.32.ibi ampliatur.lege ampliatione.ibi col.3.lin.41.ibi tenet.lege licet.ibi col.4.lin.53.ibi hęc.lege hęret &c.

Fol.25.col.2.lin.37.ibi in ſua.lege & ſua.

Fol.26.col.2.lin.10.ibi.l.ff.lege.l.i.ff.

Fol.28.col.1.lin.34.ibi exemptioni.lege executioni.ibi col.2.lin.10.ibi tantùm.lege tamen.in ead.col.lin.23.ibi in capit.lege in.c.1.

Fol.30.col.2.lin.14.ibi ſit.lege ſic.ibi col.4.lin.3.ibi.C.lege.c.

Fol.31.col.3.lin.39.ibi maieſtatus.lege maieſtatis.ibi col.4.lin.10.ibi his.lege ius.& ibi ead.col.lin.37.ibi penè.lege plenè.

Fol.32.col.4.lin.vltim.ibi contra.lege infra.

Fol.33.col.1.lin.9.ibi conſi.in lege conſi.95.in.

Fol.34.col.1.lin.6.ibi ſunt lege ſicut.ibi col.2.lin.30.ibi vt.lege vbi.ibi col.3.lin.2.ibi quando ſoluerit.lege quando non ſoluerit.

Fol.35.col.3.lin.27.ibi Bar.lege Barba.

Fol.36.col.1.lin.50.ibi parere.lege pareere.

Fol.37.col.1.lin.16.ibi rata.lege iurata.& ead.co.lin.24.ibi tam.lege tam ex.

Fol.38.col.1.lin.33.ibi Bart.lege Barb.

Fol.41.col.1.lin.1 .ibi patriam.lege patrem.

Fol.42.col.1.lin.3.ibi filium.lege finium.

Fol.46.col.1.lin.28.ibi para.lege por.& ead.col.lin.36.ibi dicunt.lege dicam.ibi col.4.lin.17.ibi Mãdamos.lege Mandamientos.& ead.col.lin.25.ibi imperij.lege impleri.

Fol.47.colum.2.lin.4.ibi rogatio.lege rogatum.ibi col.4.lin.23.ibi tale.lege latè.

Fol.48.col.4.lin.5.ibi ait.lege an.

Fol.49.col.2.lin.22.ibi.c.lege.C.

Fol.51.col.1.in ſummario.nu.7.lin.vltim.ibi locum.lege bonum.

Fol.52.col.2.in ſummario.nu.3.lin.19.ibi ſyndicata.lege ſyndicatu ibi col.3.lin.39.ibi nouũ.lege notũ.

Fol.53.col.1.lin.23.ibi virũ.lege vnum.& ead.co.lin.41.ibi ius tra.lege noſtra.

Fol.55.col.4.lin.49.ibi repetrum.lege repertum.

Fol.58.col.4.lin.29.ibi prouiſione.lege promiſione.

Fol.60.col.3.lin.penult.ibi.in.l.lege nil.

Fol.61.col.4.lin.43.ibi ſtatuta.lege ſecreſtata.

Fol.62.col.4.lin.28.ibi minimo.lege numo.& ead.col.lin.34.ibi ipſi.lege ipſi ſi.

Fol.63.col.4.lin.39.ibi deſponſa.coniug.lege deſpõſa.in verb.coniugux.

Fol.64.col.1.lin.17.ibi ex.lege eſt.& ead.col.lin.ſequent.ibi.&c.deponatur.& ead.col.lin.28.ibi.c.lege.2.

Fol.65.col.2.lin.9.ibi authen.lege in authen.

Fol.67.col.2.in tex.lin.3.ibi derecho.lege derechos.

Fol.68.col.3.lin.17.ibi dicit.lege dici.

Fol.69.col.2.lin.42.ibi requirit.lege requiritur.

Fol.70.col.4.lin.23.ibi prelati.lege pietatis.

Fol.72.col.1.lin.6.ibi fiat impoſitiõe.lege.fiat in impoſitione.ibi col.2.lin.17.ibi per lege pro.& ead.col.lin.36.ibi.ibi.lege vide.

Fol.73.col.2.lin.16.ibi in.l.lege In.d.l.

Fol.74.col.1.lin.41.ibi virum.lege vnum.ibi colũ.2.lin.2.ibi aſſociatam.lege aſſonatã.& ead.col.lin.4.ibi aſſociatam,lege aſſonatam.

Fol.78.col.4.in ſummario.nu.7.lin.32.ibi prohibẽte.lege prohibentur.

Fol.80.col.4.lin.25.ibi iurandum.lege curandum.

Fol 81.col.2.lin.4.ibi intelligitur.lege nõ intelligit.

Fol.83.col.1.lin.28.ibi repetit.lege reperit.

Fol.87.col.1.lin.29.ibi qui.lege ꝙ.

Fol.88.colũ.3.lin.22.ibi iudex debet.lege iudex non debet.ibi col.4.lin.20.ibi quo.lege quoq;.

Fol.89.col.4.in ſummario.nu.12.lin.8.ibi habente.lege habere.

Fol.90.col.1.lin.44.litigatur.lege litigator.ibi col.2.lin.28.ibi tene.lege tenet.

Fol.93.col.4.lin.ante penult.ibi pro.lege per.

Fol.94.col.1.lin.10.ibi habet.lege ꝙ habet.ibi col.1.lin.7.ibi dicitur.lege ducitur.ibi col.3.lin.3.ibi dicitur.lege ducitur.

Fol.95.col.1.lin.24.ibi ſu deſacato.lege.ende ſacado.ibi col.3.lin.28.ibi in mercatores.lege mercatores.ibi.col.4.lin.48.ibi aliquis.lege aliqui.

Fol.97.col.2.lib.12.ibi cap.lege.C.

Fol.98.col.4.lin.6.ibi pro Bart.lege probat.

Fol.99.col.1.lin.penult.ibi totum.lege locum.

Fol.104.colũ.3.lin.40.ibi dictum.lege delictum.ibi ead.col.lin.4.ibi ergo.&.c.lege ergo.C.

Fol.107.col.1.lin.36.ibi alie.lege authorit.

Fol.108.col.4.lin.32.ibi cuntra lege cõtra.& ead.col.lin.41.ibi.non extra.lege extra.

Fol.109.col.1.lin.10.ibi cauſa.lege tranſactio.ibi col.2.lin.47.ibi per ius.lege Petrus.& ead.col.lin.penult.ibi fideiuſſores.lege ſi fideiuſſores.

Fol.110.col.2.lin.18.ibi quia.lege quod.

Fol.111.col.3.lin.41.ibi non ſoluere.lege ſoluere.ibi col.4.lin.16.Ibi.miſericordias.lege minas.

Fol.113.col.1.lin.vltim.ibi.c.lege.c.1.

Fol.114.col.2.lin.24.ibi iudex.lege idem.

Fol.

Errata.

Fol.115.col 2.lin.23.ibi vide.lege vbi.

Fol.118.col.4.in textu.lin.27.ibi que auido.lege que han ydo.

Fol.120.col.2.lin.ante penult.ibi sed.lege secundùm.

Fol.121.col.3.lin.35.ibi todo.lege todos.ibi.col.4.lin.29.ibi no se haga.lege se haga.

Fol.123.col.1.lin.10.ibi & in.c.lege in.c.

Fol.124.col.1.in summario.nu.7. lin.33.ibi cogat.lege cogatur.

Fol.125.col.1.lin.25.ibi iustitiam.lege instantiam.& ead.col.lin.47.ibi cùm in.

Fol.126.col.4.lin.26.ibi cuins.lege citius.

Fol.130.col.3.lin.36.ibi ꝙ solum.lege ꝙ non solum.

Fol.133.col.4.lin.11.ibi tit.17.lege cap.17.& ead. col. lin.ead.ibi prendas.lege precios.

Fol.134.col.4.lin.3.ibi & q.1.lege 2.q.1.ibi ead.colũ. lin.47.ibi aduenjri.lege conueniri.

Fol.135.col.1.lin.37.ibi ciuilibus.lege ciuilibus.

Fol.137.col.1.lin.44.ibi &.lege per.ibi.col.2.lin.33. ibi syndicanter.lege syndicâtur.& ibi ead. col.lin. penult.ibi si ex diuisionibus.lege ex diuisionib⁹. ibi colũ.3.lin.17.ibi deffen de re.lege descendere. ibi col.4.lin.15. ibi sit lege sic.

Fol.138.col.1.lin.3.ibi percissi.lege Perusij.ibi col.4. lin.18.ibi raptã.lege tactã.& ead.col.lin.25.ibi cõmuni promissi.lege dicti cõpromissi.& ead.col. lin.34.ibi cõmuni ꝓmissi.lege dicti cõpromitti.

Fol.139.col.3.in summario.nu.14.lin.17.ibi actus.lege acta.ibi col.4. lin.eod.summ.nu. 40.lin.13. ibi relaxat.lege relaxare.& ead.colũ.in eod. summar. nu.43.lin.19.ibi mandetur.lege mandatur. & ead. col.in eod.summar.nu.55.lin.41.ibi tantam . lege tacitam.

Fol.140.col.1.lin.35.ibi tãtũ.lege tamẽ. ibi col.2.lin. 13.ibi.l.contra.d.c.l.in.d.l.Conrradi.

Fol.142.col.1.lin.4.ibi pretum.lege precium.& ead. col.lin.45.ibi assumptio.lege ex arupto.ibi in.eo. 2.lin.5.ibi vltra.lege volu.in.col.3.lin.4. ibi prę-scriptionem.lege pręsumptionem.

Fol.143.col.1.lin.48.ibi propriè cõdẽnato. lege proprie pro cõdẽnato.ibi col.4. lin.21.ibi processionem.lege per cessionem.

Fol.144.col.1.lin.12.ibi verba.lege vera.ibi col.3.lin. 4.ibi quo ad debitoris.lege quo ad debitorem debitoris.& ead.col.lin.31.ibi siculus contra.lege siculus reducit contra.

Fol.145.col.3.lin.42.ibi factum.lege factam . & ead. col.lin.44.ibi vt ibi.lege vt vbi.

Fol.148.col.1.in summario.nu.1.lin.14.ibi seruãda is. i lege seruanda.

Fol.149.col.3.in summario.nu.8.lin.43.ibi facilibus. lege factalibus.

Fol.150.col.1.lin.9.ibi deuictum.lege deuitũ. & ead. col.lin.48.ibi rescri.lege resc indi.ibi col.2.lin.34. ibi ita dictionibus.lege traditionibus.& ead.col. lin.43.ibi moderatè.lege moderare.& ead.co.lin. antepenult.ibi solutus lege soluta.

Fol.152.col.1.in summar.nu.2.lin.4.ibi proclama.lege per proclama.& ead.col.in eod.summar.nu.18. lin.44.ibi Facta.lege Ficta.ibi col.3.lin.28.ibi homicium.lege homicidiũ.& ead. col.lin.38.ibi sit. lege sic.ibi col.4.in textu.ibi o su.lege o en.

Fol.153.col.1.lin.29.ibi albus.lege aliquibus.& ead. col.lin.35.ibi condẽnato.lege condẽnatio.ibi col. 2.lin.18.ibi licet.lege tenet.

Fol.154.col.1.lin.42.ibi probauit.lege probant.ibi in col.3.lin.33.ibi rescit.lege refert.& ead.co.lin.44. ibi casum.lege Gaium.

Fol.155.col.1.lin.17.ibi condemnare sed nõ in.lege cõdẽnare in.& ead.col.lin.32.1.partis.leg.l.1.& ead. col.lin.vltim.in obediẽtia.l.i in obediẽtia.ibi col. 2.lin.40 ibi couẽnationũ.lege condẽnationũ. ibi col.3.lin.44.ibi nondum.lege non debet.

Fol.156.col.2.lin.10.ibi firmatum.lege firmatam.ibi col.4.lin.20.ibi ficut.lege sunt.

Fol.157.col.4.lin.3.ibi seruatore.lege seruare.

Fol.158.col.2.lin.5.ibi dici.lege diu.

Fol.159.col.1.lin.39.ibi nulla.lege multa.

Fol.160.col.2.lin.vltim.ibi.c.cum.lege.C.quomodo.

Fol.ibi.col.1.lin.41.ibi tantum.lege tacitũ.ibi col.2. lin.45.ibi potest.lege postuland.ibi col.4.lin.47. ibi ducat.lege durat.

Fol.162.colũ.2.lin.15.ibi & quę liber.lege quę libet. ibi col.4.lin.29.ibi aut pœnã.lege aut per pœnã.

Fol.163.col.1.lin.17.ibi factus.lege fatuus.ibi col.4. in summario. nu.5.lin.vltim ibi si appellationis. lege si in appellationis.

Fol.164.col.1.in eod.summar.nu.12.lin.24.ibi.C.an. lege An.& ibi in lin.sequent.ibi dõ firmatio.lege confirmatio.ibi col.2.lin.18.ibi agendis.lege alendis.ibi col.3.lin.8.ibi si proba.lege ñ pro.ibi col. 4.lin.28.ibi electus consentit.lege non consentit.

Fol.166.col.3.lin.19.ibi signum.lege tignum.

Fol.167.col.1. insummar.nu. 32.lin.20.ibi eminetur. lege eminenti.

Fol.168.col.4.lin.31.ibi dici.lege diu.

Fol.169.col.1.lin.19.ibi venditores.lege reuẽditores.

Fol.171.co.1.lin.19.ibi assumpto.lege assueto.ibi col. 2.lin.23.ibi remittit.

Fol.171.col.1.lin.27.ibi assumpto.lege assueto.ibi col. 2.lin.23.ibi remittit. lege retinuit. & ead.col.lin. 27.ibi per.lege &.ibi.col.3.lin.16.ibi ista.lege isti & ead.col.lin.35.ibi licet.lege tenet.

Fol.173.colũ.2.lin.15.ibi confirmationi.l.lege confirmatio.in.l.ibi col.3.lin.48.ibi statuti.lege statuta.

Fol.

Errata:

Fol.174.col.1.lin.16.ibi poteos.lege potius. & ead. col.li.26.ibi &.lege est.ibi col.2.lin.37.ibi contra ita ius.lege contra ius.ibi col.3.lin.33.ibi contentus.lege conuentus.

Fol.145.in summario.nu.8.col 1.lin.7.ibi traditur.lege traditus.& ead.col.& summario.lin.35.ibi partur.lege parcitur & ibid.eod.nu.lin.36.ibi promisit.lege permisit.ibi co.2.in eod.summario.nu.3c. lin.33.ibi, vel domūcula stabulo.lege vel stabulo. & ibid.ead.col.& summar.nu.34.lin.47.ibi iudicium.lege deinde cum.

Fol.176.col.1.lin.3.ibi nunc.lege nō.ibi col.3.lin.18. ibi ista.lege ita.ead col.lin.25.ibi non.lege pro.

Fol.177.col.1.lin.29.ibi prisionis,lege promissionis ibi col.3.lin.35.ibi.12.& licet.lege & tenet.& ea. col.lin.46.ibi partiter.lege parcitur.ibi col.4.lin. 32.ibi non dolo.lege non est dolo.

Fol.18c.col.1.lin.23.ibi supplēdi.lege implendi.ibi col.4.lin.18.ibi oil faultum.lege in.l.sanctum.

Fol.181.col.1.lin.41.ibi scudi.lege deffendi.ibi col.3. lin.44.ibi cleri.lege clericos.& sequēti linea.ibi tantum.lege tamen,& ead.col.lin.48. ibi pronūciat.lege percutiat.ibi col.4.lin.49.ibi posuerūt. lege potuerunt.

Fol.182.col.2.lin.22.ibi causet.lege casu &.ibi col.3. lin.3.ibi & scripti.fine.lege & sumptis.funer. ibi col.4.lin.4.ibi tui.lege tamen.

Fol.184.colū.1.lin.25.ibi pręterea. lege pretoria.ibi col.2.lin.26.ibi.institutio &.lege iustitia & iure.

Fol.189.col.1.in summario.nu.1.lin.47.ibi laicum.lege laicorum.

Fol.19c.col.2.lin.1.ibi tamen.lege tamen quando.

Fol.193.col.1.lin.29.ibi tamen.lege tantum.

Fol.194.col.3.lin.3.ibi verè mundia.lege verecūdia.

Fol.197.col.1.in sommario.nu.4.lin.18.ibi constitutione10.lege instruitionem.& ead col.& summar. nu.5.lin.22.ibi audiri.lege addiri.

Fol 199.col.1.lin.38.ibi audiri.l.addiri. & ead.col. lin.45.ibi audiri.lege addiri.ibi col.4.lin.7.ibi ni mire.lege circuire.

Fol.200.col.2.lin.47.ibi domis.lege dominis.

Fol.201.col.2.in summario. nu.4.lin.12.ibi aliquē in collectandi.lege aliquem qui habet ius collectandi.ibi col.3.lin.1 ibi reprobata. lege reseruata. ibi col.4.lin.11.ibi Felin.lege & licet Abb.& Felin.

Fol.202.col.1.lin.24. ibi cōmittit.lege concurrit.ibi col.4.lin.14.ibi principi.lege percipi.

Fol.203. col.2.in summa.nu.2.lin. 3. ibi Quàm.lege Contra.

Fol.205.col.4.lin.15.ibi iuxta.lege in ista.

Fol.206.col.3.lin.28.ibi noua.lege nociua.

Fol.29.col.2.lin.28.ibi coacta.lege acta.ibi col.3.lin. 34.ibi patetur.lege peratur.

Fol.210 col.1.lin.25.ibi litigatiuos.lege litigaturos.

Fol.211.col.3.lin.23.ibi penè lege bene.

Fol.212.col.3.lin.31.ibi statutio.lege statutū.ibi col.4. in summar.nu.8.lin.39.ibi vel.lege cum.

Fol.213.col.1.lin.15.ibi videntibus lege ludentibus.

Fol.216.col.3 lin.2.ibi tutores.lege metatores.

Fol.218.col.3.lin.24.ibi propriā.lege propriā legē.

Fol.219.co.3.lin.13.ibi quia primo.l.qui à principio.

Fol.220.col.1.lin.30.ibi sunt.lege scire.

Fol.224.col.1.lin.14.ibi secus.lege secum.

Fol.226.col.1.in summar.nu.1.lin.9.ibi relaxari. lege relaxari per.ibi col.2.lin.35.ibi quod.lege ꝙ non.

Fol.231.col.1.lin.8.ibi. C.in.d.lege in.d.

Fol.233.col.2.lin.30.ibi iure.lege iuret.

Fol.235.col.1.lin. vltim.ibi incipiatur.lege inspiciat.

Fol.236.col 2.lin. 7.ibi iuuentes.lege iuuentis.

Fol.242.col.3.lin.26.ibi redete.lege rederetur.

Fol.251.col.1.lin.3.ibi dessendit.lege descendit.

Fol.253 col.2.lin.23.ibi paciuntua.lege paciuntur.

Fol.255.col.1.lin.36.ibi ponit.lege punit.

Fol.257.col.3.lin.4.ibi incidi.lege incidit.

Fol.261.col 1.in summar.nu.4.lin.10.ibi accusatori.l. ambasiatori.ibi colū.2.lin.27.ibi an mittens.lege mittens.

Errata quę in capitulis iudicum syndicatus inueniuntur.

Fol.262.col.4.lin.penult.ibi sunt.lege sicut.

Fol.263.colū.3.lin.40.ibi decuriones moto.lege decurione amoto.

Fol.269.col.1.lin.11.ibi syndicatur.lege syndicatio:

Fol.271.col.2.lin.11.ibi nullum.lege multum.

Fol.272.col.1.in text.lin.2.ibi derechos.lege dichos.

Fol.288.col.3.in summario.nu.1.lin.10. ibi vnam.lege vnā.ibi col.4.lin.28.ibi amplia.lege ampliati.

Fol.291.col.2.lin.30.ibi publicè.lege publicet.& in ead.col.lin.penult.ibi docti.lege dicti.

TASSACION

En la Villa de Valladolid,a diez dias del mes de Mayo de mil y quinientos y, cinquēta y siete años vista por los Señores del Consejo de su Mageftad,la obra de ꝗ enesta çedula Real al principio desta obra cōtenida,se haze mēcion de ꝗ ante ellos hizo presentacion el Doctor Anilles escrita en letra de molde, mādaron que se pueda vēder cada plirgo entero de la dicha obra a cinco blācas, y no mas lo qual passo en presencia de mi Diego de Galuez secretario del dicho consejo,en fee delo qual lo firme de mi nombre.

Diego de Galuez.

Index, ſeu repertorium huius opuſculi elaboratus, quoq; à me Doctore Franciſco Auilles, quanta fieri potuit induſtria, ac diligentia.

tre

Collectam

Index.

Conc

Confessio

Cōtagio

Cõueniri

D

Doctores

E

 vendidit

Expensas

F

Fideiuſ-

Fructus

G

I

Inimicitia

Anius

L

M

N

O

Bediendũ est prelato minus iusto, qui est in pacifica possessione, dummodo cõcurrat authoritas superioris.in.cap.1.in glo. Nuestros.nu.21.fol.21.

P

Positionibus

quid

Q

R

Rationis

Retractatio

S

In sta-

Tabellio

T

Vassallorũ

HVIVS COPIOSISSIMI
indici,seu tabulæ,vel potius repertorium,finis.

etiam